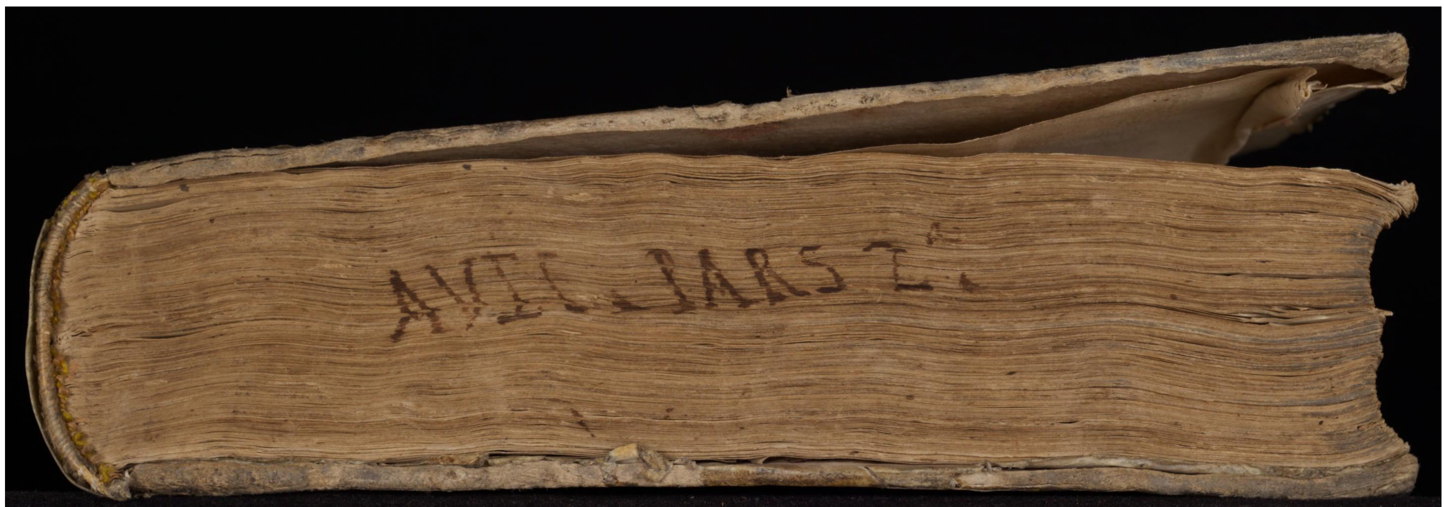

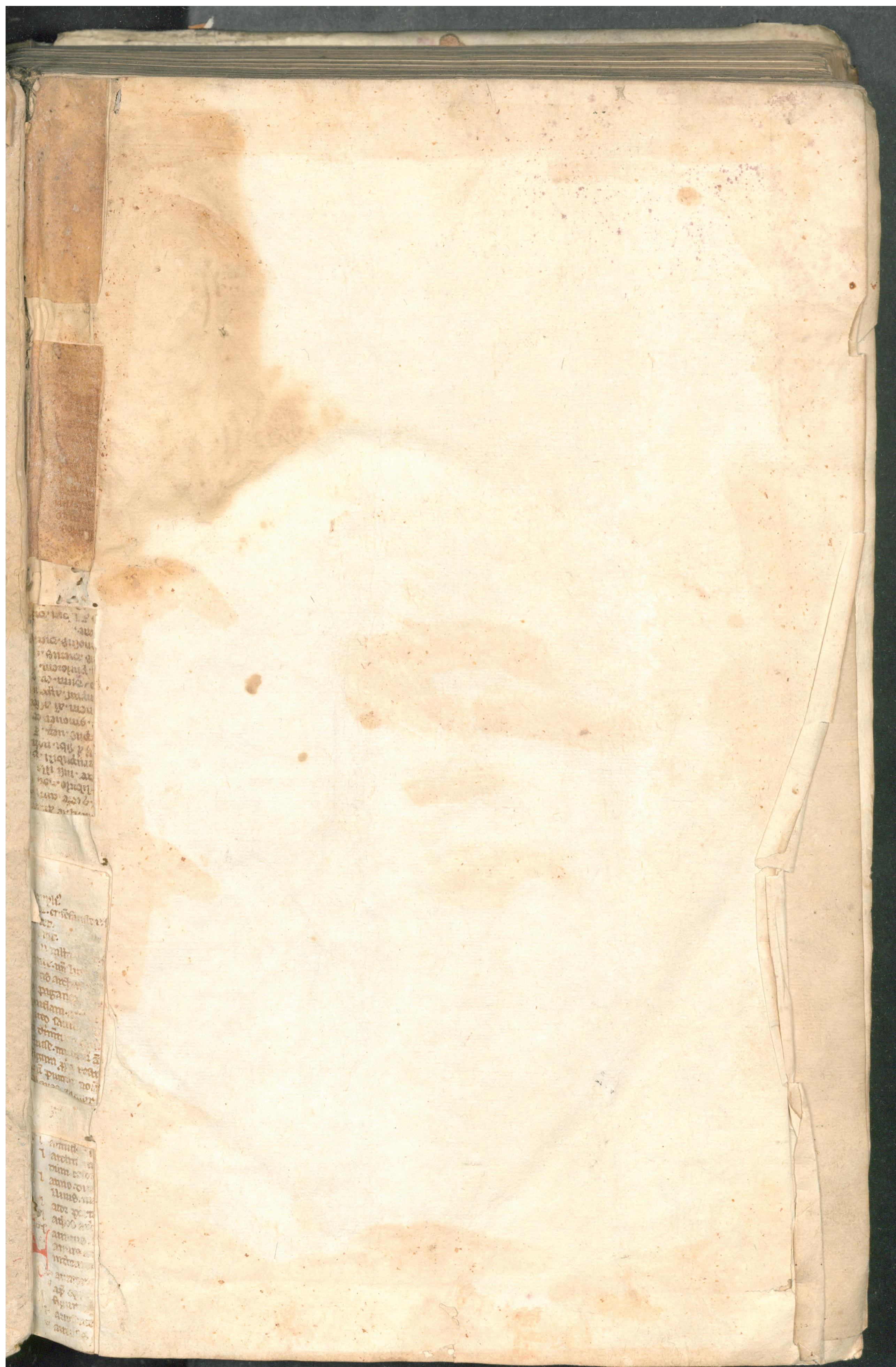

AVICENNAE
Res. Medica
Tom. 2

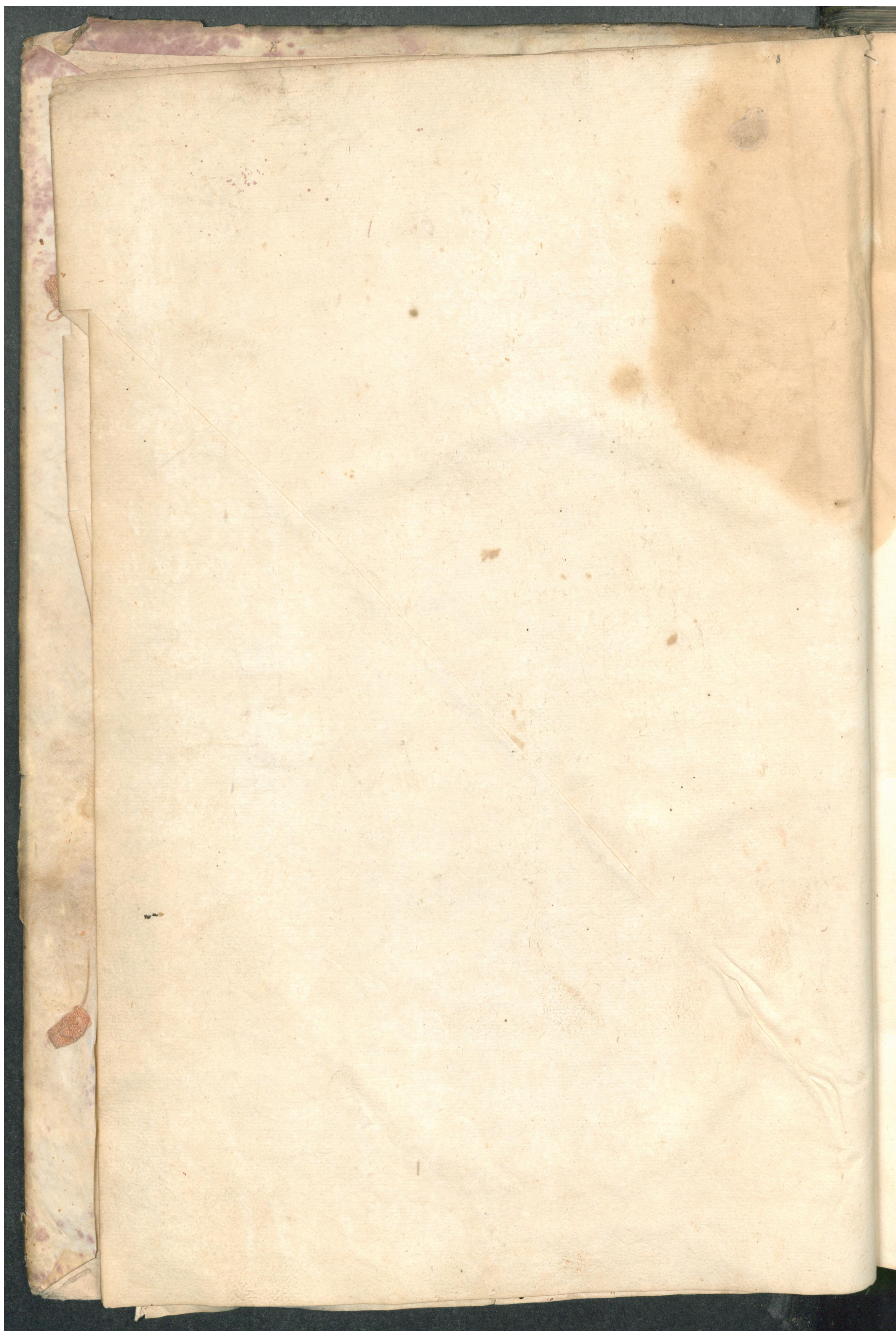

AVIC. PARS 2.

AVICENNAE

OPERVM IN RE MEDICA

Tomus secundus,

IDEST

LIBER CANONIS QVARTVS,
Cum Ioannis Costæi Laudensis, & Ioannis Pauli Mongij
Hydruntini annotationibus.

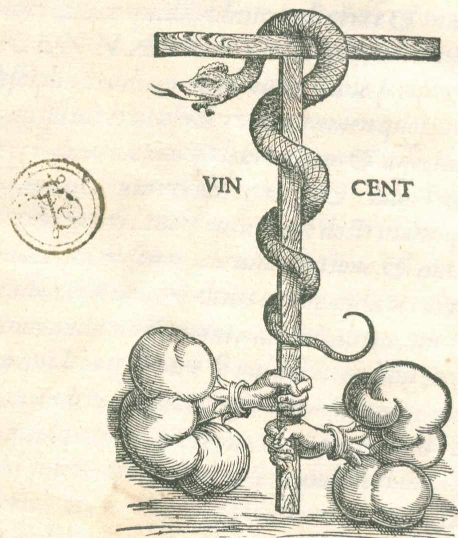
EIVSDEM CANONIS LIBER QVINTVS,
QVI ET ANTIDOTARIVM DICITVR.

Libellus de viribus cordis.

Lib. de remouendis nocumentis, quæ accidunt in regimine sanitatis.

Tractatus de syrupo acetoso. Et Cantica.

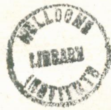
Omnia nunc diligentissime recognita, & ab erroribus multis expurgata.

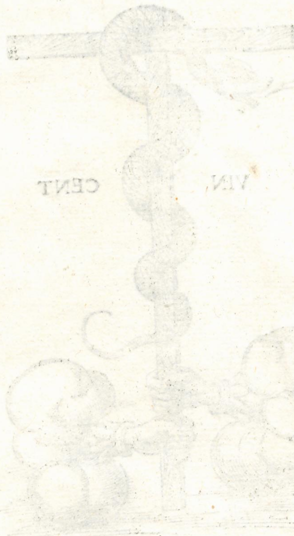

VENETIIS,

Apud Vincentium Valgrisium.

M D LXIIII.

IOANNES COSTAEVS LAVDENSIS

FRANCISCO MODEGNANO LAVDENSI MEDICO OPTIMO. S. D.

OSTI MODEGNANE CLARISS. quantum, sectarum pertinacia, disciplinæ perturbentur, & quàm paruo negocio discordijs summa omnia dilabantur. Habemus huius rei exemplum nostris temporibus. Quum enim superiori ætate nullus eorum qui medicinæ incumbunt, AVICENNÆ scriptis studiosissimam non daret operam, erant illius temporis medici rebus omnibus, quæ ad hanc disciplinã pertinerent, una linguarum peritia excepta, cui illa ætas non multũ uacabat, planè eruditissimi; postulante id ipsum eius authoris lectione, qui quidẽ in omni sciẽtiarũ genere doctissimus, ex singulis ita prout exigit locus, ad medicinã aliquid passim traducit, ut qui ad huius lectionẽ sunt accessuri, cũ in omnibus studijs, tũ uel maximè in naturali philosophia exercitatos esse oporteat. Itaq; tot tãtiq; uiri Italiæ atq; adeo totius Europæ gymnasia passim exornabant, quorum scripta publicè priuatimq; circunferuntur. Nunc uerò quamuis pauci adhuc quidã, admirandi certe & maximi supersint, quibus neq; AVICENNÆ lectio neglecta, neq; in cuiusquam uerba iuratum; sed huius disciplinæ radices ex omnibus planè scriptoribus uno eodemq; ueritatis studio altissimè erutæ sunt: contra tamen quot videas, ex ijs etiam qui inter celebres haberi volunt; pulchro solùm & affectato Galenicorum nomine contentos, medicarum rerum ignaros & rudes? quibus satis uidetur Galeni authoritate se ipsos tueri cuius sanè doctrinam, quũ alijs celerrima linguæ uolubilitate, promiscua locorum citatione, & maxima demum audacia profitentur, ubi res quæpiam altius explicanda occurrit quam in Galeno non legerint, admirandum est quanta animi altitudine (quam. s. Hippocratem deceret) non quidem ignorare se quid sentiendum; verùm quia Gal. id non scripserit, non audere aliquid proferre confiteantur. quasi piaculum sit ad Galeni scripta quidquam adijcere; aut nihil scire fas sit, quod is non norit; aut quæ rectè alij intellexere, ob id obscuranda celandaq; sint, quòd ea Galenus non tradiderit. At verò non ita Galenus, cuius isti ducis strenuos sectatores se tanta ambitione prædicant. Non ita quicunq; in omni scientiarum genere illustres vnquam fuere. Galenus profectò sectarum patrocinium passim damnat, & ipsum etiam Hippocratem medicinæ parentem erroris non raro insimulat. Aristoteles veritatem amicitiæ præfert, & à Platone sapenumero dissentit. Auicennas quoque noster tantorum uirorum exẽplo, à Galeno,

 quem

quem sibi interpretandum proposuit, recedit nonnunquam volens & libens,
philosophus. s. inter maximos non postremus suorū etiam æmulorum testimo-
nio; qui neq; factionum pertinacia, neq; alicuius authoritate corrūpi potuit,
quin ea liberè proferret, quæ sentiret. Quàm iniuria ergo delicati hi homines
vel Auicennam negligunt, uel solum sufficere Galenum sibi putant? Certè,
etsi hic à Galeno nonnunquam discedit, paßim tamen eius placita & profite
tur, & confirmat, & explicat. nulli hactenus scientiarum positi nobis sunt li
mites, nullus terminus, quin posterioribus priorum authorum dicta emenda
re & explanare non liceat. Quanto ergo satius, & literatorum reipublicæ
esset commodius, si neglecta tandem hac sectarum superstitione inuidiaq; ij,
quibus adolescentium instituendorum demandata est cura, probos omnes au
thores proponerent uti libet euoluendos, præsertim verò eos à quibus multa
paucis discere quamprimum licet? Hæc omnia Modegnane Opt. aliàs qui-
dem te tuis auditoribus proposuiße intelleximus, quum in Ticinensi gymna
sio Theoricen laudatißimè profitereris: eadē verò memini inter nos fuiße
non raro constituta, dum de deprauata nostrorum temporum docendi ratio
ne non semel dißereremus. Hæc eadem nobis ipsis ita demum animo insede-
re, vt compulsi tum communi hominum beneficio, tum aliorum hortationi-
bus, AVICENNÆ de re medica operum euulgationem nostro omni co
natu expoliendam illustrandamq; susceperimus. In qua quidem re quid ipsi
præstiterimus, dum in emendando fidißimè ex vetustißimis & varijs codi-
cibus contextu, dum in congregandis, extricandisq; paßim controuersijs, dū
in tuēda veritate laboramus, aliorum esto iudicium. Nobis certè satisfactū
hac in re est, quòd veri gratia, non odio vel animi pertinacia fuit laboratū.
Horum autē laborum nostrorum, quia, quantū in rebus authoritas valeat,
non ignoramus, patronos alios atq; alios nobis delegimus, ex ijs quidē qui me
dēdi scientiam profitentur doctißimos, ex doctißimis uerò quos à factionibus
alienos nouimus. Quamobrē huius nostri consilij institutum sequuti, tibi ob
authoritatem tuā; quā tota INSVBRIA maximi æstimat, huius fabricæ
nostræ partē tuendam deferimus; in qua, quum de febribus & de ea medici
næ parte agatur, quæ manibus medetur, paßim aliqua annotauimus, quæ nō
minimi eße momenti sunt uisa; paßim à calumnijs vendicare bonos autho-
res conati sumus. Tu ergo vir maxime propositum nostrum tuere: nos ve-
rò, me inquam; quem tu nosti quantum te colam; simulq; IOANNEM
PAVLVM MONGIVM doctißimum uirum, qui te & tuum
nomen multum obseruat, et mecum horum laborum fuit comes, mutuo amo
re prosequere. Venetijs. Cal. Ianuarij. M D L X I I I I.

Index Capitulorum

B. de modis. B. sit & de

Signa

De.

De stran-

Index Capitulorum.

De morsu

quæ

Index Capitulorum.

FINIS.

LIBER QVARTVS Canonis Principis Auicennæ; DE AEGRITVDINIBVS PARTICVLARIBVS, QVAE QVVM ACCIDVNT, NON APPROPRIANTVR VNI MEMBRO.

Cum Ioannis Pauli Mongij Hydruntini, & Ioannis Costei Laudensis annotationibus.

FEN PRIMA, DE FEBRIBVS: ET CONTINET QVATVOR TRACTATVS.

Tractatus primus de febre ephemera.

De diffinitione febris, & generibus febris. Cap. I.

[1]FEbris est calor extraneus accensus in corde, & procedens ab eo mediãtibus spiritu & sanguine, per arterias, & venas in totum corpus: & inflammatur ~~in eo~~ in eo inflãmatione, quæ nocet operationibus naturalibus, non sicut caliditas iræ & laboris,[a] §quum non vltimatur: & impedit operationem, ita ut retineatur.§ [2] Et sunt quidam hominum, qui diuidunt febres in duas diuisiones primas, s. in febrem ægritudinem, & in febrem accidens: & ponunt febres apostematum de genere febris accidentis. Et intentio quidem sermonis eorũ est, quòd febris ægritudinalis est illa, inter quam & causam, quæ nõ est ægritudo, non est medium: sicut febris putredinis: putredo enim est causa eius absq; medio: & non est putredo in seipsa ægritudo, imò est causa ægritudinis. Febris verò apostematis est accidens apostemati existens, dum est apostema, sequens ipsum: & apostema est ægritudo in seipso. Et contradicenti quidem inest vt dicat, quoniam si propterea quòd febris apostematis sequitur caliditatem eius, & sequitur ex dolore ipsius,[b] §est simile,§ vt sit febris accidens; tunc oportet, ut sit plurimum febrium ephemerarum accidens: & si ipsa sequitur putredinem, quæ est in apostemate; tunc apostema non est causa eius prima, unde est apostema, imò quãtum ad putredinem, quæ est in ipso: causa igitur eius, quæ est essentialis, est putredo: & apostema non est causa eius nisi per accidens. Et dicimus, quòd si non significauerint per febrẽ accidens, hoc; imò non intellexerunt per eã, nisi quòd ipsa sequitur apostema hoc,[c] §& inueniunt eam§ per inuentionem apostematis; similiter ergo est dispositio febrium putredinis per comparationem ad putredinem. Verùm occupatio in huiusmodi contradictionibus est illud, quod nõ confert in scientia medicinæ aliquid: & facit me dicũ procedere ex arte sua ad inquisitiones, quæ fortasse impediunt ipsum ab arte sua. Procedamus ergo secundum id, quod consuetum est. Dicamus ergo, propterea quòd febres apostematũ, & oppilationum sunt febres accidentes, & aliæ febres sunt ægritudines; tunc conueniens est ut dicamus,[3] quoniã, propterea quòd omnia, quæ sunt in corpore hominis, sunt tria genera. s. membra continentia illud quod est in eis de humiditatib. & spiritibus, quorũ comparatio est comparatio parietum balnei: & humiditas[d] § recondita; § & eius comparatio est cõparatio aquæ balnei: et spiritus animalis, & uitalis & naturalis, & vapores effusi; & comparatio eorum est comparatio aeris balnei: et[e] §aer balnei §[f] §

§ quando infrigidatur illud quod est vicinum ei: nõ oportet ut[g] §ipse§ extinguatur: imò posibile est vt remaneat, & redeat, & calefaciat illud quod ei vicinũ est.[h] §similiter est§ vnum istorum trium generum, extra[i] § quod§ non inuenitur in homine genus corporeum. Nam si accendatur febris in membris radicalibus accẽsione prima; sicut accenditur adustio; verbi gratia, in parietibus balnei, aut[k] § per follem§ ferrarij, aut[l] §per ollam§ coci; tunc illud genus febrium nominatur febris hectica. Et si accenditur febris accensione prima in humoribus, deinde accendatur ex eis in membris, sicut accidit vt effundatur aqua calida in balneo, & ignian tur lateres eius causa eius, aut ius calidum in olla, & accendatur olla causa eius; tunc illud genus febrium nominatur febris humoris. Et si accendatur febris accensione sua prima in spiritibus, & vaporibus, deinde accendat ex eis in membris, & humoribus, sicut accidit, ut perueniat ad balneũ aer[m] † § § ignis, qui accendatur in eo, & calé-

a B. quũ nõ peruenit ad hoc ut sit accẽsa & noceat operationibus. Alia litera. ita ut sit accensa seu firmata, & noceat operationibus.

b B. uidetur.

c B. inuentum.

d B. contenta.

e ——— B.

f †B. accensum cum caliditate extranea inflãmatione prima est illud quod quando ipsum extinguitur infrigidatur quod ei vicinatur, &

g B. ipsum.

h B. existens.

i B. quæ

k B. in folle

l B. in olla

m †B. calidus aut

calefaciat aerem eius, & perueniat ad aquam, & parietes; tunc genus illud febris nominatur febris ephemera; quoniam est accensa in re subtili, quæ resoluitur cum uelocitate, & rarò pertransit diem cum nocte sua, nisi conuertatur ad genus aliud febrium. Hæc ergo diuisio febrium est per modum propinquum diuisioni euenienti per differentias. Et diuiduntur febres alio modo. Dicitur enim, quòd de febribus sunt febres acutæ: & de eis sunt non acutæ. Et de eis sunt chronicæ, & de eis sunt non chronicæ. Et de eis sunt nocturnæ: & de eis sunt diurnæ. Et de eis sunt salubres recte: & de eis sunt habentes accidentia horribilia. Et de eis sunt dimittentes: & de eis sunt inseparabiles. Et de inseparabilibus sunt quædam, quibus insunt n §remissiones: & de eis sunt quibus sunt intensiones. Et de eis sunt quibus sunt exfortiationes. §Et de eis sunt similes. o † § Et de eis sunt frigidæ habentes rigorem, aut horripilationem. Et de eis sunt simplices. Et de eis sunt compositæ.

n B. intẽsiones & remissiones seu tepores. Alia litera. intensiones & ex fortiationes. o † B. & de eis sunt calidæ.

ANNOT.

1 *Febris est calor extraneus, &c.* Febris, ait Galenus lib. de cau. mor. est quædam totius corporis immoderata caliditas. Idem .1. de diff. feb. unam esse ex intemperierum numero asserit, quando in corde quædam præter naturam caliditas generatur. Et. 8. meth. unum esse ex morbis dicit, qui per intemperiem fiunt; quum adeo immodicè auctus est calor, ut & hominem offendat, & actiones lædat. Primo autem aphor. febrem naturalem esse calorem scribit, conuersum in igneum: quod & primo de rat. uict. in acut. & alibi affirmat. Aliter finit Auerroes. 3. Coll. & calorem esse ait compositum ex calore naturali & extraneo putredinali, misso à corde ad totum corpus, qui lædit actiones et passiones omnes. Aliter Auicennas hoc loco definit, ut patet. Hæc ergo quum de febris ratione uaria afferantur, discrepant inter se recentiores, magnaq; inter eos rixa est, tum de febris genere, tum de actionum offensa, quam à febre fieri dictum est. De genere alij naturalem esse calorem, conuersum in igneum, & ipsam planè substantiam febrem putant: quod sentire & Galenus in aphor. & in Com. de rat. uict. in acut. quod et Auerroes uelle uidetur, quũ calorem dicit esse naturalem præternaturali mistum. Alij uerò solam innati caloris qualitatem auctam, & à naturali statu deflectentem febris genus esse arbitrãtur. Alij etiam non calorem præter naturam existimant, sed calidam intemperiem: alioqui enim si calorem dixeris, causam aiunt morbi, non morbum fore. Alij demum nõ puram esse caliditatem contendunt, sed caliditatem siccitati coniunctam. Ita & de actionibus dissentiunt: atq; alij offendi omnes corporis functiones asserunt, alij uerò non omnes. Cæterum in tanta discordia quid nos sentiamus, paucis explicamus. Admiramur sæpenumero hominum nostri temporis studia, quæ iam non de rebus, sed de ipsis tantum uocibus ac scriptorum authoritatibus sunt. Quamuis Galenus febrem innatum esse calorem dicat conuersum in igneum, quis tamen tam imprudens fuerit, ut eius uel alterius loci patrocinio febrem calorem naturalem uel substantiam asserat? quũ idem alibi unam ex intemperierum numero esse uelit; & calidam intemperiem alibi nuncupet: ac in lib. de diff. feb. nomen quanti impropriè certe rei quali, quæ .s. de qualitatum genere est, ascribi affirmet; dici tamen & de febre magnum et paruum ut de mille alijs rebus, quæ in qualitate subsistunt? Prætermitto, quòd hi morbum substantiam faciunt: & plura alia, quæ institutum nostrum non est, ut prolixius prosequamur. Neque uerò morari nos debent Auerrois uerba, quum per calorem eum compositum intelligere se se dicat permutationem caloris permutati in quantitate & qualitate operandi in corpore operationes non naturales, aut in materia nõ naturali: quibus uerbis constat, non substantiam, sed qualitatem, excessum uidelicet in qualitate & quantitate ipsum intelligere. At uerò an calor præter naturam ipsa sit febris, an, ut alij uolunt, calida intemperies; res est, quæ ad morborum naturã reuocat, de qua non est hic locus, ut fusius disseramus. Sed paucis, per calorem præter naturam non aliud docti, quàm calidam intemperiem intelligunt, à qua actiones sine medio læduntur. neque alioqui calor corporis immodicè auctus morbificæ causæ nomen potest suscipere, quum nõ ipse calor causa sit calidæ intemperiei, sed causa calfaciens, uel corpus quidpiam calidum, uel putredo, atque alia id genus. Vtrum uerò febris calida tantùm sit intemperies, an etiam sicca; non ignoramus plura in utranque partem dici ob uaria ex Galeno promiscue desumpta loca: nempe quòd is & primo de rat. uict. in ac. & 1. de tuen. ualet. morbum esse dicat calidum & siccum: alibi uerò lib. scilicet de caus. mor. & de diff. morb. calidum tantùm. Sed breuibus, id à quo in omni febre actiones læduntur, calor est immodicus & in diarijs, & in putridis, & in hecticis: huic, quia immoderatus est, succedit siccitas, quæ quamuis aliquando, non tamen semper actiones incommodat. ita ut probè & author noster & Galenus febrem per calorem, non etiam siccitatem finiant. & una etiam Hippocrates primo aphor. uictũ humidum febricitantibus omnibus exhibeat; desumpta, non ab ipsa quidem febre, indicatione; sed ab eo, quod febri plerunq; coniungitur. Quòd si aduersus hæc omnia quispiam rursum obiecerit, febrem definiri per calorem non posse, quum in ea extrema sæpenumero frigescant, & pulsus parui ac tardi fiant, & frigida quandoque exspiratio reddatur, id quod in febribus perniciẽ minari Hippocrates scribit primo prognost. Respondere licet febrium initio innatũ calorem intrò reuocari: quare & eo destitutæ extremæ et externæ partes, algẽt. tunc uerò temporis parui pulsus eduntur, etsi ob intro reuocatum calorem cor maximè calescat, ob id, quod refrigeratæ externæ arteriæ sunt, neque satis sustolli possunt; alioqui enim magnos esse pulsus oporteret, nisi hæc externarum partium frigiditas obsisteret. In emorientibus uerò alia ratio est. nempe propterea frigida redditur exspiratio, quòd innatus iam calor contabuit, & uitales refrigerati sunt spiritus; neque ij solum, sed & humores & cor & quæ circa cor, omnia. Ita ut tandem de febris genere, iudicio nostro, uana sit quæstio. Sed & de actionibus quoque, etsi alij omnes, alij non omnes lædi à febre existimant; non tamen tantum inter se se hos discrepare arbitrandum est. læsa profectò cordis actione consentire & cæteras omnes necesse est; simul tamen offendi omnes, quod sensu dignoscatur, non est necesse. Etsi etiam non actiones omnes uitales, naturales, animales speciatim aut particulatim læduntur; ex omnibus tamen actionum generibus læduntur aliquæ, & animales & uitales, & naturales; præsertim autem uitales. His ergo ita animaduersis, quòd alij febris rationem a Galeno, alij ab alijs traditã probent, non laboramus. Videtur certè nobis ea, q̃ hoc loco Auicennas scribit, uti omnia simul explicat, quæ

Cap. 2. Cap. 3. Cap. 1. Com. 14. & 16. Text. 18. Cap. 3. Cap. 1. Text. 18. & 43. Cap. 7. Cap. 2. Cap. 6. Text. 24.

quæ Galenus sparsim docuit; ita etiam paulò absolutior. meminit nāq; & de instrumentis, ipsis. s. uenis & arterijs, sine quarum ope accendi febris non potest. Etsi enim possunt etiam incalescente corde quæ illi proximæ sunt partes, contactu incalescere; & quæ his rursum coniunctæ sunt usque ad extremas; fieri tamen id non ita expeditè potest. uideturq; non alia ratione, (id quod & Alexander Aphrod. in libello de febribus) eam quæ contra naturam est caliditatem uniuerso corpori impartiri, quàm per uenas & arterias, per spiritus & sanguinem, per quæ naturalem impartitur. Vnum addit author in febris ratione, quod & Galenus, obesse febrē operationibus naturalibus, per naturales eas quæ secundum naturam sunt, actiones intelligens. At Auerroes non actiones duntaxat sed etiam passiones offendi ait. Verùm neque hic discrepāt hi inter se: per actiones nempe non eas solùm quæ uerè actiones sunt, sed & eas quoque, quæ παθήματα uocantur, intelliguntur. Ita & in morbi finitione per actiones non ueræ solùm actiones, sed & passiones & usus intelliguntur.

Cap. 8.

Et sunt quidam hominum, &c. Affert quorundam sententiam, qui febrem aliam morbum, aliam symptoma esse assererent: explodereq; eam uidetur. Existimarit ergo aliquis hunc Galeno aduersari, qui primo ad Glau. & 4. aphor. febres alias symptomata, alias morbos uocat. Licèt & ipsemet lib. de diff. morb. eos accusandos asserat, qui de febre id arbitrantur, si post sensibilem alicuius membri aduenerit affectum, accidens esse, ægritudinem alioqui censendam. Cæterùm, quod ad hanc controuersiam pertinet, quòd febris alia sit accidens, alia morbus ex Galeni sententia, uidere aperte est locis iam citatis, ad Glau. & in aphor. Neque alioqui obstat authoritas posteriori loco obiecta, quando illic non eos propterea damnat, quia febrem modo accidens, modo morbum esse uelint: sed quoniam, quum ij illius essent hereseos, quòd actio læsa sit morbus, ipsi tamē suam non seruantes hypothesim, conuulsionem, quæ læsa est actio, quandoque morbi, quandoque symptomatis nomine appellarent: ita & de febre sentirent, si post sensibilem alicuius membri affectum aduenerit, accidēs, alioqui esse morbum. ita ut nō rem ipsam Galenus damnet, sed eorum inconstantiam. At uerò utrum uerè detur febris symptoma & febris morbus; paucis nos explicabimus quod sentimus. Si symptoma id perpetuò est, quod absque medio morbos sequitur, iri inficias nō potest, febres quæ buboni succedūt, imò (quod quis fortasse admiretur) febres ex obstructione omnes esse symptomata, quia alios morbos sequuntur: eædem tamen, quum, siue morbum siue causam morbi sequantur, primo lædant actiones, nunquam non in morborum genere sunt reponendæ. At curationis gratia, quamuis de hac re diutius contendere medicum non deceat, quod ēt author noster monet, non parum referre uidetur, quia coniuncti plerunq; sunt morbi; quid primo, quid secundo loco adueniat, animaduertere. Si bubo febris causa fuit, curatione bubonis ipsa tolletur febris, non tamen si febricitanti bubo superuenerit. Si ex obstructione febris aduenit, non nisi ablata obstructione curatur: at si præcedente febre inciderint, uel ob male obitam coctionem, uel ob uictus rationem obstructiones, alia curandi erit ratio. Ita ergo curationis gratia, febris quādoque symptomatis, quandoque morbi rationem habet, quamuis semper sit morbus. Sicuti & dolores, qui symptomata semper sunt, nonnunquam tamen morbi et morbificæ causæ rationem subeunt. Quod tamen author noster improbare hanc sententiam uideatur, id animaduersa febris essentia dici putamus; non, si uel ad curationem respicias, uel ad affectus alios, quos absque medio febris sequitur, qui aliquando causæ, aliquando ipsi sunt morbi.

Cap. 3. & 4.
Comm. 66.
Cap. 5.

3 Quoniam propterea quòd omnia quæ sunt in corpore, &c. Aemulatur Galenum primo de diff. feb. ubi Hippocratem commendat essentiales febrium differentias breuissime explicantem. et eas maxime proprias uocat, quæ ex triplici sumuntur materia in qua febris accenditur. Hanc diuisionem ait Auicennas propinquam esse diuisioni euenienti per differentias, quasi uelit diuisionem hanc esse ueluti generis in species: non quidem, ut intelligunt quidam, quòd calores hecticæ, ephemeræ, & putridæ febris specie inter se differre putet. imò, quum eiusdem sit generis calor, ex huius tamen subiectis specie differentibus, diuersæ quoque species emanant; nisi has malis differentias non species appellare, id quod medicis non multum laborem facit. Neque enim alioqui ignorauit hic author, has a Galeno substantiales differentias nuncupari, quod à febrilis caloris natura, qui quia qualitas est, in subiecto est, quodammodo desumantur. dixit tamen non absolutè per differentias, sed per modum propinquum diuisioni per differentias, quia eæ ueræ differentiæ specificæ febris non sunt, quæ à subiecto caloris, non ab ipsa eiusdem essentia eueniant. quamuis febriū nulla fortasse alia propinquior sit hac, quæ ex materia sumpta est, differentia.

Cap. 6.

De præparatis ad febres. Cap. 2.

DIxerunt quidam, quòd corpora uehementius præparata ad febres sunt corpora calida & humida: & propriè quum humiditas est fortior caliditate: & isti quidem sunt fœtidi sudoris, & urinæ, & egestionis. Et corpora calida & sicca iterum sunt præparata ad febres[a] §calidas: § & incipiunt prius ephemeræ, deinde festinant ad putredinem, & adustionem: & quandoq; faciunt cadere in hecticam. Et sequuntur ea ambo, quæ æquantur in humiditate & siccitate, & dominatur caliditas: & ista sunt de genere eorū, in quibus incipit febris uaporis calidi, deinde permutatur ad febrem humoris. Postea illa, in quibus æquantur calor & frigus, & multiplicatur humiditas: & istis quidem febres putredinis accidūt secundum plurimum incipientes. Et corpora frigida & humida, & frigida & sicca, sunt lōginquiora corpora à febribus, & propriè ab ephemera.

a B. acutas.

ANNOT.

Quæstio hoc in loco est, quæ nam corpora febribus corripi promptiora sint. Hic absolutè (quamuis aliorum sententiam referat) præfert calida & humida. At Gal. 8. meth. calida & sicca promptius febricitare asserit. Sedatur tamen paucis hæc discordia. putridis febribus maxime omnium obnoxia sunt, quæ calida & humida. ephemeris, de quibus Gal. eo lib. method. octauo, calida & sicca.

Cap. 8.

De horis febrium. Cap. 3.

FEbrium horæ sunt sicut reliquarum ægritudinum. principium, & augmentum, & status apud ultimum, & declinatio.[a] † § §Et sunt quandoque particulares[b] §causa cuiusque paroxismi. § & timor est in principio usque ad statum: apud declinationem uerò non moritur æger ex ipsa febre, nisi

a † B. Et sunt quandoque istę horæ uniuersales.
b B. secundum quemlibet paroxismum.

c ——— B.

nisi per id, quod dicemus de causa[c] § communiter. § Et principium quidem est hora, in qua calor naturalis præfocatur à materia[d] §submersa§in membro[e]§tandiu, donec non appareat § maturationi, aut diuersitati eius contrariæ maturationi uestigium. Et principium quidem est inuentum in omni ægritudine: uerùm quandoque occultatur, sicut est eius occultatio in synocho, & epilepsia, & apoplexia. Et quando principium est occultum paucorum accidentium, existimatur quòd non sit principium in ea. Et similiter quandoque in die primo febrium acutarum uidentur nubes, & signum maturitatis, & existimatur quòd non sit ei principium: & non est ita. Et augmentum quidem est hora, in qua commouetur caliditas innata ad resistendum materiei motu manifesto; & apparent signa digestionis, aut signa contraria digestioni. Et status est hora, in qua uehemens est pugna inter naturam & materiam: & apparet uictoria unius ambarum earum super aliam: & est hora pugnæ. & eius spatium est in habentibus paroxismos acutos, paroxismus unus; & non cognoscitur nisi per illum, qui sequitur ipsum: aut duo paroxismi, & cognoscitur in tertio eius, [f]§ideo quòd§non addit super illos ambos in pluribus nisi in ægritudinibus machronoxijs: fortasse enim assimilantur paroxismi plures in omnibus iudicijs suis: & illic apud statum completur uestigium digestionis aut contrarij eius. Et declinatio quidem est hora, in qua calor innatus iam dominatur materiei, & [g]§uincit§eam: & existit in congregationis eius separatione. s. rei post rem: & tunc alleuiatur caliditas[h] § caloris occulti, § & expellitur ad extremitates, donec resoluitur: & multoties[i]§ingrossatur. § Et status quidem diuersificatur in ægritudinibus. Aegritudinum enim ualde acutarum longinquior status est usq; ad quattuor dies: & febres ephemeræ sunt de hac summa: ueruntamen ipsæ non numerantur acutæ, quoniam non sufficit in acuitate ægritudinis, ut sit status eius proximus; imò sit de ægritudinibus habentibus timorem. Et sequuntur eas, febres acutæ absolutæ[k]§non ualde: § & sunt illæ, quarum status[l]†§

§peruenit

usque ad xiiij. dies;[m]†§

§& quod est

supra id. Et cognitio quidem ægritudinum acutarum in ordinibus suis, & chronicarum, est iuuatiua in regimine cibi ægri, secundum quòd dicemus in sequentibus. Et plures quidem febrium complent principium, & augmentum, & statum in paroxismo uno: & faciunt paroxismum alium declinando. Et febres quidem diuersificantur in his temporibus: de eis enim sunt, quarum augmentum prolongatur: & de eis sunt quarum declinatio prolongatur.

d B. submergēte ipsum

e B. & est hora in qua non apparet. Alia lrā. in hora qua] nō apparet.

f B] &

g B. Alia litera vicit

h B. intrinseca.

i B. accidit error. Alia litera accidit error in statu

k ——— B.

l † B. est usque ad septimū diē sicut febris adustiua, seu causon, & tertiana continua. Et ex eis sunt quę sūt minus acute, q̃ ille & sunt ille quarum status.

m † B. & quæ sunt post illas sunt acute cronice, vsque ad xxj. dē postea sunt cronice vsque ad xl. & lx.

ANNOT.

Galenus salubres morbos omnia habere tempora, generatim statuit, lib. de totius morb. temporib. quod & hic Auic. insalubres uerò ipsa carere declinatione 1. de crisib. quod hic item author confirmat. Idem in lib. de opt. secta ad Trasyb. acutissimos morbos, qualis apoplexia est, simul atque inuaserunt, ad extremum ascendere uigorem ait, & qui iudicantur inclinatione prorsus mutilari; id quod in ijs quoq; morbis, qui adhibitis uel initio, uel augmento præsidijs soluuntur, fieri necesse est. Cæterum quum hæc Gal. sentiat, non uidentur tamen uacare repræhēsione. At primum quidem, quòd salubres morbi omnia habeant tempora, eo reprobatur, quòd, qui adhibitis initio præsidijs curantur, hos reliquis temporibus carere oportet, ut Gal. quoq; scribit. Vnde & is inconstantiæ notandus uidetur. Item uerò, quod morbi aliqui ad uigorem absque augmento perueniant, fieri nullo pacto potest, quum nihil ad summum, nisi per gradus ascendat. Adde, quòd priuari inclinatione morbos, qui per crisim soluuntur, non perpetuò uerum est. nempe quum ijs qui in statu bene iudicantur, succedat etiam declinatio. Adde tu, ut Galenum erroris arguas: si eius sententia, morbi qui iudicantur, in statu iudicantur, carereq; propterea eos inclinatione oportet; profectò ex salubribus multi iudicantur, quos declinatione mutilari oportebit; propterea uerum esse uidetur, quòd etsi uniuersalia morborum tempora quattuor sint, non plura; idem tamen in accessionum partibus seu temporibus ita se habeat. Quamuis enim de uniuersali morborum tempore uerum sit inclināte morbo, nullum mori; in ipsa tamen accessione, mori in particulari inclinatione aliquis poterit, à prioribus s. temporibus uehementer confractus, adeo ut inclinantem etiā accessionem sustinere nequeat. Huc accedat, quòd in morbis quibusdam inæquales accessiones infestant præter quattuor illa tempora: ut propterea inter principium & augmentum inæqualitatis tempus addatur. Sed & alij quoque morbi nulla particularia habent tempora, quicunque s. nullam accessionem habent. alij uerò, qui ex intermittentium sunt genere, præter prædicta tempora quattuor interualli etiamnum tempus habent; ita ut non absolutè morbi particularia tempora quattuor habeant; sed quandoque ijs, aut omnibus, aut aliquibus careant; quandoque etiam plura obtineant. His ergo & Auicennas notandus erit, qui Galenum æmulatus febrium & aliorum morborum tempora quattuor numerat, tum uniuersalia, tum particularia. Cæterum, ut nos ad hæc breuibus satisfaciamus. Morborum tempora quæ sensu depræhendantur, & ex artis sint usu, ut Gal. scribit, quattuor sunt, non plura uel pauciora. hæc tamen non in morbis sunt omnibus. salubres certè morbi nunquam initio, augmento, statu, inclinatione carent, quamuis non semper uel sensu id pateat, uel ex artis sit usu. seu enim per artem soluantur morbi, seu per naturam; inclinatio, solutionis tempus intelligitur. ita & cætera tempora, quamuis in ipso statim principio, uena secta, uel exhibito pharmaco uel aliter soluti morbi fuerint, nunquam tamen desunt. dimetienda uerò tunc tempora ex symptomatum sunt magnitudine. atque is morbi status erit, quo maximè æger affligitur; augmentum, quo minus; initium, tempus primo insultui propinquius. at hæc tempora frequenter neque sentiuntur, neque, si sentiuntur, medico agendum quidpiam significarent; propterea q; nihil artem iuuarent: sicuti in acutissimis morbis euenit, qui, quum ad statum ueniant, inchoasse certè, auctosq; esse antea quam ad uigorem eāt, necesse est: is tamen adeo præceps per eiusmodi tēpora transitus est, ut neque sensui pateant, neque ullā medici operam queant suscipere: quibus propterea tēporibus sic carere eos morbos dixeris, non errabis. De insalubribus uerò alia ratio est. pereunt ægri quandoque morbi initio, quandoque in cremento, sæpe in statu; ut subsequētia semper tempora dēesse necesse sit; nunquam tamen inclinante morbo intereunt, uere s. inclinante, non falsò. ut Auer.

Cap. 3. & 4.

Cap. 2.

Cap 47.

ut Auer. 3. Coll. aduertit. falsa uerò inclinatio intelligi=
tur, in qua, quum symptomata minuantur, & pugna na=
turæ aduersus materiam dirimi uideatur, id tamen, non
naturæ sed morbi uictoria euenit: naturã. s. ipsa à pugna
subtrahente sese, contrahenteq; à morbi uiolentia: id qđ
Text. 5.
Hermocrati accidit, de quo Hipp. 3. uulg. morb. sect. 1.
qui, quum ad uigesimum diem solutus morbo uideretur,
uigesima tamen septima interijt. Cõstare ergo hactenus
existimamus, quomodo per uniuersalia tempora aliquan
do omnia, nonnunquam non omnia morbi decurrant. Sed
de particularibus quoque non uidetur dispar esse ratio.
quamuis enim transacto iam statu, hoc est acriori pu-
gnæ tempore, quo inclinasse iam morbum dixeris, æger
intereat; non fuit tamen ea uera inclinatio; sed non illi
dißimilis, de qua iam dictum est; propterea q; remitti ui=
dentur omnia, quòd deiecta a morbi uiolẽtia natura sese
à pugna subtrahit: ut idcirco de particulari inclinatio-
ne non aliter statuendum sit, quàm de uniuersali. Ve-
rùm, quod præterea de inæqualitatis tempore adijciũt,
quam morbi partem inter principium & incrementum
mediam ponunt; non multi nobis momenti esse uidetur.
est enim iudicio nostro inæqualitas hæc differentia tem
poris, non tempus. aliquando inæquale principium est,
aliquando & inæquale incrementum, quod compressum
ascensum, seu compressam annotationem uocari à Gal.
Cap. 9.
existimamus 1. de diff. feb. Ita & interuallum, quod in=
ter exactam iam & futuram accessionem est in intermit
tentibus morbis, non morbi est tẽpus, neque morbi pars
dicenda est, quum tunc temporis in naturali ferè statu
sit æger, in eo. s. in quo & conualescentes, quos ægrota=
re non dicas. An uerò, quod postremo loco dicebatur,
aliqui sint morbi, quì particularibus temporibus muti-
lentur omnibus, ambiguum non est: id uerò neque Gal.
neque Auicennas, aut alij negant.

Et principium quidem &c.ʒ Quum tripliciter prin
Cap. 6. 7. 8.
cipium morborum dicatur, annotante Galeno 1. de cri-
sib. & sæpe alibi; de primo morbi insultu: de tribus pri=
mis diebus: ac de toto eo tempore, quo crudus est mor=
bus: primæ duæ significationes etiam uulgaribus sunt
manifestæ; tertia solis medicis. propterea per coctionem
uel cruditatem morbi principium ab Auicenna defini=
tur: quod. s. artificiosum est. quamuis & ex alijs quoque
principijs uarias medicis agendi indicationes suggeri
non negem. nempe, quum & dierum decretoriorum nu=
merus ex die decubitus inchoetur, qui quandoq; primo
ipso insultu, quandoque primis tribus diebus, quandoq;
etiam postea accidit; unde & dies decubitus inter mor
borum principia à Gal. reponitur: non quidem, quòd de
cubitus principium sit uel pars morbi; sed, quòd non re=
ctè habentis corporis testimonium est, & signum inci=
pientis morbi. contingitq; hic promiscuè in principio
quocunque modo sumpto. ut errare propterea illos o=
porteat, qui decubitum, quartum principij modum ab
alijs tribus distinctum putant. Verùm dubitabit qui=
spiam, quid sit, quòd Auicennas principium per crudita
tem uel coctionem definiat, quum tamen perpetuum nõ
sit principij indicium cruditas: apparet enim, ut fatetur
hic author, quandoque in febrium principio coctio: quũ
etiam non in omnibus morbis coctio expectetur, ueluti
in ephemeris febribus, et nudis intemperiebus. Profectò
difficilior quæstio hæc est, quàm quis crediderit. Putãt
aliqui principium hoc in loco morborum dumtaxat ma
terialium describi; in quo certè morborum genere du=
bium nullum est, petenda morborum esse indicia ex no-
tis cruditatis uel coctionis. Quum tamẽ Gal. lib. de tot.
Cap. 3.
morb. temp. omnibus in uniuersum salubribus morbis,
in quorum numero plures sunt nudæ intemperies, & im
materiales morbi, commune id esse statuat, & habere
omnia tempora, & per coctionis ac cruditatis signa co
gnosci; uidentur certe qui traditam hoc in loco defini-
tionem de morbis tantum materialibus intelligunt, Ga=
leno aduersari. Adde, quòd si hæc principij ratio non om
nibus morbis communis esset, afferenda erat ab authore
nostro alia commuuis definitio; errareq; Auicennam o=
portet, qui statim, hoc principium in omni morbo reperi
ri pronunciat. à Galeno uerò recensendum hoc princi-
pium inter ea significata non erat, quæ omnibus morbis
sunt communia. Existimarunt alij, quamuis cruditatis
& coctionis notæ in omnibus esse morbis queant, de ijs
tamen solùm à medico, qui sensu in primis fidit, hanc
principij rationem intelligi, in quibus coctio & crudi=
tas poßint apparere, id quod non in omnibus morbis cõ
tingit. Verùm, quum, ut diximus, omnibus solubilibus
morbis generatim conuenire id Gal. putet, ut per crudi
tatis & coctionis signa cognoscantur: inter solubiles
uerò morbos plures sint, in quibus neque spectari, neq;
esse cruditatis indicia ulla esse possunt; neque his uidetur
à calumnia Galenus uendicari. neque uidetur hæc prin=
cipij significatio esse communis. Nobis ergo à priori so
lutione discedendum non uidetur. esse hanc principij ra
tionem morbis, non omnibus, sed dumtaxat materialib.
communem: immateriales uerò morbos alijs notis, uelu
ti symptomatum occursibus distingui. Quamuis autem
Galenus solubilibus. i. ut intelligendum uidetur, salubri
bus omnibus commune faciat eorum tempora signis co
ctionis & cruditatis cognosci res tamen ipsa docet,
nõ salubres omnes morbos coctione uel cruditate agno
sci. Afferri autem hanc principij rationem cum alijs eius
dem uocis significationibus, quæ communes sunt mor=
bis omnibus, nihil obstat. neque id dignum accusatione
Galenum facit, qui, etsi cum alijs principij significatis
tertium quoque hoc protulit; non tamen communißimũ
hoc esse morbis omnibus initium dixit. Author uerò no
ster, etsi principium, quod in febribus est, definit; non ta
men de alio quàm de febrium materialium initio intelli
git. quare, quum statim reperiri principium hoc in om=
ni morbo subiungit, de materiali morbo erit intelligen
dum. Vnde & in definiendo, ait, principium horam esse
propositam, qua calor innatus præfocatur à materia.
Dubitandum tamẽ adhuc de Auicenna uidetur, qui, quũ
febrium generatim principium definiat, includere &
ephemeras uidetur: ĩ quib. tamẽ, ut iã dicebamus, coctio
nõ expectatur. Sed de hac re aliàs fortasse diligẽtius.

Et status est hora &c. Aemulatur Galenum 1. de
crisib. & 1. aph. Est tamen hic magna inter doctos rixa.
Aphor. 30.
Pugnæ profectò inter naturam & morbum signa sym=
ptomata sunt, quæ dum luctantur natura & morbus,
sequi necesse est, & in maiori pugna maiora. unde et 2.
aph. Hipp. in principijs imbecilliora, sed in statu fortio
Aphor. 30.
ra omnia asserit. atque id de symptomatibus Gal. expli
cat. Rursum uerò statum definit hic author esse apud
quem completur uestigium coctionis, id quod & Gale.
paßim, principium cruditate; augmentum coctione ob-
scura, statũ manifesta coctione, sed nondũ pfecta: decli
nationẽ uerò & manifesta & exacta coctione distingui
scribens. Quæstio ergo est, an & symptomatum & co=
ctionis summum simul in morbis accidant. plurimum. n.
hæc nosse, ad status notitiam & ad totam uictus ratio-
nem confert, quæ inspecto status futuri tempore institui
tur. Medici ergo, alij concurrere & symptomata & co
ctionem aiunt: alij negant. Quòd concurrant, authori=
tas Galeni est, qui quum 1. aph. morbi statum tunc esse
Com. 30.

*asserat, quando symptomata sunt in summo, idem coctio-
nis eiusdem nota morbi statum describit. Vnde & idem,
quum Hipp. consistente morbo, 1. eo aph. tenuißimum
uictum præscribit, duplici id ratione fieri, ait, oportere;
tum quòd in summo symptomata sunt, tum quòd natura
circa coctionem maxime uersatur. Paßim uerò & in
lib. de tot. morbi temp. & alibi confirmare eandem sen-
tentiam uidetur. Cæterùm quum contra, idem Gal. 3. de
rat. uict. in ac. morbi uigorem interdum cum ipsa accide
re coctione scribat; interdum quoque non accidere te-
stari uidetur. Atque, quum ibidem, sæpius affectionem,
qua laborant ægri, mitiorem esse, sed symptomata auge-
ri dicat; summū morbi, summū coctionis, et summū sym
ptomatū uigorē nō sp coniungi docet. Cōfirmari hoc, et
experientia, & Hippocratis authoritate uidetur. expe-
rientia quidem, quoniam in pleuritide, ubi crudus ad-
huc est morbus, tunc maxime lateris dolor, respirandi
difficultas, tußis & febres affligunt; & hæc omnia, ubi
sputum album, lene, & æquale redditur, multò sunt im-
becilliora. Authoritate uerò, quoniam dum pus confici-
tur, dolores & febres maiores fiunt, quàm confecto iam
pure confectum autem ipsum est in statu, conficitur
uerò ante statum. Sanè difficillima hæc quæstio est, &
in qua soluenda laborarunt docti plerique omnes. peri-
clitabimur tamen & nos quoque ipsi, scribere, quid sen-
tiamus. Quòd non semper summum et coctionis & sym
ptomatum concurrat, apertius profectò pleuritidis exē
plo est, quàm ut controuersia locum habeat. Contra ēt,
quod frequenter & coctionis & accidentium summum
simul accidant, uidere in febribus est. Nobis ergo res ita
se habere uidetur: si de particularib. morbis egerimus,
non oportere, ut & coctionis & morbi simul sit uigor.
At in febribus, quæ totius corporis sunt morbi, perpe-
tuo concurrere hæc uidemus; nisi forte febris, alicuius
partis inflammationem sequatur. Hoc pacto uidentur no
bis obiectæ utrinque rationes sedari non difficile. Li-
benter tamen de hac re aliorum sentētiā expectabimus.*

Cap. 3.

Com. vlt.

10

20

30

*Cognitio horarum uniuersalium ægritudinis & pro-
prie status. Cap. 4.*

COgnitio horarum ægritudinis uniuersa-
lium quandoque est ex specie ægritudi-
nis: nam spasmus siccus, & epilepsia, & apo
plexia, & squinantia sunt ex acutis ualde. et ter-
tiana pura, & causon de acutis non ualde. et quar
tana, & paralysis de machronoxijs. Et quandoque
ex motu ægritudinis: nam si paroxismi sunt bre-
ues, significant quòd status est propinquus; sicut
tertiana pura: tempus enim paroxismorum eius
est ex tribus horis usque ad xiiij. horas: & si sint
prolixi, significant quòd materia est grossa, & sta
tus longinquus; sicut in tertiana non pura. et si
nō fuerint illic paroxismi, imò materia eius fue-
rit acuta, sicut synochi: tunc ægritudo erit acuta.
et si [a] ‹fuerint signa eius signa materiæ frigidæ
grossæ, › aut decliuis ad grossitudinem, tunc ægri
tudo erit non acuta. [b] †‹

› & si remanserit cum dispositione sua,
tunc ægritudo non erit illius acuitatis. Et quan-
doque est ex uirtute ægri, cui uelociter aduenit
debilitas; quare est ægritudo acuta: aut non appa
ret illud, & est ægritudo non acuta. Et quandoq;
est ex ætate, & tempore: nam in tempore calido,
& ætate calida festinat status ægritudinum: & in
temporibus frigidis, & ætatibus frigidis tardatur

a B. fuerit materia eius grossa frigida.

b †B. Et quandoque ex forma seu figura, quoniam si ipsa extenuetur uel tornatilis fiat velociter, & cōtabescāt facies & hypocundria, tunc ægritudo erit acuta

status ægritudinum: & similiter est dispositio re-
gionum. Et ex pulsu: nam si est uelox, frequens,
magnus, tunc ægritudo est ad acuitatem decli-
uis: & si non, tunc non est acuta. Et ex rigore: nā
si est prolixi spatij, tunc ægritudo est decliuis ad
prolixitatem, & si est breuis spatij, tunc ægritudo
ad acuitatem tendit. Et quando nullo modo est
rigor, tunc [c] ‹abbreuiatur eius extensio. › Et co-
gnoscuntur horæ ægritudinis quandoque ex par
te horarum paroxismorum: nam si fuerint proce
dentes secundum antecessionem superfluentem
[d] ‹ita ut unus antecedat superfluitatem alterius,
tendens› ad additionem; tūc ægritudo erit in aug
mento; quoniam de ægritudinibus sunt quæ cur-
runt usque ad finem horarum suarum secundum
[e] ‹augmētum. › Et sunt quandoque de genere ter
tianæ, & de genere [f] ‹assiduæ. › si autem steterit
[g] ‹antecessio› & steterint superfluitates, tunc sine
dubio erit ægritudo in statu. Et seruans horam
unam est longi spatij: & si postponuntur, tunc æ-
gritudo est in declinatione. Et similiter cognosci
tur dispositio horarum ex augmento accidentiū
febris, & statione eorum, & declinatione ipsorū,
& ex additione paroxismorum eius in longitudi-
ne, & breuiatione ipsorum: & fortasse diuersifi-
cantur, & non assimilantur. Et quandoque co-
gnoscuntur ex dispositione euacuationum: nam
quum accidit in paroxismo aliquo sudor, aut uen
tris fluxus; & paroxismus secundus, qui est post
ipsum, est in similitudine uehementiæ primi, &
fortitudine eius, aut supra ipsam; tunc euacuatio
eius est propter multitudinem, non propter for-
titudinem, & ægritudo iudicatur longa. Et quan
doque cognoscuntur ex parte digestionis, & con
trarij digestionis, secundum quòd diximus: uerbi
gratia quando apparet sputum cum digestione
aliqua, aut urina, in qua est nubes aliqua; tunc est
principium augmenti: deinde quando multipli-
catur illud, & apparet, aut contrarium eius; tunc
est status: Et iterum quando apparet digestio, aut
contrarium eius uelociter ex sputo, aut nube; tūc
scias quòd status est propinquus: & si tardatur,
tunc scias, quòd status est longinquus. Cognitio
autem horarum particularium sic accipitur: nam
hora principij paroxismi est hora, in qua coarcta-
tur pulsus; & tu iam sciuisti intentionem eius: &
plumbeus fit color extremitatum, & infrigidan-
tur extrema, & propriè extremitas auris, & nasi,
usque ad horam, in qua sentitur sparsio calidita-
tis. Et quandoque associantur principio altera-
tio coloris, & pigritia, & angustia, & tarditas mo
tuum, & profunditas somni, & mollificatio pal-
pebrarum, & grauitas sermonis, & horripilatio
inter spatulas, & in dorso: & fortasse accidit in eo
rigor fortis, & quandoque accidit cursus saliuæ,
& saltus temporum, & tinnitus aurium, & sternu
tatio, & [h] ‹commotio› membrorum corporis.
Et uehementius quidem debilitatur uirtus pro-
pter debilitatem, quæ est in principio, aut statu.
Et horæ augmenti medietas prima est hora, in
qua pulsus incipit apparere, & magnificari, & ue-
lox fieri: & spargitur calor in toto corpore secun
dum æqualitatem: & medietas eius altera est ho-
ra, in qua non cessat hæc caliditas sparsa cum æ-
qualitate augmentari. Et hora status est hora, in
qua remanet caliditas sparsa cum æqualitate: &
accidentia

40

50

60

c B. ipsa est ex breuiori genere ipsius

d B. ad illū qui antecessit super fluitate tēdente

e B. additionē

f B. quotidianæ

g B. post antecessionem

h B. tensio

accidentia cum dispositione sua; & pulsus fit maior quàm unquam, & fit uehementius uelox, & frequens. Et hora declinationis est hora, in qua incipit diminutio, & incipit pulsus temperari, & æquatur, deinde illa, in qua incipit corpus sudare & perducit ad eradicationem. Et multoties quidem accidit apud mortem dispositio, quę est sicut declinatio: & est quasi æger euaserit: & non oportet ut tu occuperis in hoc, imò cognoscas dispositionem pulsus, & an magnificetur & fortis fiat. Et si tibi uidetur ponam tibi exemplũ de tertiana. Attende ergo quòd cum tertiana in pluribus dispositionibus incipit horripilatio: deinde frigus, & rigor: postea sedatur rigor, & minoratur frigus, & incipit calefactio: postea æquatur calefactio, deinde additur: postea stat: deinde incipit minui usquequo eradicetur. Et scias, quòd [1]§ ægritudo quandoque § prolongatur, aut propter multitudinem materiei: aut propter grossitiem eius: aut propter frigus eius. Et quandoque adiuuant ad illud tempus frigidum, & regio frigida, & ætas frigida, & debilitas caloris innati, & soliditas corporis.

[1] P. tẽpus ægritudinis

ANNOT.

Quomodo morborum & accessionum tempora dignoscas, docuit Hipp. 1. aph. quum scribit, accessiones & constitutiones, morbi iudicabunt & anni tempora, & circuituum successiua incrementa &c. quo loco quatuor ueluti fontes proponit, morbum. i. morbi speciem; anni tempora, id est temporum naturam; circuituum successiua incrementa, hoc est, ut Gal. interpretatur, tum accessionum anticipationem, longitudinem, uehemẽtiã, tum accessionum reditus: & mox apparentia, symptomata, s. & decretoria signa: quæ omnia fusius Gal. & in eius loci Commentarijs & 1. de crisib. explicat. Aemulatur ergo Hippocratem hoc in loco author. amplificat tamen rem, & alia addit. ac primò quidem (quàmuis in aliquibus codicibus hoc non legatur,) ægrotantis figuram; nempe si ægroti faciem & corpus primis statim diebus ualde fuerit extenuatum, quia hoc multum innati humidi dissolutum significat, acutum quoque morbum, & qui cito terminabitur, indicat. Affirmat uerò hoc & Hippocrates 2. aph. Febricitantium, dicens, non omnino leuiter permanere corpus, & nihil minui; uel etiam, plusquam ratio postulat, contabescere, malum: illud. n. morbi longitudinem, hoc uerò imbecillitatem significat. quod etiam in libro præceptionum testari uidetur, quum ait, in morbo tranquillitas longitudinem significat. Addit Auicennas & ægri uires, quæ si cito collabãtur, morbi acuti sunt signa. Subscribit huic & Gal. 3. prognost. Placidißimas, ait, natura ægrotationes ocyssimè superat, à difficillimis uerò celerrimè uincitur. Addit & ætatem, de qua re Gal. 1. aph. in calida. n. ætate, et iuuenili (adde & corpore natura calido) & regione calida, citò terminabiles morbi adueniunt; in frigido, contrarij. Subiungit etiam pulsum. nempe quòd ex hoc morbi aduersus uitalem facultatem impetus & uis ipsa planè significatur. Subdit etiam rigorem; quoniam, quum in hoc innati caloris ad internas partes fiat reuocatio; ex huius longitudine & breuitate, materiæ ostenditur craßitudo ac tenuitas: craßior enim quæ est, non ita facile discutitur, ut calor extra reuocetur. Hæc quum ad primos quattuor propositos ab Hippocrate fontes adiungat author noster, meminit etiam de ijs (quod quidẽ primo loco facit) de quibus & senex: in quibus tamen omnibus paßim controuersiæ sunt. Ac primum, quum ait § Et spasmus siccus &c. § de morbi natura agens, epilepsiam et attonitum morbum inter ualde acutos ponit, tertianam uerò puram & ardentem febrem non ualde acutos morbos esse ait. At, quum & epilepsia & apoplexia ex frigida materia præsertim eueniãt: quum ijdẽ morbi febre plerunque careant, quã tamen acutis morbis semper coniunctam esse Gal. testatur 1. aph. non rectè inter acutos morbos referri uidentur: præsertim uerò si tertianæ & ardenti febri contuleris. Verùm breuibus, de hac re aliàs quoque dictum à nobis fuit. Acutißimus morbus apoplexia est, quandoque etiam epilepsia; non materiæ certè gratia, quæ frigida quum sit, inducias dat curandi, neque suapte natura symptomata facit sæuiora. at affecti loci gratia, propterea quòd obstructæ spirituum sunt uiæ, qui uitæ ministri & instrumenta sunt, facillime necant, & maxime acuti sunt morbi, qui tamen impropriè acuti à Galeno uocantur 3. de diffi. respiran. quibus etiam febrem coniungi necesse non est. Sed aliud hoc in loco dißidium apparet in ijs uerbis, § Et quandoque ex motu ægritudinis &c. § Si accessiones breues sint, morbum cito solui asserit, sin minus, contra. At Gal. 3. de crisib. ubi accessiones producuntur, continuas esse ait; sunt uerò continuæ febres interpollatis breuiores. Adde, quòd, quum accessiones morborum initio breues sint, ubi eæ producuntur, incrementi indicium est; & morbus ad statum & solutionem citius accedit. Verùm ad hæc, si interpollatam febrem interpollatæ, & continuam continuæ conferas, cuius accessiones breuiores sunt, breuior & febris erit; nempe minorem copiam, & minus craßam adesse materiam significatur. Secus, si intermittentem continuis cõparaueris. tunc enim quũ in continuis materia intra uenas sit, promptius accenditur, quàm si extra uenas; & morbus propterea breuior euadit. Ita etiam si unum tẽpus alteri conferas, dubium non est accessiones, ubi breues initio fuerint, si postea producantur (si tamen unà et magnitudo & anticipatio adsit) status proximi & celerioris solutionis fore indicia. non tamen si idem tempus eidem comparaueris, principium principio, & augmentum augmento. Auicennas ergo & interpollatas interpollatis, & idem tempus eidem tempori comparauit. Verùm dubitatio rursum est in ijs uerbis. § Et quandoque est ex uirtute &c. § Ait ex uirium imbecillitate acutũ morbum significari. At Gal. 2. de diff. febr. imbecillitatem facultatis causam esse longitudinis morbi testatur. Sed breuibus controuersia est nulla. Et si enim facultatis imbecillitas morbi causa est longioris, non tamen indicium.

Aphor. 13. — Cap. 6. — Aphor. 28. — Com. 6. — Com. 12. — Aphor. 7. — Cap. 9. — Cap. 4. — Cap. 3. & ultim.

Cognitio autem horarum particularium &c. § Particularia accessionum tempora docet. pro qua re pete Gal. lib. de morb. temporib. habes & pulchre ex Aetio lib. 5.

Cap. 3. Cap. 11. & deinceps

Sermo uniuersalis de febribus ephemeris. Cap. 5.

Causæ omnium specierum febris ephemeræ sunt causæ primitiuæ calefacientes essentialiter, & calefacientes per accidens: de summa occurrentium, & assumptorum, scilicet in cibo & in potu: & passionum corporearum, & animalium, & ex doloribus, & apostematibus [a]§ apparentibus: & sunt de eis § ex oppilationibus, quarum causa non est primitiua: & non proueniunt causæ earum cum uehementia sua ad hoc, ut pertranseat illud quod inflammat spiritum: nam si pertranseant illud, faciunt cadere in hecticam:

Alia litera. Tractatus secũdus.

[a] B. extrinsecis & quandoque quædam ex eis fiunt.

cam:aut in ſpeciem febrium humorum,quam di-
cemus. Cauſæ enim primitiuæ plerunque mouẽt
antecedentes. quòd ſi mouerint eas ad putredi-
nem,erunt febres putredinis. Et ſunt quidam ho
minum,qui exiſtimant quòd febris ephemera nõ
fit niſi ex labore ſpiritus,& corporis; & illud eſt
error. Et iſtæ quidem febres ſecundum plurimũ
recedunt in die uno:& raro pertranſeunt tertium
diem.nam ſi pertranſeant illam quantitatem, exi
ſtimatur de eſſe earum, quòd ipſæ permutantur. 10
Et intentio quidem permutationis eſt,quòd[b] ʒre

b B.accenſio.

tentioʒ caliditatis pertranſit ſpiritum, aut ad cor-
pus,aut humorem : licèt ſint de hominibus qui
dicant, quòd ipſa quandoque remanet ſex die-
bus,& conſumitur integra conſumptione:cui nõ
eſſet ſimilis,ſi permutaretur ad genus aliud. Et
hæc quidem febris eſt facilis curationis, & diffi-
cilis cognitionis : & ſimiliter principium hecti-
cæ. Et homines quidem uelocius cadentes in fe-
bres ephemeras: & qui uehementius læduntur ab 20
eis,ſi erretur in eis,ſunt illi,in quibus calor & ſic-
citas ſunt magis uincentes; quoniam perueniunt
uelociter ad hecticam, & tertianam. Deinde illi,
in quibus calor & humiditas uincunt: quoniam
perueniunt uelociter ad febrem putredinis. De-
inde illi in quibus calor eſt plus. Deinde illi in
quibus eſt plus ſiccitas. Et quum illi, qui habent
complexionem ſiccam & calidam accidit fames,
& [c] ʒaduenint cum eaʒ uigilia, & labor animalis,

c B.aſſociantur ei

& labor corporeus;feſtinat ad ipſum febris ephe 30
mera cum horripilatione quadam. Quòd ſi non
ſuccurratur, & cibetur ſtatim, feſtinabit ad ip-
ſum febris putredinis.

ANNOT.

Cauſas ephemerarũ, febrium primitiuas.i. externas eſſe ait; quod & Gal.1.de diff.feb.præcipuum ſcribens & inſeparabile ephemerarum eſſe indicium,à procatar cticis cauſis fieri. Ponunt tamen & Gal.& Auic. hoc in loco inter harum febrium cauſas,iram, uigilias, alui 40 fluorem & bubones,quas omnes conſtat non externas, ſed internas eſſe & corporeas. Itemq; Auic.paulo poſt, ex his febribus aliquas eſſe ſcribit, quæ ſunt ex oppila tionibus, neque earum cauſa primitiua eſt. Sanè de hac re alibi dictum eſt à nobis pro Galeno.neque ignoramus alios alia aſſerere. Nunc tamen paucis. procatarcticæ cauſæ eæ intelliguntur,quæ omnibus manifeſtæ ſunt. in harum ergo genere hæ quoque omnes ſunt, de quibus iam eſt dictum. ſi quis iraſcatur,atque poſt iram febri- citet,arbitrantur omnes ex ira febricitaſſe. ita & de re 50 liquis ſentimus; ut propterea non perperã à Gal. atque Auic.inter procatarcticas cauſas reponantur. Quum uerò Auic.ex diarijs aliquas eſſe ait,quæ ex obſtructio nibus fiunt,quarum cauſæ primitiuæ non ſunt; id de dia rijs plurium dierum dictum exiſtimamus; quæ ex obſtru ctione,ut ait Gal.9.meth.ob glutinoſos uel craſſos uel copioſos ſuccos inciderit. quæ ſanè febres, quia in ijs neque humor ſubeſt putreſcens, neque ſolida corporis ſubſtantia febrilem calorẽ ut habitum ſuſcepit; propte reaq; neq; putridæ ſũt, neq; hecticæ, inter diarias repo 60 nuntur; natura quidem eadem conſtantes, qua diariæ; nomine autem non eodem. Conſtat ergo diarias febres, quæ uerè diariæ ſunt.ab externis oẽs cauſis dependere.

Cap. 7. — Cap 1.

Hæc quidem febris eſt facilis curationis &c.ʒ Idem & Gal.1.ad Glau. Verùm idem tamen Gal.1.de diſ.feb.ſe prima ſtatim acceſſione ſæpe diarias cogno-uiſſe aſſerit, & lotum hominem ad conſuetas exercita-tiones dimiſiſſe, uelut non aliam acceſſionem habitu-rum; neque ſe falſum eſſe. Sed paucis. uerè ait,inexper-tis & non ſatis diligentibus medicis difficiliorem hanc eſſe cognitu primo inſultu quàm uel putridam, uel hecti cam;non tamen peritis id difficile eſt.

Cap. 8. — Cap. 7.

Signa propria febrium ephemerarum, diſtinguentia eas ab alijs. Cap. 6.

DE proprietatibus earum eſt, quòd ipſæ nõ
fiunt à cauſis antecedentibus : neque inci-
piunt cum coarctatione. & eſt quòd ipſæ
non incipiunt ſecundum plurimum cum rigore,
& frigore extremitatum,& profundatione calidi
tatis,& declinatione ad pigritiam,& ſomnum, &
ſubmerſionem pulſus & diuerſitatem eius, & par
uitatem ipſius. Imò fortaſſe accidit in principio
earum ſimilitudo frigoris, & horripilationis, &
punctio:cuius cauſa eſt uapor chymi mali, & re-
mouetur uelociter:& accidit,ſed raró,rigor pro-
pter multitudinem uaporum lædentium lacer-
tos propter punctionem ſuam[a] ʒſuperflua multi-
tudine.ʒ Et eſt eius inflammatio non mordicati-
ua aſpera.[b]ʒ ʒimò bona,ſicut caliditas
corporis laborantis,& ebrij. Et quum eſt urina
in primo die digeſta,& pulſus bonus; tunc iudi-
ca,quòd eſt febris ephemera: & illud ideo, quo-
niam urina non alteratur in ea, inquantum ipſa
eſt ephemera:& eſt ſedimen eius digeſtum, non
decliue ad colorem humoris : & eſt quandoque
nubes eius pendens:& quandoque eſt natans,bo-
ni coloris:& quandoque accidit ut non æquetur
color eius,tamen eius ſubſtantia eſt æqualis : &
non alteratur color eius, niſi propter id quod aſ-
ſociatur ei de cauſa alterationis urinæ : quamuis
non ſit illic febris ephemera ex eo,quod dicemus
in [c]ʒin tertiana,ʒ& ſimilibus ei. Et pulſus eſt de-
cliuis ad ſpiſsitudinem,& fortitudinem,& magni
tudinem,niſi in ea,quæ eſt à paſsionibus debilitã
tibus:& niſi fuerit in ſtomacho humor mordica-
tiuus,aut frigidus,aut cauſa alia de his,quæ[d]ʒmu-
tantʒpulſum præter febrem. Et raró quidem di-
uerſificatur:ſi uero diuerſificetur, erit ei ordo:nã
ſi diuerſificetur illud, tunc erit propter cauſam
aliam antecedentem febrem : aut [e]ʒ uicinantemʒ
ei,ſicut eſt labor uehemens, aut mordicatio uehe
mens in uiſceribus,& ſimilia his. Et quandoque
accidit ut induretur pulſus propter frigus uehe-
mens,& inſpiſſans,infrigidans;aut propter calidi-
tatem ſolis uehementem exſiccantem : aut pro-
pter uehementem laborem exſiccantem, aut fa-
mem,aut anguſtias,aut uigilias, aut euacuatio-
nes. Et quandoque feſtinat in eo dilatatio, & tar-
datur conſtrictio:& non feſtinat pluſquam natu
ralis niſi raro,& cum uelocitate pauca: quoniam
neceſsitas euentationis in eo eſt uehementior,
quàm neceſsitas educendi uaporem corruptum.
uapor nanque in eo non eſt corruptus compara-
tione ſui ad æqualem;imò eſt[f]ʒbonusʒ compara-
tione ſui ad eum. Et quum ambiguus ſit tibi pul-
ſus,& conſtrictio ipſius, tunc ſcias ex anhelitu:
Et pulſus quidem redit poſt eradicationem eius
ad conſuetudinem eius naturalem in illo corpo-
re:& hoc eſt ſignum bonum. Et ſcias penitus, ꝙ
quoties urina & pulſus ſunt boni, ſignificant ꝙ
febris eſt ephemera:& quando non ſunt boni,nõ
oportet

a B. plurimam ſuperfluam
b † B. Alia [illegible] ſicca
c B. ephemera ex labore
d B. paruificãt.
e B. aſſociatam
f B. caleſa[illegible]

oportet ut non sit ephemera: multoties enim est in ea urina tincta, & pulsus diuersus, & debilis, & paruus. Et de illis, quæ significant, quòd ipsa est febris ephemera, est ut sit principium eius facile, & leue: & sit augmentum eius non addens supra duas horas, & neque associentur statui accidentia uehementia. g † § & ut non accidant in ea accidentia praua: & non sit in ea b § ebullitio caloris uehemens: & minorentur cum ea dolores. Quod si cum ea dolor fuerit capitis, aut dolor alius non sit fixus, inseparabilis, post eradicationem eius: & hoc quidem significat quòd ipsa est ephemera. Et plurimum quidem eradicationis eius fit per sudorem, & humorositatem similem sudori naturali, non humoroso: & non sit uehemens superfluitas iterum in quantitate sua, imò appropinquat sudori naturali in quantitate sua: sicut est proximus ei in qualitate sua. Si enim uideris sudorem plurimum, tunc febris erit non ephemera. Et de eis, de quibus febris ephemera experitur, est ut ingrediatur balneum habens eam: quumque mora fecerit euenire in eo quasi horripilationem non consuetam, scitur quòd febris est febris putredinis. & egrediatur habens eam ex balneo illico: & si nihil alteratur à dispositione sua, tūc febris est ephemera.

g † B. Et in febre putrida est contrarium

b B. acuitas

ANNOT.

De proprietatibus earum &c.§ Idem & supra. Et Gal. quoque 1. de diff. febr. proprium ait & inseparabile esse ephemerarum, à procatarctica causa fieri. At quòd inseparabile non sit hoc indicium, eo contenditur, quòd ex ira, bubone, fluxione alui, hæc quoque febris fieri solet. Quòd proprium itidem non sit, eo constat, q. & alijs conuenit; id quod tum ratione, tum Galeni authoritate probatur. ratione quidem, quando morbi oēs, nō hæ solum febres, à procatarctica fiunt causa, quum morbus omnis sit uel communis, uel dispersus, & communis ex aere, dispersus uerò fit ex uictu. Authoritas uerò Galeni est. 1. de diff. febr. ubi in omnium febrium constitutione causas præincipere testatur, quæ omnibus sunt manifestæ. Verùm ad hæc, quòd nulla diaria febris non à procatarctica fiat causa, supra etiam explicatum est. An uerò id proprium sit harum febrium indicium, ambigendū non est. quin exactè potius Galeni uerba perpendenda sunt, qui (id qđ à diligentiß. Paterno animaduersum nouimus) non à procatarctica absolutè; sed à procatarctica recenti fieri ephemeras scriptum reliquit. Quamobrem, etsi & morbi omnes (quod ratio antea obiecta) & febres omnes à manifestis. i. præincipientibus causis eueniunt, id quod Gal. affirmat; non ab ijs tamen recentibus, quod ephemerarum est proprium.

Cap. 7.

Cap. 5.

Et est quòd ipsæ &c.§ Annotationem incompressam intelligit, in qua (ait Gal. 1. de diff. feb.) neque horror aliquis, neque extremarum partium frigefactio fact; est; neque ueluti quædam dormitatio, neque aliqua insignis pigritia, aut omnino inæqualitas aliqua, uel in caliditate, uel in pulsu; neque paruitas aut debilitas. Hoc indicium Gal. eodem 1. de diff. feb. inseparabile & propriū becticarum esse ait. non ergo alicui febri alteri præter becticas conuenire oporteret. Idem tamen ibidem, esse ab ephemeris quoque inseparabile tradit: proptereaq; quum & diarijs conueniat, astipulante etiam Auicenna, inconstantiæ Gal. accusandus uidetur. Sed uerè explicat rem hanc Gal. in lib. eodem. adest sanè in becticis annotatio incompressa: sed in ijs allato cibo febrilis calor accenditur, id quod in ephemeris non euenit. proprium ergo becticarum signum est totus ille signorum concursus, non unum tantum seorsum indicium. excepto uerò eo, quòd allato cibo incalescant, cætera ab ephemeris quoque inseparabilia sunt, ut Gal. ait. Limitat tamen hic author Galeni sententiam. etsi enim neque uera frigefactio, neque horror, rigor, atque alia eius generis signa accidunt; possunt tamen accensi spiritus & uapores, aliquid facere ijs simile; dum in sentientes & carnosas particulas feruntur. At rursum ambiget quispiam, quomodo ergo ephemeræ à putridis distinguuntur, & uera incompressa annotatio à non uera dignoscitur? Crediderim ex horroris, frigoris, rigorisq; uehementia discerni; quam certe accensis spiritibus, quàm humoribus minorē esse oportet. adde et ex pulsibus, qui longè erūt in ephemera dißimiles atque in putrida.

Cap. 9.

Cap. 7.

Cap. 9.

Et cum est urina &c.§ Idem & Gal. 1. de diff. febr. nempe, duo hæc propria & inseparabilia ephemerarum signa esse testatur: quod etiam Auer. 4. Coll. Contra tamen 1. de crisib. Galenus cum putridis febribus nonnun quam coctionem in urina esse primis diebus testatur: id quod profectò obseruatum est in tertianis febribus sæpenumero. Sanè, quod ad hanc dubitationem facit, etsi in alijs præter ephemeras intermittentibus febribus, primis diebus urina concocta apparet; in quibus. s. nondum cum internis uasis putredo communis est facta; uerè tamen concocta urina dici non potest, quum non talis per omne tempus appareat. atque ita uera coctio propria erit diariarum febrium nota, neque alijs conueniet. At uerò, si ita dixerimus, quomodo rursum ex urinæ coctione distingui ephemeræ ab alijs, primis diebus possint quod Galen. ait, non uideo: nisi fortasse exploranda tunc cætera esse indicia dicamus.

Cap. 7.

Cap. 25.

Cap. 17.

Et pulsus est decliuis ad spißitudinem &c.§ Gal. 1. de diff. feb. in ephemeris pulsus esse ait ad magnitudinē, celeritatem, ac frequentiam accedentes. Auicennas uerò, quum de frequentiæ & magnitudine uerba faciat, nihil tamen de celeritate: sed addit hic uehementiam, de qua Gal. nihil. Profectò non ignoramus, plura in hanc rem dici posse: ostensuq; nō esse difficile, in diarijs, quia ualidæ sunt uires, impellente calore uehementiore, & maiores pulsus, & clariores & frequentiores sæpenumero fieri: ut propterea adiungi & celeritas poßit, de qua Gal. & uehementia, de qua Auic. Quum tamen magnitudinem & uehementiam pulsuum non semper frequentia & uelocitas sequatur: in uiris enim quod testatur Gal. in lib. de pulsib. ad Tyron. maiores & fortiores pulsus quum sint, simul tamen rariores & tardiores fiunt. propterea meo periculo affirmarim mendum in hoc codice esse: ponendamq; pro fortitudine, celeritatem; ut Galeno hic author consentiat. De hac tamen re alij iudicent. Plura author de diariarum indicijs subiungit: pro quibus pete Gal. 1. de diff. feb. & 1. ad Glauconem.

Cap. 7.

Permutatio febris ephemeræ. Cap. 7.

Cap. 7. Cap. 2.

QVum expedit, ut febrem ephemeram patiens cibetur, & errat medicus super eā, & non cibat ipsum; permutatur febris in corporibus cholericis ad hecticam a § incendentē: § & in corporibus carnosis ad synocham, quæ est absque putredine: & fortasse permutatur ad illam; quæ est cum putredine. Et similiter quando necessarium est adiutorium in aperiendo poros, & rarificando corpus, & non fit; fit inflammatione b § eius, quod calefacit cum fortitudine eius, quod putrefacit. §

a B. & incensiuam

b B. qua fit calefactio cū fortitudine & putrefactio

AN-

ANNOT.

Diarias febres facillime in aliud febris genus migrare, testatur & Gal. 9. meth. & 1. de diff. feb. & sæpe alibi. Huius uerò causa, & medici & ægroti & ministrantium esse error potest, ut Gal. eo. 9. meth. testatur. præsertim tamen paßiua, quam uocant, ægrotantis corporis potentia, ad hoc uel illud morbi genus parat. Quare non iniuria author noster aptos eos esse dicit ut ab ephemera in hecticas transeant, qui sicciores & calidiores sunt: paratos uerò continenti uel putridæ uel non putridæ, qui carnosi sunt; hoc est, quibus sanguis redundat copiosior. Tu pro hac re adi Gal. 8. meth.

Cap. 1. Cap. 1. Cap. 2.

Signa permutationis febris ephemeræ ad febres alias. Cap. 8.

SIgnificatio illius est, quòd ipsa declinat absque sudore, aut humorositate: aut cum sudore absque mundificatione per sudorem: & est declinatio longa, difficilis, & absque mundificatione pulsus: imò remanet in pulsu aliquid; & remanet dolor capitis si fuerit: & hoc totum significat permutationem ad febrem putrefactionis humoris, aut [a] § hecticam: nam § si causæ fuerint uehementes, aut prolongetur mora eius, permutabitur ad hecticam. Quòd si ad hecticam permutetur, uidebis tactum arteriarum calidum ualde: & uidebis febrem similem, uel fixam: & in omnibus membris additur calefactio super repletionem, & in tempore acceptionis cibi: aut uidebis pulsum seruare æqualitatem cum duritie, & paruitate. Et uidebis signa reliqua, quæ diximus de signis hecticæ: Et quando permutatur ad genus febrium sanguinis, quod nominatur synocha absq; putredine, uidebis additionem, & repletionem caliditatis, & inflammationem faciei. Et quando permutatur ad febres putredinis, apparent horripilatio, & diuersitas pulsus, & paruitas, & coarctatio: & est caliditas mordicatiua sicca, & uehementia accidentium. In urina autem fortasse remanet digestio [b] § ex substantia: & in pluribus non apparet in ea digestio.

a B. Alia litera. ad sanguineā & Alia litera ad hecticam &

b B. substantiæ Alia litera rei præcedentis

ANNOT.

In diarijs sicuti & Gal. 1. de diff. feb. ac 1. ad Glau. & supra Auicennas, quum de earum signis ageret, explicauit, inclinatio cum sudore, plerunque, uel rore, aut uapore optimo facilis, cum pulsus ad naturalem statum reditu, & sine omni prorsus morbi uestigio esse solet. Quare ubi non talis declinatio apparuerit, conuerti diariam in aliud febrium genus, erit existimandum. In quas uerò febres, putridasne an hecticas uertatur, ex harum febrium signis dignosces, de quibus postea.

Cap. 7. Cap. 2.

Curationes febris ephemeræ secundum modum uniuersalem. Cap. 9.

IN omnibus speciebus febris ephemeræ oportet, ut afferantur super corpora patiētium eas ea, quæ nutriant eos nutrimento bono, cum uelocitate digestionis; quoniā febriens est æger; & æger est læsus.[a] † §

§ At quibusdam eorum conceditur deliciari in ea; sicut patienti ex labore, & angustia, & fame, & illis in quorum corporibus cholera plurima est. Et qui conqueritur se pati horripilationem in principio, degluciat cibum infusum in aqua, & uino, ut sit magis penetrans: & isti quidem cibantur etiam in principio febris. Et quibusdam prohibetur deliciari in ea; & innuitur eis ut fiat subtiliatio, sicut in patiente febrem ex oppilatione, & soliditate, & ex apostemate. Et melius quidem est, ut postponatur cibatio usque ad declinationem, nisi in illis, quos excepimus. Et aqua frigida quidem oportet ut non prohibeatur in principio rei, quoniam uirtus est fortis: quare nō timetur debilitas eius: & est melior cura in infrigidando. [b] † § § uerùm si fuerit illic debilitas in uisceribus, & febris iam extenditur, aut fuerit [c] § uehemens, § tunc melius est, ut de ea non multum sumatur. Et conceditur eis balneum, quum eorum paroxismus consumitur in febribus ephemeris propter [d] § accidentia, § de quibus est humectatio, & de quibus est sudatio, & rarificatio pororum; & de eis est infrigidatio in [e] § quieta § dispositione: & prohibetur, ubi timetur casus putredinis. Et non oportet, ut euitet balneum nisi habēs eam ex oppilatione, [f] § propterea quòd § balneum generat ægritudinem putridam: & similiter patiens eam ex satietate nauseatiua, nisi in fine rei, & quum dilatantur pori, & descendit nauseatiua satietas; illic enim oportet ut balneet. Et habens catarrhum non balneetur, nisi sit adustiuus. Et omnes habentes febres ephemeras oportet, ut non prolongent moram in aere balnei, imò in aqua eius quantum uolunt; nisi habentes eam ex soliditate, & ex spissitudine: eis enim conuenit, ut prolōgent moram in aere balnei, donec sudent. [g] § Embrochatio § autem si fuerit effundendo, aut liniendo tantum, oppilat poros. Et in curatione omnis febris ephemeræ, quæ est ab oppilatione extrinseca, aut intrinseca, fricatio aperit poros habentis eam; deinde si obuiat humiditati plurimæ, resoluit eam; & si obuiat humiditati paruæ, exsiccat [h] § eam. § Euacuatione autem non indiget aliquis eorum, nisi habens oppilationem repletionalem, & habens nauseatiuam satietatem, & qui habent febrem ephemeram ex soliditate, cuius corpus est repletum.

a † B. Alia lēa. & læsus nō digerit aut tardæ digerit.

b † B. spiritus

c B. febris ex oppilatione

d B. intētiones

e B. secundo

f B. quandoque enim

g B. Inun

h B. corpus

ANNOT.

Diariæ curationem fusius descripsit Gal. 8. meth. & 1. ad Glauc. Habes & ex Paulo lib. 2. ca. 16. Videtur tamen hic locus esse controuersiæ. Auicennas de balneo agens, ijs uerbis § Et non oportet ut deuitet balneum nisi habens &c. § quum antea balneum omnibus diariæ laborantibus consuluerit, hic eos excipit, qui ex obstructione laborant. At Gal. 1. ad Glauc. generatim omnibus ephemera correptis conducere balneas testatur. & idem 8. meth. particulatim diaria ex cutis astrictione laborantem frequentatis balneis curatum scribit. Auerroes quoque 7. Coll. quum balneas his omnibus curam esse uniuersalem dicat, eos quoque quibus densata est cutis, iisdem monet esse medicandos. Sed paucis. per febrem ex oppilatione, non ea, iudicio nostro, intelligenda est, quæ ex cutis astrictione; sed quæ crapulam & internam obstructionem sequitur. Embrochatio autem si fuerit &c. § Per embrochationem, quam nominat, an frigidæ an calidæ affusionem intelligat, ambiguum est. Videtur tamen utrunque posse intelligi. nempe si uice balnei calida quis aqua febricitantis corpus perfuderit, quum statim refrigeretur, occludi externos cutis meatus necesse est. Ita etiam si frigida usus fueris:

Cap. 2. & 8. Cap. 8. Cap. 8. Cap. 2. Cap. 6.

Cap. 2.

Cap. 6.

Cap. 3.

ut propterea utraque et frigidæ & calidæ affusio lædat quia obstruit. At contra, si de frigida intellexeris, aduersari author noster Galeno uidebitur, qui tum alibi, tum. 8. meth. post balneum frigidam affundi iubet. Profectò, quod ad hanc rem pertinet, Auer. 7. Coll. Galenum duplici nomine accusat, cum quòd sæpius diaria correptis balneas consulit, quæ tamen non nisi assuetis conueniunt: tum quòd post balneas frigida eos perfundit; quæ perfusio, ut Auerroes ait, pororũ occlusionem facit; neque propterea opportuna est, nisi cutis meatus apertiores, aut corpus nimis sit calefactum. Nobis tamen de Galeni & Auerrois discordia modò non disseritur. sed pro huius loci sententia, Bellunensis lectio arridet magis, qui non embrochationem, sed inunctionem legit. quum enim actum antea sit de balneis, apte subiungi uidetur de corporis inunctione, quam. 1. ad Glauc. Gal. cõmendat. Quòd si rursum obijcias hunc itidem Galeno aduersari, quum inunctionem non probet quia obstruat; non putamus aduersari. & si enim olei iniectio & affusio cutis meatus solet obstruere; si tamen perfrictionem plurimam adiũxeris Galeni exemplo, discuties quicquid in cutis meatus crassioris impactum est, & rarefacies.

Species febris ephemeræ. Cap. 10.

DE febribus ephemeris sunt, quæ omnino comparantur ad dispositiones animales. Et de eis sunt, quæ comparantur ad dispositiones corporeas. Et de eis sunt, quæ proportionantur ad res quæ eueniunt deforis. Et de comparatis ad dispositiones animales est illa, quæ fit ex angustia, & illa quæ fit ex tristitia, & illa quæ fit ex existimatione, & cogitatione, & ira, & uigilijs, & somno, & tranquillitate, & timore, & gaudio. Et de proportionatis ad dispositiones corporeas sunt illæ, quæ comparantur ad res quæ sunt actiones & motus: & de eis sunt, quæ comparantur ad non actiones & motus, & ad contraria eorum. Et comparatæ ad res, quæ sunt motus,[a] †§ § est quæ fit ex labore: & illa quæ ex trãquillitate, & illa quæ fit ex euacuatione: & de eis est febris ephemera ex dolore, & de eis est febris ephemera quæ ẽ cũ syncopi: & de eis ẽ illa, quæ fit ex fame: & de eis est illa, quæ fit ex siti. Et de comparatis ad ea, quæ non sunt actiones, est illa, quę fit ex oppilatione: & de eis est illa, quæ fit ex nauseatiua satietate: & de eis est illa, quæ fit ex apostemate: & de eis est illa, quæ fit ex [b] §soliditate.§ Cóparatæ autem ad res, quę accidunt deforis, sunt sicut illa, quæ fit ex adustione, [c] § quæcunque adustio fuerit; §& sicut quæ fit ex [d] §frigore, & soliditate, & ex ablutione.§ dicam itaque unamquamq; earum cum curatione sua.

a †B. & contraria eorum

b B. siccitate cutis

c B. solis

d B. condensatione cutis facta ex frigore & facta ex ablutione cum aquis stipticis

De febre ephemera ex angustia, & signis eius. Cap. 11.

QVandoque accidit ex motu spiritus ad interiora, & [a] § occultatione§ eius in eis, propter superfluitatem angustiæ febris spiritualis. Cuius signa sunt igneitas urinæ, & acuitas eius: ita ut habens eam sentiat acuitatem ipsius, propter dominium siccitatis in ea: & est motus oculi ad clausionẽ decliuis: & est oculus submersus propter resolutionem cum quiete [b] §& subclusione; §& facies est tendens ad citrinitatem propter profunditatẽ caliditatis. Et pulsus est ad debilitatem, & paruitatem decliuis: & forte declinat ad duritiem.

a B. conculcatione

b B. teporis Alia litera & tepore

De cura. Cap. 12.

OPortet, ut habens eam multiplicet introitum tinæ, & ponat plurimum suæ intentionis in balneatione cum aqua balnei absque aere eius, & multiplicet eam inunctionem cũ [a] §fricatione§ post illud: oleum enim [b] §aliquod§ est magis iuuatiuum ei quàm balneum. Et utatur lenificantibus, & odoriferis frigidis. Et ponat super pectus suum epithemata infrigidantia ex mucillaginibus, & succis, & aquis [c] §bonis; § & sumat in potu uinum plurimæ commistionis: est enim bonum medicamen ei.

a B. oleo

b ——— B.

c B. boni odoris

De febre ephemera ex tristitia. Cap. 13.

QVandoque accidit ex multitudine tristitiæ propter rem quæsitam motus laboriosus, spiritum calefaciens, faciens cadere in febrem: cuius signa sunt similia signis eius, quæ ex angustia; nisi quia motus oculi cum profunditate sua, propter resolutionem, est ad partẽ extrinsecam; & pulsus nó est demissus, depressus; imò est in eo [a] †§ §cum debilitate, [b] §sed est cum eo saltus. § Et cura eius est sicut cura eius, quæ est ex angustia.

a † B. eleuatio aliqua

b B. si ipsa debilitas fuerit cum eo

De febre ephemera ex cogitatione. Cap. 14.

QVandoque accidit ex multitudine cogitationis in rebus, febris similis illi, quæ est ex [a] †§ §tristitia, nisi quia motus oculi est æqualis, non ad clausionem, neq; ad exitum decliuis, & est decliuis ad profunditatem: & pulsus est diuersus in [b] §dilatatione & constrictione: § & plurimum quidem est æqualis: & facies est ad citrinitatem decliuis. Et cura eius est cura illius, quæ est ex tristitia.

a † B. angustia &

b B. eleuatione & depresione

De febre ephemera ex ira. Cap. 15.

QVandoque accidit propter superfluitatẽ motus spiritus ad exteriora in dispositione iræ, calefactio superflua, [a] §adurens spiritum, §& febris. Cuius signa sunt, rubedo faciei, nisi permisceatur ei timor, quoniam citrinatur: & inflatio faciei similis ei, quæ inflat in [b] §dormitione. § Et sunt oculi rubei, tendentes exterius, propter uehementiam motus spiritus ad exteriora. Et quandoque accidit quibusdam eorum tremor, propter motum humoris, aut propter debilitatem naturarum. Et est aqua rubea, acuti tactus, propter acuitatem suam. & quandoque est cum ea aliquãtulum claritatis. Et pulsus est grossus, plenus, [c] §pulsans, §frequens.

a B. accensa in spiritu

b B. febre causata ex vigiliis.

c B. eleuatus

De cura. Cap. 16.

FAc eos quiescere; & fac, ut occupentur lætificantibus, & narrationibus, & uocibus bonis, & ludis mirabilibus: & fac eos ingredi balneum in aqua tepida, non plurimi caloris: & inungãtur plurimum cum aliquo oleo plurimo. illud enim est magis conueniens eis, quàm aqua calida. Et cibentur eis, quæ infrigidant, & humectant: Et prohibeantur à uino omnino; non enim est eis uia ad ipsum

De febre ephemera ex uigilijs. Cap. 17.

QVandoque etiam accidit ex uigilijs febris ephemera: cuius signa sunt, antecessio uigiliarum, & grauitas palpebrarum,[a] ʒquo niamʒ fortasse non aperit eas: & profundatio oculi propter resolutionem: & inflatio palpebrarum propter corruptionem cibi, & multitudinem uaporis: Et conturbatio urinæ propter priuationẽ digestionis. Et debilitas pulsus. Et citrinitas faciei, propter malitiã digestionis. Et inflatio eius propter[b] ʒexcitationẽʒ ex malitia digestionis: sed non est cum rubedine, sicut in illa quæ est ex ira.

a B. & ...

b B. tumefactionem factam.

De curatione. Cap. 18.

CVratio autem eius est ociari, & quiescere, & dormire, & embrochare caput cum eis, quæ infrigidant & humectant: & balneum humidum, & cibi bonorum chymorum: & inunctiones humectantes. Et uinum est ex rebus magis conferentibus eis: & sumant in potu ipsum sine timore, nisi fuerit dolor capitis.

De febre ephemera ex somno, & quiete. Cap. 19.

ASpiritu quandoque resoluuntur uapores calidi per uigilias, & motus. Quum ergo prolongatur somnus, & tranquillitas, & non resoluuntur; accidit ex eis calefactio spiritus, & febris eius. Cuius signa sunt ista: significãt enim eam antecessio somni, & tranquillitas pluri ma, & propriè quæ non est in consuetudine: & cadit contrarium consuetudinis: & significat ipsam repletio uaporosa & pulsus.

De curatione eius. Cap. 20.

CVratio eius est sudatio in aere balnei: & ablutio æqualis cum aqua calida: & paucitas cibi: & declinatio eius ad id, quod infrigidat, & humectat ipsum: & exercitium temperatum, & non oportet ut bibat uinum.

De febre ephemera ex gaudio. Cap. 21.

QVandoque accidit ex gaudio febris, sicut illa quæ fit ex ira. Cuius signa sunt proxima signis eius, quæ est ex ira, nisi quia forma oculi est forma gaudentis, non forma irascentis. Et est frequentia in pulsu minor. Et cura eius est proxima curationi eius, quæ est ex ira.

De febre ephemera ex timore. Cap. 22.

QVandoque accidit ex timore febris secundum semitam, quæ accidit ex angustia. Proportio nanque timoris ad angustiã, est proportio iræ ad gaudium, ex hoc, quòd motus timoris est ad interiora, & iræ ad exteriora, & fit subito; & aliorum modorum fit gradatim. Cuius signa sunt proxima signis eius, quæ fit ex angustia; nisi quia diuersitas in pulsu est uehementior: & forma oculi eius est forma territi. Curatio eius est proxima curationi eius, quæ fit ex angustia: & oportet ut securetur à timore: & ueniatur ad eum cum nuntijs gaudere facientibus: &[a] ʒlætificantia sunt iuuatiua ei.ʒ

a B. uinum confert eis

De febre ephemera ex labore. Cap. 23.

LAbor quandoque peruenit ad summum in calefaciẽdo[a] ʒcorpus & ʒspiritum, ita ut fiat febris nocens operationibus; & est plurimi nocumenti, & grauitatis ipsius super uitalem, & animalem. Signa sunt antecessio laboris, & additio calefactionis juncturarum super alia: & [b] ʒtactusʒ lassitudinis: & siccitas corporis. Et quando que accidit in fine eius humectatio, si fuerit labor temperatus[c] ʒin eo.i. quando non est in eo ex siccatum: ʒ aut frigus prohibens sudorem. Si autẽ labor fuerit superfluus, minoratur humectatio, & sudor: & quandoque sequitur ipsum tussis sicca propter communitatem pulmonis: & est pulsus eius paruus, debilis: & quandoque declinat ad duritiẽ: & urina est citrina, [d] ʒcalidaʒ propter motum, & subtilis propter resolutionem.

a ——— B.

b B. sensatio

c B. & nõ fuerit calor exsiccans

d B. acuta

De cura. Cap. 24.

CVratio eorum est tranquillitas, & balneatio in tina: & inunctio[a] ʒfricando proprieʒ super juncturas: & acceptio cibi boni chymi, humectantis, secundum quantitatem, qua digeratur, de genere carnium pullorum, & hædi, & piscium[b] ʒparuorum.ʒ Et quoniam uirtutes eorũ sunt debiles; tunc non oportet ut confidant de se, posse digerere, quod digerebant in dispositione sanitatis; imò minus illo. Et propter hoc cibentur eis, quorum paucum nutrit plurimum, sicut ea quæ diximus: & sicut uitelli ouorum sorbilium: & testiculi gallorum sunt eis boni. Quidam tamen existimauerunt, quòd oportet ut patientium lassitudinem regimẽ plus subtilietur quàm aliorum: sed illud non est rectum. Et oportet ut sumant de fructibus humidis. Et sumant in potu uinum plurimæ commistionis, si fuerint assueti; aut iuleb, & aliud, si non fuerint cõsueti. Et oportet, ut eorum inunctio sit plurima, quàm inunctio aliorum cum oleo aliquo ut humectentur eorum membra, & juncturæ exsiccatæ: & iterum ut mollificetur illud, quod accidit eis de tensione. Et oleum uiol. est de oleis melioribus eis. Et oportet ut communicet inunctio eorum corpori: & proprie capiti, & collo, & spondylibus dorsi, & juncturis omnibus: & propriè post balneationem. Et oportet ut [c] ʒsternanturʒ strata eorum, & aromatizentur indumenta eorum, & sedilia eorum: & si indigent iteratione balnei propter reliquias, iterentur omnia quæ scripta sunt in capitulo suo.

a B. cum fricatione leui

b B. petrosorũ.

c B. mollificentur

De febre ephemera ex euacuatione. Cap. 25.

QVandoque accidit ex commotione humorum post uentris solutionem motus spirituum superfluus, & inflammans in ipso febrem propter multitudinem lassitudinis, quæ sequitur ipsam. Et quandoque faciunt eam medicinæ solutiuæ, propterea quòd calefaciunt. Et quandoque sequitur phlebotomiam, propterea quòd[a] ʒredire facit humiditatem uaporum,ʒ & sanguinitatem eorum ad furiositatem cholericam.

a B. Alia litera. remouet ab humiditatibus uapores. Alia litera. remouet ab humiditatibus uaporosis & sanguineis eorũ taliter quod ipse efficiantur & efficiantur fumosæ cholericæ

Curatio. Cap. 26.

OPortet, ut subtilietur in retinendo naturam per ea, quæ sunt ordinata in capitulis suis: & ut cibetur æger cum eo, quod confortat

fortat plus:& secundum quantitatem qua digeratur,de eis quæ infrigidant, & humectant: & sint in eo pontica,stiptica: & ponantur super stomachum emplastra,& embrochæ confortantia, calefacta,non tepefacta:Nam omne tepidū est mollificatiuum,& resoluit uirtutem. Et de hac summa est lana infusa in oleo nardino,aut oleo frigidiore eo,aromatizato,& exprimatur adeo,donec separentur ab ea partes olei. Et ponantur super cor,& hepar ea,quæ infrigidant.

De febre ephemera ex dolore. Cap. 27.

Dolor quandoque calefacit spiritum adeo, donec inflammetur febris. *Signa.* dolor in capite,aut oculo, aut aure, aut dente, aut iuncturis,aut extremitatibus,aut colica, aut hæmorrhoidibus, aut alijs de doloribus furunculorum.

De cura eius,quæ fit ex dolore. Cap. 28.

Regatur dolor cum eo,quod oportet,in capitulo suo; deinde curetur cura eius, quæ fit ex labore. Quòd si timeatur ex potu uini motus doloris,non detur in potu.

De febre ephemera ex syncopi. Cap. 29.

Quandoque accidit ei cui superuenit syncopis propter commotionem spiritus diuersam, calefactio; & conuertitur in febrem:& quandoque remanent de ea post ablationem timoris in syncopi reliquiæ. *Signa.* Vicinitas syncopis:& casus uirtutis absque signis febriū aliarum,quæ non sunt ex febribus ephemeris: Et pulsus in ea est diuersarum dispositionum. quandoque enim cadit, & destruitur, quando uincit frigus. et quandoque fit uelox,& apparet, quum dominatur caliditas, & similatur pulsui patientium extenuationem exsiccatiuam, in duritie, cum [a]§uerminatione.§

a B. dispositione pulsus uermicularis.

Curatio. Cap. 30.

Vra eius est cura syncopis;& dare cibos ue locis digestionis,boni chymi,de illis,quos sciuisti: & si indigueris ut des in potu uinum,fac:& non cures de febre. Quum ergo liberatur ex syncopi,& remanet febris similis ei, quæ est cum extenuatione,curetur cum eo, quod est in canone de infrigidatione,& humectatione.

De febre ephemera ex fame. Cap. 31.

Qvandoque acuuntur uapores in corpore,quando non inueniunt nutrimentum, & generant febrem.Et eius pulsus est debilis,paruus;& quandoque declinat ad duritiem. *Curatio.* Cibatio quidem in febre est sicut ex forbitionibus factis ex Kist hordei cum oleribus, & post illas cum cibis bonis confortantibus: & balneetur,& effundatur super caput eius aqua pluri-ma,tepida:& sedeat in ea. & humectetur corpus eius cum eis,quæ sunt sicut oleum uiol. & ros. & cucurbitinum.

De febre ephemera ex siti. Cap. 32.

Haec proxima est ei,quæ est ex fame: & est dignior ut accidat propter defectū [a]§eius, quo sedatur de aqua§caliditas fortis in ua-poribus. *Curatio.* [b]†§ §dare in potu aquam frigidam,& aquas fructuum frigidorum, & propriè granatorum. Et humectare corpus cum tina.& si possibile est ei balneatio cum aqua frigida,faciat.

a B. Alia litera. aquæ cum qua sedatur

b †B.est

De febre ephemera ex oppilatione. Cap. 33.

Oppilationes fiunt in poris cutis, propter [a]§spissitudinem§eius,& paucitatem ablutionis,& multitudinē [b]§ciborum:§ & propter frigiditatem. Et propter ablutionem cum aquis frigidis stipticis.Et propter adustionem solis.Et quandoque fit in uijs uenarum,&[c]§meatibus§earum,& orificijs ipsarum, & cursibus [d]§&§ uijs earum.Et quum dicitur febris ephemera ex oppilatione,non innuitur nisi ad hanc speciem. Nam plurimum accidit ut minoretur resolutio, & multiplicetur repletio,& coarctatio, & priuetur respiratio, & aggregetur uapor plurimus, [e]§† §& non resoluatur,& tunc eueniat caliditas superflua: & dum perseuerauerit eius inflammatio in [f]§debiliori§ex corporibus, quod est spiritus;erit febris ephemera: quum ergo inflammatur in sanguine, est species famosa synochæ,quam dicemus:& est illa quæ est de summa febrium humorum; & non est propter putredinem,imò est propter inflammationem, & ebullitionem. Quòd si pertranseat illud ad putrediné, quàm facit oppilatio & priuatio respirationis;permutatur ad febres putredinis. & huiusmodi quidem oppilatio,aut fit ex multitudine humorum, & sanguinis;aut ex grossitudine eorum, aut ex uiscositate eorum; aut propter casum rei de causis oppilationis in instrumento,non in[g]§cursu, imò§ sicut frigus constringens,aut apostema coarctās, aut nascentia rei;aut aliud de illis, quorum te oportet rememorari. Et hæc quidem febris de febribus ephemeris parum permutatur ad hecticam:quoniam corpus in ea est plurimæ materiæ. Et in hac febre iterum est sitis,& inflammatio,& adherentia caliditatis:& urina media inter igneā. [h]†§ § Et hæc febris est difficilis ad cognoscendum, cuius similitudo est proxima similitudini febrium humorum.Et hæc febris quādoque remanet usque ad diem tertium,[i]§& in eo quod est post ipsum § si sunt oppilationes plurimæ fortes,et non [k]§inspissantes: & non condensantes§deforis.& si sunt [l]†§ §paruæ,festinat eius eradicatio, si non fuerit error. Et hæc febris inter febres ephemeras, quandoq; accidit, & redit propter fixionem oppilationis, quæ est causa,quare fiunt ei[m]§† §paroxismi.Et hæc quidem febris multoties permutatur ad frigus,& horripilationem; & significat quòd ipsa sit putrida.Et cum illa,quæ est ex oppilatione facit accidere dolorem post phlebotomiam in latere sinistro,[n]†§ § non est excusatio iterationis phlebotomiæ; præcipue quum sedatur febris, & perseuerat dolor. *Signa.* Quando accidit febris ephemera non à causa primitiua, & est longe declinationis; tunc existima, quòd ipsa est [o]§oppilatio: § & propriè quando declinat sine eūatione [p]§cum humectatione.§Et uerificant existimationem tuam signa repletionis,in corporibus plurimi sanguinis,& generantibus eum:aut grossorum humorum, uiscorum.

a B. siccitatem

b B. Alia litera pulueris

c B.in ramis

d B. seu

e †B.calidus

f B.Alia litera. subtiliori

g B.meatu

h †B.& fusca

Alia litera i ——— B.

k B. oppilationes cū inspissatione cutis causatæ.

l †B. oppilationes

m †B.sicut

n †B.post phlebotomiam lateris dextri.

o B. ex oppilatione

p B.rorida

ſorum. Et differentia quidem inter ea ambo eſt, q̃m ſi oppilationes in eis ſunt propter groſsitudinem humorum, & uiſcoſitatem eorum, ſignificant ea ſigna nota eis;& non eſt illic inflatio corporis,& rubedo,& extenſio; & ad ſummum ſigna multitudinis. Et in illis, in quibus cauſa eſt repletio, ſunt ſigna repletionis ex rubedine faciei, & exuberatione uenarum, & inflatione, & tenſione, & alia apparentia. Et ſi ſuperfluunt oppilationes, pulſus eſt paruus:& ſi non ſuperfluunt, non oportet ut minoretur pulſus. *Cura.* Quum cauſa eſt multitudo humorum, & repletio, tunc oportet ut in principio properes ad phlebotomiam, & euacuationem. Et ut phlebotomes eum quum iam non febrit, tunc eſt melius. Et quando febrit, ſi non fuerit neceſsitas, tunc ſtatio eſt magis conueniens; phlebotomia enim facit humores currere,& permiſcet inter eos. Si autem non fuerit excuſatio, tunc non oportet ut poſtponatur, & tardetur phlebotomia, & euacuatio. Deinde fiat occupatio in eis, quæ aperiunt oppilationes, & mundificant meatus. Et non properes ante euacuationem ad mundificandos meatus,& apertionem. Illud enim fortaſſe fit cauſa ad attrahendum humores ſubito ad quoſdam meatus, & inuiſcandum in eis:& illud eſt res, in qua ſunt errores plurimi:& fortaſſe addit in oppilationibus, ſi fuerint groſsi;& proprie ſi meatus in creatione ſua fuerint ſtricti.[q] §Quum§ phlebotomia iterum & euacuatio quandoque educant ſuperfluitates [r]§uiſcoſas§ fumoſas, facientes coarctatione ſua hanc febrem,& prohibeant ut permutetur ad putredinem:& propriè quum ad ultimum facis eã peruenire,& facis approximare ſyncopi. Et ſi nõ ſentis multitudinem humorum; imò ſentis oppilationes;& quòd ipſæ ſunt accidentes à groſsitudine eorum, & uiſcoſitate ipſorum; tunc fortaſſe non indiges phlebotomia ſuperflua, & euacuatione ſuperflua; imò indiges apertione: Et apertio quidem eſt cum abſtergentibus ex medicinis,& cibis. Et propterea quòd ægritudo eſt febris, non eſt poſsibile ut redeas in aperiendo ad abſtergentia calida: imò ad illa, quæ ſunt inter ſyrupum acetoſum purum, uſque ad illum qui eſt cum ſeminibus:& aqua endiuiæ uſque ad aquam fœniculi. Et cibus ſit ille in quo eſt ablutio: & non in quo eſt uiſcoſitas, ſicut kiſt hordei. Et zuccarum cum hoc quod ipſum eſt propinquum cibo, eſt in ipſo apertio,& abſterſio: non eſt ergo malum ſi miſceatur cum kiſt hordei. Demum oportet ut conſideres quum euacuaueris, ſi neceſſaria fuerit euacuatio eius,& [ſ]§ apparuerit ſicut§ diximus, an minuatur febris, & deficiat:& an, ſi paroxiſmos habuerit, frangatur;& debilitetur paroxiſmus eius ſecundus à primo. Et conſidera urinam,& ſi inuenis eam non priuatam digeſtione: & in pulſu,& ſi inuenis eum non ſignificare putredinem; procedes ſecundum hoc regimen. Et intromitte ægrum in die tertio poſt paroxiſmũ in balneum, hora mollificationis paroxiſmi expectati, ſi fuerit febris, uſque ad quinque horas. Et inunge eum:& frica ipſum cum rebus, in quibus eſt abſterſio æqualis, ſicut quod eſt inter farinam fabarum uſque ad farinam orobi,& farinam radicum lilij,& ariſtolochiæ emollitæ cũ aliquãtulo mellis & aquę. Quòd ſi fueris auſus uti fortiori hoc, tunc utere ſpuma † nitri. Et ſi exiſtimas, quòd balneum alterat naturam eius in aliquo,& facit accidere quaſi horripilationem, non moretur in eo ictu oculi: oppilationes enim iſtæ non ſunt de genere earum, quas aperit balneum. Quum ergo egreditur de balneo, non oportet ut approximet cibo, neque uino, niſi poſt ſecuritatem ex paroxiſmo. Si autem exigit diſpoſitio, ut cibetur aliquantulum,& non tolerat; detur in potu id, in quo eſt apertio, ſicut aqua hordei ſubtilis, plurimæ aquæ, pauci hordei, plurimæ decoctionis, decocta cum apio. Quòd ſi paroxiſmus non iteratur ei, tunc balnea eum ſecundo, ſi deſiderauerit illud,& ciba ipſum: Et ſi fuerit paroxiſmus diminutus à paroxiſmo primo, & urina fuerit bona; tunc confide in ueritate curationis, & paucitate oppilationis:& cura eum poſt eradicationem eius, ſicut curaſti:& ciba ipſum. Et ſi uenerit paroxiſmus ſicut fuit, aut fortior illo, & urina non fuerit ſicut oportet; tunc ægritudo eſt tẽdens ad putredinem: & curatio eius eſt curatio putredinis.

q B. Verum

r ——— B.

ſ B. facta fuerit apertio ſicut cũ eis quæ.

† baurac

De febre ephemera ex nauſeatiua ſatietate, & repletione. Cap. 34.

Quandoque accidunt ex nauſeatiua ſacietate uapores mali, ex quibus accenditur caliditas,& inflammantur ſpiritus; quare accidit febris,& propriè in corporibus cholericis,& in illis qui non habent amplos poros. Nam plurimum ſuperfluitatum eorum uaporat uaporationes fumoſas,& minoratur in eis eructuatio acida. Et de illis, qui ſunt uehementius diſpoſiti ad illam, ſunt illi, qui incipiunt poſt nauſeatiuam ſatietatem uti exercitio,& motu, & ire ſub ſole, & balneatione poſtquam accidit eis hoc: multiplicantur enim in eis uapores fumoſi: & propriè quando habuerint in corporibus ſuis dolorem [a]†§ §& propriè in uiſceribus eorum. De materia uero eructuationis acetoſæ, & in habentibus eam, rarò contingit, ut generetur febris. Si autem generetur, erit debilis; imò non generatur. Et exiſtimamus[b]§quòd generatur ab eructuatione acetoſa, non eſt niſi ſacietas nauſeatiua.§ Et iſti quidem, quum eorum ſoluuntur naturæ, iuuantur ualde,& remouetur febris eorum propter expulſionem ſuperfluitatis ſuperfluæ fumoſæ. Et diuerſificatur quidem curatio eius, cuius retinetur natura ex illis,& cuius ſoluitur. Et ſi natura illius, qui febrit ex nauſeatiua ſatietate leniatur duabus aſcellationibus, aut tribus, deinde phlebotometur; fortis fit ſuper eam fluxus uẽtris:& fortaſſe fiet fluxus hepaticus, quem ſignificabunt pulſus cordis,& nigredo linguæ. Et ſimilantur accidentia febris ephemeræ ex repletione, accidẽtibus febris [c]§ex ira:§ rubent enim oculi,& facies ualde,& fit inflammatio uehemens; & magnificatur pulſus,& fit uelox;& rubet urina. Amplius quum plus remanet, non excedit tres dies. Et ſcias, quòd febris ephemera ex nauſeatiua ſacietate quandoque uenit cum periodis quatuor, aut ſeptem;& cum hoc eſt febris ephemera, uerum pulſus eius eſt ſanus. Signa eius ſunt alteratio eructuationis ad acetoſitatem, aut fumoſitatem. Quum ergo alteratur eructuatio ad ſanitatem, indicat ſanitatem. Et urina quidem iſtorum

a † B. & mordicationem

b B. febrẽ generatã cũ eructuatione acetoſa eſſe propter cauſam aliam a ſatietate nauſeatiua.

c B. concluſa

eſt

est priuata digestione, aquosa. Et quando causa nauseatiuæ sacietatis est uigilia; est in facie, & fau cibus eorum inflatio: & in palpebris eorum est grauitas.

De cura. Cap. 35.

PAtiens hanc nauseatiuam sacietatem non euacuatur, quin aut sit natura eius non soluta, aut sit soluta. Quòd si natura eius fuerit non soluta; tūc[a] proculdubio oportet, ut soluas eā. Et si fuerit aliquid cibi, aut fæcis, aut grauitatis remanens in stomacho, tunc oportebit ut facias uomere ipsum: deinde solue eum: Et cōsidera ubi inuenit grauitatem. & considera tunc, an sit rectius euacuare illud cum clysteribus, & suppositorijs, aut cum aliquo quod bibitur desuper ut soluat, aut deponat, aut digerat: Et significat illud quod rectius est de hoc, dispositio eructuationis: fortasse enim necessarium erit, si fuerit cibus stans desuper, & sit difficilis uomitus, ut non aspiciatur ad febrem, sed administretur diapipereon, ut præcipitetur, & descendat cum digestione: aut administretur, quod est debilius eo. & administrentur embrochæ, & emplastra digestiua cognita in capitulo digestionis: & solutiua cognita in capitulo solutionis. Quum ergo descenderit, tunc aut egredietur per se ipsum, aut iuuabitur cum suppositorio. Et toleretur fames super eum tam diu, donec non remaneat hæsitatio in destructione sacietatis nauseatiuæ: deinde sumat cibū leuem, uelocis digestionis, boni chymi, &[b] sit intentio ad famem, & somnum tantum, quod excusat solicitudinem in alleuiatione repletionis. Quòd si natura fuerit soluta; considera an res, quæ euacuatur, sit illud quod est corruptum. Et si fuerit illud, non retineatur donec totum euacuetur usque ad postremum eius. Et expecta declinationem paroxismi, & fac ingredi ipsum tunc balneum, & ciba ipsum, nisi fuerit illic superfluū destruens uirtutem: tunc enim non facias ipsum ingredi balneum; imò ciba ipsum, & conforta stomachum eius cum rebus, quas scies, & quarum quædam scriptæ sunt in capitulis de solutione uētris: & de illis est lana infusa in oleo in quo est uirtus absinthij, aut etiam in oleo nardino, postquam fuerit expressa, & separata fuerit ab ea maxima pars olei. Et si perseuerat solutio, & inuenis id quod egreditur, absque genere eius quod corruptum est; administra oleū de cydonijs[c] tepidum, recens, secundum hunc modum, & oleum de mastiche: & non est iterum in oleo nardino contrarietas eis. Et fortasse administrabimus cerataria, & proprie quando non sufferunt dispositio stricturam eorum super uentres eorum. Et quandoque indigemus emplastris fortioribus hoc, de emplastris prædictis in cholerica passione. Et da eis in potu aquas fructuum, si[d] tolerat eas: & da ei ad comedendum illud, cuius alleuiatur nutrimentum, & facilis fit digestio: sicut testiculi galli & pisces[e] saradrach, & præmitte super illud aliquid de fructibus, & succis, & robub sticis. Et si abscinditur de appetitu aliquid, admoue ipsum cum eis quæ sciuisti, & propriè cum eis quæ fiunt ex cydonijs. Et quum[f] euacuatum est, non est malum, ut administres ei electuarium forte de illis, quæ digerunt, & confortant stomachum, & aperiunt oppilationes: & illud post ablationem febris, & accidentium. Et iter[g] quidem ad phlebotomiam est, ut non fiat in ea, donec declinet: tūc enim fiat: & illud quod prius datur in potu, est aqua hordei. Et cibus sit sicut ille, qui fit de agresta cum cucurbita, & amigdalis paucis. Et infrigidetur locus eius, & odoramentum eius, & trochisci de camphora, in quibus nō ponitur reubarbarum.

a B. conuenientius est.

b B. festinatio ad famem, & ad somnū, ē ex eis quæ sunt sufficiēs curatio uel sufficiens adiutorium

c B. bonum

d B. desiderat

e B. alradradi i. parui, petrosi.

f B. expeditus fueris.

g [illegible]

ANNOT.

Aemulatur Gal. 8. meth. Est tamen hic quæstio non mediocris. Exhibet Auicennas ijs, qui ob cruditatem diaria febre laborant, medicamentum ex piperibus, tametsi plerunque ciborum cruditatem, à qua hæc oritur febris cum fumosa & nidorosa qualitate esse existimat. At nonne nidorosi halitus, immoderati caloris indicia sunt? Perperam ergo id medicamentum consulitur. Sanè animaduertit hoc doctissimus Trallianus lib. 12. quare & de Galeno maxime admiratur, tum quòd id medicamenti genus exhibeat, tum quòd extrinsecus ipsi quoq; uentriculo purpuram nardino oleo, absinthio, & mastiche imbutam applicet. neque is agenda hæc putat. Verùm, etsi sumpta ex calida uentris intemperie indicatione, huiusmodi præsidia non conueniunt; fortasse tamen (id, quod author noster aduertit) si corruptus cibus in uentriculo sit, ac difficilis sit uomitus, conducet non animaduersa febre diapipereon quoque exhibere; præcipitandi, ut hic ait, corrupti cibi gratia, & per aluum excernendi. Ita uerò corroborandi uentriculi causa & medicamentum ex cydonijs & purpuræ cum nardino alligatio prodesse poterit, si, ut hic dicit, alui solutio perseueret, neque id excernatur quod corruptū est. ea enim, ut Gal. quoque scribit, tenuiori astringendi ui prædita altè penetrant, & siccandi etiam uim habent. Quòd si forte uerearis, ne hæc nimis calefaciant; tunc docet Gal. alia plura ex frigidorum numero, quibus utaris, ex œnanthe, hypocistide, balaustijs, & palmularum carne, quæ omnia uentriculo tum refrigerando, tum firmando sunt idonea.

Cap. 5.

De febre ephemera ex apostemate. Cap. 36.

FEbres sequentes apostemata interiora sunt putridæ: Et quandoque associatur eis hectica: & non sunt de numero febrium ephemerarum. Apostemata uerò[a] apparentia sicut sunt furunculi, & exituræ, uel bubones quæ eueniunt in ea, & propriè apostemata magna, quæ fiunt in membris glandulosis, & in carnibus quæ uocantur molles, sicut illa quæ fiunt in inguinibus à superfluitatibus hepatis, & in ascellis à superfluitatibus cordis, & sub aure à superfluitatibus cerebri, quandoque sequuntur febres, & non euacuātur quin aut sit illud quod peruenit ex eis ad cor donec igneat ipsum, calefactio sola, aut cum putredine: quòd si fuerit calefactio sola: tunc erit de genere febrium[b] † apostematum intrinsecorum. Et plurimum quod accidit de istis febribus sequentibus apostemata sequentia causas primitiuas ex ulceribus, & scabie, & doloribus, & percussionibus, & casibus, ad quæ expelluntur materiæ, & retinentur in uijs apud carnes molles, est de genere febris ephemeræ. Et plurimum, quod accidit de istis febribus sequentibus apostemata, quorum causæ sunt antecedentes, sicut repletiones & oppilationes præteritæ[c] sunt

a B. extrinseca

b † B. ephemerarum. Etsi fuerit calefactio cū putredine tunc erit de genere febrium

c B. Alia litera. est febris putredinalis & plurime illarũ febriũ sequentiũ ad ea sunt ephemeræ quando febres sunt sequentes, & apostemata sunt radices. Et plurimæ illarũ febriũ sunt putridæ quando † Nõ leguntur hæc in antiquis quibusdã Codicibus manuscriptis. Alia litera d —— B. e B. his duobus

§ sunt putridæ, † & secundum plurimum § febres sunt radices, & apostemata sequentia, licet quandoque accidat econtrario. Et Hippocrates nominauit has febres malignas, quæ ex eis sunt ephemeræ, & quæ non sunt ephemeræ. §[d] § Et febres quidem sequentes ea secundum plurimum sunt ephemeræ, & si non sunt ephemeræ, sunt malæ. § Et plurimum quidem harum sequuntur apostemata sanguinea: & quandoque accidunt sequentes erysipilam, & similia ei. Signa earum sunt ea, quæ diximus de antecessione apostematum ante eas. Et facies est inflata & rubea. & est additum in[e]§ea§ super dispositionem sanitatis. Et non est caliditas uehementer mordicans, quãuis sit multitudo eius in eis, quoniam huiusmodi apostemata sunt sanguinea: nisi sint febres sequentes erysipilam: & tunc istis febribus succedit humectatio. f†§ §& est pulsus in eis uelox, magnus, frequens propter repletionem, & caliditatem. Et est urina aquosa, alba, propter cursum materierum ad apostemata, & ulcera. *Cura.* Oportet ut antecessio fiat in ea cum phlebotomia, & fluxu uentris: Et curetur apostema cum eo, quod oportet, in capitulo suo. Et subtilietur regimen: & non bibat uinum omnino: & non cibetur, nisi post declinationem completam. Et necessaria sunt ei extinguentia, & infrigidantia humectantia: & emplastra infrigidata cum niue super membrum infirmum apostemosum: ita ut nõ noceant apostemati, neque faciant ipsum crudũ: imò infrigidetur uia inter ipsum & cor, infrigidatione penetrante in profundum.

f † B. Alia lfa. vel roritas resudans a corpore,

De febre ephemera ex [a] § terrestreitate, idest quando cutis fit dura ut testa. Cap. 37.

a B. siccitate uel asperitate

Haec febris iterũ sequitur priuationem resolutionis propter oppilationes non profundatas. Et plures quidem hominum quum dimittunt consuetudines suas balneandi, febriunt. Et plures eorum sunt illi, in quorum corporibus generatur uapor cholericus, propter complexionem corporum eorum, & ciborum ipsorum, & aquarum ipsarum malarum; & propter dispositiones eorum accidentes ex uigilijs.[b]†§ §Curatio eius est[c]§extinctio § & administratio balnei, & sudare in eo post declinationem. Et fricari cum eis, quæ sunt sicut furfur, & farina fabarum, & amigdala amara semen melonis, & aliquid de[d]§alusen § & † nitro. Et sit cibus eius extinguens, & humectans: & uinum eius sit plurimæ commistionis. Et iteret balneũ multoties.

b B. Alia litera & labore
c B. mundificatio
d B. alasuan † baurac

Febris ephemeræ ex calore. Cap. 38.

Quandoque accidit ex calore aeris, & calore balnei & similium, febris ephemera. Et plurimum illius non accidit nisi ex uehementia caloris solis. Et est prima suspensio eius cum spiritu animali: quum primum, quod eo læditur, sit caput: calefacit enim aer eius, & peruenit ad cor, & fit febris: deinde spargitur in totum corpus. Et quandoque fit eius suspensio cum corde propter caliditatem anhelitus: & quando custoditur caput à calore. Sed illa, quæ ex sole accidit, plurimum imprimit in cerebro, & capite: & propter illud, qui non est mũdus, impletur caput eius. Et illa quæ non fit ex sole, sed fit ex diebus canicularibus, & ex balneatione, & ex alijs, impressionem facit in cor. *Signa.* Signa sunt causa eueniens ex uehementia inflãmationis capitis in parte solari cerebri. Et fortasse est cum grauitate, & repletione, si non fuerit corpus mundum. Et magnitudo anhelitus in parte cordiali. Et illud, quod apparet de corpore, uehementis calefactionis, calidius interiore eius. Et de illis, quibus scitur illud, est, ꝙ sitis eius est minor siti illius, cuius caliditas est illa caliditas, & est in hac habitudine contraria uel diuersa ei, quæ est ex densitate. *Cura.* Est necessarium, ut incipiatur in curatione eius cum eo, quod infrigidat ex embrochis super caput, & pectus: & ex oleis frigidis, & proprie oleo ros. infrigidato super niuem, quod fundatur super caput, & pectus ex loco longinquo. Et detur in potu aqua frigida, & quæ currunt cursu eius, & sine cessatione eius fiat illud usquequo declinet febris. Quumq; aufertur, ingrediatur[a]§tinam, & non tangat eum tina§ si fuerit cum eo[b]§febris: & Balnea eum cum aqua tepida, & nõ permittas aerem eius calefacere ipsum: & non timeas ex effusione aquæ calidæ super caput eius, quoniam ipsa humectat, & resoluit febrem: & necessitas ad balneandum plus est, quàm necessitas ad[c] ad§ungendum.§ Quum ergo egreditur, [d]§tunc frica§caput eius cum oleis frigidis, sicut est oleum rosaceum, & de nenuphare.

a B. Alia litera. balneũ & nõ curet de catarrho si fuerit cum eo & balnea eũ cũ aqua tepida Alia litera tinam & nõ curet de catarrho b —— B.
c B. fricatione
d B. inunge vehementer

De febre ephemera, quæ accidit ex soliditate causata à frigore. Cap. 39.

Quandoque accidit ex frigore, & balneatione cum aquis frigidis, ut condensentur pori[a]§apparentes, § & coarctentur uapores fumosi, secundum quod dictum est in illa, quæ fit ex [b]§testuositate: § quare accidit febris, & multoties perducit ad putridam. Et non perducit ad illam febrem, nisi quando uapor præfocatus est acutus, non suauis; suauis enim non generat eam. Signa eius sunt causæ: & corpus in ea in primis quum tangitur, non est uehementis caliditatis: Quumq; figitur manus, sentitur calor eleuari: Et pulsus non est in paruitate, in qua est in illa, quæ fit ex angustia, & tristitia, & fame, quoniã non est illic resolutio: sed est uelox propter necessitatem, f. attrahendi aerem, nisi sit frigus[c]†§ §uehemens: & fortasse declinat ad duritiem. Et oculus non est profundus; imò quandoque est inflatus propter uaporem coarctatum. Et urina quandoque est alba, quoniam caliditas est præfocata, & quandoque est tincta, quoniam caliditas quæ [d]§resoluitur§ex poris, expellitur ad uiam urinæ. *Curatio.* Cooperiantur in febre, donec sudent. quum ergo declinant, ingrediantur balneum, & balneentur cum aqua ad caliditatem decliui, & cum aere calido: & embrochentur super ipsos aquæ in quibus decocta sunt, sicut amaracum, & anethum, & sisimbrium. Et fricetur cum eis, quæ diximus, quæ abstergunt poros, & mollificãt eos: Et postponatur in eis inunctio usquequo sudent, & fricentur, & balneentur cum aqua calida ualde. Et oportet ut antecedat balneatio cum aqua, balneationem cum aere: deinde inungatur cum aliquo ex oleis dilatantibus poros: Et fundatur super capita eorũ sicut oleũ

a B. extrinseci
b B. siccitate uel asperitate cutis
c † B. Alia lfa. debilitans
d B. resoluebat

de

de anetho,& keiri,& de chamæmilla. Et cibentur leuibus,& aromatizentur. Et sumant in potu uinum album, subtile, commistum:& est melius eis quàm aqua propter id, quod est in eo de sudatione,& prouocatione. Et inunctio cũ oleo aliquo patientibus ex labore, est magis iuuatiua quàm patientibus ex soliditate.

De febre ephemera ex soliditate cutis causata ex aquis stipticis. Cap. 40.

QVandoque accidit illis, qui balneantur in aquis stipticitatem facientibus sicut super quam uincit uirtus aluminis, aut draganti, ut uehemens fiat spissitudo pororum[a]§ apparentium;§ quare comprimuntur eorũ uapores: & accidit eis quod diximus aliquoties: & multoties quidem perducit ad putredinem.

a B. extrinsecorum

De signis. Cap. 41.

SIgnificant eã causæ, & quod significatur de [a]§nigredine§cutis, quasi ipsa[b]§extensa§ sit præparata præparatione, qua præparãtur coria: sicut si tangatur cutis infusa in aqua draganti: & est dispositio in additione caliditatis post tẽpus ex tactu[c]§cutis§ sicut in alijs de illis, quæ accidũt ex oppilatione pororum: Et pulsus est debilior, & minor,& uehementioris uelocitatis. Et urina est uehemẽtius alba,& tenuis, sicut urina[d]§mulieris:§& non est in corporibus eorum detumitio, neque in oculis eorũ profundatio. *Cura.* Oportet, ut curetur cum propinquitate curationis eorum, qui sunt ante eos: ueruntamen eis nõ datur in potu uinum, nisi post fiduciã uehementiæ amplitudinis pororum, nisi sit condensatio parua: fortasse enim tunc aperit eam uinum. Et oportet ut subtiliatio regiminis ipsorum sit maior:& mora eorum in aere balnei,& balneatione eorum cũ aqua calida, maior: Et oportet ut tardetur inunctio eorum plus.

a B. asperitate
b B. exsiccata
c B. manus
d B. ouium

De febre ephemera ex uino. Cap. 42.

QVandoque accidit ex uino febris ephemera, & cura eorum est cura ebrietatis. Et fortasse indigent solutione cum aqua fructuum,& similibus, & phlebotomia, & uomitu, & proprie quando perseuerat dolor capitis eorum. Et oportet, ut ingrediatur balneum post declinationem.

De febre ephemera ex cibis calidis. Cap. 43.

CIbi calidi faciunt febrem ephemeram: & sicut illa quæ est ex sole secundum plurimum est cerebralis,& in spiritu animali: & illa quæ fit ex balneo, est cordialis,& in spiritu uitali; similiter illa, quæ fit ex cibo, est hepatica, & in spiritu naturali.

De cura. Cap. 44.

EIus curatio est prouocatio cum infrigidantibus notis:& solutio naturæ est melior cũ siracost,& tamarindis: Et rectificare hepar cum eis, quæ sunt aqua endiuiæ,& oleum, & sirupus acetosus:& emplastra infrigidantia ex sandalis,& cãphora,& aqua ros. & oleo, & succo eius, & ex succis olerũ infrigidatis actu. Et extinctio cum cibis frigidis,& humidis.

Principium sermonis de febribus putridis. & complementum sermonis est in febribus sanguineis,& cholericis.

TRACTATVS SECVNDVS.

Alia litera habet Tractatus tertius.

Sermo uniuersalis de febribus putridis. Cap. 1.

Sermo uniuersalis

PVTREDO accidit aut propter cibum malum, quum est præparatus ut putrefiat illud quod generatur ab eo propter malitiam suæ substantiæ. Aut propterea quòd uelociter recipit corruptionem, quamuis sit bonæ substantiæ, sicut lac. Aut quoniam est aquosus, nutrimenti mali, [a]§cuius aquositatem recipit sanguis,§ sicut illud quod generatur à fructibus[b]§tardis§humidis ualde. Aut quoniam est ex illis, quæ non conuertuntur ad sanguinem bonum: imò remanet humor malus frigidus, quem abhorret calor innatus,&[c]§succedit ei§extraneus, sicut ille qui generatur à cucumere,& citrulo,& piris & similibus. Aut[d]§malitia artificij eius: Aut hora ipsius: Aut ordo§eius secundum quod scis. Aut propter oppilationem prohibentem respirationem, & euentationem, propter complexionem corporis malam[e]§quum non potest digestionẽ facere bonã. Et sunt iterum uirtutes de illis,§quæ non faciunt in cibo aut humore aliquid[f]§propter priuationẽ respirationis humorum;§quare dimittunt eum crudum. Et huiusmodi quidem complexio aut generat humorem malũ, aut corrumpit id, quod generat, propter abbreuiationem suam in digestione,& quia mouet eum motu pigro. Et istæ causæ sunt iuuantes in generatione oppilationis, generantis putredinem. Aut propter dispositiones extrinsecas ex aeribus malis, sicut est aer pestilentiæ,& aer[g]§lacunarum,& locorum infusorũ, in quibus madefiũt res, ut linum & asphaltũ§ Et quandoque aggregatur de eis numerus rerũ plurimus. Et plurimum causarum putredinis humorum est[h]§ aut§propter multitudinem humoris, aut grossitudinem suam, aut uiscositatem sui. Et causæ multitudinis humorum,& uiscositatis,& grossitiei humorum sunt notæ. Et[i]§inceptio§ oppilationis est nota. Ergo quando fecerint oppilationem, accidit putredo propter euentationis priuationem,& propriè quum fuerint succedentes[k]†§ motus in non sua hora super repletionem, & nauseatiuam satietatem. Et balneationes similiter aut[l]§sol calidus;§aut sumere calefacientia super repletionem: & dimissio cautelæ obseruationis digestionis in stomacho,& hepate, & succurrendi defectui si acciderit[m]§propter calefactionẽ amborũ, in epithematib.§ & uaporationib. Et putredo quidẽ quãdoque est communis corpori: & quandoque est in membro propter debilitatẽ suam: aut propter uehementiam caliditatis suæ extraneæ, & suæ acuitatis, aut doloris eius. Et humor recipiens putredinem: aut est cholera[n]§talis modi, ut ab ea uapor egrediatur qui sit subtilis, fumosus ualde: Aut sang. talis modi,§ut euaporet ab eo uapor subtilis: Aut phlegma[o]§talis modi,§ut illud, quod euaporat ab eo, sit uapor spissus: Aut melancholia

a B. remouens sanguinẽ a substantia sua
Alia litera
b ——— B.
Alia litera tardis ad digerendum
c B. putrefacit ipsum
d B. propter malitiam artificij eius. Aut horæ ipsius, aut ordinis
e B. Alia litera. aut est etiã fortior ex eis
Alia litera Et est fortior ex eis
f ——— B.
g B. albathaia & aer almẽstanchaat
h † B. oppilatio Et oppilatio q. dem aut est
i B. generatio
k † B. ei
l B. statio sub sole
m B. cũ calefactione ipsorum amborũ cũ linimẽtis seu epithematibus, & fomẽtationib9.
n B. cuius natura est, ut illud quod ab ea vaporat sit uapor fumosus subtilis acutus aut sãguis cuius natura est
o B. cuius natura est

p B. cuius natura est
q † B. spissus
r † B. & quæ currunt cursu eius.
ſ B. conclusam.
t † B. quare putredo eius est intra venas
u B. vnicuique humori accidere & eradicari
x B. communis
y B. earum quę vicinantur cordi, tunc
z B. finiuntur
a † B. putrescentis
b B. periodice procedit
c —— B.
d B. Alia litera. abscindat calor & consumet materia & nõ inueniatur
e B. remaneant reliquiæ febris expectantes materiã aliam quæ effundat ad locum eius
f B. q̃ procedat putredo ꝓpter continuitatẽ cu iusdam rei quæ est in venis cũ quadam alia.
g B. procedit
h B. peruentionis

p§talis modi§, ut illud, quod euaporat ab ea, sit uapor fumosus, q † § §puluerulentus. Et putredo quidem choleræ facit tertianam. r † § §Et putredo sanguinis facit ſ§continuam. § Et putredo melancholiæ facit quartanã, & quæ currunt cursu eius. Et putredo phlegmatis similiter ut multum, facit quotidianã & quæ currũt cursu eius. Et sang. locus est intra uenas. t † § §Cholera autem & phlegma, & melancholia quandoque putrefiunt intra uenas; & quandoque extra uenas: & quando putrefiunt extra uenas, si non est causa alia, neque est putredo in apostemate intrinseco, quod det cordi putredinem continuam, faciunt periodos quos diximus. u §Sed unicuique accidunt & eradicãtur, §quãuis phlegmatica nõ eradicetur, quin ibi sint reliquiæ occultæ. Et quando putrefiunt intra uenas, faciunt adhærentiam febris, & non eradicantur, neque est proxima ei, quæ eradicatur; imò est assidua, inseparabilis: sed ei est uehementia, per quam cognoscitur paroxismus, qui est ei. Et quando putredo est intrinseca, x §dominãs§ super uenas omnes, aut super plurimum y §eius quod sequitur cor ex eis, §non sunt forsitan additiones & diminutiones apparentes: Quum autem est secundum contrarium eius, apparẽt alterationes manifestæ. Et febris putredinis quidem extrinsecæ non eradicatur, & redit, nisi quoniam materiei quæ putrefit, superuenit putredo in tempore paroxismi: & z §finit§ eius humiditates, ex quibus pendebat caliditas: & resoluuntur, & egrediuntur ex corpore, quoniam non sunt retentæ in uenis, ita ut prohibeat eas illud à complemento resolutionis: & remanet cinereitas eius, & ipsius terreitas, quæ non sunt uehiculum febris, & caliditatis: sicut uidetur de dispositione cumulorum stercorũ paulatim, paulatim, a † § §donec fiat cinis totum: deinde non remanet caliditas. Et quando nõ remanet in humore adusto per putredinem, caliditas; destruitur febris, quousque aggregetur uice alia ad locum putredinis. Et iam remanserunt in ea reliquiæ caliditatis ex putredine prima, quã uis non remaneat materia: aut propter inuentionem causæ primæ putredinis in materia prima, & inflammatur in materia secunda secundum semitam putrefactionis. Res ergo putredinis b §resoluitur§ secundum inuentionem caliditatis c §nõ§ deficientis, putrefacientis, & resoluentis, & faciẽtis cinerem, & pertranseuntis ad uicinum, donec d §abscindat terminum, & finiat materiam, & non inueniat§ uicinum aliud, & e §remaneat febris expectans materiam aliã, & attrahat ad locũ suũ.§ Quum autem putredo est intra uenas, tunc accidit, ut sit resolutio completa difficilis: & f §non resoluitur putredo per continuitatem, quæ est in quibusdam uenis cũ alijs, §& putrefit omnis res, quæ uicina est ei: deinde g §resoluitur§ ad uicinum aliud. Et iterum illud quod comprehensum est in uenis, est uehemẽtioris h §cõtinuitatis § ad cor. Et istæ quidem febres, quibus sunt paroxismi eradicationis & teporis, quandoque dimittunt ordinem suum propter diuersitatẽ materierum in multitudine, & paucitate, & grossitudine, & tenuitate: & propter diuersitatem in eis in genere, ita ut permutentur quædam materiæ, & fiant de genere materiei alterius, quæ diuersificatur ab eis in specie, non in multitudine & paucitate, & tenuitate & grossitie tantũ: Et quandoque fit ex malitia regiminis ægri: aut propter debilitatem eius: aut propter multitudinem sensus eius. Et paroxismi quidem, qui eradicantur, incipiunt secũdum plurimum cum horripilatione, aut frigore aut rigore, & resoluuntur per sudorem. Et non incipiunt cum frigore aut horripilatione secundum plurimum, nisi aut propter frigus humoris, aut propter i † § §quare humor mordicat lacertos, aut propter profundationem caliditatis ad interiora euntis k §ad partẽ materiæ: § aut propter debilitatem uirtutis: aut propter frigus aeris, sicut contingit tempore hyemis. Et illud, quod fit ex mordicatione caliditatis, est dignius, ut proportionetur ad horripilationẽ, quã ad frigus. Et plurimũ quod accidit de eo, est ut sit sicut pũctio acuum in omni membro. Verùm resolutio materiei cum sudore est quoniam caliditas putrefaciens resoluit humiditatem, & remanet cinereitas: quum ergo sit illa humiditas non obsessa in uenis, facilis fit expulsio eius per sudorem in poris. Paroxismi autem l §inseparabilis minuũtur; & non eradicantur per sudorem; neque§ incipiunt cum frigore, nisi propter debilitatem uirtutis; aut propter profundationem caloris innati: m §tunc enim§ infrigidãtur extremitates; & illud est signum malum. Et in quibusdã febribus componuntur frigus, & horripilatio; quoniam, materia, quæ putrefit, est composita ex frigido, & mordicatiuo: Et quandoque componuntur quædam febres putredinis tali compositione, qua fiant in forma inseparabiles; & illud est uerbi gratia, quando incipit humor putrefieri in loco, & quum superuenerit ei putredo, n § consumitur ab ea: deinde§ incipit humor de genere eius, aut non de genere eius putrefieri: tũc obuiat paroxismus secundus tempori eradicationis paroxismi primi, deinde continuatur res ita. Et quandoque componũtur febres putredinis modis alijs compositionis, quos distinguam in capitulis suis. Et paroxismi quidem febrium prolongantur quandoque, & abbreuiantur: o † § §prolongatio eorum est p §ergo§ aut propter grossitudinem materiæ, q § & § uiscositatem eius, r § & § multitudinem eius: aut ipsius quietẽ: aut ꝑ debilitatẽ uirtutis; aut ꝑ debilitatẽ sensus: aut propter spissitudinẽ pororum, quare non resoluitur humor. & eorum abbreuiatio est propter contraria eorum. Et paroxismi iterum festinant, & tardantur: & tarditas eorum est, aut propterea quia eorum materia est pauca, aut tardi motus ad mineram putredinis propter grossitiem suam, & hoc quidem est sicut materia quartanæ. Et uelocitas eorum est, quoniam ipsa est multa, sicut phlegma, nisi sit uitreũ; quoniam paroxismi eius quandoque tardantur: aut subtilis, sicut cholera. Et deteriores quidem febres sunt inseparabiles, in quibus putredo est intra uenas. Deinde illæ quæ eradicantur, in quibus est putredo in toto corpore, aut in partibus cordis. Et parum quidem accidit senibus febris ualde accensa, propter frigus complexionis eorum, & paucitatem carnis ipsorum. Pulsus uerò dispositiones diuersificantur in febribus putredinis, secundum diuersitatem earum in generibus suis:

i † B. Alia lfa. acuitatem eius.
k B. versus materiam eius
l B. febris inseparabilis quæ ſe pescit, & nõ eradicatur non
m B. quare
n —— B.
o † B. &
p —— B.
q B. aut
r B. aut

suis: & secundum diuersitatem speciei unius earũ in uehementia, & debilitate: & in fortitudine accidentium, & debilitate eorum. Et quandoque accidit ei durities aut propter apostema calidum uehementis extensionis: aut propter apostema calidum in membro† § duro; § aut propter uehementiã siccitatis; aut quũ dominatur frigus in principijs. Et quandoque fit lenis propter materiam lenem phlegmaticam, & sanguineam; & propterea quòd apostema est in membro leni, sicut illud quod est in hepate, & peripneumonia, & lethargia: aut propter humorositatem, quum expectatur, quando uult, ut sudet. Et pulsus quidem in principio paroxismorũ est debilis, coarctatus propter aduentum uirtutis super materiam; & occupationem eius in mundando & euentando.

f † B. neruoso, aut propter apostema durum

ANNOT.

Quæ uiuunt omnia, sicuti per innatum calorem uiuunt, ita eiusmodi calor innato quodam humido nutritur, conseruaturq;. Quare corrupto uel calore uel naturali humido, corrumpi & uitam necesse est; sicuti per eorũ conseruationem seruatur. Corrumpitur res quæuis à contrario, non à simili: quamobrem innatus calor à frigiditate, & humor à siccitate corrumpetur, propriè. per accidens tamen, quia innato calori extraneus calor aduersatur, & innato humido extranea humiditas, corrumpi innatum calidum & humidum non à frigiditate solùm & siccitate, sed etiam à caliditate & humiditate euenit. Priorem illam, quæ à frigiditate & siccitate fit, corruptionem rebus uniuersim omnibus, quæ in sublunari hac sunt regione, naturæ instituto per ætatis decursum accidere uidemus. nempe & saxa quoque ipsa, quum calore quodam, tametsi imbecilli, & innato humido, philosophorum testimonio constent, seruenturq;; ætate tandem ingrauescente, refrigerato eorum calore & exsiccato humore corrumpuntur. unde et eiusmodi corruptio naturalis solet nuncupari. Posterior uerò non omnibus æquè accidit, sed multis. proptereaq; naturalis nomen non meretur. Hæc quum ita se habeãt, constare existimamus, cur putredinẽ Arist. 4. meteor. corruptionem esse quandam dixerit in unoquoque humido, propriæ & secundum naturam caliditatis ab externo calore. Nempe, quia hæc quam putredinem uocamus, corruptio non extrema est, sed uia ad extremam, ad mortem uidelicet ipsam; corruptionem quandam philosophus dixit. Per proprium uerò calorem in unoquoq; humido, innatum singulis rebus calorem unà cum connato eius pabulo & humido intellexit. De effectrice dumtaxat huius putredinis causa uidetur res obscurior. quũ enim sicuti dicebamus, calori frigiditas per se, & calor per accidens aduersetur; uidetur tamen philosophus unam dumtaxat ex contrarijs causis, calorem. s. extraneũ aßignare, quæ per accidẽs est, omissa propria. Verùm quamuis in ipsa putredinis ratione de calore dumtaxat meminerit, statim tamen etiam de frigiditate uerba facit, putrefactionem, dicens, communem esse & frigiditatis propriæ & caliditatis alienæ paßionem. De siccitate uero propterea nõ meminit; quod eiusmodi corruptio non solet putrefactionis, sed tabis potius nomine nuncupari: sicuti & eiusdem calidi humidi à superfluo humore corruptio suffocatio potius, quàm putrefactio dici debet. Quamobrem, quum de putrefactionis causis hæc ab Arist. habeamus; ac duæ potißimum effectrices putredinis sint causæ calor ambiens & frigiditas propria, uidetur proxima eius causa semper esse propria frigiditas, quum corrupto calore augeri frigiditatem necesse sit; nisi forte frigiditatem putrefactionis potius effectum dixeris, quàm causam, de qua re non est, ut hoc loco fusius disseramus: superestq; propterea, ueluti communis putredinis omnis causa, extranea ipsa caliditas. quare & paßim legere est in Galeni & aliorum libris effectricem putredinis causam extraneum calorem eße. ut 3. in 3. uulg. morb. & 1. de diff. feb. & sæpe alibi uidere est. Quum ergo calor præter naturam putredinis in uniuersum sit author, putrescere aptiora ea sunt, quæ humidiora; magis uerò etiam, quæ humiditati coniunctũ calorem habent, id quod & Arist. 4. meteor. & Gal. sæpe testatum reliquit. sicca enim alioqui, & frigida non facile à putrido eo calore superãtur. Constat ergo quantum nostri corporis humores sint, ut putredinem admittant, parati, qui actu & humidi & calidi sunt, de qua re hic agitur. Cæterum si extraneus calor putredinis rerũ causa est, undenam, rogabit quispiam, id caloris genus nostrum corpus subit? Sanè discrepant hic inter se docti. Alij non ab alia causa putredinem & extraneũ hunc calorem gigni in corporibus putant, quàm ob prohibitã innati caloris transpirationem. quum enim ea ignis & caloris sit natura, ut contabescat, nisi perpetuò difflетur, id quod uidere quotidie est, & testatur Gal. libro de caus. morb. nempe, si accensos carbones solido quopiã operculo obtegas, extingui uides: ijdem tamen cineribus operti igniti seruantur. quum, inquam, hæc caloris sit natura, nunquam in animalibus putrescere quidpiam existimant, nisi ob prohibitam huiusce caloris difflationem. alij uerò & ex putrido ambiente aere, & ex putridis & corruptu paratis alimentis putridum hunc calorem gigni arbitrantur. Verùm, etsi prohibita præsertim perspiratio putredinis potißima causa est, non una tamen ea & perpetua est. Videmus prauis & corruptu facilibus assumptis cibis; etiam paucis, putredinem concipi, euitari uerò hanc eorum abstinentiã, quum corpus æquè sit patens, & difflabile. Obseruare præterea est solo putridi uel pestilentis aeris inspiratu, putredine, quũ totum corpus liberè diffletur, animalia corripi. Quamobrem non probandi uidentur, qui impeditam transpirationem unam putredinis causam faciunt. & iure author noster præter prohibitam difflationem, ciborum quoq; prauitatem, aeris putridi inspiratum, & alia plura adiecit, nihil à Gal. uarians. Quòd si obijciat quispiam, non esse ergo febres omnes putridas ex obstructione. Gratis admittimus. sæpe enim pestilentes febres absque obstructione fiunt solo putridi spiritus inspiratu, ut ex Gal. legere est 1. de diff. feb. Etsi uerò copiose totum hoc de putredinis causis negocium hic author noster prosequitur; tu tamen uide & Gal. 1. de diff. febr. 2. de alim. fac. & libro de cibis boni & mali succi.

Text. 5.

Com. 1. Cap. 9.

Cap. 4.

Cap. 4. Cap. 2.

Cap. 8.

Et putredo quidem choleræ facit tertianam &c. § *Supponit ex putredine febrem fieri, id quod & Gal. & cæteri ferè omnes sentiunt. Fuit tamen & de hac re controuersia, ut Trallianus lib. 12. memoriæ tradidit. Existimarunt nanque alij febrem in uniuersum nunquam à putredine concitari; nempe, quòd humores in uenis exardescant, non autem putrescant. Verùm, quum frequenter ita corrumpantur et à naturali statu decedant, ut nutriẽdo corpori non amplius sint idonei, putridum etiam calorem suscipiunt: unde & febris ex putredine concitatur. Cæterum ambigunt hoc in loco docti de febrium circuitibus, quid in causa sit ut ex bile tertiani, ex pituita quotidiani, & ex atro humore quartani circuitus fiant. At*

Cap. 2.

que, quum alij alia sentiant, magnum uidetur inter medicos, esse dißidium hac de re. Paucis tamen nos sicuti eorum sententiæ libenter subscribimus, qui id innatæ cuidam humorum naturæ ascribunt, id quod author noster infra tract. 4. cõfirmare uidetur, unicuique humori scribens periodum inesse, quæ sibi conuenit; ita cætera omnia propositam quæstionem nõ dissoluere certò scimus. Ad hunc modum fœtum in utero ad certum usque tempus seruari. & rerum tandem omnium generationem fieri, obseruare quotidie est. Agunt de proposita quæstione Gal. 2. de diff. feb. & Auer. 4. Coll. & Alex. Aphrod. 2. problem. Assentiuntur nobis duo nostræ tempestatis clarißimi uiri PATERNUS & FERNELIUS.

Cap. 13.

Cap. 27. & 29.
Cap. vltim.
Probl. 10.

Cholera autem & phlegma & melancholia quandoque &c. §Humores qui febrem faciunt, si intra uasa putrescant, continuam febrem, si extra uasa, intermittentem facere, non uno loco Gal. scriptum reliquit. Hunc sequitur author noster, & quotquot fere post Galenum fuere. Cæterum de intermittentium & continuarum febrium differentia, fuit aliàs quidem discordia; & nunc quoque reuocata est eadem de re à maximis quibusdam uiris in medium quæstio. Alij ergo, ut Trallianus li. 12. scriptum reliquit, continuas ab intermittentibus nihil prorsus loci, sed quantitatis & qualitatis tantum ratione differre existimarunt. nempe si multa & crassa materia sit intra uasa, continuas, quòd extra uasa emitti non poßit: contra uerò intermittentes, ubi tenuior materia est, quæ ut in extimam cutem feratur, magis idonea est. Alij uero differre etiam loco putant, quod Gal. & cæteri. Sed hi rursum inter sese discrepantes. Alij si in amplioribus uenis sit putredo, continuas; si in angustioribus, intermittentes oriri arbitrantur: quod sensisse Alexander Aphrod. uidetur 1. problem. Alij si intra uenas & arterias humores putrescant, continuas, si extra, & in corporis carnosis partibus, interpollatas fieri existimant, quod & Galenus & Auicennas & alij ferè omnes. Recentiores tamen rursum aliqui de continuis quidem conueniunt, sed de intermittentibus dissentiunt; putantq; harum omnium originem in prima esse corporis regione, circum præcordia, uentriculum, diaphragma, iecoris caua, lienem, pancreas, omentum, aut mesenterium. Profectò in tanto dissensu, quid sentiendum sit difficile est, ut quis statuat. sicuti tamen probanda non uidetur eorum sententia: qui solam cum quantitate qualitatem materiæ, febres uariare opinantur, ut uel continuæ sint, uel interpollatæ (alioqui enim & minus frequentes pituitosæ sunt continuæ febres, quæ tamē à craßiori sunt & copiosiori in corpore materia; & multò etiam rariores continuæ sunt quartanæ, quarum tamen materia craßior est, quàm biliosæ, id quod horum placitum euertit.) ita fortasse cæteræ deinceps opiniones suscipi omnes possunt. Neque à uero abesse uidetur, quod de maioribus & minoribus uasis ab Alexandro scribitur. Nanque, si in maiores uenas & arterias putrescat materia, quis ambigat, quin per continuam earum in totum corpus seriem putredo communicetur, & continuæ febres ad summam usque putredinis solutionem fiant? Quæ uerò in minoribus putrescit uasis, sicuti ex angustioribus illis in maiora non tam facile potest regredi; ita &, quia in minori copia materia est, breuiorem accessionem ut faciat, necesse erit. Ita uerò & Galeni sententia, quòd, si intra uasa humores putrescant, continuæ, si extra, intermittentes fiant, non caret ratione. Videturq; id nobis rigoris, horroris ve illius insultu adeo cõfirmari, ut superuacaneũ sit dißimulare id, aut refellere. Illud uerò, quod recentiores sentiunt, quòd putredinis locus ad uentrem & ipsa hypocondria sit, sicuti non rarò etiam in continuis febribus euenire existimamus; ita non est à Galeno prorsus ignoratum. quum is & 1. ad Glauc. & non semel alibi, pituitosas febres ex uentriculo, quartanas ex liene, tertianas ex iecore constitui testatum reliquerit. Verùm hoc non in interpollatis tantum est febribus, sed etiam in continuis; ut neque absolute statui ab his poßit, hypocondria & inferiorem uentrem intermittentiũ putredinis esse locum. Videntur ergo nobis, (ut in pauca rem contrahamus) rectè omnes de intermittentium & continuarum febrium differentia ex loco arbitrari; sed non perpetuò tamen id esse, quod singuli asserunt.

Cap. 2.

Cap. 8.

Probl. 23.

Cap. 5.

Sermo uniuersalis de signis febrium putredinis. Cap. 2.

Significant febres putredinis aduentus causarum antecedentium eas: & propriè quãdo non est in eis causa primitiua. Et pulsus, & anhelitus, [a]§cuius§ constrictio est uelox, quoniam necessitas est ad mundificandum uehemens ualde. Et est caliditas mordicatiua, non suauis, sicut est caliditas ephemeræ febris. Et plurimum quidem febrium putredinis antecedit almelileti. & almelileti quidem est dispositio, cui admiscetur caliditas, non perueniẽs ad hoc ut sit febris: & associatur ei lassitudo, [b]†§ §& pigritia, & halices, & saltus, & commotio somni, & uigiliæ, & constrictio anhelitus, & tensio uenarũ, & hypocondriorum, & dolor capitis, & pulsatio capitis; quum ergo prolongatur, facit cadere in febres putredinis; et facit accidere debilitatem, & citrinitatem coloris. Et quandoque associatur almelileti anteceděti febres multitudo superfluitatis, & mucus, & nausea, & urina plurima, & egestio plurima putrida, & grauitas capitis, & [c]§ excitatio.§ Et accidit frequentia in pulsu, non à causa extrinseca, sicut ex labore, aut ira, aut alijs. Quum ergo acciderit in eo coarctatio, tunc iam uenit paroxismus: & coarctatio quidem est submersio pulsus, & paruitas diuersa, in quo accidunt pulsationes magnæ fortes; & non est uelocitas eius fortis. Sed diuersitas in principio, & in augumẽto est ex proprietatibus significantibus [d]§putredinem: quamuis non apparet in tertiana plurima apertione propter leuitatem materiei. Et de signis quidem, quòd febris sit putrida, est euacuatio periodi primi[e]§sudoris, & humectationis. §ephemera enim est ẽcõtrario illius[f]§licet in initio sit in tertiana propter leuitatem prædictã, ut sit similis ephemeræ, quæ tamen ephemera non permutatur ad putredinẽ.§Et[g]§quando fuerit§augumentum eius non permistum, non proportionatum, non simile. Et prolixitas augumẽti iterum significat, quòd ipsa est putrida. Et additio pulsus in magnitudine secundum processionem significat augumentum. Amplius aut est interpollata incipiens cum rigore, aut horripilatione, &[h]§dimittit§secundum plurimum cum sudore & humorositate, &[i]§resoluitur cũ paroxismis:§ aut est inseparabilis cum tepore [k]†§ §non similis ephemeræ in urina, & pulsu, & cõplemento mundificationis, & quiete accidentium. Et[l]§plurimum quidem putridæ§ sunt accidentia plurima ex siti, & dolore capitis, & nigredine linguæ, & propriè apud statum: & multiplicatur inquietudo ex angustia, & agitatione uehementi; quam facit pugna materiei & uirtutis: quãdoque

a —— B.
b † B. Alia lfa. & fractio membrorum
c B. tebegi
d B. febrem putridam
e B. a sudore & ab humectatione rorida
f B. Alia litera. dum nõ permutatur ad putredinem licèt sit in principio febris tertianæ propter leuitatem eius prædictam
g —— B.
h B. dimittens
i B. procedens periodice cũ paroxismis suis
k † B. aut sine tepore
l B. cum plurimis quidem putridarum

doque enim eleuatur materia, & quandoque consurgit uirtus. Et pulsus similiter quandoque tendit ad magnitudinem,& fortitudinem:& quãdoque ad paruitatem, & coarctationem. Durities autem fit quandoque,& non oportet semper, ut sit,nisi sit cum febre apostema durum,in quocunque membro sit:aut apostema in membro duro quamuis non sit durum : aut iam acciderit potus aquæ frigidæ:aut aliquid aliud de illis, quæ indurant pulsum,de illis,quæ dicuntur in libro pulsuum. Diuersitas autem in principio,& augmento est ex proprietatibus febris putridæ : & de significationibus eius fortibus, quamuis non appareat in tertiana plurimum,propter leuitatem materiei † & dum non fit pulsus fortis, & non sit uelox uelocitate prædicta; tunc febris adhuc est ephemera : & non permutatur ad putredinem. Et est urina in principio indigesta, aut parum digesta:& fortasse est acuta. Et scias, quòd à febrib. acutis [m]{interficientibus}rarò fit euasio, nisi cum[n]{ contractione}membri. Et quando[o]{alleuiatur}febris post quietem apostematis in pleuresi, & similibus;tunc scias quòd de materia remansit aliquid; & quòd materia[p]{declinat}ad locum,ubi apparet dolor.

† Alij legunt affirmat, & dum fit pulsus fortis & non sit, &c.

m———B.

n B.zemane

o B.Alia litera. remanserit

p B. iam declinauit

ANNOT.

Cap. 7.

Aemulatur Gal. 1. de diff. feb. Est tamen hic dubitatio, quum ait,{Et dum non fit pulsus fortis &c.} nempe pulsum, ubi uehemens non sit, ephemeræ indicium facit. At nonne in ephemeris fortiores sunt pulsus quàm in putridis? Profectò res ita habet: proptereaq; uerba hæc aliqui affirmatiuè legunt {Et dum fit pulsus fortis &c.} quia tamen etiam multi codices negationem addunt, fortasse ita est hic locus intelligendus. Putridarum febriũ pulsus inæquales sunt:atque hoc earum proprium est indicium; inæquales, inquam, & in una & in pluribus pulsationibus, & in eodem accessionis tempore, & in pluribus. Atque, quum initio accessionum, contrahente se se natura pulsus parui fiant; cum his tamẽ paruis pulsibus, dum natura materiæ præsentia aggrauata ipsam refugit, nititurq; quod noxium est propellere; accidunt uehementes quandoque pulsationes, id quod testatur Gal. lib. de pulsib. ad Tyron. quandoque etiam pulsus in eadem pugna celeres, quandoque tardi fiunt. neque enim alioqui potest inter pugnandum eadem uel uirtutis uel materiæ esse uiolentia; sed hoc quidem impetu natura præualet, illo uerò cædit. At quum eiusmodi inæquales pulsus in putridis febribus eueniant; tales in ephemeris non accidunt. propterea ergo, ubi fortes pulsus nõ fiũt, hoc est, ubi cum imbecillis non admiscentur fortes, neq; ueloces sunt uelocitate prædicta, inæquali. s. & magna; tunc febris adhuc diaria est. Contra uerò, ubi & in uehementia & in uelocitate inæqualitas est, iam putrida incepit febris. Hæc fortasse author noster propositis uerbis intellexit.

Cap. 14.

De signis inseparabilibus. Cap. 3.

IN continua est diuersitas pulsus, quæ est secũdum febrem, apparens ualde : & est in plurimo eius non habens ordinem, neque pondus. Et perseuerat febris,& non separatur post uiginti quattuor horas. Et nõ associatur ei, quod diximus de dispositionibus[a]{eradicabilium ex} antecessione rigoris,& alijs. Et de illis, quæ significant eam, est eius assiduitas,& uehementia diuersitatis dispositionis eius apud augmentum : minuitur enim quandoque, & augetur uice alia.

a B.interpollate.s.de

ANNOT.

Eadem ferè Gal. 1. ad Glauc. Sed licet hoc in loco ambigere. Ait author continuis non accidere rigores, id, quod etiam Gal. loco iam citato. At contra tamen continuas non solùm à rigore uel horrore incipere; sed etiã in earum decursu, eadem symptomata accidere, licet quotidie obseruare. Verùm paucis. Continuæ, si initio continuæ inuadant, coniunctum uel rigorem uel horrorem et frigus non habent. sed fortasse, quum primo sint intermittentes, in continuas degenerant. aut etiam si horum symptomatum quid in his accidat, id in semitertianis est, ut Trallian. lib. 12. in quibus sanè, tametsi febris continuo affligit, non una tamen est febris, sed composita ex pituitosa continua, & tertiana intermittente : ac rigor ob tertianam est intermittentem, non alia ratione. Quãdoq; etiam in continuis febribus criticos rigores inuadere certum est, natura è uenis materiam noxiam extra uenas propellente, à quibus etiam febres solui Hippoc. testatur. At non criticum rigorem intelligunt Galen. & author noster, quum intermittentes à continuis per rigores distinguunt; sed eos qui cum morbo inuadunt.

Cap. 8.

Cap. 2.

De rebus, in quibus differunt febres putredinis, & in quibus communicant. Cap. 4.

FEbris, quæ est propter putredinem choleræ motus est tertianus; siue sit motus principij paroxismi, aut principij uehementiæ: nisi species eius quæ dicitur adusta, cuius motus est occultus ualde:& est sicut inseparabilis conclusa. Et tertiana quidem pura est acuta propter subtilitatem materiei:& eius caliditas est magna, mordicatiua, propter fortitudinem choleræ : sed est salutifera, propterea quòd cholera est leuis super naturam, & quoniam ipsa facit quietẽ. Tertiana uerò non pura est longioris spatij, quàm pura. Et pura quidem rarò pertransit septem periodos, nisi ab errore. Continua quandoque consumitur in hebdomada. Et illa quæ est ex putredine sanguinis, est continua, inseparabilis:& eius calor est plurimus, communis, cũ lenitate, non cum mordicatione choleræ: & quandoque peruenit ad statum in quatuor diebus. phlegmatica autem accessionem faciens, omni die est lenis caliditatis per comparationem ad cholericam:[a]†{ }longa propter uiscositatem materiei, & frigus eius, & multitudinem eius: & est magni timoris, quoniam habet paruum spatium[b]{interpolationis,& quietis,}& quoniam ipsa associatur corruptioni & debilitate in ore stomachi[c]{quæ} non excusatur :& illud est de illis, quæ attrahunt accidentia mala ex syncopi, & pulsu cordis, & casu appetitus. Et quæ de ea est inseparabilis, est res magis similis hecticæ, si non esset lenitas pulsus : quamuis quandoque fiat durus ẽt. Et quantum est minus pura, est minoris, & breuioris paroxismi, nisi declinet cum paruitatæ suæ puritatis ad melancholiam. Quartana autem est non acuta propter frigus materiei: lõga pp illud:& fortasse extenditur, quæ de ea pura est ãno uno:& nõ pura est breuioris spatij: uerùm in ea non est timor, quoniam quietem facit in spatio longo : & quoniam ipsa non est talis acuitatis, quam sequantur accidentia uehementia. Et quartana quidem, & tertiana assidua,

a † B.etiam est

b B. eradicationis & teporis

c B. a qua

dua,& interpolata consumuntur per uomitum, & solutionem uentris,aut sudorem, aut prouocationem urinæ. Incensiua autem consumitur per huiusmodi, & fluxum sanguinis narium. Et scias, quòd principiũ prolõgatur in tertiana, & status in conclusa,& declinatio in incensiua, & status & declinatio in continua,& status & declinatio in quotidiana,quamuis raro inueniatur quartana cõtinua,& quotidiana integræ eradicationis. Et febres,quando non curantur secundũ quòd oportet,& propriè apostemosæ cõuertuntur ad arefactionẽ,& ꝑpriè in febribus acutis, in quib. oportet ut patientes eas,cibentur:& non cibantur propter intentionem,ut perueniat natura super materiã:aut oportet ut detur in potu aqua frigida, & non datur in potu propter intentionem ut nõ fiat cruda,& non succurritur cũ extinctione alia. Quoniam si fuerit alia intentio,quam dicturi sumus in cibatione,& dando in potu aquam frigidam;fortior duarum intentionum prædictarum, præmittatur super eas ambas, & dimittatur obseruatio illarum duarum.

ANNOT.

Febris quæ est &c. § *Cur febrium ex bile tertianarius sit motus,pituitosarum quotidianus,melancholicarum quartanarius,ambigunt docti: nos quid sentiamus, supra explicuimus. Quãuis uerò suum circuitum unusquisque humor(excepto sanguine)habeat; nullum tamen quandoque circuitus uestigium apparet, ueluti in biliosa febre,quæ causus nuncupatur. Vnum subdit hoc loco author,quod & Hipp. 1. uulgar. morb. sect. 3. tertianã esse salutiferam. id & Gal. 4. aphoris. & alibi. Contra tamen nonnulli tertianam puram, non salubrem sed lethalem omnino existimant,ubi à syncera sit bile. aiũt nempe,quum bilis pura uehementis sit caliditatis, quæ aliena re non refrangitur;accidentia ab ea ita sæua accidere,ut æger accidentium ui & morbi magnitudine illico deficiat. Sed paucis certum est,bili,si syncera putrescat,non leuia symptomata succedere:quoties enim in uerè intermittentibus tertianis uidere est & grauißimos capitis,dorsi,uentriculi dolores, & deliria etiam quandoque? Sed eiusmodi symptomata, quum ob bilis tenuitatem cito desinant,transactaq; accesßione,quæ raro duodecim æquinoctiales horas pertransit; quũ quietis spatium satis prolixum habeat hæc febris, quo uires reparantur,non tam facile hominem necat,ut hi aiunt. quin causus & tertiana continua,quæ ex bile, quibuscum cõtinua ferè & uehementißima sunt symptomata,non tam cito interimunt. ac non negamus certè permistos bili alios esse humores;uerùm quod putrescit & febrem facit,sola est bilis,non etiam alij humores. alioqui profectò nulla syncera febris ex humoribus futura esset.*

Text. 8. Aphor. 43.

De significationibus accidentium febrium. Cap. 5.

SCias,quòd acceptio significationum febriũ est ex regimine ãtecedẽte, & quomodo fuit: Et ex dispositionibus & accidentibus præsentibus,[a] †§ §& ex regionibus,& temporibus,& ex ætate, & complexione, & ex pulsu,& urina, & uomitu, & egestione, & fluxu sanguinis narium, & ex dispositione febris in rigore,& sudore, & qualitate caliditatis, & ex paroxismis,& ex dispõne appetitus, & sitis, & ex dispõne anhelitus,& ex coniũctis sicut dolore capitis,& uigilijs,& alienatione, & ĩquietudine, & alijs. Febribus enim assunt accidentia ex quibus significantur dispositiones earum:de quibus sunt accidentia significantia magnitudinem earum,& ipsarum paruitatem,sicut qualitas caliditatis, & quantitas ipsius. Et de ea est,quæ est mordicatiua uehemẽter,ex quo prius inuadit usque ad finẽ suum. Et de ea est,quæ mordicat in primis,deinde minuitur propter resolutionem materiei,& lenitur. Et de eis sunt,quarum caliditas est humida. Et de eis,quarum caliditas est sicca. Et sunt accidentia, quæ significant genus earum,sicut accidẽtia propria cum tertiana,sicut principium paroxismi cum punctione,& horripilatione, & mordicatione caliditatis in eo. Et accidentia significantia malitiam earum,sicut inquietudo, & alienatio,& uigiliæ. Et accidentia significantia digestionem,& indigestionem sicut illud, quod dicemus de dispositionibus urinæ. Et accidentia,quæ significant crisim,quæ dicemus. Et accidentia significantia sospitatem & contrarium eius: & dicemus omnia illa. Et formæ insunt iudicia plurima,sicut ille,cuius conuertitur color ad plumbeitatem ex albedine,& uiriditate: & significat frigiditatem humorum,& paucitatem caloris innati: aut[b] §excitationem,§& inflationem, sicut accidit ei,cuius febris causa est sacietas nauseatiua: & sicut uelocitas detumitionis faciei, & tornatilitas eius,& tenuitas nasi,& significant aut uehementiam caliditatis,aut subtilitatem humoris, aut uelocitatem resolutionis eorum propter amplitudinem pororum: & motus in se ipsis, & exitus eorum à consuetudine, aut casus eorum habent significationes & res de illis quas dicemus. Et accidentium febrium, quædam sunt, quorum hora est hora status,sicut alienatio, & commistio mentis,propter inflammationem capitis. Et de illis sunt,quorum hora est principium, sicut horripilatio,& frigus, & sicut profunditas somni, quæ consequitur plurimum principiorum febrium, propter debilitatem cerebri,& declinationem caliditatis ad interiora corporis,ubi est materia: & multitudinem uaporum eleuatorum ab ea propter commotionem incipientem in corpore, usque quò resoluat eos inflammatio: & adiuuat illud frigus cerebri in seipso & frigus humoris,qui uult putrefieri,& calefit. Et res, ex quibus scitur dispositio febris,& ex qua specie sit,sunt dispositio febris in acuitate sua,& sua leuitate, & dispositio febris in hoc,quòd ipsa accidit à causis primitiuis,[c] §&§ antecedentibus secundum conditionẽ prædictam. Et dispositio febris in adhærentia sua,& eradicatione:& tepore suo: & dispositio febris in[d] §acuitate§ sua cum rigore, & frigore, & horripilatione,aut eius contrario, & quod est ex eo. Et dispositio febris in dimissione sua cum sudore plurimo,aut pauco. Aut dispositio præterita regiminis,& ætas,& forma, & tempus, & ars, & dispositio pulsus,& urinæ.

a †B. ex eis quæ dicemus
b B. ad tebegi
c B. aut
d B. inceptione

ANNOT.

Morborum omnium notæ, sicut aliàs admonuimus, ex causis & effectibus,non aliunde petuntur. Ita & in febribus,tum ex ijs,quæ præcesserunt,causis;tum ex effectibus petenda indicia sunt:quibus earum & speciem noscas & differentias. Si causæ, quæ præcessere, tales fuerunt,ut bilem copiosam gignerent (intelliganturq; in his

his non extrinſeca ſolùm, ut uictus ratio & aer, ſed & intrinſeca, temperamentum & ætas) de bilioſa febre ſuſpicandum eſt. Effectus uerò accidentia ſunt corporis omnia: quæ ſi perpendas, noris & febris ſpeciem & differentias. hæc ſunt actiones, affectus corporis ſenſiles, excreta & retenta: quæ omnia conferre inuicem diligenter oportet. alia uerò ex his pathognomonica ſunt, paſſionem. ſ. ſignificantia: alia aſsidentia: alia ſubſequentia, quæ & iudicatoria dicuntur, tum longitudinis & breuitatis, tum ſalutis & mortis. Ad hos fontes referre licet facillime, quæ hic copioſe author noſter de febrium ſignificationibus ſcribit.

Sermo de rigore, & frigore, & horripilatione, & fractione. Cap. 6.

HOrripilatio eſt diſpoſitio, in qua inuenit corpus diuerſitatem in frigore, & punctione in cute, & lacertis; & antecedit eam pigritia, & fractio. & quaſi fractio ē maneries eius. Frigus autem eſt, ut ſentiat in membris ſuis, & dorſis lacertorum ſuorum frigus purum. Rigor uerò, eſt, ut non poſsit continere membra ſua ex commotione, & tremore eueniente in eis, & motibus inuoluntarijs, & fortaſſe eſt frigus forte, & non fit rigor fortis, ſicut in febribus phlegmaticis, & quartana: Et de cauſis uehementiæ rigoris eſt uehementia uirtutis expulſiuæ in lacertis: & propter illud quanto eſt cauſa rigoris [a] ⸢uiſcoſior,⸣ eſt rigor uehementior: & ſanguis ſubmergitur cum rigore ad interiora. Et ſcias, quòd humor frigidus eſt quietus, quem iam conſueuit membrum in quo eſt: & quieſcit paſsio eius ab eo; quare non ſentit frigus eius. Quum ergo mouetur, & ſpargitur ſparſione plurima, aut pauca propter aliquam cauſarum. ſ. propter caliditatem ſeparantem, aut aliud; patitur ab eo membrum, quod erat non occurrens ei; & ſentit frigus eius propter cauſam complexionis diuerſæ. & tu quidem ſciuiſti hoc in radicibus uniuerſalibus ſcientiæ medicinæ. Et multoties quidem accidit à phlegmate uitreo ſparſo in corpore, rigor, non perducens ad febrem: Et quandoque ſunt ei periodi: & non eſt fortitudo eius fortitudo rigoris perducentis ad febrem. Et materia, quæ facit laſsitudinem per paucitatem ſuam, facit rigorem per ſuam multitudinem, antequam putreſiat: nam ſi non putreſit, non perducit ad febrem. Et quandoque accidit frigus, & rigor propter ſubmerſionem caloris in corpore cauſa cibi, & quę ſunt ei ſimilia. Et rigor, & frigus antecedunt febres, quoniam humor crudus effunditur ad lacertos in primis, & nocet frigore ſuo per comparationē ad lacertos, deinde quum incipit putreſieri, incipit caleſieri. Et quandoque antecedit rigor febres propter mordicationem humoris, & fortitudinem uirtutis expulſiuæ, quę eſt in lacertis, ſicut excutitur homo ex effuſione aquæ calidæ ualde ſuper cutem; & propriè quum eſt ſalſus. Et fortaſſe fit nocumentum eius quod mordicat, cauſa ut refugiat calor innatus ad interiora, & dominetur frigus: quare fit cum mordicatione caloris frigus, quaſi frigus [b] ⸢dominetur.⸣ & mordicatio [c] ⸢quidem caloris eſt apud panniculum tegentem interius⸣ Et quandoque accidit rigor propterea quia refugit calor ad interiora, ſicut fit in apoſtematibus intrinſecis. Et quandoque ſignificant rigor, & horripilatio ſanitatem in febribus inſeparabilibus, quoniam ſignificant ꝙ materia expellitur ex uenis, & egreditur. uerùm quando non eſt cum digeſtione, & in hora critica, & non ſequitur eam leuitas, eſt ſignificatio, ꝙ expulſio illius quantitatis non eſt, quoniam uirtus eſt uincens, imò quoniam materia multa, expellitur propter multitudinem ſuam. Et de rigore eſt, qui ſignificat mortem: [d] ⸢& eſt ille⸣, quem ſequitur debilitas uirtutis, & caſus caloris innati, & ſiccitas. ⸣ Horripilatio uerò fit ex cauſis paucioribus cauſis rigoris. Et commotio [e] ⸢animæ, & periodi⸣ indicat periodum. Et ſenum quidem febres ſunt ſepultæ. Et quandoque eſt cauſa in lōgitudine febris groſsitudo in uiſceribus; quare reſupinetur febriens, & extendat pedes ſuos, & tangantur uiſcera ſua. Et quando denigratur lingua febrientis cū alleuiatione febris, tunc febris eius eſt ſepulta. Et quandoque aſſociatur febri paralyſis: ergo curetur febris in primis. Et de eis, quæ cōueniunt illis, eſt ſirupus acetoſus permiſtus cum geleniabin, & aqua ciceris cum oleo, ſi tolerat febris. Et raſio capitis eſt ex eis, quæ inſpiſſant cutem eius, quare reuertuntur uapores, & fit fortis febris.

a B. Alia litera. mordacior

b B. ambiens extrinſecæ

c B. calidi ſit apud panniculos interiores

d B. ſicut ille ꝙ ſequitur debilitatem virtutis, & caſum caloris innati & ſiccitatem

e B. vel excitatio aldehes, & alduar

ANNOT.

Quid horror, rigor, frigus ve ſint, & à quibus cauſis fiant, fuſiſsime Galenus 2. de ſymptom. cauſ. & lib. de trem. palpit. &c. ex quibus locis deſumpta hæc ſunt. Cæterum de rigoris ipſius cauſis non una eſt dubitatio. Ac primùm author libri de flatibus, de horrore agens, qui febrem antecedit (uidetur autem rigorem per horroris nomen intelligere) flatus ait ex ijs, quæ eduntur & bibūtur excitari, & per uniuerſum corpus permeantes ſanguine plenas partes frigefacere: frigefactisq; his locis, unde fontes ſanguinis, & uniuerſo ſanguine frigefacto totum corpus horrere. fieri uerò horrores maiores, quāto impetu multitudinis & frigoris ipſi flatus præcelluerint. atque ita in flatus & frigiditatem rigoris cauſam refert. Verùm huic author librorum de morbis, partim conſentit, partim etiam diſſentit. neque enim ex flatibus, ſed ex bile & pituita horrores & rigores (qui ſola differentia ſecundum magis & minus differunt (eſt enim horror debiliſsimus rigor) ſequi exiſtimat. permiſceri autē ſanguini ait pituitam & bilem: atque ex his ſanguinem refrigerari. magis etiam ſi ſola pituita permiſta fuerit. Frigeſcente uerò ſanguine, frigeſcere neceſſario & totum corpus, & hunc rigorem eſſe. ſuccedere autem rigori dicit concuſsionem corporis, uehementiori uehementiorem. Ita ergo conueniunt quidem hi, quòd uterque rigorem & horrorem ex perfrigeratione eſſe putat. differunt tamen, quòd alter ex flatibus, alter ex humoribus fieri eum arbitratur. At Gal. quamuis id pro certo habeat, quòd rigor perfrigeratio ſit quædam, ſubita. ſ. & uniuerſim facta in lib. de tremore & palpit. nempe impediri innatum calorem putat, & propterea dum ſeſe colligit, ut ea, quæ ipſius tranſitum impediunt, propellat; externas corporis partes refrigerari, animali uirtute unà cum ſanguine in profundum commeante ut 2. de ſympt. cauſ. idem ait unde & totum corpus concuti ac rigorem fieri accidit: non tamen ijs aſſentitur, qui ſemper ex frigiditate fieri ipſum putant, id quod & iam citati ſcriptores et Ariſt. ſect. probl. 8. quin ēt ex acrimonia & calore rigorē accidere arbitratur, & in iā citatis locis fuſius confirmat. Sunt tamen hic aliæ rurſum controuerſiæ. Suppoſito enim quòd ab humoribus & calidis

Cap. 5.

Cap. 6. & 7.

Cap. 6.

Cap. 5.

lidis & frigidis rigor concitetur, quæritur, à quanam causa maior fiat, calida, an frigida. Rursum uerò quum rigorem hactenus constet & ex flatibus & ex humoribus fieri, quæstio est, in quem nam locum recepti hi rigorem faciant. Namque quod ad priorem quæstionem pertinet, Gal. ex calore maiores esse rigores putat, id qđ exemplo tertianarum febrium probat; in quibus quum sint ex bile, maxime tamen omnium ægroti rigent. At contra Auerr. 3. Coll. medicos erroris arguit, quum ex frigido aere rigores accidere uideamus, non autem ex calido. quum etiam, si rigor per contractionem fit innati caloris, magis aduersetur frigiditas calori quàm caliditas: quare maiori quoque opus erit pugna, & maior fiet rigor. Assentiri Auerroi author quoque noster uidetur hoc loco, quum ait, §Et de causis uehementiæ rigoris est uehementia & c.§ tanto enim uehementiorem esse rigorem testatur, quanto causa rigoris est uiscidior. at uiscidior frigida materia est pituita atque atra bilis, quàm calida, qualis ipsa est bilis. Quod uerò ad posteriorem dubitationem facit. Antiqui illi medici qui librum de flatibus & de morbis scripsere, permisto in sanguinis fontibus & flatu & pituita ac bile, refrigerari aiunt sanguinē, & rigores fieri; & propterea eius materiæ, quæ hoc facit symptoma, locū ī ipsis uenis statuūt. At Gal. non in uenis, sed extra uenas, in musculis uidelicet & carnosis partibus effundi eam materiam putat, id quod & author noster hoc in loco, & Auerr. 3. Coll. Alij tamen, sicuti in intermittentibus febribus (de qua re antea) putrescere humores non extra uenas cum Galeno, sed ad uentrem & uiscera existimant; ita & rigores, febrium præsertim, de quibus hic agitur, ob humorum ad præcordia & partes ijs circumstantes confluxum fieri arbitrantur, quæ omnes, quia membranis sepiuntur, & neruos ex sexto cerebri coniugio suscipiūt, eximio sensu præditæ sunt. atque quum magna societate & principibus & externis partibus connexæ sint, propterea stimulatæ affectæq; uniuersum corpus in consensum trahunt. Tot ergo de rigore controuersiæ sunt. Cæterum ut ad omnia hæc, quantum licet, breuiter satisfaciamus. A qua nam materia rigor fiat, flatibusne, an humoribus. Etsi Gal. ab acri uel frigido humore concitari hunc putat, non is tamen sententia nostra etiam à flatibus præsertim crassioribus & acrioribus fieri negaret. quin sicuti rigores multi quum repente inuadant, ita etiam ubi inuaserint, repente soluantur; uidetur repentina hæc & inuasio & solutio à uaporibus potius quàm ab humoribus fieri. An uero, siue à flatibus siue ab humoribus fiat rigor, is propterea eueniat, quòd ex eorum occursu sanguis ac totum præterea corpus refrigeretur. certè quamuis de pituita, quæ & potestate, & actu quoque aliorum humorum comparatione frigida est, id sit uerisimile; de flatibus tamen ac de bile non ita persuasu est facile, quum bilem quidem primum, præter antiqui illius authoris librorum de morbis sententiam, calidam esse non frigidam sit deprehensum; deinceps uerò in uiuente corpore tanta uel flatuum, uel aliorum humorū frigiditas esse nequeat, ut ex eorum contactu & totus sanguis & totum frigescat corpus. nempe quum in animali, quod non nisi per calorem uiuit, calida sint omnia. At uerò quum quæritur an à frigiditate maiores rigores fiant, an à caliditate: non uidetur certe Auerrois sententia à uero discrepare, quum in quartanis febribus rigores accidant sæpenumero multo quàm in tertianis maiores & diuturniores. Res tamen ita sententia nostra se habet. Vbi putrescens materia ad sentientes partes in nostro corpore effunditur, non uidetur ea, frigiditatis ratione rigorem facere, quum ea quæ putredinem concepere, calida etiam sint, licet potētia fortasse frigida: sed ob conceptam ex putredine qualitatem irritatur corpus, atque in subitam eam concussionem insurgit. quæ putrida sunt, acria & mordacia sunt. irritantur autem magis sentientes particulæ ex acriori materia, & maiori impetu concitantur. quare, quamuis ex frigido humore rigor quādoq; accidat, nō uidetur tamē ob eius frigiditatem, quæ alioqui tanta in uiuente corpore esse non potest ut sui ratione rigorem faciat, (nisi fortasse dixeris, ut author noster, obesse sui frigiditate per comparationem ad musculos) sed ob acrimoniam potius accidere. maior autem inest biliosæ materiæ acrimonia, quæ etiam suapte natura est acris ante conceptam putredinem: propterea q; per se longè maiores ex caliditate quàm ex frigiditate rigores eueniunt. In quartanis uerò licet potentia frigida materia sit, quæ quartanam facit; actu tamē, quum putredinis naturam concepit, non solum frigida non est, imò & calida & acris. quare neque acrimoniæ, neque frigiditatis ratione, sed ob maiorem resistentiam, quia crassa materia est, neque facile discutitur, producūtur rigores in quartanis: neque solum producuntur, sed etiam maiores fiunt. Quamobrem, quamuis ex frigido potestate humore rigores fiant, non ij tamen ob frigiditatem uidentur concitari: quando in uiuente corpore tā frigida materia non reperitur, (nisi talem fortasse uitreā pituitam dixeris) quæ præsertim febriles rigores faciat. propterea q; non uidentur Auerrois rationes medicorū sententiam repellere. Licèt enim quod Auer. ait, a frigido aere rigores, horrores uero ex calido fiant; secus tamen de internis est causis. Quamuis etiam innato calori magis contraria sit frigiditas quàm caliditas; in animato tamē & uiuēte corpore, ut sæpe iā diximus, tāta nō est frigiditas, quæ rigorem queat concitare. atq; hæc de proposita quæstione sufficiant. Nunc uerò, de loco, an in uenas, an in musculos, an ad uentrem rigoris materia effundatur, breuibus. quum & uenæ sensu præditæ sint, quum & uiscera membranis sepiantur, quibus sentiendi uis inest, quum & carnosæ ipsæ partes sentiant, negari profectò non potest, quin affusa acriori repente ac uiolenter materia ad uenas, uiscera, et musculos, rigores fiant: contrahentibus se se singulis hisce partibus, ut quod irritat, propellant; unà uerò etiam connexas partes & totum denique corpus in consensum trahant. At sicut rarò uidentur nobis uenæ quidpiam tale pati, ita ob uiscerum inflammationem affectum hunc quandoque, sæpe uerò ob musculorum noxam accidere rigores, licet obseruare. Ita ut rectè omnes fortasse sentiant, sed perpetuum tamen non sit, quod singuli dicunt; quamuis illud perpetuum sit totum corpus in consensum trahi, & inuadente rigore cuiusuis particulæ molestia uniuersum concuti.

Cap. 30.

Cap. 30.

De intentione ad curationes uniuersales febrium putredinis. Cap. 7.

SCias, quòd intentio in medicando has febres quandoque uertitur ad partem febris, quare est necessarium ut infrigident & humectent: & quandoque ad partem materiei, ubi necesse est ut a§ maturetur uel§ digeratur: aut necesse est ut euacuetur: Et digestio quidem in grossa est æquatio eius cum subtiliatione: In subtili est æquatio eius cum ingrossatione. Et quandoque contraria sunt illa, quæ requirit febris de infrigidatione, & illud quod requirit humor de digestione, & euacuatione, & resolutione. Quandoque enim est

a ——— B.

est digestiuũ,& euacuatiuũ calidũ:imò ẽ secundũ
plurimũ ita;& tunc oportet ut obseruet̃ gis timo
rosa de una duarũ rerũ: Et fortasse cõtrariũ est il
lud, qđ cõuenit febri de infrigidatione cum eis,
quæ sunt sicut {melones}[b] Indi,& reliqua olera,ci
qđ cõuenit materiei de minoratione; quare pro-
hibet illud dare ea ĩ potu, nisi ubi nõ est materia.
Et omnino solicitudo sit ut postponat aqua fru-
ctuum usque ad hebdomadam:& sit cõtentus a-
qua hordei. Et omnes fructus nocent febricitan
tibus cum ebullitione sua,& corruptione sua in
stomacho. Et multoties quidem inuenitur res,
quæ digerit, & subtiliat,& {infrigidat cum eua-
cuatione,}[c] sicut sirupus acetosus. Et scias quòd
febris quandoque est tantæ uehementiæ, & acui
tatis,quod non licet uti regimine causæ;imò indi
get infrigidatione ultima, & proprie quũ non in
uenis uirtutem fortem,resistentem, tolerantem.
Quòd si inuenis eam resistentem,tolerantem; ab
scinde causam,&[d]{expelle} humorẽ, & abscinde
cibum:& non infrigides infrigidatione,quæ pro
hibeat resolutionem. Quòd si inuenis uirtutem
deficientem, sis occupatus in æquando comple-
xionem contrariam ei;quare infrigida eam & ui
uifica uirtutem cum cibo.Quumque[e]{fit fortis}
per uiuificationem suam, & uincit contrarium
suum;redi ad causam. Et quum tu infrigidas de
istis febribus,tunc nõ infrigides eã cũ eo, in quo
sunt stipticitas,&[f]{exsiccatio,} sicut sunt trochi-
sci infrigidantes; nisi post digestionem, & eua-
cuationem.Et scias,quòd cura febris putridæ est
diuersa à curatione febris hecticæ: Curatio enim
hecticæ est contenta super contrarietatem ægri
tudinis:& curatio febris putridæ non est conten
ta super contrarietatẽ ægritudinis tantum; imò
super[g]†{ }{abscisionem
causæ eius:quamuis[h]{illud,quod est conueniens
ægritudini,& cibationi,sit amicum uirtuti ex par
te sui.s.uirtutis:& inimicum uirtuti ex parte,quo
niam est amicũ}inimico eius,& est materia: qua-
re est adiuuans utramque earum:quamobrem in
diges in regimine eius canone: & nos singulare
capitulum ei,si deus uoluerit,faciemus. Et scias,
quòd non est tibi possibile curare febrem,nisi co
gnoueris eam:Quòd si ignoraueris,tunc subtilia
regimen:& prouide ne occurrat paroxismo, nisi
uentrem habeat uacuum.Et non moueas in die
paroxismi aliquid,quantum possibile est tibi, ne
que[i]{cures febrẽ.}Et oportet ut obserues in om
nibus illis dispositionem uirtutis: Quòd si fuerit
fortis,& fuerit illud,quòd uincit,sanguis, aut cũ
humore,qui uincit, sanguis;tũc phlebotomia est
magis conueniens,& propriè quum urina est ru
bea,grossa,nõ citrina,ignea, ex qua timeatur a-
pud phlebotomiam uictoria choleræ, & acuitas
eius.Deinde fac sequi phlebotomiam solutionẽ
uentris subtilem,propriè si fuerit illic[k]{siccitas,}
cum eis quæ sunt sicut aqua hordei, & alsiracost
[l]{pauco,}& aqua hordei[m]{cum sirupo acetoso.}
Et si natura non fuerit lenis,adde in eo, quod est
sicut siracost, quod sit sicut sirupus uiol. Et sit
[n]{ultimitas}lenificatio,non fluxus uentris,& non
solutio laboriosa. Et magis dilectũ est apud me
administratio clysteriorum secundum[o]{ultimita
tem,}qua indigetur in uirtute. Et de clysteribus
communis iuuamenti leuibus est clystere factũ

b B.batech.
c B.euacuat infrigidans etiam Alia litera euacuat infrigidando etiam
d B.rege
e B.Alia litera. virtus fortificata fuerit
f B.inspissatio.
g †B. ipsam & super
h B. ipsa nõ sit similis vel conformis ægritudini. Et cibatio quidem est amica virtuti ex parte uiuificationis eius, & inimica virtuti ex parte q̃ ipsa est amica
i B. Alia litera. curationem facias
k B. Alia litera lenitas
l B.parum
m B. & sirupus acetosus
n B. finis intentus
o B. mensuram

ex oleo uiol. & succo foliorum siclæ, & uitello
oui,& zuccaro rub.& † nitro.Quum ergo lenie-
ris hac lenificatione,fortasse[p]†{ }{indige-
bis[q]{eo debiliore quam illud, quo} indiguisti in
principio. Et illud est, quando natura est {obe-
diens.}Deinde fac ipsum sequi ea, quæ urinã pro
uocent:sicut sirupus acetosus decoctus cum radi
ce apij,& similibus.Deinde fac ipsum sudare, &
aperi[s]{meatus}cum illis, in quibus non sit calor
fortis;sicut cum inunctione ex oleo chamæmil-
lino,& fricatione cũ uino albo, & cum aqua dul-
ci tepida: Et si febris fuerit acuta,[t]{non inuenis
excusationem ab inũctione, & embrochatione.}
Quòd si inuenis humorẽ in primis declinare ad
stomachum; fac uomere cum eis, in quibus non
sit diuersitas consuetudini: imò cũ eis, quæ sunt
sicut sirupus acetosus cum aqua calida, quum na
tura mouet humorem ad uomitum; & non diuer
sifices eam.[u]{Quòd}si fuerit illic declinatio ad in
testina,& senseris rugitum, & descensum fæcis,
[x]{tunc adhibe quod soluat uentrem.} Et prohi
be eũ à somno in principijs febriũ; proprie quan
do est horripilatio,aut frigus,& rigor, quoniam
prolongatur super eum frigus,& rigor: [y]{ipsa nã
que exprimunt}materias, si fuerint eũtes ad quæ
dam uiscera,& {prohibent} digestionem humo-
rum:apud declinationem uerò est iuuatiuus ual-
de: & fortasse non nocet apud statum. Et non
ꝓhibeas ei aquã frigidam,nisi fuerit humor, qui
est in eo,crudus,& grossus: tunc enim prohibet
digestionem.Et scias,quòd, quando phleboto-
mia iuuat,deinde uteris uia mala;[a]{tunc non pur
gabitur.}Humoris autem cholerici digestio est,
ut conuersus à sua subtilitate fiat spissus: & aqua
quidẽ frigida facit illud,nisi sint stomachus, aut
hepar debile, aut frigidum: aut sit in uisceribus
apostema: aut sit in {uisceribus}dolor: aut sit cõ
plexio eius pauci sanguinis:aut caliditas eius in-
nata debilis; quare debilitatur post potum aquæ
frigidæ: Aut sit non consuetus potare aquam fri
gidam:sicut illi,qui sunt de regione calida: isti
enim spasmãtur uelociter,& associatur eis singul
tus, & extenuatus est de hac summa. Vbi autem
materia calida, aut grossa iam digesta est, & cor
pus est carnosum, & caliditas innata exuberans,
& uirtus est fortis,& uiscera sana, & non frigida
eorum complexio radicalis,& non insueta aquæ
frigidæ, imò assueta aquę frigidę ualde;tũc aqua
frigida est melior res: multoties enim adiuuat ad
expellendum materiam cum solutione naturæ,
aut per uomitum,aut per urinam,aut per sudorẽ,
aut per omnia illa: quare fit statim,ut sanetur.Et
quandoque dat in potu medicus de aqua frigida
infirmo quantitatẽ plurima adeo, donec [c]{color
eius fiat uiridis,} & tremat,quæ sit saltem perue
niens usque ad heminã unam, & dimidiã.[d]†{
}Et fortasse conuertitur febris ad phleg
maticam:& fortasse confortatur natura,& expel-
lit materiam cum sudore, & urina, & fluxu uen-
tris, & est sanitas. Et quando iterum sunt quæ-
dam prohibentia, deinde timetur[e]{malitia} cali-
ditatis,& sitis,& existimas quòd peruenitur per
eam ad ariditatem, uel extenuationem; non pro-
hibeas aquam frigidam:nam additio apostematis
& cruditatis eius[f]†{ }{melior est, quam ex
tenuatio. Et sirupus quidem acetosus quando-

† baurach
p † B. Alia lr̃a. in statu
q B. Alia litera & in statu linitione huiusmodi debiliore, q̃ sit illa qua
r B.restricta
s B.porositates eius
t B. valde non conceditur aliquid ex vnctionibus & embrochationibus
u —— B.
x B. & quæ eis similantur
y B. ipse nanq; adiuuat
z B. prohibet
a B. & non est corpus mundificatum indicat recidiuam
b B.neruis eius
c B.Alia litera. antiqua vehementer infrigidet corpus eius
d † B. Alia lr̃a. ex parua
e B. Alia litera nocumen
f † B.fortasse

que etiam sedat sitim,& incidit,& soluit: & nocumentum ipsius apostematis non est plurimum, sicut nocumentum aquæ:& non est ei uis aggregandi materiam, & inspissandi eam:Et similiter iuleb plurimæ commistionis. Et quum non licet ut bibat aquam frigidam, & sit audax super eam,timetur quòd non faciat accidere cõstrictionem pororum,quare fit causa febris alterius cum euentu oppilationis alterius,& fortasse erit uehementior prima. Et quando obuiat membro debili,corrumpit operationem eius:& multoties facit deglutitionem difficilem, & facit difficultatẽ anhelitus:& facit accidere tremorem, & spasmũ, & debilitatem uesicæ,aut renis, aut colon. Et ille, quem plurimũ oportet ex eis ꝓhibere à potu aquæ frigidæ, est cui nocet in sanitate sua: imò quũ uideris [g]§calefactionẽ§fortẽ, [h]†§ §& complexionem calidam & siccã,& euacuaueris;tunc quandoque concedes infusionem fieri in aqua frigida, [i]†§ §apud declinationem & apparitionem digestionis,& euacuationem humorum,[k]§&§non est malũ,ut administretur balneum:& potus uini commisti subtilis, & inunctio cum oleis [l]§lenificantibus.§Et quum administraueris canones prædictos in principio [m]§accidentiũ§febris;tunc oportet post illud,ut tu occuperis in digestione, & euacuatione, quæ non est secundum semitam minorationis &[n]§desiccationis:§& iam diximus eam:imò secundum semitam abscisionis causæ. Et non euacues materiã indigestam in calido, aut frigido nisi propter necessitatem:fortasse enim multiplicatur euacuatio[o]†§ §humoris non[p]§peruenientis ad statum per digestionem,§ut euacuetur. Et fortasse nocet euacuatio maturationi. Et fortasse permiscetur cum ea malignum cum bono, propterea quòd mouetur malignũ absque digestione sua. Et tu nõ auscultes uirum,qui existimabat, quod intentio in digerendo est subtiliare, & humor calidus est subtilis,quare non est necesse ut subtilietur. Res enim non est sicut dixit; imò intentio in digerendo est æquare substantiã materiei,ita ut fiant præparata ad expulsionem facilem: & subtile imbibitum, & grossum fixum, & uiscosum adhærens, totum illud non est præparatum ad expulsionem facilem: imò est necessarium ut inspissetur subtile, [q]†§ & subtilietur spissum [r]§paulatim,§ & incidatˉ uiscosum. Et si vir iste non audiuisset in sermone antiquorum de digestione aliquid [s]§antequã dixissemus illud,& rememoraretur dispositionis digestionis humorũ fixorum,§s.quia,qui de eis subtilis est,indiget ut inspissetur,& qui de eis spissus est, indiget ut subtilietur, [t]§oporteret ut sciret § hoc per illud. Et quare non[u]§oportuit ut in se ipso consideraret & diceret,§quare urinæ in febribus acutis non habent in principijs earum sedimen, deinde fiunt habentes sedimen?& an sedimen laudabile est aliquid aliud nisi humor faciens ægritudinem,qui iam digestus est?quare ergo non expellitur in principijs ægritudinis ad salutẽ, si est subtilitas ultimum quod intenditur in digestione?ergo necessarium est ut sit in principio febrium sanguinis & choleræ sedimen laudabile?Si autẽ naturæ non est possibile expellere illam superfluitatẽ nisi post horam,in qua fit præparatio ad expellẽ dum in urina; tunc similiter oportet, ut sciatur quòd arti euacuare humorem ante illam horam in qua apparet digestio in urina, est[x]§incõueniẽs, aut§difficile,[y]§malum.§Et fortasse mouet,& non operatur ultimè: & fortasse miscet malignum cũ bono. Et esset melius homini huic, ut bñ opinaretur de illis, qui fuerũt sicut Gal. & Hipp.in eis,q̃ scripserunt de hoc:aut ualde attẽderet,& tunc rediret ad contradictionem:quia omnis contradictor in [z]§primis§quum est super ueritatem,est excusatus. Verùm melius esset ei,ut[a]§non considera ret§in consideratione sua.§Et opinor, quod raro huic uiro acciderunt experimenta, quæ profuerunt in hoc capitulo, & acquieuit in eis. Et huiusmodi quidem experimentis, quæ non sunt secũdum canones,accidit eis,ut nec unum[b]§ualeat: & accidit eis,ut nec unum eorum sit signum: § hoc namque est conueniens. Quum autẽ materia est plurima,mobilis,permutabilis de membro ad mẽbrum,& existimas quod non est spatium in digestione eius, aut fortasse accidit ex ea apostema [c]§pleureticum,&§aliud si dimittatur, faciet cadere in timorem ante tempus in quo expectatur digestio eius:& illud est[d]§per longitudinem temporis,§in quo expectatur digestio æqualis; procul dubio tũc est necessaria euacuatio eius: timor enim in hoc est minor,quàm timor in illa:& cum hoc natura mouetur ad expellendum eam, propter multitudinem sui nocumenti: quum ergo adiuuatur natura, conuenit ei adiutorium ultimum:quare non est excusatio eius. Et scias,quòd phlebotomia[e]§quando est intentio sanguinis§ nõ est ex genere eius,in quo expectatur digestio nisi in humoribus alijs. Et quum postponitur phlebotomia[f]§in§principio ægritudinis [g]§nõ amplius est§ei intentio:& fortasse interficit per aduentũ debilitatis uirtutis. Et similiter, si times[h]§uictoriam humoris;magis necessaria cautela est euacuatio:& si non est digestus,§non moueas nisi in principio: apud statum uerò nõ moueas aliquid, donec uincat natura, & digerat: & si ipsa nõ mouet, moue tu [i]§hora motus§eius. & si ipsa mouet aut mouit, tunc dimitte eã & operationem eius. Et hoc est illud, quod nominauit Hipp. furiositatem,ubi dixit:oportet ut administretur medicina solutiua postquã digeritur ægritudo. In principio autem ægritudinis non oportet ut administretur illud, nisi ægritudo sit furiosa, & forsitan non est secundum plurimum furiosa. Et talis est ista euacuatio necessaria,quæ non est in hora sua; sicut cibatio necessaria quæ non est in hora sua: Et proportio istius euacuationis ad[k]§cessandum ex malitia§materiæ,est sicut proportio illius cibationis ad prohibendum uirtutẽ à casu suo. Quũ ergo exerces euacuationem;tunc considera horã interpollationis,aut horam ipsius temporis, aut frigidiorem horarum,quæ est in die: & non euacues per fluxum uentris in die periodi: Neque phlebotomes. Et non agas cum euacuatione artis contra partem euacuationis naturæ. Et non [l]§diminuas humorem per rem, quæ facit statim habitudinem§motus periodi. Et omnino caueatur à regimine grosso in hora periodi, ita ut non detur in potu[m]†§ §aqua hordei, zuccarũ, neq; iuleb,ut non frangat periodum cum constrictione meatuum: quoniam est timor: imò adiuua.

[n]§Dicit

g B.figuram
h † B.& musculos grossos
i † B.&
k ——— B.
l B.resoluentibus
m B.Alia litera euentus
n B.alleuiationis
o † B.alterius
p B.præparati cum digestione
q † B.parumper
r B.parumper
s B. ex genere eius quod diximus & considerasset dispositio nẽ digestionis humorũ p sputum expulsorũ
t B. necessariũ fuisset ut sciuisset
u B. est ꝙ non considerauit in seipso & non dixit

x B.prohibitũ.
y B.laboriosum
z B.primorib⁹.
a B.bene considerasset prius.
b B. iuuet aut accidit eis, ut neque vnũ frustretur operatione sua iuuatiua
c B.firsem aut
d B. longius q̃ tempus
Alia litera c ——— B.
f B. Alia lra. a.
g B. tunc non phlebotomes i statu eius quũ non sit
h B. sup ipsam virtutẽ ex humore, & magis necessaria fuerit obseruantia euacuationis, q̃ uis non sit digestio, tunc
i B.motu cõuenienti motui
k B. prohibẽdi acuitatem
l B.moueas humorẽ cũ eo qđ facit statim dispositionem Alia litera moueas humorẽ cũ eo qđ operatur illud subito in hora Alia litera in frigiditates humores cũ eo quod operatˉ illud. Et dispositio sit dispositio.
m † B.in

[n] Dicit nãque Hippoc. medicus adiutor est naturæ, non impediens eam. Et oportet, ut scias, quod multoties indigetur medicina forti, debili; sed eius fortitudo est ex hoc, quòd soluit humorẽ [o] uiscosum: & ipsius quidẽ debilitas est ex hoc, quòd facit ascellare semel aut bis. Et non euacuetur plurimum simul, ita ut nõ cadat uirtus. Et consiliũ quidem meum in phlebotomia est, ut dimittatur quãtum possibile est. Si autem non est possibile, tunc multiplicatio numeri est melior multiplicatione quãtitatis: oportet enim ut nõ euacuetur sanguis multus subito, quoniam euacuatur multum de eo, cuius non est necessaria euacuatio. Et non [p] est in sanguine excusatio ad euacuationes, quibus fortasse indigetur: & debilitatur uirtus à resistendo in crisibus expectatis. Et scias, quòd quando aggregantur dolor capitis, & febris, tunc curatio febris est dignior. Et scias, quòd dolor capitis quandoque facit redire febrem declinatã ad augmentum; quare oportet ut sedetur. Et quum infans lactens febricitat, tunc oportet ut rectificetur lac matris eius. Et quando fuerit urina [q] icterica in febre, [r] † significat apostema; quare est curatio dare in potu aquam hordei, aut sirupum acetosum. Quum ergo quiescit febris, intentio sit ad apostema. Et quando fuerit cum febre colica, [s] non aperietur uia in dando in potu aquam hordei; imò ius galli; & leni ius & multiplica unctuositatem eius: deinde detur in potũ aqua hordei, si necesse fuerit. De solutiuis uerò est potio facta ex tamarindis, & tereniabin, & siracost. Et quandoq; ponitur in ea aqua † lubleb, & quandoque ponitur in ea casia fist. Et fortasse proijcitur desuper scammonea. Et fortasse datur in potu scammonea sola in lubleb. Et fortasse est necessarium administrare ea, quæ sunt sicut aloes, quando materia est grossa. Et melius quidem est ut abluatur, & nutriatur cum aqua endiuiæ, & aqua [t] solatri, deinde fiant ex eo pilulæ. Mirobalanos uerò citrinos quidam administrauerunt; [u] sed non inuenitur ab eis intentio, secundum quam operentur. constringunt enim poros eius post solutionem uentris, & exasperant uiscera eorum: quòd si fuerint necessarij, tũc post digestionem integram. Et aqua duorum granatorum est maximi iuuamenti [x] † expressa cum pulpis amborum. [y] Et quandoque in horis de solutiuis, quæ fiunt ex uiolis, & scammonea: ita ut de uiolis sit quãtitas auř. j. de scammonea usque ad [z] siliquam. i. & quandoque ponitur in eis parum menthæ. Et quandoque fit ex infrigidantibus extinguentibus medicina, in qua ponitur scammonea, sicut pilulæ huiusmodi. ℞. coriandri, spodij, rosarum an. ʒ. s. camphoræ tosugi. i. scammoneæ duodecima pars. ʒ. j. & usque ad sextam partem eius: & detur in potu de eis. Aliud ℞. siracost. ʒ. v. tereniabin. ʒ. v. succi pomorum de seni, succi cydoniorum partes æquales, succi coriandri humidi sextam partis unius. aggrega succos, & submerge in eis siracost, & tereniabin, & inspissetur cum eis, donec [a] fortasse coagulentur. deinde sume camphoræ pondus sextæ. ʒ. j. & medietatis sextæ, scammoneæ [b] ʒ. j. & [c] pone siracost super ignem, & pulueriza desuper cãphoram, & scammoneam. Et conseruentur, ne resoluatur cum uapore, deinde dimittatur donec coaguletur per se cum facilitate, & dosis eius sit à. ʒ. ij. usq; ad ʒ. ij. & s. Et est possibile ut fiat ex tereniabin, & siracost, & zuccaro tabarzet natif. i. formæ quæ sunt sicut penidiæ, & ponitur in ea scammonea, & camphora secundum quantitatem, quę cadat in una potione eius, [d] & camphoræ usque ad tosugi. i. & scammoneæ usque ad sextam. ʒ. j. quare fit tunc animæ non horribile. Et febricitãs quidem in æstate febre [e] frigida non ingrediatur domum [f] uenti, propriè quando sudat; ut nõ conuertatur materia à resolutione sua. Et trochisci quidem non sunt conuenientes principijs harum febrium, nisi post digestionem, & euacuationem. Et trochisci quidem sunt magis conuenientes ei, cuius febris est adhærens in suo stomacho, quasi ipsa sit hectica. Et dimissor consuetudinis in regimine suo, sentit quandoque febrem: & non est tantum nocumentũ, quoniam causa eius est dimissio consuetudinis in regimine.

n B. Alia litera. nisi superfluat quoniam
o † B. grossum
p B. erit in sanguine uel ex sãguine resistentia seu quod resistit eũationib. Alia litera erit in sanguine fundamẽtũ uirtutis sufficiens tolerare eũones
q B. icterici Alia litera icterica in febre significauerit apostema, tunc curatio
r † B. cruda Alia lĩa. clara
s B. dũ nõ aperitur via nõ exhibeaẽ in potu aqua hordei, imò ius galli & lenifica cũ clysteri
† uolubilis
t B. Alia litera. aliadib Alia litera & aqua aliadid
u B. & dum inueniẽ ab eis uia alia. i. administratio aliarum medicinarũ fiat qm̃ ipsi cõstringunt poros
x † B. præcipuè
y B. in quibusdã horis. Et ex solutiuis est illud quod fit
z B. kirat
a B. existimeẽ φ sint inspissata
b B. Alia litera danich. j.
c B. eleuetur medicina ab igne
d B. videlicet
e B. Alia litera acuta
f B. frigidã ventosam

Annot.

Scias quòd intentio &c. *Febrium, quæ ex humoribus dependent, curationem mira certe & breuitate & copia tradit. Proponit autem primum omnium communes in humoralibus febribus uniuersis scopos. atque medici esse in his propositum, uel ut uacet febri, uel ut causæ eius attendat: febri quidem refrigerando & humectando; causæ uerò ut morbificam materiam uel concoquat uel educat. Sanè febrium, ut scriptum reliquit Gal. 8. meth. una est differentia, in qua causa adhuc præsens est, quæ febrem peperit: altera in qua causa ubi febrem excitauit, abscedit: sola autem febris remanet; talesq; ephemeræ & hecticæ sunt. Quæ præsentem causam habent à qua fouentur, auferri nunquam nisi ablata causa poterunt. ablata tamen causa non statim ipsæ auferuntur. Febris omnis calida est & sicca intemperies totum corpus occupans. Hæc, si ab humorum putredine fiat, certum est non nisi ea humorum putredine ablata curari: non ipsa tamen statim ablata putredine aufertur: sed refrigeratione præterea eget & humectatione. atque ita, quod hic Auic. medici negocium quandoque in ipsa febris est oppugnatione; quandoque ad materiã quæ febrem facit, conuertitur. Indicat uerò hæc materia, statim quidem de sui ablatione: nonnunquam tamen, quia apta semper eductioni non est, præparatione opus habet: atque hæc coctio maturatio est, ut author noster ait, in crassa materia attenuatio, & in tenui incrassatio, de qua re postea. Sunt ergo hactenus in putrida febre omni duo scopi; alter à febris natura desumptus quæ calida est & sicca intemperies, refrigerare & humectare: altera ab eius causa, quæ materia est putrida, euacuare. Sed obijciet statim quispiam Galenum tres primos in putridis febribus agendorum scopos proponere 10. meth. febrem ipsam, effectricem eius causam, ac uim ipsam naturalem, quum Auic. de tertio non meminerit. Sed uerè communissimus est tertius hic scopus, non in febribus tantum, sed in omni morborum genere, atque in omni medici actione animaduertendus, de tuendis. s. uiribus: hic scopos febrium, ut febres sunt putridæ, inquirit Auic. eo supposito, sine quo nec febris curari potest, neque medicus quidpiam moliri.*

Et quandoque sunt contraria &c. *Febris omnis, ut febris est, refrigerantia et humectantia postulat. at eius causa, quæ coquenda & euacuanda est, uel frigida est; et semper calida postulat: uel calida quum sit, simul tamen coniunctam crassitudinem habet substantiæ, & tunc at=*

Cap. 1.
Cap. 2.

tenuantibus eget, quæ calida ferè sunt omnia. aut certe si non est crassa, quum tamen ex prohibita præsertim perspiratione atque obstructione putridæ febres dependeant, obstructionis gratia aperiētibus opus habet, quæ calida sunt. quare contrariæ plerunque in his febribus indicationes oriuntur: à febre refrigeratio & humectatio; a materia autem calfactio, non solum quidem si concoctione, sed etiam si euacuatione sit opus; quum quæ purgant, acria sint præsertim & calida. Quid ergo in his pugnantibus scopis agendum sit, doctè author noster statuit, Galenum æmulatus. 10. meth. attendendum nempe ei quod magis urget. Dubitare tamen hic licet, cur Auicēnas in putridis febribus, sumpta ex causa indicatione plerunque calidis esse opus dicat: quum tamē putridæ febres plurimæ, si earum materiam spectes, sint biliosæ: & quæ sumpta ex materia ratione frigida non calida postulant. Sed paucis, putridæ febres omnes ex prohibita præsertim perspiratione pendent (imò multi ex hac semper putredinem prouenire existimant.) hæc ex obstructione: obstructio aperientibus tollitur. hæc uerò ferè calida omnia sunt, quamuis non semper sint calida. Ita & de euacuantibus dicendum, quæ certè omnia plerunque acria quum sint, simul etiam sunt calida.

[Cap. 1.]

Et scias quòd febris quandoque &c. ☞ Idem & Gal. 10. meth. Quæstio tamen hic in Auicennæ uerbis excitatur. Ait nempe febri etiam attendendum, hoc est summe refrigerandum, quum uires ualidæ non sunt. Summa autem refrigeratio per frigidæ præsertim aquæ fit potum. In frigida tamen propinanda & author noster paulo post, & Gal. in 9. meth. uiriū cauet imbecillitatem, q; innatum calorem obrui nimis facile sit. Verùm ad hæc. Exiguntur sanè in frigida exhibenda uires ualidæ, at eæ quamuis ualidæ sint pro potu tunc temporis tolerando; non tamen sufferendæ diutius immodicæ illi caliditati sufficerent, id quod hoc in loco author noster intelligit.

[Cap. 1.] [Cap. 5.]

Et prouide, ne occurrat paroxismo &c. ☞ In accessionibus abstinendum à cibo monet & Hipp. 1. aph. & 1. de rat. uict. in ac. Verùm, quòd non in ipsa tantùm accessione, sed etiam antea neque quum adsunt febres, neque quum futuræ sunt, sit abstinendum, unde hæc Auic. sententia emanat; habes 4. de rat. uict. in acut. ita tamen ut per accessionem primum illius tempus. i. principium, incrementum, & statum intelligas, non tamen inclinationem: in hac enim ubi calor ad pedes descenderit relicto thorace, sòrbitionem dare expedit, ait senex. Sunt tamē quandoque corpora, quæ in ipsa quoque accessione & in principio quoque ipso nutrire expedit; ueluti quæ biliosa sunt, & quæ dissolui apta, de quibus Gal. meth.

[Aphor. 11.] [Text. 46.] [Text. 39.]

Et non moueas in die paroxismi &c. ☞ Idem & Gal. in lib. quos, quando, & quibus purg. op. Sunt tamen ex recentioribus, qui non solùm in accessionis die; sed in ipsa etiam accessione purgatoria medicamenta exhibeant, eo argumento, quòd natura tunc temporis aduersus materiam insurgit. imitanda autem natura est. Sanè dictum de hac re à nobis fuit libr. 1. Nunc autem paucis de sudoribus & uomitionibus in ipsa accessione prouocandis, ubi horum quidpiam tentari à natura animaduerterimus, certum est, si ea non exactè uel ualide agat, quo natura uergit per loca conferentia, eò esse ducendum. Sed hæc omnia, sicuti nunquam non tentante id natura, tentanda à medico sunt; ita etiam leniter, non uiolenter sunt prouocanda. At de purgatione, de qua præsertim hic agitur, alia à medico habenda est ratio. Docet Hippoc. 1. de morbis, usu id esse obseruatum, ægros, quibus diebus imparibus purgantia sunt exhibita medicamenta, aut nimium fuisse expurgatos, aut etiam peremptos: quare & antiquos medicos huius erroris damnat. nempe quum diebus imparibus (dies uidelicet accessionum intelligit) humores in corpore concitentur, toto corpore ad uentriculum transmittente: si rursum concitentur hi purgante immisso medicamento, nihil miri est ex talibus hominem mori. Generatim ergo in accessionibus & accessionum diebus uerenda est purgatio; non tamen clysterum propterea usus interdicitur. An uerò in quartanis febribus purgare liceat, quod multi nostra tempestate contendunt, res est profectò exactè perpendenda. Obseruatum id sæpe est rectè cessisse, humoribus. s. ijs melancholicis, crassis, auulsu difficilibus, tum medicamenti, tum naturæ motu concitatis & expulsis. At sæpenumero tamen, quum non crassi tantū, sed humores promiscuè omnes etiam tenues relictis crassis, uiolentia, non naturæ consilio excernātur; deprehensum id quoque fuit, morbum ex leui & minime molesto difficilem ac periculosum euasisse. ut propterea Galeni & Auic. consilium negligere, omnino tutum non sit.

Et oportet ut obserues &c. ☞ Digladiantur docti, nū liceat in omni febre putrida & continua & intermittēte sanguinem mittere. Gal. 11. meth. saluberrimum ait in omni putrida febre secare uenam. Author uerò noster non admittit, ubi urina citrina igneaq; sit. ex qua post sectam uenam bilis dominium uereamur. Sed paucis, ijs omissis, quæcunque recentiores de hac re. Sicuti sumpta ex febris natura indicatione, per accidēs semper uenæ sectio probatur: refrigerat nempe per accidēs: ita & sumpta ex putredine indicatione, quam ex prohibita difflatione & obstructione pendere constat, sectio probanda perpetuo non est. quinimò quum causæ sint & multitudo, & uisciditas, & lentor materiæ, si plenitudo in causa fuerit, certum est quidem uenæ sectionem conuenire. at si uel uisciditas uel lentor; probari à nobis non possunt qui absolute in his omnibus sanguinem mittendum arbitrantur. Aiūt naturam portione eius, quod peccat, detracta, aggressuram quod reliquum est, ualidius. Verùm si propterea sanguinem educi oportet, quis non uidet indicari hoc à multitudine quo ad uires, non aliunde? Sit ergo, sententia nostra, id constitutum, sicuti uenæ sectio propriè ex multitudine indicatur, ita nunquam in febribus eam esse opportunam, nisi multitudo adsit siue quo ad uasa, siue quo ad uires. Imò, quum propriè sanguinis copia de sanguinis mißione indicet, non omni etiam multitudini commoda sectio est uenæ, sed uel sanguinis, uel aliorum cum sanguine humorum. alioqui, si bilis, uel pituita redundat, sanguinis uerò non multa in corpore sit copia, quis non uidet id, qđ author noster hoc in loco annuit, & lib. 1. explicauit fore, ut, et bilis magis accēdatur, & pituita crudior euadat? Iure ergo hic Auic. ubi urina citrina et ignea sit, id qđ bilis redūdātis indicium est, à sectione abstinet. Rectè etiam libro primo admonuit, cauendum, ne ad alterum duorum ægrū perducas, humorum quidem calidorum feruorem, frigidorum autem cruditatem. quippe, sicuti sanguis calidorum est frænum, ita & frigidorum fomes ueluti est: ut sanguine præter rem detracto, & furere calidos oporteat, & frigidos consueta, à qua fouentur, caliditate destitutos incrudescere. Quum ergo hæc ita se habeant, sicuti nos existimamus; intelligenda Galeni sententia uidetur, quum in omni febre putrida salubre ait sanguinē mittere; non quòd in omni particulatim febre, sed in omni febrium genere, quando uidelicet cum peccante humore sanguinis copia fuerit.

[Cap. 15.]

Vbi autem materia calida aut grossa &c. ☞ Quando & quibus febricitantibus frigidæ aquæ potio conueniat,

Cap. 5. Cap. 18. Cap. 78. Cap. 8.

niat, fusius Gal. docuit 9. meth. Cæterùm est & de hac re inter medicos dißidium, de tempore quo ea sit exhibenda. Quum enim Gal. quem & author noster hoc in loco sequitur, & Paulus lib. 2. & Aetius lib. 5. non nisi morbifica concocta materia dari frigidam uelit; Contra tamen Auerr. 7. Coll. ante coctionem eandem propinandam contendit. nempe si expectanda sit coctio, fore ait, ut uel æger antea ui morbi intereat, uel coctio, quam expectabas, mala euadat, qua apparente mala frigidam dare non licebit. Satius ergo, ait, fuerit, quia materia, quæ eiusmodi febrem facit, non ob craßitudinem uel uiscidi-tatem, sed ob acrimoniam nimiam mala est; proptereaq; sola refrigeratione opus habet ut cōcoquatur, ut quàm primum frigida propinetur, & ardens febris in diuturnam potius uertatur, quàm interficiat. Adde tu. Si concocta materia est, quid alio præsidio est opus quàm eius eductione? potest autem tuto expelli medicamento: non tutum autem præsidium frigidæ potio est; quando, etiam si nihil præterea neque uires, neque consuetudo, aut corporis habitus dissentiat, qualis exhibita frigida euentus futurus sit, ignores, facileq; admodum ex breui in diuturnum morbum huius ui migrare poßit. Profectò, quid de hac re statuendum sit, non est fortaſſe iudicatu facile. uidetur tamen iudicio nostro sententia Auerrois non spernenda. Et quamuis non nisi concocta iam materia Gal. frigidam propinet; testari tamen nos poſſumus, quibus hæc obseruata res est, interdum febricitanti exhibita ad satietatem frigida aqua, & eadem deinceps excreta per uomitum, simulq; cum aqua biliosis reiectis humoribus, extinctam morbi ferè initio febrem. Ac certe nos magni Auerrois tum authoritas tum ratio promouet, ut præsidium hoc non satis tutum nobis uideatur, quod apparente coctione fiat: quo tempore concocta iā materia, quando nullum ægroto discrimen amplius impendet, non periclitandum, aut incerto remedio agenda res uidetur, sed constanti, quoue morbificam causam nō recrudescere, aut aliud morbi genus facere, sed educi poſſe arbitremur. De hac tamen re aliorum iudicium libenter expectabimus.

Aphor.

Et non euacues materiam indigestam &c. ¶ *De sumptum ex Hipp. consilium est 1. aphor. De qua tamen re quæstio est inter medicos, præsertim recentiores maxima, quum aliqui etiam non concocta materia soluentia medicamenta propinent. Sed satis de hac re lib. 1. fen 4. dictum est à nobis.*

Cap. 3.

Et tu non ausc ultes uirum &c. ¶ *Fuit aliàs, & nunc à recentioribus in lucem reuocata est quæstio, an tenues humores concocti sint, poßintq; ac debeant purgante medicamento educi. Sanè Rasis 30. Cont. tr. 1. tenues humores concoctos iam esse, neque ullam in his ducendis coctionem expectandam esse arbitratur, tum ex coctionis definitione, quæ ex antiquorum sententia ea est, in qua quod est tenue fit craſſum, & quod craſſum tenue. tum sumpto ex urinarum cruditate in febribus argumento, quæ profectò & tenuiores initio sunt, & absque contentis: coctæ autem intelliguntur, ubi adest hypostasis: est uero hypostasis excrementum illud ultimum, quod ex ultima in uenis coctione resecatur. signum ergo est quia natura non nisi obita coctione id excrementum per urinas pellit, tenues humores craßitudine opus habere, ut excernantur. arbitrandum ergo etiam tenues humores coctione indigere. Hoc quum Auicennas sentiat, contendunt tamen quidam nostra tempestate, & magni hunc erroris arguūt, quum tenues humores fluuidi sint, & corpora ubi purganda sunt, fluuida facere oporteat. Sed paucis, ut aliàs quoque diximus, natura mediocritati semper studet; neque aliud coctio est quàm rei concoctæ mediocritas quædam. quæ tenuiora sunt, & si medicamentis facile trahuntur, non tamen facile pelluntur, quum ut expellantur, compreßione opus habeant, & tenuiora expreßionem diffugiant. craſſescere ergo oportet, non quidem craßißima euadere, sed ad moderatam substantiam duci. Atque hæc quidem mediocritas (quod hi magis admirentur) non in substantia solùm humorum paranda est, sed etiam in qualitatibus. si frigidiores humores sint, aut si calidiores, coquendi sunt, id quod testatur Gal. 1. in lib. de humoribus Comment. 1. duplicem in nimium calidis aut frigidis craßisq; ac tenacibus & mordacibus humoribus propositam eſſe dicens curandi rationem, ut alterentur & educantur. ita. s. ut coctio moderatio sit, non tam in substantia, quàm in qualitatibus. Et si uerò Gal. & in lib. quos & quando purg. op. & 1. in lib. de humoribus. Com. poſſe tenues & serosos humores inter initia educi fatetur; quum tamen de tenuibus & serosis aſſerat, non ipsum tamen fortaſſe de biliosis tenuibus statuit. aut certe, si de biliosis quoque intelligit, quum poſſe ait educi; non tamen oportere id ipsum perpetuò agere decernit; sed quasi plerunque concoqui hos oporteat, licere tamen & eosdem initio educi pronunciat; ubi. s. materia turget: quod paulò, post ea uerba innuere uidetur, dicens in diuturnis expectandam coctionem, quum id morbus concedat; in acutis uerò non modo non expectandam coctionem, sed etiam statim in initio eſſe medicādum quum materia turgeat: quasi, si nō turgeat, à qualicunque fuerint humore, coctione sit opus. Non ergo tam acriter damnandus est Auic. quum tenues humores craſſos reddi oportere existimat.*

Cap. 2. Com. 1. Com. 2.

De cibatione febricitantium in generali. Cap. 8.

SCias quòd conuenientiores cibi febricitantibus sunt cibi humidi: & propriè ei cuius complexio est humida ex infantibus, & crasis; cōueniunt enim ex hoc, quòd aßimilantur complexioni, & ex hoc quòd sunt contrarij ægritudini. Quumq; accidit febris, & natura est sicca, non cibes penitus dum non egreditur perfectè fæx. Et oportet, ut occurrant eis paroxismi periodici, & paroxismi,[a] ¶qui fiunt fortes, ¶uentribus ipsorum uacuis, in quibus non sit cibus omnino: nam si cibati fuerint, in illa hora occupabitur natura in digerendo; & dimittet digerere, & expellere: & confirmabitur ægritudo, & prolongabitur. Et propter illud oportet ut postponant cibationem usque ad declinationem, & in eo quod est post ipsam. Et si accidat forte, ut hora declinationis sit hora consuetudinis in cibo, tunc est melius quàm eſſe poteſt. Et scias, quòd de cibatione & regimine est, quod est subtile ualde, & de eo quod est groſſum ualde, & de eo quod est inter illa, & est pars eius decliuis ad subtile plus, & pars eius declinat ad spiſſum plus. Et subtile ultimum in subtilitate, est prohibitio cibi. Et groſſum ualde, est administratio ciborum sanorum hominum. Et [b] ¶illi, qui sequūtur latus eius subtile, quod est medium, ¶est, ut sit contentus in cibo succo granatorum, & iuleb subtili ualde: & post ipsum aqua hordei subtilis, & post ipsam aqua hordei groſſa, & oleribus frigidis, & humidis, sicut atriplices, & spinachia, & bliti, & similia: & postea Kist hordei sicut est, & est medium. Et illi, qui sequuntur latus groſsi, sunt [c] † ¶ ¶gallinæ, & extremitates. Et subtiliores eis sunt [d] † ¶ ¶alchubugi, & pulli,

a B. exacerbationum

b B. illud quod sequitur latus subtile est ex eis quę sunt media &

c † B. Alia lsa. sicut

d † B. sicut

pulli.[e]†§ §& subtiliores eis sunt [f]§alchanzi,& oua sorbilia, pauca, subtilia, & pisces parui.§Et subtilius eis est kist hordei, sicut est. Et subtilius eo est panis similæ solutus in aqua bene frigida solutione bona,subtili. Grossi autem est cibus fortior. Et Kist quidem hordei est bonus cibus:ipsum enim aggregat ad glutinationem,& digestionem suam;& lenitatem, & planitiem,& lubricitatem,& abstersionem, & humectationem,& contrarietatem febris, & sedationē sitis,&velocitatem penetrationis,& ablutionem, & non est in eo stipticitas; quapropter non residet,neque figitur in poris, & meatibus, quamuis sint constricti,& non est in ea adhærentia, quum incedit per meri; & fortasse abstergit [g] § spissum phlegmatis.§ Et quando bona sit eius decoctio, non inflat omnino. Et antiqui quidem usi sunt, ubi necessaria est subtiliatio regiminis subtilioris regimine,quod est kist hordei & aqua eius, aqua mellis plurimę aquę:quoniam nutrimentum eius est paruum:& quòd ipsa facit penetrare aquam: & eius humectatio,& abstersio,& eius apertio,& prouocatio eius est multa, & caliditas eius est cō fracta. Et ipsa proculdubio quandoque addit in uirtute additionem quandam,quamuis sit parua. Et sequitur eam sirupus acetosus de melle; sed est grossior,& nutribilior, & fortioris incisionis,& abstersionis:& non est in eo de calefactione,& de nocumento uiscerum calidorum, quod est in [h] §aqua mellis. Nunc autem § mel cannæ, quod est zuccarum,& proprie mundificatum,est melius melle apis, licet eius abstersio sit minor abstersione mellis:& similiter sirupus acetosus de zuccaro: §Et sit sufficientia in sirupo acetoso;sed fortasse § faciet incurrere rasuram intestinorum: & hoc quidem timorosum est in ægritudinibus acutis.Et nos ponemus aquæ hordei potationē, & sirupi acetosi,sermonem singularem. Et subtiliationē quidem regiminis ægri significat natura materiei:[k]†§ §&[l] §possibilitas§naturæ, in digerendo ipsam, & resoluendo,& euacuando eam. Et dignior horarum ad subtiliationem est status: hic enim est uehementia occupationis naturæ in pugna materiei. Et non oportet,ut ab ea recedens occupetur re alia, & propriè apud crisim:ante uero illud,pugna nōdum est confirmata. Et de illis,quæ significant, & faciunt pertinere ad subtiliationem, est ut,si sit necessitas phlebotomiæ, aut solutionis uentris, aut clysteris,aut sedationis doloris, tunc oportet ut des operam ad [m]§consumandam§ illam necessitatem:deinde ciba si necessarius est cibus, nisi sit prohibens aliud. Et ingrossationē quidē regiminis significat uel requirit uirtus.Et dignior horarum ad ingrossandum est hora, in qua uirtus non est ualde occupata in materia: & est principium ægritudinis.Et oportet,ut succurratur nocumento illius ingrossationis cum sparsione; quoniam est leuius super uirtutem iterum. Et æstas quidē propter suam resolutionem indiget additione cibationis & separatione eius: nam uirtus non sufficit ad digerendum illud, quod multum est, semel. Et quoniam resolutio in ea est per sparsionem,tunc oportet,ut cambium sit per sparsionē. Et in hyeme est res ècōtrario, quoniam propter paruitatem resolutionis eius, non facit indigere cambio multo. Amplius,si multum dederit cambium[n]§subito,§erit tolerans ipsū,& fortis[o]§apud expulsionem eius.§Et autumnus quidem est tempus malū: & propter hoc oportet, ut subtilietur in eo inter conseruationē uirtutis,& inter superationem materiæ: & spargere paulatim in eo est melius:& prorsus spargere cum debilitate uirtutis est melius ægro.Et scias,quòd si non esset illud,quod pertinet uirtuti;esset magis necessariū, ut subtiliaretur cibus ultima subtiliatione:sed uirtus non suffert illud,& deficit: & quum deficit, non ualet curatio. Curans enim sicut sciuisti,est uirtus,non medicus,quoniā medicus[p]§facit§ peruenire instrumenta ad uirtutem. Et quum intellexeris hoc,tunc oportebit ut consideres. nam si ægritudo fuerit ualde acuta,& illud est ut sit status eius propinquus; & existimaueris quod uirtus non deficiet in hoc tempore, quod est inter principium eius,usque ad statum eius; alleuiabis occupationem[q]§à uirtute,§& incitabis eam super materiam:& non facias eam occupari in cibo ipsi so:imò subtilia regimen,[r]§saltem§ cum dimissione cibi omnino,& propriè in die crisis.Et si uideris ægritudinem acutam non ualde, imò acutam absolute;tunc oportebit,ut subtilies regimen nō in ultimo,nisi apostematū, in die crisis propriè; nisi propter causam maximam.Et si uideris ægritudinem chronicam,aut propinquam chronicæ, non subtilies regimē:uirtus enim non saluabitur usque ad statum cum subtiliatione regiminis. Verùm est tibi necessarium cū hoc in omnibus speciebus,ut sit principium tui regiminis grossius: & postremum tui regiminis proueniens ad statum, subtilius: & gradatim procedas in eo, quod est inter illa,ita ut uirtus sit conseruata usque prope statum: tunc enim intende super materiam,& non sis occupatus in alio. Et quando scis quòd uirtus est fortis, tunc fortasse necessarium facit dispositio ut sis contentus iuleb solo: [s]†§ §& si non plus, saltem hebdomada una:& propriè in febribus apostematum. Quòd si timueris debilitatem,sis contentus aqua hordei. Et quum ambigua sit tibi dispositio in ægritudine,& non cognoscis eam;tunc,ut declines ad subtiliationem,est melius,quàm ut declines ad additionem,te obseruante uirtutem, & tolerantia. Et illius quidem,qui existimauit, quod cibatio in febre acuta est melior, quoniam non est intentio in digestione, & in[t]§euacuatione,§ quum uolueris faciat id natura,aut non faciat, errorem iam te scire feci:imò quando times casum uirtutis,tunc cibatio est melior. Et de corporibus sunt corpora cholerica, quæ requirunt regimen diuersum ab illo, quod diximus: & propriè quādo sūt assueta comestioni plurimæ: ipsi enim quum nō cibantur[u]§saltem§in ipso principio febris,imò in hora, quæ est prauior ea, & est hora status;nō uacuæ sunt dispositiones eorum à duabus rebus: quoniam quum ipsi sint debilium uirtutum,superuenit ei syncopis,& moriuntur in ꝓximo:& si sunt fortium uirtutum, cadunt in extenuationem,& apparent super eos signa ariditatis & ex minoratione nasi,& profundatione oculorum,& quòd tempora sunt depressa:& fortasse superuenit eis syncopis ante illud, propter illud quod effunditur ad stomachos eorum de chole-

e † B. galliculi

f B. alteiugi & pisces parui valde. Alia litera alæ pullorū & alteiugi, & oua sorbilia pauca subtilia & pisces parui. Alia lr̄a. alteiugi & pisces & subtiliores eis sunt alæ pullorum & perdicū & oua sorbilia pauca subtilia

g B. illud quod est sicut phlegma

h B. melle sed in hoc loco

i B. sed conteutari in syrupo acetoso quandoque

k † B. ægritudinis

l B. pmanentia

m B. expediendam uel complēdam

n B. vice vna uirtus

o B. in se expediendo ab eo uice vna

p B. ē minister faciens

q B. Alia litera. super virtutem

r B. etiam

s † B. & similibus

t B. potestate tua est euacuatio

u B. etiam

ra mordicatiua. Et sunt de hominibus quidam, qui sunt exuberantis carnis; sed quum abscinditur ab eis cibus, debilitantur, & extenuationem incurrunt: quare non tolerant prohibitionem cibi. Et omnis, cuius calor innatus fortis est ualde, aut plurimus, aut calor innatus est ualde debilis, [x]†§ §non potest dimittere cibum. Et de eis sũt, quibus accidit dolor, & læsio in stomacho, & dolor capitis propter communitatem: & isti sunt de hoc genere. Et istis fortasse sufficit aqua hordei: & fortasse egent ut misceant succũ granatorum, & similia illi, ut confortetur os stomachi. Et quandoque est nobis necessarium, ut faciamus eos uomere cum facilitate, ante cibum. Et in plurimis istorum [y]§si§ debilitantur, [z]§& propriè si§ superuenit eis syncopis, causa nõ est uehementia debilitatis: imò effusio [a]§materiei§ ad os stomachi: quum ergo sumunt in potu sirupum acetosum permistum cum aqua calida multa, aut uinum permistum cum aqua multa, euomunt in uomitu humores cholericos; & uirtus eorum fit fortis: quumque cibantur aliquo robub stipticorum, sedantur. Et senes quidem, & debiles, & infantes sunt de genere eorum, qui non tolerant famem. [b]§De primis uerò senibus sunt, qui § sunt uehementis tolerantiæ famis: & sequuntur eos [c]§adolescentes:§ & proprie habentes solida membra, amplas uenas, in aere frigido. Et multoties quidem errat medicus in huiusmodi ægrotis secũdum alium modum; quoniam ipse prohibet eis cibum in principio rei, & quando appropinquat status, & sciuerit quòd cadit uirtus; cibat in illa hora necessario: iã ergo errauerat duobus modis: & si ipse cibaret eos in principio, esset error ille & ignorantia, infra hunc errorem. Et accidit istis ægris, ut accidat eis catarrhi [d]§nauseatiui§ & cholerici, & [e]§uigilatiui, §propter repletionem & priuationem digestionis: & inquieti fiunt, & [f]§reuoluuntur & alleuiantur, §& coarctãtur materiæ uirtutes eorum, & multiplicantur ipsorum uapores; quare audiunt id, quod nõ est, & tremunt, & citãtur uel saliunt, & permutantur in lectis, & imaginantur quòd non est, & [g]§tremunt uel saliunt§ labia eorum inferiora propter dolorem oris stomachi, & contristantur animæ eorũ propter grauitatem materiei.

x † B.paucus
y B.quum
z B.aut fortasse
a B.choleræ
b B.Primi uerò senes
c B.iuuenes
d B.crudi
e B.vigiliæ & inquietudo Alia litera debilitant
f B. & modo quiescunt & modo mouentur
g B.iectigant

ANNOT.

Transfert ad febres quæ de acutis morbis scripsit Hipp. & 1. aph. & in lib. de rat. uict. in acut. Sanè, quia in continuo fluore nostrorum corporum substantia est, neque restitui nisi alimentis potest, summa de nutritione habenda est ratio. Nutritionis, ut aliàs quoque admonuimus, duo sunt scopi, alter de detrahendo, alter de exhibendo cibo. Vnde & triplex uictus ratio emergit, crassissima, tenuissima, & media, de qua libro primo satis est actum ab Auic. et à Gal. 1. aph. & copiosè hoc in loco. Atque sicuti ex uiribus, quæ seruandæ sunt, quòd eæ ipsæ morbo aduersantur, nutriendi scopus proponitur; ita ex morbo abstinentia præsertim indicatur (alioqui enim etiam à morbis alimenta postulantur, si euacuationem sequuntur, quamuis non frequenter id accidat) ita ut à morbis ferè omnibus duo statim contrarij scopi emergant, alter à morbo, alter à uiribus. Quanquam uerò ad uires tota superandi morbi spes & totum negocium deuoluitur; non ob id tamen scopus qui ex uiribus ei qui ex morbo, præferri debet. Verùm quia alimenta, & si uirium conseruandarum gratia exhibentur, naturæ tamen ipsi & uiribus laborem faciunt dum concoquuntur; est uerò naturæ præterea dissidium & contumax aduersus morbum pugna; propterea in morbis omnibus nunquã non de alimentis detrahitur. non æquè tamen semper: sed quandoque multum, quandoque parùm, nonnunquã etiam in totum subtrahitur; pro morbi s. uiolentia maiori aut minori, ac pro uirium constantia uel imbecillitate. Vbi morbus maxime urget, à multis alimentis prohibemur, qualescunque sint uires: nempe si hæ ualidæ sint, instauratione per cibos non egent; si imbecilles, præter quàm quòd alimenti copiam non ferrent, etiam ab actione aduersus morbũ auerti à cibis oportet. proptereaq; ubi morbus in uigore constiterit, tenuissimo uictu utendum Hipp. 1. aph. admonet: ut. s. non aliò uirium robur quàm in superandum morbum impendatur. Huius pugnæ gratia, quæ in statu potissimum accenditur, tota uictus ratio in febribus ac morbis oĩbus instituitur. propterea q; coniectandum ait senex, an æger cum uictu ad statum usque sufficiat perdurare. 1. aph. atque pro longitudine uel breuitate interualli inter morbi initium & statum uel de adijciendo, uel de detrahendo consilium initur. Si propè quidem futurus sit status, tenuis etiam statim uictus instituitur. ubi uerò posterius, in his prius quidem uberius agendum, propè statum tamen & in statu subtrahitur. 1. aph. At uerò sicut hic in morbis omnibus communis est scopus, ita non in omnibus tamen morbis, omnibus corporibus, & omnibus temporibus idem uictus est opportunus. Verùm, quum triplex uictus sit ratio, plenissima, tenuissima, & quæ inter hæc extrema est: sicuti in lõgis morbis pleniori uictu generatim per totum morbum est utendum; ita in statu non tenuissima prorsus nutriendi ratio conuenit, quæ est nihil dare, uel melicratum, ut ait Gal. 1. aph. In acutis uerò in uniuersum quidem tenuis uictus; præsertim uerò in statu; non in omnibus tamen æque tenuis conuenit. de qua re fusius 1. de rat. uict. in ac. Hipp. & Gal. uerba faciunt. Eodem modo & ex corporibus, ex consuetudine, ætate, natura, & ex anni temporibus uaria nutriendi forma desumitur. assueta enim multis cibis corpora plenius etiã ali postulant, de qua re plura 2. de rat. uict. in ac. Hipp. sic & senes facile ieiunium ferunt, secundo loco qui ætatem consistentem habent, minus adolescentes, minime omnium pueri 1. aph. sic & biliosa corpora 10. meth. ex inedia contabescunt. Atque æstati & autumno cibi difficillime feruntur, hyeme autem & uere facilius. 1. aph. sunt ergo ad hunc modum uariæ nutriendi formæ constituendæ in morbis: quæ particulatim de febribus author noster hoc in loco singula diligentissime prosequitur.

Com. 4.
Aphor. 8.
Aphor. 9.
Aphor. 10.
Aphor. 4.
Text. 18.
Aphor. 13. Cap. 3.
Apho. 15. & 18.

Canon in dando in potu aquam hordei, & sirupum acetosum. Cap. 9.

AQua hordei quædam est, in qua nõ est de corpore hordei, nisi quod est sicut uirtus & forma: & non est ei introitus in curatione, aut fiducia in iuuamento: nisi quando est completæ decoctionis. Et quæ de ea est melior, est, ut sit aquæ quantitas sacraiati. xx. & hordei sacraiati. i. & sit iam reducta propriè [a]§ad quintam:§ & assumatur illud quod de ea rubeum est, & subtile. Hoc enim est subtile, cuius nutrimentum est minus: & cuius humectatio est maior, & ablutio eius, & extractio superfluitatum ab ea, & digestio facta ab ipsa est multa, [b]†§ §æqualis. Et de ea est in qua est aliquid de corpore hordei

a B.uel circa ad duas quintas
b † B.& infrigidatio eius est

dei,& farina eius. Et magis dilectum mihi in huiusmodi est,ut non sit plurimum[c] decoctum; imò secundum mensuram,quæ auferat inflationem: & non perueniat ad hoc,ut faciat ipsam uiscosam uehementer. Et huiusmodi quidem est pluris nutrimenti,& minoris ablutionis, & digestionis:& accidit ei multoties ut acetet in stomacho frigido in substantia sua,& si sit in eo calor extraneus multus de malitia complexionis. Et aqua quidem hordei quãdoque est decocta ex hordeo ipso sicut est:& quandoque est excorticatum. Et melior quidem sirupus acetosus apud me est ille, in quo ponitur zuccarum in uase, deinde funditur super ipsum acetum forte, qđ fit de uino,tãtę quãtitatis,ne eleuetur super dorsum zuccari,imò dimittat ipsum discoopertum: deinde ponantur sub uase carbones quieti[d] & cinis calidus,donec liquefiat zuccarum in aceto sine ebullitione:deinde colligitur spuma,& dimittitur una hora[e] cum multo calore,donec misceatur zuccarũ cum aceto: deinde funditur super ipsum aquæ quantitas duorum digitorum, & bullit usque ad spissitudinem. Et aggregare sirupum acetosum, & aquam hordei simul, est illaudabile: quoniam corrumpit aquam hordei secundum plurimum. Et nõ oportet ut detur in potu aqua hordei,quũ siccitas naturæ adest:imò ante ipsam fiat clystere. Quòd si acetet in stomacho, detur in potu quod de ea est magis subtile. Quòd si acetat, coquatur cum ea radix apij,& eius simile. Si uero acetat iterum, tunc necessarium est, ut misceatur aliquid piperis cum ea,propriè quando materia non est uehementis subtilitatis, & caliditatis: Et quando multiplicatur eius inflatio, tunc misceatur cum ea ad calefactos parum aceti uini[f] acetosi. Verùm,quum sirupus acetosus in potu datur,[g] incidit humores, & præparat[h] superfluitates ad expulsionem. Et tu consequenter post duas horas da aquam alkist hordei subtilem,prędictam,ut abluat quod incidit,& abstergat id, & extrahat ipsum per sudorem, & prouocationem. Et non est nocumentum, si detur in potu sirupus acetosus apud cœnam, quum iam separatus est cibus à stomacho. Et quandoq; est necessarium ut premittatur iuleb ante aquam hordei,ut addat in humectatione:& illud est quũ uides siccitatem dominantę super corpus, & linguam. Et quandoque est necessarium,ut præmittatur ante ipsam ad leniendum naturam, aliquid de[i] tamarindis ante illud,per duas horas.

a B. decocta
d B. aut
e † B. non
f —— B.
g † B. in mane
h —— B.
i B. Alia litera; aqua tamarindorum

Annot.

Per aquam hordei quandoque aquam,in qua hordeũ incoxerit,nonnunquam cremorem hordei intelligit. Putant aliqui & ipsam quoque ptisanam eadem uoce intelligi,eo argumento,quòd in hoc capite aquam hordei interdicit,ubi sicca est aluus; quare,& clysterem præmittendum iubet. in qua re æmulari Hipp. uidetur 4. de rat. uict. in ac. Verũ, quũ ptisanã hic author præcedenti capite Kist hordei uocauerit,ubi et eius usus ex Hip. 1. de rat. uict. in ac. explicat, nõ putamus hoc in loco p aquã hordei quicquam aliud,quàm uel hordei decoctum, uel eiusdem cremorem intelligi. nam & de duplici aqua hordei uerba facit, de ea in qua nihil ex hordei substantia est,& de ea in qua aliquid è hordei:nihil uerò de ea meminit in qua totum est hordeum. Quum autem siccis uentribus hanc interdicit, id quod & Hippoc. de ptisana; fortasse de cremore, necnon etiam de hordei decocto quam aquam hordei uulgò uocant,intelligendum est. nẽ pe quum hæc abstergendi gratia exhibeantur,nisi aluus antea lenis fuerit,non abstergunt, quum parata uia non sit,ut ea educantur quæ in ipso itinere sunt. de hac tamẽ re nos non contendimus pluribus. Illud potius inquirendum uidetur,quia aqua hordei ex hordeo tum corticato tum excorticato fieri solet,utra in febricitantibus probanda sit magis. Author de hac re nihil. Nos id statuendum arbitramur,quod Hipp. 2. de diæta. hordeum suapte natura frigidum est & siccum: præsertim uerò inest cortici quiddam purgatorium, cuius signum habebis,quoniam si hordeum non purgatum coxeris, purgat is succus fortiter; si uerò decorticatum, perfrigerabit magis ac aluum sistet. Quare,quum hæc Hipp. asserat,non uidetur absolutè statuendum hoc uel eo pacto paratum decoctum hordei,magis conuenire; sed animaduertendum hac in re fuerit,num maiori abstersione sit opus: tunc uero cum cortice coquendum est an maiori refrigerio indigeas, uel siccanda sit aluus; tunc uerò absque cortice erit deligendum.

Text. 18.

De curationibus febrium acutarum. Cap. 10.

Quod dictum est de regimine lenificationis,& prouocationis,& sudationis,& digestionis,deinde euacuationis cum medicina post illud:& quod dictum est de cibatione post ipsum,est illud quod[a] oportuit nos rememorare hic. At modi extinctionis uehementiæ caliditatis,sunt cum infrigidatione aeris: Et cum infrigidatione cibi. Et cum epithematibus,& emplastris. Et cum medicinis. Et cũ retẽtione eorũ, quę sũt sicut mucilago,& psyllij,& mucilago granorum cydonij,& succus portulacæ, succus liquiritiæ in ore,ut sedetur sitis:nam assiduare gutturi patientis ægritudinem[b] calidam aliquid ut remaneat[c] os humidum,& non exsiccetur,in curis est iuuatiuum ualde. Et quandoque iuuantur per administrationem clysteris facti ex succo melonis Indi,& cucumeris, & cucurbitæ, & portulacæ cum oleo ros.& cum aliquantulo camphorę, iuuamento maximo. Et oportet,ut sit aer infrigidatus quantum possibile est: & eius infrigidatio est per prohibitionem[d] frequentiæ, & per suspẽsionem flabellorum multorum; & per positionẽ niuis plurimę. Et si domus est proximi temporis, ex quo linita fuerit luto,[e] & proprie illo in quo ponitur loco paleæ,cotum papiri;tũc est melius. Et quandoque præparantur in ea manationes ut fontium,& rorationes, & currit in ea aqua dulcis. Aut stratus est super lacunã coopertam cum reti[f] : & est stratus, super quem dormitur ex tabari,[g] & his similibus: & reliquus stratus[h] est ex extremitatibus salicum,& cydoniorum,&[i] myrti aspersis aqua ros.[k] & uiolis & nenupharis & rosis. Et ponũtur quandoque calathi, in quibus sunt[l] ordines de frustis fructuum boni odoris,frigidorum,[m] sicut malorum acetosorum & cydoniorum, &[n] modorum pirorũ boni odoris aspersis aqua ros.&[o] nenuphare & salicibus, super quæ sunt puluerizata sandali, & rosæ & camphora,& super quæ iam distillatum est parum

a B. oportet te
b B. acutam
c B. guttur
d B. multitudinis hominum
e † B. libero
f † B. facto ex cordis uel cum cãnis uel uirgulis præparatis i modum retis.
g † B. inflato
h B. fit
i B. basiliconis
k † B. & folijs pomorum
l B. odorifera ex
m † B. uel ex fructibus boni odoris frigidis
n B. speciebus
o B. Alia litera. aqua nenupharis & aqua alkalef

parum uini odoriferi: tunc est illud quod est ultimum. Hoc ergo est regimen aeris. Regimen autem cibi iam sciuisti: & si uoluntas adest, ut cum infrigidatione sit lenificatio, tunc detur aqua cucurbitæ, & aqua melonis Indię[p] † § §propriè, & aqua[q] § cucumeris: § & lactuca cũ aceto est ultima. Et quod conueniens est ad sedandũ sitim eorum, est foca factum ex pane similæ cum aqua casei accepta ex† dog post colationem uehemẽtem. Et si adest uoluntas, ut cum[r] § sedatione § sit retentio, tunc detur succus granati muzi, & acetosi & aqua agrestę, & aqua mori de semi: & aqua acetositatis limonis non salsi: & aqua acetositatis citri, & quæ sunt his similia: & aqua cerescu li, & est berberis. Epithemata uerò, & ẽplastra sint ex succis notis, & propriè aqua ros. aut succo rosarũ recentium cum sandalis, & camphora: & aqua coriandri, & endiuiæ. cum istis enim est infrigidatio plurima: & mucilago psyllij cũ aceto, & aqua ros. est huius generis. Et embrochare hepar cũ infrigidantibus est res maxima, & magis iuuans: nãquum æquatur, est in eo maior pars rectificationis, & fortasse rectificat aquam. Et quando illic est catarrhus, & tussis, aut in capite eius est grauitas, aut tensio; significat multitudinem uaporum: quare oportet ne fundatur super caput aqua, aut acetum: imò occupetur cum inclinatione capitis super uapores aquę, secundum quod dispositio facit illud necessarium. Si uerò nõ fuerit catarrhus, neque aliquid eorum quæ diximus, tunc administra de embrochis, & epithematibus quæ uis. Et nocibilior embrocha in huius dispositione repletionis capitis, est mulsio lactis super caput: fortasse enim facit accidere apostema in capite, & perditionem. Et magis salua horarum embrochationis capitis cum repletione eius, est ut sit uapor cholericus, non humidus; imò in huiusmodi hora fortasse non nocet applicatio lactis: imò cõfert. et cognoscitur ex dispositione somni, & uigilijs, & humiditate superiorum partium nariũ & earum siccitate. quum ergo uideris somnum, aut profunditatem somni, aut humiditatem superiorum partium narium, tunc caue embrochationem, & inunctionem: & stude in attrahendo materiam ad inferiora & quum uideris rubedinem in naso, & facie uehementem; tunc non erit malum ut facias currere sanguinem ex naribus. Et infrigida hepar cum emplastris: & quum infrigidas, caue ne occurras cũ infrigidatione uehemẽti, hora sudoris, & resolutionis: imò oportet ut obserues illud: fortasse enim fit causa in longatione ægritudinis: licet quãdoque sit longitudo ægritudinis saluior, quàm ipsius acuitas. Et oportet, ut caueas in febribus acutis casum rasuræ[s] † § §: quoniam addit in debilitate uirtutis, & terretur natura à receptione superfluitatum ad intestina, & ab expulsione earum ab eis[t] § propter uictoriam superfluitatum: & fortasse § redeunt superfluitates ad superiora, & lædunt hypocondria, & inflant ea, & lædunt, caput. Et quandoque est in[u] § potu papaueris § iuuamentum mirabile in inspissando materiam subtilem:[x] § quare digerit: & in faciendo somnum.

p †B. Alia lra, & endiuia
q B. alcheta & alcheted
† lacte
r B. infrigidatione
s †B. intestinorum
t B. nisi cogant & dominentur superfluitates & quandoque Alia literã nisi cogat & vincatur ipsa ex superfluitatibus
u B. sirupo de papauere
x B. propter digestionem eius

ANNOT.

Sicut antea docuit, in febribus quæ ex humorum uitio pendent, medici consilium quandoque ad causam, aliquando ad febrem conuertitur, pro huius uel illius magnitudine. In ardentibus febribus urget uehementer febris, neque minus animaduertendus est morbus quàm causa. non omittenda tamen causa. propterea ergo Auicennas solùm breuibus aduersus acutarum febrium causas de præsidijs meminit. fusius uerò ea prosequitur, quibus febrem ipsam oppugnes: quibus. s. caloris immodici reprimas uiolentiam. Non propterea tamen relinquenda curatori est causa: quin de hac primo statim loco habenda est ratio, atque uel imminuenda, uel tota prorsus educenda, si fieri poßit, alui solutione, & uenæ etiamnũ sectione (quamuis de hac non meminerit) uel etiam si eductioni apta non fuerit, interea dum febri occurris, erit concoquenda. Seruanda uero hac in re tota ea curandi erit ratio, quam supra in putridis generatim seruandam docuit: quam certè, licèt hoc in loco de ea pauca uerba faciat, supponit tamẽ obseruari accuratißime.

Rememoratio accidentium, quæ difficilia sunt in febribus acutis. Cap. 11.

LOquamur itaque in primis de accidẽtibus quæ uehementia sunt in febribus, & de curatione eorum: & festinemus ad distinguẽdum febres acutas. Et hæc quidẽ accidentia sunt sicut rigor, & frigus, & horripilatio: & sicut sudor plurimus: & sicut fluxus sanguinis narium superfluus: & sicut uomitus laboriosus: & fluxus uentris debilitans: & sicut sitis, quæ non toleratur: & sicut profunditas somni superflua, & sicut uigilatio inseparabilis: & sicut asperitas linguæ, &[a] § obfuscatio § oris: & sicut sternuatio continua: & dolor capitis prauus: & tussis frequens: & sicut casus appetitus, & bolismus: & sicut appetitus caninus[b] § † §& singultus.

a B. siccitas seu exsiccatio
b †B et frigus vehemens

ANNOT.

Quanquam symptomata ablato morbo tolluntur, trahunt tamen ipsa sæpenumero ad se se curatoris consilium ut morbi quidam. præsertim uerò id in acutis febribus usu uenit, quibus tam praua frequenter symptomata coniunguntur, ut etiam necent: quæ hic author recenset. Dubitarit tamen quispiam, quid de rigore, horrore, & frigore, uerba faciat, de symptomatis acutorũ morborum tractans; quum tria hæc intermittentium, nõ acutorum sint accidentia. Esset pro huius dubitationis solutione alia rursum tractanda quæstio, num intermittens aliqua febris acutus dici morbus poßit: quandoquidem tertianis nonnunquam febribus interpollatis adeo praua symptomata commiscentur, & dolores capitis et uigiliæ & deliria etiam, ac multa alia, quæ cum continuis ferè semper sunt, ut non ab re eiusmodi febres inter acutas reponi uideantur. præsertim quum, & Gal. 1. ad Glauc. tertianam (de exquisita agens quæ interpollata est) acutam dicat, quartanam uero & quotidianam diuturnas. & Hip. quoque 1. de uulg. morb. sect. 3. quintanam febrem (quæ interpollata intelligitur) peßimam omnium asserat. Paucis tamen, quia febres quæcunque intermiserint periculo uacant Hippocratis testimonio, 4. aph. acuti uerò morbi ij intelliguntur, qui quum præcipitis sint motus periculo non uacant: propterea seruata hac in aliud tempus quæstione. quod ad hanc dubitationem facit, coniunguntur etiam continuis febribus rigores; atque ij, (iudicatorios excipio) sicuti uim morbi sequuntur, & praua indicia sunt, ita etiam non raro morbificæ causæ rationem habent, dum uires obtundũt, & idcirco

Cap. 8.
Text. 9.
Aphor. 43.

& idcirco non minus quàm morbi curationem ad ſeſe trahunt. Non iniuria ergo inter accidentia acutarum febrium recenſentur.

De regimine rigoris, & horripilationis, quum ſuperfluunt, Cap. 12.

QVod eſt de hoc ſequens ſudorem, rectificatur uelociter, & non indiget regimine. Et critico non oportet ut cōtrarium fiat per remotionem, & non eſt de illis, quæ debilitāt, & quæ faciunt aliud: & quandoque ſedātur cum ligatione extremitatum, & fricatione facili, & cū calefactione coopertura: & cū unctione de oleo de anetho, & de chamæmilla, ſi indigetur eo. In forti autem quando perſeuerat, ſiue ſit in febribus, ſiue ſit in alijs, oportet ut ligentur extremitates in locis plurimis & inūctio fiat cū oleo chamæmillino, & [a] §radice§ lilij: Et sūt de hominibus, qui confortant illud cum eis, quæ ſunt ſicut cardamomum, & caſtoreum, & ruta, & ſceha, & calamēthum, & † nitrū, & piper, & pyrethrū. Et quādoque pertrāſit illud ad adminiſtrandum linimenta ex ſinapi, & aſſā fœtida. Et quando decoquuntur medicinæ iſtæ in aqua, deinde coquitur in eo aliquod oleum. Et aqua erucæ fortis eſt in hoc capitulo per ſe ſola, aut cū oleo aliquo quod decoquitur cum ea. Et ſimiliter decoctio ocymi, & aqua eius.

a B. radicis

† baurac

ANNOT.

Symptomatum, quæ febribus accidunt curationem ſeu mitigationem fuſius proſequitur et Gal. 1. ad Glau. & Paulus lib. 2. & Aetius lib. 5.

Cap. 14.
Cap. 37. & deinceps.
Cap. 115. & deinceps.

Confectio olei boni.

SVmantur anethū ſiccum, & myrrha, & ruta, & calamenthū, & piper, & pyrethrum, & coquantur in uino decoctione ultima, deinde decoquatur colatum in tāto quantum eſt medietas eius de oleo ſiſamino, uſque quo conſumatur aqua, & remaneat oleum, & adminiſtretur inungendo. Et de oleis fortibus in eis, in tali qualis eſt rigor quartanæ, eſt oleum de coſto, & oleum de ſceha, & oleum de abrotano, & oleum de lilio, & oleum de myrrha: & ponantur in. ℥.j. olei pondus. ʒ.iij. piperis, & ſexta. ʒ.j. pyrethri tritorum: Et adminiſtretur abſinthium decoctum in oleo aliquo: aut oleum oliuę, in quo decoctū eſt apiū. Et introitus in [a] §oleum leuis caliditatis§ eſt iuuatiuus ualde. Et fortaſſe neceſſariæ ſunt potiones. Et multoties ſedatur cum [b] §aqua calida leuis §caliditatis, & cum incuruatione ſuper uaporē eius. Et quando non ſedatur per id, ſi materia eſt groſſa, decoquantur in aqua aniſum, & calamēthum, & ſemē apij, & maſtix, & eruca, & anethū, & ſimilia. Et [c] §balneetur in§ aqua in qua decocta ſunt ea quæ ſunt ſicut ſceha, & abrotanum, & calamenthū, & anethū, & ſquināthum, & ruta, & ſampſucus, & coſtus, & ſemina calida. Et omnes medicinæ fortis prouocationis ſedant rigorem. Et de medicinis ſedātibus rigorem maximū in quartana, & ſimilibus ſibi, eſt ut bibatur de coſto aureus. j. cum aqua calida, & de agarico quantū de ipſo in aqua calida: Et in agarico eſt iuuamentū: & quandoque ponitur cum eo parum opij, quoniam facit dormire, & facit ſudare, & prohibet uehementiam rigoris, & alia. Et iterum ireos quātitas aurei. j. in aqua calida. [d] † §

a B. oleo calido

b B. potu aquæ calidæ multæ

c B. euaporet cum

§ Et de compoſitis eſt tyriaca diateſſeron: & [e] § electuaria alia § & diacyminum & diacalamenthum & diapipereon, & ſirupus de melle, in quo feruēt ſicut aſſa, & ruta, & pyrethrū & piper. Pilulæ expertæ quæ dantur in potu ante rigorem per horam unā, infirmo [f] § erecto uel ſtante ſuper lectum ſuum, uel ſcamnum ſuum, § & aere eius calefacto cum igne, [g] § & § coopertimento: quoniam temperant ipſum, aut prohibēt. quarum confectio. Recip. ſtoracis, myrrhę, opij, opopanaci [h] † § §omnium ana partem. j. conficiantur cum butyro, & ſit doſis eius quantitas fabæ: Et iterum ſumantur opopanaci, caſtorei, dauci, aſſæ, pyrethri, opij, ana partes æquales, fiat ſicut primo fit. Deſcriptio bona. Recip. opopanaci, ſerapini, aniuden, & cymini carmeni, & ſeminis apij, & piperis ana aur. j. s. ſeminis hyuſquiami albi, croci, ariſtolochiæ, caſtorei, euphorbij, myrrhæ, ammeos, zingiberis, omnium ana pondus tertiæ. ʒ. j. ſeminis harmel, pyrethri omnium ana aurei. j. conficiantur cum melle: & doſis eius ſit auellana cum aqua calida ualde: Et fortaſſe eſt neceſſarium in eo, ut detur in potu uinum calefactum, & cibi calefacti. Et ſolutio uētris cum eis, quę ſunt, ſicut hiera, & diacidonitē, & diaphœnicon: imò quando eſt rigor prauus, & propriè ſine febre, dentur in potu pilulæ fœtidæ, quoniam ipſæ ſunt ſanitas eius.

d † B. Et iterū abel pond⁹ aur. j. cum aqua calida. Alia litera. Et iterū aptum montanū pondus aur. j. cum aqua calida.

e B. tyriaca hazare

f B. infirmo qeſcente ſuper lectum ſuum

g B. aut

h † B. piperis

Regimen ſudoris ſuperflui in febribus. Cap. 13.

OPortet, ne ſudor criticus quantum poſsibile eſt, reſtringatur. Quum autem euenit neceſsitas, & pertranſit terminum, tunc oportet ut euentetur, & infrigidetur locus. Si autem non excuſat, tunc ſuper inſtrumentum poſitus, quo pueri uel iuuenes ſolent in aere concuti, commoueatur in loco frigido. Et non oportet ut occupetur in exſuccando illud quod rorando egreditur, faciendo exſuccationem poſt exſuccationem: nam illud eſt occaſio ad illud prouocandum, & multiplicandum, & fortaſſe attrahit ſyncopim. Nam eius abſterſio addit in ipſum, & eius dimiſsio reſtringit ipſum. Et oportet ut inungat eum cum oleo roſ. & forti, & oleo myrtino, aut cum oleo de [a] § ſalicibus, § & cum oleo de balauſtijs; aut fiat oleum cum aquis in quibus decoquuntur cydonia pontica, & mala pontica, & roſæ & [b] † §

§ balauſtiæ, & karabe contritum ſicut puluis qui apparet in radio Solis, & ſimilia, quoniam reſtringit. Et quandoq; reſtringit acetum miſtum aqua, & ſuccus agreſtæ, & decoctio balauſtiarum, & decoctio gallarum, & decoctio myrti. & ſuccus [c] § ſalicis § eſt mirabilis, & aqua ſemperuiuæ. Et quum res fit uehemens liniatur cū mucilaginibus frigidis, & cum gummi, & propriè quum [d] § emplaſtratur § cum his duobus, & euentatur. Et quando uehemens fit res, oportet ut ponatur nix ſuper extrema: [e] § & ſola ſint in ea § extrema: aut balneetur cum aqua frigida, ſi ſuffert eam.

a B. kalef

b † B. balauſtię & ſimilia & colēt & decoquāt in ea oleum ſecundū qd' ſciuiſti & q̄nq; puluerizāt deſuper grana mirthi contuſa, &

c B. Kalef

d B. Alia litera ponuntur in huiuſmodi ſandali & camphora & & proprie quando fricatur ſeu aſpergitur

e B. Alia litera aut ingrediant̄ ſeu intromittantur in ea

Regimen fluxus sanguinis narium superflui. Cap. 14.

OPortet, ut non properetur ad prohibendum illum, qui creticus est, quantum possibile est. Quum autem est necesse prohibere fluxum sanguinis narium in febribus acutis, tunc liga extrema, & pone uentosas super latus quod sequitur[a] ⸗latus⸗ fluxus sanguinis narium. Deinde consequenter adhibe[b] ⸗regimen⸗ illius loci:[c] ⸗fortasse enim⸗ possibile erit tibi, ut infrigides, & restringatur per illud.[d] ⸗&⸗ non ponas uentosas desuper: Et distilla in nasum aliquas distillationes prædictas in capitulo fluxus sanguinis narium. & quum non est prohibens aliquod, infrigida caput cum infrigidantibus prædictis in eo. Et quãdoq; adueniat patiẽtibus quartanã fluxus sanguinis nariũ, quare oportet ut iuues cũ facientibus fluere sanguinem ex naribus scitis: in ipso enim est sanatio quartanæ. Si uerò superfluitatem timuerimus, faciemus sicut illud quod fecimus.

a B. narem ex qua est
b B. infrigidationem
c B. et si
d B. tunc

Regimen uomitus qui accidit eis. Cap. 15.

CReticus iterum non abscindatur nisi apud necessitatem: & secundum plurimum abscinditur[a] †⸗ ⸗ in eis per uomitum, & per adiutorium eius quo extrahit humor nociuus, sicut est sirupus acetosus[b] †⸗ ⸗ & aqua calida. Et quandoque est necessarium ut confortetur, quare ponatur loco sirupi acetosi puri sirupus acetosus cum seminibus. Et si humor est imbibitus, & grossus, tunc oportet ut fiat solutio dando in potu, quod est sicut aloes, & hiera. Et quando non est imbibitus, fortasse confert hiera & aloes. Et si est imbibitus, nõ grossus, mũdat ipsum sirupus acetosus cum aqua calida: deinde æquat ipsum post illud aqua granatorum, quæ bibatur. Quòd si euomuerit eam, bibat ipsã uice alia, donec æquetur & quiescat. Et similiter sirupus de mentha cum granis granatorum. Et fortasse sedat ipsum infrigidatio stomachi. Et non oportet ut approximet rebus ponticis, & sedantibus uomitum cum ponticitate sua, & acetositate sua stiptica ille, qui[c] ⸗uomit propter⸗ humorem imbibitum; quia est malum, & addit imbibitioni: sed non imbibitum, fortasse facient eum deijcere deorsum, quamuis sit grossus: & fortasse iuuabunt uirtutem stomachi ad expellendum eum per superiora. Et quando assiduauerit uomitus de cholera, & non fuerit de genere imbibiti, tunc utere stipticis, & proprie emplastris iuuantibus factis ex corticibus granatorũ, & gallis, & his similibus cum uino permisto, aut aceto permisto. Et ad uomitum quidem choleræ nigræ superfluum submergatur spongia in aceto, & ponatur super stomachum. Quòd si necessarium fuerit aliquid fortius, administra medicinas pdictas in capitulo retentionis uomitus.

a †, B. vomitus ipsorum & nausea ipsorum
b † B. simplex
c B. habet

Regimen fluxus uentris, qui accidit eis. Cap. 16.

IAm singulariter in capitulo fluxus uentris locuti sumus in hac intentione: ergo redeamus ad illud. Et de illis quæ conferunt ex uia ciborum sunt almes torrefacti: & lentes torrefactæ: & coriandrum, quodcunque horum duorũ fuerit, elixetur & fundatur aqua ab eo, & pprie quãdo fit acetosum cum granis granatorum, quoniam est bonum.

Regimen sitis eorum superfluæ. Cap. 17.

OPortet, ut inungatur caput cum oleo frigido ualde, quod fundatur super ipsum, & ponatur super caput, si non fuerit quod prohibeat: & cum aquis infrigidantibus & retentione mucilaginis seminis cydoniorum permistæ cũ oleo ros. ultimo: aut infusionis prunorum, & medullarũ[a] ⸗cucumeris, & alkhed⸗ & cucurbitæ: & seminis[b] ⸗lactucæ nigræ⸗ & radicum liquiritiæ: & pilularum descriptarum in antidotario ad sitim. Et de illis, quæ masticantur[c] ⸗est almososat & sunt⸗ tamarindi. Et sitis quidem quandoque fit ex[d] ⸗rigore,⸗ & abscindit eam somnus: & quandoque fit ex calore, & abscindunt eam uigiliæ.

a B. alcheta & alcheted
b B. Alia litera. papaueris nigri
c B. & sugũtur Alia litera & sunt acetosa sicut
d B. siccitate

De profunditate somni, quæ accidit eis. Cap. 18

OPortet, ut remoueantur à profunditate somni cum fabulis, & his similibus per uoces. Et ligentur membra eorum inferiora ligatione dolorosa, postquam non fuerit quod prohibeat. Et supponatur collyrium subtile si natura fuerit restricta, & in hora[a] ⸗quietis, & tempore assiduitatis:⸗ & ⸗uentosetur quod est inter ambas spatulas, & spondiles.

a B. teporis in assidua, & in separabili

De grauitate capitum eorum. Cap. 19.

OPortet, ut alienetur ab eis emulsio lactis super capita eorum: aut effusio olei super ea: aut embrocha: aut caputpurgium: imò sint contenti uaporationibus factis cum embrochis ex chamæmilla, & sint in eis uiolæ, & furfur, & his similia.

De[a] ⸗inquietudine⸗ habentium febres, & aliorum. Cap. 20.

[b]⸗ SI facere uerò oleũ uiol. ⸗cũ oleo de sem. lactucæ, & oleo nenufarino, & oleo đ cucurbita: & adhibere aliqd de stupefaciẽtibus famosis super tempora: & incuruare caput super uapores humectantes: & odorare nenuphar, & poma mandragoræ, &[c] allehesebrã ⸗aspersum ex longinquo, & embrochæ humectantes, & res quas scis. Et similiter, si non fuerit, quòd prohibeat, detur in potu sirupus papaueris, & lohoc eius. Deinde multiplicentur inter manus eius cãdelæ: & eleuentur uoces cum fabulis, & ligentur cum institis extremitates eius ligatione dolorosa parum, cum[d] ⸗ansis, quæ resoluantur uelociter.⸗ Deinde præcipiatur ei ut dormiat, & claudat oculos: quumq; dormit parum, extinguãtur candelę, & cessent uoces, & soluãtur[e] ⸗ansæ,⸗ quoniam dormiet. Et quũ inuenit leuitatem, & quietem ex paroxismo, aut uehementia, assiduet ablutionem faciei cum aqua, in qua decoctum est papauer nigrum, cum aliquantulo mandragoræ, & radice eius. Et quum est illic humor baurachius, confert aqua in qua cocta sunt sisimbrium, & melilotum, & alhacuen, & papauer abluendo faciẽ, & incuruando super uaporem eius.

a B. vigilia supflua uel non naturali
b B. Naribus attrahere oleũ de papauere
c B. alsahesefrã
d B. ligamentis seu nodis velociter solubilib9
e B. ligamenta velociter solubilia

De

De dolore uentris, qui accidit eis. Cap. 21.

FIt ex effusione cholerae ad stomachum: & si accidit in principio periodi eius, detur in potu parum sirupi de malis cum sirupo acetoso.

*De asperitate linguae eorum.*ª§ Cap. 22.

a B. & eius viscositate

b B. chaizaran, aut cũ uirgulis.

IN essentia quidem uiscositatis fricetur cum ᵇ§ brusco aut cum uirgis § salicis cum oleo amigdalino, & zuccaro tabarzet donec mundetur; aut cum spongia & pauco sale, & oleo ros. In hoc enim est alleuiatio multa infirmi. Et post illud quũ eius asperitas est non propter uiscositatem, imò à siccitate, oportet ut teneat in ore suo sebesten aut nucleos prunorum, aut salem qui asportatur de India, et est in colore salis & dulcedine mellis: Et sumat de eo secundum quod dixit Archigenes, quantitatem fabae unius. Et grana cydoniorum sunt ex eis, quae humectant linguam, & prohibent eiᶜ §obfuscationem. Et oportet ut non ponantur puluinaria multa, § neque resupinetur dormiens: nam haec duo exsiccant linguam.

c B. exiccationem eius, & oportet ut non stent ore aperto plurimum

De sternutatione assidua, quae accidit eis. Cap. 23.

QVandoque magnificatur nocumentum sternutationis assiduę cum eis: lędit nanque eos, & replet capita eorum, & debilitat eorum uirtutes: & fortasse facit fluxum sanguinis narium. Quare oportet, ut fricetur eorũ frons, & §collum§ & nasus: & aperiantur ora eorum, & fricentur eorum palata cum uehementia, & tendantur capita eorum, & conuertantur & premantur eorum extrema: & fundantur in aures eorum olea tepida, ad caliditatem parumper decliuia: & humectentur lacerti eorum, & ipsorum mandibulae: & ponantur super eorum ceruicibus puluinaria calefacta, & non excitentur à somno eorum subito:ᵇ §minuantur§ à puluere, & à fumo, & omni in cuius odore est acuitas: & olfaciant sauic: & lutum ᶜ§alnaiachi, §& spongiam marinam.

B. oculi

b B. prohibeantur

c. B. alnahagi

De dolore capitis, qui accidit eis. Cap. 24.

LIga extremitates eorum, & propriè coxas; & cum instita liga: & frica pedes eorum, & supponantur eis collyria trahentia materiam ad inferiora: & conforta capita eorum cum infrigidantibus notis. Et si non fuerit, quod prohibeat ex coryza, aut tussi, embrochentur capita ipsorum cum decoctione rosarum, & uiolarum, & hordei, aut foliorum salicis, & his similium, & similiter oleo ros. & oleo de salicibus. Et quando non excusat hoc, tunc permisce embrochas infrigidantes cum lenitiuis, sicut chamaemilla, & stupefactiuis, sicut est papauer. Et non mulgeas lac; nisi quum remouetur febris. Si autem uirtus fuerit fortis, mulgeas lac caprinum: & si fuerit debilis, mulgeas lac muliebre. Et caue lac apud repletionem humidam ª|§ § facientemᵇ §profunditatem somni: § & similiter caue humectantia. Et tu non administres humectantia, nisi ubi est uapor fumosus, & caput siccum, & parum somni: Et quando multiplicatur repletio in capite ex uapore humido, trahe eum ad inferiora cum collyrijs, & clysteribus. & stringe membra inferiora, ita quòd testiculos.

a † B. corporalem

b B. subeth

ANNOT.

In sedando capitis dolore ob febres, recentiores ex calida aqua pedum & brachiorum lotiones faciũt, auertendi. s. calidos & mordaces uapores gratia. Sunt tamen, qui hoc praesidij genus maxime improbent; propterea quòd balneis non nisi peracta humorum concoctione uti liceat. unde & Gal. in tertianis febribus balneum probat si signa coctionis praecesserint, non antea. Certum est autem inualescere capitis dolores morbi praesertim incremento ac statu. Caeterum ad haec, quum Gal. totius corporis balneationem non obita concoctione damnat; non is tamen crurum & brachiorum lotiones non probat. Neque piaculum nobis uidetur in ipso etiam morbi initio incrementoùe, praui illius symptomatis gratia, quod uires non imbecilliter oppugnat, horũ extremorum uti lotionibus, quaecunque alioqui corpus cruditas obsesserit. obseruatum est saepenumero, reuocatis à capite hoc praesidio uaporibus, qui uigilias faciebant, subsequutum somnum, & obitas postmodum faeliciter concoctiones.

De tussi eorum. Cap. 25.

TVssis plurimum accidit eis ex calore, aut siccitate: quare oportet ut teneant in oribus suis pilulas bichikias, & allohoc de papauere facta cum medullis fructuum frigidis, & amylo, & his similibus. Et utantur ceratarijs infrigidantibus factis ex oleo ros. & ex mucillagine psyllij, & succo portulacae, & alijs.

De destructione appetitus eorum. Cap. 26.

QVandoque est causa eius humor in ore stomachi: quod scitur ex eo quod dictũ est de destructione appetitus: & euacuatur per uomitum, aut solutione uentris. Et multoties iuuantur cum intromissione digitorum in gutture, & commotione stomachi; & propriè quando uomitu expellit cholericam rem, aut acetosam. Et quandoque est ex uehementia debilitatis: quare curetur complexio, quae facit eam, cum eo, quod scitur. Et oportet, ut approximes eis odores bonos excitantes appetitum, sicut odor sauichª § infusi§ cum aqua, aut cum aqua & aceto: Et detur eis electuarium proportionale febricitantibus, & parum uini, &ᵇ §succi§ fructuum ponticorum, boni odoris: & lambant aliquid de aceto gelatinę piscium, aut hoedi, & his similium. Et ponãtur super stomachum post dies primos emplastra facta ex fructibus. Et sint in eis absinthiũ, & aloes secundum quod scis: & inunctio eius cum oleis bonis est iuuatiua.

a B. madefacti

b B. decoctionẽ Alia litera & parum de fructis

De bolismo eorum. Cap. 27.

OPortet ut curentur cum odoramentis, & lutoª §alnatachi & armeni infusi§ cum aceto: & odorent almosat, & panem mundũ calidum, & carnes assatas, & stringe eorum extremitates. Et extende aures eorum, & capillos ipsorum. Et conforta eorum cerebra cum embrochis infrigidantibus, & humectantibus: plurimũ nanque bolismi eorum est propter destructionemᵇ † § §oris stomachi propter causam communicantem ramis qui adueniunt eis cum

a B. alnanagi, aut luto armeno madefactis

b † B. sensus

sensu:

sensu:& est corpus [c] §durum & induratur: uerùm sensus non ultimatur cum eo.§

c B. exigẽs uel requirens cibũ uerũ sensus non exquirit ipsum.

De nigredine linguæ eorum. Cap. 28.

OPortet, ut non dimittatur super linguam nigredo, imò fricetur cum eo, quod scis: & si non; eleuabuntur ad caput uapores maligni, & facient cadere in sirsen.

De appetitu eorum canino. Cap. 29.

CVrantur cum unctuosis frigidis, & dulcibus.

De syncopi quæ accidit eis. Cap. 30.

QVandoque accidit eis syncopis in principio febrium propter effusionem cholerę ad [a] §stomachus§ eorum: quare oportet ut detur eis ante paroxismum, aut apud paroxismum frustum panis de simila cum aqua granati, & aqua agrestæ. Et scias, quòd quando aggregantur syncopis, & febris, tunc syncopis est dignior curatione:& si indiget [b] §pauco uino, detur permistum cum tribus. ʒ. §uini antiqui:& si non, firupi malorum antiqui, cuius resoluta est superfluitas. Et phlebotomia quidem multoties addit in syncopi. Et clystere leue est magis conueniẽs. Et uomitus est iuuatiuus eis. Et constrictio crurium, & ponere manus, & pedes in aqua calida. Et quum euadunt, tunc de solicitudine est, ut cibentur sauich hordei infrigidato, in quo sint grana granatorum.

a B. os stomachi

b B. cibo tunc detur parum panis p̃mixti uel madefacti cum ʒ.iij. Alia litera cibo tunc detur parum panis p̃mixti cũ aqua cum.ʒ.iij.

De constrictione anhelitus eorum. Cap. 31.

COnstrictio anhelitus accidit eis, aut propter spasmum & siccitatem, quæ accidit eis in lacertis anhelitus: aut propter materiam præfocatiuam descendentem ad guttur eorum: aut propter debilitatem, quæ dominatur neruis uenientibus ad membra anhelitus. Et prima quidem curatur cum unguentis uel emplastris humectantibus. Et secunda cum eis, quæ ꝓhibent strangulationem. Et tertia cum æquatione complexionis in cerebro & inunctione colli cum eis, quæ infrigidant & humectant: & super stomachum iterum, ex eis quæ sunt sicut rasura cucurbitæ, & portulaca, & sandali cum oleo ros. & similibus ei

De uehementia [a] *§ tristitiæ§eorum.* Cap. 32.

QVandò multiplicatur [b] § tristitia§ causa oris stomachi, & aduentu humoris mordicatiui in eo, tunc infrigida stomachos eorum cum eis, quæ scis, de cibis: & [c] § inungantur,§& dormiãt in loco proximo motibus aquæ, strato extremitatibus, & [d]§fructetis§ frigidis: & odoriferis frigidis & nenufare, & rosis, & aspersionibus frigidis factis ex fructibus odoriferis, frigidis, & sandalis. Et multoties quidem conferunt in eorum [e]§tristitia§clysteria frigida, facta ex aqua cucurbitæ, & citruli, & succo portulacæ, & semperuiuæ cum oleo ros.

a B. angustiæ

b B. angustia

c B. euenentur, seu respirent aerem

d B. ramis

e B. angustia

Difficultas deglutiendi, quæ accidit eis. Cap. 33.

DIfficultas deglutiendi, quum accidit eis, & febris fuerit [a] §conclusa;§ tunc phlebotomia [b] §paulatim§ fiat, & [c]§æquatio fiat ad retrahendum. Et suppositorium est melius quàm plurimum§solutiuum desuper.

a B. sanguinea uel conclusa

b —— B.

c B. extrahatur sanguis paulatim & cibetur cũ aceto & lactucis, si appetitus in eis fuerit aliqualiter excitat⁹, & si nõ contenti sint aqua hordei, & alienent quæ subito occurrunt, & si fuerit cum eo stipticitas naturæ, tunc supposi toria & clysteria sunt meliora plurimum q̃ a B. euaporare facit

Frigus extremitatum quod accidit eis. Cap. 34.

MVltoties profundatur calor eorum, & infrigidantur eorum extrema, & [a] § tendit§ calor submersus ad caput. Ponantur ergo extremitates in aqua calida, & non bibant aquam frigidam.

Sermo de febre choleræ. Cap. 35.

FEbres cholericæ tres sunt: tertiana continua, & tertiana periodica, & causon. Et tertiana quidem periodica aut est pura, & fit à cholera pura; aut non pura, & fit cum putredine choleræ grossæ substantiæ, propter commistionẽ choleræ cũ phlegmate cõmistione §aliqua§cõplexionali unita:& per hoc diuersificatur ab hemitritæo, quum hemitritæum faciant duæ materiæ separatæ: & hanc faciat materia una, quæ in se ipsa est permista, cum cuius calore permiscetur aliquantulum frigoris, quod grauat suam putredinem, & suam resolutionem, & suã digestionem: & propter illud quidem fiunt in hemitritæo duo paroxismi: & tertianæ non puræ paroxismus unus. Et hæc quidem non pura quandoque prolongatur tempore longo, & circiter medietatem anni. Et quandoque perducit ad [b] §mollitiem§& magnitudinem splenis. Causon uerò est de genere continuæ: [c] § quoniam differentia inter eius uehementiam, & eius temporem est insensata:& accidentia eius sunt uehementia. Et causa est acuitas materiei, & multitudo: quũ eius casus fit circa cor, & in uenis oris stomachi, aut in partibus hepatis propriè, & ad summum in mẽbris nobilibus uicinis cordi. In tertiana uerò, cholera est in carne, & ad partes cutis, & in continua est sparsa in uenis corporis, quæ elongantur à corde. Et uehementia quidem sitis, & angustia, & inquietudo, & [d] §impatientia§ & alienatio, & nausea, & amaritudo oris, & [e] §siccitas labiorum§ & scissio eorum, & dolor capitis multiplicantur in febribus cholericis: Et est natura in pluribus earum ad siccitatem decliuis: quoniam materiei motus est ad superiora, aut ad illud quod apparet de corpore, & cute.

a —— B.

b B. tumefactionem membrorum similem cachesiæ

c B. nisi q̃ ei associantur excrescentiæ & tepores sui non sensati

d B. uigilia

e B. bothor labiorum

ANNOT.

Biliosarum febrium species tres esse ait, tertianam intermittentem, tertianam continuam, & ardentem febrem. Videntur tamen & Paulus lib. 2. & Aetius lib. 5. tertianæ intermittenti pro tertiana continua ardentem febrem opponere, quod ferè & Gal. 2. de crisib. Verùm quamuis non ignoremus non deesse qui idem putent tertianam esse continuam & causum seu ardentem febrem; differre tamen has Gal. & plerique existimant; ut. s. quum in utraque febre materia intra uenas putrescat, si propè cor bilis putrescat, ardens; si procul à corde, tertiana continua eueniat. quamuis uerò non alia ratione si materiam & accidentia spectes, differre hæ inter se uideantur, quàm magnitudine: nempe, quòd maiora in ardente febre sunt omnia quàm in continua; differre tamen specie dicuntur ob loci putredinis differentiã. Adde etiam, quòd non omnis ardens febris est ex bile, sed quandam itidem aliam ex salsa pituita Gal. adiungit, de qua postea.

Cap. 27.
Cap. 27.

De tertiana absolutè, & nominatur triteus. Cap. 36.

Paroxismus tertianæ incipit in primis cum horripilatione, ut punctura acus; deinde infrigidat, & incipit facere rigorem difficilem ualde difficiliorem reliquis rigoribus, non [a] § frigidum aut cum pauco frigore. § Et non est frigus eius nisi propter profundationem caloris ad [b] § interiora ad partem materiei. § & inuenit sicut puncturas acuum. Et hic quidem rigor cum uehementia sua est uelocis sedationis. [c] † § §& tu iam sciuisti cām huius rigoris. Et fit rigor eius in tribus diebus primis fortior, & uehementior, & in quartana è contrario. Et iterum rigor incipit cum fortitudine, deinde lenitur paulatim, & minuitur uelociter, & in quartana è contrario. Et sudor multiplicatur in tertiana, quum dimittit. Et fit urina in ea rubea tendens adigneam, in qua non est multa grossitudo. Aut est non pura, & fit urina eius cruda aut grossa. Et tertianæ caliditas est saluior caliditate causonidis: & quanto prolixius manus tangit corpus, non additur inflammatio: imò quandoque minuitur inflammatio eius: & in causonide additur inflammatio. Et accidentia, quæ accidunt eis in tertiana, sunt uigiliæ sine grauitate in capite, nisi in quibusdam non puris: & sitis: & furor: & ira: & odia locutionis. Et est pulsus eius acutus, uelox per comparationem ad reliquas febres: & non est æqualis constrictionis, & dilatationis, quoniam humor debilitat eum, & addit ei diuersitatem apud statum, Et diuersitas in ea est sub ea, quæ est in alijs febribus humoralibus: & minor ea quæ est in alijs cum duritie: & est pulsus fortior in ea: imò non est diuersitas in ea secūdum plurimum, nisi diuersitas[d] § propria cum febre, & alijs. § Et in principio quidem est necessarium, ut coarctetur pulsus usque ad horam dilatationis febris, [e] § & tunc § confortatur, & fit uelox, & frequens. Et eius diuersitas non est [f] § multum superflua. § Et quandoque significant ipsam ætas, & consuetudo, & regio, & ars & forma, & tēpus, & multitudo euētus tertianæ in illa hora. Quū ergo cōponuntur duæ tertianæ sunt paroxismi euenientes omni die: qui ergo considerat tertianā per paroxismum, errat in ea: imò oportet ut attēdantur significationes aliæ[g] § quas dicemus. § Et patientibus quidem tertianam accidunt uigiliæ, & amor solitudinis: & multoties sentiunt ebullitionem apud hepar.

a B. Alia litera frigidis aut parum frigidis
b B. anteriora versus materiæ eius
c † B. & calefactionis
d B. febri appropriata existens infra alias uel minor alijs. Alia litera appropriata febri non ex alia re. Alia litera febri appropriata uerum est debilior ea quæ ē in alijs.
e B. postea
f B. cum illa superfluitate
g B. & paroxismi confirment eas

ANNOT.

Biliosarum febrium signa, & earum quæ exquisitæ sunt, & notharum, de quibus in sequenti cap. agit, pluribus prosequitur Gal. 2. de crisib. & 2. de diff. feb. & 1. ad Glauc. Sed uide et Paulum lib. 2. & Aetium lib. 5. necnon & Trallianum lib. 12.

Cap. 3. Cap. 53. Cap 19. Cap. 79.

Differentia inter tertianam puram, & non purā. C 37.

Pura est subtilis, leuis, cuius paroxismus consumitur à quatuor horis usque ad duodecim horas: & non addit super eas multum. Et si addit additione multa tunc est non pura. Et est secundum plurimum perueniens ad septem horas. Et calefit in ea corpus uelociter: Et uides caliditatem procedere ex corpore, & extremitates adhuc sunt frigidæ. Et similiter pura non addit, quum non accidit error, supra. vij. periodos. Et quandoque cōsumitur propter subtilitatem suæ materiæ in paroxismo uno, in quo accidit uomitus, aut uentris solutio mundificans. Et apparet digestio in urina in primo die, aut in tertio, aut in quarto, aut in septimo. Si autē addit super septem periodos additionem plurimam, tunc est de genere non puræ. Et similiter si prolongatur spatium sui rigoris, & est additio suorum paroxismorum. et antecesio[a] § eorum adinuicem § secundum ordinem seruantem proportiones similes. & in non pura est illud diuersum non[b] § rectum. § Et similiter quando asimilantur paroxismi secūdum terminum unum: &[c] † § §reliqua signa elongationis febris etiam sunt de illis, quæ scis. Et quum uides principium cum rigore, secundum quod determinauimus, & statum cum sudore exuberante; tunc non dubites quoniam ipsa sit pura. Et in pura quidem est, quum eam habens bibit aquam, procedit[d] § quod est in corpore eius cum uapore humido, § quasi ipse uelit sudare; & quandoque sudat. Et cum non pura inuenitur grauitas plurima in capite, & extensio: & prolongatur[e] § rigor donec peruenit § ad uigintiquatuor horas, aut triginta horas usque ad horam suam: & tepescit donec complentur. xlviij. horæ. & per quantitatē additionis paroxismi super. xij. horas, est eius elongatio à puritate. Et in tertiana quidem non pura tardatur apparitio digestionis: & non apparet in forma offuscatio, neque extenuatio: & fortasse non eradicatur cum sudore copioso: Et fortasse non incipit cum rigore, [f] † § §& non est caliditas cum[g] § multa § fortitudine, neque est augumentum eius æquale: imò est quasi ipsum addatur, deinde procedit, & minuitur: Et accidentia scæua minorantur in ea.

a B. Alia litera antecesio rigoris eius
b B. ordinatum
c † B. similiter
d B. in corpore uapor humidus Alia litera ex eo quod est in corpore vapor humidus
e B. paroxismi ita ut perueniat
f † B. forti
g B. illa

Tertiana continua. Cap. 38.

Cognoscitur per uehementiam paroxismorum tertianæ: & per uehementiā accidentium tertianæ. Et apud Gal. quidem, quū sanguinis putrefit, fit de hoc genere: & de eo fiet sermo post.

Cura tertianæ puræ. Cap. 39.

Oportet, ut rememoreris illud quod dedimus tibi de radicibus in curatione febriū, de solutione uentris, & cibo, & in omnibus capitulis: & fabrica super illud. Et tu quidem non auscultes sermonē eius, qui concedit in principio solutiua fortia: & myrobalanos, & his similia, nisi[a] § illud quod § diximus. Imò oportet ut properes in primis, & lenias lenitate quadam, cum eis quæ diximus illic: sicut sunt tamarindi quantitate. xl. 3. qui infundantur in aqua calida in nocte, & colentur, & proijciatur desuper siracost, aut tereniabin, aut aqua duorum granatorum: & sicut decoctio lubleb cum tereniabin, & passulis enucleatis: aut infusio prunorum cum tereniabin aut siracost, aut sirupus uiol. & uiolæ, conditæ. Et fortasse facit mucillago psyllij cum quibusdam sirupis, sicut est sirupus prunorum, lubricitate, & lenificatione, & cum decoctione lentium cum lubleb. Aut clysteria leniētia sicut est clystere cū decoctione altheæ, & iuiubæ, & sebesten, & radice [b] § lilij § & oleo uiol. & succo † betæ, & † nitro secundum modum quem scis. Et illud, quando necessitas

a B. cū cōditione & qualitate quum
b B. liquiritiæ
† ficle
† baurac

sitas tangit ad ipsam. rectum namque, est ne in potu detur quod est sicut[e] sorbitio hordei, neq; ei simile, neque cibi, nisi natura iam lenificata: Et si uetris solutio in principio in febre tertiana pura, minoris sit malitiæ quam eius simile in alijs: licèt sit eius malitia[d] iterũ maxima. & quando est possibile, ut[e] † phlebotomes usque ad tres periodos, fac. Et[f] similiter quando times quòd sit ægritudo furiosa, & facis illud; erit illud qđ est de errore, si accidit, minus quàm aliud. Et oportet, ut non moueas in die paroxismi aliquid, nisi propter necessitatem: & non cibes nisi apud conditiones prædictas: [g] aut prouoces urinam cum emulsione seminum. Et oportet ut superueniat ei paroxismus dum est famelicus, & non est in stomacho eius aliquid; imò oportet ut sumat in potu sirupum acetosum omni mane: & post duas horas aquam hordei, in die, in qua non est paroxismus. Et sirupus quidẽ acetosus post paroxismum est conueniens: & similiter ponere pedes in aqua[h] frigida ad attrahendum residuum caloris. Et ego magis diligo ut sit in sirupo acetoso propriè in postremis, emulsio seminum frigidorum[i] prædictorum: & ante paroxismum per tres horas, aut quatuor. & detur in potu iterum post paroxismum, aqua hordei. Et quando necessaria est subtiliatio regiminis, detur in potu sicut aqua granatorum, & aqua melonis indi, & his similia. Et gradatim fiat eius regimen secundum modũ prædictum. Et quoties appropinquat status, subtilietur: Et in diebus primis cibetur cũ Kist hordei, & pane[k] trito cum aqua frigida, aut sicut est, aut emulctum ex eo, qui fit ex lacte acetoso, & lentibus. Et quando cibus acetat in stomacho, nõ detur in potu[l] de aqua hordei, quæ non est ualde subtilis,[m] aliquid: & si necessarium fuerit dare ipsum in potu, confortetur parum cum decoctione radicis apij. Si autem stomachus fuerit frigidior illo, & febris non magna, & non pura; ponatur parum piperis secundum consilium Hipp. Quòd si signa significauerint, quòd crisis est propinqua, tunc sufficiat ei aqua hordei, & aqua granatorum[n] dulcis, & muzi, & sirupus acetosus. Et fructus quidem, qui diliguntur eis, sunt grana ta dulcia & muza, & pruna matura, [o] & immatura. melon uerò indus est maximi iuuamenti, cũ hoc quòd ipse soluit, & prouocat, & frangit uehementiã caloris, & facit sudare, & fortasse non nocent[p] † parui: & ex oleribus cucurbita, &[q] cucumer, & alkhehedi, & lactuca. Et scias ꝙ intentio in eo, quo cibantur patiẽtes tertianam, aut est humectatio, sicut datur eis in fine de extremitatibus althaiugi, & de testiculis[r] gallorum, & cerebellis hœdorum, cum quibus non est nausea, & uitellis ouorum. aut est infrigidatio & humectatio similis, sicut in kist hordei. Et non ultimes in infrigidatione multa, & propriè in principio, nisi inuenias inflammationem uehementem, aut timeas conuersionem eius ad causonidem[s] & continuam. Quòd si consequatur crisis, & uideris digestionem in urina, & est sedimen laudabile quod cognouisti; tunc si excusat, bene est: & si non, cura tunc cum eo, quo iuuatur natura ex prouocatione urinæ, aut solutione uentris, aut uomitu, aut fluxu sanguinis narium. Et non agas contra ipsam in hoc. Quòd si non inue

c B. aqua
d B. magna
e † B. non
f B. Alia litera, propter illud
g B. & ut Alia litera & ut non
h B. Alia litera tepida Alia litera calida
i B. diureticorũ aut
k B. cõminuto cum aqua frigida sicut est aut emulsiõe panis in ea, & cum eo quod fit ex almes
l —— B.
m —— B.
n —— B.
o —— B.
p † B. aldestem buiat
q B. & alcheta & alcheted
r B. Alia litera. castratorum
s B. aut

nis declinationem manifestam, tunc euacua cum solutione uentris. Nam de illo est scammoneæ sexta. ℥.j. in iuleb: aut decoctio myrobalanorum cum tamarindis, & tereniabin, & passulis, & radicibus, & casia fistula, secundum quod sciuisti. Et tibi inest, ut confortes eas cum fumoterræ, & sena, & scammonea. Et de illis, quæ conueniunt eis iterum, sunt trochisci de spodio solutiui.

[t] Descriptio. ℞. myrobalanorum citrinorum enucleatorum pondus. ℥. iiij. zucari tabarzet pondus. ℥. xx. scãmoneæ põdus sextæ. ℥. j. bibatur cum aqua frigida: & post illud curentur cũ prouocatione. Et si fuerint illic caliditas superflua, & inflammatio maxima, quum iam euacuaueris eum; non erit ei malum dare in potu aliquid de extinguentibus fortibus, de illis, quæ dicta sũt in regimine acutæ: & fortasse conferunt ei emplastra ex eis. Balneo uerò oportet, ne approximet nisi post digestionẽ. post digestionẽ autem, & apud declinationem est ipsum melior curatio eis, & propriè consuetis, quamuis error in intromittendo eos in balneo ante digestionem saluior sit quàm suum simile cum alijs. Et oportet, ut sit balneum eorum temperatum, boni aeris, qui sit humidus, in quo sudent cum facilitate, ita ut non inflammentur eorum corda: & inungantur cum oleo uiol. & rosſ. conquassato cum aqua: & nõ prolongent in eo moram, imò egrediatur uelociter. nam iteratio est eis conuenientior, quàm stationis prolongatio. & si apud exitum infundantur in aqua tepida,[u] stent in ea secundum quantitatem declinationis. deinde quum egrediuntur, tunc conuenit eis ut bibant uinum album, subtile, multa comistione permixtum, & cooperiantur in locis suis: sudabunt enim sudore uehementi: & si quid residuum fuerit, digeretur. Et post illud cibentur cibis infrigidantibus, & humectantibus, & oleribus, quæ sunt illius modi. Et non timeas post declinationem potare eos uinũ plurimum commistum. Vinum enim[x] fractum per cõmistionem confert[y] eis & quantitati residui eius, in resoluendo illud; cuius necessaria est resolutio: & succurrit aquæ penetranti cum fortitudine sua, & permistione eius quod est in eo de calefactione pauca: quare infrigidat uehementer & humectat. Et si fuerint illic accidentia sitis, & dolor capitis, & uigiliarum, & aliorum; iam tibi præterijt eorum cura. Et quando post crisim remanet aliquid caloris inseparabilis; tũc tibi super est, ut administres sirupum acetosum cum succis diureticis, aut in quo decocta sunt[z] semina & radices diureticæ. Et scias, quòd cura tertianæ continuæ, est cura tertianæ interpolatæ: sed est decliuior ad obseruationem dispositionum digestionis, & ad infrigidandũ cum sirupo acetoso facto cum seminibus, ut semine citruli, & semine endiuiæ propriè[a] contritis: Et post ipsum post duas horas, datur in potu aqua hordei: & ad subtiliationem cibi, & ad administranda clysteria lenia in principio, & ad prouocationem: & oportet ut[b] subtilient, & non sumant in potu de solutiuis in principio[c], neq; approximet alicui eorum, nisi eis quę sunt sicut sirupus uiol. & aqua fructuũ: & non utantur nisi clysteribus lenibus.

t B. Et de illis est medicamen solutiuũ istius descriptionis
u B. Alia litera & stent in ea secundũ quantitatem delectationis est eis cõueniens
x B. habens caliditatem confractam
y —— B.
z B. Alia litera. olera
a B. contusis
b B. cum facilitate procedant.
c B. aut in eo quod ei appropinquat nisi ea

ANNOT.

Cap. 9. Cap. 80. Cap. 20 Cap. 6.

Habes de tertianæ exquisitæ curatione ex Gal. plura. 1. ad Glauc. Aemulanturq; ipsum Aetius libr. 5. & Paulus lib. 2. & Trallianus lib. 12. Dissentire tamen hi inter se in aliquibus uidentur. Ac primum de peccantis humoris eductione dissidium est, an s. morbi initio, forti medicamento educi possit non alia expectata concoctione. Author sané noster primis statim uerbis eos negat esse audiendos, qui fortia initio medicamenta in tertiana pura exhibent, Rasim intelligens, ut uidetur, qui 30. Cont. tr. 3. morbi initio myrobalanos adiuncto scammonio et rhabarbaro exhibet. Contra tamen Gal. lib. quos quando et quib. purg. op. & 1. in lib. Hipp. de humoribus Com. tenues humores purgante medicamento educi posse testatur. Verùm paucis de Galeni sententia dictũ est in superioribus, quum de tenuium humorum coctione ageretur, nempe qui, non biliosos, sed tenues & serosos humores expurgari posse ait. Quamobrem non iniuria eos damnari ab Auic. putamus, qui ualidiora medicamenta, nullo habito cruditatis discrimine, propinant. At uerò alia rursum hic dubitatio est, num in tertiana pura sanguinis missione agendum sit. De hac re Gal. 1. ad Glauc. nihil, nihil Paulus, Aetius, Trallianus, uel Auerroes. Author tamen noster eam admittit, quum ait, ‹Et quãdo est possibile ut phlebotomes &c.› sed certum ad id tempus præscribit. Profectò ubi sola bilis, nõ etiam sanguis peccat, certum est, desumpta ex peccante materia indicatione, non mittendum sanguinem. at si uel putredinem, uel putredinis causam, calorem. s. præter naturam animaduertas; quum uenæ sectio, detracta calidi & putrescentis humoris portione, refrigerij & subleuamenti naturæ sit causa, admitti hæc quoque potest. atque id etiam Gal. consilio, qui in putridis febribus quibusuis saluberrimum censet, uenam incidere. At uerò, quæcunq; de hac re Gal. sententia fuerit, de qua supra est actum, Author noster, etsi hoc in loco, ubi agenda sit uenæ sectio, obeundam monet ad tertiam accessionem si modo fieri id potest; non is tamen obiri hanc uel omitti suadet. sed suppositis hoc in loco ijs, quæ antea de mittendo generatim in putridis febribus sanguine, scripserat; ubi mitti sanguinem oportere animaduerteris, certum duntaxat tempus assignat. ‹Balneo uerò oportet ne approximet &c.› Balneum ante morbosæ materiæ coctionem uitari iubet. At Gal. 1. ad Glauc. etiam ante coctionem si bis in die laueris, non erraturum ait. apparente autem coctione posse etiam uti balneis frequentius scribit. Profectò admirari quispiam possit, quomodo ante coctionem balneæ admittantur. Nonne ex balneo humores fundi, & augeri obstructiones, si incocti humores affluant, idem Gal. alibi testatum reliquit? unde & Auerroes 7. Coll. balneum inclinante febre accommodum esse ait, quòd attenuata iam excrementa educat; minime uerò inchoante, quòd & rigores faciat, & humores dissoluat, & per totum corpus digerat, & obstructiones pariat; unde in discrimine res est, ne in aliquod princeps membrum inflammatio irruat. Sed paucis, certum est non satis febrium initio balneas conuenire. licebit tamen quandoque, si calido & sicco temperamento æger præditus sit, ut ait doctissimus Trallianus lib. 12. qui crebris uti balneis assueuerit, atque ubi siccitas uiget. Stephanus quoq; Atheniensis in Cõ. in 1. ad Glau. Galeni qualitatis gratia balneas admitti putat, quòd hæc in tertianis magis obest quàm materia. Auicennas ergo habita materiæ, quæ cruda est, ratione lauandum negat. concedit uerò Galenus qualitatis causa, hoc est, uel caloris qui maximè in tertianis affligit, uel siccitatis, ut Trallianus putat. Adde, quòd etsi non inchoata adhuc coctione Auicennas lauacrum improbat, non is tamen, ubi cæperit, tametsi nondum exacta sit, in tertianis puris prorsus negat.

Cap. 2.

Com. 1.

Cap. 9.

Cap. 10.

Cura tertianæ non puræ. Cap. 40.

RES in quibus diuersificatur cura tertianæ non puræ,[a]†‹ ›sunt res in quibus cõmunicant febres frigidæ[b]‹de licentia secunda. Et non conceditur habentibus eam balneum, donec plurimum declinauerit. Et fortasse conceditur illud habentibus puram. s. ut non expectent plurimũ declinationis: sed quãdoque expectant digestionem, ‹quoniã[c]›est prohibitum in eis balneum: balneum enim facit descendere phlegma indigestũ propter illud quod› effunditur ad locum putredinis: & permiscet humorem[d]‹malum›cũ putrido: & resoluit subtile, & facit remanere spissum. Et quòd cibatio omni die iterum, aut propè cibationem, est ex eis, quæ illis nocent: imò oportet ut cibentur uno die, & alio die non. et sit in cibis eorum quod abstergat, & calefaciat parum. Et ut sit cibatio in principijs ægritudinis[e]‹spissior›quàm sit in principijs puræ: deinde gradatim perueniat ad subtiliationem[f]‹forte, sicut est subtiliatio tertianæ.› Et ut sit infrigidatio minor. Et ut clysterizetur in principio clysteribus acutioribus. Et ut expectetur digestio[g]†‹ ›in solutione uentris eorum[h]‹plus.›Et ut sint in aqua hordei eorum uirtutes digestiuæ, & solutiuæ, sicut est illud, quod diximus in eo, in cuius stomacho acetat aqua hordei, imò fortiores quàm in illo. Fortasse enim necesse est ut decoqãutur ĩ ea hyssopus, & origanũ & calamentum, & spica secundum complexionẽ: &[i]‹sicla›iuuatiua est eis. Et permistio aquæ ciceris cum aqua hordei, & in fine eius[k]‹cicer est iuuatiuum›eis. Et oportet, ut consideretur propinquitas non puræ ad puram, & elongatio eius ab ea: & secundum illud diuersificetur inter curam eius, & curam puræ. quòd si fuerit ualde propinqua puræ: tunc diuersifica inter eas diuersificatione parua. Et quum uideris urinas eorum grossas, tunc phlebotoma. Et quum phlebotomaueris, non indigebis clysteri. Et scias, quòd non est res magis iuuans eos; quàm uomitus post cibum. Et de solutiuis in principijs eius, quæ sunt propinquiora æqualitati, est aqua algeleniabin decocti: & sirupus acetosus. Et fortasse ponemus in ea casiam fistulam. Et fortius illo est, ut ponas in ea uirtutem turbit. Et clysteria in principio sunt magis dilecta quàm solutiua alia. & sunt clysteria in quibus est uirtus alhascech, & chamæmillæ, & siclæ, & cartami, & uiolarum, & sebesten & ficus, & odor turbit. Et[l]‹ex eis est› casia fistula & oleum sisaminum, & † nitrum. & fortasse indigetur[m]‹uno›istorum secundum elongationem febris à pura. Adiuuantia autem ad digestionem sunt sicut sirupus acetosus permistus cum aliquanto de algeniabin: aut sirupus acetosus de radicibus. et post septimum sicut decoctio absinthij: est enim iuuatiua, subtiliatiua materiei, & confortatiua stomachi. Et similiter aqua fœniculi, & aqua apij cũ sirupo acetoso. Et si pertransit xiiij. tunc non est malum

a † B. Alia lra. a curatione tertianæ puræ
b B. s. ꝙ licẽtia in balneo quæ cõceditur habẽtibus tertianam purã absq; hoc ꝙ expectẽt digestio & nõ expectẽt plurimũ declinationis si expectẽt digestio, est in eis illicita uel prohibita
Alia litera
s. ꝙ licẽtia ĩ balneo quæ qñque conceditur habẽtibꝰ tertianã purã absq; ꝙ expectẽt digestio, aut absq; ꝙ expectẽt plurimũ declinationis si expectatur declinatio est eis illicita
Alia litera
s. ꝙ licẽtia cum qua qñq, cõcedit hñti tertianã purã ꝙ non expectet declinationẽ ĩ administratione balnei si expectat digestionem ẽ eis illicita uel prohibita
Alia litera
s. ꝙ licentia in balneo quæ conceditur habẽtibus tertianã purã absq; hoc ꝙ expectẽt digestio & absq; hoc ꝙ expectẽt plurimũ declinationis si expectãt digestio est eis illicita uel prohibita
c B. balneũ permiscet phlegma indigestum cum eo quod
Alia litera
d ——— B.
e B. grossior
f B. Alia litera. supra subtiliationẽ tertianæ. Et subtiliatio eiꝰ in ea in principijs fit cũ fame eius plusq̃ subtiliatio cum cibo subtili ualde.
g † B. plus
h B. forti
i B. blitis
k B. aqua ciceris est iuuatiua.
l B. in eis fit
† baurach
m B. acutiore

malũ dare in potu trochiscos rof. minores. Si autem ægritudo prolongatur, non inuenimus execu sationem, quin demus ea quæ sunt sicut trochisci de eupatorio,& decoctio eius: Et calefactio partium hypocōdriorum est huius generatis. Et emplastratio m irach eorum iterum cum eis, quæ di gerunt,& maturant,& mollificant tensionẽ, quũ uenerit illic. Quum ergo sciueris, quòd digestio iam aduenit, tunc euacua,& prouoca,& non cures. Et de euacuationibus bonis eis est, ut sumantur hieræ picræ. ℥.v. succi [a] lactucæ, & eupatorij amborum.an. ℥.iij. seminis apij, myrobal. citri. kebulorum an. ℥.v. turbit. ℥.vij. fiant pilulæ ex eis cum aqua apij: & sit dosis eius. ℥.ij. Et de illis est decoctio bona inuentione nostra. ℞. eupatorij, absinthij, myrobal. kebulorũ. an. ℥.v. seminis melonis, seminis cucumeris,& [o] citrul. se. apij [p] polypodij, suchaha, bedeoard omnium. an. ℥.x. turbit. ℥.j. casię fist. ℥.vj. passularum enucleatarum. ℥.xx. ficuum. x. numero, sebesten numero. xxx. geleniabin facit cum rof. persicis pondus. ℥.xv. decoquatur omnia secundum [q] descriptionem huius. Et sumatur de ea cadus magnus, in qua posita sit siliqua. j. scammoneæ. Et fortasse necessaria est medicina fortis uno modo,& debilis alio modo: eius uerò fortitudo est secundum hoc, quòd ipsa euacuat humorem uiscosum, sed ipsius debilitas est secũdum hoc, quod ipsa non euacuat plurimum, uice una: imò possibile est ut fiat gradatio in ea; quare euacuet humorem, cuius euacuatio est necessaria, multis uicibus, ut non destruat uirtutem. Et hæc medicina est, quæ potest [r] subtiliare,& aggregare, & soluat parum eius & soluat plurimũ eius, sed parum, parum ex malo:& plurimum plurimum ex malo. De decoctionibus uerò parum fortasse non facit aliquid. Et huiusmodi quidem medicina est, ut sumatur turbith quantitas. ℥.s.& plus, secundum necessitatem,& scammoneæ propriè altusugi. i. aut supra id:& conficiatur cum geleniabin prædicto,& bibatur. Aut sumatur de agarico,& scammonea secundum hanc compositionem,& cõficiatur cum geleniabin prædicto, & bibatur. Aut ponatur in succo rosarum recentium, cuius quãtitas sit. ℥.j.& bibatur. Aut in sirupo rof.& bibatur.

a B. absinthij

o B. alcheta & p —— B.

q B. q. decoqui solent huiusmodi decoctiones

r B. partiatur in pluribus uicibus & aggreget

Annot.

Adi Galenum 1. ad Glauc. Paulum lib. 2. Aetium lib. 5. Trallianum lib. 12 locis in superiori capite citatis. Vnum autem hic animaduersione dignum est, quum author noster ait, Et post septimum sit decoctio absinthij &c. Nempe absinthij decoctum post septimam, hoc est apparente coctione in non puris tertianis exhibet. At Gal. 1. ad Glauc. id præsidij genus in puris commendat. Sanè Trallianus uir diligentissimus, de Gal. admiratur, qui adeo indistinctè scripserit, ut exquisita tertiana correptis absinthij dilutum à septimo die propinandum dicat. Atque is non in exquisitis sed nothis potius tertianis id exhibuisse testatur admisto oxymelitis momento. Cæterum ut pro Gal. dicamus, absinthio ut Dioscor. lib. 3. Gal. 6. de simpl. med. fac. & Paulus lib. 7. uis inest, ut biliosos è uentriculo humores per aluum & urinas ducat. quare concocta iam bile non alio præsidio est opus, quàm quod expurget. absinthium ergo cõmodum præsidium est, præsertim uerò quòd ui sui astrictoria uentri robur conciliat. quamuis igitur acredinis ratione febrilem calorem siccitatemve accendere huius usus posset, non tamen si semel eius dilutum exhibeas, quicquam lædes: læderet autem usus frequentior. Probe ergo post septimum diem, hoc est apparente coctione absinthium Galenus ueluti expurgatorium medicamentum semel offert (neque enim sæpius utendum docet.) Trallianus uerò frequentem eius usum damnat, ubi febris exquisita tertiana est, quum in nothis alioqui & is & Auic. rectè exhibeant.

Cap. 9.

Cap. 33.

De febre causon, & est illa, quæ nominatur faricos. Cap. 41.

Causon est secũdum duos modos: aut enim causon est cholerica,& est causa in ea multitudo putredinis: aut intra uenas corporis totius: aut in uenis quæ sequuntur partes cordis propriè: aut in uenis partium oris stomachi: aut in hepate: Aut phlegmatica,& fit ex phlegmate salso, putrefacto in uenis, quæ sequũtur partes cordis, sicut dixit Hippo. in epidimia. Et nõ fit phlegma salsum, sicut sciuisti, nisi ex aquositate phlegmatis cum cholera acuta. Est ergo cholera quæ putrefit [a] aquositas pmista aquositati plurimę. Et quoniam causon uehementiora habet accidentia, quàm tertiana; oportet ut sit breuioris spatij quàm ipsa. Et senibus quidem parum accidunt febres causonides:& quum accidũt eis, pereunt, quoniam non fiunt in eis nisi à causa ualde forti. Amplius eorum uirtutes sunt debiles: In iuuenibus autem,& pueris plurimum accidunt:& est in infantibus leuior propter humiditatem eorum. Et quandoque est in eis cum profundatione somni, propter eleuationem uaporum ad caput. Et Hippo. quidem dixit, quòd si alicui accidit in febre causon tremor, tunc permistio mentis resoluit ab eo tremorem. Et [b] est simile ut sit illud, quoniam cerebrum calefit ualde,& calefiũt nerui:& est [c] simile ut sit causon,& fit permistio mentis,& resoluatur ab eo per tremorem, propter expulsionem materierum ad neruos. Et plurimum quidem consumitur cum uomitu,& solutiõe uẽtris, aut sudore, aut fluxu sanguinis nariũ.

a B. ignea cinrulenta

b B. uidetur

c B. verisimile.

Annot

Videtur nonnunquam ardentis febris nomen de qua uis magna febre dici: quandoque etiam pro tertiana cõtinua usurpari. propriè tamen causus seu ardens febris intelligitur, quæ ut in finitionibus med. scribitur, cum inflammatione multa fit, nullamq; corpori requiem præbet, linguam aßiccat, denigrat, frigidæ desiderium affert. atque ut author libri de affectionib. in qua febris detinet, & sitis fortis, & lingua aspera ac nigra fit à spiritus caliditate. et color subbiliosus fit, & sputa biliosa. Et æger extrinsecus quidem frigidus fit, intrinsecus uerò ualde calidus. atque ut Gal. ait 4. de rat. uict. in ac. quum & corporis incendium & præterea sitis quoque incompescibilis hominem affligit. De hac ardente febre hoc in loco agitur. Hæc autem authore Gal. 4. de rat. uict. in ac. altera exquisita est, altera non exquisita. exquisita ex bile intra uenas cordi propinquas putrescente, & coniuncta magna illa habet symptomata, de quibus dictum est. Non exquisita uerò ex salsa pituita est, de qua Hip. 4. de ra. uic. in ac. in hac autem symptomatum magnitudo remittitur. De utraque plura habes ex Hipp. 4. de rat. uict. in ac. & ex Gal. ibidem. Habes item de ardente quadam febri maligna 2.

Com. 1.

Com. 13.

Text. 13.

Text. 62. & deinceps. Cap. 30. Cap. 78. Cap. 3.

uulgarib. morb. sect. prima plura. Pro harum uerò curatione uide Paulum lib. 2. Aetium libr. 5. Trallianum lib. 12.

Signa. Cap. 42.

Signa eius sunt inseparabilitas, & occultatio [a]§temporum§ & uehementia accidentium ex asperitate linguæ, & ex citrinitate eius in primis, & ex nigredine eius secundo. Et ex retentione sudoris nisi apud crisim. Et uehementia sitis. [b]§Inquit Hipp.§ nisi accidat tussis parua, [c]§tussis namque est accidentalis: sedat[d]§ergo illa§ sitim. [e]†§ §Et uidetur, ut sit uehementia sitis eorum propter causam pulmonis: ergo quum mouetur tussis parua, humectatur per id quod currit ad ipsum ex carne molli. Et caliditas in causone quidem secundum plurimum non est ita fortis in exterioribus, sicut fortitudo eius in interioribus. Et est confractio in ea leuior, quàm in alijs. Et in facta quidem ex cholera, fortia fiunt accidentia mala ex uigilijs, & inquietudine, & adustione, & permistione mentis, & fluxu sanguinis narium, & dolore capitis, & pulsatione temporum, & profunditate oculorum, & solutione uẽtris cum cholera pura, & casu appetitus. Et quando accidit infantibus, abhorrent mamillam, & non recipiunt eam, & corrumpitur illud quod sugitur de lacte, & acetat.

a B. teporis
b ——— B.
c B. quæ
——— B
e † B. sicut dixit Hippoc.

Cura causonidis. Cap. 43.

Est cura tertianæ puræ. Et quum indigent euacuatione sicut cum illis quæ dicta sunt, tunc festinatio est melior. Complementũ uerò est apud digestionem. Et non phlebotomentur: fortasse enim inflammabit eos: & fortasse iuuabit eos, si fuerit illic turbiditas, [a]§ §& rubedo. Verùm indigent subtiliatione, & [b]§regimine§ uehementiore, & infrigidatione actu eius quod ipsi sumunt. Et quum times casum uirtutis, est necessarium cibare eos, quamuis non appetant; & propriè in eo, ex quo resoluitur res plurima: multoties enim aduenit eis bolismus propter priuationem sensus. Et indigent lenificatione in principio fortiori, & curationibus febris acutæ prædictis, secũdum omnes [c]§species§ narratas. Et quandoque conueniens est, ut dormiant apud temporẽ parũm febris super aquam tamarindorum. Et quandoque ponitur in ea parum camphoræ. Et diligitur eius sirupus acetosus, aut emulsio seminis portulacæ, aut emulsio seminis endiuiæ: & [d]§melon alkin est bonus ualde. Et sit contentus§ potatione aquę frigidæ secundum quòd diximus illud: Si[e]§autem§ non fuerit quod prohibeat, detur in potu de ea etiam usque ad [f]§satietatem. §Et fortasse aduenit eis permistio mentis, & obliuiscuntur petere aquam: quare oportet, ut sorbeant de ea [g]†§ §paulatim sorbitiones plurimas: & propriè in eo, cuius linguam uides siccam. Et cura accidentia eius superflua cum eis, quæ diximus in capitulis suis. Et oportet, ut caueatur in eis timor apud eos. Et oportet ut obseruetur anhelitus eorum: & non dimittas partes pectoris spasmari. Et oportet ut obserues capita eorum cũ aceto, & oleo ros. & sandalis, & aqua ros. & camphora, & his similibus. Et embroches cum decoctionibus, in quibus decocta sunt ea, quæ diximus. Et quando fortes sunt in eis uigiliæ, tunc cura eos. Et non est malum, ut in potu des sirupum de papauere etiam, & si sit de nigro, in huiusmodi dispositione. Et in fine eius da in potu trochiscos, qui cõueniunt eis, sicut sunt trochisci de camphora. Et in illa hora cõuenit eis sirupus acetosus cum emulsione seminis cucumeris, & seminis endiuiæ, & seminis portulacæ: de unoquoque eorum sit pondus. ℥. xxv. usque ad. xxxv: secundum quod uidetur. Et si fuerit illic uentris solutio, tunc dentur trochisci de spodio constrictiui. Trochisci boni. ℞. spodij. ro. an. ℥. ij. s. croci sextã. ℥. j. seminis portulacæ, seminis endiuiæ. an. ℥. iij. seminis cucurbitæ, seminis cucumeris an. ℥. ij. sandalorum. ℥. j. s. succi liquiritiæ, amyli an. ℥. j. camphoræ sextam. ℥. j. s. & dosis eius sit. ℥. [h]§ j. §Et iterũ ros. ℥. iiij. se. melonis, [i]§citrulis, cucumeris, § & portulacæ omniũ an. ℥. ij. croci tertiã. ℥. j. camphorę sectam. ℥. j. gummi, amyli, dragacanti, succi liquiritiæ an. ℥. j. dosis eius. ℥. ij. Et quum declinat ægritudo manifestè, tunc non est malum uti balneo, cuius aqua declinat ad frigus. Et illi, in quibus magis diligitur balneum ex eis, sunt quorum febris est ex phlegmate salso.

a † B. aquæ
b B. infrigidatione
c B. uias
d B. batech alzachi est eis bona ualde. Et cõsideret in
e ——— B.
f B. infrigidationem uehementem
g † B. qualibet hora
h B. Alia litera ij.
i B. alchaiar & alcheta

De febre sanguinis. Cap. 44.

Opinatus est Gal. quòd nõ sit febris sanguinis à putredine sanguinis. Nam sanguis quum putresit, fit cholera, & non est sanguis: fit ergo tũc febris cholerica, non sanguinea: & fit causon prædictus, [a]§& tertiana: & cura eam cum illa cura. Hic uerò sermo eius est contrarius sermoni Hipp. & contrarius ei, quod est conueniens: & plurimum quidem erroris eius est in sermone eius: quando putrefit sanguis, fit cholera: iste enim sermo facit opinari duas intẽtiones: quarum una est, ꝙ quando putrefit, peruenit ad hoc, ut fiat post putredinem: cholera: [b]†§ §& secunda, quòd quando putrefit, [c]§tunc fit§ cholera: sicut dicitur, quòd lignum quãdo calefit, fit cinis. Consideremus ita que in unamquãque duarum propositionum. Intellectus uerò primus est corruptæ acceptionis tribus modis: quorum primus est, quòd sanguis quando putrefit, conuertitur subtile eius ad choleram malam, & spissum eius ad melancholiam; non ergo cum totalitate sua fit cholera. Et secundus est, quòd illud fit post putredinem: & nostra consideratio est in dispositione putredinis. Et tertius est, quoniam post illud fit cholera, & non scimus, an in ea sit putredo, an non: nam plurimæ res putrefiunt, & separatur ex eis subtile, & spissum: & non est in spisso, neque in subtili putredo: qm̃ non est necessariũ, ut sit putridũ id, qđ generatur à putrido: fit. n. ex putredine, qđ non est putridũ. Et si generatio eius à putredine faceret putredinẽ eius necessariã, oporteret ut esset spissum cinerulentũ iterum putridũ: esset ergo illis febris melancholica iterum: hoc ergo est illud, quod facit esse necessarium expositio eius, quod prius in tellectum est. Quod uerò intelligitur secundò, est mendacium. [d]†§ §quoniam putredo est uia corruptionis: Et putredo quidem [e]§†non§ habet tempus. Et conuersio sanguinis in choleram nõ fit [f]§nisi§ in tẽpore. Et putredo quidẽ est corruptio accidẽs sanguini [g]§& § est sanguis: sicut accidit phlegmati, & est phlegma: & nõ fit chole

a B. aue
b † B. sicut dicitur, lignum quã do inflãmatur, efficitur cinis
c B. fit in dispositione qua ipse putrefit
d † B. purum
e ——— B.
† Affirmatiuè legit Zimara in tab. in dict. putrefactio
f ——— B.
g B. dum

ra, neque melancholia, nisi conuertatur post illud cum complemento putredinis. Verùm ueritas sana est sermo Hippo. quòd ex sanguinis putredine generatur febris. Dicamus ergo nunc, quòd febris sanguinis est febris putredinis, & febris calefactionis, & ebullitionis, quã nominauit Hippo. synochum conclusum[h] ≨sine alijs. ≩ Et plurimum ebullitionis eius est ex oppilatione suffocante caliditatem. Et quandoque fit à causis alijs, quæ uehementes fiunt supra uehementiã febris ephemeræ &[i] ≨nominatur profundi somni, fortis. ≩ Et est de summa febrium, quæ sunt inter febres putredinis, & febres ephemeras: quæ differunt à febribus ephemeris, propterea quòd calefactum primum in ea est humor: & differt à febribus putredinis, quoniam non est ei putredo: Et est febris acuta, non febris ephemera, neque febris hectica, neque febris putredinis. Et multoties quidem permutatur ad febrem putredinis, aut febrẽ hecticam. Et multoties quidem facit eam currere Gal. cursu febrium diei. Et uidetur Galeno ꝙ febris sanguinis non componitur cum reliquis febribus, quoniam putredo in sanguine est communis omni humori: & in hoc est contradictio quibusdam intentionibus suis, in quo non est necesse prolongare sermonem, quoniam non iuuatur cum eo medicus. Et causa quidem huius febris est repletio: & oppilatio: &[k] ≨multitudo exercitij, & propriè non consueti: ≩ & dimissio euacuationis, deinde usus exercitij laboriosi. Et quãdoque facit putredinem in eo multam aquositas sanguinis, ex comestione fructuum aquosorum; quare conuertitur ad putredinem: & multitudo humoris crudi in eo est propinqua, quare præparat ipsum ad putredinem: sicut qui generatur ex cucumere, & alkethed, & piris, & similibus. Et hæc quidem febris est continua, quæ non tepescit propter continuitatem materiei, & eius adhærentiam usque ad crisim, aut mortem. Et eius species sunt tres, quarum saluior est[l] ≨epaugmaticus ≩ incipiens cum difficultate, & non cessat diminui, quoniam resolutio in eo est maior quàm putrefactio. Deinde est homotenus: & fortasse similatur. vij. diebus. Et nequior eorũ est augmasticus, quoniam resolutio in eo est minor quàm putrefactio. & eius crisis est usque ad septimum secundum plurimum. Et eius consumptio est cum euacuatione, aut sensata, aut insensata. Et quandoque permutatur ad causonidem, & ad sirsen: & quandoque permutatur cum infrigidatione plurima ad lethargiam: & quandoque permutatur ad uariolas, & morbillum: Et quandoque accidit in ea[m] ≨profunditas somni ≩ & inflatio uentris, ex qua peruenit, sicut uox tympani; & non deponit eam uentris solutio cum[n] ≨rarificatione ≩ Et quando solutio uentris, non ualet, deinde egreditur asaf uiridis lata, propriè est de signis mortis.

h B non alias Alia litera & non sunt aliæ

i B. quandoque nominantur in censiue fortes

k B. plurimum eius est ex exercitio ꝓprie nõ consueto Alia litera plurimum eius est ex dimissione exercitij ꝓprie consueti

l B. Alia litera peraumasticus.

m B. uẽtositas

n B. ingetudine

ANNOT.

Magna hic inter Auicennam & Galenum quæstio est, num ex sanguine, febris putrida eueniat. Galenus passim, & 2. de diff. feb. & 2. de crisib. tria tantum putridarum febrium genera esse ait, biliosarum, pituitosarum, melancholicarum. Cuius rei rationem reddit 2. de crisib. et 2. de feb. diff. nempe, dum putrescit sanguis, qđ tenue est, in bilem, & quod crassum, in atrum humorem ait degenerare, dulce enim ut idem ait 2. facult. nat. quũ superassatur, tenuius fit, & amarum redditur. Ita etiam quod crassum, multo fit crassius & siccius. Contra tamen Galeni sententiam Auicennas hoc in loco ex proposito pugnat, sequiturq; huius institutum & Auerroes 3. Coll. Profectò magna hæc quæstio est, in qua docti plerique laborarunt. Paucis tamen. dari ex sanguine putridam febrem, præterquàm quòd ualidissimis rationibus hic author probat; uel ex Galeni ipsius uerbis elicitur, qui & 2. de diff. feb. putrescere nonnunquam sanguinem in aliqua parte corporis ait, fieriq; ex hoc simpliciorem febrem quàm in alijs. & 9. meth. de synocho non putrida agens, quam ex inflammato sanguine oriri putat, nisi succurratur, fieri asserit synochũ putridam. ex quibus certè assentiri Galenum Auicennæ necesse est. At cur ergo rogabit quispiam, hic author Galenum carpit, si modo eiusdem est uterq; sententiæ? Ob id opinor, quòd sicuti de alijs putridis febribus & signa & curationes Gal. aperte & ex proposito tradiderat; ita de putrida sanguinea planè non egerit. id quod profectò Galenum ambiguum fuisse significat, sicuti & Auerroes 3. Coll. extitisse eum putat. Non ignoramus etiam sanguinem, ubi putrescit, ex propria natura in icorem degenerare, bili aut flauæ, aut atræ similem (quòd enim alioqui in bilem uel atrum humorem naturalem à putrido calore fiat, res est, de qua licet dubitare.) unde & morbi qui ex eiusmodi procreantur sanguine, tertianarum ferè periodos seruare solent, quo pacto etiam pleuritides ex sanguine per tertias solent exacerbari. At uerò, quòd ob id de sanguinea ea febre fuerit silendum, quoniam propriam periodum non habeat, non uidetur rationi consentaneum. curatio nanque sicuti & cognitio eadem non est, quæ biliosarum febrium; & quum in his Gal. 9. meth. sanguinem ad animi usque deliquium in laborante seruo duxerit; in biliosis tamen neque etiam de sanguinis eductione quicquam meminit. Adde item, quòd ubi putrescit sanguis, etsi tenuior eius portio in bilem euadat, non in solam tamen bilem totus, sed in atrum quoque humorem crassior eius pars conuertitur. Non temere ergo hic author de putrida sanguinea ex proposito uerba facit, & eam quæ fuisse uidetur, Galeni sententiam diluit. Cæterum quæret hoc in loco aliquis. Si hæc putrida ex sanguine febris datur, qualisne est: continua, an intermittens? Existimant nonnulli; magni sanè nominis uiri, & intermittentem dari & continuam: intermittentem quidem, quum sanguis extra uenas erumpens inflammationem facit & putrescit: continuam uerò, ubi intra uasa putrescit. Verùm hi, quum diariam febrem pro putrida perperam agnoscant, propriam etiam synochæ uocem uidentur confundere: quæ quidem uox, si continuam significat, non intermittentẽ dicit. Sed magna hic rursum in Auicennæ uerbis emergit dubitatio, quum aduersus Galenum disserens ait, ≨Et putredo quidem non habet tempus &c. ≩ nempe putredinem non habere ait tempus. i. non fieri in tempore. At mirum hoc uidetur, quum philosophorum omnium testimonio nulla forma in non tempore inducatur; sed præuiæ unicuique generationi & corruptioni dispositiones sint opus. Verùm, quod ad hanc dubitationem pertinet, tametsi uidemus alios alia hoc in loco commentari; pro certo tamen ipsi habemus deprauatum esse codicem. ad iectamq; temere esse negationem, & affirmatiue legendum ≨Et putredo quidem habet tempus ≩ id quod & doctissimus M. Antonius Zimara animaduertit. in tabula in dict. putrefactio.

Cap. 8.
Cap. 6. & 9.
Cap. 12.
Cap. 9.
Cap. vltim.
Cap. 8.
Cap. 9.
Cap. 4.
Cap. 4.

Signa. Cap. 45.

SIgna febris ſanguineæ ſunt adhærentia febris Et rubedo faciei,& oculorum. Et inflatio uenarum, & temporum. Et repletio completa abſque rigore. Et non eſt ſudor niſi apud criſim: Et multoties aſſociatur ei pruritus in naſo, & in loco[a]{colli,in quo ponuntur} uentoſæ: Et conſtrictio in anhelitu: Et multoties accidit eis profunditas ſomni:& difficultas ſermonis,& eſt malum: Et ſimiliter apoſtema gutturis, & duarum amigdalarum,& uuæ. Et curſus lachrymarum. Et caliditas eius eſt plurima[b]{propter humiditatem uaporoſam,& lacunalem nõ exſiccatam, }ſicut in cauſonide: Et pulſus eius eſt magnus,leuis[c]†{ }plenus,uelox,frequẽs ualde,diuerſus non plurimæ diuerſitatis,& eſt minoris diuerſitatis,& uelocitatis quàm in cauſonide.[d]†{ }

a B. ubi iam poſitæ fuerint

b B. humida uaporoſa ſimilis calidirati balnei non ſicca

c † B. fortis

d † B. & in tertiana

Et non eſt caliditas eius in termino cauſonidis, & tertianæ fortis. Et illius quæ ex ea eſt à putredine,caliditas,& accidẽtia ſunt uehementiora, & cura eius eſt difficilior,& magis ſimilis cum cauſonide. At uerò ſubtilitas,ſanguinis & groſsitudo cognoſcuntur propter illud, quod egreditur de eo. Et ſynocha feruida eſt res magis ſimilis in principio ſui febri ephemeræ: uerũ caliditas eius eſt paruæ mordicationis,& læſionis:& inuenit ex ea inflammationem, & diſpniam: & eſt plurimũ impreſsionis eius propè cor. Putrida uerò eſt æqualis,& ſimilis æquali ſecundum plurimum. Signa autem permutationis eius ſunt cuiuſque eorum ad quod permutatur,ut præfocationis, & apoſtematum gutturis, & duarum amigdalarum: & tu iam ſciuiſti ea. Et ſigna uariolarum ſcies:& ſigna ſirſen,& doloris capitis, & permiſtionis mẽtis, & aliorum iam ſciuiſti. Signa uerò longitudinis eius, ſicut iam ſciuiſti, ſunt ex poſtpoſitione ſignorum digeſtionis, & tornatilitate faciei, & diuerſitate diſpoſitionis eius in ſpatio ſuo ex additione, & ſtatione, & diminutione, ita ut ſit quaſi ipſa ſit tepida. Illud enim ſignificat, quòd ſanguis eſt plenus humore crudo. Spatium uerò criſis eius ſignificant apparitio ſignorum digeſtionis;quæ ſi tardatur uſque poſt tertium, & quartum, non fit criſis in ſeptimo: Et multoties quidem fit criſis eius in quarto.

ANNOT.

1 *Signa uerò longitudinis &c.}* Longitudinem *ſynochæ febris ex tarditate coctionis & faciei extenuatione ſignificari,ait. At contra in ſuperioribus,quum de ſignificationibus accidentium febrium ageret, ex celeri faciei attenuatione celerem quoque morbi motum ſignificari docuit,id quod & Hipp. 2. aph. Euidens profectò contradictio eſt.putamus autem, quamuis de ſola hic longitudine morbi uerba faciat, ſimul tamen etiam breuitatem intelligi.quaſi dicat longitudinem & breuitatem ſynochæ febris ex poſtpoſitione ſignorum coctionis & faciei demacratione,ac cæteris iis dignoſci: hoc eſt,uel ex his uel ex eorum contrariis.ut, ſicuti ſignorũ coctionis & demacrationis tarditas prolixitatem, ita celeritas celeritatem ſignificet.*

Cap. 5.

Aphor. 28.

Cura febris ſanguinis. Cap. 46.

INtentio in curatione febris ſanguinis eſt euacuatio plurimi uſque ad ſyncopim. Et ingroſſatio ſubſtantiæ ſanguinis, ſi fuerit ſubtilis ualde,aquoſus,& cholericus. Et infrigidatio eius, & mundificatio,& ſubtiliatio ipſius ſi fuerit groſſus, & ſumpſerit æger prius generatiua ſanguinis groſsi,& generatiua humoris crudi. Et digeſtio materiei facientes febrem, & eius reſolutio. Euacuatio autem non eſt aliqua ſicut phlebotomia ex manu, in quacunque hora accidat:& non expectatur criſis, neque digeſtio,niſi ſit repletio nauſeatiua:tunc enim caue eam,& remoue ipſam. Quòd ſi febris perſeuerauerit,tunc phlebotoma: & non ceſſes phlebotomare,donec æger appropinquat ſyncopi, aut cadat in ſyncopim,ſi corpus fuerit forte: Syncopis nãq; infrigidat cõplexionem fortem. Et ſcias quod phlebotomia, & ſumere in potu aquam frigidam quandoque excuſant[a]{ab infrigidatione alia.}Et partitio quidem in ea eſt melior,ſi non fuerit quòd neceſſariam faciat feſtinationem;nam fortaſſe erit in ea,quæ eſt infra appropinquationem ſyncopis, ultimatio [b]†{ }. Et fortaſſe ſequetur phlebotomiam ultimam ſtatim fluxus uentris cholericus, & ſudor, quem oportet omni hora abſtergere [c]{donec cõtinuetur,} fortaſſe enim ſaluabitur cũ eo. Et ſuccurratur ei quod accidit de debilitate, & ſyncopi cũ cibo ſubtili,& q́ete. Et oportet, ut [d]{præmittatur}lenificatio naturę cũ illis,q̃ ſciunt de illis,q̃ ſũt ſicut duorũ granatorũ aquę.ſ.dulcis & muzi uſque ad[e]{terminũ}[f]{&}ſiracoſt, & tamarindi,& collyria leuia,de quibus diximus. Et quãdoque eſt neceſſarium apud digeſtionem euacuare cum eis,quæ ſunt ſicut myrobal.& fumus terræ,& caſia fiſt.& his ſimilia de illis, quæ ſciuiſti. Quòd ſi diſpoſitio non tolerat phlebotomiam in manu,phlebotometur uena, quæ eſt[g]{in cornu} frontis,aut ponantur uentoſæ. Si autem non præparatur aliquid eorum, & hoc propter accidens quod prohibet,tunc fac ſolutionem uentris ſecũdum modum,qui eſt in cauſonide. Et[h]{regimen} ſit cum eis, quæ aperiunt, & incidunt, & ſedant ebullitionem. Et ſi acciderit ex phlebotomia ſyncopis, ciba eum pane,& aqua agreſtæ. Quòd ſi accidat fluxus ſanguinis narium per ſe,non abſcindatur,niſi quum appropinquauerit ſyncopis. Sanguinis uerò ingroſſatio fiat cum eis, quæ ſunt ſicut rob iuiubarum:& eſt, ut decoquantur.c.iuiubæ cum lib.v.aquæ, donec remaneat tertia, & inſpiſſetur cum zuccaro: & quanto plus minoratur zuccarum,tanto eſt melius. Et lentes iterum propriè præparatæ cum aceto acetoſo,forti,ſunt huius generis. Et caue,ne des in potu rob iuiubarum,aut corpus lentiũ, materia exiſtente groſſa. Eius uerò infrigidatio fit cum eis, quæ ſunt ſicut aqua lentium infrigidata;& aqua lactucæ infrigidata:& ſumere in potu aquam frigidam, ſi non fuerit quod prohibeat:& fortaſſe ſumitur in potu,donec tremere faciat, & [i]{ſatiet:} forſitan enim ſanat eum. Et quandoque permutatur febris ad phlegmaticam, & curatur cum trochiſcis de roſis, & ſimilibus. Et hæc quidem cura eſt quorundam antiquorum:& ſequuti ſunt eam quidam modernorum. Dare autem in potu aquam hordei,eſt curatio conferens ei, ſed cum lenitate naturæ. Et melior horarum ad hoc, eſt hora uehementis ebullitionis,& anguſtiæ, & inflammationis,& frequentiæ [k]{ pulſus cordis.} Et ſcias, quòd eſſe contentum infrigidatione, & dimittere phlebotomiam,& uẽtris ſolutionem, addit in oppila-

a B. regimine alio.

b † B. in curatione

c B. ita quod abſterſio ſucceſſiue fiat uel abſterſio continue ſuccedat ſudori

d B. continuet.

e B. Alia litera. eminam Alia litera

f ——— B.

g B. inter duo

h B. infrigidatio.

i B. infrigidos uehementer

k B. caſachan

oppilatione,& coarctatione: quare additur putredo & caliditas in [l]§ reliqua§ dispositione. Mundificatio enim fiat [m]§ cum eis, quæ sunt sicut soluentia choleram, secundum responsionem necessitatis§ uirtutis, & debilitatis, cum digerentibus humorem crudum; quoniam fortasse ipse est causa in putrefactione sanguinis. Et in fine eius da ei in potu, quæ sunt sicut trochisci de camphora, & trochisci de spodio: & isti etiā trochisci sunt boni. Recipe spodij. ʒ. iij. seminis portulacæ. ʒ. v. seminis cucumeris. ʒ. iiij. seminis cucurbitæ. ʒ. vj. gummi, & dragacanthi, & amyli omnium ana. ʒ. iij. succi liquiritiæ pondus. ʒ. vij. fiant ex eis trochisci. Descriptio alia, & propriè apud debilitatē hepatis. Recipe rosarum. ʒ. iij. succi berberis. ʒ. ij. seminis cucumeris, & melonis & [n]§ citruli, § & portulacæ, & spodij omnium ana pondus. ʒ. j. gūmi, & dragacanthi, & amyli omnium ana. ʒ. s. rauedsceni, & croci, & camphoræ omnium an. pondus quartæ. ʒ. j. fiant trochisci. Cibi uerò sint illi, qui fiunt ex iuiubis, & illi qui fiunt ex lentibus cum aceto, & granatis, & sumach. Et si sit aliquid eorum, constrictio cuius timeatur, frangatur cū siracost, & prunis: & cum [o]§ eo§ qui fit de cucurbita, & cum [p]§ herba acetosa.§ Et eius fructus sit pira de sceni, & granata, & mala de sceni. Et eius olera sint [q]§ cucumeres§ & cucurbitæ & alkehethed, & endiuia, & olus benedictum, & acetosa, & coriandrum, & quæ sunt eis similia. Et si accidat dolor capitis, aut pulsus cordis, aut uigiliæ, aut profunditas somni, aut fluxus sanguinis narium superfluus, destruens uirtutem, & alia de accidentibus suis; cura cum eis, quæ docuimus te in loco suo.

l B. secunda

m B. secundum diuersitatē exigentis

n B. alchetha. i. cucumeris sanguinalis

o B. cibo

p B. cibo qui fit ex succo limonum uel ex acetositate citri uel aranciorum

q B. & alchetha. i. cucumer sanguinalis

ANNOT.

Si ex sanguine febris dependeat, mittendum ait sanguinem, ubi. s. multitudine peccet, ad animi deliquium. Id seipsum egisse Gal. scriptum reliquit 9. meth. Aduersatur tamen hac in re Galeno Auerroes. 7. Coll. neque unquam mitti ad animi usque deliquium sanguinem, consentit. Verùm egimus & de hac re lib. 1. ut hic frustra eadem non sint repetenda.

Cap. 5.
Cap. 8.

De febre phlegmatica. Cap. 47.

SCiuisti, ꝙ febris putredinis phlegmatis qn̄q; est paroxismalis, & qn̄q; est īseparabilis: & sciuisti cām in hoc. Et sūt ei horæ, sicut reliquis febrib. & minor horarū sui principij secūdū plurimum est. xviij. dierum: & eius eradicatio in pluribus est [a]§ intra. lxiiij. dies. Et saluior earum est illa, quæ est mundorum [b]§ temporum, § & præcipue illa, quę est multi sudoris: significat enim subtilitatem materiei, & paucitatem eius, & raritatē corporis: Longior ergo partium huius ægritudinis est augumentum: quamuis eius declinatio iterum sit longior declinatione tertianæ plurimū. Et phlegma quidem putridum quandoque est uitreum: & quandoque est acetosum: & quandoque est dulce: & quandoque est salsum: & tu iam sciuisti quomodo ex salso fit causon. Et plurimū quidem accidit febris phlegmatica humidis, & [c]§ quietis, § & senibus, & infantibus, & patientibus nauseatiuam sacietatem, & exercitantibus & balneantibus se super repletionem, & habentibus eructuationem acetosam, & habentibus repletionem, & patientibus catarrhum, & descensum humoris ad stomachum, qui putrefit in eo. Et parū quidem euacuatur à læsione in ore stomachi. Et scias quòd cum omni febre cum qua est frigus, constringitur pulsus, & minoratur.

a B. inter xl. & lx.

b B. teporum

c B. ociose uiuentibus

ANNOT.

Febrium quæ à putrescente pituita fiunt, non una est species neque differentia, sed plures pro loci, temporis, & symptomatum ratione, ut Mesues ait; præsertim uerò pro materiæ uarietate uariæ earum species fiunt. Sanè pituitæ species libro primo fusius author noster recensuit: breuibus tamen, quod ad hunc locum facit, pituita uel est naturalis uel non naturalis. naturalis insipida est neque tenuißima, neque craßißima. non naturalis uerò quæcunque ab hac, substantia uel qualitatibus recedit. estq; acida, dulcis, acris, salsa, uel craßior aut tenuior. adde etiam, quæcunque cum alijs humoribus immista est. Vbi naturalis pituita putrescit, arbitramur exquisitam quotidianam gigni; ex cæteris uerò quibusuis, non exquisitam. uocanturq; in uniuersum febres omnes à pituita quotidianæ, quòd singulis diebus exacerbentur: quamuis à salsa pituita etiam causus fiat & ardens febris, quæ pituitæ nomen non uidetur suscipere, de qua supra est actum. sicuti uerò quotidianarum formæ ita penes materiam & qualitates uariantur, non ita tamen uaria singulis nomina obtigere. est quotidiana exquisita, quotidiana notha, intermittens, continua: leges etiam lipyriæ, epialæ, diurnæ, nocturnæ, syncopalis humorosæ & syncopalis minutæ uoces; sed hæc nomina aliunde quàm ex materia desumuntur: nempe ex accidētibus, sicuti singulis suis locis patebit. De febris huius causis in uniuersum habes ex Gal. 2. de diff. feb. quæcunque profectò pituitam copiosiorem gignunt, ea pituitosis febribus procreandis aptißima sunt.

Cap. 1.

Signa phlegmaticæ periodicæ. Cap. 48.

IN illa quidem, in qua causa est phlegma uitreum, aut acetosum, frigus multiplicatur ualde. Et rigor in uitreo est uehementior. At frigus non incipit in ea subito, imò paulatim in extremitatibus: deinde perueniunt ad hoc ut fiant sicut nix, quæ non calefiunt nisi cum difficultate, neque calefiunt subito, neque secundum gradationem continuam, imò paulatim cum reditu frigoris: & fortasse commiscetur frigori eius, in principio, [a]§ rigor.§ Fit ergo frigus propter illud, quod non putruit: & horripilatio propter illud, quod iam putruit: Et maius frigus eius, & ipsius rigor, sunt in periodis status. Et hæc quidem febris non est ex materia, quæ faciat punctionem, ita ut sit causa rigoris in uia expulsionis. putredo namque eius est putredo rei leuis: Et incipit cum grauitate, & profunditate somni. Et multoties incipit, in paroxismis primis sine frigore, & neque est rigor, imò postponitur usque ad tempus: & fortasse erit frigus, & nō erit rigor. Et multoties incipit cum syncopi; & [b]† § § non fit. Et in hac quidem ægritudine multiplicatur syncopis propter debilitatem oris stomachi, & casū appetitus, & priuationem alistinbre: quæ est [c]§ fundamentum materiei§ nutrimenti, & uirtutis. Illā uerò, quæ est ex phlegmate salso, [d]§ sequitur§ horripilatio, & non fit uehemens frigus eius. Illam autem, quæ est ex phlegmate dulci, raro antecedit in principio usque ad plurimos paroxismos

a B. horripilatio

b † B. quādoq;

c B. Alia litera præparans materiam

d B. antecedit

mos horripilatio, neque frigus, neque rigor. Et plurimi quidem periodi febris phlegmatis incipiunt cum syncopi: Et iam apparet in ea in principijs calor uehementior: & in postremis minoratur illud. Et[e] § est simile § ut sit causa in hoc, quoniam putredo antecedit prius ad magis dulce, & magis salsum, & magis subtile, deinde ad grosius & frigidius. Et tactus caliditatis eius ī primis est debilis, & uaporosus; deinde quum prolongatur positio manus super membrum, sentit manus acuitatem &[f] § mordicationem. § Veruntamen non est similis, neque æqualis in omnibus, super quæ cadit manus, imò est diuersa: quoniam inuenit in loco uno[g] § asperitatem, § & in loco alio lenitatē: & est quasi caliditas coletur post rē cribellatam: quoniam phlegma uiscosum est, quare diuersificatur eius passio[h] † § ʒà caliditate: sicut accidit in reliquis uiscosis quum ebulliunt: ipsa enim § disrumpuntur in quibusdam locis, & non [i] § disrūpumtur § in locis alijs. Et qualiscunque sit caliditas eius, secūdum plurimum minor est, quā ut inflammet, & angustiam faciat, & magnificet desideriū aeris frigidi, & aquæ frigidę[k] § & inspissationis, & rarificationis anhelitus magni, & exufflantis. Et multoties quidē accidit caliditati eius, ut[l] § sedeat tempore ipse quo habet, § quātitate hore unius aut duarum horarum; quare existimatur quod ipsa iam peruenit ad statum, quum ipsa adhuc sit in augmento: uidebis enim eam iam incipere augumentari: & similiter sunt ei in declinatione stationes. Et febres quidē phlegmatis sunt multæ[m] § oppilationis § propter multitudinē humiditatis, & uaporis sui; pauci sudoris, propter uiscositatem humoris. Et quum sudare facit, est res nō exuberans. Et de proprioribus significationibus eius, est paucitas sudoris, & priuatio eius. Et sitis quidem minoratur in febribus phlegmatis, nisi propter causam salsedinis, aut causam uehementiæ putredinis eius: & cum hoc est minor, quàm sitis, quæ est in alijs. Et inflatio laterum multiplicatur in eis. Et quandoque accidit cuti lateris, ut subtilietur cum tensione. Color autem patientium phlegmatis febrem, est decliuis ad uiriditatem, & citrinitatem, currentes in albedinem: ita ut sit illud quod aggregatum est, sicut color plūbi[n] § usque in statu. § Et raro quidem rubet color in eo, cuius rubedo sit rubedo in statibus reliquarum febrium. Pulsus uerò eius est pulsus paruus submersus, debilis, rarus in primis, deinde fit frequens in fine. Et frequentia quidem eius, & eius paruitas, uehementior est quàm frequentia quartanæ, & tertianæ: & eius paruitas, & uehementia frequentiæ eius est, propter uehementiam paruitatis ipsius, uerùm non est uelocior pulsu quartanæ: & quandoque est tardior eo: aut similis ei in primis: & est uehementis diuersitatis, cum priuatione ordinis: & parui, & debiles ex eis, sunt in diuersitate eius plus, & significationes quidem pulsus super eam sunt de certioribus significationibus. Vrina autem eius in primis quidem est alba, subtilis, propter multitudinem oppilationum, & frigoris, deinde fit rubea propter putredinem, & conturbatur propter malitiam digestionis, & quandoque alteratur in ea dispositio[o] § uno tempore. § Et quando[p] § mundificabitur § ex materia grossa & resoluitur putridum, & redibunt oppilationes, dealbabitur[q] § una hora, & alia: quando remanet intra materiam grossam, & dispositionem putredinis, & aqua hora oppilationum est alba: § deinde quando putrefit, res plurima post illud[r] † § §expellitur, &[s] § aperit § oppilationes, rubet usquequo[t] § ueniat super § oppilationes, quod oppilet eas uice alia de illo eodem humore. Eius uero egestio est lenis, subtilis, phlegmatica. Et de eis, quæ significant, quòd febris est phlegmatica, est ut sit paroxismus eius. xviij. horis, & dimissio eius. vj. horis, & non est dimissio eius dimissio munda, quoniam materia cum grossitudine, & uiscositate est multa. Significant ipsam ætas, & consuetudo, & tempus, & regio, & cibi, & aduentus causarum antecedentium ex sacietate nauseatiua, & significāt ipsam forma prædicta ex colore faciei, & inflatione eius, & lenitas tactus, & debilitas oris stomachi, & casus appetitus: Et quandoque magnificatur in ea splen, &[u] § sequitur § eam eructuatio acetosa in pluribus horis multoties.

e B. uidetur
f B. Alia litera adustionem
g B. adustionē
h † B. & eius subtiliatio
i B. uesicantur
k B. neq; huiusmodi caliditas declinat ad discoopertura & iquietudinem, & magnificatio nem anhelitus, & exsufflationē
l B. stet ad quātitatem
m B. humorositatis uel roritatis in cute
n B. ita ut insista tu etiam
o B. hora post horam
p B. remanet
q B. urina
r † B. &
s B. aperiuntur
t B. redeat ad
u B. antecedit

Annot.

Febrium omnium, quæ ex pituita fiunt, commune signum est, si modo in ijs accessiones fiant, cum frigiditate incipere. habet uerò id duplicem in hoc febrium genere causam: alteram quidem omnibus putrides intermittentibus communem, innati caloris accessionum initio ab externis ad internas partes contractionem: alteram uerò propriam, humoris, dum super sentientes particulas affunditur, frigiditatem. Quare & quum putridæ intermittentes omnes eos à Gal. distinguantur, quòd à frigore, horrore, uel rigore incipiant, frigiditas propriè pituitosis ascribitur. Solent tamen in his quoque rigores accidere, ut 1. ad Glauc. de signis tertianæ; uerùm non ij tamen magni ut in tertiana, neq; etiam in exquisitis quotidianis, quæ ex naturali putrescēte pituita eueniūt; sed in spurijs, ex ea quæ naturam propriam est egressa, quæ. s. uel frigidior euasit, ut uitrea, uel mordacior, ut quæ acris & salsa est, uel crassior aut uiscidior; aut etiam quæ alijs immista humoribus fuerit: ita ut propriè fortasse à Galeno ut proprium quotidianæ exquisitæ indicium positum sit, à frigiditate inchoare. Sunt tamen præter hoc signum, alia quoque plura, quæ fusißime hic author prosequitur: de quibus & Gal. 2. de diff. feb. & 1. de crisib. Paulus lib. 2. Aetius li. 5. Trallianus lib. 12. Est tamen hic cōtrouersia. Ait author de pulsibus agens, hos in quotidianis frequētiores & minores esse, quàm in quartanis, & tertianis. At contra Gal. 2. de crisib. quartanàs adeo paruos imbecillos, tardos, & raros pulsus in inuasionib. facere ait, sicut, ulla alia dispositio. Sed assentitur authori nostro hac in re Gal. 1. ad Glauc. ubi idem planè affirmat, in quotidianis minores esse pulsus quàm in quartanis. Quòd autem in lib. de crisib. secus sentire uideatur, id intelligendum est, si cum paruitate, tarditatem, raritatem, imbecillitatem, coniunxeris; non autem si parauitatem quartanarum cum quotidianæ paruitate comparaueris.

Cap. 5.
Cap. 4.
Cap. 24.
Cap. 85.
Cap. 7.
Cap. 3.
Cap. 7.

Signa phlegmaticæ inseparabilis, & est illa, quæ nominatur latica. Cap. 49.

SVnt sicut reliqua signa febris phlegmaticæ, præter eradicationē; & quòd similatur eradicationi. Et[a] § apud inceptionem fiunt rigor, & frigus, & horripilatio. Et est res magis similis cū hectica

a B. præter inceptionē cū rigore & frigore &

horripilatione, & est res magis similis hecticæ & est illic tepor in sex horis & simile ei supra illum qui fit in continua quã
b B.etiã nõ euacuatur à tepore qui tamen est occultus
Alia litera non euacuantur remanentia vel a reliquijs febris quãuis sint occulte non apparentes
c B.loci
d B. & sunt febris appropriata noîe syncopa lis humorosa & febris syncopalis minuta

hectica.& fit illic rigor in vj.horis aut tãtũ superans illum, qui fit in periodica:nam ǁ periodica [b]ǁiterum non euacuatur à residuo, ueruntamen est occultum,ǁnon apparens. *Febres, quæ sunt secundum plurimum de genere plegmaticarum, & sunt quandoque ex cholera, & non sunt ex eis quæ fiunt ex melancholia appropriatæ cum nominibus, & iudicijs.* Et sunt febres epialos, & lipyria: quæ ambæ sunt, de summa febrium, in quibus diuersificantur loca caloris, & frigoris, intus & exterius, propter diuersitatem,[c]ǁ& locũǁeius, quod putrefit & quod non putrefit. Et sunt tres diuisiões febris[d]ǁappropriatæ, syncopalis humorosa, & febris ex syncopi minuta subtilis,ǁ& febris diuturna,& nocturna.

Annot.

Quotidianam continuam intelligit, quæ sola exacerbatione & sola remißione ab intermittente differt. Quòd uerò hanc hecticæ similem asserat, id ob caloris paruitatem intelligendum est. alioqui & mollities corporis & multa alia dissentiunt.

Febris in qua occultatur frigus, & apparet in ea calor, & est epialos. Cap. 50.

a B. cõprehẽso
b B. infrigidat locum
c B. &
d B.infrigidat
e B. fuit apparens
f B. qm fuit ge tum cõsuetum &
g B. spargitur sparsione
h B. Alia litera. opprimat totũ corpus

HAec febris fit ex phlegmate uitreo,[a]ǁsed est comprehensumǁin occulto, & profundo, quod[b]ǁinfrigidaturǁubi est. Verùm ipsi accidit iam putredo: quare spargitur ex eo uapor eius quod computruit,& dispertitur.[c]†ǁ ǁinflãmatur in exterioribus:& illud quod non est putrefactum,[d]ǁinfrigidaturǁin interioribus. Et eius quidem frigus non[e]ǁapparetǁ in huiusmodi tempore, quoniam[f]ǁest quietum, & associatur ei, & nonǁpatitur ab eo, quod occurrit ei: postquam ergo incipit in eo putredo, mouetur,&[g]ǁinfrigidatur infrigidationeǁquadam, quamuis non perueniat ad hoc, ut[h]ǁcommunicet toti corpori.ǁ

i B.pauca
k B.accidẽs raro
l ——— B.
m †B. ipsa est phlegmatica
n ——— B.

Signa. Signa eius sunt eadem, quæ prædicta sunt. Et quòd eius urina est frigida, cruda, minoris caliditatis quàm urina aliarum sui generis. Et pulsus eius est rarus, tardus: Et ipsa secundum plurimum additur omni die: Verum propter grossitudinem materiæ suæ conuertitur quandoque in quartanam, & tertianam, quoniam huiusmodi materia in corpore est[i]ǁparua, ǁ& paruæ putrefactionis,[k]ǁignea.ǁ& paucitas quidem est ex causis elongationis periodi.[l]ǁEt propterea quod paroxismus non redit omni die, non remanet hæc febris, quin sit phlegmatica; sed propterea est phlegmatica, quia putredo eius est putredo phlegmatis.ǁet hoc nõ extrahit eã ab hoc quin sit phlegmatica: sed[m]†ǁ ǁpropterea quod putredo est putredo phlegmatis, non propterea quod paroxismus[n]ǁnonǁredeat omni die. Spatiũ uerò paroxismi eius est à.iiij.horis usq; ad. xxiiij. horas & secundum plurimum consumitur ante illud, quoniam hæc materia non est cũ illa multitudine.

Annot.

Cap.8.

De epiala febre agit Gal. 2. de diff. feb. & ex pituita uitrea fieri ait. Non eodem tamen pacto hæc uox ab Auic. hic usurpatur, quo à Galeno & Græcis. Gal. sentiri in toto corpore calorem simul & frigiditatem dicit eodem tempore, ut patet 2. de diff. feb. & in libro. de inæqu. intemp. Hic uerò, quod & Mesues, quum in festare calorem & frigiditatem simul arbitretur, non in minimis tamen omnibus particulis id putat accidere, sed feruere externa, interna uerò uri putat. Verùm contẽdunt aliqui dari hoc febris genus non posse (quod alioqui Græci ignorarunt) quum in putrida febre algere interna uiscera nequeant: præsertim, quando ex Auic. sententia febrilis calor in corde primo loco inchoat. Verùm ad hæc ubi uitrea pituita putrescit, intra uenas præcipue putrescit (neque enim quum crassus admodum & uiscidus sit humor, ferri per musculos & extra uenas tam facile potest.) Actu frigidus est hic humor, quo fit ut partes, quas tangit, refrigeret. dum tamen putrescit, ex concepta ea putredine calidi quoque uapores excitantur. atque hi dum extra in uniuersum corpus feruntur, calfaciunt, solis alioqui ijs partibus, in quibus pituita residet, ob illius contactum frigescentibus. Non ergo rationi reluctatur, quod author noster ait. Etsi enim internas præsertim partes in febribus putridis calidas esse oportet ob putredinem; simul tamen ob uehementem eius humoris innatam frigiditatem, commistum calori frigus sentiunt, calorem quidem in externis partibus solos putridos uappores nõ etiam pituitam suscipientibus: frigus uerò in internis quæ uitream ipsam pituitam continent. Patet ergo fieri illud posse, ut in putrida febre frigida interna sint, calida uerò externa. Quũ uerò à corde febris inchoare soleat; non ob id tamen rationi repugnat, dari hoc febris genus. nempe quum in uenis seu internis uisceribus pituita hæc putrescat, quam diximus; non in corde tamen putrescit aut residet: feruntur tamen ad ipsum putridi uapores, qui calidi sunt, & ipsum calfaciunt: à quo postmodum in uniuersum corpus calor digeritur, ipsis alioqui partibus ubi pituita residet, frigescentibus.

Febris in qua occultatur calor, & apparet in ea frigus, & est lipyria. Cap. 51.

a †B. &
b †B. non
c B. propter

HAec febris secundum plurimum non est phlegmatica, & quandoque est cholerica ex cholera grossa ualde. Quomodo autem est phlegmatica? est quoniam phlegma intrinsecum quando inflammatur & putrefit, calefacit illum locum,[a]†ǁ ǁquoniam non resoluit, nisi quã do[b]†ǁ ǁcalefacit exteriora corporis cum sparsione uaporis sui calefactione plurima. Et quãdo uirtus effunditur ad locum, ubi est læsio; tunc euacuantur exteriora à calore: quare infrigidantur, propriè quando in exterioribus sunt phlegmata cruda, uitrea, frigida. Et iterum quoniam resolui tur multoties ex eo uapor, qui non putrefit, sed eleuatur,[c]ǁ& facitǁcaliditatem, & associatur ei caliditas spatio paruo, deinde separatur ab eo separatione uaporis aquę calefactæ. Quum ergo separatur ab eo, & fuit in radice ante putredinem uehementis frigiditatis; redit & infrigidat corpus. Modus autem, quo fit cholerica, est, quoniã cholera quando est pauca, & intrinseca, & putrefit, & calefacit locum, & non resoluitur ex ea aliquid; accidit quod diximus in sua compare ex phlegmate. Et appropriatur hæc cholerica nomine taburos. Verum lipyria est nomen generis, & est longioris spatij quàm hemitritæus. Et habet aliquis ut dicat, quomodo erit febris & non procedet in ea caliditas ex corde in totum corpus? illud namque quod narratur, est de genere eius, in quo non procedit caliditas ex corde in totũ corpus.

pus. Responsio itaque est, quòd in terminis harum rerum attenditur una conditio, ut non sit quod prohibeat: sicut diffinimus aquam frigidã & humidam, quando [a] dispositã est secundum naturam suam, & non fuerit quod prohibeat: & diffinimus graue, quòd est illud, quod tendit inferius, quando dimissum fuerit cum sua natura: & in istis omnibus caliditas peruenit ad cor, & procedit in arterias, & spargitur. At uerò accidit prohibitio illius, in quibusdam locis, sicut accidit ei super quem ponuntur pruinæ. Nocumentum uerò harum necessarium est esse actu.

a B. dimissa

ANNOT.

Lipyria febris Galeno in finit. medic. ea est, in qua extrema & superficies refrigerantur, uritur profundum, excretiones detinentur, aspera sitientibus lingua est, pulsus paruus atque obscurus, quasi calor se intra receperit. Idem & in lib. de inæquali intemp. lipyrias febres esse affirmat, quando intus in ipsis uisceribus calor sentitur, in externis uerò partibus uniuersis frigus. quamuis præter has tale esse quoddam ardentium febrium perniciosissimum genus asserat, id quod etiã 4. aph. Contraria hæc est febris illi, de qua iam diximus, in qua intus frigescunt, extra uerò calida sunt corpora. Est uerò hic quæstione dignum, à qua nam materia hæc febris fiat. Author noster primis statim uerbis plerunque à pituita; quandoque tamen etiã à bile fieri ait. Gal. uerò 4. aph. eiusmodi febres esse ait, quando aliqua fortis inflãmatio uel erysipelas, in corporis parte profundiori euenerit, toto. s. ex uniuerso corpore ad locum affectum tracto sanguine; unde & uri profunda, & cutim refrigerari accidit. Aetius quoque lib. 5. si circa uentrem ignis fuerit sacer, febrem ex hoc accensam lipyriam nominari ait: sin uerò circa hepar, urentem siue fumosam, si circa pulmonem algidam. Ita ut ex Gal. & Aetij sententia lipyria, quum ex ijs febrib. sit, quæ inflammationes sequuntur, non putrida sed diaria dici debeat, si modo febres, quæ inflammationes sequuntur, diariæ sunt. aut etiã si ex ijs sit, quæ ex humoribus pendent, ab ea materia pendeat, quæ inflammationes & erysipelata facit; sanguinea. s. & biliosa; non autem pituitosa, ut hic author scribit. Profectò facile non uidetur statuere ut res hæc se habeat. Si tamen rem diligentius perpendamus, & si Gal. de pituita non meminit, non ab re tamen & hic & Mesues lipyriam ex pituita procreari existimarunt. Quum enim lipyria ea sit febris in qua quum interna urantur, frigent tamen externa; non mirum, ex tali pituita id prouenire, ex quali putat Auicennas, frigida, crassa, & uiscida. si enim hæc puresc at, certum est & uapores qui ex putrescente ea fiunt frigidos, fore & crassos, & uiscidos: adde etiam paucos, quum crassitudo eius dissolutioni obsistat. Excitentur autem ij ex profundis corporis partibus; certè quia crassi & uiscidi, non multum facile ad externas partes egredi; neque quia frigidi, calfacere multum poterunt. frigidos autem natura & potestate intelligimus, licet ob putredinem actu calidi sint: unde etiam si à fonte putredinis, à qua incaluere, recesserint, ad propriam eorum naturam redire, frigidos uidelicet euadere oportebit. internæ uerò ipsæ partes non dissipatis his neque diflatis magis etiam incalescent. Ad hæc uerò sit etiam ut externæ partes frigida pituita scateant, quod hic author ait; tunc certum est, magis id, quod diximus, sequi oportere; calescere interna, & refrigerari externa. cum enim uapores externis ijs partibus multa pituita crassa refrigeratis occurrentes refrigerantur; tum etiam reiecti neque difflandi uiam nanciscentes retrocedunt, & interni ardoris perspiratum densiori ueluti nube impedientes, maioris in his feruoris sunt causæ. Ita ut probè author noster lipyriam febrem à pituita fieri dixerit. Neque uerò (ut ad obiectas rationes eamus obuiam) quicquam prohibet rem ita esse. Quamuis enim Gal. & Aetius ex internis inflammationibus lipyriam fieri dixerint, propterea tamen inter diarias non inter putridas est reponenda. neque enim quæcunque inflammationem sequitur febris, diaria est; sed tamdiu, sententia nostra, diaria est, quamdiu, inflammatio nondum putrescit. ubi uerò putrescit, tum putrida quoque ipsa euadit. testimonio est Hipp. qui febres omnes ex bubone malas esse ait præter diarias 4 aph. innuẽs profectò his uerbis buboni & inflammationibus febres succedere ab ephemeris diuersas. Quum ergo diaria hæc non sit; tunc quamuis inflammationes et erysipelata hanc sequi Gal. asserat, non tamen eandem putrescenti pituitosæ materiæ negat succedere. Cæterum, quicquid de hac re sit, licèt lipyria ea & Græcis & Arabibus intelligatur, qua interius ægri uruntur, exterius uerò algent; non uidentur tamen in eius & ardoris & frigiditatis causa conuenire: quum Gal. non ob externas obstructiones; sed ob innati caloris & spirituum ex internæ inflammationis calore uel dolore ad uiscera tractionem, algere extrema, uri uerò præcordia arbitretur. unde & inter ardentes omnes febres perniciosissimam esse hanc testatur. constat uerò ardentes febres, una ea excepta quæ salsam pituitam sequitur, de qua antea, ex pituita non accidere, præsertim crassa & uitrea. ita ut Auic. & Mesues lipyriæ febris nomen cõmuniorem faciant, quã Galenus.

Cap. 8. — Com. 48. — Com. 48. — Cap. 89. — aph. 55.

Febris, in qua fit unaquæque duarum rerum, in unoquoque duorum locorum. Cap. 52.

SI hæc febris fuerit, non erit nisi ubi sunt duæ materiæ frigidæ, motæ propter putrefactionem, quarum una est in interioribus, & altera in exterioribus: & non est aliqua earum [a] plurimi nocumenti. Deinde quum incipiunt putrefieri, mandat unaquæque earum uaporem calidũ comprehendentem cum partibus suis, & ubi est frigidum.. Et tu quidẽ iã sciuisti causam in [b] regimine humoris frigidi in dispositione motus.

a B. plurimæ sparsionis — b B. infrigidatione

ANNOT.

De hepiala nunc agit, de qua Gal. & 1. de diff. feb. & lib. de inæquali intemp. & ex uitrea pituita fieri asserit putrescente mediocriter, alioqui enim si tota putresceret, quotidiana (ait Paulus lib. 2.) fieret: & rigores, ut Aetius, libro 5. febrem præcederent. Hanc rem tamen de qua & Paulus & Aetius, non memini Galenum aduertisse: fortasse, quod perquàm raro, ut Paulus ait, pituitam uitream totam putrescere ob eius immensam frigiditatem accidat.

Cap. 6. — Cap. 8. — Cap. 26. — Cap. 88.

Febris syncopalis humorosa. 53.

HAec secũdum plurimum est propter phlegma crudum, [a] quod est ex nauseatiua facietate repletionale, quod facit febrem dispertitam plurimum, quod iam uincit uirtutem. Et secundum plurimum adiuuat [b] super eam debilitas oris stomachi. Et quando mouetur, & incipit in putrefactione, uincit uirtutem plus, & facit eã hæsitantẽ, quæ si dimissa fuerit cũ materia,

a B. grossum separatum. Alia litera ex nauseatiua satietate dispertitum — b B. nocumentum eius

non

non sufficiet contra materiã. Et qñ occupatio fit in euacuatione eius cum facilitate, fit inobediens aut mouetur motu præfocante uirtutẽ. Et quando occupatur in euacuatione eius cum solutione uentris, aut phlebotomia, cum labore, non tolerat uirtus. Quomodo enim tolerabit, quum sit il lic cum sua quiete syncopis? Et cum hoc toto ipsi indigent euacuatione uehementer. Et iterum ipsi indigent cibo uehementer, quoniam in humoribus eorum non est quod nutriat corpus, & uiui ficet ipsum: & corpus eius est priuatum nutrimẽto. Quòd si studueris in cibando, additur materia diminuta, & si nõ cibatur, cadit uirtus. Et accidit in inceptiõe sui, ut effundatur ad cor res frigida faciens accidere syncopim, & minoratur pulsus, & tardatur, & fit rarus. Amplius natura solicita est in calefactione materiei, & subtiliatione eius: & putredo quæ mouetur in quasdam partes eius, adiuuat super eam: ergo euadit cor à nocumento & frigore eius, & cadit in nocumẽtũ caloris eius: quare fit pulsus uelox, & propriè in cõstrictione sua, plusquam fit uelocitas aliorum: quamuis illud, quod uincit, cum hoc, sit paruitas, & tarditas, & raritas. Et periodus eius est periodus phlegmaticæ: & non alteratur ab ea: & est cũ ea inflatio faciei, & mollities corporis. Et colores habentium eam non figuntur super dispositionem unam, imò quandoque est cinerea, & plumbea eius materia, & quandoque fit citrina, & quandoque fit nigra: & quandoque fiunt labia eorum sicut labia comedentis mora. Oculi uerò eorum sunt fusci, uirides, exeuntes ualde apud cõmotionem ægritudinis. Et fit sicut maniacus: Et quod est sub hypocondrijs eorum, est uehemẽtis inflationis: & similiter uiscera eorum. Et quandoque euomunt acetosum & quando est eis apostema in quibusdam uisceribus, tunc nõ speratur omnino. Et quandoque accidit eis in quibusdã horis ex cholera dominante, grossa: & fit cum ea in uisceribus adustio, & euomunt choleram, & sunt ei periodi phlegmaticæ secũdum plurimũ.

c B. in materia aggrauante

d B. frigoris

e † B. propterea φ materia earum non figi tur super unam dispositionem

f B. squinãtici

Annot.

Scripsit de febre hac Gal. 12. meth. fusius. Egit & Paulus lib. 2. & Trall. lib. 12. Discrepare tamen hic à Gal. uidetur, quum ait Et iterum ipsi indigent cibo uehementer &c. qui syncopali febre ob humorum cruditatem laborant, egere alimentis ait, quòd eorum corpus non alatur. At Gal. 12. meth. qui ita affecti sunt longißimam cibi abstinentiam ferre testatur, φ corpus ex crudis ipsis, quos continet, concoquendis succis alatur. Verùm ita forte discordia hæc diluitur. Id ægrorum genus, si modò crudi, quibus affluunt succi concoquantur, mediocriter nutriuntur. alioqui uerò si crudi ij succi non coquantur; tum, quum nihil prorsus nutriantur, in eo discrimine sunt, quod Auic. scribit, ut uirtus concidat si nutriantur, quum tamen nutriri postulent. & desperatam salutem esse Gal. testatur. Forsasse ergo hos Auic. intelligit, quando nihil nutriri ait. aut etiam non prorsus nihil, sed imbecilliter nutriri intelligit.

Cap. 3. Cap. 3. Cap. 37. Cap. 3.

Febris syncopalis minuta subtilis. Cap. 54.

Haec febris est acuta, & cadit pulsus, & uirtus in paroxismo, uno aut duobus paroxismis, cum additione, & eueniens in corpore cum uelocitate. Et quandoque non sufficit cũ ea uirtus usque ad. iiij. & fit ex chymis subtilibus, plurimum quorum cholericum est, uehemẽtis subtilitatis, & profundationis, malæ substantiæ uenenosæ, cui iam accidit putrefactio in corporibus calidæ complexionis, siccæ ualde. & plures paroxismi huius febris sunt paroxismi tertianæ.

a aciens cade re pulsum & uirtutem
b B. mollitie se
c B. quorum plurimi sunt cholerici

quente dissolutionẽ accidẽte Alia litera addi tione dissolutionis accidẽte

Annot.

Habes & de hac re ex Gal. plurima 12. meth. Scripsit & de eius curatione Paulus li. 2. & Trall. li. 12.

Cap. 4. Cap. 38. Cap. 3.

Febris diurna, & nocturna ex phlegmaticis. Cap. 55.

Diurna est, cuius paroxismus accidit in die, & eius tepor in nocte. Et nocturna est ecõuerso. & utræque sunt malæ; sed diurna est longior, & deterior. & facit cadere multoties propter longitudinem suam, & suum euentum in calore diei, in hecticam. Et si ipsa non esset sæua, nõ accideret hora apertionis pororum, & resolutionis uaporis, & non accidit nisi propter multitudinem materiei, & fortitudinem eius. Et est necessarium cum hoc, ut patientes eam cibentur in nocte, & non permittantur dormire super repletionem stomachi: & præcipiantur uigiliæ, & est ex eis quæ faciunt cadere uirtutem. Et tolerantia febris in calore diei, & uigiliæ in frigore noctis, sunt ex eis magis dignæ, quæ faciunt cadere in hecticam: & ad summum est de genere febrium difficilium.

Annot.

Nocturna ait Hippocrates 1. de uulg. morb. Sect. 3. non admodum lethalis; longa tamen est. diurna longior. sunt quibus ad tabem uergat. Reddit huius sententiæ rationem Gal. in eius loci Commentarijs, quam hic Auicennas.

Text. 6.

Cura phlegmaticæ. Cap. 56.

Cura huius ægritudinis diuersificatur secũdum horas suas, scilicet principium, & augumentum, & statum, & declinationem. Et secundũ apparitionẽ digestionis in ea, & eius occultationẽ: Et diuersificatur secundũ materias suas. s. phlegmaticam acetosam, & phlegmaticã uitreã, & phlegmaticã salsam & dulcẽ. Et oẽs eius species cõmunicãt in hora principij in trib. rebus in necessitate lenificationis æqualis, aut uomitus. Et in necessitate administrationis subtiliantium, & incidentium, & diureticorum. Et quum super uenerint febri dies tres, subtiliatur in ea materia propter febrem: & si ante illud mouebis, nocebis, & non facies aliquid. Et in augmento cum subtiliatione regiminis secundum æqualitatem. Et fortasse est contentus aqua hordei in primis tribus diebus, sperando, quòd sit status eius propinquior, propter subtiliationem materiei aut paucitatem eius. Quod si certe sciretur, quòd status eius esset tardus; non subtiliaretur regimen: quamuis fames, & somnus super famem, & exercitium super famem, si non debilitant, sint ultima in iuuamento huius ægritudinis: imò declinaretur in principio ad ingrossationẽ usque ad septimum, deinde gradaretur: uerum augumentũ eget, ut subtilietur regimẽ in primis. Si autem status apparet longinquus, possibile est ut succurratur

a B. præseruatione ab aliquo nocumento cũ subtiliatione regiminis declinante ad
Alia litera cura conuenienti cũ subtiliatione regiminis declinante ad

b B. cura conueniens

tur illi cum ingrossatione regiminis: deinde gradetur usque ad horam status, quoniã tempus est sufferens in acuta. Quũque pertransierit septimus, non stes tunc super subtiliationem; quoniã illa debilitat, & addit in debilitate oris stomachi. Et quoties senseris longitudinem maiorem, subtilia minus: quàmuis subtiliatio eius in ipsa, omni no magis sit necessaria quàm in quartana. Et similiter oportet, ne festines cibare ipsum cum eis, quæ sunt sicut pulli, & panis cum[c] muzaguarac nisi timeatur debilitas: aut appareat declinatio. Amplius diuersificatur cura eius, cuius causa est phlegma salsum, & dulce: & cuius phlegma est uitreum, & acetosum, & fit ex[d] ea nimium frigus, in qua corpus non calefit. Veruntamẽ in duabus primis necessaria est lenificatio cum medicina leni, & infrigidatio quædam: Et in duabus secundis cum medicina magis laboriosa. Et in duabus primis indigetur incisione cum subtiliatiuis, in quibus nõ est calefactio plurima, quãuis sit exsiccatio plurima. Et in duabus secundis necessariũ est illud quod subtiliet cum incisione, & calefactione cum[e] acredine: & propriè quũ phlegma est permistum cum melancholia: nam necessaria sunt in huiusmodi ea, quæ sunt sicut diacyminũ. & cõfectio de sulfure, & administratio salsorum. Et conuenientiores medicinæ, quæ administrantur in principio, sunt geleniabin usque ad diem septimum. Et non est malum, ut administretur iterum aqua fœniculi, & aqua endiuiæ, & aqua apij cum geleniabin secundum necessitatem. Et syrupus acetosus est uehemẽtis[f] necessitatis iterũ. Et aqua mellis cũ hyssopo. & est possibile ut cõsequatur per eam illud, quod quæritur de lenificatiõe naturæ. Et propriè cũ solutiuo facto de zuccaro[g] † & rosis rubeis nominatis persicis: quoniam est solutiuum, & lenitiuum. Et quando necessarium est, ut confortetur eius lenificatio, confricetur in aqua † lubleb: & permisceatur si uoluerit, cum casia fist. & penidijs. Et iterũ geleniabin acceptum cũ melle: & tereniabin permistum cum aqua lubleb: Et non fiat assiduatio super ea cum solutiuis in principio, & post ipsũ: & propriè quando cum materia est cholera: illud enim perducit ad corruptionem complexionis. Et multi quidem homines dant in potu in principio sicut est, medicinam de turbit in omni nocte, & sicut pilulæ de mastiche in hebdomada bis, & sicut pilulæ de seminibus diureticis. Descriptio medicinæ de turbit. ℞. zingiberis, & masticis amborum an. ℨ. x. turbit sicut alcohol. ℨ. x. zuccari tabarzet quantum omnia: & detur in potu ei omni nocte aure. j. & illud fiat, quando natura est nõ lenis: Si enim respondet omni die bis, non indiget hoc: Ego uerò non diligo[h] † expectationem digestionis, & lenificationis cum eis, quæ diximus prius: imò oportet, ut euacuetur ex ea aliquid, & expectetur in reliqua, usquequo digeratur: & fiat illud cum facilitate paulatim, absque superfluitate; deinde perueniat ad diuretica. Et similiter abhorreo, quod est simile aquæ prunorum, & tamarindorum, & similiũ de illis, quæ debilitant,[i] † & soluunt subtile. Et si materia fuerit decliuis ad additionem frigoris, misceatur cum ea medulla carthami. Et si fuerit materia ad choleram decliuis, misceatur cum eo

c B. mezaurat Alia litera imo sit panis cũ ferculis

d B. eis febris quæ dr̃ ferumũdus. i. alzemherine

e B. acuitate

f B. iuuamenti

g †B. Alia litera rubeo Alia litera †uolubilis

h B. nisi

i †B. stomachi

sirupus uiol. aut uiolæ conditæ & siracost, aut uiolæ siccæ contritæ. Et adiuues cum clysteribus leuibus, factis ex melle, & sale, & aqua siclæ, & oleo sisamino. Et uomitus fiat cum aqua raphani, & raphano infuso in sirupo acetoso cum seminibus & his similibus. Et si necessarius est uomitus plurimus propter multitudinem eius, quod accidit ei de nausea, & alteratione saporis oris, administrentur grana raphani, & bibatur ex eis usque ad aure. j. cum aqua frigida. Et uomitus quidem cũ eo, quod est in eo de debilitate stomachi, est uehementis iuuamenti ualde: & est ultimus huic ægritudini. Oportet ergo, ut expectetur in eo septimus, ut non accidat ex eo in principio[k] debilitas apostemans corpus stomachi. Et si sit[l] grauis in eo uomitus, non prouoces ipsum super ipsum cum labore. Et si accidit uomitus, & propriè in principio periodi, non retineatur nisi[m] † fatiget, & debilitet; tunc enim restringatur sicut cum miua, & sirupo de mentha, quæ dicemus post. Et si accidat dolor capitis, administrentur embrochæ ex chamæmilla cum immissione. iiij. extremorum in aqua calida, & ligatione crurium cum fortitudine. Et si indigetur aqua hordei, administretur decocta cum radicibus quantitate[n] æquali: aut misceatur cum ea sirupus acetosus de melle, si nõ acetat in stomacho: aut aqua mellis, si acetat. Et melior hora, in qua dat in potu illud, est si fuerit in aqua eius in principio rei tinctura: tunc enim oportet ut in potu detur in primis de geleniabin, deinde detur in potu post ipsum duabus horis aqua hordei. Et non oportet ut fiat inunctio cum unguentis resolutiuis: & neque embrochatio fiat cum embrochis subtiliatiuis, quum ægritudo est in principio, & humor est in corpore[o] ambulans; ipsa enim mollificant uiscera sua calefactione humida. Et alienetur aqua frigida. Et quoties uideris urinam grossiorem, & rubicundiorem, non erit malum si phlebotomaueris. Et necessarium quidem est, ut[p] redeas tunc ad sirupos acetosos. Et scias, quòd fricatio est de curationibus iuuantibus eos: & quanto fuerit phlegma uiscosius, & grossius, tanto erit fricatio magis conferens. Et dicitur, quòd fricatio cum tela araneæ cum oleo, est iuuatiua ualde. Et quando incipit egritudo augumentari, & post illud, tunc sit sollicitudo[q] † de ore stomachi, & quòd ipsum confortat. Et sint masticationes factæ ex mentha, & mastiche, & aniso. Et administretur uomitus cum raphano, secundum quod diximus cum minoratione cibi. Et sit cum geleniabin quod in potu datur, in principio. Et post septimum permistum quod cõfortet os stomachi: Et sit in eo prouocatio plurima, sicut anisum, & mastix. Et sit cũ aqua calida, & propriè in principio periodi: nam ipsum resistit rigori, & frigori, & extinguit cum hoc sitim,[r] quamuis sit æstuosa. Et multoties quidem conceditur euacuatio phlegmatis, & humoris crudi in hac hora; sed melius est ut expectetur in ea complementum digestionis. Et quando ægritudo incipit cum calore, & assiduat, iuuatur cũ huiusmodi trochiscis. ℞. myrobalanorum citrinorum, aloes, succi eupatorij, succi absinthij, omnium an. ℨ. v. croci, & masticis amborum an. ℨ. vj. informẽtur trochisci, & sumatur ex eis omni die põdus. ℨ. j. & omni no

k B. Alia litera labor

l B. difficilis

m B. superfluat &

n B. moderata

o B. Alia litera mobilis seu furiosus

p B. Alia litera properes

q †B. plus

r B. si excitata fuerit

cte pondus. ʒ.s. Et quum uides, quòd digestio apparet, adiuua eam cum eis, quæ sunt sicut folia apij, & fœniculi, & radices squinãthi, & capillus ueneris. Si autem scias, quòd materia est frigida ualde, non est malum uti pipere pauco, & uti uino pauco, subtili, non plurimo. Et quandoque adiuuant unguenta resoluentia ad digestionem & resolutionem cum uirtute forti: & sunt conuenientiora in hac ægritudine, quàm in reliquis febribus. Et oportet, ut consideretur in hoc uirtus, & febris, & rigor. Quòd si uirtus fuerit fortis, & febris non fuerit sæua ualde, adde in[f] ea in unctionibus confricando & si nõ, administrentur olea subtilia, quæ ad æqualitatem sunt decliuia. Et quã do pertransit .xiiij. tunc necessarium est administrare, quod subtiliat plus, sicut fœniculum, & apium: & fortasse indigemus semine amborum, & aniso, & eo quod est sicut sirupus acetosus cũ seminib. in quo ponuntur hyssopus, & alhasce: & administratione trochiscorũ de rosis: & fortasse est necessarium addere in eis propter stomachum, thus, & masticen, & cyperum, & absinthium, & his similia, secundum quod exigit illud, quòd præsens est. Et uinum subtile confert eis in hac hora, cum subtiliatione sua, & quia confortat calorem innatum, & quia prouocat, & sudare facit. Et quum uideris digestionem, & fortitudinem, dabis ei in potu post illud trochiscos de absinthio. Et quum uideris frigus in principio paroxismorum nocere; & ægritudo non est in principio; da in potu aquam calidam, in qua decocta sunt ea, quæ sunt sicut semen apij, & anisum, & ocymum: & administrabis iterũ huiusmodi, & fortiora eis, embrochando, & uaporando, & huiusmodi. Et quandoque datur in potu ad rigorem uehementem decoctio, secundum hunc modum. ℞. zingiberis, origani, ammeos, omnium an. ʒ.iij. coriandri. ʒ.iiij. rosarum, calamẽthi, amborum an. ʒ.iij. passularum. ʒ.vij. decoquantur secundum descriptionem & sit dosis. ʒ.iij. Et quum uideris[t] phlegma, dabis in potu tyriacam: & dentur iterũ in potu trochisci de rosis magni cum aqua fœniculi: & detur ei omni nocte medicina de turbit: & pilulæ de aloe, factæ cum[u] speciebus,[x] quæ sunt sicut piper. Et ad illud est decoctio huiusmodi. Recipe hieræ. ʒ.vij. turbit. ʒ.x. myrobalanorum nigrorum. ʒ.v. eupatorij. ʒ.v. salis indi. ʒ.ij. bedeoard, suchaha omniũ an. ʒ.iiij. anisi. ʒ.iij. decoquantur cum aqua apij, & sumatur de ea in potu secundum quantitatem necessitatis. Et fortius illo est illud, quod recipit duarum radicum & radicis[y] lilij omnium an. ʒ.x. hieræ. ʒ.viij. succi eupatorij. ʒ.v. seminis apij, & fœniculi, omniũ an. ʒ.iiij spicæ, menthæ amborum an. ʒ.vij. fiant ex eis trochisci & administrentur. Decoctio bona. ℞. duarum radicum ambarum an. ʒ.x. passularum enucleatarum. ʒ.vij. anisi, & masticis, amborum, an. ʒ.iij. bedeoard, & suchaha, & eupatorij, omnium an. ʒ.iiij. decoquantur in libris tribus aquæ, usque quo redeat ad libram .j. aquæ, & sumatur in potu aliquot diebus in ieiunio. Trochisci boni apud chronicas febres, & uehementiam rigoris. Recipe hieræ, succi eupatorij, absinthij, suchaha, bedeoard omnium an. ʒ.v. seminis apij, fœniculi, anisi omnium an. ʒ.iij. sal. naphtici. ʒ.iiij. seminis cuscutæ, myrobalanorum kebulorum, omnium an. ʒ.x. agarici. ʒ.xv. trochiscorũ de ros. ʒ.xx. de turbit. ʒ.xxx. fiant ex eis trochisci: & sunt solutiui. Et iterum aloes, myrobal. citrinorum, & reubar. masticis, succi eupatorij, absinthij, omnium an. partem .j. croci partis unius medietatem, terantur, & administrentur. Et iterum hieræ, myrobal. kebulorum, salis, omnium an. ʒ.iiij. seminis apij, & fœniculi, & anisi omnium an. ʒ.j.s. absinthij. ʒ.v. trochiscorum de ros. ʒ.iij. suchaha, bedeoard omnium an. ʒ.ij. terantur, & informentur pilulæ. Decoctio bona. Recipe eupatorij. ʒ.v. & radicis lilij, & radicis liquiritiæ, & ammeos, omniũ an. ʒ.iij. seminis apij, fœniculi an. ʒ.iiij. rosarum. ʒ.v. decoquantur omnia, & sit dosis eius omni die. ʒ.iij. Et iterum, radicum trium, omnium. an. ʒ.x. seminis seminis anisi, apij, omnium an. ʒ.ij. suchaha bedeoard, eupatorij, absinthij omnium an. ʒ.v. centaureæ. ʒ.iij. decoquantur, & bibantur. ʒ.iiij. Et iterum herbæ eupatorij, fumiterræ, bedeoard, suchaha, absinthij omnium ana drac. v. passularum. ʒ.x. myrobalanorum citrinorum. ʒ.x. Et hæc qui dẽ cura est salso. & ei, ĩ quo uincit cholera, magis conueniens. Et agaricum, quum de eo sumitur in puluere ex ʒ.j. usque ad ʒ.j. & tertiam, diebus continuis, prohibet elongari ægritudinem. Sumatur ergo puluis ex eo, & commisceatur cum melle, & bibatur. Et semen urticæ post digestionem est mirabile ualde, sumptum in puluere, aut cum melle. Verùm si[z] acciderit ei modus aliquis solutionis uentris, oportebit ut addatur in eo pro pter debilitatẽ hepatis[a] semẽ cuscutæ: & propter debilitatem stomachi mastix, & anisum: & propter debilitatem splenis, & grossitudinem eius, radix[b] apij, & scolopendria: nam multoties associatur huic ægritudini splen: & fortasse oportet, ut addantur propter ipsum cyperi, & grana de ben, & fœnugræcum, & considere tur cum hoc dispositio uehementiæ febris, ut non accidat uehementia calefactionis. De euacuationibus uerò, quæ sunt fortiora, & indigetur eis in hac ægritudine apud digestionem, est, ut augumentetur dosis de pilulis de turbith, & administrẽtur clysteria fortia. Et de illis sunt pilulæ istę. Recipe masticis sextam. ʒ.j. succi absynthij quartam. ʒ.j. pulpæ coloquithidæ sextam ʒ.j. hieræ picræ. ʒ.s. agarici. ʒ.s. informentur pilulæ cum sirupo acetoso mellino, & sumantur in potu. Et de illis sunt pilulæ de mastice, & de aloe. Quòd si materia fuerit ad caliditatem decliuis, sumantur de trochiscis de spodio solutiuis tres trochisci, & de turbith aurei .j. scammoneæ aure .s. succi eupatorij aure .ij. & dentur in potu secundum quantitatem uirtutis. Et iterum eupatorij, absinthij, capilli ueneris, & myrobalani, fumiterræ, passularũ mundatarum æquales sumantur partes, &[c] dentur in potu secundum quantitatem necessitatis. Et si non suffert corpus solutionem uentris, perueniatur ad diuretica, & subtiliatiua, & sudare facientia: Et de summa illorũ, quibus indigetur, tunc est infusio aloes cum melle. Et quando declinat ægritudo, non est tunc introitus balnei ante cibum malus. Cibi autem eorũ sint subtiles sicut acetum & oleum: & quandoque

[f] B. uirtute unguentorum

[t] B. digestionem completã tũc fiat euacuatio & prouocatio cum eo in quo est fortitudo & detur in potu sicut debidcheribita. Et si fuerit materia ex frigidiori phlegmate

[u] B. eupatorio aut factæ cũ

[x] B. aromatici

[y] B. liquiritiæ

[z] B. uoluerit pilulas solutiuas oportebit ut addat in eis. Alia litera voluerit aliquem modum solutionis uẽtris oportebit ut in eo addat. Alia litera ad extrahendũ & euacuandum ipsum meliora sunt solutiua uẽtris & oportet ut addatur in eis

[a] B. Alia litera rheubarbarũ &

[b] B. capparis

[c] B. Alia litera decoquant &

doque ponitur in eis parum almuri, & propriè in fine eius. Illi autem, qui ſunt fortiores, ſunt[d] §altaragi§ & pulli & alcubugi, & his ſimilia, poſt declinationem. Et oportet, ut ponantur in eis, & ꝓpriè apud digeſtionem ea, in quibus eſt inciſio, ſicut acetũ, & ſinapis, & almuri. Et ſi fuerit phlegma acetoſum, malum, uiſcoſum, porrum & aqua ciceris ſunt de melioribus cibis eis:[e] §& quandoque§ ponuntur in eis cyminum, & anethum, & oleum. Et iterum [f] §beguerid§ facta ex ſicla, & almuri, & aceto, & oleo abluto, & [g] § alchaguamac ſicut Kemmach de capparibus, & remach§ de anetho, & origano, & aniuden, & aſparagis. Et deuitentur olea, in quibus eſt infrigidatio & humectatio. Et hora cibi eſt poſt teporem paroxiſmi, & eradicationem eius; & ante paroxiſmum ad minus.iiij.horis. Menſura autem ſomni eorum eſt, ut ſit æqualis uigilijs; ut ſit digeſtio materiei ad ſomnum, & reſolutio ad uigilias. Et balneum quidem eſt uehementis nocumenti, niſi poſt declinationem. Et ſuccurritur uomitui eius quando ſuperfluit: Et oportet ut adminiſtretur in illo, quod ſit ſicut miua, & ſirupus de granatis cũ mentha ſimul cognitus. Et ſi neceſſarium eſt fortius, ſumatur de granis granatorum muzorum. ʒ.x. & thuris albi, & maſticis amborum an. ʒ.v. menthæ. ʒ.vij. decoquantur in duab. libris aquæ, in qua ſint [h] §folia menthæ, donec minuatur.§ Et ſuccurratur fluxui uentris eius, quum ſuperfluit, cum retentione eius cum eis, quæ ſciuiſti de ſtipticis[i] §regimẽtalibus, & medicinalibus.§ Sed eius quidem debilitationi ſuccurritur, ut cibetur ſucceſſione eius pullis aſſatis, & in patellis coctis: & ut adhibeantur ſuffumigationes, & odores uiuificantes. Et ſi acciderit inflatio in facie, & extremitatibus, iuuantur quum adminiſtrantur huiuſmodi trochiſci. Recipe aniſi, & laccę ablutę, amborum an. pondus. ʒ. v. amigdalarum [k]†§

§ exorticatarum, croci, marmacor omnium an. ʒ.iiii. ſeminis apij, ſeminis fœniculi, floris ſquinanthi, omnium an. ʒ.iii.[l] § floris § eupatorij. ʒ.iij. ſpicę. ʒ.v. hieræ picræ. ʒ.vii. roſarum. ʒ.x. fiant ex eis trochiſci, & adminiſtrentur. Et fortaſſe indigebis eis, quę ſunt ſicut homoruſia, & dialacca, & medicamen de amigdalis amaris. Et ad longitudinem febris [m]†§

Recipe roſarum, pondus. ʒ.x. maſticis, & ſpicę, & fœniculi, & ſeminis apij, & ſeminis endiuiæ, & ſucci eupatorij, & ſucci abſinthij, omnium an. ʒ.iii. ſpodij. ʒ.v. fiant trochiſci: & ſit doſis ex duabus. ʒ. uſque ad.v. cũ. ʒ.x. de geleniabin in decoctionis fœniculi quantitate. ℥.ij. Et ammeos confectum cũ melle eſt magni iuuamẽti in huiuſmodi loco. Et fortaſſe indiges propter longitudinem frigoris fricatione: & modus in ea eſt, ut incipiat ab humeris, & inguinibus, quãdo ſpargitur caliditas in manibus, & pedibus, & calefiunt. Si autem ſenſerit ſimilitudinem laſsitudinis, fiat permutatio ad fricationem dorſi. Et quando uehemens fit calefactio, [n]†§

quæ neceſſaria eſt in eis, tũc dimitte eam§ ad aliud membrum. Et de oleis bonis eis eſt oleum dulce, in quo non eſt ſtipticitas, & oleum chamæmillinum, & oleũ de anetho decoctum in uaſe duplici. Quũ ergo compleueris, tunc abſterge cum oleo aliquo, ut non anguſtietur. Et non eſt malum, ſi fricationem ſiccam ſequatur fricatio cũ oleo aliquo. Et de illis, quæ ſeruant ſtomachos eorum, ut non debilitentur, ſunt unguenta inuncta capiti ſtomachi, quæ ſunt ſicut chamæmillinum, & oleum nardinum, & oleum anethinũ, & fortius illo [o] § alnazoki.§ Et de emplaſtris iuuatiuis eſt, ut decoquatur chamęmilla cum re pauca maſticis decoquendo cum uino cum duplo ſui de melle. Et ſi ceciderit appetitus, tunc melius eſt ut non adminiſtretur uinum [p]§ſolum, imò § in quo decocta ſint ſicut chamæmilla, & [q] §dactyli§ & melilotum, & abſinthium.

d B. altheiugi

e B. quum

f B. buared

g B alchuamach ſicut alchamach de capparibus & chamach

h B. manipuli parui mente donec ad medietatem perueniat.

i B. regiminis cibalis, & medicinalis. Alia litera regimentalibus cibalibus & medicinalibus

k † B. Alia lr̃a amararum

l B. ſucci

m † B. cum rigore & frigore

n † B. eius non eſt malum tunc ut fiat fricatio cum oleo ita ut in membro ultimetur calefactio ei neceſſaria & dimittatur ipſa uel permutetur ipſa

o B. eſt oleum alrazachi

p B. imò almibachtegi

q B. Alia litera ſiſimbrium

ANNOT.

Scripſit de quotidianæ intermittẽtis curatione Gal. I. ad Glau. ſcripſere Paulus lib. 2. Aetius lib. 5. quambreuiſsimè. fuſius Trallianus lib. 12. Pulchre totum hoc negocium author noſter proſequitur. Atque, quum Gal. in tradenda pituituoſæ febris curatione, quæ uarias pituitæ ſpecies ſequi poteſt, unum tamen curandi modum proponat, de qua re etiam à Tralliano taxatur; docet author noſter quomodo huius curationem pro tẽporum coctionis, ac materierum uarietate uariari oporteat: qua etiam de re Trallianus plurima. Duo hic præſertim animaduerſione digna uidentur. Gal. in his febribus ab initio ad ſtatum uſque, materiæ uacat concoquendæ: à ſtatu uerò, & uomitione & purgationibus concoctam materiam educit. Auicennas tamen, quod & Trallianus, non exacta & abſoluta coctione per interualla purgant: ita, ut, quod recentiores ferè omnes, partim concoquant, & partim euacuent. Galenus item generatim quæ incidant attenuentq́; in pituitoſa febre proponit. Auicennas tamen, cui & Trallianus conſentit, pro uarijs ſpeciebus uarias quoque curandi formas tradit: neque in ſalſa pituita ratione alia curandũ putat, quàm ijs quæ refrigerent & humectent. Verùm ad hæc. An etiam ante ſtatum purgare liceat, & partim concoquere partim educere, ut noſtri faciunt; an uerò ſummus ſtatus & ſumma coctio expectanda, uidetur nobis non aliunde quàm ex pituitæ natura ſtatuendum. Hæc ſuapte natura frigida eſt & uiſcida: coctioniq́; propterea non ſatis apta. Quòd ſi præterea & multitudo accedat, certè multo etiam difficilius negocium reddit. Non inepte ergo partim concoquitur, partim educitur, quum tota ſimul concoqui niſi longiſsimo tempore nequeat: quum etiam, ſi exactiſsimam coctionem expectaueris, in diſcrimine res ſit, ne, quæ concocta iam erat, denuo eius, quæ reliqua eſt, putreſcentis pituitæ contactu recrudeſcat. At ſi tenuis pituita eſt, non multum uiſcida, neque plurima, id quod forte euenit, quum naturalis pituita putreſcit; expectari ſumma poſſe coctio uidetur, quod eſt à Gal. obſeruatum. De uarijs uerò curationum modis. iri profectò inficias, qui rectè rem perpendit, non poteſt, neque unam has curandi febres eſſe rationem; neque ſalſam pituitam, quæ ad bilis naturam uergit, calfacientibus, attenuantibuſque, ſed frigidis & humidis concoquendam. In exquiſita tamen quotidiana, quæ ex naturali & pituita fiat, non alia curatio conueniet, quàm, quæ à Galeno tradita eſt. His ita ſolutis quæſtionibus, nunc reliquis prætermiſsis, ea tantum perpendenda ſunt uerba quum ait § Ego uerò non diligo expectationem digeſtionis &c. § quæ profectò ſummis uiris negocium fecere. Alij enim negatiue legunt, ut modo legimus: alij affirmatiuè § Ego uerò non diligo niſi expectationem. Harum lectionum utra probanda ſit, difficile eſt iudicatu, quum in

aph. 25. Cap. 86. Cap. 7.

in educenda purgatorio medicamento materia, alij expectari coctionem uelint, alij nolint. Nobis tamen *utramuis elegeris, non multum uidetur laborandum. Si affirmatiuè legas, non diligi nisi expectationem coctionis.i. laudari ab Auic. ut coctionem expectes; id de exquisita purgatione erit intelligendum, quæ certe non nisi obita coctione tentanda est Hipp. consilio 1. aph.sin uerò negatiue legeris, non diligi expectationem.i. non probari ut coctio pro purgante medicamento exhibendo expectetur; id de exquisita coctione & non exquisita purgatione dictum erit. ut scilicet pro purgante medicamento non exquisito perfectam coctionem expectari nolit: quin antequam perfecta ea sit, si modo appareat, euacuari aliquid iubeat, sed ut ait, cum facilitate: deinde uerò expectari, ut quod reliquum est concoquatur. cuius certe rei supra rationem attulimus, quũ causam reddidimus cur Auic. & nostri in quotidianis partim concoquant, partim euacuent, neque summam coctionem pro summa purgatione expectent. facit uerò & ad hanc rem eorum placitum (de quo iam sæpius) qui morborum etiam initio purgatoria exhibent. qui certè si morbi initio felici euentu medicamentum ex purgantibus exhibent, quanto felicius, si id apparente, licet non perfecta coctione egeris, res eueniet? Verùm obijcies statim rẽ non ita se habere, quum propterea superioribus uerbis Rasim hic author repræhenderit, quòd hac curandi ratione sit usus. At non eadem tamen est ratio. neque enim propterea Rasim damnat, quòd medicamenta non concocta materia exhibeat; sed, quòd singulis noctibus si aluus laxa non erat, medicamentum ex turbith propinaret. Videtur ergo hic author frequẽtem & quotidianam purgationem improbare; non tamen si paulatim concoxeris, & paulatim eduxeris; leui tamen & facili purgatione, non autem forti. Hoc sentire nobis Auic. uidetur, & nobis posterior hæc lectio satisfacit, quamuis, ut diximus, & alia quoque probari poßit.*

aph.22.

Cura phlegmaticæ continuæ, quæ nominatur latica. Cap. 57.

Est cura facientis paroxismum omni die: & differt ab ea, quoniã oportet ut in[a] § illa § sit administratio subtiliantium calidorum cũ facilitate. Et[b] § hoc si fuerit contentus § eis, quæ sunt sicut sirupus acetosus, & geleniabin, & iuleb de melle, & aqua eius. & aqua fœniculi, & apij, & radicum trium sine dubio confert. Et quãdoque confert eis[c] § kisch § de anetho, &[d] § kisch § de capparibus, & propriè cum uestigijs digestionis. Et præparentur cibi eorum in obseruatione temporum, & diuersitatis eius, & fortitudine uirtutis, & debilitatis eius in præparatione, cuius rememoratio præterijt. Et de medicinis bonis ad eos sunt trochisci de decem generibus. Et iterum de medicinis expertis ad eos est illa, quæ recipit rosꝫ. ʒ. vj. succi liquiritiæ fumiterrę, spicæ, omnium an. ʒ. iiij. masticis. ʒ. iij. karabe. ʒ. ij. anisi. ʒ. ij. præparentur. Et iterum trochisci eupatorij. ʒ. iiij. rosarum. ʒ. i. & tertiam, spodij. ʒ. ii. & .s.[e] † §

§ Et iterum, troch. absinthij, quorũ descriptio. Recipe.[f] † § § assari, seminis apij, anisi, amigdalarum amararũ, suchaha, bedoard, succi eupatorij, spicæ, masticis, omniũ an. ʒ. ij.[g] † §

§[h] § Et iterum, eupatorij. ℥. iii. rosarum rubearum. lib. i. spicæ. lib. s. spodij. ℥. iiij. §

a B. ista

b B. φ contentetur

c B. chemach

d B. chemach

e †B. Et iterũ eupatori. unc. iij. rosarum lib. s. spod. j. unc. iiij. spicę. lib. s.

f † B. absinthij

g †B. conterũdã tur & cribellentur & misceantur & fiant trochisci

h —— B.

Cura epialos & lipyriæ. Cap. 58.

Cura eorum propinqua est curæ, quam diximus, & sũt ambę associatę uni uiæ: & oportet, ut incipiatur in primis à sirupo acetoso mellino, & zuccarino. Et præcipitur in eis ambabus, ut administretur rob agrestæ decoctũ cũ melle, & sirupo rosꝫ. deinde fiat gradatio de uia sumendi in potu semina, & aquas eorum ad infusionem aloes: & trochiscos de rosis cum mastice: & pilulas de aloe, & hieram picram, & pilulas de eupatorio. Et oportet ut in eis ambab. simul stomachi solicitudo habeatur, & administretur uomitiuum cum aqua phaseolorum & raphani, & anethi, & calamenthi, & diuretica. Et de solutiuis iuuatiuis est illud, quod fit ex myrobalanis nigris, & citrinis, & turbit, & zuccaro. Et de illis, quæ conferunt eis iuuamentum magnum, sunt clysteria decliuia ad acuitatem, & in quibus ponuntur medulla cartami, & cẽtaurea minor, & anethum, & chamęmilla & alhascech, & melilotum, & almuri & mel. Et regimen lipyriæ indiget subtilitate plusquam regimen alterius.

Cura febris cum syncopi humorosa. Cap. 59.

Haec febris est difficilis curæ. Et modus in curatione eius est euacuatio gradata ex subtili ad fortem: & propriè quando natura non respõdet ex se: tunc enim cũ clysteribus mũda quod est in intestinis & uenis propinquis eis, ex superfluitate. Et administra in residuo subtiliationem cum fricatione. Et Gal. quidem dixit, quòd[a] § deficit in euacuatione plurimũ eorum § nisi cum fricatione. Et melior modorum in fricatione eorum est, ut incipiat à coxis, & cruribus, descendendo à superiori ad inferius, & administretur illud cum mantili aspero, abradente cutem: deinde permutetur ad manus, descendendo ab humero ad spatulam, ita ut igniatur cutis: deinde ad dorsum, & pectus: deinde redeat ad crura: & reuertatur ad ordinem primum. Et ponatur medietas temporis eorum fricationi, & medietas temporis eorum dormitioni, si possibile est. Et ad summum, canon curationis eorum est subtiliatio, non calefactio ualde. Et de illis, quæ conferunt eis, sunt subtiliantia, sicut aqua mellis cũ uirtute hyssopi, & seminis apij in matutinis, & similibus eis. Quòd si fuerit illic fluxus uentris superfluus, decoque[b] § mel § decoctione uehementiore, & non soluet nisi parum,[c] § temperatum, iuuatiuum. § Et sirupus acetosus mellinus iterum confert eis, in æstate quidem & cum consuetudine potus aquæ frigidæ, permistus cum aqua frigida, & in hyeme oportet ut non sumat eã in potu penitus, & sit contentus aqua calida. Et assumere calidum ex potibus est melius eis, nisi apud necessitatẽ ęstus ęstatis, & uehemẽtiam caloris plurimi. Et conuenientius, quo potantur ad sitim, est sirupus acetosus mellinus. Et uinum[d] † § § confert in eis principio, & propriè si fuerint febres eorum[e] § sanguineæ; sed parum § sunt, & propriè in senibus. Et necessarium est eis uinum post cibum. Et tibi quidem necessarium est, ut consideres pulsum habentiũ hanc ægritudinẽ semper; & quum uideris eum in-

a B. deficiunt plurimi eorum ab euacua...

b B. aquã mellis

c B. temperate cũ iuuamento

d †B. aquosum

e B. fortes & raro

cipere debilitari, & cadere; ſubito ciba eum pane infuſo in uino commiſto, ſi non prohibet apoſtema in uiſceribus. Quum ergo aſſociatur ei huiuſmodi ægritudo, non eſt curationi modus, neque fiduciæ locus.ſ. quando accidit huiuſmodi altetatio in pulſu:& hæc quidem cibatio eſt ex eis, quæ neceſſaria ſunt, quando uehemens fit ſyncopis; uerum oportet, ut f§prohibeatur illud.§ Cibus autem, ſuper quem fit dormitio, eſt aqua hordei, ſuper quam non addatur niſi quum cadit uirtus: & ſi additur, tunc ſit panis infuſus in iuleb, aut aqua mellis. Et balneum quidem eſt de rebus nocibilioribus iſtis. Et calidum, & frigidum ualde ex aere: cum calido enim non fit ſecuritas de curſu humorum ad pulmonẽ, & ad cor, & ad cerebrum: & frigidum prohibet digeſtionem eius, & addit in oppilationẽ eius. Quòd ſi fuerit in ea humor cholericus aliquis, tunc, ſi facilis eſt uomitus, & g§ leniatur, § eſt iuuatiuus ualde: & ad ultimum h § melius eſt, ut aſsidue proficiat § in ea.

f B. ſequatur illam fricatio

g B. leuis

h B. dignus eſt ut iuuet

ANNOT.

Habes & huius & ſequentis febris curationes ex Gal.12. meth. ſed & Paulus lib.2. & Aetius lib.5. & Trallianus lib.12. de iiſdem ſcribunt.

Cap.3.4.

Cura febris cum ſyncopi minuta. Cap.60.

Oportet ut emplaſtretur pectus eius cũ ſandalis, & aqua roſ. & uiuificetur cum cibo paulatim. Et ſit cibus eius, ſicut panis de ſimila infuſus in aqua granatorum, infrigiditata, ſi deſiderat ipſum; & ſimiliter in aqua de fructibus. Si autem indigetur ad uirtutem †almoſuſat factis ex pullis, cum aceto & aqua agreſtæ, & oleribus frigidis, & propriè coriandro; erit iuuamentum in hoc, ſi exhibeatur.

† cibis acetoſis

Regimen nocturnæ & diurnæ. Cap.61.

Regimen earum ambarum eſt regimen phlegmaticarum, neque eſt diuerſitas in eis.

De quartana periodica. Cap. 62.

Plurimũ quartana eſt periodica: & minoratẽ caſus quartanæ inſeparabilis. Cauſæ uero quartanæ ſunt ea, quę generant melãcholiã, poſtea, a†§ § putrefaciunt eam: & tu iam ſciuiſti totum illud. Et ſciuiſti, quòd melãcholia alia eſt, quæ eſt fæx ſanguinis, & alia quæ eſt aduſtio eius, & cinis humorum. Et ſciuiſti, quòd de illa eſt ſanguinea, & de illa eſt phlegmatica, & de illa eſt cholerica, & de illa eſt aduſtio ipſius melãcholiæ naturalis. Et exiſtimauerunt quidam hominum, quòd quartana non generatur ex melancholia naturali, quoniam ipſa non putrefit. Et huius quidem ſermo non oportet ut auſcultetur: imò de proprietatibus omnis humiditatis eſt, ut putrefiat, quamuis b §rarificetur § in præparatione. Et plurimum quidem euenit ſucceſsione ægritudinum c § febrium diuerſarum § putridarum propter diuerſitatem humorum d § ex quibus generantur, § ex eorum putrefactione, & quũ e§ adunantur § & non euacuantur, multiplicatur melancholia, deinde quum putrefit, eſt quartana. Et multoties quidẽ accidit ſucceſsione ſplenis: & cum hoc ipſa ſecundum plurimum non euacuatur ex dolore ſplenis, aut duritie eius. Et ſaluior quartana eſt illa, quę non accidit ab apoſtemate ſplenis, aut alijs: aut cum qua non eſt apoſtema ſplenis. Quartana enim, quæ euenit ab apoſtemate ſplenis, aut cum qua eſt apoſtema ſplenis, multoties perducit ad hydropiſim, & pernitiem. Et quartana, quæ ſalua eſt, liberat ab ægritudinibus malis melancholicis, ſicut melancholia, & epilepſia. Et in ea eſt ſecuritas à ſpaſmo, quoniam humor eſt ſiccus. Et ſecundum plurimum eſt ægritudo ſalua. Et quando non accidit in ea error, non addit ſupra annum: & quandoque perdurat.xij.annis, & quòd eſt infra eos. Et quæ ex ea longa eſt, perducit ad hydropiſim. Et ſcias, quòd autumnus eſt inimicus quartanæ.

a †B. quæ

b B. diuerſificetur

c B. diuerſarũ, & ſucceſsione febrium

d B. Alia litera qui generantur ex eis

e B. incinerati fuerint

ANNOT.

Quòd quartanæ plerunque intermittentes ſint, raró autem continuæ, ſcribit ẽt Gal. 2. de diff. feb. cur uerò id accidat, hæc uidetur ratio. nempe quòd pauca plerunque atri humoris copia in corporibus noſtris affluit: ex qua propterea cõtinua febris gigni nõ poteſt. neq; .n. ſola ſecundũ locum differentia continuam aut intermittentem facit; ſed multũ facit & materiæ copia & craſsitudo & uiſciditas, quamuis neque hæ ſolæ ſufficiant ſine loco, de qua re in ſuperioribus eſt actum. Quum ergo ex atra bile quartanæ fiant, & uariæ ſint atri humoris differentiæ; diſſentire tamen magni inter ſe medicinæ principes uidentur, quum Gal. unam tantum quartanæ ſpeciem ex atro humore naturali putreſcente agnouiſſe uideatur; Auicennas uerò hoc in loco febrium numerum ſpecierum huius humoris numero reſpondere exiſtimet. Verùm admiratur de Gal. Trallianus lib.12. quomodo, quaſi una eſſet quartanæ ſpecies, unum curandi modum tradiderit, quũ alioqui & multiplices ſint eius ſpecies, & curationes diuerſæ. De his tamen rurſum ſpeciebus quot ſint, non conueniunt inter ſe Auicennas & Trallianus. ſed hic quidem duplicem putat, alteram ex atro & naturali humore, alteram uerò ex aſſata bile: is uerò & ex aduſto præterea ſanguine & pituita exuſta fieri quartanam putat. Non defuere tamen & qui naturalem atrum humorem putreſcere non poſſe crediderint, ut Trall. memoriæ commendauit. ſed hi quũ nullus ſit humor qui non putreſcat, non ſunt pluribus confutandi. Hæc quum ita ſe habeant, damnant tamen nonnulli & Trallianum & Auicennam. Trallianum quidem, quòd de aſſata bile meminerit etiã Gal.3. prognoſt. ubi quartanam ex melancholico fieri humore dixit, cuius duplex generatio eſt, & ex craßiori ſanguine, & ex bile uehementer aſſata: quam rem.3. quoque aphor. confirmare uidetur. quamuis de hac, ubi ex propoſito de quartana agit.2. de diff. feb.1. de criſib. & 1. ad Glauc. propterea nõ meminerit, quia in his locis nõ niſi de exquiſita agit quæ ex naturali atro humore putreſcente proficiſcitur. Auicennam uero eo nomine damnandum cenſent, quòd ex pituita atram bilem gigni poſſe, & quartanam ex ea fieri exiſtimet. id quod tamen fieri nunquã põt. Ita ut hactenus, multiplex ſit diſcordia. Cæterum, ſicuti uidetur nobis Trallianus non iniuria de aſſata bile & de quartana, quæ ex ea procreatur, mentionem & curationem à Galeno deſiderare, quæ diuerſam curandi rationem exigit, ſiuè exquiſitam, ſiuè non exquiſitam dicas; ita ẽt doctißimè author noſter alias adiecisse ſpecies quartanæ uidetur, ex alijs atræ bilis ſpeciebus manantes. An uero ex aſſata pituita atra fieri bilis poſſit, quod in contrȯuerſiam uocant, nos libro 1. fuſius ſumus

Cap.3.

Cap.8.

Com.27.

Com. 22.

mus prosequuti: ut propterea ijs suppositis hoc in loco, quartanam ex melancholico humore, qui ex adusta pituita fiat, procreari cũ medicis ferè omnibus facile credamus. Atq; hæc de proposita discordia dicta sint. Esset uerò hic rursum quæstione dignum, quia quartanæ nõnunquam lienis tumores sequuntur; in quarum nam febrium genere eæ sint reponendæ. an forte inter diarias, quum tumorem sequatur: Sed paucis. Febris, quæ lienis inflammationem sequitur, quartana non est, sed quamdiu non putrescit inflammatio, tamdiu fortasse diaria est; nempe, quæ neque cum putredine est humorum, neque cum solidarum partium siccitate. putrescente uerò ea & putrida hæc quoque euadit, & continua. At quum ex lienis hoc in loco uitio quartanam sequi dicimus; non ob aliam rationem sequi ea consueuit, quam ob affluentem & putrescentem atrum in uniuerso corpore succũ, qui uel ob repletum lienem, uel ob infarctas crasso & uiscido humore uias, per quas, quod sanguini fæculentum inest, in ipsum lienem expurgari consueuerat, expurgari non potest. hæc uerò febris neque diaria est, neque lienis uitium immediatè sequitur, sed copiæ atri humoris, in uniuerso corpore putrescẽtis succedit: quamuis non ignoremus quartanis laborantes ita aliquando in accessione, lienis dolore inuadi, ut ab eo ueluti putredinis fonte accendi febris uideatur. Quamobrem quartana, etsi ob lienis uitium procreatur, nunquam tamen in diariarum genere potest collocari.

Signa Cap. 63.

Signa sunt, ꝙ quartana incipit in primis cũ frigore paruo: deinde incipit frigus eius addi, postea minoratur parum apud statum, sicut in phlegmate. Quumque calefit corpus, non est caliditas uehemens, licèt sit maior, & magis apparens quàm illa, quæ est in phlegmatica: ipsa enim cum difficultate sua in inflammatione non inflammatur inflãmatione de qua curatur; sicut ignis in lignis [a] § grossis, § Et non comprehendit super corpus totum; imò est illic caliditas cum horripilatione: [b] † § §& causa in hoc est grossitudo humoris. Et est cum frigore [c] § & aliquantulo dolore, § quasi frangat ossa: Et est illic [d] § confractio§ propter quam strident dẽtes; uerùm non sicut in phlegmatica: quapropter perducit illud ad debilitatem uisus; uerum [e] § lenitur § apud digestionẽ, quoniam malitia minoratur, sicut fuit in principio parumper. Et de signis quartanæ, sunt causæ eius antecedentes ex febribus, quæ prolongatæ fuerunt: & ex splene, aut dolore. Et de signis quartanæ etiam sunt dispositio complexionis, & significationes melancholiæ, & ætas, & tempus, & cibus, & forma, & consuetudo, & quæ sunt his similia. Et periodus eius est. xxiiij. horarum. Et multoties est febris tertiana in æstate quidem, & fit quartana in hyeme. Et multoties perducunt febres diuersæ ad febres permistas, in quibus non est ordo propter diuersitatem residui humorum remanentiũ post febres. Quum ergo confirmatur secundum cineritatis additionem, confirmantur super quartanam. Et illius quidem, quæ est à phlegmate adusto, sunt paroxismi longiores: Et accidit [f] § eis frigus secundum plus successione assiduationis. § & est sudor tardior, & urina grossior, & duritiies uenarum minor: & fit secundum plurimum successione febrium phlegmaticarum. Et illam, quæ est à sanguine adusto, antecedunt signa sanguinis, & febris eius, & rubedo urinæ: & significant ipsam forma, & ætas, & tempus: & fortasse erit post febres sanguineas. Et in illa, quæ est à cholera adusta, est pulsus uehementioris uelocitatis, & frequentiæ: & incipit cum horripilatione, & [g] § frigore § in carne, & siti, & sudore. Et quandoque fit ira [h] § & furor § & inflãmatio: & significant ipsam forma, & tempus, & ætas: & quandoque significant ipsam, quòd ipsa fit successione febrium cholericarum. Et pulsus in quartana est decliuis ad duritiem propter siccitatem humoris: Ipse enim trahitur ad interiora, quasi ipse esset pulsus [i] § senis: § & ad æqualitatem, dum non mouetur: & si moueatur, diuersificatur pulsus ualde propter grossitudinẽ superfluitatis: & fit [k] § mũdificatio § eius apparẽs apud teporem: & est significatio completa super quartanam. Et multoties accidit in eo diastoles inæqualis, & systoles uehementis uelocitatis, secundum contrarium eius, quod est in tertiana. Et pulsus quidem quartanæ melior est pulsu phlegmaticæ in paruitate, & frequentia: sed est similis ei in tarditate. Et apud inceptionem paroxismi additur tarditas sua, & [l] § frequẽtia: § & diuersitas eius est maior diuersitate reliquarum febrium: deinde incipit magnificari, & fieri frequens, & uelox. Et urina in quartana est similium horarum in priuatione digestionis, propter frigus materiei, & grossitudinẽ eius, nisi apud statum bonum. Verùm dispositiones eius, & colores eius diuersificantur: & illud ideo, quoniã melancholia generatur ex humoribus diuersis. Et de signis digestionis quartanæ ẽ leuitas [m] § tremoris. § Vrina autem in principio est alba ad uiriditatem decliuis, cruda, cui non est digestio. Et post principiũ diuersificatᷓ eius dispositio [n], † § §propterea quòd [o] § plurimum melancholiæ est generatum § ex humoribus diuersis: & est apud declinationem nigra. Et sudor in quartana est plurimus per comparationem ad phlegmaticam: & nõ multiplicatur per comparationem ad aluus: & sitis minoratur in hac febre, nisi sit à melancholia cholerica.

[a] B. uiridibus
[b] † B. & grauitate
[c] B. aliquid ex dolore
[d] † B. rigor & concussio uel commotio
[e] B. Alia litera manifestatur seu clarescit
[f] B. & accidit plurimum illi successiõe quotidianæ
[g] B. Alia liter fractione seu contritione
[h] B. quædam & sitis
[i] B. spasmati
[k] B. raritas
[l] B. raritas eius
[m] B. rigoris
[n] † B. & coloratio
[o] B. melancholiæ generatio &

Annot.

Habes de quartanæ signis plura ex Gal. 2. de diff. feb. 2. de crisib. & 1. ad Glauc. Aetio lib. 5. Tralliano lib. 12. & Paulo lib. 2. Cap. 4. Cap. 5. Cap. 6. Cap. 8. Cap. 81.

Cura. Cap. 64.

Consideretur in hac ægritudine, an sit melancholia phlegmatica: aut melãcholia sanguinea, aut melancholia cholerica, aut melancholia melancholica. Deinde rege unamquãque earum cum eo, quod ei est conueniens, de illis quæ dicemus. Verùm omnibus speciebus suis sunt iudicia, in quibus communicant: & illud est, quòd [a] § ipsæ minuuntur § in principio. quare necesse est, ut attendatur, an sit sanguis dominans in ea & propriè quãdo quartana est à melancholia sanguinea; tunc enim phlebotometur, & extrahatur sanguis secundum quãtitatem necessitatis: & fortasse exigit multitudo eius, [b] † § §ut extrahatur de eo res plurima. Et quãdo non est necessaria phlebotomia, tunc phlebotomia est nociua, inquantum debilitat, & inquantum

[a] B. Alia litera quoniam in omnibus earum fit euacuatio
[b] † B. & spissitudo seu fæcalitas eius Alia litera & fæcalitas & malitia ipsius

tum educit contrarium melancholiæ: & inquan-
tum mouet humores ad exteriora. Et ſi oportet,
euacuetur à principio de humore faciente febrē
aliquid,[c]§ad alleuiandum,& mundificandum.§Il
lud enim apud digeſtionem[d]§eſt§ ſecūdum quod
innuam ad ipſum. Et ſit poſt paroxiſmū per diē.
Et non oportet,ut fiat prouocatio in primis cum
fortitudine:Et oportet ut adminiſtrentur molliſi
cantia.Et ſi tibi non uidetur bonum uti potioni-
bus,adminiſtra loco earum clyſteria conuenien-
tia,ſed oportet ut ſint leuia: & nō conceditur cō
fortatio eorum, niſi quando conſequitur ægritu
do ſtatum. Et ſi medicus iam præſumpſerit,& ſo
lutione eduxerit melancholiam in principio, ali-
quoties ſolutione forti & prohibuit ægritudinē
penitus;ſed[e]§eſt rectum§ab errore.Et oportet,ut
prohibeatur in die paroxiſmi à comeſtione, &
præcipiatur ieiunium.Et prohibeatur ab aqua fri
gida illa die. Et eſt neceſſarium in reliquis die-
bus uti carne taiugi,aut pulli:in primis taiugi uſ-
que ad tres uel quattuor periodos, deinde pulli;
tūc enim pullus eſt melior. Et ſit medicina in die
[f]†§ §paroxiſmi geleniabin[g]§ confricatū§
cū aqua calida in die bis, aut[h]§ter. Sintque.ʒ.iij.
geleniabin cum.ʒ.x.ſirupi acetoſi.§Et tu quidem
ſcis,quòd quando melancholia eſt cholerica, tūc
oportet ut adminiſtretur in ea quod ſoluat eam
ex genere myrobalanorū,& uiolæ. Et ſi eſt phle-
gmatica[i],†§

§oportet ut adminiſtretur in ea aliquid
in primis,in quo ſit uirtus polypodij,&epithymi,
& ſimilium.Et ſcias quòd aqua caſei eſt bonum
uehiculum ei, quo adminiſtratur de uirtutibus
prædictis:& fortaſſe confert adminiſtratio eius
ſolius,quando eſt caliditas uiolenta. [k]§nam gele-
niabin§& aqua eius colata[l]§cum§ decoctione ſua
forti,eſt loco ipſius:propriè quando eſt in ſtoma
cho debilitas:aut eſt illud quod uincit,humor fri
gidus.Et uomitus iterum, & propriè āte cibum,
& poſt cibum eſt cōuenientior: & propriè in die
paroxiſmi,& ante paroxiſmum:& propriè quan-
do melancholia eſt phlegmatica, eſt de rebus iu-
uantibus in ea: & non in principio tantùm; imò
& in omni hora. Oportet ergo,ut non laboretur
in principio,& in principijs digeſtionis uſque ad
aduentum complementi digeſtionis [m]§in euacuā
do ſuperfluitatem§cum eo quod[n]†§ §calefa
cit cum fortitudine;neque cum eo quod exſiccat
cum fortitudine ex medicina, & dimiſſione cibo
rum; neque cum eo,quod debilitat ex ſolutione
uentris;neque iterum cum eo,quod debilitat in
principio ex ſubtiliatione regiminis.Et ſcias, ꝙ
quando incipit quartana in æſtate, aut hyeme;
tunc oportet,ut in potu detur in primis de aqua
hordei,& ſecaniabin,ut aperiat uias oppilatas ꝓ-
pter prouocationem,& conſumatur uelociter:&
& illud eſt poſt periodum antecedentē tribus ho
ris,aut quattuor.Et cum accidit quartana in hye-
me,tunc[o]†§ §non eſt mo
dus,ut dentur in potu trochiſci. Et ſcias, quòd
res frigidę, & humidæ facilis digeſtionis, boni
chymi ſunt conueniētes huic ægritudini[p]§in quā
tum eſt febris,& ex hoc quòd§ſunt contrariæ uni
duarum qualitatum melancholiæ, quæ eſt ſicci-
tas;quare oportet ut adminiſtrentur iterum, ubi

c B. propter alleuiationē non propter mundificationem vel eradicationem
d †B.fit
e B.melioratio eſt facta
f †B. alio a die
g B. commiſtū
h B.tres.ʒ. geleniabin cum ʒ.x.ſirupi acetoſi. Alia litera tres.ʒ. geleniabin in.x.diebus cum ſirupo acetoſo
i †B. oportet ut adminiſtretur quod ſoluat cum in primis aliquid in quo ſit virtus turbith. Et ſi eſt melancholia
k B. & geleniabin quidem
l B.a
m B.& fiat euacuatio ſuperfluitatum
n B.non
o †B. eſt curandum cum facilitate &
p B.ex parte febris & ex parte

non timetur nocumentum digeſtionis: [q]§&§non
ſit quātitas ex qua[r]†§ §timeatur nocumentum
in digeſtione: aut miſceatur cū eis aliquid quod
earum frigiditatē temperet, & nō minuat earum
humiditatē:& iſtæ ſunt res calidæ cum æqualita
te.Et alienetur omne frigidum, & ſiccum.Et res
humidæ & frigidæ huic ægritudini conueniētes,
ſunt ſicut endiuia,& lactuca,& melon, & perſica
quandoque. Et non oportet ut deuitētur huiuſ-
10 modi niſi aut propter uehementiam frigoris, &
eſt illud inuentum ſicut in lactuca, & non eſt in-
uentum ſicut in melone dulci: aut propter uehe-
mentiam prouocationis perducentis ad ingroſſa
tionem ſanguinis,& illud eſt inuentū in melone
dulci:aut propterea quia præparata ſunt ei quod
permiſceat[ſ]†§ §putredinem: & eſt illud inuen-
tum in perſicis:& oportet ut obſerues huiuſmo-
di.Cibi uerò calidi cum æqualitate,cum additio-
ne in humiditate, ſunt iuuantes ualde: & propriè
20 quum uolunt æquationem caliditatis eorum,ubi
non diligitur ut per ea fiat iuuamentum ad dige-
ſtionem cum frigidis & humidis: ſicut commi-
ſtio ficuum cum endiuia. Et non eſt malum in
primis ſumere ea,in quibus eſt ſalſedo, &[t]§acre-
do§& inciſio, quum non timetur incrementum
caliditatis:In fine autem ægritudinis non eſt ex-
cuſatio illius. Et trochiſci de abſinthio iuuatiui
ſunt uſque ad finem ægritudinis.Et de illis, qui-
bus fit iuuamentum,eſt ſeſſio in aqua calida dul-
30 ci ante cibum omni die:& balneatio quæ hume-
ctat,& non facit ſudare,neque excitat caliditatē:
& continuatio delitiarum & quietis: & abhorre-
re exercitium,& motus corporeos, & animales.
Et omnes iſtæ febres indigent humectantibus:&
diuerſificantur in quātitate infrigidationis,& ca-
lefactionis.Et neceſſitas ſua,qua indigent exſic-
catiuis,eſt propter illud,quod eſt in eis de uirtu-
te inciſionis,& abſterſionis,& ſolutionis, & non
propter exſiccationē.Et oportet, ut obſeruetur
40 ſtomachus cum emplaſtris bonis, confortanti-
bus,quæ ſunt inter uirtutem caliditatis, & ſubtili
tatem eius ſecundum quod exigit diſpoſitio. Et
obſeruentur ſplen,& hepar:& regantur,ut non in
durentur,& apoſtementur.Et fortaſſe eſt neceſ-
ſarium ad prouocandum uomitū uti aqua rapha
ni cum ſemine ſuo, quæ miſceantur cum ſirupo
acetoſo.Et fortaſſe iuuatur cum anteceſſione cō
meſtionis[u]§ſiclæ,§& eius,quòd ſalitum eſt de pi-
ſcibus,& ſinapis, & his ſimilium ante ipſum. Et
50 adiuuatur poſt illud cum potu aquę multæ. dein
de fiat ſucceſſio cum ſirupo acetoſo, & euomat.
Et de illis,quæ conferunt ei, eſt ut ſumat ipſum
in die paroxiſmi:deinde euomat ſuper ipſum. Et
ſecuritatem facit à nocumento[x]§febris, quod eſt
propter frigus,& rigore,& acuitate§febris, ſi ſu-
mat allia & mel, & bibat ſirupum acetoſum mel-
linum,& impleatur cibo:deinde ſumat aquam ca
lidam & euomat. Quum ergo conſumitur paro-
xiſmus,cænet rem paruam, & balneetur in ma-
60 ne. & ſi ſumat ante paroxiſmum.v.horis cibum,
ut euomat, fortaſſe iuuabit illud, licèt non euo-
mat[y]†§ §.Et uomitus ante paroxiſmum,
quicunque humor ſit, aut alleuiat paroxiſmum,
aut eradicat ipſū.Et de regimine bono eſt,quòd
ieiunet in die paroxiſmi, ſi non eſt quòd prohi-
beat:& non ſumat cibum,donec conſumatur pa-
roxiſmus.

q B.aut
r †B.non
ſ †B.ad
t B.acuitas
u B. Alia litera atriplicis
x B. frigoris & rigoris & acuitatis
y †B. totum

roxiſmus. Et ingrediatur balneum die ſecũdo, ſiquidem fuerit digeſtio ſecũdum deſcriptionem: & ſi non fuerit digeſtio, non fiat in eo niſi effuſio aquæ calidæ quantitate, qua delectat corpus, & humectat, minus quàm ut perueniat ad hoc, ut [z]§liquefiat§ex ea humor.[a]§Et in die tertio§adminiſtretur uomitus propter illud, quod ſuperfluit de cibo, & quod reſoluit balneum: quamuis oporteat ut adminiſtretur uomitus in die paroxiſmi iterum. Quòd ſi melancholia fuerit ſanguinea, iuuabitur cum phlebotomia ex baſilica, deinde per euacuationem ſubtilem cum eo, in quo ponuntur de mundificantibus ſanguinem, ſicut uirtutes ſuchaha, & bedeoard, & polypodij, & fumiterræ, & myrobalanorum κebulorum: & hoc quidem genus uelociter recipit curationem. Et ſi fuerit melancholia cholerica, tunc tibi ineſt, ut adminiſtres infrigidationem & humectationes ultimas, ex medicinis, & cibis. Et adminiſtra aquam temperatam ſedendo in ea & abluendo. Et fiat lenificatio naturæ in principio cum eis, quæ ſunt ſicut illud, quod fit ex uiol. & quod fit ex aqua caſei cũ uirtute polypodij: aut ſirupus acetoſus cũ epithymo, & ſirupus roſ. & aqua lubleb: & caſia fiſt. At uerò ſolutio eius integra ſperatur poſt. xx. dies, quoniam digeſtio apparet in eo. ſ. quando materia eſt melancholia cholerica: deinde fiat gradatio ad illud, quod ſubtiliat, & incidit. Et ſi neceſſaria eſt rectificatio ſtomachi, tunc fiat cum inunctionibus, & oleis, & epithimatibus, quæ non pertranſeant uirtutem chamæmillæ, & abſinthij, & meliloti, & ſimilium. et ieiunium plurimum[b] §uſque§in die periodi.[c] § et quãdoque iterum§ eſt ex eis, quæ non conueniunt ei. Et ſi ſit[d]§ut in die periodi, ſufficiat§eis de cibo parũ modicum. Et de mundificatiuis iuuantibus ſunt ea, in quibus eſt decoctio myrobal. & epithymi, & ſenæ in ſirupo acetoſo, in quo decoctæ ſunt uiolæ. Et fortaſſe ſumitur in potu[e]§ente in eo§ aſſa in ieiunio, proprie in die paroxiſmi, & euomat ipſum, ſi nauſeat cum ea anima eius. Et ſi fuerit melancholia phlegmatica[f]§redeat ad ſirupum acetoſum§ mellinum cum aqua apij, & fœniculi, & ſimilium. Et ſi neceſſaria fuerit lenificatio, miſceatur cũ eo in principio uirtus ſolutiua phlegmatis de uirtutibus turbit, & polypodij: & fiat gradatio pauca ad uirtutem agarici. Et fiat ut uomat cum ſirupo acetoſo mellino de ſeminibus, & his ſimilibus, uſquequo incipiat digeri. Et ſit uaporatio ſtomachi & eius emplaſtratio cum eo quod eſt fortius, ita ut cum dactylis, & ficubus, & ſimilibus: Et ſimiliter inunge ipſum cum oleis calidis, perueniẽdo uſque ad oleum de coſto. Et fortaſſe eſt neceſſarium in eo prouocare uomitũ cum ſirupo acetoſo: & ſit in eo uirtus[g]§ſinapis, & § ellebori albi: imò[h]§fortaſſe§eſt neceſſarium ut in potu detur elleborus albus in raphano, aut uirtus ellebori in raphano, aut elleborus cum diſpoſitione ſua, quũ non timetur debilitas diſpoſitionis uirtutis. Et ſi fuerit melancholia melancholica pura, de genere fæcis ſanguinis; tũc rectificatur ſolutio eius in primis cum aqua lubleb, & penidijs: & eſt conueniens adminiſtratio geleniabin mellini, & zuccarini. Et in fine eius euacuetur cum eis, quæ ſunt ſicut decoctio myrobalanorum citrinorum, & nigrorum, & fumiterræ, & paſſularum. Quum ergo ægritudo digeſta eſt, tnnc bonum eſt phlebotomare ex baſilica. Et adminiſtretur uomitus ſuper cibum cum fortitudine: aut leuiter ſecundũ horam, & neceſſitatem. Et oportet, ut aſſiduet ipſum, quoniam eſt radix ad euacuationẽ cum medicinis, & clyſteribus fortibus. Et medicinæ quæ adminiſtrantur in huiuſmodi hora, ſunt epithymũ, & polypodium, & agaricum, & ſticados, & lapis armenus, & lapis lazuli abluti, & non abluti, & ſuccus foliorum[i] § centaureæ § cum ſirupo mellino. Et fortaſſe neceſſarius eſt elleborus niger, & fortaſſe [k] § infunduntur § in cholerica ſenæ, & fumuſterræ cum epithymo, & in ſirupo acetoſo. Deinde[l]§habeas conſilium§ tũc apud euacuationem, & da in potu phlegmaticæ & melancholicæ ex ea tyriacam, & mitridatum, & medicamen de aſſa, & ſulfur: & piper ſolum bibatur in aqua. Et de illis eſt ſinapis, quæ adminiſtretur nõ aſſidue, imò in omnibus tribus diebus: & in primis, & ante illud in ſpatio longiore: & ſimiliter diapipereon. & ſimilia illi de electuarijs. Et non feſtines cum aliquo horum ante digeſtionem: nã ſi tu dederis in potu tyriacam, & ſimilia illi in primis, compones quartanam cum quartana: & fortaſſe attrahes ægritudines alias, & propriè in hyeme. Et in fine eius ſi neceſſaria fuerit phlebotomia, aude ſuper eam. Inquit Gal. ſanaui gentem plurimã à quartana ita. Dedi eis in potu poſt digeſtionem ſolutiuũ: deinde dedi eis in potu ſuccum abſinthij. deinde dedi eis in potu tyriacam. Et dico quòd aſſa, & piper ſingularia ſunt iuuatiua ualde, quando apparet digeſtio, & peruenit ſtatus. Et ciba illum ſahane, &[m]§elbune &† keniculi capparis, § & ſinapis, & almuri, & omnibus in quibus eſt uirtus ſolutiua cum fortitudine. Et fortaſſe erit tibi neceſſarium, ut des ei in potu poſt. xl. dies, omni mane quantum eſt nabaca una de eis, quæ ſunt ſicut medicamen de aſſa, & omni ſecundo ſimiliter, quum febris non fuerit acuta, & materiei radix non fuerit cholerica. Et de trochiſcis iuuatiuis in hac hora, & apud declinationẽ, ſunt trochiſci ſecundum hunc modum. Recipe. ſucci eupatorij, & croci amborum an. pondus. ℥. iij. ſcolopendriæ, ariſtol. &[n]§lactucæ§, & reubarbari. & ſpodij omnium an. ℥. v. & ſem. acetoſæ, & ſem. portulacæ, & roſ. & ſpicæ, & ſe. cuſcutæ, & aniſi, & ſe. apij, & radicum capparis, & granorum alben, & ſe. fœniculi, omnium an. ʒ. iiij. conficiantur cum aqua apij, & fiant trochiſci, & dentur in potu cũ aqua fœniculi, & endiuiæ, & cuſcutæ: & hæc quidem medicina iuuatiua eſt modis pluribus. Et [o]§ſi digeritur materia, §tunc fac iſtud. Recipe, myrrhæ. ʒ. xv. ſpicæ, [p]§. ʒ. xiij. agarici, coſti, floris ſquinanthi, omnium an. ʒ. v. §petroſelini. ʒ. xv. aniſi. ʒ. x. conficiantur cum uino antiquo[q]§& cum melle, & zingibere.§Et ſit doſis eis quantum eſt nux. Et quandoque dabis in potu in fine, & conualeſcẽtibus, & apud paucitatem nocumenti in ea, & multitudinem caliditatis cum ſubtiliatione materiæ medicinã huiuſmodi. Recipe ſeminis hiuſquiami albi, mandragoræ, amborum an. ſiliquã. j. & aſſæ circiter tertiam fabæ. j. Et de hoc genere eſt, ut ſumantur iterum calamenthi domeſtici aur̃. iiij. & ſeminis urticæ aure. xx. & epithymi aure. j. fiant trochiſci parui ualde, & ſit doſis. ʒ. j. Et ex eis, quæ bona ſũt eis, eſt ut adminiſtretur poſt appa-

z B. moueatur
a B. in die. ergo
b B. etiam
c B. quandoq;
d B. in die paroxiſmi ſufficit
e —— B.
f B. properet ad geleniabin
g —— B.
h B. quandoq;
i B. pentaphilõ
k B. ſufficit
l B. prouoca
m B. chamach de capparibus & ſinapi & almuri
Alia litera & lacte, & chamach de capparibus
† condito
n B. lacce
o B. quãdo materia fuerit digeſta
p B. pyrethri coſti ſumitatũ ſquinanthi. ʒ. v.
q B. aut melle zingiberis

apparitionem digestionis usque ad finem eius istud. Sumatur passularũ de semi, [f] aut de alacoc & allii syluestris & mirthi recentis, omnium an. pars. j. & decoquantur in aqua dulci postquàm in fusa sunt in ea, deinde bulliant exquisitè, & coletur, & detur de ea. ℥.j. Et iterum seminis apij, & anisi, & cordumeni, omnium an. ʒ.v. origani syluestris, eupatorij omnium an. ʒ. vii. ammeos. ʒ. iiii suchaha. ʒ. iii. passularum. ʒ. v. decoquantur in tribus libris aquæ usque quo redeat ad lib. i. Et de illis, quæ bona sunt eis, est, ut sumantur ãmeos, spicæ, & calamenthi omnium an. ʒ. x. & carui, & anisi amborum an. ʒ. vii. & assæ põdus. ʒ. v. & zin giberis pondus. ʒ. iiii. & casiæ pondus. ʒ. iii. confi ciantur cum sufficientia mellis. Et sit dosis eius pondus. ʒ. i. cum aqua apii, & fœniculi. & trochisci huiusmodi. Recipe succi eupatorii. ʒ. x. scolopendriæ, spodii, fœniculi, spicæ, croci, omnium an. ʒ. v. laccæ, & reubarbari, omnium an. ʒ. iii. seminis cucumeris, & semis portulacæ, omniũ an. ʒ. vi. fiãt trochisci cũ aqua apii, & sumant in potu cũ sirupo acetoso. Et iterũ ad phlegmaticã myrrhæ. ʒ. [f] xxxv. croci, petroselini, amborũ an. ʒ. v. spicæ. ʒ. iiij. s. castorei. ʒ. ij. anisi. ʒ. ij. s. seminis apij, & karui, amborum an. ʒ. iij. amomi, corticum casiæ, storacis, omnium an. ʒ. ij. & tertiam, si seleos, Adriani confectionis, omnium an. ʒ. j. & tertias duas. Et quando uehemens fit rigor, est uomitus cum aqua tepida, & sirupo acetoso ad il lud iuuatiuum. Quòd si uirtutes eius non obediunt, tunc [c] cum eis, quorum rememoratio præcesserit, secundum horam. Et fiat uaporatio cum embrocha, in qua decocta sunt sceha, & chamæmilla, & similia, homine cooper to cum pannis laneis aggregãtibus calefactionẽ.

f ℞. & passularum alheruy

f ℞. & tertiam

c † ℞. fortificatas.

ANNOT.

Quartanæ curationẽ prosequitur Gal. 1. ad Glauc. Item & Paulus lib. 2. Aetius lib. 5. Trallianus fusius lib. 12. sed hic propositis pro uniuscuiusque melancholiæ speciebus præsidijs, copiosissime omnium agit.

Cap. 11. Com. 84. Cap. 8.

Rememoratio solutiuorum, quibus indigent post digestionem. Cap. 65.

Ebulorum. ʒ. vi. epithimi, absinthij, amborũ an. ʒ. v. mirobalanorũ citrinorum, succi eupatorij, emblici omniũ an. ʒ. iiij. seminis apij, & anisi, seminis fœniculi, omniũ an. ʒ. ij. fiat ex eis decoctio, & soluatur cũ eo cũ facilitate. Aut sumatur [a] absinthij pondus. ʒ. x. myro balanorum kebulorum, & epithimi omnium an. ʒ. viij. & fumiterrę pondus. ʒ. vij. & suchaha, & centaureæ maioris, amborum an. põdus. ʒ. vj. eupatorij, & radicis squinanthi, amborum an. pondus. ʒ. v. decoquãtur cũ quinque libris aquæ, donec redeat ad. lib. j. Pilulæ leues, quæ, quando ad ministrantur in omnibus quinque diebus semel, sunt iuuantes in ea, & sunt expertæ. ℞. epithymi, & turbit amborum an. ʒ. x. carui anisi amborum an. ʒ. vij. ammeos. ʒ. viij. seminis apij, & fœniculi, amborum an. ʒ. iii. polypodij. ʒ. vi. agarici albi, qđ facile teritur. ʒ. viii. salis indi. ʒ. v. hierę picræ. ʒ. xv. fiãt pilulæ cum aqua menthę. & sit dosis. ʒ. j. s. Et quũ materia ẽ phlegmatica, cõferũt istę pilulæ. Recipe epithymi, agarici, ammeos, omniũ an. ʒ. viii. seminis apii, anisi, fœniculi, omnium an. ʒ. iii. salis naphtici. ʒ. v. hieræ picrę, turbit, ambo rum an. pondus. ʒ. x. [b] dosis pondus. ʒ. ii. s. Et quando est cum dolore splenis, iuuatur hoc medicamine, & soluit eum cum facilitate. Recipe scolopẽdriæ. ʒ. xv. agarici, ʒ. xii. myrobalanorum nigrorum, hieræ, an. ʒ. x. kebulorum, absinthii, omniũ an. ʒ. viii. suchaha, bedeoard chamepitheos, succi eupatorii, omniũ an. ʒ. vii. fructus tamarisci, radicum capparorum amborum an. ʒ. v. s. seminis apii, anisi, seminis fœniculi, omnium an. ʒ. iii. fiat confectio, aut pilulę.

a ℞. passularum sine arilis

b † ℞. conficiatur pilulæ & sit

Cibatio patientium quartanam. Cap. 66.

Rectius est, ut inclinetur regimẽ eorum in primis septimanis usque ad tres septimanas ad subtiliationem quandam, præter quòd destruat uirtutem: & illud est, ut abstineant à carne, & † alzumet: hoc enim minorat eorũ materias, & [a] eos: & abbreuiat spatium ægritudinis eorũ. Et post illud necessariũ est uirtutem uiuificare cũ eis, quę sũt sicut pisces † aladradri, & oua sorbilia, & pulli, & † althatagi. Quum ergo peruenit ad tempus, in quo [b] in ea † alzumet, & non minoratur ęgritudo; tunc necessarium est custodire uirtutem, & cibare cum eo, quod est fortius ex carnibus gallinarum, & pullorum, & arietum, & hœdorum, & auium mollis carnis, sicut sunt pulli, & † aldurragi, & pisces boni, qui non sunt magni. Et scias quòd conditio in eo, ex quo cibatur habens quartanam, est quòd sit aggregans proprietates, quarum una est, ut nõ sit crudũ, imò resoluens [c] ditatem, quam facit accidere melancholia: Et secunda est ut non sit grosũ, imò subtilians grossum. Et tertia est, ut non sit constrictiuum, imò soluens uentrem. Et quarta, ut sit sanguis ex eo generatus laudabilis. Et plurimum quidem est in ea illud, quòd habet caliditatem & humiditatem. Et tu iam sciuisti, quomodo cibetur ante paroxismum, & per quot horas &, quare [d] illud. Et sciuisti iterum, quòd quandoque necessarius est cibus in paroxismo, & in proximo eius propter causam prædictam. Verùm rectius est, ut eueniat febris ventre uacuo, ut non occupetur natura cum materia alia: nisi cum materia ægritudinis, donec expellat eam: Et uinum [e] sit purum, subtile.

† unctuosis
a ℞. est leue super
Alia litera alleuiat eorum materiam
† parui petrosi
† aues paruæ
b ℞. prohibetur
† unctuosa

† turtures

c ℞. uentositates

d † ℞. æ

e ℞. elarum subtile album est iuuatiuum

Cura quartanæ continuæ. Cap. 67.

Dispositio huius febris est secundum quod enunciauimus ante ipsam. Et canon in ea, est homogeneus canoni quartanæ, interpollatæ: & non diuersificatur ab ea, nisi in rebus paucis. De illis est, quòd declinatio in illa ad æqualitatem in calefacientibus, & ad infrigidationem, in hac est melior propter adhærentiam febris: quare oportet ut administrent in curatione eius ea quæ sunt sicut sirupus acetosus [a] cum seminibus: & geleniabin, & aqua de radicibus æqualis: & [b] suppositoria cum melle. Et de illis est, quòd phlebotomia in hac est magis necessaria, quoniam materia est magis comprehensa in uenis. Et de istis est, quòd licentia in carnibus in hac ægritudine est minor: ideo caue hoc.

a ℞. & geleniabin & sirupus acetosus cum seminibus
b ℞. Alia litera potiones uel sirupi de melle.

De

De febre sextana, & septena, & similibus illis. C. 68.

ET nominatur phitanos: & quidam noiant huiusmodi febres reuolubiles. Istæ generãtur ex materia homogenea materiei quartanæ, sed est minor & grosior. Et plurimum quidem fiunt ex melancholia phlegmatica. Sextanam autẽ & septenam, & quę sunt post illas, Hip. dixit: & Gal. dixit, Ego non uidi in uita mea aliquam ex eis, [a]†§ § neque uidi quintanam [b]§nudam fortem, § & neque est febris, nisi quasi occulta. Inquit, & non est longinquum, quin sit causa in septena [c]§ uerbi gratia, § & nouena, regimen, quod quando administratur, & [d]§ curritur § super ipsum, facit febrem. [e]§ nam iteratio § facit necessario in huiusmodi hora illam febrem: & si dimitteretur, & rectificaretur, non faceret. Est ergo causa in periodis eius, & in ipsius iterationibus, reiteratio regiminis: & periodi eius nõ sunt periodi materiæ, quæ effundatur, & eius reditiones. Inquit, oportet ergo ut obseruetur in experientia huius ægritudinis hæc intentio, ita ut non accidat error quamuis Gal. sit quasi negans aduentum harum febrium, & quasi quidem sit necessarium ut sit huiusmodi febris [f]§ alia § radix. Verùm Hipp. iam uerificauit sermonem in inuentione septenæ, & nouenæ, & non est illud manifestũ mirabile, neq; manifestæ imposibilitatis, ita ut sit necessariũ redire in eo ad [g]§ administrandum. § Et sermones quidem, quos locutus est Hipp. in cap. harum febrium sunt, quòd septena est prolixa, & non est mortifera, & nouena est longior ea, & non est mortifera. Et dixit, quòd quintana est deterior febrium, quoniam fit ante pthisim, & post ipsam. Et dixit Gal. in ea sicut scitis. Et ego quidem opinor huic sermoni modũ quendã: & est, ut [h]§ sit pthisis significans hecticã: § & sit sermo, eius quintana, subiectum propositionis indefinitæ non significantis communitatem: ergo est, quasi dicat, quòd de quintana est una species deterior febrium: [i]§ ergo § est significatio huius sermonis eius, quòd, quum febres prolongantur [k]†§ § & permiscentur, & diuersificantur, perueniunt plurimum ad inflammandum membra principalia, & ad hecticam: & de proprietate harum febrium est, ut stẽt in fine suo secundum ordinem [l]§ unum §. Et plurimum illius super quartanam. Et iam testificati sumus eam quintanam; uerùm ipsa perducit ad quartanam, quando in humoribus est exuberatio, & in humiditatibus multitudo. Quumque liquefactio iã multiplicatur, & euacuationes sensatæ, & insensatæ frequentes fiunt, non remanet in humoribus cinereitas, nisi illud quod minus est & grosius, & illud facit esse necessariũ, ut sit paroxismus tardior; & fiat illa, quę fuit quartana, quintana. Et in huiusmodi quidem dispositione [m]§ fortasse erit § corpus præparatum, ut inflammetur, & fiat hectica. Et iterũ hectica qñ antecedit, non est longinquum, quin faciat accidere in humoribus cinereitatem quandam propter paruitatem suam in postremis hecticæ: & accidit illi cinereitati putredo; quare accidit febris: & iam destruxit febris hectica corpus: est ergo mala ex hoc, quòd ipsa est signum adustionis humoris, de quo non remansit nisi parum, & fit adustus parum: & ex hoc, quòd ipsa est causa additionis febris, & duplicationis eius. Et non oportet, ut negentur ægritudines, quas non contingit uidere in tempore quodam, & quadã regione: nam hoc genus non compræhenditur per multitudinem. Neque iterũ oportet, ut dicatur, quòd si est quintana, tunc necesse est ut sit materia quinta: nam melancholia generat quartanam, non propter hoc ipsum, quòd ipsa est melancholia; imò propterea quòd ipsa est pauca, grossa. Et iam nõ prolongatur, quin sit in quibusdam corporibus melancholia grossa, pauca, cui accidit putredo. Et non cõuenit alicui, ut dicat, possibile est in phlegmate, ut fiant ei paroxismi alij, quando ingrossatur, & minoratur: quoniam concesio est res ampla: & raro fit posibile, ut necessario consequatur eius contradictio. Amplius non est dispositio in concesione eius, quod nunquam uidetur, & non auditur, neque, de quo testificatur experimentator, aut sapiens, sicut concesio eius, quod testificatur, qualis Hipp. Et iam retulit mihi fidelis quidam, se uidisse nouenam. Quintanam uerò nos multoties uidimus: & non cogimur propter hoc dicere, quòd illic sit humor alius.

(Margin notes: a † B. imò — b B. apparentem fortiter — c B. huiusmodi — d B. procedit — e B. Et quum reiteratur — f Alia litera B. — g B. manifestã ſuum — h B. per pthisim intelligatur hectica — i † B. quoniam ipsa est ante hecticã & post eam & — k B. & lesionẽ fecerint — l B. Alia litera suum — m B. rectius est quòd fit)

(Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60)

ANNOT.

De quintana, septimana, & nonana febre meminit Hipp. 1. *de uulgarib. morb. sect.* 3. *Eum locum interpretatus Galenus, quintanos circuitus seipsum uidisse quidem, sed obscuros testatur, septimanos uerò uel nonanos, nunquam. Quare, si quis id febrium genus experientia non didicerit, in Hippocratem, quod Diocles fecit, cum ratione disputare posse asserit; nempe rogandum esse Hippocratem, quibus ex signis, aut humoribus quintanus, septimanus, nonanus circuitus fiat. Ac si eiusmodi febres accidunt, cur in libris uulgarium morborum nusquam de ijs meminit, ubi priuatis exemplis communia præcepta manifestat? Ita ergo Galenus hos circuitus ob triplicem ferè rationem non admittit; tum, quòd nullus in corpore est humor, cui hos circuitus ascribas: tum quòd nullis signis dignosci hi posint; tertio quòd particulatim nusquam de ijs senex mentionem fecerit. Experientia uerò se nunquam quidpiam tale conspexisse, & ibidem & primo de differ. feb. testatur: quamuis obscure quintanam animaduerterit. Videtur ergo hos circuitus Galenus damnare. Vnde & 3. in 3. uulg. morb. ea de quintana, septimana, & nonana febre uerba interiecta ab aliquo fuisse, non propria Hippocratis arbitratur. Cæterum pluribus hoc in loco author noster Hippocratem, seu potius dari hos circuitus tuetur; ubi & præclarè admodum eius uerba de quintana interpretatur. Nobis tamen liceat & de hac quæstione pauca dicere. Certè, si dantur, (dari autem experientia comprobatum & Auicennas & alij affirmant) hi circuitus, non tamen propterea alios esse humores oportet præter sanguinem, pituitam, utranque bilem; sed ex iisdem prorsus ob mutatam uictus rationem fieri nihil obstat, id qđ idem Gal. 3. in primum uulg. morb. affirmat. mutari. n. febres mutata uictus ratione, non semel deprehensum est. De signis uerò quibus agnoscantur, non est fortasse præter circuitum ipsum indicium aliud; sed neque alijs prætera indicijs est opus, quum quartanarum naturam sequantur quintanus, septimanus, nonanus, omniũ testimonio. De exemptis uerò, quum raro accidant febres eiusmodi, mirandum fortasse non erit, si neque hos uiderit* Hippoc.

(Margin notes: tex. 21 — Cap. 5. — Cap. 64. — Com. 7.)

Hippoc. sed ex superioribus tamen medicis confirmatos acceperit. Verum de hac re satis.

Cura specierum huius febris. Cap. 69.

APpropinquat huius febris cura curæ quartanæ phlegmaticæ: & indigetur in curatione eius superfluo ieiunio: & subtiliatione cibi, & regiminis, & somno digerente, ut resoluatur p illud materia grossa, & digeratur. Et iterum indiget ingrossatione regiminis, ut non destruatur in eo uirtus: & sunt ista duo sicut duo contraria. Et propterea quòd febres istæ non faciunt accidere læsionem uirtutis, non curamus si subtiliemus regimen, & faciamus ægrũ uti ieiunio uno tempore, & succurrimus illi sicut ostendimus, ita ut cibemus cum eo cuius bonum est nutrimentum, & uelox fit, & multiplicatur: & in quo non est ingrossatio materiei, neque additio in ea. Et de curationibus magis conferentibus ad illud, est uomitus cum elleboro, & semine raphani, & raphano, & [a] § elleboro, & semine atriplicis, § & nuce uomica; & euacuatio cum hieris. Et post illud administratio tyriacæ, & eis similium. Et confert tunc sudatio cum medicinis, & cum balneo calido absque administratione aquæ, & absque administratione humectantium.

a B. in quo sit uirtus ellebori

TRACTATVS TERTIVS.

De hectica. Cap. I.

IAM sciuisti, quòd in membris sunt humiditates diuersarum specierum, de quibus sunt humiditates præparatæ ad nutriẽdum & humectandum iuncturas. De illis ergo est illud, quod est repositum in uenis: & de illis est illud, quod est sparsum in membris, sicut ros. Et istæ sunt duæ diuisiones, & prima earum est materia febris putredinis, [a] § aut § febris ebullitionis, sicut sciuisti, quum nutrimentum non totum expanditur [b] † § § quandoque, imò remanet de eo illud, quod est in semita expandendi, [c] † § §& remanet quod est in semita recõdendi. Et de illis sunt humiditates proximi temporis coagulationi: & sunt humiditates, quæ fiunt actu nutrimentum s. attractæ ad locum, [d] § quod est permutatio § eius, quod est de eo resolutum: & fiunt additio in eo similis illi: ueruntamen tempus cursus earum propinquum est: ergo sunt non coagulatæ. Et de eis sunt humiditates, cum quibus continuantur partes membrorum similium partium à principio creationis: & per ipsarum destructionem perueniunt ad separationem. Et similitudo humiditatum primarum est oleum lucernę effusum in lucerna. Et similitudo secundarum est oleum imbibitum in corpore lichnij. Et similitudo tertiæ humiditatis est humiditas, qua continuantur partes cotti, de quo factus est lychnius. Et quum inflammantur membra radicalia, & proprie cor, est illud ipsa ægritudo, quæ est hectica, secundum quod sciuisti. Et caliditas quidem hepatis quandoque perducit ad hecticam: uerùm non est ipsa hectica; imò hectica est illa, quæ est causa cordis: & similiter dispositio pulmonis, & stomachi. Verùm dum ipsa permanet finiendo humiditates [e] § in digestione prima in membris § propriè cordis, sicut finit candela oleum infusum in lucerna; tunc est gradus primus appropriatus nomine generis, quòd est hectica: & græcè hecticos, quũ non habeat in speciebus suis nomen. Et quum [f] § finit § humiditates, quæ sunt diuisionis primę, & incipit resoluere humiditates, quæ sunt diuisionis secundæ, & finire eas, sicut [g] § finit § flamma oleum euacuatum in lucerna, & incipit finire imbibitum in corpus lychinii, erit gradus secundus; & nominatur [h] § dubul & forosmos § & habet latitudinem, & principium, & medium, & statum. Amplius non rectificatur ille, qui consequitur statum aldubul, & parum recipit curationem, nisi deus uelit: & propriè quando peruenit ad hoc, ut caro [i] § minuatur. § Quum ergo finiuntur istæ, & incipit finire humiditates, quæ sunt diuisionis tertiæ, sicut incipit flamma adurere corpus lychinii, & humiditates eius radicales, est ægritudo gradus tertii, & nominatur [k] § curuatiuus, & almukasit § græce. Et hæc quidẽ ægritudo est ex febribus, quæ non habent paroxismos, neque horas paroxismorum. Et quidam dixerunt: febres hecticæ, aut pendent cum humiditatibus propinqui temporis cum coagulatione: aut cum eis, quæ sunt sicut caro: aut cum membris radicalibus duris, sicut sunt ossa, & nerui. Et si ex sermone isto intelligitur, quòd pendent secundum semitam, quòd finiunt quod in eis est de humiditate [l] § radicali § continuata eis, erit hæc & [m] § intentio prima æqualis. § & si significat, quòd primum, quod finit hectica, est humiditates propinqui temporis cum coagulatione, non erit sermo sanus. Et hectica quidem quãdoque accidit post febrem ephemeram. Et quandoque accidit post febres putridas, & apostematum: & longinquum est ut accidat hectica incipiẽdo: quare sunt membra radicalia iam inflammata, & non inflammatur humor, neq; spiritus ante illud; imò oportet ut calefiant illa in primis, deinde secundũ processionem dierũ calefiant [n] § ista, § nisi accidat causa fortis ualde. Et causa quidem una quandoque est causa febris hecticæ: & quandoque est causa febris ephemeræ, secundum uehementiam [o] § mutationis suæ, & debilitatem suspensionis § suæ sicut ignis. nam ipse obuiat lignis secundum duos modos, quorum unus est secũdũ modum, quòd calefacit ea, & [p] § finiat in eis: § & secundus est secũdum semitam inflammationis. Et febris quidem putredinis, & apostematis permutatur multoties ad hecticam propter uehementiã febris & uehementiam subtiliationis cibi in ea, & prohibitionem aquæ frigidæ, & paucitatem obseruationis lateris cordis cum unctionibus, & emplastris, & epithimatibus, & propriè in ægritudinibus membrorũ uicinorũ cordi, sicut diaphragmatis. Et multoties facit cadere in eam necessitas medicorum, pp casum uirtutis, & frequentiã syncopis ad dandum in potu uinum, & aquam carnis, & medicinam de muscho, & his similia. Et quandoque componitur hectica cũ febribus putredinis, & apostematum. Et hectica quidem in principio rei est difficilis cognitionis, & facilis curationis. Et in fine sui est facilis cognitionis, & difficilis

a B. &

b † B. in cibum sicut aduenit

c † B. in cibum seu in nutrimẽtum

d B. quæ sunt loco

e B. diuisionis primæ membrorum &

f B. finiuit

g B. quum finiuit

h B. debul & marasmus

i B. liquefiat

k B. almeseser & rybas

l B. cum eis

m B. unum & idem

n B. membra radicalia uel principalia

o B. suspensionis uel dependentie ipsius & debilitatem suspectionis uel dependentiæ

p A. facit ex eis euaporationem

difficilis curationis. Et finis aldubul non recipit curationem penitus.

ANNOT.

Solidarum nostri corporis partium quia continua dissipatio est, continuam etiamnum instaurationem esse oportuit. hæc non nisi alimentis, imò non nisi sanguine perfici potuit. Nutritur uerò, quodcunque alitur, simili. proptereaq; huius rei gratia solidis ipsis naturæ prudentia, tũ alteratrix ea facultas indita est, cuius ui quod longe erat dissimile, simile tamen euadat: tum expultrix, ut quod inutile, propellatur: tum attratrix & retentrix, ut harum ope materia alteranda in mebra ipsa traheretur, & retineretur. Porrò alimenta hæc, ex puriori sanguinis parte ministrantur. hic uerò sicuti in uenis sedem habet, ita ab ijs, à maioribus ad minores, à minoribus ad extrema usque capillamenta, & ex his in uacua solidorum loca, serie quadam perpetua protrahuntur. atque, quum is, dum per uaria hæc transit loca, uenarum & partium, in quibus reperitur, singularũ ui, quæ inest omnibus alterandi, à priori eius natura commutetur; nouissime tamẽ in his solidis ipsis partibus alimento proximũ redditur, ac tandem fit propriè alimentũ. est uerò propriè alimentum, quãdo & ipsis adhæsit partibus, & simile ijs prorsum est redditum (quo ad qualitates uidelicet, ut Auic. 1. primi interpretatur; alioqui enim non esset alimentum sed pars ipsa, si etiam quo ad substantiam esset idem) antea uerò, quum tantùm uel appositũ erat, uel adhæserat, non nutrimentum, sed ueluti nutrimentum erat. sicuti quum in uenis, aut uentre, aut alibi esset, futurum nutrimentum dici poterat. Ita & Hipp. in lib. de alimentis nutrimentum triplex facit, quod uerè nutrimentum est, quod ueluti nutrimentum, & quod futurum nutrimentum. quod & Gal. 1. de facult. nat. confirmat. Hæc, quum ita se habeant, præter humores quattuor, sanguinem, pituitam, utranque bilem, author noster libro primo Can. quũ de humoribus ageret, quattuor quasdam humidæ substantiæ species, quas humiditates nuncupabat, esse docuit. primam esse dicens portionem sanguinis quæ in paruarum uenarum extremo erat, & innominatam uocant: secundam, id quod in membris dispersum est sanguinis, & rorem dicunt, tertiam, nutrimentum quod membris iam adhæsit, & in eorum similitudinem conuersum quo ad qualitates, nondum tamen quo ad essentiæ completæ (ita enim ait) similitudinem; & cambium uocatur. quartam uerò humorem esse ait, qui ab ortus nostri primordijs singulas partes coniũgit, seruatq; continuas. Ex his patere existimo, in quo Hippocrati & Galeno author noster consentiat, dissentiatue. certe, quam tertio loco hic ponit, & cambiũ dicitur, Gal. proprie alimentum ex Hippocratis sententia uocare uidetur. quam hic secundò, rorem. Gal. proximum alimentum appellat. In eo solùm discrepare uidentur, quòd hic inter sanguinem qui in uenis & uentre est, quem Galenus futurum alimentum dicit, primam illam humiditatem in extremis uenarum finibus positam reponit, quam innominatam uocant: quæ certè futurum & ipsa alimentum est; sed multò quàm qui in uenis ipsis continetur, aptius. ita ut, prius illud futurum alimentum, duabus humiditatis, ut ita loquamur, speciebus commune sit, & loco & substantia quoque ipsa (ut uerisimile est) aliquantum differentibus. De quarta uerò humiditate, quam hic ponit, quæ partes ipsas continet, continuatq; consentiunt omnes, atque hoc innatum (quod etiam radicale dicunt) humidum est. Sanè his positis de hectica febre acturus Auic. quæ solidarum partium est morbus, primum eum, de quo meminerat humorem, futurum. s. alimẽtum reijcit: nempe ex sanguine, hoc est, humoribus qui intra uenas, ubi putrescat, putridas gigni febres cõstat, de quibus actum est antea: reliquos uerò humores tres, rorem, cambium, innatum humidum, aut si Hippocratis uocibus utaris, proximum alimentum, propriè alimentum, & innatum humidum, ad hunc locum facere admonet. quippe, quòd ex horum siccitate, tres etiam num hecticæ febris species desumantur, eo ordine singulæ deteriores, quo pro tuenda solidarum partium natura singulæ necessariæ sunt. unde etiam, sicuti proximũ alimentum seu ros, uero alimento seu cambio, & innato humido minus est necessaria solidis pars; ita & febris hectica, qua primus ille humor consumitur, minus est cæteris noxia, in quibus duo reliqui humores dissipantur. ita etiam, quæ cum ueri alimenti noxa est, minus lædit, quàm si innatum humidum contabescit. Hæc quum author noster sentiat; Gal. tamen. 10. meth. alia methodo uarias hecticæ species gigni putat. atque, quum hectica febris ea intelligatur, quæ solidas partes occupat, eas. s. quæ humoribus & speciebus opponuntur, has triplici rursum constare substantia docet: primo quidẽ fibrosis & membranosis partibus, quæ & propriè solidæ sunt, & ueluti aliarum fundamentum: secundò, carnosa substantia, quæ fibrosas & membranosas uestit: tertio, proprio quo singulæ nutriũtur partes, humido; quod 1. de diff. feb. natiuam humiditatem uocare uidetur. Vbi propriam, qua nutriuntur, partium humiditatem, cordis præcipuè, febris depascit; tunc primum hecticæ gradum facit: ubi carnosum id genus, quod circa fibrosas & membranosas partes hæret, inuaserit; secũdus est gradus, hectica. s. marasmodes: ubi hinc fibrosas & membranosas ipsas partes populatur; tertiã hecticæ speciem putat, quam tabem nuncupant. Hæc ferè Gal. 10. meth. de hecticæ speciebus pronunciat. Cæterum idem rursum. 1. de diff. feb. alia methodo eandem rem uidetur explicare. quum in natiuum humorem eius febris species omnes referat: nihil de carnosa uel membranosa fibrosaue substantia loquutus. Nanque, ubi primum naturalis cordis temperies euerti cœperit, atque natiua humiditas, quæ in unoquoque dispergitur corpore, in spacijs simplicium partium intermedijs, ex qua primum nutriuntur particulæ (cambium uidelicet intelligere uidetur) in cordis corpore efferuescit, neque uirtus plurimum laborat; tunc primum hecticæ gradum facit: ubi hæc absumpta humiditas fuerit, tertia est species, quam tabem exquisitam uocat: secunda uerò inter priorem efferuescẽtiam, & posteriorẽ cõsumptionẽ ambigit, dũ. s. protracta in longũ efferuescẽtia humidũ absumitur: tũc uerò ipsæ similares particulæ, quæ ueluti sunt cordis elementa, sicciores redduntur, & inopia alimenti laborant. Atque hoc pacto, priore relicta methodo, in natiuam eam humiditatem qua nutriuntur singula, dum efferuescit, dum absumitur, & quum consumpta est, omnes hecticæ gradus Gal. refert, nulla de carnosis, membranosis, fibrosisve partibus facta mentione: de quibus antea. Hæc, quum hi authores scribant, uidendum esset diligenter, an tres ij dicendi modi possint cõcurrere: & an ueri singuli sint esset, explicãdum. Breuibus ergo, sicuti probanda uidentur hæc omnia: ita eandem esse sententiam dici non potest. aliud profectò est proprium, quo aluntur partes humidum, siccari, quod Gal. in lib. meth. & Auicennas, qui rorem hoc ipsum uocat; & aliud efferuescere tantum, quod idem Gal. 1. de diff. feb. Aliud est carnosam liquari substantiã, quod in lib. meth. idem asserit. aliud siccari cambium quod Auicennas. cã-

Cap. 11.

Cap. ult.

Cap. 9.

tium enim non carnosa ipsa substantia est, sed uerum & eius, & membranosæ & fibrosæ partis alimentum: atque, quum in lib. de diff. feb. secundum hecticæ gradum esse dicat, quum proprium id humidum consumitur; in lib. tamen meth. quãdo hoc exsiccatur primum esse eius dem gradum scribit. Ita uerò & de tertio gradu, aliud est proprium humidum in quo particulæ nutriuntur & ros à nostris uocatur, consumptum esse, quod Gal. in lib. de diff. feb. aliud quòd innatũ humidum res continens, humidum. s. radicale, siccetur, quod Auicennas. aliud rursum quòd membranosæ & fibrosæ partes siccitate correptæ sint. Ex his uerò, quæ nam maximè probanda opinio sit, nos modo non differimus. uidentur autem probandæ omnes. Et si enim author noster hoc in loco Galeni sententiam de qua in lib. meth. non satis probare uidetur, (de altera enim nihil prorsus.) non is tamẽ improbat, sed interpretatur, ut licet cuique animaduertere. Hæc de hecticæ speciebus modo sufficiãt. De earum uerò causis, quæ deinceps author subiungit, pete ex Gal. 1. de diff. feb. 10. meth.

Cap. 9.
Cap. ult.

Signa. Cap. 2.

Signa pulsus q̃ est minutus, durus, frequẽs debilis, fixus secundum habitudinem unam. In tactu uerò eorum est illud, quod sentitur de caliditate, minus caliditate synochi, & ei similium inflammatarum in materia: & in principio dum tangitur, est magis suauis: & quum remanet super eum manus hora una; apparet cum fortitudine, & mordicatione, & non cessat augmentari: & est calidius quod est in eo locus uenarum, & arteriarum. Et est eorum caliditas similis, non enim minuitur; uerum ipsa quando superuenit ei cibus, augmentatur uelociter: & fit fortis pulsus ualde, & incipit magnificari: & propter illud accidit stultis medicorum, quòd prohibent eis cibum propter illud, quod accidit eis de eo ex accedentibus, quare perdunt eos: Sicut augmentatur flamma propter iniectionem olei, & [a] ʒ sartago ʒ quum effunditur aqua super eam. Et iste quidem significationes eius sunt fortes. Et cibus in reliquis quidem febribus proculdubio non incẽdit hac incensione, sicut inuenitur huic: quamuis necessario faciat diuersitatem per motus naturæ: & hæc inflammatio nõ est sicut incensio reliquarum febrium post coarctationem, neque secundum periodos notas; imò quum comedunt, & in quacunque hora sit. Et est habens ægritudinem non uehementer discernens illud, quod est in eodem de caliditate, quoniam facta est complexio membro conueniens: & iam sciuisti in libro .j. qualitatem dispositionis in huiusmodi: uerùm ipsa apparet apud susceptionem alicuius ciborum propter[b] ʒuehementiãʒ suam. Et de significationibus permutationis febris ephemeræ ad febrem hecticam: est uehementia fortitudinis caliditatis in .iij. ualde: nam secundum plurimum incipit febris post .xij. horas declinare. Quum ergo pertrãsit febris .xij. horas: & non apparent signa declinationis; imò continuatur usque ad tertium omni die, & fit fortis, tũc illa est hectica. Et de significationibus compositionis hecticæ cum febribus putredinis est remansio caliditatis siccæ post finem declinationis, & post sudorem exuberãtem: & additio in arefactione, & extenuatione secundum illud, quod facit necessarium illa ægritudo: & unctuositas in urina, & egestione. Et si fuerit hectica[c] ʒillud qđ apparet, & occultũ aliud, ʒ significat ipsum coarctatio accidens in paroxismis: huiusmodi enim est non inuentum in hectica omnino. Et scias quòd quandoque incipit hectica[d] ʒretentaʒ cum stomacho; quare corrumpit complexionem hepatis per uicinitatem.

a B. frixio sartaginis
b B. exacerbationem
c B. apparens & alia occulta tunc
d B. accensa

Annot.

De hecticarum febrium signis, quæ hic, & in sequenti capite author scribit, habes ex Gal. 1. de diff. feb. Habes itẽ ex Aetio lib. 5. Tralliano lib. 12. & Paulo lib. 2

Cap. 9. & 10.

Signa aldubul. Cap. 3.

Signa uerò aldubul sunt, quòd quando febris [a] ʒexpellitur ʒ aldubul, uehemens fit durities pulsus, & eius debilitas, & paruitas ipsius, & eius frequentia: & propriè quando causa casus in hecticam est apostema, quod non resoluitur: nam illud. s. frequentia additur ualde, & similiter uelocitas: & fit pulsus eius de genere eius, qui nominatur cauda muris. Quòd si fuerit ex potu calidi uini, erit loco caudæ muris[b] ʒæqualis: ʒ & non erunt accidẽtia[c] ʒaldubellatiʒ uehemẽtia ualde: nõ enim dat ei spatium usque ad huiusmodi. Et apparent in urina unctuositas, & petala, & incipit oculus profundari. Quum ergo aldubul peruenit ad statum, fit fortior profundatio amborũ oculorum: & multiplicatur lippitudo sicca, & crescunt extremitates ossium omnis membri, & in facie: & planantur tempora: & tenditur cutis frontis: & destruitur color cutis, & fit quasi sit super eam puluis quidã[d] ʒex adustioneʒ solis: & perducit ad grauedinem eleuandi supercilia: & fit oculus somno lentus, & clausus absque somno: & subtiliatur nasus, & elongantur pili, & apparent pediculi: & uidetur uenter iam minorari, & adhærere cum dorso, quasi sit cutis sicca, quæ iam attracta est: & attrahitur cum ea cutis pectoris. Quum ergo curuantur ungues, & arcuantur: tunc iam uenit ad statum: & incipit[e] ʒtendere ad occasum: & quũ incipit tẽdere ad occasum, ʒliquefiũt cartilagines.

a B. permutatur
b B. similis
c B. aldebiel
d B. & adustio
e B. almeseres & quum peruenerit in almeseret

Cura hecticæ. Cap. 4.

Intentio in curatione febris hecticæ, est infrigidatio, & humectatio. Et unaquæque earũ completur cum approximatione suarum causarum, & expulsione causarum sui cõtrarij. Et fortasse est causa unius earum, causa contrarij alterius: sicut causa infrigidatiõis. ipsa. n. qñq; est causa exsiccationis, quæ est cõtraria humectationi: sicut infrigidatio cũ trochiscis cãphoratis, & illis, quæ sunt ex spodio, & his similibus. Et fortasse humectatio iterũ est causa calefactionis, quæ cõtraria est infrigidationi, sicut uinum: nam ipsum humectat, sed calefacit. quare oportet, ut obseruetur illud. Et si necessitas uocat ad fortem infrigidationem, [a] ʒnon erit nisi cum re, cui coniungitur, aut quam præcedit, aut cui succeditʒ res, in qua est uirtus humectationis. Et similiter quum uocat necessitas ad fortem humectationem uelocem in ea, sicut aqua carnis, & uinum; tunc oportet ut adiungatur ei, aut antecedat eam, aut sequatur eam illud, in quo est infrigidatio. Et si fuerit causa hecticæ apostema, aut læsio in membro; tũc necessarium est curare ipsum in primis. Et qui di-

a B. & non fiat nisi cum frigido coniungatur ei, aut præcedat ad ea, aut succedat

ligit componere regimen eius ex diuersis modis conuenientibus ei, in quo febris sit uehemens ualde; tunc necessarium est, ut incipiat, & det in potu trochiscos, & quæ currunt cursu eorum cum sirupo acetoso, diluculo[b] †§ §in ortu solis.§sicut§aquam hordei cum cancris, si non abhorret eos,[d] §&§cum iuleb[e]§&§aqua granatorum: &[f]§ad mansionem§ mucillagine psyllij, si non fuerit prohibens aliquid propter stomachum, & alia. Et regimen infrigidans est per illud, quod sciuisti de potibus infrigidantibus, & de oleribus infrigidantibus, & trochiscis, sicut trochisci de camphora, & emplastris, & unctionibus, & his similibus, & infrigidatione aeris eorum, ita quòd in hyeme: Si autem non tolerat, alleuietur[g]§ab eo ignis;§infrigidatio namque aeris eorũ est melior res: & sicut uestire eum cum sandalatis, & camphoratis, & facere ipsum odorare illud in quo sunt rosæ, & cãphora, & sandali, & fructus frigidi &[h]§ sechesebrã, & lilium cum aqua rosacea. Et uaporatio cum sudore & balneo.§Et oportet, ut non prolongetur retentio emplastrorum infrigidantium ualde super membra propinqua ualde membris anhelitus: fortasse enim infert illud anhelitui & uoci nocumentum magnum. Et oportet, ut declinet ad quietem, & somnum, & tranquillitatem, & gaudium. Et custodiatur æger ab eo, quod facit ipsum irasci, & quod facit ipsum tristari, & quod facit ipsum angustiari, & à fame, & siti longa. Emplastra infrigidantia, quibus oportet eos uti, sint aromatica; nam ipsa sunt propinquioris iuuamenti; & proprie super pectus, & quæ sequuntur ipsũ & sint infrigidata, & non sit in eis stipticitas. Stipticitas enim cũ hoc, ꝙ ipsa facit accidere exsiccationem, prohibet uirtutem medicinæ profundari. Et oportet ut assiduetur permutatio, ut nõ remaneat medicamen, & calefiat[i]§ § cũ obseruatione uehemẽtiæ infrigidationis eius: nam quum ipsum infrigidat uehementer, non elõgatur, quin debilitet membrum. Et quando est propè membra anhelitus, non est longinquum, quin impediat diaphragma, & alia ab emissione anhelitus cum facilitate. Et de regimine humectãte sunt cibi[k]§leues & fructus, & robub, §& unctiones, & emplastra, & odoramenta, & caputpurgia, & quies, & tranquillitas, & ut nõ inferatur ei uiolentia in fame, aut siti.

b †B.& c — B.
d B.aut
e B.aut
f B. apud somnum
g B. super ipsũ coopertura
h B. alsahesefrã aspersam cum aqua rosata & sit alienatio sudoris & balnei. Alia litera asesefran & sint ista duo aspersa cũ aqua rosata. Alia litera lilium cũ aqua rosata. Et alienet sudorem & balneum
i †B.& calefaciat
k B. facti ex lacte & fructus & tine

ANNOT.

Plura de huius quoque curatione habes ex Gal. 10. meth. Aetio lib. 5. Tralliano lib. 12. & Paulo lib. 2. quæ tu uide.

Rememoratio medicinarum infrigidantium eos. Cap. 5.

ILlæ uerò, quæ de eis sunt infrigidantes, aut humectantes, omnes sunt nutritiuæ: aut uincit in eis nutribilitas: sicut aqua hordei decocta cum cancris ex parte cancri. Et oportet ut euellantur extremitates cancrorum ex[a]§pedibus suis & corporibus suis,§& abluãtur cum aqua frigida, & sale bono, cum cinere, uicibus tribus, & supra, donec mundificentur, & purgentur à [b]§grauitate sui odoris.§ deinde decoquantur in aqua hordei, & sicut aqua lactis uaccini, de quo extractum est butyrum: & sicut succi olerum[c]§elixatorum§prædictorum in capitulis febrium acutarũ.

a B. corporib⁹ eorum & additamenta eorum
b B. azheumet ipsorum
c B. notorum

Et sicut mucillago psyllij. In aceto autẽ est uehemẽs exsiccatio, & uirtus resolutionis: quare oportet, ut bibatur cum eo, quod resistit duabus proprietatibus. s. per commistionem aquę multę, aut cum quibusdam humectantibus & lenificãtibus. Et proximum quidem est, ut lac asinæ sit cum humectatione sua infrigidans, ita ut quidam faciant meliorem infrigidationem eius super infrigidationem lactis uaccini, de quo extractum est butyrum: uerum ipsum conuenit ei, qui non habet[d]§febrem periodicam, neque§materiam, neque humorem præparatũ ad putredinem. Et oportet, ut caueatur[e]§spissum lac. & de illis, quę conferũt eis§ est zuccarum. Et quum senseris putredinem accidentem ex lacte, tunc solue cum facilitate. Et si timueris calefactionem, tunc abstine ab eo aliquot diebus: & cura in ea cum trochiscis, & aquis fructuum, deinde itera lac. Medicinæ uerò infrigidãtes, quæ non habent humectationẽ, sunt, sicut trochisci noti narrati. s. trochisci camphorati & trochisci de corallis,[f]§& succis frigidis,§& sicut trochisci huiusmodi. Recipe spodij, boli armeni, an. ʒ. iiij. rosarum. ʒ. vj. seminis portulacæ, & citruli, & cucurbitæ, & karabe, omnium an. ʒ. iij. fiant ex eis trochisci, & sit dosis pondus. ʒ. ij & sunt boni ualde. Et iterum alij proximi eis. Recipe arnoglossæ, amyli, & gummi dragacanthi omnium an. ʒ. iij. boli armeni, spodij, amborum an. ʒ. iiij. papaueris. ʒ. v. rosarum, & seminis cucurbitę, & citrulli, & portulacæ omnium an. ʒ. vj. granorum cydoniorum excorticatorũ, & seminis melonis, & cucumeris[g]§ §omnium an. ʒ. vij. succi liquiritiæ pondus. ʒ. x. conficiantur cum mucillagine psyllij. Vnctiones uerò, & epithemata, & emplastra infrigidantia, & odoramenta, & caputpurgia infrigidantia sunt illa, quæ tu sciuisti. Et meliores unctiones sunt cum oleo de cucurbita, & de papauere, & nenuphare, &[h]§salicibus,§ & uiolis. Stratus autem infrigidantes, & humectantes sunt, qui sunt plani ualde, de corijs aspersis aqua rosis, aut de lino de genere eius, quod fit in tabrasten, & fit impletio eius illud, quod non calefacit, imò sit de genere lini pectinati, & renouetur assidue. Aut sit stratus de corijs, quæ iam sunt impleta aqua, postquam sint super ea rectificationes, quæ applanẽt aquam bene, & prohibeant eius[i]§inęqualitatem,§& sint stratus propè aquas, & cursus earum, & sub eis folia arborum frigidarum, & humidarum. s. de salicibus, & semperuiuæ, & olera humida, & odorifera frigida, sicut rosæ, & folia arborum frigidarum, & præputia uitis, & his similia.

d B. nisi febrẽ hecticam & ei qui non habet
e B. calefactio lactis & ex eis quæ prohibent ipsam est
f B. frigidi
g †B. longi arcuati
h B. alkalef
i B. sparicitatẽ vel rotũditatẽ

Rememoratio medicinarum humectantium eos. Cap. 6.

ILlarũ quidem, quę sunt cum infrigidatione, rememoratio iam præterijt. Et restat nunc cõsiderare in qualitate dandi in potu genera lactis, & lac, de quo extractum est butyrũ, & in qualitate administrationis tinæ, & balnei, & administratione unguentorum, & oleorum, & epithematum, & reliqui regiminis. Et nos quidem iam docuimus modum dandi in potu genera lactis in capitulo phtisis, & siccitatis stomachi; quare oportet ut sit illud canon. Et non est lac post lac mulieris, sicut de asina, postea lac caprarum, cuius pascua oportet esse ex herbis, & oleribus frigidis

humidis, sicut scis: nã ipsum, & propriè lac asinæ eradicat hecticam, si fuerit ei eradicator; & non est electio super ipsum, nisi prohibeat putredo accidens, aut expectatio materiei comprahensæ. Et lac quidem iuuatiuum est eis à principio hecticæ usque ad finem eius. Et lac mulieris sugẽdo sumptum conuenientius est omnibus. Et canon in dando in potu lac de quo extractum est butyrum, est proximus illi iterum. Et melius quidem est, ut incipias à .3. x. usque ad. xxx. & quod est supra eas, si fuerit uirtus adiuuãs. Et tibi inest, ut commisceas cum eo aliquid de trochiscis infrigidantibus. Et tibi inest, ut addas supra summam prædictam in potione prima, & postrema, si fuerit potens uirtus super digestionem. Tina autem illa est melior, quæ est tepida, in qua non est caliditas multa: & est cum hoc cum uirtutibus olerũ, & herbarum infrigidantium, & humectantium: & non sit ita ut rorificet, nedum quòd sudare faciat: & non licet ut uapor tinæ sit calidus: & si nõ esset quod prohiberet administrationem tinæ frigidæ, non eligeretur super eam: uerùm quod prohibet ab hoc, est debilitas corporum eorum, & eorum extenuatio. In [a] primis uerò rebus fortasse sanat eos istud, uerùm debilitatem corporis sanat [b] iam illud cum infrigidatione pauca, quam facit in complexione eius, quæ possibile est, ut curetur. Quòd si fuerit debilius illo, timetur quòd cadant in hecticam senilem: & illud secũdum minus. ueruntamen cum illo tardatur magis tempus mortis, & fortasse uiuit cum ea tempore, cui est quantitas. Et multoties quidem est [c] rectior permutatio eius ad illam hecticam. Illud autem, in quo sumus de relatione tinæ, rectius est, ut fiat inceptio in ea cum aqua, quæ est calida ad terminum: & fiat gradatio ad frigidam, & ad temperatam frigidam tolerabilem; hæc enim gradatio facit corpus susceptibile aquæ frigidæ, quum læsio non fiat nisi per aduentum contrarij in complexione subito. Et iterum corpus acquirit ex aqua calida similitudinem teneritatis, & tolerat cum ea frigidã. Et si iteretur tina in die trib. uicibus erit rectum. Et oportet, ut administretur cum facilitate, ut non cadat uirtus. Et si sumpserit aquam hordei ante tinam duabus horis, erit conueniens. Et si præmittat [d] tinã post emulsionem lactis super corpus eius, secundum quod dicemus, ut dilatet tina meatus cibi, deinde suscipiat aquã hordei, & quæ sunt ei similia, postea expectet, deinde administretur [e] aqua tinæ ut dilatetur cibus; erit bonum. Et administretur post tinam, & balneum inunctio cum oleis infrigidantibus, & humectantibus, sicut oleo uiol. propriè, quando factum est ex oleo de cucurbita: similiter oleo nenupharino, & oleo de cucurbita. Et si permutentur post tinam ad illud, quod est decliuius ad frigus parum tolerabile, deinde inungantur, erit rectum. Et si prẽmittatur inũctio, & festinet [f] deinde ingrediatur aquam [g] frigidam parum, erit rectum: & illud secundum tolerantiam: & non est malum gradari in eo. Et melior quidem horarum huius actionis, est post digestionem cibi. Et si possibile est, ut submergatur post tinam calidam in aqua frigida subito, absque gradatione; est magis ultimum ex parte curæ: & magis forte ex parte timoris. Et effusio eius cum facilitate est minoris timoris, quàm submersio infirmi in ea subito, & minoris iuuamenti. Et sit frigus secundum quantitatem frigoris aquæ æstatis, quæ est inter tepidam, & illam quæ est uehementis frigoris. Et si præmittatur emulsio lactis super membra sua, si non fuerit debilis: aut eius quod mistũ est aqua, si fuerit debilis, deinde si administretur tina; erit rectum. Nam emulsio lactis super corpus est uehementis humectationis. Et genera quidem lactis bona ad emulgendum, sunt prædicta. Et oportet ut emulgeantur ex ubere. Et dignius est, ut fiat fixio super inunctionem fricando ex [h] medicinis prædictis corpori toti, & iuncturis. Ingressio autem balnei non conceditur ei, nisi fuerit ita, ne sudare faciat, neque igniat, neque alteret anhelitum, & sit calidum aquæ eius minus calido sui aeris: & sit caliditas aquæ eius ita, ut delectet, & non lædat, & non faciat sudare. Et quando non est in corpore eius materia præparata putredini, & propriè quum illud est, & nõ digestus est cibus, imò oportet ut sit illud quum uoluntas est, ut expandatur digestum eius in corpore, & non prolonget moram eius in eo, imò separetur ab eo uelociter: & quando separatur ab eo, sumat aliquid de humiditatibus, & de sorbitionibus, quæ non nocent ei, factis ex hordeo, & lacte. Et quando accidit ei in balneo sitis, sedet eam cum aqua hordei. & aqua araib. Et lac sit lac asinæ. Et oportet ut sit introitus in balneum, deinde exitus eius ab eo secundum modum, ut non sit labor in eo omnino. Et iam enunciauimus illud in locis alijs, & iterabimus de illo conditionem. Oportet ut permutetur ad balneum in [i] lecto portato, in quo sunt strati stratus ingeniosè ita ut perueniat cum eo ad primam domum: & [k] permutetur ad illud, quod ex duobus pannis factũ est plenũ lana uel cotto. & dicitur græce pedeto, lene, quod cõueniẽs est balneo: & exuatur uestimẽtis suis in ea aut in media [l] si nõ fuerit calida: & nõ moretur in aliqua earũ, nisi q̃titate permutatiõis, & anhelitus pauci: & [m] iã exutus uestimentis, deinde ingrediatur ad domum [n] secundam & tertiam; ueruntamen non sit uehementis caliditatis: & stet in ea quantitate qua tolerat tinam. Hoc est illud, quod dictum est. & quod magis est dilectum mihi, est ut sit tina eius in domo media temperata. Quum ergo separatur à tina frigida, cooperiatur mantili, aut [o] farcha habente duas tunicas, & permutetur ad stratum [p] suum & lectum suum [q] cum sua sabana & exiccetur sudor eius cum mantili, & inungatur, & cibetur.

De cibatione habentium hecticam. Cap. 7.

Oportet ut separetur in eis cibus: & non cibentur in saturitate eorum uice una. Amplius melius, quo cibãtur, est aqua hordei, & hordeum, [a] & panis tritici abluti infusus in aqua frigida. Et genera lactis, quum ab eis non prohibet aliquid eorum, quæ diximus: & lac uaccinum, de quo extractum est butirum, quoniam est plurimi nutrimenti: Et almes, & cucurbita: & de fructibus melones [b] palestini, & sunt alraki cognominati apud nos indi. Et quando sentit rectificationem, tunc non est malum cibare ipsum caseo humido non salito. Et si uirtus debilitatur, non est malum ut cibetur iure isfidabegi cum coriandro humido, decocto cum

a B. principijs verò rei ipsorũ
b B. quandoq;
c B. rectificatio seu curatio
d B. ante
e B. tina
f †B. eam
g B. frigidiorẽ
h B. oleis
i B. lectica portata in qua sit lectus stratus æqualiter planus, donec
k B. tunc permutetur ad illa tum lene existens quæ sunt conuenientia
l †B. domo
m B. quantitate qua exuatur
n —— B.
o B. clamide
p B. seu
q B. & lectica seu sbarã suam
a †B. s. fæx citri
b B. felestini & sunt meloues alzachi

cum eis,quæ ſunt ſicut alduragi, & alteiugi. Et
fortaſſe oportet ut detur eis in potu aliquid uini
ſubtilis, permiſti cum aqua multa. Et fortaſſe eſt
neceſſarium,ut cibes cum moſos ex carne aldura
gi, & alteiugi, & alcubugi,& [c] ≷ pullis & hoſune≷
acetoſo, aut [d] ≷ congelato ≷ acetoſo ex carne hœ-
di, aut carne [e] ≷ uaccina≷ quando eſt illic fortitu-
do digeſtionis: & acetum almoſos, & [f] ≷ conge-
lati ≷eſt iuuatiuum eis,& confortatiuum in hac di
ſpoſitione. Et fortaſſe non eſt excuſatio ab aqua
carnis permiſta cum ſirupo de fructibus, frigi-
dis, acetoſis, aut uitello oui ſorbilis. Et quando
prolongatur cum ea debilitas ad ſyncopim, eſt
neceſſe ut cibentur aqua carnis accepta ex lateri-
bus hœdi,cum ſale pauco, quæ coletur, & funda
tur ſuper eam quantum totum eius eſt de aqua
malorum,& quantum eſt decima eius de uino o-
dorifero, & potetur tepida. Aqua uerò frigida,
quę non eſt ualde uehementis frigoris,nõ eſt ma-
lum ſi in potu detur eis, ſi non fuerit debilis, aut
aliquid prohibens: & illud prohibens, aut erit a-
poſtema ſub hypocondriis, aut erunt in corpore
toto chymi putridi,& chymi crudi, qui omnes di
geſtione indigent,& nõ apparet ſignum digeſtio
nis: quòd ſi appareat timor,erit minor. Et ſimili-
ter,ſi fuerit hectica permutata ex ſirsẽ aut birſen:
nam cum hac melius eſt ut interdicatur potus a-
quæ frigidæ, quàm cum aliis. Hectica enim quũ
ſuperuenit ægritudinibus deſtruentibus uirtutẽ,
mollificantibus eam,arefacientibus oſſa,& carnẽ,
ſuperuenit debilitati: Quum ergo coniungitur
ei ſuper debilitatem poſt ſumptionem aquę frigi
dæ, non moratur quin cadat in genus alterius he
cticæ, q̃ cõunicat huic generi in ſiccitate, & di-
uerſificatur ei in calore, & frigore:& nominatur
hectica ſenectutis,& hectica ſenii. Et illa quidem
eſt ægritudo ſæua, in qua innatus calor iam de-
ſtructus eſt. Et ſimiliter aqua ultimi frigoris, &
plurimi, nocet eis in omni diſpoſitione, & cor-
rumpit innatum calorem membrorum eorum ra
dicalium. Et fortaſſe feſtinat ad mortem cum eis,
aut permutat eos ad modum alium hecticæ.

c B. pullorum & helaman
d B. & alcharis
e B. bouis
f B. alcharis

De ſuccurrẽdo diſpoſitionibus ſequentibus hecticã. C. 8.

De illis eſt ſyncopis: & iam diximus regi-
men in hoc multoties. Et de illis eſt fluxus
uentris. Et oportet ut curetur, & ſuccura
tur ei: Nam in hoc eſt timor magnus. Et de curis
eius in primis eſt, ut ſit aqua hordei eorum aqua
ſauich. Et ponantur in aqua hordei eorum miliũ
torrefactum, & gummi, aut lentes elixatæ itera-
tæ, aut lac decoctum cum lapidibus, aut cum
igne ſolo, donec conſumatur eius aquoſitas: &
propriè cum milio: & potent hos trochiſcos.
Recipe boli armeni. ℥.v. caſtaneæ torrefactæ, ro-
ſar. omnium an. ℥.iiii. ſpodii. karabe amborum,
omnium an. ℥.iii. ſeminis acetoſę excorticati, gra
norum berberorum, omnium an. ℥. vi. fiant tro-
chiſci cum ſucco cydoniorum: & detur in potu
[a] † ≷ ≷ aqua pirorum in mane,& apud ſom
num. Et detur in potu pſyllium torrefactum:& ſi
militer ſufuf de ſpodio, in quo eſt bdellium de
mecha, eſt iuuatiuum ualde. Et ſi peruenit ad ex-
coriationem, curetur excoriatio cũ clyſteribus,
quæ ſcis; quoniam illud eſt conueniens.

a †B. cum

De hectica ſenectutis. Cap. 9.

Curit conſuetudo ut dicant hecticam ſene-
ctutis poſt febrem hecticã, & nos etiam in
cedamus uia conſueta: intentio itaque he-
cticæ ſenectutis eſt dominium ſiccitatis ſuper cõ
plexionem abſque febre. Et quandoque fit cum
æqualitate in calore & frigore; & illud eſt ſecun-
dum minus: Et quandoque fit cum frigore,& no
minatur hæc diſpoſitio [a] ≷ ſenectus ≷ & hectica ſe
nii: quoniam corpori accidit in [b] † ≷ ≷ ho
ra ſenii illud, quod accidit in illa hora [c] ≷ de aldu
bul ≷ & ſiccitate. Et ſenes quidem ſunt uelocio-
ris caſus in ea, quàm iuuenes. Et iuuenes uelocio
ris caſus in ea quàm pueri, licet accidat in iuue-
nibus, & pueris. Et cauſa faciens cadere in eam,
aut eſt frigus dominans cum debilitate corporis,
quare prohibet uirtutem nutritiuam ab operatio
ne ſua integra: ſicut accidit iterum in fine uitæ.
et de hoc capitulo eſt potus aquę frigidæ non in
hora ſua, aut ſuper debilitatem corporis cum fe
bres, [d] ≷aut ≷ in diſpoſitione [e] † ≷ ≷ aut ſuc
ceſſione exercitii reſoluentis uirtutem,& aperien
tis poros, & quod uocat ad attrahendum aquam
frigidam ad uiſcera ſubitò. Aut uapores mali, fri
gidi, qui eleuantur ad cor, & infrigidant comple
xionẽ eius. Aut caliditas, quæ reſoluit,& liquefa
cit humiditates; quare caliditas innata debilita-
tur, & ſuccedunt frigus, & ſiccitas. Et quando-
que ſequitur euacuationes. Et quandoque attra-
hit hanc ęgritudinem ſuperfluitas in infrigidan-
do patientes febres, cum eis quæ bibuntur,& em
plaſtrãtur. Et hæc quidem ægritudo quando con
firmatur, non curatur: & ſi eſſet ei ingenium, eſ-
ſet morti ingenium.

a B. hectica ſenectutis
b †B. non
c B. ex debul ſeu arefactione
d B. &
e †B. cruditatis

ANNOT.

*Hæc, febris non eſt, quum non adſit caliditas, ſed ſo-
la eſt totius corporis ſicca intemperies. de qua tamen
hic, ubi de febribus agitur, uerba facit, ob ſimilitudinẽ,
quam cũ hectica habet.* De hac meminit Gal. 10. *meth.* Cap. 11.

Signa. Cap. 10.

In iſtis uidentur ſigna aldubul, & exſiccatio-
nis: & non uidetur in eis incenſio, & inflam-
matio, imò fortaſſe inueniũtur frigidi tactus.
Et eorum pulſus non eſt ſicut pulſus habentium
febres hecticas; imò eſt tardus, paruus, & rarus,
niſi fortis fiat debilitas: quoniam tunc incipit
pulſus fieri frequens, & proprie in illis quibus ad
uenit hoc ex potu aquæ frigidæ. E quandoque
eſt urina eorum alba, ſubtilis, aquoſa,& ſunt in di
ſpoſitionibus ſuis ſicut ſenes.

Curatio hecticæ ſenectutis. Cap. 11.

Non adhibetur hæc cura niſi quum nondũ
confirmata eſt:& ſperatur quòd non con-
firmetur:& quum confirmata eſt, ſperatur
ut poſtponatur perditio parumper. Et canon qui
dem in curatione eorum eſt calefactio, & hume
ctatio. Et ex humectatione ſunt balnea ſecundũ
quod ſciuiſti, quę non adminiſtrentur niſi poſt di
geſtionem: nam ſi ipſa adminiſtrentur ſucceſſio
ne comeſtionis, faciunt cadere uirtutem. Et cly
ſteria facta ex capitibus,& pedibus,& cicere [a] ≷ cõ
trito≷ & ficubus cum [b] ≷ melle ≷ & chamæmilla

a B. & tritico vehementer decocto
Alia lra & pedibus & tritico vehementer decocto
b B. haſech

de quo administretur quantitas mediæ lib. cum ℥.ii.olei sisamini, & aliquantulo olei de ben: & administretur fricatio super cibationem. Et lac c§ coctum cum lapidibus § est uehementis iuuamenti eis. Et mel est ultimum in iuuamento eorum, sicut est ultimum in nocumento habentiũ febrem hecticam. Et omnis cibus humectans, facilis penetrationis, uelocis d § descensionis, § in quo non est uiscositas, sicut aqua carnis, & uitelli ouorum sorbilium, & uinum subtile odoriferum, paruæ quantitatis, est uehementer conueniens eis. Et oportet, ut obseruetur humectatio prædicta in capitulo hecticæ: & misceatur cum ea quod calefaciat ex odoribus, & emplastris, & unctionibus fricando, & cibis aliis.

c B. suctum ab vbere
d B. attractiõis

TRACTATVS QVARTVS

De febribus pestilentialibus, & quę sunt eis homogenea, & uariolis, & morbillo.

De febre pestilentiali. Cap. I.

VANDOQVE accidit aeri quod docuimus te in libro uniuersalium: sicut accidit aquæ de a §alteratione§ in qualitate sua ad calorem, & frigus: & de b §alteratione§ in natura sua ad c§ profundationem, § & putredinem: sicut d § profundatur § aqua, & fœtet, & putrefit: Et sicut aqua non putrefit e § ullo modo propter suã simplicitatem;§ imò propter illud quod admiscetur ei de corporibus terrenis malis, quæ permiscentur ei, & accidit toti qualitas mala: similiter aer non putrescit f § ullo modo propter suam simplicitatem;§ imò propter illud quod admiscetur ei de uaporibus malis, qui permiscentur ei, & accidit toti qualitas mala. Et quandoque est illud causa uentorum deferentium ad locum bonum fumos malos ex locis g § fœtidis, in quibus sunt ualles profundę, & corpora exiccata in prelio aut occisa non sepulta neque tumulata. Et fortasse§ est causa propinqua loco in quo uenit. Et quandoque accidũt putredines in interioribus terrę propter causas, quarum euentus ignoratur; h§ & nocere faciunt § aquam & aerem. Et febres quidem accidentes causa aeris sicci i † §

§ fiunt §iterum causa ut eueniant febres cholericæ. Pestilentiales uerò fiunt ex aere turbido, & humido. Et febres in aere humido sunt pluris euentus, sed sunt minoris acuitatis, & longioris spatij. In ęstate uero sicca, paucæ pluuię sunt minoris euentus, & maioris acuitatis, & uelocioris seperationis. Et meliora tempora sunt quæ seruant naturam suam. Et principium omnium k§horum§sunt formæ ex formis cęli facientes esse necessarium illud, cuius aduentus ignoratur: licèt sint quidam, qui dixerunt in eo aliquid non proportionatum ad causam eius: imò oportet ut scias quòd causa prima longinqua ad illud sunt figuræ celestes, & propinquę dispositiones terrestres. Et quando faciunt necessario uirtutes agentes celestes, & uirtutes patientes terrestres, humectationem uehementem aeri, l§expelluntur§ uapores, & fumi ad ipsum, & sparguntur in ipso, & putrefaciunt eum cum caliditate debili; & quando fit aer secundũ hunc modum, uenit ad cor; quare corrumpit cõplexionẽ spiritus, qui est in ipso, & putrefit quod circundat ipsum de humiditate, & accidit caliditas egressa à natura, & spargitur in corpore m §tũc per causam suam, & erit § febris pestilentialis. Et communicat multitudini hominum, qui iterum habent in se ipsis proprietatem præparationis. agens enim solum quum peruenit, & patienti non est præparatio; non accidunt actio & passio. Et præparatio corporum ad illud in quo sumus de passione, est ut sint plena humoribus malis: nam munda non forsitan patiuntur ex illo, & corpora debilia iterum patientia sunt ex ea, sicut illa, quæ multiplicant coitum, & corpora dilatatorũ pororum, humida, multæ balneationis.

a B. conuersione
b B. conuersione
c B. transmutationem
d B. transmutatur
e B. secundum dispositionem suæ simplicitatis
f B. secundum dispositionem suæ simplicitatis
g B. lõginquis in quibus sunt loca stagnosa alterata ad putredinẽ aut in quibus sunt corpora cadauerum corrupta in prę lio aut corpora mortua ex peste non sepulta aut non combusta & quandoque
h B. cum suis particularitatibus quare perueniunt ad
i † B. minus sũt quàm huiusmodi accidẽtes ex aere humido nisi ꝙ cholera multiplicatur in aere sicco quare est illæ
k B. harum alterationum
l B. eleuantur
m B. causa fluxibilitatis suæ & fit

ANNOT.

De aeris immutatione satis & ab authore nostro, & à nobis lib. primo Can. dictum est, ut hic non sit diutius laborandum. Illud modò quæstione dignum uidetur quia ijs uerbis§Et principium omnium horum sunt formæ ex formis cæli &c.§pestilentis aeris causas in cæle stes formas, hoc est, aspectus syderum refert; num fieri poßit, ut ex astrorum aspectibus corrumpi aerem, uel quicquam tale pati accidat. Quum enim Astrologi id asserant, quod etiam author noster tum lib. primo Canon. tum in Canticis parte prima affirmasse uidetur; philosophi tamen contra fieri id prorsus negant, quum ex syderibus non nisi laudabiles actiones eueniant, quod Auer. in Com. canticorum iam citat. Verùm de hac re, non contenderim profectò astris malignam quampiam uim inesse; ex earum tamen actione immutari aerem & pestilentem euadere, illud potißimum affirmare uidetur; quòd certis quibusdam stellarum aspectibus immutari ferè semper aerem, & euenit; & antequam eueniret Astrologi diuinant. id, quod certè, aut astrorum lationes, aut cælestẽ quãpiã uim sequi uidetur. An hoc tamen particularem quampiam astrorum uim, quam influentiam uocant, ut Astrologi arbitrantur; an uerò cõmunem dumtaxat luminis & motus actionem sequatur, ut philosophi; res est, quæ multis laborem facit; non esset tamen studiosis difficile in communem causam, calorem, frigus, humiditatem, & siccitatem, hoc ipsum & alias quasuis aeris ac inferiorum mutationes referre. Sed hæc non est hic locus, ut pluribus prosequamur. Illud potius inquiramus, quid in causa sit, quum pestilentes febres non ex aere tantùm, sed etiam ex prauis alimẽtis fieri uideantur primo de diff. feb. & lib. de cib. bon. & mal. succi; cur Author tamen noster de solo pestilenti aere uerba faciat. Sanè pestis, à qua pestilens febris dicitur, communis est, & uulgaris morbus. fiunt autem communes morbi à communi causa; priuati à priuata, communis causa est aer, qui nos ambit, quem omnes inspiramus; priuata uerò, uictus ratio. (non tam cibos quàm somnum & uigiliam, motus & quietem, & animi perturbationes intelligimus.) Constat ergo, quum pestis communis sit morbus, eam ex aere nunquam non procreari. Eadem ergo de pestilenti febre est ratio, ut ex solo aere, non ex alia causa fiat. hoc ergo in causa fuisse arbitramur, cur de aere solum pestilenti non etiam de uictu Auicennas uerba fecerit. Sed Galeni authoritatem obijcis, qui primo de diff. feb. & lib. de cibis boni & mali succi, pestilentem febrem ex uictu fieri asserit. Verùm paucis, neque id Galen. ait, neque

tex.108.
Cap. 3.
Cap. 1.

neque alioqui uerè peſtilentes febres eæ dici poſſunt, quæ communem cauſam, aërem, non ſequuntur. Ait certè Gal. in lib. de bon. & mal. ſucc. cib. ob prauorum ciborum eſum ægrotaſſe multos; non is tamen peſtilentē affectum nuncupat, quum alioqui id uitium per ſolos agreſtes uagaretur. Etſi uerò in lib. de diff. febr. nonnullos ob prauorum ciborum uſum peſtiferis febribus interijſſe affirmat: putamus tamen non uerè peſtilentes eas dici; ſed malignas intelligi, & ijs ſimiles, quales in peſtilenti aere ſolent accidere. Ex hoc genere eæ uidentur eſſe, quas Hippoc. fortaſſe & pemphingodes. 6. uulg. morb. ſect. prima uocat; & noſtra tempeſtate frequenter, Venetijs præſertim, eſt uidere, cum cute ijs maculis fœdata, quas peticulas uocant; quæ certè etſi peſtilentes dicuntur, non habent tamen communem cauſam, ſed priuatam.

Signa. *Cap.* 2.

HAec febris eſt quieta exterius, conturbans interius, ſecundum plurimum perdens, ex qua percipitur caliditas, & inflammatio fortis. Et eſt cum ea magnitudo anhelitus, & eius exaltatio, & conſtringitur [a] § multum, & curtatur multum, & frequentatur § & uehementia ſitis, & ſiccitas linguæ: Et quandoque fit cum nauſea, aut caſu appetitus: & ſi non reſiſtitur ei cum comeſtione uiolenter, interficiet eum: Et dolor oris ſtomachi. Et magnitudo ſplenis. Et anguſtia uehemens, & inquietudo. Et fortaſſe erit tuſsis ſicca. Et caſus uirtutis, & peruenitur in ea ad ſyncopim, & commiſtionem rationis. Et tenditur quod eſt ſub hypochondriis: Et fiunt cum ea uigiliæ: Et mollificatio corporis, & tepor. Et quandoque accidit cū ea bothor ſubalbida, & rubea, & quandoque eſt uelocis apparitionis, & uelocis occultationis. Et accidunt † cola, & ulcera: Et fit pulſus ſecundum plurimum frequens, paruus, & fit uehemens ſecundum plurimum in nocte. Et quādoque accidit eis diſpoſitio ſicut hydropiſis. Et fluxus uentris choleræ, & aliorum: & eſt egeſtio eius lenis, fœda, non naturalis, & quandoque eſt melancholica: & plurimū eius eſt ſpumoſum, fœtidū: & eſt in illa aliquid de genere eius quod liquefit. Et eſt urina eius, aquoſa, cholerica, melancholica. Et multoties euomunt melancholiam, choleram uerò plus illa. Et ſudāt ſudore fœtido. Et hæc quidem febris incipit cum accidentibus prædictis cum fortitudine ſua, & uenit res eius ad ſyncopim, & frigus extremitatum [b] † §

§ & ſpaſmum, & alcuzez. Et quandoque eſt de his febribus peſtilentialibus, in qua non percipit æger, nec tangens propinquus multitudinē caloris, & non alteratur pulſus, & aqua magna alteratione, & cum hoc ipſa eſt interficiens uelociter, & hæſitāt medici in eſſe eius. Et plurimi quorum anhelitus fœtet ex iſtis, & ex primis, moriūtur: nam putredo eſt iam confirmata in corde.

[a] B. multoties & fit fœtidus & frequens

† aphtha

[b] † B. & lithargiam

ANNOT.

Si rerum notitia uel per cauſas uel per effectus eſt; ita & morborum & particulatim peſtilentis febris cognitio habenda eſt. hic docet quomodo præſentem peſtiferam febrem ex effectibus noſcas, qui eam ſequuntur; quos omnes ad tria iam ſæpius repetita capita, paruo negocio ut referas, licebit; actiones læſas, affectus corporis ſenſibiles, excreta & retenta. Pro his quæ copioſè hic author refert, pete Paulum lib. 2. Aetium lib. 5. & Raſim in libello de peſte. Vnum animaduerſione dignum Auicennas ſcribit, quum ait, § Et quandoque eſt de his febribus peſtilentibus &c. § Talem hecticam non nunquam accidere ait, in qua calor neque ab ægroto, neque à medico ſentiatur: neque multa in pulſu aut lotio à naturali ſtatu uariatio eſt; quum tamen hæc cito interimat, medicis de hac re ambiguis. Diſſerunt hoc in loco medici, qui fieri poſſit, ut in tanta putredine neque calor ſentiatur, neque uarientur pulſus aut urina. & uarij uaria aſſerunt. Sed paucis. ut nos quoque hanc rem expendamus. Duo ſunt Galeni ſententia peſtilentium febrium genera. altera putrida tantum, ex humorum. ſ. cordis putredine. altera uerò hectica ex eiuſdem ſubſtantia: non dicam (ut uelle magnos quoſdam medicos uideo) putreſcente; ſed aliarum hecticarum inſtar infecta iam à præter naturali putrido & peſtilenti calore. peſtilentem & putridum calorem diximus differentiæ ab alijs hecticis gratia, in quibus, etſi cōfirmata abſolutave caliditas & ſiccitas eſt, & cordis corpus ueluti habitus quidam occupans; non illi tamen caliditati iuncta eſt peſtilens qualitas. de priori autem febre peſtilenti ex humoribus meminit paſſim Gal. de hectica uerò non ita quidem frequenter; uerba tamen de ea in 3. de præſagat. ex pulſib. facis. His ergo ita ſuppoſitis, facile eſt propoſitā diſſoluere dubitationē. arbitramur enim propoſitis uerbis authorem hunc peſtilentem hecticam intelligere, non putridam, ſeu humoralem: nempe ſicuti in hecticis, quæ peſtilentes non ſunt, calor neque à medico ferè neque ab ægroto perſentitur, æqualis enim ea intemperies eſt; ita in peſtilentibus euenire ueriſimile eſt, & idipſum teſtatur Gal. 3. de præſag. ex pulſib. & 9. de ſimpl. med. fac. Eadem ratione & pulſus parum à naturali ſtatu (excepta celeritate) uariāt, qua in cæteris hecticis. De urina uerò hæc fortaſſe ratio eſt, non quia, ut aiunt, natura ſoli cordi uacet, rerum aliarum oblita; quin imò, quum urinæ in febribus ob calorem præſertim uarientur, propterea non multum uariante à ſtatu naturali caliditate, neque etiam has multum uariari oportet. Hæc ergo de propoſita quæſtione dicta ſint.

Cap. 36. Cap. 95. Cap. 4.

Cap. 3.

cap. de bolo armena.

Signa peſtilentiæ. *Cap.* 3.

DE illis quæ ſignificant peſtilentiam, de rebus, quæ currunt curſu cauſarum, eſt ut multiplicētur [a] § rhotoni, & aſuhub in principijs autumni & inebul: § nam indicat peſtilentiā indicatione cauſæ. & quando multiplicatur auſter & ſubſolanus in [b] § Kenif § diebus aliquot. Et quoties uideris turbiditatem aeris & nebuloſitatem eius, & exiſtimaueris pluuiam, & inueneris, [c] § aerem uacuum ſiccum, & non pluit; § tunc ſcias quòd complexio hyemis erit corrupta. Peſtilentiam autem æſtiuam malignam, malam, ſignificat paucitas pluuiæ in uere, cū frigore: deinde multiplicatur auſter, & conturbatur aer aliquot diebus, deinde clarificatur poſt hebdomadam unam [d] § non ſupra: § & accidit frigus in nocte, & in die calor eſt uehemens, & præfocatio, & conturbatio, & caliditas, tunc iam uenit peſtilentia, & expectātur febres peſtilentiæ, & uariolæ, & his ſimilia. Et ſimiliter quando æſtas non eſt uehemētis caloris, & eſt uehementis conturbationis, habens matutina alterata [e] † § § & iam præterierunt in autumno [f] § aſuhub, & ignes, & uehizim, & alia; § eſt ſignum peſtilentiæ & aliorum. Et ſimiliter quando uideris aerem alterari in die uno

[a] B. alragiū. & alſeheb. i. apparitiones igneæ ſicut ſydera cadentia, & ſimilia in principijs autumni & in ailul. i. in menſe ſeptembris

[b] B. chanun. i. in menſe Decēbris Alij Nouēbrem intelligunt

[c] B. puluerulētum ſiccum nō cum pluuia

[d] B. & quod eſt ſupra eam

[e] † B. puluerulenta

[f] B. alſeheb. i. apparitiones igneæ & ignes & niazech. i. ſtella comata

multis uicibus, & clarificatur aer die aliquo, & oritur ſol clarus, & conturbatur die alio, & oritur in uelaminibus nebulę, quę eſt ut puluis; tunc iudica quòd peſtilentia accidet. Signa autem, quæ ſunt ſecũdum ſemitam ſocietatis cauſæ, ſunt, uerbi gratia, ut uideas ranas iam multiplicari, & uideas reptilia generata ex putredine iam multiplicari. Et de eis, quæ ſignificant illud, eſt, ut uideas mures, & animalia, quę habitant ſub terra, fugere ad ſuperficiem terræ, &[g] § exire manifeſtè. § & uideas animalia [h] § malę naturæ ſicut alakaliki § & eis ſimilia fugere ex nidis ſuis, & ire ab eis; & fortaſſe dimittunt oua ſua.

g B. pati ſedar A commoueri hinc inde ſicut animalia ebria
h B. ſenſilis naturæ ſicut allechalach

ANNOT.

Igneæ aeris, quas uocant, impreßiones, non ſunt peſtilentis aeris cauſæ, ſed ſigna. quum tamen hæ ſtatum aeris præſentem, & earum, quæ cõtinuè fiunt à terra exhalationis uaporumve naturam ſignificent, ex quorum miſcela aer aliàs aliter afficitur mutaturve; propterea uidetur ea, quam hoc in loco tradit, futuræ peſtilentis febris, dignoſcendi ratio, ex cauſa deſumi. Eſt tamen hic dubitatio, quomodo peſtilẽtiæ indicia eſſe igneæ impreſſiones & cometæ queant, quod hic author putat; quum contra potius omnia hæc, caloris, & immoderatæ præſertim ſiccitatis ut Ariſt. 1. meteor. teſtatur, ſint ſigna. peſtilentem autem aerem reddunt imbecillus calor & ſuperflua humiditas, quæ. ſ. aptã faciunt putredini conſtitutionem. Profectò, ignea hæc aeris phantaſmata nulli dubium eſt, quin & ſiccitatem & calorem ſequantur, & eadem ſignificent. Res tamen ita forte ſe habet. ex immodica aeris ſiccitate aridiora noſtra redduntur corpora & acutis morbis parata. id quod & Hipp. 3. aph. ſimul uerò & innatus calor maximè dißipatur, & innatum humidum exſiccatur, ut propterea interire ab ijs acutis morbis plures eueniat. Adde, quòd immodicæ illi ſiccitati, terræ quoque ſterilitas ſuccedit, & rerum penuria, ob quam & prauorum cibariorum uſus, & mala nutritio, & praui ex animalium corporibus halitus effluunt, quorum expiratu aer inficitur, & inſpiratu uitales & alios ſpiritus corrumpi neceſſe eſt, & una etiam uagari morbos & interitus oportet. Cæterùm, quamuis hæc peſtilentium fortaſſe morborum cauſam docent, qui ex prauæ corporum diſpoſitionis uitio uagantur; non tamen corrupti aeris, niſi leuiter, cauſam attingunt. ferè enim æſtimatu dignum non eſt ex prauo aliquorum expiratu halituve longe lateq; adeo corrumpi aerem, ut ex eo peſtilentes tempeſtates eueniant. Certè ſi ſiccitates imbribus ſalubriores; ſi putredo humidam præſertim conſtitutionem calori adiunctam ſequitur; ſi corruptus aer & peſtilẽs ſiccantibus præcipue temperatur, quomodo ex ſiccitatibus peſtilens idem euadat, non eſt cognitu facile. Fortaſſe tamen, ſi reddi de hac re cauſa à nobis poteſt, in hunc modum res ſeſe habet. Exſiccantur ob immodicam aeris caliditatem ſiccitatemve lacus, flumina, fontes, & maria, ex quorum deinceps limoſis alueis praui & fœtidi halitus (tales enim ferè ſemper ſunt) uberrime excitari neceſſe eſt. ab his aer corrũpitur & euadit peſtilens. ſed de hac re ſatis.

Curationes febrium peſtilentialium. Cap. 4.

a B. alleuiatio

SVmma curationis earum eſt [a] § exſiccatio. § & illud cum phlebotomia, & ſolutione uentris. & oportet ut incipiatur in ea ad euacuandũ. Si autem materia uincens fuerit ſanguinea, fiat phlebotomia; & ſi fuerint humores, alii euacuentur. Et oportet ut infrigides domos eorum, & rectifices aeres ipſarum. Domorum autem infrigidatio fit, ut uallentur fructibus odoriferis, frigidis, & extremitatibus arborum frigidarum, & linimentis, & rorationibus ſumptis ex fructibus frigidis, odoriferis, & ex camphora, & aqua roſ. & ſandalis: & roretur domus eorũ omni die aliquoties, & proprie cum aqua roſ. & de [b] § ſalicibus § & de nenufare: & ſi fuerint in domo manationes, & rorationes aquæ, erit melius. Aeris uero rectificationem dicam. Et adminiſtrentur eis trochiſci de cãphora, & robub frigida, & aqua lactis acetoſi, & lac acetoſum ablato butyro, & aquæ roſ. in qua diſſolutum eſt ſerũ [c] § acetoſum bonum, § & acetum cum aqua iterum. Et aqua frigida plurima ſubito eſt iuuatiua ualde: pauca autem conſequenter exhibita fortaſſe excitat caliditatem. Quòd ſi res prolongetur ad hoc, ut tendantur hypocondria, & infrigidentur extrema, & prolongentur uigiliæ, & permiſtio mentis, & uides pectus & quod eſt ſuper ipſum, eleuari, & deſcendere; tunc neceſſe eſt adminiſtrare [d] § regimen trahens § caliditatem exterius. Et quando cadit appetitus, [e] § reſtaurentur ad comeſtionem: nam plurimi eorum, qui uiriliter agũt ſuper illud, & comedunt uiolenter, abſoluuntur, & uiuunt: & neceſſe eſt reſtaurare eos ſuper § cibum. Et oportet, ut ſint cibi eorum ex acetoſis, & deſiccatiuis: & ſint paucæ quantitatis. Cibi nanque eorum ſunt iterum mali; quare nocet eorum multitudo, [f] § inquantum fit additio: § & nocent, inquantum ſunt mali. Rectificationis autem peſtilentiæ pars eſt ſecundum ſanos, quæ ſunt in ea, & partes eius eſt ſecundum ſanos & ægros. In illa uerò, quæ eſt ſecundum ſanos, intentio eſt, ut exſiccetur aer, & fiat boni odoris: & prohibeatur eius putredo cum quacunque re ſit: & rectificetur cum xiloaloes crudo, & ambra, & thuræ, & muſcho, & coſto dulci, & ſtorace, & ſandaraca, & aſſa, & [g] § gariofillis § & maſtice, & glutine albotin, & ladano, & melle, & croco, & [h] § bomki § & cupreſſo, & [i] § iunipero, § & lauro, & cyperis, & ſquinantho, & [k] § ſauina, & acoro, & [l] § galia, & § amigdalis amaris, & aſſaro. Et quandoque fiunt ex iſtis compoſita. Et aſpergatur domus aceto, & aſſa. Secundum ſanos uerò, & iterum febricitantes, & ægros eſt ſuffumigatio cũ ſandalis, & camphora, & corticibus granatorum, & myrto, & malis, & cydonijs, & ebeno, & [m] § alſegi § & tamariſco, & ribes: & oportet ut multiplicetur ſuffumigatio.

b B. kaleſ
c B. lactis acetoſi boni
d B. coopertu-ram trahentem
e B. cogantur ad commeſtionem quare neceſſe eſt cogere eos ad
f B. ex parte repletionis
g B. glutine gariofilorum
h B. ſech. i. galia
i B. alharar
k —— B.
l B. alſababech
m B. alſag

ANNOT.

§ Summa curationis & c. § Paucis uerbis maximum negocium hic doctißimus uir explicat, ſummam curationis in peſtilenti febre exſiccationem eßſe dicens, cũ euacuatione. Nempe, ſi peſtilentis febris cauſa ſumma eſt putredo, hæc ſummam humiditatem ferè ſequitur. exſiccatione ergo eſt opus, quæ putredinem tollat. Prius tamen inchoandam curationem ait à ſanguinis euacuatione, ſi affluat; & aliorum humorũ eductione ſi ijdem exſuperent, hoc ipſum ex ipſa quoque rei natura deſumens, quum multitudo detractionem poſtulet. Sunt tamen hoc in loco dißidia, neque ea quidem mediocria. tum enim de uenæ ſectione ambigitur, an in peſtiferis febribus cõueniat, tum etiam de purgatione. Sanè, ut priorem dubitationem

bitationem breuibus examinemus. Antiqua & toti ferè orbi communis est controuersia, quum alij uenã intrepide secent (redundante uidelicet sanguine) alij nũquam secandam putent; alij uerò quandoque secent, quandoque minime. Qui mittendum sanguinem putant, eo potißimum inniti uidentur, quòd magnus est morbus, extremis autem morbis extrema remedia conueniunt, præsertim uerò ex ijs uenæ sectio est, quam etiam in magnis morbis Hipp. *probat 4. de rat. uict. in ac. Itẽq; quòd in omni febre putrida saluberrimum esse uenã incidere ait Gal. 11. meth. secanda ergo præsertim in pestifera, quæ magnam putredinem sequitur. Aßtipulari his uidetur Gal. qui. 1. in 3. de uulg. morb. de Hip. admiratur, cur in Critonis curatione pestifera febre laborantis de sanguinis mißione non meminerit. Aßentiri Paulus lib. 2. Aetius lib. 5. ex Rufi monimẽtis uidentur. & Auenzoar 3. Theisir tr. 3. & Rasis in libello de peste non semel. secanda ergo in his uena uidetur. Aduersus tamen horum sentẽtiam, quam etiam author noster sequitur, plura sunt, quæ non iniuria quis obijciat. Primùm autem illud constat, uires in pestilenti affectu esse imbecilles. at hoc uenæ sectioni reluctatur. Secta item uena intro trahi solet, quod natura extra protrudit. aduersatur uerò id Hippocrati qui. 1. aph. quo natura uergit, eò ducendum iubet. Adde quòd in ijs, qui uenenis periclitantur, non secatur uena (nisi forte in cane rabido ut Auic. putat.) non dißimilis autem est febris pestilens ueneno. Accedat ad hæc Galeni authoritas tum in lib. de cibis boni & mali succi, ubi grassante Romæ asserit pestilentia, non ausos esse medicos sanguinem ducere, etiam initio, nisi perpaucis. neque ab re, ait Gal. quũ uires prius dissoluerentur. Idem 9. de simpl. med. fac. pestilentia affectos, quibus sumpta est bolus armena, curatos testatur; quibus uerò id medicamentum non profuit, nullum præterea auxilium profuisse: neque uerò is de sanguinis mißione quicquam meminit. Postremò si sanguinis mißione aut methodo, qua in cæteris febribus utimur, curari pestilens posset, mirum eßet, quòd neque in libris methodi neque alibi locorum Gal. de huius curatione uerba fecerit. Omisit uerò is propterea, quòd curari methodo non potest, sed sola experientia. Hæc de proposita quæstione quum ultro citroq; ferantur, incerta adhuc harum febrium curandi ratio uidetur. Pro qua tamen rixa conciliãda, si quod dictante ratione, & astipulante experientia à nobis uel ab alijs obseruatum est, ipsi proferemus; nolumus tamẽ in re adeo periculosa, tam sententiam nostram, quàm dubitandi rationem protulisse. Vrgent profectò utrinque rationes, urget experientia. Obseruatum est à multis, in pestilenti cõstitutione quib. secta est uena, conualuisse. sæpe etiã interijsse.* HIERONYMVS BONIPERTVS NOVARIENSIS *uir, nostri tẽporis & scientia & usu rei medicæ peritißimus, quum non multis ab hinc annis quibus nouißime per totam Italiam pestis graßabatur, Venetijs medicinam faceret, ausus primus omnium, reluctantibus alijs, uenam morbi initio in his tundere, fælicißimo euentu, & magna cum sui authoritate, inueteratam iam contrariam opinionem euertit. Alij tamen tunc temporis alibi locorum, quibus sanguis mißus fuerat interijsse omnes obseruarunt, uiri alioqui diligentißimi. Obseruatum post ea tempora frequentißimè est, quandoque rectè ceßiße, nonnunquam male. Ita, ut si tum rationes tum experientiam spectes, statuere nequeas, utrum agas. Breuibus tamen nos, ubi morbi huius naturã animaduertimus, in eam sententiam ferimur, sicuti probari perpetuo in hac febre, ita non planè improbari eandem posse. quando autem obeunda, & quando omittenda sit, ex rei natura ita doceri uidemur. Quum uenæ sectio, ex sanguinis multitudine, ex putredine, ex morbi magnitudine indicetur, uidendum est tamen num uires coindicent, an contraindicent: num acturis nobis astipuletur naturæ impetus, an contra. Si coindicent uires, si naturæ conatus & inclinatio coindicet; nulli dubium est, id agendum, quod affectus primo loco indicauit. contra uerò, si aut uires, aut naturæ impetus contraindicent, indicante quantumuis morbo, ab agendo repellimur. Sit autem, ut in pestilenti febre ob multitudinem, ob putredinem & morbi magnitudinem de secanda uena indicetur; animaduertendæ statim uires, animaduertendus est motus. Vires in magna humorum corruptela integræ profectò sunt nunquam, præsertim uerò in pestiferis affectibus maximè prosternuntur ob putredinem immodicam, ob aduersam naturæ nostræ pestis naturam. ita ut in pestilenti febre si uires animaduertas in ea prorsum sententia standum uideatur, nunquam esse sanguinem mittendum. Ita uerò in pestilentibus hisce febribus non una est naturæ inclinatio, neque unus est impetus. quãdoque fluxus alui colliquantes eueniunt, quãdoque carbunculi sub alis, aut pustulæ, exanthemata ve in dorso aut toto corpore, aut alia id generis accidunt. Vbi hæc adsint, certum est, neque fluente aluo secandam etiam uenam; neque carbunculo uel pustulis apparentibus, retrahendum esse uenæ sectione naturæ impetum ab externis ad internas partes. Ergo si de febre pestilenti ac de peste loquaris, pro constanti illud habendum uidetur, quod* FRANCISCVS MODEGNANVS LAVDENSIS, *uir quantum nostra ætas habet, eruditus, nũquam mitti secta uena sanguinem oportere. Cæterum his tamẽ non obstantibus, quum duplex ferè pestilentium febrium sit ortus; aliæ nanque initio pestilentes inuadunt: aliæ uerò neque pestilentes inuadunt, neque ullas initio pestilentiæ notas secum ferunt: sicuti in prioribus febribus uires primo statim insultu maxime impugnantur; ita in ijs à uenæ sectione abstinendum omnino uidetur. at in posterioribus, ubi febre quis corripiatur, futura quidem pestilenti, ut tu suspicaris, nondum tamen tali; quum & integræ (quantum febris putridæ ratio postulat) sint uires; nullum commodius, uel utilius in harum curatione, præsidium esse uidetur, quàm uenæ sectio, si modo, & sanguinis multitudo & alia id genus consentiãt. Sunt uerò huius modi pestilentes febres frequẽtißimæ. Quamobrem in his mittendus initio est sanguis, quod Aetius & Paulus ex Rufo admonent; quod admiratur Galenus in Critone ab Hippocrate prætermissum. Quũ uerò pestilentes primo insultu inuadunt; tunc & omittendum sanguinis ductum (alioqui enim Rasis in libello de peste sententia nobis nõ placet, qui in his quoque sanguinem ducit) & solis uiribus succurrendum, quæ insigniter collabuntur, pro constanti habemus. Habent. n. id generis febres quid ueneno simile, & solis antidotis opus habent. Sit ergo illud, quantum nos assequimur, constitutum, si libet, in pestiferis febribus ubi factæ iã sunt pestilentes, ubi confirmatæ, non esse secandam uenã. secari autem posse & debere morbi initio, quum nondũ sunt tales, futuras tamen uereris. Erit nihilominus & hac in re uirium non præsentium dumtaxat, sed futurarum quoque habenda ratio. neque, quamuis multitudo, seu ætas atque aliud quidpiam de mittendo sanguine uel indicet uel coindicet, copiosiorem tamen uacuationem moliri est tutum; sed talem prorsus, quæ multitudinem imminuat, quæ obstructiones mediocriter auferre, & uires subleuare sufficiat. His ita constitutis, non difficile esse arbitramur, ut, qui uolet, obiectas utrinque rationes*

[Margin notes: Tex. 19. — m. 15. — Cap. 26. — Cap. 36. — Cap. 1. — Cap. de terra Lemnia.]

nes dissoluat. Nunc autem, quia de pustulis & exanthematis facta est mentio, sunt autem & peticulæ uulgo dictæ, quas malignas febres & pestilentes sequi uidemus, & ipsæ ex genere exanthematum; locus admonet, ut de his aliquid subijciamus. quæri enim solet, an ijs in cute apparentibus mitti sanguis debeat. Nos ergo quæstionem hanc breuiter sic definiremus. si exanthemata hæc à multa & larga cacochymia ortũ habeãt, quod certè magna ex parte contingit; statim purgandum est corpus neque etiam cucurbitulæ inter initia admouendæ, quæ Oribasij fuit opinio. sin uerò sanguinis plenitudo sit, quod ex calore pustularum, signisq; plethoræ cognoscere licet; tum, sanguinem mittere, nostra quidem sententia, nisi quid præterea impediat, nihil obstiterit. neque enim obstat, quod aliquis dixerit naturæ impetum, quo ad cutim fertur, intro reuocari. alioqui enim & sudores qui in febrium principijs occurrũt, à sanguinis mißione purgationeq; nos deterrerent. Non imus tamen inficias in tali morbi genere maligno & fraudulento, quin summa uirium habenda sit ratio: neque hic copiosiorem sanguinis missionem probamus: sed tantum ferè sanguinis detrahendum, ut quod putridi excrementi superest, natura tandem euincat, quod Galeni consilium est 9. & 11. meth. cucurbitulas uerò deinde cuti affligere tuto possumus, & naturæ inclinationem illam tunc temporis adiuuare. Est ergo & sanguinis interdum missio in hisce exanthematis opportuna. atque, hãc si quis opportunè fecerit, plurimum est emolumenti ægris allatura. Nouimus nos DOMINICVM CASTELLVM VENETVM, uirũ & doctrina & peritia insignẽ, hoc præsidij genere hisce apparentibus maculis fœlicißimè usum non semel. Verùm sicuti est eius remedij occasio maximè præceps; ita etiam acerrimo iudicio opus habet. Aestimandæ diligenter sunt uires. æstimanda est multitudo. his uerò assequutis nihil erit de quo præterea sit uerendum. Cæterum insurget hoc in loco quispiam, & nos inconstantiæ accusabit, qui, paulo antea quum dixerimus, in febribus, quæ pestiferæ iam sunt, neque apparẽtibus pustulis, neque fluẽte aluo secandam uenam; nunc tamen apparentibus peticulis idem præsidiũ admiserimus. Mirè profectò hæc repugnantia uidẽtur. Verùm neque hæc superiorem sententiam nostram interturbant. Vbi pestilens iam est febris, nunquam mitti sanguinem oportere arbitramur. Atqui febres, in quibus peticulæ apparent, non semper ex genere sunt pestilentium. pestilentes nanque cacochymiam non sanguinis plethoram sequuntur. nos uerò, ubi cum hisce exanthematis, quæ rubra sunt, sanguinis coniungitur multitudo; uenam tundimus, quòd pestilens affectus non est, quamuis mali, ut aiunt, moris: secus uerò si non rubra, sed uel nigra uel uiolacea uel alterius coloris exanthemata fuerint: tunc enim, quæ talia sunt, cacochymiam præ se ferunt. sed de hac re satis. Nũc de medicamentis, quæ disceptatio secundo loco erat proposita, expendamus quid sit sentiendum. Profectò author noster primis statim uerbis, si alij à sanguine humores affluant, incohari ex alui solutione curationem iubet. Contra tamen, quum uires in his imbecilles sint, non uidentur purgatoria medicamenta esse opportuna. Adde, quòd frequenter his colliquantes fluxus iunguntur, qui purgationem omnem interdicunt. Itemq; acria & uenena quodammodo sunt quæ purgant, ut irritare potius morbum, quàm eius causam apta sint educere. Sed ad hæc paucis. Quòd uires in hac febre sint imbecilles, noxia & praua humorum copia facit, qua propterea detracta subleuari naturam oporteat. detrahi uerò non nisi medicamentis potest; ut his agendum sit prorsus. hæc tamen, sicuti non omnia unius sunt generis, & alia purgatoria sunt ac fortia, quæ acredine quoque alijs præstant; alia uerò leuia: ita non uno tempore omnia sunt opportuna. Morbi initio, quum nondum pestilentis affectus notæ apparent in ijs, quæ in pestilentes febres degenerant, nihil obstet, si quod futurum est, præuideris, etiam purgantibus & ualidis medicamentis prauos humores aggredi, ut educas. at, si pestilens inuadit, aut ubi talis non erat, in talem tamen degenerat; tunc abstinendum certe ab acribus ijs & fortibus; utendum tamen erit leuibus, qualia habemus multa, & educenda omni ingenio praua materia est. Secus si colliquantes fluxus accedant: tũc enim astringentibus uti licebit, non soluentibus; nisi utraque ea fortaße ratione misceas, qua in dysenteria sæpenumero, quum ex rhabarbaro, myrobalanis, & alijs id genus, medicamenta propinamus, educendæ causæ gratia, quæ dysenteriam facit. Sed & illud ipsum in hisce febribus diligentius expendendum, in quibus uires magis oppugnantur.

Et quãdo cadit appetitus &c.} Idem ferè antea, quũ de huius febris indicijs ageret. Desumunt ex his locis multi in hoc febrium genere copiosis uti alimentis oportere. Aduersari tamen hos Hippocrati constat, qui in acutis morbis tenuem uictum, nõ plenum; & extremis morbis extrema remedia, etiam summam inediam præscribit. Hos ergo non est ut pluribus refellamus, quos certum est ea uictus ratione non tam ægros nutrire, quàm interficere, dum naturam praua materia & morbi ui oppreßam etiam ciborum sarcina magis onerant. Sed & de authoris huius sententia, non est, ut multum laboremus, quum eius uerba nihil planè aliud doceant, quam in appetẽtiæ deiectione (quod symptoma hos morbos sæpißime sequi solet) cogendos eße ægros ut comedant. His uerò, hunc æmulari Hippocratem constat 3. de uulg. morb. sect. 3. ubi de diuturna quadam peste uerba faciens, quum multis adeo prostrata uentriculi uis esset, ut mori mallent quàm cibos capere; ex ijs conualuisse illos testatur, qui comederint. An uerò pleno uel tenui uictu sit utendum, tum senex in aphorismis, tum Celsus libro. 3. docet; non esse, dicens, ægros fame cruciandos, sed nutriendos ex leuißimis cibis. Non negarim tamen, quia plura in his morbis symptomata & animi deliquia & alia id genus eueniunt, paulo quoque uberius, quàm in acutis alijs esse nutriendos, uirium gratia, quũ ea accidunt. at si ea non accidant (quamuis rarò id fiat) nulla uidetur aduersari ratio, quo minus eadem in hisce atque alijs acutis morbis seruari uictus ratio debeat. alioqui uerò neque experientiam multum reluctari hac in re uidemus.

Text. 58.

Cap. 7.

Et aqua frigida plurima &c.} Huius prorsus contrarium iußit Rasis in libello de peste. nempe frigidam paulatim sorberi ait, præsertim quum incensa est febris: quòd sudorem elicit, promouetq;, & recrementis in extimam cutem expellendis opitulatur. Verùm alia ratione uterq; agit; Rasis cẽdi sudores, hic uerò refrigerãdi.

Præseruatio à pestilentia. Cap. 5.

Oportet ut extrahantur à corpore humiditates superfluæ; & inclinetur regimen eius ad exsiccationem ex omni modo, & ex minoratione cibi, nisi exercitio. Oportet enim ut non administretur, neque balneum, neque [a] } uina } neque toleretur sitis. Et rectificetur aer cum eis, quæ diximus. Et declinet cibus ad acetosa. Et minoretur ex eo. Et sit caro quæ administratur

a B. bibitiones

b B.alhelam

nistratur decocta in acetosis. Et sumatur de [b] § al heluen § & alcharis, & almosos factis cum aceto, & absque aceto cum sumach, & aqua agrestæ, & aqua limonis, & aqua granatorum. Et condita in aceto iuuatiua sunt: & propriè capparis aceto condita. Et [c] § algeleniabin § ex illis est, quæ conferunt, & prohibent ab eis putredinem. Et de illis quibus ex ea fit euasio, est administratio tyriacæ, & mithridati ante eam, cum reliquo regimine bono. Et de medicamine facto ex aloe, & croco, & myrrha sumatur omni die circiter. ℥.j. quoniam est iuuatiuum.

c B.althis

ANNOT.

Cap.95. Cap.5. Cap.36.

Quomodo pestem caueamus, docet Galen. 1. de diff. feb. Sed fusius Aetius ex Rufi sententia lib. 9. & Paulus lib. 2. ac Rasis in libello de peste.

De uariolis Cap. 6.

QVandoque accidit in sanguine bullitio secūdū semitā putredinis cuiusdam, de genere ebullitionum, quæ accidunt succis: & talia quidem accidentia fiunt per eā, ita ut partes eorum ab inuicem discernantur. Et de hoc est cuius causa est res quasi naturalis, faciens ebullitionem sanguinis, [a] § quare putresit § ab eo illud, qđ admiscetur ei de reliquijs nutrimēti sui menstrua lis, quod [b] § est § in prægnatione: aut generatur in ea post illud ex cibis fæculētis, & malis, de illis, quæ [c] § rarificant § substantiam eius, & faciunt eā ebullire, donec fiat ei substātia recta fortior prima, & magis apparens: sicut illud quod natura efficit in succo uuæ, ita quòd rectificat ipsum, faciendo ui num similis substantiæ, & iam [d] § putruit § spuma aerea & fæx terrena. Et de hoc est, cuius causa est res adueniens extrinsecus, ebullire faciens occulta, quæ permiscet humores cum sanguine, commistione existente in dispositione ebullitionis, & [e] § stationis sub sole; § sicut accidit apud alterationem temporis, & propriè ueris ab eo, quod pertinet ei de qualitatibus & ordine. Et uariolæ quidem, & morbillus sunt de summa ægritudinum [f] § aduenientium. § Et multiplicantur in successione austrinorum, quando multiplicatur eorum perflatio. Et corpus quidem uariolis præparatū est illud, quod est calidum & humidum, & conturbatæ humiditatis: propriè quod parum extrahit de sanguine per phlebotomiam. Et de cibis sunt cibi, qui faciunt cadere in uariolas uelociter, & propriè quando non sunt consueti, & administrantur super eos medicinæ, & cibi calefacientes, sicut lac, & propriè camelarum, & equarum, quum multum repelletur ex eis ille, qui non assuetus est eis, deinde bibit uinum plurimū, aut medicinas calidas. Et uariolæ quidem sunt, quasi modus quidam crisis. Et plurimum quidē accidunt uariolæ infantibus: deinde iuuenibus: & minoratur earum euentus in senibus, nisi propter causas fortes, & in regionibus uehementis caliditatis, & humiditatis. Et earum euentus in corporibus humidis est plus, quàm sit ipsarum euentus in corporibus siccis: & earum euentus in uere plus est, quàm ipsarum euentus in hyeme. Et post uer, in fine autumni: & proprie quando præcedit æstas calida, & sicca, & fuerit ille autumnus calidus & siccus. Et uariolæ non accidunt in cute solum, & in eo quod sequitur illud quod apparet: imò accidunt in omnibus membris similium partium, apparentibus, & occultis, ita quòd uelaminibus, & neruis. Et quando apparent uariolæ, faciunt incurrere pruritum, deinde apparent res sicut capita acuum similia milio, deinde egrediuntur, & implentur sanie, deinde [g] § euacuantur § & fiunt crustæ diuersorum colorum, deinde cadunt. Et fortasse permutantur uariolę ad phlegmonem, & [h] § essere § & adubellati, quæ aggregat saniem. Et plurimum quidem quū apparent, habent colorem phlegmonis, ueruntamen quandoque egrediuntur secundum colores diuersos cineritiæ, & uiolaceæ, & nigræ. Variolę enim sunt species, & colores: nam de eis sunt albæ, & de eis citrinæ, & de eis sunt rubeæ, & de eis sunt uirides, & de eis sunt uiolaceæ, & de eis sunt ad nigredinem decliues. Et uirides quidem, & uiolaceæ sunt malæ: & quanto plus additur declinatio ad nigredinem, tanto est deterius: & quanto plus sunt decliuiores ad illud, tanto plus sunt decliuiores ad malitiam. Et albæ quidem sunt meliores: & propriè quando sunt pauci numeri, magnæ quantitatis, facilis exitus, paucæ angustiæ, debilis febris: & uides febrem minui cum earum apparitione, & ipsarum egressione: & est principium exitus earum in tertio, & quod ei approximat: & post illas sunt albæ, magnæ, pluris numeri, propinquę absque continuatione: nam illæ, quæ continuantur adinuicē, ita ut continuentur in frusto magno carnis habētes [i] § latera § aut rotundam formam, sunt malæ: Et similiter iterum duplices magnæ, in uentre unius quarum est uariola alia. Albæ uero paruæ, duræ, propinquę, difficilis exitus, licèt faciant existimari in principio rei salutem, tamen timetur in eis quòd difficilis fiat earum maturatio, & fiat cum eis mala dispositio ægri, & perueniat per eas ad perditionem; quoniam causa in eis est grossitudo materiei. Et de speciebus malarum timorosarum, quæ plerunque interficiunt, sunt illæ, [k] § quarum diuersificatur egresio: § nam quandoque apparent, & quandoque occultantur, & propriè quando apparent uiolaceæ: & similiter tenaces, quarum [l] § operatio non cessat à debilitate uirtutis, & uiridificatione membri, & nigrificatione eius, § perdunt. Et si uiriditas, & nigredo, quibus succedit [m] § resudatio, § non faciunt cadere uirtutem, imò additur cum eis uirtus, non sunt mortiferæ: sed fortasse cadere faciunt in ulcera, & quæ currunt cursu eorum. Et ut sit febris, deinde uariolæ, saluius est, quàm sint uariolæ præcedentes, deinde consequatur eas, & accidat super eas febris. Et illud quidem quod plurimum considerare oportet in esse patientis uariolas, est eius anhelitus, & ipsius uox: nam ipsa duo, quum remanent bona, est res salua. Et quum uideris anhelitum patientis uariolas cōsequentem, & similiter patientis morbillum, tunc existima casum uirtutis, aut apostema diaphragmatis: deinde quum uides sitim uehementem fieri, & angustia assiduat: & ea quæ apparent, infrigidantur: & uariola & morbillus uirides fiunt; tunc iam percipitur æger mori: & [n] § festinat § illud, si uariolæ fuerint de genere earum, quarum egresio, & apparitio tardantur. Et plurimi eorum, qui moriuntur per uariolas,

a B.ut expellatur
b B.erat
c B. Alia litera inspissant
d B.expulsa est ab eo
e B. Alia litera & sonitus sequētis ad ebullitionem
f B. contagiosarum
g B. ulcerātur
h B.massere
i B.costæ
k B.quare diuersificatur dispositio
l B. conatus ad exeundum non cessat debilitare uirtutem & uiridificare mēbrum & nigrefacere ipsum
m B.declinatio
n B.uerificatur

las, moriuntur præfocati ex squinantia. Et quandoque moriuntur per casum uirtutis cum rasura intestinorum, & fluxu uentris. Et quum uideris uiolaceas de uariolis & morbillo profundari; tũc scias, quòd superueniet ægro syncopis. Et quando festinat ad mingendum sanguis, & succedit ei urina nigra; tunc est mortiferum; præcipuè, quando est illic casus uirtutis. Et fluxus uentris uiridis, sanguineus, aut lotiuus, non cum casu uirtutis, & [o] ‹alhumera est aliquid de uariolis & morbillis. › Et multoties quidem uariolatur homo duabus uicibus, quando aggregatur materia ad expellendum bis. Et [p] † ‹ › coloris plumbini sunt uariolæ, quarum bothor in facie, & pectore, & uentre sunt, plusquam in cruribus, & pedibus: & sunt malæ, & significant materiã grossam, quæ non expellitur ad extremitates.

o B. alhamica est aliquid inter uariolas & morbillos & est saluior ambob*

p † B. almum

Annot.

Tex. 19.

sph. 20.

De uariolis meminisse Hippocrates uidetur tertio uulg. morb. sect. 3. ἐξανθήματα dicẽs ἐρυθρὰ, ςρογγύλα, σμικρὰ οἷον ἴονθοι, pustulæ. s. rubræ, rotũdæ, paruæ, uaris similes. Idem. 3. aph. ἐξανθήσιας ἑλκώδεις inter uernales morbos reponit. non tamen ex eius uel Galeni uel Græcorum scriptis quidpiam præterea, quod ipsi uiderimus, certius de his morbis legere est, qui affectus sint. quorum naturã Arabes fusius sunt perscrutati. Neque uerò alioqui eorum sententia satis probanda uidetur, qui de his agi ab Hippocrate existimarunt 3. uulg. morb. sect. 3. sub herpetum nomine, quum, Herpetes, ait multi, magni. solet enim Hipp. (ut uideo) herpetes serpentia ulcera, non pustulas nominare. Accidere has de quibus hic agitur, uariolas omnibus hominibus semel, & cõmuni opinione & usu receptum est. quamuis nõ de fuerint etiam qui bis id ipsum uitium sint experti, ut in hoc loco author noster testatur. putantque has Arabes, menstrui alimenti esse reliquias, quo in utero fœtus est usus. Verùm dubitant de hac re nostri. primo quidẽ, quòd Gal. testimonio lib. de sem. fœtus in utero non ex prauo sanguine, sed ex eius purissima portione alimentum capiat. quòd si etiam ex praua materia nutriri uelis qui fieri potest, ut post multos morbos, multas febres in trigesimum & quadragesimum usque annum id uitiũ prorogetur? Quomodo quis non semel, sed bis etiam eo morbo corripitur? Adde, quòd, quũ sanguis menstruus in membrorum carniformium substantiam uertatur, dici non potest ex eorum feruore uariolas gigni. Quærenda præterea esset ratio si ex sanguinis mẽstrui reliquijs fiant uariolæ, cur non & mulieres in quibus supprimũtur menses, ijsdem corripiuntur? Atque si hæc ita se habent, uetustissimum certè hoc uitium esse oportet. quomodo ergo neque Hipp. neque antiqui medici de hoc uspiam egerunt? Hæc ferè obijciunt. Cæterũ, ut ad ea paucis. Etsi, quod primo loco obijcitur, ex purissima menstrui sanguinis portione fœtus alitur, non is tamen ex purissimo sanguine nutriri ait. inest enim purissimæ illi mẽsium portioni quid noxium; quòd processu demum de tẽporis expultricis facultatis ui ad cutim propellitur. Quòd tamen diutius nonnunquam id uitium prorogetur, neque multis præcedentibus morbis expurgetur, non est certè, quòd exactissimam reddamus rationem, qui tam exquisitè huius uel illius corporis naturam scire non possumus; non id tamen mirum: sicuti neque eos quibus podagrici parentes contigere, primis statim annis, neque certo semper & exacto tempore podagra inuadit, neque quibus epileptici fuere, epilepsia. Cur uerò quandoque id uitium repetat, difficile non est depræhendere, si quis aliorum morborum reditus & eorũ causas æstimarit, perpenderitq́; neque enim tam ualida omnibus pellendi est uis, quæ semel superandæ morbi causæ sufficiat; ut denuo repetere morbos oporteat. Neq; uerò, quũ reliquias sanguinis menstrui feruere dicimus, arbitrandum est uel partes ex menstruo sanguine genitas, uel eos ipsos humores, qui ab ortus primordijs obtigerũt, efferuescere. Solidæ nempe partes nõ efferuescũt. (nisi quum calidiores sunt, feruere existimes.) humores uerò non ijdem numero sunt, qui in continuo fluxu & dissipatione quum sint, continua noui alimenti adiectione reparantur, gignunturq́; sed superest praui illius sanguinis in membris qualitas, quæ tandem humorum partem aliquam inficiens, naturæ molestior reddita, toto naturæ nixu exeernitur ad cutim. Cur uerò mulieres, suppressis mensibus uariolis non corripiantur; ea esse ratio uidetur, quoniam non in membra ipsa, & solidam ipsarũ substantiam prauus ille humor dispergitur; sed in uasis continetur: atque ab his, etsi uaria quoque symptomata accidunt, non tamen ut in fœtu mollissima substantia prædito, praua ea qualitas solidas uniuersim potest occupare. Quòd autem neque Hipp. neque Græcorum quispiam alius de hac re meminerit, ignoramus certe causam. fortasse autem superiori illa ætate, qua uitæ continentioris erant, id uitij genus aut nihil prorsus, aut obscurè affligebat. Tu tamen uide, an hæ papulæ sint, quas Aetius lib. 14. infantibus ait aliquando in toto corpore oriri.

Tex. 52.

Cap. 8.

Cap. 63.

Signa apparitionis uariolarum. Cap. 7.

Quandoque antecedunt apparitionem uariolarum dolor dorsi, & pruritus nasi, & timor in somno, & punctio uehemens in membris [a] ‹corporis, › & grauitas communis, & rubedo in colore faciei, & oculi, & lachrymæ, & inflammatio, & multitudo halicum, & [b] ‹ saltus › cum constrictione anhelitus, & raucedo uocis, & grossitudo sputi, & grauitas capitis, & dolor capitis, & [c] ‹& † casacam › & exsiccatio oris, & angustia, & dolor in gutture, & pectore, & tremor pedis apud resupinationem, & declinationem ad ipsam. et cum hoc toto febris conclusa.

a B. faciei

b B. oscitationi

c —— B.

† tremor cordis

De morbillo. Cap. 8.

Scias, quòd morbillus omnis est uariola cholerica: & non est differentia inter ea ambo in plurimo reliquarum dispositionum, nisi quia morbillus est cholericus: & quòd ipse est minoris quantitatis, & quasi ipse non pertransit cutem: & non est ei altitudo, de qua curetur, propriè in principio sui. Variolæ uerò in principio suæ apparitionis est eminẽtia, & altitudo: & morbillus est minor uariolis, & minus accidit oculo quàm uariolæ. Et signa apparitionis eius proxima sunt signis apparitionis uariolarum; uerùm [a] ‹ lachrimæ in eo sunt plures, › & angustia, & inflammatio uehementior, & dolor dorsi minor, qm̃ causa eius in uariolis est repletio sanguinis extendens uenam positam super dorsum: nam generatio uariolarũ est ꝓpter multitudinẽ sanguinis corrupti: & morbilli propter uehementiam malitiæ sanguinis corrupti, pauci. Et morbillus secundum plurimum egreditur subito: & uariolæ aliquid post aliquid.

a subuersio stomachi in eo est plus

Annot.

Annot.

Si recte morbilli naturam perpendas, quam hic docet, non differre ab exanthematis & pulicari morbo uidetur. Hunc affectum nosse uidetur Hippoc. quum 5. uulg. morb. Euphranoris filio pustulas ueluti culicum morsus accidisse asserit. & lib. 7. Pherecydæ octaua die ueluti culicum morsus apparuisse. Meminit & Aetius lib. 5. de uibricibus culicum morsui similibus. Sed hunc affectum cum hoc de quo hic agitur eundem asserere nõ audemus: qui culicum morsus in tumorem attolli sciamus, quod in morbillis non accidit. neque rursum id negamus, quum similitudinem eam non ad tumorem, sed ad ruborem referre senex potuerit. Meminit & Galenus lib. de atra bile de nigris quibusdam in pestilenti affectu pustulis, quæ nigris erant exanthematis similes, quibus præsertim ueluti squama decideret, talesq; etiã non febricitantibus accidere testatur. de qua itidem re 5. meth. agit. Quum tamen morbilli de quibus hic agitur, non emineant cuti, pustulæ uerò aliquo pacto in tumorem elatæ sint, neque id pro certo asserere audemus, eas morbillos esse; fortasse tamen uariolas intellexit. Quandoque pemphynga pulicarem hunc morbum existimauimus, & pemphyngodem febrem eam intelligi, quam pestilentem nostri uocant, cui pulicares maculæ coniunguntur. Verùm, quum pemphyngoden febrem author finitionum medicarum eam esse dicat, quæ per caloris intensionem pustulas in ore, quæ græcis phlyctides dicuntur, generat: neque id ipsum pro certo habemus, præsertim, quòd Galenus 1. in 6. de uulg. morb. de pemphyngode febre, quid sit, non satis aperte statuat. Videtur ergo hic quoque affectus à Græcis ignorari.

Cap. 129.
Cap. 4.
Cap. 12.
tex. 29.

Signa salutis eius. Cap. 9.

SVnt sicut signa salutis uariolarum: nam illæ, qui est uelocis processionis, & apparitionis, & maturationis, est saluus. Et durus, & uiridis, uiolaceus est malus: & qui est tardæ maturitatis, frequentis syncopis, & angustiæ, est perniciosus. Et qui occultatur iterum subito, est malus, faciens syncopim.

Cura. Cap. 10.

OPortet in uariolis ut incipiatur, & extrahatur sanguis sufficiẽter, quũ cõditiones fuerint. Et similiter si morbillus fuerit cum repletione sanguinis. Et spatium illius est usq; ad quartum. Sed qñ procedunt uariolæ, non oportet tunc ut administretur phlebotomia, nisi inueniatur uehementia repletionis, & dominium materiei; tunc enim phlebotometur quantitate, quæ [a] § exsiccet. § Et conuenientius quidem, quod in hac administratur ægritudine, est phlebotomia. Et si phlebotometur uena nasi, confert iuuamentum fluxus sanguinis nariũ, & tuetur partes superiores à malitia uariolarum. Et est [b] † § § facilis super infantes. Et quando necessaria est phlebotomia, & non phlebotomatur iterum complete, timetur super ipsum corruptio extremitatis: Et similiter timetur quandoque simile illi super illum cuius assiduatur extinctio, [c] § & uenter soluitur. § Et oportet, ut fiat in eis cibatio in primis cum eis, in quibus est confortatio cum repercussione & extinctione absque cõstrictione naturæ, & inspissatione sãguinis sicut qđ fit de iuiubis cũ tamarindis, & [d] § casia fist. & cum eo quod fit ex dactylis immaturis, § & ex lentibus præparatis [e] § & isfidabegi. § Et lenificatio uehemens. Et [f] § similiter § oportet, ut sint cum istis tamarindi, & [g] § quę eis conueniunt. et § cibus factus ex cucurbita & melon [h] § alraki. § imò oportet, ut sit natura lenis in principio, & [i] § sit intentio in eis quibus lenitur, § tamarindi. Et si non obedit cum eis, additur super eos siracost cum facilitate, & cautela. [k] § Et § tereniabin, aut infusio prunorum. Et confert quandoque si in potu detur in principio apparitionis uestigiorum uariolarum pondus. ʒ. iij. de rob [l] § dactylorum syluestrium § cum uno de trochiscis camphoratis. & sirupus † [m] § § de dactylis † [n] § § immaturis est uehementis iuuamenti in huiusmodi hora. Quũ ergo [o] † § § pertransierit ægritudo diem secundum, & incipiunt uariolæ apparere; tunc fortasse erit infrigidatio causa erroris magni, ex eo quòd retinet superfluitatem interius, & [p] § delationem eius super § membra principalia; [q] § & fortasse § non fit eis possibile procedere, & apparere; & accidit inquietudo, & angustia, & fortasse accidit [r] § nausea. § imò oportet ut iuuentur superfluitates in huius dispositione cum eis, quæ faciunt ebullire, & aperiunt oppilationes: sicut fœniculum, & apium cum zuccaro, & succus eorum, aut decoctio radicum, & seminum. Et fortasse odoratur aliquid de croco: Et aqua ficuum est bona ualde: ficus enim sunt uehementis expulsionis ad exteriora: & illud est una de causis euasionis, à nocumento earum. Et de illis, quæ conferunt ualde in huiusmodi hora, est ut sumatur laccę ablutę. ʒ. v. lentium excorticatarum. ʒ. vij. dragacãthi. ʒ. iij. deinde coquantur cum lib. [ſ] § s. § aquæ, usque quo remaneat quarta lib. unius, & detur in potu. Et de illis, quæ sunt uehementis iuuamenti ad faciendum apparere uariolas, est ut sumantur ficuum citrinarum. ʒ. vij. lentium excorticatarum. ʒ. iij. laccæ. ʒ. iij. dragacanthi, seminis fœniculi an. ʒ. ij. decoquantur cum lib. s. aquæ donec remaneat ex ea ferè tertia, & coletur, & detur in potu de ea. expellit enim caliditatem à partibus cordis, & prohibet pulsum cordis. Et oportet, ut non approximet ei in hac hora oleum aliquod omnino. Et oportet, ut [t] § regatur, § & elongetur ab aere frigido, & proprie in hyeme: & fiat cum illo illud quod fit cum sudante: frigus enim oppilat poros, & redire facit materias retro. Et multitudo potus aquæ frigidæ cum niue: et introitus in domo uenti mala sunt ualde: Et fortasse phlebotomia est mala, propterea quòd repellit, & conuertit illud quod procedit; quare caueatur post duos dies, aut tres. Et quando accidit ex coopertura, & calefactione quasi syncopis, aut [u] † § § accidit syncopis; tunc [x] § necessarium est regimen aeris, qui attrahitur, & reuerti § ad odores camphoræ, & sandalorum. Et si non fuerit excusatio, quin detegatur corpus domui uenti, aut aeri frigido, paulatim fiat: & similiter quando adiutoriũ est cum calefactione, aut dimissione infrigidationis. Et quando incipiunt exire, & non inuenitur cum exitu earum alleuiatio, imò inuenitur caliditas inflammata, & lingua ad nigredinem decliuis, tunc caue ne calefacias. Et oportet, ut tu alienes ab habentibus uariolas, & morbillum, emplastrationem uentris: in hoc enim est timor cõstrictionis

a B. alleuiet seu minoret
b † B. magis
c ——— B.
d B. ex thalha. idest ex florib9 dactilorum uel ex dactilis immaturis quum primo exire incipiunt
e B. in asfidbegi idest præparatis istis floribus dactilorum & lentibus in modum ferculi liquidi
Alia litera, & absque ingrossatione sanguinis sicut cibus qui fit ex iuiubis cum tamarindis & cibus factus ex thalha & lentibus præparatis in asfidbegi .i. pręparatis in modũ ferculi liquidi
f B. Alia litera propter illud
g B. ex illis quæ conueniunt eis sunt
h B. batheca alraki
Alia litera alzachi uel araki
i B. melius cum quo fit lenificatio est
k B. aut
l B. alchedar
Alia litera rob alkedar
m † B. de floribus dactilorum seu
n † B. parui
Alia litera de althalha .i. syrupus de dactilis
o † B. additur &
p B. defert. eam ad
q B. cũ eo quod
r B. syncopis
ſ B. j. s.
t B. cooperiatur
u † B. existimatur quòd
x B. non est excusatio ab infrigidatione aeris qui attrahitur proprie, & præparatione

nis anhelitus subito : & [y] † ʒ ʒ quòd accidit fluxus uentris malus, & mictus sanguinis. Et in fine eius oportet, ut conseruetur natura, & cibetur loco lentium sicut sunt, lentibus elixatis duabus elixationibus cum renouatione aquæ: & loco lentium [z] ʒalmakidʒcum tamarindis & [a]ʒlentibus factis acetosis & ʒ aqua granatorum, & sumach, & agresta, & his similibus. Medicinæ autē ingrossantes sanguinē & infrigidantes eum, prohibentes eū ab ebullitione, quæ in initio pręcipiūt, sūt sicut rob de ribes, & agresta, & aqua fructuū frigidorū, sirupus [b] ʒ alcori proprie, & sirupus altelea, & sirupus de zumar. ʒ Et sirupus quidem [c]ʒalchoriʒhabet descriptiones plures, quas diximus in antidotario, & dicemus hic descriptionē fortem, mirabilem: & est illa quæ fit cum aqua lactis acetosi iterati: & uirtus eius est uehemēs ualde. Descriptio hęc est. Sume rob[d]alcoriʒpartes.ij. si autem non fuerit tibi præsens, accipe alcori, & fac serrare ipsum, & accipe serraturam eius: aut mole ipsum, & misce molitum eius cum medietate sui de sandalis in aceto distillato, aut in aqua agrestæ puræ diebus aliquot, deinde decoquatur in eo decoctione cum facilitate cum longitudine, donec dissoluatur: deinde exprimatur, & sumatur de succo: & quanto acetum, aut aqua agrestæ est plus, tāto est melius: deinde sumatur aqua† adog abstracto butyro, mundificata à sua caseitate adog, aut cum colatione ultima, quæ fit dimittendo residere, aut cū decoctione, sicut est decoctio aquæ casei, donec separetur aquositas, deinde sumatur farina hordei, & fiat ex ea & aliqua lactis acetosi foca, & fiat acetosū illud foca, deinde coletur, postea[e]ʒsumatur illud foca, & sit in eo de subtili aqua hordei.ʒfiat acetosum, & quāto plus iteratur, tanto est melius. Sumantur ergo de eo partes.v. & sumatur aqua pirorū de seni, & aqua cydoniorum acetosorum plurimæ aquæ, & aqua granatorum acetosorum, & aquæ pomorum acetosorum plurimæ aquæ, & aquæ alzarur, & aqua limonis, & aquæ prunorum acetosorum, & aquæ dactylorum in primis quum incipiunt apparere, expressorum, & aquæ[f]ʒalcoriʒrecētis, & aquæ mororum de seni, quæ non maturantur integre, & aquæ chrysomilorum immaturorum, & acetosorum, & succi agrestæ, & succi ribes, & succi præputiorum uitis, & succi rosæ persicæ, & succi nenupharis, & succi uiol. omnium an. tertiam partis unius, & succi acetositatis citri, & succi acetositatis citranguli an. duas tertias partis unius, & succi coriandri, & lactucæ, & foliorum papaueris humidi, & endiuiæ, & portulacæ an. quartam partis unius, succi foliorum[g]ʒsalicum,ʒfoliorum malorum, & foliorum pirorum, & foliorum alzarur, & foliorum ros. & foliorū uirgę pastoris an. quartam partis unius, succi herbæ hircinæ, & ros. siccarum, & nenupharis sicci, & succi berberis sicci, & seminis endiuiæ, & sem. lactucæ & balaustiarum, & nenupharis an. medietatē decimæ partis unius, & succi menthę humidæ sextam partis: aggregentur medicinæ, & succi berberorum humidorum medietatem partis: aggregentur medicinæ, & succi, & componantur super ignem, & ponantur in eis de lētibus partes quatuor, & de hordeo excorticato partes.ij. & de sumach partes iij. & de granis granatorum partes.iij. & decoquantur omnia ad ignem, donec remaneat medietas, deinde dimittatur donec infrigidetur, & confricetur fortiter, & coletur: & sumatur de camphora ad omne pondus.ccc.ʒ.pondus.aure.j. & teratur camphora: & puluerizetur super[h]ʒradicem cucurbitę aut kimie,ʒ & fundatur super ea medicina cum facilitate, deinde ligetur caput eius cum re uehemētis fortitudinis, deinde ponatur super prunas donec sciatur, quòd forsitan feruet, & concutiatur, & ponatur in uitreata, & stringatur caput eius ut non perdatur camphora, & lutetur: & dosis eius sit usque ad.ʒ.x. Et de hominibus est, qui ponit in ea spicæ, & zingiberis, & sem. fœniculi, & anisi, & cyperi, & piperis partes æquales secūdum quātitatem quæ ei uidetur. Et quando egrediūtur uariolæ cum complemento, & pertransit septimus, & apparet in eo maturatio, tunc necesse est ut rūpantur[i]†ʒ ʒcum acubus de auro, & auferatur humiditas cū cotto. Salitio autem necessaria est: & quum uolueris salire, tunc elonga salitionem ab eis quas erupisti de magnis dolorosis ex propinquo: illud enim facit dolorem: imò sali illas quę sunt præter eas, & dimitte[k]ʒclaudēs cum eo uiam orificiorum suorumʒ donec sugant salem suum: & non saliantur ante complementū maturationis: illud enim fortasse faciet accidere dolorem uehemētem, & apostema. Et salitio quidem est res, quæ est necessaria postquam maturātur: & illud quidem fit cum aqua salis, in qua est uirtus croci. Et si aqua illa est aqua ros. tunc est melius. Et aqua in qua decoquuntur tamariscus, & lentes, & rosæ, deinde salitur, est ultima: & proprie si ponuntur iterum in ea camphora, & sandali: hæc enim salitio maturat, & exsiccat, & facit cadere cum uelocitate. Et suffumigatio cum tamarisco, est iuuatiua ualde. Et in hyeme oportet ut applicetur æger incensioni ex tamarisco. Et quando uariolæ sunt uehementis humiditatis, tunc necessaria est suffumigatio cū myrto, & folijs eius. Et de regimine bono apud maturitatem uariolarum[l]ʒparuarumʒ& magnam uoluntatem exsiccationis earum, est ut dormiat patiens uariolas super farina rizi, & milij, & hordei, & fabarū: & magis conueniens est ut ponas ipsam[m]ʒimpletionē culcitrę,ʒquæ sit[n]|ʒ ʒrara in qua penetret uirtus. Et folia[o]ʒcupressiʒsunt bona in hoc. Et oleum malum est in hac hora, quoniam prohibet exsiccationem. Et quando incipiunt uariolæ exsiccari, tunc oportet ut liniatur super eas[p]|ʒ ʒex medicinis prædictis cum uirtute croci. Et quando accidunt ex uariolis ulcera, confert unguentum album; & propriè permistum cum aliquantulo camphorę, & rasura radicum cannę cum aqua ros. aut rasura uenarum arboris salicis, aut arboris alzarur. Et quandoque confert[q]ʒunguentum de cerusa, & lithargyrio.ʒEt quando sunt in naso crustæ, confert ceratum factum cum oleo ros. puro, cum uirtute cerusæ, & climiæ. Et administratio alicuius olei post exsiccationem, & apud ulcerationem est bona, apud exsiccationes quidem cū eo quod facit cadere cum uelocitate, & apud ulcerationem, propterea quod ipsum est materia emplastri & unguenti. Vnguentum quidem rubeum bonum est ad ulcera uariolarum.

y † B. Alia litera, est timor
z B. acetosarū
a B. dentur lentes factæ acetose cum
b B. alchedar proprie & syrupus althalha .i. de floribus dactilorum uel de dactilis immaturis & flores dactilorū ipsi seu dactili ipsi immaturi quū primo exire incipiunt & algiemar
c B. alchedar
d B. alchedar
†lactis
e B. renouetur focha ex eo & farina hordei
f B. alchondes
g B. Kalef
h B. fundū uasis dicti cucurbita aut super fundum ampullæ
i †B. cum facilitate
k B. eas ut non claudatur aliqua uia seu orificia ipsarum. Alia litera claudere cū eo uiā orificiorum suorum deinde eas
l ——— B.
m B. implendo culcitram
n †B. ex tela
o B. liquiritiæ
p †B. cum aliis unguentibus super ipsam quæ ...
q B. super... gere cerusam & litargirio

De

De obſeruatione membrorum, & defenſione eorum à nocumēto uariolarum, & morbilli. Cap. 11.

MEmbra quę oportet cuſtodiri à nocumēto uariolarū, ſunt ſicut guttur, & oculus, & partes ſuperiores narium, & pulmo, & inteſtina: hæc enim membra ſunt illa, quæ ulcerantur. Fortaſſe enim oculus deſtruitur, & fortaſſe accidit ī eo albugo. In gutture uerò fortaſſe accidit præfocatio: & fortaſſe accidunt ulcera, quæ prohibent deglutitionem in meri: & fortaſſe perueniunt ad hoc ut ſit illic corroſio pernitioſa. In ſuperioribus uerò partibus narium fortaſſe accidunt ulcera, quæ ſtringunt meatus odoratus. In pulmone autem accidit fortaſſe ex bothor uariolarum, & morbilli, conſtrictio anhelitus uehemens: & fortaſſe faciūt cadere in phthiſim quum ulceratur. In inteſtinis fortaſſe accidit excoriatio, cui ſuccurrere eſt difficile. Conſeruatio autem oculi melior eſt ut fiat alcohol oculo cum almuri, & aqua coriandri, & aqua roſ. in qua iam poſita ſunt ſumach, & camphora, & proprie in primo die: & cum almuri ſolo. Et ſimiliter fiat alcohol cum alcohol nutrito ex aqua coriandri, & aqua ſumach, poſita in ea camphora: & ſuccus pulpæ granatorum eſt bonus iterum in principio. Quū uerò apparent, tunc facere alcohol cum aqua roſ. & camphora eſt magis cōueniens. Et dictum eſt, quòd facere alcohol cum naphta alba eſt bonum in hoc. Et oleum de fiſticis eſt de eis quibus utūtur mulieres in regione noſtra, poſt uariolas & euentum nocumenti in oculo, & eradicat caliginem ſi fuerit, & rectificat oculum. Et collyrium album eſt bonum ualde apud apparitionem bothor. Cōſeruatio autem oris, & gutturis eſt ſicut ſuctio granatorum, & ſuctio granorū eius in principio: & ſuctio mororum de ſeni, & gargarizatio cum rob eorum: & proprie quando conqueritur de dolore in eis: & tunc oportet ut lambatur de rob eorum aliquid poſt aliquid. Sed ſuperiores partes narium cum epithimatione ex memithe, & ſādalis, & rob agreſtę, & aceto. & [a]§odorare aceta§ſolum eſt uehementis iuuamenti. In conſeruatione uerò pulmonis non eſt quod ſit ſicut lohoc ex lentibus leue cum ſemine papaueris. Inteſtina autem plurimum quidem oportet ut conſeruentur poſt inceptionem cū ſtipticis. Et quū incipit ſolutio uētris in fine ægritudinis, curetur cum trochiſcis[b]§de ſpodio§& ribes, & trochiſcis de ſemine acetoſæ.

a B. naribus attrahere acetum

b B. in rob

De eradicatione ueſtigiorum uariolarum. Cap. 12.

IN hoc quidem loquemur uice alia, quum loquemur de decoratione: nunc uerò dicemus illud quod eſt magis conueniens & magis pertinens. Et de eis quæ eradicant ueſtigia uariolarū ſunt radices arūdinum, & [a]§ſarcocolla§& ſemen melonis, & cortices eius exſiccati, & rizi ablutū, & aqua hordei, & albumen oui, & creta rara uel lutum, & litargyrium: & zuccarum tabarzet, & amylū, & amigdalæ dulces, & amigdalæ amarę. Et de oleis oleum de lilio, & de fiſticis, & adeps aſini cum oleo roſ. & quæ ſunt ei ſimilia: & aqua quæ fit in ungula[b]§cameli§quę aſſatur, eſt ultima. Et de illis, quæ ſunt fortiora, eſt ſpuma maris, & lapis piperis, & coſtus, & ammoniacū, & thus, & ſapo cum † nitro, & oſſa uetuſta aduſta & ſemen raphani, farina raphani exſiccati, ariſtologia, lupini. Et de cibis rectificantibus colorē[c]§plumbeum§ ſunt granata dulcia, & cicer, & uinum bonum, uitelli ouorum ſorbilium, ius gallinæ, & alcubugi, & alduragi impinguati. Et oportet ut aſsiduet habēs ea balneationem. Et de compoſitis eſt, ut ſumas oſsium aduſtorum, & ſtercoris ouini antiqui, & [d]§oſtracorum§nouorū, [e]§& amyli, & ſeminis melonis, & rizi abluti, & ciceris, omnium an. partes x. & granorum alben, & lupinorum, & coſti, & ariſtologiæ longę, omnium an. partes. v. § & radicis arundinis ſiccæ partes xx. fiat ex eis[f]§epithema§cū aqua melonis, aut cū aqua cucumeris ſylueſtris, aut cum aqua hordei, aut cum aqua fabarum, & liniatur cum eo membrum, & abluatur in mane cū decoctione uiol. Aliud. oſtracorum nouorum, oſſium antiquorum, radicis arundinis perſicæ, amyli, ſeminis melonis, rizi abluti, granorum[g]§granatorū, §coſti partes æquales, fiat ex eis gumera. Et iterum lupini, & cicer nigrum liniatur cum eis.

a B. exſiccatarum & farina fabarum & raſura ligni kalef & raſura arundinis ſarchacolæ Alia litera & raſura ligni ſalicit & raſura radicum cannarū uel arundinum & ſarcocolla

b B. arietis

† baurcah

c ——— B.

d B. teſtarū ſeu uaſorū ex terra

e B. oſsium antiquorum radicis arundinis pſicæ amyli lupinorum ſemen melonis rizi abluti granorum alben coſti partes equales

f B. limentum

g B. alben Alia litera

De febribus apoſtematum. Cap. 13.

IAm ſciuiſti diſpoſitiones febrium, quæ ſequūtur apoſtemata apparentia. & quòd ſunt ſecundum plurimum de genere febrium diei, quū apoſtemata ipſa ſecundum plurimum non perueniāt ad cor, niſi cum calefactione ſua abſque ſua putredine: & plurimum quidem horum eſt à cauſis primitiuis. Quum autem peruenit putredo eorū ad cor, propter ſuam magnitudinem, aut propter ſuam propinquitatem, fit febris [a] § fortaſſe§ non de genere febris diei. Et plurimum quidem ſimilium horum non fit niſi à cauſis antecedentibus corporeis, & repletionalibus, [b] § crudis. § Et quandoque fiunt ex ulceribus, ad quę attrahuntur materię malignæ: & retinentur in carnibus mollibus. Febres autem quę ſequuntur intrinſeca apoſtemata[c]§fortaſſe nō fiunt § ex applicatione calefactionis ad cor ſine putredine. Et [d] § uehementiores§quidem febres fiunt ab apoſtematibus intrinſecis, quando ſunt ex genere eryſipilæ in quibuſdam uiſceribus, & [e] § extenditur§ dolor, & ſitis, & inflāmatio: & ſignificant ea ſignificationes permiſtiōis cholerę plurimę cū ſanguine. Et hæc apāta intrinſeca ſunt ſicut apoſtemata cerebri, & uelaminum eius, & ſimach auris, & gutturis quandoque, & in uelamine quod ſequitur pectus, & hepate, & rene, & ueſica, & matrice, & inteſtinis, & quæ ſunt eis ſimilia. Et diuerſificantur febres eorum in uehementia & debilitate, ſecundum propinquitatem cordis, & longitudinem. Et eorum iterum febres, quæ ſunt in membris carnoſis, eſt febris uehementior. Et eorum febris, quę ſunt in panniculis, & eorum ſimilibus, eſt debilior. Et eorum, quæ ſunt in uicinitate arteriarum febris eſt uehementior. Et eorum quæ ſunt in uicinitate uenarum ſolùm, febris eſt debilior. Et non euacuantur iſtæ febres à periodis ſecūdū materias quæ effundūtur ad apoſtemata earum: periodi namque earum ſunt ſecundum generationem earum, & ſecundum motum ipſarum, & ſecundum attractionem caliditatis, & doloris ad ea: unicuique enim humori eſt periodus quæ ſibi conuenit. Et ſcias quòd multoties ſanatur apoſtemata in pleureſi, & alijs, & remanet febris.

a ——— B.

b ——— B.

c B. non exiſtimantur ꝙ fiant

d B. deteriores

e B. uehemēs fit

bris; & significat tunc, quòd mundificatio non accidit. Et istæ quidem febres quando prolongantur, perducunt ad hecticam: & proprie quando apostemata sunt in hepate. Illæ uero quæ sunt in uelaminibus, quum confirmantur, non expectant usque ad hecticam.

ANNOT.

Febres, quæ inflammationes sequuntur, accidentia uocat Gal. 1. ad Glauc. Has pulchre author distinguit, quando diariæ febres dicantur, & quando non ex diariarum sint genere. Ducti paulo antea nos ex rei natura, tandiu diarias esse has dicebamus, quamdiu inflammationes non putrescunt: putrescentibus uerò ijs, non diarias amplius, sed in putridarũ esse numero referẽdas.

De signis earum & ipsarum iudicijs. Cap. 14.

CVm febrib. ex apostematibus intrinsecis inueniuntur tres species signorum, & accidentium. s. signa, & accidentia significantia membrum infirmum: & signa, & accidentia significantia materiam: & signa, & accidentia significantia dispositionem infirmi. Prima autem signorum species est sicut pulsus serrinus, & dolor pungitius [a] § apostematis § in partib. pectoris. Et similiter tussis sicca in primis, & humida secundo, & quę sunt illis similia, de signis pleuresis significantibus apostema in partibus pectoris. Et ad summum dolor, & grauitas in membro: & est calidius reliquis membris addita calefactione nõ consueta. Et sicut spasmus, quoniam ipse multoties associatur apostematibus calidis ĩ mẽbris neruosis. Species uerò secunda est sicut significatio uehementiæ febris tertianæ significat quòd materia est cholerica. Accidentia uerò infirmi sunt dispositiones, quę indicant eius salutem, aut indicãt ipsius mortem. Et [b] § membra § quidem occulta diuersificantur in faciendo febres, & [c] § recipiendo eas, & perduratione earum, & ipsarum periodis § secundum magnitudinem eorum in se ipsis, & magnitudinem uenarum eorum, & secundum membra sua. Nã in mẽbris intrinsecis sunt, q̃ sunt ꝓpinqua cordi, & uehementis communitatis, sicut uelamen, & pulmo: & de eis sunt, quæ sunt longinqua à corde, & debilis communitatis sicut renes: ipsi enim non semper faciunt propter apostemata sua febres fortes, neque continuas. [d] § Et § multoties quidem sunt interpollatæ, & sunt de genere febrium commistarum, & febrium tertianarum, & quartanæ, & quintanæ, & sextanæ: & fiunt cum eis rigor, & horripilatio: & ambiguum fit esse earum; & significat ea grauitas in loco renum, & in partibus alchatin, & dolor & proprietas caliditatis in membro maioris consueta. Quum autem aggregatur in membro [e] § ut § sit proximum principali, aut fortis communitatis cum eo, aut uehemẽtis sensus, & est neruosum; tunc cum uehementia febrium comitantium apostemata eius accidunt ei inquietudo magna, & spasmus: & fortasse comitantur ipsum accidentia extranea: sicut apostemata matricis: associatur enim ei cum febre soda, & dolor ceruicis. Et caliditas quidem [f] § quãuis inflammetur § in his apostematibus, tamen nõ est ualde uehementis acuitatis, sicut est in causonide, nisi sit res magna: & causa in eo est, quoniã putredo non est sparsa, neque mota ad exteriora.

a B. Alia litera quę ambo significant apa

b B. apostemata

c B. & fortitudine earum, & continuatione earum, & ipsarum teporibus

d B. imò

e B. si

f B. Alia litera quando inflammatur

Et pulsus quidem in febribus apostematũ intrinsecorum est pulsus febrium putredinis paruus in principio, uelocis constrictionis apud statum, deinde magnificatur, & fit uelox, & spissus secundum membrum, & materiam, & secundum quod sciuisti: deinde erit undosus, & serrinus, & faciens secundum membrum in neruositate, & carnositate sua. Et urina secundum plurimum est ad albedinem decliuis, & paucitatem tincturæ, propter declinationem materiei ad apostema, secundum quod sciuisti.

Cura earum. Cap. 15

CVratio harum febrium est curatio febriũ acutarum post curationem apostematum. Radix enim in eis est cura apostematis, cũ obseruatione curæ febris de infrigidatione, & humectatione. Et [a] † § § in his febribus non conceditur potus aquæ frigidæ, neque introitus balnei. Et si fuerit apostema erysipela, licet ut fiat positio rerum frigidarum, & infrigidatarum actu, de foris super ipsum, sicut succus lactucę, & semperuiuę, & portulacæ cum aliquantulo de sauich hordei albi, quæ sine cessatione infrigidentur super niuem, & permutentur: & fortasse permiscetur cum eis oleum omphacinum aut oleum rosaceum. Et si comederit lactucas ablutas infrigidatas, pertransit, & iuuatur cum eis.

a † B. istæ febres diuersificãtur in curatione earum a febribus caliditatis puræ, quā

De dispositionibus febrium compositarum. Cap. 16.

FEbres quandoque componuntur adinuicẽ. Fortasse enim componuntur ex eis species ingredientes in genera elongata, sicut compositio febris hecticæ cum febre putrida. Et quãdoque componuntur species ex eis in genere proximo conuenientes, sicut est compositio specierum febrium putredinis: sicut tertiana cũ phlegmatica, ut pote febris nominata hemitritæus: & sicut compositio febrium apostematum. Et quandoque componuntur de eis species conuenientes in specie. sicut compositio duarum tertianarũ & duarum quartanarum, & trium quartanarum. Quare fiunt duæ tertianæ in apparitione dispositionis secũdum paroxismis phlegmaticæ: & tres quartanæ in paroxismis phlegmaticæ. Et quandoque componuntur tres de febribus tertianis. Si igitur fuerint secundum coalternationem, erit paroxismus in die. iii. uehemẽtior: quoniam pertinet ei periodus diei primi, & inceptio diei tertij. & similiter in die quinto. Et similatur hæc hemitretęo, sicut compositio duarum tertianarum, similatur paroxismis phlegmaticæ. Et propter huiusmodi non oportet, ut tota occupatione occupetur cũ paroxismis, imò oportet ut occupetur cum accidentibus. Et [a] § quandoque accidit si § fuerint febres istæ tertianæ puræ [b], † § § ut festinent paroxismi earum ad [c] § contentam idest ad illam quæ fortior est, § ita ut destruatur debilior earum prius. Et quandoque significat compositionem reditio horripilationis post quietem. Et turpe quidem est medico scienti significationes cuiusque febris, & accidentia eius, ut non percipiat compositionem à primo die, aut secundo. Et compositio febris hecticæ cum febre putredinis, est ex illis, quæ ualde ambigua sunt: quoniam

a B. ex eis quæ accidunt quando

b † B. sunt

c B. breuitat

ipsi

ipsi uident interpollationes,& inceptiones rigoris, & horripilationis, & reditionem sudoris si fuerit, & horas particulares; quare existimant quòd sint illic febres putredinis tantum inseparabiles,aut compositæ ex continua & interpollata. Et quandoque continuatur compositio ita, ut appareat febris una continua similis, quæ similatur synocho: & tunc quidem non est excusatio reditionis ad significationes. Et si fuerint paroxismi breues, non consequitur eorum continuatio,nisi propter rem magnã de multitudine numeri eorũ [d] § proprie:& fortasse uides interpollationes harũ febrium longas. § Et quando componuntur febres diuersæ, sicut hemitritęus,eradicatur [e] § postrema earum, § & remanet chronica pura; siue sint duæ interpollatæ,aut duæ continuę:aut interpollata & continua. Et quandoque componitur cum hemitritæo alia tertiana, & phlegmatica, & melancholica: nam si est cum tertiana,eradicatur tertiana,& purus fit hemitritęus:& si est cũ phlegmatica,aut melãcholica, eradicatur humitritęùs, & depuratur phlegmatica: & similiter melancholica. Et quandoque accidit compositio in eis secundum modum alium: & est, ut componatur interpollata & continua diuersi generis:aut conuenientes ambæ in eo:aut cõuenientes in specie, sicut tertiana periodica cum tertiana inseparabili: & sicut componuntur duæ interpollatæ,similiter componuntur duæ continuæ. Quidam autem existimauerunt quòd duæ continuæ non componuntur, sicut duæ tertianæ: quoniam quando materia est intra uenas, non est possibile ut diuersificet illud in quo accidit putredo: putredo.n.est [f] §procedens§in toto: Et hæc sententia non est de illis, quæ necessaria sunt proculdubio apud me: quoniam putredo incipit proculdubio ex loco; deinde spargitur;deinde currunt iudicia uehemẽtiæ,& [g] § interpollationis § secundum gradationẽ putredinis primæ: & secundum eam sunt ei motus. [h] §non ergo§elongatur,quin accidat putredo [i] †§ §cui sit dominium [k] §aliquid incipiẽs in parte materierum,cui non sit dominium sequẽdi§aliud;imò aggregatur in ea ut incipiat, & ut sequatur simul;quare erit ei gradatio teporis [l] §quæ experitur.§Et species quidem compositionis febrium sunt tres:intrans, & coalternata, & communicans. Et intrans est ut ingrediatur una earũ super alteram. Et coalternata,ut ingrediatur post eradicationem eius. Et communicans est, ut incipiat cum ea. Et quũ uideris febrem conclusam, & est in ea rigor,& non sudor, & fortasse accidit in rigoribus plurib.sudor unus; tunc testifica cõpositionem in ea. Et similiter quũ uideris in conclusa superfluitatem in frigore extremitatum, & [m] §rigore, sed parum de ambobus; tunc fortasse est § in conclusa.

d B. & proprie in eis in quibus eorum interpollationes sunt lõge

e B. acutior ex eis

f B.sparsa

g B. Alia litera teporis

h B. & non

i † B. secunda

k B. cũ illa quę sequitur Alia litera cum eo quod incipit in parte materierum & non est dominium seu uirtus ut non sequatur

l B. & uehemẽtiæ secundum inceptionẽ eius

m B. retractione caloris ad intra sed pars de eis ambob⁹ fortasse accidit

ANNOT.

De febrium compositione siue per complicationem, ut aiunt, siue p confusionem plura Gal. 2. de crisib. & 2. de diff. feb. Vnum hic author scribit animaduersione dignum ijs uerbis §Quidam autem existimauerunt & c.§ Quorundam sententiam damnat, qui implicari posse continuam continuæ ex eadẽ humoris specie negarunt, quia materia intra uenas putrescens, ubi alicubi putrescit, in uenas statim omnes putredinem diffundit. Impugnat ergo horum sententiam uti non necessariam. sit enim ut aliquo in loco materia putrescat, putà bilis: & ex putrescente hac, per uniuersum corpus putredo dispergatur, unde febris accenditur, increscitq; pro putredinis expãsione: fieri tamen interea potest, ut alio in loco, ueluti foco alio. dum prior febris affligit, non prioris illius putredinis ui, sed suopte uitio eadem bilis putrescat, & rursum febrem alteram inchoet: atque ita duæ continuæ febres, altera post alteram. possunt ergo ob locorũ uarietatem in eadem humoris specie duæ continuæ implicari: etsi enim intra uenas humor putrescit; potest tamẽ prior eius portio in iecore, altera uerò in superioribus uenis, putà in uena caua, quæ ad iugulum, non eodem tẽpore putrescere. Adde tu, sit eadem humoris species in parte una craßior, in altera tenuior, sitq; in utraq; putredinis fomes, fieri potest ut quæ tenuior est primo loco putrescat & priorẽ febrem faciat: rursum uerò, ubi prior ad incrementum accedat, quæ craßior erat, accendatur, & alteram febrem producat. **Non uidentur profectò hæc rationi ipsi reluctari.**

Cap. 7. & 9.
Cap. 7.

De hemitritæo. *Cap.* 17.

HEmitritęus est febris composita ex duabus febribus, quarum una est tertiana,& altera est phlegmatica:& fit in die uno paroxismus tertianæ,& quotidianæ simul. Aut secundũ semitam communitatis,& inuentionis. Aut secũdum semitam coalternationis,& uicinitatis. Aut secundum semitam introitus. Et de diuisionibus, difficilior ad cognoscendum est prima, deinde secunda. Et quandoque sunt febres duæ continuæ, quando duæ putredines sunt intrinsecæ:& quandoque duæ sunt periodicæ, quæ eradicantur quãdo duæ putredines sunt extrinsecę:& quandoque est continua cholerica, quia eius putredo est intrinseca: & phlegmatica est è contrario: & quandoque est è contrario. Et quidam ponunt hemitritæum purum febrem compositam, quæ fit ex tertiana extrinseca,& phlegmatica intrinseca:& illam quæ est præter eam,nominant non puram: & non est illud de illis in quibus superflua occupatio sit habenda. Et fortasse antecedens ad putredinem est cholerica:& fortasse antecedens ad putredinem est phlegmatica:& fortasse ueniunt simul. Et iterum qñq; est materia faciens febrem phlegmaticam magis dominans,& qñq; est materia faciẽs febrẽ cholericã magis dominãs: & quomodocunq; sit materia phlegmaticæ ponit paroxismos cholericæ longiores,& tardioris crisis: & materia cholericæ ponit paroxismos phlegmaticæ è conuerso. Et fortasse extenditur hemitritæus lõgo tempore.s.usque ad. vij.menses, & supra. Et quandoque fit ex hemitritæo ægritudo acuta. Et quandoque est hemitritæus de febribus magis interficientibus,quoniam perducit ad hecticam, & ægritudines chronicas,& difficiles.

ANNOT.

De hemitritæo exquisita & non exquisita agit Gal. 2. de diff. feb. Itẽ & 2. de crisib. scribit & Aetius lib. 5. & Paulus lib. 2.

Cap. 9.
Cap. 9.

Signa hemitritæi. *Cap.* 18.

MAgis proprium signorum eius, & primũ eorum, licèt necessaria sint [a] §cõparia§alia, est ut sit spatium huius febris in uno duorum dierum lõgius spatio tertianæ,& magis quieta:deinde sit in die alio leuioris paroxismi, & paucorum accidentium. Et quandoque iteratur in ea

a B.signa

horripilatio secundum plurimum aliquoties, propter illud, quod accidit de pugna duarum materierum, aut introitu unius earum super alteram. Et fortasse accidit hæc iteratio tribus uicibus, aut quatuor: & iam calefiunt membra aliqua horripilatione fixa adhuc. Et ex hac quidem, quæ est hemitritæus, corpus non mundificatur integrè. Et quandoque fiunt principium eius: & augmentum ipsius uehementis commotionis: & propriè quando fuerit communicatio: aut fuerit[b] {introitus} in huius hora: tunc enim fiunt horripilationi redditus. Et est status longinquus. Et quũ existimatur, quòd corpus iam calefactum est, & febris habet statum, inuenis horripilationem redeuntẽ: & ista accidentia sunt propter pugnam humorũ. Et status quidem huius ægritudinis in horis particularibus, & uniuersalib. est ante statũ phlegmaticæ, & uelocior statu eius, & tardior statu cholericæ: quoniam caliditas non expanditur nisi cũ labore, & proprie in primis. Et fit fortis eius acuitas apud statum. Et similiter fit declinatio longa propter illud, quod accidit de stationibus, quas efficit reluctatio unius duarum materierum cum alia. Et parum quidem tepescit cum sudore. Et in hac febre dies tertius de diebus eius est similis primo, & quartus secundo. Et quandoque cadit significatio super hemitritæũ ex modis diuersis: nam quandoque accidit ex consuetudinibus: & quandoque accidit ex accidentibus. Et casus cõsuetudinum est, sicut si in corpore hominis multiplicetur cholera & putredo eius, deinde utatur delitijs, & dimittat exercitia: & utatur cibis de speciebus regiminis generantibus phlegma. Aut multiplicetur in corpore hominis phlegma, & putredo eius, deinde exercitetur plurimum, & utatur eo, quod generat choleram de speciebus regiminis[c] {si} fecerit necessarium ętas illud in eo, ita ut fiat adolescens post pueritiam, & dominiũ humiditatis: aut fiat senex post iuuentutẽ, & acuitatem complexionis. Ex accidentibus uerò sicut est pulsus, & urina; &[d] {processio eius, quod procedit} ex uomitu, & egestione, & dispositione digestionis, & signa eius, & dispositio sitis, & dispositio tactus, & dispositio horripilationis & rigoris, & dispositiones horarum, & paroxismorum. Pulsus autem fit in ea minoris magnitudinis, & uelocitatis, & frequentiæ, quàm ille, qui est in tertiana; & contrariæ earum sunt minores, quàm illæ, quæ sunt in phlegmatica. Vrina uerò est tardæ digestionis, & uomitus est permistus ex cholera, & phlegmate. Et egestio est permista ex cholera & phlegmate. De dispositione autem calefactionis, & frigoris, & sitis, & horripilationis, & horarum paroxismorũ iam locuti fuimus quod oportuit. Et non expectatur statio super dominantem duorum humorum nisi per uincentẽ ex significationibus: nam si dominatur phlegma, sunt paroxismi longiores, & horripilatio minor, & coarctatio, & propriè in pulsu, fortior, & extremitates sunt uelociores ad suscipiendum frigus in principijs ęgritudinis, & tardioris mũdificationis à suo frigore: & sitis est minor, & uomitus choleræ minor, & urina uehementioris albedinis & cruditatis, & sudor minor, & ætas pueritia, aut senectus, & complexio corporis significat eam, & similiter consuetudo, & quæ currunt cum ea. Et si dominatur cholera, sunt paroxismi breuiores, & extremitates uelociores ad calefactionem, & sitis, & uomitus choleræ plus, & sudor magis exuberãs, & fortasse declinat ad horripilationem, quæ est sicut rigor, & fit urina uehemẽtius tincta, & ætas est iuuentus, & complexio corporis quandoque significat eam, & similiter cõsuetudo, & quæ currunt cum ea. Et quando æquantur[e] duo humores {frequentantur} significationes; & est horripilatio pura completa, non[f] {rigor, & non perueniens ad rigorem.} Et quando compositio est[g] {manifestior in periodica & cõtinua,} quamplures hominum appropriant nomine hemitritæi puri, & est continua ipsa phlegmatica, est rigor[h] {debilior} quando materia extrinseca est cholerica, & non est contrarium ei ex parte phlegmatis extrinseci cum ea, in eo quod necessarium est de rigore, sed est debilior, & fortasse iteratur in ea frigus & horripilatio ita, ut faciat errare in statu, sicut scis. Et multiplicatur in ea caliditas uiscerum, & uentris cum frigore extremitatum. et fit pulsus uehemẽtioris paruitatis & raritatis. Si autem cõtinua est ipsa cholerica, non fit rigor, neque magna horripilatio, & fit pulsus maior, & uelocior: & angustia uehementior. Et si componuntur duę continuæ, non erit rigor omnino. Et accidit tertianæ continuæ ut alleuietur ante alleuiationem phlegmaticæ, licèt non redeat ante eius reditionem.

b B. intrans
c B. aut
d B. egressio eius quod egreditur

e B. equantur
f B. diminuta neq; perueniẽs ad diminutionem
g B. inter interpolatam & continuam & est illa
h B. debilis

De cura hemitritæi. Cap. 19.

NEcessarium est in hemitritęo, ut uehementem habeas solicitudinem in euacuando materiã secundum species euacuationis ex solutione uentris, & uomitu, & prouocatione, & sudatione, & plusquam uehementia, quæ est per extinctiua. Et cum solutiuis oportet ut conueniat digestio, nisi sint ex genere, quæ leniunt naturam, & soluunt, & non inquietant: sicut aqua lubleb cum geleniabin, si fuerit illud, quod superat, phlegma. Et sicut tereniabin, & siracost, & infusio tamarindi, & sirupus uiol. si dominans fuerit cholera. Et sicut, quod componitur ex istis, si fuerint duo humores quasi pares. Et post apparitionem digestionis, si euacuatio fiat humoris cũ fortibus, pertransit. Et uomitus oportet, ut sit iterum secundum humorem dominantem, aut ex aqua raphani cum sirupo acetoso, calido: aut sirupo acetoso cum aqua calida. Et prouocatio oportet ut fiat cum eis, in quibus est æqualitas. Et quũ festinatur in potando decoctiones ante digestionem, timetur sirsen. Medicinæ uerò iuuatiuæ in uia perueniente ad statum, ad rectificandã materiam, & maturandum ipsam, & succurrendum nocumentis eius, ex singularibus est absinthium: uerùm post septimum, & apparitionem digestionis ita ut sit romanum quod ex ipso bonum est. Et quum tu festinas cum eo, mouet humores. & non euacuat eos[a], {quumque sumitur} facit accidere angustiam, & tristitiam, & nauseam: deinde reuertitur super eos cum sua[b] {caliditate} & exsiccat eos, &[c] {cum sua stipticitate} facit eos pigros. Et Gal. quidem & qui ante eum fuerunt, curauit eos cum aqua hordei in qua est uirtus piperis. Et dixit quidam primorum medicorum, quod Gal. [d] {trãgressus est in alienatione, & stetit} ubi oportet ut miretur de eo: & non sciuit quòd piper inflammat

a B. &
b B. amaritudine
c B. stipticat eos quare
d B. cecidit in errore manifesto & permansit

flammat febrem, & aqua hordei pigram efficit materiã. Et iste quidem cõtradictor erravit errore, qui non appropriatur in hac intentione; imò canon datus in adiutorio naturæ, quando præparatur ad resistendum huiusmodi materijs, est cũ medicinis compositis ex infrigidantibus, & calefacientibus, ut discernat natura inter duas uirtutes, quare occupatur infrigidatiuum cum febre, & partibus cordis, & calefactiuum cum materia. & quis est, qui curet hemitriteũ absque hoc? Et si natura non est fortis ad discernendum, tunc non prodest curatio quocunque modo fiat. Et errauit in alijs modis, in allatione quorum non est necesse nos incidere uia prolõgantium: Et iste quidem contradictor dixit, quòd oportet ut administrentur subtiliantia, in quibus non est fortis calefactio, sicut apium, & anethum: & nõ sciuit quòd possibile est[e]§ut piper infrigidetur minoratione sui ad hoc:§ut frangatur eius calefactio, & non abbreuietur eius subtiliatio à subtiliatione apij plurimi: & sit aqua hordei adiuuans ipsum in faciendo peruenire uirtutem eius, & destruendo superfluitatem eius, &[f]§faciendo cadere materias ad ipsum§ut alleuietur penetratio uirtutis eius in eis. Amplius mirabile fuit, quod ipse posuit Gal. de illis qui ignorant, quòd piper inflammat febrem: & nominat ipsum de illis qui obliuiscuntur, ab hoc ubi iudicat de hoc. Composita uerò de medicinis, quibus oportet uti in hac hora, sũt sicut trochisci de absinthio, & trochisci de rosis. Trochisci leues boni ad hemitritæum. ℞. ros. radicum liquiritiæ, amborum an. ℥. iiij. tereniabin. ℥. iij. spicæ, succi absinthij, spodij, omniũ an. pondus. ℥. ij. fiant ex eis trochisci. Trochisci alij ad inflammationem. ℞. ros. ℥. vj. seminis acetosæ, gummi, omnium an. ℥. iiij. amyli pondus. ℥. iij. berberis, spodij, seminis portulacæ omnium an. pondus. ℥. ij. dragacanthi, croci, spicæ, reubar. omnium an. ℥. j. camphoræ pondus tertiæ. ℥. j. fiant trochisci. Trochisci alij boni habentibus hanc febrem, & propriè quando conqueruntur cum hoc de solutione uentris, & tussi. ℞. spicæ aromaticę, xiloaloes, croci, berberis, & succi eius, omnium an. ℥. iij. reubarbari. ℥. iiij. spodij, ros. cũ capitibus suis, laccæ, gummi torrefacti, karabe, omnium an. ℥. v. sem. acetosæ torrefacti. ℥. vj.[g]§cretæ romanæ. § ℥. vij. fiant trochisci. Descriptio alia bona ℞. ros. rubearum. ℥. vj berberis, gummi, seminis acetosæ, omnium an. ℥. iiij. spicæ, eupatorij, spodij, amyli, seminis portulacæ, granorũ cucumeris, omnium an. põdus. ℥. ij. seminis endiuiæ, seminis cuscutæ, omnium an. ℥. j. s. succi liquiritię. ℥. j. laccæ, reubarbari, amborum. an. ℥. s. aggregentur illa, & fiant trochisci. Pilulæ bonæ ad hanc ægritudinem, & omnes chronicas febres, lædentes uiscera[i], & propriè quando materia phlegmatica est magis uincens. ℞. aloes, masticis, myrobalanorum citrinorum, reubarbari, succi eupatorij, succi absinthij, ros. rubearum, omnium an. partes æquales, croci partem mediam, fiant pilulæ cum aqua endiuiæ: & sit dosis. ℥. ij. cum sirupo acetoso. Descriptio bona conueniens post digestionem. ℞. aloes, masticis[h], † § §succi absinthij, ros. omnium ęqualiter, croci. ℥. s. informentur pilulæ cum aqua endiuiæ: & sit dosis. ℥. ij. cum sirupo acetoso.

e B. quòd per piper uoluerit cum paucitate eius

f B. infundendo seu lenificando materias

g B. luti romani idest terræ sigillate

h B. succi eupatorij

10 20 30 40 50 60

ANNOT.

Et Gal. quidem & qui ante eum fuerunt &c. §*Gal. 1. ad Glauc. in tertianis nothis, ubi. s. pituitosa materia biliosæ mista est, ptisanæ piper inijcit, aut origanum, aut hyssopum. At Galeni institutum reprehendit Trallianus lib. 12. neque tutum existimat ijs in febribus piper exhibere, quum hoc & febres uehementiores accendere possit, præsertim, si biliosum sit corpus, & pituita mitior quàm bilis. Tuetur ergo Galenum Auic. hoc in loco, ut uidere licet.*

Cap. 6.

De recidiuatione. Cap 20.

Recidiuatio est deterior radice: & consiliũ quidem est, ut in ea non fiat[a] § inceptio § ad curandum, donec manifestus sit modus ægritudinis: nam secundum plurimum est sæua.

a B. festinatio

FEN SECVNDA

De pronosticatione & iudicijs crisis. Cap. 1.

NOs dicemus in hac Fen dispositiones crisis, & dies eius, & signa ipsius, & signa digestionis, & quod appropriatur unicuique significationum de iudicio, & de signis bonis & nõ bonis. Et istæ quidem sunt res, super quas[a] § resoluuntur§ res in hac pronosticatione. Et pronosticatio est ut[b] §dicat de§ significationibus inuentis super rem futuram, ad quam peruenit dispositio ægritudinis de euasione, aut perditione, propter illud qđ cognoscitur de uirtute, & fixione eius, aut casu ipsius, [c]§aut§ cognitione horæ eius, & modi qui erit, uerbi gratia, an erit, [d] † § §

a B. fundatur

b B. iudicium fiat ex

c B. Alia lẽa &

d † B. an non

TRACTATVS PRIMVS

De crisi, & [a]§intentionibus§ significationum eius & bonitatis, & malitiæ in crisi, & quid §[b] est in§ diuisionibus suis, & suis iudicijs crisis. Cap 2.

a B. de modis

b B. fit & de

CRISIS intentio est separatio in[c] § locutionibus. § Et ipsius expositio, est alteratio, quæ fit subito aut ad latus sanitatis, aut ad latus ægritudinis: Et habet significationes, quibus peruenit medicus ad id, quod fit de ea. Et declaratio huius est, quòd ægritudo corpori est sicut inimicus exterior ciuitatis, & natura sicut dominus cõseruãs eam, inter quos ambos iam cucurrerũt[d]§rixæ§ leues, de quibus non curatur, & iam uehemẽs fit inter utrosque pugna, quare accidunt tunc ex signis uehementię pugnæ, dispositiones, & causę, sicut[e] § impulsio fortis, & sicut rugitus, § & clamor, & sicut cursus sanguinis: deinde fit separatio in tempore non sensatæ quãtitatis, & quasi in momento uno, aut ut uincat dominus exteriorẽ, aut ut uincat inimicus exterior regẽ: & uictoria quidem aut erit completa, in qua erit unius duarum partiũ completa superatio, & dimissio ciuitatis: aut erit non completa, in qua erit superatio non prohibens reditum & reuersionem, ita ut accidat

c B. altercationibus.

d B. pugne

e B. pulueriza- tio aeris fortis & strepitus

f B. & g ——— B.

pugna uice alia, aut uicibus pluribus. [f] ergo crit tunc [g] crisis separatio in fine earum. Et sicut, quũ dominus uincit superuenientem, & fugat ipsum, & expellit, aut ita ut expellat eum expulsione totali, ita ut [h] quiescat ciuitas ab eo & uicini eius & reliqui fines coniuncti cum ea: aut expellit eum expulsione non uniuersali, imò fugat eum à ciuitate, & non potest fugare ipsum à finibus alijs continuatis cum ciuitate: similiter uirtus, quæ uenit cum crisi bona, aut expellit materiam lædentem [i] à fundamento corporis, quod est cor, & principalia membra, & à finibus eius, qui sunt extremitates: aut expellit eam à fundamento, sed non potest expellere eam ab extremitatibus: imò peruenit ad eas, & nominatur crisis permutationis. Et omnis ægritudo, quæ remouetur, aut remouetur secundum semitam crisis, aut secundum semitam resolutionis, ita ut resoluatur materia paulatim, donec finiatur gradatim. Et huiusmodi quidem plurimum fit in ægritudinibus chronicis, & materijs frigidis, quas signa timorosa, & motus praui non antecedũt. Et similiter omnis ægritudo, quæ interficit, aut interficit secundum semitam crisis, aut secundum semitam arefactionis, & est ut [k] resoluatur paulatim [l].

h B. elongetur à muris ciuitatis & à medio eius uel à principaliori parte ei⁹ & à reliquis partibus uel cõ finibus coniunctis

i B. à medio seu à fundamento & à parte pricipaliori corporis

k B. fiat arefactio

l † B. & est ut resoluatur uirtus paulatim

Et melior quidẽ crisis est completa, in qua est fiducia manifesta, apparens, quæ habet accidentia salua, quam aliquis dierum crisis indicat [m] casuram esse in die crisis laudabilis. Et omnis quidem crisis aut est laudabilis, aut mala: & unaquæque aut est completa, aut diminuta. Et completa quidem [n] † aut est ita quòd natura expellit materiam expulsione totali, aut cum permutatione. Et de crisi quidem diminuta est quædam aliquando, quam sequitur in bona quidem resolutio: & in mala arefactio. Et diminutæ quidem crisis dies indicat diem crisis [o] †

m B. & cadit

n † B. bona

o † B. completæ quum fuerit indicatio secũdũ semitam quam declarabimus ex dispositione dierum crisis: & dierum indicationis & illud ĩ bona, & mala si mul. & expectet quidem crisis.

[p] completæ cadentis in ægritudinibus materierum subtilium calidarum uirtute existente forti. Et permutationis crisis expectatur, ubi est uirtus debilior, & dies indicationis: & illud in bona & mala simul: Et expectetur crisis materia existente grossiore. Et primæ quidem dispositio iterum diuersificatur: nam quũ materia existit in ea [q] uehemẽs, facit crisim per sudorem: & si fuerit infra illud [r], quamuis sit ualde calida, facit crisim cum fluxu sanguinis narium: & si non, per fluxum urinæ: & si non, per fluxum uentris, & uomitum. Et scias quod mucus, & sanies auris, & lippa, & lachryma sunt de crisibus ægritudinum capitis. Et sputum, de crisibus ægritudinum pectoris. Et apparatio sanguinis hæmorrhoidarum est crisis bona ægritudinum multarum: ueruntamen non accidit secundum plurimum, nisi in eo quo currit consuetudo eius. Et acutior quidem crisium, & propinquior ad separationem, est fluxus sanguinis narium: quoniam consequitur expulsionem materiei in uice una: deinde est fluxus uentris, postea uomitus, deinde urina, postea sudor, postea exitura. Et exituræ quidem sunt de genere crisis permutationis. Et contingit quandoque, ut exituræ sint fortiores sudore in crisibus: nam plerunque remouentur per eas ægritudines subito, siue sint saluæ, siue malæ mortificãtes membra. Et exituræ quidem quibus fiunt crises, diuersarum sunt

p B. cõpletæ ex pulsionis in ægritudinib. materierum subtiliũ calidarũ & uirtute existente forti. & expectetur crisis per mutationis ubi uirtus est debilior & materia grossior.

Alia litera

Et cõpleta quidẽ crisis est illa quę cadit ĩ ęgritudinib. materierũ subtilium calidarũ uirtute existente forti, & expectatur crisis permutationis quando uirtus est debilior & in dieb⁹ indicatiuis, & illud in bona & mala simul & expectetur hæc crisis quando materia ẽ grossior.

Alia litera

in ægritudinib. factis à materiis subtilib. acutis uirtute existente forti.

q B. uehementis subtilitatis

r B. &

specierum. [s] carbunculi & dubellet, & [t] tuayn & formica, & erysipila, & ignis persicus, & herpes esthiomenus, & uariolæ, & synãces, & ulcera multiplicata in corpore. Et fit crisis quandoque, aut aliquid eius cum qua congelantur lacertus, & neruus: & per scabiem quandoque, & species eius: & impetiginem: & cancrum: & albaras, & glãdulas: & rupturam, & uarices: & inflationem extremitatum, & alia ab istis. Et de speciebus permutationis sunt quæ non perducunt ad exituram [u], deinde faciunt sicut torturam, & spasmum, & mollificationem, & dolores anchæ, & dorsi, & testiculorum, & geniculi, & icteritiam, & elephantiam, & uarices. Et scias, quòd crisis facta [x] ex permutatione, qua fit crisis, dum non accidit non accidit sanitas. Alteratio autem permutationis [y] quæ fit ad inferiora, est laudabilior: Et [z] exitura est laudabilior. Et permutatio quæ est ad exteriora, & post digestionem completam, & longinqua à mẽbris principalibus est laudabilior. [a] Et significaturi quidẽ inest ut significet de dispositionibus significantibus super crisim bonam & crisim malam. [b] Et sicut quum inimicus expugnat ciuitatem, & extollitur in pugna, & coarctat, & sublimat litem, & expanduntur signa uictoriæ uehemẽtis, domino defensore, & longinquo non accipiẽte arma sua, neque potente uti instrumentis suis, [c] sunt signa ad testificandum illud, quod uult, ut sit uictoria defensoris, aut uictoria inimici expugnantis, & significat de dispositionibus testificationis significantibus malitiam dispositionis domini. et si dispositio fuerit ẽ contrario, tunc iudicium erit econtrario. Similiter, quum ægritudo mouet signa crisis, quæ ego dicam, ante casum digestionis, significat [d] exituram in membro aut rẽ aliam: & fortasse erit post sanitatem: Et laudabilior quidem permutationum significat crisim malam: Et si fuerit illic digestio aliqua significat crisim diminutam. Et si fuerit illic digestio completa, significat crisim bonam completam. Et cõpleta quidem crisis fit apud statum: & fortasse ad uenit quum incipit declinatio. Et propter hanc causam impedit crisim completam frigus uehemens, quoniam ægritudinis status in ipso fit difficilis: quomodo ergo erit eius declinatio? Et multoties quidem est necessarium medico succurrere nocumento frigoris calefaciendo locum, & fundendo super uẽtrem infirmi oleum calidum, usquequo uideat sudorem incipere: deinde abstineat ab effusione [e] †, & abstergat sudorem, & conseruet locum secundum æqualitatem. Et scias, quòd motus crisis, quum accidunt in diebus & horis, in quibus currit consuetudo naturæ ad impugnandam ægritudinẽ expurgatione quæ fit [f] quum est apparitio naturæ in eligendo horam, aut eligẽdo dispositionem cum auxilio dei, sunt in quibus habetur fiducia. Si autem accidat [g] pugna ægritudine incitante eam, & inquietudo. et illud est de eis, quæ significant uehementiam oppresionis ægritudinis, & permutationis materiei [h] propter illud quod tendit semper apud declinationem humoris ad os stomachi, quare mouetur uomitu: aut ad fundum eius, quare mouetur fluxu uentris. Et similiter est dispositio, quum facit accidere tussim, & sternutationem. Et similiter, quum sunt significationes, quòd crisis eueniat

s B. furunculi t B. athoin

u B. sed x B. cum permutatione [illegible] non accidit per mutatio cũ qua fit crisis

Alia litera deterior crisis facta ex permutatione qua fit crisis, est illa cum qua non accidit sanitas, & melior quidem permutatio est illa quę fit ad inferiora & laudabilior exitura

y B. in exituram uel saniem seu aduẽtus permutationis in exituram in membro aut rẽ aliã quandoque est post sanitatem

z B. egressionum & permutationum illa

a B. Et sicut significatori est ut significet ex dispositionibus testificantibus super id quod accidit de uictoria domini defensoris inimici superuenientis. Similiter medico

Alia litera b ——— B.

c B. sunt signa testificãtia & significantia malitiã dispositionis domini.

Alia litera tunc sunt signa testificantia & significantia illud, quod cõtingit ut fit de uictoria inimici aduenientis expugnantis similiter medico significat uel pronosticatur ex dispositionib. significantib. malis super malitiam dispositionis crisis

d B. Alia litera exituram in membro aut rẽ aliam ex eis post quam non est sanitas neq; permutatio laudabilis & significat

e † B. olei

f B. à fortitudine naturæ ideo eligẽdo horam & in electione seu cognitione dispositionis præcepti

g B. expurgatio ante horam in qua fit huiusmodi expurgatio sponte sua tunc illa expurgatio necessitatur ab ægritudine ipsa & inquietudine & à necessitate

h B. sicut fit ex purgatio

sis eueniat in die[i] † § §sicut quartodecimo, [k]§ quoniā antecedit super eum,& inuenitur principium crisis moueri § ante ipsum in die, quamuis sit criticus, sicut [l]§ undecimus,§tunc illud significat quòd crisis non erit completa:& licet quandoque sit bona, [m]§ sed significat quòd natura iuuata est in pugna.§Quòd si ægritudo fuerit mala, fraudulenta, tunc non speratur quòd crisis sit bona: & si ægritudo fuerit salua, tunc non speratur quòd crisis sit completa. Et ad ultimum quidem antecessio motuum crisis ante statum, [n]§ quem ægritudo illa meretur: § aut fit propter uirtutem ægritudinis, aut propter uehementiam motus eius,& acuitatis ipsius: aut propter causam extrinsecam excitantē quod de ea quietum est, propter errorem in cibo, aut in potu, aut exercitio, aut propter accidens animale. Nam accidētibus animalibus inest introitus in motione crisis,& in alteratione partis eius. Timor enim ponit crisim ut fiat fluxu uentris, aut uomitu, aut urina,& gaudium facit ut ipsa fiat sudore. Et illud quidem fit secundum motum spiritus ad interiora,& ad exteriora. Et quando antecedit pugnam taliter ut uirtus [o] † § non figatur § cum ea usque ad statum, est illud significatio mortis, & fortasse remanet uirtuti residuum aliquod usque ad statum,& est saluum. Et scias quòd crisis non cadit in [p] § die & § hora quietis,& [q] §tranquillitatis § neque in hora teporis à uehementia, nisi raro, & parum: & primum amborum est minus. Et Archigenes quidem[r] § neque § uidit ipsum in crisibus suis nisi his: & Gal. semel. Et melior quidem crisis est illa quæ fit in hora status [s] † § § in ea uero quæ ipsum antecedit, non est fiducia: imò est aut diminuta, aut mala[t], † § §compressiua. In principio nunquam fit crisis, nisi per nitiosa. Et ad ultimum quidem accidentia signorum crisis in primis diebus ægritudinis, significat pernitiem: & in eius augumento quum est laudabilis, significat crisim diminutam: in declinatione uerò nunquam fit crisis. Qualiter uerò eueniat in ipsa mors, aut dispositio [u] § quæ non est § bonæ crisis, post dicemus. Et scias quòd crisis in ægritudinibus saluis postponitur: natura enim non est [x] §egressa§ quia possibile est ei ut expectet usquequo inueniat complementum digestionis: & in mortiferis antecedit. Et non [y] § relinquitur æger § ab impugnatione suæ ægritudinis subito. [z] § Et non est §secundum semitam resolutionis, nisi [a] § quia est quandoque § euacuatio laudabilis, aut exitura laudabilis. [b]§Et§ resolutionem autem liberantem,& arefactionem mortificantem, non antecedunt accidentia timorosa, neque euacuationes sensibiles. Et scias, quòd ægritudines sunt diuersæ: de eis enim sunt, quæ mouentur in principio, deinde sedantur,& quiescūt:& de eis sunt, è conuerso. Et multoties quidem significant significationes, quòd crisis erit per expulsionem materiei ægritudinis à natura ad latus aliquod: & in expulsione materiei ad ipsum est nocumentum; quare necessarium est ut confortetur illud latus,& illud membrum,& declinetur materia ad contrarium. Et scias quòd quandoque uenit crisis [c] † § § & numeratur ex sexto, & est septimi. Et iam tunc uerificatur principium ęgritudinis: nam bona crisis raro fit in sexto. Et scias quòd species alterationis ægritudinis sunt sex: ægritudo enim aut alteratur ad sanitatem subito, aut ad mortē subito: Aut ad sanitatem paulatim, aut ad mortem paulatim: Aut aggregantur in ea utræque res,& conuertitur ad mortem, aut ad sanitatem. Et scias quòd nomen crisis, secundum quod dixit ille cuius sermoni creditur, est deriuatum in lingua gręca à separatione prolocutionis, quæ est uni duorum disputantium, aut cōtrouersantium apud iudices super alium, quasi sit separatio, & exitus ab [d] § alteratione.§

Sermo uniuersalis de signis crisis. Cap. 3.

CRisim antecedunt [a] § quandoque § si casus eius fuerit nocturnus in die,& si fuerit eius casus diurnus in nocte, dispositiones & res, & quæ sunt signa eius: sicut inquietudo,& angustia,& uolutatio,& grauitas,& conturbatio [b]§sensus,§& dolor capitis, & dolor colli, & uertigo, & scotomia,& imaginationes coram oculis, & tinnitus,& sonus,& pruritus in naso,& alteratio coloris in facie,& lepore subito ad rubedinē [c] § & § citrinitatem,& tremor labij, & [d] § oculorum, § & nausea,& pulsus cordis, & sitis,[e] § & tremor cordis§ & dolor [f] § in stomacho,§ & strictura anhelitus, & difficultas accidentes subito, & grauitas hypocondriorum,& tēsio in eis:& dolor:& [g]§saltus§& dolor in dorso, & [h] § saltus § in lacerto & punctura [i] † § § & rugitus. Et quandoque accidit [k]§ horripilatio§ significans eam,& accidit dolor lassitudinalis. Et quandoque alteratur pulsus à dispositione sua in ea, & significant ipsam [l] † § §Et retinentur quandoque causa crisis res quarum cōsuetudo fuit ut euacuarētur, ut sanguis mēstruus aut hæmorrhoidarum aut fluxus uētris:& significant quòd [m]§modus eius uadit è contrario in parte.§ [n]§ Et signa nocturna diurnis sunt uehementiora.§Et causa in hoc proculdubio ut sit, est quoniam materia faciens ægritudinem [o] § auget § accidentia & significationes causa sui motus. [p]§Et§ diuersificātur, aut propter diuersitatem materiæ, aut causa partis diuersitatis motus. Et diuersitas quidem causa diuersitatis materiæ est, uerbi gratia, ut sit motus materiæ, quando est, ad superiora, deinde significent significationes speciei ægritudinis & ætatis, & complexionis,& aliorū quòd materia est sanguinea, expectat tunc medicus fluxum sanguinis narium:& si significant quòd ipsa est cholerica, expectat uomitum secundum plurimum, nisi aliæ significationes ei appropriatæ significent fluxum sanguinis narium: multoties enim fit crisis eius fluxu sanguinis narium:& antecedunt eam imaginationes cholericæ [q] † § §. Et fluxus quidem sanguinis narium [r] † § § quandoque consumit materias ægritudinum [s]§ furiosarum, § & fit sanitas statim. Causa autem partis motus est, quoniam ipsa aut mouetur, ut [t]§uiolenter uadat§ super membra principalia & quæ sequuntur ea de uisceribus,& facit accidere nocumentū in operationib. suis,& impedimentū cōsequens ea, sicut eueniunt ex parte cerebri permistio sensus, & dolor capitis, & quod diximus cum eis: & ex parte cordis, pulsus cordis, & malitia anhelitus, & quod diximus cum eis utrisque. Aut mouetur.

i † B. aliquo
k B. & antecedit ad ipsum & inueniatur acceleratio crisis mote
l B. in die undecimo
m B. tamen etiam significat quòd natura accelerat expugnationem
n B. Alia litera ueridicum in illa ægritudine
o † B. fiat ambigua non stabilis
p —— B.
q B. eradicationis
r B. non
s † B. ueri
t † B. concitatiua
u B. similis
x B. oppressa uel concitata
y B. ægreditur uel non euadit infirmus ex fortitudine uel
z —— B.
a B. iā fuerit
b —— B.
c † B. bona

d B. altercatione
a —— B.
b B. rationis
c B. aut
d —— B.
e —— B.
f B. horis] stomachi
g B. ieǳtigatio
h B. ieǳtigatio
i † B. uentris
k B. Alia litera rigor
l † B. & signa nocturna sunt uehementiora diurnis
m B. motus accidit in parte contraria
n —— B.
o B. commouet Alia litera
p —— B.
q † A. igneæ
r † B. prolixus seu uehemens uel superfluus
s B. perniciosarum
t B. aggrauet

uetur uersus expulsionem : & fit illud secundum duos modos, nam aut incipit expellendo ex omni parte, & [u] ‖ longitudine:‖ & est illud ad totum illud, quod apparet, & est hoc cum sudore: aut incipit tendere uersus partem unam: & quum incipit [x] ‖ pars eius ex omni parte ‖ fortasse est pars taliter, quòd quando incedit, non est excusatio quin incessus sit per membra principalia, sicut pars [y] ‖ altera: ‖ nam materia tendens ad eam pertransit super fines membrorum anhelitus, & super fines cerebri, quare accidunt iterum accidẽtia similia accidentibus [z] ‖ eius, ‖ si non esset expulsa; imò [a] ‖ esset uiolenter ibi permanens. ‖ Et fortasse est pars uersus membra, quæ sunt minus quàm principalia, sicut os stomachi, quum intentio materiei expellendæ per crisim est, ut expellatur uomitu. Aut est de principalibus, ueruntamen [b] ‖ est tolerans commune officium non uelociter perueniens ‖ ad corruptionem, sicut peruenit ad fines hepatis, & expellitur ex uia uesicæ aut fellis, & ex omni parte loci expulsionis crisis, sicut [c] ‖ in stomacho, ‖ uomitu: & si ad fines capitis, fluxu sãguinis narium, & similibus ei: & ad fines hepatis, urina: & ad partes intestinorum, fluxu uentris. Et quando est forma hæc, non est longinquum, quin motui eius in omni parte sit signum significãs, quòd illud quod speratur de expulsione eius, est illius generis, si crisis quæ expectatur, fuerit bona: aut signum significãs malitiam eius primam, ex [d] ‖ suo aduentu impediẽte ‖ illud membrum, si fuerit crisis mala. Et fortasse est signum unum bonum ad hoc, ut significet partes plures, sicut pulsus cordis quandoque significat, quòd materia est expulsa ad os stomachi, & significat quòd materia [e] ‖ uiolẽter superuenit cordi. ‖ Et fortasse est signũ unum significans rem uniuersalem communem motui ad partem unam, & expectantur signa alia, quibus significatur modus, quo expellitur ex illa parte: sicut dolor capitis, & strictura anhelitus, & tensio hypochondriorum ad superiora: ista enim significant, quòd materia mouetur ad superiora: deinde non iudicatur, quòd ipsa expellatur ex uia uomitus, aut ex uia fluxus sanguinis narium, nisi per signa alia. Et quandoque significat quòd crisis [f] † ‖ cadens ex parte aliqua [g] ‖ est ‖ retentio eius quod currit: & separatur ex cõtrario illius partis: sicut retẽtio naturæ cum signis crisis bonæ, significat quòd motus criticus [h] † ‖ superior non inferior [i] † ‖ est: aut fluxu urinæ, aut sudore, aut uomitu, aut fluxu sanguinis narium. Et quandoque significat species ægritudinis partem crisis eius: & sicut apostema hepatis, quum est in latere gibboso, tunc crisis eius est aut per fluxum sanguinis naris dextræ, aut per sudorem laudabilem, aut per urinam. Et si est in latere concauo, est per fluxum uentris, aut per sudorem, aut per uomitũ. Et sicut febris causon: plurimũ enim crisis eius est aut per fluxum sanguinis narium, aut per sudorem, & antecedit eam [k] ‖ tremor. ‖ Et quandoque fit uomitu, & fluxu uentris, & propriè sicut tertiana. Et similiter febris apostematum capitis crisis [l] † ‖

‖ non fit unquam fluxu sanguinis narium: neque peripneumoniæ, neque lethargiæ; pleuresis uerò est inter hæc & hæc. Et multoties quidẽ fit ægritudinis crisis [m] ‖ speciebus, quarum aggregatione cõpletur ‖ crisis sicut causon, quum fit in ea crisis priùs fluxu sanguinis nariũ, deinde completur sudore abundante. Et prægnans quidem multoties habet crisim cum abortu. Et scias quòd non quotiescunque existunt signa crisis, faciunt necessario crisim bonam, aut malam: imò quandoque non sequitur eam crisis omnino in hora illa; licet non sit excusatio, quin crisis sequatur ea proculdubio bona, aut mala in alia hora, quàm in illa hora, in qua continuãtur signa. Nam, non quoties uides sudorem, & uomitum, & fluxum uentris, & dolorem capitis, & perturbationem sensus, aut malitiam anhelitus, aut profunditatem somni, aut aliud de omnibus illis, quæ numerabimus, est cum eis crisis: licèt secundum plurimum significent. Nam quædam eorum sunt signa tantum crisis, sicut dolor capitis. Et quædam eorum sunt signa, & pars crisis, sicut nausea. Et quum apparent signa crisis, & non fit crisis; tunc aut est secundum quod dixit Hippo. significatio mortis; aut difficultas crisis. Et quandoque est aliqua de rebus, quæ sunt de signis crisis, accidens per causam aliam ab ea, quæ facit apparere crisim, quamuis sit in aliqua horarum signorum crisis, sicut accidit in tertiana longa ante paroxismum inquietudo, & commotio, & in pluribus horis antecedentibus paroxismum absque significatione crisis: in tertiana uerò pura secundum plurimum est signum crisis. Et de illis, quæ tibi indicant uiam ad cognoscendum [n] ‖ ex ‖ infirmo, quòd eius sanitas aut mors erit cum crisi, aut non; est consideratio tua in motu ægritudinis, & uirtute eius, & natura, & hora præsenti: ista nim indicant tibi, quòd dispositio facit necessario pugnam fortem inter materiam, & naturam, & sustinet pugnam. Et scias, quòd significationes bonitatis crisis sunt significationes significantes uictoriam naturæ: & non fallit hoc. Et significationes malitiæ eius, & ipsius diminutionis, significant iurgium & duellum, quod currit inter naturam, & inter illud quod impugnat eam. Et nõ est possibile tibi, ut ex toto iudices, quod natura uincetur proculdubio, nisi multiplicentur, & magnificentur. O quanta timorosa signa uidimus de profunditate somni, & casu pulsus, & abscisione sudoris, perducentia post horas ad crisim completam, & bonam, quoniã natura in huiusmodi iam cessauerat ab omnibus operibus suis, & tota occupata erat in ægritudine; & postquam redijt tota uirtus ad eam, uicit eam, & expulit: & fortasse non sufficit cum ea. Et illud in pluribus horis est, quoniam ipsa non cessat ab omnibus operationibus, nisi propter rem magnam: nam dubium non est, quin propter rem magnam deficiat. Et scias, quòd exuberatio signorum crisis secundum continuitatem in duobus diebus continuis, sicut tertio, & quarto, uerbi gratia, significant uelocitatẽ crisis: deinde est bonitas, & malitia secũdum [o] ‖ cõparia, ‖ quæ ego dicam: & propriè, quando antecedit paroxismus febris plurimum: & præcipuè quãdo apparet in pulsu alteratio subito. Si ergo fuerit ad magnitudinem, & non descendit, lætare. Et scias, quòd siccitas corporis, qualis est in senibus, & eius obfuscatio in diebus ægritudinis, significat tarditatem crisis. Et ægritudines siccæ ualde, aut sunt mortiferæ, aut tardæ crisis. Et significat quandoq;

u B. a longe
x B. versus eã
y B. suprema
z B. eorum &
a B. aggrauans eã
b B. tolerantia nocumenti, nõ est velociter graducens
c B. ex ore stomachi
d B. aggrauatio ne mala super
e B. aggrauat super cor seu lædit cor
f †B. est
g —— B.
h †B. est
i †B. imò
k B. rigor
l B. cum fluxu sanguinis nariũ aut cum sudore abundante. Et febrium phlegmaticarum & frigidarũ crisis.
m B. cum speciebus crisium & cõpletur cũ aggregatione earum
n B. in
o B. signa

quandoque horas crisis, & dispositiones eius omnes,& iudicia signorũ eius,illud super quod[p] §inueniuntur signa§ ægritudinis secundum plurimũ. Et scias,quòd pulsus apparens,est sicut significatio communis speciebus crisium euacuationum. At uerò magnus significat,quòd motus est ad exteriora cum sudore, aut fluxu sanguinis narium. Et non magnus,& uelox ad interiora, significat uomitum,& fluxum uentris. Et ad summum, omnis[q] §aggregatio§ ad expellendã materiam natura existente forti,non caret manifestatione pulsus. Et si non fuerit latus,& decliuis ad ambo latera, & antequam fiat fortis,indiget constrictione, & coarctatione. Et fortasse aggregantur duo signa, & sunt duæ res, sicut uomitus, & sudor: & sicut uomitus & fluxus sanguinis narium. Et quia iam satisfecimus de istis canonibus,intẽdamus in distinguendo parum.

[p] B. inuenitur dispositio
[q] B. conatus

Signa motus materiei in crisi ad superiora. Cap. 4.

Signum illius est dolor capitis propter eleuationem uaporum[a] §in significationibus uomitus, § aut cum communitate oris stomachi [b]§iterum§ in significationibus uomitus. Et iterũ de significationibus illius sunt uertigo, & grauitas in utrisque tẽporibus, & sonitus, & tinnitus, & surditas, quæ omnia accidunt subito. Et quandoque associantur ei,aut antecedunt illud tempore paruo constrictio anhelitus, & dolor in collo, & tensio mirach, & hypochõdriorum ad superiora absque dolore,& inflammatio capitis. Et scias, quòd ægritudines,& accidentia fortia fiunt in nocte, quoniam natura occupatur in[c] †§ §digerendo materiam,[d] §& in alijs,&§ omni re.

a —— B.
b —— B.
c B. ea in
d B. semota ab

Signa distinguendi, omnia illa. Cap. 5.

Quòd si associãtur omnibus illis tenebrositas,& caligo in oculo[a] §quæ non separantur,§ & sint cum eis amaritudo oris & tremor labij inferioris: & apparet affirmatio rei per casum doloris in ore stomachi,aut nauseam,& attractionem saliuæ,& pulsum cordis, & coarctationem pulsus,& constrictionem:& propriè quãdo accidunt infirmo post ista horripilatio, & frigus sub hypochõdrijs;tunc iudica, quòd ipsa uentura est per uomitum:& propriè quando materia est cholerica,& febris cholerica, non existens de incensiuis: & propriè quãdo citrinatur facies in hac dispositione, & cadit color. Et multoties quidem attrahit uomitus eueniens post grauitatem capitis,& dolorem stomachi, pueris propter debilitatem neruorum ipsorum, spasmum: & in mulieribus propter consuetudinem matricum ipsarum,dolorem matricum:& in senibus propter debilitatem uirtutum eorum,ægritudines diuersas[b] §expansas§ propter expãsionem materiei, quę mouetur in eis. Quòd si associata fuerit illi tensio in parte hepatis, aut parte splenis absque dolore: nam splen communicat supremis etiam per uenas,quæ sunt in eo approximantes parti nasi, & uenis eius,quamuis non continuentur cum eis,& uidet infirmus fila rubea, aut lucentia,& resplendentia,& rubet facies multum, aut oculus,aut nasus, aut latus eius,& currunt lachrymæ subito,& [c]§apparet§ pulsus,& inundat & festinat eius dilatatio,&[d] §acuitur nasus§ & est inflammatio capitis uehemens ualde,& dolor capitis percussiuus; tũc expectetur fluxus sanguinis narium: & propriè quando significant ægritudo,& ætas, & consuetudo,& complexio, & reliquæ significationes, quòd materia est sanguinea, licèt materia cholerica iterum faciat quãdoque crisim per fluxum sanguinis[e] §   §:& indicant illud splendor: & imaginationes similes filis, & res igneæ, citrinæ, uisæ coram oculis,& plurimum eius est in febre causone cholerica. Et quãdoque significat[f] §pars§ radij,& pruritus nasi,quòd fluxus sanguinis nariũ[g] §accidit ex nare dextra, & sinistra, & §ex ambabus naribus simul. Et quandoque adiuuat istas significationes iterum frigus adueniens in die crisis,& siccitas[h] §alchatin§ & cutis. Et quandoque significat ætas:fluxus enim sanguinis narium plurimum accidit ei, cuius anni sunt infra triginta. Et quandoque adiuuant has significationes iterũ uehementia doloris capitis ualde[i] §ultra hoc, qđ§ facit necessarium esse casus uomitus cum læsionibus alijs,& inflãmatio & febris:& sunt eius significationes aliæ bonæ, non significationes mortis; & in huiusmodi expectatur fluxus sanguinis narium,cuius non est excusatio.

a B. cũ qua nõ uidet aliquid splendidum
b —— B.
a B. fit altus
c B. fit pruritus
d asp

e †B. narium
f B. Alia litera partẽ inherẽtia Alia litera vel visio
g B. cadet ex nare dextra aut sinistra aut
h B. Alia litera ventris
i B. supra illam quæ

Iudicium de istis signis communibus prædictis, & proprijs. Cap. 6.

De signis communibus prædictis sunt, quæ sunt conuenientiora fluxui sanguinis narium,sicut lachryma,& tinnitus, & surditas,& tensio hypochõdriorum in uno duorum laterum hepatis,& splenis,absque dolore: & inflammatio capitis. Et de eis sunt propriora uomitui, sicut strictura anhelitus,& tensio hypochõdriorum absolute in anteriori parte, cuius plurimum est cum dolore in stomacho. Et scias, quòd constrictio anhelitus,[a] § & tensio hypochondriorum ad interiora§ in signis fluxus sanguinis narium nõ [b]§accidunt nisi quũ uehemẽter nititur§ natura ad expulsionem fluxus sanguinis narium, propterea quòd concauitas uentris impletur, & impellitur materia ad superiora,& comprimit membra anhelitus. Et de signis proprijs fluxui sanguinis narium & uomitui,sunt quæ in uno eorum inuenta opponuntur inuentis in altero: sicut imaginatio radiorum splendentium est de signis fluxus sanguinis narium, & opponitur ei imaginatio tenebrositatis, & caliginis. [c]§Et§ de signis uomitus [d]§est§ rubedo faciei, & de signis fluxus sanguinis narium,& opponitur ei casus coloris, & citrinitas eius de signis uomitus. Et quandoque signũ unius eorum non est oppositum[e] §aliquid§ de signis alterius,sicut tremor labij: ipse enim est de signis uomitus, & non opponitur ei aliquod de signis fluxus sanguinis narium; & sicut pruritus nasi:nam in se est de signis fluxus sanguinis nariũ, & non opponitur ei aliquod de signis uomitus.

a B. ingrediens
b B. accidit nisi quũ præparat
c —— B.
d B.&
e B. alicui

De signis declinationis materiei ad sudorem. Cap. 7.

Cum fit pulsus uehementis undositatis, & est tactus manus super cutem,ita quod super ea peruenit roritas, & tingitur rubee, & inuenit calefactionem cutis cum hoc maiorem ea quæ fuit,&[a] §inflammationem§ eius, & rubedinem ipsius maiorem ea quæ fuit: & urina est tincta,tendens ad grossitiem: & propriè quando tingitur

a B. inflatio

gitur in quarto,& ingrossatur in septimo,tūc exi stima quod sudor erit.Et similiter quando accidit in ægritudine erronica rigor fortis,uehemēs, & post ipsum fit febris uehemens, uirtute existente forti,& signis bonis,expecta tunc sudorem : & præcipue quando minoratur egestio,& urinæ fluxus[b]§continuatur super ipsum.§Et ad summum, febres incensiuæ, quum non terminantur fluxu sanguinis narium,terminantur sudore; & antecedit ipsum rigor.Et si æger uidet balneum, & tinam,& præparationem ad illud in somno suo; tunc est significatio sudoris.Et tinctura urinæ significat per significationem primam, quòd materia faciat crisim per uiam uenarum : & illa uia est sudoris,aut urinæ,deinde separatur per id, quod diximus.Et non oportet,ut expectetur crisis sudoris cum solutione naturæ dominante. Et oportet in euacuatione expectata cum sudore, ut sit il-§c augumentum febris, & caloris,[c]§& § expansio, & [d]§apparitio cum uirtute forti.§

b B. Alia litera proceditur seu fit continuatio super ipsam.s. minorationem egestionis & urinæ

c——B.

d B.fortificatio & uirtus fit fortis

De signis declinationis materiei ad membra urinæ. Cap. 8.

Significant illud grauitas in uesica,& retentio in egestione,& defectus signorum solutionis uentris,quæ ego dicam, & signorum uomitus,& fluxus sanguinis narium,& sudoris, quæ diximus.Et scias,quòd ardor uirgæ cum grauitate uesicæ,& reliquis significationibus, est significatio fortis,quòd crisis erit fluxu urinæ.Et quando que significant ipsam exuberatio urinæ, & grossitudo eius in alijs diebus:& inuentio sediminis in ea.Et fortasse accidit fluxus urinæ in ea[a]§secundum§significationem egestionis, & secūdū quod dicam in capitulo egestionis.Et scias,quòd quando multiplicatur aggregatio urinæ in uesica cū paucitate solutionis uentris, & paucitate sudoris in ea hora, aut in natura infirmi, & forma membrorum eius;[b]§aut sensu quòd apparet de eo:§ tūc expectatur crisis per urinam absq; fluxu uentris, & sudore;& propriè in hyeme.

a B.post

b B. & siccitate exteriori

De signis declinationis materiei ad uiam egestionis. Cap. 9.

Significant illud in primis genus superfluitatis,quum scitur, quòd non est sanguinea; & quum scitur quòd cum hoc est multa: deinde fit maior affirmatio eius[a]§ex signis difficultatis§ urinæ,& puncturæ,[b]†§ §quæ[c]§inuenit eum§ in toto uentre, & grauitatis in inferiori parte uētris:& defectus signorum uomitus, imò euentus rugitus,& inflatio emunctorij, & multitudo tincturæ egestionis ante,& eius[d]§uocatio § plus quā fuit consuetudo,& altitudo eius quod est sub hypochondrijs,&[e]§augumentum§eius, & permutatio rugitus ad dolorem dorsi,& fortasse est illud iterum propter uentositatem,& fortasse prouocatur urina post significationem egestionis,& propriè in infirmo difficilis uentris,duri ex consuetudine[f], parui tactus,§præcipue in aere frigido. Et quandoque fit pulsus paruus cum uirtute & non induratur, & paruitas eius est ad coarctationem. Et significat quandoque crisim,quæ fit fluxu uentris, consuetudo in paucitate fluxus sanguinis narium,& sudoris: & multitudo fluxus uentris, & propriè in eo,qui assuetus est potare aquam frigidam.Et dicitur,quòd quando urina post crisim in[g]§omni hora§est alba,subtilis; tunc expectatur fluxus uentris, qui forsitan erit cum rasura intestinorum:quoniam cholera quando non egreditur cum urina,& alijs,egreditur cum fluxu uentris.Et raro quidem accidit crisis per solutionem uētris, cum dominio sudoris, aut fluxu urinæ.

a B, cum signis retentionis

b†B.uentris

c B. inuenitur

d B.obedientia

e B. eminentia

f B. parui pulsus Alia litera

g B. febre tertiana

De signis crisis,quando fit ex uia matricis. Cap. 10.

Quando non inuenis reliqua signa, & non est euacuatio fluxu uentris,& inuenis grauitatem in matrice, & in chatin, & dolorem illic, & tensionem, tunc existima quòd erit menstrualis.

De signis quòd crisis erit ex apertione uenarum ani. Cap. 11.

Quandoque significant illud defectus reliquarum significationum, & consuetudo huius materiei fluxus, & grauitatis in partibus ani,& pulsus magnus tēdens ad fortitudinē.

Signa crisis, quæ fit cum permutatione. Cap. 12.

Fortitudo febris cum fortitudine doloris,& retentio euacuationis urinę,& egestionis, & sputi, & sudoris exuberantis, & tarditas digestionis,aut ipsius priuatio cum sanitate uirtutis,& bonitate pulsus,& præcipuè in ægritudinibus saluis,tardis, priuatis digestione. Et partem quidem permutationis significant dolor, & inflatio uenarum in locis uacuis,quæ ipsum sequūtur, & uehementia inflammationis. Et iterum pars,in qua est membrum debile,aut dolor læsionis iuncturarum,aut membrum fatigatum.Ex hypochōdrijs uerò,quando tenduntur, & dolent, non est possibile ut significetur locus ipse, neque pars. ipsa enim sunt[a]§ sicut§ communia omnibus[b]§doloribus.§Et scias quòd[c] † § § permutationes & exituræ fiunt in frigore,& tempore eius,& in ætate senectutis plurimum : in primo quidem, quoniam frigus est retinens, constringens : in secundo uerò quoniam uirtus deficit ab expulsione completa. Quidam enim dixerunt,quòd illius crisis,qui pertransit quinquaginta, imò qui pertransit triginta,raro fit per exituram,& permutationem,sed non est illud cui sit intēdendum: imò permutationi sunt duæ causæ, quarum una est in materia,& est, ut non sit suscipiens expulsionem uniuersalem, propter grossitudinem sui secundum plurimū, & multitudinem suam secundum minus:& secunda est uirtus, & est ut non sit uirtus fortis ualde,uehementis[d]§ importunitatis§neque debilis iterum[e] § pigra, & non expellat§omnino à membris principalibus. Et duæ istarū causarum sunt duæ causæ[f] † § § principijs senectutis.Et multoties quidem antecedunt signa permutationis,& superuenit ei euacuatio magna, & propriè per urinam exuberātem,albam:quamobrem non accidit permutatio.

a ——B.

b B. declinationibus

c †B.omnes

d B.motionis

e B. deficiens non expellens

f †B.proportionate

Signa,quòd illa permutatio est ad inferiora. Cap. 13.

Euentus doloris ad inferiora cum inflammatione,& inflatio duorum emunctoriorum, & ancharum duarum.

Signa

Signa quòd illa permutatio est ad superiora. Cap. 14.

SIgnificant illud grauitas capitis, & sensuum, & proprie auditus: ita ut quandoque perducat ad surditatem, post constrictionem anhelitus, & alterationem ordinis [a] § eius, donec quasi quiescat illud § subito, & accidit in capite illud, quod accidit. Et similiter ut eueniat profunditas somni. Et plurimum horum fit cum exitura in radice auris. Et similiter, si perseuerauerint exuberatio quidem, & pulsatio temporum, & rubedo in facie firma, quæ non separatur.

a B. qui erat & quiescit, totum illud fit

Signa permutationis ad ægritudinem aliam. Cap. 15.

QVum uideris ægritudinem acutam fieri fortem apud declinationem, tunc scias quòd ipsa tendit ad chronicam.

Signa quòd crisis erit cum exitura. Cap. 16.

QVando uirtus est sana, & signa sunt bona, & [a] § est § subtilitas urinæ tempore longo, tunc illud est de illis, quæ indicant exituram, & [b] † § §ubi est ægritudo [c] § materiei § in qua est caliditas. Et similiter quando melioratur infirmus absque crisi apparente, imò secundum semitam permutationis, deinde uides ambas arterias temporis uehementis dilatationis, plurimæ percussionis, quæ forsitan non quiescunt; & uides colorem [d] § pallidum, § & anhelitum [e] † § § frequentem: & fortasse uides tussim siccam: tunc ille qui habet hoc, est præparatus exituræ in iuncturis suis. Et membrum, quod in infirmo plus appropriatur sudori, est illud in quo expectatur exitura. Et tempus hyemis, & ætas senectutis, secundum quòd diximus, sunt de signis casus crisis cum exitura: imò sunt de causis eius: Et sunt exituræ factæ tunc, tardè suscipientes digestionem; ueruntamen reditiones earum in hyeme, & senectute, sunt minus, propterea quòd facit illud esse necessarium frigus ex quiete: licèt quidam dixerint contrarium istius, sicut retulimus. Et quando multiplicatur urina aquosa, quum ascendit febris, significat [f] § dolorem § accidentem in interiori parte corporis. Et de signis fortibus, quòd crisis erit cum exitura, est tarditas crisium aliarũ, & prolõgatio infirmitatis usque ad tempus, quod est post uiginti. Et quum in huiusmodi ægritudine longa accidunt dolores subito in quibusdam locis, tunc expecta exituram: Et in febribus [g] § tertianis, § quando non fit fluxus urinæ [h] § sensibilis, § neque fluxus sanguinis narium, neque fluxus uentris, tunc expecta exituram iuncturarum propriè in die critico. Et de signis fortibus, quòd illa crisis tarda non erit completa cum tarditate sua, neque rediens, sunt signa alia. Et febres lassitudinales quando non faciunt crisim in quarto cum urina spissa, tunc expecta fluxum sanguinis narium: si autem prolongantur, expecta exituras iuncturarum, quæ fatigatæ sunt, aut ad partem mandibularum: siue lassitudo sit ex exercitio, aut per se ueniens. At uerò exitura accidens in mandibulis in extensiua est plus: quoniam iuncturarum labor non est uehemens, neque est in eis iuncturarum attractio, & fit febris ascensio, & carnis mollis receptio. Quum autem lassitudo est motiua, est illud in iuncturis plus. Et multoties quidem expectatur exitura, quam ipsius signa significant: & mingit qui habet eam, urinam plurimam, grossã, albam, & expellitur. Et si febres fuerint incipientes cum rigore, & desinentes cum sudore, raro fiet in eis exitura: & illæ sunt sicut tertiana, & quartana: nisi materia sit multa ualde. Et ad ultimum rigor rediẽs euacuat sua expulsione omni die materiam plurimã: quare raro superfluit in eis [i] § exituræ aliquid: hoc ergo contingit § quum rigor est solus: qualiter ergo erit cum sudore? Et fluxus urinæ grossæ iterum minoratur cum exitura. Et exituræ quæ sunt in chronica longa, secundũ plurimum sunt in membris inferioribus. Et in illis, quæ sunt magis acutæ, in membris superioribus. & in medijs, in utrisque lateribus: & in lethargia [k] § & de exituris § radicis auris. Et [l] § exituræ istæ multoties accidunt crisi completa. § Et peripneumonia multoties facit crisim cum exituris iuncturarum.

a B. perseuerat
b †B. est
c B. ex materia
d B. alteratum Alia litera permutatũ ad obscuritatem
e †B. additum
f B. Alia litera exituram
g B. lassitudinalibus
h B. grossæ vel spissæ
i B. aliqui ? per exiturã & hoc
k B. fiunt exituræ
l B. cum istis exituris multoties accidunt crises cõpletæ

Iudicia de huiusmodi exituris. Cap. 17.

QVæcunque de istis exituris eueniunt, & occultantur absque [a] § maturatione § earũ, dispositio non caret duabus rebus, aut ut redeat maior q̃ fuit, aut ut redeat ægritudo, aut ut expellatur materia ad iũcturas, aut ad membra dolorosa, aut fessa, aut debilia. Et melior istarum exiturarum est illa, quæ facit incurrere leuitatẽ: & est post maturitatem: & est uehementis declinationis ad exteriora: & est longinqua à membris nobilibus. Et quodcunque istorum apostematũ est leue, cedens manui, quum superponitur, est minoris malitiæ quàm durum [b] § acutum: § uerun tamen est tardius: quoniam est frigidius: & eius quidem malitia non minoratur, nisi quia ei non associatur uehemens dolor. Et si cum huiusmodi remanet febris, & non resoluitur, facit collectionem post sexaginta: & quod est infra ista, inter sexaginta & uiginti. Et exituræ minoris malitiæ sunt, quum membrum, ad quod declinant, est inferius: & est præter hoc quod est ex generatione sua inferius, ignobile, ampli loci, capiens totam materiam. Nam si non capit eam, accidet ex reditu eius secundo ad loca in quibus [c] § penetrauerat § illud, quod accidit eis, quum ea redire facit medicus stolidus cum infrigidatione, & refrenatione ad locum à quo uenit: & iam augumenta ta est malitia ex eo, quod superuenit ei [d] § de constrictione, § & reditione, & [e] § recipit. § Et de deterioribus exituris criticis est, quæ ad interiora est, & interius. Verùm de locis magis aptis exituræ est ille, qui est debilis: aut cum quo est ægritudo, [f] † § § & propriè in inferioribus, qui appropriati sunt multitudini cursus sudoris ab eis. Et exituræ meliores, & longinquiores ad hoc ut sequatur eas recidiuatio, sunt quæ aperiuntur: sicut illæ, quæ de eis [g] § remanent § sunt magis significatiuæ recidiuationis.

a B. Alia litera apertione
b B. calidum
c B. corrupta fuerat
d B. ex labore
e B. interficit
f †B. chronica
g B. occultãtur

Signa euentus spasmi in pueris. Cap. 18.

QVum in [a] § eis § multiplicatur timor in somno, & constringuntur eorum naturæ, & multiplicatur ipsorum fletus, & conuertuntur eorum colores ad uiriditatem, & rubedinem, & tenebrositatem, ut in senibus, tunc expectatur spasmus. Et illud fit usque ad nouem annos: &

a B. in pueris

nos: & quãto fuerint paruiores, erit illud plus. In adolescentibus uerò quum torquentur eorũ oculi in febre acuta, & multiplicatur ipsorum palpitatio, & torquẽtur eorum colla, & ipsorum facies, & multiplicatur confricatio dentium eorũ; tunc iudica euentum spasmi. Et multoties quidem prolongantur dolores colli, & grauitas in capite cũ febre, & sine febre. Quũque fuerit apostema calidum, accidet spasmus, aut uomitus ut flos æris, & propriè quum fuerit in partibus [b] § stomachi. §

b B. capitis & colli Alia litera capitis & colli tunc affirma illud

Signa casus rigoris. Cap. 19.

Quum uides ĩ febre acuta signa salutis, & signa crisis bonæ, & minoratur urina; tunc scias quòd accidet rigor, cũ quo eueniet crisis: nisi fuerit fluxus uentris transiens æqualitatem: æqualis uerò non repellit rigorem, qui expectatur: & multoties sequitur ipsum sudor: nam in ægritudinibus acutis, incensiuis [a] § rigorem antecedit sudor. §

a B. rigor ẽ antecedẽs sudorẽ

Signa significantia crisim bonam. Cap. 20.

Scias, quòd melius signorum crisis bonæ est ut [a] † § § sit completa. Deinde fiat in aliquo dierũ crisis laudabilis, quos ego dicam. Et iam indicauit eum aliquis dierum indicationis ei proportionalis. Et est cum euacuatione, non cum permutatione, & exitura. Et euacuatio [b] § cum qua§ fit humoris facientis ægritudinem in parte proportionali, & toleratur cũ facilitate. Et quandoque facit sperare bonitatem crisis natura ægritudinis in specie sua: sicut tertiana, & causon, quum inuenitur crisis proportionalis: [c] § aut suæ dispositiones § sicut illæ in quibus currunt res uirtutis. Et pulsus secundum quod oportet: & dispositio uirtutis. Et dispositio pulsus in horis signorum prauorum quando est fortis, [d] § & rarus: § & propriè quando additur eius uirtus, & minoratur eius diuersitas, & æquatur, tũc est [e], § perpendicularis, & sustentatio, § super quam incedendum est. Et illius complementum est aduentus tranquillitatis, & leuitatis. Et scias quòd signa mala quum aggregantur, & est dies criticus, tunc spes est uerior, & fortior, quàm ut sit ẽcõtrario: oportet ergo ut innitatur sup illud. Et multoties quidem magnificantur signa timorosa, & uidetur pulsus sanari, & æquari, & fortis fieri. Et scias quòd infirmus bonorum humorum quum ægrotat, & apparet digestio in urina eius in primis quum ægrotat, tunc sis securus. Et quoties apparent in eo signa timorosa, tunc [f] § sanatio in ipsa magis debet esse, § quoniam crisis est propinquior.

a †B. digestionem

b ——— B.

c B. & in dispositionibus suis Alia litera in suis dispositionibus

d B. apparens

e B. res subsistens

f B. spes & lætitia cum eis est habẽda magis

Signa significantia crisim malam Cap. 21.

Ipsorum radices, & principia sunt, ut sint contraria signis bonis prædictis. Et illud est sicut sit motus crisis ante statum, & digestionem: quod Hip. nominauit præcessionem uiæ. & tu iã sciuisti causam in malitia eius, & ut sit in die non critico. Et ut pulsus sit cum eo ad casum, & paruitatem tendens. Et scias quòd signa crisis quando ueniunt ante statum & digestionẽ, & [a] § antecedit ea§ euacuatio multa, tunc non decipiaris per eam: nam illud est propter multitudinem eius: & est expulsio [b] § à pigritia§ uel debilitate, absque regimine: sicut leuitas, quam inuenit eger absque euacuatione manifesta, est ex eis, in quibus nõ est habenda fiducia: nam illa [c] § quies materiei non est§ propter bonitatem eius, imò multoties digeritur [d] § & pigra sit natura in § expulsione eius.

a B. & sequitur eam

b B. ex defectu

c B. est propter quietem materiæ non

d B. etiam & deficit natura propter eius debilitatem ab

Indicia de iudicijs signorum significantium crisim malam. Cap. 22.

Quando aggregantur signa mala priuatio nis digestionis, aut alterationis, ab eo quod oportet, aut alicuius alterius de signis malis, iudica ex eis quòd infirmus moritur. [a] § hora § ergo iudicij secundum uelocitatem & tarditatem est ex eo, quod scitur de dispositione causarum antecedentium crisim, de illis quas diximus: sicut hoc, quoniam quando sunt signa mala, & est sedimen nigrum, & alia, & illud est in quarta, tunc mors est in septimo, aut in sexto si necessarium faciunt causæ prædictæ [b] § post ipsa. §

a B. forma

b B. antecedentes

Signa digestionis, & eius iudicia. Cap. 23.

Digestio cognoscitur ex urina: & hoc iam est expositum in loco suo. Et oportet, ut non confidas per uehementiam tincturæ urinæ, quum non fuerit sedimen: illud enim non est propter digestionem. Et priuatio digestionis in substantia magis nocibilis est quàm in colore: per substantiam enim præparatur materia ad difficultatem expulsionis, [a] § & § facilitatem eius. Et qñ apparent signa digestionis cũ principio ægritudinis, tũc ægritudo est salua, neq; est ambiguitas in ea: & si tardantur, non oportet ut sit semper cum timore: fortasse enim est longa: & non est in ea timor: & est necessarium ut sit longa. Et quoties est crisis bona, tũc iam digestio facta est. Sed non quoties digeritur, est crisis: imò quandoque ægritudo consumitur cum resolutione. Et scias quòd non fit febris [b] § sublimatio § cum apparitione digestionis: sicut non fit cum digestione apostematis dolor uehemens, & quando tardatur digestio, & uides accidentia bona, & uirtutẽ fixam, tunc expecta eam.

a B. aut

b B. fortificatio

Iudicia de signis absolutæ. Cxp. 24.

Non omnis alteratio subito facta in colore, aut tactu, est mala. Imò est significans bonitatem magnam, & crisim utilem: imò consideretur cum hoc dispositio corporis post illam. Nam quodcunque signorum arefactionis in forma, & facie, & extremitatibus, accidit causa uigiliæ, & laboris, & exercitij, & fluxus uentris, est saluum: & redit ad salutem in duobus diebus aut tribus. Et quodcunque est causa adustionis, & casus uirtutis, est malum.

Narratio signorum bonorum. Cap. 25.

Signa bona sunt tolerantia ægritudinis, & firmitudo uirtutis, & formæ cum ea, & si accidentia eius fortiora fiant: & [a] § uirtus pulsus, & eius fortitudo§ & eius ordinatio, & apparitio signorum digestionis, & [b] § utilitas§ crisis, & bonitas signorum eius, & leuitas, reperitur post euacuationem: & redit pulsus cum ea ad bonitatem, & horripilatio accidens post euacuationem; de signis sũt bonis. Significãt.n. eradicationẽ caloris, & succedit frigus cũ eradicatiõe materiei. Et melius hoc

a B. fortia. & fortitudo pulsus & eius uehementia

b B. uelocitas

lius hoc est, ut sit euacuatio humoris [c]§impedientis§cum facilitate, & secundum rectitudinem. Et scias, quod fixio uirtutis cũ signis malis necessariam facit spem: Et similiter fixio rationis, & bonitas anhelitus, & facilitas tolerãtiæ eius, quod accidit super eum de dispositionibus timorosis extraneis. Et inuentio leuitatis post somnum est bona. Et de signis bonis est anhelitus bonus, facilis. Et de signis bonis est appetitus cum æqualitate, & bonitas receptionis cibi, & eius fames, & eius utilitas.[d]†§ §Et[e]§de signis bonis, optimis, naturalibus est situs iacendi§naturalis, & somnus naturalis, & æqualitas caliditatis in membris corporis. Et scias, quòd signa bona cum salute uirtutis significant sanitatem festinam, & cum debilitate eius significant sanitatem tardam.

Iudicia signorum malorum. Cap. 26.

SCias, quòd signa mala, quæ sunt in summo malitiæ, indicant mortem. Quòd si uirtus fuerit fortis, prolongatur ægritudo; deinde interficit ægrum. Et si fuerit debilis, interficit absque prolongatione. Et multoties quidem apparent signa mortifera in diebus malis, deinde accidit crisis bona, & permutatio materiei ad membrum, & fit sanitas. Et oportet, ut confidas in signis bonis apud statũ:& ut timeas mortalia, quũ [a]§incipiunt:§& nõ iudices per ea iterum, dum nõ uides uirtutem cadere. Casus enim uirtutis solus est signum malum. Amplius oportet, ut tu consideres in ægritudinibus acutis, quarum principiũ est ex membro adiuuante, sicut pectus cũ pleuresi, quòd est de dispositionibus illius membri: ipsæ enim significatiuæ magis sunt quàm dispositiones membri alterius: nã digestio sputi in pleuresi est magis significatiua salutis, quàm digestio aquæ. Et necessarium quidem est medico physionomico, quum uidet in facie, & oculo, & alijs formam malam, non naturalem; & secundum plurimum, ut cognoscat in primis, an sit illud naturale secundum illud indiuiduum, & iudicium: & non iudicet temere in pulsu etiam. Et iterum, ut cognoscat, an illud sit ex ægritudine, aut ex causa primitiua: fortasse enim eueniet; uerbi gratia, super linguam tinctura mala, & asperitas superflua propter comestionem rei facientis illud, non propter ægritudinem.

Narratio signorum malorum. Cap. 27.

SIgna mala diuersificantur secundum unamquãque operationẽ, & unũquodque mẽbrum & [a]§fortasse dicemus§ illud cũ distinctione.

Signa mala pendentia ex forma, & colore. Cap. 28.

QVum forma uiui est sicut forma mortui, non propter uigiliam, neq; propter famẽ neque propter euacuationem; tunc est signum malum. Et facies, quæ similatur faciei mortui, & diuersificatur à faciebus sanorum; est illa, cuius oculi profundantur, & acuitur nasus, & planantur tempora, & contrahuntur, & infrigidantur aures eius, & inuersatur pulpa eius, & tenditur cutis ipsius, & obfuscatur color eius, & denigratur, & fit uiridis, & eleuatur super cam[a]§cinereitas, uel pilositas.§& propriè, quando est sicut [b]§cinereitas§cotti carminati, est signum mortis festinæ. Et scias, quòd, quando infirmantur sani paucæ infirmitatis, significat timorem. Et illud, quod est de hac alteratione propter causas, quæ sunt præter ægritudinem, redit uelociter ad dispositionem naturalem: & si non in breuiori tempore, saltem in die, & nocte. Aliud uerò cuius causa est ægritudo, & est illud, cuius signum est malum; non redit ad rectificationem cum facilitate. Licèt plurimum quod est causa famis, & euacuationis, & uigiliæ, & eius quod dictũ est cum eis, non est bonum iterum, uerum tamen est sanius alio. Si autem accidit illud in ægritudinibus acutis, est malũ, quod significat, & ægritudo uincet: & cum hoc est sanius quàm illud, quòd fit in ægritudinibus acutis causa ægritudinis; non causa illorum [c]§comparium.§ Et propter illud oportet ut cognoscatur differentia inter illud, quod apparet de signis tornatilitatis, & alterationis coloris, causa corruptionis ægritudinis, aut causa uigiliæ, aut euacuationis, cum qua nõ est plurimum malum. Et propter illud dicimus illud in oculo. De illo est, si causa fuerit eius uigilia, quòd accidit cum eis grauitas in palpebris, & declinatio ad profunditatem somni, & spissitudo uehemens pulsus, & antecessio uigiliæ[d]§impedientis.§ Et in illo, cuius causa est fluxus uentris, inuenitur fluxus uentris præcessisse, & superfluisse. Et in illo, quod est ex fame, inuenitur illud accidere gradatim, non subito. Et de illis, quæ magis affirmant, quòd est ex ægritudine, est defectus illarum causarum, & uehementia acuitatis febris, & sensibilitas rerũ, quæ sunt sicut scintillæ offendentes manum apud tactum. Et citrinitas coloris subito, est signum nõ bonum. Et denigratio eius subito, est signum malum, & deterius omnibus illis est niger color: & ipsius plurimum est ex morte innati caloris, & tenebrositas sequitur ipsum, & citrinitas non est bona, sed est magis salua: & quoniam quandoque fit à caliditate, non est tota à frigiditate: & fortasse est à uigilia, aut à fame, aut à dolore, & est salua. Et si acciderint in fronte & naso[e]§rami,§ non est signum malum.

Signa sumpta ex dolore capitis. Cap. 29.

QVando dolor capitis perseuerat, & uirtus est debilis, & ægritudo acuta, & sunt illic signa mala; tunc ægritudo est mortalis. Et si non fuerit, tunc expecta usque ad septimum fluxum sanguinis narium, & post septimum aliquid currere ex naso, aut aure. Quòd si perseuerauerit usque ad uigesimum, raro erit tunc resolutio eius per fluxum sanguinis narium; sed aut per saniem currentem ex naribus, aut aure, aut per exituram, & propriè inferius. Et plurimum quidem incipit dolor capitis à principio ægritudinis, & fit fortis super eam in quarto, & quinto, deinde eradicatur in septimo. Et plurimum quidem inceptionis eius est in tertio, & fit difficilis in quinto, & eradicatur in[a]§septimo§& undecimo. Quidam uerò dixerunt, quòd ratio est, ut fit in decimo; quoniam decimus est septimus tertij, sed ipse non est dies criticus: & hic sermo apud me non est aliquid. Comparatio enim non est secundum [b]§hoc genus:§& si incipit in quinto, eradicatur in quartodecimo, si res currit secundum quòd oportet.

Marginal notes:

[e] B. nociui

[d] † B. & uiuificatio

[e] B. similiter forma seu figura naturalis & situs iacendi Alia litera de signis bonis est figura naturalis uel forma

[a] B. accelerant

[a] B. melius est ut dicamus

[a] B. puluis

[b] B. puluis

[c] B. adiuuãtiũ

[d] B. nocentis

[e] B. ruge

Nota quod in textu Arabico ponitur capitulũ de signis ex parte stomachi, & capitulum de signis ex mẽbris anhelitus, & immediate post capitulum de signis sumptis ex radice linguæ, & gutture

[a] B. nono

[b] B. hanc uiam

tet. Et plurimum quidem, quod accidit de hoc dolore capitis, accidit in tertiana.

Signa sumpta ex parte stomachi. Cap. 30.

Singultus in ægritudinibus acutis malus, & propriè post fluxum uentris: & similiter inflãmatio in stomacho. Et pulsus cordis stomachalis cum caliditate febris, est malus.

Signa mala ex membris anhelitus. Cap. 31.

Anhelitus frigidus in ægritudinibus acutis malus: significat enim mortem innati. Et similiter diuersus malus. Et anhelitus similis anhelitui flentis, intersectus, qui attrahit aerẽ, [a]†§ & est anhelitus factus§propter permistionem rationis[b], §est malus. §Et ille qui est propter apostema in partibus pectoris, est deterior. Et illorum, qui morti præsentes fiunt, uentres crescunt, & consequentes fiunt eorũ anhelitus, & anhelant[c]§alte.§

a †B malitia anhelitus facta
b B. Alia litera cum debilitate est mala
c B. cũ intersectione plurima

Signa mala ex parte sensus. Cap. 32.

Si non uidet infirmus, & nõ audit, est signum malum. Et si fugit à uocibus, & odoribus, & coloribus habentibus fortitudinem, est signum malum, significans debilitatem spiritus animalis.

Signa facta in oculo. Cap. 33.

Profundatio[a]§ oculi, & contractio ipsius, § uel concauatio, non causa fluxus uentris, & uigiliæ, & famis, est signum non bonum. Et tenebrositas albedinis oculi, & eius rubificatio tẽdens ad colorem pauonis aut cœlestem, est signũ malum. Et paruitas unius duorum oculorum in ægritudinibus acutis, & phrenesi, & similibus, est mala ualde. Et si non uidet infirmus aliquid, est signum mortiferum. Et tortuositas oculi, & ipsius strabositas in febre acuta, est signum malum ualde. Et si hæc tortuositas fuerit ex spasmo proprio lacerto oculi tantum, absque nocumento in cerebro; tunc signum illud est, quòd non est permistio rationis, & similia. Signa autem sumpta ex eo, quod uidet, & splendore; sunt quoniam splẽdor niger significat uomitum plus[b]†§ §: et declinationem sanguinis ad superiora: &[c] § significat unumquodque signorum aliorum. §Et cursus lachrymæ absque uoluntate, & propriè ex uno oculo, est signum malum: nisi sit signum crisis, [d]§ & sanitatis: &§ significent ipsam alia signa fluxus sanguinis narium, cum incolumitate signorum aliorum. Et considera ex lachrymis paruitatẽ & multitudinem, & subtilitatem, & grossitiem, & calorem, & frigus, & exitum cum uoluntate, aut sine uoluntate. Et fugere lumen, est signum non bonum. Si autem uehemens fit amor tenebræ, tunc est mortale, nisi fit[e]§uehementia§ & dolor. Quòd si non fuerit; tunc est propter casum uirtutis spiritus animalis. Et intuitus stans absque palpitatione, & motu, est malus. Et multitudo aggregationis lippitudinis, ita quòd aliquid eius post aliquid, est mala. Et lippitudo sicca ualde[f]†§ §. Et huiusmodi quidem lippitudo generatur propter[g]§pigritiam§uirtutis oculi innatæ in maturando materiam. Et[h]§ similiter § sentit cum plurimo eius[i]§per exuberationem § rei uenientis ad oculum, quæ conatur exire. Et non licet ut dicatur, quòd illud sit propter multitudinem humiditatum uenientium ad oculum, propterea quòd [k]§pigra sit§natura in digerendo eas; quoniam oculus in hac dispositione est siccus, profundus: & signa siccitatis manifesta: &[l]§similiter §siccitas lippitudinis[m]†§ §uelox.

a B. duorũ oculorum & cõtractio ipsorum
b †B. & rubedo & splendor eius fluxũ sanguinis narium plus
c B. significant unumquodque signa alia
d B. per fluxũ sanguinis nariũ
e B. tensio
f †B. est mala
g B. defectum
h B. pp illud
i B. sicut punctionem
k B. deficiat
l B. pp illud
m B. est

Signa proportionalia istis. Cap. 34.

Si aggregatur super pupillam, quum est aperta, aliquod sicut tela araneæ, deĩde recedit ad palpebram, & fit lippitudo, & non cessat esse sic; est signum propinquitatis mortis. Et uehemẽtia rubedinis oculi, & permanentia eius ita, in acuitate febris, est mala, & significans apostema cerebri calidum.[a] § et in ore stomachi. §Et permutatio eius ad colorem pauonis, & cœlestem, est deterior. Et[b]§apertio § oculi iterum, & multitudo [c]†§ §splendoris, est significatio mala: & fortasse est propter materias calidas, multas, & apostemata in partibus cerebri. Et si remanet palpebra in somno aperta, absque consuetudine, est signum non bonum. Et siccitas palpebrarum est signum malum. Et si remanet oculus in uigilia apertus, & approximatur ei digitus, & non palpitat, est significatio mortis. Et uehementia apertionis oculi iterum, cum alienatione, & debilitate, est mortalis. Et dicitur quòd ille, sub cuius oculis apparet pustula, sicut lens alba, moritur in die decimo, & apparet in eo desideriũ dulcedinis.

a B. aut in ſtõ
b B. eminẽtia uel egressio
c B. Alia litera uisionis

Signa sumpta ex parte nasi. Cap. 35.

Tortuositas nasi, mala: & significat propinquitatem mortis. causa enim in ea est spasmus malus, mortalis. Et[a]§applanatio eius iterum§est mala. Et esse contentus in attractione aeris naso, & naribus, est malum. Et si inuenis ex anhelitu eius odorem piscis, aut butyri, aut luti, est malum. Et distillatio aquæ citrinæ ex naso in febribus acutis, fortasse est significatio propinquitatis mortis. Et si non sternutat cum[b] § optarmicis§est significatio mortis. Et destructio sensus similiter. Et si non[c]§facit ei fluere sanguinem percussio & rascatio.§Et si infirmus assiduè mittit digitum suum ad nasum suum, quasi mundificat ipsum absque causa, est signum non bonum. Et exitus aquæ per nasum est malum.

a B. diuisio eius ita q partes extremitatis nasi cartilaginosæ uideantur diuisæ etiam Alia litera depressio extremitatis nasi eius
b B. medicinis sternutare facientibus
c B. faciũt fluere sanguinẽ ex naribus instrumenta pungentia, naso supposita quæ solent prouocare fluxum sanguinis narium

Signa sumpta ex parte auris. Cap. 36.

Exsiccatio pulpæ auris, & eius inuersatio, & contractio extremitatis[a]†§ § est signum malum. Et dicitur, quòd, quum sordes auris dulcescit, est signum malum apud Gal. mortale apud primos. Aduentus doloris in aure cum febre acuta, est timorosus: est enim mortalis nisi currat aliquid, & quiescat: & illud in senibus. In iuuenibus uerò contingit, quòd moriuntur antequam saniem faciat propter uehementiam sensuum eorum.

a †B. cartilaginositatis existẽtis in parte exteriori auris

Signa sumpta ex parte dentium. Cap. 37.

[a]§ Commotio§dentium[b]†§ §in febribus acutis, & quasi ille cuius sunt, comedat aliquid, signum est non bonum.

a B. cõfricatio
b B. adinuicẽ

bonum. Dicitur, quòd ille, cuius dentes cooperiũtur in febribus, uiscositatibus, significat quòd febris eius sit uehemens: significat enim caliditatẽ uehementem, & materiam uiscosam tardæ resolutionis. Quum accidit infirmis omni hora, ut mundificent dentes absque consuetudine, quæ currit, est significatio non bona. Stridor dentium, & cõmotio eorum absque consuetudine, fortasse indicat ⸿maniam; & si mania non acccidit⸾ deinde accidat illud, significat pernitiem: nisi in illo, qui assuetus est eo, propter debilitatem[d] ⸿cordis eius: ⸾ tunc[e] ⸿ ⸾ strident dentes eius ex qualibet causa. Et uiriditas dualium est signum malum.

c B. amentiam seu alienationẽ rationis. Et si alienatio rõnis iam acciderit
d B. lacerti mãdibulæ
e † B. enim

Signa sumpta ex parte linguæ, & oris, & quæ sequuntur ea. Cap. 38.

Denigratio linguæ in ægritudinibus acutis est signum ad malitiam decliue. Et exsiccatio eius oris, & saliuæ non sunt bonæ. Et quando exsiccatur in primis, deinde exasperatur cum statu, deinde denigratur, est mortale: & proprie in quartodecimo. Et scias, quòd uehementia fœtoris oris in ægritudinibus acutis, est significatio mortalis: quoniam significat corruptionem humorum omniũ. Subleuatio unius duorũ labiorum[a] † ⸿ ⸾ in febribus acutis, est malum. Scissio labiorum in febribus acutis significat superfluitatem inflammationis. Et contractio eorum, & frigus ipsorũ est malum. Si remanet os apertum in ægritudinibus acutis, est significatio mala. Superfluitas siccitatis linguæ est signum non bonũ. Dicitur, quòd quum exuberat super linguã in febre acuta sicut cicer niger, & sicut granum alkerua; tũc mors est proxima: & accidit ei desiderium rerum calidarũ. Asperitas linguæ, & siccitas eius est significatio phrenesis. Et considera in asperitate linguæ, & alteratione coloris eius consideratione superflua, ne sit causa eius res tingens. Et scias, quod nõ tingitur lingua ab omni humore dominante, in omni dispositione, [b] ⸿donec ⸾ peruenerit ad eam cum substantia sua, aut [c] ⸿ per uicinitatem aliquorum membrorum communicantium. ⸾

a † B. super alterũ absque creatione est signũ malum tortuositas labij
b B. dum non
c B. cum uapore suo ex aliquo mẽbro cõmunicante

Signa sumpta ex radice linguæ, & gutture, & meri. Cap. 39.

Præfocatio subito facta non in die crisis, est signũ malum. Et præfocatio sine spuma est leuior: spuma enim non fit, nisi quum cor iã ad tantam peruenerit calefactionẽ, quòd destruũtur ei operationes pulmonis, & diaphragmatis; quare non potest facere, ut redeat anhelitus cum æqualitate. Et istud non fit, apostemate non existente in gutture, nisi propter rem magnam. Et multoties quidem fit, imò plurimum, causa cerebri. Et ad ultimum, quando accidunt in febre forti præfocationes prauæ, tunc iam aduenit mors: quoniam cor eget causa uehementiæ caliditatis, anhelitu plurimo; sed uia eius iam est oppilata; quamobrem inflammatur cor, & superfluit malitia complexionis eius; quare non tolerat uitam. Et similiter contorsio colli, cum prohibitione deglutitionis: illud enim aut fit propter remotionẽ spondylis, aut propter uehementiam siccitatis: & neque aliquid est deterius eis ambabus cum febre[a] ⸿iterum. Et ⸾ si non potest fieri deglutitio nisi cũ labore, ẽ significatio mala, & similiter si[b] ⸿reijcit ⸾ cum aqua, & egreditur per nasum, & similiter quando strangulatur cum[c] ⸿ea ⸾ in omni hora, est significatio non bona.

a B. Et iterum
b B. strãgulat
c B. saliua Alia litera cum difficultate deglutit saliuam suam

Signa mala sumpta ex parte uenarum. Cap. 40.

Dixit Hipp. quando apparent uenæ paruæ apud frontem, & palpebram, [a] † ⸿ ⸾ est malum.

a † B. & furculam.

Signa mala sumpta ex mollificatione corporis, & malitia resupinationis, & debilitate. Cap. 41.

Mollificatio corporis, & malitia resupinationis, & debilitas quandoque fiunt causa multitudinis humorum grossorum in uisceribus. Et quandoque fiunt propter siccitatem corporis, & paucitatem humorum. Et quandoque fiunt propter superfluitatem debilitatis uirtutis in lacertis. Et non est significatio distinguens inter ea essentia corporis grossi, aut macri, sicut quidam existimauerunt. Et multoties quidẽ sunt uiscera plena humiditatibus, & corpus est extenuatum. Et multoties debilitantur uirtutes in lacertis, & corpus est pingue: imò signa alia sunt, quæ dicta sunt in locis alijs.

Signa mala propter formam iacendi. Cap. 42.

Resupinatio super lectum, non secundum formam consuetam, imò secundum permistionem, & exitum à consuetudine, est malum signum: maxime quum infirmus præcipitatur ad stratum suum paulatim, quoties æquas eum, & præparas ipsum præparatione bona, conuertitur super dorsum suum, & diligit discooperire extrema, & proijcit ea proiectione non naturali, absq; caliditate ualde manifesta; est ergo causa angustia magna. Et oportet ut tu attendas in hoc etiam rem unam: fortasse enim homo est pinguis, grauis corporis, uelocis mollificationis, diligens in dispositione sanitatis ut iaceat omni hora secundũ hanc formã: aut est prohibens [a] † ⸿ ⸾ dolor præter resupinationem: illud enim iterum est ex eo, cum quo non magnificatur timor. Omnis præparatio non consueta de resupinatione, & tensione, & reliquis, quam non fecit in dispositione salutis, est in ægritudinibus acutis mala. Et scias, quòd amor resupinationis, aut est propter multitudinem humorũ in uisceribus; aut propter siccitatem, & resolutionem humorum [b] ⸿ acutorum; quare debilitant lacertos: ⸾ aut propter debilitatem, quæ accidit lacertis ex parte alia. Et si non potest iacere, & resupinari, & uti alijs positionibus, imò desiderat sedere, est significatio mala: & plurimum eius, propterea quòd anhelitus sit difficilis, quum iacet propter apostemata, & nocumenta in mẽbris anhelitus, in quibus scita est dispositio ex eo, quod præterijt. Et si diligit fugere ab hominibus, & conuerti ad parietem, est signum non bonum. Et declinatio in somno super uentrem, absque consuetudine, est malum: aut enim est à permistione rationis, aut à læsione in uentre. Et iacere humidum est laudabile: & illud est quum iuncturæ ægri sunt recipientes plicationem uelociter.

a † B. alium situm
b B. quare debilitantur lacerti

Signa sumpta ex cute. Cap. 43.

Quum desiccatur cutis, ita quòd, quando extendis eam, non redit ad locum suum; tunc illud est significatio mala. Exitus uaporis calidi ex cute cũ anhelitu frigido, est significatio perniciosa:& non fit nisi quia caliditas cordis finita est.

Signa accepta ex uentre, & partibus hypochondriorum. Cap. 44.

Inflatio uentris in ægritudinibus acutis,& paucitas [a] complicationis eius,& propriè, quum illic est solutio uentris,est signum mortis: precipue quando apparet in eo pustula ampla, coloris fusci. Tensio hypocondriorum, & essentia unius duorum laterum magis [b] augumentata, quam alterius: & similiter essentia omnis lateris [c] augumentatior omni latere,quod est ei simile in eminentia, & depressione, & similiter in lenitate tactus,& duritie, [d] † Quando inflatur mirach non à uentositate [e] & siccitate, tunc intra ipsum est apostema, [f] cum quo non est nisi dolor, et obfuscatio. Et tensio hypocondriorum, si est cum dolore, tunc materia declinat ad inferiora: & si est absque dolore, tunc materia decliuis est ad superiora.

a B. detumitionis uel contractionis

b B. eminens

c B. eminentior

d † B. est significatio mala

e † B. cum exiccatione

f B. & siccitas cũ eo, & si non, non est exiccatio

Signa sumpta ex ano. Cap. 45.

Exitus ani in febribus acutis per se ipsum, est significatio mala.

Signa sumpta ex uirga, & testiculis. Cap. 46.

Lenitas testiculorum est signum malum: & similiter [a] exuberatio amborum in ægritudinibus acutis. Contractio testiculorum, & uirgæ, significat mortem innati [b] † ad dolorem uehementem. Pollutio in principio ægritudinis significat longitudinem: & est in postremo ægritudinis laudabilior.

a † B. magnificatio uel apostematio

b † B. caloris &

Signa sumpta ex matricibus. Cap. 47.

Exitus matricis mulieris, & uuluæ in febre acuta, est signum malum.

Signa sumpta ex parte extremitatum. Cap. 48.

De eis sunt ex parte qualitatis earum, sicut frigus extremitatum cum caliditate febris acutæ,& fixione eius [a] & non eradicatur, est signum non bonum; cum chronica uerò non est illud horribile. Et causa eius in febribus acutis est apostema magnum in cõcauitate uentris, aut [b] submersio caliditatis innatæ,aut aduentus syncopis, & resolutionis. Et fortior significatio frigoris extremitatum in febribus acutis super mortem, est,quæ est frigoris accidentis eius in principio ægritudinis. Et similiter, quum est frigus, cum quo non calefit: & hoc totum significat fugam sanguinis totius ad interiora propter apostema. Obfuscatio digitorum manuum, & pedum, & unguium eorum, est signum mortale. Rubedo extremitatum,& earum [c] alteratio subito, magis perniciosum est,quàm earum obfuscatio. Si autẽ inuenitur grauitas.tunc iam appropinquat; quoniam grauitas significat debilitatem uirtutis animalis,& obfuscatio significat debilitatem caliditatis innatæ, & rubedo significat corruptionem, & dominium humorum. Et nigredo melior est, quàm obfuscatio, & rubedo. Et cum hoc toto, quum uideris signa plurima, non est longinquũ, quin saluetur infirmus: Et casus extremitatum eius alteratarum,& adustio extremitatum, & cutis cum frigiditate uentris,est signum mortis iterum. Et ex eis ex parte situum earum, sunt sicut spasmus:& propriè post fluxum uentris est mortale. Alcuzez cum alienatione, & uehementia febris,est significatio mortis.

a B. quum

b B. extinctio

c B. coloratio colore rubeo purpurino

Signa ex parte somni, & uigiliæ. Cap. 49.

Si somnus sit diurnus, non nocturnus, est signum non bonum. Et si non dormit in eis ambobus, est deterius: causa enim est corruptio cerebri qualitercunq; sit. Et salubrior somnus diurnus est, qui est in principio eius: & hoc totum in statu paroxismorũ febris est deterius. In principio uerò eius, multoties fit, & non nocet. Et profunditas somni cum debilitate pulsus,est malum:est enim propter debilitatem uirtutis, nõ propter hum[illegible]tẽ cerebri: & propriè quum est cum permistione rationis. Et quandoque est hoc à putrefactione humoris frigidi. Somnus augumentatus in [a] nocte, qui succedit permistioni rationis,& associatur frigori extremitatum,est malus;sicut somnus,cui succedit leuitas, est bonus.

a B. ægritudine cui succedit permistio

Signa mala sumpta ex actione manus. Cap. 50.

Collectio palearum,& peruenire omni hora ad aliquid,quasi colligat ex se,aut ex pariete;est signum malum. Et causa in eo est ex uaporibus,qui eleuantur ad cerebrum;ergo faciunt imaginari illud,quod non est, propter descensionem eorum ad oculum & humiditatem albugineam.

Signa sumpta ex doloribus. Cap. 51.

Dolor uehemens in uisceribus in febribus acutis est signum malum: significat enim adustionem uehementem, aut magnitudinem apostematis,aut exituram. Quum est in aliquo membrorum dolor uehemens,& sedatur subito quiete completa absque causa; tunc illud est malum.

Signa sumpta ex uoce, & loquela, & silentio. Cap. 52.

Vox fortis ualde est bona: & loquela ordinata est bona:& contrarium illius est malum. Et taciturnitas plurima, prolixa, significat secundum plurimum [a] inquietudinem aut mollificationem lacertorum linguæ, & epiglottis,aut spasmum eorum: aut destructionem imaginationis,quæ est principium sermonis. Et quũ infirmus loquitur in crisi,est bonum. Et ad ultimum,taciturnitas uerbosi significat [b] causas inceptionis alguesgues, aut aliquid de eis, quæ dicta sunt. Et multitudo sermocinationis in taciturno, significat initium alienationis, & permistionem rationis.

a B. imaginationem malam uel corruptam

b B. Alia litera initium sibet aut

Signa

Signa sumpta ex ratione. Cap. 53.

Alienatio cum motu,& percussione in capite,& nare, est saluum. Et cum[a] §alguacre & apoplexia§ est mortalis.

a B. aluchar. i. cum quiete

Signa sumpta ex motibus. Cap. 54.

Multitudo permistionis, & inquietudinis est signum non bonum:& significat multitudinem uaporis eleuati ad caput. Saltus infirmi omni hora,& sessio eius est significatio mala: & est propter angustiam, aut propter permistionem rationis, & constrictionem anhelitus,& præfocationem; & [a] §in peripneumonia,§ deterior; quoniam plurimũ eius est propter præfocationem,& constrictionem anhelitus, licèt sit propter causas alias iterum. Et quum grauantur membra à motu etiam, est significatio mala. Et quando obfuscantur ungues, tunc mors est præsens. Et tremor est signum malum, quum non fit crisis bona.

a B.& peripneumoniam & est

Signa sumpta ex existimatione. Cap. 55.

Quum est plurimus timor mortis, tunc est timor.

Iudicia sumpta ex saltu,& halicibus. Cap. 56.

[a] §Saltus§ & halices fiunt propterea quòd natura mouet membra lacertosa, ut expellat ex eis superfluitatem. Et dum membrum permanet rarum,& materia est pauca, obediens, non indiget illo; imò illud est ei necessarium propter contrarium eius. Et si fuerit [b]†§ cum permutatione ex calore ad frigus[c] § per naturam,§ tunc[d] †§ est signum non malum. Et significat multoties quòd natura non potest facere resolutionem, nisi cum adiutorio uillorum, propter multitudinem materiei, aut propter debilitatem uirtutum.

a B. Ositationes
b †B.illud
c ——B.
d †B. est occupatio uel concitatio naturę, &

Signa sumpta ex somnijs. Cap. 57.

Multoties uidet infirmus de genere illius, quo fit crisis eius, sicut uidet habiturus crisim cum sudore, quod ingreditur balneum,& præparatur ei.

Signa sumpta ex appetitu. Cap. 58.

Destructio appetitus in ægritudinib. chronicis est malum. Et in ægritudinibus acutis etiam,[a]§si§ est infra illud: Et ad summũ significat humores corruptos, aut mortem uirtutis animalis,& naturalis. Et quum destruitur sitis in febribus adurentibus, est significatio mala; & propriè cum nigredine linguæ.

a B.sed

Iudicia & significationes icteritiæ. Cap. 59.

Icteritia ante septimum, & ante digestionem est malum signum: nisi succurrat ei fluxus uẽtris, quemadmodum quidam existimauerunt, & est secundum [a] §considerationem.§ Et ad ultimum icteritia ante septimum non est laudabilis. Et si fuerit icteritia post septimum, tunc est iterum non ita salubris, dum non coniunguntur ei signa alia. Quòd si accidat icteritia in septimo, aut nono, aut quartodecimo cum signis laudabilibus,& absque nocumento in partibus hepatis, aut duritie, & apostemate; tunc est laudabilis. Et multoties quidem accidit propter huiusmodi crisis completa:& significat laudem [b] §& dispositionem§ leuitatis, quæ reperitur post ipsam. Et significat malitiam eius dispositio [c] §contrarij§ leuitatis. Et ex illis, quæ significant malitiam eius, est ut sit cum icteritia fluxus uentris cholericus, multus, qui ebullit, & exitus rerum [d] § spumosarum adurentium:§ in huiusmodi enim timetur de infirmo, nisi succurrat ei fluxus uẽtris multus, mundificans, aut sudor communis, & sit iam uirtus fortis; tunc enim fit leuitas uelociter.

a B. rationem
b B.eius dispositio
c A. contraria
d B. malarum adustarum

Significationes sumptæ ex apostematibus. Cap. 60.

Quum febris acuta [a] §peruenit ad apostemata titillicorum§& extremitatum, est deterius, quàm ut sint prius illa apostemata, deinde sequatur ea febris causa putredinis, quam uis illud etiam sit malum. Apostemata, quæ accidunt in radice auris,& non maturãtur cum sanio sitate, sunt mala [b];†§ aut quæ § non sequitur aliqua de euacuationibus fortibus, est signum malum. Et non oportet iterum, ut fiducia habeatur in maturatione, quum accidit exitura, & reliqui humores sunt indigesti: illud enim est non sufficiens: sicut ista etiam multoties accidũt, & existimatur iam declinatio adesse, & interficit. Omnis pustula, & omne apostema quod apparet,& postea [c] §redit,§ est malum: [d] § ueruntamen quandoque § significat fortitudinem naturæ: Et [e]§fortasse§ hæc apparitio,& profundatio est consueta homini alicui in natura sua: quare non est significatio uehementis malitiæ.

a B.perducit ad apostemata emunctoriorum. s. locorum sub aure & sub ascellis & inguinis
b †B.nisi sequatur ea euacuatio. quòd si non fuerit aliquid illius & non fuerit digestio &
c B. profundatur
d B. nisi redeat tunc enim
e B.quandoque

Signa sumpta ex parte pustularum, quæ similantur eis. Cap. 61.

Pustula ciceralis, nigra, in febribus acutis est mala ualde. Et quando [a] § in fine uenit, uel tardatur,§ moritur ille, qui eam habet, in secundo multoties. Conuersio ulcerum in corpore ad uiriditatem,& nigredinem,& cœlestem colorem, aut citrinitatem, est signum malum. Et citrinitas est leuior eis. Dicitur, quòd si apparet super genu infirmi aliquid nigrum, simile uuæ nigræ, in cuius circuitu sit rubedo, moritur cito. Quod si protendatur usque ad diem quinquagesimum, tunc signum mortis eius est, quòd sudauit sudore frigido. Quando apparet super uenam, quæ est in[b] §gutture,§ aliquid simile grano alkerua, cum [c] §uariola alba, magna,§ & accidit ei desiderium rerum calidarum moritur in uigesimo. Et nos quidem iam diximus illud, quod accidit in lingua [d]§adolescentibus, § de pustulis mortiferis. Dicitur, si fuerit febris quælibet,& apparuerit super digitos utriusque manus similis apostema nigrum, sicut granum erui, cum dolore uehementi; morietur in quarto; & accidet ei grauitas, & profunditas somni: si autem natura constringatur, cum hoc accidet [e] §pleuresis.§ Et quandoque constringitur adeo, donec fit lapis.

a B Alia litera multiplicantur uel excitantur
b B. collo
c B.pustulis albis pluribus Alia litera saphati alba plurima
d —— B.
e B. sirsen

Signa sumpta ex forma uenarum. Cap. 62.

Dixit Hippo. si apparent uenæ paruæ, quæ sunt in fronte, & quæ sunt in palpebris, & furcula, est malum. Alteratio coloris uenarum

narum apparentium à dispositione sua cum colore pauonis,ᵃ † § § & apparitio earum,quæ de eis non apparebant ante cum hoc, ᵇ † § § est malum.

a † B. & ad rubedinem fuscã

b † B. modo

Signa sumpta est rigore. *Cap.* 63

Rigor plurimæ reditionis in febre praua, cum debilitate uirtutis, est mortalis: & cũ firmitate uirtutis iterum,quando febris cũ eo non remouetur, non est bonus. Et deterior omnibus est, ut sequatur ipsum euacuatio non adiuuans, & non sedetur cum eo febris. Et si non accidat euacuatio iterum, tunc significat ꝙ humor motus est uincens,ᵃ§qui expelli non potest;§ & est malum. In accidente uerò uice una, nõ forsitan uerificatur aphorismus iudicans, an est propter debilitatem superfluam uirtutis, aut propter aliud.

a B. deficiens à digestione

Iudicium euacuationis. *Cap.* 64.

Euacuatio iuuatiua per fluxum uentris, & uomitum,& alia,est illa,quæ est post digestionem,& quæ euacuat humorem, quem oportet;& quæ fit cum facilitate, & cui succedit leuitas. Et de signis ᵃ §euacuationis humoris, quẽ euacuat medicina,aut non§medicina, est, ut incipiat in euacuatione humoris alterius:&ᵇ§deterius eo est,ut finis eius permutetur ad exitum curata§ aut ad sanguinem nigrum,aut humorem fœtidũ, aut humorem purum. Et similiter in uomitu. Et quando abbreuiatur euacuatio,postquam ᶜ §effecerit,quod efficit,§oportet ut adiuuetur. Et quando superfluit euacuatio,& nondum incepit digestio,tunc non est illud,cuius iuuamento sit innitẽdum. Et euacuatio debilis,pauca, fluxu sanguinis narium,aut sudore,aut alio,significat quod natura mouit,& non potuit: & si fiant mala signa alia, significant mortem,& si non fiunt mala, significant longitudinem.

a B quòd euacuatio consumpserit uel mundificauerit humorem qui est curandus cum medicina aut absque

b B. mala ex ea est ut permutetur ad rasuram curati

c B. inciperit

Iudicia sudoris. *Cap.* 65.

Svdor est bona crisis in ægritudinibus acutis,& phlegmaticis; & iterum speciebus apostematum timorosorum, & apostematibus uiscerũ.

Causa multitudinis sudoris. *Cap.* 66.

Svdor multiplicatur aut causa materiei ꝓp multitudinẽ suã,aut subtilitatẽ suã, aut cã uirtutis ex uehemẽtia expulsiuæ, aut mollificatione retentiuę:aut causa pororũ eius,quando dilatantur ꝓpter causas dilatationis. Et minorat̃ sudor propter contraria illarum causarum. Et sudor quidem,quando tergitur,exuberat:& quandoᵃ §mouetur§abscinditur.

a B. dimittitur

Diuersitas membrorum in sudando. *Cap.* 67.

Membra,quæ plus sudant, sunt illa,in quibusᵃ §est materia faciens ægritudinem ut magis:§& illa quæ non sudant,sunt membra in quibus nõ est materia:& illa in quibus dominatur aliquid de causis constrictionis pororũ: de quibus est, quòd latus super quod dormit infirmus secũdum plurimum,raro sudat, quoniam est coarctatum, siccas habens uias, & non currit ad ipsum humiditas,neque currit ab eo. Et sudor quidem multiplicatur in mẽbris posterioribus, ut in dorso,plusquam in anterioribus; sicut pectore. Et multiplicatur in superioribus magis, quàm accidet in inferioribus,& propriè in capite.

a B. faciens ęgritudinẽ est plus uel plurima

Diuersitas dispositionum in sudando, & alijs. *Cap.* 68.

Somnvs plus facit sudare quàm uigilia,quoniã calor innatus in eo plus agit in humiditates, & quia nocumentum anhelitus in ipso est ᵃ § magis parum, § & illud mouet materias ad ᵇ § interiora. § Inquit Hip. sudor plurimus in somno absque causa faciente illud, significat quòd ille plus cibi suo affert corpori, quàm toleret: Si autem fuerit illud præter quod ille de cibo sumat, tunc scias quòd indiget euacuatione: & causa in hoc est, quòd sudor plurimus cum sanitate uirtutis, non fit nisi propter multitudinem materiei, cui pertinet ut expellat eam natura: & illa multitudo aut fit per causam propinquam, quæ est repletio propinqua;& repletio propinqua est ex cibis sumptis tunc; & hanc repletionem expellunt fames, & exercitium, & sudor, qui expellitur per naturam:aut fit per causam antecedentem longinquã, quæ est ex superfluitatibus antecedentibus. Et nõ excusat in huiusmodi nisi euacuatio mundificans corpus ex eis: per sudorem uerò fortasse non egreditur de ea nisi illud, quod subtile est, tenue, paruum;& dimittit corruptum inobediẽs in corpore.ᶜ§ & consuetudo naturæ est, quod diligit expellere humorem corruptum:§& illud est de illis, quæ debilitant eum. Et scias, quòd quanto plus caliditas innata est fortior, est resolutio magis occulta: quare non fit sudor, nisi fuerint causæ alię: & propter hoc fit sudor egrediens à natura,aut à repletione, & multitudine,& uehementia dilatationis pororum: aut propter defectum uirtutis à digestione bona, aut propter uehementiam motus.

a B. difficilius

b B. Alia litera exteriora

c B. opprimitur natura sub grauitate humoris corrupti

Dies in quibus multiplicatur sudor & minoratur. *Cap.* 69.

Svdor in ægritudinibus acutis plurimum fit in tertio & quinto, & minoratur in quarto: imò parum contingit ut ᵃ † § § ægritudines istæ crisim faciant in quarto,nisi raro. Et parum quidem contingit secundum quod experimentatores existimant,ut sudet ęger in uigesimo septimo,& trigesimoprimo, & trigesimoquarto.

a † B. cura e●

Modi significationum sudoris. *Cap.* 70.

Svdor significat per tactum suum, si est calidus aut frigidus. Et significat per colorem suũ, si est clarus, aut ad citrinitatem, aut uiriditatem decliuis. Et significat per gustum suum, si est amarus,aut dulcis,aut ad acetositatem decliuis. Et significat per odorem suũ,si est fœtidus, aut acetosus,aut dulcis,aut alius. Et significat per substãtiam suam,sicut si est subtilis, aut uiscosus. Et significat per quãtitatem suam, sicut si est paucus, aut multus. Et significat per locum suum, si est communis in toto corpore, aut abbreuiatus. Et quod ex quocunque membro est, in ipso est ægritudo. Et significat ꝑ horã suã, si est in principio, aut statu,aut declinatione. Et significat ꝑ illud, quod succedit ei, sicut succedit ei nocumentum, aut leuitas, aut rigor, aut horripilatio,aut aliud.

Signa

Signa sumpta ex parte sudoris. Cap. 71.

SVDOR frigidus, cum caliditate febris, est signum malum ualde: & propriè qui appropriatur capiti, & collo: & significat syncopim, licèt non sit frigidus: quomodo ergo frigidus? & est deterior specierum sudoris, quoniam significat [a] § rem quæ fuit, non rem § quæ erit. Quòd si febris fuerit magna, tunc est mors proxima. Et non fit sudor frigidus, nisi iam ceciderit caliditas innata: quare non seruat humiditates, imò separatur ab eis: quare segregat eas, & euaporat caliditas extranea: deinde separatur ab eis illa caliditas propter suam extraneitatem: quare infrigidantur. Sudor intersectus est malus. Et sudor multus significat longitudinem ægritudinis propter multitudinẽ materiei. Et non conueniunt habenti eum phlebotomia, & uentris solutio propter debilitatem suam, imò clysteria leuia. Et quando post sudorem non inuenitur leuitas, non est signum bonũ. Quod si [b] § fecerit § augumentum nocumenti, tũc erit signum malum, licèt sit etiam communis corpori. Et sudor festinus in principio ægritudinis, est malus: & significat multitudinem materiei, nisi causa in eo sint humiditates aeris, propter pluuiam multam, quoniam tunc cum sua malitia erit minor malitia. Et multoties quidem incipit ægritudo cum sudore, deinde sequitur ipsũ febris, & prolõgatur. Et quum ex sudore accidit horripilatio, non est bonum, imò est malum: quoniam horripilatio significat expansionem humoris mali nocentis in corpore; & illud significat quod sudor non mundificat, imò mouet de humoribus malis illud, cuius acuitas [c] § est fracta, permiscẽs ipsum humiditatibus, quæ, resoluuntur per sudorẽ. § Et significat quòd materia [d] † § §pluri ma [e] † § §non resoluitur apud euacuationem sedatiuam. Et quando debilitantur uirtus, & pulsus, & sudat frons parum, est signum malum: si uerò cadat pulsus, tunc est mors. Sudor enim bonus, cui conuenit ut sit per ipsum crisis completa, est ille, qui fit in die critico, & est communis toti corpori, abundans; & super ipsum alleuiatur infirmus; & sequitur illum ille, qui non est cõmunis, sed succedit ei leuitas. Et ad summum considera sudorẽ per se ipsum in caliditate sua, & frigiditate, & colore suo, & suo odore, & gustu, & quantitate sua in multitudine, & paucitate sua, & tempore suæ egressionis, aut est in principio, aut statu, aut in declinatione: & quid associatur ei de febre in fortitudine, & debilitate sua; & quid succedat ei de leuitate, & grauitate. Et scias, quòd in conualescentia multiplicatur sudor eius propter reliquias materierum; quare non est malum paruam facere [f] §minutionem §

> a B. syncopim quæ fuit nõ syncopi
> b B. inueniatur post ipsum
> c B. erat confracta cum permistione eius cum humiditatibus resolutis cum sudore
> d † B. est
> e † B. quæ
> f A. phlebotomiam

Signa sumpta ex parte pulsus. Cap. 72.

PVlsus martelinus, & formicans, & uehementis serralitatis, aut undosus malus est. Et gazellinus cum debilitate est malus. Et diuersitas, in qua est intersectio uehemens, & motus debiles, deinde succurrit illi unus fortis succursu nõ succurrente, imò ex momento ad momentum, est mala ualde. Dixerunt quidam, quum pulsus sinister est frequẽs, & pulsus dexter rarus, & illud est cum debilitate, tũc est significatio mala. Et scias, quòd plurimorum hominũ pulsus naturales sunt diuersi, mali, absque ægritudine; quare oportet, ut tu scias hoc iterum.

Iudicia fluxus sanguinis narium. Cap. 73.

EA, quæ sunt sicut [a] §pleuresis § & apostemata hepatis [b] §acuta, uel§ calida & [c] † § §sub hypochondrijs, terminantur crisi completa per fluxum sanguinis narium: primum uerò ex quacunque nare fit: alia uerò ex illa, quæ sequitur ea: & similiter febres incensiuę, & sunt de genere primo. Peripneumonia uerò non facit crisim per eum. Et pleuresis est res in eo media. Et tertiana facit crisim per ipsum. Et plurimum quidem accidit fluxus sanguis narium iuuatiuus in imparibus: & parum fit in quarto: in tertio uero, & quinto, & septimo, & nono fit. Et, quum speratur fluxus sanguinis narium bonus, & est debilis, iuuetur secundum quod docuit Hipp. cum effusione aquæ calidæ super caput, & cum uaporatione: sicut quando timetur superfluitas eius, prohibetur cum aqua frigida, & cum positione uentosæ super hypochõdria, & quæ sequuntur ipsum. Et melior quidem fluxus sanguinis narium est, qui sequitur partem infirmam: & diuersificans non est cum illa bonitate. Et apostemata conueniẽtiora ad hoc ut crisim faciant per fluxũ sanguinis narium, sunt illa, quæ sunt supra [d] § sumen. § Et in apostemate quidẽ phlegmatico, quod incipit trtnsire in lapideitatem, & prolongatur [e] §saniositas§ & eruptio, non expectatur crisis per fluxum sanguinis narium. Et similiter non expectatur in apostemate frigido in cerebro, & in peripneumonia, crisis per fluxum sanguinis nariũ.

> a B. sirsen
> b ——— B.
> c † B. apostemata calida
> d B. umbilicũ.
> e B. & expectatur in ea sanies

Significationes sumptæ ex fluxu sanguinis nariũ. C. 74.

FLuxus sanguinis narium paruus est malus & plurimus. Et [a] § fluxus sanguinis narium pluris malitiæ § est, qui est sanguinis nigri. Et parũ fit fluxus sanguinis malus ex sanguine rubeo, splendido. Et fluxus sanguinis narium qui cadit in quarto, significat difficultatem crisis: imò bonus est ille, qui cadit in imparibus.

> a B. Alia litera ut plurimũ fluxus sanguinis narium malus

Significationes sumptæ ex sternutatione. Cap. 75.

STERNVTATIO bona est, quando accidit apud statum: in primis uerò eius est de signis coryzæ, aut humoris mordicatiui.

Iudicia egestionis. Cap. 76.

IAm locuti fuimus de egestione in libro primo sermonem uniuersalem abbreuiatum. Et necessarium est nobis, ut repleamus sermonẽ in ea multa repletione, & secundum illud, quod [a] §sequitur§ de sermone in ægritudinibus acutis. [b] † § §

> a † B. conuenit
> b B. Et scias quòd qui sudat sudore plurimo non aduenit ei crisis completa cum fluxu uentris

Signa sumpta ex egestione. Cap. 77.

DIuersitas coloris eius, quod egreditur de egestione, est laudabilis in duabus horis, non alibi: quarum una est diuersitas critica, post digestionem in die critico, & signo critico; & altera post potionem [a] § solutiuam, pertranseuntem, fortem. § Et significat in duabus dispositionibus mũdificationem corporis expectatam. in alijs uerò significat adustionem, & liquefactionem,

> a B. solutiui diuersi fortis

nem, & multitudinem humorum corruptorum. Egestio fœtida similis egestionis puerorum, & infantium, est mala. Egestio cholerica in principio ægritudinis significat dominium choleræ, & est non bona: & in fine eius apud declinationem significat quòd corpus mundificatur, & est significatio bona. Et quando separatur egestio cholerica multa, & non alleuiatur ægritudo, tunc illud est significatio mala. Et fluxus uentris multus post signa mala, [b] § significat § casum uirtutis; & præter quòd succedat leuitas, est significatio mortis, licèt febris etiam sit eradicata. Fluxus uentris, super quem est unctuositas, nō ab acceptione rei unctuosæ, significat liquefactionem membrorū radicalium, & est significatio mala, sed non est mortalis; & fortasse est unctuositas ex carne. Et quando super ipsam est simile uirus, & emanat citrinum, & dominatur fœtor, & illud in febribus acutis, est mortale. Egestio super partes, cuius stat res subtilis, significat quòd est uirus ex hepate, & est mordicatiua: & facit exire egestionem cum uelocitate; & fortasse egreditur sola, & est mala. Quum in egestione sunt aliqua similia corticibus lupinorum in omnibus ægritudinibus, tunc est signum mortale.

b B. &

Iudicia uomitus. Cap. 78.

IAm locuti fuimus etiam in libro primo de uomitu. Et necessarium quidem est, ut afferamus hic aliquid de eo, & de alijs[a]. § & eius positio magis licita § est in hoc loco: Dico ergo, quòd uomitus magis iuuatiuus, est ille, qui ex phlegmate & cholera: in quo, in re euomita uel effusa est uehemens permistio, & non est uehemens grossitiei. Et quanto plus uomitus est purior, tanto magis est deterior: cholericus enim purus significat uehementiam caloris: & phlegma purum significat uehementiam frigoris.

a B. quod est magis conueniens

Signa sumpta ex uomitu. Cap. 79.

VOmitus diuersificatus à calore uomitus consueto, qui est albus, aquosus, & citrinus est malus: & ille, qui est sicut uiridis, & qui est sicut color porri, & proprie fœtidus, & qui est sicut color siclæ. Et rubeus a § cum nigredine, § & obscurus. Et deterior est, qui est sicut flos æris, & niger, & proprie [b] § cum sit spasmus subito: § ipse enim interficit statim, nisi sit illic uirtus: fortasse enim remanet usque ad duos dies. Et oportet ut consideretur in eo, ne sit tinctura in re comesta. Et quando euomuntur omnes isti colores, est malum ualde. Et uomitus fœtidus est malus. Et uomitus purus, sicut diximus, est malus.

a B. uehementer

b B. cui succedit spasmus

Iudicia urinæ. Cap. 80.

IAm præmissa sunt à nobis uerba uniuersalia de urina in fen, in qua sunt accidentia, in libro primo: & nos afferamus hic de illo & de alijs quod magis conueniens est huic loco. Dico ergo, quòd non oportet, quum non uidetur in urina signum digestionis forte, iudicare de morte: fortasse enim liberabitur æger cum hoc, per euacuationem cadentem ex parte aliqua cum uirtute expellente digestum, & indigestum: & fortasse resoluetur humor secundum longitudinem[a] § tolerantiæ §: aut fiet crisis per exituram, & propriè quando non fuerit humor uehementis malitiæ: sed est malus secundum plurimum, & significat fortitudinem infirmi: & minor significatio in eo est super longitudinem. Et similiter urina, quæ remanet secundum colorem urinarū sanorum in horis ægritudinis omnibus. Si autem incipit alterari cum[b] § sublimatione § ægritudinis, tunc est magis incolume. Et quandoque est urina in ægritudinibus pestilentialibus bona, naturalis in substantia sua, & colore, & sedimine, & ille cuius est, tendit ad mortem. Et scias, quòd multoties mingunt infirmi urinas malas in substantia sua, & colore, & alijs: & est illud expulsio critica: & propriè in ægritudinibus acutis, quarum causa est hepar, & partes urinæ.

a B. temporis

b B. augumento

Signa mala sumpta ex paucitate, & multitudine urinæ. Cap. 81.

VRina, quæ mingitur quandoque pauca, & quandoque multa, & quandoque retinetur, & non mingitur, est signum malum in febribus acutis, significans pugnam uehementē ægritudinis, & naturæ, quæ uincitur, & uincit: & significat laborem naturæ: & significat etiā grossitudinem materiei: & quòd ipsa difficulter suscipit digestionem. Si autem febres fuerint quietæ, indicat longitudinem propter grossitudinem humoris.

Signa sumpta ex tenuitate urinæ. Cap. 82.

VRina tenuis quandoque fit sicut in diabete, & est cum ea assiduatio sitis, & uelocitas surgendi ad urinam, & facilitas egressionis. Et quandoque fit propter cruditatem, & oppilationem prohibentem exitum materiei. Et quandoque fit propter debilitatem uirtutis alteratiuæ, & non est cum facilitate exitus, & est minoris malitiæ quàm diabetis. Et quando[a] § mingitur § urina tenuis in ægritudinibus acutis per aliquot dies, significat permistionem. Quod si accidat permistio, & perseueret tenuitas, significat mortem uelocem: propterea quòd materiæ super ueniunt in cerebro, & aufertur anima. Et quādo conuertitur ad grossitudinem, cum qua non fit alleuiatio; fortasse est propter liquefactionem membrorum. Quando multiplicatur urina aquosa, apud horam[b] § exacerbationis § febris § totalis, § significat quod apostema eueniet ī inferioribus. Et considera in substantia permista colori in capitulis, quæ sunt post istud etiam. Et scias, quòd tenuitas est, sicut ipsa non iungatur nigredini, & rubedini. Si autem fuerit, tunc scias, quòd causa in hoc est res tingens, aut uehementia uirtutis qualitatis ægritudinalis imprimentis in aquam.

a B. perseuerat

b B. augumenti
c B. uniuersalis

Signa sumpta ex grossitudine substantiæ, & conturbatione eius. Cap. 83.

QVum conuertitur urina tenuis in grossam in febre cōtinua, & sunt signa bona, significat crisim cum sudore. Si uerò non fuerint signa bona, aut fuerit febris uehementis adustionis, significat inflammationem in corde, aut in hepate. Et clarificatio urinæ grossæ ante crisim, est signum non bonum: illud namque significat

cat retentionem materiei,& defectum naturæ in expellendo eam. Vrina grossa, turbulenta, in qua non residet aliquid,& non clarificatur, significat ebullitionem humorum propter uehementiam caliditatis extraneæ,& debilitatem innatæ digerentis; quapropter est mala. Cum urina spissa, & propriè in quarto, multiplicatur crisis febrium ex lassitudine; & propriè si associatur ei fluxus sanguinis narium

Signa sumpta ex urina alba. Cap. 84.

VRina alba in ægritudinibus acutis significat declinationem materiei non ad partē uenarum, & instrumenta urinæ: fortasse enim declinat ad cerebrum, & erit dolor capitis aut phrenesis. Et fortasse declinat ad quædam uiscera,& significat apostema. Et si sunt signa ad incolumitatem decliuia, significant, quòd egredietur cum uomitu secundum plurimum,& propriè quando non est signum in solutione uentris, cui succedat excoriatio intestinorum. Et quando est urina alba, tenuis, in febre acuta, deinde accidit ei conturbatio,& grossitudo cum albedine sua; significat spasmum,& mortem.

Signa sumpta ex colore in urina nigra in febribus acutis. Cap. 85.

SCIAS, quòd non uerificatur iudicium penitus de morte, propter nigredinem coloris urinæ, in ægritudinibus acutis; licèt in se ipso sit signum malum. Et quamuis associentur ei iterum signa alia mala; quum uides uirtutem in ea fortem,& est potens facere euacuationes diuersas ex omni genere, succedit ei quies: sicut accidit mulieribus, quando cum menstruis purgantur ab humoribus malis:& propter hoc[a]§istæ mulieres sunt saniores,§quoniam ipsæ forsitan propter causam aliquam[b] §consuetæ sunt euacuari ab huiusmodi materia§ ex uia menstruorum. Et scias, quòd urina nigra quanto plus est pauca, tanto est deterior, significans consumptionem humiditatis. Et iterum quanto magis est grossior, tanto est deterior in ægritudinibus acutis. Et quando nigra est decliuis ad subtilitatem, & tenuitatem, & est in ea sedimen pendens,& est ei odor acutus in febribus acutis, indicat dolorem capitis, & permistionem:& certior dispositionū eius est, quòd significat fluxum sanguinis narium nigri: quoniā materia est acuta, uincens. Et fortasse erit cum eo sudor propter caliditatem, quum non superfluit neque minoratur, & expellit uersus superfluitatem: & antecedit sudorem eius horripilatio. Et quando associatur urinæ nigræ, in qua est sedimē pendens, res nigra, rotunda, aggregata[c]§cum qua inuenitur odor malus,§& tensio in lateribus, & apostema sub hypochondrijs, & sudor, significat mortem. Et huiusmodi quidem tensio sub hypochondrijs significat spasmum:& huiusmodi quidem sudor fit ex debilitate. Vrina tenuis, aquosa, ad nigredinem decliuis, significat tenuitate sua lōgitudinem ægritudinis, & sua nigredine malitiā suam. Et dicitur, in urinis nigris subtilibus, quando ille, cuius est urina, desiderat cibarium, moritur. Et urina tenuis nigra, quando conuertitur ad[d]§subalbedinem, uel flauitatem,§ & grossitiem, & non associatur ei ulla quies, significat ægritudinem in hepate, & propriè ictericiam: quoniam hæc conuersio, quæ est ad grossitiem à tenuitate, & ad subalbedinem à nigredine, significat diminutionem caliditatis,& casum digestionis. Et illud est de illis, quibus associatur, aut succedit leuitas. Et si non fuerit[e] §propter illud, significat materiam iam inuiscatam in hepate, & non propter mundificationem,&§iam fecit accidere oppilationem: imò si[f]§est caliditas, tunc iam subito faciet accidere§ apostema. Vrina tenuis nigra, quæ mingitur in febribus acutis paulatim, in tempore longo, quando est cum dolore capitis & colli, significat destructionem rationis gradatim: & est in mulieribus magis saluum.

Signa sumpta ex urina rubea. Cap. 86.

VRina rubea in ægritudinibus acutis, quando est cum rubedine subtilis, significat cū signis laudabilibus crisis uelocitatem: & cum contrarijs eorum significat uelocitatē mortis. et[a]§ex toto§ inflammationem uehementem. Et subtilitas cum rubedine significat in ægritudinibus acutis dolorem capitis, & permistionem. Et urina rubea, grossa, in ægritudinibus acutis quando eius egressus fit paulatim, & frequenter, & est cum fœtore, significat timorem: quoniam significat caliditatem uehemētem,& inquietudinem,& defectum naturæ. Verùm, quando est abūdantis exitus, multi sediminis, significat separationem:& proprie in febribus incensiuis[b]†§ §. Et qui mingit sanguinem purum in acutis, moritur: quoniam significat repletionem sanguineam, uehementem, cum acuitate ebulitionis: & timetur de huiusmodi, præfocatio, quæ fit ex repletione uentriculorum cordis, si declinat ad cor: aut apoplexia, si declinat ad cerebrū. Vrina rubea ualde si conuertatur in febribus ex lassitudine factis ad grossitiem, deinde appareat sedimen plurimum, non sub sidens,& sit illic dolor capitis; significat longitudinem ægritudinis, quoniam materia est inobediens: quamobrem nō ingrossatur prius: & postquam ingrossatur, non subsidet uelociter: uerùm eius crisis fit per sudorem, quoniam materia est decliuis ad uenas. Et huiusmodi quidem urina assimilatur urinæ ictericiæ,& differt ab ea in hoc, quòd non tingit pannos. Et ad summum, urinæ rubeæ substantiæ, & rubei sediminis, significant[c]†§appetitum, §& cruditatem:& significant longitudinem,[d]†§ §, quando rubedo non est uehemens, & [e]§est illa quæ est§decliuis ad turbulentiam.

Signa sumpta ex urina flaua. Cap. 87.

VRina[a]§flaua§ in febre acuta, quando conuertitur ad albedinem, aut ad nigredinem, est mala: quoniam significat per albedinē eleuationem materiei ad caput, & per nigredinē acuitatem qualitatis ægritudinis.

Signa sumpta ex sedimine. Cap. 88.

SEdimen diuersum in substantia, & colore, quod significat humorum diuersorum multitudinē, est malum. Et deterius eo est illud, quod est minorum partium: significant enim, quòd natura non potest expellere, nisi postquam minorantur partes. Et[a]§leue§ quidem multoties est

Marginal notes:

a B. istud in mulieribus est salubrius
b B. euacuat huiusmodi materias
c B. priuata odore
d B. rufedinem seu ad citrinitatem fuscam
e B. ita significant materiam iam adherentē in hepate non mundificatam quæ
f B. fuerit caliditas uel acuitas eius tunc cū ea, iudica quòd iam acciderit
Alia litera à tenuitate ad rufedinem seu ad citrinitatem fuscam à nigredine
a B. in summa significant
b †B. incensiuis permistis
Alia litera permistis
c B. immaturitatem
d † B. propriè
e B. fit
a B. fuscæ, seu urina citrina cū fuscedine
a B. leue

eſt magis ſignificatiuum bonitatis, quàm album.
Et multoties uiuit ille, cuius ſedimen eſt decliue
ad rubedinem, ſed eſt[b] §leue.§ Et moritur ille, cu
ius ſedimen ad albedinem declinat, ſed eſt diuer-
ſum, aſperum. Subſtantiæ enim bonitas, ueheme͂
tius eſt facilis ad ſuſcipiendam expulſionem, qua͂
bonitas coloris. Et ſignificat iterum, quòd humo
res non patiuntur ab ægritudine plurimum: Sicut
ſedimen bonum, quando minorantur eius partes,
ſignificat quòd natura operata eſt iam in eo ual-
de, & ægritudo non egit in eo. Sedimen ſpumo-
ſum, & ſpuma plenum, cuius albedo eſt propter
co͂miſtionem aeris cum eo, eſt malum ualde, egre
diens à natura: & crudum eſt malum. Et ſedimen,
cuius[c] §ſuperiora ſunt rotunda, & mouentur, me-
lius eſt quàm ſedimen, cuius ſuperior ſuperficies
eſt congelata:§ & magis ſignificatiuum quòd æ-
gritudo eſt uelocis ſtatus, & acuta. Et ſedimen,
quod non antecedit tenuitas, &[d] §paucitas ſuper-
fluitatis,§ imò eſt inuentum in principio, ſignifi-
cat quòd humor eſt plurimus, non quòd ſit dige-
ſtus, imò oportet ut[e] §rubeat§ ſedimen poſt aduen
tum digeſtionis, & poſtquam fuerit urina ſubtilis
in primis, & poſtqnam fuerit hypoſtaſis pauca.
et dum non eſt ita, ſignificat quòd materia gra-
uis, groſſa, eſt multa: & quòd ægritudo interficit.
Et ſimiliter uehementia tincturæ abſque ſedimi-
ne[f] §pauco. Et dum non eſt ita, non ſignificat bo-
num, & quandoque ſignificat bonum, & maturi-
tatem § Et quandoque accidit illud propter dolo
rem, & propter uehementiam caliditatis, & fame͂:
tinctura enim urinæ ieiuni additur, & minoratur
eius ſedimen. Et ſedimen rubeum ſignificat mul
titudinem ſanguinis, & tarditatem digeſtionis: &
aſſociantur eis in febribus incenſiuis[g] §iterum§ an
guſtia, & triſtitia. Et ſi prolongatur uſque ad qua
draginta, prolongatur ægritudo: & fortaſſe non
ſperatur criſis in ſexageſimo. Iterum ſedimen ru-
beum pendens, in quo eſt declinatio ad ſuperio-
ra, quum eſt in urina tenui, ſignificat in ægritudi-
nibus acutis permiſtionem rationis: ſi autem per
ſeuerat, timetur perditio. Si autem urinæ ſubſtan
tia incipiat peruenire ad groſsitudinem, & incipit
pendens ſubſidere, & albificatur, ſignificat ſalute͂.
Sedimen quod eſt ſecundum formam fruſti car-
nis, in febribus acutis, ſine ſignificationibus di-
geſtionis, ſignificat quòd eſt ex raſura membro-
rum; & non eſt ex renibus. & quando eſt illic di-
geſtio, aut no͂ eſt febris, ſignificat illud, quod ſcis,
de diſpoſitione renum. Et illud, quod eſt ſimile
ſquamis piſcis, & non eſt ſignum digeſtionis, &
febris eſt acuta, eſt ex raſura febris, quam facit in
neruis, & oſsibus, & uenis; & in alijs fit ex ueſica.
Et furfureum quidem ſignificauit ſimile illius: &
quòd febris incipit radere ex profundo: & diſtin
guit inter ipſum, & inter illud de ueſica, quoniam
illud de ueſica eſt cum ſignis læſionis ueſicæ, &
[h] † §   § cum digeſtione, &
groſsitudine.

b B. leue.

c B. pars ſuperior eſt ſubtilis & inferior groſſa in modum figure piramidalis melius eſt quàm ſedimen congelatum habens ſuperiore͂ partem depreſſam uel plana͂

d B. priuatio ſediminis

e B. adueniat

f B. non ſignificant bonitate͂, & digeſtionem

g ——— B.

h † B. in febre eſt

Signa ſumpta ex diſpoſitionibus aggregatis propter ſignificationes diuerſas, coloris, et ſubſtantiæ, quarum prima eſt in urinis oleagineis. Cap. 89.

[a] § OLeaginea § eſt illa, cuius color & ſubſtan
tia ſimilantur colori[b] §olei§ & eius ſub-
ſtantiæ: & licèt ſit mala, tamen quando
aliæ ſignificationes ſignificant ſalutem, non eſt
cum ea malum. Sedimen uerò, quum eſt oleagi-
neum, eſt malum ualde. Et omnino oleagineum
purum eſt malum, & eſt illud, quod facit te uide-
re colorem[c] §olei§ cu͂ citrinitate & uiriditate. Et
quando oleagineum eſt accidens poſt urinam ni
gram, tunc eſt ſignificatio bona, ſecundum quod
teſtificatur de ea Ruffus ſapiens. Et deterius olea
gineum eſt illud, quod eſt in principio ægritudi-
nis. Et quando ſignificationes ſignificant mali-
tiam, & mingitur urina oleaginea in quarto, indi
cat mortem infirmi in ſexto. Et urina quæ altera-
tur ſubito ex ſignis laudabilibus ad ſigna uitupe-
rabilia, ſignificat in ægritudinibus acutis morte͂:
quonia͂ ſignificat caſum uirtutis ſubito, propter
prauitatem accidentium. Vrina[d] §oleaginea§ qua͂
doque ſignificat permiſtionem rationis: quonia͂
facta eſt ex exſiccatione. Vrina, in qua ſunt fruſta
ſanguinis congelati in febre acuta, quando cum
ea eſt ſiccitas linguæ, eſt ſignum malum: ſi autem
fuerit nigra cum hoc, tunc illud eſt deterius. Et
no͂ currit ſanguis in urina in febre acuta, niſi pro
pter uehementiam acuitatis eius, & propterea
quòd diſrumpit uaſa, & uias eius: & eius conge-
latio eſt propter uehementiam caliditatis ipſius.
Vrina alba, tenuis, in qua eſt ſpuma, & nubes citri
na, ſignificat timorem uehementem propter il-
lud quod ipſa ſignificat de[e] §exacerbatione§ & ue-
hementia acuitatis materiei. Et nos quidem iam
locuti fuimus de urina tenui, nigra, illud in quo
eſt ſufficientia. Vrina tenuis[f] §flaua§ in principio
febrium acutarum, quando conuertitur ad groſſi
tiem, & ad albedinem, deinde remanet fæculen-
ta, turbida, ſicut urina aſini, & incipit exire inuo-
luntariè, & ſunt illic uigiliæ, & inquietudo; ſignifi
cat ſpaſmum utriuſque lateris, cui ſuccedit mors,
quando no͂ fuerint ſigna bona uincentia illa. Vri-
na enim quæ eſt cum[g] §flauo§ colore, non ſubtilia
tur, niſi propter dominium humoris cholerici, ca
lidi: & non ingroſſatur, & inſpiſſatur, niſi propter
exacerbationem ægritudinis, & commotionem
in diſpoſitionibus materiei. Et dixerunt de urina
pauca, quæ eſt cum colore ſanguinis, quòd eſt
mala, præcipue quando cum infirmo eſt paſsio
[h] §uenenoſa.§

a B. Vrina unctuoſa uel ſimilis pinguedini uel unctioſitati liquefacte

b B. pinguedinis liquefacte uel unctuoſitatis liquefacte

c B. pinguedinis liquefacte

d B. ſimilis pinguedini liquefacte uel urina unctuoſa

e B. commotione

f B. ruffa

g B. ruffo

h B. ſciatica

Signa mala ſumpta ex parte qualitatis ſeparationis urinæ. Cap. 90.

QVando febrem acutam patiens non po-
teſt mingere niſi parum, & cum dolore,
abſq;[a] §uulnere,§ aut apate in inſtrume͂tis
urinæ, & cu͂ freque͂tia pulſus, & debilitate, eſt ſi-
gnu͂ malu͂. Quu͂ retine͂t urina in febre co͂tinua, &
eſt ueheme͂tia doloris capitis, & multitudo ſudo-
ris, ſignificat cuzegi. Vrina, q̃ guttatim ſtillatur in
febre[b] § co͂tinua, & cu͂ ueheme͂tia doloris capitis,
& multitudine ſudoris, ſignificat cuzegi. Et uri-
na, quæ guttatim ſtillatur in febre§ quieta, ſignifi-
cat fluxum ſanguinis narium. Quòd ſi febris fue
rit acuta, incenſiua, ſignificat diſpoſitionem ma-
lam aduenientem cerebro. Et ſi fuerit quieta, ſi-
gnificat multitudinem repletionis, & debilitate͂
naturæ in expellendo. Et cauſa urinæ egredien-
tis in febribus acutis inuolu͂tariè, eſt debilitas uir
tutis, aut nocume͂tum in cerebro: & non fit illud,
niſi propter aſcenſionem materiæ acutæ, calefa-
ctæ

a B. ulcere

b ——— B.

ctæ ad cerebrum, quare communicant ei membra lacertosa.

Numeratio signorum malorum in urina. Cap. 91.

a —— B.

AQuosa [a] § & procedens, § & fœtida, & nigra, & grossa est mala. Et illa, in qua procedit ex inferiori parte eius usq; ad ipsius superiorem sicut fumus, est mortalis, propinqua. Et iterum pinguis, cuius color est color aquę carnis, cum fœtore dominante, est mortalis.

Signa in ægrotis mala generum diversorum, quorum malitia est propter aggregationem eorum, in febricitantibus, & alijs. Cap. 92.

a †B. uentris

b B. aggrauata

c B. est ex eis, quæ deficiunt ei proculdubio Alia litera illud est ex eis, quæ faciunt eã deficere procul dubio

d B. stridore

e B. alchatin

f B. iectigatio

g B. pulsus

h B. successiuꝰ vel frequens

i B. amẽtiæ vel permistioni rationis

k B. quãuis sit

QVando aggregantur uomitus, & punctura [a] § & permistio rationis; tunc illud est signum mortale. Quando diuersificatur alteratio corporis in tactu, & in colore, & in eo qđ euomitur, & in eo qđ euacuatur; significant quòd natura est [b] § ambigua § cum humoribus diuersis, & ægritudinibus diuersis, cui est necessarium resistere eis omnibus: & [c] § est proculdubio de illis, quæ deficiunt ei. § Quando aggregantur in febre inseparabili frigus eius quod apparet, & adustio interiorum, & uehementia sitis cum hoc, tunc illud est mortale. Quando aggregatur cum [d] § percussione § dentium permistio in ratione, tunc æger approximat perditioni. Quando accidunt infirmo subito fluxus uentris nigri, cũ adustione, & mordicatione, & dolore adurente in [e] § uentre § eius, & pulsus cordis, & syncopis, est signum mortis. Quando sudant duo cornua frontis sudore frigido, & citrinãtur ungues, & uirides fiunt, & alterantur, & apostematur lingua, & apparet super ipsam, & super corpus pustula extranea; tunc mors est proxima. Et si fuerit in partibus hypocondriorum percussio, & [f] § saltus § cum febre: deinde cum hoc oculus mouetur motu malo; tunc oportet ut expectetur malitia dispositionis: quoniam hæc dispositio significat uentositatem inflatiuam, & percussionem, quæ fit propter apostema uehemens, & propter uehementiam [g] § constrictionis § uenæ magnæ. Et pulsus uehementis percussionis [h] § continuus, § magnus, ualde associatur [i] § maniæ: § & oportet ut consideretur: fortasse enim percussio, & saltus non sunt submersæ ad uiscera, imò in eo quod apparet de mirach, & illud non est nociuum, [k] § quando est § cum eo apostema, nisi superfluat ualde in magnitudine. Et si perseuerat hæc dispositio uiginti diebus, & non sedantur apostema, & febris, significat quòd aperietur: & tunc fortasse saluabitur infirmus: & illud erit per urinam exuberantem, aut permutationem materiei ad extremitates, & propriè ad pedes. Illi, qui debilitantur ex ægritudinibus, quando accidunt eis anhelitus frequens, & syncopis, tunc iam appropinquant morti: & non addunt super quatuor horas. Quum homo habet febrem incensiuam, & inuenit alleuiationem, & quietem caliditatis subito, absque crisi manifesta cum euacuatione, aut permutatione, & sine extinctione ultima, & sine permutatione de aere ad aerem in regione una, aut in duabus regionibus, & quiescit quod est in pulsu de uelocitate, & inuenitur sicut tranquillitas; tunc iudica, quòd morritur uelociter. Quum homini inest febris, & pulsat cor eius subito: & inuadit eũ singultus, & stringitur uenter eius sine causa cognita, moritur. Quum, qui ægritudinem habet acutam, mingit urinam [l] § albam, § subtilẽ, deinde ingrossatur, postea [m] § ebullit, § & albescit, & remanet ebulliens [n] § ita, & § quasi urina asini, & mingitur inuoluntariè, & sunt uigiliæ, & inquietudo; significat tetanum apparẽtem in utrisque lateribus, deinde morietur. Dicitur, quum urina fuerit [o] § similis muri, § postquam fuerit alba ante illud, & super ipsam fuerit sicut spuma, deinde cucurerit ex naribus sanguis niger; tunc illud est res mala. Et de signis malis, quæ quidam medicorum dixerunt, & non tendit ratiocinatio ad ea nisi cum [p] § grauitate, § sunt quòd dicitur, quando apparet in homine super uenam, quæ est in collo eius pustula similis grano cucurbitæ cum [q] § uariolis § albis, plurimis, & accidit ei desiderium rerum calidarum. [r] † § § Et dicitur, quando apparet in homine in tempore sinistro pustula, dura, rubea, & accidit habenti eam cum hoc pruritus uehemens in oculis eius, [s] † § § moritur in die decimo; [t] § & habens hunc dolorem desiderat sisamos. § Et dicitur, quæcunque ægritudo uehemens accidit subito, deinde sequitur illam uomitus, aut fluxus uentris, est significatio mortis. Dicitur, quòd quando accidunt febrienti, & alij, apostemata, & ulcera leuia, deinde destruitur ratio eius, moritur. Dicitur, quòd quando inest homini mollities in facie, & corpore eius, & non est dolor, & accidit ei in principio illius pruritus in naso suo, moritur in secundo, & tertio. Et dicitur, quòd quando inest homini super genu eius simile uuæ rotundæ, & illud est nigrum, & in circuitu eius rubeum; moritur citò [u] § usque quo expectentur § quinquaginta dies. Et signum mortis eius est, quod sudat sudore frigido.

l B. subalbidũ vel flauam

m B. cõturbat

n B. vel conturbata

o B. cholerica

p B. difficultate

q pustulis

r †B. moritur

s †B. moritur in die quarto. Et dicitur cui apparet bothor sicut lens sub oculis

t B. & desiderat dulcia

u B. nisi tardauerit ad

Signa longitudinis ægritudinis. Cap. 93.

SCIAS, quòd longitudo ægritudinis fit propter grossitudinem in uisceribus, aut propter permistionem in regimine, & secundum omnem dispositionem debilitatur in ea stomachus, quoniã [a] § tangit ipsum tarditas, & digestio æqualis significat eam, aut § tarditas sediminis pendentis, aut assiduatio sediminis rubei [b] § † § iterum. paruitas enim apparitionis [c] § sediminis § significat lõgitudinem ægritudinis. Et similiter, quando est cum acuitate ægritudinis pulsus magnus, & facies eius pinguis, & hypochondria inflata, quæ non [d] § detumescunt; significat paucitatem resolutionis, & longitudinem ægritudinis. Quum ad ueniunt signa crisis ante digestionem; & non cadit uirtus, & non apparent signa mortis; tunc ægritudo prolongatur. Et scias, quòd [e] § terribilitas crisis, quando non iuuat, § & non nocet, & dispositiones remanent secundum modum suum; tunc ægritudo est longa. Et multitudo [f] § saltus § in ægritudine, significat longitudinem eius, & propriè quũ [g] § uehemens sit § à principio rei: in fine uerò eius est rectius. [h] † § § Et quando associantur euacuationibus paucis, quæ significant, quòd natura mouit materiam, & deficit in expulsione eius integra, siue sit

a B. ipsæ extenuatur, & signa tarditas digestionis significant ipsam &

b †B. Et

c B. extenuationis

d B. extenuant

e B. & accidentia ipsius quando nõ iuuantur Alia litera accidentia difficilia quæ accidunt in crisi & passiones eius quando non iuuant.

f B. iectigationis

g B. incipit

h †B. plurimus sudor significat longitudinem

i B. aliud à signis bonis

ue sit sudor, aut fluxus sanguinis narium, aut i§alia signa bona,§aut priuatio signorum malorũ, significat longitudinem. Et quando remanet sedimen rubeũ usque ad quadraginta dies, indicat longitudinem febris, ita ut non speretur crisis,& separatio,usque ad sexaginta. Pollutio in principio ægritudinis significat longitudinem. Quum uides signa longitudinis ægritudinis in diebus antecedentibus,tunc non est significatio eorum, sicut significatio ipsorum post illud. Et quum uideris illud,quod est contrarium illis signis,magis uerificari,forsitan apparere in medijs diebus,& in posterioribus eius;tunc considera iudicium indicationis, ut scias ipsa in quo die erit: & ille dies, qua die indicatur: & obserua conditiones prædictas in ea; & considera dispositionem uirtutis, & ætatis, & temporis, & complexionis, & dispositionem motuum k § ægri § in quantitate, & qualitate sua,& antecessione, & postpositione sua, & horarum suarum,propriè in statibus acutæ,& longitudine eius, & abbreuiatione eius, an sit ad motum decliuis,aut ad quietem; & iudica per quantitatem eius.

k B. ægritudinis

Signa,quòd ægritudo consumetur crisi,aut resolutione. Cap. 94.

a —— B.
b †B. & ægritudo acuta

QVum fuerit uirtus fortis a §ualde,§b † § § & paroxismi augumentati in qualitate, & quantitate, & ætas, & complexio, & tempus declinant ad motionem,non ad quietem,& digestionis & eius cõtrarij signa festinantia, tunc ægritudo consumetur eum crisi. Et si res fuerint è contrario, & signa tarditatis inuenta; tunc ægritudo prolongatur, & interficit c § cum resolutione, aut remouetur. § Et si diuersificatur, erunt crises diminutæ, & tardatæ,& cum permutatione. Mors autem, & uita significantur ꝑ dispositiones uirtutis,& signa b§alterationis uniuscuiusque § duarum rerum, & sui contrarij.

c B. aut remouetur cum resolutione

d B. demõstrãt unamquamque

Iudicia recidiuationis. Cap. 95.

a —— B.

DEterior recidiuatio est illa, quæ est uelocior,& est cum uirtute debiliore. Et a§asso ciantur ei§ proculdubio,quum est eius forma hæc b §signa recidiuationis.§ Et ut eueniat recidiuatio errore regiminis saluius est, quàm ut eueniat per se cum rectificatione regiminis. Et de errore in hoc est,dare in potu calefacientia,& medicinas,quibus uult aliquis bonitatem appetitus, c † § §sicut gelaniabin mellinum, & trochisci rosacei,& similia. Et reliquiæ,quæ remanent post crisim,attrahunt recidiuationem cito nisi succurratur. Et recidiuatio uehementior est quàm radix,quoniam d§malitia eius est ueniẽs, & status § est debilis.

b B. forma sũt signa mortis Alia litera forma associanť ei signa mortis

c † B. & digestionis

d B. egritudo est rediens & natura,seu uirtus Alia litera ægritudo est rediens & causa lassitudinis seu laboris est imprimens laborẽ seu lassitudinẽ Alia litera ægritudo est rediens & est sicut restauratio ossis malæ tacta, quæ postea redditur laboriosa.

Signa recidiuationis. Cap. 96.

ET in illo,cuius febris non quiescit per crisim completam & in die suo, timetur recidiuatio. Et si fuerit quies eius sine crisi omnino,non est excusatio recidiuationis: & propriè quando crisis est cum eis,quæ sunt sicut uariolæ, aut icteritia, aut scabies: & ad summum cum ea, quæ fit in cute. Et significatur quandoque,quòd erit recidiuatio ex debilitate uirtutis, & appetitu, & nausea, & malitia animæ,& paucitate digestionis,& corruptione cibi in stomacho,tendentis ad acetositatem, & fumositatem, & inflatione hypochondriorum & partium hepatis & splenis, & corruptione somni,& longitudine uigiliarum: & uehementia sitis. & uehementia inflationis faciei propriè est signum a § malum, § & propriè in palpebra superiore,& proprie eius apostematio,& ipsius b § abbreuiatio, & § similiter cum resolutione inflationis faciei. Et de illis,quæ significant eam,est ut corpus bene recipiat cibum, & nõ remoueatur per ipsum extenuatio, & propriè quando ista accidentia mala apparent, & uehementiora fiunt in horis paroxismorum ægritudinis, quæ fuit. Et quandoque significatur recidiuatio ex pulsu, quando remanent in eo spissitudo,& uelocitas. Et ex profundatione exiturarum criticarum,& occultatione earum. Et ex urina, quando in ea remanet tinctura plurimæ citrinitatis, aut flauedinis, aut rubedinis, aut est c § ex illis,in quibus§ non pendet sedimen,neque residet, & quando urina infirmi non similatur urinæ eius naturali. Et quædam tẽpora significantiora sunt recidiuationis quàm quædam alia, sicut autũnus: in ipso enim plus cadit recidiuatio, quàm in reliquis temporibus. Et genus ægritudinum iterum adiuuat ad significandam recidiuationem,sicut febres apostematosæ quum post se relinquunt caliditatem, & d § inflationem§ in uisceribus:& sicut e § epilepsia ,§ scotomia,& dolores renum, & hepatis, & splenis,& hemicranea,& cephalea,& catarrhus,& quę ab ipso generantur de f§asthmate,§ & alijs, & ægritudinibus anhelitus.

a B. maximũ.

b B. remanentia.

c B. cruda in qua.

d B. Alia litera inflamationem.
e B. soda
f B. ophtalmia

Causæ mortis. Cap. 97.

MOrs fit aut propter causam, qua corrumpitur complexio cordis:aut propter causam qua resoluitur uirtus;quare extinguitur. Et facta propter causam qua corrumpitur cõplexio cordis: aut est a § dolor uehemens,aut qualitas superflua de qualitatibus notis: aut est qualitas extranea uenenosa,aut est §retentio materiei anhelitus: b † § § Et propter hoc oportet, ut ne dimittantur resupini, & ne dimittantur guttura eorum desiccari.

a —— B.

b †B. & patientes bitsen [illegible] dum plurimum moriuntur propter priuationẽ anhelitus

Species mortis,quæ accidit in horis febrium,& signum qualitatis mortis infirmi. Cap. 98.

DE illis est mors,quæ accidit eis a §in § principio paroxismi febris b § & § augumento eius, aut c § reuolutione§ eius. Et plurimũ eius est in febribus apostematum intrinsecorum, ubi effunditur ad ipsa superfluitas subito. Et in ægritudinibus malignis,à quib. superatur natura in primis cum mouetur quum fortitudine,præcipue si fuerit debilis: & ad summum est, sicut præfocans,& sicut extinctio ignis à multis lignis. Et de illis est mors in statu paroxismorũ febris propter superationem naturæ ab ægritudine. Et tertia est mors facta in declinatione, & est pauca, & rara. Et plurimum eius est in declinatione particulari,non uniuersali:& causa in ea, quòd natura in ipsa est sicut secura, & expanditur caliditas, & partitur, & dispartitur retentio, quæ necessaria est in horis principij. Et plures eorum moriuntur

a B.cum
b B.aut
c B.periodo

d B.periodi propter mollificationem uirtutis & resolutionē

e B.vera

tur cum, syncopi subito, & quidam eorum gradatim. Et fortasse declinatio est declinatio, d §quæ est sine mollificatione uirtutis, & resolutione§ caliditatis innatæ: quare æstimatur, quòd sit declinatio e §leuis,§ & pulsus quidem diuersificatur in utrisque declinationibus: ipse enim in uera confortatur, & in falsa mollificatur: & in uera æquatur, & in falsa diuersificatur, & egreditur ab ordine. In declinatione uerò totali non moritur aliquis, nisi propter causas laboriosas de foris, quæ superueniūt infirmo, & ē debilis; sicut motus, aut eleuatio, aut ira: & quandoque accidunt hmôi. ēt primę. Et hmôi qnidē mortem antecedit sudor paucus, uiscosus. Et multoties moritur aliquis in uariolis in declinatione. Et multoties quidē ante cedit eam sudor ięqualis ad frigus decliue: et fortasse est in capite, & collo tantum, aut in pectore tantum. Et quando cutis in f § aliqua specie § est sicca, tensa, tunc non erit mors per sudorem: & cū eius contrario, erit cum sudore. Verùm plurimum mortis in ægritudinibus mortalibus fit ex modo aliquo in hora, in qua fit crisis bona in ægritudinibus saluis: sicut si est ægritudo in paribus, erit mors in paribus: & si fuerit in imparibus, erit mors in imparibus. Et scias, quòd causon, & quæ ei sunt similia, attrahūt mortem apud statum paroxismi: & accidunt cum ea accidentia mala de permistione rationis, & uehemētia angustiæ, & profunditate somni, & debilitate tolerantię febris: deinde accidūt dolor capitis, & tenebrositas oculorum, & dolor oris stomachi, & inquietudo. Et phlegmatica attrahit mortem in principio paroxismi: & tunc est frigus longum, & non calefit: & pulsus paruus ualde, g §uermicularis,§ & uehemens fit somni profunditas, & pigritia. Et ad summum unaquæque attrahit mortem in hora, in qua ipsa fit uehementior super infirmū plus, siue sit incipiens, siue sit in augumento, aut in statu. Et mors quidem in augumento apparente quandoque accidit, in paucis tamen. Et quum tu consideras signa mortis in hora quam diximus, & non inuenis ea, tunc non timeas: quòd si inueneris ea, tunc existima quòd erit mors. Si autem cōsequutū fuerit illud aliquod malorum signorum prædictorum, tunc iudica secundum plurimum, si fuerint paroxismi impares, quòd ipse morietur in septimo; aut pares, quòd morietur in sexto, præcipue si fuerit ægritudo uelocis motus.

f B. dispositione mortis

g—B.

Significationes mortis absque crisi. Cap. 99.

De illis est debilitas uirtutis, & defectus eius ad resistendum ægritudini. Et de illis est tarditas signorum digestionis omnino. Et de illis est uirtus ægritudinis cum tarditate motus ipsius. Et quando aggregantur omnia ista, est magis a § perniciosa. §

a B.significatiua

Dispositiones accidentes conualescentibus. Cap. 100.

Qvandoque accidit conualescentibus recidiuatio, a † § § & accidit eis uehementia uirtutis & debilitas ipsius, b §quum in eis est illud§ quod diximus in capitulo regiminis eorum. Et accidit eis, ne iuuentur ab eo, quod sumunt de cibo, & ne redeant corpora eorum ad uirtutem. Et accidunt eis exituræ, quum non sunt mundificata corpora eorum ab humoribus per euacuationem. Et quandoque accidit eis corruptio quorundam membrorum, propterea quòd expellitur materia illic. Et quandoq; accidunt eis ægritudines contrariæ ægritudinibus, quæ fuerunt in eis, quū superfluēt in eis in contrario eius quod est cum eis: sicut accidit eis grauitas in lingua, & paralysis, & colica frigida, & appoplexia, 10 & epilepsia, & dolor capitis inseparabilis, & hemicranea, & q̄ his sunt similes; quando infrigidatio, & humectatio modum pertransierunt. Et quandoque accidit eis pruritus plurimus, quem remouet aqua tepida. Et accidit eis, ut albificentur eorum capilli, propterea quòd capilli priuantur nutrimento, & propterea quòd c §spargitur§ humiditas innata, qua stat nigredo: sicut accidit segetibus, quòd qn̄ siccātur, albescunt; postea quādo eorum dispositiones bonæ fiunt, redit nigredo ca- 20 pillorum: sicut accidit iterum segetibus, quando potātur aqua, quoniā tunc redit ipsarū uiriditas.

a †B. quū fuerit cū eis illud, quod diximus in capitulo recidiuationis

b B. secundum

c B. Alia litera resoluitur

Regimen conualescentis. Cap. 101.

Oportet, ut in conualescente alleuiatio fiat in omni re: & non afferatur ei aliquid graue ex cibis, neque aliquid ex motibus, & a §ex calefacientibus, & causis comprimentibus, donec ad uoces perueniatur usque & alia§: & gradatim perducatur ad exercitium æquale, facile: 30 ipsum enim iuuatiuum est ualde. Et, ut occuperis in eo, quod augumentum efficit in sanguine eius. Et oportet agere, ut quiescat, & lętetur, & gaudeat, & prohibeatur ab euacuationibus, & propriè coitu. Et uinum cum temperamento est ei iuuatiuum, propriè uinum subtile, tenue. Et de conualescentibus conuenientior ad hoc ut interdicatur ei sacietas, est conualescens, cuius crisis fuit occulta: quoniam ipse est expositus recidiuationi: & huiusmodi forsitā indiget euacuatione. 40 Et conuenientior ei est fluxus uentris subtilis: præcipue quum uideris egestionem cholericam, aut decliuem ad colorem humoris b † § §qui est ex humoribus, ex quibus fuit febris: & uideris in appetitu defectum. Et quum uolueris illud, tunc fac quiescere conualescentē, & conforta uirtutem eius, c † § § deinde euacua. Et fortasse necessarium est tibi ut euacues, & cōfortes simul cum cibatione: & præpara ei tunc, uerbi gratia, cibos medicinales, solu- 50 tiuos: aut commisce eis uirtutes medicinarum solutiuarum conuenientium, sicut pruna, & siracost, & tereniabin, & similia illis, habentibus choleram. Et quandoque iuuantur per diuretica, & mundificantur per ea uenæ eorum: & quādoque faciunt illud ista diuretica cognita, d §sicut§ facit illud uinum commistum. De phlebotomia autem sciendū est, quòd parum indiget cōualescēs extractione sanguinis, & fortasse indiget etiā: & significant illud forma, & signa sanguinis: præcipue 60 quum inuenis febrem e §occultam§ in uenis, & uides pustulam in labio. Et fortasse cogit te ad phlebotomandum infirmum malitia sanguinis eius, propter illud, quod remansit in ipso de cinereitate humorum malorum: quare necessarium est ei, ut extrahatur sanguis eius malus, & augumentetur in eo sanguis bonus. Et melius in hoc est

a B.balneis, & causis opprimē tibus ita ut ēt voces & alia ei nō afferantur

b †B.& substātiam eius

c †B.cum facilitate

d B.&

e B. quasi fit, propter reliquias Alia lra inueniuntur in febre sicut reliquie

eſt,ut facile fiat,& non faciat aliquid ſubito. Et
ſomnus diurnus fortaſſe eſt magis nociuus cõua
leſcenti, propterea quòd mollificat eum, & for-
taſſe confortat eum, propterea quòd ipſum quie
ſcere facit. Et quando non conuenit, fortaſſe at-
trahit febrem, propterea quòd facit cruditatem,
& frangit de uirtute caloris innati. Et obſerua-
tio in omnibus conualeſcentibus mundificatis,
& non mundificatis, eſt ut currat eſſe eorum ſe-
cundum regimen, quod fuit in ægritudine ex ci
barijs, & alijs duobus diebus[f] § in eo, quòd eſt in-
ter eos, § & ad ſummum ſecundum[g] § menſuram
qua res dici critici pertranſeat ſecundum regimẽ
quod fuit in ſanitate eius, deinde illud quod ſe-
quitur ſanitatem § eius: deinde eleuetur ad illud,
quod eſt ſupra ipſum. Et oportet in mundo, &
eo cuius febris fuit ſalubris, ne ſubtilietur regimẽ
eius, quoniam febriet corpus eius, & mala fiet
eius diſpoſitio. Et oportet, ut redeat ille cuius
extenuatio, & macilentia in diebus paucis fuit, ad
pinguedinem in diebus paucis: quoniam uirtus
eius eſt fixa: & fiat cum contrario eius contrariũ
illius. Et ſi non appetit conualeſcens, tunc in ip-
ſo eſt repletio. Et ſi appetit, & non impinguatur
poſt ipſum, tunc affert ſibi ultra uirtutem ſuam,
& ſupra uirtutem naturæ ſuæ: quare non poteſt
digerere illud, & diuidere in corpore: aut in cor
pore ſuo ſunt humores plures, in quibus natura
eſt occupata, aut uirtus ſtomachi eius eſt proſtra
ta ualde: aut uirtus totius corporis eius, & calidi-
tas ipſius innata, ſunt proſtratæ: quare non altera
tur cibus alteratione conuenienti; ut[h] § exemplifi-
cet, uel reſtauret § natura ex eo. Et huiuſmodi qui
dem, licèt appetant in principijs rei ſuæ cibum, ta
men quandoque conuertitur in eis diſpoſitio ad
hoc, ut non appetant: quoniam nocumenta, & re
pletio humorum malorum, fiunt fortiora, & au-
gumentantur. Et ne appetant, deinde appetant
propter uiuificationem uirtutis ſuæ, melius eſt
quàm ut appetant, deinde non appetant. Quum
ergo perſeuerat appetitus, & non alteratur cor-
pus ad uirtutem[i] § dominantem, § tunc uirtus appe
titiua, & inſtrumentum eius ſunt ſana: & uirtus di
geſtionis, & ipſius inſtrumentum ſunt debilia. Er
go melius eſt, ut gradatim deducatur conuale-
ſcens ex[k] § cauarim § & pullis ad hœdum: & non re
ducantur ad conſuetudinem, dum adhuc in uenis
eſt ſtrictura. Et fortaſſe ſirupus acetoſus faciet eis
euenire excoriationem inteſtinorum propter de
bilitatem inteſtinorum ipſorum, & ſimiliter ace
toſa. Et de regimine conualeſcentium eſt permu
tatio eorum ad aerem contrarium ei in quo erãt.
Et de regimine conualeſcentium eſt obſeruatio
eius quod oportet caueri de ſpecie ægritudinis
eorum, ut opponatur ei quod ſecuritatem faciat
ab ea: ſicut in pleureticis: oportet enim ut timea-
tur in eis aſperitas pectoris. Et non oportet ut cõ
ualeſcens ſudet in balneo[l] § propter raritatem car-
nis ſuæ debilis. Quum ergo § multiplicatur ſudor
eius, tunc in ipſo eſt ſuperfluitas. Et abraſio cum
nouacula nocet ei, propter illud cuius narratio
præceſsit.

f B. & qui eis uicinantur & Alia lr̃a qui ipſam ſequuntur
g B. quantitatẽ temporis qua p̃ tranſeant dies critici qui ſequuntur diẽ ſaluris eius uel diem euaſionis ab ægritudine.
h B. ſugat
i B. & pinguedinem ſeu reſtaurationem
k B. theiugi. i. perdicibus
l B. & reſoluatur caro eius & quum

Cibatio conualeſcentis. *Cap.* 102.

OPortet, ut ſit cibus eius in qualitate boni
chymi, facilis digeſtionis. Et oportet ne
toleret famem, neque ſitim. Et fortaſſe eſt
neceſſarium, ut declinet qualitas ad contrarium
complexionis ægritudinis præteritæ, propter[a] § ti
morem alicuius rei: & ad § cautelam. Et ſcias quòd
cibi humidi, fluidi[b] § uelocius nutriunt, & minus
ſunt audaces: & groſſus, & grauis eſt § ècontrario
ſiue ſit cibus, aut potus. Et oportet ne ſuper ſe
afferat frigida niſi uocet ad illud reſiduum calidi
tatis, imò ut regatur cum eo quod eſt tempera-
tum, & ſit ei caliditas ſubtilis cum humiditate cõ
pleta, uelociter recipiens digeſtionem. Et ut ſit
cibus eius in quantitate cum menſura, qua fiat bo
na eius digeſtio & eius ſuperatio; & adde ſe-
cundum gradationem, quum non uides graui-
tatem, neque rugitum, neque uelocitatem deſcẽ
ſionis, neque tarditatem[c] § retentionis. § Et minue
ex eo ſi[d] § non uideatur ex eo quod uideri debet. §
Et quando repletur ſubito, & tenditur ſtoma-
chus eius, tunc fortaſſe febrit. Et ſimiliter non
oportet, ut bibat ſubito; fortaſſe enim eſt ex eo
timor. Hora autem cibi eius eſt hora æqualitatis
aeris, in[e] § ueſperis, § æſtatis, & hora[f] § poſt meridiẽ §
hyemis, niſi ſit[g] § nocens § aliquid feſtinũ. Et opor
tet ut diuidatur ſuper ipſum quãtitas, quæ eſt mi-
nus ſacietate eius. Et aqua uehementis frigoris
eſt ex eis, à quibus oportet alienari cõualeſcentẽ:
quandoque enim interficit: fortaſſe enim ſuper-
ueniet lædendo quibuſdam uiſceribus: & fortaſ-
ſe faciet ſpaſmum: & nos iam ſciuimus, qui mor
tuus eſt propter illud. Et ſcias, quòd appetitus cõ
ualeſcentis quandoque minoratur propter debili
tatem, aut propter humores in ſtomacho: & aſſo
ciatur eis ſecundum plurimum[h] † § §
ſyncopis. Et quandoque minoratur cauſa hepa-
tis, & paucitate attractionis eius, & apparet in co
lore, & in egeſtione tenui & alba. Et quandoque
minoratur cauſa humorum in corpore toto, & ſa
cietatis nauſeatiuæ. Et quandoque propter debi-
litatem uirtutis corporis, & caliditatis innatæ, aut
in ſtomacho ꝓprie. Rege uerò unũquodq; cũ eo,
quod ſciuiſti de regimine eius, quanto plus faci-
lius eſt. Et ſcias, quòd ſecaniabin de cydonijs eſt
bonum medicamen conualeſcentibus, propriè
quando eorum appetitus eſt proſtratus propter
debilitatem[i] § in ſtomachis § eorum, & facit ſecuri
tatẽ ab excoriatione inteſtinorum. De confor-
tantibus uerò ſtomachum, quæ ſunt calidiora eo.
ſunt ſicut trochiſci roſ. et quæ ſunt eis ſimilia
[k] § fortaſſe enim § ſunt cauſa recidiuationis.

a B. remanẽtiã ueſtigij aut p̃p̃
b B. ſunt velocioris penetrationis & minoris nutrimenti. Et groſſi & ſpiſſi ſunt Alia lr̃a velociꝰ nutriunt & sũt minoris nutrimenti & groſſi.
c B. eius multã
d B. uideris ex illo aliquid
e B. haſsiat
f B. meridiei
g B. exigens
h †B. ſicut
i B. oris ſtomachi
k B. quãdoq;

Motus ægritudinum. *Cap.* 103.

IAm ſciuiſti horas ægritudinis, & ſciuiſti quòd
motus in periodis quandoque fit addendo in
labore, & ſignificat ſtatum; & quandoque fit
minuendo, & ſignificat declinationem. Et uehe-
mentiores fiunt motus ægritudinum, & acciden-
tia earum in nocte, propter uehementiam occu-
pationis naturæ in digerendo materiam tunc ab
omni re.

TRACTATVS SECVNDVS

De diebus crisis,& horis eius.

De principio ægritudinis,& prima computatione crisis. Cap. 1.

DE HOMINIBVS sunt,qui dicunt,ꝙ principium ægritudinis, ex quo numeratur computatio dierum crisis, est extremitas horæ,in qua sentit æger uestigium ægritudinis. Et de hominibus sunt,qui dicunt non:imò extremitas horæ,in qua se ipsum proijcit,& apparet in eo nocumentum operationis. Et hæc quidem diuersitas non aduenit nisi in febribus, quæ non accidunt subito. in illis autem,quæ subito accidunt, non [a]§est§principium horæ. Et illud est, sicut accidit quibusdam febricitantibus,[b]†§ §ut incipiat febris inceptione apparente,& sit homo ante illud non habens ægritudinem; quare dormit, aut ingreditur balneum,aut laborat,& febrit subito. In febribus autem,quas antecedunt confractio,& dolor capitis,& similia, deinde accidunt,[c]†§ §ambæ res diuersificantur. Et[d]§fortius§est,ut consideretur hora inceptionis ipsius febris,& illic est iam apparitio exitus à dispositione naturali in complexione manifesta: inceptio uerò doloris capitis,& confractionis, considerationem non habet;& ꝙ decumbit in lecto,& somnus,non sunt de illis quibus est[e]§intuendum:§fortasse enim infirmus non decubuit, & iam incæpit febris. Et si pepererit mulier, deinde accidat ei febris,tunc[f]§ si non computetur ex febre, & non nisi ex partu,est illud error. de hoc dixerunt quidam, quòd plurimum § accidit post secundum, & tertium.

a B. occultatur in eis
b †B. subito
c †B. tunc
d B. dignius
e B. innitendũ
f B. fiat computatio ex febre nõ ex partu ex illo. n. est error & plurimũ qđ

De causa dierum crisis & periodorum eius. Cap. 2.

PLures quidem homines posuerunt causam in mensuratione temporum crisium ægritudinum acutarum,ex parte lunæ,& ꝙ uirtus eius est uirtus incedens in humiditates mundi, faciens in ea species alterationis,& adiuuans ad maturandum,& digerendum, aut ad contrarium, secundum præparationem materiei. Et significat hoc per dispositionem [a]§extẽsionis,& contractionis§& augmentatione cerebellorum cum augmentatione luminis in luna,& uelocitatem maturationis fructuum arborum & herbarum cum [b]†§ §apparitione eius. Et dicunt, quòd humiditates [c]§ciuitatum§ patiuntur à luna:quare diuersificantur dispositiones earum secundum diuersitatem dispositionum lunæ. Et fit uehementior apparitio diuersitatis cum uehementia apparitionis diuersitatis in dispositione lunæ: & fit illud uehementius, quando luna est secundum oppositionem dispositionis,in qua fuit:deinde secundum quadrationem: & hoc per diuisionẽ reuolutionis suæ ad medietatem: deinde ad medietatem medietatis. Dixerunt propterea, quòd reuolutio lunæ est in uigintinouem diebus,& tertia ferè, diminutis diebus coniunctionis ex eis: propterea quòd lunæ non est operatio,[d]†§ §quæ sunt ferè duo dies & medietas & tertia: quare remanent uigintisex dies.[e]†§

a B. fluxus aquarum & refluxus
b †B. plenilunio eius seu
c B. corporis

Et erit medietas eius tredecim dies, & quarta diei. Et quarta ipsius sex dies,& medietas diei,& octaua diei. Et octaua eius tres dies, & quarta diei,& medietas octauæ diei: & est minor reuolutio eius. Et fortasse extrahunt eam secundum modos alios,diuersificantes has computationes parumper,& addunt in ea parumper; uerùm in hoc est transgresio,quia dicunt, quod non debent dicere. [f]§Sunt ergo ista tempora§facientia necessario,ut appareat in eis diuersitates magnæ,& sunt dies[g]§periodorum paruorum. § Et quando incipit,[h]†§ §& materia est bona; apparet apud statum eius alteratio manifesta tendens ad bonitatem. Et quando incipit tempus,[i]†§ & dispositiones sunt corruptæ; est alteratio apparens apud complementum temporis[k]§secundum§ corruptionem. Crisis uerò ægritudinum, quæ in temporibus procedunt, & ultra mensem; numerantur ex sole. [l]§Et in hac quidem mensuratione & experientia§est ambiguitas. Et in eis sunt[m]§loca tali modo, ꝙ multiplicatur occupatio cum hoc super naturalem, & non impedit super medicum§aliquid Et[n]§super§medico quidem non inest,nisi ut cognoscat quod egreditur cum[o]§crisibus§pluribus:& non pertinet ei ut sciat, quæ sit causa eius, quum declaratio illius causæ extrahat eum ad artem aliam; imò oportet, ut sit sermo de diebus crisis, sermo quem loquimur secundũ semitam experientiæ,aut secundum[p]§uiam positionis & axiomatum.§ Et scias, ꝙ plures eorum nominant reuolutionem illud,ex quo non egreditur[q]§multiplicatio§à genere suo:& est eius intẽtio,quod non egreditur cum ea duplicatio ad diẽ non criticum: & exemplum horum est quartanus,& septenus. Nam eorum[r]§medium§ peruenit semper ad diem criticum secundum[s]§ experientiam§dierum crisis, quæ accidit ægritudinibus, quibus conueniunt isti,quartanus,& septenus. Et reuolutiones quidem bonæ radicales sunt tres, reuolutio quartanorum,[t]†§ & reuolutio septenorum, & est completa;sed reuolutio[u]§decenorum§est magis completa, quam omnes: quadragesimus enim & sexagesimus, & octuagesimus, & omnes illi dies sunt crisis: Verùm duæ primæ reuolutiones sunt diminutæ [x]†§ §ex hoc, propter fractionem, quam attendere oportet; & per quam sunt tres septem uigintidies,[y]†§ §& quartanus primus est quartus, & quartanus secundus est in quo restauratur fractio. Et propter illud est in septimo:quoniam sunt sex dies, & res plurima de septimo:& propter illud cadit continuatus:& quartanus tertius cadit in undecimo. Et illic[z]§peruenit§hora duplicationis septeni: quare sequitur ipsum septenus secundus,& est in quartodecimo. Et quando restaurauerimus septenũ tertium,cadet in die uigesimo. iam ergo cucurrit res in quartanis secundum hoc, quod quartanus primus, & secundus sunt continuati: & secũdus,& tertius disgregati: & tertius & quartus cõtinuati. Quum ergo pertransit quartusdecimus, tunc iam cadit diuersitas. Et laudabiles quidem sicut Hippo.& Gal. incæperunt à continuatis:

d †B. in eis &
e †B. & medietas diei.
f B. Cum ergo ista sint tempora prædicta seu istæ reuolutiones erunt prædicta tempora seu prædictæ reuolutiones
Alia litera Sunt ergo ista tẽpora seu istæ reuolutiones ꝓ dictæ
g B. reuolutionum paruarum
h †B. tempus
i †B. & materia
k B. tendens ad
l B. Amplius in istis mensurationibus uel fractionibus partiũ dierum uel calculationibus partium
Alia litera Amplius in istis mensurationibus & experimentis & in eis sunt loca considerationum
m B. positiones ambigue
Alia litera loca consideratiorum Sed occupatio cũ huiusmodi pertinet ad naturalẽ & non confert medico
n —— B.
o B. experientijs
p B. semitã motus lune, seu autem secundum semitam situationis astrorum & inuestigatiũ causas: uel secundum aliam literam aut secundum semitã situationis ei[b], & ægrisionis uel exitus eius à diuersis aspectibus
q B. duplicatio
r B. duplicatio
s B. consideratione
t †B. Alia litera & est completa
u B. uigesimorum
x B†. ab illis
y †B. non nigesimus primus
z B. restauratur

fuit ergo ordo dierum ita, [a]§ septimus, & quartusdecimus, & uigesimus est continuatus: ex quartodecimo ergo uiginti multiplices sunt septenorum secundum intentionem, quare inuenimus secundos § septenos segregatos, quos sequitur tertius[b] † § § continuatus complens uiginti: deinde separantur ex uiginti: & est uigesimus quartus: deinde uigesimusseptimus continuatus: postea trigesimusprimus separatus [c] § est super quatuor septenos: § & trigesimusquartus continuatus: deinde septenus continuatus: quare sunt quadraginta. Deinde currit multiplicatio super tres septenos, secundum quòd ipsi sunt uiginti, [d]§ ut sit continuatio § sexaginta & octuaginta & centum, & centumuiginti. Et non est consideratio plurima ad illud qđ est iter eos de diebus. Alij autem sicut Archigenes dixerũt, quod post quartũ decimũ est octauusdecimus, & ẽ dies crisis, & uigesimus primus: & uigesimusoctauus: deinde trigesimus secundus: postea trigesimus [e] § octauus § cum continuatione septeni. Et quidam numerauerunt quadragesimum secundum, & quadragesimum quintum, & quadragesimumoctauum dies crisis: & iam transgresi sunt in hoc: & considera tu, qualiter cadat, quod ipsi fecerunt de distinctione quartanorum, & septenorum. Nam quartanis[f] † § § in diebus crisis inest uirtus fortis, usque ad uiginti dies: deinde uirtus aduenit septenis usque ad triginta quatuor: quum ergo æger in ægritudine chronica pertransit uiginti, tunc attende septenos. Et apud Archigenẽ quidem dies uigesimusprimus ualde plus est criticus: quàm uigesimus qui [g] § est septenus non disiunctus apud octauum decimũ ubi currunt septeni. § Hip. uerò, & Gal. & qui post eos ambos fuerunt, non inuenerunt rem secundum illud. Et similiter est diuersitas in uigesimoseptimo, & uigesimooctauo. Archigenes enim uidit aliud à sententia amborum: & fecit meliorem uigesimumoctauum. Et similiter est dispositio trigesimiprimi cum trigesimosecundo: & trigesimiquarti cum trigesimoquinto: & quadragesimi cum quadragesimosecundo. Et scias, quòd de ægritudinibus sunt, quarum crisis est in septem mensibus, imò in septem annis, & quatuordecim annis, & uiginti uno anno. Et sunt quidã, qui existimant, quòd post quadraginta non fit crisis cum euacuatione forti, uerum res non est ita. Et non est etiam necessarium ut alteretur ægritudo [h] § § ad acutam, aut ut in ea sit recidiuatio, aut sit in ea compositio ægritudinum. Et nõ est prohibitũ in ęgritudine chronica, [i] § quin § cesset natura digerere ipsam, deinde confortetur super ipsam uice una, & expellat eam quamuis [k] § sit pauca. § Verum plurimum est secundum quod dictum est: & fit separatio in ea, aut cum crisi diminuta, aut per exituram tardi motus, aut per resolutionem. Inquit Hip. dierum criticorũ alij sunt pares, & alij sunt impares. Et impares quidem fortiores sunt in crisibus secundum plurimum, & in plurimo numero. Et parium quidem exemplum est quartus, & sextus, & octauus, & decimus, & quartusdecimus, & uigesimus, & uigesimusquartus, & alij, quos numerauimus de paribus secundum duas sententias. Et impares quidem sunt sicut tertius, & quintus, & septimus, & nonus, § undecimus, & quintusdecimus, & septimusdecimus, & uigesimusprimus, & uigesimusseptimus & trigesimusprimus. Amplius Gal. negauit quod dictum est in hoc [l] § aphorismo § de esse octaui, & decimi: & inuenit illud diuersum radicibus Hipp. Et fortasse hic sermo Hip. est antequam bene sciret esse dierum crisis: [m] § & § habet expositionem. Et scias, quòd quandoque continuantur dies, & fiunt sicut dies unus crisi: & illud plus contingit post uiginti, siue sit euacuatio, siue exitura. Et scias, quòd in die bonæ crisis, quando apparent signa mala, tunc illud est deterius, & significat mortem plurimum, sicut si accidat eis aliquid in septimo, & quartodecimo.

a B. septimusdecimus est ex quartanis continuatis & uigesimusprimus ex septenis multiplicatis secundum diuisionem. Et inuenerunt duos
b † B septenus
c B. Alia litera separatus à quatuor septenis
d B. quare erũt secundum continuationem
e B. quintus
f † B. Alia litera & septenis
g B. Archigenes testificat nobilitatẽ quartidecimi esse supra nobilitatẽ decimi octaui ex parte septenorum
h B. pp illud
i B. q non
k B. raro fiat
l B. capitul*
m B. aut

De proportionalitate dierum crisis adinuicem, & debilitate, & comparatione eorum ad ægritudines.
Cap. 3.

Dierum criticorum alij sunt fortes in ultimo, in quibus fortasse semper fit crisis: & alij sunt debiles ualde, & alij sunt medij. Et ego dicam eos distincte, & postquam dixero, quòd primus dies crisis est dies quartus: & cum hoc non multum cadit in eo crisis, & est indicatiuus septimi. Dies autem septimus est dies fortis ualde, & indicat ipsum quartus. Et licet ut septimus ponatur in primo ordine superiore. Et dies undecimus nõ est in uirtute quartidecimi: ueruntamen in ægritudinibus, in quibus paroxismi earum [a] § incipiunt § in imparibus, ut tertiana, est fortis ualde, & fortior quartodecimo. Et dies quartusdecimus est dies fortis ualde: & de fortitudine eius est, quòd non inuenitur dies, cui non proportionatur quartusdecimus, qui sit ultimus, in fortitudine in iudicijs crisis, & salute eius, nedum à complemento eius. Dies septimusdecimus est fortis; & qui proportionatur ei ex diebus, est fortior. Et proportionalitas eius ad uiginti, est proportionalitas undecimi ad quartumdecimũ. Octauusdecimus est de diebus crisis, [b] § interficientibus: & eorum magis pernitiosus § est dies uigesimusseptimus, & est quasi non sit dies crisis. Et dies quadragesimus est fortior trigesimoquarto, quamuis trigesimusquartus, sit bonæ uirtutis, & fortior trigesimoprimo. Et scias, quòd ægritudines, quæ paroxismum faciunt in imparibus, sicut tertiana, & plures acutæ, sunt uelocioris crisis, & earum crisis fit in imparibus: quapropter expectatur in tertiana undecimus, & non expectatur quartusdecimus, nisi paruum: quamuis secundum plurimum paroxismus septimi declinet à quarto decimo parumper. Et illæ, quæ faciunt paroxismum in paribus, sunt tardiores: & crisis earum plus est in paribus.

[a] § *Dies critici.* Cap. 4.

Illi § qui sunt in ordine superiore, sunt sicut septimus, & undecimus, & quartusdecimus, & septimusdecimus, & uigesimus. Et quandoque fiunt reuolutiones in ægritudinibus conuenientes secundum plurimum numero dierum crisiũ; quare fiunt septem reuolutiones tertianæ, sicut septem dies causonidis. Et quandoque fit dispositio numeri mensium, & annorum in chronicis, secundum dispositionem numeri dierum in acutis; quare fit quartana septem mensium, uerbi gratia

a B. ueniunt
b B. est ex diebus criticis, & minus proportionatur uigesimusprimus. Dies uerò uigesimusquartus, & trigesimusprimus sunt ex diebus criticis raro euenientib⁹ & magis raro eueniẽs q̃ ipsi Alia litera Et minus proportionatur uigesimusprimus diei uigesimoquarto. Et trigesimusprim⁹ est ex diebus criticis minimis seu paruis. Et minor eo Capitulum sequens sic continuatur cum superiore
a B. Dies autẽ critici

tia,& currunt eius indicationes ſecundum conſiderationem indicationum dierum: & cadit inter eas de anteceſsione, & poſtpoſitione ſecundum conſiderationem, quæ cadit in diebus, & dicam illud.

De diebus cadentibus in medio. Cap. 5.

DIes iſti, quos diximus, ſunt dies critici radicales. Verùm quandoque accidit diebus criticis propter aliquam cauſarum accidẽtium extrinſecus,aut ex ipſa ægritudine in uelocitate motus ſui,aut tarditate ſua,aut ex diſpoſitione corporis in uirtute,aut debilitate, aut ex accidentibus,quæ accidunt,ſicut uigiliæ uehementes ex uigilijs extrinſecis,aut [a] §cadentium § ex cauſis corporeis,aut animalibus,quando ſuperfluunt uehementer,ut cadat ante eos feſtinatio, aut tardatio ab eis:licèt non [b] § eleuetur ſtatione criſis neceſſariæ§in hora ſua; imò minuatur ex ea. Et ſi nõ eſſet cauſa fortis accidens, uerificaretur criſis [c]† § §& non antecederet,neque tardaret. Verùm,quãdo accidit illud accidens,& eſt forte [d], § declinat § hora,& tardatur,aut antecedit: & ſi fuerit debilis,fit difficilis criſis. Et prohibet eam ne ſit completa, & nominantur dies,in quibus cadit hæc [e] §reflexio,§ dies cadentes in medio,& habent iudicia dierum criſis ex parte. Et iſti dies ſunt ſicut tertius, & quintus, & ſextus, & ſicut nonus,& ſicut tertiuſdecimus: tertius enim & quintus continent quartum: & nonus eſt inter ſeptimum,& undecimum. Et fortaſſe erit dies cadens magis conueniens uni duorum dierum, qui ſunt in duobus lateribus eius: aut erit dies criticus,qui [f] §eſt inter illos cadentes,§in latere altero magis pertinens ei: feſtinatio enim undecimi ad nonũ,plus eſt quàm tardatio ſeptimi ad nonum: quamuis unuſquiſque eorum ſit plurimum.

a B.cadentes
b B.ſtet in ſtatiõe neceſſario
c †B.apud ipsã
d B.uariatur
e B. uariatio
f B.vicinatur illi cadenti

De uirtute dierum cadentium in medio,& debilitate eorum. Cap. 6.

SCias, quòd nonus eſt dies fortis prælatus in eis,deinde quintus,poſtea tertius,& non [a] §abbreuiatur§à quarto,qui eſt radix, abbreuiatione manifeſta. Et tertiuſdecimus quaſi propter ſuã debilitatem non eſt de illis,in quibus fit criſis. Sextus autem eſt dies,in quo cadit criſis;ueruntamẽ illa eſt mala. Quòd ſi euenerit non mala, erit difficilis,occulta,diminuta,non ſalua à timore: & ipſe [b] § propter paruitatem caſus criſis in eo ſiue mala ſit,ſiue non mala,§eſt quaſi contrarius ſeptimo:& indicat ipſum quartus in malitia. Et parum quidem completur indicatio quarti cum bono, niſi cum difficultate: quare accidunt in eo ſigna timoroſa, ſicut [c] § ſomnus profundus, § & ſyncopis:& propriè ſi fuerit euacuatio, tunc accidet ſyncopis [d] § cum uomitu, § & accidet in eo caſus uirtutis,& [e] § horripilatio,§ & tremor, & deſtructio pulſus:ſi autem apparuerit in eo ſudor, non erit æqualis:Et fortaſſe minuitur in eo criſis cum euacuatione: quare erit complemẽtum eius cum exitura mala,& icteritia. Et erit urina mala, mali ſediminis,hoc eſt,quando fuerit ſalua. Et ſi non fuerit, [f] § tunc quocunque modo fuerit, erit ſalus eius per accidens§recidiuationis. Inquit Gal. Septimus eſt ſicut rex iuſtus,& ſextus ſicut rex uincens,iniuſtus:& octauus eſt proximus ſexto.

a B. diminuit
b B. in paucitate caſus criſis in eo & caſus eius malus aut non facilis
c B. apoplexiæ
d ——— B.
e B.rigor
f B. qualiter ergo erit: & ſalus eius erit cũ accidente

De diebus bonis,& malis, qui ſecundum ordines ſuos critici ſunt,aut cadentes in medio,aut dies indicationis. Cap. 7.

EOrum meliores ſunt ſeptimus, & quartuſdecimus: Et poſt eos ſunt nonus,& ſeptimuſdecimus,& uigeſimus:deinde quintus, poſtea quartus,[a] §poſt octauus,§deinde tertiuſdecimus. Et ſcias ꝙ dies criſis fortioris iudicij, & fortiores dies cadentes,& dies indicationis, ſunt illi,qui ſunt in diebus antecedentibus: & quanto magis procedunt,debilitatur eorum iudicium.

a B.& decimus octauus

De diebus,qui non ſunt critici,neque intentione prima, neque intentione ſecunda. Cap. 8.

ISti ſunt dies primus,& ſecundus, & decimus, & duodecimus,[a] † § § & nonuſdecimus. & quintuſdecimus iterum eſt huius ſummæ. Et eſt mirabile, quòd plures eorum ſequuntur diem criticum.

a †B. Alia litera & ſextuſdecimus

De diebus indicationis. Cap. 9.

DIes indicationis ſunt dies,in quibus uidentur ueſtigia,quæ ſunt ſignificationes alterationis materiæ,aut ſignificationes uictoriæ unius duorum[a] § alternatorum,§ægritudinis, & uirtutis: aut inceptionis pugnæ leuis, quæ currit inter naturam, & ægritudinem, non propter ſeparationem, ſed propter furioſitatem. Primæ quidem ſunt ſicut ſignificationes digeſtionis,& contrarij digeſtionis. Significationes uerò digeſtionis ſunt,ſicut nubes rubea, aut ad albedinem tendens: ſignificationes indigeſtionis iterũ notæ ſunt. Secundæ uerò ſunt ſicut apparitio uirtutis appetitus, aut caſus eius in eo: & leuitas motus,aut grauitas eius. Tertiæ autem ſunt ſicut dolor capitis, & anguſtia, & ſtrictura anhelitus, & tremor,& ſudor non communis, & euacuatio nõ completa. Quum ergo apparent iſta ueſtigia in iſtis diebus,erit criſis in diebus notis ſequentibus eos: & erit quartus indicans, ꝙ erit in ſeptimo:ſi fuerit ſignum bonum: aut ſexto, ſi fuerit ſignum malum. Et propriè in cauſonide, & [b] § fixa ꝙ fiat in ſeptimo, & minus ꝙ in ſexto:§ uerùm in tertiana multiplicatur,ꝙ ſit in ſexto,& [c] § ſeptimo,aut§ in undecimo, aut ſecundum plurimum in quartodecimo [d] † § §aut uigeſimo, aut uigeſimoprimo. Et ſeptimuſdecimus iterum indicat in uigeſimo,aut [e] § § uigeſimoprimo. Et octauuſdecimus indicat [f] † § § in uigeſimoprimo. Et uigeſimus in quadrageſimo. Et de diebus cadentibus in medio,tertius in quinto: & ſi fuerit malum, tunc in ſexto: & quintus in nono, & ſi fuerit malum,tunc in octauo. Et ſcias, ꝙ ſignificationes indicationum quandoque [g] § declinant § à diebus ſuis propter cauſam prædictam in declinationibus criſis à diebus ſuis, quos merentur ad illos, qui ſunt ante eos, aut poſt eos. Et ſcias,quòd [h] § ſequitur diem ſecundum de diebus § indicationis aliquid de genere eius, quod fuit in die indicationis,tum ægritudo eſt uelocis motus. Et conſidera ſigna feſtinantia & tardantia, & iudica in diebus indicationis qui indicant ea, ſi feſtinant, aut tardantur ex hoc.

a B. altercãtiũ
b B.paroxiſmali ꝙ fiat ſecũdũ minus in ſeptimo
c B. ſeptim⁹ indicat ꝙ fit
d †B. & undecim⁹ ẽt ꝙ ĩ quartodecimo, & quartuſdecim⁹ quidem ꝙ in ſeptimodecimo aut decimooctauo
e †B.ꝙ
f †B.ꝙ
g B. uariantur
h B. quando accidit in die ſecũdo poſt diem

Cognitio dierum crisis, quum dubitatur. Cap. 10.

COgnitio dierum crisis est necessaria ad intentiones plures. Oportet enim, quum crisis est propinqua, ut regatur æger regimine quodam: & quum est longinqua, ut regatur regimine alio. Et oportet in die crisis, & qui ei proximus est, ut regatur æger regimine proprio. Non ergo moueatur omnino cum medicina: fortasse enim adiuuabit natura ad euacuationẽ; quare superfluet uehementer, & fortasse faciet ei contrarietatem in parte sua; quare pariet [a] § laborẽ § non crisim, & non fiet euacuatio, & in hoc est illud quod est in eo. Et oportet in cognitione dierum crisis, ut obserues iterum res [b] § naturales § alterantes dies crisis notos. Et [c] § nos inuenimus cognitionem diuidi § in duos modos, quorum unus est in crisi ægritudinis absolute: & alter est in [d] § ipso § die crisis [e] § ex parte § temporis, in quo est crisis. Fortasse enim prolongantur dispositiones crisis duobus diebus, uel tribus, quare dubitatur ad quem eorum proportionetur. Modus uerò primus significatur ex duobus modis, ex signis abbreuiationis ægritudinis, & longitudinis eius: & ex naturis ægritudinum, & uirtutibus earum. Significatio uerò ex signis longitudinis, & abbreuiationis [f] § est, quoniam fortasse erit § secundum consumptionem ægritudinis: sicut si sit ægritudo non de illis quas possibile est consumi in quarto, & qui ipsum sequũtur, & possibile est cõsumi in septimo, & qui sequitur ipsum. Nam si apparẽt signa digestionis apparitione bona in eis qui sequuntur quartum, speratur quòd crisis erit in septimo. Et si apparent signa longitudinis ægritudinis prædicta in capitulo suo, scias ꝙ crisis eius tardabitur, & erit [g] § successio § eius absque crisi. Et si nullum eorum apparet, speratur ꝙ consumetur ægritudo inter septimum, & quartumdecimum. Significatio uerò ex naturis ægritudinum est, sicut, uerbi gratia, dies impar est melior, sicut sciuisti, ex eo quòd mouetur de ægritudinibus in die impari, & cum caliditate acuta: & par est de eis, quæ diuersificantur ei. Modus uerò secundus significatur ex modis propter considerationem reuolutionum, & ex numero horarum crisis, & tempore crisis, & uerificationibus dierum, & uirtutibus eorum. Significatio ex consideratione reuolutionum est, sicut, uerbi gratia, tu scis, ꝙ dies par est melior cuidam ægritudini, & impar est melior alicui ægritudini, uerum ex tẽpore crisis est, ut consideres, & cognoscas, in quo duorum dierum sit [h] § labor § longior, & ponatur ei crisis: nisi [i] § sequatur, § quod sit fortioris iudicij quàm iudicium huius significationis. Et de hoc secundo capitulo est illud, quod facit esse necessarium ut ponatur [k] § in eo crisis dies in medio ex diebus tribus § cum conditione prædicta. Significatio autem ex uirtute dierum, & naturis ipsorum est, sicut si sit sudor incipiens in nocte septimi, & non cessat sudare in octauo tota die; tũc crisis erit in septimo, non in octauo; quamuis febris eradicetur in octauo. Et si fuerit secundum diuersitatem huius, & incipit sudor in decimotertio, & non cessat infirmus sudare usque ad decimumquartũ, & eradicetur febris in decimoquarto; tunc non proportionabitur crisis nisi ad decimumquartum: & illud est, quoniam octauus, & decimustertius non sunt in uirtute duorum dierum aliorum [l] § ex § bonitate. Et mors cum sexto conuenientior est quàm sit cum septimo, & cum decimo magis conueniens quàm sit cum nono. Significatio autem ex aggregatione iudiciorum est, sicut illud cuius narratio præterijt, uerbi gratia, in decimoquartò, in eo, quod diximus, aggregantur sudor, & eradicatio simul. Significatio uerò ex diebus indicatiuis est, ut consideres, an inuenias in exemplis prædictis indicationem ex quarto; tunc iudica, ꝙ crisis erit in septimo: aut inuenias [m] † § §in undecimo; tunc iudica, ꝙ crisis erit in decimoquarto.

a B. contrarietatem motuum
b ——— B.
c B. uia cognitionis diuiditur
d B. manifesto
e B. qui est ex summa
f B. non est nisi
g B. cõsumptio
h B. pugna
i B. prohibeat
k B. crisis ĩ die medio trium dierum
l B. in
m † B. in septimo aut

De declaratione proportionis dierum crisis ad plures ægritudines. Cap. 11.

IAm sciuisti, ꝙ oportet ut crisis ægritudinum ualde acutarum sit ad septimum: & oportet, ut illarum crises, quæ sequuntur eas in acuitate, sit ad quartumdecimum, & ad uigesimum: & quæ has sequuntur, ad quadragesimum: deinde post illud faciunt crisim ęgritudines chronicæ absolute. Quum incensiua uehemens fit in [a] § imparibus, illud est tunc signum malum: & multoties interficit in sexto, & indicat in quarto: & fit in ipso sudor frigidus, & his similia: Et quæ est ex sirsen, erit crisis eius secundum plurimum ad undecimum cum acuitate sua: quoniam inceptio magnificationis eius fit secũdum plurimum post tertium, & quartum: deinde facit crisim in septimo: scias ergo illud.

a B. paribus

INCIPIT FEN TERTIA,

De apostematibus, & pustulis.

TRACTATVS PRIMVS

De illis quæ ex eis sunt calida, & corrupta.

Sermo uniuersalis de apostematibus. Cap. 1.

IAM locuti fuimus in libro primo de apostematibus, & speciebus eorum, & curis ipsorũ sermone uniuersali, ad quem redire oportet illum, qui uult audire, quod nunc loquemur. in hoc autem loco loquemur de eis sermonem particularem. Dico, quòd omne apostema, & pustula aut est calidum, aut non calidum: & apostema calidum aut est à sanguine, & quod currit cursu eius: aut à cholera, & quod currit cursu ipsius. Et quod est à sanguine, aut à sanguine laudabili, aut à sanguine malo. Et sanguis laudabilis, aut est grossus, aut subtilis. Et factum quidem à sanguine laudabili grosso, est phlegmon, qui accipit carnem & cutem simul, & est cum pulsatione. Et à subtili, phlegmon, qui accipit cutem solã, & est spina, & non est cum pulsatione. At uerò à sanguine grosso malo fiunt species exiturarũ malarum. Nam si eius malitia uehemens fiat, & ipsius adustio, proueniet erysipela: & eueniet combustio, & crusta: & deterior ea est ignis persicus. Et à subtili malo, accidit phlegmon, qui declinat

ad

ad erysipelam cum malitia, & fraudulentia. Si autem fuerit subtilior, erit erysipela phlegmonides, & quando fuerit eius malitia maior, erit erysipela habens inflationes, & uesicas, & combustionem, & crustam. Cholericum autẽ, aut est à cholera subtili ualde, quæ non continetur in eo, quod sit magis intus, quã illud, quod apparet de cute, & est acuta; & fit ex ea formica, aut ambulatiua sola, & est subtilior, aut ambulatiua corrosiua, & est mala. Aut ex cholera grosiore illa, & minoris caliditatis, & continetur magis intus quàm prima in cute: & [a] ⸢est quasi sit⸣ in ea phlegmatica, & fit ex ea formica miliaris: & est minoris inflãmationis, & tardioris resolutionis. Et si fuerit materia grosior, & deterior, accidet formica corrosiua. Et si pertransierit in grossitie sua usque ad substantiam sanguinis, & fuerit mala, accidet erysipela mala. Et in omnibus illis, materia est [b] † ⸢

a B. fuerit permistum

b †B. mala

⸣ subtilis, quamuis diuersificetur post illud, & fit propter subtilitatem suam, quod expellit eam natura, & non retinetur in aliquo, nisi in cute, & quod approximat ei. Et quando multiplicatur materia apostematis calidi, & magnificatur apostema; tunc est de summa apostematum [c] ⸢acaumatum⸣ mortificantium. Et de summa prædictorum est, quæ dicitur barachiem. Et istæ species malæ, & quæ eis similantur, multiplicantur in anno pestilentiæ. Et de apostematibus calidis illa sunt mala, quæ non [d] ⸢excitantur⸣ ad declinationẽ quam [e] ⸢sequuntur⸣ leuitas, & detumitio: neque ad aggregationem materiei, imò ad corruptionem membri. Et non semper fit à magnitudine apostematis, & multitudine materiei, imò fit quandoque à malignitate materiei. Et scias, quòd apostemata parum fiunt singularia pura, sed plura eorũ sunt composita. Et scias, quòd omne apostema in exterioribus, cum quo non est pulsatio, non facit saniem: de intrinsecis uero iam locuti fuimus. [f] † ⸢

c B. althoin

d B. perueniũt

e B. sequitur

f †B. Alia litera & oportet ut detur in potu patienti apostema intrinsecum aqua endiuiæ & aqua solatri cũ medullæ casiæ fistulæ

⸣

ANNOT.

Apostematis nomine, quod etiam lib. I. annotauimus, Græci abscessum intelligunt. hic tamen pro tumore ea uox sumitur, quæ recepta iam omnibus significatio est. Quid tumor sit, fusius est in eodem I. lib. explicatum. nunc singulas eius species perquirit, & singulas deinceps curationes generatim in sequentibus tradet. Porrò nunc subobscure agit, ut multi discrepare eũ à Galeno miris modis putent. Ab illo tamen minimum uariare deprehendet, qui diligentius rem perpenderit. Hæc ferè Auicennæ sententia est. Tumorum alij calidi, alij non calidi. De calidis hic uerba facit. in sequentibus uerò etiam de non calidis. Calidos esse ait ex sanguine uel sanguinis sobole: & ex bile uel biliosa fluxione. Ex sanguine tumores fiunt, aut probo, aut malo. Si ex probo, uel crasso. i. mediocri (neque enim crassissimum intelligit; sed crassum uocat alterius collatione, quem huic ut contrarium membrum opponit) estq; phlegmone cum pulsatione, carnem simul & cutim occupans: uel ex tenui, & erit phlegmone cùm punctione (punctionem uerò spinæ nomine significat) quæ solam cutem apprehendit. Rursum uerò si ex non laudabili sanguine tumor fiat, aut ex eo crasso, aut ex tenui. si ex crasso, uel ex malo adustoq́; & esse ait erysipelas cum uesica & crusta; uel ex deteriori etiam sanguine: & fit ignis persicus. si uerò ex tenui & malo; uel ex mediocriter fit tenui, estq; phlegmone ad erysipelas uergens, cum malitiá & fraudulentia, hoc est, ut nos intelligimus, quum uideatur phlegmone, fallit tamen medicum, & mala est inflammatio. uel ex tenuiori & malo sanguine, & est erysipelas habens inflationes & uesicas & combustionem & crustam. Hos tumores fieri ait ex sanguine. Gignantur uerò etiam ex bile. ij autem uel ex tenui, & formicam uocat, quæ solam cutem occupat: esseq; hanc ait, uel ambulatiuam solùm uel etiam corrodentem: hoc est, uel solum cutem depascere, uel etiam ulcerare. Aut ex minus tenui quam prior, & hic profundã carnem magis arripit, uideturq; commistam habere pituitam, & minoris esse inflammationis, & tardioris resolutionis: uocaturq; hæc formica miliaris. aut ex crassa & deteriori bile fit tumor, & formicam esse corrodentem ait. aut ex crassiori adhuc bile, & ad substantiam sanguinis accidente, & gigni dicit erysipelas malum. Hæc Auicennas quum asserat, parte ex alia Gal. 2. ad Glauc. in hunc ferè modum eandem rem docet. Si tumor ex sanguine fiat, aut ex eo optimo & mediocrem crassitudinem obtinente, diciturq; is nominẽ generis inflammatio. nempe tumores ex sanguine omnes, inflammationes dici solent. uel ex calido & crasso sufficienter, cui etiam ulcus coniũgitur & crusta, ac quod circumiacet, in inflammationem efferuescentem, grauiterq; dolentem eleuatur; & carbo dicitur. uel ex feruente, crasso, & fæculento tumor gignitur, qui & sanies admistas habens, pustulas quasdã per summa cutis excitat, ijs similes, quæ ex igne: quibus disruptis crustosum sub ipsis ulcus inuenitur; et carbo itidem uocatur. At uerò ex bile in aliquo membro consistente fit herpes. atque hic, si bilis crassa est, & totam cutem ad carnem usque suppositam occupat ulceratq;: & Hippocrati exedens dicitur. sin tenuis quidẽ est, & in superficie tantum ueluti deurit, absolutè herpes uocatur. sin autem minus calida, minusq; acris bilis fuerit quàm prior, miliaris herpes nuncupatur. hunc in lib. de tumorib. præter naturam gigni ex bile & pituita, idem suspicatur. At uerò quia commiscentur hi tumores plerunque, si ex bile & sanguine tumor fiat, uel etiam ex sanguine tenuissimo feruescente; tunc erysipelas, ait Gal. gignitur: idq;, si solam cutem occupet, nihil inferiorem carnem molestãs, exquisitum erysipelas dicitur: si uerò inferiorem etiã partem occupet; tunc, non exquisitum. sed erysipelas inflammationi mistum uocatur. in hoc autem uel præualent erysipelatis accidentia, & est erysipelas phlegmonodes; uel inflammationis, & est phlegmone erysipelatodes, uel neutrum præualet et inflãmatio dicetur erysipelati mista. Hæc Gal. 2. ad Glauc. Quæ quidem, quum ita se habeant, cõstat certè (ut à sanguine incipiamus) de tumoribus, qui ex probo sanguine fiunt, non multum à Gal. authorem nostrum discrepare. solùm, quum Gal. unum dumtaxat ex mediocriter crasso sanguine, phlegmonem. s. gigni asserat, hic alterum ex tenui sanguine adijcit; non aliud tamen quàm exquisitũ erysipelas intelligens, quod Gal. inter eos tumores ponit, qui ex sanguine & bile, seu ex feruescente & tenuissimo sanguine procreantur. Placuit uerò Galeno id inter bilis tumores referre, quòd sanguis, ex quo ipsum fit, ad bilis naturam maximè uergit. Auic. uerò inter sanguineos collocat, quod uerè ex. ipso fit sanguine, licèt tenuissimo. De tumoribus uerò ex malo & crasso sanguine, si rectè aduerteris, per erysipelas cum crusta & uesica, & per ignem persicum non aliud quàm duo carbonũ genera intelligere uidetur, de quibus Gal. De prauo autem & tenui sanguine discrepare certè uidentur, quum

Cap. I.

Cap. 9.

Cap. I.

hic

hic tres species tumoris gigni ex eo arbitretur, phlegmonem ad erysipelas inclinantem, erysipelas phlegmonodes, & erysipelas, cui bullæ, ustio & crusta coniungitur, de quibus non uidetur Gal. meminisse. Sed & Gal. priores duas species phlegmonem erysipelaceam & erisipelas inflammatorium inter eos tumores posuit, qui ex sanguine & bile calidioribus, uel ex sanguine tenuissimo feruescente fiunt. de tertio uerò eo erysipelate, non is quidem uidetur dixisse quidpiam; putamus tamen erysipelatis inflammatorij speciem esse ex paulo acriori & feruidiori materia genitam. De ijs autē, quæ ex bile, per formicā nihil aliud hic quàm herpetes intelligit. uerùm quum formicam dicit aliā esse ambulatoriam, aliam corrosiuam; id membrum quod exquisitum herpes Gal. uocat, in duo, pro bilis uiolentia, secat; quæ non cutem depascat, sed etiā acriori potestate prædita ipsam ulceret, profundiorem tamen substantiam intactam relinquens. per formicam uerò miliarem, herpetem miliarem; per corrosiuam, exedentem intelligit. Addit tantum ad hæc tumorem eum, qui ex crassiori bile ad sanguinis substantiam accedente oritur; à quo fieri ait erysipelas malum: per hoc fortasse erysipelas ulceratum intelligens, de quo Gal. 14. meth. nempe quum superiora erysipelata non ulcerent, hoc quod ulcerat, eorum collatione malum dici potest. Non ergo tantum à Gal. hic author discrepat, quantum dissentire multi putant.

Cap. 2.

De phlegmone. *Cap. 2.*

IAm sciuisti phlegmonem, & signa eius ex caliditate, & inflammatione, & additione quantitatis, & tensione, & impulsione, & pulsatione. si est[a] § submersa, uel quia est propinqua § arterijs. & membrum in quo est tale, est cui adueniunt nerui; quibus sentit[b] § nō plus quàm sensibilitas, sicut sciuisti dispositionem eius. § Et quanto plus fuerint arteriæ maiores, & magis grandes, erit pulsatio eius, & ipsius dolor uehementior, & eius resolutio, aut ipsius collectio uelocior. Et quum phlegmō est in membro sensibili, sequitur ipsam dolor uehemens, qualitercunque sit, & comitatur ipsam, ut appareant uenæ illius membri paruæ, quæ erant occultæ. Et scias, q̀ nomen phlegmonis in lingua græcorum est absolutum super omne, quod est inflammatum: deinde dicitur de omni apostemate calido: postea dicitur de eo, quod est ex apostemate calido cum proprietate prædicta, & non caret inflammatione propter co arctationem sanguinis, & oppilationem meatuū c† § §. Et parum, quod contingit ut phlegmon sit simplex: sed secundum plurimum ei associatur erysipela aut durities, aut[d] § furiositas. § Et habet causas, de quibus sunt antecedentes corporeæ, ex repletione: aut malitia humorum[e] § cum debilitate § membri recipientis, licèt non sit repletio, neque malitia humorum. Et de eis sunt primitiuæ, sicut contusio, aut incisio, aut fractura, aut dislocatio, aut ulcera, quæ multiplicantur in membro, quæ declinat ad ipsum materia propter dolorem, & debilitatem: & fortasse declinant ad ipsum materię, & retinentur in uijs, quæ sunt debiliores; sicut accidunt cum ulceribus & scabie[f] † § § apostemata in locis[g] § uacuis. § Et augumentum quidem eius declaratur additione magnitudinis, & tensionis. Et status ipsius, per[h] § finem § eius: & illic aggregatur[i] § materia, § si debet aggregari. Et declinatio incipit tendere ad lenitatem, & debilitatem. Et malus est, qui non tendit ad declinationem, neque aggregat saniem: & huiusmodi quidē perducit ad mortem mēbri, & putrefacit ipsum. Et multoties quidem fit illud propter magnitudinem apostematis, & multitudinem materiei ipsius. Et multoties fit illud causa malignitatis materiei, si apostema fuerit paruum. Et tu quidem scis illud, quòd[k] § rarificatur, quoniam pulsatio incipit in tensione, & inflammatio incipit in sedatione. § Et scis illud, quod aggregatur per additionem pulsationis, & caliditatis, & fixionē utriusque. Et scis illud, quod putrefit[l] † § § propter digestionis difficultatem, & tenebrositatem, & uehementiam tensionis. Et scias, quòd dū non[m] § submergit naturam materia, § nō peruenit ex ea apostema,[n] § & respirat per ignē eius, quod apparet exterius. § Et scias, quòd quando uicinantur[o] § † pustulæ demenuliati indicāt demenul § mali gnum. Et oportet, ut tunc in potu tribuatur habēti apostemata interiora aqua endiuiæ, & aqua solatri cum medulla casiæ fistulæ.

a B. submersus & fuerit propinquus
b B. & non fuerit sicut plurima ex uisceribus sicut sciuisti dispositiones ipsorum
c †B. quibus fit euētatio et trāspiratio
d B. inflatio uētosa seu tumor ventosus vel vaporosus
e B. Alia litera aut debilitas
f †B. dolorosa
g B. cmūctorij
h B. statum
i B. sanies
k B. resoluitur ex pulsatione q̄ incipit sedari & minorari & ex inflammatione quæ īcipit quiescere
l †B. seu corrūpitur
m B. vincit natura materiam Alia lr̄a alterat natura materiā
n ——— B.
o B. bothor ad dumel indicat dumel Alia litera pustulæ aldulmeliæ indicant apostema † furunculi

Annot.

Prima phlegmones, seu inflammationis differentia, ait Gal. 2. ad Glauc. est secundum quam hanc quidem humidam, illam uerò siccam esse contingit. sicca nuda est absque humore calida intemperies; humida uerò, intemperies cum materia. hæc uerò rursum, quæ cum materia est, absolute quidem calidum quemuis tumorem significat à sanguine, bile, aut quocunque alio calido humore manantem. contracto autem generis nomine tumorem ex sanguine significat, de quo hoc in loco agitur. Hanc ergo, ut Gal. in lib. de tumorib. præternat. solent Græci de partibus dicere, quæ in maiori tumore sunt, carnosis, intentis, renitentibus, pulsanti dolore dolentibus, & rubentibus. Cæterum, ut ibidem Galenus, quicquid in tumorem attollitur, altera ex duabus hisce causis attollitur. uel quòd eiusdem rei substantia à calore funditur, fusa uerò in spiritus uertitur, & in maiorem molem excrescit. uel, quòd foris aliquam nouam substantiam assumit. substantia uerò hæc in carnosis partibus (de his n. hic agimus) uel caro est uel humores. uidendum ergo à qua nam causa inflammatio, quam contracto generis nomine ita uocari diximus, oriatur. Certè, si ex fusione excrescerent carnosæ partes, conuersa uidelicet à calore in spiritus earum substantia; tum spiritibus plenas esse quamdiu tumor adest; tum superueniente frigore, in naturalem statum redire oporteret. At nihil horum in his deprehendere est: quum si eas seces, non spiritus sed sanguis multus effusus appareat. quum etiam refrigeratæ non tamen detumescant. non ergo ex priori causa phlegmone gignitur. Quòd si ex noua aliqua substantia foris assumpta in tumorem attolli dixeris erit; hæc uel caro, uel sanguis. non caro, quum huic neque color inflammationum adsit; neque calor immodicus, neque dolor, & alia id genus, quæ inflāmationē sequūtur, sed sola multitudo; esset q; ea partis incrementum, non cū alteratione tumor. Esse ergo ex influente sanguine inflammationem oportet, ex eo. s. ab ipsis uasis per eorum tunicas resudante, & in omni carnis particula roris instar permisto. Hac, pulchra sanè methodo Gal. lib. de tumorib. præternat. inflammationis causam inquirit. damnat uerò pluribus eorum sententiam, qui ex spiritibus inflammationes oriri existimant; sed ea non est, ut hoc in loco fusius describamus. His ita constitutis, inflammatio tumor

Cap. 1.

Cap. 2.

Cap. 2.

mor est carniformis particulæ, cui succedit cutis tensio, tangenti renixus, dolor, profunda pulsatio, rubor & calor, ut ait Gal. 14. meth. & fen 4. in 6. uulgar. morb. quem hic author noster æmulatur. Quum diximus carniformis particulæ tumorem esse, ossa reiecimus, quæ, quia inflammatorium quiddam pati Gal. scripsit 1. de comp. med. per loca, ueram inflammationem pati quidã opinantur, quum tamen ea neque sanguinis fluxum in se admittant, neque sentiant (nisi ambientis membranæ sensum ossium esse dixeris) neque tendi uere possint. Cutis in inflammatione tenditur ob sanguinis in subiectam carnem confluxum. renititur eadem tangenti ob spiritus sanguini permistos, & doloris ratione irruentes, tympani in modum. dolor, calidam intemperiem & tensionem sequitur. profunda uerò pulsatio, ob arteriarũ, quæ passim admistæ sunt carni, compreßionem; de qua re Gal. 2. de loc aff. & lib. de tumorib. præter nat. rubor humoris naturam: calor uerò tum materiæ calidæ affluxum, tum prohibitam perspirationem sequitur. Habes ergo inflammationis naturam, de qua hic uerba fiunt, breuißime explicatam.

Cap. 2. Com. 1 — Cap. 3. Cap. 9.

Cura phlegmonis. Cap. 3.

Quum accidit phlegmon à causa primitiua, non deest quin aut causa primitiua, & eius uestigium inueniat mundificationẽ corporis, aut repletionem. Quòd si obuiet mundificationi, non est necessarium nisi curatio apostematis inquantum est apostema[a], †§ et § extractio materiei extraneæ, quæ fecit accidere apostema: & illud fit per mollificatiua, & resolutiua leuia: sicut emplastrum de farina tritici cocta cum aqua & oleo. Et quandoque excusat sacrificatio laborem: &[b] † § § proprie quando apostema est multæ materiei. Quum autem inueneris corporis repletionem, tunc oportet ut non tangas apostema cum mollificatiuis, quoniam attrahetur ad ipsum supra quod resoluatur ab eo: imò oportet ut euacuetur materia per phlebotomiam: & fortasse indiget solutione uentris: & quum feceris illud, administra mollificatiua. Et eius quidem curatio est proxima curationi eius, cuius causa[c] § primitiua in uenit mundificationem § corporis: & differt ab ea in hoc, quòd non indiget[d] § curatione cum § repercussione plurima in principio sicut indiget illa, imò minus illa. Quũ autem causa est antecedẽs, non primitiua; tunc oportet ut incipias cum euacuatione. & comple ei quod meretur ex phlebotomia, & ex solutione uentris, si indiget ea. Et necessitas quidem eius est, aut quoniam corpus est immundum, aut quoniam ægritudo est magna; quare necessaria est euacuatio, & minoratio materiei, & attractio ad contrarium. Et licèt corpus non sit multarum superfluitatum, tamen in membro quandoque aduenit, quod ipsum debilitat: quare attrahuntur ad ipsum materiæ corporis, licèt non sint materiæ superfluitatis. Et oportet ut obserues conditiones prædictas in hoc, ex ætate & tempore, & regione, & alijs. Et incipe cum repercussiuis, nisi in locis, quæ conditionauimus in lib. primo. Deinde oppone augumento cum intromissione mollificatiuorum, & humectantium cum[e] § refrenatiuis. § & quantum procedit in augumento, procedas in additione mollificatiuorum paulatim: & apud finem, & statum, & ultimitatem magnitudinis &[f] § additione suæ ultimitatis § fac uincere mollificantia, & fac ea pura. Et[g] § exsiccantia sunt, quæ sanant in fine: § uerùm humectantia & mollificantia sunt ad dilatandos poros, & ad sedãdum dolorem. Et exsiccatiuum est illud, quod sanat: & prohibet remanere aliquid, quod fiat sanies. Si autem non sanat integrè, & dimittit aliquid, non relinquit nisi rem modicam, quam resoluit illud, in quo est acuitas. Et quandoque accidit ex[h] § refrenatione § uehementia doloris propter[i] § suffocationem § materiei, & soliditatem mẽbri. Et quandoque accidit ex ea reditus materiei ad membra principalia; & quandoque accidit, ut induretur apostema. Et accidit quandoque ut incipiat membrum tendere ad uiriditatem, & nigredinem, propriè quando medicatur cum eis in fine rei, & prope statum. Et scias, quòd uehementia doloris facit te indigere medicinis mollificantibus absque attractione: & fortasse erit cum eis infrigidatio non prohibens mollificationem. Ex reditu uerò materiei ad mẽbra principalia securat euacuatio[k]: † § § nisi[l] § quando illud, quod prouenit ex eis, est § secundum semitã expulsionis ex eis, &[m] § sunt § membra recipiẽtia ab eis, sicut euacuatoria illorum: illic. n. nõ est uia ad repellẽdũ & expellẽdũ penitus: & nos iã uerificauimus ista in loco suo. Et quum timetur ut declinet ad duritiem, administra mollificãtia, in quibus est calefactio, & humectatio cum fortitudine. Medicinę autem repercussiuę[n] § sunt, quæ sunt medię § sicut succi herbarum frigidarũ, quas multoties diximus in locis alijs: sicut succus portulacæ, & cucurbitæ, & endiuiæ, & uirgæ pastoris, & aliarum; & succus solatri propriè. Et corpora eorum contrita præparata ad emplastrum: & succus psyllij etiã. Et ceratum cum aqua frigida. Et fortasse excusat laborem in eo spongia infusa in aceto, & aqua frigida. Et kekendi est fortis in principio: & similiter cortices granatorũ, & semperuiua. Et sauich decoctum ualde, & proprie cum aceto misto aut sumach, &[o] § tilub § est bonum iterũ. Et si indiget fortiore illo, adde in eis sandalum, & acatiam, & memithe, & faufel, & hyusquiamũ albũ. Et herba, quæ nominatur herba apostematum, est in principio ualde bona. Et quandoque iuuatur eius desiccatio, & stipticitas cum croco. & humectatio in principio est timorosa. Et quando cadit superfluitas in infrigidatione, fortasse perducit ad corruptionem membri, & corruptionem humoris constricti in apostemate, & tendit apostema ad uiriditatem & nigredinem. Si ergo timueris aliquid de hoc, tunc emplastra locum cum farina hordei, & uolubili, & in quo est mollificatio. Si uero apparet aliquid de hoc, tunc sacrifica locum, &[p] § excoria ipsum, § & non expectes collectionem, neque maturationem: & illud quando uides illud, quod effusum est, plurimum ualde: & fortasse moritur membrum. Et scalpelationis alia est[q] § magis apparẽs, § & alia magis profunda: & illud est secundum locum apostematis, & dispositionem membri. Et quũ scalpellaueris, tunc embroca cum aqua maris, & reliquis aquis salsis. Et emplastra cũ eo, in quo est mollificatio. Et si nõ indiges rorificatione, & embrocatione, sis contentus mollificatiuis. Et scias, quòd administratio eorum fortiter repercutit in primis, & eorum

a †B. Et curatio apatis ĩ quãtũ est apa est

b †B. est curatio sufficiens

c B. Alia litera est repletio

d —— B.

e B. repercussiuis

f B. Alia litera & ultimitatem tensionis

g B. ex exsiccãtibus quædam sunt pura uel ponuntur pura in statu

h B. repercussione

i B. conculcationem

k †B. Alia litera nisi fuerit q̃d prohibeat ab ea &

l B. fuerit

m B. nisi fuerit

n B. Alia ista & quæ declinant ad mediocritatem sunt

o B. althaleb

p B. fac scarificationẽ profundam

q B. Alia litera extrinseca uel superficialis

& eorum quæ fortiter resoluunt in fine, est mala: caue ergo quantum potes: infrigidatio enim uehemens perducit ad illud, quod sciuisti. Et aqua frigida similiter est de illis, quæ oportet cauere, nisi in eis, quæ sunt sicut erysipela. Et in resolutione uehementi accidit dolor. Si ergo uolueris [r] regere in principio cum sedatione doloris, nõ approximes eis aquam calidam, & olea mollificãtia, & emplastra facta ex huiusmodi medicinis: ipsa enim uehementer sunt contraria ei, quod est necessarium de prohibitione effusionis. Et [s] redeas ad bolum armenum solutum in aqua frigida, aut cum oleo ros. & melius oleum ros. est illud, quod est ex rosis, & oleo: in oleo quippe est resolutio quædam: aut lentes decoctas cum rosis: aut merdasengi cum oleo ros. Si uerò ista non ualent, & quæ eorum cursu currunt, administra uolubilem, quoniam ipsa est uehementis iuuamenti in principio, & statu, & [t] alsirengi & alhasech, & apium, & albedarungi similiter. Et multoties quidem sedat dolorem uinum dulce mistum cum oleo ros. imò cõgelatũ uuæ, & parum ceræ super lanã: aut lana hyssopi infrigidata in æstate, & tepefacta in hyeme: aut spongia infusa in uino stiptico, aut aceto, & aqua frigida. Et crocus ingreditur in sedatione doloris. Quum ergo uides inceptionem apostematis incedere itinere exituræ, tunc dimitte infrigidationem: & incede in uiam eius, quod maturat, & [u] aperit. Quum autem apostema peruenit ad statum, tunc necessaria sunt qualia sunt anethum, & chamemilla, & maluauiscus, & semen lini, & similia: imò emplastra, quæ nominantur basilicon, & quæ nominantur diachylon. Et emplastrum de colcotar exsiccat absque dolore: & propter illud est eius administratio cõueniens, [x] quũ fit inflãmatio phlegmonis. Et est cõueniens quãdo non timetur agregatio: & melius est ut ponas super ipsam desuper lanam infusam in uino stiptico. Et caro minus indiget exsiccatione, quam neruus: quoniam neruus non redit ad suam complexionem cum exsiccatione parua. Et caro minoris necessitatis est, quæ pauciores habet arterias. Et multoties quidem cadit necessitas scapellandi ante maturationem. Et multoties ingeniatur in attrahendo apostema ex membro nobili ad ignobile, cum attractiuis: deinde curatur, & [y] aperitur. Et in apostematibus calidis, quæ indigent saniositate, emplastretur caput eius cũ psyllio, & cum extinctiuis in circuitu eius. Et liniatur ex epithimatibus, & emplastris cum penna, quoniam digiti lędunt ipsum.

r B. Alia litera infrigidare

s B. propera seu festinanter administra

t B. alsarmach

u B. saniē facit

x B. apud sedationem inflammationis

y B. Alia litera saniatur

ANNOT.

Et incipe cum repercussiuis &c. Digna est animaduersione quæstio, an semper in inflammationum principijs ea sint ex usu, quæ repellunt. Gal. 13. meth. generatim repellendum admonet. *Nostri tamen plures casus excipiunt. primo quidem, quando adenosas partes phlegmone occupat; uel propè particulam est principem. quando uenenata, aut multa, aut ualde crassa uel impacta materia est. quum crisim sequitur. quum à procatarctica fit causa. quum imbecilla est pars. aut plethoricum corpus. aut maxime dolorosa inflammatio est. Addidit author noster ad huius capitis initia, quando tumores puris corporibus occurrunt. Egent tamen limitatione hæc omnia. Primum enim quòd in glandosis [illegible] que partibus repellere liceat, testimonio est Gal. qui. 3. de comp. med. per loca in parotidibus repellentia, quamuis leuia & discutientibus multis permista admouisse morbi initio testatur: quæ tamen & in adenosis partibus, & prope cerebrum inflammatio est. Celsus quoque lib. 6. in ijsdem si sine morbo fiant primum esse ait experimentum reprimentium. De uenenata autem & multa materia, testatur certe id ipsum Gal. 3. de comp. med. per loca, ut plurimũ in inflammationibus repulsoriam curationem scribens conuenire: atque id maximè, quum neque malignum est, neque multum quod affluit, neque corpus humoribus ex æquo redundat. De crassa uerò quod aiunt, materia, quãuis non negem ob id in carbunculo pura repellentia à Gal. interdicit, quòd craßior materia est, quàm repelli queat. non hoc tamen reprimentia prorsus interdicit, sed moderatur, propterea'q; his ea quæ discutiunt, admiscentur. At, quod de impacto humore dicunt, uanum esse res ipsa ostendit, quando impacta iam materia morbi initium non est, de quo hic agimus. De critica quoque inflammatione, fatemur, si bona est crisis (arripiet enim quæ huiusmodi fuerit, ignobilem particulam, non nobilem) non esse reprimendam materiam naturæ consilio impulsam. at si mala sit crisis, feraturq; ad principem partem humor, quis neget hic esse repellendum? Quod uerò de procatarctica causa limitant, id sicuti ex hoc malè intellecto authore desumitur, ita non perpetuo obseruatur. Ait quidem hic de procatarcticis causis agens, si purum sit corpus utendum esse apostematis curatione inquantum apostema. utendum. s. præsidijs, quæ tumori iã facto conueniunt; non is tamen absolutè in omnibus à procatarctica causa tumoribus arcet repellentia. quin is, qui ulcera hoc in loco inter procatarcticas tumorũ causas ponit, non negarit in ulcerum inflammationibus reprimentibus esse utendum, si quando inflammatio in causas fuerit, ne curetur ulcus. Quum uerò à partis imbecillitate prohiberi hæc aßerũt, gratis admittimus: idq; etiam Gal. 13. meth. testatũ reliquit. sicuti tamen, si imbecillitas ea innati caloris quodammodo frigiditas fuerit, non uehemens exarsio; tunc ab ijs esse abstinendum certum est, quæ quia frigida sunt, repellunt; ita etiam in eodem imbecilli calore, quamuis non satis conueniant, quæ refrigerando reprimunt; non prohibentur tamen quæ astringendo id agunt. De plethorico autem corpore fatetur id ipsum Gal. 3. de comp. med. per loca antea citato, repercutiendum docens, nisi corpus humoribus ex æquo redundet. At quod de dolore asserunt, non ita absolute uidetur statuendum. quando enim inflammationi magnus coniũgitur dolor, perpẽdendum, an ob acriorem calidioremq; materiam dolor affligat, an ob nimiã tensionem. si ob tensionem, utendum profecto est relaxantibus non repellentibus, ijs præsertim quæ astringunt, & superficiem corporum quibus adhibentur, magis cogunt. si tamen ob calorem immodicum urget dolor; non uideo cur non refrigeres, repellasq;. Est ergo, de repellẽtibus in inflammationum principio euitandis nõ ita plane statuendum, ut hi asserunt. Verùm, si recte aduerteris in tot enumeratis casibus alia quidem repellentia prorsus interdicunt: alia nõ omnia interdicunt, sed quædam: alia eadem moderantur, non omnino reijciunt, quæ omnia licebit, ut ex ijs quæ diximus, colligas. De phlegmone uerò curanda, quod reliquum est, pete ex Gal. 2. ad Glauc. 13. meth. Paulus lib. 4. Itemq; repete quæ lib. 1. Fen. 4. doctr. 5. & ab Auicenna & à nobis fuere animaduersa.*

Cap. 6.

Cap. 2.

Cap. 16.

Cap. 2.

Cap. 16.

Cap. 2.

Cap. 2.

Cap. 1.

Herysipela.

Erysipela, & species eius. *Cap. 4.*

IAm sciuisti causas erysipelæ, & species eius in lib. primo. Et illa, ex quibus discernitur à phlegmone sunt, quoniam erysipela magis apparentem habet rubedinem, & [a] § puriorem. § Et ex phlegmone apparet rubedo ad nigredinem decliuis, aut uiriditatem. Et [b] § plurimum coloris eius est occultum § in profundo. Et rubedo erysipelæ destruitur per tactum [c] § statim, § & albet eius locus causa subtilitatis materiei rubeæ, aut separationis eius: deinde redit ueirociter: & non similiter est rubedo phlegmonis. Et uides in rubedine erysipelæ colorem croci, & citrinitatem: & non uides illud in rubedine phlegmonis. Et apostema erysipelæ non fit nisi in eo, quod apparet de cute: & phlegmone profundatur in carne etiam. Et erysipela [d] § est pura; § & non est ita phlegmon, [e] § & peruenitur quandoque ex caliditate erysipelę ad hoc ut comburat cutem: § Et [f] § eius uirulentia uesicat § & minoratur illud in phlegmone. Et pura non [g] § impellit § penitus, & phlegmon [h] § impellit, § & quanto plus multiplicatur additio sanguinis super cholericum, est [i] § impulsio § magis apparens, & dolor & pulsatio uehementiores. Et erysipela attrahit febrem uehementius, quàm phlegmon. Et quandoque consequitur ex caliditate erypelæ ut comburatur cutis: [k] § quare alteratur illud quod nominatur erysipela § & non est ita phlegmon: non est ergo inflammatio erysipelę minor inflammatione phlegmonis, imò plus. Verum tensio phlegmonis, & dolor eius est propter tensionem, & quandoque fit maior, qua propter dolor erysipelæ est minor. Et ubi plus accidit erysipela, accidit in facie: & incipit à lepore nasi augumentatur apostema, & expanditur in facie tota. Et quando accidit erysipela à fractura ossis sub cute, tunc illud est malum. Et tu quidem iam cognouisti diuersitatem inter erysipelam, & [l] § phlegmonem § in loco alio ab isto.

a B. clariorem
b B. plurimus color sanguinis eius est occult⁹
c B. à loco
d B. pura serpit seu ambulat
e ——— B.
f B. virulenta desiccat
g B. repellit manū tangentis
h B. penitus repellit
i B. repulsio tactui
k B. Alia lſa efficit illa quæ nominatur pruna
l B. phlegmonidem & inter phlegmoē herisipelatodem

Annot.

De erysipelate agit, quod ex tenuißima sanguinis fit parte, ut Gal. 2. ad Glauc. Et si enim idem in lib. de tumorib. præter nat. ex bilioso hoc fieri humore ait; est tamen, ut diximus, res intelligenda; fieri certè ex sanguine exquisitum erysipelas, sed eo tamen tenuißimo & feruido, ad bilis naturam accedente. Quanquā autē Gal. 14. meth. erysipelas carnis subiectæ partem nonnunquam occupare testatur; hic uero author in sola cute consistere asserit; non differunt tamen. quin Gal. 2. ad Glauc. hoc ipsum confirmat quū de exquisito erysipelate uerba facit. non est aūt exquisitum id de quo in 14. meth. Vnū hoc in loco Auic. scribit, de quo quis non mediocriter admiretur, quum ait, § & peruenitur quandoque ex caliditate erysipelæ & c. § erysipelas ait cò quandoque caloris tendere, ut cutem urat, & sui uiolentia bullas excitet. At Gal. 2. ad Glauc. si tenuior bilis fuerit, quod in superficie est, deuri solùm dicit; tumorem uerò, qui ex ea fit, herpetem simpliciter nuncupari. Item & in lib. de tumorib. præter nat. de herpete & erysipelate agēs, ex eo bilioso humore, qui cutem ulcerat, fieri herpetem; ex aquosa uerò sanie & sanguine erysipelas: quod priori minus ait eße acre, magisq; in tumorem attollere quàm ulcerare. Videtur ergo hic, author, id quod herpetis est, ascribere erysipelati, & unum cum altero confundere. Sed paucis. non negat eo loco Gal. erysipelas quandoque cutem deurere ulcerareq;: imò, quū minus acrem huius quàm herpetis materiam dicit, magisq; in tumorem attollere quàm ulcerare; ex hoc erysipelas quoque ulcerare innuit, magis tamen & frequentius attollere in tumorem.

Cap. 1.
Cap. 2.
Cap. 9.

Cura erysipelæ. *Cap. 5.*

OPortet ut euacues corpus in ea cum solutiuo choleræ. Et si indigent phlebotomia, phlebotoma etiam. Et phlebotomia quidem nō multum confert, nisi quando materia est inter duas [a] § cutes. § Si autem [b] § profunda § fuerit, tunc eius iuuamentum minoratur: & fortasse attrahit. Et si indigueris reiteratione solutionis uentris post phlebotomiam, fac illud secundū quòd [c] § calefit ex § duabus materijs. Deinde permuta te ad infrigidandū eam cū infrigidatiuis fortibus scitis in cap. phlegmonis: & cum effusione aquæ frigidæ: & fac illud donec alteretur color: pura enim [d] † § § destruitur cum alteratione coloris, & diminutione ipsius. Et ad ultimū infrigidatio in erysipela est magis necessaria, quoniam flamma, & dolor inflammatiuus in ea est plus: Et euacuatio in phlegmone est magis necessaria, quoniam materia in ea est magis inobediens, & grossior. Et oportet ut sit infrigidatio eius in principio fortis stipticitatis, ad hoc ut forsitan augumētetur eius stipticitas super ipsius frigus. Circa statum uerò sit ipsius frigus uehementius stipticitate eius. Et caue cum hoc ne redire facias materiam ad membrum intrinsecum, aut ad membrum nobile. Et caue iterum ne denigretur membrum, & fuscum fiat, & incipiat ire in uiam corruptionis. Et quando apparet aliquid de hoc, incede in contrarium uiæ stipticitatis, & infrigidationis. Et si fuerit erysipela [e] † § § super cutem, curetur ex scoria plumbi cū uino pontico bullito cum folijs siclæ bullitę cum uino: & curetur cum eo in quo est resolutio, & exsiccatio fortis cum infrigidatione. Et illud est sicut sumatur lanæ ueteris adustæ non lotæ pondus. ʒ. xij. & . s. carbonis de [f] § cortice § arboris pini tantundē, ceræ. ʒ. xx. scoriæ plumbi. ʒ. ix. sepi caprini ueteris abluti cum aqua. ʒ. xv. olei myrtini. ℥. v. Et iterum leuius illo emplastrum fiat ex scoria plumbi cum succo ruthæ, & oleo ros. & cera.

a B. materias
b B. pura
c B. existimatur esse de
d † B. seu clara
e † B. incedens
f B. intrinseca parte

Annot.

In erysipelatis curatione quæstio est, nū uenæ sectio si opportuna. Author noster eam probat, ubi est opus; conferre autem scribit non multum, nisi quum materia intra duas est cutes; minus uerò si profunda fuerit. Gal. de mittendo sanguine, nihil. Paulus tamen lib. 4. secandam ait humerariam si uires patiantur. Et Aetius hoc ipsum iubet, si sanguis redundarit. lib. 14. Discrepare ergo hi à Gal. uidentur. Sed fortasse non discrepant. Erysipelas, aliud diximus exquisitum solam cutem occupans: aliud non exquisitum, quod non cutem solùm, sed subiectam quoque carnem apprehendit. quod in sola est cute, ex tenuißima & feruenti materia fit: quam retrahere si uelis secta uena, non poßis. retrocedere enim non potest, quod in summam iam cuticulam euasit. At quod non exquisitum est, id non tam in summa cute, quàm in subiecta est carne. hoc uerò ex craßiori quàm prius, sanguine esse solet, & sanguini cōmista est bilis. si pura enim hæc

Cap. 2.

esset, non erysipelas, sed herpes fieret. quod uerò tale est, neque summam cutem, neque etiam profundiores partes occupat. & in eo mitti sanguinem iubet hic author: quando, materia intra duas cutes existente id ipsum consulit. At si rursum crassior materia fuerit, quæ erysipelas facit, tunc in profundis partibus & sanguini crassã coniungi bilem, & uitiatum propterea sanguinem significat. quo in casu, si insigniter uitiatus est sanguis, multũ pecces, si de mittendo sanguine cogitas: sin autem non multum sit uitiatus; non adeo tamẽ uenæ sectio confert, ut in superiori: quum & prauus ẽt sit sanguis, & cum eo non tam qui prauus est, sed etiam probum simul educas, malo adhuc derelicto. Probè ergo de secãda uena consulere hic author uidetur. Quòd tamẽ de ea Gal. non meminerit. ob id putamus, quia de exquisito erysipelate uerba facit. Paulus uerò, Aetius, & Celsus de non exquisito, quod ex bile & sanguine fit non multũ tenui: quòdve in facie & capite accidere consueuit, intelligũt. quo in casu duplici nomine secanda est uena, tum peccantis humoris ratione, qui non pura est bilis, sed biliosus sanguis: tum offensæ partis gratia, à qua toto ingenio retrahenda est fluxio. Hæc fortasse propositam dubitationem dissoluunt.

Et si fuerit erysipelas super cutem &c. § Multis hic locus dubitandi ansam præstitit; ita ut non defuerint, qui Auicennam erroris damnent, putẽtq; ab eo erysipelatis & herpetis nomina cõfundi. nempe ex plũbi scoria, astringente uino, & beta medicamentum pro erysipelate parat; quo Paulus lib. 4. in herpete utitur. Adde &, quum proximis, uerbis ait § Et cura cum eo, in quo est resolutio & exsiccatio § illud in hoc iubet, quod Gal. 2. ad Glauc. in herpete. Vtitur præterea etiam medicamento ex lana ueteri usta: quo itidẽ præsidio in herpete Paulus. Accedat ad hæc quod superiori loco dicebamus, quum enim supra erysipelas cutem deurere & bullas excitare asserat, quam rem herpeti Gal. ascribit, uidetur omnino alterum per altero usurpare. Sed ad hæc paucis. An erysipelas cutem deurat uesicetq;, supra explicuimus. Nunc autem, etsi his præsidijs in erysipelate hic utitur, non in omni tamen; sed in eo quod incedit super cutem, ut castigatior codex legit, eamq; depascit; tale enim non tantum erysipelas est, sed ulceratum. hoc uerò, quod ulcerat, non multum ab herpete differt, neque dissimilia præsidia exigit. quæ propterea, quamuis Paulus uel Gal. de herpete protulerint, erysipelati tamen ulcerato non minus commodi afferre, quàm herpeti possunt.

Cap. 20.

Cap. 2.

De formica [a] † § miliari. Cap. 6.

FOrmica est pustula aut pustulæ, quæ egrediuntur, & faciunt accidere apostema [b] § purum, § & ambulant: & fortasse ulcerant: & fortasse resoluuntur: & tu iam sciuisti causam uniuscuiusque illorum. Et color quidẽ formicæ ad citrinitatem est decliuis: & est inflammata cũ substãtia ueruchali, & rotunda: & secundum plurimum habet radicem latam, nisi quędam species eius [c] § acruhaurod, & est radicis paruæ § quasi sit pendens. Et sentitur in omni formica sicut punctura formicæ. Et ad summum omne apostema [d] § in cute § ambulatiuum, quod [e] § latitudinẽ § non habet, est formica. Verùm alia est miliaris, & alia est corrosiua secundum quod sciuisti. Et quando fit ulcus, & putrefit, appropriatur nomine putridi.

a † B. &

b B. paruum,

c B. quæ nominatur acruarod quæ habet radicem subtilem

d B. cutaneum

e B. profunditatem

ANNOT.

Herpetas intelligit. horum tres species fecit cap. 1. quum de tumoribus generatim uerba faceret. quod & Gal. in lib. dè tum. præternat. & Aetius lib. 14. quamuis Paulus lib. 4. duas tantum species agnoscat. Non uidetur Paulus Galeni scripta hac de re satis percurrisse. unde & de miliari herpete agens, de Oribasij sententia ex pituita & bile excitari ipsum ait; quasi id Gal. antea memoriæ non commendarit in lib. de tumorib. iam citato. Mirandum & de Auicenna uidetur; qui de herpete, quam formicam nuncupat, uerba faciens, simul etiam de uerrucis & myrmeciæ specie agat, quod ab herpete longe diuersum uitium est. Nos profectò, quum authorem hunc de tumoribus 1. capite agentem tres herpetum species enumerare, neque de uerrucis uerbum. quidem: quũ etiam de uerrucis in sequentibus agere ipsum animaduertimus; non possumus nõ admirari. suspicamurq; (quãuis Rasim, quem hic passim æmulatur, in eodem esse errore non ignoremus) in hoc quidem capite interiecta à quopiam ea uerba § et est inflammata & c. § usque ad ea § Et sentitur in omni formica &c. § ut legendum sit continuata serie. § Et color quidem formicæ ad citrinitatẽ est decliuis. Et sentitur in omni formica sicut punctura formicæ. § resectis cæteris; quæ certè uacant. In sequenti quoque capite ea sunt expungenda, quum ait § Et Gal. quidem dixit esse conueniens &c. § usque ad ea. § Illorum autem formicæ &c. § Non audemus tamen nos, hunc in tanto hominum odio tueri contentiosius: qui & errare ipsum potuisse certo scimus. Fieri nihilominus potuit, ut uerba illa à quopiam alio, qui Rasim legerit, interposita sint, quod illi interponenda uiderentur. Vt ut autẽ res hæc se habet, fluxisse profecto ex Rasi hunc errorem constat. cuius rei ansam Gal. uidetur præstitisse, qui. 14. meth. de herpete agens, de myrmecia quoque meminit. Neque tamen accusandi propterea tantum acriter Arabes hac de re sunt, quibus patrius sermonis usus quum sit, ut formicæ nomen & herpetas & myrmecias indicet; non est tamen ipsa res ignorata. sed de hac re satis.

Cap. 9.
Cap. 60.
Cap. 20.

Cap. 19.

Cap. 17.

Cura formicæ, & quæ eius cursu currunt. Cap. 7.

QVum non incipis in ea cum euacuatione humoris secundum quòd oportet, imò medicaris ulcus cum eo, quod sanat, redit ex alio loco [a] § cum nocumento, § & ex loco ipso: & non cessat [b] § humor facere corrosionem § post corrosionem. Et aqua quidem casei cum scãmonea iuuatiua est in euacuatione materiei formicæ, & ei similium. Via autem, secundum quam curatur formica, est, ut quæ ex ipsa est corrosiua, alienetur ab humectatione, quam iam administrasti in erysipela: humectatio enim non est conueniens ulceribus. Et administra in principijs eius prius [c] § † § § sicut lactucam, & nenuphar, & semperuiuam, & [d] uolubilem, § & portulacam. [e] § Et § si fuerit necessarium [f] † § § tunc quod sit sicut solatrum & proprie siccum, tritum: in ipso est exsiccatio: & sicut arnoglossa, & rubus, & lens: & post ipsam sauich hordei, & cortices granatorum, & rami uitis. Et quum timentur super eam corrosio, & ulcera, administra cum istis infrigidatiuis aliquid mellis, & similiũ, aut farinam thuris cum aceto. Et aqua, quæ currit ex ligno uitis humido, quum aduritur, & stercus ouium cum aceto, & stercus uaccinum cum aceto. Quum ergo corrosio, & ulceratio apparet, tunc

a B. propinquo

b B. corrodere cutim corrosione

c † B. non

d B. muscum aquę

e B. imò

f † B. administra

tunc administra trochiscos andaron cum uino stiptico aut aceto commisto, aut succo cucumeris asinini: & sal, & fel hirci: & ruta cum nitro: & piper [g] & nitrum cum urina pueri. & Gal. quidé dixit esse conueniens, ut sumatur aliquid sicut em buba, & ex extremitate pennæ, aut alterius rei, cuius extremitas sit acuta, quam posibile sit deglutire formicam, deinde penetret in circuitu eius usque ad profundum cum acuitate sua, deinde eradicentur cum ea formicę cum radice sua. Illorum autem formicæ, qui sunt sicut pueri, destruuntur, si intromittantur in balneum: & [h] nocet eis aer balnei: deinde egrediantur uelociter, & linian-tur cum oleo rof. & aqua rof.

g B. Alia litera aut

h B. imprimat in

ANNOT.

Habes de herpetum curatione plura ex Galen. 14. meth. Item & ex Paulo lib. 4. & Aetio lib. 14.

Cap. 17. Cap. 15. Cap. 60.

Cura miliaris. *Cap.* 8.

Miliaris similatur formicæ in curatione: uerum melius est in solutione eius ut sit in eius cathartico uirtus eius, quod est sicut turbit cum eo, quod soluit choleram. Et si est ibi [a] ex epithymo, est melius: quoniam necesse est illic esse ex melancholia, & phlegmate, quæ admiscentur choleræ. Deinde sumantur gallæ, & [b] fructus tamarisci. & cortices granatorum, & bolū armenum: aggregentur omnia illa in aceto, & aqua rof. cum tali quantitate [c] ne mordicent, & liniantur desuper cum penna. Et lac dulce est uehementer conueniens curationi huius ægritudinis. Et quando pertransit principium, oportet tunc ut curetur cum eis, quæ sunt, sicut caput piscis saliti adustum cum uino pontico. Et fortius illo quando necessaria est exsiccatio ultima, est ut sumantur folia albedarungi, & ponatur in eis calcadis, & administrentur. Et fortius hoc est, ut sumantur flos æris, & sulfur citrinum adustum, & fiat ex eis linimentum cum uino, aut aqua ligni uitis, quæ manat secūdum combustionem suam.

a B. uirtus epithimi
b B. alchermazech & sandali
c B. Alia litera qua

De pruna, & igne persico. *Cap.* 9.

Haec duo nomina fortasse absoluta sunt super omnem pustulam corrosiuam, uesicantem, adurentem, facientem accidere escaram, qualem facit accidere combustio, & cauterium. Et quandoque absoluitur nomen ignis persici de illis, super quod est illic pustula de genere formicæ comestiua, adurens, uesicans, in qua est aliquid ambulans: & [a] humiditas est cholericæ materiei, paucæ nigredinis, paucæ [b] putrefactionis, & est cum pustulis plurimis [c] † alteratis, quasi sit illic humor [d] & fœtor plurimæ ebullitionis & [e] eleuationis: & absoluitur nomen prunæ super illud, quod denigrat locum, & facit membrum habens colorem carbonis absq; humiditate, & est plurimæ nigredinis submersa, & eminentia eius est paruæ quantitatis lupinalis: & fortasse non erit illic pustula omnino, imò incipit in primis pruna: & totum illud incipit cum pruritu, sicut scabies. Amplius quandoque uesicat ignis persicus, aut pruna, & currit ex ea aliquid sicut currit à cauterizato cum combustione: & est locus cineritij coloris, niger, & quandoque est plumbeus: & est inflatio uehemens, qua circundatur absque rubedine uerificata, imò cum declinatione ad nigredinem. Et illud, quod appropriatur nomine prunæ, est [f] nigrę radicis, ignee, & est ei splendor prunæ. Et ignis persicus de eis ambobus est uelocioris apparitionis, & motus: & pruna est tardior, & profundior, & quasi materia eius est materia pustulæ, & impetiginis, sed est acutior in igne psico: Et quod ex eis accidit in carne, est uelocioris resolutionis. Et quod ex eis accidit neruis, est fixius, & tardioris resolutionis. Et unumquodque amborum est de cholera citrina adurente, permista melancholiæ. Et propter illud accidit ex eis ambobus, escara nigra. Et est quasi sit ignis persicus uehementius cholericus, & pruna uehementius melancholica. Et tibi quidem inest, ut nomines unumquodque amborum cum intentione, quæ aggregat ambo, prunam: deinde diuidas. Et similiter inest tibi, ut nomines ea ambo ignem persicum propter illam eandem intentionem, deinde diuidas. Et inest tibi, ut des unicuique intentioni nomen: & iam fecerunt totum illud, & non est plurima differentia in eo: & quandoque sunt cum [g] † formicæ speciebus [h] & miliaris malæ febres, uehementis caliditatis, pernitiosæ. Et quandoque accidunt ista causa pestilentiæ. Et multoties similantur phlegmoni, & tendunt ad nigredinem in principio rei, & proprie in [i] ætate sua.

a B. Alia litera est cholerica materia
b B. Alia litera concauitatis
c † B. paruis
d B. calidus
e B. commotionis

f B. niger & radix exiture seu apostematis est decliuis ad igneitatem

g † B. istis & cum
h ——— B.

i B. tempore uel in āno pestilentiæ

ANNOT.

Ex craßo & fæculēto sanguine ait Gal. 2. ad Glauc. duo carbonum genera oriri, alterum altero deterius: hoc uerò quod deterius est, pustulas dicit per summa cutis excitare, ijs similes quæ ex igne; quibus disruptis crustosum sub ipsis ulcus inuenitur. Hanc Galeni sententiam, si cum ijs conferas, quæ hoc in loco Auicennas, nihil prorsus differre animaduertes. prunam, & ignem persicum uocat carbūculum, prunam autem qui deterior est. Græci carbonem anthracem uocant, quamuis non ignoremus esse ex nostris, qui carbunculum idem eße cum igne persico & pruna, differre tamen ab anthrace opinantur: quem errorem ex Rasi lib. 22. tr. 7. fluxiße constat, diuersis capitibus de ijs tractante. De tumore hoc controuersia in Gal. dictis uidetur, quum. 2. ad Glauc. ex craßo & fæculento sanguine carbonem utrunque gigni aßerat quod etiam. 14. meth. & alibi. Idem tamen in lib. de atra bile ex atra bile eundem fieri scribat, quod alibi quoque affirmat. Cui partim aßentiri, partim dißentire author noster uidetur, ignem persicum & prunam oriri dicens ex flaua bile urente. permista cum melancholia. Verùm dißolui ab eodem Gal. quæstio hæc uidetur in lib. de tumoribus. ubi carbonum malignitatem decens eße ait, ut uel primo initio ex atra & exusta fiat bile; uel in ipso feruore per aßationem, sanguis melancholicus euadat: ita, quamuis carbo ex craßo & fæculento sanguine fiat; est tamen is feruidus, & ad flauæ exustæ, id est, atræ ipsius bilis naturam uergens. nulla ergo contradictio est.

Cap. 1. Cap. 1. Cap. 10. Cap. 4. Cap. 6.

Curatio prunæ & ignis persici. *Cap.* 10.

Necessaria est phlebotomia, ut euacuetur sāguis cholericus: & quando ægritudo est timorosa, tunc necessarium est ipsam approximare syncopi. Et fortasse est necesse, & propriè in pruna, facere scalpellationem profundam, ut egrediatur sanguis malus, constrictus in ea, qui est in natura ueneni. Et non fiat illud quan-

do materia est decliuis ad cholericam. Cura autem localis necessaria est ut sit, sicut cura erysipelæ. Verùm non oportet ut sit linimentum uehementis infrigidationis, sicut in erysipela: quoniam materia ad grossitiem est decliuis, & quoniam ipsa est taliter, ꝙ non tolerat ut redeat parũ ex ea ad interiora, quoniam materia est uenenosa. Et non licet ut administrentur ea, quæ sunt uehementis stipticitatis iterum, nam illa materia est tardæ resolutionis. Et non licet ut administrentur resolutiua, neque in principio rei quum apparet, neque apud quietem inflammationis, quoniam additur in qualitate materiei: imò oportet ut administres medicinas exsiccatiuas, in quibus est infrigidatio, & resolutio quædam cum expulsione; sicut emplastrum, quod fit de arnoglossa, & gallis, & lentibus, & pane plurimi furfuris: nam huiusmodi panis subtilior est in substantia sua: & emplastra istis similia de illis, quæ scripta sunt in antidotario: Et iterum gallæ cum aceto uini: Et alumen cum aceto uini. Et de medicinis bonis in hac hora, & post ipsam, est ut sumantur granata, acetosa, & scindantur, & decoquãtur cum aceto, donec leniantur, deinde terantur, & ponantur super pannum, & administrentur: ipsum enim conueniens est in omni hora: & eradicat hanc ægritudinem in principio, & statu. Et quandoque cadit in medicinis huius [a] ⸢apostematis⸣ nux recens, & folia eius cum sauich & uua passa, & ficus cum uino & oleo papaueris nigri: & melius est ut ex omnibus fiat emplastrum. Et de medicinis conuenientibus in pluribus horis sunt opium, & acatia, & [b] ⸢dragacanthum. similiter & cortices granatorum,⸣ de unoquoque quorum sumatur pondus. ℥.i. floris æris. ℥.j. semen hyusquiami al. Et huiusmodi medicinæ non ponuntur nisi super illud, quod non est ulceratum. In illo uero, quod de eo est ulceratum, est necessarium illud, quod fortiter exsiccet, sicut medicamen andaron, [c] ⸢farasiõ, & trochisci ranudros, & medicamen de keisim⸣ cum uino dulci, & cum rob: & reliqua, quæ dicta sunt in curatione erysipelæ ulceratæ, & formicæ miliaris. Et oportet, ut emplastrentur desuper emplastra in die bis, & in nocte semel & bis. Et non administres [d] ⸢exsiccatiua⸣ quantum potes, quoniam ipsa addunt in malitia ægritudinis. Et oportet ut tu subuenias ei, quod continet locum, & loca adustionis cum bolo ar. & aceto, & aqua, & reliquis, quæ infrigidãt & repercutiunt. Et id, qđ est propinquius illo, est lana hyssopi infusa in uino. Quum ergo quiescit inflammatio, & remanent ulcera, curentur cum eis, quæ sunt sicut emplastra [e] ⸢de merdasengi, & emplastra diabuticiaron⸣ & cum reliquis medicinis ulcerum corrodentium prædictis in antidotario. Et nux antiqua unctuosa est conueniens ignipersico in hac hora.

a B. Alia litera hora

b B. Alia litera draganthum suri & cortices æris

c B. prasium & trochisci tulundurus & medicamen alchasur

d B. Alia litera putrefacientia

e B. alrasebe & emplastrum dia buthamun

ANNOT.

Orditur statim à uenæ sectione. At contra, quum bilis exuperet, & ea quidem atra, repugnare principijs Auicennæ id præsidium uidetur, qui superante bile nunquam sanguinem educit. Verùm, sicuti in superiori capite dicebamus. Fit quidem carbo ex sanguine, sed ex feruido & crasso: proptereaq; sectione uenæ est opus; tum ob id, tum quòd carbunculo semper ferè plenitudo coniũgitur, ut Gal. 2. ad Glau. At de extrahendi sanguinis copia rursum quæstio est larga ne an parca esse debeat. Sanè author noster ad animi deliquiũ ubi formidabilis est morbus mitti sanguinem iubet. cui & Gal. 14. meth. & Aetius lib. 14. & Paulus lib. 4. assentiuntur. Contra tamen, quum sanguis craßior sit ad bilem atram, exustam, uergens: unde & repellentibus in hoc morbo abstineri Gal. monet. 14. meth. quòd repelli ob craßitudinem eius materia nequeat: quum præterea id uitij genus ex eorum sit numero, qui plerũque maligni quidpiam retinẽt (carbunculi enim in pestilenti constitutione frequentes sunt) non uidetur tam copiosa sanguinis euacuatio satis opportuna. Sed paucis. magnarum inflammationum potißimũ remedium est uenæ ad animi deliquiũ sectio ut testatur. 1. aph. Gal. magnus uerò morbus carbũculus est. Et si uerò malignum ferè semper quidpiam hoc tumorum genus secum aduehit, non semper tamen pestilens. In pestilenti abstinendum à sanguinis mißione & copiosa & parua. at in alijs, qui ob acriorem & feruidiorem uim maligni sunt, non est ea cõmodius præsidium aliud: hæc enim feruidum sanguinem refrigerat, & increscentem tumorẽ cohibet. neque uerò alioqui sanguinis crassitudo, eius. s. qui tumorem facit, uenæ sectioni reluctatur, quæ non eum qui fluxit, sed qui influit, quiue fluxurus est, retrahit. Quod reliquum curationis est, pete ex Gal. 14. meth. Paulo lib. 4. & Aetio lib. 14. Dubitant autem hoc in loco nonnulli, suspectumq; habent Auic. præsidium, quod hoc in loco ex malis punicis, itemq; ex bolo armena parari iubet, ob id uidelicet quòd hæc Galeni indicationib. nõ respõdeant, qui profectò & repellendum & unà discutiendum ait, quum hæc tantum reprimant. Verum ad hæc. de præsidio ex punicis malis æmulatur author noster Paulum & Aetium, quamuis Aetius solos cortices exẽplis interioribus in usum uocet. neque id repellendi aut discutiendi, sed sanam partem à praua separandi gratia admouetur. De eo uerò, quod ex bolo armena, alia ratio est. nam præterquam quòd inest maligni semper carbunculis quidpiã, cui prauæ qualitati summe efficax præsidiũ bolus armena est aceto subacta; prohibet etiam ne ad feruentem particulam copiosior succus irruat, & ipsum quoque feruorẽ refrigerat: ac præterea nõ mediocriter olei gratia, quod huic medicamento admiscetur, relaxat, & tumoris duritiem emollit. non ergo medicamentum hoc, quod multorum alioqui usuum, damnandum est.

Cap. 58. Cap 25. Cap. 10. Cap. 10. aph. 23. Cap. 10. Cap. 28. Cap. 58.

De uesicis, & inflationibus. Cap. 11.

INflationes accidunt secundum duos modos, quorum unus est propter aquositatem, quæ expellitur ex ebullitione in humoribus, cum qua eleuatur materia subito ad illud, quod est sub cute, & inuenit cutem spissiorem, quàm illud, quod est sub ea, quare non penetrat in eam, imò remanet inflatio aquosa. Et secundus est, ut sit loco aquositatis sanguis, quare fit pus desubtus.

De cura inflationum. Cap. 12.

MVndificatio quidem corporis cum phlebotomia, & similibus est secũdum quòd sciuisti: & administretur regimen, & cibus secũdum modum, qui est dictus. Et ponatur super eas in primis quum apparent, quod sit sicut lentes coctæ cum aqua, & sicut cortices granatorum, aut cortices ramorum eorum decocti cum aqua: totum illud ponatur secundum ꝙ scis in loco suo post decoctionem, & leuitatem, tepidum.

Si autem exierint uesicæ, & uolueris ipsarũ curationem: quoniam illæ, quæ sunt in grossiore cute dolent, oportet ut aperiantur cum acubus, & curat quod in eis est: & quæ de eis sunt subtiles, aperiuntur per se. Et non oportet ut tardetur, imò aperiantur etiam: & exprimatur, quod est in eis cum facilitate, paulatim. Deinde non euacuantur, aut ut sanentur, aut ut ulcerentur. Et si ulcerantur cum emplastris, quæ fiunt de cerusa, & quæ fiunt † de merdasengi, & similibus: & proprie quando cadit in eis sicut ireos: & emplastris erysipelæ quando ambulat, & corrodit: & formicæ, & reliquis, quæ diximus. Medicamen compositũ etiã. Recipe merdasengi. lib. j. olei ueteris. lib. j. s. arsenici. lib. j. decoquatur merdasengi cum oleo donec non adhæreat, deinde fundatur super ipsum arsenicum. Et iterum medicamen conueniens ei, quod de ipsis accidit super testiculos, & labia, & eis similia, & ad ultimum supra membra, quæ uehementer indigent exsiccatione. Recipe colcotar, & calcadis. viij. de unoquoque[a] § foliorum rosæ §. ij. terantur cum aqua, & administrentur: & similiter fimus caprinus cum melle. & quum cadũt escaræ, & carnes corruptæ, & apparet caro sana, tunc curetur cura[b] § uulnerum planorum. § Et cadere quidem faciunt escaras, & carnem malã medicinæ notæ. Et in Alexandria faciunt eas cadere cum herba nominata[c] § sereicis, § & iterum tarbehasis: Et oleum de alhacuen est bonum ad deiiciendum eas. Et ad ultimum administratio causus escaræ, & curationis residui cũ curatione uulnerum sanorum, est conueniens ualde. Medicamen bonum expertum antiquorum, quod quidã modernorum concesserunt. Recipe sarcocollæ, & aloes, & olibani, & cerusæ, & † ziniar omnium æqualiter, & quãtum est totum de bolo armeno, & fiant ex eis formæ similes auellanis: sumantur, & dissoluantur cum aceto, & aqua, & liniatur cũ eis locus ponendo[d] § epithema super ephitema § donec accidat in eo contractio uehemens, fiat escara: & tunc aut cadet per se si fuerit sub ea humiditas: aut est necessarium ut[e] § radas § eam, & facias ipsam cadere, & non cesses facere illud, donec cadat totum.

† lythargiro
a B. baurach
b B. exiturarũ simplicium
c B. sarachias
† æruginis
d B. linimentũ super linimentum
e B. eradices

De † essere. Cap. 13.

† epinyctide

ESsere est pustula parua[a] § lata § sicut uesicæ, & ad aliquantulam tendens rubedinem, & pruritum faciens, & angustiam: eueniens subito secundum plurimum. Et accidit quãdoque ut currat ab ea humiditas: & fortasse est sanguinea. Et secundum plurimum fit uehemens in nocte, & eius angustia fit in ea uehementior, & eius tristitia. Et causa eius est uapor calidus eleuatus in corpore subito, aut à sanguine cholerico, aut à phlegmate baurachio. Et sanguinea quidem est uehementioris rubedinis, & caliditatis: & uehementioris & uelocioris apparitionis. Et phlegmatica est minor in omnibus illis: & uehementia phlegmaticæ est in nocte plusquam uehementia sanguineæ. Et quum essere inuadit locum amplũ, tunc si non fiat phlebotomia, timetur febris terțiana. Et oportet ut fiat phlebotomia in spatio, quod est inter illud, & inter[b] § statum. §

a B. superficialis
b B. Alia litera principium

De cura essere. Cap. 14.

SI sanguis quidem fuerit uincens, tunc oportebit ut in primis perueniatur ad phlebotomiam: deinde consequenter adhibeatur solutiuũ choleræ, si tolerauerit uirtus, quod sit sicut, quod fit de duabus partibus myrobalanorum, & parte una hiere, cuius potio sit. ℥. iij. in sirupo acetoso: Et seda eam cum eis quæ sint sicut tamarindi, & aqua duorum granatorum cum corticibus suis: aut aqua granati[a] § acetosi § cum cortice suo: & infusione chrysomilorum, & aqua lactis acetosi, & trochiscis de spodio camphoratis cum aqua granatorum: Et dare in potu aquam calidam in die multoties, est ex eis, quæ conferunt ei; & lenire naturam habentis eam. Et de eis, quæ sedant eam, est infusio sumach colata, de qua sumantur. ℥. iij. Et ex cibis[b] † § basil, § & acetum cum oleo[c] † § ta- § de amigdalis,[d] § & sisamino, & oleo cum aqua uuæ acerbæ § & lacte acetoso. Si autem humor fuerit baurachius, euacuetur corpus cum myrobalanis, & cum turbith, de quo sit quantum est medietas myrobalanorum: & sit potio eius. ℥. iij. Et detur infirmo de nuce cupressi humida. ʒ. j. cum aloes. ℥. j. Et sumatur crocus hortulanus, & teratur, & concutiatur cum aceto, & sumatur in potu. Aut detur in potu aqua magræ, aut aqua urcei noui. Et ad phlegmaticã sumatur cubebæ. ℥. i. cum tribus. ℥. zuccari, & pondere. ℥. iij. seminis agni casti in lacte dulci. Et de eo, quod est expertum, & conuenit in omni specie, est istud. Calamenthi. ℥. ij. spodij. ℥. ij. rosar. rubearum. ℥. s. camphoræ Kirat. j. detur in potu cum aqua granati acetosi. Aut sumatur in potu[e] § sauina, § quum est ieiunus.

a B. Alia litera muzi
b † B. eius sunt althassil
c † B. oleum
d B. dulcib9 cũ aceto & oleũ cũ aqua agrestæ
e B. abel

De[a] § esthiomeno, § & differentia inter granægrnas, & † aschachilos. Cap 15.

a B. corrosione & corruptione membri
† sphacelos

SErmo de his rebus est proportionalis quodammodo sermoni de rebus, quarum rememoratio præcessit. Dico ergo, quòd membro accidit corruptio, & putrefactio ꝓpter causam corrumpentem complexionem eius, & spiritum animalem, qui est in ipso. Aut propter aliud prohibẽs eum peruenire ad ipsum. Aut propter aliquid congregans utrasque intentiones: sicut uenena calida, & frigida: & ea, quæ cum sua substantia sunt contraria spiritui animali. Et sicut apostema, & pustulæ, & ulcera mala ambulatiua uenenosæ substantiæ. Et ea, in quibus erratur, sicut erratur in effundendo oleum in ulceribus ꝓfundis, quare putrefit caro. Et cum infrigidatione uehementi super apostemata calida, quare cor rumpitur complexio membri, quæ est in ipso. Prohibens autem[b] § eum peruenire ad ipsum, aut aggregans utranque intentionem: prohibens quidem § est oppilatio: & illa oppilatio, aut est accidentalis[c] † § § primitiua, sicut constrictio quorundam membrorum in radice sua, fortis: nam illa quando perseuerat, corrumpit membrum propter retentionem spiritus animalis ab eo: aut retentionem uirtutis sparsæ super spiritũ animalem, qui est in ipso, qui expanditur ex corde, & anima: quare corrumpitur complexio eius, & moritur. Et quandoque fit propter oppilationem corporalem, sicut apostema calidum, malũ,

Alia litera b —— B.
c † B. a causa

fixum, magnum, grossæ materiæ oppilans meatus, & introitum anhelitus, quo indiget spiritus animalis:& hoc cum hoc, quòd retinetur, etiam corrumpit complexionem. Et quod de hoc est in principio, & non corrumpitur cum eo sensus eius, cui est sensus, nominatur gangræna: & propriè, quod est phlegmonides in principio. Et qđ ita confirmatum est, ut destruatur sensus eius cui est sensus, & illud est ut [d] § destruatur § caro, & quod ipsam sequitur, & usque ad os, siue sit incipiẽs, aut succedens apostemati; nominatur† aschachilos. Et quandoque gangrænæ fiunt aschachilos: imò sunt uia ad ipsam: & totum hoc accidit in carne. & accidit in osse [e] † § § Et quum eius corruptio incipit perambulare in membro, & apostematur, quod est in circuitu corrupti, & fortasse peruenit ad corruptionẽ; tũc dicitur [f] § totum § accidens [g] § esthiomenus. § Et dicitur dispositio partis membri, quæ iam [h] § putrefacta § est [i]. † § § & nisi esset propter grossitudinem materiei suæ, non adhæreret, sed expelleretur.

d B.corrũpatur
†sphacelos
e †B. & alijs
f —— B.
g B.corrosio
h B. corrupta
i †B. putrefactio
Alia litera & dicitur dispositio partis mẽbri quod est putrefactũ mors & nisi esset grossitudo materiei tunc ipsa non adhæreret sed expelleretur

ANNOT.

Phagedænam, gangrænam, & sphacelon intelligit. Quamuis enim sint, qui per esthiomenon, herpetem exedentem sumi uelint; quia tamen antea, quum de formica ageret, & de exedente uerba fecit; existimamus phagedænã hic ea uoce significari, affectum ab herpete exedente in hoc diuersum, ut Gal. in lib. de tumor. præter nat. quòd hæc cum cute quæ subiecta quoque sunt attingit, herpes uerò solùm cutis exulceratio est. Italis uocari phagedænam lupam arbitramur. Quid hi singuli affectus sint, quid gangræna & sphacelus, abũde Gal. & 2. ad Glauc. & in lib. de tumorib. de phagedæna uerò in eodem de tumorib. Quum gangrænam ait hic author ex interclusa animalis spiritus & animæ uia fieri, uitalem spiritum intelligit: id quod & alij aduertere. alioqui, animalium obstructio paralysim atque id genus uitia solet parere, non gangrænas. animalem autem hic spiritum uocat, quasi animæ sedem; quem etiam à corde proficisci ait, ut tu quem nam ipse spiritum dicat, statim intelligas. Quòd si in exacto uocum rigore persistas, ut stare quosdam uideo; quòd animales spiritus dicat, non est rationi dissentaneum. in gãgræna etenim quod primo loco pati animaduertis sensus est, ut excludi animalis spiritus uideatur. procedente tamen morbo etiam uitales prohiberi depræhendis. ut propterea non tam grauiter hic sit lapsus, ut ij putant.

Cap. 13.
Cap. 9.
Cap. 13.
Cap. 6. & 8.

De cura Cap. 16.

DE gangrænis quidem, dum in principio pseuerat, speratur quòd sanetur. Quum autem confirmatur corruptio in carne, tunc necessarium est accipere totum ipsius. Quum ergo uides membri colorem alterari, & est in uia putrefactionis; tunc oportet ut succurras liniendo ipsum cum eo, quod prohibeat putrefactionem, sicut est bolum armenum, & terra sigillata cum aceto. Si autem illud non ualet, non inuenis excusationẽ, quin scalpellationem profundam facias diuersorum modorum in locis, & ponas sanguisugas, & phlebotomes uenas proximas ei paruas, ut accipiatur sanguis malus cum cautela eius, quod circundat locum, sicut cum epithematibus prædictis. Et ponatur super ipsum locum scalpellatum, quod prohibeat putredinem, & sit ei contrarium, de illis, quibus inest profundatio fortior, sicut farina erui cum sirupo acetoso, aut cum farina fabarum: et propriè permista cum sale. Et de illis, quæ desuper liniuntur, est assa, & semen urticæ etiam, & aristologia rotunda, & succus foliorum [a] § acori: § de unoquoque sumatur pars una, floris æris pars media. terantur cum aqua, donec fiat secundum spissitudinẽ mellis: & line cum eo [b] § uulnus, § & in circuitu eius. Et de medicinis prohibentibus corrosionem. est, ut sumãtur floris ęris, & mellis, & aluminis æquales partes, & liniatur cum eis: prohibet enim & facit cadere illud, quod est putrefactum, & seruat illud, quod sequitur ipsum. Si autem pertransit dispositio dispositionẽ apostematis, & dispositionẽ corruptionis coloris eius, & incipit peruenire in mollitiem, & humectatur parumper; tunc hæc est inceptio eius in putrefactione; quare oportet ut puluerizetur super ipsum aristologia rotunda, & gallæ æquali mensura acceptæ, donec desiccetur. Et similiter dragacanthum iterũ, & colcotar sunt bona, propriè cum aceto. et folia nucis, & similiter cucumeris asinini, aut succus eius epithimando. Quod si pars carnis incipit corrumpi, incide eam. aut fac eam cadere cum eis, quæ sunt sicut trochisci andaron, & fortius eis calcadicon. Quumque fecerit cadere ordinem unum, succurre cum butyro ponendo desuper: deinde fac cadere secundo, donec peruenias ad [c] § cutem § sanam. Et dragacanthum rubeum est puluerizatio bona super mollitiem, & putrefactionem. Et quãdo apparet putrefactio, non [d] § expellas cum incisione & consumptione, quoniam § magnificatur malum. Et quando magnificatur apostema in circuitu putrefacti, tunc laudatum est ei sauich cum succo hyusquiami al. uerùm apud me nõ est bonum ei: imò oportet ut huiusmodi administrẽtur super locum sanum, ut prohibeat ab ipso, & repellat. Et quum inciditur membrum, quod putrefactum est, tunc oportet ut cauterizetur illud, quod [e] § continet § ipsum cum igne: quoniam illud est [f] § cum cautela § aut cum medicinis cauterizantibus, adurentibus: & proprie in membris facile suscipientibus putrefactionem, propter caliditatem suam, [g] § quia superfluitates calidæ approximant ei § sicut sunt testiculi, & anus: hæc est ergo quantitas, quam diximus hic. Et tu quidem inuenies in sermone nostro, qui est de ulceribus putrefactis, quod oportet te addere huic capitulo.

a B. persicorũ
b B. ulcus
c B. carnem
d B. non prætermittas incisionem aliter. n.
e B. circuit
f B. curatio bona
g B. uicinitatẽ superfluitatum currentium ad ipsa

ANNOT.

De grãgrænæ curatione abunde agit Gal. 2. ad Gla. agit Paulus lib. 4. & Aetius lib. 14. Item & Celsus li. 5. Vbi grangræna in sphacelum abijt, consulunt medici de affecta parte abscindenda. nempe quæ, quum refici amplius nequeat, proximas etiam corrumpit. At ubi agendum hoc est, quæritur nũ id solum quod noxiũ est, detrahendum, an etiã sani quidpiã. Gal. Aetius & Paulus præcidi aiunt oportere quo sanam partem attingit: ut nihil prorsus putridi ac cariosi relinquatur. At Celsus lib. 7. ex sana potius parte aliquid excidi iubet, quã ut ex ægra relinquatur. Discrepare ergo Gal. à Celso uidetur. Sed uerè non discrepat, si recte aduerteris. nam neque Celsus secari sanam partem iubet: sed & loco, citato,

Cap. 9.
Cap. 19.
Cap. 56.
Cap. 26.
Cap. 33.

Cap. 26.

citato, & li. 5. usque ad sanum corpus excidendum ait. Illud tantum innuit, quòd si modo in alteram partem sit inclinandum, de sana potius parte est detrahendum, quàm uitiati quidpiam relinquendum: de qua re Gal. nihil. An uero id agendum quod Celsus consulit, uel potius contrà; res ipsa docet. Certè ea est huius morbi uis malignitasq́; ut si quidpiam praui superfit, quod reliquũ est, infici oporteat, & in eundem statum morbum recidere. propterea; tutius uidetur aliquid ex parte sana abscindere, quàm eius uitij semina remanere. Contra tamen sæpenumero & animi deliquia, & sanguinis fluxiones & conuulsiones sequuntur, si de sana parte feces, quæ non minus negocij medicis plerunque faciunt, quàm affectus prior. Vbi igitur ut hanc rem absoluamus. neque craßior quæpiã uena astiterit, neque neruosus locus fuerit, sed solam carnosam partem morbus occupat; uidetur certe compendiosior curatio, ut etiam de sana parte abscindas, quàm ut quidpiam corrupti superfit, in quo postmodum extirpando diutius labores: probaturq́; propterea in hoc casu Celsi potius consiliũ, quàm alterum. At si eorum symptomatum discrimen impendeat, quod non tamen semper impendet; satius uidetur, ut recentiores sequutus, quod putridi est reliquum candenti ferro exuras, quàm ut de uiua parte abscindas.

†bubone pestilenti

De † althohoin. Cap. 17.

Ntiquißimi antiquorum nominauerunt eum nomine, quod translatum est in arabico [a] § althohoin§ omne apostema existens in membris glandosæ carnis [b] § aut alibi. § Et sen sibilia quidem sunt sicut caro glandosa, quæ est in [c] § maxilla, & origine§ linguæ. Et illa, quæ sensum non habent, sunt sicut caro glandosa, quæ est [d] § in mamilla, in§ subascellis, & inguinibus, & eis similibus. Deinde dictum est post hoc [e] § ei, § quòd est cum hoc apostema calidum [f] † § perdens: § deinde dictum est§ [g] § apostematio perniciosa§ propter conuersionem materiei eius ad substantiam uenenosam, quod corrumpit membrum, & alterat colorem eius, quod [h] § sequitur ipsam§: & quandoque resudat sanguinem, & uirus, & similia illis: & adducit qualitatem malam ad cor ex uia arteriarum; quare accidunt uomitus, et pulsus cordis, & syncopis: & quando eius accidentia fiunt uehementia, interficit. Et uidetur, quòd primi nominabant hoc postremum [i] § carmata. Et est necessarium, ut sit deterius eorum illud, quod accidit § secundum plurimum [k] † § in subascellis, & inguinibus, & post aures [l] † § propter uicinitatem [m] § eius § ad membra, quæ sunt uehementius principalia. Et saluius [n] § althohoin mortalium § est illud, quod est rubeum: deinde citrinum: Et ex eo, quod ad nigredinem est decliue, non euadit aliquis. Althoin quidem multiplicantur in pestilentia, & in regione pestilentiali. Et inueniuntur nomina græca rerum, quæ assimilantur althoin, sicut tursios, & [o] § carmata § & carmakile, & furios; uerum apud nos non est magna distinctio inter eorum nominationem.

a B. althaun
b B. & alhalibre
c B. collo & mamillis & radice
d —— B.
e B. de illo
f † B. deinde dictum est de illo quod est cum hoc apostema calidum perniciosum
g B. de omni apostemate pernicioso
h B. ipsi uicina sur
i B. Alia litera chumata & ex necessarijs est ut huiusmodi apostemata per nitiosa accidat
k B. in mẽbris debilibus sicut
l † B. & deterior a eorum sunt illa, quæ fiunt sub ascellis & post aures
m B. corum
n B. althoin
o B. cumata

ANNOT.

Bubonem proculdubio pestilentem intelligit, quamuis aliqui de carbunculo pestilenti agi uelint. bubonem nempe testatur Paulus lib. 4. febribus pestiferis plurima ex parte superuenire, quod author noster de altohoin. & buboni similia sunt, terminthum, phymata, & phygethla, quæ author noster ijs nominibus tursios, carmata, & carmachile, & furios, uidetur significare, quũ alioqui de carbunculo nihil eiusmodi sit, quod ostendas.

Cap. 22.

De cura. Cap. 18.

Vacuatio quidem cum phlebotomia, & cũ eo, quod tolerat hora, aut quod fit necessarium ex eis, quæ educunt humorem putrefactum, est necessaria. Deinde oportet ut reuertaris ad cor cum defensione eius, & confortatione ipsius cum eis, in quibus sint infrigidatio & odoramentum, sicut acetositas citri, & [a] § miuæ, § & rob pomorum, & cydoniorum, & sicut granata acetosa, & olfactus sicut rosarum, & caphoræ, & sandali. Et cibus sit sicut lentes cum aceto: & sicut cibus cũ aceto ualde acetosus, factus ex carnibus [b] § arahengi § & hœdorum. Et oportet, ut [c] § roretur mansio infirmi cum aceto plurimo, & folijs salicis§ & uiol. & ros. & nenuphare, & similibus. Et ponantur super cor epithemata infrigidantia, confortantia, ex eis, quæ cognoscuntur de medicinis habentium pulsum cordis calidum, & habentium pestilentiam. Et ad ultimum regantur regimine habentium aerem pestilentialem. Althoin uero ipsum, & quod currit cursu eius de eis, quæ nominata sunt, curetur in principio cum eis, quæ constringunt, & infrigidant cum spõgia infusa in aqua, & aceto, aut in oleo ros. aut oleo de pomis, & arbore masticis, aut oleo de myrto. ista fiant in principio: [d] § in statu uero § curetur cũ [e] § scalpellatione§ si poßibile est, & fiat ut currat, quod est in ipso: & non dimittatur ut [f] § brunum fiat, § quoniam additur uenenositas eius. Et si indiget uentosis sugentibus cum subtilitate, fiat. Et in illo, quod habet substantiam exituræ, oportet ut [g] § administretur § apud statum eius, aut circa statum eius cum [h] § apertione. § Et quando est illic febris, [i] § tardabis cum infrigidatione, ne reducas cum ea materiam retro. Et apertio § quidẽ fit cum eis, quæ sunt sicut embrocha cũ aqua chamæmillæ, & anethi, & reliquorum [k] § aperientiũ § subtilium, quæ dicemus in capitulis uulnerum. Dixerunt [l] § carmata autem, & sephiros, confert§ emplastrum de capillo ueneris: & atriplice, & uolubili, & radice [m] § hybisci cum pauca gumma pini§ & melle cum uino: aut [n] § gluten§ cum gumma pini: & ceratum, aut sordes aluceariorum apum: & lu pini infusi in aceto: aut radix cucumeris asinini cum glutino albotin: aut nitrum cum ficubus, aut cum [o] § fermento. §

a B. limonis
b B. alteiugi
c B. circundetur locus infirmi cum niue pluri ma & folijs Kalef
d B. &
e B. scarificatione
f B. congeletur
g B. occupetur
h B. facientib⁹ saniem
i B. tunc declinã ad infrigidãtia & non fit illud superflue ut non retrocedat materia ad posteriora & saniatio
k B. facientiũ saniem
l B. cumata autem & mecacalius conferunt
m B. maluauisci cum pauco ammoniaco
n B. debach
o B. Alia litera giemeigi

ANNOT.

In pestifero bubone à uenæ sectione curationem orditur. At contra Rasis sanguinis mißionem interdicit. Verùm repetenda pro huius quæstionis dissolutione ea, quæ antea de pestilenti febre diximus. Cautè hic author sanguinis uacuationem proponit, de uirium tolerantia mentionem faciens. Neque uerò hic locus sententiam nostram de uenæ sectione in affectu pestilenti deturbat, qui ubi facta iam febris est pestilens, nullo pacto secari uenam uelimus. quum aliud sit de pestifera loqui febre, quæ communis toti corpori est morbus; aliud de pestilenti bubone, in quo totum corpus rectè se habet, ea excepta particula in qua est bubo. Non negarim tamen

citißime uniuerso corpori id uirus communicari, & febrem accendi: quo in casu nos omnino à sanguinis missione abstinendum putamus, quamuis in ijs qui à uirulēto sunt quoniam demorsi, ubi dispersum per totum corpus est uirus, qui casus est huic similis, Paulum sanguinem statim detrahere non ignoremus.

De apostematibus accidētibus in glandulis. Cap. 19.

Apostemata glandosa, quæ non incedunt uia [a] § atangarij § quandoque accidunt in loco aliquo casu in crisibus: & quandoque cadunt casu expulsionis à membris radicalibus. Et fortasse attrahunt ea, ulcera & apostemata alia super extrema, ad quæ currunt materiæ, [b] § in uijs quarum incedunt§ carnes illæ: quare [c] § inuoluuntur cum§ eis, sicut accidit inguini, & subascellæ ex apostematione amborum in eo, qui habet scabiē, aut ulcera super pedes, & manus. Et quandoque sunt cum repletione corporis. Et quandoque nō est in corpore plurima repletio. Et eorum cura [d] † § § est diuersa à cura apostematum aliorum [e] § in principio, cum expletione; & non§ administratur in eis illud: imò euacuatio per phlebotomiam, & solutionem uentris est illud, quod est necessarium. Curatio uerò alia [f] § prolongetur§ in eis, si possibile est, donec declaretur dispositio. Nam, si fuerit secundum semitam crisis, aut secundum semitam expulsionis ex membro principali, tunc non oportet ut prohibeatur omnino: imò trahatur ad membrum quacunque attractione est possibile, & etiam cum uentosis. Si autem fuerit propter multitudinem repletionis, tunc euacuatio est radix: & minoratio cibi, & subtiliatio. Et non administres expulsiua, imò mollificatiua; ita tamen ut non administres mollificatiua iterum absque euacuatione: fortasse enim eueniet illud super membrum cum attractione materiei plurimæ; imò quando administras mollificatiua, euacua cum hoc: & trahe materiam ad diuersum. Timor enim in expulsiuis est reditus materiei ad uiscera, & ad membra principalia: Et timor in mollificatiuis, est attractio materiei plurimæ. Et euacuatio, & declinatio materiei securant ex nocumento mollificantium. Et quando dolor fit uehemens, tunc necessarium est ut sedes ipsum cum eis, quæ sunt sicut lana infusa in oleo calido: deinde adde in eo salem in fine eius, donec sedetur dolor [g] § statim,§ & in primis fortasse addit in dolore. Et quando corpus est mundum, aut mundificasti ipsum; tunc resolue, & non cures. Et quandoque ualet in resoluendo illud, quod est sicut farina tritici: & saluius illa est farina hordei. Et fortasse magnificatur per resolutionem fortem apostema, quare nō administretur, nisi quando est necessaria repulsio ex membris principalibus, & attractio materiei ab eis ad apostema, timendo super illa principalia. Et multoties quidem sanat ea in principio oleum calefactum, quod effunditur solum. Verùm quando apostema est in [h] § quantitate, & substantia sua molle, § in membro nobili, sicut mammilla, & testiculo, & non timetur ex prohibitione eius nocumentum; tunc prohibe, & repelle: sed quando sentis declinationem ad duritiem, tunc lini ubicunque sit.

a B. althohoin
b B. quæ incedunt in uijs in quibus sunt
c B. firmātur in
d † B. sicut sciuisti
e B. in hoc ꝙ in eis non incipitur cū repercussione, neq; cū festinatione
f B. expectetur
g B. Alia litera deinde resoluat Alia litera cum eo qd' resoluit
h B. carne molli vel laxa aut

Annot.

Bubonum non pestilentium ortum & curationem prosequitur. pro qua re adi Gal. 13. method. & 2. ad Glauc. Item uide quæ Gal. in 3. de comp. med.

Cap 5. & 12. Cap. 1.

De exituris calidis. Cap. 20.

Exitura est de summa dubellet, quæ collectionem faciunt ex apostematibus calidis: quasi nomen aldubellati cadat super omne apostema [a] § ulceratū§ in interiore, cuius est locus, ad quem effunditur materia aliqua: & remanet in eo, quæcunque materia sit. Et exitura [b] § quando est ex hac sua dispositione§ calida, [c] § tunc aggregatur materia.§ Et quandoque incipit apostema calidum sicut est, cum aggregatione, & solutione continuitatis intrinsecæ. Et quandoque non incipit ita: imò incipit in inceptione apostematū calidorum sanorum: deinde conuertitur esse eius apud statum, ut incipiat in aggregatione: & nos in posterioribus differimus sermonem de dubellet frigidis, quæ compræhendunt humores uiscosos, & gypseos, & lapideos, & arenosos, & capillares, & alios. licèt sint quidam, qui appropriant nomine aldubellet illud, in quo sunt humores illius generis: uerùm nos loquimur nunc de eo, quod aggregat [d] § materiam: § hoc enim [e] § si§ incipit exitura, propter materiam, quam expellit natura, & nō est possibile ut penetret cutem, neque [f] § etiam superficiem carnis§ imò separat eius continuitatem per grossitiem suam, separatione aperiente; tunc quiescit in uacuitate eius, quod separatur [g] † § § secundum plurimum: [h] § quare§ apparet ei caput acutum; & proprie si fuerit materia acuta. Istæ ergo exiture incipiunt, & aggregant [i] § saniem: § deinde maturatur sanies: postea rūpitur. Et fortasse indiget confortatione in maturatione, & eruptione: & fortasse non indiget. Et quanto plus est exitura uehementioris eleuationis, & acutioris capitis, & rubedinis, est humor attractus uehementioris caliditatis; & est uelocioris maturitatis, & resolutionis, & eruptionis: & propriè eminens, procedens extra pinealis. Quæ autem est cum diuersitate, lata, profunda, paucæ rubedinis, est grossæ materiei, mala, decliuis ad interiora, pauci doloris, grauis motus. Et deterior ista est illa, cuius eruptio est ad interiora: & corrumpit illud, super quod uadit. Et est de ea, quæ expellitur ad utrumque latus. Et laudabilior eruptio eius est ad [k] § uentriculum proprium§ mēbro, cui est uia currens ad exteriora, sicut exitura stomachi: ut enim erumpatur ad interiora eius, & ipsius concauitatem, melius est quàm rumpatur ad exteriora eius, & ad [l] § uentriculum continētē§ mirach; sicut eruptio eius, quæ in cerebro ad duos uentriculos anteriores laudabilior est, quoniam ambobus sunt meatus, sicut nasus [m] † § § , & aures. Et quando rumpitur ad spatiū cōtinens cerebrum, aut ad uentriculum posteriorem, non inuenit meatum ad exteriora, & nocet nocumento uehementi. Et non est omne membrum conueniens ad hoc, ut eueniat in ipso exitura: in iuncturis enim minoratur egresio exiturę, quoniam in eis sunt humores mucillaginosi, & loca eorum ampla, non suffocantia materiam, neque retinentia [n] § egresionem putridi. Quòd si egrediatur

†abscessibus
a B. existens in loco vacuo vel concauo uel habens locum uacuum
b B. est illa quę est ex summa illorum
c B. & quæ aggregat materia Alia litera tunc aggregatur sanies
d B. saniem
e B. esse
f B. inbibit eā caro
g B. & h ——— B.
i B. materiam
k B. concauitatem propriam
l B. concauitatem quam continet
m † B. Alia litera & os
n B. unde cogat eam ad putredinem

egrediatur illic exitura, erit propter rem maximam. Et deterior exiturarum, & malignior earū, est, quæ egreditur super extremitates lacertorū, & propriè lacertorum plurium neruorum. Et exiturę quidem diuersificantur propter spatium maturationis saniei suæ, secundum humorem in subtilitate, & grossitudine sua: & complexionem in calore, & frigore eius, & æqualitate eius: & secundum tempus, & ætatem, & substantiam membri. Et non contingit [o] ≷ne≷ maturetur exitura, & [p] ≷ne≷ conuertatur quod in ea est in pus, nisi propter paruitatem caloris innati in mēbro, aut propter grossitudinem substantiæ, quæ est materiei. Et quandoque contingit ex hoc, ut fiat sanies in interiore parte sui, & non appareat sensui propter profunditatem puris, & grossitudinē eius, quod est super ipsum: Et statur super maturitatem saniei uelociter, & quandoque non statur secundū substantiam suam in grossitudine. Quòd si maturatur, & subtiliatur, lenitur substantia eius ueloci ter, & secundum quòd est de carne ista plurima, & pauca. Et propter [q] ≷causas exituræ & casus ad saniem propter repletionem & multitudinem materiei & corruptionem≷ eius. Et causæ [r] † ≷ ≷ eius sunt nauseatiua sacietas, & exercitia mala: & ægritudines, quæ non faciunt crisim cū euacuatione apparente: & nocumēta alia ex angustijs, & sollicitudinibus corrumpentibus sanguinem. Et de exituris quidem est species, quæ nominatur turmusios: & est exitura, quæ rumpitur: & quod est sub ea, est simile carni bonæ, deinde apparet ab ipsa sanies alia. Et de exituris est species, quæ nominatur albir, & est exitura [f] ≷uasallis≷ rotunda, & rubea: quam, qui habet, secundum plurimum non expoliatur à febre: & eius euentus secundum plurimum est in capite: & quandoque accidit in alijs locis.

o B. ut non
p B. non
q B. causæ exiturarum & casus ad saniē sūt repletio & multitudo materiæ & corruptio
r † B. causarum
f B. ulcerosa

Annot.

Abscessum intelligit, quod norit qui Galenum in lib. de tumorib. præter nat. & Paulum lib. 4. accurate legerit. Prosequitur rem hanc fusius hic author & in sequētibus. Pro quibus adi Hipp. 1. progn. Gal. 2. aph. & 2. ad Glauc. & 13. meth. & 14. meth.

Cap. 3. & 4.
Cap. 18.
tex. 42.
Com. 44.
Cap. 6. & 7.
Cap. 5.
Cap. 12.

Significatio quòd apostema fit exitura. Cap. 21.

Qvum uideris pulsationem plurimam, aut duritiem prolongatam, & caliditatem, tūc existima quòd apostema est in uia ut fiat exitura.

Significatio maturationis & eius signum. Cap. 22.

Qvum uideris lenitatem quandam, & sedationem doloris, tunc scias quòd est in uia maturationis.

Iudicia saniei. Cap. 23.

Sanies laudabilis est illa, quæ est alba, lenis, cui non est odor horribilis, & in qua non operata est nisi caliditas innata, licèt non sit ex cusatio à cōmunitate extraneæ. Et nō [a] ≷additur≷ eius lenitas, nisi ut sciatur, quòd ipsa est præparata pati à uirtute digestiua: & non diuersificatur eius [b] ≷præparatio≷ in inobediente, & obediēte. Et oportet ne sit ei odor uehementis horribilitatis, ut sit longinquior à putrefactione. Dixerunt, & requiritur ex ea alba, quoniam color mēbrorum radicalium est albus: & non assimilat eā nisi natura potens super eam. Et sanies mala est fœtida, significans putrefactionem, quæ est contraria maturationi, & significat dominium caliditatis extraneæ. Et quando egreditur sanies diuersarum partium, [c] ≷conuenientium≷ colorum, & substantiarum, est etiam de genere diuerso à bona. Et necesse est omni [d] ≷saniei, ut faciat eueni re in corpore putrefactionem, aut maturitatem, aut diminutionem≷ aut alteretur cum modo alio.

a B. requiritur
b B. operatio
c B. diuersorum
d B. materiæ quæ accidit in corpore ut putrescat uel digeratur aut infrigidetur seu induretur

Significatio exituræ intrinsecæ. Cap. 24.

Qvando accidit apostema calidum in uiscribus, & accidunt horripilationes, & febres, & non est eis ordo, & fit dolor uehementior, & est horripilatio in primis longioris spatij, deinde non cessat abbreuiari spatium eius, & additur grauitas apostematis: tunc scias quòd apostema fit exitura, & ꝙ peruenit ad collectionem sui. Et non fiunt dolores isti in principio uehementiores: & quanto plus approximat status, minorantur, nisi quoniam eruptio [a] † ≷ ≷ fit in principio [b] † ≷ ≷ & solutio continuitatis [c] ≷& dolor prouenit ex ea≷ quando colligitur [d] † ≷ ≷ & quando fit materia sanies, quiescit [e] ≷etiam≷ calefactio fortis, & inflammatio: quare quiescit febris eueniēs per cōmunitatem cordis. Et scias, ꝙ durities pulsus est testimonium magnum. Et quando apparet signum exituræ [f] † ≷ ≷ aldubellati in uisceribus, & non induratur pulsus, non iudices penitus, ꝙ fit exitura interior. In huiusmodi enim fortasse non erit in uisceribus; imò in siphac quod continet uiscera. Et tu quidē iam sentis latus, in quo est exitura, per grauitatem, quæ pendet ex eo, & per dolorem.

a † B. dolorosa
b † B. & eruptio quidem
c B ex quæ prouenit maior dolor est illa quæ accidit
d † B. materia
e B. tunc
f † &

Significatio maturationis intrinsecæ. Cap. 25.

Qvando accidunt significationes exituræ intrinsecæ, deinde quiescunt accidentia, quæ sunt ex febre, & horripilatione, & dolores sedatione completa, & remanet grauitas; tunc scias ꝙ sanies iam confirmata est, & maturatio adest.

Significationes propinquitatis eruptionis intrinsecæ. Cap. 26.

Qvando redeunt dolores, & fiunt punctiones, & mordicatio, & grauitas fit uehementior, & similantur febres; tūc eruptio iam appropinquat. Quum ergo accidit rigor subito, & sedantur grauitas, & dolor; tunc iam eruptio facta est: & proprie quando apparet sanies euacuata, mordicans illud, quod pertransit. Et est necessarium ut sit arefactio uirtutis, & debilitas arefaciens. Et quando exituræ intrinsecæ fit eruptio subita, & egreditur res plurima; tunc fortasse accidunt pulsus cordis, & syncopis mala, & fortasse accidit mors propter resolutionem uirtutis: & fortasse accidunt uomitus, & uentris solutio: & fortasse accidit sputum saniei plurimæ subito, quando exitura est in pectore: & fortasse accidit præfocatio, quando erumpit ad pectus res plurima subito.

Curationes exiturarum apparentium. Cap. 27.

EVacuationes quidem, & ea quibus medicantur apostemata in principijs suis, nisi timeatur reditus materiei ad membrum nobile sicut declarauimus, & sicut errant in hoc stolidi; sunt res, in quib. cõmunicant exitura calida, & apostemata calida, quæ non sunt exituræ. Illud uerò, quod ei appropriatur de regimine, est resolutio eius, quod aggregatum est in ea. Et illud est secundum duos modos regiminis: quorum unus est regimen currens secundum rectitudinẽ, quũ [a] § ægritudo § non egreditur ab eo, quod consuetum est plurimum. Et est, ut ingenietur in maturatiõe materiei, ut fiat sanies, & in eruptione eius post illud [b], † §   § ut tu obserues uirtutem, & conserues eam ne prosternant eam dolor & eruptio, subito. plures enim hominum mortui sunt syncopizando ex arefactione uirtutis: imò oportet ut obseruet eam medicus, qualiter confortet uirtutem, & cõseruet eam cum eo, quod scis: quare oportet ut cibetur patiens dubellati cibis bonis, nisi sit exitura in uisceribus: quoniam tunc oportet necessariò, ut subtilietur cibus. Et secundus est regimen egrediens à rectitudine propter necessitatem dispositionis: & est, quoniam, quando ægritudo est magna, & exitura pertransiens in magnitudine sua illud, quod consuetum est, & timetur [c] § festinatio § rei in expectatione maturationis in ea, & scitur ꝙ uirtus non sufficit in maturatione illius totius, & si administrantur maturatiua, perducet illud ad uestigium immaturationis; tunc necessaria est perforatio cum cautela, ne ferrum tangat illud, quod sequitur exituram de membris nobilibus, in tactu, quorum à ferro est timor: Et [d] § illud est § quum senseris, quod materia talis est grossitiei, ꝙ nõ maturabitur: & quòd calor innatus in membro tantæ est paruitatis, ꝙ non maturabit: aut timueris ꝙ ipse propter suam [e] § abbreuiationem § est talis quòd alterabitur alteratione non maturationis ueræ: aut exitura est prope iuncturas, & membra principalia; quare timetur ꝙ ipsa corrumpat ea. Et si fiduciam habet in medicinis facientibus inuiscationem, & maturantibus; non elongabitur, quin inuiscantia prohibeant penetrare inspirationem in [f] § spatium, § & maturatiua moueant caliditatem debilem: & totum illud iuuat ad putrefactionem membri. in huiusmodi ergo est necessaria [g] § incisio § profunda, & perforatio disrumpens: deinde sequantur illud medicinæ, quæ sunt in ultimo resolutionis, & exsiccationis. Et oportet, ut sint [h] § perforatio, & sectio § incedentes in longitudinem uillorum neruorum membri, nisi sit uoluntas ut destruatur operatio illius membri, timendo casum spasmi: tũc enim incide uillos in latitudine, & saluabis ab eo, quod timebas. Et plurimum quidem longitudinis uillorum est cum longitudine corporis, nisi in membris appropriatis. Et [i] § similiter § inuenis plurimum longitudinis uillorum [k] § cum plurimo ligaturæ, § & rugarum, nisi in membris appropriatis, sicut in fronte. Et oportet, ut non approximet perforato, neque [l] § secto § aqua, neque oleum, neque aliquid, in quo sit pingue. Et si non est excusatio quin lauetur, tunc fiat cum aqua, & melle; aut aqua cum uino, aut cum aceto. Quod si uehementiora fiant apostemata, & inflammatio post perforationem, [m] § uaporetur § cum lentibus. Et si non fuerit illud necessarium, administrabis incarnatiua, & emplastra. Et scias quòd hæc perforatio est generatiua uirus, & sorditiei, & fistularum: uerùm quum non inuenis excusationem, tunc non est ingenium aliud. Et loca conuenientiora ad expectandum ut in eis maturetur, sunt loca carnosa, paucorum neruorum, & uenarum. Et scias, quòd pineales, eleuatæ, acutorum capitũ, parum indigent perforatione, neque ante maturitatem, neque post ipsam.

a B. apostema
b † B. &
c B. magnificatio
d B. similiter
e A. diminutionem
f B. porositatibus
g B. Alia litera scarificatio
h B. scarificatio & apertio
i B. propter illud
k B. esse cum incessu linearum
l B. scarificato
m B. emplastretur

Regimen maturationis, & ingenium ad faciendum pus in exituris apparentibus. Cap. 28.

MEdicinarum maturatiuarum caliditas oportet ut sit proxima caliditati corporis, & sit eis inuiscatio quædam. De illis sunt in primis gradibus embrocha cum aqua tepida, & emplastratio cum farina tritici, aut hordei: & triticum masticatum est melius in hoc: & panis cum [a] § pice § aut cera: & crocus: & puluis olibani, & pix cum oleo ros. aut adeps porci: aut emplastrum de maluauisco, & semine lini. Et iterum emplastrum de ficubus siccis, dulcibus, grassis, pinguibus solis: aut cum farina hordei: & farina hordei iterũ, & proprie si ponantur in ea hyssopus, & origanum syluestre: aut aggregetur cum aqua, in qua decoquantur cum pauco sale, & non superfluo. Et quandoque ponitur in eo adeps, aut oleum [b] § aut § fortius illo [c] § duæ partes glutinis § albotim. Et medicinæ compositæ ex uuis passis, & storace, & galbano, & myrrha. [d] † §   § & ladano, & resina, & butyro, & mastice, & hyssopo humida, & radice cucumeris asinini, & radice * sanguinis draconis. Et emplastrũ galeni cũ oleo de keruа absque cera: & proprie quando soluitur hoc emplastrum in oleo: & similiter emplastrum didimos, & emplastrum basilicon. Et de bonis in hoc est medicamen de lapide marchasitæ cum ammoniaco, quod desuper ponatur donec cadat per se.

a B. aqua & oleo
b B. &
c B. est nasturtium cum glutine
d † B. & anacardo
*

Regimen exiturarum, quando maturæ sunt. Cap. 29.

QVum inuenis exituram grossæ cutis, cum maturatione, cuius nõ speratur ipsius eruptio: et sunt illic uenæ, & chordæ, & nerui; tunc oportet ut perfores, quoniam si dimiseris saniem, corrumpetur: & corrumpet, & corrodet uenas, & uillos neruorum: & illud quidem uehemẽtius erit quũ fuerit prope iuncturas: & tu quidem quære cum tua perforatione locum saniei. Et sis sollicitus ut cadat porta perforationis inferius, nisi ubi non est possibile. Et si illud, quod est super exituram, fuerit grossum, & [a] § secueris; § tũc seca portam tantùm, quoniam [b] † §   § adhærebit grossum cum eo, quod est post ipsum. Et si fuerit extenuatum, tunc seca totum eius in longum. Et scias, quòd locus, in quo est sanies, declaratur per tactum: & [c] † §   § quando tangitur cum digito [d] § proprie: § & tu obserua cum digitis alijs, saltem alterius manus, an expellatur aliquid ex [e] § cysti. § Et locus quidẽ saniei apparet ex declinatione coloris ad albedinem: & dũ non est matura. est decliuis ad rubedinem. Et quãdoque est locus saniei decliuis ad [f] § rubedinem, § & citrini-

a B. soluere scindere
b † B. tunc non
c † B. proprie
d ——— B.
e B. tactu uel ex compressione
f B. uiriditatem

& citrinitatem quum ſanies non eſt bona[g]. § Et ſuſtentare in tactu § abſque uiſu : ueruntamen ui ſus eſt adiuuans . [h] § Oportet ergo § ut in ſectione [i] † § § conſequaris lineas naturales [k] § ligaturæ § [l] § niſi ,quæ ſunt apud ſumen § niſi apud neceſsitatem [m] § & § in membris diuerſificantibus ſitum uillorum in longitudine ſua [n] § loco ligaturæ. § Nam ſi tu ſecutus fueris illud in perforatione exituræ,quæ eſt ſuper frontem.ſ. [o] §ligaturam , § cadet cutis frontis ſuper faciem : imò oportet ut tu diuerſifices [p] §ligaturam.§ In eis uerò,quæ ſunt ſicut inguina, oportet ut uadas cum [q] § ligatura § in latitudine cutis . Et quum tu perforaueris exituram , & extraxeris quod in ea eſt ; tunc neceſſarium eſt,ut tu ſuccuras ad conglutinandum cutem cum carne,ut non [r] §rumpatur & indureſcat,§ & fiat taliter ꝙ non glutinetur:quare fiat ſinus , qui non ceſſet impleri , & redeat ſimilis exituræ primæ : & quoties mundificaueris, non moretur iterum quin impleatur : & fiat in uiriditate de genere fiſtularum . Et antequã facias ipſam cõglutinari in hora,oportet ut mundes eã. Et ſi tibi neceſſarium fuerit,ut in ipſam intromittas radium,ſuper cuius caput ſit pannus aſper, cũ quo mundifices ipſam,& frices, deinde fac ipſam adhærere, & conſerues eam cum ligatura ſecundum quod dicemus de ligaturis cauernarum , & ulcerum profundorum , erit conueniens ualde . Et oportet,ut tu obſerues in perforatione illud , quod diximus de conditionibus : deinde perfora in loco maturiore [f] † § § & parte lõgiore à uenis , arterijs,& chordis. Inquit Antilus ſi exitura fuerit in capite,tũc ſectio eius ſit ſectio æqualis,& ſit cum radice natiuitatis pilorum , ne ſit tranſuerſa in ea, ut cooperiant eam pili,& non oſtendatur quum ſanabitur. Dixit: & quando eſt locus [t] § eius oculus,§tunc eius perforatio ſit [u] §lata.§Et ſi acciderit in naſo, perforabimus eam æqualem cum quantitate longitudinis naſi . Et ſi fuerit prope oculum , perforabimus eam perforatione ſimili capiti lunæ nouæ , & faciemus tortuoſitatem inferius. Si autem acciderit in mandibulis , ſecabimus eam æquali ſectione : quoniam compoſitio huius loci eſt æqualis : & ſcitur illud ex corporibus ſenum . Poſt aures uerò perforamus illud æqualiter . Brachia autem , & cubitos , & manus , & digitos, & inguina omnia perforamus in longitudine. Inquit, & ſi fuerit prope coxas , perforabimus eam perforatione rotunda.Et perforatio quidem rotunda eſt , quæ appræhendit cum appræhenſione ſua in longitudine corporis aliquid de latitudine eius, Inquit, quoniã quũ locus iſte non perforatur rotunde , poſsibile eſt ut aggregentur in eis materiæ , & fiant fiſtulæ.Et ſimiliter etiam perforatur quod eſt prope anum, propter locum humiditatis , quæ aggregatur in eo. Et in latere , & coſtis , perforatur [x] § aperiendo.§ In teſticulis uerò , & uirga æqualiter . Inquit : & ſimus prõpti ſemper , ut [y] § conſutum ſit ſequens figuram loci § quanto plus potuerimus ſuper ipſum. [z] § Coxæ § autem,& adiutoria ſecantur in longitudine.& conſerua ut non lædas neruos. [a] § Et ſcias ꝙ perforatio diuerſificatur ſecundum loca , quoniam quando eſt apud oculum , tunc perforatio eius eſt [b] § lata , § ſimilis ſitui oculi . Et in naſo eſt cum longitudine naſi . Et in mandibula eſt cum longitudine mandibulæ . Et prope aurem ſecatur æqualiter, quoniam compoſitio huius loci eſt æqualis . Et cognoſcitur illud ex corporibus ſenum : Poſt aures uerò perforatur æqualiter. Et in brachijs,in cruribus,& coxa, & uirga totum æqualiter fit in longitudine: & ſimiliter in lacertis uentris,& in dorſo,& in inguinibus, & ſubaſcellis pones eam perforationem accipientem ex latitudine etiam, ne fiat in ea ſinus , qui fiat fiſtula. Et ſimiliter in ea, quæ eſt prope anum accipe de latitudine etiam , ne proueniat ſinus,& fiat fiſtula . Et teſticuli,& uirga æqualiter, & in longitudine . Et in latere,& coſtis accipe in latitudine etiã,ut ſit [c] §tranſuerſa,§quoniã ſitus coſtarũ eſt ſimiliter:& caro,quæ eſt ſuper eas . Inquit,conſidera ſemper ſitum carnis , & uillos lacertorum , quoniam non ſumus prompti niſi ad hoc ut perforemus cum imitatione loci , ut non proueniat inciſio : & ſit locus incarnationis bonus, non [d] § groſſus. § Et ſit in omni diſpoſitione ſtudium tuum ne incidas arteriã,neque uenã magnam, aut neruum, aut uillos lacerti : & perforatio ſit ſecundum magnitudinem exituræ . Sed ſi fuerit parua,& currit, qđ eſt in ea ex loco uno, tũc ſeca eam in loco uno.Et ſi fuerit magna, tũc perfora eam [e] §ex principio§deinde intromitte digitum tuum indicem [f] §ſiniſtrum§in eo, [g] §& perfora eam ubi§peruenerit [h] † § §caput eius, deinde intromitte etiam in foramine ſecundo,& ſecundum hoc,donec uenias ſuper eam. Et ſi exituræ fuerit locus [i] §ſufficiens,§ex quo ſit poſsibile exire,quod eſt in ea;perforabimus ipſam in illo loco:& ſi fuerit rotũda, aut fuerit ei figura ne egrediatur,quod eſt in ea ex perforatione una,perforabimus eam in interiore parte ſui in duobus locis,aut tribus ſecundum quantitatem quam ſcis, quod omne,quod aggregat in ea , currit in hora. Inquit [k], §niſi§ſit exitura coniuncturalis,aut membrum nobile,aut membrum propinquum oſsi , aut panniculo;feſtinabimus in perforatione eius antequam confirmetur eius maturatio , ne pus corrumpat aliquid de his mẽbris.dico ergo,iſtud eſt regimen, quando non inuenimus excuſationẽ de perforatione . ſi autem ſperamus quod rumpatur per ſe,non perforabimus . et ſimiliter ſi ſperamus,quod ipſa erumpatur per medicinas facientes eruptionem:fortaſſe enim inuenimus in medicinis facientibus eruptionem , quod ſtat loco perforationis.Et multoties perforatur cutis perforatione aliqua,aut accipitur de ea aliquid , poſtea ponitur ſuper eam eruptionem faciens, ut ſit ei profundatio.

De § [a] *eruptionibus exituralibus*.§ *Cap*. 30.

Exituras quidem ſaluas , in quibus non eſt magna malitia,aperit aqua calida, & erumpit eas:putrefactæ autem læduntur ex hoc uehementer,propter illud,quod attrahitur eis ex materia.Et quum uides exituram,quam aqua calida rectificat, confide tunc de bonitate eius .

[a] § *De cura*. *Cap*. 31.§

Et ſcias,quòd emplaſtratio cum radice narciſci rumpit omne prauum:& proprie cum aqua, & melle : bulliatur totum illud cum oleo de lilio,aut irino : Aut radix cannæ recens cum

g B. & fundamentum. ſ. cognitionis loci ſaniei eſt tactus
h B. Et oportet
i † B. Alia litera non
k B.ragarum
l ——— B.
m ——— B.
n B.a loco rugarum
o B.rugas
p B. perforationem à rugis
q B.rugis
r B.fiat ſicut teſta oſtracoſa, & dura
f † B. Alia litera & magis carnoſo
t B.in loco oculi
u B. tortuoſa ſeu flexuoſa
x B.perforatione arcuali ſeu lunari
y B. ſit perforatio ſequens figuram creatam ſeu naturalem Alia litera inciſio ſeu perforatio ſequatur figuram loci uel figuram creatam
z B. Crura Alia litera uſque illic. Inquit conſidera
a ——— B.
b B. tortuoſa uel flexuoſa
c B.tortuoſa
d B.turpis
e B. Alia litera in loco cum perforatione maiori
f ——— B.
g B.donec
h † B.ad
i B. inferius
k B.ſi
a B. erumpentibus exituras.
a ——— B. & continuatur cum præcedenti

cum melle, aut pice ficca cum forditie aluea riorum apum: Aut emplastrum arbosilos: Aut fumatur ceræ, & resinæ, & butyri omnium an. lib. j. & picis siccæ, & mellis amborum an. lib. s. & floris æris. ℥. iij. & olei quantum sufficit. Et medicamẽ de allijs est bonũ ualde. Aut sumantur ammoniaci. vj. ceræ. iiij. glutinis albotin. iij. sulfuris citrini. iij. nitri. iij. & fiat ex eis emplastrũ. Et de illis, quæ nos experti sumus, est ut sumantur medulla granorum cotti, & nux rancida, & fermentum, & caules decocti, & cepæ decoctæ, & sinapis, & fimus columbinus, & fiat ex eis emplastrum: rumpit enim uelociter. Et iterum diaquilon solutum in mucilagine sinapis, & sapone, associatum cum ficubus. Et de medicinis erumpentibus stantibus loco perforationis, est, ut administretur emplastrum factum ex melle anacardorum, & pice humida: quæ duo aggregentur cum igne æqualiter, deinde ponãtur super exituram per medium diẽ, quoniam rumpet eam. Et de eis iterum, quæ sunt fortia, est, ut sumantur alkali, & calx nõ extincta, & ponãtur in [b] §submersione sui, & media aquę: § deinde coletur postquam bullierunt: & sint in illa aqua alKali, & calx: deinde sumantur, & ponantur in caldaria de ære, & ponantur super prunas & congelentur in salem. Et sumatur de hoc sale aliquid, & quantum est quarta eius de sale ammoniaco, & ponatur in mucillagine nasturtii, in qua sit aliquid de melle anacardi, & administretur. Aut sumantur cantharides, & terantur, & ponantur super oleum uetus, & ponantur super ignem leuem. §. ignẽ prunę, donec totum [c] § coaguletur, § deinde teratur sicut teritur [d] § emplastrum, § & fiat ex eo emplastrum, & ponatur super ipsum mel anacardi: & proprie si ponatur in eo stercus [e] § accipitris § aut stercus passerum, aut stercus anatis. Et quidam iam dixerunt [f] § alkebikez. § Et de medicinis resoluentibus, est omne calidum, resolutiuum, iteratum super membrum cum rarificatione membri, & raritate eius, cum uaporationibus facientibus illud de illis, in quibus est humiditas calida. Et quanto plus resoluitur, [g] § emplastretur multoties locus, & embrochetur. § Et oportet ne uacuum sit regimen à medicinis lenientibus, donec leniatur durities ipsius: [h] † §

quia § necessarium est, ut administrentur lenientia sola. Et istæ medicinæ resoluentes saniem sunt de summa albaurach, & sinapis, & stercus auium, & arsenicum, & calx, & cordumeni: & misceantur cum eis, quæ sunt, sicut thus, & glutinũ albotin, & mastix, & [i] § aldibic, § & aggregentur cũ aceto, & oleo antiquo. Et medicamen factum cum alljis, aut ex alhacuẽ aut ex pyrethro, & stafisagria, & † nitro cũ melle. Et ante omnia ista mundetur locus cum aqua calida. Et medicamen de marchasita, cuius descriptio. ℞. lapidis marchasitę. ʒ. xij. ammoniaci tantundem, farinæ fabarum. ʒ. vj. misceatur cũ resina humida, & liniatur super cutem, & ponatur super [k] § saniem § donec cadat per se; & oportet ut administretur statim, quoniam exsiccatur uelociter. Et medicamen factum † § §

ex salis ammoniaci quantitate partis unius, & ex bezahard quantitate quartę partis unius, & ex lythargyrij quantitate partis unius & tertiæ, & ex olei antiqui quantitate partis unius, & duarum tertiarum partis. sumatur ex eo linimentum. Et quando non conferunt medicinæ, sicut prædiximus, necessarium est perforare, aut cauterizare.

Regimen exiturarum intrinsecarum. Cap. 32.

Aldubelet quidem intrinsecæ oportet ut regãtur cum euacuatione: & propriè quã do cholera est egrediens in egestione, & urina, significat ꝙ sanguis totus est malus. Quando uero uerificatur ex existimatione medici, ꝙ sanguis est bonus, præter illum, quem expellit ad exituram, & post euacuationem; tunc oportet ut maturetur cum medicinis æqualibus, sicut est uinum tenue subtile, quum bibitur paulatim. & illud, cui intendum est in maturatione exquisitissima eorum, sunt medicinæ subtiliatiuæ, & exsiccatiuæ, sicut myrrha & cinnamomum, & reliquæ species: & consequantur cum potu uini subtilis, quod est ad albedinem decliue. Et de compositis sunt tyriaca, & mythridatum, & homorusia.

De aldemenul. Cap. 33.

Aldemenul iterum sunt de genere exiturarum: & plurimum eorum fit ex malitia digestionis. Et ex motibus super repletionẽ: & quæ currunt cursu illorum. Et deteriores aldemenul sunt, qui sunt profundiores.

ANNOT.

De furunculo agit, qui dothien græcè. De hoc Gal. in lib. de tumorib. Item & Paulus lib. 4. Cap. 16. Cap. 23.

De cura aldemenul. Cap. 34.

Quando apparent aldemenul, tunc eorum cura circiter tres dies, est cura apostematum calidorum: deinde post illud oportet ut sit occupatio in resoluendo, & maturando: fortasse enim resoluentur, & illud est secundum minus: & fortasse maturantur. Et non oportet ut sit negligẽtia in curatione aldemenul: multoties enim conuertitur ad exituram magnã: & [a] § cura eius est § euacuatio secundum quantitatem necessitatis phlebotomiæ, & solutionis uentris. Et quum fuerit in aldemenul pulsatio, & basis radicis, tũc est necessaria maturatio: ergo adiuuetur ad illã. Et [b] § illum quidẽ, qui passus est multitudinem egressionis § aldemenul liberat solutio uentris, & rarificatio cutis cum balneis administratis semper, & exercitio. Et de maturatiuis quidem est semen almaru tritum cum lacte, aut cum ficubus & melle. et ficus cum melle ipso. Et triticum masticatum est bonum ad maturationem eorum. Et similiter passæ confectæ cum † nitro. Aut ficus cum sinapi permistæ cũ oleo de lilio. Et medicamen aldemenul cognitum. Et medicamen de fermento notum. Et medicamẽ cui inest iste modus; maturat. ℞. butyri. ℥. j. & mediam, fermenti acetosi. ℥. j. seminis almaru triti, & psyllij omniũ an. ℥. j. s. [c] § lactis fici. § ℥. iij. fœnugræci, & sem. linĩ omnium an. ʒ. v. bulliant in lacte, & administretur: ipsum enim est iuuatiuũ temperatũ. Et quũ aldemenul difficiliter uenit ad pus, & cum quiete caliditatis grauis, tunc phlebotoma uenã, quæ imbibit ipsum: deinde uentosa locum: & non facias istud in principio, quoniam egredietur sanguis uirulentus, & retinebitur grossus, & fiet illic ulcus

Marginal notes:

b B. aqua qua submergatur uel coopiatur quantitate una & media

c B. fiat unum

d B. unguentũ

e B. falconis

f B. alchibichẽgi

g B. minorabis reiterationem positionis & embrocationis

h † B. si acciderit & non congeletur sanies, quòd si remota fuerit sanies, & resolutio facta fuerit & remanserit durities, tunc

i B. aldebac

† baurach

k B. locum saniei

† B. Alia litera de sale ammoniaco cuius descriptio

a B. securat ab hoc

b B. corpus repletum in quo multiplicatur egressio

† baurach

c B. olei sisamini

ulcus durum. Et quando maturatur, & non aperitur, perfora ipsum, aut cum medicinis, aut cum cum ferro, aut secundum quòd dictum est in exituris. Et de bonis erumpentibus, est, illud semen lini, fimus columbinus, & fermentum.

De Moro. Cap. 35.

HOc est apostema molle ex carne addita, quod accidit in carne rara: & plurimum eius fit in ano, & uulua: & quandoque est saluum, & quandoque est malignum dolorosum.

ANNOT.

Thymum uel thymium, uel etiam condyloma hoc nũcupant. sed ut hæc differant, & curentur. docet Paulus lib. 6. Egit & hic author in lib. 3. Fen. 20. Cap 71. Cap. 30.

TRACTATVS SECVNDVS

De apostematibus frigidis, & quæ currunt cursu eorum. Cap. 1.

HVMORES frigidi: & qui currunt cursu eorum in corpore, sunt phlegma, & melancholia, & uentositas; & compositum ex eis: & tu iam sciuisti species eorum. Et apostemata frigida, aut sunt phlegmatica, aut melancholica, aut uentosa, aut composita. Et apostemata phlegmatica, aut sunt simplicia, & nominãtur apostemata mollia: aut aquosa sicut accidit membro alicui ut in eo aggregetur aqua, sicut hydropisis ꝓprie: aut dubellet, in quibus sunt sicut [a] §nodi§lenes, aut duræ, sicut scrofulæ, & nodi duri. Et melancholica aut † sephiros, aut cancer: & tu scies differentiam inter utrosque. Et uẽtosa aut sunt [b] §eleuatio, §aut inflatio. et [c] §eleuatio§ quidem est quando uentositas permiscetur substantiæ membri. et inflatio est, quando est uentositas aggregata in spatio uno, fixa in eo. Et quandoque componuntur illa apostemata ad inuicem, & cum calidis ex eis.

a B. Nota quòd ubi habetur nodus in arabico habetur alselha †scirrhus
b B. althebegi
c B. althebegi

De apostemate molli phlegmatico, quod nominatur †undimia. Cap. 2.

†oedema

EST apostema album, molle, in quo non est caliditas: & quãto plus materia est subtilior & magis madida, est mollificatio eius uehementior, & digitus facilius penetrat in eo, quod comprimit, cum prohibitione eius, [a] §quod est§ in eo quod non est in [b] §eleuatione.§ & quanto plus materia est grossior, est ad duritiẽ, & frigus [c] † § §decliue: & plurimum eius est à uapore phlegmatis: & est de genere [d] § eleuationis.§ Et differunt undimia ab apostematibus melancholicis, per paucitatem duritiei, & paucitatẽ obfuscationis. Et quando accidit ex percussione & similibus, & non occurrit materia, quæ attrahitur ad locum eius, nisi phlegma; tunc non apostemat præter apostema phlegmatis: & illud est parum, & non euacuatur ex dolore.

a B. aliqua
b B. thebegi
c † B. magis
d B. althebegi

ANNOT.

Oedematis uoce tumorem omnem Hipp. intelligit. posteriores tamen medici ad laxum tumorem, qui dum premitur, dolore uacat, & digitis cedit, eam uocem contraxerut Gal. 1. prognost. Fit, ut Gal. 14. meth. quandoque à tenui, nonnunquam à flatuosa pituita. & author noster plerunque à flatuosa ipsa pituita gigni ait. Admiretur ergo quispiam, quoniam idem Gal. flatuosum tumorẽ ab oedemate distinguit in lib. de tumorib. & meth. Sed uerè tumor qui ex flatulenta pituita, non est ex flatibus; sed medius inter pituitosum & flatuosum. dignoscitur uerò ut in eodem 14. meth. Gal scribit, quòd in flatuoso non redditur ex digiti compreßione, fouea. Pro curatione uide Gal. 2. ad Glauc. & Paulum lib. 4. Com. 29. Cap. 7. Cap. 7. Cap. 3. Cap. 37.

Curatio apostematis mollis. Cap. 3.

EVacuatio quidem, quæ fit cum solutione uentris, & abstinentia ab eo, quod generat phlegma, est res, quæ est necessaria. Et quũ factũ fuerit illud, oportet ut sit repercussio eius in principio, cum eo, quod aggregat exsiccationem, & resolutionem. Et oportet ut fricetur locus cum mantili fricatione dura, deinde administrentur super ipsum exsiccatiua. Et non oportet, ut contangat ipsum aqua. Et de illis, quæ bona sunt in principio, est, ut administretur super ipsum spongia noua infusa in aceto commisto: aut infusa in aqua † nitri & cineris. In substãtia enim spongiæ sunt exsiccatio, & resolutio. Et quoties additur ægritudo, ponatur acetum, in quo infunditur spongia fortius parum. Et apud statum per ueniat cum ipso finis in fortitudine, & administretur solum cum spongia, & permistum cum oleis uehementis resolutionis. Et in illa hora iterum administra spongiam infusam in aqua cineris fici, & uitis, & [a] §ilicis§ & similium. Et oportet ut comprehendat spongia omnia latera, ne declinet materia ad latus aliud. Et quandoque administrãs loco spongiæ, quum non inuenitur, pannus duplicatus in duabus tunicis cum aqua cineris: & quãdo assiduatur super ipsum una uice post aliã, fortasse sufficit. Et aqua calcis est fortior. Et de illis, quæ conferunt iterum, est oleum ros. cum aceto, & sale, & sulfure combusto. Et ipsum sulfur est bonum. Et cicer cum aqua caulis est mirabilis iuuamenti. Et memithe in principio solum, & cum quibusdam exsiccãtibus calidis est bonum. Et strictura cum ligamentis confert ei, in quo nõ est materia grossa. Et oportet in illa ligatura ut sit inceptio ab inferiore ad superius. Et succus myrti est bonus in principio: & bonitas eius post illud est, ut cum eo conficiantur medicinæ post. Et quum hoc apostema est in membro neruoso, spisso, aut ligamento, aut chorda, permiscetur in medicinis, quod incidat cũ lenificatione. Et quando est cum hoc dolor propter causam, quæ dicta est, tunc oportet ut sedetur dolor in primis cum his, quæ sunt sicut hyssopus humida, & uinũ coctũ, & cerataria ex oleo: & ut administretur embroca cum uino stiptico nigro: & post illud administret [b] §cũ cinere, & similibus. § Et de epithematib. bonis est ut sumant myrrha, & lyciũ, & cyperi & aloes, & crocus, & acacia, & boli armeni parũ, & conficiantur cum aceto. Et aqua caulis, & folia tamarisci, & sal, & oleum, & bolum armenum emplastra cum aceto. Et iterum ei quidem, cuius antecessit dolor, sumantur sordes balnei, & bulliant cum aqua, & inspissetur cum calce, quæ ponatur in ea, donec fiat mollis, & liniatur. Et iterũ liniantur loca cum oleo, & ponatur desuper spongia

†baurach
a B. glandis
b B. aqua cineri & similia.

eia, autilana imbibita aceto, & ligetur super ipsũ. ig med camen de fermento est iuuatiuum. Et de &s, quæ sunt iuuatiua, est ut sumantur folia lilij, &[c] ʒconteranturʒ bene, & exprimantur, & superponantur: est enim mirabile. Et similiter alumen, & lycium contrita cum aceto, & aqua cineris. Et de epithematibus fortis iuuamenti est istud, stercus uaccinum, & olibanum, & storax, & usneæ, & calamus aromaticus, & spica, & absinthium, & omnia iuuatiua, & omnes medicinæ prædictæ in areolis apostematum, & rememoratæ in antidotario. Et quandoque confert mollitiei accidenti in[d] ʒapostematibusʒ prægnantiũ, ut submergatur summitas cannæ, de qua fiũt scopæ, in aceto; & ponatur desuper. Et melius eo est istud, quod fit post contritionẽ,[e] ʒexʒ chimolea cum aceto, & anethum. Et de embrochis, decoctio cauliũ, & anethi: aut decoctio corticum citri. Et mollitiei, quæ est sequens hydropisim, & ægritudines alias, quæritur cura, quæ est causæ.

c B. elixentur
d B. pedibus
e B. &

De nodis. Cap. 4.

Nodi sunt dubellet phlegmatici, comprehendẽtes humores phlegmaticos, aut generatos à phlegmate, qui sunt facti sicut caro, aut sicut[a] ʒpuls, ʒaut sicut mel, aut sicut aliud: & proprie qui eueniũt in curuaturis iuncturarũ, aut res dura, non est longinquum quin[b] ʒnecessarium faciat eius obuiatio esse melancholiam, iterum. ʒNos posuimus eã phlegmaticam, quoniam radix illius duri est phlegma, cui accidit ut desiccaretur[c] ʒgrossæ. ʒEt quandoque accidit ut nodetur neruus, & similatur nodo, & non fit de nodis: & differt à nodis per hoc, quòd non separatur ex omni parte, & non separatur in longitudine, imò dextra, & sinistra. Et multoties accidit ex percussione, quòd assimilatur nodis. Quum ergo curatur in principio cum strictura superposita, remouetur, & resoluitur.

a B. iuscula farine
b B. sit necessarium ipsam reperire & esse de genere melancholiæ uerũ
c B. grossum

Annot.

Melicerida, atheromata, & steathomata intelligit, de quibus Gal. in lib. de tumorib. præter nat. fusius etiã Paulus lib. 4. & 6.

Cap. 5.
Cap. 34.
Cap. 37.

De cura. Cap. 5.

Nodorum, qui sunt glandosi, curatio est incisio & perforatio, non aliud. Et similiter ualens in[a] ʒdurisʒ & similibus. Inquit Antilus. tende in primis cutem, quæ est super nodos cum manu tua sinistra, aut minister extendat eã tibi, secundum modum, qui est possibilis. Veruntamen oportet ne secetur cystis nodi, quoniam illud prohibebit te ultimare excoriationẽ. Et quũ extenderis tibi cutem bene, tunc seca eam cum facilitate: quoniam possibile est quandoque, ut uelamen nodi tendatur cum eo in dispositionibus: tarda ergo donec appareat tibi uelamen nodi; deinde extẽde tibi cutẽ utriusque lateris cum uncinis, & ĩcipe excoriare cystim à carne, quoniã possibile est excoriare ipsam, & fortasse est annexa ei, & tũc excoria ipsã cũ gamedin, donec egrediatur cystis sana cum eo, quod est in uentre eius: illud enim est magis certum, quod esse potest. Quum ergo extraxeris illud, si cutis non superfluit à loco uulneris propter paruitatem nodi, tunc absterge sanguine & ablue uulnus cum aqua mellis, & sue eam, & incarna. Et si[b] ʒ magnificaturʒ super ipsum plurimum propter cõpressionem nodi, tunc abscinde[c] ʒ radicem eius totam, ʒdeinde cura. Et si nodus est uicinus neruo, aut uenæ, & est de illis, qui excoriantur, tunc[d] ʒ necesse estʒ excoriare ipsum, & si est de illis, qui [e]ʒexcoriantur, qui nonʒ indigent excoriatione cum gamedin, & timetur, quod abscindatur aliquid de illo; tunc extrahe ex eo illud, quod egreditur, & pone in residuo medicamen acutũ, & non incarnes ipsum, donec scias, ꝙ non remansit in eo aliquid de cysti: quoniam[f] ʒ illud, quod de eo remanet, redit quum uult nodus magnus: ergo ʒ imple ipsum cotto,[g] † ʒ ʒ & cura ipsum cum medicamine. Et quũ perforatur, oportet ut auferatur cystis, quę est ei, cum complemento sui: & si non cum alio, saltem cum uncinis: quoniam quando dimittitur, & si minimum sit de ea, redit. Et si possibile est ut excorietur, tũc si accipiantur cystis cum nodo, erit melius: & si relinquitur aliquid de cysti, ponatur in ea medicamen acutum, deinde consequenter adhibeatur butyrũ. Et in mellino quidem, quod est de exituris, sis sollicitus adeo ne rumpatur cystis eius, & ingenia ut egrediatur cum cysti: nam si eius cystis rũpitur, eius egressio erit difficilis. Si uero accidat ut rumpatur, tunc rectum est ut[h] ʒ conserues ipsam secundũ illud, quod est in ea, ʒ & excoriatum ab ea aggregetur, & stringatur cũ ligamentis. Et quando currit de illo res plurima, tunc oportet ut custodiatur patiens ipsum cum confortantibus naturã suam: & conseruetur apud somnum: fortasse enim adueniet syncopis ei: & oportet ut medicetur curatione eius, qui timet syncopim. Et multi quidem de habentibus nodos, non tolerant excoriationem, neque medicinas acutas propter magnitudinem ægritudinum eorum, & propter complexiones eorum etiam, neque sufferunt aliud nisi perforationem. Oportet ergo in istis ut perforentur eorum nodi, & extrahatur, quod egredietur ab eis: & neque præsumas de cysti; imò pone in eo omni die postquam egreditur illud, quod[i] ʒ aggregatur, ʒoleum cum butyro tepidum: nam cystis putrefiet, & egredietur per se. De bona autem curatione mellini fauosi est, ut incipiatur, & euaporetur cum aliquo calido: deinde emplastretur cũ passis enucleatis. Et melius est ut excorietur cutis: deinde ponantur super eam emplastra. & fortasse consequitur medicamen acutum in excoriatione cutis finem notum, sicut calx, & sapo, & cinis, & alia de illis, quæ currunt cursu eorum, de illis, quæ dicta sunt in erumpentibus exituras. Et iterum sumãtur calcis. ℥. iiij. & fęcis uini adusti. ℥. ij. & nitri. ℥. ij. magrę. ℥. j. ferueãt in aqua cineris ebullitionibus paucis, & ponatur in ampulla de plumbo, & roretur semper, ut nõ siccetur. Et hoc medicamen est bonum[k] ʒ iterum, & altheeltilʒ & glandibus, & similibus: & est ut sumantur ellebori, & arsenici rubei amborum an partes duæ, & corticum æris partes quatuor, & fiat ex eis linimentum cum oleo ros. Et sumatur ex semine urticæ, & corticibus æris, & arsenico cum oleo ros. Et de emplastris bonis iterum mellino, & omnibus exituris[l] † ʒ ʒ calidis, & in quibus est humor leuis, est istud. ℞. laudani, &[m] ʒ galbani, ʒ & bdellij, & sorditiei uasis apis,

a B. melinis
b B. superfluit
c B. superfluũ totum
d B. nõ ẽ malũ
e ——— B.
f B. si remanserit ex eo aliqd, redit sicut erat, & deterius, & quando incidit seu eradicatur nodus magnus per excoriationem tunc
g † B. in illa die
h B. ipse suatus super illud qđ est in eo
i B. facit collectionem seu saniem sicut
k B. ẽt altualil
l † B. &
m B. ammoniaci

n B. fiat ex istis unguentum
o B. medusat Alia litera dissoluentibus
† baurach
p † B. unguentū cum butyro

apis,& glutinis albotin æquales partes, n § sumatur ex istis. § Et ex o § solutis § sine plurima mordicatione est ut sumatur † nitrū & medietas eius ellebori,& fiat ex eo p † § emplastrum §ex cera,& oleo rosi. Et iterum calcis pars.j. colcotar pars una, arsenici pars.j. Glandulas autem, quę similes sunt alsilac, & sunt species nodi, si tibi est possibile extrahere, extrahe sicut alsilac: & si non fiat inde nocumentū neruo, aut membro uicino, fac. Et si fuerit in manu,& pede, & in loco coniūcto cum neruis,& chordis, nō præsumas extrahere ipsum: quoniam faciet cadere patiētem in spasmum: imò contere ipsum, & constringe super ipsum cum aliquo, cui sit grauitas, donec q § maturet eum. § Et signum eius est, ꝙ huiusmodi compresio super ipsum stupefacit membrum.

q B. detumescat

De glandulis. Cap.. 6.

Qvandoque generatur in quibusdam membris apostema glandulosum, sicut auellana, & nux, & minus eis: & multoties super § uolam § manus, & super frontem: & est in principio taliter, ꝙ quū super ipsum fit compressio, separatur: deinde redit multoties,& multiplicatur: & fortasse non redit. Et cura eius est de genere curationis nodorum. Et quandoque sufficit ut conteratur, & comprimatur, deinde super ipsum stringatur plumbum grauis strictūræ, quoniam digerit ipsum, & propriè quando linitur super plumbo epithema digestiuum de illis, quæ sciuntur. Et oportet iterum ut strictura administretur post eius digestionem, quoniā illud est causa prohibens reditionem.

Alia litera a ——— B.

Annot.

Putant aliqui glandularum nomine ganglia Auic. intelligere. Verùm, quum ganglium annotāte Paulo lib. 4. neruorum concretio sit; hic uerò de neruis nihil asseerat; nos id non affirmamus, præsertim quod de iis concretis neruis in superiori cap. quum de nodis ageret, uerba fecit, & curationem tradidit. Fortasse per glandulas tumores quosdam intelligit ex concreta ueluti pituita genitos, à superioribus nodis differentes, quòd ii capsula & uesicula ueluti quadam occluduntur, hi uerò nihil tale habent: unde & sola compreßione & contritione curantur, quum alioqui in prioribus uesicam extrahi oporteat, quod & hic author admonuit.

Cap. 16.

De pustulis glandulosis. Cap. 7.

Accidunt etiam quandoque pustulę glandulosæ paruæ. Et earum cura est ipsarum cōtritio,& expresio eius, quod est in istis, & stringere plumbum super eas.

Annot.

Non uidentur hæc à superioribus differre, nisi magnitudine: unde & curatio eadem est.

De fugille. Cap. 8.

Fvgille est de genere apostematum glandulosorum: & quasi hoc nomine appropriatur illud, quod fit post aurem. Et nos quidem iā diximus sermonem uniuersalem in omnibus, quę currunt cursu eius. Et cura eius est cura prædicta in capitulo apostematum glandularum, & in apostematibus, quæ sunt post aurem. Et de illis, quæ sunt ei propria, est cinis limaciarum confectus cū antiquo adipe, non salito: & huic quidem medicinæ non est par: & iterum cinis mustellæ permisto in eo cerato cum oleo de lilio. et antiquatur, & administretur: Et confert scrophulis etiam.

Annot.

Non desunt qui parotidas per fugille putent hoc in loco intelligi. Verùm, quum parotides inflammationes sint calidæ, hic uerò de frigidis agat tumoribus, non dicentur parotides. quamuis non ignorem proponi hoc in loco ab Auic. & cochlearum & mustellæ cinerem Galeni exemplo, qui. 3. de comp. med. per loca ubi de parotidibus agit, iisdem utitur.

Cap. 2.

De scrophulis. Cap. 9.

Scrophulæ similantur nodis: sed differunt ab eis in hoc, ꝙ nō sunt separatę, sicut nodi, imò sunt suspensæ cum carne. Et plurimum quidem accidunt in carne molli. Et est eis iterum uelamen neruosum. Et fortasse fit scrophula uehementis magnitudinis. Et fortasse ex una earum generantur plures: & similantur in hoc a § altheeltil: § Et quandoque ordinātur nodi, & fiunt sicut b § cingulus pendens ex collo ad unam partem, § & quasi sint racemus. & scrophulæ ad ultimum, sunt glandulæ c § scliroticæ. § Et de scrophulis quidem sunt, quibus associatur dolor,& sunt illæ, quibus permiscetur apostema calidum, & materia calida: Et est de eis, quibus non associatur dolor, & est difficilis curationis. Et fortasse in eius curatione est necessaria perforatio,& putrefactio. Et homines uehementius expositi ad habēdas scrophulas in partibus colli,& capitis, sunt curta habentes colla, humidarum complexionum. Et loca, in quibus generantur plus scrophulæ, sunt collum, & subascellæ. Et uidetur ꝙ non nominantur scrophulæ, nisi propterea ꝙ multum accidunt porcis propter gulositatem eorum, aut propterea ꝙ figuræ earum secundum plurimum asimilatur porcis. Et saluiores scrophulæ sunt, quæ accidunt infantibus.& grauiores earum sunt, quæ accidunt iuuenibus.

a B. altealil
b B. cholade
c B. sechirusie

Annot.

Strumæ glandulæ sunt scirrho induratæ, ait Paulus lib. 4. & 6. scrophulæ à nostris, & à Græcis χοιράδες, quòd morbus sit qui scrophis frequens accidit.

Cap. 33.
Cap. 35.

De cura. Cap. 10.

Radix, super quam est fiducia in curatione habētium scrophulas, est euacuatio,& subtiliatio regiminis. Et de euacuatione laudabili est uomitus. Et est necessarium solutione educere phlegma grossum: & proprie cum pilulis nominatis a § alguasili. § Et iterum sumantur turbit,& zinzib.& zuccari partes æquales,& bibātur usque ad. ʒ. ij. & hoc quidem est cum hoc, ꝙ soluit phlegma grossum, non calefaciens, neque intestinorum faciens rasuram. Et phlebotomia iterum est iuuatiua: & oportet proculdubio ut fiat ex cephalica. Regiminis uero subtiliatio est, quoniam oportet ut deuitet cibos grossos, & potum aquæ super eos, & nauseatiuā sacietatem, & repletionem, & toleret famē quantum potest: & abhorreat omne quod replet caput materia: & oportet

a B. aluasali

& oportet, ut custodiat præparatus eis caput ab o, quod facit currere ad ipsum materias ex præparationibus facientibus currere: sicut prosternere se super faciẽ, & curuare se super genua prolixè, & habere puluinar [b] § planum, § & ab operationibus, quæ trahunt materias ad caput, sicut locutio plurima, & dolor capitis, & rixa. & uentosatio est in conueniens patientibus scrophulas secũdum plurimum: & illud ideo, quoniam non est ei possibile ut euacuet ex materia, quæ est in scrophulis, & quę currũt cursu eius: imò trahit ad eas, & ingrossat ipsas per id, quod extrahit de sanguine subtili. Et multoties quidem redeunt scrophulæ incipientes extenuari, & resolui, ad dispositionem suã primam. Et omnino regimen scrophularum similatur regimini sephiros ex parte ipsius ægritudinis. Et quum scrophulæ sunt magnæ, tunc [c] § plagarij § alienant se à curatione earum cum ferro, & medicamine acuto: et illud est de illis, quæ ducunt ad ulceratione earum, & ipsarum corruptionem. Et est necessarium in huiusmodi uti euacuatione, & mundificatione, & subtiliatione cibi, & administrare medicinas resolutiuas super eas cũ facilitate. Et iam inuenimus [d] § emplastrum apostolicũ relatũ ad Christianos, in scrophulis mortalibus, ruptis, sanationis magnæ § sed cum facilitate & lenitate. Et de emplastris [e] § calefacientibus scrophulas § est emplastrum diaquilon. Et quandoque permiscentur cum hoc emplastro medicinæ aliæ, [f] § quas posuit Hip. § sicut radix lilij propriè cum proprietate, quæ est in ea: & sicut stercus caprarum, & ouium: & sicut nasturtium, & radix cucumeris asinini, & uuæ montanæ, & ficus, quæ cadunt ante maturationem [g] § albę, § aut farina fabarum, & amygdalæ amaræ, & bdellium: & aggregentur ad illud, & administrentur. Et de emplastris bonis est emplastrum huiusmodi. Recipe farinę fabarum, & hordei, & pinguedinis porci, & [h] § rici § omnium an. partem. j. & radicis colloquintidæ, & aluminis iameni, & radicum lilij, & picis humidæ omnium an. partem. s. aggregetur illud cum oleo antiquo [i] § cum pinguedine frixa, § post liquefactionem pinguedinis, & picis in oleo. & confert. Emplastrum bonum resoluens duritiem in hebdomada, & in eo, quod est minus ea, in tribus diebus, quod Gal. narrauit in cata geni. Recipe sinapis, & seminis urticæ, & sulfuris, & spumæ maris, l & aristologiæ, & bdellij an. ℥. j. ammoniaci, & olei antiqui, & ceræ an. ℥. ij. Et de medicinis, quæ super eas ponuntur, est pix [k] § confectis cum ea ficubus § aut cum squilla, aut confecta cum ea radix caulis contrita, & radix capparis cũ bdellio, & lupini cum aceto & melle, aut cum syrupo acetoso, & stercus uaccinum aggregatis uel decoctis cum aceto, aut omnia ista cũ adipe porci, aut cum oleo. Medicamen bonum: Fœnugręci partes. iiij. calcis, & nitri amborum an. pars. j. aggregentur cum melle. Et iterum radix cucumeris asinini, & folia lauri contrita cum glutino albotin: aut cinis amborum aggregatus cum eo: Et iterum aggregentur farina erui, & stercus caprarum, & ouium, & propriè montanarum cum urina infantis, & fiat linimentum. Et iterum hoc medicamen: Myrrhæ. x. ammoniaci. vij. & dibic. j. uisci quercini [l] § glandium. v. galbani olei de bezahar § sorditici aluearij apum. [m] § j. teratur § & iterum aggregentur in mortario [n] § aldibic præparatum § & resina, & sint pro omni lib. galbani. ℥. iij. aggregetur illud: & est linimentum bonum. Et de medicinis bonis sunt. Ceræ, gummi pini, adipis porci non salitæ, prasij, & floris æris partes æquales, fiat ex eis linimentum. Et iterum resinæ [o] † § dactylorum § corticum æris an. partes. ij. aluminis iameni, arsenici omnium an. partes. iiij. sumatur ex eis linimentum. Et de medicinis bonis est medicamen de kitrã: & medicamẽ cucumeris asinini: & medicamen de condisi: & medicamen nominatum sandaros: & medicinæ factæ cum serpentibus, & singulis ex eis, est ut sumatur serpens mortuus, & [p] § proijciatur in uas lutatum luto sapientiæ, & dimittatur in furno § de lateribus, deinde conficiatur cum æquali quantitate sui aceti permisti cũ melle secundum medietatem. Et de medicinis bonis est, medicamen de cordumeni, & nasturtio, & fimo columbino cũ oleo, & omnia iuuatiua sunt iterũ singularia. Et similiter farina erui cum eis, & sola cum aceto, & cum melle, & cum pice, & cera & oleo. Et iterũ sumantur uuæ montanæ, & nitrum, & resina, & farina erui, & aggregentur cum aceto & melle. Aut accipe radices lilij, & se. lini, & [q] § infundantur § in uino, & ponatur in eis ambobus post illud fimi columbini quantitas, quam exigit illud, quod pręsens est, & fiat ex eis quasi emplastrum, & est mirabile. Et iam experta sunt urina cameli arabici, & [r] § anodatum eius emplastrum, aut epithema § commistis cum eis medicinis, quæ sunt ad scrophulas, & fuerũt iuuatiua. Et almugat est ex [s] § epithematibus § mirabilibus. Et existimauerũt quidam, & est Alkindus, quòd [t] § messes cornu caprini § quum aduritur & bibitur hebdomada una omni die pondere. ʒ. ij. [u] § uideo, quod non oportet fieri § in omni mense hebdomada una. Et scias, quòd de scrophulis sunt, in quibus est cancerositas: & in huiusmodi quidem oportet ut cõficiantur medicinæ calidæ prædictæ cum oleo ros. & dimittantur per dies aliquot, & administrentur. In scrophulis autem, quæ sunt calidæ complexionis, non oportet ut superflua sit administratio medicinarum acutarum, imò sufficit eis, quod est sicut sauich de tritico cum aqua coriandri. Et fortius illo est mirrha cum duplo sui de lycio, confecta cũ aqua coriandri: & est regimen in hoc ut uincat aqua coriandri, aut uincat medicamen aliud, secundum quòd præsens est: & quod necessarium facit uehementia inflammationis, aut paruitas eius. Et de illis, quæ conferunt eis, est, ut fiat sternutatio cum oleo de nucleis persicorum, excoriatorũ, adustorum. Quòd si necessarium fuerit in curatione scrophularũ uti ferro, oportet tũc ut sit administratio eius in scrophulis uicinantibus uenis pluribus, & uenis pulsatilibus, & neruis cum cautela, & defensione. homo enim quidam errauit quum perforaret quasdam scrophulas, & obuiauit ramo neruorum reuersiuorum, quare destructa est uox: & iam accidit, ut non inueniret neruum, sed detegeret eum frigori, quare corrupta est complexio eius, & destructa est eius operatio, usque quo redijt ad ipsum eius complexio cum calefactione: & fortasse errauit, & inuenit † algui degi: & deterior alguidem in hoc est illa, quæ est profundior: qua propter quum excoriatur ex latere

b B. demissum seu nõ eleuatũ

c B. cyrugici

d B. unguentũ apostolorũ quod factum fuit pro discipulis Christi esse magnæ impressionis vel sanationis in scrofulis magnis perniciosis eruptis vel vlceratis

e B. dilectis & conuenientibus scrofulis

f B. quæ faciũt ipsum fortioris operationis

g B. Alia lra & sunt exsiccatæ

h B. anseris

i B. contritiõe bona

k B. cũ qua sit confecta farina

l B. v. galbani quod ẽ bazard

m B. an. partẽ j. terantur oĩa

n B. viscus artificialiter cõstructum

o † B. partẽ j.

p B. incinerẽ in uase lutato luto sapiẽtiæ posito in tanur

q B. bulliant

r B. quod ex ea est coagulatum applicando ipsum in emplastro aut unguento

s B. emplastris

t B. mesas

u B. sanat eã & oportet ut fiat

† venas iugulares

tere

x B. est saluior & oportet ut accipiantur

tere x § saluo oportet ut sumantur§ scrophulæ, & destruatur, quod residuum, est cum medicamine acuto, & non perueniat lateri læsio.

ANNOT.

Cap. 11. Cap. 28. Cap. 33. Cap. 35.

Habes de huius morbi curatione ex Gal. 14. meth. & Paulo lib. 4. & 6. Item & ex Celso lib. 5. Videntur tamen Auic. & Celsus ab alijs discrepare. quum Celsus quidem strumis affectos elleboro expurget; & author quoque noster tum purgationem, tum uenæ sectionem in his commendet, de quibus alij ne uerbum quidem. Sed paucis. si repletio adsit, supponit Gal. & Paulus, euacuãdum & uenæ sectione si redundarit sanguis, & purgatione, si humores cæteri. prætermittũtq; id ueluti omnibus notum præsidium. Aut fortasse de factis iam strumis intelligunt, in quibus neque purgatione, neque sectione uenæ induratam iam & impactam materiem retrahas.

De apostematibus duris. *Cap. 11.*

† scirrhus

a B. quidam licet sit

b B. plumbeus

c B. super eum est lanugo q̃dã

d B. & ẽ sephiros quod apparet

Apostema durum, nominatum † sephiros, quod purum est, est illud cui non associatur sensus, neque dolor. Et si remanet cũ eo sensus, a § & dolor§ paruus, tunc non est sephiros purum. Et purum quidem, & non purum, cũ quo est sensus quidam, & est priuans dolorem. Et sephiros aut fit à melancholia feculenta sola, radicali; & color eius est b § cineritius: § Aut à melancholia commista cum phlegmate, & color eius est decliuis ad colorem corporis. Aut ex phlegmate solo, quod iam induratum fuit. Et puri quidem color ut multum, est color plumbi, & est uehementis tensionis, & duritiei: & fortasse c § supereminent ei pili: § & hoc est illud, cui non est sanitas. Et est quodam ex eo, cuius color est color corporis, & permutatur de membro ad aliud, & nominatur fermos: & quandoque est cum colore corporis durum, magnum, quod non sanatur, neque permutatur unquam. Et omne sephiros aut incipit d § apparere§ paulatim, & additur: aut conuertitur ex fluxione, aut erysipila, aut ex tura in loco uacuo. Et quando plurimum accidit durities in uisceribus, non accidit nisi post apostema calidum, quando curatur cum infrigidantibus uiscosis, ex medicinis, & cibis. Et quandoque cãceratur sephiros. Et propinquitas sephiros ad cancrum, & elongatio eius ab eo, est secundum multitudinem inflammationis eius, & paucitatem, & apparitionem pulsationis in eo, & occultationem eius, & apparitionem uenarũ in circuitu eius, & non apparitionem earum.

ANNOT.

Cap. 4.

Cap. 9.

Scirrhum exquisitũ, idest, qui sine sensu, & nõ exquisitum intelligit: ex pituitosa materia uel melancholica. Definit scirrhum Galenus in 2. ad Glaucon. præter nat. durum esse tumorem sine dolore. Vide & quæ in lib. de tumorib.

De cura. *Cap. 12.*

a B. solicitudo curationis

Oportet ut de his apostematibus illud curetur, cui est sensus, & ut sit a § incisio § post mundificationem corporis cum eo, quod educit humorem facientem ægritudinem. Et fortasse est illa mũdificatio cum phlebotomia, si est sanguis plurimæ nigredinis. Et sup illud sit, quod resoluit, & lenit simul. Et non curetur cum eo, quod resoluit, & exsiccat tantum: quoniam illud perducit ad uehementiam lapideitatis propter exsiccationem grossi, & resolutionem subtilis. Et oportet ut ponantur curationi eius duę reuolutiones: reuolutio resolutionis cum lenitate cũ eo, quod non exsiccat plurimum: quia omne resolutiuum secundum plurimum exsiccat: & humectatiuum raro resoluit. Et oportet ut sit gradus eius in caliditate ex secundo ad tertium: & in exsiccatione ex gradu primo. Et reuolutio alia lenificationis. Et sint istæ duæ reuolutiones succedentes. Et oportet, ut membrum famem pati cogatur in reuolutione resolutionis, & trahatur nutrimentum ad eius oppositum cum motione illius oppositi, & exercitio eius, & ipsius famelicatione. Et b § cibetur§ in reuolutione lenificationis, & c § fiat ei causa appetẽdi§ nutrimẽtũ cũ fricatione, & quæ sunt ei similia, & liniatur cũ pice. Et diuersificetur necessitas in uirtute medicinarum resoluentium, & lenificantium, & debilitate earum secundum raritatem membri, & ipsius spissitudinem, & uehementiam duritiei, & debilitatis eius. Et iterum compositio medicinarum oportet ut aggregetur inter duas uirtutes. Et oportet ne multum utantur balneo, quoniam resoluit subtile, & aggregat spissum, & non peruenit ad hunc finem ut leniat spissum. Et lenificantia quidem, in quibus est resolutio quædam, sunt sicut adipes gallinarum, & anserum, & uitulorũ, & boum, & ceruorum proprie, & medullæ eorũ, & adeps hirci, & asini adeps est bona eis, & adipes rapaciũ leonum, & ursi, & d § leopardi, & adib, § & quæ currunt cursu eorum de uulpibus, & e § lupis§ & adipes rapaciũ auium. Et oportet ut misceantur cum eis, quæ sunt sicut ammoniacum, & bdellium, & galbanum, & storax, & mastix, quando præparantur ad resoluendum: & f § fiant singularia. § Et de prædictis adipibus melior est adeps leonum, & ursi. Et in mucillagine fœnugræci, & lini, sunt resolutio & lenificatio. Et oportet ne in istis adipibus, & earum similibus de mollificantibus, sit sal omnino: quoniam sal exsiccat, & indurat; imò oportet ut sit earum operatio operatio solis in cera, quæ lenit, & liquefacit, & non peruenit ad hoc ut exsiccet. Et de g § lenificãtibus iterũ, in quibus est resolutio, § quædam sunt sicut bdellium h § sicilienses§ & oleum antiquum, & oleum de alcanna, & oleum de lilio, & galbanum, & laudanum, & storax, & isopus humida. Et meliora eorum sunt, quæ sunt minoris antiquitatis, & exsiccationis, & uehementioris humiditatis: & iterum mastix albũ appropinquat prædictis. Et in oleo de alcanna, & oleo de lilio, & ficubus i † § § & alkerua est de resolutione, & lenificatione simul, quod est supra sufficientia. Et de lenificantibus quidem est, ut sumatur fæx k § seminum§ & fæx aceti, & ferueant, & effundatur post ebullitionem bonam super l § utrasque, quod est ei conueniẽtius§ & administretur. Et de medicinis bonis ad illud est, ut sumantur stercus asini, & radix hybisci, & fiat ex ambobus linimentum: & si fuerit cum ambobus storax, erit melius. Et iterũ quando apparet lenitas, oportet ut liniatur cum ammoniaco soluto cum aceto forti diebus pluribus, deinde redeat lenificatio: aut m § galbano, & opopanaco. § aut sumantur galbanum, & ammoniacum, & bdellium, & terãtur omnia, & inuoluãtur

b B. saturetur cibo
c B. dimittatẽ ad ipsum fluere
d B. aluemer & lupi
e B. aldabha
f B. administrẽtur singulariter quando præparantur ad lenificandum
g B. resolutiuis in quib9 est lenificatio aliqua etiam
h B. alschalabi
i B. albesti
k B. olei seminis lini
l B. eas vnctuo sitas caude castratorũ arietũ
m B. sumat̃ galbanum & opopanacum

tur cum oleo de be n,& oleo de lilio cum aliquã tulo mucillaginis fœnugræci,& lini : & fiat ficut emplaftrum.Et fordities balnei eft ex medicinis uehementis iuuamenti,quando ponitur in emplaftris apoftematum durorum. Et quum non inuenitur fordities balnei , tunc adminiftretur loco eius[n]§aqua † euifci,§ & nitrũ.Et de emplaftris bonis in hora refolutionis funt emplaftra : quæ funt ad fcrophulas, de illis,q̃ diximus : & emplaftra iulios,& colophon.Et quum apoftema eft uehemẽtis grofsitiei,tunc non eft excufatio ab aceto: ipfum enim incidit,& debilitat uirtutem membri: & proprie quando eft neruofum: quoniam eft uehementius uacuum à materia: & dimittit eã caufæ imprimenti deforis:uerum oportet ut fit adminiftratio aceti,& intromifsio eius ĩ medicinis, in fine rei,non in eius principio:& ubi cadit ultimatio in lenificatione, & cum intromifsione tepiditatum lenificationis:& alleuietur in adminiftratione aceti. Et quum non fit alleuiatio cum aceto,nocet neruis,& conuertit in lapideitatem. Et medicus tunc fit audacior in adminiftrando acetum,quando apoftema eft in membro carnofo:ficut id,quod eft in fplene . Et quandoque linitur locus cũ aceto, & uaporatur cum eo , deinde cõfequitur cum epithemate,ficut illud , quod eft de opopanaco,deinde ammoniaco[o],§ deinde incipit§cum pauco leui,poftea[p]§additur uirtus, deinde gradatur§ad lenificationem.Et oportet ut adminiftretur fuper apoftema oleum lene , in quo non eft ftipticitas:& eft magis conueniens quàm aqua;& proprie oleum de anetho factum cum anetho humido.Et illud duritiei,quod eft in neruis & chordis, curetur cũ incifiuis.Et de curationibus bonis ad illud eft uaporatio ex lapidibus ignitis,[q]§.f.§lapide molendini:& melius ,quo fit uaporatio ab eo,eft cum aceto:& melior , à quo fit uaporatio , eft marchafita . Et oportet , ut ad hanc perueniatur fummam in uaporando , & fuffumigando , donec appareat fudor . Et quandoque linitur cum marchafita trita cum aceto,& confert.Et oportet ut alleuiatio iterum fiat in adminiftratione aceti,ut non feparet fubtile , & induret fpiffum,& ut non corrumpat uirtutem neruorũ fuperfluę;& eft in principio deterius : & ponantur adminiftrationi eius interpollationes , in quibus eft lenificatio . quum ergo incipies , tunc uaporetur membrum cum eis,quæ diximus,& leniatur tunc cum medicinis conuenientibus:& ut illud fiat in membro carnofo,eft faluius.

n B.euifcum †hybifci
o B.incipiẽdo
p B.augendo uirtutẽ deinde gradando
q B.ficut

ANNOT.

Cap.4.

Egit de fcirrhi curatione Gal.2. ad Glauc. & 14. meth. Egit & Paulus lib.4.neuter tamen de uenæ fectione aut purgatione:ea fortaffe ratione , de qua in fuperioribus,quum de ftrumarum curatione eft actum.

De duritie iuncturarum. *Cap. 13.*

QVandoque accidit in iuncturis durities prohibens moueri iuncturas cum facilitate,& non deftruit fenfum . Et quãdoque eft[a]neruus cum quo§eft ftupor aliquis , & quandoque eft§[b]carnofior§.Et cura eft cum eo, quod fciuifti .

a B.neruofa cũ qua
b B.carnofa

ANNOT.

Accidere hoc uitiũ folet in articulari morbo:& pori dicuntur,ex craffo & glutinofo humore geniti. quorum curationem habes ex Gal.14.meth.

Cap.4.

De eis,quæ nominantur almifmar. *Cap. 14.*

[a]§ ALmifmar§eft nodus rotundus,albus,fimilis capiti claui . Et plurimum quod accidit,ex percufsione,& poft exituras & poft curationem earum amplius multiplicatur in corpore.Et plurimum accidit in pedibus & digitis pedum,& in inferioribus:& lędit in tãtum,quod prohibet inceffum : quare oportet ut fectio fiat fuper ipfum,& extrahatur:aut moueatur cum manu femper:& annectatur ei plũbũ[b],§quoniam§taliter eft quòd non eft pofsibile ut extrahatur.Et plurimum quidem eius: quum non curatur,fit cancer.

a B.almefemar
b B.quando

De cancro. *Cap. 15.*

CAncer eft apoftema melãcholicum de melancholia adufta à materia cholerica , aut in qua eft materia cholerica,cum qua combufta eft,non à pura fæculenta . Et differt à fephiros per fe,cum dolore,& acuitate , & pulfatione quadam,& uelocitate additionis propter multitudinem materiei , & inflatione propter illud quod accidit in illa materia de ebullitione,quum ipfa uenit ad membrum.Et differt ab eo iterum per uenas:quas mittit in circuitu fuo ad membrũ in quo eft,quafi pedes cancri: & non funt rubeæ ficut in phlegmone,imò decliues ad nigredinem, & obfufcationem,& uiriditatem.Et iam diuerfificatur ab eo,quoniam plurimum aduentus fui fit incipiendo:& aduentus duri fit permutando ex calido.Et differt à fephiros[a],†§ §quoniam eft ei fenfus , & illi non eft fenfus omnino , & plurimum quidem accidit in membris raris : & illud eft in mollioribus plus[b]§ĩ hepate,§& in membris neruofis iterum.Et in primis quum accidit , eft occultę difpofitionis,[c]§&§ quando apparet cancer,ambigitur effe eius[d]§in primis,&§ quando apparet fecundum plurimum:deinde apparẽt figna eius.Et in primis quãdo apparet in principio , eft ficut faba parua,durus,rotundus,fufci coloris, in quo eft çaliditas quædam . Et cancer quidem eft uehementis doloris . Et alius eft parui doloris, quietus.Et alius eft,qui perducit ad ulceratione: quoniam eft ex melãcholia,quæ eft[e]§aduftio fanguinis,&§aduftio choleræ puræ folius . Et alius eft ficcus,qui non ulceratur . Et quandoque permutatur ulceratus ad non ulceratum. Et quandoque reducit eum ad ulceratum curatio eius cum ferro:& ponit ei labia grofsiora,& duriora.Et uidetur,quòd hoc apoftema fit nominatum cancer propter unam duarum rerum , aut propter fuam tenacitatem cum membro,ficut eft tenacitas cancri cum eo,quod uenatur , aut propter formam fuam in rotunditate fua,fecundum plurimum cũ colore fuo,& egrefsione uenarum:quæ funt ficut pedes eius in circuitu ipfius.

a †B.puro
b —— B.
c B. quoniam
d —— B.
Alia litera e —— B.

ANNOT.

Cancer ab aquatici animalis fimilitudine uocatus, in omnibus corporis partibus, præfertim uerò in mollibus & raris

Cap. 10.

& raris membris gignitur, ut. 2. ad Glauc. ex atra bile exusta ortum ducens. Dubitarit ergo quispiam nũ hic inter frigidos, an calidos tumores ueniat reponẽdus. Certe atra bilis calida est, quæ ex superassata flaua gignitur, sicuti ater humor naturalis est frigidus. agendum ergo de cancro fuerat, quum de calidis tumoribus est actum. Verùm ad hæc paucis. atra bilis quamdiu flauæ, ex qua deusta gignitur, seruat seminaria; calida est: post assationem uerò tandem frigescit. ex feruida atra bile carbunculi gignuntur, de quibus inter calidos tumores actum est. ex ea uerò sine feruore, cancri: quod aduertere ex Gal. est lib. de tumorib. præter nat. proptereaq́; nigriores quidem cancri colore sunt ijs, quæ inflammata sunt; sed minime calidi. Rectè ergo inter frigidos tumores cãcer repõnitur.

Cap. 5.

De cura. Cap. 16.

a B. sperare

ILlud, quod oportet [a] ʒcauereʒ de cura eius, est, quoniam quum incipit fortasse est posibile ut prohibeatur ne addatur super illud, quod ipse est: & conseruetur ita ut non ulceretur. Et accidit in quibusdam horis ut sanetur incipiens: confirmatus uerò non. Et multoties quidem accidit cancer interius occultus, & est [b] ʒrectificatioʒ in eo secundum quod dixit optimus Hipp. ut nõ moueatur: quoniam si mouetur, fortasse perducit ad mortem: & si dimittitur, & nõ curatur, fortasse prolongatur spatium cum salute quadam: & proprie quando rectificantur cibi [c] ʒ & ponuntur de illis, quiʒinfrigidant, & humectant, & generant materiam [d] † ʒ ʒsaluam [e], † ʒ ʒ sicut aqua hordei, & pisces alradradi parui, & uitelli ouorum sorbilium; & similia illis. Et quando est illic caliditas, tunc detur lac uaccinum, statim quum extractũ est butyrum, & colatur, & quod sumitur ex oleribus humidis, [f] ʒusque ad cucurbitam. ʒEt fortasse sufferunt cancri parui sectionẽ: nam si posibile est ut destruantur cum aliquo, tunc non est posibile ut destruantur nisi per incisionem uehementem, ut [g] ʒex toto assumatur mẽbrum inuadens, quod est in circuitu eius, ʒ incidẽdo ipsum ex [h] | ʒ ma [i], † ʒ ʒcircundante aposte ʒeradicando omnes uenas, quæ imbibunt ipsum, ita ut non remaneat de eis aliquid: & currat post illud, ex eis sanguis plurimus. Et iam antecesit mundificatio corporis per solutionem uentris, ex materia mala: & phlebotomia. Deinde conserua eum [k] † ʒ ʒ faciendo eum stare super cibos bonæ quantitatis, & qualitatis: & confortatione membri ad expellendum. quamuis incisio in pluribus horis addat ei malitiam. Et fortasse indiget post incisionẽ cauterio. Et fortasse erit in cauterio timor magnus: & illud erit, quando fuerit cancer prope membra principalia, & nobilia. Et iam narrauit quidam primorum, ꝙ medicus quidam incisit mãmillã cancerosam radicitus, & cancerata est altera: dico, ꝙ posibile fuit, si fuit, [l] ʒilludʒ in uia cancerandi, quoniam inuenit illam ægritudinem: & posibile fuit, ut esset secundum semitam permutationis: & est magis apparens.

b B. rectum & conueniens

c B. cũ eis quæ

d † B. quietam

e † B. non furiosam

f B. ita ut etiã ex cucurbita

g B. eradicetur perueniẽdo ad membrum circuens ipsum

h † B. membro

i B. cãcerosum trahendo &

k †. Alia lrã mundificatum

l B. illa

ANNOT.

Cap. 10.
Cap. 11.
Cap. 26.
Cap. 45.

Habes de huius insanabilis ferè morbi curatione ex Gal. plura. 2. ad Glauc. & 14. meth. nec non 4. de cõp. med. per genera. Adi & Paulum lib. 4. & 6.

Rememoratio regiminis soluendi ipsum. Cap. 17.

SVmat in potu multis uicibus, inter quas sint dies pauci, quaque uice quatuor aureos epithymi cum aqua casei, aut aqua mellis: aut decoctionem epithymi in syrupo acetoso. Et ei, qui ex omnibus est fortis, detur hiera ellebori.

Rememoratio medicinarũ localiũ ad cãcrũ. Cap. 18.

PEr medicinas locales ad cancrum requirunt quatuor intentiones. s. destructio cancri penitus, & est difficilis: & prohibitio additionis: & prohibitio ulcerationis: & curatio ulcerati. Et in illis, quibus quæritur destructio cancri [a] ʒpenitus, ʒitur uersus illud, in quo est resolutio eius, quod collectum est de materia mala: & expulsio eius, quod præparatum est ad colligendum in mẽbro [b] ʒde ea: & si fuerint ʒ uehementis uirtutis, & motionis: [c] ʒtunc dimittatur, ʒnam illud, quod de medicinis forte est, addit cancro malitiam. Et similiter oportet iterum ut alienentur in eis mordicatiua: & propter illud sunt medicinæ bonæ ei [d] ʒinʒ mineralibus ablutis, sicut tucia abluta: & misceantur cum ea quandoque de oleis, sicut est oleum ros. & oleum de keiri. Ad illud uero, quod prohibet additionem, peruenitur cum abscisione materiei: & rectificatione cibi: & confortatione mẽbri: & cũ medicinis repercusiuis notis: & administratione linimentorum mineralium: sicut linimentum fricationis lapidis molendini, & lapidis cotis: & sicut linimentum factum ex fricatione eius, quod resoluitur inter tubulam & manicam de plumbo in humiditate effusa super tabulam, quæ est sicut oleum ros. & sicut aqua coriandri: & iterum emplastratio cum agresta trita est bona, iuuatiua. Et illa, quibus quæritur prohibitio ulcerationis, sunt linimenta prędicta ad prohibendam additionem, quum nõ fuerit in eis mordicatio: omnia enim ea sunt iuuatiua: & propriè quando miscentur cum fricatione prædicta, quæ fit ex pistello, & tabula plumbeis, [e] ʒquando est cõ fricataʒ terra sigillata, aut bolum armenum, aut oleum antiquum, & aqua semperuiuę, & cerusa, cũ succo lactucæ, aut mucillagine psyllij, & cerusa, & plumbo, [f] ʒquoniamʒ est cõpositio bona. Et de eis, quæ sunt iuuatiua, est emplastratio cum cancris fluuialibus recentibus: & propriè cum climia. De illis autẽ, quæ in curatione ulcerati sunt bona, est, ut asiduetur pãnus lini infusus in aqua solatri super eum: & quoties fortasse exsiccatur, madefiat desuper cum aqua eius. Aut sumatur medullæ tritici, & olibani, & cerusæ de plumbo, omnium pondus. ℥. j. & terræ sigillatæ, & boli armeni, & aloes abluti, omnium an. ℥. ij. aggregentur ista, & terantur. Et administrentur super humidum pulueres: & super siccum emplastrum factum cum oleo ros. Et quandoque confert eis cinis cancri cum cerato, ex oleo ros. & melius eo est cui admistum est æquale ei de climia. Et quandoque confert in eo medicamẽ de tucia: aut tucia abluta cũ aqua portulacę, aut mucillagine psyllij.

a B. Alia litera ne augeatur

b B. & ꝙ nõ fit

c —— B.

d B. de

e B. & quũ fuerit in summa eorum.

f —— B.

De apostematibus uentosis, & inflationibus lacertorum. Cap. 19.

DE apostematibus uentosis aliud est, quod fit à uapore leui: & similatur [a] ʒ æstuationiʒ & currit cursu eius. Et aliud est, quod fit à

a B. altebegi

uapore

uapore uentoso, & nominatur inflatio: & est ei [b] impulsio, & uicissitudinaria accessio: & fortasse percutit percussione manus: & propriè quando inuenit spatiũ, ad quod aggregatur, sicut stomachus, & intestina, & quod est inter panniculos circundantes ossa, & inter ossa circũdata lacertis & inter lacertos, & similiter quod circundat chordas: & fortasse non [c] resoluit spatia, imò [d] subtiliat membra coniuncta: & [e] resoluit ea, & generatur in eis: quod facit necessarium disrumpere ea. Et uentositas remanet, & retinetur propter spissitudinẽ suam, & propter grossitudinem suã & propter spissitudinem eius, quod continet eã, & constrictionem pororum. Et quandoque existimat homo, q̃ super membrum eius sicut genu fit apostema indigens perforatione; quare perforat ipsum, & egreditur uentositas tantum.

b B. resistentia ad manum compressionem & habet dispositionem similẽ vtri inflato: & fortasse causat sonitũ percussio ipsius cum manu
c B. ingreditur
d B. separat
e B. ingreditur

ANNOT.

Habes & huius affectus causas, signa, et curationẽ ex Gal. 14. meth. & 2. ad Glauc. Plura & Paulus lib. 4.

Cap. 7. & deinceps.
Cap. 5. Cap. 28.

De cura. Cap. 20.

Illius autem, quod est simile [a] æstuationi cum augumento loci curatio est genus curationis eius. In inflationis uerò curatione est necessarium, quod cutem ingrediatur, & resoluat illud, quod est in ea. Et sit possibile, ut sit ei super locũ mora spatij longi. Et est necessarium ut sit in fine subtiliationis, ut firmetur subtilitas partium eius ex profundatione ultima. Et fortasse indiget positione uentosarum absque scarificatione, ut carminetur [b] uentositas. Et de medicinis eius localibus sunt olea calida, sicut oleum subtilium partium, in quo decocta sunt, sicut ruta, & ciminum: & de seminibus subtiliantibus semen apij, anisi, & ammeos, & quæ similantur illis. Et de emplastris resoluẽtibus: & proprie propter illud, quod cadit in mẽbris chordosis, & lacertosis, est illud, quod recipit sorditiem balnei, quæ ponatur cum aqua in patella [c] calcis non extinctæ secundum quantitatem, quaproueniat ex ea spissitudo luti, & liniatur cum eo: & quandoque faciunt ex uino, & calce emplastrum æquale bonum. Aliud: sumatur hyssopus sicca, & teratur, & puluerizetur sup cera tum factum ex cera, & oleo anethino, & fiat ex eo emplastrum [d] ad liniendum. Et in eo, quòd accidit ex inflatione in lacertis propter [e] attritionẽ, quæ accidit eis, oportet ut alienentur medicinæ calidæ ualde, & acutę, ne refugiãt mẽbra ex eis, & terreãtur. imò quando medicãtur cũ resolutiuis, tunc misceatur cum eis aliquid de sedantibus dolorem: & illud est sicut curatio tua, quam facis cũ eo, quod est sicut rob concussum cũ oleo, in quo ĩfusa est lana isopi: & si fuerit caliditas aliqua tũc cũ oleo ros. ĩfusa in eo lana hyssopi, & dissoluta ĩ eo aqua hyssopi humidę. Et administrent oĩa illa tepida, ad caliditatẽ decliuia: & nõ pmittantur in frigidari: quoniã frigus nocet huiusmodi. Quòd si fuerit illic dolor ex principio, tunc administrentur desuper olea, in quibus est sedatio doloris cũ prohibitione aliqua, ex principio, sicut oleum uiol. & ros. cum uirtute olei anethini. Et quando inuenitur aliqua alleuiatio, ponatur in medicinis illud, in quo est additio uirtutis ad resoluendum, sicut nitrum, & acetũ [f] deinde sicut cinis,

a B. althebegi curatio est ex genere
b B. Alia litera inflatio
c B. & effundatur super eam calcis nõ extinctæ quantitas
d B. aut linimẽtum
e B. Alia litera ægritudinem
Alia litera f —— B.

& emplastra resoluentia sicut emplastrum prædictum.

De tuena medeni. Cap. 21.

†dracunculis

Est ut accidat super partem corporis pustula quædam, inflans deinde uesicat, postea egreditur ex eo quiddam rubeum, ad nigredinem decliue, deinde non cessat prolongari, & prolongatur: & fortasse est ei [a] motus uoluntarius sub cute, ac si esset motus animalis, & quasi in ueritate sit uermis: donec existiment quidam, quod sit animal, quod generatur. Et existimat quidam quòd sit ramus uilli nerui [b] per uehementiã grossitudinis. Et plurimum quidem accidit in cruribus. Et ego iam uidi eam super manus, & super latus, & multiplicatur in infantibus super utrunque latus. Et quando extenditur, & abscinditur, magnificatur in ea labor, & dolor: imò [c] per spatium dolet, & si non incidatur. Et Galenus quidem dixit, quòd non fuit compræhensum ex esse eius aliquid manifestum, super quod sit ĩnitẽ dum, quoniam ipse non uidit eam omnino. Et dixit q̃ causa eius, est sanguis calidus, malus, melancholicus, aut phlegma adustum [d] adunatum cũ uehementia siccitatis complexionis. Et fortasse generãt eam quædam aquę, & olera cum proprietate, quæ est in eis. Et de cibis, qui plurimum generant eam, est ille, qui est calidus & siccus: Et quanto plus fuerit materia, à qua generatur, acutior, erit dolor uehementior. Et fortasse accidet in corpore uno in locis quasi quadraginta eius, aut quinquaginta, ex qua tamen euadet cum curatione. Et minoratur in corporibus humidis, & assuetis balneationibus, & cibis humidis, & assuetis uino cum mensura. Et plurimum quidem generatur in [e] medena: & propter hoc proportionatur ei & generatur etiam in terra corasceni, & alijs: & multiplicatur iterum in terra Aegypti, & in terris a[illegible]

a B. motus manifestus Alia litera sicut motus vermis
b B. corrupti & grossi
c B. attrahere ipsum est causa doloris
d B. Alia litera acutum
e B. medinæ, & propter hoc de nominata est ab ea

ANNOT.

Scribit de tib[illegible]rum dracũculis Gal. 6. de loc. aff. neruosa natura, colore, crassitudineq; lumbricis similibus, in quadam Arabiæ regione nascentibus: quos tamen nũquam uidisse ait. Vidit tamẽ et author noster, & Rasis.

Cap. 3.

De cura. Cap. 22.

[a] Sollicitudo quidem eius in terra, in qua generatur, [b] & cibis, ex quibus generatur, in quibus est materia, quæ est causa eius illud est cum euacuatione sanguinis mali phlebotomando ex basilica, aut ex saphena secundum locum: & mundificatione sanguinis cum eis, quæ sũt sicut syrupus de myrobalanis, & decoctio epithemi: & potare pilulas cochias proprie: & administratio triferæ factę ex sene, & fumoterrę: & humectatio corporis cum cibis humectantibus: & balneationes, & reliquum regimen humectantiũ notum. Verùm quum apparet esse eius in primo apparitionis eius, tunc rectum est ut administretur regimen membri cum emplastris infrigidantibus, & humectantibus: sicut sunt succi frigidi noti, cum duobus sandalis, & cãphora, post mundificationem corporis, & [c] administrationem [d] iterum factam cum missione sanguisugarum super locum. Et de epithematibus bonis est epithema

a B. Præseruatio
b B. est euitare cibos ex quib. generatur & opponere causæ eius &
c B. præuisione
d B. applicatione

c B. Et si non sit dolor Alia litera & si non confert
f B. uesicare

ma ex sandalo,& aloe,& camphora,aut mirrha,& psyllium,& lac dulce.[c]§Si autem non separatur § sed incipit[f]§ cadere,§ fortasse prohibet eam,& au fert eam,& alleuiat laborem in ea,si bibat patiens eam secundum continuitatem tribus diebus, om ni die pondus.ʒ.ij.aloes:aut bibat de eo in die u-na.ʒ.s.in secundo.ʒ.j.& in tertio.ʒ.j.s tribus die bus.Et liniatur super eam aloes,aut liniatur super orificium eius humiditas aloes humidi, uiscosi. Et similiter in principio quum egreditur, si non curatur de ea & egreditur,tūc rectum est ut præparetur ei,quod stringat eam,& super quod reuo luatur cum facilitate paulatim, donec egrediatur usque ad finem sui, absque incisione:& melius est plumbum,super quod inuoluitur:& sit sufficientia super grauitatem eius in attractione eius:quo niam attrahitur cum facilitate, & nō abscinditur. Et sit studiū tuū in alleuatione egresionis eius, ut incipias,& extenues membrum,& rarifices ipsum cū embrochis,ex aqua calida, & mucillagini bus infrigidantibus, & oleis lenificantibus frigidis,& subtilis caliditatis, & quæ currunt cursu e-ius,ut facilis fiat exitus eius. Et fortasse non fit facilis per illud:imò indiget eis, quæ sunt sicut linimētum cum oleo de keiri,imò sambacino,imò oleo de ben, & ut administretur super ipsam emplastrum de pice. Et si existimatio fecerit necessarium, ut perforetur,ut egrediatur cum totalita te sua,& non fuerit, quod prohibeat; perforetur & extrahatur. Et si egresio eius cum extractio-ne prædicta non fuerit facilis,& perforatio ipsius non fuerit posibilis;tunc putrefac eam cum butyro: putrefiet enim tota,& egredietur. Et caue ne administres calida ex medicinis, quoniam for tasse perueniet ad esthiomenum.Et quando asiduatur super[g] § posteriora § eius fricatio cum facile paulatim[h].§ et illud sit§retro, cum facilitate &[i] § egresione eius§cum subtilitate;egreditur cum totalitate[k],†§ §& proprie quando scin ditur[l] § aut penetratur, § quod est post ipsam, & intromittitur stylus sub ea illic, & expellitur: & asiduatur abstersio, quum ipsa egreditur,cum fa le paulatim, & cum facilitate:nam quum illud fit cū ea,egreditur tota. Quod si incidatur,&[m] §redit§ non erit excusatio, quin perforetur[n] § nisi in ueniatur modus alius, deinde egrediatur§ cum fa cilitate,& curetur locus cura uulnerum.

g B. fines & ex tremitates
h B. aut fricet
i B. cum inungatur locus ex quo egreditur Alia litera cum & trahatur ex loco egressionis cum subtilitate seu cum ingenio & facilitate
k †B.sua
l B.locus longinquior eo
m B. retrocedat uel contrahatur
n B.& capiatur uice alia deinde extrahatur

Tractatus tertius

De lepra.

† elephantiasis

Quid sit † lepra, & causa eius. Cap. I.

LEPRA est infirmitas mala, proueniens ex sparsione cholerae nigræ in corpore toto; quare corrumpitur complexio mēbrorum, & forma ipsorum, & figura eorum: & fortasse corrūpitur in fine eius ipsorum continuitas,ita,ut corrodantur membra,& cadant casu, qui fit ab ulceratione. Et est sicut cancer communis corpori toti:fortasse enim ulceratur,& fortasse non ulceratur.Et est aliqua,quę cum patiente eam,manet tempore longo ualde. Et melancholia quidem quandoque expellitur ad membrum unum,& facit accidere duritiem, aut† sephiros,aut cancrum secundum dispositiones suas. Et si fuerit subtilis dominans,proueniet esthiomenus:& si expellitur ad superficiem cutis,eueniet illud,quod nominatur baras,& morfea nigra,& impetigo,& his simi lia. Et quandoque spargitur in corpore toto, & tunc si putrefiat, proueniet febris melancholica: & si[a] § conculcetur,§& non putrefiat, eueniet lepra.& causa eius efficiens[b] § antiquior§ est malitia complexionis hepatis, decliuis ualde ad caliditatem, & siccitatem; quare adurit sanguinem in melācholiam,aut complexio corporis totius: aut sunt ambæ ita,ꝙ faciūt sanguinem acquirere per causas suas frigus,& causa eius materialis sunt cibi melancholici:& cibi phlegmatici iterum,quan do[c]§componitur in§eis facietas nauseatiua[d],§aut§ operatur in eis caliditas:quare resoluit subtile, & ponit spissum melancholiam,& repletiones,& co mestiones super sacietatem sunt ad hanc eandem intentionem. Et causæ eius iuuatiuæ sunt oppila tio pororum,quare præfocatur calor innatus, & infrigidatur sanguis, & ingrossatur: & proprie quando splen oppilatus debilis non attrahit, neque potest mundificare sanguinem ex humore melancholico:aut est uirtus expulsiua in uisceribus debilis ab expulsione illius in uenas ani,& matricis, & sunt pori stricti. Et quādoque adiuuat illud totum corruptio aeris in se ipso,aut propter uicinitatem leprosorum, quoniam ægritudo est[e] § inuadēs.§Et quandoque accidit propter hæreditatem, & propter complexionem[f] § embryonis,§ ex qua erratus est in seipso propter complexionē,quæ est ei,aut acquisitam in matrice, propter dispositionem, quæ est ei: sicut si accidat ei ut sit conceptio in dispositione menstruorum, & quando aggregatur caliditas aeris cum malitia ci bi,& eius essentia ex genere piscium, & carne sali ta,& carne grossa,& canibus asinorum,& lectibus, proculdubio est ut eueniat lepra:sicut multiplica tur in Alexādria. & cholera nigra quando permi scetur sanguini, adiuuat parum eius ad generandum multum ipsius, quoniā proculdubio ingros satur ex duobus modis:quorum unus est per substantiam suā grossam: & secūdus per frigus suum congelans. & quando ingrossatur[g] § per partem humiditatis suæ,tunc est § exsiccatio eius per cali ditatem corporis facilior. & iam peruentum est ex grossitudine sanguinis leprosorum ad hoc, ut egrediatur in phlebotomijs eorū quiddam,quod est sicut arena: et hæc ægritudo nominatur leoni na: & dicitur ꝙ non nominatur ita, nisi quoniam plurimum accidit leonibus. & dicitur quoniam terribilem facit faciem patientis eam, & ponit eā in forma leonum: & dicitur quoniam rapaciter tenet,quod capit rapacitate leonis. Et de hac ęgri tudine,quæ est debilis,difficilis est curationis: & de curatione fortis nō fit spes. & incipiens quidē est susceptibilior: & confirmata est magis inobediens. Et facta ex melancholia choleræ,est magis fœtida,& pluris nocumenti, & difficiliorum acci dentium,& uehementius adurens,& ulcerans:sed est susceptibilior curationis. Et facta à fęce sanguinis est saluior,& quietior,& non ulcerat.Et fa cta à melancholia adusta, similatur cholericæ in suis accidentibus, sed est tardius suscipiens curationem.

† scirrhum
a B. Alia litera aggregetur
b B. antecedēs uel remota
c B.adiungitur
d B.&
e B.contagiosa
f B.aluathe
g B. minuitur humiditas & efficitur tunc

tionem. Et hæc quidem ægritudo non cessat corrumpere complexionem membrorum per qualitatem contrariã qualitati conuenienti uitæ. s. caliditati, & humiditati, donec peruenit ad membra principalia: & illic interficit. Et incipit in primis ab extremitatibus, & membris leuibus: & illic cadunt pili ab ea, & alteratur color eius: & fortasse peruenit ad ulcerandum: deinde uadit paulatim in corpus totum. Nam quamuis prima generatio eius sit in uisceribus, tamen [h] § primum uestigium § eius est in extremitatibus, quoniam sunt debiliores. Veruntamen quandoque moritur patiens eam, antequam conuertatur malitia eius apparens super uiscera, & membra principalia: & est mors illius cum [i] § attractione, § & propter malitiam complexionis illius. Et quando cancer, qui est lepra membri unius, fit de illis, quibus non est sanatio; tunc quid dicemus de lepra, quæ est cancer corporis totius? Veruntamen in lepra est res una: & est, quòd ægritudo spargitur in totũ corpus: Et quum administrantur curationes fortes[k], § sustentant ægritudinem, & non agit § super membra [l] § simplicia, § & in cancro non est ita.

h B. prima impressio

i B. lepra

k B. fit occupatio & actio in ægritudinem, & non fit nocumentum

l B. Alia litera sana

Annot.

Vbi atra bilis supra naturalem cõstitutionem in corpore affluit, seu ob imbecillam lienis attractoriam uim, seu etiam ob iecoris intemperiem, atque ad hunc gignẽdum succum aptitudinem; turbidus fit & crassescit, qui in uenis continetur sanguis, ut Gal. 2. ad Glauc. à uenis autem nonnunquam excretricis facultatis ui per hæmorrhoidas excernitur: sæpius etiam ad uarices decumbit: quandoque ad partem corporis aliam consistit; ac si naturalis sit ater humor, scirrhum facit: si uerò exusta & crassior bilis, cancrum aut phagedænam. nonnunquam etiam ad cutem pellitur uniuersam, tunc uerò uariæ uitiorum species fiunt. nanque si ad cutis superficiem spargatur, & summam tantum cutem infestet, gignitur, ait Auic. baras, & morphea nigra, & impetigo, atque alia his similia: hoc est, lepra Græcorũ; uitiligo, seu alphos nigra: & impetigo, aliaq; his similia sicuti scabies. Quòd si non in cutem dumtaxat summam, sed sub cute in uniuersum corpus atra bilis dispergatur, si putrescat, fiet febris melancholica: si non etiam non putrescat, ait author, eueniet lepra. Quid uerò lepræ nomine intelligat, primis statim uerbis declarat, & esse cõcludit, sicuti totius corporis cancrũ. quæ quidẽ uerba, qui cũ elephantiasis descriptione contulerit, de qua Græci, idem planè esse lepram Arabum, & elephantiam Græcorum confitebitur. Nempe elephantiasim fieri ait Gal. & 2. ad Glauc. & 3. de sympt. caus. si nigra in totum corpus, & ad cutim uniuersam bilis expellitur; cancrum uerò, si in unã quampiam partem incumbat. Ac Paulus quoque lib. 4. elephantiam totius corporis quendam esse cancrum, sicuti & hoc in loco author noster scribit. Hanc rursum subdit Paulus aliam esse mitiorem absque ulcere: alterã uerò maligniorem, in qua totum corpus fœdatur ulceribus. Idem de lepra & Auic. subiungit. Ait item Gal. elephantiasim tum iecoris, tum lienis uitio procreari. 2. ad Glauc. tum ob crassi & fæculenti succi alimenta, tum ob lentum cochlearum, asini carnium, & salitarum usum Alexandriæ plurimum generari. eadem ferè hic Auic. repetit. Meminit Aetius lib. 13. de duplici elephantiæ nomine, quam alij leontiasim alij satyriasim uocant. hic itidem de leonina lepra uerba facit, ut demum qui hoc caput cum Græcorum scriptis contulerit, nihil esse Arabum lepram, quàm Græcorum elephantiam, fateri oporteat.

Cap. 10.

Cap. 2.
Cap. 10.

Cap. 1.

Cap. 10.

Cap. 120.

De signis. *Cap.* 2.

Quando incipit lepra, incipit color [a] † § § fieri rubeus, tendens ad nigredinem. Et apparet in oculis obfuscatio ad rubedinem decliuis: Et apparet in anhelitu strictura, & in uoce raucedo, causa nocumenti pulmonis, & cannæ eius. Et multitudo in sternutatione: Et apparet in naso [b] § gauetu, § & fortasse fit [c] § strictura in naribus, & cassamu: § & incipiunt capilli in subtilitatem, & paucitatem peruenire, & apparent uenæ in pectore, & parte faciei. Et est odor corporis, & proprie in sudore, & odor anhelitus ad fœtorem decliuis. Et apparent mores melancholici, & mali, & dolorosi. Et multiplicantur in somno somnia melancholica. Et sentit in somno quasi super corpus suum sit grauedo maxima: Deinde apparet [d] § sparsio in capillis & casus in eis ex toto, § propriè in pilis, qui sunt in facie, & partibus eius. Et quandoque [e] § dislocatur § locus pilorum, & finduntur ungues. Et incipit forma fieri fœda, & facies fit terribilis, & color denigratur. Et incipit sanguis congelari in iuncturis, & putrefit. Et additur constrictio anhelitus, donec peruenit ad difficultatem uehemẽtem, & dispniam magnam. Et peruenit uox in fine raucedinis. Et ingrossantur labia, & denigrantur. Et apparet super corpus additio glandulosa, similis animali, quod græcè nominatur satos. Deinde incipit corpus ulcerari, quando lepra est non quieta. Et corroditur cartilago nasi, deinde cadunt nasus, & extremitates. Et currit uirus fœtens. Et redit uox ad occultationem, & tunc iam non remanent pili, & denigratur color ualde. Et pulsus quidem leprosi est debilis propter debilitatem uirtutis, & paucitatem necessitatis, quum ægritudo sit frigida, & [f] § tarda § non uelox propter debilitatẽ frigoris, & fit necessaria spissitudo, quum non sit uelocitas, neque magnitudo.

a † B. Alia faciei

b B. gane

c B. oppilatio in naso & priuatio olfactus

d B. casus capillorum & scissio seu fractio eis

e B. eradicatur seu corroditur

f B. tardus

Annot.

Elephantiasis signa pulchrè Aetius docet, libro 13. quem hic æmulatur.

Cap. 120.

De cura. *Cap.* 3.

Oportet ut [a] § incipiatur § in ea cum euacuationibus, & mundificatione, antequam in grossetur ægritudo. Et quum tu uerificaueris quòd illic sit sanguis plurimus corruptus, tunc oportet ut [b] § incipias § & phlebotomes phlebotomia ultima; [c] § & si non aliunde, saltem ex manibus. § Et si nõ uerificaueris illud, tunc non phlebotomes: phlebotomia enim ex uenis magnis quandoque plus nocet, quàm sit eius iuuamentum. Verùm fit securitas cum phlebotomia eius ex separationibus uenarum paruarum, si timetur phlebotomia magnarum. Et scias, quòd sanguis frigidus est in eo, quod apparet, qua re fit illud magis ultimum quàm uentosæ, & sanguisugæ, & minus nocens uisceribus: & illæ sunt sicut uenæ frontis, & nasi. At uero secundum plurimum phlebotomia est necessaria in curatione huius ægritudinis. Et de illis, quæ uocãt ad illud, est constrictio anhelitus eius, & difficultas ipsius, & fortasse est necessarium phlebotomare [d] § guidez § apud

a B. festinetur

b B. festines
c B. etiam si fit ex duabus manibus vel brachijs

d B. venam guidegi

dez ⸗apud uehementiam raucedinis uocis, & timorem præfocationis: si ergo phlebotomatur, oportet ut quiescat hebdomada una, deinde euacuetur cum eis, quæ sunt sicut hieralogodion, & hiera de pulpa coloquinthidæ: & euacuetur cum apozimatibus, & pilulis factis ex epithimo, & sticados, & polypodio, & myrobalanis nigris, & kebulis, & elleboro nigro, & lapide lazuli, & lapide armeno: & non nocet si misceatur eis pulpa coloquintidæ, & scāmonea etiam, proprie quando illic est cholera: & adiungantur eis aloes, & cucumer asininus: & [e] ⸗ theodoricon ⸗ est bonum eis: & hiera picra iterum, & proprie quando fit fortis cum scāmonea, est de illis solutiuis, quæ sunt bona leprosis: & præcipue quando [f] ⸗ odorat odoramentum ⸗ ellebori: aut ponitur cum ea lapis armenus. Et in æstate oportet ut [g] ⸗ exsiccetur, & non ultimetur in decoctione fortiter ⸗ ut non spargatur, & multiplicetur. Decoctio ad leprosos. Recipe myrobal. citrinorum, & nigrorum amborū an. ℥.x. ãmeos. ℥.v. althic boni. ℥.s. passularū enucleatarū minam.s. decoquantur cum tribus [h] ⸗ sebeⸯrie ⸗ aquę, donec perueniat ad tertiam, & exprimatur, & misceatur in ea de aqua mellis pondus. ℥.v. & detur in potu. Et ungatur corpus eius ex butyro, & sedeat in sole, donec [i] ⸗ frigatur ⸗ aut ambulet septuaginta passibus: & conuertatur super dextram, & sinistram, & dorsum, & uentrem. Et comedat cappares cum melle. Sumat in potu hāc medicinam secundum ꝙ narrauimus, septem diebus, & renouetur decoctio eius omni die. Et non sufficit in curatione istorum, qui non sunt confirmati, euacuatio una; imò fortasse est necessaria euacuatio in mēse bis, aut in omni mense semel, secundum ꝙ testimonium facit esse necessarium: & illud cum medicinis temperatis. Et quandoque soluitur omni die cum facilitate ascellatione una, aut duabus ascellationibus cum eo, quod soluit illud de potionibus [k] ⸗ iuuatiuis ⸗ ex medicinis prędictis, quadraginta diebus. Fortes uerò ualde, sicut ellebōrus, & ei similia, & quæ sunt multi pōderis, sufficiunt in anno semel in uere, & semel in autumno, aut plus hoc. Et oportet ut ueniatur super cerebra eorum cum mūdificatione cum eis, q̄ sunt sicut gargarismata prædicta in cap. ægritudinum capitis, & cum caputpurgijs notis. Descriptio caputpurgij. Recipe macropiperis, & chelidonię, & [l] ⸗ thapsię, & nasturtij, & burūgi ⸗ omniū an. ℥.j. nucis muschatæ, pulegij amborum an. ℥.s. succi agni casti cotylas .iij. olei sisamini cotylas. iiij. misceātur, & decoquantur donec cōsumatur aqua: deinde coletur, & seruetur in uitriata: & fiat caputpurgium in naribus quantum capiunt: Deinde sequātur quādo illud multiplicātur cum caputpurgijs, humectantibus prædictis. Et oportet ut prohibeantur ab omni quod exsiccat, & resoluit humiditatem innatam. Et super eos interdicā tur labor, & angustia. Et ut permutentur de aere ad aerem, qui contrarius est ei. Et dentur ei in potu post mundificationem olea, sicut oleum de amigdalis cum eis, quæ sunt sicut expressum uuæ: & illud quando euacuati sunt multoties. Et oportet, ut exercitentur omni mane post expulsionem superfluitatum ab intestinis. Et præcipiantur eleuare uocem altam. Et saliant, & luctetur, deinde fricentur: quum ergo sudauerint, tunc sumant potum: & post illud inungātur oleis temperatis in calido, & frigido, humectantibus secundum plurimum, confortantibus in primis: ipsi enim indigent in primis confortantibus sicut myrobalani iterum, & gallæ cum aceto. Et quandoque administratur super eos inunctio ex oleo cum lacte mulieris. Et similiter oportet ut fiat eis caput purgium cum eo, quando multiplicatur siccitas: & quando commouetur in eis nausea, [m] ⸗ caueatur, ⸗ & melius quidem est ut balneentur deinde inungātur. Et quando balneati sunt, tunc eorum inunctiones sunt sicut oleum myrtinum, & masticinum, & oleum de summitatibus uitiū, & darsisahan, & oleum de costo super extremitates: deinde ille, qui de eis est medicatus, quiescat media hora: & præparetur uomitui cum penna: deinde sumat in potu aliquid de absinthio. Et fortasse est necessarium inungere eos in balneo cum subtiliatiuis resoluentibus, in quibus cadūt nitrum, & sulfur, & baccæ lauri, & glutinum carpentariorum, imò sinapis, & origanum, & piper, & macropiper, & pyrethrum, & staphisagria, & synapis, & aloes, & calamentum; & emplastrare eos super iuncturas eorum. imò fortasse est necessarium, quod est sicut euphorbium: & illud, quando præcipitur eius ut balneētur propter resolutionem superfluitatum eorum: & propter sudorē ipsorum, [n] ⸗ Inunctio ⸗ enim eorum est canon in curatione ipsorum. Et quandoque inunguntur fricando cum theriaca, & scellite, & allesangiem. Et fortasse est necessarium inungere cum huiusmodi in sole calido. Et melior ablutionum eorū in balneo est aqua, in qua decoquitur fœnugræcum cum sapone bono. Et oportet ut alienetur leprosus à coitu penitus. Res uerò, quæ in potu tribuuntur, multæ sunt: nam de melioribus medicinis est theriaca maior, facta cum carnibus uiperæ: & theriaca diatessaron: & alasmenam: & diasulfur. Et quandoque fit caputpurgium cum istis etiam. Et ut in potu sumant de trochiscis tyri etiam solis aure .j. in uncia uini grosi, aut [o] ⸗ passi: ⸗ & trochiscis squillæ iterum. Et scias, quòd caro uiperæ, & illud, in quo est uirtus carnis eius, est de nobilibus medicinis ei. Et non oportet ut sit uipera [p] ⸗ de luto, aut littoralis, aut de locis humidis, ⸗ quoniam in ea secundū plurimum est parum iuuamenti. [q] ⸗ Et de eis, quæ plurimæ est malitiæ, est illa, quæ sitim facit, cum qua est perditio: imò ⸗ eligatur montana, præcipue alba. Et abscindantur capita earum, & caudæ uice una subito: & tunc si multiplicatur cursus sanguinis, & remanent uiuæ, & agitantur agitatione plurima, tēpore longo, tunc istę sunt bonę: & si non, dimittantur. Et quæ ex eis sunt conuenientes, sunt illæ ex quibus plurimus currit sanguis: & quæ sunt plurimæ agitationis. Et post decollationem mūdificentur, & decoquantur sicut dicemus tibi, & comedatur ex eis, & iure ipsarum. Et ex potatione quidē uini in quo moritur uipera, aut [r] ⸗ uiuit ⸗ iam sanati sunt quidam accidentaliter, aut intentione interficiendi, ex eo, qui in potu tribuit ut moriatur ille leprosus, & quiescat, aut quiescat ab eo: aut sit illud obediendo somno, aut uisioni. & sal uiperę iuuatiuus est iterum. Elixatio autem uiperæ est, ut sumatur uipera abscissis extremitatibus, mundificata à uisceribus: deinde elixetur cū porris,

[e] B. astadarithus

[f] B. ponitur odor ellebori seu aliquid parum

[g] B. Alia litera alleuietur & nō proijciātur fortiā i decoctiōe

[h] B. abarich

[i] B. sudet

[k] B. excellētib. seu solutiuis iuuatiuis

[l] B. scitharagi & interioris citri omnium Alia litera scitharagi, & nasturtij, & breuch kebuli

[m] B. uomitum

[n] B. sudor

[o] B. uini cocti

[p] B. de loco sterili in quo non nascitur aliquid aut de loco humido aut littorali iuxta aquas

[q] B. & propter multam malitiā ex ea in faciendo sitim & per eam sequitur perditio seu mors

[r] B. de quo biberit uipera

porris,& anetho,& cicere,& ſale pauco,& decoquatur cum aqua plurima, donec diſſoluatur: & ſumantur oſſa eius tunc ab ea, & mundetur caro ipſius:& detur ad comedendum caro eius, & ſorbeatur ius ipſius[f] & ponantur oſſa eius tunc ſup micas panis de ſimila: & fortaſſe proijcitur cum ea aliquid de pullis columbarũ, donec bona fiat. Et huius quidem regiminis iuuamentum fortaſſe non apparet in principio; deinde apparet ſubito:& fortaſſe antecedit ſanitatem ſeparatio rationis diebus aliquot. Et ſignum apparitionis iuuamẽti eius:& applicatio ad horam, in qua oportet ut abſtineatur ab adminiſtratione eius,eſt,ut incipiat leproſus inflari:quare inflatur: deinde fortaſſe permiſcetur ratio eius:poſtea excoriatur:deinde ſanatur. Quum ergo non patitur ſcotomiam, neque inflatur,tunc iteretur ſuper eum regimen uice alia. Et de illis,quæ narrata ſunt ad illud, eſt ut ſumatur ſerpens niger excoriatus:& ſepeliatur donec in eo fiat uermis,& extrahatur cum uermibus ſuis,& exſiccetur,& detur in potu illi, ſuper quem ſuperfluit lepra ex eo tribus diebus, omni die pondus. ʒ.j.cum ſyrupo de melle. Et inũctio iterum cum eo,in quo eſt uirtus uiperæ, & iuuamentum ei,ſicut oleum, in quo decoquatur. Et ſicut hoc medicamen:ſumatur ſerpens niger excoriatus,& ponatur in olla,& fundantur ſuper ipſum de aceto forti. ℥.viij.& de aqua. ℥.j.& de [t] thapſia humida & radice dracõteæ de unoquoque. ℥.ij.decoquatur totum ſuper ignem leuem, donec dſſoluatur ſerpens, & coletur aqua à ſerpente:& fricetur cum ea poſt abraſionem barbæ. & capitis:fiat illud tribus diebus. Et eis quidem accidit ex adminiſtratione medicinarum uiperalium excoriatio cutis corruptæ: & permutatio carnis,& cutis ſanæ:quamuis inunctio leproſi cũ humectatiuis temperatis in caliditate, eſt ex illis, quæ conferunt in quibuſdam horis, quum uehementior fit ſiccitas. Et ſimiliter facere caputpurgium cum eo,quod eſt ſicut oleum uiol. & ſit in eo parum olei de keiri. Et iterum ſicut adipes rapacium,& boum,& uolatilium:& ſicut cum oleo de coſto,aut darſiſahan. Et oleum de lilio ſeruat extremitates:& illud poſt mundificationem, & ante mundificationem non inungatur omnino: quoniam oppilat poros Et de eis,quæ bibuntur, & conferunt eis,eſt[u] almuri gilin, & medicamen aſclideni. Et lac eſt de conuenientioribus, quibus curatur:& propri èapud conſtrictionem anhelitus & difficultatem eius,& raucedinem uocis eius,& in temporibus,q̃ ſunt inter euacuationes. Et oportet, ut bibatur in diſpoſitione, qua mulgetur lac:& lac ouiũ eſt de rebus magis conueniẽtib.ei:& oportet ut bibatur de eo quantitas,quæ digeratur:& ſi ſint contenti eo ſolo ſi poſsibile eſt,erit iuuatiuum ualde. Et ſi fuerit neceſſarium, non addatur ſuper ipſum aliquid, ſi poſsibile eſt, præter panem mundum, & alesfidabegi cum carnibus arietum,& quæ illis ſunt ſimilia de eis,quæ dicemus. Et quando anhelitus redit ad rectitudinem,tunc melius eſt ut dimittatur lac,& conuertatur ſuper res acuti ſaporis,ut uomat cum eis nõ propter aliud niſi illud: & euacuetur cũ eo,quod diximus:deinde ſi neceſſe fuerit redire ad lac, fiat uſque ad terminum prædictum. Et oportet ut ſit hoc regimen in anno multoties. In phlebotomia uerò eorum,qui confirmati ſunt, non oportet ut ſit occupatio neque in ſolutione uentris eorum cum medicina forti: quoniam ſuperfluitates in eis mouentur,& non ſeparantur:imò fiat alleuiatio in declinando materias eorum ad inteſtina. Et adminiſtretur deforis,quod carminet,& reſoluat. Et de potibus conuenientibus eis,eſt ut[x] ſumatur acori. ℥.j.s.& nitri tantũdẽ,& ſucci caulis agreſtis uſq; ad ℥.iij.miſceatur totum,& bibatur mane,& ueſpere. Et ut ſumatur eis de limatura eboris pondus.x.ſacraiati, & detur eis in potu in tribus. ℥.uini,& butyri: Aut ſumatur althit cum melle quantitate nucis: Aut ſumatur de ſquilla quantitas.x.[y] ſacraiati cum ſyrupo ſquillæ inſpiſſato ſicut lohoc. Aut ſumatur cymini. ʒ.s.& mellis quantitas quæ inſpiſſetur ſicut lohoc. Et ſuccus calamenthi eſt eis ualde bonus ex tribus obolis,uſque ad.vj. Et oportet ut utantur piſcibus ſalitis in quibuſdam horis,ſicut utuntur medicina. Et alienentur ab acutis niſi propter uomitum,& niſi ſecundum ſemitam[z] albecikir, in eo in quo ſumuntur. Et quandoque medicantur cum cauterio diſpartito ſuper membra eorum, ſicut ſinciput &[a] ſumitas capitis,& ſuper radicem epiglottis,& duo tempora.&[b] collum & iuncturas manuum,& pedum. Et dixerunt quidam, oportet ut cauterizentur in principio timoris lepræ cum cauterio in anteriore[c] capite, ut conferat caluariæ,& alio inferiore illo, & apud locum, in quo capilli tonduntur.& ſuper ſupercilia: unum deinde in dextra capitis: & aliud in ſiniſtra: & unum poſterius ſuper nucham:& duo apud duas commiſſuras corticales[d]: † & unum ſuper ſplenem:& ſint[e] cocturę illæ cum cauterijs leuibus minutis. Et quando cauterizatur ſuper caput,oportet ut perueniat uſque ad os donec excorietur os[f] ſaltem uicibus pluribus, poſtquam[g] conſeruatur applicatio illius ad cerebrum[h] † ſecundũ ſummã corrũpẽtẽ cõplexionẽ eius. Nam ſtolidi quandoque interficiunt cum hoc,quum non alleuiantur manus ipſorum.

f B. poſitis in eo micis panis de ſimilia & ponitur cum

t B. ſcitharagi humido

u B. alberzachali & medicamẽ alſelache

x B. ut tranſglutiat ſeu bibat aceti.unc.j.s.chitran

y B. kiraz

z B. alabezis

a B. commiſſuras

b B ſpondilia

c B. parte capitis magis ſupra quam ſinciput aliud inferius illo & apud locũ ubi terminantur capilli ſupra frontem & unũ

d †B. ſeu commiſſuras laterales in ſumitate capitis

e B. duo cauteria illa leuia minuta

f B. aut

g B. ſit obſeruatione

h †B. ſit

ANNOT.

Habes elephantiæ ſeu lepræ curationem fuſiſſime ab Aetio deſcriptam lib.13. habes & ex Paulo lib.4. meminit & Gal. 2. ad Glauc.

Cap.121.
Cap.1.
Cap.10.

Modus medicinarum conferentium compoſitarum.

De quibus ſunt[a] albedarungi, & albes, quod ſtat in loco carnis uiperæ in hac ęgritudine. Et de illis eſt medicamen[b] alſulendati. uerum bedarũgi habet[c] deſcriptionem magnam,quam dixerunt Indi: & experti fuerunt ipſum. Et de eius modo eſt,ut ſumãtur myrabol. nigrorum,& ſcitaragi Indi amborum. ʒ.x.macropiperis. ʒ.s.[d] been albi. ʒ.ij.s.terantur,& liniantur cum butyro uaccino,& conficiantur cum melle: & ſit potio eius ab uno aureo uſque ad. ij.ʒ.poſt mundificationem corporis. Si autem ſumatur cũ eo,cũ æquali mẽſura ſui de diamuſcho,nõ timebitur eius malitia: quoniam ipſum eſt eius bezahar.

a B. alberzachali & albiſi

b B. alſelaha uerum alberzachali

c B. Alia litera deſcriptiones plures quas

d B. albis

Modus confectionis nominatæ[a] bederauilia maioris.

Et eſt[b] almebaram conferens lepræ, & baras,& morpheæ, & impetigini, & aquæ citrinæ, & pruritui, & ſcabiei antiquæ, & cõfirmat rationem,& deſtruit obliuionẽ, & eſt bonum

a B. alberzachali

b B. alchuamedran

num conseruationi conferēs syncopi. Et hoc me dicamē fecerunt sapientes Indi regibus suis. ℞. myrobal. belliricorum, & emblicorum, & c scapsiæ omnium an. ʒ. xiiij. nucis muschatæ, d † & corticum thuris, & meu, & phu, & piperis & macropiperis, & e felgamonati & narckeisar & neremisch, & condisi, & succi squillæ, & folij Indi omnium an. aure. viij. & f albes uarij boni aure. iiij. terantur medicinæ, & cribellentur, & teratur albes solum: & qui terit ipsum, oppilet nasum suum, & nares suas, & inungat eas ante illud cum butyro uaccino: & ueniat eius trituratio super medicinas: & sumantur de penidijs g alaramu, & alsahan heminæ. ij. & media h de baldac terantur, & proijciantur in ollam nouam: & proijciatur desuper de aqua cum mensura, qua soluantur: & quando liquefiunt, remoueantur ab igne, & puluerizentur desuper medicinæ, & conficiantur cum eis bene; deinde fiant ex eis formæ similes auellanis, quarū unaquæque sit unius aurei: & detur in potu omni die una in ieiunio cū aqua tepida, aut uino.

c B. scitharagi indi
d † B. & chairbua
e B. & felsel mu nu & narcheisar
f B. albis cineri tij coloris
g B. alchazani
h B. quæ emine sint de illis quæ usitantur in regione bagadedi

Modus confectionis a alsulendati.

a B. alselaba

Et est medicamen Indum magnum in uia b albe de rauili & ipsum confert iterum ad casum c † palpebrarum, & albedinem capillorum, & asthma, & tremorē cordis, & teporem appetitus, & fluxum uentris superfluum, & hydropisim, & icteritiam, & paucitatem seminis, & fistulas, & canitiem senum, & cōfert pruritui, & ulceribus. Recipe. d alsulendati mundatæ ablutæ ducentos sexaginta aur. Et e alsulendati quidem est urina hircorum montanorum: & illud est, quoniam ipsi mingunt diebus æstuationis suæ super lapides in mōte, qui nominantur f alsuledati & denigrantur lapides, & fit sicut pix pinguis, subtilis, & myrobal. beliricorū, & emblicorū, & piperis, & macropiperis, & lauri, & nucis muschatę, & cinnami, & macis, & xiloaloes, & darkele, & spodij, & attemet, & burūgi, & mereis: oium an. aur. iiij. bdellij. cc. & sexagita aur. & zuccari tabarzet. c. xxxiiij. aure. & auri rubei, & argēti meri, & ęris rubei, & ferri, & g allohonoc & alfelud omnium an. aure. h c. comburantur mineralia, & terantur, & tricocinentur cum medicinis, & misceantur omnia cum melle, & butyro. & reponantur in uitreata uiridi: cuius dosis sit duorum aureorum cum lacte caprino, aut aqua tepida: & addatur in eo de melle dispumato aure. xxxvij. & butyri aure. xxxiiij. i quoniam eius decoctio erit bona, ueruntamen crescit & peruenit ad finem in. xxj. die.

b B. alberzachali
c † B. pilorum
d B. alselaha
e B. alselaha
f B. alselaha
g B. alanach & alfuled
h B. viij.
i B. & si decoquatur erit melius quonia cre scit & completur eius fermentatio

Modus adustionis a alselud.

a B. alfulad

Alleādo fiunt laminæ de ferro, deinde decoquantur myrobalani belirici, & emblici, & coletur aqua eorum, & ponatur in uase ęris, & accendatur sub eo ignis leuis & calefiat b alfelud donec rubeat, & ignitū submergatur in illa aqua, deinde redeat ad ignē, & rubeat, quum ergo rubuerit, submergatur iterum in illa aqua: & fiat illud uiginti uice deinde coletur aqua illa, & sumatur fæx in qua residet aliquid de c felud: deinde reducatur uas super ignem, & ponatur in eo urina uaccæ, & igniatur ferum, & sub mergatur in ea iterum uiginti una uice: & sumatur iterū fęx eius, donec d remaneāt de fæce eius aurei. viij. e † & similiter fiat de ęre donec compleantur ex eo iterum. viij. aurei. Argentum uerò limetur cum lima, donec fiat sicut terra, deinde decoquatur cū aqua salis in coclheario ferreo, donec adurat bn̄, si aūt nō aduritur, proijciatur in cochleariū parū sulfuris citrini, quoniam comburetur, & sumatur de eo. viij. aurei, & totum illud fit tritum, & cribellatum. Auri uerò combustio est ita, oportet ut aurum limetur donec fiat simile terræ, & sit cū eo aureus unus ex f amioch & remaneat cum auro donec liquescant utraque simul. deinde dimittatur per horam unam, deinde limetur iterum, & addatur super ipsum aureus unus ex g alamioch & limetur iterum cum lima, deinde h frigatur in cochleario, & fundat super ipsū aqua salis, & ferueat donec consumatur aqua, & remaneat aurum i alamioch, deinde teratur in mortario bn̄, donec fiat sicut puluis, & misceatur cum medicinis. k Mundificatio autem alsuledati est secundum hunc modum sumatur de aqua l alhasce & urina uaccæ, & proijciātur ambę super m alsuledati in uase nouo, in tanta quantitate, quòd submergant ipsum, & ponatur in sole calido hora una. deinde fricetur uehementer, & coletur aqua ab eo in uase nouo, & ponatur in sole tribus diebus, deinde coletur, & sumatur fæx eius spissa, deinde fundantur aqua n alhasc & urina super o alsuledati: & puluerizetur sicut puluerizata fuit prius, & fiat illud tribus uicibus: deinde ponatur in sola uiginti uno die donec ingrossetur, & fiat similis melli, & denigretur sicut pix.

b B. alfulad
c B. alfulad
d B. purificetur
e † B. & de fęce alfulad aur. vij.
f B. alanach & liquetur plūbū
g B. alanach
h B. ponatur
i B. & alanach
k B. clarificatio autem alselaha
l B. alhascech
m B. alselaha
n B. alhascech
o B. alselaha & regatur sicut recta

Modus a alsuledati minoris.

a B. confectionis alselaha

Et iuuamenta eius sunt sicut iuuamenta maioris. Recipe b alsuledati colatæ partē unam & c alcor partes quatuor: teratur alcor, & misceatur cum eis quantum est pondus eorum de melle, & quantum ipsum est de zuccaro: & quantum est medietas mellis de butyro uaccino, & reponat in uitreata: & dosis eius sit aureus unus cum lacte uaccino tepido. Modus medicamenti conferentis lepræ. ℞. myrobalanorum nigrorum mundatorum, & zingiberis, omnium an. ʒ. x. ammeos. ʒ. v. altitbonæ. ʒ. iij. passularum mūdatarum. d s. mekulæ decoquantur cum tribus e deguarich aquæ, & aldeguaric est quatuor lib. debaldach donec consumantur duæ tertiæ, & remaneat tertia: deinde exprimatur, & coletur, & proijciatur super colatum de melle, quod sufficit ei: & detur in potu de eo lib. j. & inungatur super totum corpus infirmi butyrum uaccinum, & sedeat in sole donec sudet, & præcipiatur ut ambulet post illud. lxx. passibus: & iaceat aliquando super latus suum dextrum, & aliquando super latus suum sinistrum, & semel super uentrem suum, & semel super dorsum suum: & cibetur pane, & melle, quantitate f abbreuiata. vij. diebus, ita ut liniantur ei medicinæ omni die.

b B. de alselaha
c B. alchur
d B. mechul me dium
e B. duarich aquæ & duarich est quatuor libræ regionis bagadedi
f B. moderata

Modus a epithematis lepræ.

a B. liuimenti

Sumatur serpens niger excoriatus, & decollетur, & ponatur in uas: & fundatur super ipsum de aceto forti. ℥. viij. & aquæ. ℥. j. & alseitaragi humidi, & radicum draconteæ amborū,

b B.ij.

ana. ℥.[b] ℥xij.℥decoquatur ſuper ignem leuem,donec decoquatur ſerpens,deinde coletur cum panno,& ſeparentur oſſa à carne,deinde ponatur fæx in uaſe uitreo. Quum ergo uolueris curationem, præcipe ei,ut radat pilos ſuperciliorum, & capitis: & lini deſuper ex illo tribus diebus. Modus [c]℥epithematis℥ alterius. Rec.ſtaphiſagriæ,& myrobalanorum nigrorum mundatorum,& emblicorum,omnium an. partem.j. frigãtur cum oleo [d]℥antiquo,℥& liniatur cũ eo latus uel locus poſtquam abluitur cum decoctione ſenticis [e] ℥curionum℥& balauſtiæ. Et iterum comburantur myrobalani,& gallæ, & liniãtur deſuper cum aceto. Cibi aũt eorũ ſunt oĩa, q̃ ſunt uelocis digeſtiõis, boni chymi, ſicut carnes uolatilium notorum.ſ. earum iſfidabegi:& piſces humidi,leuis carnis,cũ ſpeciebus,quæ ſunt neceſſariæ. Et melior cibus eorum eſt panis de [f]℥ ſimila mundus℥ & panis cã daruſij,& ſorbitiones factæ ex eis:& olera humida.Et eſt neceſſarium ut permiſceantur cum eis, quæ ſunt ſicut ſicla,& raphanus, & porri. Et non oportet ut negligat adminiſtrare inciſiua:& propriè ante mũdificationẽ,ſicut capparis,&fœniculum, & porri:iſta.n. mundificant eorum cibos à ſuperfluitatibus, & præparant ſuperfluitates ex pulſioni. Quum ergo adminiſtraueris medicinas laudabiles, tunc adminiſtra etiam hoc regimen. Et piſces ſaliti in hoc cap. ſunt ualde boni eis. Et nos promptiores ſumus ſuper iſta,quũ uolumus: ut faciamus eos uomere, aut uentrem eorum ſoluere. Et caulis confert eis cum proprietate ſua. Et panis cum lacte,& melle:& ficus,& uua, & paſſulę,& amigdalę torrefactę,& cartami, & pineæ. Et quæ fiunt ex iſtis,conferunt eis. Et oportet ut comedat in die bis ſecundum mẽſuram digeſtionis. Nam ſemel comedere nocet eis. Et non bibat uinum quum excitatur ægritudo,niſi parum. Et quum quies eſt ęgritudinis,bibat de ſubtili,quod non eſt antiquum,quantitate temperata,conſueta. Et quando cadunt pili ſuperciliorũ ex ſupercilijs, & ſimilium,tunc fiat curatio cum cura alopeciæ,& reliquorum, quæ dicemus in libro decorationis.

c B.liniment i

d B. omphancino

e —— B.

f B.ordeo mundo.

Modus ephitimatis alterius.

SVmatur ſtaphiſagriæ, & myrobal. nigrorum mundatorum, & emblicorum omnium an. pars.j.& frigantur cum oleo omphacino, & liniatur cum eo locus poſtquam ablutus eſt cum decoctione ſenticum, & balauſtiæ. *Modus alius.* Comburantur myrobalani, & gallæ, & liniantur cum aceto deſuper.

Fen qvarta

De ſolutione continuitatis:& eſt pręter id, quod pẽdet cum fractura,&[†]algebra. Et eſt quatuor tractatus.

† fluxatione

Tractatvs primvs

De ulneribus in membris.

Sermo uniuerſalis de ſolutione continuitatis. Cap. 1.

IAM oſtendimus in libro.j. ſpecies ſolutionis continuitatis ſecundum modos, qui neceſſarij fuerunt in loco ſimili illi. Et uolumus nunc innuere ſummas de ſpeciebus earum, quas oportet nobis eſſe notas ante illud, quod uolumus declarare. Dico ergo ꝙ nos conamur in quibuſdam membris, quorum cõtinuitas eſt ſoluta,ut redeat eorum continuitas ſicut fuit,& illud ſicut in carne.Et conamur in quibuſdam eorũ, ut remaneat contactus eorum cum conſeruatione, licèt non redeat ipſorum continuitas:& illud in oſſibus, niſi in oſſibus puerorum, & infantium. in eis enim quandoque ſperatur reditus ille. De neruis uerò, & uenis dixerunt quidam medicorum,ꝙ non redeunt ad continuitatem,imo fortaſſe remanet in eis contactus conglutinationis, conſeruatione currente ſuper eos,& coniungit eos. Et dixerunt quidam, quòd illud non prouenit niſi in arterijs ſolis. Gal.uero iam contradixit eis iſtud, & dixit, imò quandoque incarnantur arteriæ per teſtimonium experientię, & cũ conceſsione ratiocinationis. Teſtimonio uerò quoniam nos iam uidimus arteriam,quæ eſt ſub baſilica,& [a] ℥ capitulo arteriæ temporis,℥& cruris,incarnari. Et conceſsione,quæ eſt ex ratiocinatione, quoniã os eſt extremitas in duritie, & non incarnatur niſi parum in infantibus:& caro,quæ eſt extremitas in lenitate, incarnatur:ſed uenæ, & arteriæ ſunt mediæ inter oſſa,& carnem: quare oportet ut ſit earum diſpoſitio inter carnem,& oſſa:ergo ſunt minus recipiẽtes incarnationem,quàm caro:& facilius ſuſcipiẽtes eam, quàm oſſa. Et incarnantur, quando ſectio eſt minima, & parua, & corpus eſt humidũ, & lene: Et nõ incarnantur in diuerſificato ab eo. Et hoc eſt modus diſputationis [b] ℥ rhetoricus℥:& illud, in quo confiditur,eſt experimentum.

a B. uidimus arteriã tẽporum.

b B. argumenti probabilis non demonſtratiuus

Annot.

Solidarum noſtri corporis partium aliæ ex ſanguine,aliæ ex ſemine ortum ducunt. ex ſanguine caro & glandes.cæteræ omnes,uenæ,arteriæ,nerui, ligamenta, tendones,cartilagines,cutis,ex ſemine.Harum, quæ ex ſanguine,ſi abſcindantur,gigni rurſum poſſunt. reliquæ uerò non poſſunt,ut Gal. 1. de ſemine. ac priores ſi tranſuerſim ſecentur,nullo negocio,adductis duntaxat ſectarum partium labris,iunguntur:talesq; prorſus redeũt, quales antea.poſteriores uerò eo pacto(quæ prima intẽtio uocatur)inſanabiles ſunt,ait Gal.in lib. art.med.ſecunda tamen intentione,hoc eſt,glutine quopiam diuiſas partes nectente,coniungi poſſunt.Quũ uerò caro & glandes coire,& ſi abſcindatur, rurſum gigni queant, cæteræ

Cap.10.

Cap.91.

Cap. 11. *cæteræ uerò nequeant, pluribus disserit Gal. 1. de semine. cur uerò illæ quidem iungantur absque medio; hæ uerò non nisi agglutinatæ; à partium natura prouenit, quæ ficciores aut molliores sunt. ita enim & in externis rebus corpora, quæ mollia sunt, facile iunguntur nullius alterius rei nexu: at quæ dura, nunquam, nisi quodam ueluti glutino coniunguntur. neque enim testa cum testa* Cap. 7. *lapis cum lapide sine glutino iungi possunt, ut Gal. 5. meth. sunt uerò carnes quidem & glandes, molles: aliæ uerò duriores. Cæterùm quamuis hæc generatim ita se habeant, particulatim tamen, non molles solùm, sed etiã duras ualescere deprahendi uidetur: non tam eas quæ ex duris molliores sunt, ut uenæ & arteriæ; sed etiam planè duras, ut ossa. De ossibus profectò, testimonio est* Cap. 91. Cap. 7. *Gal. in lib. art. med. De uenis uerò & arterijs, disserit ad uersus alios quosdam medicos Gal. 5. meth. probatq; tum ratione, tum experientia etiam has coniugi. ratione quidem, quoniam, quum hæ non ita siccæ sint & duræ, ut ossa & cartilago, imò his longè molliores: propterea non esse ait desperandum, quo minus coeant. experientia uerò, quoniam idem se coniunctam uidisse arteriam testatur. Verùm sicuti ossa non nisi in infantibus, atque id etiam perraro coeunt; ita & arterias & uenas, non nisi in mollioribus natura & habitu corporibus necti, atque etiam raro accidere Gal. in locis iam citatis affirmat. Auicennas tamen hoc in loco, qui eadem ferè scribit, sicuti rationem, qua Gal. sectam arteriam aut uenam coniungi posse ait, probabilem putat: ita etiam quod de experientia idẽ ait neque aperte assentitur, neque dissẽ*aph. 19. *tit. Tu uide, quod ad hunc locũ facit. Hipp. 6. aphorism.*

Summa de uulneribus in membris. Cap. 2.

Membra, in quibus quum cadit uulnus, magnificatur eius nocumentum, & interficit secundum plurimum, & [a] § fortasse § non interficit [b] § nisi§ raro, sunt sicut uesica, & cerebrum, & renes, & intestina minuta, & hepar: quamuis sit possibile ut saluetur super ea, quum est leue. In corde autem non speratur salus, quũ in eo accidit uulnus. Et plurimum illæ, cui accidit uulnus in uentre suo, quum accidit ei nausea, aut singultus, aut solutio uentris, moritur. Et quã do uulnus est in loco, in quo oportet ut uehemẽs fiat dolor, & apostema, sicut sunt capita lacertorum, & posteriora eorum, & proprie illorum, qui sunt neruosi, & non accidit apostema; significat illud nocumentum intrinsecum, ad quod conuertuntur materiæ, & non perueniunt ad uulnus. Et oportet ut tu obserues illud, quod dicimus in capitulo ulcerum de iudicijs, in quibus communicant ulcera & uulnera: & postposuimus ea usque illic, attendentes ad illud, quod est conueniens.

a B. profectò Alia litera b —— B.

Annot.

aph. 19. *Vesica scribit Hipp. 6. aph. discissa, aut cerebro, aut corde, aut præcordijs, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, aut uentriculo, aut iecore, lethale est. Author quoq; Coac. prænotionum, Moriuntur, ait, maximè ex uulneribus si quis cerebrum sauciatus fuerit, aut spinalem medullam, aut hepar, aut septum transuersum, aut cor, aut uesicam, aut uenam crassam. Moritur autem etiam si in arteriam & pulmonem ualde magnæ plagæ fiant; ita ut pulmone percusso paucior spiritus per os procedat, quã is est, qui ex uulnere elabitur. Verùm, sicuti priorẽ sententiam limitat Gal. de magnis uulneribus, quod innui à sene ait ea dictione, discissa (excepto corde, quod ne minimum quidem uulnus sustinet) ita & posterior limitanda uidetur. Hippocratẽ æmulatur & Celsus lib. 5. seruari* Cap 26. *ait, non potest, cui basis cerebri, cui stomachus, cui iocinoris portæ, cui in spina medulla percussa est, cuiq; aut pulmo medius, aut ieiunum aut tenuius intestinum, aut uentriculus, aut renes uulneratæ sunt, cuive circa fauces grandes uenæ uel arteriæ præcisæ sunt. Limitat tamen author noster quod de uentriculo dictum est, ubi ex uulnere nausea, singultus, uel alui solutio accidit, nẽpe, ut putamus, quòd symptomata hæc internæ uẽtriculi tunicæ uulneratæ indicia sunt; alioqui enim si uel exterior uel carnosa pars uulnus patiatur, si modo admoueri possint medicamenta, curari & uentriculus potest. Addit etiam neruosarum ac extremarum in musculis partium uulnera, si in circunstantibus partibus non sit tumor, ex Gal. 5. aph. nanque exactissimi sensus eiusmodi partes* Com. 66. *sunt, & maxime propterea periculosæ, præsertim uerò, quum materia quam extra uergere oporteret, intro ad eas ipsas neruosas partes reuocetur.*

Sermo uniuersalis de cura uulnerum. Cap. 3.

Vlnus carnosum non euacuatur, quin aut sit sectio plana, recta: aut sectio rotunda: aut habens latera: aut sectio cũ diminutione aliquantulæ carnis. et quandoque est profundum, penetrans. et quandoque est discoopertũ. Et unicuique eorum est regimen: Et communicant omnia in retentione sanguinis currentis. & iam posuimus ad illud capitulum. Et fortasse cursus sanguinis quantitate temperata confert uulneribus, & prohibet apostema, & [a] § oppilationẽ § & febrem. Nam de melioribus, cum quibus intendimus in uulneribus, est, ut prohibeamus eorum apostemationem: quoniam quando non accidit apostema, possibile est ut [b] § eius§ fiat curatio: uerum quum illic est apostema, aut attritio, aut contusio, aggregatur in uacuitate eius cum uulnere sanguis, qui uult fieri apostema, aut pus: & non est possibilis curatio uulneris, [c] §& dum non præparatur illud, tunc§ curetur apostema. Et si retinetur in contritione sanguinis, tunc [d] §non fit securitas, φ ipsius resolutio festinet, §si fuerit ei quãtitas, de qua sit curandum, & tensio; & illud cum conuersione eius in pus, & resolutione ipsius; & illud fit cum omni calido leui de illis, quæ tu scis. Et propter hoc oportet ut adiuuetur cursus sanguinis, quando abbreuiatur. Quum ergo sectio est [e] § plana, §recta, de qua nihil cecidit; sufficit in regimine eius strictura, & ligatura, & prohibitio [f] § sanguineitatis, §& aquositatis ab ea, & prohibere, φ aliqua rerum [g] §cooperiat§ eam, neque pilus, neque aliud: postquam tu conseruaueris complexionem membri, & sollicitus fueris in hoc, ne attrahatur ad membrum nisi sanguis naturalis. Et si fuerit ita magna, ut ne concurrant extremitates eius, quoniam sunt rotundæ, elongatæ, aut diuersæ figuræ, aut iam destructa est ex ea caro pauca, non plurima; tunc eius cura est sutura, & prohibitio aggregationis humiditatis in ea, cum administratione exsiccantium repercusiuorum, & [h] § administratione subtiliantium, quæ § dicemus. Et si fuerit profunda, tunc strictura etiam facit eam adhærere multoties: & non est necesse detegere eam [i] † §

§ si est possibile illud: & illud est, quando nõ confert strictura cum ligatura [k] § firmans eam: §

a B. bothor
b B. uulneris
c B. dum nõ re git res illa, &
d B. erit necessaria festinatio in resolutione ipsius
e B. simplex
f B. olei vel vnctuositatis
g B. ingrediat
h B. administratio rerum quæ adhærere faciũt quas
i † B. & fortasse est necessarium detegere eam
k B. firma

1 —— B. [l] & fortasse necessarium est detegere eam [l] sicut ostendam: & proprie ubi non cadit strictura bona super radicem profundi: quare effunduntur ad ipsum materiæ propter debilitatem eius, & dolorem, qui necessarius est: & propter dispositiones, quas dicam in capitulo ulcerum. Et si est necessarium ut detegatur, non erit excusatio quin ponatur cottum, & quod currit cursu eius super eius orificium, exsiccans ipsum, proprie ubi strictura non cadit super radicem, sicut diximus. Aut est eius præparatio talis, quod non est possibile materiam malam effundi ab ea. Aut est in ea os. Aut iam [m] cócauata [m] est, & facta est fistula, & fit in ea humiditas mala ualde: & est tunc in iudicio ulcerum, non uulnerum. Et dixit sapiens, quod uulnus nó indiget nisi ligatura aggregante labia, quando quæritur adhærentia, & incarnatio: uerum si fuerit necessarium ut nascatur in ea caro, tunc non est in eo necessarium illud: sed est necessaria aliquando ligatura, cũ qua effundatur sordities ex orificio eius: Et aliquando ligatura fit tali mensura, quæ retineat medicamen desuper. Inquit, & sufficit ut sit orificio uulneris locus, ex quo effundatur sordities semper per naturam: aut ita ut cadat perforatio illic, aut ut tu figures ipsum cum illa figura. Ego enim iam sanaui uulnus magnum, cuius profundum erat ubi est genu, & ipsius orificium in coxa, præter quòd fecerim ei orificium aliud inferius apud genu: sed præparaui coxam tali præparatione, quod profundum fuit superius, & orificiũ inferius: quare sanatum est absque perforatione in inferiori parte. Et similiter quandoque suspenduntur brachium, & palma, & alia taliter, quòd orificium semper est inferius: hoc est ergo sermo eius. Et dico quod fortasse tibi cadet uulnus, ubi tibi erit necessarium incidere complete, & secare membrum. Quum autem ex uulnere abscinditur caro plurima, tunc necessaria sunt ea, que carnem nasci faciunt. Et non sufficit illud quod exsiccat, & prohibet, [n] & [n] fortasse nocet exsiccatiuum, & prohibitiuum, & ex parte quod repellit materiam, ex qua nascitur. Et quandoque est profunditas, & diminutio ossium taliter, quòd non est possibile ut nascatur complete, quare remanet profundum. Sicut quandoque accidit ut nascatur plus, quàm sit necesse: quare est caro addita. Et oportet ut cibetur æger, qui uult ut nascatur caro in uulnere suo, cibo laudabili, boni chymi. Et quandoque est illud, quod facit nasci, ita, quòd possibile est ei ut faciat nasci carnem, cutem uerò non facit nasci, quum iam abscisa est totaliter: imò nó facit nasci loco eius nisi carnem duram, supra quã non nascitur pilus. Venarum autem rami multoties [o] eminent, [o] & nascuntur sicut caro. Et de uulneribus sunt quędam habentia timorem, sicut uulnera cadentia in neruis, & extremitatibus lacertorum: & dicam ea in capitulo dispositionum neruorum: & multotiens sequũtur ea accidentia mala; sicut illud, quod sequitur uulnus extremitatis lacertorum, de alteratione coloris, & casu pulsus, post spissitudinem, & paruitatem, & perducit ad syncopim, & casum uirtutis: & quandoque sequitur ea spasmus. Et similiter illa, quæ cadunt ante genu, apud rotulam: quoniam sequuntur ea accidentia mala, & sunt perimentia, à quibus parum liberantur. Et quando accidit spasmus ex huiusmodi uulneribus, lacertosis, & non recipit curationem; tunc curatio est incidere lacertum in latitudine: & est uoluntas ut destruatur operatio lacerti: Verũ illud est de illis, quæ oportet ut post ponantur quantum est possibile: & curetur spasmus, & permistio rationis, cum re alia præter eã. Et sicut uulnus geniculi: fortasse enim necesse est, ut [p] ponatur cum sectione dura. Et ut sit festinatio [p] in apostematibus eius, & ulceribus ipsius, & uulneribus cum phlebotomia, & solutione uentris, & prohibitione incarnationis, donec mundificentur mundificatione ultima, deinde incarnentur.

[m] B. ostracata

[n] B. imò

[o] B. incarnant, vel consolidant

[p] B. fiat sectio cum sectione facta in modũ crucis, & ut aduertatur seu fiat præseruatio.

ANNOT.

Et unicuique eorum est regimen &c. [l] *Vbi aliquis ictus est qui seruari põt ait Celsus li. 5. protinus perspicienda duo sunt, ne sanguinis sit profusio, neve inflammatio interimat. Sanguinis certe profluxus animæ fomitem atque ipsam animam è corpore educit: Inflammatio uerò & dolorum & febrium, & omnino causa est, ne curetur uulnus. Quũ duo hæc uulnerũ curationi incõmodent, uidetur tamen alterũ alteri aduersari: sanguinis profusio inflammationem prohibet, quo minus fiat. idem si parum profluat, inflammationem auget. propterea ergo in fluxu sanguinis ulcerum seruandus ita est modus, ne eorum unum, uel alterum succedat. Sanguinis fluxio symptoma est præter naturam, quod omni recenti ulceri coniungitur, (nisi intrò fortasse sanguis reuocetur, cui uulneri mors propè est) inflammatio uerò non statim. Quare & primum quod in uulneribus recens illatis agendum est, sanguinis tentanda suppreßio est, ut hic author ait. Rursum tamen cohibito sanguine, nisi satis pro arcenda inflammatione fluxerit, eiusdẽ fluxio erit procuranda. Hoc ipsum & Hipp. in lib. de ulcerib. affirmat, quum ait,* Omni recenti ulceri, præter quam in uentre, conducit frequenter sanguinem defluere facere, prout opportunum uisum fuerit, & ab ipsis partibus ulcus complectentibus, tum aliàs, tum si in tibia ulcus fuerit, aut in digito pedis aut manus, magis quàm si alicubi in alia corporis parte. sanguine enim defluente, gracilescentia sicciora fiunt ac minora. prohibet enim hoc maximè talia ulcera humectari: deinde uerò in omnibus putredo sanguinis ex sanguinis transmutatione fit. *At dignum hic quæstione est. num si sanguis copiosè non fluxerit, citandaq́; propterea est fluxio, ex uulnere ipso an ex alia parte uel uicina uel remota prouocandus sit sanguis. Hipp. si iam descriptam legas sententiam, non ab ipso uulnere, sed à uicinis partibus ducere sanguinem uidetur, quum dicat, à partibus ulcus cõplectentibus. At contra Gal. 4. meth. sic, ait,* perpetuum est, quod ab eo (Hippocratem intelligit) didicimus, incipientem fluxionem ad contraria trahendam esse: fixam uerò in iam laborante particula uacuandam esse uel ab ipsa particula, quæ affligitur, uel à maxime uicina; in promptu nobis & de sanguinis detractione colligere est, quòd in principio hæc è longinquo, postea ab ipsis exulceratis partibus sit emolienda. *Discrepare ergo ab Hip. Gal. uidetur, quum hic quidem initio à contrarijs postea uerò à uicinis & exulceratis ipsis partibus. Hipp. uerò neque de exulceratis neque de contrarijs, sed de partibus ulcus ipsum complectentibus sanguinem detrahat. Profectò, quid agendum in recenti sit uulnere, ubi copiosus sanguis non fluxerit, doctißimè Gal. admonet: neq; statuere aliter potest, qui rem animaduerterit. At de Hipp. quòd à circumpositis partibus duci sanguinem uelit, mirandum esset: quum in recenti adhuc uulnere*

Cap. 26.

Cap. 6.

re, circumpositæ partis scarificatio fluxionem ad uulneratam partem concitare queat, non sedare. Sed paucis. quamuis uulgatus Cornarij & Latinus & Græcus codex, quem paßim sequimur, ita legat, ut supra recitauimus: legisse tamen aliter Gal.) constat ex 4. meth. iam citato. Omni (legit Gal. recens facto uulneri, nisi in uentre sit, expedit ex ipso statim sanguinẽ plus minusve efflue re. quippe phlegmone minus tentabitur tum ulcus ipsũ, tum, quæ circumposita loca sunt. Addit deinceps. Et ab ijs, quæ inueterata sunt ulcera, ut sanguis crebro fluat, prodest, utcunque opportunum uidebitur, tum ab ipsis ulceribus, tum à circumpositis ulceri partibus. Ita legit Gal. Hanc lectionem si sequaris, constat senem in recenti uulnere, de loco ex quo ducendus sit sanguis, nihil proferre: sed in antiquo. Supposuit autem ea in recenti, quæ alibi de fluxione docuerat. Sedabitur ergo proposita controuersia si ita legas. legi uerò ita oportere, non res ipsa dumtaxat; sed & VIDII FLORENTINI uiri nostra tempestate clarißimi interpretatio plane docet, quã hic adiungimus. Recẽti, ait, cuiuis ulceri, nisi fuerit in uẽtre, pro ualetudine est sanguis amplius minusve plaga statim fluens. nam & ipsum uulnus, & quæ iuxta sunt, minus inflãmatione premuntur. prodest etiã in diuturnis ulceribus id agere, ut sanguis crebro tam ab ipsis, quàm à partibus adiunctis utcunque opportunum uidebitur, effundatur. atque adeò, si ulcus fuerit in crure uel in digito pedis aut manus, magis quàm si in alia parte corporis. exhaustum enim sanguinis eruptione siccius redditur ac minus: neque madere ullo pacto sinitur. adde quòd à putri atque alienato sanguine omnia proficiscuntur. Ita doctißimus ille uir eleganter atq; erudite eum locum conuertit.

Cap. 6.

Qum ergo sectio est plana &c. ⁋ Vulnera, sicuti primis statim uerbis admonuit, uel simplicia absq; substantiæ ammißione sunt, & recta, uel rotunda, alteriusve figuræ; uel cum ammißione substantiæ, uel profunda, uel superficiem tantũ occupantia. Vt hæc singula curari debeãt, breuißimè hic explicat. Galenũ & in lib. art. med. & 3. meth. præsertim & 2. ad Glauc. imitatus. Est tamen hic illud animaduersione dignum. De simplici uulnere hos scopos proponit, stricturam, ligaturam; externorum corporum prohibitionem; partis temperiem conseruandam; & praui humoris à uulnere auersionem. At nonne & in simplici uulnere sutura quãdoque est opus, ueluti si transuersim secetur musculus, ut Gal. 3. de cõp. med. per loca? non hic tamen meminit de sutura. Quũ item de seruanda partium temperie ait, queritur quo nã pacto temperamentum uulneratæ partis seruetur? Conseruantur profectò similia similibus. an ergo uulnerata humida parte humidis utendum erit? Hoc si asseras, aduersaris Galeno, qui seruari partium temperaturam ait mediocriter exsiccantibus. Quòd si etiã rursum statuas exsiccantibus utẽdum; aduersatur communis medicorũ nostri temporis consuetudo, qui humectans semper aliquid, quod ipsi digestiuum nuncupant, medicamentis admiscent. Sed ad hæc paucis. Per ligaturam, conseruationem coniunctorum ulceris labiorum intelligi ab Auic. putamus, siue per fascias fibulasve, siue per suturas, seu etiam per panni alicuius supra ulcus agglutinationem fiat. De seruanda uerò partis temperie, caro quæuis temperamento quantum uis humido constans sicca est ubi sana est, Hippoc. enim in libro. de ulcerib. siccum sano propius esse ait, & humidum nõ sano. proptereaq; non nisi exsiccantibus uulneratæ partis temperies seruatur, magis tamen aut minus pro temperamenti cuius uis ratione. Quòd tamen nostri digestiuis quæ uocant, paßim utantur; id non conseruandæ partis gratia, sed ut humores, qui in affectum locum plerunque fluunt, & ipsis uulneratis partibus impacti sunt, concoquant: alioqui, si in ipsam affectarum partium substantiam non affluant succi, temere concoquentia adhiberi certum est magis quam ut pluribus disseramus.

Cap. 4.
Cap. 90.
Cap. 8.

Cap. 2.

Et oportet ut cibetur æger &c. ⁋ Si gigni proba caro nõ potest nisi ex probo sanguine, quod Gal. 3. meth. uti dubioprocul optimis cibis in uulneratis est opus. quod hic author. At uerò num multis an paucis, num pleno uictu an tenui, non explicat. Docet autẽ id Hipp. in lib. de ulcerib. Modicus, inquit, cibus & aqua, quam maxime omnibus ulceribus conducunt, & magis recentioribus quàm uetustioribus (& si quod aliud ulcus inflammatum est, aut inflammationem minatur, & si periculum est corruptionis) & ulceribus, ac inflammationibus in articulis: & ubi conuulsionem fieri periculum est: & uulneribus in uentre: maximè uerò omnium fracturis in capite ac femore, & si cui alij parti fractura contigerit. Atque huius certe præcepti non alia esse uidetur ratio, quàm exsiccandi scopus, qui ulceribus & uulneribus omnibus est communis; quum siccum sit sano propius, & humidum non sano. Certum autem est & ex uictus parsimonia minus alimenti ad uulneratam partem ferri, & ex aquæ potu minus concitari fluereq; ad affectam partem humores; id quod tamẽ limitat in recentibus uulneribus, magis quam in antiquis esse obseruandum. Sunt tamen nostra tempestate etiam, qui & satis plenum uictum, & uinum quoque ipsum meracißimum seruandarum, ut aiunt, uirium gratia exhibent: quæ profecto uictus ratio, quum uires non tantum seruet, quantum fluxionem plerunque & inflammationem amplificat, ita, quamuis quandoque bene cædat res, plurimum, solet interficere, nisi purum & minime plethoricũ sit eius, qui curatur, corpus. Medicus uerò, qui Hippocratem æmulatur, tamdiu & à pleno uictu, & à uini potu abstinebit (nisi quidpiam, ut syncope, & uirium imbecillitas obstiterit) quamdiu inflammationis uel copiosioris ad uulnus materiæ confluxus discrimen fuerit; quod sanè tempus, & si septem dierum à medicis paßim præscribitur, neque tamen semper idem est, neque à medico tam exacte statui potest, quum non una omnium sit & corporum & temporum uis & natura.

Cap. 3.

De cognitione eius, quod facit nasci, & quod incarnat, & quod sigillat, & quod corrodit, ex medicinis.
Cap. 4.

Medicamen faciens nasci carnem est illud, quod coagulat sanguinem sanum in carnem. Quòd si fuerit exsiccatio ei uehemens, prohibet sanguinem uenientem: quare nõ habebit materiam caro. Et si est ei abstersio uehemens, remouet eum, & facit eum currere: quare cõsumit materiam inuentam carni: ergo oportet ut non sit ei plurima exsiccatio, imò usque ad terminum: neque abstersio fortis ualde, imò abstersio pauca, in tanta quantitate, ut abstergat sorditiem, absque mordicatione: & non indiget stipticitate, de qua est curandum. Et oportet iterũ, ut sit in caliditate, & frigiditate sua [a] † ⁋ ⁋ in complexione sua, si fuerit separata [b] † ⁋ ⁋ cum contrario, secundum quantitatem separationis. Et si non fuerit separata separatione, de qua curetur, tunc assimiletur calido ualde calidum ualde, & frigido ualde frigidum ualde. Et obseruetur iterum impresio

a †B. secundũ quod indiget ea vulnus & vlcus
b †B. ab ea

presſio medicinæ in loco, ut opponatur ei, ſi ſuperfluit, in malitia complexionis. Medicinæ autem incarnatiuæ ſunt illæ, quæ aggregant inter duo elongata: & nõ oportet ut operentur niſi in ſuperficiebus amborum, & facientes adhærere inter ea utraque cum rore, qui eſt in ſubſtantia amborum. Et ſi fuerit ſanguis purus, tunc eſt illud quod exſiccat ſanguinem [c] § plurimum, ſufficiens cum eo in adherentia§ cum exſiccatione [d] § uehementi,§ ueloci, antequam fiat pus. Et non firmat ei illud, niſi fuerit cum illo ſuperfluitas uirtutis in exſiccando: uerùm oportet, ne ſit abſtergens, quoniam abſterſio eſt contraria intentioni, quæ eſt in eo: quoniam intentio in eo eſt ponere illud quod [e] § colligitur de ſanguine, nutrimentum, & adhærentiã:§ & abſtergens abſtergit illum ſanguinem: quare diſpartitur: ergo [f] § conſumit§ materiam, qua expectatur conglutinatio. Et non indiget diminutione in exſiccatione, ſicut indiget ea illud, quod facit naſci: quoniam faciens naſci indiget ut, currat ad ipſum materia, & illius materiei curſum prohibet exſiccatio: & incarnatiuum non indiget; imò indiget incarnatiuum exſiccatione fortiore, & pauca ſtipticitate. Cõſolidatiuũ uerò ſigillatiuum uehementius indiget ſtipticitate, quàm illa duo: quoniam eſt ei neceſſarium ut [g] § recuperet§ quod eſt per naturam uehementioris exſiccationis .ſ. cutem: & quoniam indiget ut exſiccet humiditatem extraneam, & radicalem uehementer. Et illud, quod eſt ante ipſum, eget ut exſiccet humiditatem extraneã exſiccatione plurima: & radicalem cum menſura, qua conglutinetur, & ingroſſetur, & non minuatur ex ſubſtantia. At corroſiua diminuẽs carnem oportet ut ſit uehementis abſterſionis ualde. [h] § Et illud quidem, quod eſt rectum in curatione uulnerum quando perforantur, eſt ut non approximet eis aqua. Et ſi fuerint neceſſarium, & nõ ſuffert æger à balneatione, oportet ut ponatur ſuper ea de emplaſtris, & de panno infuſo cum oleo ſecundum modos ligationis, & non permittatur aqua peruenire ad ipſum.§

c B. præſentem in uulnere ſufficiens adhærere
d —— B.
e B. aduenit de ſanguine, ut ſit gluten, & faciat adhærere
f B. remouet
g B. Alia litera exſiccet
h —— B. Nota q̃ in arabico iſta pars uſque ad finẽ capituli non habetur

Annot.

Per medicamentum faciens naſci carnem, id intelligit, quod ſarcoticon Græci uocant, exſiccans uidelicet primo gradu, & mediocriter ac citra morſum abſtergens; quod profectò eo nomine uocatur, nõ quòd ipſum carnem gignat, id enim naturæ eſt munus; ſed quòd tum ſordem tum ichorem aufert, quæ gigni carnem prohibebant. habet tamen hic gradus latitudinem; conueniũtq; nonnunquam ſicca magis uel minus, pro partis & corporis cui adhibentur, temperamento, ut fuſius Gal. 3 meth. Sed obijciet ſtatim hoc in loco quiſpiam Ariſtotelem, qui. 1. problem. ſect. puris & ſaneſcentibus ulceribus humida imponi aſſerit. Verùm animaduertere ex eo loco eſt, humida ipſum medicamenta hæc nuncupare acrium & ſicciorum comparatione, quæ tetris ulceribus admouentur, quum tamẽ & hæc ſicca eſſe oporteat. Poſt carnis generationem, agglutinantia (incarnantia à noſtris uocantur) uſu ueniunt; quæ .ſ. quod iam genitum eſt, firment, roborentq;, ac ueluti conglutinent; ſuntq; hæc ſecundo ordine uel etiam tertio exſiccantia; non tamen detergentia ut priora, ſed aſtringentia. ſui profectò aſtrictione & ſiccatione carnem in uulnere ortam quodammodo obdurant, uniuntq; non mediocriter. Accedunt tertio loco epulotica, quæ à noſtris conſolidantia, prioribus ſicciora & magis aſtringentia, minus uerò abſtergentia. hæc enim obduratam iam carnem maiori deſiccatione aſtrictioneq; ita denſant, ut uicem cutis præbeat, quæ alioqui abſciſſa gigni rurſum non poteſt. ſunt præterea & medicamenta alia, quæ redundanti carni auferendæ admouentur; atque hæc corrodentia uocant, quæ, quum potẽter deſiccent, potenter etiam abſtergũt. ſed hæc omnia uberius ex Gal. habes. 3. meth.

Cap. 3. — probl. 50. — Cap. 3. 4. 5.

De perforatione uulneris, & aliorum: quum oportet ut diſcooperiantur. Cap. 5.

Dixit Gal. oportet ut ſeces ex loco eius uehementioris eminentiæ: [a] § & ut inclines ipſum.§ Et non ſit [b] § tractus § perforationis niſi [c] § ad partem,§ ex qua eſt poſsibile currere pus ad inferiora. Et ut obſeruentur in perforatione [d] § † aleſuirati,§ & rugæ ſecundum modum, quẽ diximus in capitulo [e] § uulnerum,§ & dubellet, niſi in eis, quæ excepimus. In eis uero, quæ ſunt ſicut inguina, & ſubaſcelle oportet ut uadat perforatio cum cute in natura: Deinde ponatur deſuper exſiccatiua abſque mordicatione, de illis, quæ ſunt poſita in tabulis medicinarum ſingularium. Et puluis olibani melior eſt in eis: quàm olibanum, quoniam illud eſt uehementius ſtipticum. Et rectum quidem eſt in curatione uulnerum, quum perforantur, ne approximet eis aqua. Et ſi fuerit neceſſarium, & eger non ſuffert à balneatione, tunc oportet ut uulnus occultetur ſub emplaſtris conuenientibus, tectis cum pannis infuſis cum oleis, ſecundum modum coopertura, quæ ſeparat inter aquam balnei, & humiditatem eius, & inter uulnera: aut ingenietur in illo aliquid ingeniorum poſsibilium in ipſo.

a B. & tumoris aut ſubtilioris
b B. locus
c B. in parte
d B. alaſere † fibræ
e B. exiturarũ

Annot.

Vbi uulnera ſinum habeant, in quem ſanies recipitur neque effluit; nunquam ſaneſcunt, niſi ſaniei effluxum pares. fieri id quandoque ſolo membri ſitu commutato poteſt, quandoque etiam. niſi alterius loci ſectione non poteſt, ut 2. ad Glauc. Vbi de ſectione hac obeunda conſtitueris, admonet quæ ſeruari oporteat: de quibus etiam antea, quum de abſceſsibus ſecandis ageret. Vnum hic admonet, quod & in iam citato loco cauendum in ulceribus ab aqua, id quod ferè etiam ab Hipp. in lib. de ulceribus eſt animaduerſum, quum uulnera non niſi uino humectanda docuit. Quòd ſi fiſtulas idem Hipp. in lib. de fiſtulis calente aqua perfundit; id agit emolliendæ fiſtulæ & calli gratia, ut emollita ea pars exſiccantibus facilius abradi poſsit. Ita etiam ſicciora uulnera nonnunquam reſtituendi temperamenti cauſa ſine quo curari uulnus non poteſt, calida aqua abluimus.

Cap. 8. Fen 3. tr. 1. c. 15.

De regimine uulnerum habentium apoſtema, & dolores. Cap. 6.

Neceſſarium eſt in huiuſmodi uulneribus [a] § alleuiare,§ & credere quòd uulnus non conſolidatur omnino, dum apoſtema non ſedatur. Et illud, quod non completur niſi cum eo, in quo eſt exſiccatio, & infrigidatio in principio rei: & mollificatio in ſecundo: & ut adminiſtretur in eo cura apoſtematũ omnino. Et quod eſt proprium in hoc cum communitate ſui iuuamenti in omni membro à capite uſque ad pedes, eſt ut ſumatur granatum dulce, & decoquatur cũ uino

a B. procedere cũ facilitate

uino pontico, & emplaſtretur cum eo locus. Et oportet ut tu obſerues illud, ad quod cõuertitur diſpoſitio apoſtematis: ſicut ſi tu adminiſtraueris unguentum nigrum, & uideris uulneris ruborẽ uehementem fieri, & ueſicari, declina ad infrigidantia, & ad unguẽtum album: & ſi uideris ipſum mollificari, aut indurari, & tu iam adminiſtraſti album, adminiſtra nigrum & alia.

ANNOT.

Vbi ulceri coniuncta inflammatio eſt, curari ulcus niſi ablata ea non poteſt. quod frequentiſsime Gal. in libris meth. admonet. Quomodo inflammationes curari debeant, ſupra docuit, & hic quoque breuiſsime repetit, curandum dicens in initio, ante abſolutam uidelicet inflammationem, iis, in quibus deſiccandi & refrigerandi uis ineſt; ipſis. ſ. repellentibus; deinceps uerò mollientibus, id eſt ſuppurantibus; ac demum tumorum curatione, quæ reliqua eſt. Roget hic quiſpiam cur non diſcutiẽtibus potius agatur res in inflammationum harum ſtatu, quæ præterquam quòd inflammationem curant, eo etiam nomine quòd exſiccant, ulceri ſunt opportuna? His ita ſatiſfacere eſt. Quæ diſcutiunt non leuiter calida ſunt, quæ propterea, ſi inflammatæ & ulceratæ particulæ apponantur, igneum feruorem uulneri inducunt ex quo & augebitur phlegmone, & ſubiectæ partis tẽperamentum alterabitur. Satius ergo eſt ſuppurare: id quod lenibus, calidis. ſ. & humidis fit medicamẽtis, quæ affectæ partis calorem non multum excellunt. Ob id forte ait Hipp. in lib. de ulcerib. ulcera omnia recentia, tum ipſa, tum circunſitas partes minimè inflammationem incurrere, ſi quis quam citiſsimè ſuppuret: ac, ſi pus ab oſculo ulceris non interceptum ſupprimatur.

Regimen uniuerſale in uulneribus uiſcerum interius. Cap. 7.

INtentio in eo, quod exiſtimamus, quod eſt fiſſura, aut diſruptio interius, eſt ut incarnetur: & non dimittatur ſanguis congelari in interioribus, [a] ita ut prohibeatur fluxus ſanguinis. Et medicinæ conferentes in utriſque intentionibus primis ſunt ſicut [b] ueſtimenta, quando decoquuntur in aceto. Aut detur in potu de centaurea maiore pondus. ʒ.j. Et terræ ſigillatæ in hoc ineſt [c] curatio magna. Illud autem, quod in potu ſumitur cauſa fluxus ſanguinis, eſt ſicut dauic unũ &. ſ. de ſemine hyuſquiami al. cum aqua mellis: & reliquę medicinæ prædictę in prohibitione ſputi ſanguinis, & fluxus ſãguinis. De uulnere autem, & fiſſura apparentibus, dixit ſapiens [d] quòd in diſpoſitione mirach uẽtris, donec egrediantur quædam inteſtina, oportet ut ſcias quomodo [e] applices inteſtina, & intromittantur. Quòd ſi egrediatur aliquid de zirbo, oportet ut ſcias an ſit neceſſarium ut ligetur cum ligatura firma, aut non: & an ſuatur uulnus, aut non: & qualiter ſit uia in ſuendo ipſum. Et Gal. quidem dixit anatomiã almirach. et diximus nos ipſum in anatomia. Et propter illud, quod iam diximus in anatomia, locus iliorum eſt minoris timoris quum diſrumpitur, quam locus [f] aluourati. Et aluourati quidem eſt medium corporis utriuſque lateris menſura quatuor digitorũ [g] ab alborati. i. umbilico. Inquit, quoniam fiſſura quum accidit in loco [h] alborati, egrediuntur cum ea inteſtina plus: & reditus eorum in ea eſt difficilis. Et illud

a B. &
b B. albelabes Alia litera almas quando decoquitur
c B. ſufficiẽtia
d B. ſi diſruptũ fuerit mirach ventris ita vt
e B. ordinẽtur
f B. albhere & albhere eſt medium ventris & duo ilia ſunt in duob⁹ laterib⁹
g B. diſtantia ab albhere
h B. albhere

ideo, quoniam res, quæ tenet eam, nõ eſt niſi duo lacerti deſcendentes in longitudine corporis, qui protendũtur ex pectore uſque ad os pectinis: & propter illud quando diſrumpitur unus horum duorum lacertorum, oportet ut [i] egrediatur pars inteſtinorum, & augumentatur inde diſruptio et illud ideo, quoniam lacerti, qui ſunt in utriſque iliis, plus [k] coarctant ipſum: uerùm eſt ei in medio lacertus fortis continens [l] ipſum. Si autẽ præparetur, ut ſit diſruptio magna, egredictur numeratio inteſtinorũ: quare erit eorũ intromiſsio uehemẽtior, & difficilior. In uulneribus autem paruis, ſi non ſuccurratur cum intromiſsione inteſtini, inflatur, & ingroſſatur. Et iſtud propter illud, quod generatur in eo de uentoſitate: quare non ingreditur ex illa diſruptione. Et propter illud ſaluiora uulnera accidentia in mirach, diſrumpentia, ſunt illa, quæ ſunt æqualis magnitudinis. Inquit: & indigent iſta uulnera rebus quatuor, quarum prima eſt, ut reducatur inteſtinum apparens ad locum, qui eſt ei proprius: & ſecunda, ut ſuatur: & tertia, ut ponatur ſuper eam medicamẽ conueniens: & quarta ut ſit ſollicitudo ne proueniat alicui membrorum nobilium propter illud timor. Pone ergo quòd ſit uulnus tantæ quantitatis, ut non poſsimus propter paruitatem eius intromittere inteſtinum procedens ab eo, tunc quidem eſt nobis neceſſarium, ut reſoluamus illam uentoſitatem, aut ut dilatemus ipſam diſruptionem: & ut diſſoluamus uentoſitatem, eſt melius ſi poſsibile eſt in ea. Et cauſa quidem in inflatione inteſtini eſt frigus aeris: propter illud ergo oportet, ut ſubmergatur ſpongia in aqua calida, & exprimas ipſam, & uapores ipſum. Et uinum ſtipticum quando caleſit, etiam eſt iuuatiuum in hoc loco: & illud, quoniam calefacit plus quàm ſit calefactio aquæ, & confortat inteſtinũ. Quod ſi hæc cura non reſoluit inflationem inteſtinorũ, tunc adminiſtretur amplificatio uulneris. Et conuenientius inſtrumentorum ad hanc ſectionem, eſt inſtrumentum, quod cognoſcitur ad perforãdas fiſtulas. Cultelli autem perforandi acuti ex duab. partibus [m] facti ad caput caueantur. Et rectior figurarum, & præparatio infirmo eſt, ut ſi fuerit uulnus lęſum, uadens ad partem inferiorẽ, ſit figura, & præparatio ad ſuperiorem. Et ſi fuerit uulnus uadens ad ſuperiorem, figura & præparatio uadant ad inferiorem. Sit ergo intẽtio tua, quam intendis in utriſque rebus ſimul, ut non cadant reliqua inteſtina ſuper inteſtinum, [n] cuius inferius apparet. Et quum tu poſueris hanc tuã intentionem, ſcias, ꝙ ſi fuerit uulnus in parte dextra, tunc oportebit ut facias ęgrum declinare ad partem ſiniſtram. et ſi fuerit in parte ſiniſtra, facias eum declinare ad dextram. Et ſit intẽtio tua ſemper, ut ponas partem, in qua eſt uulnus, altiorem parte altera: hæc eſt enim res, quæ eſt communis omnibus iſtis uulneribus. Quum ergo ſeruãtur inteſtina in locis ſuis, quæ ſunt eis propria, poſtquam reducta ſunt ad uentrem, quum uulnera ſunt magna, tunc neceſſarius eſt miniſter edoctus: & illud ideo, quoniam oportet ut teneat locum illius uulneris totũ manu ſua deforis, & colligat ipſum, & aggreget, & detegat de eo aliquid miniſtro ſuenti ipſum, & redeat ad illud, quod iã ſutum eſt de eo etiam, & aggreget ipſum, & colligat

i B. egrediãtur quædam inteſtina & emineant ſeu exeant ex illa diſruptione
k B. exprimũt ipſa, & non
l B. ipſa
m B. & acuti capitis
n B. egrediens & non grauet ſuper eam

gat paulatim, donec suatur uulnus totum sutura decenti. Et ego narro tibi illud, quod melius est de à sutione, uentris: dico ergo quoniam propterea, quòd res, quæ est necessaria est ut [o] §comprehēdatur illud, quod est ĩter§ mirach & siphac, iam est necessarium tibi ut incipias, & intromittas acum in cutẽ deforis ad interiorem partem. quũ ergo penetrauerit acus in cutem & in lacertum euntem secundum rectitudinem in longitudine uentris totius, dimitte marginem siphac in hoc latere, & non intromittas in ipsum acum, & fac penetrare acum in marginem alium deintus ad exteriora[p]§deinde fac penetrare eam ab intus ad exteriora§in margine alio mirach: & quum feceris eam penetrare, tunc fac penetrare eam secũdo in hoc eodem margine mirach, aut deforis ad interiora: & dimitte marginem siphac, qui est in hoc latere: fac ergo penetrare acum in latus aliud deintus ad exteriora: & fac eam penetrare cum tua penetratione in siphac in marginem mirach, qui est in parte eius, donec facias eam penetrare totum: deinde incipe iterum ab hoc eodem latere, & sue ipsum cum margine, qui est siphac in latere alio: & extrahe acum ex cute, quam penetrauit: deinde reduc acum in illam cutem: & sue marginem siphac, qui est in latere alio cum hoc margine mirach; & extrahe eã ex cute, quæ est in parte eius: & fac illud una uice post aliam, usquequo suas uulnus totum secundum illud exemplum. In mensura autem, quæ est inter duo puncta, caueatur superfluitas in latitudine, & strictura: quoniã amplitudo non tenet secundum quòd oportet: & strictura[q]§adunat. § Et filum iterum, si fuerit chordosum, adiuuat ad disrumpendũ, & si fuerit molle, abscinditur, [r]§& eligatur lene, durum. §Et similiter si profundaueris pũcturam in cute, [s]§nã si fuerit longinqua punctura, uerum remanserit de uacuitate intra ipsum & extra eam, non incarnatur, &§serua æqualitatem illic etiam. Inquit: & pone intentionem tuam in suẽdo uentrẽ adhęrẽtiam siphac cum mirach, [t]§fortasse enim adhęrebit, & incarnabitur: §quoniam est neruosum. Et iam conferunt ipsum quidam secundum hunc modum. Oportet ergo ut figamus acum in margine mirach exteriore, & faciamus eam penetrare ad interiora, & dimittamus marginem siphac totum: deinde reducamus acum, & faciamus eã penetrare: deinde penetret acus ex contrario partis, quam penetrauit, deinde faciamus eam penetrare in marginem alium de marginibus mirach secundum hoc. Et iste modus consuendi est melior consuitione communi, quæ comprehendit quatuor margines in pũctione una: & illud ideo, quoniam cum hac consuitione iterum, quam iã diximus, iam cooperitur siphac retro mirach, & continuatur cum eo coopertura decente. Inquit: deinde pone super ipsum de medicinis incarnatiuis. Et necesitas ad ligandum est uehementior in his uulneribus. Et madefac lanam[u] §inarahaze§ cum oleo calido parum, & inuolue super[x]§à librení, & alalibreni§sicut uadunt, & clysteriza ipsum cum aliquo mollificatiuo etiam, sicut sunt olea, & mucillagines. Et si uulnus iam peruenerit ad intestina, & suisti ipsum, tunc regimen sit illud, quod diximus. Veruntamen oportet ut clysterizetur cum uino nigro, stiptico, tepido: & proprię

o B. coniungat vel aggregetur

p —— B.

q B. disrumpit

r B. quare eligatur inter durũ & lene

s B. & fuerit lõginqua à disruptione vel à loco vulneris uerum tamen remanet ex futura vel ex filis suturæ intra vulnus quare non incarnatur seu consolidatur quare

t B. quoniam cum difficultate adhæret & incarnatur

u B. merhazi

x B. à labathein, & alhalebeteia

si uulnus iam consecutum fuerit, aut appropinquauerit ad minuta intestina: quoniam intestinũ ieiunum non sanatur omnino ex uulnere. quod in ipso accidit, propter subtilitatem sui corporis & multitudinem eius, quod est in eo de uenis, & propinquitatem suam ad naturam neruorum, & multitudinem effusionis choleræ ad ipsum, & uehementiam caliditatis eius, quoniam est magis propinquum hepati, quàm intestina alia. Inferiora uero uẽtris propterea quòd sunt de natura carnis, sis de medicatione ipsorum confidens. Inquit Gal. in lib. de ingenio sanitatis: & sit intentio tua apud disruptionem mirach uentris cum siphac, ut suas eam consutione conglutinante siphac cũ mirach, quoniam est neruosum, tardæ incarnationis cum alio: & illud cum modo suitionis, quæ diximus: quoniã ipsa aggregat, & conglutinat [y]§in punctura siphac.§ Inquit: & intestina quum egrediuntur, tunc confert uinum nigrum forte, & calefiat, & submergatur in eo lana, & ponatur desuper: quoniam ipsa dispergit inflationem eorum, & detumescere ea facit: Si autem non fuerit præsens, tunc administra quasdam aquas stipticitatis fortis, calefactas. Quòd si non fuerint præsentes, tunc uapora ea cum aqua calida, donec detumescant. Si autem non ingrediuntur in illud, amplificetur locus. Inquit Hip. quum egreditur zirbum uentris in uulnere, necesse est ut putrefiat, quod de eo egreditur, quamuis moretur tempore paruo: & est in hoc uehementius quàm intestina, &[z]§ hepar,§ quoniam intestina, & extremitates hepatis, si non remanent exterius spatio longo, donec infrigidentur ualde uehementer, tunc quum ingrediuntur uentrem, & incarnatur uulnus, redeunt ad naturas suas, zirbum uerò licèt moretur tẽpore paruo, tamẽ necesse est ut quod ex eo quod apparet, ingreditur uentrem, putrefiat. Et propter illud properant medici in incidẽdo ipsum: & non intromittunt quod de ipso apparet in uentrem. ꝙ si inueniatur in zirbo diuersum ab hoc, illud est ualde parum: fortasse non inuenitur. Et si egreditur aliquid de zirbo, tunc necesse est tibi ut scias, an oporteat incidi, an non: & an oporteat sui uulnus, an non: & qualiter suatur. Nam si uulnus cadat in[a] § alnourati § & est medium uentris, tunc est pluris timoris: quoniã sunt extremitates lacertorum [b] § coopertę super uentrem. §si autem fuerit in ilijs, & sunt à duobus lateribus medij uentris, à dextra, & sinistra quasi quatuor digitis, tunc est saluior: quoniam non est in [c] § eo § aliquid, de extremitatibus lacertorum [d]§ neruosorum.§ Loci uero [e] § alborati § sutura iterum est difficilis, & illud ideo, quoniam intestina eminent, & egrediuntur à disruptione, quæ est in hoc loco: & reditus eorum in hoc loco est difficilis: & illud quia illud, quod [f]§ plicat ea intentione eorum, § est duo lacerti protensi in longitudine uentris, carnosi, qui descendunt ex pectore ad rachaba, & est os pectinis. Et propter illud quando cadit uulnus in hoc loco, [g] §incidunt hos lacertos § & est eminentia [h] † § §intestini uehementior: quoniam lacerti, qui sunt in [i] § ilio continent ipsum, § & non est eis in medio lacertus fortis, retinens ipsum. Si autem [k] § præparatur§ cum hoc, ut sit uulnus magnum, tunc necesse est, ut emineat, & egrediatur ex eo numerus

intestinorum

y B. Alia litera quamlibet puncturam vel scissuram siphac cum mirach

z B. extremitates hepatis

a B. albhere

b B. extensoria super ventrem neruosæ Alia litera in medio ipsius

c B. eis

d B. neruosis

e B. albhere

f B. aggregat & tenet ea

g B. incidunt isti lacerti

h †B. & egressio

i B. ilijs exprimunt ea

k B. accidat

inteſtinorum: quare ſit intromiſsio eorum difficilior.

ANNOT.

Intentio in eo quod exiſtimamus &c.} Scripſerat in ſuperioribus in uulnerib. ut ſanguis effluat conferre, de qua re nos plura. hic uetris uulnera excipit (thoracem. ſ. & imum uentrem intelligens) Hippocratem æmulatus, qui in lib. de ulceribus uentrem ipſe quoque excipit. At cur uentrem excipit? Fortaſſe id ueretur, ne dum ſanguis effluit, ad internas partes aliqua eius portio effundatur, putreſcatq; & praua aliqua ſymptomata producantur. Fortaſſe etiam ſupprimi uulnera hæc ſtatim iubet, ne tum ex ſanguinis profluuio, tum ex ambiente acre, internæ cæ partes innati caloris ſedes perfrigerẽtur, ac ſanguis ipſe frigidior euadat, & corrumpatur. propterea ut quod hi de uentris uulneribus iubent, de internis dumtaxat & profundis intelligans.

Cap. 4. Cap. 6.

De uulnere autẽ &c.} Aemulatur Gal. 6. meth. ubi de omenti putreſcentis exciſione plura. pro qua re adi & Paulum lib. 6.

De qualitate ligandi uulnera. Cap. 8.

VVlnera autem, & fiſſura apparentia quum uis ut incarnentur, tunc fac illud, quod dixit ſapiens de illis, quæ ſunt huius artis. Inquit: quum uis ut incarnetur huiuſmodi fiſſura, tunc adhęre ei ligaturam incipientem ex duobus capitibus, non aliam de ligaturis. Quòd ſi fuerit magna, erit tibi neceſſarium ut adhęrere ei facias puluillos triangulatos. Et ſi fuerit locus [a] } decliuis } indiget ſutura etiam. Et puluilli quidem triãgulati meliores ſunt in aggregando labia [b] } ulcerum} quàm quadrati: quoniam coarctant ſuper fixuram tantum, & ſitus puluillorum triangulatorum eſt ſecundum hoc exemplum: linea recta inter duos puluillos ſit fiſſura, & duorum puluillorum triangulatorum unus ſit. b. & alter. g. decenter compoſiti ſecundum figuram, quam uides.

a B. plenus

b B. uulnerum

Quum ergo ligatur locus iſte, & cadit ligamen duorum capitum, eſt ligamen tenens ſuper locũ fixuræ uehemẽtius, quàm ſi fuerint quadrati: Et non licet ut ſit in applicatione [c] } ulcerum } ligamen non habens duo capita: & iſti ſunt puluilli triangulati, & figura ſtringendi. Et dicitur in libro de ingenio ſanitatis: quidã homo habuit uulnus, cuius profundũ erat proximum inguinibus, & ipſius orificium proximum genu, & ſanauimus ipſum ſine [d] } perforatione} penitus, ita quod poſuimus ſub genu eius [e] } puluillos,} & præparauimus ipſum taliter, quòd [f] } factum } eſt orificium eius directum cum facilitate: & ſimiliter fecimus de uulnere, quod fuit in coxa, & brachio: & ſanata ſunt omnia. Inquit ille, qui iam præuidit in experientia, ſcias ꝙ [g] }uulnera indigent ut fiat ſanies ſi poſsibile eſt eis intus, ad hoc ut penetrent cum ea, & reliqua, quæ ſunt illic meliora & uelocioris alterationis ſimul. Vulnera diſrupta, elongatorum labiorum, egent ut aggregentur cum ligamento aggregante labia eorum, niſi fuerit ſuper ea ex illo dolor, aut fuerint apoſtemoſa, quoniam dolẽt propter illud, quamuis ſit cum facilitate: aut fuerit lacertus, qui ſit diſruptus in latitudine, quoniã tunc non aggregatur: imò ponatur in medio lycinium, timendo ne incarnetur cutis: & remaneat lacertus non incarnatus. Inquit: & ſimiliter quãdo findimus cutem capitis, ponimus inter labia aliquid, quod impleat ea: fortaſſe enim contrahitur cutis labiorum ad interiora uulneris: quare neceſſe eſt tunc, ut coneris cum ligamentis, ut trahas eam ad exteriora. Et quum cadit uulnus in longitudine, tunc ligamen ſufficit, & aggregat ipſam decẽter: & quum fuerit in latitudine, indiget ut ſuatur: & ſecundum menſuram profunditatis uulneris erit profunditas ſuturæ [h] } dignior ex additione } anatomiæ. Inquit, quando fuerit nobis neceſſarium ut addamus in amplitudine uulneris, quum eſt strictum, & timuerimus ꝙ propter profunditatem eius incarnetur eius ſuperius, & non incarnetur eius profundum, aut fuit membrum uulneratum in hora uulneris ſecundum figuram, ꝙ quando redit ad ęqualitatem ſuam, non eſt poſſibile ut currat ex eo ſanies, neque ut ingrediatur ipſum medicina, & [i] } ut redeat } ad ſuam figuram quãdo egreditur, [k] }& commouet dolorem aliũ;} tunc neceſſe eſt ut findatur ſectione conuenienti. Et ſcias ſecũdum ſummã, quòd uulnera, quæ ſunt in latitudine lacerti, ſunt digniora ut labia eorum ſint uehementius elongata: quapropter ſunt facientia maiorem neceſsitatem ad perſcrutandum ſubtiliter in aggregando labia. Et fortaſſe nõ erit excuſatio à ſutura, & adminiſtratione puluillorũ triangulatorum, & propriè ſi ceciderit in carne diminutio: nam cadens in longitudine minus eget illo.

c B. Alia litera uulnerum

d B. ligatura

e B. puluinar magnum

f B. præparatũ

g B. uulnera Alia litera exituræ indigẽt ut ſanguis eorum fiat ſanies, quia mora & ſtatio ipſorum eſt in tra uſque quo alterentur cum eis

h B. Alia litera & melius & rectius eſt ut fiat ex cognitione

i B. ſi reducitur

k B. commoueatur dolor

ANNOT.

De uulneribus faſcia uel ſutura coniungendis habes ex Hippoc. plura in lib. de officina medici. commentario 2. & in de articulis & fracturis, paßim. Habes & ex Gal. 3. meth. & 3. de comp. med. per genera plura. ſed uide & Paulum lib. 4. & Celſum lib. 5.

Cap. ult. Cap. 2. Cap. 26. Cap. 36.

Medicinæ incarnantes uulnera. Cap. 9.

HArum medicinarum uirtutes iam narrauimus, & [a] } continuationis earum locum: } & non dubitamus quin ſit neceſſarium ut puluis earũ ſit minoris uirtutis, quàm illud, quod eis fit cum oleis, & ceratis. Et neceſsitas quidem perducens ad olea, & cerata, eſt propterea quòd medicinæ ſiccæ, & propriè, quæ ſunt ſicut merda ſengi, & reliquæ minerales, non ſubmerguntur uſque ad profundum, & non penetrant in poros. quum ergo ex eis fit ceratum, ad ultimum peruenire facit eas curſus olei ad locum, quem uolumus. Et iſtæ medicinæ incarnatiuę ſunt ex mineralibus, & ſunt ex plantis, & animalibus, & ex omni ſpecie. Et ſunt ex mineralibus ſicut ceruſa, & oleum myrtinum, & cera. Et ex plantis folia, ſicut folia quercus maſculæ, emplaſtrata, folia [b] }ſalicis } & folia caulis, & folia arborum malorum, & cortex [c] } palmæ, } & folia arnogloſſæ, & [d] }ſpartum infuſum } in aceto, aut aliquantulo uini: & propriè quando miſcentur folia arboris pini maſculæ, & fœminæ, ligata cum corticibus ſuis, & folia cupreſsi, & rami eius, & folia pentaphyl. cum melle. Et ex gummis glutinum albotin proprie prope [e] } membra magna. } Et ex fructibus, & granis nux recens contrita cum aqua, & ſale, aut uino,

a B. gradũ operationis earum

b B. alkalef

c B. corticis ei

d B. alhales infuſus

e B. ramos magnos

uino, bullita cum folijs acetosæ, aut folijs siclæ, aut lactucæ, & pirorũ syluestrium cum eo, quod est in eis de prohibitione fluxus: & nux cupresi: & alia combusta: & puluis molendini: & hordeũ adustum propriè senibus, cũ cera, & oleo ros. Et de illis, quæ similantur floribus, flos sorbæ: & herba caudæ equinæ, & propriè in uicinitate [f] § impletionis § membri, aut carnis, & ad uulnera, quæ sunt propinqua lacertorum capitibus. Et ex animalibus, lac acetosum ualde conglutinat uulnera magna. Et de compositis medicamen Ruffi, & aureum, & esculeus, & medicamen de salicibus, & pulegio, & emplastrum de lino.

f B. duritiei

ANNOT.

Quæ carnẽ gignunt propemodũ infinita sunt. plura de his Gal. 2. de cõp. med. per genera. & Paulus lib. 4.

Cap. 14. & 15.

Medicinæ consolidatiuæ, & sigillatiuæ. Cap. 10.

Harum medicinarum naturas iam sciuisti: & scis iterum, quòd oportet ne puluis earum sit in uirtute eius, quod ponitur in emplastris. Et nunc oportet ut scias, quòd non est necessarium ut medicinę istę administrentur, quũ iam æquata est superficies carnis duræ cum cute ultima æqualitate: Verùm caro humida [a] § iam § æquatur, & additur, sed est [b] § spissa § taliter quòd quum exsiccatur descendit: imò non oportet ut administres eas [c] § nisi cũ hoc, quod est ita ꝙ quando exsiccatur æquatur. § Et hæc res cognoscitur existimatione. Oportet ergo ut administretur medicina consolidatiua antequam carnis nascentia in uulnere, in quo caro nascitur, ad hunc finem perueniat; quoniam consolidatiua etiam addit in quantitate carnis usquequo consolidat, & additur cum ea uirtus naturalis: ergo additur secundum hanc ultimationem, imò oportet ut sit taliter, ꝙ quando exsiccat, & facit operationem suã, iam natura fecerit nasci cum quantitate ei necessaria cum ultimatione consolidatiuæ ultimæ in cõsolidando, quę compleat duas operationes [d] § continuando inter carnem, & cutem § prædictas, mensura, qua æquetur superficies ulcerata. Quòd si non auferatur istud, proculdubio fiet uestigium uulneris [e] § superius in cute. § Et oportet, ut administres sigillatiuum in primis, quum ipsum administras, humidum: deinde administra ipsum siccum tunc, quum appropinquatur sigillationi, faciens ipsum transire super ipsum cum extremitate radij. Et medicinæ quidem istæ sunt, sicut cortices arboris pini cum cerato de oleo ros. aut myrtino: & resina sicca, & abrotanum assatum, & cortices ęris, & puluis olibani, & merdasengi, & centaurea minor, & uenę sunt bonę, & ossa combusta iterum, & aristologia adusta est uehementis consolidationis, & alumen iterum, & gallę immaturę, & folia fici. Et Hipp. quidem [f] § inquit de pede alhaueas, sicut dixerunt: & est simile, § quod intellexit per eum herbã quæ nominatur pes corui. Et stercus canis comedentis ossa, & stercus lacerti: ueruntamen est [g] § acutius primo, § quare oportet ut frangas ipsum cum stipticis, & radix lilij celestis, & cortices [h] † § § opopanacis, & tutia. Et de facientibus nasci carnem mirabilibus in uulneribus calidæ complexionis, apostemosis, sunt sandali, & nenuphar, & aloes: & proprie in partibus ani, & testiculorum, [i] § & medicina aristologiæ § si fiat unguentum, aut indiges eo, quod est fortius de illis, quæ sunt inter consolidantia, sicut climia, & proprie combusta, & colcotar combustum, & lythargirium, & cerusa. Et quãdoque cadunt in medicinis eius draganthum, & colcotar: quamuis sint de summa corrodentiũ, carnem: uerum ipsa fortasse consolidant in uehementi humiditate, & proprie quando aduruntur [k] § fiunt minoris consolidationis, & non minuitur de corrosione eorum, § & præcipue si abluantur, [l] † § § fiunt ad consolidationem decliuiora. Flos uero ęris, & medicinæ, quæ sunt uehemẽtioris corrosionis non [m] § sunt rectæ ad illud, nisi cum regimine forti, & in quibusdam uulneribus, & ulceribus uehemẽtis humiditatis. Aes uero adustum, quando abluitur, est bonum in consolidatione. Et quum uoluntas est ut fiat emplastrum, sunt necessaria, quę sunt fortiora, de illis, quę sunt inter cõsolidatiua, sicut climia, & proprie adusta, & colcotar adustum, & lithargyrium, & cerusa. Qualitas uero faciendi illud est, ut dissoluatur cerusa, & merdasengi cum aceto, deinde administretur: & climia teratur. Et melius quidem est ut aduratur, deinde misceatur illud cum colcotar, & imbibatur oleo [n] § ros. § cum aceto, & uino stiptico. Et fortasse adduntur super ipsum dragantum adustum, & balaustiæ, & gallæ: quando uulnus, & ulcus sunt uehementis humiditatis. Emplastrum de lino ẽt est mirabile. Sume pannum de lino ablutum, nitidum, & tere donec fiat sicut alcohol, deinde sume oleum fortis stipticitatis, aut oleum myrtinum, & pone in ipso parum galbani, & dissolue in oleo, & pone in ipso pannum contritum: & fac de eo emplastrum, quoniam est mirabile. Et unguentum nigrum magnum facit nasci carnem. Quod si uolueris ut fortius faciat nasci, tũc pone ĩ ipso de thure, opopanaco, & aristologia [o] § adusta § æquales partes, ut sit sicut pondus medicinarum quatuor. Modus pulueris alius. Recipe cerusæ, & merdasengi amborum an. partem j. scoriæ plumbi, & myrrhæ, & gallarum omnium an. partem. s. Puluis alius. ostracorum combustorum. ℥. xij. granati parui quod cadit ab arbore, & exsiccatum est, calcadis amborum an. ℥. xvj. cornu ceruini combusti, abrotani, climiæ, resinæ, radicum lilij, omnium an. ℥. iiij. minuti thuris, corticum arboris pini amborum an. ℥. vj. corticum granatorum, cerusę, aluminis, omnium an. ℥. viij. gallarũ. ℥. j. Puluis [p] § rubeus § Recipe [q] § rubeæ § ossiũ combustorũ, merdasengi omniũ an. ℥. ij. thuris, aloes, amborũ an. ℥. iij. sarcocollæ memithæ amborum an. ℥. j. fiat puluis. Puluis alius. Rosarũ, cerusæ plũbi, balaustiæ, omniũ an. ℥. viij. gallarum, & seminis rosarum, & aluminis æqualiter, aristol. aure. ij. minuti thuris aure. j. Modus emplastri ad uulnera corporum senum. Comburatur hordeum, & fiat ex eo ceratum cum oleo ros. aut oleo myrtino cum cerusa plumbi.

a B. quandoque
b ——— B.
c B. in illis quæ quando exsiccãtur equantur
d B. carnis & cutis in una hora
e B. altius & eminentius quã cutis
f B. per similitudinem ipsorũ intellexit de pede alhachach sicut dixerunt & uidetur
g B. Alia litera magis abstersiuum quàm primum
h † B. radicis
Alia litera i ——— B.
k B. & fiunt cõsolidatiua eorũ, & non minoris corrosionis
l † B. &
m B. cõuenientes
n B. Alia litera myrthino
o B. aggregata
p B. alius
q B. nura

ANNOT.

Glutinantia dicebamus ea esse quæ secundo ordine desiccant, absque abstersione. ita & Gal. 3. meth. statuit, quem uide & 2. de comp. med. per genera. Adi & Paulum lib. 4.

Cap. 5.
Cap. 37. & 45.

De

De medicinis facietibus nasci carnem in uulneribus, & ulceribus. *Cap.* 11.

IAm sciuisti proprietatem medicinarum faciētium nasci carnē:& quomodo oportet ut sint in complexionibus suis. Et oportet ut administrentur medicinæ facientes nasci carnem, cum iam mundificatus est locus à sordibus, & similibus: & si non fuerit basis uulnerum nisi os, tunc mundifica illud os,& exsicca in ultimo: & non dimittas in eo obfuscationem, aut corruptionem, neque corticem,& humiditatem, quæ non exsiccetur,& proprie in capite: nā lenitas ossis, & eius humiditas est una causarum prohibentium natiuitatem carnis super ipsum:& quū [a]§exsiccatur,§ & exasperatur,est illud, [b]§super quod sit materia, ex qua generatur caro,in eo magis faciens nasci.§ Et scias quòd quandoque est medicina,faciēs nasci carnem in corpore,aut membro, & non est faciens nasci in alio:& illud ideo, quoniam fortasse exsiccat in corpore & non exsiccat in corpore [c]§ propter § complexiones duorum corporum. Et secundū quòd sciuisti,fortasse superfluit[d] †§ § in corpore:& nō superfluit in corpore, neque est abstersio omnino: quum hæc medicina indigeat exsiccatione quadam, & abstersione quadam mensuratis secundum corpus, non absolutis:& res mensurata est diuersa cum impressione sua in rebus, quæ nō sunt conuenientis quātitatis in passione. Et omne exsiccatiuum quidem,cuius siccitas est minor siccitate corporis, quod cum eo curatur,est iterum abbreuiatum ab hoc ut faciat nasci carnem eius:imò oportet ut sit siccius eo. Et propter illud fit quòd olibanum non facit nasci carnem in corporibus [e]§donec pertranseant§ æqualitatem in siccitate. Et experimētum quidem est illud, [f]§quod scitur,quòd est ex exsiccantibus,& stantibus: aut ex nascentia carnis secundum processionem, uel continuitatem: aut ex sordidatione. § Quòd si uideris exsiccationem,cum qua fortasse non nascitur caro,tunc humecta parumper medicamina sicca: [g]† § § & dimitte illud,quod uadit secundum uirtutem suam. Et quandoque iterum est quibusdam corporibus proportionalitas,cum quibusdam medicinis, absque [h]§aspectu operationis§ earum: propter illud ergo oportet,ut misceantur medicinæ plures debiles,& fortes. At uerò quare facta sint emplastra, & quæ sit eorum necessitas, iam sciuisti. Et oportet ut non sis contentus medicina super exsiccationem, & humectationem; imò obserua ambas qualitates agentes, secūdū q̄ præmisimus earū narrationē:neq; iterū sup̄ exsiccationē, & humectationē: imò cum consuetudine considerationis inter dispositionē ulceris, & dispositionem cōplexionis corporis:quandoque.n.corpus est humidum, & ulcus siccum:& quandoque est corpus siccum,& ulcus humidum: & quandoque sunt ambo humida:& quandoque sunt ambo sicca. Et administrētur in primis,quæ sunt debiliora,sicut olibanum, & farina fabarū,& farina hordei,& similia. Quòd si corpus fuerit siccum, & ulcus humidum ualde; tunc necessariè sunt medicinæ uehementis exsiccationis cum comparatione ad medicinas facientes nasci carnem, sicut aristologia, & radix opopanacis, & draganthum adustum: & in residuo sunt necessariæ medicinæ [i]†§ § si cut ireos,& farina lupinorum. Et quandoque accidit ut sint quædam medicinæ, in quibus sit aliquid proprietatis, qua egent medicinæ facientes nasci carnem de exsiccatione, & abstersione, sed superfluit:fiunt ergo,uerbi gratia, propter exsiccationem suam uehementem retinentes sorditiē, & prohibentes materiam: & superfluit abstersio, & corrosio: sed quando permiscetur cum ea aliquid de illis,quę sunt illi contraria,frangit ex eo, & temperat ipsum, & fit faciens nasci, sicut flos æris: quum enim cum ipso associantur oleum, & cera,& [k]§ quæ humectant membrum,& fixum faciunt;tunc ipsum propter exsiccationem,& uehementiam abstersionis,fit consolidatiuum: quare§ oportet ut sit flos ęris una decem partium cerati, quando administratur in corporibus, quæ sunt sicciora: & una duodecim partium, quando administratur in corporibus, quæ sunt humidiora: & oportet ut obseruetur in istis, quando experiū tur prędicta. Senes egent medicinis,in quibus est caliditas maior,& attractio fortior. Et cadunt in eis,quæ sunt sicut pix,& thus,& farina hordei, & farina fabarum, & farina erui,& radix lilij,& aristologia, & climia,& herba opopanacis. Et quando prohibetur medicina à iuuamento, declina ad aliam:quū ergo fit difficilis,curetur cū eo, quod est proprium ulceribus.

a B. fricatur

b B. quod peruenit super ipsum de materia ex quæ generatur caro magis firmum

c B. secundum

d † B. abstersio

e B. siccis quæ pertranseunt

f B. quo scitur illud quod est ex exsiccatione, & statione. f. quòd non ultra operatur & quòd facit nasci carnem secū dum processionem uel continuatim successiue & quod sordidat seu quod sorditiem generat.

g † B. & si sit sordes,tunc adde in siccitate

h B. cognitione causarum

i † B. quæ sunt medie

k B. ambo humectant membrum & sordidant ipsum & resistunt exsiccationi eius & uehementi abstersioni ipsius quare efficitur cōsolidatiuū &

ANNOT.

Habes hæc ferè omnia ex Galeno.3.meth. Cap. 2. & 3.

De curatione uulnerum [a]§ *alsciheregi.i. quæ fiunt in capite.*§ *Cap.* 12.

REgimen quidem ossis in eis, & quid accidat ex accidentibus eorum timidis,iam dictum est in capitulo ossium,& [b]§algebra.§ Verùm incarnatiua ulcerum eorum, & quæ sunt extra ea,sufficiunt quælibet medicinæ exsiccatiuæ,leues,puluerizatæ super ea ex medicina [c]†.§ § Et [d]†§ medicina,quæ est facta ex aloe,& myrrha,& olibano, & sanguine draconis: & similiter medicinæ leues,prædictæ in uulneribus. Quòd si fuerit illic cursus sanguinis,tūc curetur cum eo,qđ diximus in cap.fluxus sanguinis. Et oportet ut cibetur habens eam cerebellis gallinarum assatis,quantū possibile est: ipsa enim secundum q̄ testificantur quidam,confortant cerebrum, & retinent sanguinis fluxum: licèt sit in eis sententia alia. Et similiter aqua granati muzi, & emplastratur cum uirga pastoris. Et de medicinis bonis ad uulnus, & sanguinem,est ut sumatur fermentum [e]§ purum § siccum, & teratur, & puluerizetur desuper,& non humectetur. Quod autem prohibet [f]§ ægritudinem § est emplastratio cum farina hordei, & simila confectis cū hyssopo humida:& similiter cum sauich hordei, [g]§& cum calamentho:§ & confert attritioni eius:& reliquum regimen sumatur ex cap.ossium.

a B.alsegiagi.i. excoriatione cutis capitis

b B. algiebar.

c † B. capitali

d † B.est

e B. Alia litera torrefactum Alia litera acetosum

f B. apostema

g B. Alia litera cum ausegi

TRACTATVS SECVNDVS

De excoriatione, & attritione, & contusione, & torsione, & casu, & offensione, & disruptione, & fluxu sanguinis, & similibus illis.

Sermo uniuersalis. Cap. 1.

IAM sciuisti in libro primo, quæ sit intentio contusionis, & attritionis. Contorsio autem est, ut sit membrum separatum à iunctura sua, separatione non completa, neque apparente manifesta [a] § quare est § dislocatio. Et [b] § eguamen § quidem est infra torsionem: & est quasi [c] § aliquã tulum tensionis commouens ligamentum in iunctura, & quod continetur de eo in carne. § Et si cum eo fuerit aliquantulum separationis, erit torsio. Et de hominibus sunt, qui nominant [d] § § intentionẽ quam nominauimus, torsionem nomine communi. Et de hominibus sunt, qui nominant torsionẽ separationem unius duorum laterum [e] § lacerti, § sicut unius duorum laterum [f] § lacerti uolæ manus, & rascetæ § cum adherentia lateris alterius, quamuis separatio sit apparens. Illud autem, quod uolumus præmittere & loqui de eo in primis, est contusio, quæ accidit lacertis in medio eorum: & attritio in extremitatibus ipsorum.

a B. ita ut fit
b B. aluphen
c B. aliquantula tensio aduenienes ligamentis in iuncturis & eo quod de carne cum eis circundatur
d † B. Alia litera aluhen &
e B. iuncturæ
f B. calcanei aut rascetæ manus

De contusione, & attritione. Cap. 2.

QVando accidit lacerto ut contundatur, accidit ex hoc inter partes eius numerus solutionis continuitatis. [a] † § & [b] § multoties § effunditur ad ipsum sanguis plurimus, ex quo apostematur. Et [c] § pauciores sunt eius dispositiones, in quibus nõ aggregetur ad ipsum § sanguis, & putrefiat: quoniam plurimũ speratur eius resolutio per poros, et propriè per poros, qui sunt constricti constrictione impellente, ab illo, quod fecit contusionem exterius. & à constrictione accidente ex apostemate interius, et propter illud, si non succurratur ei in ea, perducit ad corruptionem membri. Et fortasse [d] § excoriatio sequitur casum, & offensionem: § quare oportet ut præparetur ad curationem eius, ut nõ caceretur: & [e] § oportet ut administratio fiat § in attritione, cum reditione continuitatis uillorum incisorum, imò ad sedandum dolorem.

a † B. Alia litera plurimus
b —— B.
c A. minus nocumẽtum eius est quòd in ea aggregetur
d B. post contusionẽ & casum & offensionẽ sequitur gadu
e B. non oportet ut occupetur

ANNOT.

Cõtusionẽ uocat solutionẽ cõtinui in carne ex re graui: attritionẽ uerò quæ in neruosis partibus, ut ex superiori capite habes: quas tamen communi contusionis nomine licebit ut uoces. Hæc ubi accidit, tum ex contusa parte in carnium spatia sanguis effunditur; tum ex uicinis particulis frequenter eodem aliquid trahitur, unde & intumescere quæ contunduntur uides. Quanquam autem, quicquid effunditur, corrumpi necesse est, teste Hippocrate 6. aph. non id tamen uno semper & eodem fit modo: sed magis aut minus, pro innati ipsius caloris pspiratione plus minusve prohibita corrumpitur. hæc uerò pro humorum in affectæ particulæ spatia effusorum copia maiori aut minori uariatur. Vbi partis dumtaxat offensæ humores effunduntur, quamuis non æquè diffletur calor ut antea; perspirat tamen adhuc, & effusum sanguinem quantum potest regit, & à putredine quantum potest auertit, ac processu temporis tandem discutit. at non ita, si præter proprium affectæ particulæ humorem ex circumstantibus quoque particulis fiat fluxio, id quod frequentius euenit: tunc enim ita obstruitur, ut nisi occurreris, & partes laxas reddideris, humores attenuaris, & calorem innatum temperatè calidis molliter foueris, non difficile emoriatur, particulaq; ipsa tandem suppuretur. Hæc quum ita se habeant, quid hic sibi Auic. uelit, patere existimo. quum enim uarient codices, & antiqua uersio obscurior sit, recentior uerò correctio non satis clara; quia ut diximus, in contusione minor aut maior innati caloris fit obstructio; uidetur hæc ferè author hoc in loco asserere. rarò contusiones fieri, in quibus sanguis non putrescat; quod tamen quando accidit, plerunque sanguinis illius, qui effluxerit, speratur discussio per cutis meatus, quamuis ex contundente re ijdem astrictiores fuerint redditi. At si ex irruente à uicinis partibus fluxione obstructio augeatur; tum nisi occurreris, contusioni membri successuram sydeꝛationem.

aph. 20.

De cura. Cap. 3.

NOn reperitur in pluribus harum dispositionum in hac [a] § accidentia § excusatio à phlebotomia: imò opifices artis properant ad illud, quamuis sit corpus mundum. Et quando fit phlebotomia, & festinatur ad emplastra prohibẽtia, oppilantia, non accidit ex eis illud, quod est necessarium ad curationem, [b] § quæ multum conuenit, § & est eorum prohibitio cum infrigidatione, & stipticitate: aut cum uno eorum. Quum autem tardatur illud, & properat sanguis ad [c] § dispositionem § solutionis, & times nocumenta prædicta; necessarium est in curatione eius extrahere sanguinem illum, ut non [d] § redeat apud continuationẽ § ad dispositionem eius. Quòd si fuerit taliter, ꝗ sit possibile ut resoluatur propter raritatem pororum cum embrochis aquarum calidarum, & si miliũ eis, fiat: & fortasse administratur super uerberatos de illis, quæ diximus, & iterum cum medicinis carminantibus sanguinem mortuum, & oleis resoluentibus lassitudinem, & ut dentur in potu deinde res adiuuãtes ad resolutionem, fiat illud: & sis contentus illo. & ista [e] § mundificantia § adiuuantia ad illud, sunt sicut bdellium iudaicum, & costus, & centaurea maior cum syrupo acetoso, & ut adiuuet syrupus acetosus iterum ad illud cum incisione. Medicinæ uerò carminantes sanguinem mortuum sunt, sicut farina hordei, & isopi humida, & similia confecta cum aqua. Et forte est sicut calamenthum montanum cum sauich: & propriè quando cadit in capite. Et ad ultimum illud, cui est mollificatio cum caliditate subtili, resoluẽte resolutione subtili, & ex eis, quæ exsiccant exsiccatione subtili. Nam ea, quæ sunt uehementis resolutionis, & exsiccationis, [f] § quum administrantur, in impressione eius § resoluunt subtile, & [g] § inspissant § spissum cum exsiccatione sua, & oppilant poros iterum cum exsiccatione sua: & hæc fortasse mensura excusat sollicitudinem in eo, cuius continuitas soluitur propè cutẽ: & in eo, quod apparet non profunda. Quòd si nõ fuerit ita, & fuerit solutiones multę, & profundę, & longinquę

a B. ægritudine accidente
b B. cum quo multum frigidatur
c B. concauitatem
d B. impediat reditum continuitatis
e B. carminantia
f B. festinat impresione eorum quare
g B. retinetur

& longinquæ ab eo, qđ apparet, nõ erit excusatio à scalpellatione: & [h] ‡ resoluať, qđ resoluit‡ in apostematibus, & ulceribus malis. Et eius quidem dispositio non est dispositio uerberati: in uerberato enim trahitur materia ad cutem: & cutis est in uia ulcerationis: Et in hoc si soluitur continuitas profundæ submersæ, tunc [i] ‡ illud non speratur:‡ quapropter necessarium est administrare attrahẽtia cum fortitudine, & uentosas, & scalpellationẽ: fortasse erit res [k] ‡ maxima, & fiet ad apostematio nem magnam exterius, & aggregabit. ‡ Et tunc oportebit ut festinetur ad [l] ‡ aperiendum, & resoluẽdum illud, ‡ quod aggregatur in eo, in saniem, ut sedetur dolor cum eo, quod facit pus, & resoluatur materia cum [m] ‡ apertione, illud enim est secundum dispositionem aperientem. ‡ & ut [n] ‡ aperiatur‡ [o] ‡ uelocius‡ cum adiutorio curationis est saluius. Et fortasse resoluunt eã medicinæ [p] ‡ aperientes‡ absque saniositate, proprie quando adiuuant eas caliditas innata, & [q] ‡ pori. ‡ Amplius obserua medicinas prædictas in cap. casus, & offensionis. Ligatura aũt, quæ administratur super cõtusionem, iam dictum est in modo suo, ꝗ quãdo accidit attritio, aut contusio, tunc liga ipsam: & sit instrumentum tuum super locum ipsum strictum ualde: & uadat cum ligatura ad superiora processione plurima [r] ‡ .s. ad partes hepatis‡ & ad inferiora parum: & nõ addas hastellas neque puluillos. [s] ‡ lini ergo ‡ desuper hastellas plurimas: quoniam est necessarium resoluere illum sanguinem mortuum: & est necessarium multum intendere, ut uadat ligatura ad superiora, ne effundatur ad ipsam aliquid: & eius processio desuper sit mollior. Et sit pannus durus subtilis, & sufferat stricturam. Et festinet continuitas embrocharum cum ea. Et præparetur membrum ad superiora, sicut fit in fluxu sanguinis. Et hæc cura scilicet ligatura, oportet ut sit antequam apostemetur membrũ: quoniam membrũ quando apostematur, non suffert nisi ligaturã æqualẽ, nedum à uehemẽtia cõpressionis: & propter illud medicet tunc cũ emplastris, & cõtinuitate effusionis aquæ calidæ desuper. Glandularum autẽ curatio, quæ sequũtur contusionem, est quum plũbo desuper posito ne addantur, & magnificentur, & fortasse euacuantur, & fit in eis contusio.

h B. curatione quæ fit
i B. propter illud non obedit
k B. maior ista & fiet membrũ declinans ad apostema magnum acutum quod collectionem faciet
l B. facientia saniem & conuersionem eius
m B. eo quod facit saniem. Illud enim secundum omnem dispositionem facit saniem velociter
n B. fiat pus Alia litera
o ——— B.
p B. saniem facientes
q B. amplitudo pororum Alia litera
r ——— B.
s B. & nõ ponas

Annot.

Si qua caro, ait Hipp. in lib. de ulceribus, ex telo cõtusa & dissecta est, eam curare oportet, quo quàm celerrimè suppuretur: nam & minus inflammatur; & necesse est carnes contusas, ac dissectas putrescere, ac pus fieri, & eliquari, ac consumi: & postea nouas carnes nasci. Alibi quoque & hic & Gal. in uulneribus cum contusione omnibus, ad suppurantia statim properandum admonet, ut inflammatio prohibeatur, quæ attenuantibus & discutientibus excitatur. Cæterum si contusio tamẽ incidat leuis aut absque uulnere; non suppurantibus illico, sed discutientibus tentare antea oportet, ut effusum sanguinem dissipes. postmodum uerò si id nõ assequaris, suppurantibus uti licebit. Hoc fuit à nobis aduertendũ propter eos qui re non animaduersa contusiones promiscuè omnes suppurantibus curari cõtendunt. Vide quod ad hunc locum facit, Gal. 4. meth. & Paulum lib. 4.

Cap. 30.

De casu, & effusione ad lapidem, aut parietem, aut aliud. Cap. 4.

Casus & offensio lędunt, & impediunt cum contusione, & attritione: & est in eis timor propter solutionem continuitatis [a] † ‡ ‡ accidentem in uisceribus. s. in panniculis suis, & neruis eorum, & uenis magnis: quæ sunt in eis. Et est in eis timor iterum propter uehementiam doloris. Et quanto plus corpus est maius, est timor uehementior. Et propter illud fit, quòd non accidit infantibus in casibus eorum de læsione, quod accidit puberibus. Et glandulæ iterum multiplicantur in casibus, & offensionibus, & uerberationibus. Et est necessarium ut succurratur cum eo, quod narrauimus in loco suo. Et accidũnt quandoque ex casu, & offensione nocumenta magna ex incisione lateris in corde, aut stomacho, & moritur statim. Et accidit quandoque ut retineantur urina, & egestio: & egrediuntur inuoluntariè. Et quandoque accidũt uomitus sanguinis, & fluxus sanguinis narium uehemens, propter incisionem uenæ in capite, aut hepate, aut splene. Et [b] ‡ apertio‡ uentris. Et strictura anhelitus, & abscisio uocis, & locutionis. Et iste, cui aduenit offensio, aut casus, aut aliud, & abscinditur sermo eius, & inclinatur caput eius, & arescit anhelitus eius, & sudat frons ipsius, [c] † ‡ ‡ moritur statim. Et quando accidit ei, [d] ‡ aut punctio, aut uerberatio‡ percusione clamosa, uomitus sanguinis in hora, & lenitas naturæ, moritur. Et [e] ‡ facilius‡ est ei ut euomat ipsum permistum cum cibo proprie. Et si illud, quod apparet, iam apostematum fuerit, deinde occultatur apostema & quiescit apostema, deinde euomit post ipsum saniẽ, moritur statim. Et ille, qui cadit super [f] ‡ planitiem, ‡ deinde currit ex eo sanguis plurimus, tunc necessariũ est ut apostemetur, & moriatur. Et ille, qui cadit super caput suum, multoties nõ loquitur: & quum remanet usque ad tertium, nõ minuitur, neque additur, [g] ‡ tunc laudatur‡ in tertio, expectatur usque ad septimum, & non mouetur ante illud cum aliquo. Et quum locus casus, illius, qui cadit, nõ rubet, tũc locus est neruosus.

a B. ossis aut solutionem continuitatis
b B. Alia litera inflatio
c † B. & facies fit citrina aut viridis
d B. & puncto & uerberato
e B. saluius
f B. semacham
g ——— B.

Annot.

Et quanto plus corpus est maius &c.‡ Non uidetur apposita ratio afferri, cur pueruli ex casu & contusione minus lædantur quàm maiores natu. neque enim id ob corporis magnitudinem accidit, sed ob mollitiem. mollia nãque minus ex collidentibus offenduntur quàm dura. Sed non aliud planè author intellexit, si modo maioris corporis nuncupatione antiquius intelligas. sic- ciora enim sunt quæ antiquiora; molliora uerò, quæ primo ortui propiora. Quòd si de magnitudine corporis, non de ætate loqui uelis, alia erit ratio; grauiora nẽpe corpora terræ allisa magis quàm leuia offenduntur.

De cura. Cap. 5.

Si non fuerit fractura, & dislocatio, & fluxus sanguinis, oportet ut succurratur membro offenso, aut læso per casum, quare ponatur super ipsum, quod stringat ipsum. Et cum hoc est necesse curanti hoc capitulum, ut refirmet donec uideatur ei, quòd interius non est causa properans ad perditionem. Et si est necessarium ut [a] ‡ fe stinet‡ plus, & fecerit necessariũ dispositio illud,

a B. præuideat

oportet tunc ut properet & phlebotomet,& ministret clystere leue,subtile:deinde si posibile est ei ut stringat locum,& oppilet fissurã, si accidit, cum eis,quæ diximus,properet ad illud. Et medicinæ,quæ sunt necessariæ, sunt oppilantes,conglutinantes etiam & resoluentes materiam cum facilitate,& mollificantes sicut in contusione, & incarnatiuæ annexæ deforis, & intus. Et melior cibus eius est mes,& cicer. De medicinis autem, quas oportet sumere illum, qui patitur contusionem,aut offensionem, aut casum, melior, & [b]ʓantecedensʓest mumia pura cum oleo nominato sambacino,& uino. Et quandoque fiat consecutio cum aliquo clysteriorum. Et detur in potu [c]ʓreu seniʓcum aureo uino rubeæ tinctorum in uino,&[d]ʓbolum ar.& post ipsum allemu &ʓarmenum,& sumach.& sarcocolla confert ualde cum [e]ʓincarnationeʓsua.Et alumen annexum est iuuatiuum, constrictiuum, & est de eis quorum iuuamentum fit uehemens.Et arsenico est uirtus mirabilis in omnibus,quæ sunt necessaria de incarnatione,& resolutione sanguinis, & prohibitione nocumenti,quum in potu sumitur. Et succus centaureæ maioris, & aristologia, & bdellium, & costus, ebibita cum syrupo acetoso iuuatiua sunt omnia.Et de illis, quæ in potu dantur ad leniendum,& soluendum, sunt casia fist. & oleum amigdal.Trochiscus bonus. ℞.reu sceni. viij.lac cæ rubeæ an.iiij.terræ sigillatæ iij.fiant trochisci, sumat in potu cum aqua ciceris.Et de medicinis, quæ desuper ponuntur,sunt[f]ʓalthea,ʓ & myrrha, & mastix,& almugath,quando cum eo fit emplastrum,aut bibitur.Nam ei est proprietas bona in fractura,& dislocatione,& in torsione, & contorsione,& uerberatione,& casu,& offensione: ipsũ enim sanat,& incarnat uelociter:& sedat dolorẽ. & si fuerit[g]ʓhabens uehementem fracturam,ʓindurat eam,& fortem facit.Et de medicinis oppilantibus est acatia:est enim mirabilis in [h]ʓ algebra.ʓIterum sicut aloes,& bolus ar.&[i]ʓallemuʓ& sumach,& almes,& gypsum,& calx ãbo extincta. & rizi contritum.Et de glutinantibus est sarcocolla.Et de uaporationibus bonis, sunt folia cupresi decocta cum[k]ʓsampsuco.ʓ & similiter folia [l]ʓalhethil. ʓ Et similiter si ponatur in eis [m]ʓ lac acetosum.ʓ[n]†ʓ

b B.præcellens

c B.raued sceni

d B. terra sigillata & post ipsũ alani & lutum

e B.proprietate

f B.alderire

g B.rosbot seu caro callosa super fracturam

h B.algebar

i B.alani

k B. aqua expressa permista cum zambach

l B.alatel

m B.alumen

n †B. Descriptio medicaminis compositi. Recipe mugath partes tres altheæ albæ & sarcocollæ an.partem. j. croci parum, & est emplastrum bonũ cuius uirtus penetrat ad profundũ. Quũ aũt fuerit percussio quæ nõ facit dolorẽ uehemẽtẽ & non timet ꝙ accidat vel festinet apa magnũ ĩ loco, ꝓpterea quia corpus est mundũ, neq; timet ulcus, neq; est illic mẽbrũ hñs cõcauitatẽ, tunc oportet vt sit festinatio ad mollificãtia cũ oleo calefacto, & similibus, & hoc est sicut ꝑcussũ in dorso, aut manu, aut coxa quoniam hoc regimen sedat dolorẽ eius.

ʓ

ANNOT.

Et arsenico est uirtus mirabilis &c.ʓ Mirandum hic uidetur, quomodo arsenicum potui dẽt, uenenum alioqui perniciosum. Sed de arsenico alias dictum est à nobis, quum etiam in thoracis affectibus lib. 3. hic author idem probet. Nunc uerò eorum sententia non displicet, qui non arsenicum, sed arseni legunt, quam cinnamomi nigri speciem esse Auenzoar testatur lib. 2. de curat. renum calculi agens. Fortaße autem & in lib. 3. ubi de arsenico intro aßumendo uerba fiunt, arseni & cinnamomi speciem hanc Auic. intellexit.

Offensio super uentrem, & uiscera. Cap. 6.

IAm diximus de hoc in lib.iij.in quo est excusatio:& oportet ut iteretur super eam operatio.Et sit cibus omne lenitiuum,& infrigidatiuum sicut uolubilis,& chrysolacana,& malue.Et de facientibus glutinationem iterum,sicut arnoglossa.Et detur in potu iterum in principio de succis infrigidantibus cum permistione lenificationis,sicut est expresio solatri, aut arnoglossæ, aut endiuiæ cum casia fist.Et de illis, quæ experta sunt iterũ in hoc capitulo est, ut teratur psyllium,& sumatur de eo pars una,& laccæ, & Karabæ amborum an.medietas quartæ partis unius, & croci.vij.partis:& potio eius sit.ʒ.ij.cum aqua calida. Et detur in potu trochiscus huiusmodi. ℞.Karabæ.x.rosarum.v.acaciæ ablutæ. ℥.j.spicæ indæ.vj.& meliloti.x.& masticis. iiij.& corticum thuris.iij.& boli ar.vij.& croci. vj. & nucis cupresi.viij.fiant trochisci cum aqua arnoglossæ:& hoc quidem conuenit proprie quando ęgritudo pertransierit principium.Et ponatur emplastrum ex huiusmodi genere.Sumantur mala [a]ʓalsceniaʓdecoquantur cum[b]ʓ decocto ʓ odorifero, donec sint discocta,& fiat optima eorum contritio,& sumantur de eis.ʒ.c.& laudani. xx.& ros. xxi.& spicæ,& masticis,&[c]ʓeupatorij ablutiʓomnium.xiiii.& conficiantur cum aqua cupresi ex pressa cum[d]†ʓ

oleoʓde lilio,& emplastretur cum eis.

a B.scemi

b B.uino co[illegible]

c B.acaciæ ablutæ

d †B.aqua arnoglossæ. & [illegible] qua coriandri [illegible] mihi magis [illegible] lecta, & est con[illegible] ueniens ut cum eo misceatur oleum

Dispositio uerberati cum flagellis, & eorum similibus, & cura eius. Cap. 7.

OPortet, ut sit cibus uerberati cum flagellis,ex cicere excorticato,& contrito:& ex faseolis rubeis excorticatis.Et in potu sumat loco aquę,aquam ciceris infusi.Et dentur in potu iterum medicinæ eius, qui cecidit, & proprie bolus ar.Et iterum[a]ʓreu ʓ& zingiber coniungantur,& de coniunctione amborum detur in potu.ʒ.j.s.cum aqua calida.De eis uerò, quæ super ponuntur,melior res ei est,ut sumatur pellis ouis excoriata statim,& dum est calida, & humida inuiscetur super locum,& dimittatur super eum,& non remoueatur:fortasse enim sanat ipsum in die secundo:& quandoque resoluit apostema,& prohibet putrefactionem:& proprie quando pulucrizatur sub[b]†ʓ ʓexcoriata aliquantulum salis uehementer contriti.Et de illis,quæ desuper pulucrizantur,sunt[c]ʓnasturtium tritum,& semen apij,ʓ& his similia.Et iterum sumatur merdasengi,& cerusæ partes æquales,& fiat ex eis ceratum cum oleo ros.& cera.Et iterum epithema ex dragantho, & croco æquali mensura. Et si remanserit uestigium, lini ipsum cum arsenico, & lapide piperis. Et nos iam dicemus illud in libro decorationis.

a B. reubarbarum

b †B.pelle

c B.chazef contrita & terra seu puluis alathun

De torsione. Cap. 8.

MElior curatio torsionis iuncturarum officialium,sunt[a]ʓnuclei dactylorumʓ desuper positi;& dimittantur, quoniam ipsi sanant eam.quum[b]ʓautemʓaccidit torsio[c]†ʓ ʓ nos iã diximus in. cap. fracturæ ossiũ medicinas quæ

a B. dactyli

b

c †B.&

quæ omnes rectificant torsionem, quare omnes sumantur inde[d].†§ §

d †B. Et si fuerit illic dolor tunc mollifica ligaturã & si nõ tunc non est curandum

De excoriatione, & est in ea excoriatio calciamenti. Cap. 9.

EXcoriatio est ruptio, quæ accidit in superficie cutis per tactum laboriosum. Et quandoque est cum apostemate: & quandoque est sine apostemate. Et quandoque est cutis tota excoriata, aut incisa, aut pendens: & est necessariũ inuiscare ipsam; quare curetur cum inuiscatione, quæ dicta est in capitulo uulnerum. Et oportet quantum posibile est, ne incidatur cutis: imò dilatio super eam fiat, & si multoties fiat, quoniam inuiscatur in fine rei. Et si non adhęret, inuiscetur cum emplastris factis ad hanc rem. In detecta uero est melius, ut administretur desuper medicamen absque ligatura, nisi si non fuerit posibile: Nam eius exsiccatio cum medicinis, cum adiutorio aeris, est melior. In excoriatione autem leui, de medicinis bonis excoriationi singulari, & proprie excoriationi calciamenti, est ut sumatur pulmo, & proprie pulmo arietis, & inuiscetur desuper, & sanat ipsam. Et si non [a] § fuerit apostema, tunc confert ei pannus adustus§ aut oleum rosa. & arsenicum rubeum. Et cucurbita adusta est ualde mirabilis, cum qua est fiducia: & proprie in excoriatione calciamenti. Et ex medicinis sigillatiuis, incarnatiuis, cõsolidatiuis, est omne illud, in quo est stipticitas leuis, sicut acacia, & gallæ, & proprie adustæ: & quum fit illud in excoriationibus leuibus, &[b]§raris,§sufficit. Et fortasse sufficit iterum unguentum album. Et de illis, quæ sunt fortiora, est ut sumantur cerusa, & ammoniacum, & oleum ros. & myrti, aut oleum de kerua, & oleum de lilio: dissoluatur ammoniacum cum aqua, & uino, & fiat ex eis emplastrum. Et fortasse sufficient myrrha, & merdasengi sola cum uino. Et sumach est exsiccans excoriationem leuem, & prohibens apostema. Et ex embrochis propriè quando accidunt fissurę ex[c]§excoriatione, § sunt lẽtes, & decoctio orobi, & lentes, & aqua maris tepida: & emplastratio cum fęce sicca. Si autem destruitur cutis tota, tunc necessarium est ut prohibeatur apostema, cũ eis, in quibus est exsiccatio, & sigillatio fortis: & fit res in ea magis difficilis.

a B. est posibile tunc confert ei pellis alchalche adustorum

b superficialib.

c B. induitione armorum

ANNOT.

Excoriationem, cutis agglutinatione curari docet, quod & Gal. in lib. de fract. Com. 3. Contra tamen nostra tempestate quosdam temere cutim abscindere uideas. Aemulatur & Paulum lib. 4.

Com. 43.

Cap. 14.

De punctura & disruptione & extractione eius, quod retinetur ex spinis & sagittis & osibus. Cap 10.

PVnctura, & disruptio uicinæ sunt ex hoc, quòd unaqueque earum est penetratio corporis acuti duri in corpore. Et[a]§iterum§diuersificantur[b]†§ §in quantitate corporis penetrantis: &[c] § similatur ut punctura sit cum paruitate penetrationis signans paruitatem penetrationis, quasi ipsa non pertranseat cutem. § Et huiusmodi quidem est leuis nocumenti,[d]§ si non commoueatur, & quando dimittitur § rectificatur per se, quamuis inueniat malitiam carnis: nisi in uehementi malitia carnis: fortasse enim apostematur locus eius, & accidit ei pulsatio: & proprie quando est illa disruptio, & punctura uehementior, & facta est punctio perueniens ad carnem. Et plurimum quidem meditationis huiusmodi est, ut sedetur apostema eius, & dolor ipsius: & non indiget regimine uulneris, Disruptio uerò indiget regimine uulneris, & regimine doloris[e]†§ §apostematis. Et iam quidem dictum est in regimine uulnerum, & in regimine apostematum illud, in quo est sufficiẽtia. Et illud, quod necesse est nos rememorari in hoc loco de esse puncturæ,[f]†§ §est regimen in extrahendo illud, quod retinetur in corpore de re[g]§pungẽte, & disrumpente, §siue sit spina, siue sagitta, & quæ sunt similia illis. Et hæc extractio quandoque fit cum instrumentis continentibus rem, quã trahunt: & quandoque fit cum expresione, & quæ ei similantur: & quandoque fit cum proprietatibus medicinarum trahentium, quæ extrahũt illud, à quo deficiunt[h]§forpices§ & reliqua instrumenta. Canon autem in eo, quod extrahitur cum instrumentis retinentibus, est sicut extractio sagittarum cum forpicibus habentibus capita ut limæ, ut uehemens fiat earum retentio. Canon ergo in ea est, ut caueatur confractio eius, quod eis comprehenditur,[i]†§ §ut sit uia earum ad illud, quod auferendum est ampliata, nõ prohibẽs bonitatem posibilitatis tenendi illud: & ut inquiratur facilior uia extrahendi ipsum. Et si fuerit penetrans ex duobus lateribus; tunc dilatetur, latus, quod est magis conueniens ad hoc, ut egrediatur ipsum[k]†§ §. Ingenium uerò ad hoc, ut non frangatur, est, ut non moueatur motione[l]†§ §subita: imò compræhendat suipsum: & commoueatur cõcusione, qua sciatur quantitas fixionis eius: & tunc capiat ipsum, aut[m]§suspendatur in eo;§deinde trahatur tractione, quæ est secundum rectitudinem. Et multoties est necessarium, ut dimittatur aliquot diebus, ut[n] §suspendatur§in eo, deinde extrahatur. Et iam dixerunt quidam sapientes huius artis sermonem quem attulimus secundum suum modum: quòd iste, qui aufert sagittas, oportet ut sciat ante illud species sagittarum: nam quædam earum sunt ex ligno, & quædam ex arundine, & earum[o] § zugi§ sunt ex ferro, & ex ære, & ex plumbo, & alcalai, & ex cornibus, & ex osibus, & ex lapidibus. Et quædam earum sunt rotundę: & quædam habent tres angulos, & quatuor angulos. Et de eis sunt quæ habent linguam unam, aut linguas duas, aut tres. Et de eis sunt, quę habent zugi,[p]†§ §. Et illarum quę habent zugi, fortasse est zugi earum inclinatum retro, ut quando tenditur ad exteriora, suspendatur cum carne. Et in quibusdam earum est zugi ad anteriora, ut impellat. Et quædam earum sunt, quarum[q]§zugi§mouetur cum re simili[r] §torno. § Quumque extenditur ad exteriora dilatatur, & prohibentur sagittę ab egresione. Et quædam sunt, quæ habent[s]§zugi§magnum[t]§aut§ est ei extremitas quantitate[u]†§ § digiti unius & nominatur caudata. Et quædam sunt[x]§planę, § & quædam sunt, super quas adduntur ferra minuta. Quum ergo extrahitur sagitta, remanent

a B. non
b †B. nisi
c B. Alia litera uidetur, quòd punctura sit penetratio facta à re subtili parua. Et disruptio sit penetratio facta à re magna corpulenta Alia litera uidetur ut sit pũctura cum paruitate penetrationis perficiens breuem penetrationẽ, quasi ipsa non pertranseat cutem
d B. & si nõ fiat

curatio in ea, & dimittatur absque curatione
e †B. &
f †B. & disruptionis
g B. aluhazi & alchazach
h B. Alia litera tenalee habentes caput asperum sicut est asperitas lime
i B. †Et
k †B. cum dilatatione
l †B. forti
m B. commoueat hinc inde
n B. cõmoueatur hinc inde
o B. azagiethea
p †B. & de eis sunt quæ habẽt zagi
q B. ferrum seu extremitates ferree
r B. aluleb
s B. ferrum
t B. &
u †B. trium digitorum & quadã quantitate
x B. simplices

remanent ſerra illa in profundo[y]§ſagittarum§. Et quorundam[z]§zugi§eſt fixum in haſtula, & quorũdam zugi habet cannulã, in qua ingreditur haſtula. Et quædam ſtringuntur §ex ipſo§ ut quando trahũtur ad exteriora ſeparetur haſtula à[b]§zugi§ & remaneat[c]§zugi§in corpore. Et quædam ſunt uenenoſæ, & quædam ſunt non uenenoſæ. Et ſagittę quidem extrahuntur ſecundum duos modos: unus quorum eſt extractio, & alter eſt impulſio. Et illud eſt, quoniam quum ſagittæ figuntur in eo, quod apparet de corpore, tunc extractio earum fit cum attractione: & adminiſtratur iterum [d]§cum attractione§, quoniam figitur ſagitta in profundo corporis. Et nos quidem timemus ex locis, quæ ſunt oppoſita ſagittis, quòd ſi extrahãtur, accidet ex eis fluxus ſanguinis, qui interficiet aut nocumentum uehemens faciet. Et egreditur [e]†§ ſagitta cum impulſione, quãdo figitur in carne, &[f]§in corporibus, & in eis, quæ opponuntur ei non eſt§ aliquid, quod prohibeat à ſciſsione, neque neruus, neque os, neque aliquid aliud ſimile illis rebus. Quòd ſi illud, quod extrahendum eſt, fuerit os, tunc nos adminiſtrabimus attractionem. Quòd ſi fuerit ſagitta apparẽs, tũc trahimus ipſã: & ſi eſt occulta, tũc oportet, ſicut dixit Hipp. ſi poſsibile eſt uulnerato, ut ponat ſeipſum ſecundum figuram, ſecundum quam fuit, quando fuit uulneratus, quare oportet ut ſignificetur per ipſum ſuper ſagittam. Et ſi non eſt poſſibile, tunc oportet ut reſupinetur ſecundum quòd eſt ei poſsibile ex figura, & ut adminiſtrentur inquiſitio, & expreſsio. Et ſi eſt fixa in carne, tunc trahatur cum manibus, aut cum ligno ſuo, ſi non ceciderit; præcipue ſi non fuerit ex arundine: & ſi iam cecidit lignum eius, tunc extrahatur extractione, quæ fit cum[g]§forpicibus,§aut cum inſtrumento, quo extrahuntur ſagittæ. Et oportet in quibuſdam horis ut findatur caro ſciſsione plurima, quando non eſt poſsibile ut egrediatur[h]§zugi§ ex ſciſsione prima. Et ſi ſagitta peruenit ad oppoſitionem membri uulnerati, & non eſt poſſibile ut egrediatur ex latere, per quod intrauit, tunc oportet, ut findamus illa loca, quæ opponũtur ei: & extrahatur ex eis, aut per extractionem aut per impulſionem[i]†§ §cum re alia, & impellatur cum ea ferrum ad exteriora. Et oportet ne incidamus cum noſtra impulſione neruum, aut arteriam. Et ſi fuerit[k]§zugi cauda§ tunc ſciemus illud ex inquiſitione. Et oportet ut intromittamus illam caudam in cannam inſtrumenti, quo impelluntur ſagittæ, & impellamus ipſum cum ea. Quũ ergo egreditur[l]§zugi, & uides in eo locum putrefactionis, & eſt poſsibile ut ponas§ in ea ferra alia minuta; tunc adminiſtra inquiſitionem iterum. Quòd ſi inuenerimus ſciſſuram ex iſtis ferris, extrahamus eam cum hoc ingenio. Quòd ſi zugi habuerit ramos diuerſos, & non obedit nobis ad egreſsionem; tunc neceſſe eſt nobis ut dilatemus ſciſſuram, ſi non fuerit propè ipſum locum membrum, de quo timeamus[m]†§ §adeo ut quando detexerimus illud zugi, extrahemus ipſum cum facilitate. Et de hominibus ſunt, qui ponunt ramos in canna, ut non[n]§ egrediatur caro, deinde ſi uulneratus fuerit quietus§non habẽs apoſtema calidum adminiſtra ſuturam[o]§aut complę§curationẽ, quæ facit naſci carnem. Quòd ſi acciderit uulneri apoſtema calidum, tunc oportet, ut curetur cum embrochis, & emplaſtris. In ſagittis autem uenenoſis oportet, ut concauetur caro [p]†§ § ex alteratione ſua[q]†§ § à carne ſana. Caro enim uenenoſa eſt mali coloris, fuſca, & quaſi ipſa ſit caro[r]§maligna§, ſi autem ſagitta figatur in os, extrahemus eam cum inſtrumento: ſi autem prohibet ex hoc aliquid carnium, tunc oportet, ut concauemus ipſum, aut[ſ]§perforemus illud.§ Quòd ſi ſagitta infixa fuerit in profundũ oſsis, tunc nos ſciemus illud ex firmitudine ſagittæ, & paruitate motionis eius, quum mouerimus eam: tunc neceſſarium erit nobis, ut incidamus in primis os, quod eſt, ſupra ſagittã, cum inciſorio: aut perforemus ipſum cum terebello faciendo foramen in circuitu eius, ſi os fuerit groſſum, & euadit ſagitta per illud. Quòd ſi ſagitta fixa fuerit in aliquo membrorum principalium, ſicut cerebro, aut corde, aut pulmone, aut uentre, aut inteſtinis, aut hepate, aut matrice, aut ueſica, & apparent ſigna mortis; tunc oportet ut abſtineamus ab attractione ſagittæ, quoniam fiet inde inquietudo plurima, ne ſuperueniat nobis locus ſermonis ſtolidorum cum hoc, quod parum conferemus infirmo. Si autem non apparuerint ſigna mala [t]§alia, ex quibus timemus de accidentibus, tunc præmittemus ſermonem in perditione, quæ accidit§plurimum, deinde incipiemus in curatione: multoties enim de illis, quibus accidit illud, ſaluatur, aliquis abſque ſpe mirabiliter. Et multoties egreditur pars hepatis, & aliquid de ſiphac, quod eſt ſuper uentrem, & zirbo, & matrix tota, & non accidit inde mors. Veruntamen ſi nos dimiſerimus iterum in his membris principalibus, accidet mors ſecundum omnem diſpoſitionem, & proportionabimur ad paucitatem miſericordiæ: ſi autem abſtulerimus ſagittam, fortaſſe ſaluabitur infirmus quandoque.

y B. corporis
z B. ferrum
a B. cum eo ita
b B. ferro
c B. ferrum
d B. attractio
e †B. uel extrahitur
f B. fuerit corpus ſeu pars corporis quæ opponitur ipſi ſagittę paruam habens magnitudinẽ ſeu groſſitiẽ, & ſi fuerit illic
g B. tenaleis
h B. zegi
i †B. ſi fuerit in ligno eius zegi, & ſi ceciderit lignum eius, impellatur
k B. zegi habẽs caudam
l B. ferrum ſagittę & uideris in eo loca perforata & ſit poſsibile ꝙ in eis applicata fuerint
m †B. fluxum ſanguinis
n B. uulnerent carnem deinde ſi vulnus fuerit quietum
o B. primo deinde
p †B. ad quam peruenit ſagitta ſi fuerit poſſibile, ut ſcitur illa caro
q †B. & permutatione ſua
r B. mortua
ſ B. ſcindamus Alia litera detegamꝰ ipſum cũ inſtrumento
t B. poſtponemus ſeu tardabimus propter illud quod timemus accidere, & præmittemꝰ ſermonem declarando aſtantibus periculũ & perditionem, quæ accidit ex illo ſecundum

ANNOT.

Plura hic ex paulo mutuatur lib. 6. Sed uide, quod ad hunc locum facit & Celſum lib. 7. Adi & Galenum 5. de comp. med. per genera.

Cap. 88.
Cap. 5.

Medicinæ attrahentes. *Cap.* 11.

OPortet, ut ſuper illum locum ponatur amoniacum, quoniam eſt attractiuum forte. Aut ſumatur radix arũdinis, & teratur, & emplaſtretur cum ea, & fortaſſe conficitur cũ melle. Et affodili iterũ. Et folia papaueris nigri. Et folia arboris fici cum ſauich. Aut ſemen hyuſquiami[a]§albi§propriè cum calcadis. Et ſimiliter fructus hyuſquiami albi cum diſpoſitione ſua. Et iterum alkeiri, & ſpecies eius: & ariſtologia: & cępe narciſci. Et ex animalibus res plures, de quibus eſt rana excoriata: & eſt mirabilis ualde fixis in oſſibus. Et ſimiliter eradicat dentes. Et cancer iterũ contritus, &[b]§utrique lepores§& coagula omnia. Et dicitur ꝙ lacerta eſt uehementis attractionis ad illud, ſuper quod finditur. Et de compoſitis, caput lacertæ ſtatim cum abſcinditur cum ariſtologia longa: & radix cannæ, & cepe narciſci. Illud uerò, quod appropriatum eſt cum attractio

ne

a —— B.
b B. alarbian

ne osſium corruptorum de ſub ulceribus, quę cõſolidantur dicemus in capitulo osſium

Canon curationis combuſtionis ignis. Cap. 12.

INtentio in curatione combuſtionis ignis, eſt duæ intentiones: una earum eſt[a] ſequi cũ prohibitione uesicationis. Et ſecunda eſt rectificare, quod eſt combuſtum. Et ſunt neceſſariæ in prohibitione ueſicationis medicinæ infrigidantes, præter quòd aſſocietur eis mordicatio. Et ſecunda ubi curatur, quod eſt combuſtum, indiget medicinis, in quibus eſt abſterſio quædam cum exſiccatione quadam, non magna: & præter ꝙ mordicent, cum hoc ut ſint temperatæ in caliditate, & frigiditate. & quando indiget[b] regimine ſimul, regatur cum infrigidatiuis prius, deinde ſi indiget ſecunda, fiat. Si autem[c] inuenitur, & iam ueſicatum eſt, tũc neceſſarium eſt regimen ſecũdum. Et medicinæ eius ſunt ſicut chimolea, & lutorum genera,[d] exſiccantia, & lentes decoctæ, & encauſtrum indũ, & ſimilia. Ea uerò quæ ſunt ſicut thus, & glutinum, & pinguia, nõ conueniũt ad illud: quoniam quædam eorum ſunt calidiora quàm oportet: & non[e] curent uirtute mordicatiua: & quædã eorũ ſunt humidiora quã oportet.

a B. prohibitio
b B. duobus regiminibus
c B. Alia litera occurritur infirmo tẽpe quo iã ueſicatio eſt facta
d B. quæ magnitudinẽ vel corpulentiã leuem non grauem habent
e B. euacuant a

ANNOT.

Cap. 12. *De ambuſtis plura habes ex Paulo lib. 4.*

Medicinæ ad combuſtionem, quæ ſunt ſecundum intentionem primam. Cap. 13.

SVmãtur ſandali, & fauſel, & later albus, recẽs, aut oſtracum, & liniantur cum aqua ſolatri, & aqua roſ. Aut unguentum de uitellis ouorum, & oleo roſ. Et iterum endiuia, & farina hordei abluta, & uitelli ouorum, & oleum roſ. & lentes elixatæ cum roſ. cum oleo roſ. Et iterum bolum armenum, & acetum. Et iterum oleum roſ. & cera ſecundum quòd oportet, deinde ponatur in eo de calce abluta ablutione integra, cum cerusa, & opio, & albumine oui, & aliquantulo lactis. Et iterum ſumantur folia maluæ, & ſiclæ: & elixẽtur cum aqua dulci, deinde terantur, & mundentur a rebus filoſis, quæ ſunt in eis: deinde aggregentur eis merdaſengi conditi cum climia, & ceruſæ de plumbo[a] algalai amborum an. partes. ij. s. & olei roſ. partes. iiij. & aquæ ſolatri, & aquæ coriandri amborum an. pars una.

a B. alchalhai

Medicinæ, quæ ſunt ad combuſtionem, ſecundum intentionem ſecundam. Cap. 14.

MElior rerum ad illud eſt unguentum de calce. Sumatur calx. & abluatur ſepties, donec ſeparet eius acuitas tota, deinde conquaſſetur cum oleo roſ. aut oleo oliuæ, & pauca cera, ſi indiget ea: & fortaſſe adduntur ſuper ipſum chimolea, & albumen oui, & parum[c] uini. Vnguentũ calcis cum modo alio. Abluatur calx ſicut ſciuiſti, & fiat ex ea cum aqua foliorũ ſiclæ, & cum aqua foliorum caulis, & oleo roſ. & cera unguentum. Et de illis quæ conueniunt hic, & ubi non timetur puſtulatio, & ueſicatio, eſt[b] ligare deſuper folia alhethil adusta, aut ſiliquę combuſtę. Vnguentum conueniens ad paruitatem caliditatis: & eſt longæ compoſitionis: expertum eſt, & inuentum eſt bonum. ℞. ſtercoris uaccæ paſcentis exſiccati, & corticum arboris pini, & pulegij omnium an. x. merdaſengi. iij. ſcoriæ argenti. ij. ſcoriæ plumbi. iiij. calcis ablutæ cum aqua frigida multoties. v. & chimoleæ. v. & luti al cabruſij, aut romani, aut armeni, & ceruſe, omniũ an. vij. uirgę paſtoris contritæ. x. encauſtri perſici, aut ſyrij. vj. tutiæ uiridis vij. ſtercoris ouis. vij. granorum uolubilis, & foliorum eius amborum. xv. ſcoriæ ferri, & ſucci foliorum maluauiſci, & ſucci foliorum maluæ omnium an. x.[c] lillij domus, & cepæ eius, & lilij celeſtis, & croci, omnium an. v. camphoræ. iiij. ceræ faui, & olei roſ. & medullæ cerui, & adipis eius quantum ſufficit. Et de illis, quæ ſunt fortitudinis uehementioris, & cõueniunt ei, quod eſt minoris caliditatis, eſt, ut ſumantur limatura æris, & ferri, & conficiantur cum luto[d] † aut luto rubeo, deinde comburantur in patella, aut furno, & fiant inde trochiſci, & ſeruentur, & adminiſtrentur redacti in puluerem ubi, neceſſaria eſt exſiccatio, aut liniantur cum oleo roſ. Et de hoc genere iterum eſt iſtud. comburatur fimus columbinus in panno lini, donec[e] accendatur, & liniatur cum oleo aliquo, quoniam eſt mirabile. Et locis ulceratis conferunt porri elixati, aut portulaca cũ ſauich, & folia myrti contrita in puluerem redacta. Si autem fiat inobediens, tunc folia[f] alhethil adusta, aut folia[g] algebut adusta. Et ſi fuerit magis inobediens illo, adminiſtrentur medicinæ conſolidantes ulcera maligna.

c B. aceti
b B. proijcere deſuper folia alathel
c B. fuſen azad
d B. alhar
e B. incinerẽt
f B. alhatel
g B. aliembut

Combuſtio aquæ calidæ. Cap. 15.

QVandoque accidit, ut effundatur olla feruens, aut aqua calida ſuper membrum hominis, & facit operationem ignis. Et conuenientius ei eſt, ut ſuccurratur ſtatim antequam ueſicetur cum eis, quæ ſunt ſicut ſandali, & aqua roſ. & camphora: & non dimittantur exſiccari, imò conſequenter adhibeatur omni hora pannus infuſus in aqua frigida congelata: hoc enim prohibet ipſum ueſicari. Et quidam properant, & rorant deſuper aquam oliuarum, aut aquam cineris: & melius eſt ut teratur quodlibet amborum cum ſauich: aut unguentum de calce. Et iterum medicamen factum de fimo columbino prædictum eſt mirabile ualde. Et ulcera quidem curantur cum porris elixatis: aut exſiccatis contritis, & eſt melius, & cum reliquis, quæ diximus in capitulo primo.

De fluxu ſanguinis, & retentione eius. Cap. 16.

IAm ſcitum eſt in libro primo, ꝙ ſanguis egreditur à uenis: & non egreditur niſi aut propter apertionem orificiorum uenarũ propter debilitatem in uenis: aut propter uehementiam repletionis: aut propter motum fortem[a] uſque ad uocem, & ſaltum: aut propter[b] uaporem accidentem[c] † uenictem de foris: aut propter diſruptionem earum: & ipſarum inciſionem propter cauſam primitiuam incidentem, contundentem: aut propter cauſam corrodentem interius: aut uehemẽtiam motus cum repletione: aut propter reſudationem ab eis propter raritatem accidentem corpori uenarum, & panniculo earũ. Et conuenientior uenarum ad hoc ut currat, quod eſt in ea, quando inuenit uiam, eſt arteria.

a B. ſicut pp vociferationem fortem
b B. calorem attrahentem
c B. †vel

Nam corpus eius est mobile: & qd' est in ea quandoque contrahitur,& quandoque expanditur: & quando non desuper coarctatur locus eius post solutionem continuitatis eius,& inuenit uacuitatem,peruenit res ad emborismum, quod nominatur mater sanguinis. Et arteria quidem licet sit de illis,quæ incarnantur;tamen est de illis , quorum difficilis est incarnatio. Et multoties quidem nõ incarnatur arteria:& incarnatur illud, quod continet arteriam,& coarctat super eam; quare sanguis non potest facere cursum superfluum : imò egreditur ex eo aliquid usque ad fines cutis quantitas quam capit. Et quando d § alleuiatur cum cõpressione§ redit,& occultatur:sicut accidit rupturæ. Et fortasse remanet uena e § sola § sub cute, & sentitur pulsus eius,& ipsius successio. Et multoties accidit illud arterijs deintus , & disrumpũtur præter quòd disrumpatur cutis : & congregatur sub cute emborisma,s. apostema leue ex sanguine,& uentositate:quod possibile est quiescere cũ compressione : & hoc quidẽ multoties accidit in collo , & inguinibus , & curuaturis per se : & multoties accidit ex causa extrinseca, aut ex phlebotomia. Et multi medicorum existimant, quòd omnis disruptio arteriarum perducit ad matrem sanguinis , f § quæ quidem plurimum fit,si incarnetur § illud,quod est in circuitu eius , & fiat apostema notum , sed ipsamet non incarnatur : & res non est ita . Ille quidem , qui negauit incarnationem g § controuersatus est § cum consideratione, & experimento . Consideratione uerò, quoniam una duarum tunicarum arteriæ est cartilaginosa, & cartilago non incarnatur . Experimento uerò, quoniam non uisa est incarnatio. Et opposuit eis Gal. cum consideratione,& experimento:consideratio uerò est rhetorica : & eius forma est , q h † § § est inter incarnatum sicut caro, & non incarnatum sicut ossa,quare oportet ut sit incarnata,sed est difficilis incarnationis. i § Et testimonium quidem§ quoniam ipse narrauit se medicasse plures arterias,& fuerunt incarnatę:& hęc quidem est res,à qua nos iã expediti sumus . Nos uerò dicimus nunc,quòd dispositio processionis sanguinis à membris , diuersificatur k † § § quum disrumpuntur, sicut hepar , & pulmo . Et de illis sunt,à quibus parum procedit sanguis. Et in unaquaque duarum diuisionum sunt,quæ sunt timorosa: & de eis sunt, quæ sunt absque timore,sicut emanatio sanguinis ex pulmone l † § in qua est timor:§& ab utrisque emanat sanguis plurimus . Et de illis sunt,sicut uesica,& matrix, & renes : ab eis enim nõ emanat sanguis plurimus ualde summatim, imò quãdoque multiplicatur cum longitudine spatij,& peruenit ad m § successiones illaudabiles : § Et diuersificatur dispositio fluxus sanguinis ex arterijs , quoniam fit in quibusdam earum difficilis,ualde timorosus , sicut ex arterijs magnis,quæ sunt super manus & pedes: & huiusmodi interficiunt secundum plurimum , & nõ retinetur,& in quibusdam fit facilis sicut in arterijs cranei : retentio enim fluxus sanguinis earum est facilis,& sufficit in eis constrictio sola. Et multoties quidem currit ex arterijs paruis sanguis, deinde retinetur per se . Et differentia quidem inter sanguinem arteriæ,& aliarum cognoscitur, quoniam sanguis arteriæ egreditur cum saltu & impulsione n † § §& est uehementioris purpureitatis, quàm alius : neque declinat ad nigredinem sanguinis uenæ, & eius essentia . Et scias q omnis , cui accidit euacuatio , & propriè sanguinea,& propriè arterialis, & superfluit,& accidit ei spasmus,est malum. Et similiter si accidit ei singultus,est mortalis. Quòd si fuerit syncopis cum singultu,tunc mors est festina : & alienatio, & permistio rationis sunt malæ. Quòd si fuerit spasmus , tunc est mortale secundum plurimum.

d B. cũ facilita te cõprimitur

e B. ipsa

f B. quoniã nõ incarnatur imo plurimum eius qd' incarnat est

g B. argumentauit

h † B. ipsa

i B. experiẽtia uero est testimonium

k † B. quædã.n. sunt à quibus emanatio sanguinis ẽ multa

l † B. & ex naso quoniam emanatio sanguinis ex pulmone est piculosa, & ex naso est non periculosa

m B. finem illaudabilem.

n † B. & est subtilior

Annot.

Actum de sanguinis fluxione libro primo & alibi sæpe est, ut hic plura repetere non oporteat. Facit ad hunc locum Gal. 5. meth. Vide & Paulum lib. 4. Cap. 2. 3. & deinceps. Cap. 53.

Canon curationis omnis fluxus sanguinis. Cap. 17.

Oportet in curatione fluxus sanguinis, ut incipiatur,& retineatur : deinde cures ulcus eius si fuerit. Et non est tibi possibile a † § §in eo,cuius causa est fixa,ex corrodente, & similibus , nisi ita ut auferatur causa . Et si dispositio non tolerat ut auferatur causa, est necessariũ ut retineatur cũ suis retentiuis:& b § sunt in causis,quæ sunt ei,& abscindũt sanguinem currentẽ : & illæ causæ § sunt scitæ in libro.j. Verùm ego narrabo eas secundum modum c § festinationis.§ Dico ergo quòd istæ d § causæ, aut sunt prohibentes in illo illud,quod egreditur ab exitu:aut sunt aggregantes rem de illo, aut res . Et diuisio prima est conuersio ad partem aliam,quæ aut fit§ cum attractione ad contrarium præter quòd fiat exitus alius: sicut ponuntur uentosæ super hepar: & remouetur fluxus sanguinis ex nare dextra:aut ita quòd accidit exitus alius,sicut phlebotomatur patiens fluxum sanguinis narium ex manu pertinenti nari phlebotomia stricta : Retinens autem sine exitu,est illud,quod prohibet motum sanguinis,& eius penetrationem. Et est aut per causam e § ignientem § aut per causam stupefacientem . Et stupefaciens quidem aut est medicina , aut est dispositio corporis,sicut syncopis: ipsa enim multoties retinet sanguinem . Causa autem retinens sanguinem in locis, est oppilans exitum aut cum ligatura,aut cum f § repulsione ex bucellatione , aut cum repulsione absque bucellatione : § aut escara cum cauterio: aut medicina cauterizante : aut cum congelatione rei retentæ : aut cum inuiscatione:aut cũ exsiccatione:aut cum incarnatione:aut cum coarctatione carnis circundantis uenas:quare oppilat ipsum,& claudit ipsum clausione uehementi . Et oportet,ut scias,quòd quando associatur uulneri apostema g § cum quãtitate plurima huius, non est possibile ligare cum filis : neque intromittere licinia:neq; strictura laboriosa : & neque§ est possibile tunc, nisi administrare glutinationem, & stipticitatem , & stupefactionem , & inspissationem sanguinis . Et si est curatio ex strictura,aut fissura,aut propinquitate medicinę, h § quando est dolor§ est mala ualde : Et omnis præparatio dolorosa est mala. Et oportet ut præparatio sit aggregãs duas res,quartum una est defectus doloris,& altera est i § refrenatio partis cursus

a † B. ut retineas

b B. Alia litera: quæ sunt res quib' inest uirtus abscindendi vel retinendi sanguinẽ fluentem & ille res

c B. præuisionis & maioris declarationis

d B. res aut sunt diuertentes vel attrahentes ad partem aliam à parte illa ĩ qua est exitus, aut sunt retinentes in infra partem exitus ante aduentum ad locum exitus aut sunt prohibentes in loco exitus illud quod egreditur ab egressione, aut sunt aggregantes duas res de illis, aut plures & diuisio prima quæ est diuersio & attractio ad partem aliam fit aut

e B. ingrossantem uel inspissantem

f B. strictura facta cum alachá aut cum strictura absq; alachá

g B. prohibens plurimas ex istis operationibus & non est possibile ligare cum filis, neq; intromittere licinia, neq; strictura laboriosa non

h B. faciẽte dolorem

i B. eleuatio partis ex qua fluit sanguis

sus sanguinis: § quare non adiuuatur cum appensione, & suspensione: & fiat facilis [k] § processio § sanguinis, & eius exitus. Et quum prohibent duæ intentiones, declinetur ad [l] § leuiorem § secundũ illud, & quod præsens est, & propinquus ad tolerandum in dispositione. Et est necessarium ut narremus modum eius, postquam scieueris: ꝙ primũ, quod oportet considerare est, ut cognoscas an uena sit arteria, aut uena, per signa sua: quare agas cũ arteria, & sis sollicitus plus, quàm solliciteris, & agas cum uena. Amplius dicimus ꝙ de attractione [m] § uera ad contrarium, non ad exitum, est necesse membro cum fricatione aut ligatione & strictura aut cum uentosis. Et oportet ut sit membrum communicans positum ex membro cognitio super extremitatem lineæ unius continuitatis inter ea ambo cum longitudine & latitudine: & eligitur de diuersificato § in situ longitudinis, & latitudinis quodcunque amborum est longinquũ: & dimittitur quod est propinquum: sicut fit in duobus lateribus capitis, aut duobus lateribus manus: nam lõgitudo inter ista duo est propinquior illa, ex qua oportet [n] § timeri nocumentum completum: § Et hæc res exigit ut rememoremur illud, quod in ea diximus, ubi locuti fuimus in libro. j. de canonibus euacuationis. Et oportet ut [o] § sint extentio § & fricatio, & his similia [p] § assidua ex eo quod est propinquius mẽbro secundo § deinde descendatur ab eo. Et oportet ut non expectetur in disruptionibus arteriarum, & ei similium, ꝙ sit hoc artificium sufficiens in retinendo fluxum sanguinis [q] § & § adiuuans. Et similiter est iudicium in phlebotomia lateris communis longinqui. Vnus autem duorum modorum diuisionis secundæ, & est causa [r] § stupefaciens, § est uerbi gratia, ut cibetur ille, cuius fluxus sanguinis narium multiplicatur, aut alius ab illo, cibis grossi chymi ingrossantibus sanguinem, sicut sunt lẽtes, & iuiube, & eis similia. Modus autem secũdus est uerbi gratia, ut in potu dẽtur stupefacientia [s]. § frigida uero exponunt § corpus frigori, & [t] † §

§ fortasse accidit syncopis: & retinetur fluxus sanguinis. Modus autem prædictus in diuisione alia est quoniam oportet ut obseruetur in eo capitulum unum: & est, quoniam fortasse arteria non est [u] § una duarum, quæ continuantur cordi: imò duorum laterũ eius, ita ut quum strinxeris eã, inuenies eam firmiorem, § imò fortasse continuatur cum latere altero ramus alterius arteriæ, quæ [x] § accidit in eo § & adducit ad eam sanguinem [y] § præter uiam, § quam strinxisti: quare indiges stricturis duabus. Et [z] § ante illud § oportet ut cognoscas partem, quæ est principium uenæ: in quibusdam enim locis est inferius: & in quibusdam est desuper. Et in quibus est inferius, sunt sicut in collo. Et in quibus desuper sunt sicut in coxa, & pede. Et quando cognoueris partem, administra in ea ligaturam, & stricturam. Et de regimine in illo est ut peruenias ad extrahẽdam uenam cum uncino: & etiam cum incisione paucæ carnis, quæ uelat eam, & occultat ipsam: deinde inuolue eam, postea administra medicinas, quas dicemus. Quòd si fuerit pulsatilis, tunc melius est ut [a] § ucles § eam cum filis lini: et similiter si fuerit non pulsatilis: ueruntamen multoties [b] § eleuatur § sanguis eius. Quum ergo feceris illud, deinde annexueris ei medicinas, tunc dimitte ligaturam usque ad diem tertium, & quartum. Quòd si tunc uideris medicinam glutinationem facientẽ, adhęrentem loco eius, tunc non eradices eam omnino, sed pone in circuitu eius de genere ipsius aliquid, quod madefaciat ipsam parumper. Quòd si accidat ei [c] § processio § ex se ipso, quando tu aufers illud, quod est super ipsum, tunc [d] § tene, quod est sub loco in uia itineris uenæ § & primæ pressione, cũ qua fiat securitas de saltu sanguinis: & eradica illud [e] § quod eleuatur de eo § in loco suo: & permuta illud cum alio. Et sit præparatio tua, quam facis membro in ista hora, secundum quòd oportet, & est ut sit orificium eius [f] § magis imũ § quàm principium: ita ut quando est uerbi gratia in inferioribus intestini, & matricis, tunc sternatur stratum aliquid, quod eleuet inferiora, & deponat superiora secundum maiorem elongationem, quæ est ex dolore: deinde dimitte ipsum tribus diebus: deinde annecte ei hunc modum usque quo [g] § eleuetur sanguis. Refrenatio autem cum bucellatione § non est possibilis nisi in arterijs magnis: fac ergo licinium ex pilis leporis, aut ex tela araneæ, aut subtili coto, aut panno lini ueteri: deinde pulueriza super ipsum medicinas prohibentes sanguinem. Et mitte in ipsam arteriam sicut bucellam, deinde stringe super ipsam ligaturam. Et fortasse administrabis licinium ex pilis leporis solis: & excusat sollicitudinem. Et oportet ut stringas strictura adhærente, quæ non separetur donec incarnetur. Licinium uerò [h] § ex se § naturam regit in extractione eius paulatim, & expulsione eius, aut alijs ab hoc. [i] § Impletio uerò sine bucellatione § est ut imponatur, uerbi gratia, illa res in orificium eius, & ligetur desuper præter penetrationem eius in uenas: & ut retineatur cũ eis, quæ sunt sicut puluilli: : & proprie spongia: & cum uittis [k] § fortis stricturæ stringentibus ipsum cum conuersione stricturę, quę est attrahens. Strictura uerò § prima oportet ut sit prope orificium: deinde [l] § inuoluatur uadens retro, & solue stricturam gradatim. § Et scias, ꝙ strictura puluillorum, & uittarum, quando est debilis, uenit ex ea nocumentum stricturæ: & est attractio: & non prouenit ex ea iuuamentum stricturæ, & est retentio, & impletio: oportet ergo ut subtilietur in hoc capitulo. Quum ergo stringitur strictura bona, & stringitur iterum ex latere diuerso, declinat materiam, & resistit attractioni hæc strictura. Et nõ oportet ut perueniatur cum strictura, & prohibitione, nisi quæ sit infra dolorem: nisi si illud fuerit necessarium in primis, deinde mollifica eã paulatim. Et multoties quidem oportet ut suas fixuram carnis, & colligas labia eius, & uittis tegas: multoties enim sufficit collectio labiorum, & positio puluillorum seruat ea [m] § colligendo uenas ipsorum. Amplius stringe super medicinas puluerizatas rarè. Et inclina ante alguidegi quando cõtrahitur, ubi coarctatur § apud principium suum cum digitis unius duarum manuum: deinde annecte ei medicinas, & puluillos apud orificium eius cum manu altera. [n] § Impletio uerò cum refrenatiuis prouenit, aut cum strictura implentis in facie orificij eius, cum manu altera non cessante § retinere, donec congeletur sanguis, & fiat [o] § impletio: § aut cum re infrigidante ualde, quæ [p] § infrigidat §

k B. descensus
l B. illud quod est magis conueniens
m B. ad contrarium non ad locum exitus quę dam est faciens dolere mẽbrum cum fricatione & ligatura & strictura & cum uentosis. Et oportet ut sit membrum communicans loco læso situatum super extremitatem in extremitate diametri vnius quæ cadit inter ea in longitudine aut in latitudine, & eligitur de membro cõtrario
n B. expectare diuersionem completam
o B. fiat strictura
p B. incipiendo à loco qui est ꝓpinquior membro aldaui
q B. sed est
r B. inspissans sanguinem
s B. & aquam frigidam & exponatur
t †B. inducatur somnus &
u B. continuata cũ corde ex vno duorum laterum tantum ita ut quũ strinxeris illud latus solũ stes secur9
x B. profundat in ea seu quæ aduenit in ea
y B. per viam aliam ab ea
z B. Alia litera in huiusmodi
a B. liges
b B. nõ retinet
c B. separatio medicaminis
d B. deprime cum manu tua quod est infra locum exitus ĩ via & situ per quem venit vena ad locum exitus
e B. medicamẽ quod iam per se eleuatum est & separatum ex eo & cõmouet
f B. altius
g B. retineatur sanguis. Cõstrictio autem cum alacham.
h ——— B.
i B. Constrictio uero sine alacham
k B. fortiter stringentibus & strictura cum eis fit econuerso uel econtrario stricturæ, q̃ fit ad attrahẽdũ qm̃ strictura
l B. fiat inuolutio procedens retro & minoretur strictura gradatim. Et in hac fit ecõtrario
m B. unita & coniuncta sicut sciuisti deinde liga super medicinas puluerizatas incarnãtes. & sicut alguidegi quando disrũpitur oportet vt coarctet vel comprimetur
n B. Cõstrictio uero uel obturatio cum alhalche fit ita vt applicet loco orificij aliquid qđ stringat seu oppilet replendo in facie orificij, & non cesses Alia litera Constrictio vero, & obturatio cum alhalche si accidat quod constringit seu oppilat replendo in facie orificij, non cesses
o B. obturatio orificij replẽdo ipsum
p B. ĩprimit in

q B.Coarctatio autẽ loci facta à carne est
r B.contrahat

dat ‖ sanguinem, & congelat ipsum in orificio eius: q‖aut propterea quòd caro coarctat locum‖ sicut si incidatur uena in latitudine, & r ‖suspendatur‖ ad duo latera in prima uice; quare claudit super eam caro ex latere, ex quo currit: & hoc non fit nisi in loco carnoso. Et multoties quidem accidit, quòd necessarium est incidere ramũ extremitatis uenæ, ut sit introitus eius in profundum uehementior, deinde ponũtur desuper medicinę. Et multoties accidit incarnatio meatus absque matre sanguinis. Strictura autem cum escara fit cum igne ipso, quando magnificatur timor: & fit cum medicinis cauterizantibus, sicut calce & flore æris: & generibus draganthi, & generibus arsenici, & cymino etiam, & similibus, & cũ eo, quod est debilius. quando s † ‖

s †B. pulueriza tur super locũ & similiter spuma maris multoties quum

‖ puluerizatur super locum, & stringitur, retinet. Verùm timor in illo est, ꝙ escara est uelocis eradicationis ex se, & ex quolibet resistente ex eruptione sanguis, & qualibet aliarum causarum: & quãdo cadit escara, redit timor t‖nouus.‖Et propter illud pręceperunt, ut fiat cauterium cum ferro uehementer ignito, profundè, ita ut faciat escaras profundas, grossas: quarum casus non fit facilis, & cadant in tempore longo, in quarum simili caro iam est nata: ex cauterio nãq; debili prouenĩũt escaræ debiles, quæ cadũt ex qualibet causa: & u‖cum hoc facit accidere saniem, ‖ & calefacit uehementer. Cauterium uerò forte implet cum escaris fortibus, & remouet rupturam, & x ‖ detumescere eam facit, ‖ & contrahit eam. Et de cauterizantibus bonis temperati regiminis est, ut sumatur albugo oui, & aggregetur cum calce non extincta, & inuoluantur cum eo pili leporis, aut ei similia, & ponatur super locum, & stringatur. Et de bonis perueníentibus ad ultimum multoties, est ut sumantur cyminũ, & calx, & ponãtur super locum, & stringantur: & quandoque super additur eis colcotar. Et genera draganthi in hac summa sunt habẽtia stipticitatem cum cauterio: calx uerò est cauterium, in quo non est stipticitas, de qua sit curandũ. Et illud, quod generatur de escaris cum cauterio, quod habet stipticitatem, est lõgioris fixionis & profundius. Et succus fimi asinini, & substãtia stercoris asinini sunt de illis, quę aggregant ad cauterium acuitatem, & glutinationem. Medicinæ uero retinentes cum glutinatione sunt sicut gypsum ablutum, & glutinum decoctum, & amylum, & puluis molendini, & gummę, & thus, & resina, & iterum passæ de uuis ipsis. Et ranæ sunt huius generis, secundum ꝙ dicitur. Et iterum stella fœmis. Medicinæ uero retinentes cũ exsiccatione, & incarnatione sunt sicut aloes, & cortex thuris. et sicut interiora passularũ uuæ contrita ualde: & gallæ cum oleo aliquo, & comburantur: & quando completur inflammatio earum, extinguãtur: & papyrus adustus: & resina: & y ‖ scoria ‖ ferri, & stercus equi, & stercus asini adusta & non adusta: & cinis ossium z † ‖

t B. uehementior

u B. attrahitur materia plurima
x B. oppilat seu stringit

y B. erugo
z †B. ostracorũ

‖non ablutorum: quoniam abluta prohibent glutinationem: & spongia noua submersa in oleo aut uino, deinde aduratur: & pili adusti.

ANNOT.

Pulchre & breuiter admodum Hipp. 6. uulg. morb. sect. 7. sanguinis profusionem curari docet his uerbis. Sanguinis uenarum suppreßiones faciunt animi deliquium, figura alterata, interceptio, linamentum intortũ, appositio, deligatio. Addit uerò etiam in lib. de loc. in homine. ustionem & uenæ mediæ sectionem. Vberrimè hoc negocium author noster prosequitur. pro qua re ui de etiam Galenum in lib. de curandi rati. per sanguinis miß.

Tex. 3.
Cap. ult.

De narratione medicinarum simplicium, & compositarum, specierum diuersarum, fortium in prohibitione fluxus sanguinis. *Cap.* 18.

ET de illis, quæ dixit Gal. & narrauit bene. & experta sunt post ipsum, & inuenta sunt plurimi iuuamenti, est ut sumantur de colcotar. xx. & de minuto thure. xvj. & de aloe, & glutino sicco an. viij. & de arsenico. iiij. & de gypso uehementer trito puluerizato ut atomi post cribellationem. xx. curetur cum eo pulueri zando super licinia, & spargẽdo super locum, quoniam est mirabile. Aut sumatur sarcocolla, & aloes de mecha, & sanguis draconis, & ponãtur super liciniũ, & stringatur. Et aloes, & thus solum cum pilis secundum quod sciuisti. Et iterum spongia adusta, sicut diximus, & later adustus. Sumantur spongia, & scoria plumbi, & tutia, & aloes. Aut sumantur thus, & aloes, & sulfur: aut thus, & sulfur, & fiat puluis: aut administretur licinium cum albumine oui. Aut sumãtur de colcotar. xx. & de thure, aut minuto thuris. viij. & resinę. viij. & de gypso adusto. viij. Aut sumantur colcotar, & de gypso, adusto. viij. Aut sumantur colcotar, æris usti, & calcadis, & dragãthi adusti partes æquales. Et de bonis ad fluxum sanguinis propriè ex a ‖ dragãto, ‖ est ut sumatur aloes pars. j. b ‖ s. ‖ primum amborum in corpore graui: & secundum eorum in corpore leui, & corticum thuris in corpore graui. ℥. j. & thuris ipsius grossi pinguis in corpore leui pars una, sint contenti super ea ambo. Aut sanguis draconis, & sarcocolla, & conficiantur cum albumine oui, & ponantur super pilos leporis, & præparentur secundum locum.

a B. capite
b B. aut pars media

TRACTATUS TERTIUS

De ulceribus.

Sermo uniuersalis de ulceribus. *Cap.* 1.

VLCERA generantur à uulneribus, & ab exituris eruptis, & à pustulis. a ‖ Et ‖ solutio continuitatis in carne quando facit saniem, & pus, nominatur ulcus: Et non facit pus, nisi propterea quod cibus, qui uenit ad ea, conuertitur ad corruptionem propter debilitatem membri. Et quoniam propter debilitatem suam resoluuntur ad ipsum, & attrahuntur uersus ipsum, superfluitates mẽbrorum uicinantium ei: aut propter unguenta mollificãtia membrum, & lenientia ipsum cum humiditate sua, & unctuositate sua. Et quod est de genere pus subtile, nominatur uirus: & quod

a B. Nam

& quod est grossum, & nominatur sordities: & est res spissa coagulata alba, aut ad nigredinē decliuis, aut sicut fex. Et uirus quidem non generatur nisi ex subtilitate humorum [b] aquosorum, & ipsorum calido. Et sordities generatur ex grossitie humorum. Et uirus quidem multiplicatur cum generatione apostematis. Et uirus eget exsiccante: & sordities abstergente. Et ulcera sunt apparentia: & sunt habentia profunditatem. Et ulcus, quod profunditatem, habet non euacuatur quin aut iam indurata sit caro circundans ipsum, & nominatur fistula; & est sicut canna penetrans in membrum: aut non induratur aliquid, & nominatur absconsio, & cauerna. Et quandoque dicūt quidam absconsionem illud, quod [c] elongatum est sub cute, & separatur ab eo cutis. Et cauernam illud, quod inflectitur sub carne, & dilatatur in ea. Dicunt quidam; imò dilatatum est cauerna, & strictum profundum fistula: & non est contrarietas in nominatione. Et quando est durities super ulcus apparens, nominatur ulcus ostrachinū. Et fistula quidē mala ē illa, q̃ nō sentit: & scd'um quantitatē elōgationis eius à sensu, erit eius malitia. Et de ipsa quædā est æqualis: & de ea est q̄dā obliqua. Et q̄ uadit ad neruū, dolet uehementer: & proprie qn̄ tangitur eius inferius cū [d] tenta, & fortasse difficilis fit operatio illius membri: & est humiditas subtilis, tenuis, sicut fit ab illa, quæ peruenit ad os. Et quando peruenit ad ligamentum, est illud, quod currit, propinquum illis. Verùm dolor in ossuosa, & ligamentali fortasse non magnificatur. Et humiditas, quæ uadit ad os, est subtilior, & decliuior ad citrinitatem. Et ex perueniente ad uenas, & arterias multoties egreditur [e] fæx. Et quandoque si fuerit tendens ad uenam sanguis plurimus [f] ad arteriam sanguis [g] sub albidus cū fluxu sanguinis, & [h] processione. Et ex ea, quæ peruenit ad carnē, currit humiditas uiscosa, grossa, turbida, cruda. Et multoties sunt fistulæ orificia plurima, cuius esse ambigitur: & non scitur, an sit fistula una. Et multoties effunditur in quoddā orificiorum eius humiditas habens tincturam: & tunc si fuerit fistula una, egreditur ex orificijs alijs [i] color unus, qui est fistulæ. s. diuersus, albus, & tenebrosus, & alius. Et ulcera quidem diuidūtur in speciē diuisionum: & dicitur quòd ulcerū quædā sunt, quæ sunt dolorosa: & quædam sunt, quæ sunt priuata dolore. Et quædam sunt apostemosa, & quædam sunt priuata apostemate. Et quædam sunt munda, & quædam sunt immunda: & immunda quidem propterea quòd in eis superfluit humor plurimus, & humiditas copiosa, quā uis non sint mala. Et de eis sunt sordida, & de eis sunt [k] minorata. Et de ulceribus sunt putrida. Et de rebus magis nociuis eis, sunt meridies, & humiditas aeris cum caliditate ipsius. Et de eis sunt corrosiua. Et de eis sunt ambulatiua. Et de eis sunt mollia [l] aut dura aut frigida, aut calida. Et mollia sunt de ulceribus facientibus cadere pilos ab eo, quod sequitur ea. Et sunt quandoque de ulceribus quædam resudantia, ex quibus resudat uirus citrinum, calidum. Et fortasse [m] est calidum comburens, quod est in circuitu eius: & est malū mortificans. Et de eis sunt difficilis consolidatio nis. Et putrefactio est [n] præter corrosionem. Quòd si fuerint, erunt ambę ambulatiuę: Et fortasse corrodēs est corrodens illud, quod cōtinuatur ei, proprie propter acuitatem absque putrefactione: & neque est febris omnino. Verùm cum ambulatiuo putrefactiuo multiplicatur febris, aut non separatur ab eo. Et Gal. quidem nominauit huiusmodi ulcera corrosiua, ignem persicū, & formicam ambulatiuam. [o]

Et post ulcus putrefactum est compositum ex ulcere, & ex ægritudine putrefacta: & unicuique eorum est dispositio. Et ulcera quidem dura, incipientia ire uersus uiriditatem, & nigredinem, sunt mala. Et ulcera frigida sunt mollia, alba, quiescentia propter medicinas calefacientes: & calida ad rubedinem decliuia [p] delectantur frigore. Et quando ulceribus malis associatur color corporis malus, sicut albus, plumbeus, aut citrinus; tunc illud est significatio super corruptionem complexionis hepatis, & corruptionem sanguinis, qui uenit ad ulcus: quare fit difficilis eius consolidatio. Et ulcerum quidem, quorum radices [q] sunt acutę, & cum quibus est pruritus, superfluitates sunt acutæ: & quorum radices sunt latę, albę, pauci pruritus, illorum cōplexiones sunt frigidæ. Et ulcera generata successione ægritudinum, sunt mala: quoniam natura expellit ad ea residuum corruptionis superfluitatum. Et ulcera deijcientia pilos ab eo, quod sequitur ea, sunt mala. [r] Et meliores significationes significantes salutem ulcerum & uulnerum, sunt quum succedentia eorum decliuia sunt ad saniem. Et dicitur in signis mortis uelocis, quum sunt homini apostemata, & ulcera leuia, & destruitur eius ratio, moritur. Et malignorum quidem ulcerum causę, sunt quandoque uulnera obuiātia superfluitatibus malignis corporis, aut regimini corrupto, & quādo que sunt sequentia pustulas malas: quare fiunt ab eis festinantia ad ulcerationem post pustulas. Et significant malignitatē ulceris, eius putrefactio, & ipsius ambulatio, & corruptio eius, quod est in ipsius circuitu, & difficultas sanationis in se ipso, cum rectificatione curationis exhibitæ ei. Et meliores significationes significantes salutem ulcerum, & uulnerum sunt, quū in [s] successionibus eorum est sanies, quæ est cum medicina faciente pus, & ex operatione naturæ: illa enim operatio naturæ est secundum cursum naturalem: & non generatur sanies nisi à digestione naturali: & nō associatur ei malum ex accidentibus ulcerum malorū: & proprie sanies laudabilis, alba, lenis, æqualis, quæ consecuta est complementum digestionis: & neque associatur ei fętor, quum in ea nō sit putrefactio: & fortasse nō euacuatur à fętore par uo [t] sanies, cui accidit cum adiutorio caliditatis innatæ, & alterius extraneæ. Et nos quidem iā locuti fuimus de sanie in locis alijs. Vlcera autem quæ accidere faciunt spasmum: & ulcera [u] putrefacta, scrofulosa, & algeromati & corrosiua, & cancerosa, & quæ eorum cursu currūt, sunt in quibus non generatur sanies: imò quando apparet in ulcere sanies, & apostema, est signum bonum, cū quo non timetur spasmus, & permistio rationis, & his similia: quamuis sint in loco, quod facit illud necessarium: sicut sunt membra posteriora, & anteriora: nisi res pertransierit terminum. Quòd si apostema occultetur subito, & [x] non redeat

[b] B. & aquosita te ipsorum & caliditate ipsorū
[c] B. penetrat
[d] B. stylo
[e] †B. sicut
[f] †B. mundus aut
[g] B. Ruffus
[h] B. saltu ipsi
[i] B. Alia litera & color fistulæ diuersus existit albus & tenebrosus & rubeus & alius ab eis Alia litera color unus & fistulæ diuersificatur est enim alba aut rubea aut tenebrosa aut alia ab illis
[k] B. uirulenta
[l] —— B.
[m] B. fluit ex eis aqua calida
[n] B. Alia à corrosiua.
[o] †B. ulcus corrosiuum.
[p] B. quiescunt
[q] B. uel circuitus sunt calidi
[r] —— B.
[s] B. fine uel processu
[t] B. qn̄ sanies
[u] B. putrida & cancerosa & alchirunie
[x] B. profundetur &

y B. deinde fit uicinum

z B. etiã sunt super lacertis neruosis qui sunt in eis conuertunt rem

a B. uenosis & plurimum eorũ sunt in anterio ri uentre

b B. immediate in inferiori ventris

c B. accidat

deat ≷ non resoluetur per pus aut ei similia. y≷ Amplius sunt uicinantia ≷ membris neruosis, sicut ulcera dorsalia, quoniam sunt in uicinitate dorsi, & nuce: & ulcera quæ cadant in anteriore parte coxę, & genu, quoniam ipsa z ≷ iterum sunt sicut lacerti neruosi, in quibus res conuertitur ≷ ad spasmum, & permistionem rationis etiam. Si autem euenerint in membris a ≷ neruosis plurimum, quorum est in antecedente extensionis ≷ corporis timetur aut cursus sanguinis, si ceciderint b ≷ immediate inferiori extensionis. ≷ Et similiter timetur ex eis quandoque permistio rationis. Et timetur quòd c ≷ cadit ≷ pleuresis, & saniositas post ipsam: aut ꝙ proueniat sputum sanguinis si ceciderint in medietate superiore eius: & tu iam sciuisti intentionem saniositatis in pectore ex lib. iij. Et quandoque timetur in eis iterum permistio rationis. Et de signis bonis in ulceribus est, ut in circuitu eorum nascantur pili, qui ceciderunt. Et corpora susceptibiliora curationis ulcerum sunt, quæ sunt melioris complexionis, & paucioris humiditatis superfluæ, cum inuentione sanguinis boni in eis. Illa uerò, quæ sunt multæ humiditatis, aut siccitatis, sunt tardè suscipientia rectificationem ulcerum: quamuis humida, sicut infantiũ sint susceptibiliora, quã sicca sicut senum: & propriè quando complexio radicalis est sicca, priuata sanguine mundo, & accidentalis humida, mollis, sicut in senibus iterum. Et propter illud iterum fit in hypdropicis curatio ulcerũ eorum difficilis: & in prægnantibus iterum, propter retentionem superfluitatum earum, propterea quòd ipsarum menstrua retinentur. Sed & in senibus non sanantur eorum ulcera propter illud, & propter paucitatem sanguinis eorum boni. Et quandoque sanantur ulcera, deinde d ≷ rescinduntur, ≷ quoniam non generatur in eis caro nisi ante mundificationem: quando ergo retinetur in eis superfluitas non munda, oportet inde ut corrumpatur cõtinuitas proueniens, secundo. Et quandoque existimantur fistulæ, propterea quòd accidit eis dispositio exsiccationis, & e ≷ retentionis prohibentis respirationem ≷ quòd ipsę sunt sanatæ: quoniã illarum earum dispositio est similis saluti, sicut diximus, deinde f ≷ rescinduntur ≷ propter quemlibet motum, & commotionem, & tussim, & offensionem, & malitiam iacendi, & alia. Et de ulceribus, in quibus nascitur caro, quædam sunt in quibus nascitur caro addita: & quędam in quibus nõ nascitur illud. Et illa in quibus generatur caro addita, sunt illa, in quibus fit festinatio nascentię carnis ante mundificationem. Et illa in quibus non nascitur illud, sunt illa, in quibus non nascitur caro nisi post mundificationem. Quum ergo prolongatur spatium ulceris, & corroditur, & putrefit, & destruitur de substantia eius res plurima, tunc non expectatur consolidatio eius, nisi secundum profundum. et proprie quando ulcus est antiquum, remanens spatio anni. & g ≷ proprie quã do est disruptum, & incipit ex eo disruptio. f. fistula, ≷ & antiquum, necesse est ut educat os ex ossibus, quæ ei sunt uicina. Et ulcera quidem melãcholica non sanantur, nisi ab eis auferatur tota eorum corruptio usque ad carnem, & ossa sana. Et causæ quæ quum accidunt, corrumpunt ulcera, sunt debilitas uirtutis membri: quare recipit

d B. recidiuant

e B. firmitudo credulitatis die

f B. recidiuant

g B. simile ei aut fuerit ostracosum vel incipit ostracari vel indurari

omnem materiam; & malitia complexionis membri, & malitia eius, quod aduenit ei de sanguine, aut in qualitate, aut in quantitate: In qualitate uerò plurimum eius est propter malitiam complexionis hepatis, & color est in eo, decliuis ad albedinem plumbeam, aut citrinitatem: aut propter splenem, & est color ad nigredinem, & alterationem decliuis, & lentiginositatem: quare est cum eo malitia omnium humorum in corpore. Et huiusmodi quidem præter hoc, ꝙ ex ipso non acquiritur, qđ conuertatur in carnem, nocet per illud ꝙ conuertitur ad ipsum de superfluitatibus. In quãtitate uerò quia additur, aut diminuitur: quare non inuenitur cũ quo caro ulceris generetur: & est ulcus clarum, mundum, properãs ad escarã: & nescitur h ≷ si est ≷ corpus mundum pauci sanguinis, aut est propter ostracositatem, quæ accidit parieti eius & margini ipsius: aut propter dilatationẽ uenarum, quæ adueniunt ei: aut propter corruptionem quæ sequitur ipsum, ex osse: aut propter corruptionem eius incipientem ire uersus tenebrositatem, & uiriditatem, & nigredinẽ: aut propter membrum malæ cõplexionis, quod uicinatur ei. Et ulcera quidem prauæ curationis sicut rotunda, & eis similia, sunt interficientia infantes, non tolerantes uehementiam dolorum, & ulcerum, & difficultatem curationis eorum & ipsorum prauitatem.

h B. Alia litera an impleatur si fuerit
Alia litera non speratur neque repletur nisi fuerit

ANNOT.

Habent ulcera, sicut morbi alij suas causas, symptomata, signa diagnostica & prognostica. Hæc omnia uberrime hic prosequitur, ut additione opus non habeant. Vnus tantum à nobis excidendus est scrupulus quã breuissime. Receptum iam omnibus fere est, ulcera procatarcticas causas non habere, sicuti & uulnera internis carent. Verùm quòd ij fallantur, qui ita sentiunt, uel ex eo constat, quum & ex urente causticove medicamento membra ulcerentur; & ex eorum consuetudine, qui uel scabie uel Gallicis ulceribus & elephantiasi laborant, ulcera contrahantur. est ranunculi, est taliethri cuiusdam erodentis species, cuius cõtactu crura ulcerãtur. plures sunt demum huiusmodi res, à quibus ulcerari accidit. Quamobrem etsi à procatarcticis causis nõ ita frequẽter ulcera fiunt: quod in causa fuit, ut non nisi de internis causis scriptores meminerint; fiunt tamen quandoque sicuti & alij morbi ab externis, quum tamen uulnera non nisi extrinsecus adueniant.

Canon curationis ulcerum. *Cap. 2.*

SCias, quòd omnia ulcera indigent exsiccatione a ≷ quadam, ≷ præter facta ex attritione lacertorum, & ipsorum contusione. Ista enim indigent in primis ut mollificentur, & humectentur. Et cum hoc quòd indigent ulcera in dominantiore dispositionum exsiccatione, indigent quandoque dispositionibus alijs mũdificationis, & abstersionis, & aliorum b ≷ consequentibus ulcera, præter ipsa ulcera. ≷ Et quanto plus est ulcus maius, & profundius, indiget exsiccatione uehementiore: & ut aggregentur labia eius uehementiore perscrutatione. Et fortasse est tibi necessarium fuere ea. Et considera ex dispositionibus necessitatis ad perscrutandum in illo, & eis similibus, illud quod diximus in cap. uulnerum. Et scias quòd ulcera fortasse indigent in curationibus

a B.

b B. ab eis post dispositiones occurrunt ulceribus diuersis ab ipso ulcere

nibus suis administratione medicinarum, quarũ quædam sunt currentes, penetrantes, & quæ inijciuntur profundantes: & tunc necessarium est ut sint unguenta, & eis similia: quare oportet tũc ut sit [c] § illud, quod apparet humidũ, & quod occultum est, siccum. § & proprie in illis, quæ sunt ad fistulam oportet ut sit siccitas [d] § orificiorum eius uincens humiditatem substantiæ § eius uehementer. Et est quidem quandoque necessarium ut earum medicinæ permisceantur cum eo, quod currit, ut fiat uiscosæ, adherentes, scias ergo illud iterum in eis. Et scias quòd ulcera indigent ligaturis, & strictura propter tres modos: quorũ unus est, ut currat sordities: quare oportet ut sit fortitudo stricturæ eius [e] § à fine stricturæ § ulceris: & mollificatio stricturæ ipsius apud eius orificium, ut ipsius expressio bona fiat: Et secundus est, ut seruetur medicamen incarnatiuum super ulcus: & non indiget strictura uehementi. Et tertius est ad incarnationem labiorum: & oportet ut non sit strictura in ipso mollis apud duo labia, imò com plicata complicatione uehementi. Et non oportet ut cum ligatura perueniatur ad lęsionem, ita ut apostemetur. Et oportet ut [f] § sit adiuuans § in prohibendo apostema, quoniam non est possibile cum apostemate ut curetur ulcus. Et si non est tibi possibile ut prohibeas, & apparet apostema, tunc occupatus sis cum apostemate, & cura eius: quodcunque apostema fuerit cum obseruatione ipsius ulceris, usque quo [g] § separeris § ex curatione apostematis: & tunc remanebit sola obseruatio ulceris. Et similiter quando corrũpitur, quod est in circuitu ulceris, & uiridescit, & nigrescit, cura illud cum scalpellatione, & extractione sanguinis: & si etiam cum uentosis: deinde adhære ei spongiam siccam, & postea medicinas exsiccantes. Et quum [h] § separatur § ulcus, aut inuenis ulcus purum, tunc oportet ut obserues in primis an ex corpore aliquid ad ulcus effundatur, aut nõ effundatur, imò iam sit abscissum: quòd si nihil effundatur ad ipsum, sit intentio tua in medicando ipsum: & si aliquid effundatur ad ipsum, sis solicitus in eo [i], § eo § quod ad ipsum effunditur cum phlebotomia, aut solutione uentris, aut uomitu: quoniam uomitus quandoque confert etiam in hoc: & Hippoc. testificatur de eo. Et si in ulceribus fuerint frusta ossium, & panniculi, aut alia, non properes in extrahendo ea, sed fac illud, qđ diximus in cap. ossium. Et primum quidẽ quod oportet te [k] § præparare § de esse ulceris, est [l] § apertio § cum medicinis suis: deinde mundificatio cũ medicinis suis: deinde nascentia carnis, & consolidatio. Et si inueneris ulcus mundum æquale, quod non habet profunditatem; tunc consolidatio tantum fiat cum eo, quod non habet mordicationem. In sordidis uerò necessarium est abstergens, mordicans Et in primis quum curantur, indigent mordicatione, quoniam sensus non sentit ipsum; deinde gradatim perueniatur ad illud, qđ est leuioris mordicationis, usquequo [m] § sentiat § hora nascentiæ carnis. Et caue in omnibus illis ne dolere facias, quantum potes: & propriè quando est illic caliditas, & inflammatio. Et oportet, ut remoueas causas prohibentes à consolidatione; & sunt causæ, quas numerauimus, & diximus, quæ declinant cum ulcere ad malitiam. Nam si tu [n] § † § curaueris eas in primis, non eris uacans ad curationẽ ulcerum sicut oportet: imò non erit tibi possibile. & multoties quidem rectificata est complexio membri, & sufficit in rectificatione ulceris. Et multoties est ulcus molle super quod oritur caro mala, quæ est in seipsa ad rubedinem, & calefactionem decliuis; ergo curetur cum epithematibus infrigidantibus carnem circundantem ipsum, sicut succus solatri cum bolo armeno & aceto, & epithemata de sandalis, & camphora infrigidata cum niue; quare non cessat consolidari uulnus, & constringi. Et oportet ut in ulceribus dolorosis, quæ sunt uehementis doloris sis occupatus in primis in sedando dolorẽ, & illud cum mollificatiuis, quæ tu scis proculdubio, & quamuis sint contraria ulceri. ueruntamen quum non sedatur dolor, non præparatur nobis ut curemus. quum ergo sedauerimus, [o] § consequemur. § Et ulcera quidem sordida indigent, ut mũdẽtur, & sunt illa, quorum humiditas, & quod ex eis currit, est plurimum. Et forsitan mundificantur cum [p] § melle, § & fortasse mundificantur cum pulueribus, & unguentis: & quando non mundificantur, non est possibile ut obuiet eis medicamẽ purum usque ad corpus eorum, & propriè pulueres; quare oportet ut mundificentur, deinde nascatur caro. Et in mũdificante quidem est abstersio plus [q] † §

§ sicut sciuisti ante. Et fortasse oritur caro mala; quare est necessarium ut corrodatur cũ medicamine acuto: & liniatur deforis cum infrigidantibus. deinde eradicetur cum eo, quo eradicatur escara: deinde curetur. [r] † §

§ Et medicamen quidem unum secundum quædam corpora facit nasci carnem, & secundum quædam eorum est corrosiuum uehementis abstersionis, quum corpora illa sint leuia ualde: aut est secundum quædam eorum non abstergens, neque faciens nasci, & propter illud eget medicamen ut confortetur, aut [s] § frangendo commistionem § eius, aut minuendo eius unctuositatem, aut iniungendo ei medicamen aliud, in quo sint exsiccatio & abstersio. Et in corpore alio est per comparationem ad ipsum corrosiuũ, indigens ut minuatur de pondere eius, aut addatur in unctuositate eius, aut adiungantur ei stipti ca aliqua. Digniora ergo ulcera ut confortetur eorum medicamen sunt illa, quorum difficilis, est consolidatio. Et de illis, quæ sunt necessaria est, ut dimittatur medicamen super ulcus tribus diebus, deinde dissoluatur: nam si [t] § ipsum tunc non operatum fuerit, § non faciet suam operationem. Et oportet ut elongetur oleum quodlibet ab ulceribus, ꝗ si fuerit necessarium, tunc oleum de kerua, & oleum myrtinum, & oleum masticinũ. Et quum ibi non est nisi ulcus, tunc oportet, ut alleuietur in sensibili membrorum, non tolerantium ipsum, & caueatur à doloratione eius cum medicamento forti. In illo uerò, quod est parui sensus, non abstineat à necessaria medicatione. Et intrinseca quidẽ, & sublimia preciosa, & multi iuuamenti, & suscipientia nocumenta uelociter, sunt de capitulo sensibili, & iudicio eius, & eorũ contraria sunt de capitulo insensibili, aut quorũ sensus est debilis. Et propter huiusmodi causam

non

---

[c] B. quod est humidum apparenter, fit siccũ intrinsecæ & uirtualiter
[d] B. uirtualis eius uincens humiditatem corporis
[e] B. super finẽ
[f] B. Alia litera sis sollicitus
[g] B. expeditus fueris
[h] B. perueneris ad
[i] B. prohibendo illud
[k] B. regere
[l] B. sanatio
[m] B. Alia litera adueniat
[n] †B. non
[o] B. succurremus
[p] B. Alia litera ablutione
[q] † B. & in faciente nasci carnem est abstersio minor
[r] †B. Et hac via curauimus fistulam etiam. Indiget enim ut eradicetur ostracositas eius deinde curetur
[s] B. augendo pondus
[t] B. prius curaueris uel si ante tres dies solueris

non sufferunt ulcera intrinseca ea, quæ sunt sicut flos æris, & ei similia: & propriè ea, quæ bibũtur: & indigent illis, quæ faciunt glutinationem plus, sicut draganthum, & gummi: Et illa, quibus clysterizatur, indigent eo, quod est inter duas res. Et de illis, quæ recta sunt in curatione ulcerum, est, ut quieta sint membra eorum, & non moueãtur: Et si mouentur in principio motu paruo, minus nocumentum est, quàm si moueantur post principiũ motu laborioso: & propriè in corpore malorum humorum. Et oportet ut timeatur in ulceribus quòd cadat ex uicinitate eorum incarnatio inter duo mẽbra uicinantia, sicut adhærentia quæ accidit inter palpebram, & oculum: & inter duas palpebras, & inter duos digitos. Et cauernæ, & absconsiones sunt uelocis conuersionis ad fistulas. Et ulcera quidem uicinantia arterijs, & uenis magnis perducunt ad apostema illud, quod uicinatur eis de carne molli, sicut [u] §testiculi§ & subascellæ, & quod est post aurem: sicut perducit scabies, & ei similia, de illis, quæ diximus propter illam eandem causam: & proprie quãdo corpus est plenum mala superfluitate: & tunc quidem uehemens fit dolor, & peruenit ad ulcus: quare oportet ut curetur illud cum mũdificatione corporis, & cum eo quod est dictum in capitulo. Et dum non mundificatur apostema, non speratur eius curatio. Et est necessarium in huiusmodi ut tuearis ulcus ex nocumento cum basilicon, & ei similibus si corpus fuerit mundificatum. Et ponas inter ipsum & inter membrũ, quod distinguat, & prohibeat nocumẽtũ peruenire ad ulcus in oĩ dispositiõe. Et oportet ut audias sermonẽ cõem, & est ꝙ de illis q̃ sunt necessaria, est ut sit illud quo curatur, ulcus aut conueniens, aut inconueniens. Et conueniens licèt non cõferat in dispositione, tamen non associat ei nocumentum. Et inconuenietiæ [x] §diuersificatio§ aut est quoniam ipsum est debilius, & significat illud additio eius quod est contrarium ei, quod ex ipso expectatur de exsiccatione, aut mundificatione, aut alijs præter corruptionem aliam; quare oportet ut addatur in uirtute eius: aut est [y] § diuersitas, § propter modos alios, sicut quia ipsum calefacit ultra quàm necesse sit ei; quare facit accidere rubedinem, & inflammationem: quapropter oportet, ut minuatur de fortitudine eius, & extinguatur de inflammatione eius cum emplastro infrigidante: aut declinat cum eo ad nigredinem, & obfuscationem; quare scitur, quòd infrigidat ipsum: aut non calefacit ipsum mensura qua indiget; ergo oportet ut addatur in uirtute calefactionis eius: aut mollificat ipsum; quare indiget ut addatur in uirtute stiptici, & exsiccatiuorum, sicut sunt balaustiæ, & gallæ, & ei similia quæ exsiccant, ut succurratur cum exsiccatione eorum de illis, de quibus diximus tibi: aut corrodit, & profundat ipsum sicut ostensum est; quare oportet ut frangatur fortitudo abstersionis. Et multoties quidem non conuenit medicamen propterea quòd complexio infirmi est superflua in capitulo eius, cuius medicamen oportet esse fortius in [z] §trahendo illud capitulũ: §adeo donec reducat ipsum ad complexionem suam: aut debilis in capitulo conueniente ei.

u B. inguina

x B. mala conuenientia

y B. mala conuenientia

z B. contrario illius capituli

ANNOT.

Vlcera ratione, qua ulcera sunt, unitatem continuitatis indicant, ratione autem, qua duplici semper excremento aquoso & sordido affluunt, exsiccandum & abstergendum significant. Quæ abstergunt, eadem etiam sicca sunt; non tamen sicca omnia abstergunt, quando & acerba & astringentia quum siccent non abstergunt. Quærat ergo quispiam, si duo humores, seu duo potius excrementa in ulceribus affluunt, quorum alterum desiccari, abstergi alterum debet; cur tamen de sola exsiccatione uerba fiant, quando de ulceribus agitur; neque de abstersione quicquam? Sed facile ad hæc respondere est. Quòd ulcus desiccantia postulet, hoc in ulceribus perpetuum est, quæ etiam si nullo excremento scateant, exsiccari tamen ob id postulãt, quòd humidiora sunt sanis partibus, ut Hipp. in lib. de ulcerib. at abstersione, neque ubi agglutinandum est ulcus, neque ubi excitari cutem oporteat, uti est opus. proptereaq́; communis ulcerum omnium indicatio desiccatio est non etiam abstersio. De ulcerum curatione copiosissimè hic scribit. Tu uide etiã Gal. 3. meth. quem præsertim æmulatur.

Curatio ulcerum utrulentorum. Cap. 3.

Necessarium est ut in eis administrentur medicinæ exsiccatiuæ, ut mundificetur uirus: deinde sit occupatio in nascentia carnis. Quod si fuerint mollia, [a] §tunc administrentur super ea medicinæ ad faciendum nasci eorum profunditatem, & ipsorum margines§ propter debilitatem corporum illorum ulcerum: sed oportet ut exsiccentur in primis, deinde administrentur. Et quum tu administraueris medicamen, & non inueneris humiditatem minui, aut uideris eam augeri; tunc scias, quòd medicamen secundum illud corpus non est exsiccatiuum: quare adde in confortatione eius, & ipsius exsiccatione: & adiuua ipsum cum abstersione pauca, sicut est mel, uerbi gratia, & medicinis stipticis, sicut sunt balaustiæ, & alumen: & minora de uirtute olei: & pone ipsum oleum, in quo fit exsiccatio: Quòd si uideris ulcus iam superfluere iterum in exsiccatione, tũc minue de uirtutibus omnibus. s. exsiccatione, & abstersione, & stipticitate: & serua hoc præceptũ in medicinis facientibus nasci carnem ulcerum. Et non faciat te errare quiddam, & est ut sit medicamen magis abstersiuum quàm oportet, quare corrodit membrum, & resoluit carnositatem eius ad humiditatem currentem, quam existimas uirus, & addis in uirtute abstersionis: & huiusmodi quidem medicamen ponit ulcus profundius, & calidius, & magis simile cum apostemoso: & sentit [b] † § §infirmus mordicationem manifestam. Et scias, quòd medicinarum exsiccantium ulcera, quædam sunt, quæ sunt uehementis infrigidationis, sicut hyusquiamum album, & opium, & radix mandragoræ: & quædam sunt uehementis calefactionis, sicut resina, & pix: quare tibi inest ut temperes unam earum cum alia: & secundum oppositionem alicuius complexionum particularium. Et medicinæ quidem mundificantes uirus sunt istæ medicinę exsiccatiuæ, sicut alumẽ, & gallæ, & cortices granatorum, & cortex thuris, & merdasengi, & farina hordei, & eius sauich, & flores papaueris rufi, & folia arboris [c] §culicum. § Quum ergo fit emplastrum

a B. & administrentur super ea medicinæ facientes nasci carnem, tunc faciũt ipsa profunda & putrida

b †B. labia ostracosa & fecit

c B. albana

plastrum cum folijs nucis recentis: & fit emplastrum cum nuce sicut est, aut decocta cum uino; confert ualde: & exsiccat humiditates absque nocumento. Emplastrum bonum. sumatur merdasengi, & imbibatur aceto uice una, & uice alia oleo, donec albescat: deinde sumantur antimonij & calcucecaumenon, & uenarum, & gallarum, & balaustiarum, sanguinis drac. & aluminis, & climiæ argenti, omnium partes æquales, terantur bene, & fit de unoquoque. vj. pars eius, quod præ paratum est de merdasengi, & misceatur omnia. & administrentur medicinæ quas dicemus in antidotario, [d] †§

§in ulceribus profundis: & de illis est aqua maris. Aqua uerò aluminis abluit, & repercutit, & exsiccat. Et omnes istæ medicinæ prædictæ nunc, nocent, si cum ulcere est apostema. Et aqua, in qua decocti sunt cyperi, est bona ad exsiccationem. Et decoctio mirobal. citrin. & belliricorum, & emblicorum, & decoctio [e] §cetarach, § & folia asedre sunt bona in illo.

d †B. & multoties indiget abluere uirus cū rebus fluidis sicut diximus

e B. alazadacht

ANNOT.

Vlcera intelligit humidiora. propterea desiccatibus insistit, non etiam abstergentibus. ita tamen ut intelligas abstergentia renui non planè omnia, sed ualida quã do fieri ferè non potest, quin aliquid siccæ illius sorditiei adsit, quod abstersione opus habet. quando etiam quæ siccant, nisi astringentia sint, aliquid omnino abstergunt.

Curatio ulcerum sordidorum. Cap. 4.

Oportet, ut in eis administrentur medicinæ abstergentes: & incipiatur in primis ab eo quod est fortis mordicationis, secundum quod diximus in canone: deinde gradatim perueniatur ad illud, quod est sicut [a] §thapsia, § & aristologia cum melle, & pauco aceto. Et iterum gluti num albotin cum æquali mensura sui olei rof. aut butyri. Et iterum radix lilij cum melle. Et iterū farina erui, & herba opopanacis. Et de compositis emplastrum indum: & unguēta uiridia omnia cum flore æris, & simplicia, aut permista cum ammoniaco, & similibus. Et emplastra corticalia, & emplastra facta cum farina erui: & emplastrum de sale. Et trochiscus niger: & trochiscus uiridis. Et medicinæ ex exsiccatiuis. sumantur fæcis olei, & mellis, & aluminis iameni partes æquales. Et sumantur cerusæ, & polij partes æquales. Et quando uehemens fit sordities, sumatur prasium cum melle. Et de emplastris bonis sūt oliuæ salitæ. Et quandoque accidit necessitas hic iterum administrandi aliquid de currentibus, quo abluatur secū dum quod dicemus in capitulo profundorum: & omnia lædunt ea, si fuerint apostemata.

a B. scitharegi

ANNOT.

Hic maiori abstersione quàm siccitate utendum est, ubi etiam maior crassi & sordidi excrementi copia affluit. Vide Gal. loco antea citato.

Cura ulcerum profundorum, & cauernarum, & absconsionum. Cap. 5.

Ista indigēt in curatione sua, ut carne repleanē & illud quidem non fit nisi cum ubertate cibi, & sanguinis. Et sunt necessariæ in hoc medicinæ uehementis exsiccationis, & mundificationis simul. Et oportet ut sit situs eorum talis, ne in eis retineatur uirus, imò currat: & si inuenis hūc sitū conuenientem: & est in eo radix ulceris membri ad superiora, & orificium eius ad inferiora; tunc iste est. Quòd si fuerit diuersum illius, & fuerit possibile homini ut alteret situm profundi, cum eo quod [a] §potest facere de præparatione alteratione naturali; faciat. Et si non est ei possibile, nō est excusatio, quin secetur ulcus usque ad radicē suam sectione exquisitissima, qua non relinquat cauernam: aut quin fiat, ut accidat cursus; aut meatus in radice sua præter eius orificium [b] §talis, ut recipiat salutem. § Et obseruetur in hoc dispositio membri; & an accidat ei timor ex illo. Quum ergo factum fuerit illud, stringatur ulcus cum ligatura incipiendo ab orificio eius, & perueniendo ad radicem, à qua decoctio facta est: & in [c] §principio§ è contrario illius: & ponatur strictura in parte superiore in duobus modis simul. Et non oportet ut perueniatur cum ligatura ad dolorē. [d] †§

§Et quando non est tibi possibile ut scindas, administra ablutionem: & intromitte tentas facientes nasci, & mundificantes; quarum mūdificatio non destruit eius natiuitatem propter uirtutem duarum rerum in eis. Et nos quidem iā experti fuimus emplastrum apostolicon, & fuit bonum ultimum, conferēs [e] §per medicationem. § Et centaurea, quando ab ea impletur, est mirabilis ualde: deinde sufoton: postea ireos: deinde farina erui. Et absconsionibus, quando, non succurritur, non adhęret cutis conglutinatione bona: ue rùm est possibile ut exsiccetur cutis ita, ut conglutinetur conglutinatione simili sanæ. Et ulcera quidē profunda, & abscōsiones, & cauernas nō mundificant medicinæ mundificatione ultima, neque faciunt in eis nasci carnem, nisi fiant currē tes, § lauantes, quæ in ea inijciūtur cū iniectorijs: aut mittuntur cum tentis: & proprie quum eorū figura non est figura in mundificatione, quorum sufficiant præparatio, & expressio ligaturæ, secun dū quod ostendimus. Et mel quidē est ex lauatiuis, & proprie mistum cum uino: & in aqua ciceris est ablutio fortis, quam non suffert quod ex ulceribus parum est sordidū. Et aqua maris propinqua est illi: quoniam ipsa lauat, & exsiccat. Et aqua aluminosa est lauatiua: & cum hoc est prohibitiua eius quod attrahitur ad membrum. Et quando est apostema, non conuenit aliquid ex illis, neque uinum. Et oportet ut ponantur super ista ulcera, supra medicinas in ligaturis earū, pāni liniti ex eis, quibus indiget membrum in rectificatione suæ complexionis: & quibus indiget ad resistendum emplastris, quæ interius administrā tur: & sit super orificium ulceris pannus alius linitus cum eo, quod oportet, ex medicamine. Et significatio ꝙ ipsum conglutinatur, est paucitas eius quod currit: & [f] §descensio§ eius ad inferiora. Et fortasse exprimuntur ab eo cum ligatura, & uirtute medicinæ, humiditates plurimæ subito: deinde exsiccatur, & conglutinatur.

a B. præcipitur uel cogitur de præparatione & situ nō naturali

b B. cuius euentus fit cum operatione manus

c B. primo

d B. †& apostema

e B. cum facilitate

f B. detumescētia

ANNOT.

Quòd profunda & cauernosa ulcera eueniant, errodentium excremētorū & sorditiei & ichoris copia facit. utendumq; propterea summè exsiccantibus & abstergentibus. non tamen abstergentia exsiccantib. paria sint

sint oportet, ob carnis quæ restituenda est defectum, quã quæ maxime abstergunt, imminuunt, non augent. Aemulatur hic Gal. tum. 2. ad Glauc. tum in lib. meth. 3. & 4. Vnum tamen scribit quod aduersari quis Hippocrati crediderit. Probat maritimam & aluminosam aquam in ulceribus. At Hipp. ulcera humectari prohibet, nisi uino. Sed uerè Hipp. quum uinum probet, ea reijcit, quæ extra uini facultatem sunt. uinũ exsiccat abstergitq;. aqua uerò dulcis & simplex humectat. non ita tamen quæ salsa & aluminosa est: quum hæ & exsiccent ut uinum, & abstergant.

Cap. 8.

Curatio uermium ulcerum. Cap. 6.

De rebus conferentibus ad illud est succus calamenthi fluuialis: & medicinæ quas diximus in capitulo uermium auris in libro tertio.

Nascentia carnis in ulceribus. Cap. 7.

Oportet, ut non[a] § creetur caro, § donec mũdificetur: aut trahatur ad ipsum nutrimentum, si minoratur, & non peruenit ad ipsum. Quum ergo mundificata est, tunc elongetur omne mordicatiuũ, & abstersiuum cum fortitudine, qualiacunque sint ulcera, & ubicunque sint. Et oportet ut in administratione obseruentur medicinarum facientium nasci carnem præcepta, prædicta de[b] § eo quod oportet ex superfluitate humiditatis aut superfluitate exsiccationis: fac ergo illud quod diximus in capitulo ulcerum uirulentorum: & non inquantum remanent ulcera humida, aut fuerint sicca exsiccatione uehemẽti; imò quantum ad carnem, quæ creatur, quũ est uehementis humiditatis, aut paucæ exsiccationis. Et de illis, quæ minorant exsiccationem eius, est[c] † § § additio in cera eius, & ipsius oleo, si est[d] § emplastrum. § Et de eis quæ addunt in eius exsiccatione, est ut ingrossetur, & inspissetur, & minoretur eius unctuositas, & multitudo medicinarum: aut addatur in eis sicut mel. Et creatio quidem carnis in eis cum emplastris cõuenientior est, & tardior: & cum pulueribus difficilior, & uelocior. Et quandoque induratur caro: & est tunc de rectificatione, ut pulnerizentur pulueres: & circundetur cum emplastris, & uino, propriè stiptico. Medicamen bonum ad omnia ulcera cum eo quod lauat, & exsiccat.[e] † §

a B. administretur facientia nasci carnem

b B. obseruatione exquisita eius quod apparet ex superflua humiditate in eo

c † B. facere ipsam fluidam &

d B. unguentũ

e † B. & mundificat & fortificat, &

§ Nos quidem iam diximus medicinas creatiuas carnis in capitulo uulnerum: & fortasse rememorabimur de electoribus earum hic aliquid: & est dignius in hoc loco, & est antimonium adustũ, & sarcocolla, & glutinũ pisciũ, & limaciæ adustæ, & scoria[f] § ascerebacham, § & plumbum adustum, & acorus, & beremasis, & dragontea, & cyperi, & proprie ad sordida: & poliũ est forte, & centaurea est ultima, &[g] § nitrum § adustum est mirabile in exsiccatione eorum, & ipsorum consolidatione.

f B. alsaberchã

g B. uitrum

Curatio ulcerum corrodentium se. Cap. 8.

Canon uniuersalis in curatione corrosiuorum, & fraudulentorum est, ut mundificetur corpus, & membrum, si fuerit corpus mundum cum uentosis, & mistione sanguisugarum super ipsum, & permutatione complexionis eius cum epithimatibus, & rectificatione cibi absque tarditate, & dilatione: Nam dilatio in hoc est ex eis, quæ addunt in malitia eorum. Et quandoque facit esse necessarium ambulatio corrosionis, ut incidatur membrum. Et confert corrosiuis, cum quibus non est † putrefactio, embrochatio cum aqua frigida, & aqua myrti, & aqua rosarum, & aqua uirgæ pastoris, & uino stiptico si non fuerit caliditas, & aceto permisto cum aqua ros. & aqua pura plurima si fuerit caliditas, & similibus ex aquis infrigidantibus, & exsiccantibus. Et si fuerit illic putrefactio, tunc aqua maris, & reliqua de illis, quæ diximus in capitulo putridorum. Amplius melior curatio eorum est administratio stipticorum exsiccantium, infrigidantium, sicut cortices granatorum, & lentes, & folia masticis, & semen rosarum, & spina ægiptiaca, & grana myrti, & embrochæ harum medicinarum. Et confortentur huiusmodi cum alumine, & similibus: & similiter emplastratio cum folijs acetosæ, & ramis eius bullitis cum uino. Et emplastratio cum bolo armeno confecto, aut syrupo acetoso, aut cucurbita sicca adusta, aut arnoglossa cum sauich, aut folijs oliuarum† § §

† B. recentibus

Annot.

Serpentia ulcera & phagedænas intelligit. In his Paulus ijs utitur quæ desiccant, astringuntve. quæ & hic author proponit. Vtitur tamen præterea Auicennas frigidæ aquæ affusiõe, qua in re aduersus Hippocrati uidetur, qui nõ nisi uino ulcera iubet perfundi. Verũ, hæc, qua hic utitur, frigidæ perfusio, non ulceris curatio est, sed feruoris qui ulceri coniungitur. neque alienum in calidiori hac intemperie id præsidiũ est. Alioqui uerò non desunt etiam nostra tempestate, qui non ulcera hæc solum, sed uulnera omnia, solius frigidæ, & dulcis aquæ ablutione curant. quæ certè, tum repellendo sui frigiditate inflammari ea prohibet: tum ob filamenta quæ ad uulnus post profusionem factam adhibentur, exsiccare etiam non mediocriter potest: quamuis non ignoremus adiungi præterea à superstitiosis susurramenta, & uerborum quorundam formulam, ex quibus agi hæc non naturali & manifesta ui, sed incantatione quispiam crediderit.

Curatio ulcerum putridorum, & malorum. Cap. 9.

Horum malorum ulcerum curatio melior est mundificatio corporis, aut membri ipsius, si corpus fuerit mundum, cũ eo quod mundificat ipsum solum cum uentosis, & sanguisugis, & epithimatibus rectificantibus complexionem, secundum quod diximus multoties, &[a] § similibus, & cibo. § Et non oportet ut sit dilatio in curatione eorum, nam eorum[b] § putrefactio § addit ipsorum malitiam. Et oportet, ut prohibeantur ab eis apostemata calida: & de illis, quæ eam sedant, est semen hyusquiami albi cum[c] § sauich. § Et iterum, quum huiusmodi ulcera superfluunt in corruptione, fit necessarium ut euellãtur cum cauterio cum igne, aut cum medicamine acuto, aut cum incisione, ut non remaneat nisi caro sana, cognita per bonitatem sanguinis eius, aut coloris ipsius, & os sanum album mundum. Et medicamen quidem acutum accipit omnem ostracitatem, & extrahit ipsam: & succurritur[d] § complemento § eius cum butyro, ponendo desuper uice una

a B. bonificatione cibi

b B. antiquitas

c B. Alia litera lupinis

d B. dolori vel læsioni

una post aliam: ista enim licet non sint fistulæ, neque ostracata, tamẽ sunt mala fraudulenta. Et fortasse fit necessarium incidere membrum, ut salvetur ex putrefactione sua. Et embrochæ quæ conueniunt ei, sunt, sicut aqua maris, & aquæ prædictæ in capitulo fistularum. Et quum super ista ulcera, & alia administrantur medicinæ, oportet ut dimittantur diebus aliquot, & non soluantur. Et medicinæ quas oportet administrare in istis sunt sicut farina hordei, & farina erui cum aliquãtulo aluminis: aut caro piscium salita, sicca cum aliquantulo medullæ panis: & aristol. & radix caulis, & radix siclæ, & radix cucumeris asinini, & semen lini contritum cum calcadis: & hasce cũ passis,[e] aut ficubus[f]

cum melle: aut emplastra cum cepa muris decocta cum melle, aut caulibus,[g] aut cucurbita sicca combusta, & folijs oliuarum recentibus. Compositum. Recipe aristol. & succi foliorum alkerua amborum an. partes. j. floris æris partem. s. fiat ex eo linimentum cum aqua in spissitudine mellis. Et fortasse est necessarium: ut confortetur cum succo cucumeris asinini, &[h] alsurie: & ponantur desuper panni sicci. Et iterum aristol. & gallarum, & olei æquales partes, fiat ex eis linimẽtum ulceri & in circuitu eius. Aut calcis, & colcotar partes æquales, arsenici partẽ. s. Et iterum alsuriæ partes. xij. colcotar. x. dragãthi. iiij. fiat ex eis linimentum: & decoquãtur in aceti fortis media cotyla, donec consumatur acetum: deinde sumatur ex[i] eis infrigidatis postea liniatur cum eis ulcus. Et iterum sumantur colcotar, & draganthi amborum an. xx. corticum ferri. xvj. gallarũ[k]

perforatarum. x. Aut sumatur salis pars. j. aluminis usti & corticum æris[l] abrotani usti pars. s. Emplastrum bonum. sarcocolla, calcucecaumenon, & galla, & flos æris & aristologia, aggregentur cum aliquantulo glutini, ut medicinis sit conglutinatio: & administretur post mundificationem ulceris. Medicamen ultimum, expertũ. draganthi rubei. xxiiij. calcis uiuæ. xvj. aluminis. xvj. corticũ granatorum. xvj. thuris, & gallarum, amborum an. xxxij. ceræ. cxx. olei antiqui cotyla. j. Aliud bonum, plumbi usti cum sulfure, æris usti, cerusæ plũbi, thuris, merdasengi, climiæ, ammoniaci, opopanacis, masticis omniũ an. ʒ. ij. adipis renũ uaccæ, resinæ, glutinis alimbat, olei myrtini, ceræ omnium an. ʒ iij. soluantur quæ soluenda sunt[m]

quantitate, qua conficiantẽ ea quæ soluuntur, & quæ teruntur;[n]

& cõficiatur. Medicamẽ conferens, quod Gal. & alij[o] aggregauerunt. ℞. scoriæ æris. ℥. j. floris æris fricati. ℥. j. cerę. lib. s.[p] paruam lindris. ℥. j. s. fiat ex eis emplastrum, secundum descriptionem suam: soluantur ea quæ soluuntur, & terantur ea quæ teruntur, & addatur cera, & minuatur secundum quantitatem necessitatis: & diligunt ut misceantur cum eo.[q]

Et quando fuerit ulcera[r] difficilis sanationis, administrentur in eis chartæ combustæ, & medicamen Andronij: & cucurbita sicca combusta: aut lana sordida combusta, aut emplastrum foliorum cupressi, aut foliorum dulb adustorum,

e —— B.
f †B. aut folijs arboris fici aut nitro, & cimino & farina
g †B. cũ melle
h B. suri
i B. eo cũ spatu la parua
k †B. non
l B. & chaisur
m †B. aceto
n †B. & aggregentur
o B. experti sunt
p B. gumi larchs & est alazere
q †B. diseruhas & est ex minera libus & deferẽ ex insula cypri & Gal. loquitur de eo longum sermonem.
r B. sicut super membrum uiri le administretur in eis medicamen de carnis combustis

Annot.

Vlcera quæ medicamentis nõ cædunt rite recteq; adhibitis, cacoethe à Græcis, à nostris contumacia & rebellia nũcupata, ex uitiosis admodum succis proueniũt ut 4. meth. habes. Curari hæc docet, etiam ustione, ex ignito seu scalpello, seu medicamento. In hanc rẽ Hipp. 7. aph. Quæcunque, ait, medicamentis non curantur, ferrum curat. quæ ferro nõ curãtur, ignis curat. quæ igne non curantur, ea existimare oportet immedicabilia.

Cap. 5.
aph. 91.

Curatio eorum, quæ sunt difficilis consolidationis, & aliorum, quæ sunt in ultimo malitiæ. Cap. 10.

Scias, q̃ ulcera difficilis consolidationis absolutè sunt præter corrosiua, & præter putrida: sicut est cõmune præter proprium: ipsa enim ambo sunt ambulatiua: & cũ istis quandoq; non est ambulatio: & stant secundum dispositionem suam per aliquod spatium. Et ista sunt præter fistulas iterum: quoniam[a] oportet ut ipsa sint incedentia. Et ad ultimum corrosiua putrida, & fistulæ sunt ex summa difficilis consolidationis absque conuersione.[b] Alierenati uerò sunt ultima in corruptione in elongatione à consolidatione. Et canon in curatione horum ulcerũ est, ut si causa fuerit malitia complexionis, rectificetur: Aut si fuerit malitia sanguinis, ponatur cibus qui generet sanguinem bonum contrarium illi: Aut paucitas eius, multiplicatio eius, & dilatatio in cibo bono. Quòd si causa fuerit mollificatio, & sordidatio, tunc cura curatione mollis, & sordidi. Et si causa fuerit exsiccatio superflua, & non fuerint fistulæ adhuc, tunc cura cum humectatione æquali. Et de eo, quod bonum est in illo, est ut facias ea sudare cum aqua calida, usquequo sudet membrum, & rubeat, & infletur: deinde abstine, & non pertranseas illam quantitatem, quoniam attrahes cum eo materiam plurimam, & nocumẽtum maximum ad membrum: Et fac ut medicamen post illud sit minoris exsiccationis. Et fortasse confert ponere pannos infusos in aqua tepida. Et quãdoque est necessarium fricare ulcus,[c]

fricare membrum eius, & administrare emplastra attractiua picea. Et si causa fuerit malitia dispositionis accidentis ei quod continetur cum eo de carne, cura cum eo quod sciuisti, ex scalpellatione, & extractione sanguinis: & succursu cum exsiccatiuis. Et si causa[d] fuerit uitis ambulatiua, incide eam, & fac currere sanguinem[e] eius, aut extrahe eam, quoniam multoties facit quiescere illud. Et si fuerit repletio; tunc incipe cum phlebotomia, & euacuatione humoris eius melancholici, si fuerit: deinde[f] obuia uiti, & fac currere ex ea sanguinem, quantum tibi possibile est, ut non accidat ex obuiatione tua ad[g] uitem quod est deterius ulcere primo; deinde cura uulnus, quod accidit ex[h] uite, postea ulcus difficile. Et si causa fuerit debilitas mẽbri, & illud est propter malitiam complexionis, non qualitercunque accidat, imò malitiam cõplexionis superfluę, elongatæ ab æqualitate quam existimamus ex calore, & frigore, & quod sequitur complexiones ex raritate superflua, aut spissitudine uehementi; & primum est ut sequatur caliditas, & humiditas: & secundum, frigiditas, & siccitas; oportebit ut

a B. quoniam non oportet ut ipsa sint ostracata uel ostracosa
b B. Alchirunie
c † B. & fricare ipsum ita ut ex eo sãguis exeat Alia litera & facere ut ex eo fluat sanguis & illud cum fricatione ipsius
d B. fuerint uarices quæ imbibunt ea seu quę mittunt humorem ad ea tunc incide ipsas
e B. & extrahe eas
f B. sis occupatus circa uaricẽ
g B. uarices
h B. uarice

curetur faciens illud cum contrario. Et multoties quidem contingit, quòd causa est à caliditate attrahente materiam, & mittente eam; & sunt necessaria in curatione eius infrigidantia stiptica. Quòd si causa fuerit fistula, tunc cura curatione fistulæ. Et si causa fuerit corruptio ossis, quod sequitur ipsum, incidemus, & detegemus ab osse. Et si fuerit possibile auferre illud, quod est super ipsum cum fricatione; faciemus: & subtilissime inquiremus: & si non, incidemus, & faciemus illud, cuius expositio est in capitulo corruptionis ossis. Inquit Gal. fuit adolescens habens fistulam in pectore suo, quæ iã peruenerat ad os quod est in medio cassi sui: deteximus ergo ab osse cassi totum illud, quod continet ipsum, & inuenimus iam aduenisse corruptionem: & fuit nobis necessarium incidere ipsum: & fuit locus corruptus, ex eo locus super quem figitur suspesorium cordis. postquam ergo uidimus illud, stetimus statione uehemẽti in ablatione ossis corrupti, & fuit finis noster dimittere panniculum tegentem ipsum de intus, & seruare ipsum secundum salutem suam: & fuit illud quod continuatur de hoc panniculo cum casso iam putrefactũ. Iterum inquit, & nos aspeximus ad cor aspectu manifesto, sicut illud quod uidimus cum deteximus ab eo cum uoluntate cum anatomia. inquit, sanatus est ergo iste adolescens, & nata est caro in illo membro, quod incisimus ex casso, donec repletum est, & continuatũ est adinuicẽ: & factũ est stans inter uelamẽ cordis, & uelamẽ ipsũ, sicut stetit cũ eo ante illud cap. capsulæ cordis. Inquit: & non est hoc maius quàm uulnera in quibus respirat pectus. Et [i] ⸗hoc dixit⸗ quòd quando putrefiunt uenæ, & antiquantur, ⸗ tunc de eo quod est rectum, est ut [k] ⸗ currat ex eis sanguis⸗ secundum quantitatem quæ licita est in eis. Medicinæ uerò præparatæ ad difficultatem consolidationis, & dominantibus dispositionibus, sunt sicut scoria ęris, & flos ęris adustus, & non adustus, & scoria [l] ⸗ alsœhesebram, & scoria reliqui ferri, & conglutinatio auri: ⸗ fiant ex eis cerata: & colcotar, & dragantum, & quæ sunt eis similia cum rebus prohibẽtibus attractionem ad mẽbrum, si fuerit, sicut sunt alumen, & gallæ. Et de illis, quibus curantur ea, quæ sunt difficilis cõsolidationis, est illud qđ recipit climiæ, & consolidationis auri, & aluminis, omnium an. viij. floris æris, & corticum æris an. j. gummi cupressi. iiij. ceræ, & olei, [m] ⸗ aluminis ⸗ quantum scis. Et iterũ sumantur ceræ, & gummæ pini an. vij. climiæ. iij, & colcotar. vj. & olei myrtini quantum sufficit. Et iterum decoquantur colcotar, & climia cum aqua maris, aut aqua agrestæ, aut aqua in qua decocta sunt alkali, & calx, decoctione pauca secũdum commistionem nutritionis eorum in sole in æstate: deinde coletur ab eis præter quòd fiat sal desuper aqua maris, aut aqua alkali. Et iterum sumantur æris usti, & resinæ, & salis gemmæ omnium an. ℥. ij. ceræ, olei myrtini quãtum sufficit. Et conferunt eis medicinæ fistulares, quando exsiccantur, & teruntur. & ex eis sunt farina erui, & ireos, & aristologia adusta, & ęs ustũ, & terra thuris secundum diuersitatem, quam meretur omne corpus ex compositione. Medicamen bonum. sumantur limatura æris, & limatura ferri, & conficiantur cum aqua aluminis, & argillentur cum argilla rubea, & adurantur in furno, deinde extrahantur, & terantur, & administrentur puluerizata: aut fiat ex eis, & ex merdasengi emplastrum. Modus emplastri aurei boni. Recipe merdasengi aurei boni minam unam, ceræ, & radicis alme zeriõ an. aur. xxxvj. floris æris aure. xviij. limaturę auri tritæ, limaturæ almerdasengi an. aure. xl. olei antiqui. lib. iij. ponantur super ipsum in primis merdasengi, & aurum, & flos æris, deinde reliquæ medicinæ. Et iterum sumantur ostracũ furnorum, & cinis uenarum, & plumbum combustum ablutum, & fiat ex eis emplastrum cum oleo myrtino. Et oportet ut sit illud oleum inspissatum cum merdasengi, uerbi gratia. ℥. j. & ex aceti acuti triplo ipsius, & ex oleo aut oleo myrtino aut olei [n] ⸗anethi. ℥. j. ⸗ moueantur cum facilitate, donec resoluatur merdasengi, & inspissetur, & non aduratur: Et [o] ⸗ alierenati de eis ⸗ cortices æris, flos æris, calx abluta sine exquisitione, fiat ex eis puluis: & antecedat, & liniat ea cũ melle, deinde puluerizet super ea hunc puluerem contritum. [p] † ⸗ ⸗ æris partes. ij. [q] † ⸗ ⸗ ceræ. x. dissoluantur digitis in sole & administrentur. Aut cerusæ, & aluminis an. viij. corticum æris, salis gẽmæ, thuris, floris æris, corticum granatorum, omnium, an. partes. ij. calcis pars. j. ceræ. x. olei myrtini quantum sufficit. Et iterum merdasengi, olei an. lib. j. gallarum non perforatarum, aristol. an. ℥. j. ammoniaci. ℥. j. minuti thuris. ℥. ij. fiat ex eis linimẽtum super ignem, & moueatur, cum radice cãnę.

i B. Alia litera dico quòd quando ulcera sunt antiquata & lõgi temporis

k B. facias fluere sanguinem ex eis cum rubificantibus Alia litera cum incisione facias ex eis fluere sanguinẽ

l B. alsaburcha & scoria reliquarum specierum ferri, & id quo aurum adhæret

m —— B.

n B. aut oleo quocunque

o B. ad ulcera de eis quæ dicuntur alchirunie sumantur

p †B. Recipe corticum

q † B. aluminis partes duas

ANNOT.

Sunt & hæc ex superiorũ genere, sed peiora, taliave quæ Chironem medicum optarent. Habes de his plura 4. meth. Repetit hoc in loco Auic. Hippocratis præceptum, quo in antiquis ulceribus, in lib. de ulcerib. conducere scribit ut frequenter tum ex circunstantibus tũ ex affectis partibus sanguis effluat.

Cap. 27.

Curatio fistularum, & coriorum, quæ non conglutinantur. Cap. II.

IN fistulis uerò, & earum iudicijs, & speciebus ipsarum iam est dictum quod dictum est. Verùm quod necessarium est de regimine cursus uirus, & humiditatum corruptarum ab eis, cũ præparatione aut perforatione, iã declarauimus iterum in locis ante hunc locum. Curatio autem propria fistulis diuersificatur iterũ. Fistulæ enim aut sunt recentes [a] ⸗currentes: ⸗ aut sunt antiquę, quarum [b] ⸗ concauitates ⸗ iam profundatæ sunt in carne uehementer; & istæ quidem sunt difficilis curationis: nam illud quod necessarium est in [c] ⸗ hoc, est acceptio illius concauitatis totius ⸗ cũ incisione eradicante ex lateribus cum nouacula, aut alijs: aut per cauterium cum igne: aut cũ medicamine; & illud est prauum, & inquietum & proprie quando est in uicinitate nerui, aut membri sublimis. Et fortasse æger est decliuior ad hoc, ut remaneat illud cum eo, & toleret illud, quàm ut patiatur eius curam. Et fortasse est possibile ut exsiccetur, & corrodatur eius caro [d] ⸗ unctuosa, frandulenta ⸗ intra ipsam, & exsiccetur residuum carnis eius mortuæ: & consolidetur, & remaneat quieta spatio longo, præter ꝙ sit adhuc consolidata integre. Et qui uult illud, oportet ut mundificet

a B. faciles

b B. ostracositates

c B. istis est acceptio uel remotio illius ostracositatis

d B. mala fraudulenta Alia litera caro fraudulenta & aludchi

e B. aludchi

mundificet fistulam à carne fraudulenta e ₰ unctuosa,₰ quæ est in ea: deinde impleat eam medicinis exsiccatiuis,& dimittat eam cum dispositione exsiccationis eius; quoniam ipsa f ₰ remanet, ₰ dum non cadit, g ₰ timor₰ in repletione, aut humiditate complexionis, aut aduentu aquæ, aut situ iacendi super eam doloroso: aut offensione: aut uerberatione: aut tussi: aut tremore. De curatione uerò eradicationis eius, & ipsius euulsionis, scias, quod quum ipsa est fraudulenta h₰ putrida,₰antiqua, non est medicamē, nisi abscissio i₰ cum aductione,₰ aut cauterizare eam cum igne, secundum quod ostendimus, cum perforatione k ₰ meatus tortuosi inter meatus eius, ut sciatur intentio cauterij, & penetratio cum cautela inuentionis eius, donec coquat, uel cauterizet, & abscindatur. Et cauterium cum medicinis acutis est ₰ sicut sunt sal ammoniacum, & arsenicum, & sulfur, & flos æris. & argentum uiuum est de summa eorum. Extinguatur argētum uiuum, & misceatur cum tanto limaturæ ferri, quantum ipsum est, & alkali quantum est eius medietas, & calcis quantum est eius medietas, & sublimetur in aluthel l ₰ aut præfocetur in kimima₰ secundum quòd sciūt illi qui occupati sunt cum hoc capitulo, & sublimetur sicut sal. Quum ergo ponitur ex eo super fistulam, inflammatur, & assatur, & separat à carne, quod accipiatur cum forcipibus, & extrahatur: & assiduetur cibatio mēbri ex butyro una hora post aliam, ut quiescat dolor: deinde curetur cum ratione ulcerum. De fistulis uerò, quæ est recēs, m ₰ currens,₰ oportet ut abluatur cum medicinis fortibus n † ₰ ₰ sicut kitram, & aqua cinerum, & aqua maris, o ₰ & sicut ₰ salsa, & aqua saponis, permistis cum ea arsenico, & sale ammoniaco: & aqua sublimata ex calcucecaume non, & sale āmoniaco p ₰ sicco, & ex sampsuco nō currente ₰: Et aqua in qua decoquuntur alkali, & calx corticum ouorum, & calx. Quum ergo mundificata fuerit, ponatur super eam medicamen de kerua. Et emplastrum de arsenico q ₰ reiterato₰ in medicinis algarab, est mirabilis iuuamenti. Et medicamen Gal. alcartusin. Et medicinæ compositæ ex dragantho, & calcadis, & ære usto, & flore æris, & quæ sunt similia illis: Et ex centaurea, & farina erui, & ireos, & r ₰ surutas. ₰ Et iam experta est radix scolopendriæ: nam ipsa quum fistula impletur ex ea, sanat ipsam. Et similiter quum fistula impletur ex elleboro iterum, & dimittitur tribus diebus, sanat ipsam. Et similiter s ₰ alseni₰ & similiter succus cucumeris agrestis cum glutino albotin. aut succus radicis al-maroth, aut flos æris, aut ammoniacum, t † ₰ ₰ & calcadis, & draganthum, & colcotar, & gummi cum aceto. Aut sumatur urina infantium, & sine cessatione teratur in mortario plumbeo, donec inspissetur, & exsiccetur, & administretur. Medicamen, quo utuntur illi de Alexandria u ₰ opopanacis, ₰ draganthi assati, & colcotar, & floris æris, & aluminis omnium an. pars. j. cātharidarum pars. s. fiat puluis, aut emplastrū, aut aggregetur cum aceto, in quo decoctæ sunt cantharides: & fortasse ponitur cū eo mel. Et iterum sumantur aloes, & flos æris, & merdasengi, & cortices ouorum calcinati, quod est eis fortius plurimum, & permisceantur. Et iterū medicinæ fortes, quas diximus in capitulo eorum, quæ sunt difficilis consolidationis. Et quum apparet caro bona, administra conglutinātia, facientia nasci carnem. Et quando est propè eam os corruptum, tunc oportet ut rectificetur & curetur curatione sua. Et quum uides humiditates uirulentas minorari, aut saniosas redire; tūc iam curatio confert.

f B. mundificat
g B. error
h B. longi temporis
i B. uel remotio ostracositatis cum incisione
k B. uel cum inscisione meatus obliqui tortuosi ita ut fiat meatus secundum situm rectum ut sciatur incessus cauterij, & penetratio ipsius cum cautella & obseruatione donec cauterizet & eradicet. Aut fiat cauterium cum medicinis acutis
l B. & præfocetur uel reponatur in ampulla bene obturata
m B. facilis curationis
n † B. Et non est melior
Alia litera
o ——— B.
p B. siccis aut humectatis seu mollificatis parumper nō currentibus
q B. commemorato
r B. sucutum
s B. alsuri
t † B. cum aceto aut ammoniacum
u B. Alia litera radicis anchusa

ANNOT.

Fistulæ generationem, curationemq́; abunde Hipp. in lib. de fistulis prosequitur. De his Gal. in lib. de tumorib. præter nat. Agit & Paulus lib. 6. ex quo disces contra quam multi sentiant, fistulæ callum coniungi.

Cap. 5.
Cap. 77.

De carne addita super uulnera. Cap. 12.

IN curatione illius sunt necessariæ medicinæ abstersiuæ, & exsiccatiuæ: & quāto magis sunt minoris mordicationis, tanto sunt meliores. Et oportet ut non expectetur hoc de adiutorio naturæ, quod expectatur in nascentia carnis: nascentia enim carnis est opus naturæ. Et a ₰ omne, quod natura nasci non facit, siue sit₰ cum adiutorio medicinæ, aut absque eius auxilio, est contrariū operationi naturæ: propter illud igitur oportet ut sit plurimum sustentationis super medicinam. Et scias, quòd trochisci facti ad hoc non conferunt illi quod ex ea antiquum est, imò recēti. Quòd si ex eis fuerit aliquid necessarium, tunc oportebit ut in faciendo trochiscos sit conseruatio, & reponantur in loco, quem non corrumpat aer. Et iam laudatæ sunt ad hoc fæces aceti; sed illud non est apud me penitus sanum: & facere eos trochiscos, & formas similes auellanis est magis conseruans uirtutem. Quod uerò dicitur quòd ipsa indiget ut imbibatur aqua b ₰ calida₰ de arsenico, & alijs c † ₰ ₰ est illud quod præparat eam ad resolutionem uirtutis, & adiuuat aerem corrumpentem eam. Et medicamē quidem quod est grossius, & fixioris uirtutis, est magis iuuatiuum in hoc capitulo, non ex parte uirtutis, quoniam fortasse subtile est fortius: sed propterea quòd passio eius ex aere, & humoribus commistis est minor, & fixio eius cū dispositione sua est maior. Et istæ medicinæ sunt sicut cortices æris, & ostraca adusta, & duæ species eritiorum adustorum cum carnibus suis: uerum eritij d ₰ remanent₰ & constringunt carnem plusquam oporteat. & fortius de illis, quæ numerauimus, est flos lapidis nominati e ₰ esie, ₰ & fortius eo est f ₰ scoriæ₰ & glutinum auri, & colcotar: & g ₰ draganthum adustionis₰ minorat uirtutem eorum, & mordicationē simul, & addit eorum subtiliationem: & flos æris est fortis, & non est sicut ziniar: & proprie factum ex corticibus æris. Et ex eis, quæ corrodunt carnem additam h, † ₰ est, ut sumatur₰ alkali, & calx non extincta, & dimittantur in sexcuplo sui aquæ in sole septem diebus, & moueantur omni hora donec ingrossentur, & fiant sicut lutum, & fiant ex eis trochisci, & administretur. Et similiter trochiscus fictilicus, & unguentum uiride est mirabile, & uiride factum cum sale gēma. Et unguentum quod nominatur alescorexelin, corrodit

a B. Alia litera commestio uel corrosio eius quod natura nasci facit
b B. acuta
c † B. & aceto
d B. mundificāt parum
e B. assius
f B. alsuri
g B. uitriolum. Et adustio
h † B. corrosio ne bona est alchali & uiride æris. Et multoties resoluit carnem additam & detumescere facit eam si proijciatur super eā pannus infusus in aqua maris aut in aqua in qua dissolutum fuerit sal amarum. Et quādoque sumitur

lin, corrodit carnem sine mordicatione:& medicamen dudume:& medicamen dianor:& medicamen factum ex corticibus æris, & minuti thuris, est conueniens carni[i] ‹ malæ, & accipit humiditatem ‹ sicut cottum, & omnes medicinæ factæ ad [k] ‹ hoc, ut mittantur in nasum. ‹

i B. quæ est addita ualde rara uel mollis
k B. hemorrhoides nasi

Regimen ulcerum disruptorum post consolidationem. Cap. 13.

CVratio post eorũ disruptionem est, ut accipiatur caro mala, & os quod sequitur eã: deinde occuperis ĩ desiccatione eius, secũdum quod scis. Et extrahentia ossa fortasse sunt cum medicinis attractiuis, sicut sunt folia papaueris nigri emplastrata cum folijs fici, & sauich: aut semen hyusquiami albi, & calcadis æqualibus partibus emplastrata.

Eradicatio uestigiorum ulcerum, & uulnerum. Cap. 14.

INdiget eradicatio uestigiorum ulcerum, & uulnerum medicinis abstersiuis, fortis abstersionis, mundificatiuis: & sint uirtutes earum proximæ uirtuti eius, quod abstergunt: ergo curetur forte cum forti:& quod est minus eo cum eo quod est minus eo. Medicinæ autem mundificatiuæ fortium uirtutum sunt, uerbi gratia, ut sumatur squama ferri cum lacca, & trifera, & liniantur desuper [a] † ‹

calx ‹ & mel aut succus calamẽthi, & albugo oui: & [b] † ‹

‹ arsenicum, & lapis piperis cum eo. Medicinæ autem [c] ‹ leues lenibus ‹ sunt fabæ, & farina ciceris, & semen raphani, & lutum molle, rarum [d] † ‹

‹ & cortices melonis. Et adeps asini est bona ualde: & propriè quando associantur ei quædam prædicta. Vestigia autem ulcerationis, aut uerberationis, abstersio, cum oleo de lilio delet uelociter. Amplius [e] ‹ trochisci, quos ‹ ego dicam in cap. decorationis.

a †B. Alia lra & apud me erugo ferri est melior & uiride æris & pungat cum acu & liniatur desuper calx & mel aut liniatur desup stafisagria
b †B. ad illud quod est inobediens & difficile sumatur
c B. leuis exsiccationis
d † B. & semen melonis
e B. lege quæ

Tractatus quartus

De solutione continuitatis neruorum, & quod non pendet cum restauratione de solutione continuitatis [a] ‹ neruorum. ‹

a B. ossium

De uulneribus neruorum, & quæ currunt cursu eorum. Cap. 1.

NERVIS propter uehementiã sensus eorum, & continuitatem suam cum cerebro accidunt ex uulneribus dolores uehementes ualde:& læsiones ualde magnę, sicut spasmus, & permistio rationis, & multoties perducunt ad spasmum absque antecessione læsionis prauæ: & non fit in eis excusatio, quin illic sit apostema magnũ absque dolore magno. Et faciliores eorum dispositiones sunt febres:& apostemata multa apparent in alijs locis, quàm in uulneribus;& sitis, & uigiliæ, & desiccatio linguæ, & propriè quando accidit illic apostema. Et similiter est dispositio uulnerum chordarum lacertorum:& propriè in latere capitis earum. Et quando apostemãtur nerui, & quæ sunt eis similia: aut aduenit eis frigus, spasmãtur. Et si aduenit eis putrefactio, [b] ‹ corrumpitur mẽbrum, & augumentatur. ‹ Et putrefactio quidem festinat ad eos, quoniam ipsi sunt creati ex humiditate, quam congelauit, & coagulauit frigus. Et ad huiusmodi quidem properat putrefactio ex humiditate, & ex caliditate humida, & decoquitur in eo. Et similiter aquæ quidem frigidæ nocent ex parte spasmi:& calidæ ex hoc, quòd putrefaciunt:& similiter oleum. Verùm oleum quãdoque est necessarium, s. illud quod est calefactũ propter necessitatem sedandi dolorem, aut propter subtiliãdas medicinas, & facere eas currere; & sunt medicinę resistentes qualitati humectanti. Et [c] ‹ pungentes solæ quandoque perficiunt hãc operationem. Et quandoque qui ex eis uulneratus est, apostematur [d] ‹ etiam, & est eius operatio tardior. & similiter eius maturatio, & curationis susceptio est tardior. Et quandoque ulcerantur nerui:& sunt ulcera tardioris consolidationis, & tardioris maturationis. Et omne uulnus, quod fit in neruis, aut est punctura, aut scisio. Et fissura quidem aut fit cũ detectione nerui, aut sine eius detectione:& illud quidem aut fit in longitudine, aut latitudine. Et uulnera quidem cadentia secundum longitudinem in neruis, saluiora sunt cadentibus in latitudine: uillus enim sanus læditur ex uicinitate incisi, & nocetur per ipsum, & nocet cerebro, & facit accidere spasmum, & ægritudines magnas. Et fit iterum multoties necessariũ tunc abscindere uulneratum, & punctum cum totalitate, & prouenit ex eo quies, & separantur accidentia mala. Et uulnera quidem in panniculis sunt leuiora eis, quæ sunt in chordis, nedum eis, quæ sunt in neruis:& tu quidem scis panniculum cum testimonio, & fortasse sciuisti eum ex anatomia. Et si panniculus apostematur, non uidetur in eo incessus uillorum in longitudine: & in chorda panniculari uidetur incessus [e] ‹ panniculorum ‹ in longitudine. Et chorda est dura ualde, & non est pannicularis in eius duritie. ‹ Et panniculus suffert suturam. Et in uulneribus, & disruptionibus, quæ adueniunt ligamẽtis nascentibus ex osse ad os non est malum, & sufferunt uehementiorem curam, & non timetur ex abscisione neruorum illud, quod timetur de eorum conquassatione, & de incisione partis eorum in latitudine, quamuis membrum [f] ‹ contrahatur. ‹

b B. corrumpitur membrum apostemando
c B. punctura sola quandoq; perficit
d B. & est apostematis apparitio tarda
e B. uillorum
f B. iezemea

Annot.

Quo differant nerui, tendines, ligamenta, cartilagines, cuique patet. Ex his autem sicuti ligamenta & cartilagines (ea ligamenta excipio, quæ tendinibus iunguntur) nihil sentiũt: ita exactißime nerui, qui sensuũ instrumẽta sunt; minus uerò exactè tendines. Sanè si sensus ex neruis est ipsis, atque ipsi exactißimè sentiunt, statim constat, quantum discriminis horum uulnera afferant, præsertim uerò quæ neruis ipsis inflicta sũt, postea uerò quæ tendinibus. Certè quia exactißimi sunt sensus, dolores uehementes excitari oportet. dolorem inflammationes sequuntur. inflammationem tum conuulsiones, tum febres, tum delirium ob ipsum cum cerebro consensum. quod hoc in loco Auic. ait, quod Paulus lib. 4. quod antea. Gal. 6. meth. quem hic per omnia æmulatur. Accidit uerò ad hæc omnia putrefactio. cui maximè opportuni sunt

Cap. 54.
Cap. 2.

sunt nerui. nempe quòd ex humida substantia geniti sint, frigoris ui concreta, ut hic author scribit. Sed obijciet statim hoc in loco quispiā. Primū quidem friuola & ua naratio est, qua putrescere neruos facile asseris, quia frigidi sint & humidi. quum aduersetur putredini frigiditas, non paret. Post uerò, q, nerui non ex humida substantia, neque ex frigore concrescant, ostenditur, tum huiusmet authoris testimonio, qui lib. Canonis. 1. neruos inter siccas corporis partes reponit: quā rem etiā omnes affirmant. tum Aristotelis authoritate, qui 2. de generat. animal. neruos & ossa ab interno calore fieri testatum reliquit. quod & Hipp. antea in lib. de carnibus. Sed paucis ad hæc. Quod concrescit à frigido, id dissoluitur à calore, ut in 4. meteor. Arist. docet. iure ergo, si nerui ex frigido constitere, etiam ex calido dissoluentur corrumpenturq;. Quod uerò secundo loco obijcis. quamuis nerui sicca constent substantia, eorum tamen ortus ex humiditate est, atque ut ait Arist. 3. de histor. animal. ex humore qui mucori est similis. nihil. n. uidetur neruus, quàm mucus congelatus. unde & accidente humido & calido facillimè nerui dissoluuntur; cum alioqui neque carnes neque ossa ita dissoluantur. Quamuis uerò ex caliditate & nerui & reliqua in corpore omnia gignantur, hi tamen ex imbecillo fiunt calore; ut ex frigiditate quodammodo constare uideantur.

Cap. 5.

Canon curationis solutionis continuitatis neruorum. Cap. 2.

MEdicamen uulnerum neruorum est illud, quod est calidum, siccum, subtilium partium, æqualis caliditatis, ita ut non mordicet, & sit eius exsiccatio uehemens ualde cum attractione, non cum stipticitate omnino. Et omne, in quo est caliditas subtilis cum exsiccatione uehementi, subtilis substantiæ, non euacuatur ab attractione: & caueatur stipticum in eis, & propriè in principio rei, nisi sit cum abstersione, sicut æs ustum, & scoria æris. & quod est [a] ⸢ huius generis substantiæ, ⸣ subtilia ipsum cum trituratione in aceto, in quo non est stipticitas. Et quandoque timetur ex aceto, & subtiliatione eius [b] ⸢ processio ⸣ caliditatis subtilis in re spissa. Et si necessaria est fortis caliditas quandoque, tunc necessaria est ut non sit profundans tantum: sed ut frangatur, & declinetur cum ea ex eo, quod ei admiscetur ad æqualitatem, ut calefaciat cum mensura, & exsiccet cum fortitudine. Et si fuerit neruus detectus, non sufficit aliquid cui sit acuitas omnino. & est nocumentum illius cum eo magnum. Et similiter, si [c] ⸢ inuenerit ⸣ medicamen, aut pannum, [d] ⸢ quod administratur ⸣ super uulnus, cui obuiat dum est frigidum actu; tunc læsio nerui ab eo est uehemens. Et quando accidūt uulnera in neruis, tunc non oportet ut properent ad incarnationē, sed oportet ut incipiatur à sedatione doloris, uaporando cum pānis calidis, & cum oleis [e] ⸢ calidis, ⸣ & cum oleo omphacino propriè, quoniam in ipso est stipticitas quædam: & cū adipibus iterum. Et sit eorum calefactio supra tepidum [f] ⸢ propter frigida. Et similiter sit tua intentio ⸣ in sedatione apostematis. Et de illis, quæ administrantur etiam tunc, sunt emplastra facta cum syrupo acetoso, & cum aqua cineris, & ex [g] ⸢ cibis & potibus ⸣ sicut farina fabarum, & erui, & ciceris, & lupini amari, & sauich hordei, & alijs: imò ista iterum administrantur antequam apostementur. Et quandoque confert administrare illud, quod est leue. Quum ergo fit in eis illud, & accidit securitas ex superfluitatibus, q effundūtur, per illud qđ administratur de phlebotomia, & euacuatione, tunc in carna. Et non sedes dolorem eorum cum aqua calida omnino, imò cum oleo subtilium partium, in quo non est stipticitas, calido usque ad terminum non [h] ⸢ superfluum: ⸣ calidum enim superfluè, & frigidum non conueniunt ei. Et multoties quidem contingit, q uulnus iā appropinquat sanitati, & nocet ei frigus, & fit uehemens dolor, & redit læsio: quare fit necessarium ut succurratur statim cum sedatione, & cum oleis calefactis embrochādo cum eis. Quòd si neruus ille fuerit discoopertus, & fuerit incisio in longitudine, tunc stude ut cooperias ipsum carne, & pone super ipsum medicinas [i] ⸢ pungitiuas ⸣ quas diximus. Et stringe ipsum cum pannis [k] ⸢ longis ⸣ strictura colligente, & aggregante [l] ⸢ semper ⸣ rem magnam loci sani. Si autem [m] ⸢ disrumpatur ⸣ in latitudine, tunc necessarium est suere ipsum. Et si non [n] † ⸢ ⸣ conglutinatur. Et quando [o] ⸢ properat res, & times putrefactionem, succurre quantum tibi est possibile. Quòd si apostemetur & adueniat frigus ei, proueniet ei spasmus, & putrefactio contrahit membrum: ⸣ quapropter non oportet ut incarnetur caput uulneris, neque colligatur nisi post sanitatem. Quum ergo est in eo strictura, amplietur: quoniam illud perducit ad putrefactionem uulnerum per illud quod aggregatur in eis de uiru, & alijs: & cum hoc dolor fit uehemens: quare non oportet ut incarnetur omnino, nisi postquam exsiccatur exsiccatione decenti: & securitas fit ex omni apostemate, & putrefactione. Et propter illud oportet ut soluatur strictura [p] ⸢ super medicamen, & medicamen, ut festinetur ⸣ ex alio. Et fortasse soluitur in die, aut in nocte bis aut ter. Et fortasse est necessariū ut faciat illud, iterum in nocte illius diei, aut die illius noctis, si fuerit [q] ⸢ in longitudine, ⸣ & propriè quando illic est mordicatio. Quòd si non fuerit, tunc necessitas illius erit minor, & fufficiet bis facere illud, mane, & uespere. Et oportet, ut obserues in medicinis eorum ne calefaciant ultra quàm sit necesse, neque abbreuietur in calefactione necessaria: & similiter in abstersione, & exsiccatione; & in cōtrario utriusque. Quum ergo uideris quod iam calefactum est, tunc infrigida ipsum. s. membrum cum mensura, quæ minuat additionem ab eo, quod est necessarium. Et quandoque experiūtur cerata facta cū euphorbio super crus hominis sani, & similis infirmo in complexione sua, & ipsius forma; & consideratur an superfluant in calefactione eius, an nō calefaciant ipsum in aliquo, de quo sit curandum, aut calefaciant ipsum calefactione temperata: & tunc secundum illam quātitatem postea administratur super infirmum, & experiuntur super ipsum secundo: uerum ut experiantur super alium de illis, qui similantur ei in primis, est melius; ut non sit necessaria in experiētia eorum super ipsum alteratio plurima. Et cum hoc toto quum neruus est discoopertus, & uulnus amplum ualde, & non suffert aliquid ualde calidū sicut euphorbium, & sulfur, & eis similia: imò indiget medicamine quod est sicut tutia: & iterum medicamine facto ex calce abluta ablu-

a B. simile huic grauis, uel grossæ substantiæ

b B. egressio

c B. applicauerit

d ——— B.

e B. calefactis

f B. quoniā tepidum est ex genere frigidorū & similiter sit vehemens conatus

g B. puluerib9

h B. superfluæ

i B. sedātes dolorem vel puncturam dolorosam

k B. latis

l ——— B.

m B. sit vulnus

n †B. minime

o B. magnificatur dolor vel læsio & timetur putrefactio in uulnere cadente in latitudine tunc seca vel incide ipsum totaliter & stude vt præserues ab apostemate & putrefactione quantum est tibi possibile qm̄ si apostematur & adueniat ei frigus proueniet ei spasmus & putrefactio destruentes motum membri

p B. a medicamine velocius quàm

q B. longa

tione ultima in hora una. Et oportet ut sit oleũ quod administratur in ceratis eius, & eius linimẽtis, sicut oleum ros. & myrtinum, quod non tetigit sal. Et glutinum iterum quando administratur in istis medicinis, oportet ut sit ablutũ. [r] § Et mel iterum, ut sit ablutum, § & tutia oportet ut sit abluta. Et non oportet omnino, ut sit in eis de acuitate, & mordicatione. Et si fuerit in eis stipticitas parua in curatione discooperti, [s] § licet § cum uirtute resoluente sine mordicatione, & pro priè quando infirmus est debilis complexionis: [t] § Membra itaque digniora § elongari à frigido, & aquositate, & unctuositate, & eis similibus sũt [u] § quæ sunt discooperta: § non enim est eorum nocumentum in discooperto cui obuiat, & quod lædunt, sicut est eorum nocumentum in eo cui non obuiat, nisi parum: & nõ obuiat nisi ei, quod continet ipsum, & ipsum sequitur: & si non fuerit excusatio, tunc secundũ quòd diximus. Quòd si fuerit illic uirtus aliqua in creatione, tunc non erit malum si administres trochiscos Pauli, & trochiscos de colcotar, & trochiscos Andronis, & prasium cum uino cocto, aut cum oleo: in hyeme quidem cum oleo subtili, sed in æstate cum oleo ros. Et thus, & glutinũ albotin, & albezard cũ quãtitate minore quàm de medicinis discooperti. Et de eo quod rectum est, qualiacunque sint uulnera, est ut ponatur super medicamen [x] § methahazelenis infusus § in oleo. Et sicut neruus discoopertus est dignior alijs neruis, ut alleuiatio fiat in eo, similiter ligamenta quæ nascuntur inter ossa sunt figurarum digniorum, ut operetur super ea cum medicamine forti. Ligamenta autem, quæ continuantur cum lacertis, sunt inter utrasque res. Et de uulneribus à quibus necesse est magis elongare aquam, est uulnus nerui: & similiter frigus, quamuis minoretur; tamẽ est de rebus nocibilioribus ei. Et oleum iterum nocet, & non est necessarium nisi apud sedationem doloris calidum. Et nõ oportet ut abluatur uulnus, neque cum aqua, neque cum oleo; imò sollicitus sis ut abstergas humiditatem cum pannis, aut lana in fine lenitatis: neque etiam cum uino cocto, nisi sis securus à nocumento humiditatis eius. Et quando exigit aliqua ægritudinum ut super ipsam ponatur, & propriè super illud, quod est discoopertum, oleum; tunc oportet ut transeat super ipsum in primis uinum coctum, deinde oleum. Inquit Gal. accidit cuidam homini punctura cũ ferro minuti capitis, & disrupta est cutis, & continuata est quibusdam neruis manus eius: medicus ergo posuit emplastrum, quod iã expertus fuerat in incarnatione uulnerum magnorum in carne; quare apostematus est locus: & postquam apostematus fuit, posuit desuper medicinas mollificantes, sicut emplastrum de farina tritici, & aqua & oleo; quare putrefacta est manus hominis, & mortuus est. Et quando accidit spasmus ex ulceribus in eis, tunc de eo quod necessarium est, si iam [y] § stricta fuerit scissura cutis, est § ut aperiatur, & administrentur medicinæ conferentes illis ulceribus exsiccantes ea, subtiles ualde. et ut sit sollicitudo in hoc, ut perueniant ad profundum. Et quando est [z] § uulneris disruptio § & punctura, & non est apostema, tunc curatio est curatio localis. Et oportet ut sit fortioris caliditatis, & fortioris exsiccationis, quàm illud, quod administratur super scissuram: quoniam illud penetrat ad ægritudinem facilius. Et oportet ut sit regimen uulnerati in neruis, subtile, & ut sit in ultimo subtiliationis. Et quum dolor facit accidere apostema, tunc necessarium est dare cibum: & propriè quando uulnera sunt in latitudine: nam necessaria est illic phlebotomia uenæ sine sollicitudine, & sine timore syncopis uerbi gratia. Et oportet, ut sit stratus eius [a] § humidus. § & obserues membra propinqua uulneribus cum inũctione: & similiter caput eius, & collum, & subascellas ipsius cum inunctione, si fuerit uulnus in superioribus: & similiter pectinem, & inguina, & propriè si fuerit uulnus in inferioribus, & partibus cruris.

r —— B.

s B. est licitum

t B. & nerui digniores

u B. nerui discooperti

x B. merhazi infusa

y B. fuerit facta strictura vel cõsolidatio est, vt scindatur cutis

z B. in uulnere punctio

a B. mollis

ANNOT.

Aemulatur per omnia Galenũ. 6. meth. & 3. de cõp. med. per genera, & Aetiũ lib. 14. & Paulum lib. 4. Est autem hic dubitãdi locus. In uulneratis, offensarum partium temperies seruanda est. nerui autem frigidi sunt & sicci. sicuti ergo in his siccandum & strenue quidem ob eorum temperamentum medici iubent: cur non etiam refrigerandum? Atque si desiccandum est, quomodo oleũ in his admittitur, quod mollit & humectat? Ac si calfaciendum, cur oleum omphacinum probatur? Verùm ad hæc. Seruãdum perpetuo uulneratarum partium temperamentum est. & in uulneratis neruis duplici nomine desiccandum; tum ulceris, tum neruorum gratia: unde & ualide siccare oportet. Oportet etiam, si eorum temperamentum spectes, frigidis uti, non calidis. Verùm quia hi frigidi quum sint, facile in maiorem labuntur frigiditatem, præsertim quũ uulnerati sunt, propterea rationi cõsentaneum est ait Gal. 5. aph. in his calida admoueri. in qua tamen re ea neruorum ratio habetur & eorum temperamenti, quòd nõ calidiora, sed moderatè calida admouentur. Quum uerò perpetuò siccandi in his propositus sit scopus; licebit tamen nonnunquam doloris & conuulsionis gratia ijs uti, quæ actu emolliant, humectentq; facultate tamen desiccent. propterea non quouis oleo uel hic uel Gal. utitur; sed ueteri: quod. s. potestate siccat. quanquam neque summè uetus, sed uel bimum uel trimum usu uenit doloris gratia, qui ualidiora discussoria ferre non potest. Quod uerò hic omphacinum oleũ proponat, quod potestate frigidum est non; curandi, sed secandi; & hoc ipsum doloris fit gratia. atque id actu tamen calidum admouetur. Adde quòd non ipsum oleum affundere Auic. uidetur; sed sedandum ait dolorem esse uaporando.

Cap. 2. & 3.
Cap. 27.
Cap. 2.
Cap. 54.
Com. 18.

Medicinæ uulnerum neruorum, & ulcerum ipsorum. Cap. 3.

GLutinum albotin est de melioribus medicinis uulnerũ neruorum. Verum illis, qui sunt sicut infantes, & mulieres, & cuius cõplexio est uehementis humiditatis, sufficit, quod est sicut glutinum albotin solum, puluerizatum cum pauco oleo, quod ipsum leniat, & uiscosum faciat, si fuerit siccum: & resina loco eius. In illo autem, cuius complexio est siccior, & caro durior; oportet ut misceatur cum eo euphorbium, & quod est ei simile: aut uetus, aut recens: aut parum, aut multum secundum complexionem corporis: & eius calefactionem. Et sit summa eius quod datur de forti recenti. xij. pars cerati: aut de

aut de glutino albotin, aut ei simili sit. iij. pars ce rati, aut eius cum quo miscetur. Et quandoque admiscetur ei præter euphorbium de lacte tithy mali, quoniam est mirabile, & de assa, & de serapino, & de opopanaco; & quod est debilius. f. † ni tro, & spuma eius, & sulphur calefactum cũ oleo secundum quantitatem sorditiei balnei, & flos la pidis asiu: & omne attractiuum humiditatum ad exteriora: & draganthum iterum, & cinis purgationis æris† a § & conglutinatio auri. † § Et fortasse non reperitur in principijs uulnerum neruorum nisi fermentum; & administratur, & confert eis, & attrahit ex pro fundo attractione bona. Et multoties iuuantur cum sorditie uasorum apum, quum est non præsens euphorbium, aut farina lolij cum aqua cineris, emplastrata. Et administratio glutini albotin est melior res, cum qua incipitur. Et post ipsum sicut emplastrum basilicon confortatum cũ eo, cum quo oportet ut confortetur de illis quæ dicta sunt: & fortasse permiscetur b † § § cũ ceratis, & calefacit ea: & oportet ut sit ablutum. & qđ eo melius est, est illud quod est ablutũ cũ aqua maris in sole calido: & quãto abluitur plus, fit magis iuuatiuum. Et de medicinis bonis est medicamen Gal. compositum ex cera, & resina, & euphorbio & pice. c § & oleo grosso § de unoquoque sit pars media, & de oleo pars una. Et oleum balsami cum subtilitate sua non est multe calefactionis: dico propter uelocitatem suæ resolutionis. Et quum d § uulnera fuerint gauczira tum § aut punctura, & non associatur eis apostema, neque putrefactio, tunc oportet ut administretur emplastrum cum euphorbio, aut fimo co lumbino, scilicet ponatur in corpore b § subtilio re euphorbium, & in spissiore § fimus colũbinus: & adde, & minue secundum quòd uides de dispositione corporis, & eius forma f: † §

& dilata, si sunt stricta § Et scias q medicamẽ qđ necessariũ est in g § gauczi § necessariũ est, ut sit fortius eo, quod est necessarium in scissiõe. Et quum accidit in uulneribus putrefactio, tunc serapinum est bonum, & farina erui: uerum quum accidunt apostemata, tunc fa rina hordei, & farina fabarum, & farina erui iterum, quæ iam decoctæ sunt cũ aqua cineris, aut aqua pura, in qua sit uirtus serapini. Et quum uides uulnera ad sanitatem peruenire; non timeas tunc administrare desuper uinum coctum. oportet ergo ut administres medicinas h § ĩfusas § in eo, deinde calefac i § ipsum, & accipe ipsum cum pannis infusis, & stringe § desuper.

†baurach

a †B. alserengi & id quo aurũ adhæret

b †B. calx

c B. Alia litera grossa

d B. uulnus fue rit uachzi

e B. Alia litera spissiore eufor bium & in corpore subtiliore

f †B. & eius cõ plexio & cum hoc non oportet ut dimittat os uachzi consolidari omnino, & dilata si fuerit strictum

g B. uachzi

h B. dissolutas

i B. ipsas & accipe eas cũ pannis lenibus raris seu uetustis & pone

ANNOT.

Habes & hæc, & quæ deinceps de uulneratis neruis, omnia. 6. meth. & 3. de comp. med. per genera. Vide & Aetium lib. 14. & Paulum lib. 4.

Cap. 2.
Cap. 2.
Cap. 27.
Cap. 54.

De apostematibus, quæ accidunt neruis uulneratis. Cap. 4.

IAm scitur ex eis, quæ præmisimus, & scire fecimus ex canone curationis neruorum, quis sit modus curationis apostematum, quæ accidunt eis, quum uulnerantur. Et oportet ut iteremus illud explanãdo. Dico ergo illud, quod Gal. dixit in libro cata geni. Inquit, quum accidit in uulneribus neruorum, & membrorum neruosorum phlegmon: & phlegmon est fortis inflammans ualde, tunc oportet ut administrẽtur in curatione eius medicinæ factæ cum aceto, & lapidibus mineralibus, quas dixi, & plurimum eorum est in tractatu secũdo cata geni, quarum una hæc est. Recipe calcadis. ℥. j. & quartam, & draganthi. ℥. ix. & s. & quartam, & scoriæ a § plumbi §. ʒ. ij. & ℥. ij. s. & corticum thuris. ʒ. j. s bezard. ʒ. j. & ceræ. ʒ. vij. & olei. ʒ. ix. & aceti fortis lib. ij. & quartam: terantur medicinæ siccæ, & infundantur cum aceto. x. diebus, & soluantur ea, quæ soluuntur, & infrigidentur, & misceantur omnia in olla, & moueantur motu exquisitissimo donec æquẽtur. Et oportet, ut distilletur super membrum infirmum ex oleo bis, aut ter in die. Et quum ponitur hoc medicamen desuper, oportet ut ponatur super ipsum de foris lana iam infusa in aceto & oleo calefactis æquali caliditate. Nam non est ali quid nocibilius omnino neruis infirmis, neque deterius super eos, quã illud quod est frigidum. Quòd si necessarium sit emplastrare ista mẽbra in dispositione, emplastro facto cum aceto, & melle & cinere; tunc oportet ut emplastrum sit coctũ, & ut sit farina eius farina erui. Si autem non fuerit tibi præsens, tunc administra farinam fabarum, aut hordei.

a B. æris

De attritione neruorum, & eorum torsione. Cap. 5.

QVum neruis aduenit attritio; tunc si non fuerint cum eo uulnera, neq; apostemata adhuc, curetur cum eo, quod sedat dolorem. Et similiter quando accidit apostema, tunc non cures ipsum cum eo, quod a § rumpit, § sicut aqua cineris, & similia: imò cura ipsum cum sedãtibus dolorem: & similiter oportet ut embroche tur membrum cum oleo calefacto embrochatio ne continua: & sint in uirtute illius olei mollifica tio, & resolutio. Et de oleis bonis in hoc est oleũ anethinum, & oleum de alachoen, & oleum de ru ta: & similiter emplastra conuenientia ad illud. Et similiter maluauiscus est mirabilis, quum teritur, & ponitur super neruos tritos. Et caro b § uerneriarum § est mirabilis. Et fortasse curatur cum c § cepa bis cocta. § Quòd si fuerit illic apostema, tunc regimen in sedatione apostematis eius, est ut administretur desuper congelatum uuæ cum uino, & pauco aceto, & oleo cum quantitate con ueniente: & calefiat cum æqualitate, & submerga tur lana sordida, & proprie lana isopi, & ponatur desuper. Et si fuerit hæc læsio in iũcturis, tũc illic est melius ut sedetur dolor, & ponatur medi camen fortius, & compositum cum eo quod ma turat, & resoluit: sed cum stipticitate temperata: & opponatur per id apostemati, & non addat in eo. Et considera in dolore, & apostemate. & in tende ad id ex eis, quod est uehementioris intentionis. Et quando non est dolor, tunc perfora, & administra id quod est forte, sicut aqua cineris, & acetum, & uinum iterum. Et quando apostema iã prolongatum est, tunc conforta medicamen d † §

§ factum cum aqua cineris, & quod fit cum sorditie.

a B. resoluit

b B. ostracorũ

c B. bulbis uehementer coctis

d †B. & appone resoluens uehementius neque timeas ponere in eo stiptica omnino sicut medicamen forte

tie balnei. Quòd si fuerint illic in cute uulnera etiam, tunc necessaria sunt illa in quibus sunt exsiccatio fortis, & aggregatio, & strictura, quibus e†§colligantur partes

e †B.aggregantur partes contusæ, & conferat uulneri. Quod si non aduenit cuti aliquid de attritione uel contusione, & uulnere, tūc administra emplastra facta ex his, quæ sunt

§ sicut farina fabarum, & acetum, & mel; & est medicamē bonū. Et si uis, ut sit fortioris exsiccationis, pone in eo farinam erui: & si adest uoluntas ut sit fortius iterum, ponatur in ipso radix lilij. Et si fuerint uulnera taliter ut non curetur de eis; tunc curentur nerui cum eo quod prohibet apostemationem neruorum, & non sit occupatio cum eis. Et caro ostrearum est mirabilis, & quandoque curatur cum cerato ex sale. & emplastrum cum olibano, & myrrha est communis iuuamenti in utrisque dispositionibus. Et si fuerit cum utrisque rebus dolor clamosus, tunc oportet ut misceatur cum medicinis pix, & emplastretur cum illo calido. Et oportet ut caueatur in torsiōe neruorū aqua, & nō approximetur neque calida, neque frigida; imò administrentur olea, in quibus est uirtus aromaticorum stipticorum, calefacta, & specierum cum quibus est hæc dispositio.

Indicia neruorum corruptorum. Cap. 6.

Quandoque accidit frustis neruorum corruptio: & est necessarium ut extrahantur: oportet ergo ut extrahantur extractione uenæ[a]§ciuilis.§

a B.medeni

De neruorum duritie, & eorum torsione. Cap. 7.

Hoc multoties accidit à uerberatione, aut casu: & quando premitur, sentitur cum eo stupor. Et cura duritiei neruorum proxima est curationi apostematum durorum, & alrosbot: & nos diximus in tabulis medicinarū singularium, & in antidotario quod necessarium est rememorari de medicinis eius. Et quod narrabimus hic, sunt medicinæ expertæ in eo, de quibus sunt leues, sicut ut sumatur bdellij iudaici pondus. ℥. x. & infundatur in aqua, & soluatur in ea, & conficiatur cum eo quantum ipsum est de radice maluauisci contriti ualde, & emplastretur cū eo. Et similiter radix lilij confecta cum congelato uuæ. Et iterum ammoniacum, & galbanum, & euphorbium aggregata cum fæce olei. Et iterum sumatur semen almaru: & fiat emplastrum cum uino cocto. Et iterum medicamen diaquilon cum medietate sui de stercore caprino est ultimum.

Rememoratio ægritudinum ossium. Cap. 8.

In ossibus autem accidunt ægritudines ex corruptione complexionis, & ex solutione singularis, & fractura, & dislocatione, & putrefactione, & ulceratione, & excoriatione. Et nos quidem loquemur de fractura, & dislocatione, quæ indigent restauratione, post hunc locum. Illas autem, quæ de eis indigent alijs medicinis, dicemus hoc quærentes auxilium à deo.

De uentositate spinæ & corruptione ossis. Cap. 9.

Ventositatis spinæ causa sunt humores acuti, penetrãtes in os, & corrodentes ipsum. Et incessus uentositatis spinæ, est incessus doloris iuncturarum. Veruntamen materia in dolore iuncturarum est in carne, & in uentositate spinæ est in osse. Et[a]§eius additio corrumpit§ossis partem unam post aliam. Dixerunt quidam, 10 quòd spina est spasmus in toto corpore propter ulcus, & non affirmatur.

a B. est eius incessus uel eius dilatatio uel gressio corrumpens

Signa corruptionis ossis. Cap. 10.

Quum ossi accidit corruptio uides carnē super ipsum mollescere, & mollem fieri: & incipit in uia fœtoris, & uirus: & penetrat per eam tenta facillime ad os. Quumque peruenit ad os, non inuenit ipsum lene, ita ut lubricet ab eo: imò adhæret ei parumper, & quasi inue 20 nit rem non firmam in se ipsa, imò habentem fracturam, aut putrefactionem: & a§fortasse destruitur§& lenitur, & propriè quum non est corruptio in principio. Nam in hora principij non apparet illud cum tenta. Et fortasse significat lubricitas eius superflua corruptionem eius ex hoc, ꝙ quando lubricat in eo tenta in omni latere, significat separationem panniculi ab eo: & illud propter corruptionem eius, quæ incepit, & illa quæ incipiet quū corrumpetur caro supra ipsum. Et 30 quum discooperueris eam ab eo, inuenies ipsum mali coloris. Et multoties quidem antecedit ipsum apostema, & corruptio carnis, & membri in primis, & mors deinde uenit ad ipsum.

a B. quandoque techas chas

Curatio eius. Cap. 11.

Curatio corruptionis ossis est eius fricatio, & ipsius destructio, aut eius abscissio, & ipsius serratura, siue sit fistula, siue nō sit. Nā necesse est fricare ipsum & radere: aut cauteriza- 40 re perueniendo ad ultimum corruptionis eius, ut cadant cortices corrupti, & remaneat sanum. Et quandoque cadunt cortices ossium per medicinas iterum, sicut cadunt cortices a†§ § capitis, & aliorum. Et de illis est medicamen, cuius hæc est descriptio. ℞. aristol. ireos, myrrhā, aloem, cortices plantæ opopanacis, cambil adustum, scoriam æris, cortices pini, aggregetur, & est mirabile faciens cadere cortices ossium, & nasci carnem bonam super ea. Et si fuerit corruptio 50 ossis profundior illa, tunc necesse est concauare ipsum. Quòd si corruptio iam persecuta est medullam, non est excusatio, quin assumatur illud os cum medulla sua. Et si corruptio fuerit de illis, quas non sanat nisi abscissio, & seratura totius ossis membri, aut plurimum eius quod circundat ipsum; tunc scias locum in quo oportet ut incidatur, ita, ut reuoluatur tenta usquequo consequatur locum, in quo inuenit adhærentiam ossis ultimam: quoniam illic est terminus. Verùm, quan- 60 do est os corruptum ex capite coxæ, & anchæ, & sicut spondili dorsi; tunc fugere ab eius curatione est melius propter nucham. & si timetur, quòd corruptio ossis sequatur corruptionem carnis cuius casus accidit prius, tunc[b]§infrigidare, §& accidere carnem ab eo est conueniens, & est eius cura. Et oportet ut infrigidetur membrum sanū cum

a B. ossium

b B. separare

cum epithematibus,quæ sciuisti in capitulo corruptionis carnis discoopertæ ab eo etiam, & cũ eorum similibus.

Modus serrandi os corruptum. Cap. 12.

INquit eleuetur caro ab eo osse ita, ut ponatur in extremitate eius filum, cum quo tendatur ad superiora[a] §uittæ,ergo§ tendatur cum eo membrum,aut aliud ex illo loco ad inferiora, ut non associentur ei dentes, & serra ipsum. Et quando est tibi necessarium serrare costam, aut os sub quo est tunica,aut aliquid nobile, sicut tunica costarum nuchæ; pone sub serra laminam, qua conseruetur membrum nobile. Quòd si caro fuerit secũdum rotunditatem suam tota discooperta,tunc serra ipsum: quoniam nõ oritur caro super os, quod iam discoopertum est ex omnibus lateribus suis. Quòd si partes ossis corrupti fuerint proximę iuncturæ,tunc extrahe ipsum ex iũctura. Et si corrumpitur os brachij totum, aut cruris,tunc auferatur totum. Caput autem anchæ,& coxæ,& spondiles dorsi,quando corrumpuntur,tunc fugiatur ex curatione eorũ propter locum anchæ.

a B. & accipiatũ vitta seu fascia &

De eo, quod remanet de frustis ossium, & corticum eorum in ulceribus consolidatis. Cap. 13.

ILlud quod est melius,est ut non festinetur in extractione eorum:imò dimittantur naturæ, & adiuuentur:& illud cum attractione pauca eorum,quæ extrahunt in spatio non festino. Et non moueantur cum medicinis, & operatione manus:nam quod extractum est uiolenter, non euacuatur quin faciat accidere ulcera fistulosa. Quum ergo expellit ea natura ad cutem, & incipiunt exire,& iam separata sunt, tunc incarna,& cura uulnus. Et similiter est iudicium in frustis eorum,& panniculis,[a] §de quorum ueritate est ut manifestentur:§nam quum tu properas, & extrahis ea uiolenter, tunc est in eis timor spasmi, & permistionis,& febrium. Quòd si fiant saniosa, non est in eis magnum nocumentum: Si autem uis scire medicinas illius,tunc de illis est medicamen huiusmodi: sumantur oleum uetus, & cera citrina,& sordities uasorum apum,quæ utræque sint quantum est oleum: deinde soluãtur omnia, deinde sumatur pars una euphorbij, & pars una lactis tithymali,& tres partes aristologię, & fiat ex eis sicut ceratum. Et sumantur iterum ammoniacum,& bdellium, & liniantur cum oleo de lilio,deinde aggregando totum cum contritione, fiat emplastrum & ponatur desuper: ipsum enim est de illis, quæ extrahunt ossa cum uelocitate, & facilitate.

a B.quibus ĩest cõuenientia ut exeant & manifestentur vel extra egrediantur

De medicinis fracturæ ossis. Cap. 14.

FRacturæ est curatio cum manu,quam dicemus,& curatio cum medicinis quas dicemus, conferentibus fracturæ ossium, & torsioni. Epithema ad fracturam & torsionem. ℞.mugath mes excorticatorum ana. [a]§x. §aloes, maluauisci albi,acaciæ an.v.luti.xx.liniantur cum albumine oui,si fuerit apostema calidum. Iterum folia alethil,& cupresi, & myrti, & salicis terantur,& exprimantur,& sumantur galia,& rosæ. & cepa narcisci [b]§est,de illis, quæ dicta sunt,§ & de sandalis rub.& bolus armenus & laudanum, & fausel,& Kamaha,& althea, & mes, & acacia, & melilotum, & sampsucũ:& adde in eo si indiges calefactione,& sampsucum,& enulam, & cupressum. Ad fracturam,& torsionem cum apostemate calido. ℞.mes excorticatorum.ʒ.xx.mugath, balaustiæ,acaciæ,emplastretur:& est forte ualde. Et de medicinis eius sunt folia myrthi,&laudanũ & galia,& crocus,& lutum est bonum attritioni. Et[c]§oleum§iterum est iuuatiuum ad fracturam, & ad dislocationem,& ad torsionem. Iterum mugath,& mes, althea, acacia, lutum, aloes, myrrha,liniantur cum aqua myrti.

a B.ʒ.x.mirrhæ &

b B. Alia litera & myriafolion

c B. alheuen,&

FEN QVINTA

Incipit de restauratione:& sunt tractatus tres.

TRACTATVS PRIMVS

De dislocatione,& restauratione.

Sermo uniuersalis de dislocatione. Cap. 1.

ISLOCATIO est egressio ossis ex loco suo, & situ suo: qui est per naturam apud illud,qđ ei uicinum existit[a] †§ §integra. Si autem non egrediatur integrè, nominatur separatio iuncturæ ad partem profundam, aut procedentem uel eminentem,quæ cognoscitur sensu. Et est separatio non integra, quam quidam nominant torsionem. Quum ergo est læsio quæ non[b] §mouet os,sed attrahit quod continet ipsum,tunc est alguaenu,§ & non est ex genere torsionis. Et quandoque accidit iuncturæ res tertia,& est ut elongetur, & addat super longitudinem suam naturalem,& non cõsequitur ad hoc dislocationem,ueruntamen fit facilis dislocationis. Et illud quidem multoties accidit in adiutorio,& coxa. Et de hominibus est quidã,qui præparatus est dislocationi in iuncturis suis,quoniam concauitates ossium iuncturarum suarum non sunt profundæ, & bucellæ, quæ ingrediuntur eas,non sunt intrantes: & ligamentum quod ordinatur inter ea ambo,non est firmum,imò debile in creatione sua,minutum, aut humidum suscipiens extensionem:aut iam effusæ sunt ad ipsum humiditates,uiscosæ,lubricare facientes: aut facti sunt margines cõcauitatum ossium,in quas ingrediuntur de ossibus iuncturarum: quare fiũt concauitates prostratæ,super quas non est distinctio. Et de iuncturis quidem sunt iuncturæ facilis dislocationis:& de eis sunt iuncturæ prauæ dislocationis:& de eis sunt medię. Facilis ergo sicut iunctura poplitis propter lenitatem ligamenti sui: quoniam ipsa est creata lenis ligamenti propter iuuamenta scita in anatomia: ergo fit propter illud facilis dislocationis: & propter illud sustentatur cum pila. Et fit iterum facilis reditionis ad salutem:nam facilitas reditionis est secundum quantitatem facilitatis dislocationis: & difficultas eius est secundum difficultatem eius. Et iunctura humeri est proxima ei in macilentis, non in pinguibus. Prauæ uerò dislocationis sunt sicut

a †B. egressiõe

b B.extrahit os uel ex qua non egreditur os sed atterit vel conterit illud quod continet uel circuit ipsum tunc est alheuen

cut iuncturæ digitorum:ipsæ enim fortasse non dislocantur,imò franguntur antequam dislocentur: & sicut iunctura cubiti, & propter illud reditio eius est praua. Mediæ uerò sunt sicut iuncturæ anchæ. Et quandoque accidit, ut sit facilis dislocationis,quæ non est facilis dislocationis propter aliquã causarum: quare fit etiam facilis reditionis: sicut accidit, ut fiat pyxis anchæ plena humiditate,quare fit facilis eius dislocatio: & cum hoc fit facilis eius reditio,sicut accidit habentibus [c] { uenam uesæ} quare ei omni hora dislocatur eius ancha, & redit per quemlibet laborem,deinde dislocatur,postea redit: & hoc indiget cauterio, & non alio. Et prauior dislocatio est,cum qua abscindũtur capita frustorum ossis, quod conglutinat os cum osse, & parum reuertitur ad dispositionem suam naturalem: & plurimum illius fit in capite anchæ, deinde in capite adiutorij,& in duobus focilibus duorum pedum apud calcaneũ. Et dislocatio quidem est fœdior quàm fractura,quum neque redit dislocatio,neque restauratur fractura.

c B.sciaticam

ANNOT.

Quot modis ossa in animalium corporibus ex naturæ instituto iungi solent, totidem luxationum species sunt, non tres ut quidam putant. carent tamen eæ proprijs nominibus, quum alioqui contrariæ ipsis coniunctiones quæ tum per unionem tum per articulũ fiunt,sua ferè singulæ nomina obtinuerint, de quibus Gal. in libello de ossibus. Generatim uerò luxationes uel perfectæ sunt,quibus ossa suis sedibus prorsum excidere. & generis nomine eæ luxationes dicuntur. ab Hippocrate in lib.de offic.med.sect. 3. excidentiæ dicuntur.uel ossa non prorsus excidere,sed à naturali tamen connexione decessere, & hæ subluxationes dici possunt.uel quum non exciderint, quoquo tamen pacto uel peruersa uel distorta ossa uel eorum ligamenta laxata aut producta sunt.& huiusmodi luxatio tortio dici solet ab Hippocrate in de offic.med. iam citato. De luxationum modis curationibusq; habes Hippocratis libellum de articulis cum Gal.Commentarijs. multa & de hac re passim in lib. de fracturis. Plura & Celsus lib.8. & Paulus lib. 6. Sed ne nos singula prosequamur,uide TAGAVLTII *compendium hac dę re,ex iam dictis scriptoribus doctissimè collectum.*

Cap.1. Tex.31. Cap. 21. Cap.III. & deinceps.

Signa dislocationis uniuersalis. Cap.2.

Accidit in iunctura inclinatio, & profunditas insolita: sicut accidit accidens apparens in magnitudine carnis spatulæ, & in dislocatione iuncturæ pedis: & magis apparens, quàm illa,quæ est in iunctura colli. Et comparatio est ex illis,quæ extrahunt illud extractione sana: & est, ut tu consideres infirmam cum sorore sua sana illius infirmi eiusdem, non alterius. Et quum uideris iuncturam non moueri,tunc iudica quòd dislocata est dislocatione integra: sicut quando mouetur motu suo ad omnes partes, & peruenit ad omnes fines suos, non est eũ ea ægritudo pendens cum separatione.

De signis declinationis. Cap. 3.

Est, ut uideatur concauitas cum [a] { augmento } alterius lateris, & [b] { priuetur in sensu augmẽto,quod fuit sensatum ad interiora }

a B. eminentia
b B. consideret sensu eminẽtia quæ fuit sensata propter penetrationem vel introitum]

in huiusmodi cum hoc, quòd quidam motus est possibilis.

Signa additionis longitudinis iuncturæ, absque dislocatione. Cap. 4.

Signum eius est, ut sit sicut suspensa: quum ergo compresseris eam, redit ad mensuram suam naturalem absque labore:si uerò dimiseris eam, redit ad mẽsuram suam accidentalem. Et accidit profunditas, in quam fortasse ingreditur digitus,ubi non est caro uehementis multitudinis,sicut humerus.

Curatio declinationis,& dislocationis. Cap. 5.

Non euacuatur, quin dislocatio aut perueniat ad medicum singularis, aut composita cum ægritudine alia ex ulcere,& uulnere,& apostemate,& alijs. Quòd si fuerit cũ alia, tunc oportet ut consideres: quoniam si dislocatio fuerit ex illis, quæ redunt cum tensione leui, non faciẽte dolere ulcus dolore uehementi, qui perducit ad apostema non tolerabile; fac redire dislocationem. Et si res fuerit è contrario, tunc oportet ut curetur in primis ulcus, aut uulnus: deinde cura dislocationem, & propriè in iuncturis [a] { difficilibus. } Quum uerò uolumus curare dislocationem, tũc fortasse perducit illud ad spasmum maximum secundum plurimum. Et propriè quando dislocatio est in membris proximis membris principalibus. Et similiter est dispositio in apostematibus, in quibus est regimen secundum ꝗ nos experimur. Nam si res fuerit facilis, & non commouetur ex ea dolor, neque reditio cum ea est difficilis,restauramus dislocationem, & nõ curamus. Si autem accidit dolor,tũc oportet ut non præsumamus:& si fecerimus,tũc oportet ut destruamus ligaturam, si fuerit dolorosa. Quòd si ingrediatur cum facilitate, curabimus apostema iterum, & ulcus. Et si fuerint dislocatio,& fractura simul,& fuerit tensio in parte una permittens regimen utriusque rei,fiat. Et sapiens quidem narrauit, quòd cecidit lapis super extremitatem humeri hominis, & uulnerata est cutis & caro, donec apparuit extremitas lacerti nuda, & iam dislocatum erat subtus eã caput furculæ: tunc ergo quidam stolidorum experimentatorũ occupatus est in æquando os, & reduxit super ipsum carnem,& cutem:& emplastrauit,& strinxit: quare accidit ut fœteret caro,& corrũperet propter uicinitatem suam os, donec factum est uiride. Et non sciuit, ꝗ oportet ut huiusmodi caro abscindatur,& [b] { coquatur } ille locus cum oleo feruente. Et similiter si fuerit illic apostema magnum,oportet ut curetur apostema in primis. In dislocationis autem singularis,& simplicis rectificatione regimen est, ut tendatur ad contrariũ partis à qua separatum est, donec opponatur extremitas ossis extremitati ossis alterius; deinde reducatur ad locum à quo exiuit, & tunc redit. et multoties quidem significat illud uox, quæ auditur. deinde ligetur: & in ligatura est securitas ab apostemate,aut adiutorium ne apostemetur. Et necessitas ad prohibendum apostema laboriosum,est maior. Et abhorretur ut membro obuient panni [c] { calidi; } quoniam ipsi calefaciunt,& addunt in apostemate: imò oportet ut sint

a B.magnis
b B. cauterizet
c B.sicci

sint infusi cerato infrigidato, aut uino pontico. Veruntamen Hipp. iussit ut tardentur tensio, & reditio usque ad diem tertium & quartum, nisi in diebus exceptis. et declinationi iterum necessaria sunt huiusmodi. deinde ligetur. Et quando membrum dislocatur in omni motu, & quoties redit, dislocatur, tunc illud est propter mollificationem, & humiditatem; quare indiget cauterio. Et quando remanet post reditionem dislocationi aut separationi, durities, & quasi apostema; administra epithemata, & embrochas lenificātia. In inceptione uerò indiget epithematibus, & embrochis confortantibus. Et melius est, ut embrochetur super stricturam proculdubio, in hyeme quidem cum oleo calefacto, quod fit ex oleis confortantibus, & in æstate cum aqua frigida. Et oportet, ut sit cibatio in dislocatis cum eo, quod confortat iuncturam, & ligat eam secundum firmitudinem necessitatis.

Curatio elongationis iuncturæ. Cap. 6.

OPortet, ut reducatur os mollificatum ad interiora illius, in quo quiescit, à quo mollificatum est: & emplastretur cum emplastris, in quibus est uirtus stiptica, commistis cum eis, quæ habent uirtutem calefactiuā: sicut si misceantur gallæ, & balustiæ, & acacia, & similia; sicut cum aliquantulo castorei, & costi, & usneæ. Et iterum sufficiat quod est sicut nux cupressi, & iuniperus, & reliqua, quę cadunt in emplastris rupturæ: deinde stringatur sicut caput.

De dislocatione mandibulæ. Cap. 7.

ACcidit mandibulæ inferiori, ut dislocetur ab ordine suo; quare remanet os apertū; quamuis sit illud de illis quæ parum fiunt, & non accidit casu completo. Et quando dislocatur, inclinatur ad anteriora, ex contrario eius, quod accidit apud mollificationem: quæ fortasse accidit ei apud [a] § saltū. § & est applicatio unius corum ad aliam difficilis: licèt non priuetur motu cum lacertis suis, qui ueniunt ei à posterioribus. Et quādoque cadit dislocatio ex latere uno: est ergo tunc forma significans ipsam, quum declinatio mandibulæ est ad anteriora cum transuersione: & curatio quidē est una. Et est de summa eius quod indiget ut festinetur ad reducendum ipsum: & si non, perducet ad ægritudines, & nocumenta: & cum hoc fit praua eius reditio: nā facilior reditio eius, est illa quæ est uelocior: ꝙ si differatur, indurat, & apostemat, & extendit lacertos, & commouet febres inseparabiles, & dolorem capitis stantem propter illud quod associatur ei de uehementia tensionis lacertorum: & fortasse fit res praua, donec interficit in decimo. Et quandoque accidit ut soluatur ei uenter cum superfluitatibus cholericis, multis puris, & euomat similes eis, quare oportet ut festinetur ad curam. Et modus regiminis eius est, ut teneat unus caput eius, deinde intromittat restaurator pollicē suum in os, & conuenit infirmo mollificare mandibulam suam ex omni modo: nam illic sunt lacerti qui iam transuersati sunt propter uehementiam dislocationis: postea moueat mandibulam dextram, & sinistram: deinde extendat eam subito, deinde reducat eam. Et ipsa quidem non intrat ad illud, à quo separata est, nisi retro: quare oportet ut extendat eam ita, ut æquetur secundū illam præparationem. Et signum ęquationis eius est æquatio quadruplorū, & coopertura, & clausionis: deinde [b] § sustentetur § cum puluillis, & cerato ex cera, & oleo ros. deinde dimittat eā, quoniam sanabitur quàm uelocius est possibile. Si autem non festinè fiat, & iā acciderit durities, oportebit tunc ut incipias, & lenias duritiem cum embrochis ex aqua calida, & oleo, in balneo, embrochatione plurima, donec leniatur: deīde sedeat restaurator post infirmum, & trahat mandibulam eius ad posteriora, donec decēter locetur, & stringatur. Et oportet post illud ut resupinetur ęger super puluinar, cuius impletio sit lenis: ut teneat unus caput eius, ut non moueatur, usquequo cōpleatur sanatio.

a B. oscitatione

b B. ligetur

De dislocatione furculæ. Cap. 8.

INquit, furcula non separatur à latere interiore, quoniam ipsa est continuata cum pectore, non separata ab eo. Et propter hoc non mouetur ex hoc latere: & si percutiatur deforis percussione uehementi, & [a] § stringatur, § tunc ipsa æquatur: & curatur curatione, qua curatur si frangitur. Veruntamen extremitas eius, quæ sequitur humerum, & separatur ex eo, non dislocatur plurimum: quoniam lacertus, qui habet duo capita, prohibet eam ab hoc: Et prohibet eam iterū caput spatulæ. Et non mouetur iterum furcula motu uehementi, quoniam ipsa non est posita, nisi ut separet pectus, & amplificet ipsū. Et propter hoc est furcula facta homini soli inter reliqua animalia. Et si accidat ei dislocatio ex luctamine, aut ex re alia simili huic; tunc ipsa ęquatur, & ingreditur ad locum suum cum manu, aut puluillis plurimis, qui ponuntur super eam cum ligatura, quæ necessaria est. Et rectificat hæc cura extremitates humeri iterum quum separantur, & reducit eas ad locum suum. Et illud, quo ligantur furcula, & humerus, est os cartilaginosum, & [b] § ipsum ingrossatur in macilentis. Et quando § remouetur, existimat ille cui non est experientia, quòd caput adiutorij iā separatum sit, aut exiuit de loco suo; & [c] § quòd § caput spatulæ uidetur tunc acutius: & uidetur locus qui est eo inferior, concauus: uerùm oportet ut distinguatur cum significationibus. [d] § De curatione eius est ut nullo modo applicetur ad caput. & similiter humerus. §

a B. paretur

b B. est illud quo accidit error in macilētis quum enim

c B. quoniam

d B. Et de signis eius est ꝙ contrahitur manus uersus caput & in spatula non est sic

De dislocatione humeri. Cap. 9.

HVmerus quandoque dislocatur [a] § aut § in dislocatione spatulæ ambigitur, & [b] § magnificatur si dislocatur. § Verùm quandoque accidit iuncturæ humeri ex adiutorio, ut dislocetur facile, quoniam eius concauitas non est profunda, & ligamenta eius non sunt firma, imò sunt leuia, subtilia, posita [c] § propter illud § facilis motus. Et eius dislocatio est res, in qua non accidit in eo quod scimus, nisi secundum partem unam exitus apparens plurimus: ipsa enim non dislocatur ad superiora, quoniam eminentia humeri prohibet ipsam; neque ad posteriora, quoniam spatula prohibet eam: neque ad partem uentris, quoniam lacertus habens duo capita ex ante

a B. sed

b B. est quid magnum & mirabile ꝙ ipsum dislocetur

Nota ꝙ ubi habetur humerus in arabico habetur almenecheb, & ubi habetur spatula in arabico habetur alchetf

c B. sic ut sit

riori non p ermittit eam cum prohibitione capitis humeri: uerùm nó dislocatur nisi ad latus domesticum, aut syluestre, & separatur ad illud separatione parua: ad latus uerò inferius egreditur quandoque exitu plurimo, & propriè in extenuatis, macilentis: in istis enim cadit dislocatio adiutorij, & eius reditio per quamlibet causam. Et res utreque sunt in pinguibus prauæ ualde. Et quandoque accidit adiutorio dislocatio in hora partus difficilis, & apud sectionem ab embrione; deinde si non redit uelociter, [d] † § § non crescit post illud in longitudine, & remanet post illud cubitus paruus, quamuis rectificetur. Et quãdoque non [e] § recipit § etiam in quibusdam eorũ; imò remanet breuis, minutus, minutum habens adiutorium, & brachium in pluribus eorum: [f] § & recipit § & fit bonæ dispositionis in pluribus eorum, sed est secundum dispositionem breuem similis pedi mustellæ. Coxa uerò non euacuatur à duabus diminutionibus simul. Et quando accidit adiutorio fractura in latitudine sua, deinde restauratur, tunc non est possibile reducere dislocationem eius, nisi etiam frangatur restauratio.

d † B. quoniam

e B. ingrossat

f B. ingrossatur

De signis dislocationis adiutorij. Cap. 10.

Signum eius est, ut uideatur concauitas apud caput humeri, & [a] § in firmamento: § ueruntamen istud non est proprium isti; imò est iterum propter conuersionem capitis spatulæ: & uidetur extremitas humeri alterius acutior hac extremitate, si non acciderit ei iterum separatio in se ipsa, aut in osse, quod est caput eius per offensionem, aut per aliud. Et quandoque sedatur cum curatione læsio eius, & existimatur quòd nó sit læsio cum eo. Et uidetur capiti adiutorij dislocatio, cum eminentia [b] § plurima § in parte subascellæ ad inferiora: [c] § & fortasse est possibile in infantibus ut æquetur caput adiutorij; § & uideatur adiutorium non bene annexum lateri, bonitate annexionis manus sanæ, ad quam non appropinquat nisi cum labore, & dolore uehementi. Quòd si desiderat eleuare manum ad superiora, & tangere aurem suam, non præparatur ei, & difficiles fiunt eis motus alij. Et ista signa iterum quandoque accidunt propter torsionem, & apostema, aut percussionem.

a B. descensio concaua

b B. sperica

c —— B.

De cura dislocationis adiutorij. Cap. 11.

Curatio quidem illius, quæ de illa est facilis, & in corporibus infantium, & qui leuia habent corpora, est ut extendatur cum manu, & intromittatur [a] § sub titillico § apud propinquitatem capitis adiutorij; deinde teneat illã propinquitatem, & impellat eam ad superiora: & manus altera extendat adiutorium ad inferiora. Et fortasse est possibile in infantibus, & ut æquetur caput adiutorij cum digito medio, & extendatur cum illa eademmanu. Quòd autem est uehementioris dislocationis in corporibus fortibus, leuior modorum in illo est, ut restaurator intromittat pedem suum in latus infirmi, & locet calcaneum suum propè caput adiutorij, aut pilam siccam, aut inunctam, si fuerit apostema adhærẽs propè caput adiutorij, infirmo resupino: & extendat manum manibus suis secundum rectitudinẽ, quasi uelit eradicare eam ex spatula; & inclinet manum suam parumper ad interiora, & ingrediatur: & iste est rectior modorum omnium, & leuior eorum. Et iterum quæratur uir fortis lõgus, longior infirmo, & intromittat humerum suum sub ascella infirmi, & eleuet ipsum à terra suspensum ab humero suo, & iam extendant [b] § manum eius § ad uentrem ipsius. Quòd si infirmus fuerit leuis ponderis, cuius corpus nó grauet super manum eius; suspendat cum eo aliquid quod grauet ipsum. & quandoque ponitur loco [c] § pedis perpẽdicularis eleuata super terram, & est super caput eius pila ex pannis & § corijs stans in operatione loco humeri uiri: & restaurator extendit manũ ex latere alio, & grauat uirum, si necessarium est ei illud cum pondere, aut suspensione. Et quando sit prauum, aut fit difficile, & prolõgatur tempus; tũc fortasse indiges eo, quod est fortius post embrochationes, & balneationes. Et fit quandoque instrumẽtum simile manubrio sarculi, & est uirga breuis, cuius longitudo est longitudo adiutorij, aut plus, aut minus, super cuius caput est pila, & ipsius pila facilior est ut sit ex pannis & corijs, & impellitur [d] † § § cum illa uirga spera sub titillico. Et oportet tunc, quum uoluntas est, ut fiat [e], § ut annectat uir fortis instrumentum titillico, § impellendo ipsum cum eo ad superiora, aut duo uiri, [f] § donec § resistant restauratori extendenti manum, & teneat uir alius humerum eius alterum, ut non [g] § separetur subito aut impellat illum humerum, § & restaurator ille iam incepit extendere manum eius, & trahere eam ac si in uoluntate eius sit, ut separet eã à spatula eradicando, & fit illud ad [h] § anteriora § parumper. Et quando fit illud, cadit adiutorium in iunctura sua, deinde pila annectatur titillico annexione forti, sustentando ad superiora caput adiutorij: & oportet ut sit [i] § sustẽtatio secũdũ ipsũ, & spera sit super illud quod sequitur caput adiutorij in ĩfirmo, & oportet ut in fine qđ est sub eo, § ut nó frangatur adiutorium: quoniam non est possibile post restaurationem eius, ut redeat ad locum suum propter illud, quod sciuisti. Et medicatur quandoque cum scala ita, ut ponatur caput adiutorij super gradum scalæ, qui iam lenificatus est, præparatus cum inuolutionibus secundum formam conuenientem: & suspenditur uir ex alio latere, & extenditur manus, & ingreditur caput adiutorij in locum suum: uerùm oportet ut sit suspensio, & gradus scalæ propè caput adiutorij, ut non frangatur: & fortasse ponitur loco gradus, & glomeris spherici, res potens ex illo codẽ loco, & non remouetur ab eo ad locum alium, quoniam timetur ex hoc fractura adiutorij. Et curatur quãdoque alijs modis deriuatis ex istis modis: & melior modorum est modus primus. Quũ ergo redit dislocatio ad locum suum, tunc melior ligatura eius est, ut ligetur pila cum humero, ligatura facta cum uittis latis, prohibentibus separationem eius quod redit; & oportet ut penetret uitta super ipsum, aut uitta alia desuper, secũdum modum crucis usque ad humerum alterum. Et quandoque cadit crux super humerum infirmũ, deinde ligatur adiutorium cum latere ad inferiora, & ligatur cubitus, & extremitas manus ad superiora ex parte colli: & non resoluitur usque ad septimum, aut post ipsum. & ciba ipsum sicut scis.

a B. manus sub ascella

b —— B.

c B. uiri colũna parua stans erecta super terrã & super caput eius sit pila ex pannis aut

d † B. sursum

e B. illud ut applicet uir fortis uirgam seu baculum cum pila sub ascella

f B. ita ut

g B. eleuetur ab impulsione aut ut non eleuetur humerus ille

h B. Alia litera interiora

i B. applicatio seu adhærentia ligni & pilæ super id quod uicinatur capiti adiutorij & nó infra ipsum, uel & non super locum qui est infra ipsum.

Quòd

k. B. assidua fiat dislocatio

Quòd si k ȝ assiduatio fiat, ȝ quoties redit: tunc necessarium est cauterium.

De dislocatione spatulæ. Cap 12.

IAm dictum est illud,& est de illis, quorum casus non accidit:& mirantur ex ea tales, quales Hipp.& Gal.

De dislocatione oßis parui apud humerum. Cap. 13.

ACcidit quandoque osſi paruo, quod est caput humeri, ut separetur à loco suo; quare accidit etiam concauitas, sicut in dislocatione.

De cura. Cap. 14.

NOn oportet, ut extendatur tensione fracti, sed coarctetur, & stringatur cum digitis,& inclinetur ad locum suum, & stringatur sicut stringitur furcula cum puluillis. Nam ipsa ligatura iterum quandoque facit ipsum redire ad locum suum uiolenter: & non curatur de illo, quod est de uehementia illius ligaturæ,& seruatione eius, sicut curatur de eo in furcula.

De dislocatione cubiti. Cap. 15.

a B. iuncturæ

b B. contrarietatem vel prohibitionem nocuę

c B. concauitas

d B. ipsa conterit vel dilaniat carnem

e B. lacerto

f B. Alia litera vehementer

HVius a ȝ membri ȝ dislocatio fit difficilis, & fit difficilis ipsius reditio propter uehementiam ligamentorum continentium ipsum,& eorum breuitatem,& propter suam b ȝ contrarietatem concauitati. ȝ Et quandoque accidit ei separatio parua. Et accidit ei dislocatio integra in quibusdam horis. Et quando dislocatur, significat eius dislocationem gibbositas in latere, & c ȝ arcuatio ȝ in latere. Et deterior eius est, quod dislocatur ad posteriora; quoniam d ȝ est inobedientis curationis ȝ ualde. Et plurima quidem dislocatio non accidit nisi in focili inferiori, & est turpior,& fœdior propter illud, quod accidit ei de reditione. focili uerò superiori parum accidit,& non est cum fœditate dislocationis inferioris: quoniam ipsum est uehementioris continuationis cum e ȝ uola, ȝ & est longinquius ab hoc ut remoueatur: Et non est posſibile, ut dislocetur unum duorum focilium, nisi elongetur à secundo f ȝ elongatione aliqua. ȝ

De cura. Cap. 16.

a B. compressione facta cum radice vole manꝰ quæ reducit

OPortet, ut festinetur ad eius curationem, quoniam properat ad ipsum apostema calidum, prohibens à curatione; quoniam extendere ad æquandum ipsum tunc, perducit ad perditionem: licèt iterum non sit posſibile ut æquetur apostemate illic existente. Et separationi quidem paruæ succurritur cum qualibet a ȝ difficultate, imò adiungat uolam cum reditione eius ȝ ad locum suum. Et dislocatio completa si est ad anteriora, est ei regimen: & si est ad posteriora, est ei regimen aliud. Et illa quæ est ad anteriora, redit ad locum suum, quum percutit uola sua humerum, qui opponitur ei, percusſionibus aliquibus, manu iã præparata sicut oportet, & adiuuatur manu altera,& ingreditur. Dislocatio uerò ad posteriora, oportet ut extendatur tẽsione uehementi, deinde percutiat eam ad posteriora. Quòd si non obedit per illud, teneant adiutorium,& brachium duo fortes, & liniat restaurator manum suam cum oleo,& incipiat abstergendo inungere cubitum cum uehementia, donec ingrediatur: deinde oportet ut stringat ipsum & ponat brachio b ȝ suspensorium dimittens cubitum angulatum ȝ secundum quantitatem, quam tolerat in prima hora, deinde nõ cesset cõstringere suspensorium paulatim, donec cõstringatur c ȝ angulus. ȝ

b B. rem quæ ipsum suspendat dimittens cubitum arcuatum seu aliqualiter flexum

c B. arcuatio vel constringatur plicatio cubiti angulariter facta

De dislocatione iuncturæ rascetæ. Cap. 17.

a B. Dislocatio iuncturæ rascetæ est facilis reditionis & difficilis firmationis vel stabilitatis.

a ȝ IVnctura rascetę ẽ facilis dislocatiõis, & difficilis unitionis: ȝ nã quando extenditur extensione parua, & opponitur unũ duorum membrorum alteri, redit: sed eius bucellatio est praua, quoniam illud quod cõtinet ipsam de corporibus, apostematur,& prohibet bonitatẽ unitionis. Et modus extensionis eius est, ut extendat uir focile ad posteriora, & extendat restaurator uolam ad contrarium illius partis, imò ad anteriora, & extendat unũquemque digitum incipiens à pollice, & proueniens ad minimum: nam æquatur per illud,& redit: deinde emplastret ipsum, & stringat.

De dislocatione digitorum, & signis eius. Cap. 18.

QVando dislocantur digiti, inclinantur ad interiora: & apparet illic eminentia in interioribus,& apparet concauitas in dorso. Et similiter fit in osſibus rascetæ.

De cura. Cap. 19.

IN reditione digitorum à dislocatione est difficultas quædam:& non oportet, ut extendantur extensione æquali: imò oportet a ȝ ut expectes super eos, & eleues radicem ex manu tua, sub qua cadit radix eius, quando stringis super eum ad inferiora, ac si tu eradices ipsum ex loco suo,& tunc uidebis dislocationem iam intrasse, & rectificari. ȝ

a B. ut constringas eos seu teneas eos & eleuet ad superiora digitus ĩdex manus tuæ quæ cadit sub eis radicem apud id quod constringitur, ac si tu eradices ęos, & tũc uidebis qđ dislocatum est intrare & sonitum reddere

De separatione osſium rascetæ. Cap. 20.

OPortet, ut in ea fiat, quod posſibile est de æquatione,& impulsione omnis declinationis, & eminentiæ ad contrarium partis illius,& positione hastellarum,& strictura earum desuper,& dimittantur super eam, & ut ponatur loco earum super eam plumbum ęquatum conseruans locum cũ grauitate sua. Verùm oportet ut antequã ponatur desuper hastella, aut plũbum, ut emplastres cum emplastro confortatiuo de illis, quæ scis,& non moueatur.

De dislocatione spondilium, & separatione earum. Cap. 21.

QVando spondiles dislocantur dislocatione completa, interficit proculdubio. Et non completa iterum, quando remouentur remotione plurima, quamuis sit minus quàm completa, est mortalis: quoniam proculdubio coarctat nucham coarctatione forti a ȝ si resistit, & non obedit. ȝ Et si est spondilis prima colli,& quæ sequitur eam, priuat animal anhelitu,& moritur statim: quoniam nerui anhelitus coarctantur; quare nõ faciũt operationem suã. Et si est de spõdilibus dorsi,& dislocatur ad partẽ interiorẽ,

a B. licet prolõgetur uel aliqualiter tardet mors & nõ soluat cõtinuitatem.

nõ est posſibile ut curetur:& est de illis,quę inter ficiũt uelociter. Et si moratur,& nõ est posſibile taliter quòd prohibeat; anhelitũ, retinet stercus, & urinam,& interficit. Et si moratur, non coarctat nucham coarctatione uehementi, aut coarctat,& non apostemat: aut sedatur quod est cum eo de apostemate; non est excusatio, quin nocumẽtum ingrediatur nucham, & neruos, qui sunt sub illo loco,& facit superfluitates exire inuolun tariè. Et si est ad posteriorem, tunc nocumentũ quod facit nuchæ, est minus: uerùm necessarium est nocumentum iterum: & [b] § coarctatio neruo rum, quæ debilitat pedes, debilitat lacertos § uesicæ,& ani: quare necessaria est uirtus fortis,& im pulsio uehemens,& percusſio magna, quæ ferè franget [c] § simenia § eius, donec redeat ad locum suum:& antequam redeat ad locũ suum, iam fracta sunt per illud eius [d]§ sunenia. § Et quando dis locantur ad duo latera,& ad superiora, Et in huius quidem capituli diuisionibus iam locuti fuimus, ubi locuti fuimus de gibbositate, ergo compleatur illic. Et signum illius est, quòd uides illic aut eminẽtiam in posterioribus, aut arcuatio nem in pectore, ac si fractum sit [e]§simenium:§sed in eius fractura non est magnum malum. Et in dislocatione spondilis, est timor mortis.

b B. debilitatio neruorum qui sunt ĩferius quare debilitantur pedes & debilitantur lacerti
c B. senascene
d B. senascene
e B. senascene

De cura. Cap. 22.

IN illa quidem, quę est ad anteriora ex dorso, spes est parua: & paruus profectus est in eius curatione. Illa uerò, quæ est ad posteriora, indiget [a] § compresſione cum genibus, & fortitudine, sicut est operatio balneatorum, & ponantur super eam§ cum fortitudine, aut faciat ipsum iacere super uentrem suum, & stet super eum cũ calcaneis suis, aut fricet ipsum cum [b]§aliobich fricatione asini lilfazaracti. § Quòd si res fuerit uehementior illa,& fuerit recẽs, dixit Hippo. quòd oportet ut sumatur lignum, cuius longitudo & latitudo sit tantæ quantitatis, quæ capiat infirmum, [c] § & terminetur ita, ut sit§ secundum hanc mensuram propè parietem [d] § extensum§ ad latus parietis in longitudine: & non sit elongatio eius à pariete plus quantitate unius pedis: & ponatur super ipsum stratus planus ad corpus infirmi, deinde balneetur,& [e]§applanetur super lignum, aut super podiale § super faciem suam: deinde inuoluantur super pectus infirmi ligaturę amplæ duabus uicibus: & earum extremitates egrediantur de subascellis, & ligentur inter duas spatulas. & ligentur extremitates ligaturarum latarum ad lignum longum simile [f] § manubrio mortarij; & eleuetur hoc lignum super lignum positum, aut podiale: § & detur ministro stanti apud caput infirmi, ut teneat ipsum [g] § ut fiat extremitas inferior inuoluta ad§aliquid, & extendatur superior, quæ est apud caput, in hora, qua oportet, & fiat per illud extensio: & ligentur iterum pedes ambo simul cum ligatura ampla alia super genua: & supra [h] § duas spatulas iterum, ligando iterum loca quæ eleuantur ex loco, § in quo aggregantur duæ coxæ cum ligamento alio, & aggregentur extremitates horum ligamentorum, & ligentur ad lignum aliquod simile manubrio mortarij, sicut est lignum cuius præcesſit narratio,& [i] § eleua ipsum apud extremitatem ligni primi: § deinde præcipe ministris, ut extendant [k] § cum hoc ligno§ extensione, quæ fit secundum contrariũ. Et de hominibus sunt, qui faciunt hanc extensio nem cum instrumentis,& sunt [l] § sicut sagittæ super lignum erectum apud extremitatem huius ligni magni, aut podialis. s. duas extremitates, quæ sequuntur caput,& pedes: & quando reuoluuntur illæ sagittæ, inuoluuntur § cum eis ligaturæ, quæ extenduntur. Et oportet, ut quando fit extensio, [m] § impulsio fiat apud§gibbositatem cum radice uolarum manuum. Quòd si fuerit nobis necesse sedere super ipsum, faciemus illud,& non timebimus aliquid. Et si non æquatur spondilis cum istis rebus, & infirmus fuerit tolerans compresſionem, tunc oportet ut concauetur fouea in pariete, qui est propinquius, [n] §cum§ longitudine similis canali, [o] § recipiens gibbositatem cum mensura, quæ sit longitudo foueæ § quantitas unius brachij: & non sit altior spondili infirmi, neque inferior ea plurimum: imò oportet ut iam primum sit facta. Verùm ad hanc ægritudinem, ad quam diximus in principio, ut sit lignum positum propè parietem, deinde sumatur tabula æqualis mensuræ, & ponatur una extremitatum eius in foueam, quæ est in pariete, & ponatur medium[p]§loci, qui consequitur ex ea§ super gibbositatem, deinde impellatur extremitas eius alia inferius, donec uideas quòd spondilis iã æquata est æquatione manifesta. Et Hipp. quidẽ iam dixit, quòd[q]§ concauatio§ sola absque tabula rectificat hanc rem. Et dixit iterum, q̃ compresſio cum tabula sola facit illud. Quòd si illud est uerùm, tunc non est[r]§posſibile, §ut administretur extensio, quam diximus[s]†§ §in principio speciei, quæ nominatur separatio spondilium ad anteriora absque compresſione. Et oportet post æquationem ut administres tabulam de ligno, cuius latitudo sit quãtitas trium digitorum, & eius longitudo quantitas, quæ comprehendit gibbositatem,& quoddam[t] §partis sani:§ & inuoluantur super eam panni linei, aut stupa incisa, ut non sit dura:& ponatur super[u]§gibbositatem, §& ligetur cum ligamento, quod est necessarium: & administretur infirmo cibus subtilis. Et si remanserit post illud residuum ex gibbositate, tunc oportet administrare curationem, quæ fit cum medicinis quæ mollificant,& leniunt cum administratione tabulæ, quam narrauimus tempore longo. Et quidam homines administrant tabulam de plumbo. Et si dislocatur ad unum duorum laterum, æquatur cum hastella, aut hastellis duabus, & stringitur. In facta uerò ex hoc in collo ad posteriora,& est illa quæ curatur, oportet ut resupinetur infirmus: deinde extendatur caput eius ad superiora cum facilitate,& æquetur spondilis eius cum cõ presſione,& abstersione:& quando æquatur, ponatur super eam emplastrum confortatiuum: & uela super ipsum cum pannis, & stringe desuper hastellam cum mensura colli, & lõgitudine eius, & liga eam ad caput &[x]§adiutorium§, ita ut non cadat ligamentum ad guttur,& soluatur in numero dierum,& ponantur, fila cum quibus stringis secundum formam uittarum, ex marginibus pannorum, quoniam illa quę rotundantur, lædunt.

a B. ut genib⁹ teneantur vel amplectentur sicut operantur balneatores, & onerent vel aggrauent super eum
b B. algiuich cum fortitudine fricatiõe vel compresſione quam faciunt pistores lelfarzadache
c B. aut fiat tabula aut capsa
d B. extensa
e B. extendatur infirmus super lignum prædictum aut super fundum capsæ prædictæ & extendatur
f B. manubrio seu pistello mortarij,& stet hoc lignũ super terram stans apud extremitatẽ ligni supradicti situati in loco suo aut apud extremitatem capsæ prædictæ
g B. ita ut sit extremitas inferior firmata super
h B. duos calcaneos & iterũ ligentur loca q̃ eleuant ex loco vel q̃ sunt supra locum
i B. stet ipsum
k B. hoc lignũ
l B. baculi qui voluuntur super lignũ stans vel erectum apud extremitates ligni magni supradicti aut capsæ supr dictæ .s. apud extremitates q̃ sunt iuxta pedes & caput, & quãdo reuoluuntur illi baculi reuoluuntur
quod extremitatem ligni vel capsæ supradictæ quæ vicinãt pedibus infirmi sicut posuimus in ligno primo
m B. eius sic ut impellãtur spõdylia gibbosa vel facientia
n B. in
o B. opposito gibbositati cũ mensura & sit quãtitas foueæ uel canalis.
p B. eius
q B. extensis
r B. malum
s †B. hic
t B. Alia litera & quoddã spondyle sanum
u B. spondylia
x B. pectus

De dislocatione alhosos. i. iuncturæ osſis caudæ. Cap. 23.

ALhoſos, quando diſlocatur, tunc illud ſcitur ſenſu. Sed & magnitudinem diſlocationis ſcies per ſenſum iterum: & ꝙ æger nõ expandit pedem, neque in loco diſlocationis neque apud genu, imò eſt plicatio genu ei laborioſior. Regimen uerò illius eſt, quoniam quum uis æquare illud, oportet ut intromittas medium digitum in anum, uſquequo opponatur loco: deinde preme cum eo ad ſuperiora cum fortitudine: & obſerua cum manu tua alia locum alhoſos, donec æques ipsũ: deinde emplaſtra ipſum, & ſtringe: & æger minoret cibum, & [a] minorabitur e‑ geſtio: & ſumat cum hoc quod leniat naturam.

a B. minoretur

De dislocatione anchæ. Cap. 24.

COxæ quandoque accidit ſimile ei, quod accidit adiutorio de diſlocatione ad inferiora, ſicut mollificare. Et non eſt poſſibile ſi diſlocatur coxa, ut expãdatut pes, neque iuxta diſlocationem, neque apud genu: imò eſt illud in genu magis prauum. Et eius quidem diſlocatio quandoque fit ad interiora: & quandoque fit ad exteriora. Verùm plurimum diſlocationis eius eſt ad exteriora: & minoratur eius diſlocatio ad interiora. Et diſlocatur iterum ad interiora, & ad poſteriora, & per illas eaſdem cauſas. Et quando accidit in diſpoſitione partus [a] ſtrictura ſuper embryonem, quod diſlocatur illæ pes; tunc facit eũ habere crus minutum, deficiens à delatione corporis: quare debilitatur, & non [b] corrumpitur.

a B. aut ſciſsio ne uentris matris mortuæ à qua extrahitur embrio unde efficitur ille pes habens crus ſubtile
b B. creſcit vel non fortificat

De ſignis. Cap. 25.

ACcidit ex diſlocatione anchæ ad interiora, ut uideas pedem diſlocatum longiorẽ altero, & genu eminentius: & non poteſt duplicare pedem ſuum apud inguẽ inflatum, apoſtematum, quoniam caput coxæ iam intrauit in ipſum. Et ſi diſlocatur ad exteriora, abbreuiatur pes; & apparet in inguine profunditas; & accidit in eo, quod opponitur ei à poſterioribus, eminẽtia, & inflatio; & genu eſt quaſi ipſum ſit ſubmerſum ad interiora. Et ſi diſlocatur ad anteriora, pes eſt longior: & eſt poſsibile infirmo ut expandat crus ſuum, & non ſit ei poſsibile, ut plicet ipſum niſi cum dolore: & non præparatur ei deambulatio penitus: & ſi uult ambulare, ambulat ſup calcaneum; & accidit ei multoties ex hoc ut apoſtemetur inguẽ eius, & retineatur eius urina. Et ſi diſlocatur ad poſteriora, abbreuiatur pes eius, & fit ſuper eum expanſio difficilis [a] : † & apparet in ipſius inguine mollificatio: & eſt caput coxæ decliue ad [b] obliquationem.

a † B. & conſtrictio ſimul uerũ quandoque plicatur crus cum plicatione coxæ ad inguina
b B. alhaſagi

De cura. Cap. 26.

OPortet, ut ad curandum ſit feſtinatio, nam ſi non redit ueIociter, fortaſſe effundẽtur ad eam humiditates, & putreſient, & perducent ad corruptionem membri totius, & ſequetur illud de timore id quod ſcis. Regimen uerò diſlocationis coxæ ad inferiora, eſt ut extendas pedem: deinde fac eum redire cum uehementia poſtquam moueris cum dextra & ſiniſtra, donec opponatur ei ad quod redit: [a] † & pone pedi quaſi ſtaſam, & ſtringe ſuper crus, deinde ſtringe ſuper coxam, & ſuper genu ſtrictura quæ ſeruet eam: deinde ſuſpendatur ex humero ſuſpẽſione, ne ſit poſsibile cruri cum hoc ut extendatur: Quando uerò diſlocatur ad interiora, tunc præcipitur ut [b] flectat genua, & teneat eum homo fortis ex latere emunctorio, & capiat reſtaurator manu ſua caput coxę apud genu, & trahat ipſum ad interiora, ita ut impellat extremitatem aliam, & impellat ipſum impulſione tendente ad ſuperiora, & exteriora. Et ſi adiuuat eum alius ab extremitate alia, ex contrario motus eius, & iam ligauit eam cum uitta, aut cum fune; erit bene: deinde ligetur cum ligamento. Verùm quando diſlocatur ad exteriora, oportet tunc, ut [c] firmet reſtaurator extremitatem coxæ, quæ eſt apud genu: & moueat eam ex contrario motus prædicti; & ſit alius tenens ab extremitate alia mouens eã ex contrario motus primi: & iam ligauit uittam, aut funem. Et in illa, quæ eſt ex illo ad anteriora, aut poſteriora, ſtringat reſtaurator radicem coxę cum ligatura lata, & capiat ſuper humerũ ad partem, quæ oportet ſecũdum declinationem diſlocationis: & accipiant uiri duas extremitates ligaturæ amplæ; deinde extendant eam omnes ſimul extenſione, qua ſuſpendant infirmum in aere. Et cum huiuſmodi iterum eſt poſsibile, ut redeant modi prædicti ad rectificationem: & medicant eam quandoque cum [d] hibrem. & modus illius eſt ſecundum ꝙ retulit de eo quidam eorum, & bene egit: inquit, oportet ut caues foueam longã in ligno toto ſimilem [e] aquæ ductibus, & non ſit longitudo foueæ, & profunditas eius plus quã titate [f] trium digitorum, & non ſit [g] longitudo eorum ad inuicem plus quatuor digitis, & ponatur extremitas [h] althibrem in partem illius foueæ [i], & ſuſtentent cum eo, & fit impulſio eius ad partem ad quam oportet impellere, & oportet ut [k] ſuſtenteutur in medio ligni magni [l] aut podialis lignum aliud erectum, cuius longitudo ſit quantitas unius pedis, & groſsitudo eius quantitas manubrij foſſorij, ut quando reſupinat [m] ſuper dorſum reuoluatur hoc lignum in eo quod eſt inter alhahafegi & caput coxæ, quoniam prohibet ſequi illud quod extendit ipſum à parte pedum, licèt illud iterum multoties indigeat extenſione quæ fit à ſuperioribus. Et cum hoc [n], † quum corpus impellitur ad inferiora, impellit hoc lignum caput anchæ ad exteriora: & oportet ut ſit [o] manus ad inferiora ſecũdum modum, quem diximus ante hoc, præcipuè ex pede. Quòd ſi caput coxæ non ingreditur per hanc ſpeciem curationis, tunc oportet ut auferatur lignũ erectum ſuſtentatum: & ut figãtur duo ligna alia [p] ſuper duo domicilia loci illius ligni. ſ. in omni latere eius lignum, ut ſint ſicut poſtes portæ, & non ſit unumquodque eorum minus pede: deinde equitet ſuper ea lignum aliud, ſicut equitat lignum ſcalæ, ut fit figura [q] ſex lignorum, ſimilis literæ, quæ nominatur græcè [r] bitaneu, hæc. n. figura fit quum ponitur lignum [ſ] trinum in medio inferius duobus extremis parumper: deinde oportet ut reſupinetur infirmus ſuper latus ſanũ & extendat coxam ſanam in eo, quod eſt inter hos

a † B. & accipiatur faſcia fortis aut cingulum, latum
b B. infirmus ſtãdo flectat caput & humeros
c B. capiat firmiter
d B. albiram
e B. canali
f B. quatuor
g B. elongatio
h B. albiram
i B. cum qua ſuſtentatur ſeu firmatur
k B. figatur
l B. habentis ſoueas prædictas in B. æger ſup dorſum, ſit hoc lignum ſtans inter alhafagi & caput coxæ circa quod lignum infirmus in girum vertitur, quoniam tale lignum prohibet corpus infirmi ne ſequatur extenſionem quæ fit in partibus pedum ipſius & ſecundum plurimum non indiget extenſione quæ fit ad ſuperiora licet quãdoque fiat illud etiam
n † B. quoniam
o B. extenſio
p B. à latere
q B. trium
r B. itha
ſ B. tertium

hos duos postes, sub ligno quod est simile gradui scalæ, & ponatur coxa infirma super hunc postem, ut sit caput coxæ equitãs super ipsum, post quam expansi fuerint super postes panni plicati plicatione plurima, ut non lædat postis coxam: postea sumatur lignum aliud æqualis latitudinis, cuius longitudo sit tantæ quantitatis, quæ comprehendat ex capite coxæ usque ad locum calcanei, & ponatur in longitudine sub coxa ab interiori parte, ut retineat caput coxæ ad calcaneum [t] † § § & ligetur cum eo; deinde administretur [u] † § § in gibbositate. [x] § Verùm § secundum q̄ diximus in eo quod præcessit, [y] † § § oportet tunc ut extendatur crus ad inferiora cum ligno ligato cum eo, ut redeat caput coxæ ad locum suum cũ hac extensione uehementi. Et est iterum modus alius, cum quo ingreditur caput coxæ absque extensione infirmi super lignum: & est modus quẽ laudat Hipp. & ille existimat, q̄ oportet ut ligentur manus infirmi simul cum ligamẽto lato, leni: & ligentur pedes eius ambo cum ligamẽto lato, forti, leni, super duos calcaneos, & super duo genua: & sit longitudo cuiusque eorum à compari suo quantitas quatuor digitorum: & sit crus infirmum extensum plus altero quantitate duorum digitorum: & suspendatur infirmus super caput, & sit elongatio eius à terra quantitas duorum cubitorum: deinde [x] § currat adolescens habens experientiam, puber § cum brachijs suis, [a] § & extrahat § coxam infirmam in grossiore loco eius ubi est caput coxæ iterum: & suspendatur cum infirmo subito nam iũctura quum factum fuerit illud [b] § cũ ea, § ingredietur ad locũ cum [c] § quolibet studio. § et iste quidem modus est facilior alijs, quoniam non indiget operatione plurima. Verùm plures medicantium non bene operantur in eo, quoniã ipsi spernunt eum propter suam facilitatem. Et si fit dislocatio coxæ ad exteriora, tunc oportet ut extendatur infirmus secundum q̄ diximus cum [d] § hac ligatura, quæ est super alhahafegi inguinis § & furculam, secundum q̄ diximus, deinde est necessarium medicanti, ut [e] § euellet cum thibrem § de foris ad interiora, postquam posuerit extremitatem [f] § thibrem in aliqua parte foueæ quam diximus ut strĩgat § super eam. Et sint aliqui ministrorum ex parte coxæ sanæ impellentes iterum: & opponatur impulsio, ut non impellatur plurimũ. Et quum dislocatio est ad anteriora, tunc oportet ut extendatur infirmus, deinde ponat uir fortis radicem uolæ manus suæ dextræ super inguẽ infirmi, & coarctet ipsum cum manu altera, & ipse cum hoc ponat coarctationem extensam ad inferiora ad partem genu. Et quando dislocatio est ad posteriora, tunc non oportet ut extendatur infirmus ad inferiora, eleuatus super terram: imò oportet ut sit positus super aliquid durum, sicut oportet, [g] § ut § sit iterum quando separatur ancha eius ad exteriora, sicut dixi in gibbositate: oportet ergo ut extendatur infirmus super lignum, aut podiale super faciem suam, & sint ligamenta stricta non super coxam, imò super crus, sicut diximus nuper. Et oportet iterum administrare cõ pressionem cum tabula, & super [h] § alhahafegi, § & locum, ad quem egreditur iunctura. Hic est sermo noster in speciebus dislocationis, quæ accidit anchæ ex causa manifesta antecedente illud: uerũ quia quandoque dislocatur coxa propter multitudinem humiditatis accidentis ei, sicut dislocatur spatula, oportet tunc ut administretur cauterium, sicut diximus in loco, in quo diximus hoc cauterium.

t B. uel clauiculam calcanei
u † B. extensio aut cum ligno quod est simile pistello mortarij secũdum q̄ administratur
x B. aut
y † B. &

x B. amplectat̃ seruitor habens experientiam iuuenis fortis
a —— B.
b —— B.
c B. adiutorio trahentis ad inferiora

d B. tensione ligaturæ quæ est super alafagi & super inguina
e B. impellat cum albiram
f B. albiram in aliqua ex foueis quas dixim⁹ ut firmetur vel substentetur

g B. aut

h B. alhafagi & super nates

De dislocatione genu. *Cap.* 27.

GEnu est uelocis dislocationis: fortasse. n. dislocatur absque causa præter deambulationem uelocem, aut lubricat parum: sicut carnalis multoties dislocatur absque causa præter saltum. Et genu quidem dislocatur ad omnem partem, nisi ad anteriorem propter rotulam, & adiutorium eius.

De cura. *Cap.* 28.

SEdeat infirmus super sedem propinquam terræ, & eleuentur pedes eius parumper: deinde extendat uir fortis manum suam desuper & de subtus extensione forti: & reducat restaurator iuncturam ad dispositionem suam secundum iudicium dislocationis uniuersalis, & liget eam.

De dislocatione areffatu, & est rotula genu. *Cap.* 29.

QVando accidit ei dislocatio, oportet ut pes planè ponatur in terra, & reducatur rotula: deinde impleatur curuatura geniculi pannis prohibentibus à duplicatione, & ponantur desuper hastellæ resistentes ei in parte, ad quam declinat. Quum ergo restringitur, & adhæret, nõ duplicetur genu cũ festinatione, sed paulatim, donec alleuietur.

De dislocatione iuncturæ tali apud [a] § *calcaneum.* § *Cap.* 30.

a B. clauiculam

DIslocatur [b] § calcaneus: § indiget ergo, si dislocatur, extensione forti, & curatione uehementi, & impulsione cum fortitudine ut redeat. Deinde oportet ut dimittat deambulationem circiter. xl. dies, ut non dislocetur secundo. In separatione uerò pauca sufficit quælibet extẽsio, deinde reducatur. Et quando complete dislocatur, tunc oportet [c] † § § ut reducatur secundum quòd dicunt antiqui. inquiunt, oportet ut extendatur infirmus super dorsum suum super terrã, & [d] § ab eo quod est inter coxas eius apud alahafegi sit paxillus longus § intrans in profunditatem terræ, non permittens corpus eius moueri, quũ [e] § procedit pes § eius ad inferiora: imò oportet ut figatur iste paxillus antequam resupinetur infirmus. Quòd si præsens tibi fuerit lignum magnũ [f] † § § in cuius medio [g] § diximus esse § aliud lignum fixum; tunc oportebit ut fiat extensio super hoc lignum: & oportet ut sit minister tenens coxam, & extendens eam, & minister alius extendens pedem, aut manibus suis, aut ligamento secundum contrarium extensionis ministri primi: & æquet medicus manu separationem, & teneat minister alius pedem alium ad inferiora. Et oportet post æquationem ut ligetur ligamentis fortibus, & uadat cum parte ligamenti ad pectinem pedis, & cum parte eius ad [h] § calcaneum, §

b B. alchab
c † B. si est dislocatio vehemens non obediens
d B. figat̃ inter coxas ei⁹ apud alhafagi paxillus longus seu baculus longus fortis
e B. trahuntur pedes
f † B. concauatũ quod diximus
g B. fit
h B. clauiculã calcanei

neum,ʒ& ligetur illic. Et oportet ut caueatur ex neruis,qui sunt supra talum posterius, ut non sit super eos ligatura uehemens, & ut prohibeatur infirmus à deambulatione.xl.diebus:& isti, si conantur ambulare[i] ʒante,non sanantur secundum complementum, & dissoluitur ʒ in eis membrum & corrumpitur curatio. Quòd si separatur os tali ex saltu:nam illud accidit multoties; aut accidat huic membro apostema calidum:oportet tũc ut præparetur hoc membrum cum resupinatione infirmi super faciem suam,& extensione membri,& æquatione eius,& cum embrochis,quæ sedant apostemata calida : & administratione ligamentorum fortium;& ut quiescat infirmus,& nõ moueatur donec rectificetur membrum integrè. Et ligatura quidem[k] ʒtali ʒ oportet ut sit[l] ʒadʒ digitos,& dimittatur[m] ʒtalusʒ apertus.

i B.antequam sanentur secundum cõplementum recidiuant vel iterum dislocatur

k B. clauiculæ

l B.versus

m B. calcaneus

De dislocatione osis pedis. Cap. 31.

EIus regimen est proximum regimini dislocationis osis[a] ʒcalcanei,ʒ & fortasse sufficit ut æques,ita,ut[b] ʒcalcesʒ cum pede tuo super ipsum panno existente inter ea, donec æquetur:deinde emplastra,& stringe secundum modũ quem scis.

a B. vole man⁹

b B.vel premas

Tractatus secundus

De radicibus uniuersalibus in fractura.

Sermo uniuersalis in fractura. Cap. 1.

FRACTVRA est solutio continuitatis propria osibus. Et accidit quandoque[a] ʒ sparsa: & quandoque non est sparsa, & quandoque accidit æqualis, & quandoque accidit scissa ʒ. Et æqualis quandoque accidit in latitudine: & quandoque accidit in longitudine. Et cadens in latitudine quandoque accidit[b] ʒ diuisa, & quandoque accidit non diuisa. Et cadens in longitudine est diuisio & alcasim quę nõ accidit separata.ʒ Et quidam nominauerunt species fracturæ nominibus suis, dicentes fracturam magnam incedentem in latitudine & profunditate[c] ʒ raphanalem ʒ & hastalem,& arundinalem. Et dicentes incedentem in longitudine,fracturam linealem. Et dicentes incedentem in latitudine cum longitudine,lunalem,& nerualem. Et illa quæ est paruarum partium[d] ʒ unam sauchiem,& alierusiem cũ alhuberien ʒ Et quando fractura completur,non est posibile ut remaneant duo ossa,secundum quod necesse est inter ea de oppositione secũdum præparationem continuitatis naturalis: imò separantur necessario ab oppositione. Et similiter separatio faciens accidere pũcturam necessario in eo quod continetur de uelaminibus,& carne:[e] ʒquare accidit dolor sequens eam. Et quãdo est æquatioʒ rotunda,sine frustis[f], ʒ conuertiturʒ membrũ cum facilitate. Et ut declinet fractura ad exteriora secundum quòd dixit Hipp. melius est quàm ut declinet ad interiora,quoniam illud,quod occurrit ei de neruis illic, est plus : quare lædit. Et

a B. quædã ex ea separans partes ossis adinuicem separatione totali & nominatur quando partes eius fuerint valde paruæ cõtritio. Et quandoque accidit non separans partes osis adinuicẽ separatione totali. & quæ non est separans partes osis ad inuicẽ separatione totali quandoque accidit æqualis & quãdoque accidit ratificata

b B. totaliter diuidens vel separans, & qñq; non totaliter diuidens. & cadẽs in longitudine q̃ est alsedha & alchasem nõ cadit totaliter diuidens

c B. Alia litera raphali

d B nominatur alsuichi & algierisi & alhauari.

e B. & dolor ad quem sequitur apostema. & qñ est fractura totaliter diuidens

f B.restauratur

quando cadit fractura apud iuncturam,&[g] † ʒ

ʒ restauratur, remanet motus difficilis propter duritiem, &[h] ʒ rasbadij quod accidit indiget spatio donec declaretur. ʒ Et illud quidem prauius accidit in iuncturis osium paruorum. Et de illo iterum est, ubi est iunctura in creatione strictior,sicut est iũctura[i] ʒ cauillæ.ʒ Et fractura prauioris incarnationis,& unionis est illa, quæ est secundum rotunditatem: deinde illa,quæ declinat : non enim adhæret nisi super ipsum prolongetur ligatura habens fabricationem mirabilem tempore longisimo: & sumat ex cibis,& medicinis :[k] ʒ & ex eo quod mittit sanguinem ad illam partem, ʒ secundum quòd dicemus. Et deterior fractura osium est ad interiora,non ad exteriora secundum quòd dicitur. Et quod dicitur de incisione medullæ,& interficit,est intentio cui nõ est utilitas : medulla enim habet lenitatem & uiscositatem, & nõ inciditur. Et quandoque accidunt cum fractura accidentia, sicut uulnera, & fluxus sanguinis, & apostema,& attritio eius quod circundat eam ex carne; quę si non[l] ʒ præparetur ʒ cum prohibitione putrefactionis,aut scalpelletur; accidet ex eo corrosio. Et locus quidem fracturæ magnorum scitur per dolorem, & per[m] ʒ casum. ʒ Fracturæ uerò puerorum paruorum apparent per dolorem, & apostema[n] : ʒ nam in ipsis accidunt plura iudicia restaurationis. Et quãdo ista ossa redeuntʒ ad situs suos, posibile est in infantibus, & qui sunt eis proximi ut[o] ʒ restauretur ei uillus ʒ uirtutis primæ in eis. in ætate uerò adolescentiæ, & quæ est post ipsam, non restauratur:imò currit super eam incarnatio ex materia cartilaginosa,coniungens inter duo ossa de genere eius,quod facit currere[p] ʒ ærarius de duobus plumbisʒ super continuationem æris,& aliorum. Et ossa magis inobedientia ad restaurationem faciendam est adiutorium, deinde brachium. Amplius furcula,quando frangitur ad interiora, praua fit eius cura. Et fractura fœdior in duobus focilibus est fractura focilis inferioris eorũ,sicut dictum est in dislocatione. Res autem coxæ, & cruris est facilior; quoniã restauratio non prohibet ea à dilatione. Et membra quidem diuersificantur in spatio restaurationis uerbi gratia, quoniam nasus restauratur secundum quòd dicitur,ĩ.x. & costa ĩ.xx.& ulna in eo quod approximat à. xxx. usque ad.xl. & coxa ĩ.l.& fortasse extenditur longè, donec restauratur coxa usque ad mẽses tres,aut quatuor, & quod est supra hoc. Et ut declinet membrum in[q] ʒfirmationeʒ restaurationis ad uentrem eius, melius est, quàm ut declinet ad dorsum ipsius, quoniã fit declinatio eius in latere[r] ʒ urinæ. ʒ Et causæ,propter quas non restauratur os,sunt multitudo embrochationis aquæ : & multitudo solutionis ligamentorum,& ligationis eorum: aut festinatio in motu : aut paucitas sanguinis absolutè: aut paucitas sanguinis uiscosi in corpore : & ꝓpter illud minoratur restauratio fracturæ cholericorum,& conualescentium. Et de illis,quæ significant restauratiõnẽ, est apparitio sanguinis, qui uidetur quasi ipse sit superfluitas,quam expel

g †B.facti sunt margines qui sunt super nocram osium,& super concauitatem ipsorum in qua recipit bucellatio seu additamentum iuncturæ efficit iunctura illa ꝑparata ad dislocationẽ. Et qñ cadit fractura apud iũcturã &

h †B. rosbot seu carnem callosam q̃ indiget tempore donec leniatur

i B. clauiculæ

k B. q̃ præparant sanguinem ad illam rem

l B.regatur

m B. aduentũ causarũ fracturæ & per tactũ manuum

n B. & rubedinem Capitulũ iudicia restaurationis & eius cõtrarij. Ossa fracta quũ redeũt ad loca sua vel

o B. restaurentur

pp remanẽtiã

p B. faber de plumbo

q B. in errore

r B.grauitatis

sit natura ex multitudine sua, cum studio ad fracturam.

ANNOT.

Habes & de fracturis libros ex Hippocrate cum Galeni Commentarijs. Scripsit & Paulus lib. 6. Plura & Celsus lib. 8. Hic fusißime & distincte totam rem amplectitur. quam etiam in paruum libellum ex his omnibus collegit doctißime TAGAVLTIVS.

Cap. 91. & deinceps.

De radicibus restaurationis, & ligaturæ. Cap. 2.

Restaurationis basis est extẽsio mẽbri cum quantitate, quæ oportet: Nam additio in ea spasmat, & læsionem facit, & proueniũt ex ea febres; & quandoque accidit ex ea mollificatio. Et illud quidem in corporibus humidis est minoris nocumenti propter obedientiã eorũ ad extensionem. Et diminutio eius prohibet bonitatem consolidationis, & ordinis, & [a] §quod§ in dislocatione, & fractura est æquale. Quod ergo extenditur secundum modum qui oportet, est ubi fit occupatio cum præparatione duorum ossium secundum rectitudinem, & positionem puluillorum, & ligamẽtorum secundum quòd oportet: & cooperire ea hastellis, & cooperire hastellas ligamentis. Et oportet, ut quiescat membrum quantum est possibile, nisi quandoque secundum quantitatem quam tolerat, quum non fuerit nocumentum & apostema, ut non moriatur natura membri. Et oportet ut caueatur doloratio uehemens apud extensionem, & stricturam in fractura, & dislocatione simul. Et [b] § similiter illud, quod§ accidit ex strictura uehementi, & tardatio ne solutionis, [c] §quoniam illud perducit ad hoc§ ut moriatur illud membrum, & putrefiat, & fit necessarium abscindere ipsum. Et intentio in plurimo restaurationis est, ut eueniat alrosboth in eis, quæ non sunt sicut ossa capitis: nam super ea non oritur altrosboth; quare oportet ut præparetur ita, ut non eueniat [d] † § § siccum, neque paucum, [e] §& iterum§ grossum plurimum pertransiens mensuram. Et [f] §de sicco est, q magnitudo§ eius diuersificatur secundum mẽbrum, & quantitatem fracturæ, in magnitudine sua, aut multitudine ipsius; aut in contrarijs ambarum. Et tu quidem scies in [g] § diminutione, quod oportet fieri in illo, quasi§ apud rememorationem ciborum, & apud rememorationẽ fracturæ. Et oportet quum accidit alrosboth ut prohibeatur à motibus comprimentibus, & coitu, & ira, & iracundia; quoniam [h] §adurunt sanguinem, & fugit locum calidum, & sanguis quærit§ frigidum. Et adiuuatur cum emplastris fortibus, stipticis, in quibus est caliditas quædam, & glutinatio: & ponantur in eis quæ sunt sicut [i] §

§ nux cupresi, & dragacanthum, & medicinæ quæ sunt ad rupturam. Et quando accidit fracturæ, ut non restauretur restauratione, de qua curatur; tunc fiat in ea quiddam simile fricationi in ulceribus, quæ non sanantur; & est ut fricetur utrisque manibus, donec auferatur uiscositas uilis, debilis, quæ est quasi ipsa non sit aliquid: quare accidit ut eleuetur in locum, & impellatur ad ipsum sanguis bonus, nouus, & coaguletur super ipsum rosboth forte. Et multoties quidẽ [k] §egrediuntur, & alteratur color ossis, res similes corticibus, & squamis propter fricationem, § & super huiusmodi non ponantur hastellæ: imò si fuerit necessarium, sufficiat ligatura bona. Et quando aggregantur fractura, & uulnera, tunc nõ est possibile ut differatur restauratio, usquequo sanentur uulnera: os enim induratur, & non recipit restaurationem, nisi cum prauitate, & extẽsione uehementi, & dispositionibus maximis. Et cũ hoc, quando accidunt cum uulnere dolores, & apostema, in quibus est timor; tunc ut [l] § torquatur§ mẽbrũ, melius est, quàm ut accidat timor magnus: quare oportet ut in huiusmodi fractura non perueniatur ad ultimum in re restaurationis. Et quando est cũ fractura attritio, est cũ illo timor in corrosione membri: quare oportet ut scalpelletur locus ad hoc ut egrediatur sanguis; quoniã in ipso est timor, & est ut moriatur membrũ. Et si fluat sanguis, tũc oportet ut retineatur. Et multoties quidem fit necessarium propter timorem apostematis, & nocumentum uulneris, ut facias aliud quàm sit necessarium de curatione mẽbri: quare phlebotomas, & soluis uentrem, & subtilias cibum. Et quandoque accidit ex strictura, pruritus: & est necessarium ut soluatur, aut embrochetur membrum cum aqua calida, donec resoluantur humiditates mordicatiuæ. Et Hipp. quidem præcipit ei, qui restauratur, ut sugat aliquid de elleboro in illa hora: & fuit eius intentio ut trahantur materiæ ad interiora: & Gal. prohibet hoc, imò præcipit ut bibatur agaricũ. Quòd si fuerit necessarium, tunc detur aliquid de syrupo acetoso, in quo sit uirtus [m] § acuta § & dicitur q illud fuit in tempore Hipp. Et [n] § superfluitas quæ est§ inter duo tempora, est mirabilis. Et quũ uolueris facere restaurationem, deinde dolet, & inquietat; tunc rectius est ut dimittas illud: & extrahe illud quod redire fecisti: fortasse enim remouebis per illud infirmum à doloribus. In fractura autem in longitudine sufficit, ut membrũ adhæreat cum strictura uehementi, & uehementiore, quàm in alijs, in cuius compresione ultimatio fiat ad anteriora. In fractura autem, quæ est [o] § in osse, § oportet ut duo ossa stent secundũ rectitudinem in fine, qui possibilis est, obseruando illud ex parte situs partium sanarum: & considera an sit oppositio osis huius ad suum compar osis alterius, deinde restaura, & obserua: [p] § nam inter illud sunt res de illis sicut § frusta, & additiones, & de illis sunt uacuitates: Verùm frusta quando [q] § non decenter componuntur, soluunt inter os, & inter restaurationem. Et quando frangitur iterum, & remanent inter duas scissuras ossis, non permittunt ut adhæreat una earum alteri, & separantur: quare fit ulcus in quo super aggregatur uirus: § quare accidit inde, quòd ipsummet putrefit, & putrefacit membrum: Amplius unitio non fit fortis: fortis enim non fit, nisi quã do decenter continuantur frusta, & additiones in oppositione sua, quæ ei opponitur: est ergo necessaria extensio, postquam fuerit uerificata oppositio inter duo ossa, & inter additiones, & [r] § meatus qui deglutiunt § eas, & uerificata fuerit restauratio. Quum ergo extenderis, & opposueris, rectum est quum inuenis oppositionẽ uerificatam, ut mollifices extensionem paulatim, & obserues oppositionem, ut non declinet cum attractione,

a B.hoc

b B. multoties uidem

c B.paucitate curæ vel animaduersionis super illud

d †B.nutrimentum

e B.neq; etiam

f B.ex manifestis vel cogitatis est q magnificatio

g B. distinctionibus vel in capitulis illud quod oportet fieri in illis omnibus

h B. subtiliant sanguinem & abhorreat locũ calidum, & quærat locum

i †B.abel &

k B.cogit alteratio coloris ossis & impressio vel eleuatio corticũ & squamarum ut fiat fricatio

l B. remaneat dorsum

m B.ellebori

n B.nobilitas vel excellentia ipsius

o B. in latitudine

p B. inter illa res de quibus sunt

q B.non decenter componuntur mediante vel sunt prohibentia inter os & inter restaurationem & quando frangitur etiam cadunt inter scissuras ossis, quare non permittunt ut adhæreat una earũ alteri aut sunt remota quare dimittunt concauitatem in qua aggregatur continue uirus

r B. spatia quæ sunt sicut commissuræ q deglutiunt vel recipiunt

attractione: & obserues cũ manu tua dispositionem eius, quod decenter componitur: & si inueneris eminentiam, aut aliud, rectifica illud cum manu: deinde necessarium est ligamentum conseruans membrum secũdum quietem suam: non durum, quoniam dolere facit ualde: neque lene quoniam dimittit conseruationem: & de rebus, quæ earum est media, est melior. Et oportet ut sit ligamentum positum ad illud, ad quod est inclinatio, uehementius. Et si fractura est completa, tunc oportet ut æquetur æquatione stringente eam ex omni parte. Quòd si fractura fuerit in parte plus, oportebit ut sit strictura illic plus. Et si cum fractura fuerit aliquid ex frustis, ossibus paruis, tunc si fuerit lædens, dolorem faciens, tũc [f] § uade ad illud § cum rectificatione. quòd si nõ fuerit lędens, tunc non cures de eo, neque apponas manum. Quòd si, uerbi gratia, audita fuerit eius crepitatio, tunc speratur quòd currit super eam rosboth. Quum ergo [t] § securus fueris § de illo, tunc non oportet ut [u] § tardetur § res eius. Et quando accidit ex frustis disruptio carnis, nõ est tunc rectum occupari in dilatatione disruptionis, operatione stolidorum; sed est necesse, ut extendantur duo ossa ad duo latera secundum ultimum finẽ rectitudinis, ne sit tortuositas in eis, quoniam in tortuositate tũc est corruptio ossis. quum ergo extenderis ipsum, tunc redi ad frustum, & reduc ipsum, & stringe illud. Si autẽ non redit, tunc non dilates disruptionem: imò [x] § præsens sis ut uideas mensuram, qua indiges: & perfora in ea secundum quantitatem, qua ingrediatur in eam, frustum; & compone super ipsum frustum cutis lenis, super quod possit esse foramen spissum, & penetret frustum in ipsum: & preme super cutem, & manum, & compressione grauante eas ambas; & procedet os in foramine, processione ad radicem suam: deinde seretur cum serra operationis, § & est serra minuta, subtilis, acuta, sicut serra facientium pectines. Et fortasse perforatur radix, cuius [y] § perforatio est necessaria cum tripano, § faciendo foramina continua, accipiendo locum, [z] § cuius quæritur fractura: & illud non est auferens timorem, ubi est post os corpus nobile: licèt fortasse sit saluius, quàm instrumenta mouentia motu suo, aut sua collectione, aut incisione sua. Et quandoque ingeniatur ut ponatur tripanum super latitudinem substantiæ, non permittentem tripanum penetrare, nisi secundũ quantitatem adiuuantem: quare est tunc minoris nocumenti, quàm instrumenta mouentia. Et propter hoc oportet, ut sint apud restauratores ipsorum tripanorum species plures præparatæ. Et fortasse non apparet frustum, sed [a] § est necessarium ad intus illud § quod exsiccat, & retinet ipsum; deinde [b] § fieri § illud quod oportet. Quòd si fuerit frustum, aut petia ossium separatum, pũgens [c] § locum, & § dolorem faciens; tunc necesse est [d] § scindere, & uti regimine ad extrahendũ illud quod egreditur: & multoties oportet serra re illud. § Et quando fuerit illud, quod fractum est, [e] § comminutum, magnum, § & fuerit eius cõfractio, & comminutio plurima; tunc necesse erit ut extrahatur totum. Si autem fractura non fuerit cum comminutione, & fuerit dislocatio eius, & scissura capiens locum plurimum; tunc incide infirmiorem locum, & dimitte reliquum: quoniã non est nocumentum in eo; imò nocumentum in abscindendo totum est magnum.

f B. obuia ei

t B. non sperat

u B. dimittatur

x B. sit præsens tibi filtrum seu pannus grossus mollis quantitate qua indiget & fac foramen in eo secundum mensuram qua ingrediatur inuidia in eo frustum ossis & superpone super ipsum filtrum frustum cutis vel corij leuis quantitate ipsius, & fiat foramen in eo sicut est foramen illius. s. filtri & in eo penetret frustũ ossis & comprimatur super cutem vel corium, & filtrum compressione premente ea ambo ad inferiora, & procedat os vel egrediatur os in foramine processione vel egressione qua os egrediatur usq; ad radicem suã deinde serretur os cũ serra cõi vel cum serra qua cõiter faber lignarius operatur

y B. necessariũ est ut manifestetur vel vt abscindatur cum terebello

z B. à quo quæritur vt frangatur vel remoueatur frustum ossis, & illud non est absque timore

a B. ex necessitate fluit virulentia quare significatur per illã super frustum. & curetur illa virulentia cum eo

b B. fiat

c B. lacertum, aut

d B. regimine vti ad extrahendum illud quod egreditur, & serrandum illud quod oportet serrare.

e B. comminutum valde

De admonitione restaurationis Cap. 3.

NEcesse est restauratori, ut consideret inclinationẽ ossis; quoniam ipse inuenit apud partem ad quam inclinetur, gibbositatẽ: & apud partem à qua inclinatur, concauitatem. Et plurimum quidem intelligit illud cum tactu: & illud iterum quando dolor fit uehemẽs in parte, ad quam est inclinatio, & crepitatio, iterum significat illud: & super illud fabricet rem suam. Et est necessarium restauratori, ut [a] § extẽdat § manum suam super locum fracturæ in dispositione [b] § itineris § eius ad superiora, & inferiora cum facilitate, & subtilitate, donec si uiderit separationem, aut eminentiam, aut frustum, cognoscat ipsum, ut non liget uice altera, [c] § non secundum qꝫ § oportet: quoniam accidet contusio, aut dolor. Et non oportet ut confidas in æquatione sensata per manum ante complementum sanitatis: nam multoties occultat apostema contusionem, & torsionem. Quum ergo restaurator peruenit ad fracturam, & inuenit illud; si non exquisitè operatur in eo, deturpatur membrum: & si exquisitè operatur, perducit ad spasmum, & febrem prauam: ergo melius est ut dimittat illud, & non tangat ipsum. Quum ergo incipit peruenire ad restaurationem partis ossium, & [d] § non penetrat, oportet ut non uim faciat: § & faciat ipsam ingredi cum difficultate secundum omnem dispositionem, quoniam ingredietur super infirmum quod est maius, quàm ut remaneat os non æquatum. Et si [e] § dolet reditio, & rectificatio ualde, § & est possibile medico, ut reducat illud ad dispositionem fracturæ, tunc [f] § est delitiæ infirmo, & [g] § concupiscentia § magna. Et oportet ut restaurator festinet ad restaurandum illud quod fractũ est, & restauret in die suo; quoniam quanto plus elongatur, tanto est eius introitus difficilior, & nocumenta in ipso sunt plurima, & propè in ossibus, quæ circundãt lacerti, & nerui plures, sicut coxa. Et oportet ut adiuuet ad festinationem restaurationis cum causis [h] § in contrario causarũ oppositarum prædictarum: & prima est conglutinatio sanguinis uiscosi. §

a B. protrahat

b B. pcessionis

c B. secundum qꝫ non

d B. os est inobediens vel impediens & non prodest. s. curatio vel operatio, tunc non oportet ut laboret

e B. dolorem causat valde reditio, & rectificatio

f B. erunt

g B. quies

h B. quæ sunt oppositæ causis tardantibus ipsam prædictis. Et prima earũ est cum eo qđ generat sanguinem uiscosum

De præparatione restaurandi. Cap. 4.

OPortet, ut omni membro, quod tu restauras, sit præparatio conueniens, prohibens dolorem: & melior præparatio cum hoc est illa, quæ est ei per naturam: uerbi gratia, ut sit in manu [a] § ad furculã: & sit in pede ad illud quod impellit, § obseruãdo cõsuetudinẽ infirmi in hoc. Et sicut mẽbrum qđ oportet suspẽdi, oportet ut suspendatur scdm equalitatem; similiter mẽbrũ, cuius dispositio significat ne suspendatur: oportet ut sit eius accubitatio, & ipsius locus super rẽ planam,

a B. Alia litera alrnie ad pectꝰ & in pede declinatio ad tensionem

b B. firma vel adhærens alicui fiat
c B. eleuatio

planam, ut non ſuſpendatur pars eius, &[b] § reſtringatur § pars eius. Et ſuſpenſio quidem eſt mala omni reſtaurato: ſicut [c] § impulſio § ad ſuperiora eſt illi conueniens, dum prohibens non prohibet. Et quũ præparatio membri ſit ita, ut ſit alterius quàm oportet, aut magis infimum; inclinat membrum, & contorquet ipſum ſecundũ inclinationem ſuſpenſionis, & præparationis.

a B. puluillorũ

De qualitate ligamentorum, & [a] § haſtellarum. § C. 5.

OPortet, ut ſint panni ligamentorum mundi: nam ſordidus eſt durus, & facit dolorem. Et ſit ſubtilis, ut penetret res, ſi linitur ſuper ipſum. Et ſit leuis, ut non grauet ſuper membrum infimum. Et oportet, ut ligamenta capiant de loco ſano aliquid cui ſit quantitas: illud enim eſt magis tenens reſtauratos, quàm ut ſeparetur, & magis firmum: quamuis ſit neceſſarium, ut non ſit ſuperfluitas in illo; quoniam faciet ut membrum habeat meatus ſtrictos, non ſuſcipientes nutrimentum. Et iterum illud, quod admonuimus de ſtrictura, eſt magis exprimens humiditatẽ eſſuſam ad membrum infirmum, ad illud quod eſt lõginquius eo expellendo, & magis prohibens illud quod attrahit ad ipſum. Et ligamentum latum ad illud eſt melius, quóniam magis facit adhærere, & plus dilatans; uerùm ſecundum quòd poſsibile eſt in omni membro: nam illud quòd poſsibile eſt ex hoc in pectore, nõ eſt ſicut illud quod poſsibile eſt in manu, & quod non eſt ex membris latum: nam illud non eſt poſsibile in eo: imò quando lata eſt uitta, non fit bona eius ordinatio ſuper membrum ſimile illi: [b] § imò fit fœda § quapropter oportet ut ſit contẽtus de huiuſmodi in illa cuius amplitudo eſt trium digitorum, uſque ad quatuor: Et illa ſunt ſicut focile, & furcula, & ſicut illis ſimilia: nam non eſt in eis poſsibile illud: imò ſi non ligantur cum ſubtili, non eſt poſsibile: in furcula enim non conuenit lata. Et in huiuſmodi quidem eſt neceſſariũ multiplicare inuolutiones, ut ſtent loco dilatationis: Et uitta quæ inuoluitur, ſufficit ut ſit latitudo eius trium digitorum, aut quatuor, & longitudo ipſius trium cubitorum. Et puluillorum [c] § fortitudo § quandoque fit uehemens in adiutorio ligamentorum, ad faciẽdum adhærentiam: uerùm puluillorum ſunt duæ ſpecies: Vna earum eſt, in qua eſt intentio æquare concauitatem membri: & adhibeatur ſtudium, ut non cadant inter [d] § ea ambo foramen, § & ut non ſuperponantur ſuper poſitione diuerſa, & ut [e] § bucellentur cum eis ul cera, § Et altera eſt, in qua eſt intentio, ut cooperiat cum ea ligamentum, & æquat æquatione ſecundũ q̄ ſunt haſtellæ: & ligamentũ inferius prohibet materias: & ſecundum, torſionem: Et oportet ut ſint margines puluillorũ ubi poſsibile eſt: & illa quantitas exigit, ut ſit numerus [f] § puluillorum. § Et fortaſſe eſt neceſſarium adminiſtrare puluillos paruos, quos cooperit puluillus unus equans ſuper eos in lõgitudine ligamenti cadentis ſuper locum. Et ligamentum, quod nominatur habens duas facies, & habens duo capita; eſt illud quod adminiſtratur ita. ponatur medium panni cum quo conſeruatur æquatio loci infirmi ſuper locum ſuum, & ſit illud in medio [g] § alhadacati: deinde accipiat cum § unaquæque dua

Alia litera b —— B.

c B. vtilitas
d B. partes ei9 vacuitas ſeu concauitas
e B. repellatur cũ eis vicuitas
f B. ligatura ſtrictior in loco & mollior ĩ loco, & ut adhæreant cum ea haſtellæ adhærẽtia bona. Prima ergo ambarum eſt propter ligaturas & vittas & ſecunda pp haſtellas & ligamentum inferius prohibet materias & ſecundum prohibet torſionem, & oportet vt ſint puluilli facti ex marginibus tellæ ſeu ex tella firma forti, & leni ubi ſunt ligamenta fortiora, & vt ſuper equitent vel ſuperponantur
g B. panni deinde trahatur

rum medietatum ad partem diuerſam; & fiat in inuolutione earum cũ utriſque manibus ſimul, ſecundum quòd eſt famoſum, quod non eſt nobis neceſſarium exponere.

De qualitate ligamenti cum expoſitione, & diſtinctione. Cap. 6.

OPortet ut incipiatur cum ligamento à loco fracto, & ab eo ubi declinat ad os, & illic ſit uehementius ſtrictum: & ubi fractura eſt uehementior, oportet ut ſit ligamẽtum fortius. Et ad ultimum [a] † § § locus fracturæ, & locus à quo eſt neceſſarium expellere materias, & ut ſeruetur ſuper eã ſitus, [b] § & illud quidem ſecurat ab apoſtematione, imò fortaſſe reſoluit apoſtemationem: & eſt cum ſecuratione ab apoſtematione, & à putrefactione oſsis. iterũ illud quidem non confert § ad uirus, ſi generatur in ipſo oſſe perueniens ad medullam, & corrumpens medullam, & os. Et eſt neceſſarium ut frangatur, & ab eo diſcooperiatur: & ut fiant uiæ ad pus ad egrediendum. Et [c] § eſt melior locorum, cum defenſione eius quod uenit de eius genere, qui ſit, § licet membrum inferius quandoque expellat ad ſuperius ſuperfluitatem ſuam: quando ſuperius eſt debile. Et non oportet ut fiat ultimatio in ſtrictura ligamentorum, & haſtellarum tanta, quæ prohibeat aduentum nutrimenti, & ſanguinis: illud namque eſt ex illis quæ prohibẽt reſtaurationem. Et Hipp. quidem adiuuat ligamenta in eo, quod conatur de expulſione apoſtematis, cum ceratis repercuſsiuis cum oleo omphacino, & cera: [d] † §

§ & fortaſſe eſt neceſſarium ſedare apoſtema cum eis quæ ſunt ſicut oleum chamæmillinũ, & ſicut cum uino ſtiptico: nam ipſum reſoluit apoſtema & confortat membrum. Et ubi fuerit ulcus, non appropinquet ceratum. Et fortaſſe eſt neceſſariũ illud in quo eſt [e] § fortitudo, & reſolutio § ſicut oleum, & maſtix, & ammoniacum. Et ad ultimum quum ligamentum adminiſtratur, & fractura eſt recens, quæ nondum apoſtematur; tunc oportet, ut ſit [f] § ex ligno, § & infrigidatum repercuſsiuum. Et fortaſſe ſufficit, ut liniatur cum aqua & aceto: & fortaſſe adminiſtratur cum cerato, & ſimilibus de illis quæ narrauimus. Et ſi adminiſtratur poſt apoſtema, tunc melius eſt, ut ſit ligamentum ex lana, quæ ſit infuſa in oleo reſoluente apoſtema, & liniente ipſum. Et ſecundum omnem diſpoſitionem [g] § in ligamento, ſuper quod ponitur ceratum deſubtus, § eſt ſecuratio à commotione doloris: & propriè quando medicus nõ eſt preſens: quum ergo accidit dolor, ſuccurritur cum ſolutione, & ligatione. Et non oportet, ut adminiſtretur ceratum, & propriè quando eſt illic ulcus; fortaſſe enim attrahet ad membrum putredinem: & ponatur loco eius uinum nigrum. Et plurimo quidem fracturę [h] † §

§ aſſociatur ulcus: quapropter oportet ut elongetur ceratum: & ſit ſufficientia in uino ſtiptico, in quo infuſus ſit puluillus longus. Et nos quidem ponemus epithematibus fracturæ capitulum ſingulare. Et quũ inceperis cum ligamento à loco exigẽte; tũc inuolue ipſum inuolutionibus, quas addes ſecundum additionem magnitudinis

a †B. ubi eſt
b B. ſ. oportet vt ſtrictura ſit uehementior, & cum hoc quidem ſecuratur ab apoſtematione imo fortaſſe reſoluitur apoſtematio & cum ſecuratione ab apoſtematione ſecurat à putrefactione oſsis quamuis illud non conferat
c B. locus dignior obſeruatione & regimine eius quod effunditur ab ipſo eſt illæ qui eſt ſupra
d B. & qñq; eſt neceſſarium infrigidare ligamenta actu cũ aere frigido aut aqua vt prohibeatur apoſtema
e B. virtus reſolutiua
f B. ligamentũ ex lino
g B. Alia litera ligamentum ſuper quod ponitur ceratum eſt deſubtus & in eo
h †B. diuerſa inæqualis

magnitudinis fracturæ,&[i] §partem earum§secundum diminutionem eius & secundum apostema, si fuerit apparens:deinde reduc ipsum ad illum locum,deinde uadat usque ad locum sanum. hoc est ergo ligamentum primum. Deinde fac præsẽs ligamentum secũdum,& inuolue ipsum super fracturam bis,aut ter:deinde fac ipsum descendere ad inferiora,mollificando paulatim: postea fac esse præsens ligamẽtum tertium,& fac similiter ad superiora,& tunc facies ligamenta esse paria ad expellendum superfluitates à membro,& ad[k] §refictificandum ipsum super intentionem in præparatione§huius ligamenti. Et non sis superfluus iterum in elongando stricturam in utrisque lateribus;quoniam fit membrum oppilatarum uenarum,non suscipiens nutrimentũ:& fortasse[l] §cõtrahit,§& quandoque non fit ita; imò incipitur cum ligamento ascendendo; deinde sequitur cũ ligamento descendendo;deinde cum ligamento incipiente ab inferiori parte ligamenti inferioris ad superiorem partẽ ligamenti ascendentis,quasi ipsum sit conseruans duo ligamenta illa,& ponatur uehementior strictura eius apud fracturam. Et intentio quidem in uno duorum ligamentorum est contraria intentioni in ligamento, quo quæritur attractio materiei ad membrum:quare stringit sub membro cum longitudine ab eo, & non cessat mollificari inuolutio:& est ligamentũ diuersificans. Ista ergo sunt ligamenta, quæ sunt sub hastellis: & hæc sunt ligamenta, quæ sunt supra hastellas. Ligamentum uerò superius oportet ut sit ita, ut ponat membrum sicut frustum unum,cui non sit motus, & prohibeat torsionẽ. Et quum fractura est in latitudine complete, fit necessarium ut ligamentum sit æqualis[m] §commistionis§& stricturæ. Et si fuerit plurimum fracturæ ad partem unam,& est ex fractura, [n]†§ §oportet ut sit [o]†§ §solicitudo uehementior super latus, in quo est fractura plus. Et non oportet ut diuersifices super eam figuras ligamẽti,faciendo figuram post figuram; quoniam illud corrumpit illud, quod confortauit restauratio: & dolorem quidem facit incurrere contorsio, quæ fortasse accidit inde:&[p] §strictura ligamenti spasmans;§nam quum stringitur, facit dolorem: & quum mollificatur, torquet. Et Hipp. quidem facit esse rectum, ut soluatur ligamentum una die sic,& una die non : illud enim est melius ut non irascatur infirmus, & non approximet eum cum palpatione eius, & ipsius fricatione, propter illud quod necessarium est ut proueniat ad membrum de humiditate subtili impediẽte, quæ fortasse conuertitur in uirus. Et magis conueniens horarum[q] § consuetudinis bonitatis § ligamenti, & conseruationis eius secundum conditiones prædictas, est post[r] §fracturam propter partes§uiginti:nam illud est hora inceptionis alrosboth[f] §rubei:deinde quando adhæret os, nõ stringatur ualde:& respiret §locus strictus eius, ut nõ coarctetur,& prohibeatur alrosboth, aut prohibeatur eius generatio cum quantitate sufficiente: quare non accidet nisi subtile debile: nisi quando accidit iam alrosboth, [t]§&§incipit addere magnitudinem,qua non indiget, & tendit in superflui tatem. Nam una de[u] §conuenientijs eius § est strictura uehemens:& iterum administratio stipticorum prohibentium: ipsa enim prohibent nutrimentum,& stringunt alrosboth: ergo non penetrat in ipsum nutrimentum iterum. Et non oportet iterum, ut[x] §licentia detur, & permittatur ut fiat§ligatura in non sua hora.

i B. diminue eas

k B. fortificandum ipsum & ad intentionem præparationis

l B. extenuatur vel moritur

m B. inuolutionis

n †B. debilitãte vel & est ex fractura locus debilis

o †B. fundamẽtum &

p B. deterior strictura est illa q̃ est spasmans

q B. horarum ad inspiciendũ bonitatem

r B. decẽ dies vel circa

f B. quod partes ossis incarnat & cõiungit Deinde quando adhæret vel cõiungitur os ossi tunc non stringatur valde & relaxetur

t B. quod

u B. causis prohibentibus ipsum

x B. quiescat seu voluptuet & permittatur absque

De qualitate hastellarum. Cap. 7.

Oportet, ut sit substãtia, de qua fiunt hastellæ, aggregans ad duritiẽ suã[a] §tenacitatẽ,§ & lenitatẽ, sicut alcona, & lignũ oleãdri,& lignum granati, & eis similia. Et oportet ut sit grossius quod est in ea, locus qui obuiet fracturę duobus lateribus:nam oportet ut sit[b] §grossius hastellarum principium earum, quod§ sequitur latus fracturæ, aut partem[c] §uehementiorem§ fracturæ:& sint latera earum subtiliora : &[d] §ut sint plenarum extremitatum, ne opponatur in eis glutinatio, imò planum ligamenti. § Et si ponantur hastellæ à lateribus quatuor; tunc est magis defendens:& non est malum si est ei superfluitas lõgitudinis:quoniam non est nocumentum in illo, [e]§neque detrimentum in hoc. s. si capiunt propè§ iuncturam, præter quod tegat iuncturam ipsam. Et longius laterum eius fit ad latus, ad quod est motus inclinationis membri, cum hoc. s. ut non sit ita q̃ grauet, neque premat ueheméter, neque coarctet;& ut non minuantur ab eo ligamenta diminutione plurima:quoniam fiunt hastellæ cõprimentes, coarctantes. Et quum uideris aliquid de hoc, oppone cum diminutione, donec inuenias æqualitatem. Et non oportet, ut hastellæ obuient loco denudato, super quẽ non est caro, imò est neruosus, ossuosus.

a B. flexibilitatem

b B. grossior hastella prima earum quæ

c B. vehementioris

d B. & sint extremitates lenes vt non sit earum obuiatio & contactus difficilis, & asper, imo sint molles & planæ ad ligaturam

e B. detrimentum si hastellarum longitudo capiat spatium quod est circiter à iunctura vsque ad

De qualitate administrationis hastellarum cum distinctione, & expositione. Cap. 8.

Hora, quæ exigit, ut ponantur hastellę, est post. v. dies,& supra:usquequo fiat securitas à nocumentis. Et quanto plus[a] §magnificatur timor,§tanto magis oportet ut tardetur positio hastellarum:& multoties attrahit festinatio in hoc nocumenta ex apostematibus,& pruritu, uesicis. Verùm quũ tardantur hastellæ, tunc oportet ut sit illic quod stet, loco earum ex bonitate ligaturæ cum uitta,& de bonitate[b] §præparationis.§ Quòd si illud non fuerit, tunc necessariæ sunt hastellæ etiam in principio rei. Oportet ergo, ut annectantur hastellis ligamenta, & puluilli annexione[c] § descendente, æquante, cooperiente,§decenter componente, quorum, grossius sit apud fracturam:& non fortiter stringat:imò addatur in strictura paulatim cum experientia infirmi,& cum dispositione ipsius. Et si fuerint ligamenta,& puluilli[d] §grauantes eam, §tunc non fiat eorum multiplicatio. [e]§Et de nocumentis eorũ quando descendunt, est ligamentum molle. § Et oportet, ut non ligentur ligamenta superiora super hastellas ligatura [f]§ dissoluẽte eas, §& remouente ipsas à decente compositione situs earum. Et oportet, ut soluantur ligamenta necessitate electionis in omnibus duobus diebus, in principio rei:& propriè quando accidit pruritus:& tũc quidem oportet ut fiat illud, quod præcipimus. Quum ergo pertransit septimus à strictura, soluatur in spatio tardiore,& in omnibus quatuor, aut quinque:

a B. membrum est magnum

b B. situationis

c B. adhærente & retinente & circundante &

d B. non adhærentes membro nisi secundum extremitatem ipsorum

e B. & eorum inuolutio q̃m quum nõ adhærent membro nisi secundum eorum extremitatem tunc effi ciuntur ligamẽta mollia

f B. quæ faciat eas tortuosè situatas

quinque:in hac enim hora fit securitas à pruritu, & apostemate. Et illic iterum fiat mollificatio ligamentorum paulatim, ut non prohibeat penetrationem nutrimenti. Et si fuerit tibi possibile ut retineas hastellas, & non soluas eas etiam usque ad.xx.[g]§non erit nocibile: deinde solue§ eas. Attamen quãdoque soluuntur in quibusdam horis non propter causam apparentem, sed propter defensionem, & ad uidendum illud quod accidit, & considerare ad illud quod discoopertum est de carne, si fuerit, an corruptus sit color eius, & eius dispositio. Et iam sciuisti quòd oportet, ut non fiat ultimatio cum strictura, ultimatione prohibente aduentum nutrimenti ad fracturam: ipsa enim non restauratur nisi cum sanguine, & nutrimento forti, quod uenit ad eam. Et non sit festinatio in auferendo hastellas, & proijciendo eas, quamuis credatur esse cohærentia: quoniam fortasse accidit inde, ut sit alrosboth non confirmatum adhuc: quare contorquetur membrum. Et ut remaneant hastellæ super membrum, quũ non sunt necessariæ, est melius; quam ut deponãtur ab ante, [h]§quum§non sunt necessariæ: non ergo festines, sed tarda.

g B. & non est nocibile tunc non soluas

h B. quàm sit hora in qua

De fractura cum uulnere. *Cap.* 9.

ET quando aggregantur fractura, & uulnus, tunc restaurator uehementer alleuiet restaurationem, & [a]§faciat penetrare§ hastellas à loco uulneris: & ponat super uulnus quod oportet ex emplastris, & propriè piceis: & quidã præcipiunt, ut incipiant cum strictura à duobus lateribus uulneris, & dimittatur uulnus discoopertum: & hoc quidem est melius, si uulnus non fuerit super fracturam ipsam. deinde oportet ut sit super ipsum uelamen, [b]†§ §ita ut tegat ipsum ab aere. Quòd si fuerit super fracturã, tunc oportet ut ingenietur in figuratione stricturæ cum ingenio ita, ut[c]§mundificetur§ex omni latere: & separetur parumper à uulnere ipso cum præparatione conueniente ad illud: & infundantur puluilli in uino nigro stiptico. Et hoc ingenium est, ut ponatur extremitas ligamenti super labium uulneris; deinde [d]§torqueatur retro, § & firmetur cum ligamento alio: & ponatur super labium aliud inferius, deinde ordinetur reliquũ ligamentum, secundum ꝙ oportet: deinde[e]§torqueatur§ita ut remaneat uulnus ipsum apertum: & quod est præter ipsum, sit firmum ex eo, ita ꝙ iam ascendit ligamentum, & descendit ligamentum: & cadat super fracturam strictura uehemẽs, & remaneat uulnus apertum, ut[f]§discooperiat ipsum propter illud: & oportet ut ponat super hastellas foramen è contrario illius, ut perueniat superfluitas medicinæ uulneris ad illud. Si posuerit super hastellas foramen oppositum illi, ut perueniat bonitas medicinæ ad uulnus, § & sit possibilis egressio uirus ab eo: & sit ita, ut possit tegere super ea utraque simul: quamuis dimittere uulnus coopertum sit malum, & propriè in frigore: imò oportet ut non sit coarctatum tantum, & ut [g]§custodiatur§in nocte. Quòd si uulnus [h]§sanatur,§ administrentur hastellæ si[i]§iam est conglutinatum.§ & firma hastellam illi loco, si ille locus fuerit[k]§declinatus§ab eo. Et quum uoluntas fuerit soluere illud, quod tegit uulnus, mane, & uespere, est magis possibile propter curationẽ eius propriam: & non fit ex eo contrarietas in ligamẽto restaurationis fracturæ omnino. Inquit Hipp. oportet ut ligetur uulnus ex medio ligamenti, si fuerint recẽs: & si est antiquum, & fecit pus post maturitatem; tũc ligetur ex superiori eius, usque quo consequatur medium eius. Et de illo, quod est bonum, est ut ponatur illud, quod sequitur uulnus ex ligamẽtis, & propriè superius, strictius, ut sit possibilitas currendi: uerùm eius strictura sit secundum tolerantiam: & quanto magis elongatur à uulnere, ponatur leuius. Et quando est uulneri profunditas uehemens, stringatur super locum profunditatis ligatura ligamenti. Et si cõuenit strictura ligamenti loco restaurationis, tunc iam peruenit intentio. Et si non, [l]§incipe uelare uulnus§cum eo quod diximus. Et quum peruenitur ad fracturam, iterum ponatur ligamentũ strictius: & oportet ut ponatur præparatio membri ita, ut facilis fiat cursus puris si aggregatur in uulnere. Et oportet in æstate, ut infrigidentur ligamenta continentia uulnus etiam, ut sit adiutorium ad prohibendum apostema. Et non oportet ut appropinquet loco ceratum, & propriè in æstate; quoniam fortasse putrefiet membrum: imò si necessaria est repercussio, tunc fiat cum uino stiptico, secundum ꝙ præterijt à nobis eius declaratio. Et quũ fracturæ est attritio, & timetur mors membri, tũc scalpelletur. Et scias omnino, quod quando uulnus ligatur secundum quòd conuenit, expellit[m]§ligamentum descensionis.§ Et si erratur in ligamento, apostemat: & propriè quando mollificatur super locum uulneris, & stringitur super illud, quod est post ipsum: & si non fuerit ei detectio, non curret ab eo uirus; neque perueniet ad ipsum medicamen. Et si dimittitur discoopertum, putrefit, & infrigidatur, & accidit mors membri, & perducit ad dolores, & febres; quare necessarium est medico ut faciat aliquid inter hoc, & hoc; & consideret illud quod accidit, & succurrat ei, antequam confirmetur.

a B. elonget

b †B. aliud

c B. cadit securitas & firmitudo

d B. trahat vel inuoluatur trãsuersaliter ad posteriora

e B. transuersaliter ducatur

f B. discooperias ipsum qñ volueris & tibi inest ut facias super hastellas foramen oppositum illi vulneri vt perueniat vel applicetur medicina vulneris super ipsum

g B. cooperiat

h B. est sanum

i B. eius iam tardasti

k B. relaxatus

l B. cura

m B. ligatura illud quod ad ipsum descendit & fluit

De fractura [a] *§ male restaurata. §* *Cap* 10.

a B. ossis male restaurata

QVandoque fractura est restaurata non secundum quòd oportet: & est necessariũ ut iteretur eius fractura; quare oportet ut restaurator sciat dispositionem alrosboth, qui restaurauit os. Quòd si fuerit magnus, fortis, non uadat ad frangẽdum ipsum secũdo. fortasse enim non erit possibile, ut frangatur ex loco fracturæ primæ propter fortitudinẽ alrosboth, quare frãgetur in alia parte loci. Quòd si non inuenitur excusatio; tunc oportet ut præcedat, & leniat, donec mollificetur alrosboth: & mollificantia ipsũ sunt medicinæ prædictæ in capitulo duritierũ illic, sicut cutis[b]§alleuiati§ & dactyli, & sicut species fæcum oleorum, &[c]§allcile§ & medullæ ossium, & medullæ granorum cocti, & eis similia: deinde frangatur. & oportet ut assiduetur cum hoc embrochatio cum aqua calida, & introitus tinæ in die multoties. Quòd si non profecerit illud: & experimentum, & motio significauerint firmitudinem uehementem; tunc oportebit, ut secetur caro ita, ut sit possibile fricare alrosboth ex latere, & destruere[d]†§ §eum cum ea, deinde frangatur, & restauretur: & curetur

b B. alalie

c B. alahalali

d †B. vel debilitare

tur uulnus curatione sua. Et multoties quidem est possibile, ut curetur fractura malè restaurata absque fractura secunda, leniendo alrosboth cũ eo quod scis, deinde æquetur: & quando seruatur super ipsam, æquatur super ipsam alrosboth iterum, & excusat fracturam, propriè in corporibus lenibus.

De epithematibus fracturæ, et quæ currunt cursu eorum Cap. 11.

Epithematum alia sunt, quæ prohibent apostema, & rectificant pruritum. Et alia sunt ad indurandum alrosbot, & [a] § glutinationẽ faciendam in ipso. § Et alia sunt ad æquandum alrosboth magnum. Et alia sunt ad remouendam duritiem iuncturarum, quæ accidit post restaurationem. Et alia sunt ad auferendã mollificationẽ, si ceciderit in iuncturis.

a B. fortificandum ipsum

De epithematibus conferentibus, & quæ currunt cursu eorum, & rectificantibus pruritum. Cap. 12.

Iam diximus in capitulo ligamenti [a] § uittas § ad illud, quod oportet sciri in hoc capitulo: & diximus cerata, & embrochas cum uino stiptico, & illis similia: & reiteramus nunc, & dicimus. Non oportet ut sit illud, quod administratur de cerato, aut alijs, ita, ut asperitas sit in eo aliquo modo; imò sit leuius, quanto plus esse potest, & mollius. Et non oportet ut administrentur cerata, ubi timetur putrefactio, neque ubi multiplicãtur partes fracturæ: huiusmodi enim præparatũ est ad suscipiendam putrefactionem, quoniam plurimum eius est cum ulceribus. Super aquis autem calidis, & earũ effusione iam locuti fuimus: & fecimus scire, quòd utilitas in eis est resolutio materierum, quæ incurrere faciunt pruritum, & attractio materiei nutritiuæ. Et sunt iterum necessariæ quandoque, quum membrum iam debilitauit strictura, & exsiccauit ipsum: & illud quod ultimè consequitur, est scitum.

a B. dicta compendiosa

Epithemata ad indurandum alrosboth. Cap. 13.

Res cõferentes in hoc sunt embrochę stipticæ, subtiles, & emplastra quæ similantur eis, sicut decoctio myrti, & eius oleum, si necessarium est oleum: & oleum alcannæ: & epithema cum aqua foliorũ myrti, & granorũ eius: & decoctio arboris [a] § alcort §, & decoctio radicis aldirdar: & decoctio foliorum eius est incarnatiua, induratiua. Et emplastrum factum ex mes, propriè quãdo ponuntur cum eo crocus, & myrrha, & cõficitur cum uino odorifero, est bonum ualde. Et [b] § distillatio spatularum § palmæ est bona iterum.

a B. alcard

b B. cortices al chalha

De regimine æquationis alrosboth. Cap. 14.

In principio quidem, & dum permanet recẽs, stiptica prædicta: quoniam ipsa aggregant ipsum, & stringunt ipsum, & minorant quantitatem eius: post illud uerò, quando superfluit, & propriè propè iuncturam, est necessarium secare ab eo, & fricare, donec æquetur. Et omnia ista cum eo, quod dictum est in eo.

Medicinæ lenientes duritiem iuncturæ. Cap. 15.

Oportet ut embroches, & incipias cũ aqua calida: deinde administres desuper emplastra, & inunctiones quæ fricando fiũt, lenientes, factæ ex mucillaginibus & gummis, & adipibus, & oleis: & si ponatur in eis acetum forte, erunt magis profundatiua. Et de illis quorum administratio propinquat, est dactyli: & [a] § allelia
10 ti, § & oleum sisaminum: quoniam est emplastrũ leue: & iterum [b] § mollitiuum de kerua § permisceatur cum tanto butyro quãta est ipsius mediétas, & mellis quantum est ipsius quarta. Et fortasse sufficit ceratum de oleo lilij solum. Et quandoque adiuuatur cũ omnibus lenificantibus prædictis in capitulo † sephyros. Et quum sentis alterationem complexionis ad frigus, tũc adde in eis ex castoreo, & serapino, & opopanaco. Medicamen bonum. ℞. fæcem olei de lino, & fæcẽ olei
20 sisamini, & fœnugræcum coctum in lacte, & [c] § he il § ad ipsum, & administretur. Et iterum radices altheæ, & radices cucumeris asinini, & bdellium, & ammoniacum, & opopanacum dissoluantur cum aceto forti & liniantur. & unguentum eburneum est bonum. Medicamen bonum. Recipe mucillaginis fœnugræci, & seminis lini, & mucilaginem cucumeris asinini, & ammoniacum, & laudanum, & hyssopum humidam, & oleum de lilio, & adipem anatis, & bdellium lene & † [d] §
30 § purum, & medullã uituli. resoluantur in oleo, & fiat unguentum. Aliud forte. Recipe olei ueteris. lib. 2. olei de lilio. lib. s. storacis liquidę. lib. quartam, cerę citrinę. lib. s. glutinis albotim. ℥. 2. euphorbij. ℨ. 2. medullæ ossium cerui. ℥. iiij. fiat unguentum. Vnguentum bonum ad duritiem iũcturarum, quam acquisiuit restauratio. Ammoniaci partem. j. bdellij iudaici partem. j. laudani partem. s. olei de alcãna, adipis anatis, amborum ana partis quartam: solue gummas, & aggrega
40 omnia. Vnguentum bonum. Ammoniaci. ℥. 6. & ceræ citrinæ tantundem, gũmi albotim, bdellij, & galbani omnium ana. ℥. viij. olei de alcanna. ℥. iiij. terantur gummæ contritę in aceto, deinde aggregentur in mortario inuncto cum oleo de lilio: & similiter [e] † §
ad spasmum earum, & § nodationẽ: quæ accidit sicut glandula [f] § ubi est. Et iam diximus eam in capitulo suo, & administrentur unguenta § quæ diximus nunc. & administratio castorei,
50 & costi, & fimi columbini, & sinapis emplastrando est ultima. Lenitiuum bonum. Recipe fæcis olei de lilio. ℥. j. & fæcis olei seminis lini. ℥. j. & storacis liquidę, & galbani, & serapini, & opopanaci, & ammoniaci omnium an. ℥. s. bdellij lenis. ℥. j. adipis ursi, aut gallinæ, aut porci [g] † §
§ apud illum qui diligit illud ex sapientibus diuitum. fiat ex eis unguentum.

a B. alalie

b B. farina granorum alkerua vel & iterum grana de alkerua contrita

† scirrhi

c B. aheliI

d † B. bazard

e † B. pistello ipsius mortarij in uncto &

f B. ubicunque sit iam diximus in capitulo suo administrationem unguentorum

g † B. unc. ij.

Facientia fortitudinem mollificationis. Cap. 16.

60 Sustentatio in curatione eius est super stiptica subtilia sicut [a] § sauina, & dactyli immaturi § & his similia, aut super stiptica spissa. Et quandoque miscẽtur cum his sicut crocus, & cinnamomum, & myrrha. Et enula est bona ualde: & propriè quando coquitur cum ea acorus, & cinis uitis cum adipe antiquo: & cortices [b] § spatu-

a B. abel & nux cupressi

b B. althalha palmæ vel dactylorum

larum palmæ,} & omnia quæ dicta sunt in indurando alrosboth.

De administratione aquæ calidæ, et olei. Cap. 17.

SCias quod aqua calida, & oleum non conueniunt apud restaurationem: quoniam prohibent restaurationem; sed conueniunt ante ipsam: quoniam ambo præparant restaurationem: & conueniunt post ipsam, quoniam ipsa abstergunt, quod remanet ex apostemate, & duritie, & alrosboth, & [a] { pustulas quas } euenire fecerunt ligamenta in neruis: quare sit motus cum eis nō facilis. Quum ergo administrantur aqua calida, & oleum, & adipes, & medullæ, succurrūt illis nocumentis: inter illud uerò aqua & oleum sunt ualde prohibentia ab incarnatione. & fortasse administrantur in infantibus, & qui sunt eis proximi, non in alijs, quum emplastra exsiccata sunt super eos, & faciunt eis dolorem: quare indigent tunc ut oleo inungatur locus, qui dolet: deinde [b] { sustentetur } & restauretur: apud quietem uerò [c] † { } non datur licentia in hoc. Et medici quādoque utuntur embrocha ex aqua calida, quum ipsi soluunt ligamentum primum, quærentes ex eo iuuamentum: & est, ut attrahant ad ipsum materiam. Et oportet, ut sit illa aqua talis, ut quū cadit apud infirmum, sit temperata: calida enim fortasse resoluit ex corpore mundo supra illud quod attrahit: & propriè quando prolōgatur tempus effusionis eius: & attrahit ex corpore repleto supra illud, qđ oportet: & propriè si abbreuietur tempus eius: imò oportet ut sit aqua cum caliditate ad æqualitatem tendens: & sit tempus effusionis eius secundum quantitatē quæ uidetur ex augmento membri, & eius inflatione: & non effundatur quum incipit detumescere. Et nos quidem iam diximus de iudicijs embrochæ in capitulo dislocationis illud, qđ oportet attendere etiam hic. Et magis dilectum mihi, quando non est illic dolor, est ut non appropinquet membro oleū, neque aqua calida omnino, nisi illud quod antecedit ipsum in principio rei ad defensionem. Et de illis quæ ponuntur super iuncturas, quæ indurantur post restaurationem, super torsionem, & attritionem, sunt dactyli & [d] { alleliati } emplastrando.

a B. siccitate quam
b B. applicent puluilli
c † B. doloris
d B. alalie

De cibatione restaurati, & positione eius. Cap. 18.

OPortet, ut sit cibus eius ex eis quæ generāt sanguinem spissum siccū; & non spissum siccum, imò spissum uiscosum, ut generet alrosboth [a] { tenacem } fortem non siccum debilem [b] { lenem: } & illa sunt sicut pedes, & frumentum coctum cum multa aqua quousque sit sicut puls, & uentres, & capita, & cutis hœdi, & arietis decocta, & similia eis: & uinum grossum, stipticum: & ex illis quę dantur in secunda mensa, sunt castaneæ, & grana in quibus non est acuitas. Et alienet omnia quæ subtiliant sanguinem, & calefaciunt ipsum, & elongant ipsum à coagulatione, sicut uinum subtile, & res [c] { confortantes } qualde: [d] † { } Et ad summum regimen eius sit ingrossatio, nisi sit illic prohibens ex uulnere requirente subtiliationem cibi, secundum illud quod est super ipsum de magnitudine eius, aut ipsius paruitate, & apud timorem doloris. Qui uerò securus est ab illo, dilatetur in cibo, & potu. Et qui amat defensionem, incipiat cum regimine subtiliante, ut securetur à malitia apostematis. et illud est, sicut si oporteat iterum ut phlebotometur, & soluatur uenter: deinde post dies paucos administret illud, quamuis sit quandoque necessarium iterum ut dimittat hoc regimen, quando superfluit rosboth in magnitudine, & est necesse prohibere ipsum. Modus cibarij cōuenietis ei quod administratur hora coagulationis. Sumatur panis de simila, & farina rizi, & sepū uaccę pinguis, & lac, & fiat ex eis cibarium simile frumento cocto ut puls cum bonitate suæ concussionis: Medicina autem eius, quam sumit ad restaurationē, mumia est, quæ est mirabilis.

a B. flexibilem
b B. frangibile
c B. almetube'e
d † B. sicut aromata & species vel semina acuta

De rebus quæ consequuntur fracturam, & restaurationem: & necesse est succurrere eis. Cap. 19.

QVandoque accidit ex [a] { rupturis } disruptio carnis, quę nō conglutinatur. Quòd si non incidatur, putrefit, & putrefacit illud quod sequitur eam ex osse: quare est necessarium ut incidatur, & [b] { coquatur. } Et quandoque accidit fluxus sanguinis, & est necesse ut prohibeatur. Et quandoque accidunt contusio, & attritio fortis carni, quæ si nō curentur cum scalpellatione, aut cum medicinis prohibentibus putrefactionē, peruenit ad esthiomenū: quare oportet ut obseruetur illud. Et quādoque accidit apostema calidum, in quo est timor; quare oportet ut regatur regimine suo. Et quandoque accidūt uulnera, quę egent ut curentur cum eo cuius pręterijt narratio. Et quandoque accidit alrosboth superfluus in fractura, cuius quantitas non est necessaria: quare oportet ut minoretur nutrimentum, & prohibeatur eius generatio cum prohibitione cibi, & strictura desuper, & reliquis quæ sunt dicta. Et quādoque accidit mollificatio iuncturarum ex extensione. Et quandoque accidit ut currat uirus ad medullam, quæ generatur in osse: quare necesse est ut extrahatur os, & discooperiantur uia uirus ad [c] { sintus. }

a B. fractura
b B. cauterizet
c B. egressione virulentiæ

TRACTATVS TERTIVS.

De fractura carnei. Cap. I.

MVLTOTIES accidit ut findatur craneum, & non findatur cutis, imò apostemetur. Quum ergo occupatio fit in curatione apostematis, & non [a] { peruenitur ad plagam, } fortasse accidit ut putrefiat os desubtus. Et accidunt ante sanitatem, aut post ipsam, ægritudines malę ex febribus, & tremore, & destructione rationis, & alijs; quare est necessarium ut findatur. Et multoties quidem significat locum infirmus ipse, [b] { & qꝫ tangit ipsum omni hora, & hoc propriè. } & tunc quidem est necessarium ut redeat uulnus ad dispositionem suam. [c] { Et } ut curetur fractura, [d] † { } { oportebit ut findatur [e] { à cute } cum quantitate, qua non retineatur in ea uirus in hoc [f] † { neque aliud: } oportet enim ut non retineatur uirus, nisi fueris securus de

a B. curaē scissura vel excoriatio
b B. ex cōpressione & tactu quem facit sagipsum oi hora
c ——— B.
d † B. &
e B. cutis
f † B. qualitercunque sit Alia litera & in alio

de additione apoſtematis, & inueneris apoſtema [g] † § § ruptum, & appareat fractura una. [h] § Quandoque enim § accidit inde error magnus: putatur enim quòd nõ ſit fractura niſi illa: & propter hoc oportet ut conſideretur diſpoſitio fracturæ conſideratione bona. Illud uerò, in quo declinatur cum exiſtimatione ad rectificationẽ, eſt ut conſideretur cauſa fracturæ, & ultimatio uirtutis rei frangentis in grauitate ſua, aut in ſua magnitudine, aut in ſua fortitudine, ut per illud ſciatur ultimatio, quæ oportet eſſe ex fractura: & ſimiliter accidentia quandoque ſignificant illud, ſicut apoplexia, & ſcotomia, & deſtructio uocis, & quæ ſunt eis ſimilia. Et quandoque ſignificat fiſſura cutis in multitudine ſua, & ſua diuerſitate, & in ſuo caſu [i] § ſuper rectitudinem unam § & diſpoſitionem fracturæ iterum, licèt non ſit hoc ſignificatio ſignificans omnem partem. Fortaſſe enim eſt fractura interior plurima, & magna: & non eſt ſuper cutẽ fiſſura; aut eſt fiſſura parua: quare oportet tunc neceſſario ut cognoſcatur diſpoſitio cũ [k] § ſignificationibus, in § quibus [l] § quæritur de fractura; & firmetur membrum § ſi eſt poſsibile. & in huiuſmodi diſpoſitionibus eſt neceſſarium incidere cutem [m] § duræ, & diſcooperire § donec appareat os [n] § dubitatum § totum. Et ſi accidat fluxus ſanguinis, impleatur illud quod diſcoopertũ eſt, pannis ſiccis: deinde [o] § ſuſtenta cum puluillo infuſo § in uino, [p] † § § & dimitte ipſum uſque mane. Vulnerum autem capitis uſque ad terminum almochati cura eſt illa, quæ iam dicta eſt in capitulo ulcerum, & ante ipſum. [q] § Findẽtia uerò os, & educentia os, § & ſimilia, [r] † § § illis de illis quæ dicuntur hic. Et [s] § minores diſpoſitiones fracturæ oſsium in capite, eſt ſi accidit in eis ſciſſura parua § nõ penetrans uſque ad latus aliud, imò [t] § ſuccedit apud quædam experimenta: & ſimilis iſti § magis rectũ eſt iterum, ut frices illud uſquequo nõ remaneat de ſciſſura aliquid: Et ſi amas, ut [u] § feſtines § cum effuſione humiditatis nigrę, donec uehemens fiat apparitio ſciſſurę per eam, fac. Et frica donec nõ remaneat ueſtigium: & ſint apud te fricatoria diuerſarum quantitatum: & adminiſtra in primis lata eorum: deinde quæ ſequuntur illa. Quumque fricueris, adminiſtra medicinam capitalem, & ſufficit tibi. Et medicinæ quidem capitales ſunt ſicut ireos, & farina erui, minutum olibani, & ariſtol. & cortices radicis opopanacis, & myrrha, & ſarcocolla, & ſanguinis drac. & omne exſiccatiuũ ſine mordicatione: & curetur curatione ulcerũ. Si autem exiſtimaueris, ꝙ fiſſura ſit penetrans uſque ad latus aliud, tunc fricatio non finit cã [x] § uſque ad elongationem. § Et caue ne multum procedas in fricatione: imò [y] § ubi iã ſecurus fueris, § et [z] § cognoueris § diſpoſitionem uelaminis, an ſit ſeruans ſitum ſuum ex oſſe; tunc nocumentũ eſt minus, & [a] § res magis apparens, & eſt euentus apoſtematis minor, & ſaluior, & paruior, & apparitio puris maturi uelócior, & magis completa. Aut iam ſeparauit ipſum percuſsio ab oſſe: & illud eſt in quo eſt timor plus, & dolores, & febres, & quæ ſequuntur ea plus, & ſuſceptio ab oſſe alterationis coloris uelocior, & curſus puris uirulẽti, ſubtilis in eo plus; & quod accidit ex doloribus, & febribus, & tetano, & ſyncopi, & deſtructione rationis propter dimiſsionem curationis in eo plus. Et in huiuſmodi quidem diſpoſitione, imò in omni diſpoſitione, oportet ut uehementer caueatur frigus, etiam in æſtate: quoniã in eo eſt timor magnus. In fiſſuris uerò [b] † § § in quibus non eſt niſi fiſſura, [c] † § § ſed eſt plurima, & apparet cum ea [d] § illud inter quas & os non eſt niſi cortex, § multoties ſufficiunt ſtrictura, & ligamentũ, & emplaſtrum [e] § & infrigidantia. § Verùm illud quod eſt rectius, eſt ut incipiatur, & fundatur ſuper ſciſſuram oleum roſ. tepidum: deinde [f] § aggregetur inter duas extremitates § uulneris: & ſuãtur ſi neceſſarium eſt illud, & pulueriżetur deſuper puluis capitalis: & ponantur ſuper [g] † § eas § puluilli imbibiti uino ſtiptico concuſſo cum oleo; deinde reliqua ligamenta: & quieſcat infirmus: & fiat delitioſus: & fiat ut dormiat. Et phlebotometur ſi indiget. Et non quæritur in omni ſciſſura, & fractura, ut accipiat os totum: quoniã hoc non eſt poſsibile in omni oſſe: uerùm recordare eius, quod præcipimus in capitulo uniuerſali de fractura, & reſtauratione. Veruntamen multi homines acceperunt os ex capitibus eorum, incidẽdo [h] § ſecundum modum, & creuerunt caro & cutis § ſuper uulnus, & euaſerunt. In [i] § frangentibus uerò os § & quæ ſunt poſt ea, ſcias quòd oſſa capitis diuerſificantur ab oſsibus alijs, quum frãguntur: quoniam quum ipſa franguntur, non reſtaurat natura ſuper ea alrosboth fortem, ſicut attrahit ipſum, & naſci facit ſuper reliqua oſſa; imò rem debilem: quapropter ut non effundatur pus ad interiora, oportet ut extrahatur, ſi fuerit [k] § plaga capitis § completa: aut incidatur, ſi non fuerit completa: & non fiat occupatio in reſtauratione eius. Et oportet ut non tardetur illud in æſtate ultra.vij.dies: & in hyeme ultra.x.dies: & quanto fuerit uelocius, erit melius, & lõginquius ab hoc, ut accidant nocumenta magna. & de illis quæ uocant ad illud, & faciunt eſſe neceſſarium, eſt ꝙ ab oſsibus alijs præter oſſa capitis [l] § conuertit ligamentum reditione: § & hoc ligamentum non eſt poſsibile ſuper caput: propter illud ergo neceſſe eſt [m] § accipere os, & fracturam § cui eſt quantitas, donec egrediatur uirus, ſicut eſt neceſſarium. Et iterum ſi accideret uirus inter os reſtauratum ligatum ligamento opprimente, expellente materiam, quũ iam eſſet generatum illud de uiru ex ipſo loco, & penetraret ad medullam, eſſet nobis neceſſariũ, ut diſcooperiremus, & mundificaremus. qualiter ergo in huiuſmodi membro? non eſt igitur excuſatio de hac collectione, inciſione, & detentione loci, & prohibitione incarnationis eius, uſque quo ſecurus ſis. & ſi nõ [n] § eſt timor curſus uirus uſque ad interiora oſsis, quod incidimus. § Et oportet, ut ſit inciſio ex loco conuentiore: & conuenientior quidem eſt aggregans ad oppoſitionem quam exiſtimas, quòd uirus currat ex eo melius, & ad facilitatem inciſionis, & paucitatem neceſsitatis ad hoc ut moueatur, & [o] § extendatur ſecundo, § & eſt cum hoc longinquior locus à neruis ſicut ſinciput. Nam medium eius non obuiat origini neruorum. Et ſtu-

g †B. diminutum, & ſi fuerit ſciſsio in cute parua, quæ non opponitur niſi fracturæ vni ex numero fracturarum, aut fuerit apoſtema

h B. tantũ tũc

i B. ſecundum viam vel lineã vnam rectam vel ſecundum diametrum ei oppoſitam

k B. Alia litera instrumentis ſeu cum ſtilis

l B. inueſtigat fractura cũ firmatione viſus vel cum firmo intuitu

m B. cruciáliter vel in modũ crucis & excorticare vel ſeparare eam

n B. quod ſuſpicatur fractum vel læſum

o B. ſuppone puluillum infuſum

p †B. ſtiptico

q B. vulnera vero alheaſme, & almenachele

r †B. ſun-

ſ B. minor diſpoſitionum fracturæ oſſium capitis eſt vt accidat in ea contuſio vel ſciſsio corticalis

t B. ſtat & terminatur apud quandam commiſſuram vel apud quandam partem oſsis proximam & huiuſmodi eſt quaſi occulta ſenſui & in tali

u B. certificeris vel vt appareat

x B. niſi cum penetratione

y B. ſta & permane vbi ad vltimum perueneris vel vbi perueneris ad vltimam vel inferiorem partem oſsis

z Alia litera cognoſce

a B. ſecuritas

b †B. ſeu in cõtuſionibus

c †B. vel contuſio

d B. alſemach ſeu ſuperficies aut cortex oſsis cranei

e B. cum infrigidantibus

f B. aggregentur labia

g †B. ea panni lini madefactus cum albumine oui & ſuper ipſam

h B. ſecundum modum alium & fecerunt naſci carnẽ & cutim

i B. alheaſme vero oſsis capitis, vel in ſciſſura eius

k B. Alia litera ſolutio cõtinui vel ſeparatio oſſis cranei

l B. diuertit ligamentum materias

m B. remouere os in fractura

n B. timeretur fluxus & deſcenſus virulentiæ ad interiora nõ inciderem os

o B. fatigetur

de ne frigus aduenìat uelamini, quoniam est malum,& timorosum. Et subtilia regimen, & assidua effusionem olei tepidi. Et si apparet super uelamen nigredo, & est fortasse in eo quod apparet de ipso,& non est nocens, & fortasse causa eius sunt medicinæ; tunc cura ipsam cum melle concusso cum triplo sui olei ros. donec remoueatur nigredo:& pulueriza desuper medicinam capitalem;& si nigredo fuerit confirmata, tunc fuge. Quum ergo uerificatur necessitas[p]§ extendendi§ aliquid,& incidendi illud, aut extrahendi ipsum, tunc festinetur,& non expectetur complementū generationis puris in loco: & hoc quidem nō tolleratur, nisi ubi non est panniculus nominatus mater, coarctatus aut punctus: quoniam punctura facit in dispositione apostema,& spasmum, & fortasse perducit ad apoplexiam: quare oportet ut extrahatur illud os statim, & redibit sensus, si fuerit apoplexia, statim. Si autem fuerit foramen, tunc res erit uehementioris festinationis. Et quādo frangitur craneum,&[q]§infrigidatur§ uelamē, & apostematur, nominatur illud[r]§futratem,§tūc tibi inest in eo quod diximus cum huiusmodi festinatione: aut si fuerit necessaria expectatio, tūc sit usque ad duos dies, aut tres. Et in plurimo rei oportet ut curetur in secūdo[s]§ cum incisione:&§ quandoque fit cum serra subtili[t]§ prædicta,§ & quandoque sit ita, ut fiant foramina parua[u]§ similia foraminibus quæ fiunt ab acubus quibus subsellia suuntur,§ ubi oportet, ut cadat ex eis, licèt in eis sit timor: quoniam fortasse penetrant subito usque ad panniculum, ubi ingenietur cum instrumento quod diximus, quoniam est saluius: qualiter uerò fit hæc curatio, nos dicemus in hoc illud, quod dixerunt primi. Inquiunt: Oportet ut radatur in primis caput uulnerati, & fiant in eo duæ fissuræ se secantes orthogonaliter, & secet una earum alteram secundum figuram crucis: & oportet, ut sit una duarum sectionum, sectio prima, quæ fuit ex percussione, deinde oportet, ut excorietur sub angulis quatuor, ut discooperiatur os totum, cuius[x]§concauatio§ debet fieri. Quòd si accidat inde fluxus sanguinis, tunc oportet, ut impleatur panno infuso in aqua,& aceto:& si nō, imple ipsum panno sicco: deinde pone super eum puluillum infusum in uino,& oleo:& administretur ligamentum quod conuenit ad illud, ita ut quum fuerit mane, si non acciderit aliquid ex accidentibus malis, tunc oportebit ut incipias[y]§cōcauare§os fractum. Et illud est, quoniā oportet, ut facias sedere infirmum, aut præcipias ei ut resupinetur secundum figuram quæ conuenit fracturæ, deinde oppila aures eius cum lana, aut cotto, ut non lędatur ex uoce percussionis:& solue ligamentum uulneris,& aufer pānum ex eo,& absterge ipsum: deinde præcipe duobus ministris ut teneant cum pannis subtilibus quatuor angulos cutis, quæ iam scissa fuit,& extendant eam ad superiora. s. cutem quæ est super os fractum. Et si os fuerit debile ex natura sui, aut ex fractura, quæ accidit ei, tunc oportebit ut auferas ipsum cum incisorijs ponendo quædam contra alia:& incipiendo ab eo quod ex eis est latius[z]†§ § fiat permutatio ex eis ad incisoria subtilia: deinde peruenias ad capillaria. Et administra facilitatem in[a]§percussione praua,& magna§ ut non lędatur caput,& inquietet ipsum. Et si[b]§caput§ fuerit forte, tunc oportebit in primis ut perforetur cum tripanis, quæ nominantur non profundantia:& sunt perforatoria quibus est eminentia parua[c]§ interius ex locis acutis eorum, ut prohibeat ea illa eminentia profundare:& peruenire ad siphac, donec concaues cum eis os scissum, & eradices ipsum,& non subito§ imò paulatim: & si fuerit nobis possibile ut eradicemus ipsum cum digitis, tunc illud, est[d]†§ §:& si non, cum tenalijs aut cum forpicibus aut his similibus. Et oportet, ut sit inter[e]§illud ex foraminibus exitus§ quantitate stili ita, ut[f]§fiant§ propè superficiem ossis interioris. Et oportet, ut[g]§ § remaneat tactui foraminis§ aliquid ex siphac. Et ꝓpter hoc oportet, ut sint perforatoria secundum mensuram essentiæ ossis;& ut administrentur in hoc perforatoria plurima: Quum ergo fractura nōn est nisi in loco[h]§originis ossis§ tantum, tunc oportet, ut[i]§fiat permutatio ad illas res§ tantùm: ita ut cū cauaueris os, tunc oportebit ut æques asperitatē ossis capitis, quæ fit ex incisione, & concauatione, aut cum[k]§nouacula§ aut cum aliquo incisorio rum, quæ similatur[l]§aciei ensis§ postquam posuc ris[m]†§ §instrumentum quod cooperit siphac,& seruat ipsum. Et si remāserit aliquid ex ossibus paruis, aut frustis, tunc oportebit ut accipiantur cum facilitate: deinde perueniatur in curatione cum[n]§operatione§ aut unguentis. Nam iste est facilior qui sit ex modis curationis,& minoris nocumenti. Inquit Gal. quum tu discooperueris partem ossis capitis, tūc pone sub eo incisorium, in fine cuius est pars quæ assimilatur lenti, eminens, si est lenis, & est acuitas in longitudine, donec sit latitudo lenti similis, sustentata super siphac.& oportet, ut percutiatur desuper cum malleo paruo, & incidatur os capitis: Quum ergo fecerimus illud, erit ex eo totum illud quo indigemus: & illud est quoniam siphac non[o]§mouetur§ tunc, neque si medicans esset[p]§dormiens,§ quoniam siphac opponitur lateri lato instrumēti similis lenti. Et si peruenit hoc instrumentum ad os capitis, tunc ipsum eradicat illud absque læsione:& illud ideo, quoniam postremum figuræ[q]§similis lenti circundans hoc incisorium retro, incidit§ os capitis:& non est possibile ut inueniatur species alia ad eradicandū hoc os facilius, neque uelocioris operationis quàm hæc species. Curationem uerò quæ fit cum ferris & instrumentis, quæ nominant[r]†§ § moderni uituperauerunt propter malitiam eius: hic est ergo sermo noster in curatione ossis capitis, quum accidit ei scissura. Et conuenit hæc eadem curatio in reliquis speciebus fracturæ, quæ incidit ossi capitis, quamuis nos non diximus nisi curationem fissuræ, & posuimus eam exemplum alijs. Inquit Paulus, & Gal. iterum docuit nos quantitatem ossium, quæ oportet incidi:& iste est sermo eius.[s]§Non oportet, ut incidatur ex osse nisi illud, quod est infirmum, nam§ illud, quod ex eo est comminutum uehementer, oportet ut auferatur totum: In illo autem ex quo extenduntur scissuræ extensione plurima (nam illud quandoque accidit) non oportet tunc ut consequaris fissuras usque ad finem earum; & ut scias, quòd non accidit propter hanc causam res nociua,

p B. secandi
q B. egreditur
r B. fatera
s B. & incisio
t ——— B.
u B. continua vel iuxta se inuicem posita
x B. perforatio vel incisio
y B. perforare vel incidere
z †B. deinde
a B. perforatione vel incisiõe & percussione

b B. Alia lr̃a os
c B. vel additamentum paruū ingrediens in loco vel in parte eius acuta & prohibet illud additamentum ne pars acuta ꝓfundetur & ne perueniat ad siphac vel ad velamē donec cōcaues aut perfores cum eis os scissum vel contusum & eradica ipsum nō in vna vice
d †B. melius
e B. foraminis spatium
f B. perueniat
g B. caueatur ne perforatoriū tangat
h B. alathna
i B. fiat foramē super illam tabulam ossis
k B. lima
l B. cultello paruo
m †B. infra vel subtus
n B. tentis
o B. Alia litera mouetur ad extra. Alia litera disrūpitur tunc nisi fit cyrugicus sōnolentus aut ineptus
p B. sōnolētus aut ineptus
q B. quod similatur lenti rotūdum repellit incisorium retro quare inciditur
r †B. hanicades
s B. illud autem quod oportet incidi ex osse in firmo est qm̃

10 20 30 40 50 60

ua, quando in reliquis operationibus, quas oportet ipsum facere, est secundum ꝙ oportet. Amplius oportet post curationem cum ferro, ut accipias pannum lini extensum quantitate osis uulneris, & infunde ipsum in oleo rof. & cooperi cũ eo os uulneris, deinde accipe pannum duplicatũ aut triplicatum, & infunde ipsum in uino, & oleo rof. & lini uulnus totum oleo rof. deinde pone super ipsum pannum quanto leuius potes, ut non grauet siphac: deinde administra desuper ligamẽtum latum, & non stringas ipsum nisi cum quantitate quæ teneat pannos tantum: deinde administra regimen, quod remoueat inflammationem, & destruat febrem, & humecta uelamen desuper cum oleo rof. in omni hora: & solue ipsum in die tertio, & absterge ipsum, & cura ipsum curatione qua creat carnem, & sedat inflationem, & pulueriza super siphac puluerem ex medicinis siccis, quæ nominantur medicinæ capitis, donec oriatur caro [t] † § § in quibusdam horis [u] § super § os, si indiguerimus hoc, quũ ossa sunt eminentia: & ut nascatur caro uelociter, & cura ipsum cum reliquis medicinis, quas diximus in curatione uulnerum. Et Inquit Paulus. Multoties accidit in siphac capitis post curationem cum ferro, apostema calidum, ita quòd [x] § superueniet spissitudini osis capitis, & spissitudini cutis iterum, & est cũ hoc grauitas, & prohibitio motus eius naturalis. § Et multoties accidunt istis extensio, & accidentia alia mala, & sequitur has res mors. Et non accidit apostema calidum siphac nisi, aut propter os [y] § eminens sub eo: § aut propter grauitatem tẽtarum: aut propter frigus: aut multitudinẽ cibi: aut multitudinem uini: aut propter causam aliam occultam. Quod si apostematis calidi causa est manifesta, tunc oportet ut abscindas illã causam uelociter. Quòd si est ex causa occulta, tunc stude in separatione eius, & administra phlebotomiam uenę, si non fuerit prohibens ad hoc; & minorationem cibi, & regimen quod conuenit apostematibus calidis, sicut embrochatio cum oleo rof. calido, aut cum aqua in qua bullita sunt althęa, & fœnugræcum, & semen lini, & chamæmilla, & eis similia: & administra emplastrum ex farina hordei factum cum aqua calida, & oleo, & semine lini. Et administra adipem gallinæ in lana, & humecta cum ea caput, & ceruicem, & spondiles, & distilla in aures aliquid ex oleis, quæ sedant caliditates. Et fac sedere infirmum in aqua calida in domo, & [z] § iunge § ipsum. Quòd si apostema calidum perseuerat, & non est aliquid quod prohibeat [a] † § § sumere medicamen solutiuum [b] § soluens semel, § fiat illud: nam Hip. pręcipit illud. Inquit Paulus: si denigratur siphac, & nigredo est in superficie eius: & illud est [c] § in § medicamine iterum, quo curatur, nam medicamen nigrum fortasse facit illud, tũc oportet ut sumas ex melle, & oleo rof. iij. partes, & permisceas, & linias cum eo pãnum, & ponas super siphac. Quòd si accidit in siphac nigredo ex se ipso, & peruenit usque ad [d] § oculum § præcipue cum signis alijs malis, tunc oportet ut desperes de salute huius infirmi: quoniam est significatio consumptionis caliditatis innatę, & destructionis eius. Et ego iã uidi quendam cui accidit fractura in capite suo, & concauatum est os capitis eius post annum, & sanatus est: & illud ideo, quoniam fractura fuit in sincipite, & fuit ex percussione sagittæ, & erat ei cursus, & propter hoc non aduenit siphac aliquid, imò saluatũ est à corruptione. Inquit Gal. accidit homini ut frãgeretur sinciput eius, & iterum os temporis fractura extensa, & [e] § composita est fractura cum dispositione rerum osis § syncipitis, & incidimus ipsum ad intentionem notã, & suffecit illud, & sanatus est uir.

t †B. &

u B. frica

x B. supereminеat & eleuet super spissitudinem vel grossitiem cutis etiã & est cum hoc durum & prohibens motus ei⁹ naturales

y B. Alia lr̃a os separatum pungens ipsum

z B. frica

a †B. omnino

b —— B.

c B. ex

d B. profundũ

e B. dimissa est fractura tota cum dispositione sua nisi aliqua pars

Annot.

Multoties accidit ut findatur &c. § *De uulneribus capitis Hippocrates integrum libellum scripsit. Eadem de re Galenus 6. Meth. & Paulus lib. 6. necnon Celsus lib. 8. Sanè pericranium quod cuti statim subiacet, si uulneretur, non maiorem sui gratia diligentiam postulat, quàm aliorum ossium tegmentum, quod periostium uocant. Ita & caluaria si rumpatur, suapte natura neque symptomatum malorum est causa, neque difficilior est curatu. Verùm pericranium quidem cranij, id uerò membranarum cerebrum inuoluentium causa; atq; hæ rursum ob cerebrum summa egent animaduersione. Si frangatur caluaria, ex eius fractura uel aliquid sanguinis in subiectas membranas illabi accidit, hic uerò putrescens (quod fieri oportet semper, ubi præter naturam sanguis effunditur) & membranas & cerebrum quoque ipsum inficit, & prauorum symptomatum est author. uel offensum os aut eius pars ita deprimitur, ut membranam suo innixu premat, pungatq;, aut eius pars auulsa in membranas cadat: quod, quum euenit, & conuulsionis & doloris & febrium atque aliorum symptomatum est causa. Ob id ergo, cranij summa ratio habetur: neque huius solùm, sed etiam pericranij. hoc enim si offensum sit, euidens fractæ caluariæ indicium uidetur: non tamen si non offensum appareat, incolumis eiusdem cranij certum est signum, quum id sæpenumero eueniat frangi alterum altero non offenso. Fit ergo, quia tanti momenti res est caluariam frangi, uel integram remanere, ut in capitis uulneribus medici tantum adhibeant diligentiæ. Profectò os capitis multifariam frangi accidit, quam rem Hipp. in de uulnerib. capitis, & Gal. 6. meth. & Paulus lib. 6. & author finitionum medic. Simplices tamen fracturæ tres esse uidentur, quas Gal. in 6. meth. recenset, fissura, contusio, sectio seu sedes seu teli uestigium. Ex his uerò alias & ab Hipp. & à Gal. & à Paulo enumeratas species, si quis animaduerterit, componi uidebit. Ex quibus tamen omnibus, quæ profundæ sunt, multi æstimantur; superficiariæ paruum negocium faciunt, quum ex his neque sanguis effluat, neque os cõprimi eueniat. Vbi interiores membranas uel sanguine infici uel comprimi ex fracto osse accidit, solum præsidium est abstergi sanguinem, & auferri quod pungit, cõprimit, molestatq;. Fieri uerò horũ nihil potest nisi aperta sit caluaria. Quamobrem illud quoque planè perpetuum esse uidetur, ubi horum quidpiam ueremur, ut aperiatur cranium, atque libera tum inspectioni, tum manibus patescat uià, quam rem Hipp. Gal. Paulus, Celsus, & author noster hoc in loco pluribus prosequuntur. Est tamen hac de re non leuis controuersia. Primum quidem, an ubi de osis ruptione ueremur, perpetuo aperiẽda caluaria sit: deinde uerò ubi agendum id fuerit, quando agi oporteat. Profectò Hipp. in lib. de uulnerib. cap. si nudum & conspicuum os non fuerit, interrogatione & mente colligendum ait citra specilli admotionem, an sit fractum. Contra tamen Paulus, & Celsus, uulnus ampliant, & cutem atque ipsum pericranium scindunt, ut,*

Cap. 6.
Cap. 90.
Cap. 4.

Cap. 6.
Cap. 90.

& oculis, & specillo demisso fracturam pernoscant. De tempore etiam, quando id agi oporteat, ubi oporteat, Hippocrates triduum ait excedere non oportere citra perforationem: sed tunc proforandum, tum aliàs, tum tempore calido, si ab initio curationem susceperis. Paulus tamen hyeme omnino ante quartum decimum, æstate uerò ante septimũ diem auferri iubet, prius quàm praua symptomata oriantur. Sanè in tanta discordia, in tanti momenti re, quid sit statuendum, non satis est iudicatu facile. Dicemus tamen nos quod sentimus. An, ubi os nudatum non est, secari semper & cutis & pericranium debeat; quamuis & Celsus & Paulus & pleriq; nostræ tempestatis chirurgi id asserant; uidetur tamen nobis aduersus horum sententiam dirimi ab Hippocrate controuersia. qui ait mente & interrogatione colligendũ, an cranium sit abruptum. Nanque si fractum iudicaris, non negat senex nudandum os & aperiendum. At si eius rei indicia non appareant, quorsum pro unius mali curatione aliud temere ex industria procurare ? præsertim quum non mediocriter pericranium sentiat, & ex eo inciso dolores & alia mala sequi poßint. His ergo fortasse hos authores conciliabis. At uerò quo tempore, ubi agi id oportuerit, aperienda caluaria sit. Innuit certè Paulus rationem, cur intra septimum aut quartumdecimum diem secari oporteat, nempe, quòd eo tempore sequi praua symptomata soleant, qua ratione persuasũ itidem Hippocratem putamus. Videndum tamen erit, quo tempore symptomata oriantur & inualescant; atque iuxta horum tum ortum tum incrementum soluenda quæstio uidetur. Certè si rectè aduerteris, licèt inflammationes, dolores, & alia id genus, in septima aut decima quarta potißimum exasperentur; eadem tamen antea etiam infestare solent: neque certum huic rei præscriptum est tempus. Tutius ergo Hippocratis consilium uidetur quàm Pauli, quamuis nostri temporis medicos Pauli præsertim institutum sequi, non ignoremus.

Verùm illud quod est rectius &c. ȝ Quæstio hoc in loco est, an capitis uulnera perfundi oleo sit ex usu. Author noster rosaceum tepidũ ut affundatur, probat. At Hip. in lib. de uulnerib. capit. nihil tale proponit; sed tentandum ait, ut ulcus quàm citißime siccum fiat. & sectione peracta cætera agi iubet, quæ ulceris curatio postulat. Porrò eousq; rosacei usus proceßit; ut nostra tempestate non solum hoc utantur, sed minimum quodvis & cuiusuis generis uulnus quod capiti accidit, ad satietatem & nauseã usque perfundant: id quod aduersari Hippocrati nullus non uidet. Nostra ergo sententia, quòd Auicennas rosaceum supra fissuram, ut ait, adhibeat; non, quòd uulnus ipsum eo perfundatur intelligi oportet, quod certè non minus sordida & mala huius partis ulcera reddere quàm alterius potest: neq; id etiam perpetuo agi iubet. Verùm, quod in cæteris uulneribus usu uenit, ubi inflammationis periculum sit; uel si sanguinis profluuium urgeat; leuiter repellentibus, quale rosaceum oleum est, & inflammatio arcenda, & profluuium sistendum, non ut ipso uulneri oleum affundatur, sed ut circunstantes illi partes illinantur. In ijs enim (ait Hipp. 5. aph.) frigido utendũ est, unde fluit sanguis aut fluxurus est, non ad ipsa, sed circa ipsa unde influit. At ipsum uulnus & linamentis, & astringenti uino, & pulueribus, quos capitales uocat hic author, præsertim si sanguis profluat, & ea in uniuersum curandi ratione tractari oportet, qua cætera, qua Hipp. utendum iubet.

aph. 23.

Et si appareat super uelamen nigredo &c. ȝ Idem Paulus. idem & Celsus. Non est tamen prorsus desperandum, etiam si denigrata membrana est sui ipsius uitio, quæ mellis rosacei usu abstergi nequeat, nisi in imo potißimum nigredo constiterit, ut ait Paulus. CLAVDIVS RICARDVS Imperatorius medicus superioribus annis, quum Venetijs medicinam faceret, ostẽdit nobis denigratam in iuuene quodam membranam, quam duram uocant; quæ suapte sponte non medicamento infecta mellis uel alterius medicamenti usu abstergi non poterat. Videre id ipsum & alij ex primarijs medicis. Mortem uno omnes ore prædicunt. Nos uerò & magnum uirium robur, & symptomatum lenitatem intuiti non desperamus. Abstersa tandem huius diligentißimi medici studio membrana est, & euasit ille admirantibus multis. Sed hæc, sicuti non nisi optimi curatoris solicitudinem postulant, ita etiam raro accidunt; ut propterea & hic author, & Celsus, & Paulus de salute ambigant non iniuria.

De fractura mandibulæ. Cap. 2.

INquit sapiens, quum [a] ȝ inciditur ad interiora non frãgatur: quòd si frangitur mãdibula dextra, tunc intromitte indicem, & medium manus sinistræ in os infirmi. Et si frangitur mandibula sinistra, tunc intromitte manus dextræ, & eleua cum eis marginem fracturæ exterius & interius: & oppone eas ambas ȝ cum manu altera de foris, & æqua eam, & cognosce eius æquationem ex æquatione dentium, qui sunt in ea. Si autem [b] ȝ frangatur mandibula in duobus locis, ȝ tunc extende eam in duo latera secundum oppositionem, ministro extendente eam, & ministro retinẽte ipsam: deinde ueniat medicus ad æquandum ipsam, secũdum quòd diximus: & liga dentes qui torti sunt, & separati sunt ad inuicem. Si autem accidat cum fractura uulnus, aut frustum, [c] † ȝ

ȝ tunc [d] † ȝ

ȝ administra consuturam, & puluillos, & medicinas incarnatiuas post reditionẽ, & æquationem. Inquit: & ligamentum eius fit secundum hunc modum. Pone [e] ȝ medicamen uitteȝ super nucham colli: & uadant duę extremitates à duobus lateribus super duas aures usque ad extremitatem mandibulæ: deinde uadãt cum eis iterum ad nucham: deinde usque ad locum sub mandibula super duas maxillas usque ad synciput [f] ȝ uadens ȝ ex eo iterum usque ad locum qui est sub nucha: & ponatur ligamentũ aliud super frõtem, & in posterioribus capitis, & stringatur tota inuolutio quæ inuoluta est: & ponatur desuper [g] ȝ pannus ȝ lenis. Et si separentur ambę mandibulæ simul ex extremitatibus earum, tunc [h] ȝ incipiatur ȝ cũ utrisque manibus paulatim, deinde [i] ȝ opponantur ȝ & coniungantur: & consideretur ad compositionem dentium: & liga duales cũ filo auri, [k] ȝ ut non separetur rectificatio, & ponatur medicamen ligamẽti super collum, & uadatȝ caput eius ad extremitatem mandibulæ: & præcipiatur infirmo ut quiescat, & sit tranquillus, & dimittat locutionem: & ponatur cibus eius sorbitiones. Et si alteratur aliud ex figura, tunc soluatur ligamentum nisi accidat apostema calidum. Quòd si accidat tunc, nõ negligas uti emplastris, & embrochis quæ conueniunt ad illud ex illis, quæ sedant, & resoluunt cum æqualitate. Et os quidem mandibulę stringitur ante tres hebdomadas:

a B. frangitur versus interiora, & non separatur in duas partes separatione totaliter si fracta fuit mãdibula dextra, intromitte digitum indicem & medium manus dextræ & eleua vel comprime cum eis curaturam fracturam versus exteriora ab interiora & oppone eis

b B. Alia litera vel separatur mandibula in duas partes separatione totali si

c †B. ossis pungentis

d †B. scindatur & aut dilatetur & extrahatur frustum, &

e B. vittam fasciam bindam

f B. deinde procedatur

g B. hastella

h B. extendant

i B. cõponant

k B. & non remoueatur status seu rectitudo aut eorum firmitudo & ponatur medium ligamenti super partem capitis posteriorem & procedat seu extendatur

das, quoniam est lene,& est in eo medulla plurima replens ipsum.

De fractura nasi. Cap. 3.

NAsi superior pars est os,& inferior est cartilago:& illi quidem cartilagini non accidit fractura,imò attritio, [a] §& quòd comprimendo dilatatur tota:& quòd dilatatur inferior pars eius superiore remanente ut est, & separatio § ad unum latus. Superiori uerò parti ossis accidit quandoque fractura. Et quando frangitur nasus,& non curatur,perducit ad [b] § casum.§ Et iterum quãdoque induratur, & remanet secũdum tortuositatem suam,quare nõ recipit æquationem;oportet ergo ut festinetur in die primo, & non pertranseat decimum. Et scias quòd quando fractura nasi consequitur loca superiora eius, magis conueniens est,& rectius regimẽ in ea est, ut sumatur stilus decenter factus,lenis, & intromittatur cum facilitate in nasum, usque ad finẽ alchaiasim,& teneat ipsum cũ manu sua,& equet nasum cum manu altera,donec æquetur: deinde subtilietur intromittendo licinium conseruans ipsum in figura æquationis: & melius quidẽ est ut sit ex lino. Et cautela est, ut intromittatur in utrasque nares simul, licèt non sit nocumentum nisi in latere uno. Et quandoque ponitur [c] † § § licinium [d] § in latus unum,usque quo eius ultimatio perueniat ad cõfirmationem,&§ restaurationem. Et non [e] §componatur§ super nasum ligamentũ, quoniam facit ipsum [f] § latum, § nisi sit illic eminentia magna, [g] § & timeatur secundum eam descensio. § Quum autem accidit in partibus inferioribus,tunc possibile est ut æquetur cum duobus digitis duarum manuũ, sicut duobus indicibus, aut duobus auricularibus. Et quando accidit in hac dispositione apostema, tunc unguentum diaquilon est bonum ualde: quoniam sedat apostema,& conseruat iterum figuram æquationis,& confortat. Et similiter medicamen factum cum aceto,& oleo,& simila,& minuto thuris,super quod puluerizetur cinis, & emplastretur cũ eo. Et quando fractura est attritio [h] § aperta,§tũc non est possibile, ut redeat cum ea ad rectificationem,nisi postquam finditur,& extrahitur cõminutio ossium, & [i] § cum sutura eius & § puluerizentur desuper pulueres. Et quando accidũt inclinatio, & separatio cartilaginis, tunc æqua eam uiolenter,deinde liga eam ligatura conseruante eam super illud: & est ut ponas ligamentum [k] § extensum § ex [l] § latitudine ceruicis,super quam § est inclinatio [m].†§ § ex eis quibus fit facile hoc ligamentum,& [n] † § § bonum, est ut sumas marginem panni fortis, aut corrigiam cui sit latitudo digiti unius: & lini unam extremitatum eius cum glutino piscium,& glutino corij uaccini,aut cum gumma, aut cum reliquis glutinationem facientibus: & inuisca ipsam super extremitatem nasi ex latere [o] § super quod§ est inclinatio,donec exsiccetur super ipsum, & reducatur nasus ad situm suum cum uiolentia. deinde extende illam corrigiam, aut pannum, donec æquetur cum eo,& inclina ipsum ad latus diuersum inclinationi primæ, & restaura ipsum super collum,& liga ipsum ligamento tenẽte ipsum secundum illam formam,& emplastra cum emplastris quæ sunt necessaria.

a B. vel contusio & compressio faciens nasum simum seu latum compressum & declinatio
b B.priuationẽ olfactus
c †B.in interiori parte licinij radix pœnę vt sit magis conueniens ei deinde emplastretur & adhæreat super eum pãnus em plastri vt non extrahatur
d B. vsque quo peruenerit ad summam & perfectam confirmationem,&
e B. inuoluat
f B. simum cõpressum
g B.quam depressio bonificat
h B.comminuens os
i B.suat & post
k B. Alia litera incipiendo
l B. latere colli ad quod
m †B.&
n †B. est
o B.a quo

De fractura furculæ. Cap. 4.

FVrcula frangitur, aut propter pondus delatum,aut propter casum magnum, aut propter percussionem uehementem. Amplius furculæ restauratio fit difficilis, & indiget subtiliatione. Dixerunt in restauratione eius,si [a] § conteritur§ propè cassum,erit descensio capitis adiutorij inferius minus. Inquit,quando [b] § conteritur § furcula in duas medietates, tunc fac sedere infirmum super sedem, & teneat minister adiutorium in quo est furcula fracta, & extendat ipsum ad exteriora & ad superiora iterum, & extendat minister [c] § iterum ceruicem,§ & humerum [d] § inclinatum § cum quantitate quæ est necessaria. Et æquat medicus cum digitis suis illud quod est eminens, impellens ipsum, & quod est concauum [e] § commoueat ante, & retro, & extrahat ipsum. § Et si indiget in illo extensione plurima, ponat sub titillico pilam magnam [f] §de pilis,& eleuet § cubitum, donec approximet ipsum costis, quoniam extendetur secundũ quod uult. Et si [g] §inciditur§ extremitas furculæ ad interiora [h] §frangendo,aut§ non obedit cum attractione medici,& non [i] §suspenditur ,§quoniam est ad profundum plurimum; tunc prosterne infirmum super collum suum,& pone sub humero puluinar gibbosum ,& [k] § demerge § humerũ eius inferius,donec eleuetur ad os furculæ: deinde æqua ipsum,& rectifica cum digito tuo,& stringe. Quòd si infirmus inuenerit puncturam ex deambulatione manus super ipsum; [l] §tunc frustum§ pũgit ipsum secundum [m] §situm:ergo§ scinde, & aufer frustum:& fiat illud à te cum facilitate; & propriè si fuerit frustum subtus;ut non disrumpas siphac pectoris:& intromitte instrumentum conseruans siphac pectoris sub osse, deinde frange os. Quòd si non acciderit apostema calidum,tũc sue scissuram, & incarna eam. Et si accidat apostema calidum,tunc infunde puluillos cum oleo aliquo. Et si [n] § dimittitur § caput adiutorij apud fracturam cum frusto furculæ ad inferiora, tunc oportet,ut suspendatur adiutorium cum ligamẽto lato,& [o] §eleuetur ad partem ceruicis.§Et si frustum furculę fuerit inclinatum ad superiora, & illud quidem parum fit,tunc nõ suspendatur adiutorium;sed resupina illum,cuius est furcula fracta super dorsum suum:& subtilia regimen eius, & [p] §stringetur§furcula in mense,& minus. De furcula autem dixerunt; quòd furcula non seiungitur ex latere intrinseco,quoniam annexa est pectori,non seiuncta ex eo:& propter hoc non mouetur ex hoc latere. Et si percutiatur exterius uehementer,& separetur;tunc ipsa æquatur,& curatur curatione,qua curatur quum frangitur. Extremitas uerò eius,quæ sequitur humerum, & separatur ab eo,non dislocatur plurimum: quoniã lacertus,qui habet duo capita, prohibet eam ab hoc, & prohibet eam iterum caput spatulæ. Et non mouetur furcula motu uehementi, quoniã ipsa non est posita,nisi ut separetur pectus tãtũ, & dilatet ipsum:& propter hoc facta est furcula homini soli inter reliqua animalia. Quòd si accidat

a B. frangitur
b B.frangitur
c B. alius collũ
d B.oppositum
e B. attrahatur & ad extra extrahatur.
f B. ex pano & impellat
g B.frangitur
h B.plurimũ &
i B.eleuatur ad superiora
k B. comprime
l B.pp frustum quod
m B. situ;eius tunc
n B.fuerit
o B. deinde eleuetur ad partẽ colli
p B. firmabitur

dat ei dislocatio ex luctamine, aut re alia simili huic; tunc ipsa æquetur,& intromittatur ad locũ suum cum manu,& puluillis plurimis, qui ponuntur super eam cum ligamento, quod oportet. Et conuenit hæc curatio extremitati humeri iterum quum separatur, & reducit eã ad locum suum. Et illud, quo ligatur furcula humero, & humerus, est os cartilaginosum, & ipsum ingrossatur in macilentis. Et quum remouetur, existimat ille cui non est experientia, q̃ caput adiutorij iam separatum est,& exiuit de loco suo, caput enim spatulæ uidetur tunc unum,& uidetur locus à quo permutatum est, concauum: uerùm oportet, ut distinguatur significationibus, quas [a] § experiemur § post.

[a] B. narrabimus

De fractura spatulæ. Cap. 5.

Spatulæ quidem locus latus parum frangitur: plurimũ enim qđ accidit de fractura eius, accidit marginibus, & lateribus, & frustis. Et quãdo accidit, cognoscitur tactu, & per illud qđ sequitur eam de punctura, uerùm plurimum accidit ei scissura; quam significat asperitas, quæ cognoscitur tactu,& dolore locali, & punctura, si fuerit, licèt non sint reliqua signa. Et fortasse accidit fractura ad interiora, & significat ipsam [a] § incisio § accidens,& crepitatio leuis quam percipit auditus [b] § quum crepitat miser cum ea; & inuenitur per attractionem manus quæ consequitur eã, & dolorem. Et cura eius iterũ est subtiliatio manus,& bonitas conuenientiæ impulsionis ab inferioribus,& æquationis: § & fortasse indiget uentosis, secundum quòd existimo, donec attrahitur ad [c] § superiora, § & æquetur cum cautela à nocumento in aggregatione materiei. Frustula autem spatulæ quum franguntur, si sunt inquietantia, pungentia, lædentia, tunc necessarium est extrahere ea: & si sunt quieta, æquentur & ligentur ligamentis similibus ligamentis furculæ. Et oportet ut dormiat habens fracturam spatulæ super latus sanum, non super aliud.

[a] B. incuruatio

[b] B. quum tacta fuerit tactu curioso vel exquisito seu manifestante & accidit manui q̃ vicinatur ei dolor, & curatio eius est cum attractione subtili seu ingeniosa & bonitate impulsionis cum facilitate ex anterioribus,& æquatione

[c] B. posteriora

De fractura cassi. Cap. 6.

[a] § Accidit casso scissio, sicut ligno: & accidit § fractura ad interiora. Et primum quidẽ cognoscitur sonitu sensato p̃ tactum,& auditum, & quandoque inuenis ipsam manifestam, cuius duæ partes sunt manifestæ, & cum extensione doloris: secundum uerò sequuntur accidentia mala ex constrictione anhelitus,& tussi sicca: & fortasse patiẽs illud, spuit sanguinẽ; & quandoque generatur ex eo putrefactio uelaminis. Et cura istorum est cura illius, qui habet illud in humero. Et si inclinatur inferius, tunc cura est illa, quę descripta est in compresione furculę depressæ per fracturam. Et si ingrediuntur costæ, administra super eas ligamentum factum ex lana cum reuolutione, post ligamenta posita super eas de subtus cum rectitudine: deinde aggrega extremitates duorum ligamentorum, & liga eas adinuicem, quoniam ipsæ prohibent ligamenta reuoluta à solutione.

[a] B. Q̃nq; accidit casso separatio seu elongatio ossium adinuicem pura & q̃nq; accidit. Alia litera Q̃nq; accidit casso separatio quæ est sicut scissio & accidit

De fractura costarum. Cap. 7.

Costis ueris septem accidit fractura, à duobus lateribus: falsis uerò accidit fractura à latere dorsi. Et quoniam extremitas, alia est cartilago hypochondriorum, secundum quòd sciuisti, non accidit ei [a] † § § attritio. Cognitio autem fracturæ costarum est facilis, quæ non occultatur tactui propter illud, quod sentitur de asperitate,& motu in non suo loco: & fortasse auditur, si auscultatur crepitatio occulta. Quòd si fuerit inclinatio costæ ad interiora,& significant eam accidentia pleuresis, & est fortasse cum ea sputum sanguinis; tunc non audent restauratores curare ipsam cum extensione ad exteriora propter defectum ingenij; quoniam illud est difficile absque uentosis: & quoniam ex uentosis timetur quòd aggregetur materia plurima ad interiorem locum: & est in ea illud, quod est de corruptione. Quòd si [b] § expellis § eas,& non prolongas retentionem earum, non est malum. Verùm quãdoque cibant infirmum cibis inflatiuis ualde, ut infletur uenter eius,& comprimat inflatio fracturam,& impellat eam ad exteriora. Et hoc quamuis sit de illis, à quibus in quibusdam horis nõ est excusatio, est tamen causa magna ad faciendum ut accidat apostema. Inquit quidam sapientum. Oportet, ut cooperiatur locus cum lana infusa in oleo calido,& ponantur puluilli in eo quod est inter costas, donec repleatur, ut sit ligamentum æquale, quando inuoluitur secundum rotunditatem, sicut narrauimus in pectore: deinde ponatur sicut ponitur in habentibus pleuresim secundũ quantitatem conuenientem ossi: & si oppresserit nos res uehemens, & os pungit uelamen punctura lædente; tunc oportet, ut findatur cutis, & discooperiatur illud, quod discoopertum est, de costa: deinde ponatur sub eo instrumentum qđ conseruat siphac, ut non egrediatur siphac, & incidantur cum facilitate ossa, quæ pungunt, & exire facias: deinde, si nõ accidit apostema calidum, aggregentur fissuræ,& medicentur cum unguento. Et si accidit ei apostema calidũ, cooperiatur cum puluillis infusis in oleo, & cibetur infirmus & curetur cũ eo, quod sedat apostema calidum: & resupinetur super latus, [c] § quod leue est super ipsum. §

[a] † B. nisi

[b] B. cum facilitate administras

[c] B. super quod alleuiatur

De eo, quod accidit spondilibus, de fractura. Cap. 8.

Inquit Paulus, rotunditatibus spondilium accidit quandoque attritio; sed fractura parum accidit: [a] § & tunc minuitur siphac & § nuchæ: & nucha ipsa: & communicant eis ambabus nerui in nocumento: & sequitur ea utraque mors, [b] † § § si accidat illud spondili colli. Et propter hoc oportet, ut præmittamus sermonem,& enuntiemus perditionem factam. Et si est possibile ut præsumamus,& auferamus os lædens cum scissione, tunc illud [c] § est: § & si non, [d] § oportet, ut uisitemus eos § cum regimine quod sedat apostemata calida. Et si remanet aliquid ex partibus eminentibus spondilis, [e] § ex qua sunt, § quæ nominantur spinæ. (nam illud cadit ueociter sub digitis, quum uolumus eius communitionem: quoniam illud, quod comminutum est, mouetur,& separatur à loco suo) tunc oportet, ut auferatur illud scindẽdo cutem exterius: deinde aggregetur cum sutura,& administretur in eo curatio incarnatiua. Et si frangitur os alkeil in inferiore parte alchatim,& alohosos, tunc intromittatur digitus index sinistræ manus in anum, & æquetur

[a] B. eis & tunc exprimuntur seu comprimuntur panniculi

[b] † B. præcipuè

[c] B. fiat

[d] B. tunc oportet vt regimen ipsorum fiat

[e] B. q̃ sũt ex eis

æquetur os fractum cum manu altera, secundum quòd possibile est: & si senserimus os fractum iã separatum esse, tunc oportebit iterum, ut auferatur cum scisione, sicut diximus: deinde administretur ligamentum, quod conuenit ano, & curatio conueniens ei.

a B. Nota q ubi habetur adiutorium in arabico habetur alhadab & ubi habetur brachium in arabico habetur alsahad

b B. ad locum suum

c B. descendente

d B. mezui vel meruzi & non sit suspensa medeli

e B. ligetur

f †B. & secundum meruzi &

g B. &

h B. necessitas

i B. Alia litera ut bona fiat reditio vel reiteratio

k B. cubito

l †B. æquatur, quod si est excusatio vel si sufficiat

m B. iacere

n B. versus inferiora

o B. una & æquali elongatione

p B. Alia litera adiutorij

q †B. unum vel ad extremitatẽ unam

r B. illi

s B. & elongatum ab altera extremitate

t B. contusio

u B. contusionis

[a]§De fractura adiutorij.§ *Cap.* 9.

OS adiutorij, quum frangitur, secundum plurimum non declinat nisi ad exteriora: quare oportet, ut tu facias illud, quod oportet fieri in reditione fracturæ[b], § cuius situs est§ secundum quòd sciuisti: & tange ipsam manu tua æquatione ultima: & liga eam cum ligamento ascendente etiam usque ad humerum: & stringe cum eo si est proxima illi: deinde ligamento [c]§communi§ secundum quòd sciuisti etiam usque sub cubito, si fuerit fractura propinqua cubito: postea liga ipsam ligamento tertio ascendente ab inferiori usque superius: & suspende manum[d]§ angulariter & multiplicet eius suspẽsio extẽdẽdo, § quoniam est malum. Et melius quidem est, ut [e]§ stringatur§ adiutorium ad pectus[f] † §

§ secundum angularitatem in cubito, ut non moueatur: & propè cubitum.[g]§ Ergo§ pone super ligamenta aut aquam & acetum, aut aquam solam, si fractura adhuc non apostematur: & fac ipsam ex lino cuius latitudo sit quatuor digitorum, non plus. Et si iam superuenit ei spatium, & apostema est, tunc pone ipsam ex lana, & ablue ipsam in oleo, si tibi possibile est: & si non fuerit aliquod prohibens, non soluas usque ad septem, & quod est post eos usque ad decem: tunc solue, & liga cum hastellis: & si [h] § defensio§ uocat te ad aliud, tunc solue in tertio: & est illud ad quod inclinatur Hipp. quoniam aufert nocumenta, licèt noceat restaurationi. Verùm in qualitate ponendi hastellas oportet, ut sufficiat tibi illud, quod tibi declarauimus in cap. suo: & non separes ab ea stricturã ad minus usque ad .xl. dies. Et quando indiges[i]§ secundum consuetudinem§ extensione uehementi, & non obedit tibi, & non excusaris auxilio alicuius adiuuantis te; tunc fac sedere infirmum super sedem subleuatam, & sit ad stantem plus decliuis, quàm ad sedentem: & appodietur super gradum scalæ, aut quod simile sit ex eis, quæ sciuisti in cap. dislocationis, & locus il le sit planus factus, & mollificatus, & linitus: dein de suspende in[k]§ humero§ eius aliquid graue extẽdens ipsum ad inferiora: quum ergo extenderis extensione quæsita[l], †§

§ tunc liga cum uitta forti sub fractura, & supra illam: & fac[m] § dormire§ in firmum resupinum: & extende illud quod ligasti uitta cum fortibus uiris[n]§ usque subtus § & ad superiora; in illo enim est sufficientia. Et quando fractura est in medio adiutorij, pone ligamentũ cum[o]§ longitudine una§ à duabus extremitatibus [p]§ iuncturæ.§ Et si fuerit propinquior ad latus, [q] † §

§ pone ligamentum uehementioris propinquitatis [r] † §

§ extremitati[s]§ longinquæ quam alij. § Et si fuerit [t] § scissura § sola, tunc cura est curatio [u] § scissuræ, § & stringatur super eam ligamentum.

De fractura brachij. *Cap.* 10.

ACcidit quandoque, ut frangantur duo focilia simul. Et quandoque accidit, ut frangatur unum eorum. Et fractura focilis inferioris est vehementior, & turpior, quàm fractura focilis superioris, quando singularis fit fractura unius eorum: & illud ideo, quoniam focile inferius est brachium deferens: quare eius fractura est deterior: & quoniam est nudum carne, tunc est fractura turpior. Et iterum superius focile suscipit curationem [a] †, §

§ & sufficit ei extensio parua: & non similiter est inferius; & propriè si frangantur simul. Et oportet, ut sustentur apud extensionem adiutorij super[b] § alchoi§ & est radix uolæ. Et cognoscitur strictura ligamẽti, quoniã si accidit ex ea in digito apostema paruum, aut dolor paruus, tunc ligamentum est æquale: & si non est[c], § tunc § est molle: quòd si est plurimum superfluum, tunc est uehemens, & oportet ut mollificetur. Positio autem hastellarum non est ex illis, quæ occultantur tibi: sed oportet ut non consequantur cum longitudine sua uolam, & radices digitorum: imò abbreuientur ab hoc parumper, nisi necessarium faciat illud propinquitas fracturæ iuncturæ rascetæ. Verùm tunc iterum oportet, ut non tangant [d] § albaragim§ digitorum. Et quum restauratur, & ligatur, oportet, ut suspendatur ad collum secundum figuram angularem. Et oportet, ut sit suspensio eius, propriè si est eius fractura ad inferiora, cum panno cuius latitudo capiat longitudinem brachij totius, quoniam si fuerit obuiatio suspensorij propè fracturam [e] † §

§ & reliquum eius separatum à sustentatione, accidet tortuositas procul dubio, & declinatio[f] § super illud, quod facit ipsam sicut uolam: § imò oportet, ut sit uola, & plurimum brachij in suspensorio. At uerò si fractura fuerit ad superiora, oportebit ut suspensio sit ita, ut uideatur fractura, & eleuet duas extremitates ex latere uolæ, & ex latere cubiti. Quòd si separetur quod est inter illud, erit adiuuans ipsum ad æquationem figuræ. Et sit suspensorium pannus leuis. Et sit suspensio taliter, ne ullo modo [g] § sit possibile moueri: § & ut non dilatet ipsum dilatatione laboriosa. Et fortasse accidit brachio, ut restauretur [h] § in latitudine§ circiter .xx. & octo dies.

a †B. faciliter

b B. alchua

c B. omnino

d B. albaragem

e †B. tantum

f B. ad illã partem ad quam necessitat vel cogit declinatio vole

g B. voluat aut torqueatur

h B. Alia litera velociter

De fractura rascetæ. *Cap.* 11.

OSsibus istis parum accidit fractura, quoniam ipsa sunt dura ualde, & quando aduenit eis causa aliqua, remouet ea à locis suis, & non frangit ipsa: quare[a]§ sunt ultima ad curationem, § quemadmodum diximus in dislocatione.

a B. psectio curationis in ea

De ossibus digitorum fractis. *Cap.* 12.

IStis iterum parum accidit fractura; imò accidit separatio. Dixerunt quidam, si accidit eis fractura, oportet, ut sedeat infirmus super sedem eleuatam: & præcipiatur ei, ut ponat uolam super sedem æqualem: & extendat ossa fracta minister, & æquet ea medicus cũ pollice, & indice. Quòd si pollex fuerit inclinatus ad inferiora, tũc oportebit administrare ligamentum desuper: & fortasse

fortasse accidit apostema calidum. Et ad locum mollificationis horum osium aggregatur super fluitas plurima: & coagulatur ueIociter; quare stringitur. Et si accidat fractura[a] §suleni§ aut digito, si est pollex, oportet, ut ligetur ligamento proprio ei, & ut ligetur iterum cum uola, ut firmetur, & non moueatur. Et si accidit fractura alicui reliquorum digitorum, si fuerit index, aut auricularis; tunc ligetur cum illo, qui approximet ei. Et si est de digitis medijs, tunc ligetur cum illo, qui est ex latere eius: aut ligentur omnes secũdum continuitatem adinuicem, quoniam est melius: firmantur enim & non mouentur, & sunt tunc quasi ligati sint cum hastellis, scilicet ossa fracta.

a B. selami

De fractura oßis lati, & anchæ. Cap. 13.

OS anchæ quandoque frangitur: sed rarò cum dispositione fortitudinis suæ. Et accidit illud ei secundum semitam comminutionis extremitatum. Et quandoque finditur in longitudine: & quandoque impellitur intus ad uentrem. Et accidit post istas dispositiones iterũ ex dolore, & punctura, & stupore cruris, & coxæ proximum ei quod accidit adiutorio ex fractura humeri. Et quando frangitur os latum, quod est supra alhosos, aut[a] § finduntur ut lingua lacerti eius; § fit res difficilis in rectificatione eius: quare fit una duarum ancharum decliuis ad diminutionẽ. Et cura eius est, ut iaceat infirmus, & incipiãt duo homines fortes extendere duas coxas eius, quisque eorum extendat coxam; & iam tenuit ante unus manus eius, ut non[b] festinet ad expellendum illum, § qui extendit coxam eius: & incipiant duo restauratores comprimere ancham eius cũ uehementia, & fortitudine, donec æquetur: deinde præparent super eam emplastrum, postea resupinetur super aliquid, quod sit sicut glomer ¦ ex panno, aut ei simile ex illis, quæ habent duritiem. Et hoc quidem est proximum ei, cum quo curatur spatula iterum. Et quando frangitur ex latere anchæ, tunc cura eius est cura[c] † § §humeri. Et oportet, ut administretur humectatio super ligamentum: & æquentur puluilli sicut oportet: & est necesse ut sit sustentatũ super locum planum.

a B. diuidit seu separat ĩ frusta lacertus eius

b B. ꝓsequat vel, vt non descendat versus expulsionẽ vel fractionẽ eius

c †B. fracturæ

De fractura coxæ. Cap. 14.

QVum coxa frangitur, necessaria est extensio uehemẽs: deĩde æquetur scd'm formã naturalẽ, quæ est ei. Et est gibbositas syluestris partis eius, & cõcauitas pauca ĩ eius domestico, secundum ambulationem formæ, quæ est ei in sanitate. Et obseruentur in dispositione fracturæ medij eius, aut extremitatis eius superioris, & inferioris, dispositiones, quæ dictæ sunt in capitulo adiutorij: & sit strictura ad superiora cõseruãs, & retinens. Dixerunt, quando frangitur, conuertitur ad loca anteriora, & ad exteriora: & illud ideo est, quoniam ipsa est lata ab hac parte per naturam: & æquetur manibus, & ligamentis, & speciebus extensionis, quæ sunt secundũ æqualitatem; aut cum strictura unius duarum ligaturarum supra fracturam[a] §in medio.§ Si autem fractura fuerit inclinata à medio, & fuerit propinqua capiti coxæ, tunc sumatur ligamentum, & in uoluatur in medio eius lana, ut non incidat carnem, & ponatur medium eius super pectinem, & ascendant extremitates eius ad partem capitis, & dentur ministro ut retineat eas ad inferiora. Et si fractura fuerit in eo, quod sequitur genu, tunc nos ponemus ligamentum in superiore parte fracturæ, & eleuabimus extremitates eius ad illum, qui extendat eas ad superiora: & teneat genu cũ ligamento, inuoluens ipsum desuper: & æquetur membrum istud infirmo iacente super faciẽ suã, & crure eius extenso. Et si fuerint ossa pungentia, tunc oportet ut æquetur, sicut diximus multoties: & quæ ex eis eleuantur, capiantur: regimen uerò sit secundum ꝙ diximus in curatione adiutorij. Et os quidem coxæ stringitur in. 50. noctibus. Et ego enuntiabo quomodo oportet ut sit situs eius, postquã aggregatur curatio cruris. Et oportet ut ponatur inter duas coxas tunc pila de ligno, & ei similibus, seruans eam ad formam, secundum quam æquata est: & restauretur restauratione cognita, [b] § secundum quòd intelligitur propter illud, § quod accidit de apostemate, & pruritu. Et quando accidit super coxam [c] § nam est apostema forte, § & est ex eis quæ festinant ad coxam; tunc oportet ut[d] § propriè perueniatur § ad soluendum ut respiret, & extendatur apostema. Et tu quidem iam sciuisti embrochas proprias. Verùm in caugualib, & albarauach, & sunt tabulæ magnæ in quibus est parum concauitatis, ut decenter[e] § componantur§ super inuolutiones, & capiant longitudinem pedis: quoniam si breuiantur, & non restaurantur f † § § super crus: & [g] § abscindunt infra illud, utilitas non est§ utilitas quæsita. Et si prolongantur, erit infirmus ex eis in labore, licèt si ipsę abbreuientur, non erit expers laboris. Et utilitas elongationis earum est, ut prohibeant iterũ partem sanam pedis moueri, quum fuerit motus illius quantitatis nociuus fracturæ; & propriè in dispositione dormitationis, & somni. Et necessitas horum instrumentorum non est nisi in fractura magna ualde. Et non est possibile cum hoc uti eis, nisi antequam apostemetur: quoniam apostema non tolerat huiusmodi: & ad ultimum est grauitas, & malitia, & labor. Et oportet ut fugiatur ab eis, dum [h] § exceptio perseuerat§ cum ingenijs alijs. Situs autem restauratæ coxæ oportet ut sit secundum quòd fuit consuetudo eius in sanitate, de asiduatione constrictionis, & dilatationis. Et illud quod est magis uincens, est dilatatio. Et scias, ꝙ ille, cuius coxa, & ancha sunt fractæ, parũ denudatur à claudicatione. Et quando abscindũtur frusta lacertorum eius, [i] § mandat prius, deinde minuitur§ secundo.

a B. & alterius infra fractura Alia litera & alterius infra fracturam declinatam à medio,

b B. cũ: animaduersione & obseruãtia eius

c B. apa quod quidem est magnum

d B. festinetur

e B. applicent

f †B. seu nõ applicantur

g B. abscindun duntur infra illud tunc nõ est ex eis ĩ quib. fit

h B. est excusatio

i B. prolongat seu relaxat primo deinde contrahitur

De fractura rotulæ poplitis. Cap. 15.

ROtula parum frangitur, & secundum plurimum conteritur. Et cognoscitur illud quod accidit [a] † § § cum tactu, & asperitate, & [b] § cum uacuitate, quæ intelligitur ei cum tactu, & auditur aure. § Et oportet in curatione eius, ut extendatur crus, deinde intromittatur rotula in locum suum. Et si separata fuerit, aggregetur prius, deinde intromittatur.

a †B. Alia lr̃a ei

b B. auditu auris

De

De fractura cruris. Cap. 16.

QVando frangitur os paruum cruris, est saluius, quàm si frangatur os magnum. Et quando frangitur arundo parua superior, est inclinatio ad exteriora, ante:& est ambulatio cum hoc possibilis. Et si frangitur arundo magna inferior, declinat crus ad [a] † § § exteriora. Et quando frangũtur utræque arundines simul, tunc est deterius: & tunc quidẽ accidit cruri inclinatio ad omnes partes. Et scias, quòd curatio fracturæ cruris est secundum considerationem curationis [b] § adiutorij § & in eius similitudinem. Et non est dispositio cruris in tortuositate, quæ accidit figuræ suæ naturali, sicut dispositio adiutorij: imò est rectũ. Quare oportet, ut sit extensio eius ad hoc, ut redeat ad rectitudinem.

a †B. posteriora &

b B. brachij

De [a] § Calcanei § fractura. Cap. 17.

a B. alchiab

b B. clauicula

[b] § CAlcaneus § est excusatus à fractura propter duritiem suam, & per circundationem defensionum: & plurimum eius quod accidit ei, non est nisi dislocatio, & iam dictum est de ea.

De fractura tali. Cap. 18.

FRactura tali est praua: & eius curatio est difficilis: & plurimum quidem frangitur, quũ cadit homo ex loco alto [a] § quoniam conteritur superius pedis. § Et fortasse accidit cum eo attritio ossis cum cursu sanguinis ad uẽtres [b] † § §, qui coagulatur in eis. Et quãdoque perducit ad ægritudines magnas ex febre, & permistione rationis ex tremore, & spasmo pedis. Quum ergo accidit in eo apostema cõgelatum, quod non apparet, & non egreditur: & apparet iam tenebrositas, quæ non fuit; est signum malũ, significans quòd est in uia putrefactionis. si autẽ est apostema apparens, impellens manum, tunc est melius: & fortasse fit facilis eis eruptio. Et quando talus restauratur, deambulatio est dolorosa super ipsum. Et quando non restauratur talus secundũ quòd oportet, destruitur iuuamẽtũ.

a B. & cadit super pedem

b † B. lacertorum

De fractura digiti pedis. Cap. 19.

CVratio eorum in fractura, & dislocatione, est curatio digitorum manus. Et quandoque restaurator æquat eos pede suo, calcando eos cum eo.

FEN SEXTA LIBRI QVARTI

De uenenis.

Et est quinque tractatuum.

TRACTATVS PRIMVS

10 Est de radicibus eius, quod scitur de dispositionibus uenenorum ebibitorum, & distinctione sermonis in curationibus uenenorum, quæ non sunt ex animalibus: cuius sunt summæ tres.

Sermo uniuersalis de cautela à uenenis, quæ in potu dãtur, & curatione eorum. Cap. 1.

20 QVI timet, quòd in potu sumat uenenum, oportet ut sibi caueat à cibis dominantium saporum, in acetositate, aut salsedine, aut acuitate aut dulcedine, aut dominantium odorũ: ipsi enim frangunt [a] § per illud quod ponunt, odorem eius. § Et oportet ut non præsentetur ei aliquid ex eis, quæ diximus, super famem uehementem, & sitim uehementẽ: unaquæque earũ enim occultat illud quod oportet ut detegatur ei pro 30 pter uehementiam uoracitatis. [b] § Et iterum, quia quum repletur cibo, & potu: & quum in potu sumit § uenenum, accidunt ueneno duo accidẽtia, quorum unum est, quòd sepelitur in uacuitate eius quo repletus est: & secundum est, quæ uenæ sunt plenæ: quare non inuenit uenenum in eis penetrationem. Et fortasse est in eo [c] § sapor rei repugnantis ueneno. Et necessarium est ei iterum, ut ipse sit suscipiens secundum uiam consuetudinis medicinas expellentes nocumentum 40 uenenorum, sicut mithridatum: nam eius expertum est iuuamentũ: sicut & confectio de bolo armeno. Et similiter ficus cum folijs ruthæ, & nucibus, & sale trito: pondera uerò sunt, quoniam sumũtur ruthæ siccæ partes.xx.& nucum partes.ij. & salis partes.v.& ficum siccarum partes.v. Et algeduar est mirabile in expellendo nocumentum uenenorum omnium, & [d] § facit fiduciam iterũ. § Et ego nõ uerifico an sint duę medicinæ, aut una medicina. Et iterum, seminis [e] § napi parui pon 50 dus.ʒ.j.s. [f] § decoquatur § cum uino decocto. Et rutha, & sal etiam similiter. Et necessarium est cauenti, ut non sit omnis cautela eius in cibo dato ab alio, aut quòd in potu sumit tantum: quoniã fortasse accidit ei unde non existimabit: imò quãdoque contingit, ut cadat res maligna sicut lacerta, & rutela, & scorpio in eo quod decoquitur, & in uasis in quibus est uinum: plurima namque uenenosorum diligunt odorem uini, & currunt ad ipsum: & quandoque moriuntur in [g] § cecubis: § 60 & quandoque bibunt ex eo, & euomunt in ipso: & propter hoc oportet ut caueantur tecta: & quod est sub arboribus magnis: & herbosa loca.

a B. cum illis saporibus & odoribus quod ipsi ponunt seu occultant

b B. quamuis quum repletus cibo, & uino sumpserit in potu

c B. aliquid repugnans uel cõtrarium

d B. bis mus buha

e B. selgiem alfogar

f B. bibatur

g B. denam in quibus reperitur uinum

Sermo uniuersalis de uenenis, quæ bibuntur. Cap. 2.

SPecies uenenorum sunt duæ. s. faciens operationem suam cum qualitate, quæ est in ipso: & efficiens cum forma sua, & tota substantia

sua.

ſua . Et primum quidem aut eſt corrodens, putrefaciens, ſicut lepus marinus. Aut inflammans calefaciens, ſicut euphorbium. Aut infrigidans ſtupefaciens, ſicut opium . Aut oppilans uias anhelitus in corpore, ſicut [a] § plumbũ uſtum. § Efficiẽs autem cum tota ſubſtantia eſt ſicut napellus: & ſicut alheleil, quod dicitur eſſe gummi napelli: & ſicut cornu ſpicæ ; & ſicut fel [b] § leopardi, § & quæ ſunt illi ſimilia: & hæc ſunt deteriora uenena . Et iterum de uenenis ſunt, quæ agunt ſuper unum & idem membrum, ſicut cantharides ſuper ueſicam: & lepus marinus ſuper pulmonem. Et de eis ſunt, quæ agũt ſuper totum corpus, ſicut opium. Et [c] § omnis quidem, qui § interſicit cum permutatione complexionis, aut cũ putrefactione, aut cum aduentu ſuper membrum ; poſsibile eſt, ut ſit effectus poſt tempus : licèt putrefaciens quanto plus remaneat in corpore, tanto plus eſt effectus eius deterior . Et ſalus ex eo eſt cum reſolutione accidente ei: & per illud quod ſuccedit ei per ſudorem, & ſimilia: aut per curationem contrariam . Et ſcias, quòd nocumentum narcoticorum in complexionibus calidis ex parte eſt debilius: & ex parte eſt fortius : & quæcunque duarũ fuerit dominans, erit iudicium ei: in quantũ enim complexio calida in corde reſiſtit eis, eſt eorum effectus debilior: & inquantum ipſa inueniunt in corporibus calidis, ſubtiliationem ſubſtãtiæ ſuæ frigidæ, grauis; & attractionem per uirtutem motus arteriarum, & attractio earum eſt apud conſtrictionem; erit eorum nocumentum in corporibus calidis uehementius: prçcipuè quum ipſa ſint contraria complexioni eorum . Et [d] § eſt ſimile § ut ſit ſermo in uenenis calidis ille ſermo iterum: complexio enim calida reſiſtit eis cum expulſione à corde, & reſoluit uirtutem calidorum uenenorum : ſed arteriæ complexionis calidæ attrahunt ea: quare accidit ſicut illud . Et propter illud dixit Gal. quòd [e] § alfarfas § & exiſtimo ipſum eſſe napellum, aut uenenum interficiens, interficit hominem, & non interficit [f] § turdos . § quoniam ipſe non peruenit in [g] § turdis § ad cor, niſi poſt ſpatium in quo iam paſſus eſt à corpore paſſionem ; poſtquam non remanet niſi paſsio conuerſionis cibi : & in homine feſtinat ante illud, propter latitudinem meatuum, & uehementiam caliditatis, & uirtutem motuum attrahentium arteriarum : & dico quòd iſte eſt modus quidam . Verùm proportionalitates iterum inter uirtutes agentes, & patientes, ſunt ex eis, quæ oportet cõſiderari. Et unde ſciuit, quòd [h] § alfarfas § ſit uenenum per comparationem ad complexionem latam, quæ eſt animalis abſolutè ita, ut ſit interficiens, quum figitur in homine; & non interficiẽs, quum non firmatur in [i] § turdis? fortaſſe enim alfarfas § non eſt uenenum per comparationem ad complexionem [k] § turdorum. § Et ſi non conuerteretur in çibum uel nutrimentum, & perueniret ad cor eorum, ſicut ipſum peruenit ad cor hominis cum uelocitate, non interficeret. Inquit, & fuit quædam anus ſuſcipiens in principio rei de napello rem paruam : deinde non ceſſauit uti eo, donec aſſuefacta eſt eo natura: & audacter uſa eſt eo, & nihil nocuit ei . Et dico hoc : & dixit Ruffus, quòd nutrita fuit puella cum ueneno, ut interficerentur per eam reges, qui cum ea conuenirent. Et quòd ipſa in complexione ſua conſecuta eſt conſecutionem maximam, ita ut ſaliua eius interficeret animal, & non appropinquaret eius ſaliuæ gallina .

a B. merdaſengi
b B. alnemer
c B. omne quidem quod
d B. uidetur
e B. alchuniun
f B. alzarazir
g B. alzarazir
h B. alchuniun
i B. ſtornellis fortaſſe enim alchuniun
k B. ſtornellorum

Significationes ſpecierum uenenorum. Cap. 3.

SIgnificantur quandoque per ea, quæ eueniũt in corpore de [a] § ægritudinibus. § Nam ſi euenit ſimile mordicationi, & inciſioni, & puncturæ, & corroſioni, ſcitur quòd uenenum eſt de genere medicinarum acutarum, calidarum, mordicantium, ſicut arſenicum: & [b] § almuſeum , § & argentum uiuum extinctum . Et ſi accidunt inflammatio uehemens, & exuberatio [c] † § ſudoris § & rubedo oculi, & anguſtia, & ſitis, ſignificant quòd eſt uenenum propter caliditatem tãtum , ſicut euphorbium . Et ſi accidunt profunditas ſomni , & ſtupor, & frigus , ſignificant quòd uenenum eſt de genere narcoticorum . Et ſi non apparent niſi caſus uirtutum, & ſudor frigidus, & ſyncopis , tunc eſt de uenenis quæ contraria ſunt [d] § rebus § cum tota ſubſtantia; & eſt deterius eorum . Et quandoque ſignificantur per odores, aut odorem corporis totius, ſicut [e] § ſenſibilitas odoris § opij in eo, qui bibit ipſum . aut odorem membri eius, ſicut odor oris, quum bibuntur uenena putrefaciẽtia, ſicut lepus marinus, & [f] § alfraſatum § & cãtharides. Et quandoque ſignificantur per uomitum: nam quum euomitur uenenum , non elongatur, quin uiſus cadat ſuper ſubſtantiam eius , quod in potu datum fuit de eo : aut cognoſcatur per odorem, aut per ſaporẽ; ſicut cadit uiſus ſuper lithargyrium, & gypſum, & ſuper ſanguinem congelatum, & lac coagulatum: & ſimiliter opiũ cognoſcitur per odorem: & lepus marinus : & ranæ per abominabilem ſaporem . *Signa mala.* Quum incipit ei, qui uenenum ſumpſit, ſuperuenire ſyncopis, & permutatur eius pupilla, & occultaẽ eius nigredo ; tunc non ſperatur euaſio : & ſimiliter ſi rubeant oculi eius , & egrediatur lingua ipſius . Et caſus pulſus, & ſudor frigidus eſt ſignificatio mala . et in huiuſmodi diſpoſitione parũ uiuit .

a B. nocumentis
b B. alſech
c † B. uenarum ſeu eminentia uenarum & ſudor
d B. homini
e B. Alia litera fortis odor
f B. alchunites

Canon curationis eius , qui in potu ſumit uenenum. Cap. 4.

OPortet, ut non moretur, imò properet quum ſentit ipſum, antequam uirtus eius perambulet in corpore, & bibat aquam tepidam , & oleum ſiſaminum aut oleum de oliuis, & euomat; & perueniat in hoc ad ultimum quantum poteſt. Et melius quidem eſt, ut in ea ſit uirtus [a] § aluminis, § & † nitri . Et quandoque admiſcentur cum oleo lycium, & adeps anſeris. Et diligitur ut ſit illud, quod ipſe bibit ad uomendum [b] § propter hoc, & alia, aqua § plurima, & cibi plurimi: ipſi enim licèt non euomantur, tamen quãdoque frangunt uenenum, & ſuperant ipſum : & quum uomuerit quod poſsibile eſt ei: deinde bibat lac plurimum: quoniam ipſum frangit nocumentum ueneni . Et non eſt malum ſi euomit ipſum iterum, ut bibat decoctionem ſeminis urticæ cum butyro cocto, ad expellendum uenenum uomendo, & ſolutionem faciendo : deinde bibat lac. (et butyrum crudum eſt melius lacte .) et iterum decoctionem ſeminis lini . Et ſimiliter uinũ dulce

a B. alia litera anethi † baurach
b B. Alia litera de his & alijs res

dulce cum adipe anseris liquefacto. Et similiter aquam cineris lignorum uitis. Et oportet, ut sequantur uomitum clysteria, propriè quando sentitur descensus læsionis ad inferiora: Si autem fuerit commotio supra illud, utatur eo quod facit uomere,& soluit. Et non dimittatur potus lactis. Et si tibi necessariũ fuerit, ut in potu tribuas ei, uerbi gratia, theriacam de terra sigillata, fac: ipsa enim adiuuat corpus ad expellendum uenenum, & propriè quum in potu datur in principio rei: ipsa enim facit euomere uenenum sicut est, cuius descriptio est. Baccarum lauri aure.ij. terræ sigillatæ aure.ij. & ireos, conficiatur cum oleo. Et sit dosis eius auellana una. Et iterum carpobalsami. hyssopi siccæ, seminis[c] napi syluestris, piperis albi, & nigri, piperis longi, acori, anisi, petroselini, assari, cymini carmeni, seminis hyusquiami albi, omnium an. aure.iiij. spicæ, floris squinanthi, amborum an. aure.v. casiæ. ʒ.xviij. amomi, croci, amborum an. aure.vj. conficiantur cum melle: & detur in potu quantum est faba romana. Et sumere in potu terram sigillatam, sicut ipsa met est, cum uino, facit illud. Et existimauerunt quidam, ꝙ quum in potu sumitur stercus galli,[d] in dispositione, statim facit euomere uenenũ. Et ex eis, quæ in potu dantur iterum, sunt succus prassij, & folia cannæ, & celtica, & semen bauciæ, & castoreum, & auellanę, & ficus, & ruta. Et de illis, quæ laudata sũt in hoc capitulo, est ut in potu detur galbani fœtidi pondus. ʒ.iiij. & myrrhæ. ʒ.j. cum uino dulci. Et quando post uomitum accidit inflammatio uehemens, tunc da ei in potu aquam niuis, & oleum ros. infrigidatum, & uomat cum hoc. Et oportet, ut non dormiat omnino:& non dimittat se ipsum taliter, ut dormiat: imò oportet, ut euigilare ipsũ faciant omnino:& rideant:& clament in circuitu eius. Quumque manifestatur ei forma, & cognoscitur uenenum, curetur omne uenenum cum eo quod dicitur in suo capitulo. Et hæc quidem manifestatio fit secundum duos modos, quorum unus est ut cognoscatur cuius generis sit uenenum: & secundus ut sciatur cuius speciei ipsum sit. Exemplum primi est, ut sciatur, ꝙ ipsum est ex incisiuis, acutis, quare curet ipsum cum eis, quæ sunt sicut lac, & butyrum crudum, &[e] feludem currens factũ cum oleo amigdalino, aut butyro cocto; & cum omni quod frangit acuitatem. Aut sciatur, quod est ex inflammantibus; quare infrigidetur cum cãphora, & aqua ros. & aqua coriandri, & quæ sunt similia illis. Et omnia illa sint infrigidata cum niue:& emplastrentur membra eius principalia cũ eis, quæ sunt sicut altahaleb, & alia: & renouetur super eum infrigidatio in omni hora. Et ex eis, quæ conferunt huiusmodi ualde, est lac uaccinũ, de quo extractum est butyrum infrigidatum. Et si indiget phlebotomia, phlebotometur. Aut sciatur, quòd ipsum est ex stupefacientibus: quare administrentur ea quæ sunt sicut theriaca, & medicamen de assa fœtida in uino puro; & similiter[f] salia. Aut sciatur, quòd est contrarium per substantiam; quare curetur cum mithridato, & theriaca, & medicamine muschi, & bezard; & utatur[g] carne & uino. Et administretur ægro aromaticum. Et euentetur locus, ad quem uadit, causa morandi. Et induatur uestibus aromatizatis. Et sternutet. Et fricetur os stomachi eius. Et suffletur in os ipsius. Et[h] tẽdantur capilli ipsius. Quũ autem cognoscitur species ueneni, curetur cum eo quod ipsi proprium est, de illis, quæ dicemus. Et ad summum ex medicinis, quæ bibuntur causa uenenorum, aut quæritur confractio acuitatis ueneni, aut resolutio substantiæ eius[i] sicut ex lacte & albezahar. Aut quæritur per eas exitus substantiæ eius, sicut per terram sigillatam. Aut quæritur oppositio qualitatis eius, sicut potare alliũ in uino ad illum, quem pupugit scorpio.

c B. rape siluestris

d ——B.

e B. alfeludegi fluidum

f B. Alia litera allium

g B. Alia litera aqua carnis

h B. Alia litera euellantur

i B. cum eo quod est sicut lac

Medicinæ communes ad uenena. Cap. 5.

SVnt medicinæ, quæ contrariæ sunt ueneno; quare nõ permittũt ipsum peruenire ad cor, & sunt sicut theriaca, & mithridatum, & albezahar:& quę sunt experta:& terra sigillata: & theriaca facta ex ea:& theriaca diatesseron. Et dixerunt quidam, quòd flos oleandri, & folia eius liberant à ueneno. Et dicitur quòd granum[a] iuniperi in hac re non est par. ℞. aniuden, & radicis eius, amborum an. ʒ.j. & sceha armenæ. ʒ.ij. conficiantur cum melle:& detur in potu cum aqua malorum. Et medicamen ex eo factum est ultimum. Et radix buchormariem quando potatur cum uino, & calamentho iterum;& semen[b] napi. Et iterum agarici. ʒ.ij. cum uino:& capilli ueneris, & maluæ:& semen eius:& folia ipsius iterum: & cinnamomum, & medulla leporis cum duabus. ℥. aceti de uino: aut de castoreo aureus unus cum ℥.ij. olei oliuæ, & abrotani. Et iterum sumatur aqua[c] alhasce expressa:& detur in potu. Et semẽ bauciæ, propriè Cretẽsis. Et assa. Et decoctio polij. Et decoctio siseleos. Et semen arboris[d] mirabile est. Compositum. ℞. seminis[e] napi syluestris, & castorei, & foliorum arundinis, omniũ an. partem.j. pulpæ coloquinthidę triplum omnium, detur in potu ex ea auellana magna. Et res, quarum operationes proportionantur cum proprietatibus in eis, sunt sicut illud, quod dixerunt: ꝙ caro danulæ syluestris mundificata, salita, est de fortioribus medicinis ad expellenda uenena.

a B. harar est mirabile in hac re cui non est par. Descriptio ad illud

b B. rapæ

c B. alhascech

d †B serapini

e B. arboris serapini

SVMMA PRIMA

De uenenis congelatorum ex mineris, & alijs.

De lapide[a] armeno. Cap. 1.

DIXERVNT quidam hominũ quòd in lapidib. est lapis uenenosus, similis corallo: & quòd põdus sextæ. ʒ.j. ex eo est interficiens. Et inuenimus ipsum in uenenis ueris, quæ operãtur tota substantia, sicut napellus. Et dixerunt quòd cura eius est cura napelli:& medicinæ magis iuuatiuę sunt albezard.

a B. rubeo

De argento uiuo. Cap. 2.

ARgentum quidem uiuum plurimi qui bibunt, non læduntur eo. Egreditur enim cum dispositione sua per inferiorem regionem. At uerò ei, in cuius aure funditur argentum uiuum, accidunt dolor uehemens, & commi-

ſtio rationis,& quandoque perducit ad ſpaſmum & ſentit grauedinem uehementem illius lateris: & quandoque perducit ad epilepſiam, & ad apoplexiam propter læſionem ſubſtantiæ cerebri cũ frigore eius,& commotionem, & permutationẽ ipſius. Extinctum autem,& ſublimatum,uel ſubtiliatum eſt malum,nociuum, inciſiuum; ex quo accidunt accidentia ſimilia accidentibus eius,qui bibit lithargyrium,ex punctura, & torſione inteſtinorum,& [a] deambulatione sanguinis,& grauitate linguæ,& grauedine ſtomachi; & apoſtematur corpus eius, & retinetur urina ipſius. CVRA. de bona curatione poſt uomitum, & ea quæ currunt curſu eius, eſt ut in potu detur de medicinis, quæ ſunt ſicut myrrha, pondus. ℥. iij. in uino: & tribuatur in potu cum aqua mellis uice una poſt aliam. Et iterum fiat clyſtere cum ea cum baurach: deinde conſequenter poſt illud adhibeatur curatio raſuræ, & clyſtere eius, cum cõfortatione cordis iterum cum medicinis communibus. Quum autem eſt effuſum in aure, oportet tunc ut ſurgat ſuper pedem unum, & ſaliat ſuper partem illam, quum inclinauerit caput ſuum quam plurimum poſsibile eſt ei declinare, & propriè quando ſuſpenditur per manum, quæ eſt in latere alio ab aliqua re; & ſimiliter quando commouetur ſuper illam partem. Et ille,qui uult colligere ipſum cum radio plumbi intromiſſo in aure,& inuenit argentum uiuum cum eo ſuſpenſum, eſt errans,quoniam argentum uiuum quando eſt in illo loco,& qui propinquius eſt ei, non indiget patiens niſi ut concutiatur, & ſaliat tantum: & ſi fuerit profundius quàm in illo loco, non fit iuuamentum per illum ſtillum,& non peruenit ad ipſum.

a B.fluxu

De lithargyrio,& limatura plumbi. Cap. 3.

Accidit ei,qui bibit lithargyrium, ut apoſtemetur corpus eius, & grauetur lingua ipſius, & retineatur eius urina & ſtercus: & fortaſſe non retinetur ſtercus, imò ſuperfluit fluxus uentris eius,& ſentit grauitatem in ſtomacho ſuo,& ſuis inteſtinis: ita ut quandoque egrediatur anus,& perueniat ad raſuram, & ſit in ſupremo eius inflatio; & exit in uentre eius quaſi glandula lapidea;& fit color eius plumbinus; & conſtringitur anhelitus ipſius, & fortaſſe præfocatur;& quandoque accidunt cum eo accidentia ileos;& fit color corporis, ſicut color plumbi. [a]† Et ſimiliter limatura plũbi. CVRA eius. Oportet, ut ſuccurratur,& incipiatur cum curatione communi ex uomitu:& ſit cum aliquo,in quo ſit apertio,ſicut decoctio ſeminis apij, & ficus, & anethi & † nitri. Et oportet,ut in potu dentur myrrhę. ℥.iij.in uino;aut detur in potu ſpica romana cum fimo columbæ paſcentis cum uino, quoniam ipſe curat. Et oportet, ut in potu tribuatur abſinthium,& hyſſopus:aut ſemen apij:aut piper,propriè totum illud cum uino:aut pondus. ℥.j.myrrhæ cum pondere mediæ.℥.piperis, donec ſudet. Et dentur ei in potu ſex [b] ſiliquæ ſcãmoneæ in aqua mellis. Et cibi eius,quibus oportet ipſum aſſiduè uti,ſunt aleſſidabegi facta ex carne agni. Et ſignum ſanitatis eius eſt,quòd ſoluitur natura, & prouocatur urina. Et ad ultimum indiget aperitiuis [c] cognitis,prouocatiuis, & ſolutiuis.

a †B. Alia litera & fit ſpuma in ore eius, & conſtringitur anhelitus

†baurach

b B.kirat

c B. Alia litera ſudare facientibus diureticis

De potatione ceruſæ. Cap. 4.

Accidit ei, qui bibit ipſam, ut albificetur lingua eius, & mollificentur membra ipſius,& uehementes fiant tuſſes, & ſingultus eius,& permiſceatur eius ratio, & infrigidetur corpus eius,& infrigidetur eius cerebrum, & exſiccetur,& ſuperueniat ei ſyncopis: & quandoque ſentit in gutture ſuo ponticitatem, & inuenit in uua,& lingua ſua aſperitatem,& ſiccitatem: & in uentre ſuo puncturam,& in ſtomacho mordicationem,& in ore ſtomachi dolorem, & in hypochondrijs tenſionem,& in anhelitu ſtricturã: & fortaſſe peruenit ad præfocationem, & albificatur color corporis eius:& quandoque mingit nigrum,& ſanguineum. CVRA eius,eſt ſimilis curæ lithargyrij:& datur in potu ſcammonea in aqua mellis:& prouocantia urinam: & clyſterizatur:& non permittitur dormire. Et de his,quæ ingrediuntur in faciendo ipſum uomere, ſunt oleũ alacohen, & oleũ de lilio, & oleum de narciſco: & cadũt in medicinis eius gumma pruni: [a] & medicamen de ſanguine draconis:& fraxinus. Et iterum de illis,quæ conferunt ei,eſt ut comedat ſiſamum paruum, & maſticet ipſum, & bibat ſuper ipſum uinum.

a B. & duadem alderdar.

De gypſo. Cap. 5.

Ex gypſo accidit ſimile ei, quod accidit ex ceruſa. Verùm eius ſtrangulatio magnificatur:& oportet,ut curetur cura ceruſæ,& curatione fungorum:deinde dentur in potu mucillagines uiſcoſæ:& remoueatur aſperitas gutturis propter lenificationem prædictam: & ſorbitiones lenificantes. Et indiget ſolutione uentris cum ſcãmonea,& ſimilibus:& iteretur ſolutio aliquoties:& ſi abraſio fiat,curetur abraſio. Et de eis, quæ rememorantur ad gypſum,eſt cinis extremitatum uitis cum haſce.

De [a] uzifur,& almagra de minera. Cap. 6.

a B. zangiefar & de ſech

Accidunt ex ambobus accidentia ſimilia accidentibus argenti uiui extincti: uerùm ex [b] almagra quandoque accidit ſolutio uentris plurima:& eſt dignius ſignorum eius. Cura eſt illa eadem cura. deinde adminiſtrentur ſorbitiones pingues:& adipes lenes.

b B.ſech

De † alziniar. Cap. 7.

† æruginæ

Accidunt ex eo punctura uehemẽs,& mordicatio fortis in gutture, & inciſio in uiſceribus & ulcera & uomitus. Curatio eſt ſimilis curationi arſenici,quam dicemus.

De limatura ferri,& eius ſcoria. Cap. 8.

Accidunt ex illis dolor uehemens in uentre & ſiccitas in ore,& inflammatio, & ſuperat dolor capitis. Cura eſt dare in potu lac cum eo quod ſoluit cum fortitudine: deinde detur in potu butyrum coctum, & crudum, tã diu donec ſedentur diſpoſitiones illæ. Et aſsiduetur effuſio olei roſ.& olei uiol.& olei de [a] ſalicibus, conquaſſatorum cum aceto ſuper capita eorum. Et quandoque datur in potu potanti ipſum aliquid de magnete,ut aggregetur illud quod ſeparatum

a B.kalef

ratum est ad se ipsum: deinde consequenter adhibentur solutiua prædicta. Et quandoque datur ei in potu ex ipso omni die pondus. ʒ.j. deinde dantur ei ad sorbendum post ipsum iura unctuosa, lubrificatiua, cum butyro uaccino, cocto: [b]§&§ solutio uentris fiat, si fuerit descendēs: aut euomat ipsum cum eis, si est adhuc in stomacho.

b B. ut

De calce, & arsenico. Cap. 9.

EI, cui datur in potu ex ambobus simul, accidunt punctura, & ulcera in intestinis. Et ei, cui in potu datur arsenicū sublimatum, accidit ex ipso proximum illi, quod accidit ei ex [a]§magra.§ Et quandoque accidit tussis lædens. Et cui in potu datur calx sola, accidunt siccitas oris, & dolor stomachi, & difficultas urinæ, & solutio uentris cum sanguine & egreditur calx in urina eius: & quandoque accidit ex ea frigus extremitatum: & accidit syncopis: & quandoque exsiccatur lingua: & accidit præfocatio. CVRA. Incipiat cum eo quod oportet: [b]§deinde detur in potu aqua calida§ cum iuleb, ut euomat, aut cum oleo: deinde sumat decoctionem seminis lini, & decoctionem rizi, & decoctionem erucæ, & aggregationem ambarum: aut succum molochiæ cum melle: & non cesset sumere in potu lac, & mucillagines, & uiscosa, & unctuosa, & iura cum adipibus: & propriè cum maluis. Et curetur tussis si acciderit ei cum lenitiuis: Et cura calcis est uomitus, & clysteria, & unctuositas, & lenificatio. Et cura eius est proxima curæ [c]§ arsenicorum: & de istis quæ dicuntur in hoc, est ut fumatur urina asini & fel gazeli, & detur in potu quantitas. ʒ.j. in aqua calida.

a B. sech

b B. ex potu aquæ calidæ

c B. cantaridū

De aqua saponis, & draganthi, & aluminis. Cap. 10.

AQua saponis propinqua est dispositioni calcis, & arsenici. Et cura eorum est cura illius: [a]§ draganthum, & alumen§ commouetur ex potu amborum tussis uehemens, perducens ad phthisim. CVRA eorum est potare lac asininum, & potare butyrum crudum, & zuccarum, & sirupos de hyssopo, & similia.

a B. Capitulo de dragato seu uitriolo, & alumine

De potu aquæ frigidæ in ieiuno. Cap. 11.

EX potu illius in ieiuno, & post balneū, aut coitum, timetur corruptio complexionis, & hydropisis. CVRA est medicamen de curcuma, & medicamen de[a] § muscho§ & similia: Et quandoque sufficit uinum purum, & potare ipsum super eam.

a B. lacca

SVMMA SECVNDA

Venenorum ex plantis.

De napello. Cap. 1.

NAPELLVS est de deterioribus. Et accidit potanti ipsum, ut apostementur labia ipsius, & lingua eius, & egrediuntur oculi eius, & frequens fiunt super ipsū uertigo, & syncopis, & [a]§erura ipsius non operantur;§& est malum: & qui euadunt ex eo, raro euadunt, quin cadant in hecticam; aut phthisim, & quandoque [b]§accidit tetanismon.§ Et eius succo imbibuntur sagittæ, & interficiunt quē inueniunt statim. CVRA. Oportet, ut festinetur ad faciendum uomere bibentē ipsum cum decoctione seminis [c]§napi, § & dentur in potu uinū, & butyrum coctum uaccinum, dando potum super potum: & similiter decoctio corticum gladium cum uino. Deinde cura eius principalis est bezahar, & medicamen de muscho, & algeduar, & [d]§thure.§ & theriaca magna quandoque confert in eo usque ad terminum. Et de melioribus rebus, est ut in potu detur muschus in fricatione albezahard; aut quantitas. ʒ.j. de medicamine muschi cum siliqua una muschi. Et existimant quidam, q̄ radices capparis sunt bezahar napelli. Et omnia albezahard sunt bona ei: & propriè illud, quod similatur alumini, & habet fila sicut fila lithargyrij. Et animal nominatum[e] §furinus§ & est mus contrarius napello, & destruitur eius operatio, quum comedit ex ipso.

a B. & nō exercet seu nen mouere potest crura ipsius

b B. facit epilepsiam

c B. rapæ

d B. buha seu bis mus buha

e B. mus napelli

De cornu spicæ. Cap. 2.

APPARENT in eo, qui in potu ex eis sumit, signa sirsen, & nigredo linguæ: & distillat sāguis ex uirga eius guttatim. CVRA. Oportet post curam communem ex uomitu cum aqua hordei cum oleo ros. tepido, & similibus, ut in potu detur camphoræ aure. ʒ.j. in. ℥.j. aquæ ros. Et emplastretur hepar, & cor ipsius cum emplastris uehementis [a]§ siccitatis, § & camphoratis, & cum sandalis confectis. Et detur in potu, quod fit sicut sauich malorum acetosorum: & sauich hordei cum aqua niuis in iuleb: & dentur in potu succus granatorum acetosorum: & succus citrulorum & melonis [b] § alraki, § & aqua hordei, & aqua solatri, & aqua lactis acetosi.

a B. infrigidationis

b B. alzachi

De[a] § murkion.§ Cap. 3.

HAnc medicinam ignoro: & existimo ex quibusdam modis existimationis, quòd ipsa est similis napello. Et signa, quæ propria sunt huius medicinæ, dicuntur esse, quòd accidunt ei qui bibit ipsam mordicatio in uentre, & singultus, & syncopis, & citrinitas in facie tota & propriè in labijs, & infrigidatur anhelitus eius, & fœtet corpus eius, & stupefit, & permiscetur ex ea ratio post grauitatem in capite, & minoratur pulsus, & abscinditur, & sudat sudore frigido, & rubet, & moritur. Et cura eius est cura napelli.

a B. farsiun

Numeratio medicinarum uenenosarum calidarum.

De euphorbio. Cap. 4.

ACcidunt ex eo angustia uehemens, & inflammatio, & eueniunt mordicatio in uētre, & singultus, & fluxus uentris ex ipso cum superfluitate. CVRATIO. Oportet ut euomat, deinde infrigidetur, & detur in potu butyrum crudum, & coctum cum fortitudine: deinde curetur curatione cornu spicæ: & stet super aquam granati muzi, & aquam malorum muzorum, & aquam lactis acetosi.

De lacte tithymalorum. Cap. 5.

ET ipsa quidem sunt septem dicta in medicinis singularibus: & propriè lac alsabrem, & lac alhascir, & lac alhagiati. Et non accidit

dit ex eis ex mordicatione, & solutione uentris sublimi, nisi quod accidit ex euphorbio: quare oportet ut frangatur eorum uirtus cum lacte ex tracto butyro: & butyro cocto, & crudo. Et curetur accidens proueniens ex eis de solutione uẽtris cum sanguine, aut mictu eius, cum eo quod scitur in capitulo eius. Et dicitur, quod de lacte sabrem interficit pondus. ʒ.ij. Et cura eius est balneatio cum aqua [a] § dactylorum immaturorum. § Et lactis alhascir interficit pondus. ʒ.iij. in duobus diebus, & [b] § constringit hepar. § Et cura eius iterum est similis illi.

[a B. aquæ niuis] [b B. cõminuit hepar in partes minutas]

De scammonea. Cap. 6.

Dosis eius interficiens est. ʒ.ij. & habet dispositiões proximas illis, quæ dictæ sunt. Et de eis, quæ oportet, ut frangant malitiã eius, sunt lac extracto butyro, & sauich malorum, & rob cydoniorum, & rob de ribes, & sumach.

De almezerion, & chamelæa. Cap. 7.

Dosis interficiens eius est. ʒ.ij. Et accidunt ex eo uomitus, & solutio uẽtris superflua. Et nigrum, quod nominatur chamælea, est interficiens plus: & accidunt ex eo mordicatio uehemens in uisceribus, & dolor in corpore toto, & commotio. & singultus: deinde uomitus phlegmaticus, & spumosus: deinde perducit ad spasmum, & destruit uocem. Cura. Necessarium est dare in potu lac dulce, & butyrum coctum frequenter, & iuleb iterum, ut illud frangat malitiam eius. Et quando magnificatur timor, tunc necessarium est dare in potu theriacam, & mithridatum, & medicamen de terra sigillata. Et quum sedatur, dentur in potu post ipsa, oxymel & endiuia diebus aliquot, ut remoueatur malitia complexionis.

De oleandro. Cap. 8.

Oleander plurimum interficit homines, & animalia, & parũ ipsius facit incurrere angustiã uehemẽtẽ, & [a] § inflãmationẽ § uẽtris, & inflãmationẽ maximã: Et ẽ calida, & sicca, mordicatiua, incisiua. Et aqua, ĩ qua nascitur oleãder, est mala: & quum non est excusatio ab ea, oportet tunc ut distilletur, aut misceatur cum iuleb. Cura. Oportet ut sumat decoctionem fœnugræci, & dactylos [b] § acsebehir, § quoniam sunt mirabiles: & semen agni casti. & agnus castus ipse, & decoctio amborũ est theriaca eius: & ficus cum melle, & zuccaro, & iuleb: & dulcia omnia, & rob uuę est bonum: & cum hoc necessaria sunt unctuosa, quæ sciuisti multoties, & sequi ea cum clysteribus.

[a B. inflatione] [b B. alsherir]

De Anacardis. Cap. 9.

Accidunt ex eis incisio in gutture, & concauitate uentris, & inflammatio, & ægritudines acutæ; & quandoque [a] § destruunt § quædam membra. Et quum ex eis saluatur, faciũt accidere alienationem, propterea quia adurunt melancholiam. Et, quod de eis interficit, est pondus. ij. aureorũ. Et quandoque non nocent quibusdam hominibus cum proprietate: & propriè quando comedunt eos cum nucibus. Et ego iam uidi, qui ex eis [b] § mordebat § cum nucibus, & nõ [c] § corrumpebatur § ex eis. Curatio. Dentur in potu oleum amigdalinum, & sisaminum, & butyrum coctum, & crudũ: & lac dulce, & unctuosa ex iuribus, & ea quæ currunt hoc cursu, ut sedentur mordicatio & [d] § madhidh: § deinde detur in potu lac acetosum uaccinum, infrigidatũ cum niue: & oleum uiol. infrigidatum: & aqua hordei infrigidata: & aqua fructuum infrigidata: & sedeat in aqua [e] § dactylorum immaturorum, § & curetur curatione cirsen. Et de rebus quibus curatur, sunt grana pini. Et nux est eorum bezahar.

[a B. paraliticantur] [b B. cɒmedebat] [c B. nocebatur] [d B. adustio accidens ex masticatione] [e B. niuis]

De alkebikengi. Cap. 10.

Est iterum de eis, quæ interficiunt sua acuitate. Eius cura est similis curę anacardorum. Et olea sunt de rebus magis iuuatiuis nocumento eius.

De staphisagria. Cap. 11.

Accidẽtia eius, & dolores ipsius sunt sicut accidentia cantharidarum. Et cura earum est cura eius. Et nos dicemus illud in capitulo suo.

De ruta agresti. Cap. 12.

Accidunt eis, qui bibunt ex ea, egressio oculi ad exteriora, & adustio, & inflammatio uehemens. Cura eius. Oportet, ut euomat cum aqua calida, & oleo: deinde curetur cura oleandri, & similium.

De [a] § thefisie. § Cap. 13.

[a B. caffia]

Haec est gumma rutæ montanæ: & quandoque sentitur in sapore eius sicut sapor albedarungi: & est calida. Et accidit illi, qui bibit eam, retentio eorum omnium, quæ currunt ex utrisque uijs: & apostematur lingua, & accidunt rugitus, & inflammatio & adustio in gutture, & stomacho: & egressio oculi, & rubedo faciei: & fortasse fiunt † sere in corpore ex acuitate eius: & multoties perducit ad difficultatẽ, & paruitatem anhelitus. Cura est, ut properet, & euomat, & sumat in potu post illud lac, & butyrum coctum, & crudum, & aquam hordei, & gargarizet: & cum oleo ros. & lacte dulci: & dentur in potu syrupus acetosus, & infusio absinthij. Et ex eis, quæ nota sunt apud eos, sunt sicut bezahar, & semen eius: & gluten albotin, & radix almaruth, & decoctio origani. Et dicitur iterum, quòd castoreum cum aceto calefacto, aut melle: & hoc forsitan est secundum semitam proprietatis, aut secundum semitam expellendi à corpore cum resolutione. uerùm secundum apparitionem necessitatis infrigidatio est conuenientior.

[† sere. i. epinyctides]

De algilbehenech. Cap. 14.

Accidentia eius, & cura ipsius. & curatio condisi, & ellebori albi sunt eadem.

De [a] § adende asini. § Cap. 15.

[a B. aldend syrd]

Accidit ex eis solutio uentris maxima ualde. Cura. Oportet ut euomat, si potest: & frãgatur uirtus eius dando in potu lac, & butyrum crudum, potum post potum: aut detur

tur in potu lac extracto butyro: & elaboretur in prohibendo solutionem uentris. Et quandoque succurrit ad nocumentum earum ad prohibendam solutionem ipsarum theriaca.

De condisi, & elleboro albo, & ciclamine, & succo cucumeris asinini, & speciebus: nigellæ malæ, & agarico nigro. Cap. 16.

Condisi facit euomere uomitum magnum, & quandoque fit præfocatio ex eo. Et similiter ciclamen, & elleborus albus: ipse enim facit uomere, & facit nauseam, & quandoque aggregat quod nõ expellitur; imò præfocat: & quandoque mouet solutionem uentris. Et omnia [a] § perueniunt cum homine § ad syncopim, & casum uirtutis, & sudorem frigidum, & spasmũ: & propriè elleborus albus & agaricum nigrum: quoniam ambo sunt similis impreßionis. Inquit Gal. pulsus bibentis elleborum album in principio suo, est latus, rarus, debilis ualde, tardus ualde propter præfocationem caloris innati sub materia plurima, quam [b] § consecuta est § uirtus medicinæ subitò, & non potest eam expellere natura. Et quum dominatur, apparet diuersitas, cui non est ordo; quoniam uirtus intrinseca est coarctata. Quum autem incipit ordinari, & æquari ualde, incipit ęgri dispositio bona fieri. Quòd si eius dispositio non fuerit tendẽs ad rectificationem, imò ad singultũ, & spasmum, debilitatur pulsus, & diuersificatur, & inspissatur ualde: quum ergo præfocatur, [c] § rarificatur § sine ordine, & tardatur, quoniam calor extinguitur: & quandoque apparet in ipso undositas [d] § humiditatis. § Et elleborus quidem est ex eis, quæ interficiunt canes. Cura. Oportet ut properes ad mundificãdum eum cum eis quæ scis, aut facias descendere materiam nocumẽti eius cum clysteri forti, cum eis quæ sunt sicut pulpa coloquinthidæ: deinde [e] § administra ei clystere § cum eis quæ dominantur in capitulo fungorum. Et quando minoratur uomitus, si est in principio, fiat ut euomat: & non sit res plurima: quare oportet ut impleatur uenter eius aqua tepida, deinde euomat; deinde iteretur. Et quando accidit spasmus, detur in potu lac cum butyro plurimo, & inungantur iũcturæ eius cum ceratis lenibus: & applicentur tinæ temperatæ: & curetur cura spasmi sicci.

a B. perducunt hominem

b B. aggregauit uel adinuenit

c B. efficitur frequens

d B. propter humiditatem

e B. curetur præfocatio eius

De elleboro nigro. Cap. 17.

Accidunt ex eo solutio uentris uehemens, & præfocatio: & quum dantur in potu. ℥. ij. spasmat, & interficit, & antecedunt illud pulsus cordis, adustio linguæ, & [a] § strictura § super eam, & eructuatio plurima, & inflatio: deinde spasmatur [b] § ex eo quod est cum ipso; § & tremit, & moritur. Cura. Frange iterum uirtutem eius cum eis, quæ sciuisti, & des in potu absinthium cum uino. Aut sumantur cymini, & anisi, & castorei, & spicæ partes æquales: & dentur in potu ex eo circiter. ℥. ij. cum uino. Et pone super inflationem pannos calefactos [c] § propter putrefactiones exsiccantes § ex eis, quæ sciuisti: deinde ciba ipsum caseo recenti cum melle, & butyro recente, & cocto, & iuribus unctuosis, & uino dulci, & uino plurimæ cõmistionis. Et si acciderit ex eo spasmus, tunc fac illud quod dictum est in capitulo ellebori albi. Et quum solutio uentris eius superfluit, sedeat in aqua frigida, & bibat arobub & medicinas restringentes.

a B. mordicatio seu constrictio cum dentibus

b B. bibiens ipsum

c B. & fomentationes carminãtes

De [a] § amoras danic. § Cap. 18.

Accidunt ex pondere. ℥. ij. eius pruritus, & apostema mortale. Cura eius est cura euphorbij.

a B. harmedalich

De [a] § aldediu. § Cap. 19.

Quando plurimum sumitur ex eo, interficit. Cura eius est illud, quod facit uomere, & solutionem uentris cum generibus lactis, & unctuosis, secundum modum quem sciuisti.

a B. aldadi

De [a] § kesbu alkerua & sisamo § Cap. 20.

Dicitur, quòd perscrutatio ultima in expresßione horum duorum est uenenum uehemens interficiens. Et quòd cura eius est cura communis.

a B. kesb alkerua & sisami

De castoreo. Cap. 21.

Quum castoreum rancidum fit, accidunt ex eo accidentia birsen calidi, cum strangulatione: & interficit illud in die uno: & propriè illud, quod de eo est nigrum, & fœtidũ, & cinerulentum, quod declinat ad nigredinem. Cura. Oportet ut euomat ex eo cum aqua anethi, & calamẽthi, & sebestẽ cum melle, & uino: deinde detur in potu acetosa, sicut acetositas citri, & robub fructuum acetosorum, & acetum uini solum, & lac uaccinum acetosum, & succus malorum, & lac asininum.

De squilla [a] § agresti. § Cap. 22.

Quandoque accidit ex acceptione eius, & ex multo usu tenendi [b] § eam, & differendi iterum, § exulceratio intestinorum, & uiarum hepatis: & antecedunt eam punctura, & incisio quum accidit illud: quare oportet ut festinet, & sumat in potu lac decoctum cum frustis ferri ignitis, & uitellos ouorũ elixatorum in aceto, & suffuf seminum, & cum frixis, & similibus.

a B. Alia litera mala.

b B. eius quæ est bona est

De strangulatore adib, & strangulatore [a] § leopardi. § Cap. 23.

Accidunt ei, qui sumit ex eis ambobus, ponticitas in palato, & uua, & meri, & canna pulmonis: & siccitas cum apostemate: & eleuatur ex ore eius uapor fumosus: & peruenit [b] § læsio ad separationem § linguæ eius, & tremorem temporum ipsius: deinde ad tremorem, & spasmum, & obfuscationem coloris, & præfocationem: & fit illud cum rugitu in uentre, & uentositate plurima: & accidunt bibẽti strangulatorem leopardi, scotomia, & tenebrositas oculi, quoties uult ire, cum humore in oculis: & grauatur pectus eius. & strangulator quidem [c] § leopardi § nascitur in terris [d] § edeilla § & locis alijs, & est amari saporis, & horridi odoris. Cura. Oportet, ut properes ad faciendum ipsum uomere cum eis, quæ scis: deinde clysteriza ipsum: postea da in potu sicut origanum montanum, & prasium, & rutha, & absinthium, & sceha armenum cum uino, & campepitheos in uino: aut detur in potu olei balsami quã

a B. alnemer

b B. res ad grauitatem

c B. alnemer

d B. arenosis

titas. ʒ.j.s.in uino. Et melius uinum est illud, in quo extinctum est ferrum,& argentum, & aurũ, & scoria ferri ipsius est bona:& coagula, & propriè coagulum cerui,& gazeli,& hœdi;deinde iura unctuosa.

De [a] § Areddarot.§ Cap. 24.

a B.azadaracht

FOlia eius interficiunt animalia, & lignum eius quandoque interficit. & cura eius est cura cõmunis: & est proxima curæ oleãdri. 10

De cortice rizi. Cap. 25.

ILli,cui datur in potu cortex rizi,secundum quod dixerũt quidam primorum, accidit statim dolor in ore, & in lingua, & apostematur lingua eius, deinde extenditur dolor in [a] § umblico § & stomach ɔ,& intestinis eius: & inflammatur totum corpus eius:& nominãt eum [b] § in uenenis.§ CVRA. curetur curatione cantharidum:& oportet ut sint in oleo, quod ipse in potu sumit,decocta cydonia.

a B.meri ipsius

b B.inter uenena

De semine urticæ. Cap. 26.

ACCIDIT ex eo illud, quod accidit ex squilla: & iterum accidit ex eo quandoque tussis fortis:& cura eius est cura squillæ. Verùm tussis eius curatur cum lenitiuis, sicut est syrupus uiol. cum aqua hordei & alijs, ex medicinis tussis.

De Turbith malo,citrino,& nigro. Cap. 27. 30

ACcidunt ex eo sicut sunt accidentia ellebori nigri,& agarici nigri. Et cura eius est illa cura: & appropriatur ei sorbere oleum amigdalæ[a]§magnæ.§

a B.plurimum.

De Sebardion. Cap. 28.

EGo non cognosco naturam huius medicinæ,neque curam eius, nisi communem: & existimo ipsam esse de acutis:& non elongatur quin sit de non acutis.Dixerunt ergo, est medicina,ex qua accidit permistio rationis, & tetanus:ita ut accidat labio eius de tensione dispositio similis risui:& exemplificant Græci quòd ipse ridet risu[a]§sebardion.§Et cura eius est cura cõmunis.Et dixerunt quidam oportet, ut euomat bibens ipsam,& bibat post ipsam aquã mellis:& conferunt ei potus lactis,& inungere manus cũ calefacientibus:& administratio tinæ calidæ: & fricatio: & medicinæ ad spasmum malignum. 40 50

a B. Alia litera cachino seu risu eius qui ridet ore aperto uociferando

De tusom. Cap. 29.

HVius iterum non cognosco naturam, neque curam,& existimo ipsam esse de acutis:& non est longinquum, quin sit de non acutis. Et dicitur,quòd facit accidere phlegmonem in labijs,& lingua,& maniam,& alienationẽ, & casum pulsus.

De medullis fructuum rancidis. Cap. 30.

DIspositiones earum,& cura,proximæ sunt eis,quæ dicta sunt in squilla: & propriè cũ robub fructuum,sicut est syrupus de agresta,& ribes,& malorum,& urticæ: & accidunt ex eis nausea,& syncopis,& angustia :& istæ medullæ sunt sicut nuces, & nuclei chrysomilorum neregil,& amigdalæ.

De uino puro in ieiuno. Cap. 31.

MVltóties facit illud accidere præfocationem,& dolores, & inflammationem, & propriè post exercitium, & laborem: & propriè quando uinum est grossum, & dulce. CVRA. est euacuatio per phlebotomiam, & solutioné uentris, si necesse est: & uomitus est optima medicina,si[a]§possibile§ est deinde infrigidetur complexio cum aqua frigida, & aqua lactis acetosi, de quo extractum est butyrum; & aqua fructuũ,& trochiscis de camphora, & similibus.

a B.ei facilis

De melle malo. Cap. 32.

PLurimum eius affertur de regione Arabiæ: & hoc mel est acutum, faciens sternutare illum,qui ipsum odorat: & accidunt ex ipso iterum accidentia mala,& similia eis quæ accidunt ex squilla,& urtica, & similibus. Et festine ueniunt[a]§odoranti§ipsum syncopis, & sudor frigidus.Et de melle est aliud malum, quod dicam in accidentibus suis.Et cura eius est sicut iudiciũ [b]§hyusquiami nigri,§ut comedat rutam, & pisces salitos,& potet syrupum nominatum aumeli: & non cesset comedere & uomere quantum possibile est ei.

a B. Alia litera potanti

b B.alsucharã

De[a]§aldibic.§ Cap. 33.

a B.aldabach.

SI quis bibit [b] §aldibic,§ accidunt rugitus in uentre,& punctura absque fluxu uentris, & uertigo. CVRA. Oportet, ut in potu dentur aqua,& mel,& euomat ea:& clysterizetur clysteri leui:& confert ei sumere in potu absinthium cum[c]§melle,§& syrupum acetosum.Et illud, quod appropriatur[d]§cum decoctione§erucæ. Et iterũ spicam cum castoreo,& pipere, & uaporetur cũ aqua calida & aceto.

b B. aldabach

c B. acetopluri-mo Alia litera uino plurimo & sirupo aceto-so

d B. est decoctio

SVMMA TERTIA

De medicinis, quæ sunt ex plantis uenenosis frigidis.

De opio. Cap. 1.

ACCIDVNT si bibitur opium, stupor extremitatum, & frigus earum, & pruritus, ex quibus odoratur odor opij, & uertigo, & singultus, & tenebrositas oculorum, & strictura gutturis,& anhelitus,[a]†§ §& citrinitas eorũ, & obfuscatio extremitatum, & citrinitas labiorum,& faciei,& difficultas[b]§sensata,§ & profunditas somni,&[c]§retentio§linguæ,[d]†§ §& submersio oculorum:deinde perducit ad spasmum præfocantem, & sudorem frigidum,& anhelitum frigidum, & mortem. Et de causis interfectionis eius est ingrossatio sanguinis,quare non currit: & quòd ipsum infrigidat spiritum; & spasmat instrumenta anhelitus. Et dosis ex eo interficiens est pondus. ʒ.ij.interficit enim in duobus diebus:& propriè quando datur in potu cum uino:quoniam ipsum facit illud magis operari,nisi uinum ad hanc summam deueniat,ut ei resistat:& in corporibus calidis:quoniã uehementius 60

a †B. Alia litera & paruitas eius

b B. eructuatio nis

c B.grauitas

d †B. & oscitatio

uehementius est ei contrarium, & uelocius pene trans,secundū quòd diximus in canone. CVRA eius. Administrentur in eo regulæ euacuatiuæ communes ex uomitu cum oleo,& aqua, & sale & † nitro:deinde cum syrupo acetoso : & dentur in potu aqua,& mel:deinde clysterizetur clysteribus fortibus. Et de medicinis eius sunt syrupus acetosus,& absinthium:& iterum syrupus de absinthio:& assa est theriaca eius,& similiter cinnamomum propriè,& cum aceto, & syrupo acetoso iterum:& similiter castoreum propriè : & piper cum uino,aut syrupo acetoso : & origanū,& rutha,& sal,& similiter oleum [e]§ros.§cum aceto, [f]§aut§cum melle. Et allia,& nuces sunt bona in eo. Et detur in potu bibenti ipsum theriaca propria ei. Recipe assæ,& [g]§sauich§& castorei,& piperis æquales partes conficiatur cum melle, cuius dosis sit à quantitate auellanæ usque ad quantitatem nucis. Et multoties liberat ab eo potare aure.j.assæ in pondere. ʒ.xxv. uini odoriferi. Et uinum antiquum plurimæ quantitatis est mirabile ei,& propriè quando est subtile,odoriferum,plurimum tolerans aquam:& est cum cinnamomo: & non est quod sit sicut theriaca, & sagzenea, & mithridatum cum uino. Et oportet, ut commoueatur cerebrum eius per sternutationem cum cōdisi,& similibus:quoniam est curatio bona ad expellendas causas eius. Et oportet,ut [h]§trahātur§ capilli eius:& non permittantur dormire, & ut inungatur corpus eius cum oleis calidis sicut est oleum de costo,& oleum de lilio:& odoret quod est sicut castoreum,& sicut muschus. Et oportet, ut sedeat in tina calida,ut non spasmetur, & non fiat fortis cum eo pruritus, & sorbeat iura pinguia,& medullas propriè,& adipes.

† baurach

e B. Alia litera amigdalarum

f B. Alia lra &

g B. abel

h B. Alia litera euellantur

De nuce methel. Cap. 2.

ACcidunt ex ea uertigo,& rubedo oculorū & tenebrositas,& ebrietas, & profunditas somni:& quandoque interficit ex ea aureus unus in die uno:& propriè est illa,quæ est Inda:& antequam interficiat,accidunt ex ea sudor, & anhelitus frigidus. Illa autem, quæ est minus medii.ʒ.facit profunditatem somni & inebriat, & non interficit nisi debiles hominum. CVRA. Maior cura eius est uomere cum nitro, & aqua, & oleo,& [a]§butyro,&§theriaca eius : & detur in potu cum ea uinum plurimum cum pipere, & pyrethro,& baccis lauri, & cināmomo,& castoreo: & confert ponere extrema in aqua calida.& calefiat corpus cum panno. et inungatur cum oleo de ben,& costo:& laboret quantum possibile est ei:& exercitetur,& cibetur post illud cibis pinguibus,& uino dulci,& administretur cura opij:

a B. butyrū est

De§[a]aliabroce,§ & est radix mandragoræ:& est assebizegi. Cap. 3.

ACCIDENTIA eius sunt accidentia nucis methel:& dispositio eius est sicut lethargia, & pruritus,& cuzez;& surditas; & quod in ea deterius est,sunt cortices ipsius: & grana ipsius, sunt proxima illis:& corpus eius iterum quandoque efficit aliquid ex hoc. CVRA proxima est curę nucis methel,& opij. Et oportet,ut in potu detur absinthium in uino,& iterum piper, & castoreū & uinum, & sinapis,& acetum iuuatiuum est eis, & omnibus [b]§calefactis.§Et fiat ut sternutet iterū cum huiusmodi medicinis,& olfaciat picem, & fumum[c] §galbani extincti.§Et de eis quæ oportet,ut ponantur super capita eorum, sunt acetum uini,& oleum ros.& non dimittantur dormire: imò euigilentur trahendo capillos, & faciendo sternutare,& premendo radicem pollicis.

a B. aliebruha

b B. stupefactiuis

c B. licinij lampadis extinctis nouiter

De[a]§Darston.§ Cap. 4.

EST medicina de summa narcoticorum :& est ī natura hyusquiami albi, & inebriat. Et accidunt ex ea in primis nausea, & singultus,& punctura,& dispositio sicut ileos: & quandoque facit uomere sanguinem, & solutione uentris facit ipsum exire,& perducit ad syncopim, & facit profundum somnum,& mortificat ex quarto usque ad septimum post stupefactionem corporis totius. Et cura eius est cura communis.

a B. Alia litera Derusitun

De hyusquiamo albo. Cap. 5.

ACcidit ipsum bibenti,ut mollificetur mēbra eius, & apostemetur lingua ipsius, & egrediatur spuma ex ore eius,& rubent oculi ipsius,& accidunt ei uertigo, & tenebrositas oculorum,& constrictio anhelitus, & surditas,& pruritus corporis & gingiuæ,& ebrietas, & permistio rationis, & fortasse facit epilepsiam, & q̄nque narrat uocibus diuersis,& quandoque rudit,& quandoque hinnit,& quandoque emittit uocem [a] § ut mulus:& quandoque ut mula.§ CVRA. Oportet,ut in potu dentur statim aqua, & mel,& lac uaccinum,aut caprinum, aut ouinū iterum cum melle, & absque melle, & butyrum, & grana pini decocta cum uino, aut amigdalæ pini. Et iterum decoctio ficuum, & iterum uinum dulce plurimum, & iterum cepe assatum : & detur in potu semen raphani: & sinapis, & nasturtij,& semen urticæ, & omne acutum incisiuum. Et dentur in potu aqua cepæ,& allij, & raphani, & semen eorum. Et non est aliquid sicut mithridatum,& theriaca,& sagzenea, & similia, & theriaca opij. Et cura eius est uomere.

a B. auis & q̄nq; facit uocem cornicis

De§ Hyusquiamo nigro.§ Cap. 6.

ACcidunt ex eo præfocatio, & frigus extremitatum,& tensio uehemens,præfocans, & tenebrositas uisus: & forsitan non uidet aliquid,& destruit imaginationem, & infrigidat extrema:deinde spasmat,& præfocat,et interficit. CVRA. Administra in primis clysteria,et uomitum, et uentris solutionem secundum quòd sciuisti,incipiendo à clysteribus: deinde da in potu de uino puro aliquid post aliquid, hora post horam: quoniam est magni iuuamenti [b] § cum eo quod bibit§et absinthium:et detur in potu piper cum uino:et similiter castoreum,et rutha,et mentha,et altit,et folia lauri,et grana eius,ea rob uuæ iterum. Et theriaca opij iuuatiua est ei. Et ex illis,quæ conferunt eis,sunt semen urticæ, et alņiuden,et cordumeni,et storax, omnia illa cum uino:et similiter decoctio corticum mori, et oleū balsami cum lacte. Et oportet, ut emplastrentur uenter eius, et stomachus ex farina tritici cum uino.

a B. sucharan.

b B. deinde des in potu lac uaccinum

De uua uulpis stupefactiua, mala. Cap. 7.

Accidunt ex ea obfuscatio coloris, & exsiccatio linguæ, & singultus, et uomitus[a] § plurimus, et subito, §et fluxus uentris cum abrasione, mucosus. Et accidit ex ea in gustu, sicut sapor lactis. Cura eorum est secundum curationem communem: fiat illud: aut detur in potu lac asininum cum aqua mellis: et lac caprinũ iterum: et altit cum aniso, et cochleæ omnes iuuatiuæ sunt ei: et pectora gallinarum decocta: et comestio amigdalarum amararum.

a B. sanguinis plurimus & sputum eius

De coriandro humido. Cap. 8.

Quum multum sumitur de coriandro humido, et comeditur circiter media libra, aut bibitur de succo eius subito, et quod proximum sit ei. ℥. iiij. eueniunt inde uertigo, et scotomia, et permistio rationis, et grossitudo uocis, et profunditas somni, et defectus uocis, et sermonis, sicut ebrietas ex sordidis sermonibus ebrietatis, et alia: et odoratur ex eo odor coriandri. Cura. Oportet ut euomat, et propriè cũ oleo de lilio, aut oleo oliuæ, propriè cum decoctione anethi: et fit in ea † nitrũ, et cibetur uitellis ouorum sorbilium cum sale, et pipere, et iure gallinę pinguis cum sale plurimo, et pipere: et similiter iure anseris cum uino forti, puro: et detur ei in potu paulatim: et fit illud, qđ ipse comedit, cum pipere plurimo, et sale[a]. † § §et confert ei aqua salsa. et[b] §rob§est ultimum ei.

†baurach

a † B. & cõfert eis absinthium & cinnamomũ aut piper i uino
b B. vinum coctum

De psyllio. Cap. 9.

Accidũt ei, qui bibit psyllium, casus uirtutis, et pulsus, et frigus totius corporis, et tristitia, et constrictio anhelitus, & tensio, & inquietudo, & stupor cum debilitate, deinde syncopis. Cura eius est sicut cura coriandri.

De fungis, & tuberibus malis. Cap. 10.

Nocumentum fungorum, aut est per genus eorum, quoniam de eis sunt qui sunt mortales: aut propter multam commestionem ex eis. Et mali quidem in genere suo sunt illi, quorum ortus non est in loco, in quo cognoscitur salus eius, quod nascitur in ipso: imò est natiuitas eius in loco malo, & apud lapides uenenosorum, & apud arbores fortis qualitatis. Et qui de eis nigri sunt, & uirides, & ut color pauonis, omnes sunt mali: & accidunt ex eis strangulatio, & constrictio anhelitus, & inflatio uentris, & stomachi, & singultus, & punctura, & citrinitas coloris, & paruitas pulsus, & horripilatio, & syncopis, & sudor frigidus, & interficiũt. Cura. Fiat ut euomant cum eis quæ scis, & propriè cum succo raphani cum[a] §folijs suis: §deinde detur eis cinis uitis in sirupo acetoso: & pyra sunt theriaca eorũ. b†§ §& oportet post uomitum, ut in potu detur de muri nabati aliquid post aliquid; & de † nitro. Et mel iterum est theriaca eis. Et stercus gallinæ est maximi iuuamenti eis, quum in potu datur in sirupo aceto so: & † nitrũ iterum: & sal Indus: & succus calamẽ thi cum sirupo acetoso, & † nitro. Et confectiones calidæ sicut diapipereon: & dyaciminum, & uinum antiquum forte, & aristol. & radix opopanacis, & fæx uini, & sinapis: & iterum absinthiũ, & origanum montanum, & decoctio amborum: & decoctio ficuum. Et oportet, ut uaporetur qđ est sub hypochondrijs eius, semper.

a B. Alia litera baurach

b †B. propriè folia arboris q̃ ex eis est syluestris, & almuri etiam est theriaca eorum †baurach

†baurach
†baurach

De sagittis Armenis. Cap. 11.

Et de illis quæ conueniunt in hoc capitulo est regimen curationis[a] §eius, quem adu§runt§sagittæ Armenæ. Dixerunt quidam, oportet, ut bibat statim galbanum, quoniam est curatio illius. Dixerunt, & donnula syluestris excoriata[b] §ex eius§uisceribus saliatur, & exsiccetur & bibantur ex ea duo aurei cum uino. & iam peruenit ad me, q̃ potus stercoris humani est theriaca ad illud.

a B. vulneris

b B. extractis

Tractatus secundus

De uenenis ebibitis, quæ sunt ex animalibus. Cap. 1.

Horum uenenorum ebibitorum ex animalibus quædam sunt, quæ sunt caro illius animalis, & totum corpus eius, qualitercunque sit. Et quædam, quæ sunt membrum proprium animalis. Et quædam, quæ sunt in humiditate eius. Et omnis diuisio est secundum duas diuisiones: ex ipso enim est, quod est propter substantiam eius, sicut caro ranarum lacunalium: & ex ipso est, quod est propter accidens ei, sicut pisces frigidi, & assaturæ suffocatæ, & lac coagulatum in stomacho.

De animalibus, quæ interficiunt omnino corpori bus suis, aut corrumpunt. Cap. 2.

Prima quidẽ diuisio ex diuisionibus est stellio, & cantharides, & ranæ, & lepus marinus, & lacertus. Et diuisio secunda est pisces frigidi: & assaturæ suffocatæ.

De cantharidibus. Cap 3.

Cantharides sunt acutæ, mordicatiuæ[a] † § § facientes accidere puncturam, & dolorem in[b] § membris, §& omnino dolorem extensum ab ore usque ad pectinem, & etiam apud anchas, &[c] § genua, § & hypochódria, & ulcerant uesicam ulceratione dolorosa, apostemante: & apostemant uirgam, & pectinem, & partes eius cum inflammatione uehementi, & faciunt surgere ad urinam. Quumque ille, qui eas sumpsit, uult mingere, non potest, aut mingit sanguinem, & frustum[d] § sanguinis § cum dolore uehementi. Et quandoque accidunt cum hoc solutio uentris cum abrasione: & syncopis, & grauitas, & permistio rationis, & casus quum surgit ad scellam.[e] † § Et plurimum læsionis earũ est in uesica. & in uenit sumens eas in ore suo saporem alkitran, & picis. & ista quidem animalia sunt nocibiliora[f] § in eo quod sequitur ortum assetiharagante, & post: & in autumno. Cura. Oportet ut euomat, & clysterizetur sicut scis: & oportet ut ponatur in eo cum quo uomit, & clysterizatur, nitrum: & decoctio

a B. pernitiose
b B. Alia litera uisceribus
c B. renes
d B. carnis
e † B. alia litera & nausea & grauitas
f B. apud ortum alsharí

ctio ficuum iterum: & sit uomitus continuus, uel frequens. Et si uiderit, ut intendat conseruationem uesicæ, faciat: deinde detur in potu lac potu frequẽte: & iterum psyllium, & aqua portulacæ, & butyrum crudum plurimum: deinde clysterizetur iste cum aqua hordei, & altheæ, & albumine oui, & mucillagine seminis lini, aut aqua hordei, & aqua rizi, & decoctione fœnugræci, aut decoctione candarusij, & iuribus pinguibus, & oleo amigdalino, & adipe anseris, & uitellis ouorum sorbiliũ, & butyro cocto, & melle, aut iuleb, & oleo amigdalino. Et lac acetosum uaccinum bonũ est ei. Et conferunt ei aqua mellis, g † § § & decoctio cum granis diureticis: sicut sunt grana melonis, & cucumeris, & decoctio ficuum cum syrupo uiolaceo. Et sicut si in potu detur oleum de cydonijs, est theriaca ei: & oleũ de lilio: & similiter lutum samium. Et confert ei solutio uentris cum syrupo hydromelle. Et oportet ut distilletur in uirga bibẽtis ipsum oleũ rosa. non cum h § clepsydra, imò cum emboto § subtili, & leniore quod est: & administretur tina tepida.

g † B. & grana pini maiora & minora, & uinũ coctum & pinguedo anatis

h B. iniectorio se t schizabulo: imò cum ambula subtili uel cãnula

De lepore marino. Cap. 4.

Accidunt ex ipso, si de eo in potu datur, constrictio anhelitus, & difficultas eius, & rubedo oculorum, & tussis sicca, & sputum sanguinis, & difficultas urinæ, & mictus sanguinis. a § & § urina uiolacea, & dolor in stomacho, & uomitus superfluus choleræ, & sanguinis: & icteritia, & angustia, & dolor renum: & egestio eius est uiolacea, & quandoque est mucosa: & sudat sudore fœtido, & abhorret cibum: & quum uidet pisces, terretur ab eis. Et quum fit talis, ut non terreatur ab eis, tunc iam sanatur: & inuenit saporem piscis fœtidi in ore suo, & in eructatione sua cum salsedine etiam. Et plures qui ex eo euadunt, cadunt in pthisim. Curatio eius, confert ei potare lac caprinum iuuamentum ultimum, & lac asininum iterum, & lac mulieris ex mamilla: & b § uirgæ alcannæ § & semen altheæ c § humidum § elixatum: & ius cancri fluuialis propriè, quoniam ipse potest comedere ipsum sine reliquis lenificantibus: & ericius assatus recens, aut sanguis eius. Et lacertum marinum non refugit, & comedit ex eo. De medicinis uerò fortibus sunt calamenthum fluuiale, calidum, recẽs, & sanguis anseris etiã: & urina hominis antiqua: & radicum buchormariẽ octo oboli cum uino: aut kitram illa quantitas, & in uino, ellebori parum cum uino: Et quum aduenit dies secundus excitationis accidentium, & quiescunt, fiant ei pilulæ de elleboro nigro, & scammonea, & agarico cum succo liquiritiæ d † § § partibus æqualibus, quarum dosis sit. ʒ.j. & quod supra est parum cum e § kilef §. Et signum sanitatis est, quòd uidet pisces, & non terretur ex eis, & comedit. Et quum uadit in pthisim, curetur pthisis.

a B. aut

b B. rami seu stipites maluę c B. recentis Alia litera recentia

d B. & dragacãtho

e B. iuleb

De stellione, & alharbe. Cap. 5.

Caro stellionis mortificans est: & quando que cadit in uino, & moritur in eo, & dissoluitur, & fit illud uinum sicut uenenum: & accidunt ei qui ipsum bibit, uomitus, & dolor oris stomachi uehemens. Et alharbe iterum mortificatiua est a § circiter ut hoc: § & ouum eius, sicut dicitur, est uenenum unius horæ, & dicam ipsum. Et dixerunt quidam: quòd quum hoc animal decoquitur, & spargitur decoctio eius in aqua balnei, fit uiridis omnis qui balneatur ex eo spatio quodam, deinde redit ad dispositionẽ paulatim. Et hunc quidem sermonem non uerifico. Cura est cura communis: & est sicut cura cantharidum.

a B. proxima huic

De Lacertis. Cap. 6.

Species lacertorum est salamandra: aut in ipsa est similitudo naturæ eius. Et, qua ei similantur, mortificant. & accidunt ei qui bibit carnem eius, apostema linguæ, & pruritus, & dolor capitis, & adustio, & tenebrositas oculorum. Cura. Sumantur sisamum, & xilocoractæ nabati, & zucarum æqualiter: & dentur in potu cum butyro cocto uaccino. Et oportet, ut detur in potu lac dulce, & inungatur cum oleo aliquo, & balneetur.

De potu Salamandræ. Cap. 7.

Haec est species a § mordicantium, § quam dicam in capitulo mordicationis: & accidũt à potu eius dolores uehemẽtes in b § ano, § & apostema sicut hydropisis, & in uẽtre spasmus, & retentio urinæ. Et dicunt quidam aliter dicentes, & est Atius alamediu, & alij: quòd accidunt ei qui bibit ipsam, apostema linguę, & destructio rationis, & mollificatio, & c § zemena, § denigratio locorum corporis, & putrefactio partiũ corporis, quæ cadunt quum curatur homo; quare sanatur. Cura eius communis est, ut cura opij: & dentur in potu theriacæ d § plures § sicut alfaroch, & mithridatum, & similia. Atius autem almediu dixit, quòd cura eius est cura illius, qui accepit cantharides. Et de illis, quæ appropriantur ei, est ut sumantur e § ammoniacum, § & gluten albotin, & sumatur de eis, aut ambo, cum storace. Et confert ei aqua decoctionis camepitheos, in qua decocta sunt grana pini parua, & folia cupressi, & semen urticæ, & bibatur cum oleo: & similiter conferunt oua testudinis marinæ, & ranæ decoctæ cum calamentho.

a B. lacertorum

b B. Alia litera stomacho

c B. zemane

d B. magne

e B. rasina

Ranæ lacunales uirides, & marinæ rubeæ. Cap. 8.

Accidunt ei qui bibit eas, obfuscatio coloris ad citrinitatem tendens, & apostematio corporis secundum semitam mollitiei, & adustio in gutture, & ore, & difficultas anhelitus, & tenebrositas oculorum, & uertitigo, & fœtor oris. Et quandoque accidit spasmus, aut tetanus, & quandoque accidunt ei solutio uentris dysenterica, & nausea, & uomitus, & permistio rationis, & syncopis, & quandoque expellit sperma, & a § urinam, & menstrua § sine uoluntate. Et eius qui euadit ex eis, non soluuntur dentes, imò cadunt. Cura. Euomat cum oleo, et aqua calida, aut uino plurimo, et multum utatur exercitio, et b § appropinquetur § balneo, et tinæ calidæ, et in unctionibus cum oleis calidis: et confert ei dyacurcuma, c † § §, et omne quod confert

a B. superfluitates

b B. & sudore in

c † B. & lacha

confert hydropisi: et conferunt ei uinum plurimum, [d] § et pondus ℥ ʒ .iij. radicum arundinis: et similiter cyperus, et calamus aromaticus cum uino,

d B. cum pondere

De ranis citrinis. Cap. 9.

ABscinditur ex eis appetitus cibi, et acetat eructatio, et corrumpitur color, et fit syncopis, et nausea, et uomitus, et dolor oris stomachi, et apostemantur uentres, et crura. CVRA proxima est curæ ranarum primarum lacunaliũ, et marinarum.

Diuisio alia huius ueneni.

De piscibus frigidis. Cap. 10.

EX piscibus frigidis, et propriè positis in loco humoroso, accidunt accidentia fungorum: et quandoque non apparet aliquid usque ad unum diem, aut duos. CVRA. Cura eorum est mundificatio: et reliqua cura fungorum.

De assaturis suffocatis, et carne corrupta. Cap. 11.

OPortet quum assatur caro, quæcunque caro sit, ut non coopiatur submergẽdo, imò dimittatur discooperta donec euaporet: Nam quũ submergẽdo cooperitur, fit uenenũ, ex quo accidunt signa cholericæ pasionis ex tristitia, et solutione uentris: et quandoque deficit ratio comedentis ipsam uno die, aut duobus diebus, et quãdoque facit profunditatem somni, et [a] † § § interficit. CVRA. Euomat et dẽtur ei in potu miua, et [b] § abnesus, § et uinũ odoriferum cum succo cydoniorum, et malorum. Et terra sigillata est bona ei post uomitum, et curetur eius cholerica pasio. [c] † §

a † B. quandoque
b B. almisusen
c † B. curatione cholericæ pasionis

Genus secundum de animalibus, & sunt sicut fella interficientia, & extremitas caudæ cerui. De felle Viperæ. Cap. 12.

HOc est ex uenenis, quod quum bibitur secundum modum quo interficit, frequens fit syncopis, & parum confert medicina. CVRA. Si aliquid confert, tunc uomitus cum butyro cocto una dispositione post dispositionem aliam. Et illud quo succurritur post uomitum, est theriaca & mithridatum. & albezahar est sublimis res ei & muschus est medicamẽ eius. & quũ frequens fit syncopis, dentur ad sorbendum uinum, et aqua carnis pullorum cum aliquo uel aliqua re muschi, aut medicinis de muscho.

De felle [a] *§ Leopardi.* § Cap. 13.

a B. alnemer

ACcidit ei, qui bibit ex eo, ut euomat cholerã uiridem, aut citrinã: et inuenit odorẽ aloes in naso suo, et saporem eius in ore suo, et accidit ex eo icteritia, et est mortale: quòd si pertranseat tres horas, speratur. CVRA. Euomat sicut scis, et detur in potu theriaca ꝓpria ei, quæ recipit terræ sigillatæ, et baccarum lauri, amborum an. partem. j. & coaguli gazeli partes. iiij. & seminis rutæ, & myrrhæ, amborũ. an. partem. s. conficiantur cum melle, cuius dosis sit ei quantũ est nux: & cum hoc euomat iterum: & oportet ut fiat tina ex aqua [b] † § § odorifera.

b † B. in qua fuerint

De felle canis aquatici. Cap. 14.

DIxerunt quidam, si comederit homo de felle canis aquæ, quantitatem lentis unius, interficit post hebdomadam. CVRA. Detur in potu butyrum coctum uaccinum cum gentiana romana, & cinnamomo: & iterum coagulum leporis: & inungatur cum oleo aromatico: & sub tiliet regimen.

De extremitatibus caudæ cerui. Cap. 15.

ACcidunt eis qui bibunt ipsam, angustia uehemens, & syncopis: & est uenenum interficẽs. CVRA. Euomat bibens ipsam sicut scis, & melius eius est cum butyro [a] † § § et anetho: deinde dentur in potu auellanæ, et fistici, et [b] § feluzaharagi § confecta simul, omni hora auellana magna detur ei in potu, illud in die quater. [c] † § §

a † B. & oleo sisami
b B. filzaheregi
a † B. Alia litera De castoreo rancido. Ex castoreo rancido accidunt accidẽtia birsem uel sirsem calidi cũ odore eius & in die & terficit in propriè quod ex eo est nigrũ fetidum & pulverulentum & declinat ad nigredinem

Pars tertia de sanguine Lauri recenti. Cap. 16.

ACcidunt ei qui bibit illum, qui ex eo recens est, difficultas anhelitus & dolor [a] § brõchi, § & meri, & rubedo linguæ, & frusta sanguinis congelati in dẽtibus, & gingiuis, & nausea uehemens, & angustia, deinde apparet corrosio in lingua: deinde perducit ad præfocationem, & spasmum [b] † § §. CVRA. Oportet ut ipse properet ad clystere, & solutionem uentris: nam uomitus timorosus est: quandoque enim expellitur, cuius expulsio non toleratur; quare præfocat. Et oportet ut in potu dentur medicinæ conferentes in cõgelatione sanguinis, sicut ficus immaturæ plenæ [c] § crudæ, § & semen caulis, & radix alaniuden, & assa, & baurach, & cinis lignorum fici in aceto, & piper in aceto, & succus foliorum [d] § alhalaich § in aceto, & coagula in aceto. Quum ergo abscinderimus [e] † § § sanguinem congelatum [f] § in uentre eius, § cum medicinis soluatur tunc, & emplastretur uẽter eius ex farina hordei [g] § cum aqua alcarati. §

a B. duarũ amigdalarum
Alia litera capitis & rubedo linguæ
b † B. & cuzos
c B. lacte
d B. rubi
e † B. seu dissoluerimus
f —— B.
g B. Alia litera cũ melicrato

De sudore animalium. Cap. 17.

EX eo fit facies uiridis, & apostematur, & currit ex corpore sudor fœtidus ut ex ascellis. CVRA. Vomat cum aqua tepida, & detur in potu uinum cum olei ros. pondere mediæ. ʒ & reubarbari media. ʒ. & salis gemmæ. Et confert ei theriaca de terra sigillata.

De Ouis alharbe. Cap. 18.

EXistimant quidam, quòd qui bibit de ouis alharbe, moritur statim: & si non festinetur, non confert aliquid. CVRA eius, detur in potu stercus [a] § accipitris § in uino, deinde euomat uomitu integro, & inungatur corpus eius cũ butyro uaccino cocto: & emplastretur caput eius cum sale: & cibetur ficubus siccis, & [b] § oleo, § & gentiana.

a B. falconis
b B. Alia litera butyro crudo

De lacte corruptio. Cap. 19.

EST illud quod conuertitur in uia acetositatis ad putrefactionem aliam, & generantur ab eo uertigo & syncopis, & pũctura in ore stomachi. & quandoque accidit ex ea cholerica pasio

passio mortifera. Cura eius est euomere cum aqua mellis, deinde potare uinũ purum cum dia pipereon, & euaporare stomachũ eius cum oleo nardino.

De sanguine congelato. *Cap.* 20.

Sanguis cōgelatus in uentre est proculdubio uenenum huius generis, licèt ipse non adeptus sit uenenositatem extra corpus: quoniã ex ipso ubicunque congelatur in eo. s. ex concauitatibus, uentris, pectoris, & stomachi, a ut intestinorum, & uesicæ accidunt accidentia mala. Quum enim ipse congelatur in pectore, destruitur color, & minoratur pulsus, & debilitatur, & perducit in primis ad frequentiam, & mollificationem ægri, & perducit ad syncopim: & quãdo congelatur in stomacho, infrigidatur corpus, & accidunt præfocatio, & paruitas pulsus, & syncopis continua: Et quando congelatur in uesica, accidunt accidentia proxima illis quæ diximus: & similiter in intestinis. Medicinæ communes ad illud, sunt alacohen alba propriè, & rubea etiam: & bdellium, & alhasce: & coagulorũ tres oboli, & propriè coaguli leporis: & lac fici: & acetum acutum: & altit: et aqua cineris lignorum fici iterata. Et ex eis, quæ dixerunt, et est mirabile, est lac caprinum: dixerũt enim quòd ipsum lique facit congelatum omne in concauitatibus. Et iterum sumãtur alaniudem et cauliũ partes æqua les, et detur in potu cum aceto, et est medicamẽ mirabile. Cura cōgelati sanguinis in stomacho, et uesica. Nos iam diximus illud in lib. iij. semel; quare apponamus nunc duo capitula, et dicamus, quòd habens illud, oportet ut euomat illud si potest, cum melle, et succo apij. Et conferunt ad illud theriaca de terra sigillata. et farina cartami, quum soluitur in aqua calida, et iuuatiua ual de. Et hoc est medicamen. Recipe terræ sigillatæ. viij. ʒ. coaguli leporis. ʒ. xxxvj. coaguli gazel. ʒ. xxxij. gentianæ, aristol. rot. seminis rutæ syluestris. myrrhę[a] † ʒ omnium an. ʒ. iiij. conficiãtur cum melle: et sit dosis eius sicut nux in aqua calida, aut in sirupo acetoso. Et iterum sumatur cineris ficuum pondus. ʒ. ij. cum medullæ leporis quantitate aurei unius: et existimo ꝙ sit coagulum liquefactum in aceto uini, et bibatur. Et sal gemma cum coagulo hœdi iterum: aut aureus unus stercoris canis. Et appropriatur ei quod de eo congelatur in uesica, ut infirmo detur succus foliorum zeridaraet: ei enim est proprietas mirabilis in hoc, & assiduet potum sirupi acetosi.[b] † ʒ

ʒ aut in aceto iterum. acetũ enim est bonum huic rei. Et similiter aureus unus cordumeni cũ aqua calida, & medio aureo altit. Aut detur ei in potu agaricum, aut si seleos, aut aliquid coagulorum, aut. ʒ. ij. carpobalsami, aut ʒ. ij. blattæ bizantiæ, aut ʒ. ii. ligni pœoniæ. Et administrentur medicinæ frangentes lapidem bibitæ, & clysterizatæ, & linitæ. Et inijciatur in uesicam eius pondus nuclei unius salis triti soluti in aqua: aut administrentur aquæ cineris uitis. Si uerò hoc non ualuerit, non erit excusatio scindendi à sanguine congelato, & extrahendi eũ sicut extrahitur lapis.

a †B. asse

b †B & theriaca & mithridatum & prouocatiua fortia & folia berengiesef & assa & succus apij & semen raphani dissoluantur ista in sirupo acetoso

De congelatione lactis in stomacho. *Cap.* 21.

Quandoque congelatur lac in stomacho propter aliquam causarum[a] ʒ lædentium ʒ congelantium: aut propter præparationẽ fortem in lacte. aut propter coagulum bibitum in lacte, & accidunt ex eo sudor frigidus, & syncopis, & febris rigoris. Et si eius congelatio fuerit cum coagulo, tunc erit deterior, & uelocior ad præfocandum. Et congelatio quidem lactis in stomacho est ex genere congelationis sanguinis: & accidunt ex ea dispositiones malæ, sicut accidunt ex illa, & ex uenenis. Nam accidunt iterum propter congelationem ipsius in stomacho frigus corporis, & paruitas pulsus: & præfocatio cõ stringens anhelitum, & syncopis: & quandoque accidit inflatio uentris bibenti ipsum. Cura. Oportet ut alienetur ille, in cuius stomacho caseatur lac, à salitis: ipsa enim addunt ei caseitatẽ. Verùm oportet, ut detur ei in potu acetum solũ aut mistum cum aqua. Et detur ei in potu calamenthi sicci pondus. ʒ. v. quoniam est mirabile, resoluens ipsum statim: & propter uirtutem suã in hoc prohibet lac[b] ʒ multu ʒ à caseatione, &[c] ʒ conseruat ʒ ipsum. Et detur ei in potu de coagulis aliquid usque ad aureum unum: ipsa namque resol uunt ipsum, aut educunt ipsum per uomitũ, aut solutionem. Et dentur ei in potu iterum medicinæ prædictæ ad congelationem sanguinis in stomacho: & propriè quæ fiunt ex terra sigillata, de illis quas dixi: & medicamen alaniuden[d] ʒ & caulium: ʒ et dentur in potu cum equalitate in aceto. Et aqua cineris ligni fici iterum, quãdo iteratur et administratur cinis in ea.

a B. Alia litera accidentium

b B. lac nouiter mulctum

c B. subtiliat

d B. Alia litera medicamen sulfuris

Inceptio sermonis in morsione, et punctura.

Tractatus tertius

De regimine morsionis uniuersali. Et de effugatione uenenosorum. Et de curatione mordicationis serpentum, & speciebus eorum. *Cap.* 1.

Scias, ꝙ canon maximus in curatione ueneni est confortatio caloris innati, et excitatio ipsius ad expellendum,[a] † ʒ ʒ sicut facit theriaca, et[b] ʒ napus barbaricus ʒ ut[c] ʒ lubricare faciat ʒ uenenum, et expellat ipsum ad exteriora. Et consideratio confortationis uiscerũ deinde expulsio ueneni, et destructio operationis eius cum potionibus, et epithematibus, quibus inest illud cũ proprietate sua, aut natura sua cognita, secundum quòd dicam. Et quandoque ingreditur in his intentionibus res alia, et est regimen[d] ʒ in humiditatibus, quando inuenit eas, aut calcat eas. ʒ Et igrediunt in hoc capitulo phlebotomia, et solutio uentris, et similia. Et conuenientior horarum phlebotomiæ est quum scitur, ꝙ uenenum iam sparsum est in corpore: et non est ex eis, quæ attrahuntur: et propriè ei, qui est repletus. Et quandoque ingreditur in hoc capitulo res alia, et est facere humores moueri ad partem[e] ʒ membrorum principalium. ʒ Et ea quæ bibuntur

a †B. id quod debet expelli

b B. labe barbariæ

c B. comburat seu resoluat

d B. Alia litera minorans humiditates corporis qm̃ penetratio ueneni in membris radicalibus duris difficilior est & laboriosa magis super ea q̃ penetratio eius ad humiditates quum inuenit eas vel defertur super eas.

e B. Alia litera aliam à mẽbris principalibus.

bũtur sup uenenũ, aut sunt theriacæ, et bezahart uniuersalis, aut propriè illi ueneno: aut medicinæ contrariæ ueneno cum complexione, sicut altit contraria est ueneno scorpionum cum proprietate sua: aut perducentes uenenum ad exteriora, cũ motione humorum ad exteriora, sicut medicinæ f§notæ, § aut medicinæ remouentes humores à facie ueneni. nõ ergo inuenitur ex eis, quæ diximus compositũ, sicut medicinę solutiuę, et uomitiuę, et diureticæ. g†§

f B. prouocãtes sudorem

g †B. in morsionibus & similiter prouocatiuæ, aut medicinæ mouentes materias ad longinquum à mẽbris principalibus quare expellit, quod mouetur ad ipsa pp istas medicinas solutiuas & vomitiuas & prouocatiuas

h —— B.

i †B. vel linite

k B. Alia litera meatuum

§ et in medicinis quę administrãtur h§ super morsiones uenenosas § epithematæ i†§ § sunt intentiones, quarum una est ut prohibeant penetrationem ueneni in corpore: et illud fit aut cum ligamentis, et cõstrictione k§ extremitatis, § & prohibitione somni: ut moueatur calor innatus ad exteriora, et expellat, et de hoc capitulo est incisio mẽbri morsi. aut cum medicinis, et causis attractiuis. Et propter illud stiptica nociua sunt eis; quoniam non est aliquid magis iuuatiuum, quàm medicamen quod trahit uenenum ad exteriora, et prohibet ipsum penetrare ad interiora: et propriè quando uenenum est ad exteriora adhuc, et non spargitur. et huius quidẽ generis sunt uentosæ: et fortasse indiget incisione, si iam submersum est, et elongatur, et l§ est infirmum. Et missio sanguisugarum bona § est excusans ab illo, & à suctione dũ permanet in cute: nam suctio quãdoque sufficit. Et oportet, ut sugens sit non ieiunus, imò iam comederit, & abluat os suum, & habeat dentes m§ iã § corrosos, & colluat os cum uino odorifero, & bibat ex eo aliquid, & teneat in ore suo oleum ros. aut oleum uiol. Et quum fuerit in ore suo n§ aliquid, & expellit totum § quod sugit iste sugẽs; tũc oportet ut expuat. o†§ § Medicinæ uerò, quæ sunt sicut notæ, ebibitæ, rubificantes etiam, & attrahentes uenenum, aut sunt propter uirtutem calefacientem attrahentem p, †§ § aut causa similitudinis ad attrahendum illud qđ simile ẽ ei, sicut facit adeps crocodili ad morsum crocodili. Et caro uiperę post abscissionẽ extremitatũ eius in attractiõe ueneni sui: ita ut accidat medicinis ualentibus ad uenena q†§ § iterum: uerùm r†§ § sunt debiliora: & quasi ipsę sint inter complexionem corporis, & complexionem ueneni: & sermo hoc est ex eis, in quibus oportet cum sapientibus considerare, ut sciatur quod est s§ inconueniens: & § medico autem nõ nocet, si non scit hoc. Et plures quidem embrocharum attrahentium exulcerant, & uesicant: quare oportet, ut currat quod est in eis: hæc ergo est ex conditionibus medicinæ epithematæ. Et ex conditionibus eius est ut sit medicina t§ resolutiua naturæ ueneni aliquarum resolutionum. Congelatio autem est § sicut operatio radicis mandragoræ. u§ Adustio uerò est § sicut operatio cauterij x§ in § igne aut cum oleo, & pice, propriè oleo feruente, & est operatio ægyptiorum: aut cum proprietate y§ materiei, § aut cum qualitate in calore, & frigore contraria ei. Et quando administratur quod attrahit in principio, aut facit aliquid eorũ quæ diximus, & non confert, & est res maxima: incide quod est in circuitu puncturæ, & accipe

l B. si est possibile missio vel impositio sanguisugarũ tunc

m B. non

n B. nocumentum tunc sugat & expellat subito, & quoties sugit

o †B. illud qđ sugit

p †B. venenũ

q †B. quibusdã ve sint venena

r †B. ipsa

s B. non verificatum.

t B. permutans vel conuertens naturam veneni permutatiõe vna ex permutationibus, aut congelatione

u B. aut adustione

x B. cum

y B. cõtraria ei

carnem totam usque ad os: & si timor fuerit maior hoc, incide membrum, deinde cauteriza. Et de illis, quæ necessaria sunt in omnibus medicinis uenenorum, propriè in epithematibus, est ut sint sedatiuæ doloris, & succurrentes accidentibus timorosis, sequentibus mordicationem, sicut alcocotar ponitur in epithematibus mordicationum, ut retineat sanguinem, quum superfluit in cursu suo à morsu. Et de præceptis quæ oportet, 10 ut considerentur in uenenis: & morsibus, est ut prohibeatur consolidatio uulneris usque ad horam sanationis ægri ex malitia ueneni.

De eis, quæ bibuntur super morsionem. Cap. 2.

EX medicinis bonis est, ut in potu detur semen andachochæ in aqua, & uino. Et decoctio specierum calamenthi trium. Et castoreum est mirabile. Lac uerò a§ alciha, § & existimo ipsum esse theriacam nominatam alkusaki, & al20 farauia, sunt uehementis iuuamenti ad morsum omnis uiperę. Et b§ aliuduar, & alfara, & senuiser & alandrion & albedeoard & nasturtium, & iterum illud § quod assimilatur nigellæ, & alkeisin, & allium, & cortices, c§ & folia iuniperi § cũ pipere, & piper ipsum. Inquit Gal. uinum, in quo cadit uipera, confert mordicationi uenenosorũ. quomodo ergo theriaca? Et semen citri contrarium est ueneno omni: & dosis eius aurei duo. Et radix alaniudem iuuatiua est ad omnia uene30 na. Et fructus agni casti. Et oleum balsami, & grana d§ agni casti. § & nux cum ficubus, & auellanis cum gẽtiana. Et opopanacum cum aristol. & oleum de oleandro, & folia eius, & fructus aldulb recens mirabilis est in hoc, & cinnamomum, & stercus caprinum adustum, emplastratum, & in potu datum, et chamædreos, et keisim, et iterum cancer fluuialis cum lacte, et ammeos, & serapinum, et fistici cum uino, et calamenthum, & decoctio eius bibendo, & em40 plastrando, et enula, et abrotanum, & cordumeni, & agaricum, & radix e§ alhasce. § ℥. iij. Et similiter uentres mustellæ, usque ad stomachum suum, quum implentur coriandro, & exsiccantur, & sumitur ex eis, quum necessarium est. Et decoctio maluæ hortulanæ, & semẽ altheæ, & cerebella gallinarum propriè cum coagulo, & ius mustellæ f§ morantis in domo quando bibitur cum uino: & ius muris morantis in domo, quando bibitur, § & testudo magna, & salita, & deco50 ctio cancrorum fluuialium, & testudinis, & galbanum est ultimum, & gentiana est mirabilis, & semen bauciæ syluestris est iuuatiuum. Et de illis, quæ conferunt in hoc ex medicinis frigidis, est radix mandragoræ emplastrata cum melle. Et endiuia syluestris est mirabilis in hac re. et capillus ueneris: & quandoque componitur agaricum cum aureo uno aristol. lõgæ. & iterum theriaca mirabilis. Recipe opij, & myrrhæ, amborũ an. ℥. j. & piperis. ℥. j. s. radicis aristol. longæ & ro60 tundæ an. ℥. iij. g†§ uini. ℥. ij. § conficiantur cum melle, & aqua erucæ, cuius dosis sit aureus unus cum decoctionibus bonis. & iterum medicamen terræ sigillatæ, h§ baccarum lauri, ana, § aure. ij. terræ sigillatæ i§ obolos duos: § bibatur cum oleo: & sit dosis auellana una in tribus.

a B. alhaic

b B. & algieduar seu zedoaria, & bismubuha & bismi & qui vescitur napello & aladriun & albedoard & nasturtiũ & cyminum

c B. Alia litera eius & folia abel

d B. Alia litera eius

e B. alchauthi

f B. decoctũ viuæ ita q viua ponat ad ebulliendum & sic decoquatur & ius muris magni decocti viui vt supra quũ bibitur cũ vino

g †B. Alia ssa harmel cymini Indi an. ℥. j. nigellæ. ℥. v. gentianæ. ℥. iij. rutæ. ℥. j.

h B. & est. Rec. baccarũ lauri

i B. aur. ij. & abulasan

bus. ℥.aquæ mellis. Et iterum theriaca communis ad puncturam,& ea quæ bibuntur. Recipe piperis pondus. ʒ.x.spicæ.aristol.& radicis [k] § baucię§ omnium an.ʒ.j. conficiantur cum succo xilocaractæ, & ponatur in sole.xl. diebus, & moueatur omni die semel:& quoties exsiccatur, humectetur,& detur in potu cum aqua calida. Et dixerunt quidam, quòd ipsa confert iterum facto alcohol ex ea. et decoctio cancrorum fluuialiũ, & sanguinis testudinis,& testudo magna, salita. Medicamen iuuatiuum ad omnem morsum. ℞. nigellæ, seminis alharmel, cymini, omnium an.ʒ. ij.gentianæ, aristol.rotundæ, an.ʒ.j. piperis albi, myrrhæ, an.ʒ.s.conficiantur cum melle: cuius dosis sit faba una romana in uino. Et iterum gentianæ aure.ij.piperis, ruthæ amborum an. aure.j.cõficiatur cum melle,& est dosis una in uino. Et iterum amomi, carpobalsami an.aure .ij.aristo.radicum alaniuden nigri amborum an.aure.ij. myrrhæ,& croci amborum an.aure.j.luti[l]§albohera,§ aure.iiij.conficiantur cum melle dispumato:& sit dosis quantum est faba. Et iterum carpobalsami & hyssopi siccæ, & seminis[m]§napi§syluestris,& piperis albi;& nigri,& macropiperis,& acori,& anisi,& petroselini,& assari,& cymini carmeni, & seminis hyusquiami albi, omnium, an.ʒ. iiij. spicæ, floris squinanthi amborum an.ʒ.vj. conficiantur cum melle:& sit dosis faba romana.

k B.alhaza

l B. albhaire

m B. rapæ

De epithematibus super puncturas. Cap. 3.

DE eis, quæ super eas liniuntur, est petroleum album, aut subalbidum, aut allium sicut est elixatum, cum butyro cocto, aut castoreum cum oleo, aut succus porri quod non tetigit aqua,& calamenthum fluuiale optimè attrahit uenenum,& sulfur cum urina:& gallina,& gallus scissi dum uiui sunt; & emplastretur cum eis punctura, uel morsus,& permutetur omni hora; & administretur emplastrum. Quidam autem dixerunt, quòd gallina est uehementis caloris, & propter illud eliquat[a]§os§deglutitum,& arenam, & lapidẽ: & uidetur quòd fiat illud in[b] §gutture, &§stomacho,& non alibi. Et ex eis quidem, quæ emplastrantur, est sal, aut acetum, aut fel tauri, aut sisimbrium,& folia aphodili, & cinis, & acetum, & propriè cinis ligni fici, & uitis, & propriè in principio,&[c]§oleum§& sal decocta. Et dixerunt, quod emplastrum cum allijs,& sale,& stercore caprino, iuuatiuum est in omni morsione, nisi mordicatione aspidis. Et emplastrum cum calce, & melle,& oleo, iuuatiuum est, ita quòd ad aspidem. Et iterum sumantur sinapis, & calx, & acetum,& liniantur desuper cum aqua saponis, & alkitran, aut cũ decoctione picis,& cũ sale,& liniatur. Et pix feruens bona est in lana[d]†§ § super morsionem, ita quòd morsui uiperę: et est ex curationibus ægyptiorum: et est [e]§bona ualde.§ Et cepe cum sauich, et emplastrum factum cum sale, et emplastrum de nitro. Et de embrochis bonis est aqua maris calida, singularis[f]†§ § cum aceto: et decoctio muris[g]§habitantis in domo, et mustellæ.§

a B.æs

b B.primo stomacho seu in primo receptaculo

c B.pix

d †B. si effundatur

e B. cauterium bonum

f †B.aut

g B. magni decocti uini cum mustella

De epithematibus, ex quibus quum corpora liniuntur, non approximant eis uenenosa. Cap. 4.

DE illis, quę dicta sunt ad hanc rem, sunt cerebrum leporis cum aceto, et oleo. Et storax, quando soluitur in oleo. Et oleum in quo infusa sunt folia pini recentia, trita cum ea: aut flos cupressi, et grana[a]§ iuniperi. § et similiter folia agni casti in oleo, et abrotanum, et radix aniuden, et asphodilus, et daucus, et carpobalsamum, et radix nasturtij: et omnia illa cum oleo. Et composita, de quibus est, ut sumantur radicis aniuden nigri, et floris alsegi recentis, et granorum [b]§iuniperi§ omnium an. partes.ij.radicis mãdragoræ medietas partis.j.carpobalsami, cordumeni, omnium an.partes iij.terantur: & cũ oleo tam diu bene coquantur, donec habeant spissitudinem sordis balnei, et inungatur cum eo. Et iterum asphodili.ʒ.j.et carpobalsami, et hyusquiami albi, amborum an. aureus medius; misceatur cum aceto, et oleo; et liniatur cum eo. Et iterum floris pini pars.j.radicis mandragoræ partes.ij.seminis hyiusquiami albi partes.iij. misceantur omnia cum oleo et liniatur cum eo: Et hoc iterum conueniens est ad suffumigãdum. Et iterum granorum [c]§ iuniperi § partes.ij. storacis pars.j.misceatur totum cum oleo et liniatur cum eo. Et epithematio cũ oleo de raphano fugat cimices.

a B.abel

b B.abel

c B.abel

Ad effugandum uenenosa uniuersaliter. Cap. 5.

OPortet ut aspergatur domus eis, quæ dicemus: et sternatur eis: et liniantur foramina, et fenestræ eis, quibus embrochatur, ex illis quæ dicemus in suffumigationibus, et alijs, ut non approximent eis uenenosa. Et suffumigationes sunt sicut fumus ligni granati, quoniam ipse effugat uenenosa. Et similiter radix lilij. Et uirgę granati sunt mirabiles in hoc. Et similiter galbanum. Et cornua, et ungulæ, quæ finduntur ut bouis. Et ungulæ quæ non finduntur, ut equi, et pili. Et serapinum, et assa, et folia lauri, et grana eius. Et calamenthum, et sceha, [a]†§ et stramentum cum eis: § et similiter nasturtium, et similiter cinis ligni pini, et propriè cum galbano, si fiat suffumigium ex opio, et nigella, et galbano, et cornu ceruino, et sulfure, et cornibus capræ.

a †B. & sternatur alkitran & polium & fiat suffumigium cum agno casto,& fiat stramentũ cum eo

De effugatione serpentum, et uenenosorum animalium. Cap. 6.

ET iterum storax, et cornu ceruinum, et nigella, et asphaltum de unoquoque pars.j. et suffumigetur cum eo lectus. Aliud, cordumeni, et radicis aniuden nigri, et storacis omnium.ʒ.j.corticum oui struthij, nigellæ, seminis harmel omnium an. ℥.ij. Et iterum seminis hyusquiami albi, foliorum cupressi, et pini, nigellæ, omnium an.aure.j.corticum radicis mandragoræ aure.j.capillorum capitis, aure.iij.calamenthi. ʒ.j.asphalti aure.iiij.misceatur totum, et fiat suffumigatio cum eo super [a]§ os fenestrarum,§ et in eius suffumigatione est securitas. Et de illis, ex quibus fugiunt plura uenenosorum animalium, quãdo cum eis sternitur locus, sunt sisimbrium, et ozimum, et agnus castus.

a B. super prunas ligni uitis

Cautela mirabilis à uenenosis animalibus. Cap. 7.

QVando sternitur in circuitu dormitorij sisimbrium, et sceha iterum, et assa iterũ, et laurus, est mirabilis in hoc. Et similiter

quando ponitur in circuitu loci quo ſedetur, [a] ʒ mandillæ ex cinere ʒ ligni pini. Et de illis, qui bus eſt apparitio in elongando ea, eſt ut ponãtur cerei, et cãdelę in loco longinquo à dormitorio, quoniam declinant ad ipſum. Et de illis, in quibus eſt apparitio in expellendo uenenoſa, eſt tenere ea quæ ſunt ſicut grues, et pauones, et [b] ʒ cigni ʒ et ceruus [c] † ʒ ʒ et cattus, et muſtella, et quæ currunt curſu eorum: uenenoſa enim animalia terrentur ex iſtis quum apparent, et mordent ea. Et dixerunt quidam, ei qui facit ſibi ſtratum ex corio [d] ʒ leopardorum ʒ non approximat ſerpens; et ſimiliter, ſi ex eis facit ſibi coopertorium. hoc autem narrauit, in cuius ſermone non eſt fiducia.

a B. mendel in quo fit cinis
b B. ciconia
c †B. & ericius
d B. altamur

Res, quas quidam dixerunt in deſtructione rapacium. Cap. 8.

INquiũt. elleborus interficit canes, & muſcas. Et ſtrãgulator [a] ʒ leopardi interficit leopardũ. ʒ Et ſtrangulator adib interficit adib, et canẽ, et [b] ʒ ibenangue ʒ et amigdala amara interficit uulpes. Et oleander, et folia [c] ʒ alzeridaraet interficiunt albeihem: ʒ et plurimum horum eſt notũ.

a B. alnemer interficit alnemer
b B. abenaui,
c B. azadaracht interficiunt albheaim

De effugatione ſerpentum. Cap. 9.

DE illis, quæ fugant eos ex ſuffumigationibus ſunt cornua cerui, et radix lilij, et pyretrhum, et ſulfur. Et qui linit manus ſuas ſpolio dragonteæ, et ſucco eius, et decoctione eius, non mordet ipſum uipera. Et aſperſio loci ex aqua, in qua ſolutum eſt ſal ammoniacum, eſt ex eis à quo fugiunt: Et ſinapis interficit eam; et quãdo ponitur ſuper ſemitas eius, refugit ab eo. Et de illis quæ interficiunt ſerpentes, eſt ſputum ieiuni proiectum in os eius, et propriè quando aſſumit in ore ſuo ſal ammoniacum.

De effugatione ſcorpionum, & interfectione eorum. Cap. 10.

SCorpiones interficit ſputum ieiuni, calidæ complexionis, ſuper eos proiectum: & raphanus [a] ʒ maſticatus, ʒ & ſuccus eius quum tangit ipſum, uel eos: & folia ipſius: & ſimiliter albedarungi. Suffumigium educens ſcorpiones. ſumantur ſtoracis, & arſenici, & ſtercoris ouium, & adipis zirbi omnium an. partes æquales: diſſoluãtur cum uino, & miſceãtur cum eo medicinæ, & fiat ſuffumigatio apud foramen ſcorpionum. Et quando ponitur raphanus inciſus ſuper foramen ſcorpionum, non timetur, quòd egrediãtur ex eo: & eſt ex ſuffumigationibus ad ſcorpiones ipſos, quum ſit ſuffumigatio ex ipſo: & ſimiliter arſenicum.

a B. Alia litera contritus

De effugatione pulicum. Cap. 11.

QVando aſpergitur domus cum infuſione coloquinthidæ, ſaliũt pulices, & fugiũt: & ſimiliter ex decoctione rubi. Et dixerunt quidam, quando ponitur ſanguis hirci in fouea, in domo, aggregantur pulices apud eum, deinde moriuntur. Et ſimiliter aggregantur ſuper lignum linitum ex adipe eritij: & effugiunt ex odore [a] ʒ caulis, ʒ & foliorum oleandri. Et eſt hęc herba nota [b] ʒ † iecum cimeu ʒ .ſ. herba pulicum, quæ quum ponitur in lecto, inebriat eos, & ſtupe facit eos, quare non uiuificantur.

a B. ſulfuris
b B. nominata chichianu
† coniza

Effugatio culicum, & cimicum. Cap. 12.

FIat ſuffumigiũ cũ ſerraturis ligni pini, aut cũ calcadis, aut cũ nigella: & melius quidẽ eſt ut aggregatio fiat inter ea. Et ſimiliter ſuffumigatio cum myrto ſicca, & cum ſulfure, & bdellio, & ſpina fœtida nominata coru, & ſtercore uaccino, & alharmel tritum, & poſitum ſuper lectos, & feneſtras, & cum folijs cupreſsi, & nuce eius. Et quando aſpergitur domus ex decoctione radicis lupinorum, confert: aut ex decoctione nigellæ, aut decoctione harmel, aut decoctione abſinthij, aut decoctione rutæ.

De effugatione muſtellæ. Cap. 13.

DIXERVNT. effugat eam odor rutæ.

De effugatione muris, & eius interfectione. Cap. 14.

MVrem interficiunt [a] ʒ lithargyrium, ʒ & elleborus, & iterum elleborus, & ſemen hyuſquiami albi, & ſimiliter radix [b] ʒ caulis, ʒ & ſimiliter cepa muris, & [c] ʒ ſuc, ʒ & ſcoria ferri, & crocus eius. Et fugat ipſos mus maſculus quũ excoriatur, & dimittitur in domo, aut caſtratur, aut abſcinditur cauda eius: & excoriatio eſt fortior. Et dicitur, quòd ſi ligatur mus eorum in domo, ligato pede cum filo ad paxillũ, effugiunt reliqui: & in eo eſt conſideratio.

a B. merdaſengi
b B. Alia litera lauri
c B. alſech

De effugatione formicarum. Cap. 15.

QVando ponitur ſuper cauernam eorum kitran, fugiunt ex ea: & ſimiliter ex magnete: & ex felle tauri: & ex pice: & ex aſſa: & fugiunt ex fumo ipſarum formicarum.

De effugatione muſcarum, & earum interfectione. Cap. 16.

INterficit eas arſenicum, quando de eo ponitur aliquid in lacte, & fugunt muſcæ, & interficit eas fumus eius, & fumus thuris, & decoctio ellebori nigri.

De effugatione ueſparum. Cap. 17.

EFfugiunt ex ſuffumigatione [a] ʒ ſulfuris ʒ & alliorum. Et non appropinquant ei qui linitur ex althęa: aut ſucco maluæ, & oleo.

a B. Alia litera caulium

De effugatione ſcarabeorum. Cap. 18.

FVGAT eos ſecundum quod dicitur, fumus aldub, & propriè fumus foliorum eius.

De effugatione [a] ʒ alharathati. ʒ Cap. 19.

NOn aggregantur [b] ʒ alharathati ʒ in domo, in qua ſunt hudud. Et ſuffumigatio cum membris ad hudud, & pennis eius, interficit [c] ʒ alharathati ʒ ſecundum quod dicitur.

a B. alarde
b B. alarde
c B. alarde

De effugatione tineæ. Cap. 20.

ABſinthium prohibet pannos à tinea, & ſimiliter calamenthum, & ſimiliter cortices citri.

De ſpeciebus ſerpentum. Cap. 21.

SApiẽtes eſſe ſerpentum, & naturas eorum in tres diuidunt partes. ſ. uehementis acuitatis non morantes ex diſpoſitione ultra tres horas:

ras: & neque morsus eorum curantur, quoniam sunt surdi, & alasilet: & neque ualet ad eos nisi incisio membri statim, aut combustio ultima pene trans, quoniam comburit uenenum, & cōstringit meatus. Et quandoque [a] § confert in curatione eorum uomitus post eam§ super repletionem ex piscibus salitis; deinde post illud succedunt curationes aliæ. Et si serpens est debilior parum, sufficit ligatio uehemens, deinde reliqua curatio communis. Et [b] § partem debilem parum interficientem, & partem mediam, quæ non tardatur à tribus horis usque ad septem. Inquiunt: draconis autem marini, & similium serpentum§ magni corporis morsus curatur inquantum est ulcus tātum; non inquantum est uenenum, de quo sit curandum. Et dixerunt: ordo primus est generalis: de eis enim est sicut serpens, qui nominatur regulus, & græcè basiliscus, qui quidem interficit suo uisu, & auditu uocis suæ. Et de eis est serpens nominatus hirundo, cuius color similis est colori hirundinis, & longitudo ipsius est circiter cubitum unū, & interficit ante horas duas. Et de eis est serpens nominatus aspis sicca, propter uehementiam siccitatis suæ cutis: & est in quantitate sua inter tres cubitos usque ad quinque: & color ipsius est cineritius, & ad citrinitatem decliuis, & oculi eius sunt uehementis luminis, & interficit à duabus horis usque ad tres. Et de eis est expuens, quoniam ipse potest interficere per sputum suum, & proijciunt ipsum quidam dentes eius constricti super alios, quare interficit illud super quod cadit sputum eius, & odor sputi eius: & longitudo eius est usque ad duos cubitos; & color eius cineritius ad citrinitatem declinans, & interficit illum quem mordet, antequam [c] § redeat. § Et ordo quidem hic non rememoratur in libris propter spem plurimam, quæ sit in curatione eius: uerùm non ualet ad ipsum curatio, nisi illa, cuius operationē diximus: ipsa enim confert quandoque cum eo quod diximus ibi. Et surdi arcuati habēt species alias, quæ multiplicantur in terris ægypti. Et quandoque quidem eorum habent duo cornua, quorum color est diuersus, albus, & subalbidus, & rubeus, & mellinus, & cineritius: & quandoque sunt secundum creationem uiperarum. Et quidam eorum habent dentes, sicut uncinos. Et dracones interficientes statim, sunt huius generis. Et ordo secundus est de uiperis, quarum species iterum sunt diuersæ. de eis enim sunt uiperæ alesilati: & de eis sunt uiperæ quercinæ, & de eis sunt facientes sitire, et reliquæ quas dicemus. Et accidit serpentibus diuersitas iterum, non in specie, imò secundum conuenientiam in specie una, quando diuersificantur in masculinitate, et fœmineitate: et masculi quidē pauciores habent dentes, et plus ueneni, et acutius; licèt quidam dicant quòd fœminæ sunt deteriores propter multitudinem dentium suorum, et iterum propter ætatem, quoniam [d] § senes deteriores sunt iuuenibus propter corpus, § nam magni deteriores sunt paruis, curtis, quum species eorum est una. Aut propter locum. nam illi qui habitant loca inaquosa, et montes, deteriores sunt eis, qui habitāt littora, et loca plurium aquarum. Aut propter dispositionem suam in repletione, et uacuitate: nam illi qui de eis famelici sunt, deterioris sunt ueneni. Aut propter passiones eorum animales: nam irati, et audaces deteriores sunt eorum. Aut propter tempus: nam uenenum eorum in æstate est deterius. Quidam autē existimauerūt, quòd uenenum serpentum, et uiperarum est frigidum, et est error. Et illud quod accidit ex frigore morso ab eis, est propter mortificationem caloris innati propter contrarietatem ueneni: calor enim innatus est qui calefacit corpus sua sparsione, et inflammatione. Quum autem non est calor innatus, et si inflammetur cor igne leui, non oportet tamē ut calefiant propter ipsum extremitates. Et quidā existimauerunt, quòd uenenum alesilati propriè est frigidum, et aggregat sanguinem cordis, et congelat ipsum, et propter hoc stupefacit ualde: sed non est ita, imò fortasse resoluit calorem innatum, et mortificat ipsum. Et illud, quo ratiocinatur istud, est, quòd animalia frigidæ complexionis sunt in hyeme mortua, et [c] § calore calor additur et acuitas. § et quicunque sit qui hoc dicat, sciat, quòd eius ratiocinatio non est sana: et neque hæc dictio est in uenenosis paruis, sed in animalibus magnorum corporum. et quod significat corruptionem huius sermonis est uespa calidæ complexionis ualde, et est ex eis quæ mortificantur in hyeme, quare non mouetur: et non est longinquum quin sit serpens cum caliditate complexionis suæ, quæ non mouetur propter cōtrarietatem complexionis naturalis: et propter illud, quod accidet ei de rebus alijs.

De morsu basilisci, qui est primus surdorum, & harmene, de quo ignoro an est ipse aut alius. Cap. 22.

Dixit quidam ipse nominatur regulus, quoniam habet coronatum caput, cuius longitudo est duorum palmorū, et caput est acutum ualde, et oculi eius sunt rubei, et color eius ad nigredinem et citrinitatem decliuis, qui adurit totum super quod incedit, et neque oritur in circuitu cauernæ eius aliquid: et quum opponitur habitationi eius auis, cadit, et non sentit ipsum animal, quod nō terreatur; quod si sit propinquius hoc, stupefit, quare non mouetur. et interficit sibilo suo si exaltat ipsum: et ille super quem cadit uisus eius, [a] † § § ex longinquo, moritur, et non est sicut dicitur, quòd ille cuius uisus cadit super ipsum, moritur, et illius quem mordet corpus liquefit, et inflatur, et currit uirus, et moritur statim, et moritur omnis qui appropinquat illi mortuo. Et parum quidē euadit qui præsens fit uicinitati eius. At uerò possibile est in quibusdam horis, ut tangat eum cū uirga. & secundum quidem plurimum qui tangit eum cum uirga, moritur; & est mediante uirga: & propter illud iam tetigit illud miles quidam cū lācea sua: quare mortuus est miles, & animal eius, & tetigit ipse labium equi; quare mortuus est equus, & miles. & hic quidem serpens multiplicatur in terra [b] § arorch§, & Nubia. Signa morsus eius sunt, si uideris mortuum subito absque casu causæ primitiuæ apparentis, & propriè quando est in loco ubi scitur illud animal, & non est curatio ei prorsus.

a B. Alia litera conferunt ī curatione eorum pisces recentes deinde uomitus post eos

b B. diuisio secunda seu species uiperarum debilis raro interficit & diuisio seu species uiperarum media non tardatur a tribus usque ad septem dies inquiunt. Dracones autē campestrium, & similium ex serpentibus

c B. doleat

d B. alia litera iuuenes deteriores sunt senib⁹, & ex parte corporis

c B. calor augumentat calorē eius & acuitatē eius

a †B. & si sit

b B. turchorū

De harmene. Cap. 23.

IAm diximus harmene in proprietatibus proximis reguli, ex hoc quòd non æquatur, & interficit morsu tantum, imò & uisu, & auditu sui sibili: & quodcunque animal mordet dissoluitur, & moritur quod appropinquat ei ex animalibus. At uerò quantitatem eius narrauerunt diuersam à quantitate reguli: existimauerunt enim quòd est ab uno cubito usque ad cubitum & semis. Et dixerunt quòd morso ab eo non confert aliquid: si uerò aliquid confert ei, tunc semē papaueris ualet usque ad. ʒ. j. & castoreum usque ad. ʒ. j. quidam iam testificati sunt illud.

Signum morsus serpentis, qui nominatur hirundo, & est de surdis. Cap. 24.

ACcidunt ei singultus, & alteratio coloris, & stupor, & frigus membrorū, & profunditas somni, & clausio palpebrarum cum uehementia pulsus cordis ei propria, & magnitudo doloris. Et cura eius est cura surdarum.

Signa morsus aspidis siccæ, & est de surdis. Cap. 25.

ILli, quem mordet, accidit illud quod accidit ei quem mordet hirundo: quare alteratur color eius, & stupefit, & multiplicatur singultus eius, & infrigidantur membra ipsius, & clauduntur eius palpebræ, & profundè dormit. Et cura eius est cura surdorum: & iam diximus eam.

De morsu spuentis, & [a] † § § *asilus.* Cap. 26.

QVem mordet, remanet sine sensu, & sine motu, quietus, profundè dormiens post res alias prædictas in capitulo aspidis, post [b] § saltus continuos, § & clausionem oculorum, & torsionem colli, & spasmum, & pulsum inordinatum, & non sentit dolorem: & quandoque sentit in initio rei dolorem [c] § intestinorum, quem § uidebis intromittentem digitos suos in guttur suum, ut euomat. & quidam iam rememorati sunt asilus, & narrauerunt de eo quòd eleuat caput suum, & expuit uenenum. Ego igitur non scio, an ipse, & ille quem diximus, sint unius speciei: & est de genere spuentium. Verùm dicitur de accidentibus eius, quòd locus morsus eius est paruus secundum quantitatem punctura acus absque apostemate, & currit ex eo sanguis paucus niger. Et accidunt ei, qui ab eo morsus est, tenebrositas oculorum, & dolor in uisceribus, & ore stomachi in primis; deinde accidunt clausio oculorum, & profunditas somni; & non uiuit ultra tertiam diem. Et cura eius est de genere curationis surdorum. & iam diximus eam.

a †B. est

b B. oscitationem succedentem continuā

c B. nauseatiuū et

De cornuta. Cap. 27.

COrnuta est genus surdorum, cuius longitudo est ab uno cubito usque ad duos: & sunt super caput eius duæ eminentiæ, sicut duo cornua. & color corporis eius est color cineris. & uenter eius est sicut squamæ siccæ, duræ, quæ strident super terram cum strepitu. & dentes eius sunt æquales non recurui. & plurimum eius est in locis arenosis. Inquiunt quidam, & de eis est genus quod nominatur [a] § paruum, § & est propterea quòd cornua eius sunt breuia, aut iam ceciderunt cornua eius, & est etiam paruus, breuis: & est [b] § pluris generis, & similiter nominatur græcè. §

a B. Alia litera curtum

b B. habens magnas maxillas & propriè hoc nominatur maxillaris

Signum morsus eius. Cap. 28.

SEntitur in locis morsus quasi acus, aut claui infixi in eis. Et dixerunt, continuatur corpori eius grauitas maxima, & inflantur [a] § labia § eius, & accidunt ei uertigo, & tenebrositas oculorum, & destruitur ratio. Et cura eius iterū est cura surdorum. Et quod ei appropriatur, est ut in potu detur semen raphani cum uino: & propriè quando euomit cum eo. & quum euomerit, confert ei cyminum Indum: & sisamum confert ei iterum quem momordit, cum uino: & castoreum cum uino: & calamenthum campestre cū uino: & semen raphani est mirabilis iuuamenti in eo. Et ponatur super morsum sal tritus confectus cum alkitran: aut cepe tritum cum aceto.

a B. palpebre

De serpente, qui dicitur Andrius, & Kedusu durus. Cap. 29.

HVnc serpentem, quum est in aqua, nominant græci Andrius. Et quando habitatio eius est in campo, nominatur Kedusu, durus, & est minor quàm alesilati surda, & latioris [a] § capitis, § & deterior, & nocibilior: & accidit ex morsu eius, ut incipiat morsus cum dolore uehementi, & inflammetur. deinde fit uiridis, & corrodit, & accidunt morso uertigo, & uomitus [b] § choleræ fœtidę, & motus inordinatus, & debilitas uirtutis, & moritur secundum plurimum in hora tertia, & non transit tertiam. Si autem euadit, quoniam est aquosus, aut quoniam complexio morsi est fortis, comitantur eum ęgritudines, à quibus forsitan non sanabitur.

a B. colli

b B. rei.

Cura. Cap. 30.

CVratio eius est cura communis, [a] † § § & illud, quod ei appropriatur, est ut bibat de nuce cupresi mūdata cum granis myrti, de unoquoque aureum unum cum aqua mellis aut uino: & similiter aristol. pondus. ʒ. ij. cum uino, aut cum aceto commisto: & similiter succum prasij. Et emplastretur cum calce, & oleo, & calamentho montano, & corticibus radicis quercus, & similibus, singulariter, & composite. Et de eis, quæ illis admiscentur, est farina hordei.

a † B. Alia surdis

De Hydra. Cap. 31.

NOn dixi hydram in summa, nisi quia non sum cōfidens an ipsa, & Andrius sit unus, quum iam diuersificetur per deriuationē, & nomen, sicut cadit in scriptura sermonum græcorum; aut serpens alius. Verùm locum, ex quo hoc consideratur, iam dixi narrans accidentia alia morsus eius: & dixi quòd morsus eius egreditur, & dilatatur, & obfuscatur color eius, & egreditur ex eo humiditas nigra, plurima, fœtida ualde: & prolōgatur curatio eius, & fit difficilis. quare oportet, ut consideret alius à me in hoc, & cognoscat dispositionem eius ut permutetur ad secundum ordinem serpentum.

Sermo uniuersalis de morsu uiperarum, & iudicio earum. Cap. 32.

DEteriores uiperarum, & draconum sunt de eis; qui sunt masculi. Fœminę uerò sunt incolumiores. Et morsus quidem fœminę cognoscitur

cognoscitur per inuentionem fixionum plurimũ quam duorum dentium in parte in qua momordit;& egreditur à principio rei ex loco duorum dentium,aut dentium plurium, sanguis; deinde uirus feruens. Et fortasse incipit aquosus, deinde spumosus,deinde ut ærugo æris, & tunc quidem conuertitur ad substantiam ueneni, & colorem eius. Et dolet locus:deinde perãbulat dolor eius: postea apparet apostema calidum, rubeum, habens bothor,& uesicas,sicut ex adustione ignis: & quandoque perambulat, deinde fit uiride illud apostema propè morsum,& sub ore: & accidit in uisceribus inflammatio,& in corpore [a] rubedo cum rigore:deinde sudor frigidus, & corruptio coloris,decliuis ad uiriditatẽ:& commotio uertiginis,& frequentia anhelitus,& nausea,& singultus,& quãdoque euomit humorem cholericum: & difficultas fit urinę,& grauatur caput: & quandoque aduenit ei fluxus sanguinis narium, & apparet grauitas in dorso,deinde sudor frigidus, & tremor uehemens,& syncopis. Et plurimum quidem moritur in tribus diebus, & quandoque remanet usque ad septem.

a B.febris

Curatio morsus uiperarum cum eo,quod est sicut canon. Cap. 33.

Considera radices cõmunes in curatione. deinde fortior curatio est properare ad theriacam de uiperis: & quum tardatur, tũc possibile est, ut conferat theriaca multoties. & possibile est ut non conferat. Nocumentum autem instrumenti ueneni non est malum, quoniã natura est quæ utitur instrumentis.[a] Rei uerò extraneæ non est possibile ut utatur eis, nisi accidat commotio amborum simul. Et si possibile est uti multitudine[b] somni & uini, fortasse excusat ab omni curatione,et similiter cepe, et porri cum uino,si non inueniuntur allia. Et iam dixerunt quidam,ꝙ uirga cerui assata, quum comeditur,in dispositione confert. Et alharmel est de medicinis liberantibus. Et similiter grana citri. Et de theriacis proprijs eis fortibus est illa quæ recipit anisi[c] suseni pondus. ʒ.j.& piperis aure. iiij.corticis aristol.rotundæ,castorei [d] samborũ an.aure.j.conficiantur cum uino, cuius dosis sit nux una. Et iterũ myrrhæ, et castorei,et piperis, arsenici,rubei omnium an. ʒ.ij.seminis anethi. ʒ.ij.conficiantur cum uino. Et iterum semen andacochæ,& aristol.rotunda, et rutha syluestris, et non est alharmel, secundum quòd existimauerũt quidam;imò est species ruthæ ipsius. Et oportet, ut detur butyrum uetus plurimum ei, propriè antiquum.multoties enim liberat butyrum solum. et sedeat in tina lactis,et indicantur ei uigiliæ, et fiat ut deambulet,et balneetur in quibusdam horis,et in balneo faciente sudare: et dentur ei in potu coagula,et similia successione eorum; et melius eorum est coagulum leporis recens:et ipsum iterum est melius quando sumitur in potu cum iiij. ʒ.aceti uini permisti cum æqualitate: et coagulum cerui iterum est bonum. Dixerunt quidã, si homo accipiat cepe syluestre, et masticet ipsũ, et deglutinat illud,quod currit ex eo, et emplastretur cum fæce eius,non morietur penitus. Et quidam experti fuerunt ius ranæ,et fuit iuuatiuũ liberans,quum comestum fuit. Et caro mustellæ condita aceto,et sale. Et cancri marini. Et sanguis testudinis marinæ. Et dixerunt quidam,ꝙ in lapide,qui nominatur lapis serpentis, quum suspenditur,est sanatio.

a B. Rebus vero extraneis Alia litera Rebus vero ꝓpinquis
b B.allei
c B.pondus achsuta
d B.myrrhæ omnium

Reliquæ potiones laudatæ in morsu uiperarum. Cap. 34.

Dixerunt quidam,apium syluestre,et est sumirion,est bonum ad illud, et radix acori, et folia aristol.et radix eius, et radix[a] almaru alfesir,aut alfesiresi, aut agaricum quodcũque illorum fuerit, sumatur ex eo in potu cum uino dulci quantitas unius aurei,similiter succus anagal.s.auriculæ muris:et similiter cyminũ, præcipuè montanum,et succus caulis, aut costi duo aurei cum duobus obolis piperis: aut radix buchormarien, aut semen Keisim, aut radix eius,et semen alharmel cum succo porri,aut succo [b] cardui:et iterum coagulum leporis, et farina erui ꝓpriè,& zingiber in lacte mulieris,& detur in potu radix[c] bauciæ, aut harmel,quæ est cognita in partibus[d] frigoris, & est uehementis iuuamenti; & cortex aristol.& radix alandacochæ. Et quidã iam existimauerunt, quòd quum turbith sumitur in potu cum lacte dulci, est iuuatiuum ualde, & lac[e] alagiati. & existimo ipsum esse theriacam al farauia.& alkusaki est iuuatiuum. Et iterum de eis quæ dicta sunt ad morsum uiperarum, & omnium uenenosorum animalium, est opopanaci pondus. ʒ.ij.cum aceto:& iterum sumantur costi aure .iij. & gentianæ. Et iterum, quæ bona sunt,est stercus caprinum comminutum in uino. & detur in potu. Et omnia incisiua acuta;& propriè allia, & cepe,& porri, & raphanus, & aquæ eorum,& omnia salita,propriè uenter mustellæ, & scorpio assatus,& fel galli,& reliquarum auiũ. Et de succis uehementis iuuamenti sunt succus ruthæ,& succus foliorum malorum, & succus sampsuci,& acetum ipsum,de quo bulliantur. ʒ. iiij.& dentur in potu,& succus extremitatũ caulis nabathi,& urina hominis secundũ ꝙ dicitur.

a B. Alia litera myrrhæ & alsefera &
b B.cardi
c B.alhaza
d B.turchie
e B.alhaie

Emplastra deforis. Cap. 35.

Emplastra ista sunt attractiua, quæ administrantur antequam apostematio fiat:& sunt facta ex[a] sauina,& baccis lauri, & ex chamæmilla,& squilla assata propriè, & farina erui: omnia illa singulariter, aut commista cum uino. Et emplastratio cum caseo antiquo est bona ultima. Et emplastratio cum gallina fissa est bona ualde ultima. Et similiter cum carne uiperæ, & cum ranis scissis. Et ex oleis oleum laurinum,& oleum in quo decoquitur laurus.

a B.abel

De serpentibus,qui egredi faciunt sanguinem ex poris omnibus. Sicut sunt Asudius,& sabrin. Cap. 36.

Isti serpentes sunt mali; & quum mordent, disrumpuntur pori & meatus omnes fluentes, & manantes [a] † ita quòd ex[b] ulceribus consolidatis cum dolore continuo, & uomitu sanguinis, & sputo sanguinis. Et sapientes quidam dixerunt, quòd isti duo serpentes corpora habent arenosa, & super corpora eorum sunt puncta nigra,& alba: & longitudo eorum est longitudo cornuti. Et dixerunt quidam,quòd ipsi sunt minores uiperis: &

b †B.ualde
b B. vulneribus

capita eorum,& ipsorum caudæ sunt minuta, & sunt coloris arenosi. Et quandoque sunt nigri, & rubei,& albi,& sunt super eorum capita squamæ albæ incisæ,& eorum incessui est strepitus propter siccitatem corticum uentrium ipsorum ac si esset strepitus[c]§foliorum uirgæ, § & sunt grauis motus,æqualium dentium: & hos narrant cum speciebus quibusdam ordinis primi. Et horum quidem serpentum morsus disrumpit poros, & meatus naturales,faciens ex eis manare sanguinẽ, ita quod ex angulis oculorum, & comprimitur in sanguine,& sputo sanguinis narium,& uomitu,& dolore in stomacho. Et dixerunt quidam, quòd locus apostematur,& denigratur, & currit ex eo res parua aquosa,& soluitur uenter,& constringitur anhelitus, & difficultas fit urinæ, & abscinditur uox,& mollificantur membra, & uincit super corpus dispositio obliuionis, & accidit spasmus,& cadunt dentes,& moritur patiens.

c B. cannarum

De cura. Cap. 37.

CVra eorum est proxima curæ alasilet, & uiperarum, inquantum datur eis in potu uinum plurimum,& euomunt super ipsum post cibationem cum eis,quæ sunt sicut[a]§ oua tarica§& pisces saliti, & alia. Et iteretur super eos uomitus:deinde comedant post illud panem, & pisces positos super prunas,& comedãt uuas passas. Et semen raphani iterum est ex eis,quæ conferunt ipsis;& propriè cum uino: & succus papaueris cum radice lilij cælestis cum uino. Et quandoque confert eis albugo oui cum uino. Et confert eis inquantum est[b]§expulsio§sanguinis, emplastratio cum portulaca, & farina hordei aut folijs uitis decoctis,aut arnoglossa,aut gallis. Et ex eis,quæ retinent sanguinem per cauterium, sunt porri,& urtica,& rutha cum farina hordei, & albumine oui.

a B. altharich

b B. fluxus

De faciente sitim. Cap. 38.

DIxerunt,quòd serpentis facientis sitim longitudo est palmi unius:et super[a]§ corpus§ eius sunt uestigia nigra, plurima: & caput eius paruum,& collum ipsius grossum, & incipit creatura eius ex collo grosso usque ad caudam subtilem. Et dixerunt quidam, ꝙ hic plurimum est in regione[b]§lokiati, & asim: § & forma eius est forma uiperæ, & color postremi eius usque ad caudas est ad nigredinem decliuis, & incedit quatiendo caudam suam. Et dixerunt quidam, ꝙ est in littoribus.& dixerunt quòd accidit morso ab eo ut aduratur uenter eius, & inflammetur; quare non sanatur ex aqua,imò non cessat bibere absque exitu alicuius rei per urinam,aut sudorẽ, ita ꝙ inflatur uenter eius totus: & currit aqua in uenas ipsius.

a B. caudam

b B. lubie & syrie

De cura. Cap. 39.

REgimen eorum post commune regimen, est indesinenter facere eos bibere oleum plurimum,& euomere:deinde clysterizare eos cum eis quæ educunt fæces, & humiditates, & trahunt aquam ad inferiora:& ut dentur diuretica,sicut decoctio apij,& spicæ Indæ,& cinamomi,& assari,& siseleos,& petroselini,& similium. & emplastretur exterius cũ sale, & calce, & oleo. & emplastratio,quam dicemus ad morsum canis rabiosi,confert.

De cafezati,& altararati. Cap. 40.

ISti serpentes sunt parui, breues, minuti, qui quandoque occultantur in arboribus, insidiãtes ut proijciant se ipsos ad illum, qui transit per eos,& exeũt procedentes ad eum. Et ego quidem dico,quòd uidi genus horum serpentum in partibus de Hestẽ,& sunt ad rubedinem decliues & sunt[a]§calidi§ualde. Et dixerunt,accidit ex morsu eorum dolor uehemens,&[b]§pertransit§in totũ corpus,si fuerit de genere quod uidi, & accidit ex eo mors. Et dixerunt,cura eorum est cura cõmunis,& cura uiperarum.

a B. pernitiosi
b B. apa calidũ Alia litera & vlcus

De saliente ad duas partes. Cap. 41.

DIxerunt quidam serpentem cuius nomen ankesimen,& dixerunt quòd ipse est saliẽs ad duas partes;uerùm ego non uerifico, ꝙ ipse sit saliens,aut alius,ut ipsi narrauerunt eum: quòd duæ extremitates eius sunt æquales in grossitudine,& æquales medio, & existimo ꝙ hic est ille,quem uidi in ueritate.

[a]§Ilicinus,& est durissos. Cap. 42.

ISte habitat in[b] §ilicibus§ & accidit ex morsu eius excoriatio cutis eius quem mordit, & excoriatio cutis illius qui permiscetur ei, & curat ipsum:& habet odorem malignum, [c]§mortificans eum,qui præsens est,morti eius, siue sit lædens,siue non lædens.§Et accidunt ex eo iterum accidentia morsus uiperarum.

a B. Quercin⁹ & est durissos
b B. locis vbi sunt quercus multæ.
c B. inducentẽ scotomiam ei qui ipsum interficit, siue sit venenosus, siue nõ venenosus.

De cura. Cap. 43.

CVra ipsius est cura uiperarum, & confert eis propriè bibere aristol.longam cum uino,& similiter[a]§alhandal coctam,§& aphodilli radicem & uinum.[b]†§

a B. andachocha
b †B.& emplastretur cum fructu glandium.

Miliares. Cap. 44.

SErpentum huius generis color propter citrinitatem suam est quasi color milij. Et accidunt ei quem mordent, accidentia malarum uiperarum:& cura eorum est cura illa.

Serpens nominatus scisetati. Cap. 45.

COlor eius similis est saliẽti ad duas partes; sed ille est deterior,& accidentia eius sunt illa. Et cura eius est illa cura.

Serpens aracis, uel aspis habens colores diuersos. Cap. 46.

QVidam dixerũt,quòd est malignus,interficiens in die secundo, cum corrosione hepatis, & confractione intestinorum. Et curatio eius est curatio uiperarum prauarum.

Serpens triscalis. Cap. 47.

NArratum est de hoc,quòd eius accidentia similia sunt accidentibus uiperarum; uerùm sunt cum inflatione loci morsus, & uesicis,& duritie apparente,& cursu humiditatis sanguineæ,nigræ ex illo loco:& accidunt ei alteratio rationis, & tenebrositas uisus, & spasmus mortificans. Et cura eius est cura uiperarum. Et ego

ego qui dē dixi hunc serpētem in hoc loco existimatiuè: & non nosco eum, neque ordinem eius, neque ipsius genus cum uerificatione; & neque scio an iste sit in iteratione, an non.

Famusus. Cap. 48.

Dixerunt. morsus eius est similis morsui uiperarum, sed accidunt carni eius qui morsus est ab eo, corruptio, & mollificatio, sicut accidit ei qui habet hydropisim; & accidunt ei profunditas somni, & obliuio, & ægritudines in hepate, & [a] § ieiuno, & colon. § Et sermonem quidem in hoc serpente attuli secūdum existimationem in hoc loco, sicut sermonem de illo qui est ante ipsum: & fortasse non est huius ordinis, imò est ordinis putrefacientium. Et cura eius est cura uiperarum.

a B. Alia litera & scotomia & singultus

De amiudutus, & caubarus. Cap 49.

Dixerunt quidam, quòd lōgitudo cuiusque horum serpentum est usque ad cubitum, & color eorum est color arenæ, & super corpora ipsorum sunt uestigia. Dixerunt, & accidūt ei quem mordent, & dolor uehemens loci morsus, & apostema maximum, & currit ex eo uirus. [a] † §

& § interficiunt in tertio, & [b] § mora eius § post septimum.

a †B. Alia sa sanguineum & accidit ei dolor in uesica, & hepate & mirach clamosus, & est ex his quæ

b B. non moraē

Curatio eorum. Cap. 50.

Dixerunt, quòd curatio eorum est curatio cōmunis: & est eius proprium dare in potu castoreum, & cinnamomum, & radicem centaureæ, de quocunque istorum fuerit. ℥.ij. cū uino. Et confert eis radix aristol. & propriè longæ iuuamentum maximum. Et similiter radix [a] § assoasir, § & succus eius propriè, & radix gentianæ. Et conferunt eis ex emplastris mel decoctum, & exsiccatum, & tritum: & radices granatorum: & similiter centaurea, & semen lini, & lactucæ, & semen harmel, & uolubilis, & ruta syluestris: & conferunt eis emplastra appropriata ulceribus putridis.

a B. alsuasara

Serpens nominatus selstr, & est putrefaciens. Cap. 51.

Existimauerunt quidam, quòd sunt serpentes, qui sunt in regionibus [a] § Assem § & in Aegypto, habentes lata capita [b] § parua § colla, curtas caudas, uentres rotundos, & non sunt super eorū capita lineæ, & squamę, sed super corpora eorum sunt lineæ diuersi coloris: & quum incedunt, non [c] § rectificantur; § imò contrahuntur. & accidunt ei quem mordent, apostema dolorosum, & putrefactio totius corporis post contritionem eius, & capillorum casus. Et quandoque festinat putrefactio perdens illud quod sanū est, & sunt quasi species uiperarum.

a B. Syrie

b B. subtilia

c B. eleuantur uel eriguntur in situ erecto.

De cura. Cap. 52.

Oportet, ut sit cura eorū cura communis: & cura media curæ uiperarum: deinde curatio eius quod accidit ex morsu eorum de dispositionibus, & accidentibus.

De speciebus serpentum, qui nocent quando mordent per uulnus, non per uenenum, de quo sit curandum; & sunt serpentes magnorum corporum ualde. De dracone. Cap. 53.

Dixerunt. minor specierum draconum, secundum quòd dixerunt quidam, est quinque cubitorum; magni uerò sunt. xxx. cubitorum, & supra. Dixerunt, & sunt draconi duo oculi magni, & sub mandibula inferiore est eminentia sicut mentum; quare sunt ei dentes plurimi. Et dixerunt quidam, quòd ipsi multiplicantur in partibus Nubiæ [a] † § §. & Indi sunt maiores, & illi de Nubia qui sunt in regione [b] § Asiæ § sunt usque ad quatuor cubitos: & Indi sunt magni ualde. Et dixerunt, de illis sunt quos diximus: & habent facies citrinas, & nigras, & sunt eis ora uehementis amplitudinis, & supercilia cooperiunt oculos eorum, & super colla eorum sunt squamæ. Et in omni mandibula sunt tres dentes. Et ego dico, quòd iam uidi quendam huius generis, super collum cuius in latitudine descendēte erant pili grossi. Dixerunt, & accidit ex morsu eorum dolor paruus, deinde inflammat: & masculi eorum sunt deteriores fœminis. Et dico, quòd iam uerificatum est, quòd in regionibus alijs ab India, sunt dracones magni ualde. Et dixerunt, cura eorum est cura ulcerum malorum tantùm.

a †B. & indie.

b B. asne

Albedisimon persin. Cap. 54.

Videtur, quòd sit iste de generibus draconum, & dixerunt quòd illi, quem mordet albedisimon, accidunt ea quæ accidunt reliquis morsibus draconum. Sed dixerunt de draconibus, quòd eorum dentes sunt uehementes. Et de proprietate eius est quòd [a] § carminat carnem; quare effodit eam: § quamobrem magnificatur timor in uulnere eius, & indiget curatione uulnerum malorum ualde.

a B. facit carnē fœtidam quare fœtida efficitur Alia litera carnem facit fœtidam cum suo morsu

De morsu draconis marini. Cap. 55.

Dixerunt. liniatur morsus eius cum sulfure, & aceto. & dixerunt. conferunt ei adeps crocodili emplastrata, & piscis nominatus tricla: & plumbū quando fricatur super ipsum, iuuatur eo. Et medicinæ quas scribemus in cap. rutulæ, & propriè theriaca prima. Et albedarungi bibitum & emplastratum confert ei.

Harem carmen. Cap. 56.

Dixerunt quidam Arabes sapientes. & existimo quòd sunt de genere draconum marinorum, aut aliorum, quos ambos nominuit semurion ille sapiens, dicens, quòd accidit ex morsu uiperarum. Et similatur quòd sit cura eorum cura uiperarum.

De alhatraf & hauden. Cap. 57.

Dixerunt quem mordet alhatraf, & haudem, accidunt ei dolor uehemens, & frigiditas plurima, & stupor, & mors proculdubio, & peruenit ad hoc ut sit eius cura frigidorū uenenorum. Dixerunt quidam, oportet ut embrochetur morsus eius cum aceto tepido, & emplastretur locus cum folijs lauri, & inungatur cū

 oleo

oleo costino,& oleo de pyrethro,& quæ similantur eis ex oleis,in quibus est uirtus squillę,& urticæ. Ea uerò,quæ in potu dantur eis,sunt ut [a]§succus § foliorum lauri cum aceto: & aniuden cum ruta.aut sumantur myrrhæ,& piperis,& rutę partes æquales, cuius dosis sit aureus unus in uino. Et theriaca prima dicta in cap. rutelæ.

a B.decoctio

TRACTATVS QVARTVS

De morsu hominis & quadrupedum. Cap. 1.

ICAM in hoc tractatu læsiones morsus hominis, & morsus canis,& leporis, & similiũ, & morsus canis rabiosi, & luporum,& crocodili,& morsus simij, & morsus mustellæ, & morsus alcale,& mugali.

Sermo uniuersalis de curatione morsus. Cap. 2.

Eterior morsus est ille, qui est à ieiuno: siue sit homo, aut non homo. Et qui uult curare morsum, oportet ut ponat in primis super morsum pannum infusum in oleo; aut inungat abstergendo cum ipso oleo: deinde si [a]†§ § consequitur ipsum intentio [b]§ & § emplastretur cum eis,quę sunt sicut mel,& cepe, & fabæ masticatæ, [c]§ & § crudæ sicut sunt: illud enim est mirabile in hac re. Et iterum uinum coctum,& [d]§ lithargyrium. § Et emplastratio cum [e]§ oleo§ orobi est mirabilis. Et si uidetur in eo corruptio,mũdificetur prius cum suctione [f]§ué tosarum§ aut medicamine [g]§ acuto, § & dimittatur,donec faciat pus. Et consideretur: & tunc si uidetur in suppuratione eius putrefactio, tunc scitur quòd mundificatio, & attractio læsionis non fuit ultima: quare curetur cum attractiuis fortibus, quę diximus in cap. morsus serpentum. Et si non fuerit in [h]§ morsu corruptio,prohibeatur apostematio,& § consolidetur uulnus. Et de melioribus unguentis ad morsum, & infixiones unguium auium,& spinarum,& similium, est unguentum nigrum administratum post extractionem malitiæ,si ea indigetur, & post ablutionem cum aqua,& sale.

a †B.non
b —— B.
c —— B.
d B.merdasengi
e B.farina
f B.aut cumquẽ tosis
g B.attrahente
h B.membro corruptio cum apostemate

Morsus hominis, in homine. Cap. 3.

Ponātur super morsum, quum accidit ut sit uehemens,cepe,& sal, & mel die, & nocte: deinde curetur cum unguento nigro facto ex adipe,& cera,& oleo,& albezard: est enim melius emplastrum ad illud, quod morsum est. Et similiter cinis confectus cum aceto & melle. [a]†§ § Et iterum minutum thus cum uino,& oleo. Et iterum ossa uitulorum adusta usque quo albificentur confecta cum melle. Et iterum sal tritum cum mellę. Aut myrrha, & gummi albotin uulnere iam repleto anetho sicco, adusto;& liniatur cum eo, & ligetur. Et liniatur super ipsum iterum cinis caulium. Et quandoque accidit ex morsu hominis, & propriè ieiuni [b]§ accipientis medullas granorum præparatas§ ad corruptionẽ, & propriè lentes [c]§ corruptio. § quare oportet, ut inungatur morsus cum oleo, abstergendo: & emplastretur ex radice fœniculi cum melle,aut farina fabarum cum aqua, & aceto:& permutetur emplastrum omni uice.

a †B.&cepe
b B.comedẽtis grana præparata
c B.dispositio mala

Morsus canis domestici,non rabiosi: morsus similiter adib,& similium. Cap. 4.

Sit singularis curatio illius ex eis, quæ diximus in cap. uniuersali, & in curatione morsus hominis:& fortasse sufficit ut aspergatur locus statim aceto: & conquassetur manu multo ties: deinde ponatur super ipsum nitrum cum aceto, & renouetur super ipsum omnibus tribus diebus, & propriè quum timetur malitia rabici. Et quandoque sufficit ut curetur cum cepe & sale & ruta, & fabis, & amigdalis amaris cum melle, aut arnoglossa cum sale,& folijs cucumeris,& citrulli,& calamentho contrito cum uino. Et iterum epithema super ipsum cum lithargyrio:& propriè quum est illic inflammatio uehemens,cum farina orobi cum melle. Et ex illis, quæ conferunt ei, est origanum campestre cum sale,& melle. Et almuri [a]§ resolutum cum aceto liquido§dimissum diebus aliquot:& hoc quidem confert omnibus primis.

a B. præparatũ cum aceto aut acetum in quo dissolutum fuerit sal

[a]§ *Morsus*§ *canis rabiosi,& adib rabiosi, &* [b]§ *mustellæ rabiosæ:et aliorum de illis,quæ dicuntur.*§ Cap. 5.

a B.Qualitates seu conditiones
b B. babuini rabiosi & aliorũ animalium rabiosorum.

Accidit cani rabies, quæ est conuersio suæ complexionis ad [c]§ malitiam malam,§ malignam,uenenosam. Et accidit ei hæc conuersio,aut ex aere,aut ex cibis & potibus. Ex aere uerò quoniam calor uehemens adurit humores eius: quare fit rabiosus in autumno: aut congelat frigus uehemens sanguinem eius,faciens ipsum decliuem ad [d]§nigredinem;§ quare fit rabiosus in uere. Ex cibis uerò,& potionibus, quoniã lambit [e]§ in sanguine interfectorum, § & comedit ex cadaueribus,& bibit ex aquis putridis, quare [f]§ impletur melancholia putrida.§ quamobrẽ accidit iterum creaturæ eius,ut uarietur: & accidit complexioni eius,ut alteretur, sicut accidit leprosis. Et quandoque apostematur corpus eius, & conuertitur color eius ad cinereitatem, & additur perseuerantia in causis corruptionis eius: ipse namque famem patitur, & non comedit, [g]†§ § & non bibit aquam: & quando obuiat aquę,timet ex ea,& abhorret eam,& quãdoque horripilatur ex ea, & tremit, & [h]§ multiplicatur horripilatio, & § est in cute faciei suæ, imò quandoque moritur ex ea timendo, & propriè in fine rei suæ. Et accidit ei multitudo tenebrositatis oculorum, & est semper solitarius, ignarus, non cognoscens dominum suum,& uidebis eum rubeum oculos,uehementis aspectus, & horribilis:& extrahit linguam, & currit saliua spumosa, & fluit [i]§ nasus§ capite eius iam dimisso,& auribus eius mollificatis: quare mouet eas ambas:& iam[k]§ curuatum est dorsum, & inclinatur dorsum eius ad latus: quare fit iam tortus ad latus, & ad superiora,& ad latus. Et si firmatur cauda eius,§ ambulat timidus, decliuis, quasi sit ebrius,tristis, angustiosus, & præceps sit in omni passu. Et quum apparet ei forma, currit contra illam, inuadendo ipsam, siue sit paries, aut arbor,aut animal: & [l]§ parum parificatur§ inuasio ipsius cum eius latratu ad illud quod inuadit, secundum

c B.melancholicitatem
d B.melancholicitatem
e B. & comedit ex sanguine animalium decollatorum iam corrupto
f B. declinant humores eius ad melancholiam putridam
g †B. Alia litera & sitit
h B. plurimum tremoris
i B.ex naso res nocens spissa
k B. Alia litera fit cauda eius habens pilos eleuatos & sparsos
l B.raro fit propinqua

secundum consuetudinem canum; imò est tacitus, squalidus, & quando latrat [m] § § uidebis canes fugere à uia eius, & fugiunt ab eo ipso longinquo. Quòd si fiat præsens alicui eorum, repentè blanditur ei, & obediens fit inter manus eius, & conatur fugere ab eo. Et [n] § adib § deterior est eo. & similiter [o] § qui de lupis § est in quantitate eius, ea quæ diximus.

m †B. vides latratum ei^9 raucum &

n B. aldib

o B. quod de animalibus rapacibus & de abenaui

De narratione eorum, quæ fiunt rabiosa, præter ea quæ diximus. Cap. 6.

Dicitur, quòd uulpes fit rabiosa, & mustella fit rabiosa. Et dixerunt quidam, quòd quidā mulli rabiosi facti sunt, & momorderunt dominos suos, & incurrerunt maniā, quę accidit ex reliquis rabiebus.

Dispositiones eius, quem mordet canis rabiosus. Cap. 7.

Qvum canis rabiosus mordet homines, nō uidetur nisi uulnus habēs dolorem, sicut reliqua uulnera: deinde apparent super ipsos post dies aliquot, aliquid de cogitationibus corruptis, & somnus corruptus, & dispositio quasi ira, & murmuratio, & commistio rationis, & responsio absque eo quod quæritur ab eo, & uides spasmari extrema eius, contrahendo ea ad se, & refugit lumen, & saltus uelaminis, & singultus, & sitis, & siccitas oris, & fugit ex [a] § pressura, & amat accensionem luminis: § & quandoque abhorret lumen, & rubent membra eius, & propriè facies eorum, & raucescunt uoces ipsorum, & plorant [b] § in timore aquę & humiditatum. § & quoties approximat eis aqua, imaginantur canem, quare timent ex eo: & quādoque non terrentur, imò nauseant eam, & quandoque diligunt uolutari in terra. Et quandoque accidit eis proiectio spermatis sine desiderio, & perducit proculdubio ad spasmum, & cuzez: & quandoque peruenit ad sudorē frigidum, & syncopim, & mortem: & quādoque moritur ante has dispositiones sitiēdo: & quandoque desiderat aquam, deinde proclamat ex ea, qum obuiat ei: & quandoque sorbet ex ea, quare strangulatur per eam, & moritur: & quandoque latrat sicut canis, & quasi sit cum eo raucedo: & quandoque abscinditur uox eius, & fit sicut apoplecticus, non ualens tolerare ut clamet. Et quandoque mingit [c] § pinguedinem, in qua sunt § res carnosæ mirabiles, quasi sint animalia, & quasi canes parui. In pluribus uerò dispositionibus est urina eius subtilis, & quandoque mingit nigrum, & aliquando retinetur urina eius, quare penitus mingere non ualet: & uenter eius secundum plurimum est siccus. Et de mirabilibus dispositionibus eius est, quòd ipse est promptus ad mordendum hominem. Quòd si momorderit hominem post commotionē suam, accidit illi homini illud quod accidit ei, & similiter [d] † § ex superfluitate cibi eius fit illud. § Et non territus est aliquis eorum ex aqua, qui euasit per curationem, aut absque ea, propriè quum uidit faciem suam in speculo, & non cognouit se ipsum: aut cui in eo imaginatus est canis, nisi duo uiri: ipsi namque, secundum quod existimant primi, uixerūt in huiusmodi dispositione. Et ipse quidē canis non momordit eos ambos, nisi homo quem canis rabiosus momorderat. Ante uerò terrorem ex aqua, cura eius est propinqua. Et quandoque interficit inter hebdomadam, & similia usque ad sex menses. Et spatium temperatum est .xl. dies. Et dixerunt quidam, & non creditum est, quandoque terretur post septem annos. Dixerunt quidam, & est sicut Rufus, nō terrentur ex aqua, & diligunt uolutari in terra, nisi quoniam complexiones eorum [e] § iam dilexerūt siccitatem: § quare abhorrent contrarium complexionis, & diligunt conueniens. Ad hunc sermonem nō est declinatio. [f] § Declinatio enim ad illud, quod cōuenit complexioni propinquę, est ex eis ad quæ non currit. § Et sanioris dispositionis quem momordit hic canis, est ille, ex cuius morsu plurimum [g] § § currit. Et propter illud quando mingit post potum medicinarum theriacalium sanguinem, securatur ex timore aquæ. [h] § scias ergo. §

a B. multitudine gentium & diligit solitudinem, & esse solitarius

b B. & in fine incipiunt timere ex aqua & ex humiditatibus Alia litera raucescunt voces ipsorum de inde cadunt in timorem aquæ & humiditatū

c B. rem in qua apparent

d †B quod superfluit ex aqua, aut potu quem ipse bibit & quod superfluit ex cibo quem ipse comedit operantur illud in eo qui ex ambob^9 assumpserit uel comederit

e B. confirmatæ sunt in siccitate

f B. quoniam declinatio complexionis extranee ad id quod ei est conueniēs seu consimile est ex eis quæ non habent radicem seu ueritatem.

g †B. sanguinis

h ——— B.

Differentia inter morsum canis rabiosi, & non rabiosi. Cap. 8.

Qvandoque mordet homines canis, & nō aduenit affirmatio formæ eius, & uerificatio dispositionum eius, & indiget cura tione eius. Et curatio quidem eius inquantum est uulnus, est consolidatio: & inquātum est morsus canis rabiosi, est saniositas, & apertio. Nam si consolidatur, est in ea perditio: quare indiget illud signo, ex quo eius dispositio cognoscatur. Et ex eis, quę dixerūt in hoc, est ut sumatur nux regalis aut alia: & ponatur super uulnus: & dimittatur super ipsum una hora. deinde sumatur, & projiciatur gallinæ; tunc si renuit eam, canis est rabiosus: & si comedit eam, & moritur, tunc canis iterum est rabiosus. Et sumatur frustum panis & liniatur cum eo, quod currit ex illo uulnere, siue fuerit sanguis, siue non sanguis: & projiciatur canibus. Et si renuunt ipsum, tunc morsus est morsus canis rabiosi. Et dixerunt, quòd de signis eius est, quia quando funditur super ipsum aqua frigida, calesit corpus eius successione eius: & dico, quòd hoc signum est non proprium.

De cura. Cap. 9.

Oportet in principio rei, ut non dimittas uulnus consolidari; imò dilata, & aperi, si non fuerit amplum: & fac cum eo de suctione, & positione uētosarum quod dictum est tibi in cap. morsus serpentum. Et minus, in quo non oportet consolidari uulnus, est spatium .xl. dierum. Et si traxeris in principio, deinde non consolidaueris; facies operationem iuuatiuā ualde. Et si error iam ceciderit, & cōsolidatum est; tunc oportet ut [a] § conuertatur, § & ad ultimum perueniatur in eo. Et oportet ut ponas super ipsum de aperitiuis, quum [b] § consecutus fueris ipsum § in primis diebus: sicut sunt opopanacum, & nux, & allia: & emplastrum de pice, & opopanaco, & aceto, & sumatur aceti Kist. j. & oportet ut sit acutum, & picis lib. j. & opopanaci. ℥. iij. infundatur opopanacum in aceto, donec resoluatur, deinde

a B. apertio uel scissio fiat

b B. occurris ei

deinde misceantur omnia. Et fortasse sufficiunt allia,& cepe. & eruca iterum,& sicla,& altit com posita,& simplicia. Et cum sicla iterũ quãdoque ponitur enula. Et fortasse necessarium erit tibi ut utaris medicinis corrosiuis, sicut est alcalcadicõ: deinde consequenter adhibeatur butyrum. Et ex dilatantibus quidem est,ut sumantur salis partes. iij.salis ammoniaci partes.ij. calcadis partes viij. squillę assatæ partes.xvj.ruthæ partes.iiij. coralli partes.x.æris adusti partes.iiij.floris æris partes. iij.seminis prassij partes .ij.ponatur super ipsum cribellatus cum orali. Et necessarium est in principio facere,ut ipse sudet ex eis, quibus possibile est ex ambulatione,& balneatione. Et non oportet,ut properes in diebus primis ad euacuantia: sed occupare in trahendo ad exteriora:nam euacuatio quandoque adiuuat ad hoc ut uenenum penetret ad profundum, & prohibet attractioné eius ad exteriora. Et quoniam ipsa trahit humores ad interiora, tunc trahit cum eis uenenum. Quum ergo trahis quod tibi possibile est post duos dies,aut tres:tunc occupare in euacuando, quod iam forsitan [c] § penetrauit. Et si facta non fuerit attractio,& acciderit negligentia,tunc euacuatio in ea hora erit magis§necessaria: & melius est ut sit fortior. Et si uideris repletionem[d] augumentatam,§phlebotoma.& si non, tunc non. Et quum phlebotomas,tunc non dimittas eum intueri sanguinem suum,& propriè in fine rei. Catharcticum uerò sit illud,quod educit melancholiam,ita ut sit elleborus,& pilulæ de elleboro, & similia de illis,quæ necessaria sunt: & hiera Ruffi est mirabilis eis. Et ex illis, quibus oportet solue re eos, est cucumer asininus. Confectio catharctici ad eos. Recipe myrobalanorum Kebulorũ aure,ij.[e] §opij§aure.j.& s.sal. Indi aureum. s. polypodij,lapidis armeni,amborum ana aure.i.agarici aure.i.s.ellebori nigri aure.ii. sitq; dosis ex omnibus in pilulis confectis aure.ii. Quum ergo ipsum soluerint catharctica fortia, tũc necessarium est iterum administrare in omni die, aut duobus diebus clystere non lædens anum, sicut oleum,& aquam siclæ,aut solutiuum sicut [f] § asphodili § cũ epithymo.et oportet ut sit cibus eius post catharcticum ille,qui fit ex duragi, & pullis impinguatis. Et administrentur post illud diuretica subtiliantia,& uinum dulce,& propriè uetus, cum dulcedine;& uinum coctum iterum,& lac, & uinum est uehementis iuuamenti ad eos. Et magis necessariæ res sunt æquatio cibi eius, & humectatio:est enim necessarium rei eius. Et illa sunt sicut iura auium [g] § stipticarum, & panis adarmache§in aqua frigida. Et confert eis ex aquis, aqua,in qua extinguitur ferrum multoties. Verũ cepe,& allia sunt ex cibis,qui resistũt uenenis, & abscindunt ea,& repellunt ipsa à corpore, ubi nõ excusatur eorum usus, quamuis ipsa sint medicinæ. Et ut tu properes, & des eis in potu theriacã magnam,& medicamen de cãcris, proprium est. Et dicitur quòd theriaca diatesseron est uehemẽter conferens eis:& similiter theriaca[h] § alanefea§ quam dicemus:& ciba eos cancris fluuialibus. Et iam expertum est, ut sumatur de pulpa cancri fluuialis adusta super lignum uitis albæ cum æquali tate,secundum quantitatem,qua teratur,& [i] § carbone gentianæ§super illud idem lignum, & cum

c B. Alia litera potes uel quod forsitan existimas.s. dẽre mo-ueri quamuis non acciderit, & non expulsio facta fuerit tũc enim euacuatio est

d B. sanguineã

e B. epithemi

f B. aqua casei

g B. bonarum uel auium pinguium nutritarum in domo, & panis alhauari

h B. iuuatiua

i B. carbonem gentianæ factũ

illa quantitate: & detur ex eo in potu cum uino puro:& sit dosis eius cochlearia quatuor in illo uino:& oportet ut ambo sint trita,sicut alcohol. Et huius iterum est descriptio altera. Sumatur [k]§carbonis§ cancrorum fluuialium captorum dũ sol est in signo leonis, assatorum in furno, aut in uase æneo,res æqualis;& iam [l] § positæ sint in eo ex ipsis§partes.v.& gentianæ partes.v.& [m] § pyrorum§pars.j.terantur,& misceantur cum eis: & sit dosis in diebus primis cochlearium unũ in aqua: & dentur in potu post dies præteritos duo cochlearia:& similiter adde in eo usque ad quatuor cochlearia. Et ex medicinis narratis,& quæ est ultima ad eos,est medicamen de cantharidibus, & dicam ipsum in proximo. Et medicamen de cancris non detur in potu in primis,nisi ei cum quo est euentus timoris aquæ. Et quandoque ponitur in descriptione eius de gentiana quantum est medietas cancrorum [n] § marinorum. § Si autem [o]§consequeris eum§post duos dies,aut tres, oportet tunc ut sit quod in potu das de medicamine duorum cinerum,duplum eius,quod in potu dares,si[p]§eum consecutus fuisses§in principio. Et similiter est dispositio medicinarum aliarũ quas dicemus. Et si fuerit post septem dies, tunc sint plura duplicia. Et tunc scalpella[q] § scalpellationẽ laboriosam, § & fuge suctione uehementi. Et si [r]§consecutus fueris eum post dies plures illis ei superuenientes,§tũc in[s]§dilatatione § uulneris nõ erit utilitas:& neque superfluè laboretur in ea, quoniã lædetur æger sine plurima utilitate: imò stude in hoc ut non remaneat apertum: nam dilatatio[t]§iam præterijt in diebus tribus primis, § & qui appropinquant eis: quoniam uenenum iam sparsum est. Sis ergo contentus tunc ut remaneat uulnus apertum,& adiunge ei reliquum regimẽ dando in potu theriacam eius, & administrando euacuationem eius. Et [u]§similatur§ quòd uenenũ sit sparsum usque ad quatuor dies, si fuerit forte: et in minore spatio eo iterum. multoties enim interficit in hebdomada una. Et proculdubio ipsum spargitur uelociter,& uelocius quàm diximus. Et non est aliquod de attrahentibus, sicut cauterium:ita quòd quando est spatium longius illo,& timetur casus in[x]§errore, § properatur ad cauterium magnum post spatium,non est longin quum quin conferat:non est ergo attractio cauterij,& corruptio ipsius in substãtia ueneni, sicut est attractio aliorum,& corruptio ipsorũ. Quòd si aliquid ab hoc prohibuerit, administra medicinas,quæ stant loco cauterij,sicut emplastrum de sale:& medicinę rubificantes, sicut emplastrum de sinapi,& similia. Et non intromittas eũ in huiusmodi hora in balneum omnino. Nam si balneaueris eum,interficies ipsum. Et dicitur, quòd sedere in tina,est ex eis quæ conferunt: & existimo quòd illud est in primis. Et frigus est ex eis,à quibus oportet ipsum cauere. Et fortasse est tibi necessarium in hac hora,& post ipsam,ut phlebotomes eum secundo:ergo phlebotoma ipsum: & non permittas eum iterum intueri sanguinem suum. Quòd si uideris eum iam tendere ad sanationem,paulatim tunc fac eum uti exercitio temperato. Et balnea eum cum æqualitate: & funde super ipsum aquæ tepidæ plurimum: & frica eũ, & inunge eum oleo temperato. Et quando perue nit

K B. Alia litera cineris

l B. fuerint positi in eo uiui nõ mortui

m B. thuris

n B. fluuialium Alia litera adustorum

o B. occurris ei

p B. ei occurrisses

q B. ea quæ uicina sunt uulneri si occurris in huiusmodi diebus scalpellatione profunda

r B. occurris ei post dies præteritos plures illis

s B. apertione

t B. non est tũc plurimæ utilitatis quum iam præterierunt tres dies primi.

u B. uerisimile est

x B. timoris aquæ

nit esse suum ad timorem aquæ, tunc tu non paueas iterum, dum non sit talis, ut non cognoscat faciem suam in speculo. Dixerunt enim. fortasse ipse cognoscit faciem sui ipsius, & fortasse imaginatur post illud quòd in speculo sit canis. Et da ei in potu illud quod diximus de aqua in qua extinguitur ferrũ cũ ingenio quod dicemus. est enim curatio optima. Et ingenia super ipsum cum omni ingenio in dando ei in potu aquã. Et si necessarium fuerit tibi stringere ipsum, & uim inferre, tunc emplastra stomachum eius cum infrigidantibus. Et iam quidem expertum est uinum mistũ per medium, & contulit iuuamentum mirabile. Et contulit quidem in hac hora medicamen huiusmodi. Recipe coaguli leporis, & luti lacunæ asportati de Alexãdria, & granorum[y] § iuniperi § & gentianæ omninm an. aure. iiij. baccharum lauri, & myrrhæ, amborum an. aure. viij. conficiatur cũ melle: & sit dosis quantum faba ægyptiaca. Et iterum sigillorum lacunæ, & granorum iuniperi, amborum an. x. coagula uulpis. iiij. coagula leporis v. radicum aristol. rotundæ, baccarum lauri, seminis amomi, seminis rutæ syluestris, omnium ana aure. iij. præparetur eorum massa cũ uino dulci: deinde conficiatur cum melle: & sit dosis faba una. Et iterum. terræ sigillatæ aure. viij. granorũ aldemest tantundem, coagula leporis. xvj. coagula gazel. xxxij. radicum gentianæ. iiij. myrrhæ. iiij. aggregentur cum melle, & retineatur: cuius dosis sit ut cicer, cum aqua calida. Et quidam homines dixerunt, qui suspendit super corpus suum dẽtem canis rabiosi, fugit ab eo canis rabiosus, & non intendit ad eum: similiter reliqui canes, & nõ est ex eis in quo est fiducia. Medicinæ quæ bibuntur, simplices quidem sunt lycium, & altit, & absinthium, & polium, & terra sigillata cum uino: &[z] § nigella § est mirabilis in hoc capitulo: ita ꝙ nomen eius in græco est deriuatum ex intentione iuuante ad morsum canis rabiosi. Et myrrha bona est bibita & emplastrata. Et dixerunt, non est ad illud medicina melior gentiana: & chamædreos iterum. Et dicunt quidam, quòd oculi cancri, quum bibuntur, sunt magis iuuatiuæ res ad illud. Et dixerunt quidam, quòd si in potu detur coagulum[a] § muris § parui in aqua, sanat. Et existimant quidam, quòd sanguis ipsius canis rabiosi, est curatio. Verùm ego non audeo illud. Et similiter dixerunt. ciba illum hepate canis[b], † § § propriè illius qui eum momordit. Et dixerunt post timorem aquæ, ciba eum hepate prædicto, & ante ipsum: aut cute[c] § adabaci claudicantis § assata. Et dixerunt, quum in potu dederis [d] § meubedhana § & castoreum in hac dispositione, & feceris collyrium ex eo, iuuabitur eo, & remouebitur timor. Et de compositis sunt medicamen Gal. & theriaca propinqua ei, quod diximus in præterito. Recipe cancri fluuialis adusti, & gentianę, amborum an. partes. v. thuris, calamenthi an. partes. iij. terræ sigillatæ partes. ij. sumat in puluere ex ea. ℨ. iij. in ieiuno cum aqua tepida, & tres alias in uesperis: & utatur illa diebus pluribus ante. xl. Al. Recipe cantharidarum magnarum, pinguium, ablatis pedibus, & capitibus, & alis partem. j. lentium excorticatarum partem. j. & croci, & spicæ, & gariofillorũ, & cinnamomi, & piperis, omniũ sextam partis unius: terantur omnia optime, & propriè cantharides, & conficiantur cum aqua, & informentur trochisci ex eis quorum unusquisque contineat tertiam. ℨ. j. Et detur in potu ex eis omni die trochiscus unus cũ aqua tepida. Et si acciderit punctura in uesica, bibat decoctionẽ lentium excorticatarum, & oleum amigdalinum aut butyrum crudum, & coctum. Et ingrediatur balneum omni die post potum eius, & sedeat donec mingat in tina. Et administretur cibus humectatiuus, & alesfidabegi cum pullo impinguato, & bibat uinum, & caueat sibi à frigore. Descriptio abbreuiata medicaminis de cãtharidibus. Sumantur cãtharides secundum quòd narrauimus, & infundantur in lacte acetoso die, & nocte, deinde effundatur illud lac acetosum ab eis, & permutetur aliud lac acetosum, & dimittatur in eo die & nocte, & fiat illud tribus uicibus, deinde exsiccentur in umbra, & terantur cum tantis lentibus excorticatis quantæ sunt ipsæ: & fiant ex eis trochisci, de quibus sit dosis tertia. ℨ. j. cum uino, aut aqua tepida. Quũ ergo biberit ipsum, fiat ut perueniat ad sudandum cum eo quod est ei possibile de deambulatione, aut cooperimento. Si autẽ illud quod bibit, angustiat ipsum, bibat super ipsum sacraiati de butyro cocto, aut oleo, & utatur tina, & mingat in ea: quum ergo minxerit sanguinem, tunc iam securabitur à timore aquæ. Emplastra, & similia ad attrahendum. Assa est emplastrũ bonum. & dicitur quòd emplastratio eius cum hepate canis rabiosi iuuatiua est ualde, & testatur de ea communitas. Et allia emplastrata, & bibita: & caro piscium salita est bona iuuatiua. Et de eis quæ trahunt uenenum ab eo cum fortitudine, est ut ponatur super morsum urina hominis [e] § iuuenis, § & propriè cum nitro. Et cinis uitis solus, & acetum, & mentha cum sale. Et opopanacum mirabile est ualde. Et folia cucumeris hortulani uehementis iuuamenti sunt ad illud, & radix fœniculi. Et dixerunt. quandoque confert ei iuuamentũ mirabile, ut liniatur locus ex glutino pisciũ multoties. Et iterum ut emplastretur cum formicis tritis. Et iterum. sumantur floris æris, & salis, amborum partes. iiij. adipis uitulorum partes. xij. fiat ex eis emplastrum. Et iterum uolubilis. ℨ. iij. † nitri. ℨ. ij. spumæ maris. ℨ. j. salis. ℨ. iiij. adipis anseris. ℨ. x. olei de alcanna quantum necesse est. In genium in dando aquam in potu. Quidam dixerunt sicut † feligorus, quòd quãdo timet ex aqua tunc detur in potu ei in uas ex cute [f] § adabon § & aliorum, aut in uase cooperto cum cute[g] § adabon § & propriè si fuerit de ligno, aut cute canis rabiosi. Et dixerũt quidam ut ponatur super uas, aut sub eo pannus, qui sit de pannis latrinæ. Et dixerunt alij ab istis, quòd aliquid de hoc non excusat. Et quidam ingeniosè faciunt canalem longũ, & mittunt in guttur eius à longe, & fundũt aquã in ipsum tectum ex eo quod cooperiat aquam. & ponitur eius extremitas in guttur, & funditur aqua in ipsum, aut fistulam propriè ex argento. Et ex eo quod bonum est in dando aquam in potu, est ut fiat iterum lignum concauum ex congelato melle, aut ex cera, & ponatur in eo aqua. & præcipiatur deglutire ipsum.

y B. abel

z B. Alia litera aalusen

a B. Alia litera canis

b †B. assato

c B. aldabha

d B. almaudana

e B. antiquata seu iam diu mi cta

†baurach

†philagrius

f B. aldabha

g B. aldabha

De morsu leopardi ex genere leonis, & uulnere unguium eorum. Cap. 10.

a B. alnemer & alfhed &

ISti rapaces, & qui similantur eis, nō sunt sicut canes salui, & homines: imò dentes eorum, & ungues ipsorum non sunt uacui à natura uenenosa: quapropter oportet, ut curentur in primis cum attractione: deinde cum consolidatione. Et in eius attractione sufficit res parua.

De morsu crocodilli. Cap. 11.

ILle, quem mordet crocodilus, regatur regimine prædicto in cap. morsus canis non rabiosi cum attractione ueneni, ex quo non euacuatur morsus eius, quāuis sit saluus. Et illud fiat cū illis, quæ sunt sicut nitrum, & mel. Et quādo[a] diiungitur fissura eius, liniatur uulnus cum adipe cerui, & adipe anseris, & melle: deinde consolidetur. Et adeps eius est magis iuuatiuus rerum ad morsum eius. Dixerunt quidā, quòd sanatio uulneris eius, quod fit quum crocodillus corrodit partem corporis alicuius, est adeps crocodilli.

a B. existimat mundificatio eius impleatur uuln⁹ butyro &

De morsu simij. Cap. 12.

IN illo iterum, quem mordet simius, fiat q attrahat uenenum eius, si fuerit in morsu eius. Et illud fit cum eis, quæ sunt sicut emplastratio cum cinere & aceto[a] & melle: aut amigdalis amaris, & ficubus, & propriè immaturis: & lithargyrium cum sale: & radix fœniculi: & sedat apostema eius lithargyrium liquefactum in aqua: &[b] cooperiat ipsum cū nigella & melle & eruo & melle.

a †B. & cepe

b B. aperiatur ipsum Alia litera assumat ipsum in modum pulueris Alia litera assumat in potu nigellam in modum pulueris & mel & potum aut horobum & mel

De morsu catti. Cap. 13.

QVandoque accidit ex morsu catti dolor uehemens, & uiriditas in toto corpore. Et curatio ipsorum est cura communis. Et iuuantur cum emplastro cepe, & emplastratione calamenthi campestris, & per comestionem amborum iterum: & cū emplastro facto ex nigella, & sisamo cum aqua.

De morsu mustellæ. Cap. 14.

DIxerunt quòd morsus eius est uelocis doloris: & est color eius decliuis ad obfuscationem. Et cura eius proxima est curæ quam diximus ex emplastratione cum cepis, & alliis, & comestione amborum cum uino puro super ambo. Et conferunt ad illud ficus immaturæ cum farina orobi. Et in lib quidem theriacæ dicitur, q si emplastratur cum ea morsus super morsum eius, & super morsum canis rabiosi, est bona iuuatiua, sanans statim.

De morsu mugali & est alcale. Cap. 15.

DIxerunt quidam. hoc animal minus est mustella in quantitate eius. Et color eius est decliuis ad cinereitatem cum subtilitate, & tenuitate: & longitudo oris est ad ultimum, &[a] labium eius in ultimo: dixerunt & hoc, quum uidet animal salit ad ipsum, & suspenditur cum testiculis eius. Et dixerunt quidam est in forma muris, & in colore eius, uerùm[b] muscida eius est acuta: & oculi sui sunt parui, & dentes eius habent tres ordines, quorum alij super alios torti sunt retorsione parua ad superiora. Et dixerunt quidam accidunt ex morsu eius dolores uehementes, & punctura in corpore, & apparitio ruboris in locis secundum dentes eius, & accidunt in circuitu morsus uesicæ plenæ humiditate sanguinea, [c] super bases fuscas; & quod ipse continent, fuscum: & quum[d] finduntur ab eo quod est sub eis, egreditur caro alba in colore nerui, habens tunicas: & quandoque apparet in eis adustio quædā: & quandoque corroditur, & cadit: imò currit in primis pus uirulentum, deinde[e] putresit & corroditur, & cadit caro eius. Et quandoque peruenit res ad puncturam in intestinis, & difficultatem urinæ, & sudorem frigidum corruptum. CVRA. Dixerunt, oportet ut ponatur super locum galbanum singulare, & cum aceto: & embrochetur cum aqua[f] † & farina hordei, sirupo acetoso: & findatur animal ipsum, & ponatur super ipsum pyrethrum, aut maluæ, aut allia contrita, aut sinapis: totum illud, si non fuerit apostema. cum apostemate uerò, cortices granati dulcis decocti, & emplastretur cum eis. Illud uerò quod in potu datur ei, est schea armenum bullitum cum uino, aut eruca, aut sisimbriū, aut nux cupresi cum uino aut pyrethrum, & semen erucæ, & cartamum. Et ex eis, quæ sunt iuuatiua, fortia, est buchormarien cū sirupo acetoso: aut opopanacum: aut radix gentianæ: aut coagulum agni: & coagulum hœdi: & sunt ambo bona ualde. Et confert ei lac cum sirupo acetoso iuuamentum ultimum. Et dixerunt quidam sapientes. res magis conferens ei est succus foliorum lauri, & folia lauri humida cum uino decocto, aut erucæ: aut decoctio abrotani: aut decoctio lubleb cum uino, aut storax iterum bona est ei quum datur in potu cum uino. Et similiter quum comeduntur res prædictæ cum dispositione sua. Quum ergo cadit caro corrupta, curetur uulnus attractione sua.

a B. cursus uel incessus ei⁹ est Alia lrā apertio eius est ampla

b B. extremitas oris

c B. & super bases seu super radices est fuscedo & quod ipsas circuit

d B. quum scinduntur ab eo qđ eis uicinaē Alia lrā quum scinditur quod est sub eis

e B. Alia litera profundatur

f †B. Alia lrā salsa calida, & fiat illa operatio quæ præcipitur in curatiōe cōi, aut ponaē super ipsum

TRACTATVS QVINTVS

De punctura paruorum uenenosorum, & morsu eorum. Cap. 1.

DICAM in hoc tractatu pūcturam scorpionum, & rutelæ, & uesparum, & araneæ, & eorum, quæ currunt cursu illorum: & incipiam ab habentibus aculeos de eis.

De speciebus scorpionis syluestris. Cap. 2.

DIxerūt quidam, quòd scorpio fœmina maior ē masculo: masculus enim extenuatus est, minutus: & fœmina pinguis, magna: & aculeus fœminę est subtilis: & masculi aculeus est grossus. Et accidit, ut quibusdam scorpionibus sint duo aculei secundum quòd existimant quidam; quoniam dimittunt duo foramina apud puncturam suam: & infrigidatur punctura, & calefit reliquum corpus, & infrigidatur sudor iterum. Scorpio autem cum alis est magnus: & prohibet multoties eum uentus, quum uolat, ab hoc ut cadat, quare uadit cum eo de regione in regionem.

nem. Et in dispositionibus quidem caudæ scorpionum diuersificatio est: de eis enim sunt qui habent sex spondiles, quorum malitia fit fortis in tempore ortus [a] § alsehara, § & interficit morsus eius. & de eis sunt qui habent pauciores. Et existimauerunt quidam, quòd scorpiones sunt nouẽ colorum, albi, citrini, rubei, & cineritij: [b] § ferrandi: § & uirides: & de eis sunt aurei, habẽtes nigras caudas, & extremitates caudarum: & de eis sunt uinosi coloris, de quorum percussione sentitur punctura acus, & dolor nociuus: & de eis sunt fumosi, & accidunt ex morsu eorum [c] § risus, § & permistio rationis.

a B. caniculæ

b B. & cuffi

c B. Alia litera sonitus vel strepitus in loco morsuræ

Quod accidit de punctura eorum. *Cap.* 3.

Accidit puncturæ eius ut apostemetur ab hora sua apostemate duro, rubeo: & dolor protensus: & quandoque inflammatur, & quandoque infrigidatur, & imaginatur apud eũ, quòd corpus eius [a] § comprimatur cum pilis sal. § Et accidunt dolores subito, & punctura, sicut pũctura acus: & sequuntur illud sudor, & tremor labij, & frigus eius, & expulsio uomitu rei uiscosæ, quæ congelatur super ipsum: & horripilatio, & [b] § ruptura § pilorum, & tremor & frigus extremitatum, propriè earũ, quæ sequuntur uulnus: & mollificatio totius corporis, & eminentia amborum inguinum, & tensio uirgæ: & accidit inflatio in uentre, & fortasse excitatur super morsum [c] § bumbus, § & propriè si fuerit morsus in inferiore: & accidunt apostemata ascellarum, & eructuatio plurima, & propriè si fuerit percussio superius: & alteratur color. Si autem scorpio fuerit uehementis malitiæ, erunt accidẽtia mala ualde, quare superfluunt dispositiones prædictæ, & est punctura sicut cauterium in adurendo: & corpus totum rigorem patitur cum frigore: & eleuatur super labium humiditas uiscosa, quæ congelatur super ipsum, & currit ex oculo similiter humiditas: deinde coagulatur lippa in angulis: & cadit alteratio formæ, & egreditur anus, & apostematur priapus, & ingrossatur lingua, & stridẽt dentes, & spasmantur membra posteriora: & quãdoque componuntur quidam dentes super alios, & non aperiuntur, & est significatio mala. Inquit Gal. si sua percussione inuenerit arterias, accidet syncopis, aut inuenerit neruos, accidet spasmus: aut inuenerit uenas, accidet putrefactio. CURA. Curetur per canones communes, & per uaporationem cum eis quæ sunt sicut sal, & milium, & similia. Et primum, quod facis, est suctio cum conditionibus suis: & reliqua quæ dicta sunt in attractione, & administrentur super ipsum medicinæ acutæ, subtiles, uelocis inflãmationis, sicut sunt assa, & allium, & pyrethrum. Verùm [d] § stercus § est de melioribus medicinis ei. Et similiter est auellana Inda, & omnis auellana: & herba cuius folia sunt quasi folia sampsuci, expansa super terram secundum rotunditatem, cuius diameter est unius palmi, & in sapore eius est uiscositas, cuius gustus est sicut gustus alnabac recentis, & bibitur cum aqua, & sedat dolorem statim. Et dixerunt iterum herbas & arbores cum nominibus suis, quas ego non noui. Et iterum arbor, cuius crus eleuatur super terram quantitate unius digiti, deinde nascuntur uirgæ æquales quæ eleuantur quantitate unius cubiti, & apparet super eas res, sicut [e] § bala § cuius sapor est sapor [f] § bala. i. saccus palmæ in quo dactyli nascuntur, § cuius potus sedat dolorem statim. Et napi [g] § barbari sunt ultimi § in hoc. Et cepa squillæ est mirabilis quando comeditur: & conferunt ei theriaca magna, & mytridatum, & theriaca Esdræ, & theriaca diatesseron, & sagzenea, & medicamen de assa. & assa est medicamen bonum ei, & uitis alba, & alharmel est ex eis quæ experta sunt nunc. Et cartamũ campestre secundum quòd testatur Gal. si retinuerit ipsum, sedat dolorem, & est de speciebus [h] § carduorum pungitiuorum. Et dixerunt quidam, si in potu detur de napello quantum est granum sisami, sedat dolorem eius subito, & non interficit: quoniam interficiens est usque ad mediam. 3. Et de medicinis bonis ei sunt allia bibito uino super ea post horam. & propriè quando sunt cum æquali quantitate nucum, & comeditur de ambobus circiter. j. ℥. Et oportet post acceptionem alliorum, & uini ut [i] § præparetur § in loco uehementis æstus. Et si ingenietur, ut eius præparatio sit super uaporem aquæ calidæ, erit iuuatiuum. & intẽtio quidem in hoc est ut sudet: & intentio in hoc ut sudet, est mouere materias ad exteriora: & sudare in balneo est uehementis iuuamenti ei. Et quum [k] § mouetur, § bibat uinũ purum. Theriaca bona. Aristol. longa, gentiana, baccæ lauri, cortex radicum capparis, radicẽs coloquinthidæ, absinthiũ nabathi, uenę citrinę, uitis alba, aggregentur cum melle. Alia bona. seminis rutæ campestris, cymini æthiopici, seminis andacocha, omnium an. [l] § alsulef, § aceti quantum sufficit ad conficiendum, gummi quantum conglutinet acetum, & aggregat medicinas: & sit dosis eius aure. j. & non addatur super illud, quoniam in eo est timor: imò si necessarium est post horam aliã addere, detur in potu medius aureus alius. Theriaca alia. Recipe alliorum, & nucis amborum an. partem unam, foliorum rutæ siccæ, & altit, & myrrhæ omnium an. partẽ mediã. conficiantur cum [m] § lacte, § & sit dosis eius. 3. iii. cum uino. Theriaca bona ei. Castorei, piperis albi, myrrhæ, opij omnium an. partes, & sint æquales: informentur ex eis trochisci, cuius dosis sit tres oboli cum quatuor. ℥. uini: & confert iterum morsui rutelæ. Et iterum opopanacum, myrrha, galbanum, castoreum, & piper album cõficiatur cum storace, & melle cum ęqualitate. Et medicamen exercituale, cuius confectio hæc est, radicis coloquin. radicis capparis, absinthii, aristol. longæ, taraxacon omnium an. partes æquales: cuius dosis sit pueris tertia. 3. i. & magnis. [n] † § § est enim mirabilis, ultima cui non est par. Reliqua quæ bibuntur. Et ex medicinis bonis est altit, & iterum uitis alba, & iterum cordumeni pondus. 3. ii. cum uino: & cyperi, & grana myrthi, & albedarungi, & semen acetosæ cãpestris, & altaraxacon, & endiuia, & serapinum bibitum, & linitum, & calamenthum campestre, & cancri fluuialis, si bibatur cum lacte asinino. Et Arabes quidam dant in potu morso pondus. 3. i. de radicibus coloquinthidæ, & confert ei iuuamentum uisibiliter. Et quidam experti sunt salẽ [o] § massæ, quando ex eo sicco § sumitur quantum planta manus capit. Et existimauerunt quidam

a B. percutiatur cum frustis rotundis ex niue constructis Alia litera super corpus eius proijciatur frusta niuis rotunda

b B. Alia litera contractio

c B. seu in homine qui est morsus exitus ventositatis per inferiora cum sonitu

d B. alhaza

e B. Alia litera nix

f B. balha. i. florum dactylorũ

g B. labe barbarie sũt vltimæ

h B. cardorum spinosorum.

i B. cooperiatur cũ vestimentis

k B. egreditur

l B. partẽ vna

m B. ficubus iã infusis & lenificatis & cũ melle

n † B. ℥. j.

o B. qui ponitur in pasta panis quando ex eo in modum pulueris

quòd aluinem uiridis, quãdo conficitur cum butyro cocto uaccino post contritionem, & cribellationem, & sumitur ex eo propè duos aureos, est maximi iuuamenti. Et ei qui comedit raphanum, & albedarungi, non nocet scorpio. Et locusta quæ non habet alas, magni corporis, quæ nominatur [p] § hercules § quum exsiccatur, & bibitur cum uino, confert. Inquit Fidelis, quòd si in potu dẽtur morsis ab eo opiũ, & semen hyusquiami albi æquali mensura confecta cum melle, conferunt. Et existimauerunt quidam quòd encaustrum Indum iuuatiuum est bibitum, sicut cõfert linitum. Et agaricum est mirabilis iuuamenti: & fructus aphodili, & flos eius, & baccæ lauri propriè, & semen alandacocha, & folia raphani, & [q] § kemech bauciarũ, § & iterũ aristol. nigellæ, radicis opopanaci, seminis harmel, partes æquales: cuius dosis sint aurei duo cũ uino. Et iterum pyrethri, aristol. bauciæ an. pars. i. piperis pars .s. maruch quarta pars unius: cuius dosis sit sicut faba. Et iterum aristol. longæ, pyrethri, æquales partes, conficiantur cum melle, cuius dosis sit. ʒ. ii. cum uino. Et iterum myrrhæ, opopanaci, opii partes æquales, uitis albæ partes. iiii. fiant ex eis trochisci. Et iterum corticum radicum aristol. longæ, pyrethri, amborum an. pars. i. detur in potu quantitas necessaria. Et dixerunt quidam. sumantur fæcis uini. ʒ. vj. & sulfuris citri. ʒ. viij. seminis rutæ. ʒ. iij. & castorei, & seminis erucæ, amborum an. ʒ. ij. aggregentur cum sanguine testudinis marinæ. cuius dosis sit. ʒ. j. cum. v. ℥. uini. Epithemata, & emplastra. Scorpio ipse est de emplastris bonis ad scorpionem, & cauda eius. iterum planta quæ dicitur [r] § planta § scorpionis propter similitudinem quam cum ea habet, quãuis ipsa stupefaciat illud quod cum ea emplastratur in dispositione sanitatis, & mortificat sanguinem in eo, secundum quòd existimat quidam Iudæorum. Et mus quum finditur, & ponitur super puncturam scorpionis, iuuat [s] § cum continuitate, § & similiter rana. Et nos quidem iam experti sumus encaustrum Indum liniendo: & contulit, & sedauit dolorem. Et similiter lac ficuum immaturarum, & castoreum. Et anacardus secundum ꝙ quidam dicunt, est mirabilis in hoc, sedãs dolorem. Et alcali est bonum. Et sulfur uiuum cum gumma pini, aut glutine albotin. Et caro piscis salita, & allia decocta, & butyrum coctum ponantur calida. Et iterum semen [t] § raphani, § aut semẽ altheæ, aut ambo cum sale. Et iterum [u] § hordeum § cum succo rutæ, aut decoctione eius. Et iterum sulfur tritici decoctus cum fimo columbino. Et albedarungi est de epithematibus bonis, sedans dolorem statim. Et similiter sunt radices coloquinthidæ, & taraxacon, & endiuia, & amomum cum albedarungi. Epithema bonum est sampsucus siccus. Et iterũ sal urinæ est ex medicinis, post quas non est iuuamentum. Et ex eis quæ conferunt ei, est ut teneat morsum super uaporem [x] † § § calidum superuenientem à lapide ignito. Et ex embrochis eius, est decoctio furfuris. & decoctio urticæ, & decoctio chamæmillæ est mirabilis: & aqua maris calefacta, & succus andacochæ, aut decoctio eius: unaquæque est mirabilis: & naphta alba calefacta est mirabilis. Et oleum in quo decoctus est stellio, quum distillatur super morsum calidum, est mirabilis iuuamenti.

[p] B. harchuch

[q] B. chuamich alhaza, & chuamich capparorum

[r] B. cauda

[s] B. ex sententia cõi omniũ medicorum

[t] B. lini

[u] B. Alia litera farina hordei

[x] †B. Alia lřa aceti

De algerarat. *Cap.* 4.

ISti sunt sicut scorpiones habentes corpus gibbosum, acutas caudas: & eorum uenenum est calidum: & multiplicatur in alcoz, & in ascari hononito, & propriè in mineris alaniuden: & quando mordent, non curatur de eis in hora illa, imò in mane, aut post: deinde accidit angustia, & alteratur color. Et quandoque accidit icteria, & apostematur lingua, & ulceratur locus pũcturæ, & mingit sanguinem: & quandoque retinetur natura, & fortasse conuertitur esse eius ad perditionem, & incipit cum pulsu cordis, & syncopi: & non oportet ut negligatur propter lenitatem [a] § situs § eius, quoniam est mali ueneni. CVRA. Post curam communem meliores curationes, sunt cauterizare locũ, & potiones [b] § aqua lactucæ amaræ, § & aquæ altaraxacon, & aquæ hordei, & omnia extinctiua propriè, quum fortis fit [c] § inflammatio. § Et melior curationum eius expertarum, est sauich malorum cum aqua frigida. Et dixit quidam, radix polij quũ bibitur cum aqua, confert. Et enula est medicamen bonum ei, secundum ꝙ dicitur. Et theriaca alhascari est bona, cuius descriptio est hæc. Corticum capparis, gentianæ, absinthij romani, aristol. rotunda. [d] § § omnium an. pars. j. terantur omnia: & sit dosis eius pondus. ʒ. ij. Theriaca alia eis. Taraxacon siccæ, & foliorum malorum acetosorum, coriandri, omnium partes æquales: sumatur pulueris eius quantum in uola manus capitur. Et quum accidit ei inflammatio uehemẽs, sedetur cum aquis fructuum, & succo eorum in frigidatis. Et si acciderit pulsus cordis, confert sirupus de malis alsemius, et sauich de malis, & lac ualde acetosum cum trochiscis de camphora. Et si angustia fit fortior, tunc adhibeantur aquę fructuum cum oleo ros. infrigidato. Quòd si natura retineatur, clysterizetur. Et si mingit sanguinem, phlebotometur, & administretur curatio mictus sanguinis. Et si apostematur lingua, phlebotometur uena quę est sub ea, & gargarizet cũ aqua endiuiæ, & sirupo acetoso. Et si acciderit in morsu corrosio, curetur cum medicamine acuto, & in partibus eius cum bolo armeno, & aceto linito. Et curetur cura ulcerũ malignorũ.

[a] B. doloris

[b] B. sunt aquæ casei amaræ

[c] B. dolor)

[d] †B. taraxacõ

Species aranearum, & alsceiben, & rutelarum. *Cap.* 5.

DE rutelis quidam iam dixerunt illi, qui considerant, & experiuntur has res, quòd sunt sex species: deinde diuersificati sunt interpretando de proprietate omnis speciei earum. Dixerunt enim quidam antiquorum medicorum, ꝙ prima species earum nominatur albarhasion, rotundæ figuræ, uuei coloris: & significat per uueum colorem, illum qui est ad nigredinẽ decliuis. Et secunda nominatur anchos, & est latioris corporis illa, rotundæ figuræ: & in partibus, quæ sunt in [a] § loco § eius, sunt squamæ apparentes: super os cuius sunt tria corpora eminẽtia, procedentia ad exteriora, rara, lenia. Et tertia est murkion, & est in magnitudine [b] § apis § magnæ, nominatæ ageruf, & color eius est ad cinereitatem

[a] B. collo

[b] B. Alia litera formicæ

cinereitatem decliuis,& tegitur corpus eius cor poribus eminentibus,paruis, rubeis, & propriè apud dorſum eius. Et quarta eſt ſagluucoſlon, quoniam totum corpus eius, & caput eius eſt durum:& eſt habens alas,ſicut ſunt alæ formicæ magnæ. Et quinta eſt ſuclion;nam ipſa eſt longi corporis, ſubtilis, & ſuper corpus eius ſunt puncta, & propriè apud caput eius, & ipſius collum. Et ſexta eſt furbulĉtis, nam ipſa eſt longi corporis, uiridis coloris, cui eſt quaſi aculeus ſub colo ipſius. Et iſte medicus poſuit puncturæ omnium ſpecierum rutelarum accidentia una, & addidit alius accidentia propria. Et alius ab his duobus uiris dixit:rutela eſt animal ſimilæ araneæ, quæ nominatur alfehed:& eſt uenatrix muſcarum, & ꝙ ſpecies eius ſunt plures. Et ſecundum quòd dixit Gal. ſunt duodecim ſpecies, & earum deterior eſt ęgyptiaca. De eis enim eſt rubea quaſi ipſa ſit aranea rotunda [c] † §

c †B. & de eis eſt nigra fumoſa quæ ſimilat̃ vuę etiã & de eis eſt rachæ

§. Et de eis eſt alba habens rotundum uentrem, paruum os, ſtellata: & ipſa eſt acuti dorſi cum lineis lucidis. Et de eis eſt citrina, piloſa:& de eis eſt uuea appropriata hoc nomine. Et de eis eſt cuius mediũ capitis,& pedes ſunt breuia, decliuia ad poſteriora; & quum uult pungere proijcit ſe ſuper pedes ſuos:& quando uult [d] § bibere § euomit humiditatẽ paucam, & eſt ſubtilior uuea prima. Et de eis eſt formicalis, ſimilis formicæ, rubeum habens collum,nigrum caput, album dorſum,punctura coloribus diuerſis,[e]† § §. Et de eis eſt ueſpalis rubea ſimilis ueſpæ: deinde ponit unicuique earum accidentia. Et de eis eſt [f] § alkeſenati, § quæ nominatur per hoc propter paruitatẽ ſuam,& eſt quaſi ipſa ſit eruus,rotunda, paruum habens os,& ſubalbidum uentrem, albos pedes, & multorum pilorum. Aegyptiaca uerò, quæ dicta fuit prius,eſt maligna, habens uentrem magnum,& caput magnum, ſimile animali quod uolat in circuitu candelæ.

d B. pungere vel percutere

e †B. & ex eis eſt cantaridalis

f B. horrobalis

De eo quod accidit ei, quem momordit rutela uniuerſaliter, & [a] § de § diſtinctione. Cap. 8.

a B. cum

INquit Gal. non accidit morſui rutelæ quod accidit puncturæ ſcorpionis; quamobrem nõ obuiat uenæ lædendo,& [b] § non facit difficultatem egeſtionis § ſecundum plurimum. Et inquit ille,qui dixit ſpecies rutelarum,& nominauit eas nominibus primis,quòd omnes illæ, communicant in apoſtematione loci morſionis: & eſt locus morſionis in [c] § primis § horis rubeus,& in plurimis [d] § eorum eſt coagulatio ſanguinis § uiridis,in quo habetur pruritus,& quod ſequitur ipſum: & quandoque extenditur uſque ad crus: & addiderunt alij,quòd eſt illic eminentia plurima ualde, & inflatio. Et dixit primus, & accidit membris neruoſis,& oſsibus frigiditas ſemper.ſ. eis quæ ſunt ſicut genua,& alchatim,& dorſum,& ſpatulæ:& fortaſſe infrigidatur corpus,[e]† § §& tremit,& horripilatur. Inquit, & ſunt illic dolor uehemens,clamoſus,& uigiliæ, & citrinitas coloris:[f]† § §& imaginatur in oculis,ꝙ ambo ſunt humidiores, quàm conſueuerunt: & diſtillant lachrymæ guttis frequentibus:& ſentitur in inferiore parte uentris, & propriè propè pectinem,ſicut uacuatio,& inanitio; & incipit natura expellere materiam aquoſam ſuperius,& inferius:& quandoque apparet in illa materia quod eſt ſicut tela araneæ:& accidit inguinibus, & teſticulis inflatio:& iuncturis contractio,ſicut ſpaſmus,quorum forſitan dilatatio non æquatur, & accidit dolor oris ſtomachi,& nauſea: & emittit corpus ſudorem frigidum: & fortaſſe capitis incurrit dolorem ſicut eſt dolor capitis patientiũ birſen. Et addiderunt alij,quòd accidit faciei citrinitas,& corpori grauitas, & urinæ motus, cui fortaſſe aſſociatur [g] § punctura, § & quãdoque egreditur cum ea ſicut aranea:& accidit neruis,& genibus,& pectini tenſio uehemens, & ſimiliter in ſtomacho & [h] § lingua abbreuiatio & retentio, § & fortes fiũt dolores. Inquit Primus proprietas autem ſpeciei ſextæ,& ſecundum quòd narrauerũt eſt quòd accidunt ex ea dolor uehemens in ſtomacho,& rigor uehemens ualde, cum tremore plurimo ualde:hoc dixit. Diſtinctio uerò quam dixerunt Gal.& alij,eſt quòd ipſi dixerũt:ex morſu quidem eius,quæ de illis rubea eſt accidit dolor paruus,uelocis ſedationis. In nigræ uerò, aut uariæ morſu,fit fortis dolor cum horripilatione, & frigore, & tremore, & grauitate in coxis [i]† § & pruritu, & putrefactione § & mollificatione uentris, & fluxu eius. In ſtellatæ uerò morſu fit fortis dolor cum pruritu,& horripilatione,& ſtupore, & grauitate capitis,& mollificatione corporis. Ex uuea uerò accidunt dolor uehemens in loco percuſsionis,& frigus corporis totius, & horripilatio, & tremor,& ſpaſmus,& ſudor currit frigidus, & abſciſſio uocis,& ſtupor in corpore toto,& apoſtema in uentre,& tenſio in uirga & pectine, & uomitus rei abſque uoluntate,& urina turbida. Verùm [k] § magna § fumoſa eſt maligna,& accidit ex ea dolor ſtomachi,& frequentia uomitus, & dolor capitis:& tuſsis conſecutiua,& difficultas egerendi interficiens uelociter. Ex morſu autem citrinæ piloſæ fit dolor fortis ualde, & accidunt tremor,& ſudor frigidus cum inflatione uentris, & interficit multoties. Et addunt quidam eorum in narrando [l] § quandam uueam de erectione § uirgæ, & tenſione priapi,& abſciſsione uocis §, & expulſione ſpermatis, & ſpaſmo: & illud non eſt fidum, exiſtens ex eis quæ approbamus. Formicalis autem morſus eſt uehemens,†[m] § § parum doloroſus. Sed ex eis † [n] § § accidunt ueſicatio corporis, & grauitas linguæ. Ex ueſpali uerò accidunt apoſtema in loco,& ſpaſmus, & profundus ſomnus, dominans,& debilitas amborum genuum. Verũ [o] § alkeſinati § eſt maligna, cuius accidentia ſunt de genere accidentium uueæ, ſed ipſa ſunt difficiliora accidentibus uueæ. Aegyptiaca uerò eſt maligna, & facit accidere dolorem capitis uehementem,& profunditatem ſomni, & ſuccedit ei mors [p] § & uita. §

b B. inducit uehemens frigus

c B. Alia litera paucioribus

d B. eſt fuſcus

e †B. totum

f B. Alia litera faciei eius

g B. difficultas

h B. linguæ ingroſſatio & retentio Alia litera in lingua coadunatio & aſperitas

i †B. ex morſu uerò albæ rotũdi corporis & paruioris accidit dolor paruus cum pruritu & dolore pũgitiuo uentris

k B. nigra

l B. morſum uuæ erectionem

m B. ſalubris

n †B. quæ ſunt ſicut cantarides

o B. horobalis

p B. uelox

De cura. Cap. 9.

IN cura eorum iterum adminiſtratur canon uniuerſalis ex attractione,& ſuctione,& linitur cum aqua ſalſa: [a] † § §& dantur theriacæ prædictæ in cap. ſcorpionum, & balnea, & tina ſunt ueIociores res in ſedando

a †B. calida

dolores eorum. Nam quum ipsi humectantur in tina, sedatur dolor eorum: & si egrediuntur ab ea, redit: quare oportet ut balneetur omni hora. Theriaca bona ad rutelam, & draconem marinũ, & genera serpentum. Dixerunt. detur in potu in morsu eorum, quæ sunt sicut suriutrugon me dicamen huiusmodi [b] § bdellij al. § aristol. radicis lilij cælestis, spicæ celticæ, [c] § erucæ § pyrethri, dauci, ellebori nigri, & cymini, [d] §& aphodili, & foliorum agembin, & afuiton§ capitum granatorum, coaguli leporis, cinnamomi, cancri fluuialis, storacis, succi papaueris, carpobalsami, omnium an. ℥. j. terantur, & conficiantur, [e] † § §& informentur trochisci, quorum unusquisque sit unius aurei: & est dosis una: detur in potu cum uino, & [f] § semine alandacochæ, & nuce cupresi, & semine apij. § Reliquæ medicinæ. Grana pini, & cyminum æthiopicum, & folia arboris aldulb, & cortices eius, & semen alandacochæ, & cicer nigrum, & propriè campestre, & grana [g] §magna§ sunt bona ualde: & semen abrotani, & sem. anethi, & aristol. et fructus tamarisci, & succus semperuiuæ, & lac lactucæ campestris: et dosis cuiuslibet istorum sit pondus. ij. aure. cum uino. Et iterum uinum, in quo decocta est nux cupresi, et propriè cum cinnamomo: et ius cancrorum: et ius anseris: et decoctio radicũ asparagi cum uino, et aqua. Et ex eis, quæ ipsis in potu tribuuntur compositæ, sunt, aristol. et cymini partes æquales. et sit dosis eius. ʒ. iij. in aqua calida. Theriaca ad illud experta. Recipe nigellæ. ʒ. x dauci, cymini amborũ an. ʒ. v. radicis nucis, cupresi, amborum an. ʒ. iij. spicæ nardi, & baccarũ lauri, & aristol. ro. et carpobalsami, & cinamomi, gentianæ, seminis andacochæ, sem. apij, omnium an pondus. ʒ. ij. conficiantur cum melle: & dosis sit quantitas nucis cum uino antiquo. Epithemata, & similia. De bonis eorum est cinis ligni fici confectus cum uino, & sale, & [h] § culcasia: §& spongia infusa in aceto, & expressa: & aristol. cum farina hordei cõfecta cum aceto: & folia [i] § alcorsuf, § & porri, & uirgæ pastoris, & aristol. cum arbore fici. Emplastrum bonum: sumantur cortices granatorum, aristol. & farina hordei cum aceto: ad ministrentur post ablutionẽ uulneris cum aqua, & sale. Et de unguentis est oleum de andacocha, embrochatum, calefactum. Et de embrochis est aqua marina calefacta. Et omnis aqua salsa: & decoctio [k] § alcorsuf, §& decoctio nucis cupresi.

[b] B. Recipe piperis albi
[c] —— B.
[d] B. ethiopici & foliorum aliĝbut
[e] † B. cum succo sceha
[f] B. in quadam lra, & radicis lilij albi & ramorum balsami, & seminis andachoche, & nuces cupresi & seminis apij
[g] B. myrthi
[h] B. alcalcadis
[i] B. arsef
[k] B. alharsef

De Sciebi, & cura eius. Cap. 10.

HOc est sicut aranea habens plures pedes, & longos. & dixerunt, accidunt ex morsu eius dolor stomachi [a] † § § & uomitus & difficultas urinæ, et egestionis: & est interficiẽs. & ægyptiacum est deterius. Dico autem quòd ego nescio an hoc ægyptiacum est illud quod prædictum est in capitulo rutelæ aut illud. Et cura eius est cura rutelæ.

[a] † B. Alia litera & iunctura rum

Aranea, signa eius, et curationes. Cap. 11.

ACcidunt ex morsu eius uentositas plurima in uentre cum horripilatione, & frigore extremitatum, & erigitur uirga. Et cura eorum est ex genere curæ rutelæ. Et confert eis sumere in potu uinum [a] § alicuius quantitatis post aliam § tota die: & [b] § ponere morsionem § in uino: & sudare in balneo. Et de medicinis eorum sunt nigella, & uinum, & ruta sicca cum uino sola, aut cum cyperis.

[a] B. sumendo de ipso aliquid post aliquid
[b] B. cyperi

Duo animalia, quæ dixerunt quidam sapientum medicorum. Cap. 12.

SVnt ambo iterum de genere cuius præterijt rememoratio. Verùm ego nõ scio esse eorũ, & an ipsa ingrediantur in eis, quæ sunt præterita, aut non: & cognoscuntur per hoc, quòd habent quatuor mandibulas. Inquit ille sapiẽs, sunt ambo ex genere rutelæ; & unum eorum est latũ habens pedes albos, & super caput eius sunt duæ eminentiæ, quarum una descendit in anteriore parte capitis secundum rectitudinem: & altera transit incidendo hanc in latitudine: quare facit imaginari illud quod habet duo ora, & quatuor mandibulas. In alio uerò loco eminentiarum sunt duæ lineæ facientes imaginari illam imaginationem. Et accidit ex morsu eorum illud, quod accidit ex morsu scorpionum, & dolor uehemens, & albedo coloris morsionis, si extenuatio faciei, & capitis, & uigiliæ. Et cura illius est cura morsionis rutelæ: & medicinæ magis propriæ de illis quæ sunt ad rutelas, sunt ozimum, & radix opoponacis, & alandacocha, & abrotanum.

Animal aliud nominatum tubarse. Cap. 13.

HOc animal retulit ille sapiens, & dixit: accidunt ex morsu eius dolor uehemens, & rubedo, & difficultas urinæ. & conferunt patienti per ipsum fructus tamarisci, & cyminum campestre, & folia nucis, & allia, & uinum dulce.

Pediculus vulturis, nominatus dehe persicè, & menlucе græcè: & ragarius, indicè: & hæc bestia est sicut pediculus, aut sicut paruus alcandam. Cap. 14.

DIxit Gal. est paruus, à quo non cauetur, & fortasse non uidetur morsus eius. Et est ex eis, quæ faciunt erumpere sanguinem per urinam, & per nares, & in ano, & ex stomacho per uomitum, & ex pectore, & pulmone, & ex radicibus dentium: & quandoque magnificatur timor in eo; quare nõ recipit medicinam. cuius cura est similis curæ algerarati. Et ex eis quæ ei propria est, sunt ut liniatur morsio cum bezahar, & cum succo lactucæ, & sandalis rubeis, & confert morsui eius lac lactucæ, & caprinum, & butyrum crudum, & terra sigillata, & algeduar, & portulaca, & succus eius. & psyllium, & mucillago eius: & reliqua extinguentia, sicut aqua endiuiæ, & aqua lactucæ, & cucurbitæ, & citrulli.

[a] § Altamula § & porcus luti. Cap. 15.

[a] B. Alchabuba

ESt bestia habẽs multos pedes acuti ueneni. & est in iudicio pediculi ulturis, & uesparum.

De uespa. Cap. 16.

ESt uehementioris calefactionis quam apis: & accidunt ex morsu eius dolor, & rubedo, & apostema: & de uespis magnis est genus habentium capita nigra, & habentium aculeos plurimos interficiens. Et magnæ quidem sunt maioris cautelæ prorsus, & magis perniciosæ: quapropter

quapropter fortasse perducunt ad spasmum, & ad debilitatem genuum, sed in paruarum iterum morsu quandoque magnificatur timor, quare faciunt accidere uesicas, & grauant linguam.

De cura. Cap. 17.

ADministretur desuper ex suctione illud quod scis: & si magnificatur timor, tunc illud quod succurrit tunc, est pondus mediæ. ʒ. seminis sampsuci, quoniam sedat dolorem in loco eius: aut tres uolæ coriãdri sicci: & sumat succos infrigidantes cognitos, & potus infrigidãtes. Et quandoque supponitur glacies sicut collyriũ, & confert. Et de epithematibus eius est aqua maluæ, & aqua albedarungi, & [a]§citrulli sunt§ mirabiles cum proprietate sua, & althea iterũ & [b]§bliti§ & solatrum, & sisamum contritum, & folia eius, & iterum ficus: & acetum, & lutum, & aqua agrestæ, & iterum stercus uaccinum, propriè cũ aceto: & iterum folia sisimbrij, & folia lauri recẽtis. Et iterum sumãtur opium, & semen hyusquiami nigri, & camphora, & liniatur cum succis frigidis: & tegatur cum panno lini infuso in aqua frigida: & liniatur in circuitu eius cum luto, & aceto. Et similiter herba fluminis cum aceto est mirabilis. Et similiter uiriditas quæ accidit super cursum aquæ. Et iterum, secundum quòd existimant quidam, uaporetur cũ aqua, & sale, & liniantur cum lacte[c]§fici.§ Et iterum suregi parietum cum aceto: & quandoque fiunt ex aquis horum, & decoctionibus ipsorum, embrochæ. Et expertum est, quòd quando membrum dimittitur in aqua calida hora una, deinde permutatur subito ad aquam salsam, mistam cum aceto, sedatur statim. Et de fricationibus eius sunt muscæ, quoniã ipsæ sedant dolorem.

a B. malua est

b B. blitus geminum

c —— B.

De apibus, & cura ipsorum. Cap. 18.

HAbent dispositiones proximas uespæ, nisi quia dimittit aculeum in punctura. Et cura eius proxima est curæ uesparum.

Formica uolans, & res alia ei similis. Cap. 19.

ILla est dispositionis proximæ api, & sanior ea. Et dico, quòd de habentibus mucronem, & aculeum, est res similis formicæ uolanti, uerũ tamen est longior ea plurimum, & non est longitudine eius, & habet pedes araneales, longos, citrinos, longiores pedibus uesparum, & [a]§cingulum, quod habet, est citrinum,§ & non est ei de ingenio ad fabricandum habitaculum suum, quod est uespis: imò fabricat ipsum de luto, habente orificia lata, & facit pullos, sicut aranea: qui quum egrediuntur de cauernis suis, incedunt ambulatione araneæ, quasi excorientur posterius, & uolant: & apud me est de iudicio uesparum.

a B. habet aculeum minorem

Stellio, & lacerta. Cap. 20.

QVando mordet, dimittit in loco sui morsus dentes paruos, subtiles, nigros: & non cessat locus dolere, & prurire, donec auferantur cum serra, aut cucullo transeunte super eos. & assumat eos, & colligat eos: quare sedatur dolor. Et quandoque extrahit dentes eius oleum & cinis: deinde fugatur locus, & ponatur in aqua calida. Et dictum est, quòd comedere altaraxacõ, ualde iuuatiuum est ad morsum eius. Quòd si dolor magnificetur, detur in potu theriaca rutelæ.

Animal habens quadraginta quatuor pedes. Cap. 21.

EST animal cognitum per intromissionem auris: & quandoque est in longitudine eius palmus unus, & habet in omni latere uiginti duos pedes: & quandoque ambulat ad anteriora, & quandoque conuertitur eius dispositio: & habet secundum quòd dicitur, uenenum quoddam, cum quo accidit dolor paruus, qui sedatur statim. Et flos aphodili est de theriacis eius: & quandoque sufficit in eo administratio salis cum aceto.

De morsu salamandræ. Cap. 22.

EXistimatur, quòd ipsa sit bestia similis lacertę, habens quatuor pedes, curtæ caudæ. Et existimãt quidam, quòd ipsa non aduritur: & si proijcitur in larem, extinguit ignem. & accidunt ei quem mordet, dolor uehemens, & inflammatio in corpore[a]†§ §& grauitas linguæ, & [b]§punctio eius § & tremor, & stupor: & multoties accidit nigredo membri secundum figuram rotundam, & casus eius.

a B. ignea & apostema calidum in lingua

b †B. loquella difficilis in qua pronunciatur mumu

De cura. Cap. 23.

DIxerunt quidam, cura eius est cura cantharidis: & proprius quo curãtur, est ut in potu detur resina ex quacunque pino fuerit cũ melle, & detur eis in potu decoctio chamæpitheos, & decoctio lilij cum folijs urticæ, & oleo. Et de eis sunt, qui dant illis, ranas decoctas, & dant ipsis in potu de iure earum, & emplastrant eos cum carne ipsarum, & quandoque comedũt eas. Et similiter [a]§ est suctio§ testudinis campestris: & marinæ decoctæ.

a B. oua

Saculusudurni campestre, & marinum Cap. 24.

ET ego quidem non cognosco ipsam: & nõ est longinquum quin iam expleuerimus narrationem eorum. Dixerunt quidam, accidit ex morsu campestris, ut obfuscetur morsio, & fiat rosei coloris, & parum rubet rubedine clara, imò parum ualde: & fiunt dolor uehemens, & pruritus in corpore. Marini uerò morsus est aquosi coloris: & similatur ut sit cura eius cura rutelæ, & similium. Et dixerunt quidam. emplastretur cum sale: aut cinere cum uino, aut cinere confecto cum aceto squillitico, aut cum sisamo adusto, & uino: & embrochetur prius cum oleo plurimo, & aqua calida: deinde ponatur desuper.

Scorpio marinus. Cap. 25.

EXistimo, quòd accidunt ex morsu scorpionis marini inflatio uentris, & forma hydropica: & quandoque accidit ex eo exitus uentositatis absque uoluntate: & oportet ut caueatur in cognitione eius. Et cura eius est cura draconis marini, & rutelæ. Et dixit quidam, in cuius sermone non confiditur, quòd scorpio aquę est calidi ueneni.

Aranea marina. Cap. 26.

VIDETVR, q͂ sint dispositiones eius propinquæ dispositionibus scorpionis marini.

De morsu ranæ marinæ rubeæ. Cap. 27.

NArrauerunt plures sapientum, q͂ ipsa est maligna, mala, inuadens animalia, & corpora,& salit ad ea ex lõginqua ut mordeat ea:& si non potest mordere, sufflat ad ipsa exufflationem nociuã: & accidunt ex morsu eius apostema magnum, & perditio uelox. Dico, simile est ut sit cura eius cum theriaca magna: & quod est eius generis.

Summa curationis reptilium marinorum uenenosorum. Cap. 28.

DIxerunt.oportet ut curentur cum theriacis,& cum eis quibus curatur uenenũ frigidum, & cum medicinis rutelarum, & theriaca earum.

FEN SEPTIMA

De decoratione, quæ est tres tractatus.

TRACTATVS PRIMVS

De dispositione capillorum: & in ipso sunt furfures. Cap. 1.

CApillvs nascitur ex uapore fumoso quando coagulatur in poris, & oritur super eos [a] § & propriè per illud qđ assumit§ ex alimẽto: & propriè quando est humiditas corporis uiscosa, unctuosa, non aquosa, neque lutosa, sicut arborum unctuosarum folia non cadunt. Etiam quidem dictum est in lib. primo, de denigratione eius,& canitie ipsius, & reliquis coloribus. Verùm quod pendet ex sermone de decoratione, est regimen substantię eius cum nascentia, & depilatione. Et regimen numerationis eius cum multiplicatione,& minoratione. Et regimen quãtitatis eius cum ingrossatione, & subtiliatione, & prolongatione. Et regimen figuræ eius cum applantione, & crispatione. Et regimen coloris eius cum denigratione,& [b] § subalbatione§& dealbatione. Et nos loquamur in hoc tractatu secundum hanc intentionem.

a B. per id qđ succeditur & restauratur

b B. ruffedine vel flauedine

De causa destructionis capillorum. Cap. 2.

CApilli destruuntur,uel minuũtur aut propter causam in materia: aut propter causã in re in qua nascuntur. Et causa in materia est ut minoretur, aut priuetur. Et [a] §paruitas§ est aut causa eius quod ipsam submergit, aut alterat eam, aut causa [b] § paruitatis § substantiæ primæ, sicut est [c] § paruitas § uaporis fumosi in pueris:& mulieribus propter multitudinem uaporis humidi; quare non nascitur barba eis: paruitas autem [d] † § §radicis substantiæ, aut est propter accidens, aut quoniam natura consumit eam. Illud uerò, quod est propter accidens, est sicut accidit conualescentibus, cum exsiccant eos ægritudines longæ, phthisicę,& hecticæ: quare non remanet eis materia, de qua cibentur capilli: quare cadunt, & non nascuntur, sicut accidit plantis irrigatis, quando non irrigantur. Et sicut accidit castratis ex similitudine eorum cum mulieribus in humiditate, & frigore propter causam testiculorum eorum: & propterea quòd illud quod generatur sperma, conculcatur in eis, & infrigidatur,& peruenit frigus eius ad membra sublimia, & infrigidat ea: quare non resoluitur humiditas eorum ad exsiccandũ, & quod resoluitur non remanet in poris, propter paruitatẽ suam,& subtilitatem ipsius, imò egreditur. Et sicut ei, qui assuetè utitur [e] § institis§ grauibus super caput suum. Illud uerò quod est ex uia naturæ est sicut caluitium: caluitiũ enim accidit propter abbreuiationem materiei pilorum [f] § ex caluitio. § Et illud est propter [g] § paruitatem § eius aut propter submersionem [h] † §

§ cerebri ab eo quod tangit ipsum de craneo: quare non imbibit ipsum ea imbibitione, qua imbibit quũ est obuians. Illud autem quod fit propter causam in re, in qua nascuntur, est secundum tres modos, aut ut non penetret in eam materia pilorum: aut ut penetret in eam, sed non retineatur: aut ut corrumpatur in ea,& [i] § resoluatur§ad qualitatem non conuenientem ut pili generentur. Et non penetrat in eam, nisi propter oppilationem pororum:& non oppilãtur pori nisi propter uehementiam soliditatis eius per siccitatem ipsius, sicut est de adiuuantibus ad caluitium, & festinat in calida complexione propter uelocitatem exsiccationis eius: & propter illud multiplicantur super præparatos ad caluitium pili corporis & pectoris propter caliditatem complexionis eorum. nam parum quod est ex pilis eorum, est difficilis euulsionis: aut propter soliditatem eius, causa uestigiorum ulcerum preteritorum, sicut est dispositio in [k] §glabris.§ Et illud quod nõ retinetur in ea, est proprer uehementiam raritatis eius,& amplitudinem pororum eius, sicut est ex aliquo adiuuantium ad hoc, ut non nascatur barba [l] † §

etiam usque§ in fine uitæ: aut propter siccitatem complexionis: quare constringuntur pori cum humiditate complexionis propter paruitatem caliditatis. An non uides, quòd non fit caluitium: & est residuum capillorum istorum subtile, facilis euulsionis, sicut est mulieribus, & castratis? Et illud quod corrumpitur in ea aut est propter humorẽ fixum, malignum, sicut in alopecia, & theriaca: aut propter ulcera mala corrosiua, sicut est in quibusdam speciebus [m] § glabriciei. § Et caluitiei quidem curatio est difficilis, quamuis sit possibile ipsam repellere antequam incipiat, aut tardare eam. Et propter illud quidẽ quod dixit Hip. quòd quando caluis uarices accidunt, nascuntur capilli eorum, uoluit per depilatos intelligi alopeciam, & similia. Et pili super ciliorum,& palpebrarum non cadunt uelociter, propterea quòd eorum origo est spissa, cartilaginosa, conseruatiua:& propter illud tardatur caluitium in [n] §æthiopibus & cingi§ propterea q͂ cutes eorum uehemẽter retinent pilos eorũ: durũ .n.nõ euellitur.& pp illud minorantur cũ eo pili uerùm ipsum seruat pilos. quare non cadunt uelociter, & non depilantur. Et [o] § blesi § quidem non

a B.paucitas

b B.paucitatis Alia litera paucitatis radicis

c B. paucitas

d †B. vel paucitas

e B. coopertu-ris

f B. à sincipite seu à loco ubi accidit caluitiũ

g B. paucitatẽ

h †B. vel remotionem

i B.conuertatur

k B.tinea

l †B. & sit residuum capillorum istorum subtile facilis euulsionis &

m B. tineæ

n B. abissinis & in zengi

o B.trauli

non fiunt calui propter multitudinem' humiditatis cerebrorum eorum: & propter illud multiplicatur in eis diarrhœa facta à catarrho. Medicinę conseruantes capillos sunt illæ, in quibus est caliditas subtilis, attractiua, & uirtus stiptica: & illæ, in quibus sunt proprietates, quibus operantur: & iam diximus simplices harum medicinarum in medicinis singularibus: & dicemus iterum in antidotario composita ad eos. Et dicemus hoc de medicinis, quæ sunt conuenientiores huic loco. Medicinæ igitur simplices, quæ conueniunt ad conseruationem capillorum, & succurrendum inceptioni eorum in casu, secundum summam usquequo conditionemus post conditiones necessarias, in regimine ipsarum, sunt huiusmodi. myrtus, & grana eius, & laudanum, & emblici, & myrobalani kebuli, & myrrha, & aloes, & capillus ueneris. Et cadunt in eis gallæ propter stipticitatē earum, & alfelecaharagi propriè cum uino stiptico, & oleo myrtino, aut oleo masticino, & aqua myrti, aut succo foliorum [p] § alcerideraet. § & iterum adustum [q] † § § arboris lini adustæ cum semine suo linitur cum oleo. Et iterum cortices nucis adusti, quando miscentur cū oleo myrtino, & uino stiptico, & inunguntur cū eis, & propriè pueri. Et ex compositis est illud quod recipit grana myrti, & gallas & emblicos. decoquantur cum oleo ros. aut oleo myrtino secundum modum notum, & administrētur. Et iterum folia myrti humidæ, & laudanum, & [r] § ramnus, § & extremitates cupressi, & grana myrti sumantur, & cum eis [s] § commouendo tangatur caput tritis dissolutis cū oleo oliuæ. § Et iterum granorum myrti nigræ, & seminis apij, extremitatum myrti, & seminis siclæ, & extremitatum ramni, omnium an. pars. j. capilli ueneris, & laudani amborum an. pars. s. uini nigri partes. vi. dissoluantur medicinæ in ipso, decoquendo donec remaneat tertia uini: deinde proijciātur desuper olei oliuæ aromatizati cum cyperis & spica partes. ii. Et [t] § iterum § decoctio eius, donec ferueat tribus ebullitionibus, deinde coletur aqua, & oleum à medicinis, cum expressione uehementi; & ponantur in uase uitreato, quod sit ad modum pixidis; & concutiatur, & administretur apud necessitatem: est enim conseruatiuum, & denigratiuū. Et iterum seminis apii, & seminis siclæ, & capilli uene. & thuris, omnium an. ʒ. ii. [u] † § nuces § xv. numero, corticum pini. lib. j. & assentur omnia in nocte in furno posita in uase lutato, & dimittantur donec adurantur omnes partes eorum, & conterantur contritione bona, & proiiciatur super ea lib. i. adipis ursi, quæ est melior [x] § adipe § anseris, & reponantur: & quoties indigetur eo, liquefiat in oleo aromatico, & administretur: & confert iterum caluitiei incipienti. Et iterum sumatur lib. i. s. uini stiptici, & laudani. ʒ. i. corticum pini adustorum. ʒ. ii. capilli uener. combusti. ʒ. iii. adipis ursi lib. i. succi solatri. ʒ. iiii. s. decoquatur laudanum in uino cocto, donec inspissetur, & proiiciantur super ipsum medicinæ, & misceantur, & reponatur: & quando indigetur eo, sumatur ex ipso aliquid in oleo aromatizato. Et melius oleum est oleū nardinum, & liniatur: & quādoque linitur sine oleo. Et ex eis, quæ sunt leuia, est ut sumantur myrrha, & laudanum, & oleum myrtinum, & propriè qđ fit ex oleo de Keiri, & aqua myrti decoctæ, & uino stiptico, & misceatur secundum quòd exigit illud, quod est præsens, & liniatur cum eo. Aut sumātur folia florum papau. ruffi cum oleo myrtino, & inungatur caput, & dimittatur in nocte, deinde balneetur: ipsum enim conseruat, & denigrat. Aut sumantur laudanum, & capillus ueneris, & cinis corticum pini, & adeps ursi, & uini pontici quantum sufficit commistio ei, cum oleo masticino, aut myrtino. Aut sumantur capilli ueneris, & laudani æqualiter, & olei myrtini [y] † § omnium an. aure. i. § rutæ montanæ aure. ij. terantur cum uino stiptico, & misceantur cum adipe ursi, & administrentur. Medicamē cōseruans pilos superciliorum. Recipe rosarum papaue. ruffi [z] § partes. iiii. fumiterræ § cum radicibus suis, & extremitatum fici omnium an. partē. i. laudani partes. iii. capilli ueneris partes. ii. conterantur & administrentur cum [a] † § § oleo masticino. [b] § Simile ei § iterum, radicum uitis albę, aut radicum [c] § alascas, § & cineris arboris pini recentis. omniū an. pars. i. † nitri partes. ii. misceantur cum oleo myrtino aromatico: hic ergo est sermo plurimus. At uerò si fuerit causa siccitas cōplexionalis, & paucitas sanguinis, delitiis foueatur corpus, & cibetur eis quæ sunt boni nutrimenti, & pinguia, ex ipsis in quibus est declinatio ad caliditatem subtilem: & dimittat omne salsum, & acetosum, & ponticum. Et deuitet coitum. Et de uino deuitet illud quod est antiquum. Et assiduet balneationem cum aquis dulcibus. Et non approximetur corpori nitrum, nec usnem neque sapo: imò quod sit sicut farina fabarum, 'aut grana melonis, aut [d] § creta, § & psyllium, & similia. Et si fuerit propterea quòd pori constricti sunt ualde, indigetur eis quæ resoluunt, & rarificant: & diligitur ut ponantur in cibo ea quæ aperiunt, sicut sinapis, & allia, & porri: & liniatur cutis iterum cū eis, quæ sunt sicut gumma rutæ syluestris, & sinapis, & calamenthū, & ruta, & cepe: & administrentur in balneo aquę resoluentes: & abluatur caput cum † nitro, & spuma maris. Et oportet ut abstineat patiens illud ab oleis. Et ad illud quod est propter raritatem, conferūt medicinæ prædictę, plurimum declinationis quarum est ad stipticitatē: & epithemata, & olea stiptica: & introitus balnei, & administratio [e] † § § tepidæ, deinde [f] § consecutio cum farina § subito.

[p] B. azadarueht
[q] †B. seu cinis
[r] B. hausegi. & sic ubique pro ranno hausegi
[s] B. dissolutis cum oleo oliuæ inungat caput
[t] B. iteretur
[u] †B. corticum nucis
[x] B. aut adipis
[y] B. quantum sufficit. Recipe thuris stercoris vrsi stercoris ericij marini oīum an. ʒ. v.
[z] B. Alia litera sisimbrij partes iiij. virgæ pastoris Alia litera partes iiij. pastus columborum
[a] †B. oleo myrtino aromatizato aut
[b] B. quantum ipsum
[c] B. alseras
†baurach
[d] B. lutum
†baurach
[e] †B. aquæ
[f] B. consequenter administretur frigida aqua

De pluribus embrochis capillorum. Cap. 3.

PLures embrochæ capillorum sunt in quarū substantia est uiscositas, ex qua possibile est ut capilli assumant: & sunt sicut folia sisami, & folia cucurbitæ, & olea in quibus sunt caliditas & stipticitas, sicut oleum de lilio mistum cum cera, aut sicut est oleum de alcāna, & oleum myrtinum propriè. Et cadit in illis ablutio capitis cum infusione colloquint. Et ex eis, quæ conferunt in hoc, est ut sumatur laudanum, & dissoluatur quod de eo bonum est in testeo uase lutato super prunas subtiles, liquefactione facta in oleo oliuæ, & puluerizetur super ipsum aliquid de nucleis [a] § oliuarum § combustis, & commisceantur

[a] B. dactylorū

omnia super prunas commistione subtili, & administretur. Et folijs quidẽ alzerideraet, & aquæ foliorum eius inest proprietas bona in hoc, & [b] § corpori § seminis lini administrato cum oleo sisamino. Compositum. sumantur folia alzeride raet, & capillus ueneris recens romanus: & myrrha, & emblici: & [c] § commouendo tegatur § cum eis caput in quibusdam ablutionibus cognitis. Et iterum sinapis: & ponatur in decoctione siclæ: & abluatur cum ea caput, & inungatur post ipsam cum oleo myrtino, aut cum oleo de emblicis. Compositum bonum. Recipe fellis taurini, & fellis ursi, & myrobalanorum emblicorum, Kebulorum, & belliricorum, & [d] § sede guaram § & gallarum integrarum, omnium an. partem. i. terãtur, & nutriãtur cum succo solatri. vii. diebus, deinde exsiccentur, & administrentur ex eis epithemata cum aliqua decoctione post ablutionẽ capitis & barbæ cum aqua, & melle, & [e] § nitro § contrito. Et iterum hordei contriti. ℥. xxx. emblicorum. ℥. v. decoquantur cum aqua decoctione uehementi, donec aqua sumat uirtutem amborum, & decoquantur in illa aqua existente in ipsa olei uiol. quantum est medietas aquę, & laudani pondus. ℥. iii. foliorum sisami, & foliorum altheæ, & foliorum cucur. humidorum, aut siccorum omnium an. pondus. ℥. x. non cessetur decoqui aqua donec consumatur, & remanet oleum. Descriptio alia, & refertur ad Alkindum: sciréblegi. ℥. x. decoquantur cum duabus lib. aquæ, usquequo redeat ad quartam, & fundatur super eã quantum ipsa est olei de ben, & aliquid hordei excorticati, aliquid laudani, & decoquatur usq; quo redeat ad tertiam.

b B. adusto seu cineri

c B. inungatur

d B. saderuan

e B. uitro

De facientibus nasci pilos fortibus. Cap. 4.

ET in ipsis est [a] § cura caluitiei, cuius ratio est possibilis, & casus § superciliorum, & similium: & omnes medicinæ quas dicemus in capitulo alopeciæ: & omnis modus regiminis ex fricatione capitis, & rubificatione eius, & administratione adipum super ipsum, deinde administratione medicinarum fortis attractionis, & resolutionis, cum proprietate quã habent in alopecia, sunt iuuatiuæ in caluitio, & faciendo nasci pilos in depilato, & in superciliis, & barba. Et corticibus radicis [b] § salicis § cum oleo est confortatio, & conseruatio mirabilis cum denigratione. Medicinæ autem, de quibus est nostra intentio, ut hic narremus eas, quamuis iterum sint iuuatiuæ in alopecia, postquam fecerimus illud quod diximus, in fine capituli conseruationis capillorum, sunt ista: sumantur cantharides recẽtes, ablatis pedibus & capitibus, exsiccatæ in umbra, & terantur in oleo uiol. aut decoquantur in eo, aut in oleo oliuæ donec ingrossetur, & lini cum eo, ubi uolueris: uesicabit enim, deinde nascentur pili. Et similiter mel anacardi, quando ponitur super locum, cuius pili depilati sunt, aut teratur cõdisi in oleo ouorum, & liniatur cum eo homo [c] † § §ubi uoluerit multoties: faciet enim nasci pilos. Aut sumatur ungula asini adusta, & cornua combusta, & liniantur cum [d] § oleo sisamino: § est enim forte. Oua autem formicarum cum oleo de ben sunt conuenientia in faciẽtibus nasci: & apud communitatem hominum, sunt ex eis quæ prohibent ortum. Et ex eis quæ sunt experta, est lacerta, quæ est in domibus, quæ interficiatur, & exsiccetur, & teratur, & liniatur cum oleo. Et iterum tritura [e] § nitri Pharaonis cum sambaco. Et ex eis quæ sunt leuiora illo, est ut fiat manica, & tabula de plumbo, & ponatur inter ea ambo aliquod oleis ad capillos, aut adeps ex eis, quæ sciuntur & terantur, donec resoluatur ad ipsum uirtus plumbi, & liniatur cum eo, & emplastretur locus cum folijs fici bene decoctis, & usque ad uirtutem quandam. Et iterum sumatur medulla. xx. auellanarum, & assetur donec teratur, & aggregetur cum oleo raphani, aut sumatur herbę nominatæ [f] § harcus, § & priapi asini, & splenis eius assatorum, omnium an. lib. s. & laudani. xx. pondera: misceantur omnia post solutionem laudani in uino, & administrentur. Et ex eis quæ dixit Philagrius, est, ut sumantur adipis tauri saliti. ℥. 96. alusnem, & gummæ rutæ agrestis amborum an. ℥. 28. myrrhæ. ℥. 8. laudani tantundem, capilli uen. ℥. xlviij. [g] † § §splenis asini. ℥. xcvi. assetur splen asini [h] † § §& teratur, & aggregetur totũ cum uino nigro, & radatur caput, & liniatur cum eo, & dimittatur quinque diebus, deinde abluatur, & dimittatur quiescere duobus diebus, deinde iteretur: quòd si exulcerauerit, curetur locus cum adipe anseris. Et iterum ad depilatos. sumantur sex uentres leporum, & exsiccentur optimè, & adurantur in uase lutato, & proijciatur super eos de folijs ramni, & de folijs, myrti tantundẽ, & de capillo uen. ℥. viij. & adurantur uice alia in uase uitri, deinde teratur: & misceatur cũ tribus lib. adipis ursi, & quantum ipsum olei de raphano, & reponatur, & administretur quum necessarium fuerit in oleo aliquo aromatico: & baccæ lauri, & oleum de pipere, & oleum de kerua: & similiter illud quod adiuuat in faciendo nasci. Et iterum cinis abrotani quãdo miscetur cum oleo antiquo, facit nasci barbam tardæ nascentiæ. & [i] § cinis lilij cum aqua, & propriè in superciliis. § Et iterum ad supercilia comburantur duæ nuces, usquequo terantur tantum, & adiungatur eis ambabus aure. j. de nucleis dactylorum [k] † § § similiter absque perscrutatione ultima. &. xv. grana piperis, & bulliat cum oleo ros. Et iterum cinis abrotani, & auellanæ adustæ, & laudanum, & cantharides, & condisi bulliant in oleo de ben in cochleario [l] † § §donec denigrentur, & misceatur cum tanto galiæ, quantum ipsum est, & fricetur locus, & liniatur cum eo. Et iterum capillus uen. & grana myrti, & semen apij, adurantur parum, donec denigrentur, & aggregentur cum adipe ursi, & oleo raphani. Medicamen faciens nasci pilos in superciliis. Recipe thuris aure. iiii. stercoris crocodilli, stercori eritii marini, & rutæ montanę, omnium an. aure. i. terantur cũ uino stiptico, & misceantur cum adipe ursi, & ad ministrentur. Aliud ad depilationem antiquam, difficilem ex alopecia, & aliis. Recipe sceba partẽ i. spumæ maris partes. viii. euphorbii, & baccarũ lauri, amborum an. partes. iii. picis humidæ partes. ii. liquefiat pix cum oleo de lilio, & liquefiat in ea euphorbium, deinde admisceantur cum eo reliquæ medicinæ. [m] † § §. Simile ei: radicũ arundinis adustæ partes. vii. cineris ranarum partes. v.

a B. curatio illa quæ est curatio possibilis in cura caluitiei & casu

b B. algarab

c †B. in loco

d B. Alia litera cum aceto

e B. uitri

f B. charchus

g †B. priapi asini

h †B. priapi eius

i B. & emulsio nigellæ cum aqua & propriè ad supercilia

k †B. adusti

l †B. ferreo

m †B. Aliud

n B. alſeras

tes. v. ſeminis erucæ partes. iiii. radicis n ‡ aliſtas ‡ partes. iii. terantur cum oleo laurino, & adminiſtretur.

De Alopecia & tyria. *Cap.* 5.

IAm ſciuiſti, quòd cauſa in generando alopeciam eſt materia mala, manens in cute, in originibus radicum pilorum; quare corrumpit radices originum pilorum, corrodens eas, prohibens nutrimentum bonum eis, & nominatur alopecia, propterea quia ipſa accidit uulpibus. Et differentia quidem inter ipſam, & thyriam eſt, ꝙ in tyria non tantum cadunt pili, imò excoriatur cum ea cutis tenuis, ſicut accidit ſerpenti. Et fortaſſe accidit in ea figuratio proueniens, ſicut figura ſerpentis. Et materia quidem quæ facit accidere, & incurrere alopeciã & tyriam quandoq; eſt cholerica: & quandoque eſt melancholica: & quãdoque eſt phlegmatica, & quandoque eſt ex ſanguine corrupto. Et ſignificatur ſuper totum illud per illud, quod apparet quum fit abraſio, ex colore cutis: & propriè quum fricatur illud fricatione aliqua. Et quandoque ſignificatur illud ex regimine præcedente, & ex accidentibus quæ aſſociantur ei. Et ex eis quæ ſignificant illud, eſt humor dominans de illis quos ſciuiſti. Et quandoque ſignificatur uelocitas ſanationis eius, & tarditas ex eo quod uidetur de uelocitate rubificationis eius, per fricationem a † ‡ ‡ propter uelocitatẽ attractionis ſanguinis boni ad ipſam, aut tarditatem eius, quamuis fricatio plurima exulceret; quare prohibet originem pilorum.

a † B. & abraſionem

De cura. *Cap.* 6.

NOn eſt dubium, quin rectificatio regiminis in ea ſit euacuatio illius humoris, faciẽtis in primis, & intromiſsio ciborum chymi ualde boni ad corpus, de illis quos ſciuiſti. et uini temperati, commiſti, decliuis ad impreſsionem dulcedinis parum, cum tenuitate, & claritate: nam hoc nutribilius eſt. Et balneum confert ei ante omnem fricationem, & poſt ipſum. Et incipiat prima res cum euacuatione corporis in primis ab humore faciente cum medicinis educentibus ipſum, aut cum phlebotomia, ſi materia exigerit illud: deinde cum euacuatione capitis ab eo cum quo ſciuiſti de caputpurgijs, & odoramẽtis, & gargariſmis, ex eis quæ dicta, ſunt in cap. mundificationis capitis, ſecundum unamquanq; ſuperfluitatem; deinde permutandum eſt ſuper cutem, & mũdificationem eius ab eo, quod in ea manſiuum eſt: & extractionem eius ab ea, & reſolutionem ipſius. Et feſtinandum eſt in hoc, ut nõ recipiat cutis qualitatem manſiuam malam. Et non eſt ambiguum in hoc, quin oporteat ut medicinæ euacuantes ex locis materiam malignam, ſint inciſiuæ, & reſolutiuæ reſolutione non conſequente exſiccationem, propter uehementiam calefactionis: quare adipiſcatur cutis a ‡ calefactionẽ, quæ in futuro fit ‡ cauſa caſus pilorum, quamuis in b ‡ præſenti forſitan ‡ deſtruat alopeciam. Quòd ſi fuerit calida fortis, ſicut c ‡ gũma rutæ agreſtis ‡ quæ eſt radix in cap. d † ‡ ‡ frangatur caliditas eius cum oleis temperatis, uincentibus ſuper eam, & cum aquis e ‡ quibus ſubtiliatur. ‡ Et de ea quidem melior eſt recens: & illa

a B. Alia litera exſiccatione q̃ eſt in hora ſeu ſtatim eſt
b B. principio ægritudinis
c B. taſſia
d † B. & aqua nõ ẽ excuſatio
e B. conuenientibus in ea

ſuper quam præterierunt anni tres, eſt debilis. Et de iudicio fortis eſt, ut minoretur ipſius quantitas, & f ‡ frangatur eius complexio: ‡ & feſtinè accipiatur ab eo quod cum ipſa linitur. Et de iudicio debilis eſt. ut fiat è contrario. & oportet, ut ſit ſubtilis; & ſi non penetrabit uirtus eius in profundum cutis. Et oportet ut ſit in illis medicinis confortatio, & prohibitio, ut non recipiat caput materiam malignam. Et non oportet ut aſſocietur illi uirtuti ſtipticitas plurima, prohibens materiam peruenire ad locum, deinde penetrare in poros eius. Quum ergo corpus mundificatum eſt ab illo, oportet tunc ut in eis ſit uirtus attrahens ſanguinem eius bonum, & uaporem g ‡ eius temperatum ‡ poſtquam ipſa reſoluerit corruptũ, qui eſt in cute: ut aggreget reſolutionem corrupti h ‡ propinqui ‡ & attractionem boni longinqui: & illud poſt mundificationem. Et quum tu adminiſtras has medicinas, oportet ut tu conſideres impreſsionem earũ: & incipias in eis à debilibus in complexione & minoratione. & conſidera in eo quod eſt ex eis. quòd ſi inuenis ægrum tolerãtem, & impreſsionem incolumẽ, adde in uirtute. & ſi non tolerat, & magnificatur impreſsio, minue quantitatem, & commiſtionem: & ſtude ita ne perducat ad exulcerationem, & apoſtemationem, & propriè in corporibus leuis complexionis, aut ætatis, aut temporis. Et ſi perduxerit ad apoſtemationem, & exulcerationem, ſuccurre illi cum adipibus, & lini eos deſuper ſicut eſt adeps anatis, & gallinæ: & ſicut ceratum leue. quum ergo ſedatur, reitera cum quantitate quam tolerat. Quumque magnificatur res parum, non ceſſes facere illud, donec reſoluatur corruptum, & attrahatur bonum. Et ſignum quidem impreſsionis medicinæ in ea eſt, ut rubeat cutis cum fricationibus i † ‡ ‡ minoris numeri, quàm fricationes, quibus rubeat ante adminiſtrationem medicinæ: ſi autem diſpoſitio non alteratur, tunc ſcias quòd indiget medicina fortiore: & quando non rubet, frica cum panno uehementius quàm ſit illud, donec timeatur excoriatio; deinde frica cum eis quæ ſunt ſicut cepe. Quòd ſi non rubet, non erit excuſatio quin ſcalpelletur locus, & liniatur cum eis, quæ ſunt ſicut allia. Et de eis quibus indigetur in mundificanda cute à materia alopeciæ malæ, ſunt ſanguiſugæ, & uentoſatio, & pungere cum acubus pluribus. Et iterum ueſicatio cum medicinis acutis, quas dicam: & mundificatio eius quod ueſicatum eſt, & ſanatio eius ut egrediantur pili ab ea. Et de eis quæ adiuuant in reſoluendo materiam, eſt cooperire caput pileo de pellibus ſemper nocte, & die: ipſe enim reſoluit, & facit ſudare. Et oportet ut radatur omnibus duobus diebus, aut tribus cum nouacula: & quoties naſcuntur, radatur caput. Et oportet ante adminiſtrationem epithematum, ut radatur caput, & fricetur cum panno aſpero, aut ſicut cum cepe, aut corticibus raphani, donec rubeat, & fiat ſuſceptibile uirtutis medicinę k ‡ apertis poris. ‡ & quandoque excuſat balneũ l ‡ ab hoc. ‡ quòd ſi non raditur, ſubtilietur medicina perueniens ad illud. De euacuantibus autem euacuetur cholerica cum decoctione myrobalanorum, & & cum uirtute ellebori, & epithymo, & pilulis cochijs, & cum hiera picra: & iterum hiera diacoloquinthidos

f B. Alia litera augumentetur eius miſtio
g B. Alia lſa dulcẽ ex corpore
h B. Alia litera extranei
i † B. lenib9 &
k B. aperientis poros
l B. à fricatiõe

quinthidos est bona, ꝓpriè phlegmaticæ. Si autẽ fuerit illic melancholia, misceatur cum ea aliquid de elleboro nigro. Et si fuerit illic cholera, misceatur cum ea scammonea. & hiera Rufi, & logodió bonæ sunt, propriè melancholicæ. Et multoties quidem sanatur euacuatione una. Et species quidem horum euacuantium sunt de eis, quorum scientiam collegisti in eis quæ sunt præterita. Et si uolueris leuius illo, da ci in potu de hiera amara composita cũ pulpa coloquinthidæ, & turbit in mense tres potiones, aut quatuor. Et quando non ualet euacuatio una, itera post quietes in eo quod est inter illud. Et quum uideris cutem capitis rubere, aut uenas eius rubedine repletionali, phlebotoma post phlebotomiam uniuersalẽ si exigit illud consilium, uenas capitis, & uenas frontis, & temporum. Si autem non[m] ⸗uolueris⸗ illud, tunc non facias aliquid de hoc. sanguis enim est quo indigetur illud. Gargarismata autem, & caputpurgia, & similia iam sciuisti in cap. curationum capitis. Medicinarum uerò superponendarum fortiorum est euphorbium, super quod non transierunt ultra tres anni, præparatum secundũ quòd dedimus de regimine in canone. Et post ipsum est gumma rutæ syluestris, quoniam ipsa est mirabilis ualde. Deinde nasturtium, & sinapis, & cinis cantharidarum confectus cum pice humida aut staphysagria confecta cum oleo laurino, aut lac tithymali cũ quo uesicet: & aperiatur, ut curat quod sub ea est. Et quũ cadit cortex, oriuntur pili sub eo: &[n] ⸗alzegi⸗ ponitur super membrum tempore paruo: & indigetur ea in alopecia quæ est fortis. Et post illud sulfur, & duo ellebori, & semen erucæ, & spumæ † nitri, & duæ species spumæ maris, & cortices arundinum, & radices earũ adustæ, & stercus muris, & stercus ouium adustũ inunctum, & piper longum, & sinapis, aut auellanæ combustæ, & folia fici, & condisi & [o] ⸗uenæ chelidoniæ⸗ & alkitran: & quandoque confert in ea fel taurinum. deinde quod est sicut amigdalæ amaræ, adustæ cum cortice suo, & sicut thus tritum aliquot diebus in aceto bono. Et xilocaractæ nabathi sunt ex medicinis huius ægritudinis. Et de istis oleis administratis in ea, meliora sunt oleum laurinum, & oleum de Kerua. Et de medicinis, quæ sunt[p] ⸗cereæ⸗ melior est alkitran, deinde pix: de adipibus melior est adeps ursi: & propriè qui antiquatur[q]. †⸗

⸗Linimentum forte: euphorbij, gummæ rutæ agrestis, olei laurini, omnium an. aur. ij. sulfuris uiui, & ellebori de quocunque amborum fuerint nigro, aut albo, omnium an aure. j. fiat cera tum cum cera, quantum sufficit. Et iterum † nitri Aphricani partes. ij. salis ammoniaci pars. j. adurantur ambo, & terantur in aceto forti, & liniantur cum eo loca, post fricationẽ faciẽdo epithema leue: & iterum post tres horas, medicamine iam exsiccato in die[r] †⸗ ⸗tribus diebus. Si autem uesicauerit, fac illud quod scis. Et iterum cantharides, & sinapis decoquantur in oleo, donec fiant sicut algalia: deinde uesicetur cũ eo locus fortis, & frangatur uirtus eius cum commistione[s] †⸗ ⸗debili. Et de illis quæ sunt leuiora hoc, & sunt mirabilis iuuamenti, est ut sumatur acetum forte cum tanto oleo ros. bono quantum ipsum est, &[t] ⸗cum galange: ⸗deinde fricetur locus cum pãno aspero, & liniatur ex eo. Et iterum inũctio cum algalia, in qua est aliquid de gumma rutæ agrestis. Et scias, quòd infantibus sufficit abstinentia, & puberes tolerant. ʒ. s. de pilulis cochijs. & habentes annos. x. tertiam. ʒ. unius.

m B. videris
n B. alchibichẽgi
† baurach
o B. radices almemiran
p B. cerebrales
q † B. Linimentum forte liniatur cum sinapi & alkitran.
† baurach
r † B. assiduẽ
s † B. Alia litera in
t B. conquassẽt seu simul ꝑmisceãt agitando

De eis, quæ abradunt pilos. Cap. 7.

SVmantur calcis partes. ij. & arsenici partes. ij. & liniatur cum eis ambobus cum pauco aloe posito in eis: abradet enim statim. Et si ponantur calcis partes plures, & arsenici pauciores, erit magis æquale: & si addatur calx, erit tardioris operationis: ueruntamen operabitur. Et quandoque sumuntur calcis, & arsenici partes. ij. & pars. j.[a] ⸗&⸗ decoquuntur in aqua tandiu donec depilet pennam. Quòd si iteretur operatio in illa aqua, erit melior. Et quæ præparatur cum sole, est melior. Et sumatur aqua illa, & decoquatur in ea oleum minus ea [b] ⸗secundum plurimum⸗ donec recipiat uirtutem eius, & linitur cum ea. Et quandoque dimittitur aqua illa coagulari in salem, & administratur sal ille in aqua. Et calx cõcularum efficit operationem calcis cum arsenico: & est subtilior. Et si sumatur loco calcis aqua calcis, in qua calx iteratur, ponendo sub sole, aut decoquendo, & ponatur in aqua arsenicum tritum, erit bonum. Et quandoque administrantur etiam sanguisugæ uirides, quæ sunt sub urceis. Quòd si uolueris, ut sit illud quod nascitur, subtile, proijciatur in psilotro, cinis uitis, aut † nitrũ: & multiplicetur eius ⸗[c] commotio: ⸗ deinde abluatur cum farina hordei, & fabarum, & semine melonũ. Et quandoque componuntur calx, & arsenicum cum eis quæ sunt sicut aqua alkisch, & aqua rizi. Et quandoque ponuntur in ea myrrha & mastix: & quandoque iuuatur cum spuma maris.

a B. Alia litera aut
b B. in plurimo aquæ
† baurach
c B. fricatio vel inunctio

De[a] ⸗cura eius, quem combußit psilotrum.⸗ Cap. 8.

OPortet ut minoretur eius [b] ⸗motio⸗ & festinetur ipsius ablutio cum oleo rosaceo iam super eam præmisso: quumque abluitur cum aqua calida, sedeat post illud in aqua frigida: illud enim est curatio bona: deinde liniantur desuper lentes excorticatę, tritæ cum aqua rosacea, & sandalis. & propriè si adurit. Quòd si fortem fecerit adustionem, tunc necessarium est adhibere quod sit sicut unguentum cerusæ, & sicut epithema cum lithargyrio nutrito cum albumine oui, & oleo ros. & camphora.

a B. his quæ ꝓhibent adustionem psilotri
b B. Alia litera fricatio

De eis quæ prohibent odorem psilotri. Cap. 9.

LIniatur post ipsum cum creta nutrita cum aromaticis, aut creta cum aceto, & cum aqua ros. Et foliis persici inest proprietas in hoc mirabilis, & foliis uitis, & foliis alsehesabram tritis, & alcannæ, & fæcis croci hortulani, & rosis & cyperis, & galiæ, & squinantho, & similibus singularibus, & compositis.

De illis, quæ prohibent ortum pilorum. Cap. 10.

PRohibent ipsum stupefacientia, infrigidantia, sicut ut incipiatur, & depiletur, deinde liniatur cum hyusquiamo albo, & opio, & aceto, & aqua hyusquiami nigri cum eis, & sola. & si fuerint decocta in aceto, erit melius. Et corpus

pus ranæ lacunalis exsiccatum est ex prohibentibus, quum teritur, & miscetur cum mucillagine psyllij, aut succo hyusquiami albi, aut aceto, iteretur illud. Et dicitur, quòd si liniatur cum oleo, in quo dissoluta est lacerta, coquendo, est ex eis quæ prohibent ortum eorum: & similiter cum oleo, in quo decoquitur ericius. Et fortasse dicitur contrarium illius. Et de eis, quæ dicuntur, est ut sumantur chimolea, & cerusa plumbi æqualiter, & aluminis medietas partis, & terantur cum aqua hyusquiami albi humidi. Et existimauerunt quidam, quòd sanguis ranarum lacunalium, & sanguis testudinis fluuialis prohibent illud. dixerunt, & similiter sanguis uespertilionum, & cerebella eorum [a] † § § & composuerunt medicamen de istis. Dixerunt. sumantur ranæ de lacu arundinum, & exsiccentur, & sumatur de carne earum sicca, & sanguinis testudinis fluuialis exsiccati, & [b] § rosarum rubea rum§ & lithargyrij, & ostracorum, margaritarū, adustarum, partes æquales; conficiatur cum aqua, & administretur super depilationem pilorū in pectine, & in ascellis. Et semen urticæ cum oleo est ex eis, quæ depilant pilos cum fortitudine.

a †B. & hepata ipsorum

b B. Alia litera baurach rubei

Incrispantia. *Cap.* 11.

SVnt sicut farina fœnugræci, & oleum eius & [a] § alsidre§ album, & myrrha, & gallæ, & calx & lithargyrium misceantur: & sit sufficientia in quibusdam eorum. & [b] § commoueatur§ cum eis caput tāgendo, & quādoque ponūtur in eis semē hyusquiami albi, & oleum eius, & quandoque administratur hyusquiamum album sicut est solum. & calx est ex eis quæ [c] § faciunt planos § & adurit parum, quum soluitur in hac summa: propriè quando æquantur cum ea duæ tertiæ ipsius de [d] § sidre, § quæ ambo sint confecta cum aqua frigida: & similiter spuma salis amari incrispat eos uehementer. Incrispatiuum bonum. Recipe gallarum, & alcarmezegi, & limaturæ acuum, & foliorum cupressi, & granorum eius, & granorum cydoniorum, & lithargyrij, & dragacanthi, & boli [e] § & alcauizi: § & embli corum omnium an. partem j. calcis, quæ non est extincta partem mediam, conficiatur cum aqua siclæ, & administretur: est enim bonum crispans denigrans.

a B. alseder

b B. inuugatur

c B. Alia litera incrispant

d B. alseder

e B. alchuzi

De eis quæ planos faciunt capillos. *Cap.* 12.

CVra eius est cura scissionis capillorum prę dicta: & omnio est administratio oleorum mollificantium, & mucillaginum humectantium.

De scissione capillorum. *Cap.* 13.

CAusa eius est siccitas, & cibus siccus: & ꝓhibent ipsam olea lenitiua æqualia, & mucillagines uiscosæ, sicut mucillago altheæ, & mucillago psyllij, & mucillago foliorū salicis, & omnia in quibus est humectatio.

De illis, quæ subtiliant capillos. *Cap.* 14.

BAVRACH quando ponitur in medicinis capillorum, subtiliat eos.

Sermo de [a] § *adolescentia* § *& canitie.* *Cap.* 15.

IAm locuti fuimus in alio loco ab isto de [b] § canitie adolescentium. Et canities quam hic dicemus, § est, quòd dum sanguis permanet pinguis, spissus, calidus, uiscosus, capilli sunt nigri: quum uerò ad aquositatem tendere incipit, declinant capilli ad canitiem.

a B. dispositione in qua fiunt capilli nigri

a B. causa quare in dispositione fiunt capilli nigri, & de causa canitiei & qđ dicimus nunc

De eis, quæ canitiem tardant. *Cap.* 16.

DE rebus canitiem tardantibus, est regimē rerum primarum. Et de eis est regimen eius, quod peruenit ad capillos ipsos. Primæ autem sunt euacuatio humoris phlegmatici omni hora: & propriè cum uomitu super cibum, & per clysteria iterum, & requiescere, & iterare: deinde administrentur confectiones & medicinæ facientes [a] † § § adolescentiā, quas dicemus cum administratione ciborum boni chymi cum æqualitate, ex genere eorum ex quibus generatur sanguis laudabilis, spissus: sicut sunt frixa ea quæ in patellis præparantur: & ea quæ cooperta coquuntur sine aqua: & assata absque iure, & [b] † § nuce § in iure: & studeat ita ut sint cum quantitate digestionis, quoniam est radix: nam, quum digestio corrumpitur, corrumpitur sanguis. Et oportet, quum complexio fuerit humida ualde, ut administrentur semina calida sicut sinapis, & piper, & species condientes, & cauguamich, & almuri: & propriè in ieiunio: & sicla cum sinapi. Et fit [c] § sufficientia in potando uinum parum. Et deuitet fructus, & olera humectantia, & genera lactis, & pisces, & triticum coctum cum aqua ut puls, & [d] § pultes§ & potum aquæ plurimæ, & phlebotomiā plurimam, & euulsionē capillorum, & ebrietatem superfluam, & coitum plurimum: & tangere cū eis quæ sunt sicut camphora, & aqua ros. & oleum sambacinum, & aqua sambaci, capillos: & deuitet multitudinem usus aquæ dulcis. [e] † § § Quòd si fecerit, exsicca illud: & exsicca cum uelocitate, licèt ablutio capillorum conseruet eorum uirtutem. Quòd si balneetur, utatur eis q̄ sunt sicut pulpa coloquinthidæ, & nigella, & † nitrū, & fel tauri abluendo. Confectiones uerò & species, quæ abscindunt materiam phlegmatis, & tardāt canitiem, sunt sicut masticatio myrobalanorum Kebulorum, de quibus omni die [f] § cum numero superueniente sibi, sumatur, & § masticetur, & deglutiatur: hoc enim fortasse conseruabit adolescentiā usque ad finem uitę. Et similiter tripheræ factæ ex myrobal. minor, & maior, & confectio de scoria ferri. Et melior ex ea est si fuerit in ea aurum. & ex hac, Recipe myrobal. nigrorum, & emblicorum amborum an. partem. i. mellis anacardorum extracti ab eis medietatem octauæ partis. j. misceatur cum butyro cocto, & conficiatur cum melle, & administretur: & hoc est forte bonum. Et oportet ut administretur paulatim in tanta qnantitate, quę non efficiat impressionem malam. Et [g] † § § mithridatum est forte: & theriaca est fortis: & carnes uiperæ sunt conseruantes adolescentiam, & uirtutem quum assiduatur earum comestio.

a †B. vel conseruantes

b † B. nuce panis

c B. contentus potare parum vini

d B. iuscula ex farina & aqua decocta

e †B. Alia litera balneando

†baurach

f B. vnum numero qui

g †B. anacardina est fortis &

Modus

Modus confectionis temperatæ, bonæ.

MYrobalani nigri,& durungi,& piper longum,& emblici, & quandoque eſt loco piperis longi ſcoria ferri, & zuccarum, fiat ex eis triphera. Et de bonis expertis,eſt ut ſumantur zingiber,& myrobal. Kebulorum,& macropiperis partes æquales, & adminiſtretur. Et iterum ut ſumatur myrobal. Kebulorum pōdus. ℥.xx.ſcoriȩ ferri pondus. ℥.iiii.agarici. ℥.v.& zingiberis,& macropiperis,& gariofillorum omniũ an. ℥.iij.& conficiãtur cum melle. Et oportet ut ſumat iſta facientia adoleſcentiam anno integro amator adoleſcentiæ,ex huiuſmodi confectionibus,ſuper quas expectet uſque ad meridiem, deinde comedat cibum.

Linimenta prohibentia à canitie. *Cap.* 17.

OMnia olea calida, confortantia, & omnia currentia quæ ſunt ſimilia in natura, ſunt conſeruantia complexionem capillorũ, ſuper calorem innatum,& non [a] ⸗rugatur⸗quod penetrat in eis de nutrimento: iſta ſunt ſicut alkitran: & quῃ eo linitur,dimittatur quatuor horis:deinde ingrediatur balneum. Et dixit iterum curationem habentis caput[b]⸗ calidæ⸗ complexionis. Et ſimiliter iterum pix humida, currens ſubtilis. Et ſimiliter oleum de coſto, quoniam eſt forte ualde,& oleum de ben, & oleum de nigella eſt forte ualde fortius omni re:& oleum factum cum pulpa coloquin. & oleum de ſinapi. Et bonum forte eſt ut ſumatur de oleo ſinapis,& de nigella,& ut coquatur in eo nigella,deinde coquatur in ipſo coloquin. poſt ipſam, aut cum ea. Et oleum expreſſum ex oliuis ſylueſtribus, quando aſsiduatur inunctio cum eo omni die, prohibet canitiem. Oleum bonum. olei omphacini [c] ⸗ acſat ⸗ tres,ſpicæ. ℥.i.s.blattæ bizantiæ, floris ſquinanthi amborum an. ℥.s.decoquantur medicinȩ aut in oleo, donec remaneat tertia eius, aut in aqua,donec ſuſcipiat uirtutem earum uehementer;deinde decoquatur oleũ iterum in illa aqua, donec conſumatur aqua. Et rectius quidem eſt tunc,ut minoretur quantitas olei, ſufficiat *k*iſt. j. &.s.deinde ſumatur. ℥. j.acaciæ, & diſſoluatur cum uino,& teratur optimè, & miſceatur cũ eo acacia,& adminiſtretur. Oleum bonum [d] † ⸗ ⸗ oleum de granis cotti, & olei myrtini, & olei de emblicis partes æquales:& menſuretur de ſumma eorum lib.i. ſumantur cyperi & caſsiæ [e] † ⸗ ⸗ & ſpicæ, & nigellæ, & gariofillorum, & pulpæ coloquin. & coſti,& xiloaloes crudi,& florum ſquinanthi, & calami aromatici,omnium partes æquales: & ſumatur earum pondus. ℥.c. & decoquatur in ſucco coloquin. ſi inuenitur, aut in ſucco corticum nucis,cuius quantitas ſit lib.iiij.quumque mediatur aqua,ponatur ſuper eã oleum, & inceſſanter decoquatur,donec remaneat oleum,& conſumatur aqua,& coletur,& adminiſtretur.

a B. putrefit cum eis

b B. Alia litera frigidæ

c B.kiſt

d †B. Alia lr̃a omphacinum

e †B. ligneæ

Linimentum bonum adeo,quòd deſtruit recentē ex ea.

SVmantur acacia,& gallæ, & fœnugræcum, & ſemē melon. & coriandrum ſiccum,& ſpica,& laudanum, & ſuccus corticũ nucis exſiccatus,& ſuccus florũ papau. Ruffi exſiccatus, & rubigo ferri & calcucecaumenō,& a ⸗remeah⸗ & alumē nigrum,de quibus fiant trochiſci ſubtiles,& exſiccentur ei,& adminiſtrentur in menſe tribus uicibus liniendo cum aqua emblicorum, aut aqua myrti.

a B. vitriolum romanum

Linimentum bonum cum quo liniatur caput tangendo.

MYrobalanorum nigrorum,emblicorum, & gallarum omnium partes. x. laudani partes.xx.foliorum myrti, & granorum eius an. partes.xxx.ponantur in tribus lib.olei,& dimittantur in eo tribus diebus, deinde coquantur donec ingroſſentur, et fricentur cum eo capilli. Et de eis quæ experti ſunt illi, qui fuerũt ante nos,& experta ſunt in tempore noſtro, eſt potare draganthi rubei albalkac pondus. ℥.j. ipſum enim depilat canos,& facit naſci loco eorum capillos nigros: ueruntamen non tolerat illud niſi qui habet forte corpus,& humectatũ. Et oportet ut adminiſtretur poſt ipſum,quod mũdificet pulmonem,& humectet ipſum.

De rememoratione tincturarum. *Cap.* 18.

REperiuntur in libris olea, de quibus exiſtimatur quòd ſint tincturæ. Et experimentum [a] ⸗ facit eſſe neceſſarias uirtutes ſpecierum propriarum,quibus cum ſupereminet oleũ, reſoluit inter eas,& inter capillos:quare non penetrant in eis,et ⸗ operantur aliquid, niſi fuerit illic uirtus uehemens, aut proprietas maxima: et non ſperatur uirtus uehemens, niſi ex rebus fortis tincturæ, ſicut eſt ærugo ferri,et ſicut eſt ærugo plumbi, & ſicut cortices nucis:tunc enim forſitan iſtæ,et ſimiles eis, quũ uirtutes earum iterãtur in oleis, et uirtutes medicinarum penetrare facientium medicinæ interueniunt,ſicut aceti,et uini,operantur:nam ſi poſsibile eſt ut ſit aliquid, tunc eſt iſtud. Video et audio quoſdam teſtãtes ueritatem eius,quod dicitur:quòd una ex [b] ⸗ uenis⸗nucis quando inciditur in principio ueris,et ponitur ut bucella in uaſe uitri,in qua eſt oleum, et ſepeliuntur ſimul in terra, exſiccat illud quod eſt in uaſe: et exſiccando,et ſugendo:deinde remittit illud in autumno,et reddit plurimum eius ad uas,et eſt tinctura. Et plurimum quod accidit de hoc capitulo,et imprimit,nō fit illud ex eo niſi cum iteratione. Amplius ſpecies tincturæ,quibus tinguntur capilli,ſunt tres, denigrans, et faciens flauos,et dealbans: et nos incipiemus narrare numerum denigrantium bonorum.

a B. affirmat quando olea apponuntur ſup virtutes ſpecierũm ſeu medicaminum tingẽtium tũc inter ipſas & inter capillos cadit mediens prohibẽs quia in ipſos capillos non penetrant ille virtutes & non

b B. radicibus

Denigrantia. *Cap.* 19.

ALcanna quidem, et [a] ⸗ indicum ⸗ ſunt radix,ſuper quam aggregantur homines:et diuerſificantur amborum impreſsiones ſecundum diuerſitatem, et præparationem capillorum. Et [b] ⸗ homines ⸗ incipiunt cum alcanna, deinde cōſequenter adhibent indicum poſt ablutionem:et expectant ſuper unumquodque amborum mora,quæ quantitatem habet:et quãto plus expectant,eſt melius. Et de hominibus ſunt qui aggregant ea: Et de hominibus ſunt, qui ſunt cōtenti alcanna, et delectantur eius flauitate. Et de eis ſunt,qui ſunt contenti indico, et delectantur colore pauonis proueniente ex eo. Et indicum quidem Indum bonum eſt,uelocioris tincturæ: ſed eſt

a B.alusme. Et ſic vbique per indicũ in hoc cap. intelligat alusme

b B. plurimi hominum

ſed eſt uehementius faciens colorem pauonis, et
flauitatem. Et indicum carmenum eſt minus tin
gens, et tardius : uerùm eius tinctura eſt decliuis
ad nigredinem[c] § flauam, § et nõ eſt multitudo co
loris pauonis in ea. Et qui uult ut redeat tinctu
ra indici ad colorem capillorum, et deſtruatur
eius flauitas, [d] † † § admini
ſtret ſuper [e] † § § alcannam uice alia. Et ſi
fuerit eius adminiſtratio ante eam, tunc ipſa de-
ſtruet colorem pauonis, et reducet eum ad colo
rem[f] § flauitatis. Et melius quidem eſt, ut nõ pro
longetur eius mora, imò feſtinetur ad abluendũ
eam. ſ. alcannam. quæ fuit poſt tincturam primã.
Et de hominibus ſunt, qui coniungunt ea cum
aqua [g] § ſiclæ § et cum aqua granatorum, aut cum
aqua lactis acetoſi : aut componunt cum eis al-
maſal, et aqua corticum nucis : et totum illud eſt
iuuatiuum. Et de eis ſunt, qui coniungunt ea cũ
aqua in qua proijciuntur calx, et lithargyrium de
coquendo, aut ſub ſole dimittendo, donec deni-
gret lanam. Et hoc iterum bonum eſt, quando
ponitur in tinctura pondus. ʒ.i. gariofillorum, de
nigrat ualde : et prohibet malitiam eius à cere-
bro. Tinctura autẽ alia, quæ adminiſtratur mul-
toties, ueruntamen minus quàm adminiſtretur
prima, eſt, ut ſumantur gallæ et inungantur cum
oleo, et adurantur cum oleo. Et quod de hoc eſt
melius, eſt ut fiat in uaſe lutato : et finis aduſtio-
nis eſt quantitas qua denigrentur, et terantur :
et non perueniatur ad ultimum in ea. Et ſuma-
tur de eis pondus. drach. xx. et calcucecaume-
non. drach. x. et aluminis. drach.. ii. et ſalis gem-
mæ. ʒ.i. et fiat ex eis tinctura: denigrat enim ca-
pillos denigratione fixa. Et quandoque admini
ſtratur ſecundum hanc deſcriptionem. Sumatur
lib. gallarum, quæ cum oleo inungantur, et frigã
tur, donec ſcindantur, et ſumantur calcucecau-
meni, et aluminis, et draganthi omnium an. ʒ.xx.
& ſalis. ʒ.viii. terantur bene omnia, & conficiãtur
cum aqua calida, & tingatur cum eis, & dimitta-
tur tribus horis : & quandoque permiſcent cum
eis alcannam, & indicum. Et illud quod eſt famo
ſum poſt hoc, eſt illud quod fit ex calce, & lithar
gyrio, & creta quę comeditur, aut alcanzi, aut cre
ta chimoleæ, aut quamcũque cretam uolueris de
ſpeciebus cretę capitis partibus ęqualibus aſſum
ptis, conficiatur cum aqua confectione tincturę,
& adminiſtrentur, & cooperiatur folijs ſiclæ : &
neceſſarium rei eſt uehementia cõtritionis lithar
gyrij. Et ſi ſit aqua eius aqua alcannæ, & indici,
facta cum iteratione decoctionis amborum, aut
poſitionis eorum ſub ſole in ea, tunc eſt melior :
uerùm neceſſarium eſt ut dimittãtur circiter ſex
horas, & conſeruetur ſuper eam humiditas eius.
Et iterum ſumantur alcannæ, & indici, & lithar-
gyrij triti, ſicut alcohol, & calcis, & gallarum fri-
xarum, & calcucecaumenon, & aluminis, & dra-
gãthi, & gariofil. partes æqual. & tingatur cũ eis.
Et hic ſunt tincturæ denigrantes, quæ iam dictę
ſunt in libris, de quibus attuli illas, quæ ſunt pro
pinquiores ad hoc, ut diligat eos cor, aut cũ qui
bus cadat fiducia. Modus tincturæ bonæ. Reci-
pe alcannæ partem. i. & indici partes. ii. & calcu-
cecaumenon, & aluminis, & ſalis gemmæ, & gal-
larum frixarum, & ſcoriæ ferri partes æquales.
terantur cum aceto, & dimittantur donec fermẽ
tetur, & adminiſtretur. Et de illis quæ dicuntur
in hoc, eſt ut ſumatur ſcoria ferri poſt contritio-
nem in aceto uini ſupereminente ei quatuor di-
gitis, contritione uehemẽti: & decoquatur uſque
ad ſui medietatem, deinde dimittatur in eo dua-
bus hebdomadis donec ęruginet, & ſumatur quã
tum eſt ſcoria de myrhobalan. nigris, & funda-
tur ſuper eos illud acetum poſt contritionem eo
rum : & decoquatur donec exſiccetur illud ace-
tum, & fiat ſicut [h] § alcohol, § deinde ſubmerga-
tur cum oleo, & decoquatur donec fiat ſicut al-
galia: & ſi uolueris, aromatiza ipſum. Et hoc ſi
tingit cum oleaginitate, tunc propter uirtutem
rubiginis ferri. Et iterum ſcoria argenti decocta
in aceto uehementer, numeratur de ſumma de-
nigrantium fortiter. Et magis dilectũ apud me
eſt, ut ſit loco aceti, acetoſitas [i] § citranguli, § aut
citri: & ut loco decoctionis ſit dimiſsio ferri in
eis ſpacio aliquo. Et dixerunt iterum, ſi ponatur
in Kenina ordo unus de floribus papau. ruffi, &
ordo alius aluminis: & ſepeliatur in ſtercore, re-
ſoluitur in tincturam bonam. Dixerunt, & ſimi-
liter ſi inhumetur planta hordei humida ante-
quam ſpicas habeat cum medietate ſui de alumi-
ne in fimo, in concauitate uaſis uitrei, fiet totum
aqua nigra, & linimentum denigrans. Dixerunt,
& ſimiliter ſi cucurbita humida exiſtens ſuper ar
borem ſuam, [k] § cum circuitione aperiatur, § &
extrahatur quod in ea eſt, & ponatur in ea ſal, &
aliquid parum de ſcoria ferri, & [l] § reducatur cor
tex, qui cum circuitione § fuit ablatus, & lutetur
tunc totum quod in ea eſt, reſoluetur in aquam
nigram, quæ erit tinctura ut encauſtrum. Dixe-
runt, & ſi terantur folia capparis & decoquantur
cum lacte, & propriè lacte mulieris donec perue
niat ad tertiam, & dimittatur nocte tota, erit
tinctura bona. Et melius quidem eſt apud me, ut
ſit de ſumma conſeruantium. Et Gal. quidem
teſtatur de hac tinctura & inquit, ſumatur de flo
re qui eſt ſicut [m] § uua § in arbore nucis, & tera-
tur cum oleo, & liniatur ex eo cum [n] § butyro uac
cino § humido. Et dixerunt quidam, quando mi
ſcetur cum eo ſtercus caprinum, fit bonum. Et
dixerunt : & ſimiliter quando cortices radicum
algarab teruntur cum oleo, & inũgitur cum eo,
tunc ipſum denigrat. Et apud me quidẽ, ſi fuerit
tingens etiam, debilitat operationem eius oleũ :
& ſi eſſet loco olei aqua, forſitan eſſet melius. Et
ſimiliter eſt ſermo meus in eo quod dixit Pau-
lus, ꝙ ſi roſæ papau. ruffi conteruntur in oleo,
donec fiat ſicut algalia, fit tinctura: Nam ſi fuerit
[o] § intentio § ad hoc, tunc neceſſaria ſunt, [p] § pro-
fundantia § ſicut alumen. Et ſimiliter eſt ſermo
eorum in nutriendo oleum cum corticibus nu-
cis: & in hoc quòd ipſi decoquunt ipſum in aqua
eius : & intromittere parum aluminis in eo: & to
tum hoc eſt ex eis, quæ debilitant ipſum: & ſimi-
liter illud qđ dicitur in decoctione olei in aqua
papau. ruffi, donec finiatur. Et ſicut illud quod di
xerunt, quòd oportet ut ſumatur oleum ſiſami-
nũ & proijciatur ſuper ipſum tertia ſui emblico-
rum, & decoquatur hora una cum facilitate, &
coletur [q] † §

§ & ſumatur ad omnem libram, quarta li-
bræ laminarum plumbi ſubtilium, deinde friga-
tur cum facilitate, ut non liquefiat plumbum, &

c B. capillorũ
d †B. & eius tinctura
e †B. cam
f B. capillorum
g B. ſumach
h B. althaluch
i B. Nota quòd vbi habetur citranguli in arabico habetur aranciorum
k B. concauet eleuando prius partẽ corticis eius in rotundum inciſam
l B. reponatur cortex qui ab ea per inciſionẽ in rotundũ
m B. racemus
n B. re aliqua de bitumine
o B. Alia litera iuuans
p B. pontica
q †B. & reiteretur illud tribus vicibus

ut non inflammetur oleum,& moueatur semper, deinde dimittatur tribus diebus,deinde sumatur: & dico,in hoc est fiducia aliqua,propriè quando est in eo alumen. Dixerunt,& similiter cum ponitur oleum de ben in concauitate [r] § auergilati, deinde firmatur ex § lutatione eius, & ponitur in furno positione cum cautela,egreditur oleū tingens: & melius est ut numeretur hoc in summa eorum,quæ prohibent canitiem. Dixerunt: & si mundentur grana passularum, & terantur optimè sicut alcohol, & submergantur cum oleo sisamino, & inhumentur mense uno in fimo,erit tinctura bona:& bonum. [f] §Et ex eis quæ sunt quasi illud super quod est conuenientia, est q̃ ouum alactat,est tinctura fortis, & similiter ouum auis tardę.Et accidit quod in tempore nostro in diebus uitæ Regis Sedubelaa, ut egereret una de genetis suis super unā partem barbæ genet alterius dormientis,& tinxit eam nigredine.

r B.nargil deinde firmet vel securum fiat cū

f B. & bonum ad radicem capillorum & de eis in quib⁹ est quasi conueniētia & iam accidit in tempore nostro in dieb⁹ vitæ regis semsaledule quòd leoparpus vn⁹ egessit stercus super partē barbæ eius hominis qui leopardos domit & instruit ad feras capiendas homine hmōdi dormiente ad latus leopardi seu iuxta leopardum & tincta est barba nigredine.

Galia quam elegerunt.

Dixerunt. sumatur [a] §.3.i. salis & lib.i. & s.§aquæ myrti humidæ expressę, & iiij. lib. aquæ, decoquatur donec minuatur medietas: deinde remoueatur ab igne, & sumantur [b] § lib. iii. hybisci, & .l. alcannæ,& l. indici§& drach..xx.gallarum frixarum,& drach. x.draganthi, &.3.l. gummi,& proijciantur in ea & ingrossetur cum decoctione, & aromatizetur cum muscho,& galia:& [c] §cooperiendo cum ea tā gendo§illud quod uolunt tingere [d] §tāta quantitate quòd ei superiemineat.§Dixerunt: & sumatur olei de granis cotti pondus.3.xxx. & proijciatur in eo limaturæ ferri,& limaturæ plumbi, & calcu cecaumenon, omnium an.pondus.3.iiij. teratur totum cum eo:& dimittatur, donec denigretur, deinde frigatur,& aromatizetur cum muscho.Et scias quòd hordeum combustum,aut cortices fabarum,aut cortices granatorum,sunt de summa eorum,quę intrant in tincturis introitu alcannæ: & similiter cortices nucis.Et nos quidem iam diximus medicinas tincturæ in medicinis singularibus:& quòd ipsæ sunt sicut [e] §capsia§& myrrha, & lycium,& sinapis,& sal,& elleborus, & attriplex, & emblici,& capillus ueneris.& rosæ papau.russi,& alcanna,& indicum,& æs ustum,et scoria ferri,et aqua corticum fabarum humidarum,et cortices nucis,et aqua eorum,et acacia,& fœnugræ. et semen siclæ,et myrtus,et grana eius, et laudanum, et lithargyrium,et calx,et scoriæ omnes, et limaturæ.

a B,3.l. emblicorū & lib.j.s.
b B.altheæ & alcannæ & foliorum Indici osum an.3.l.
c B. inungatur cum ea
d B.& inungat tanta quantitate qua liniment um tingens superemineat seu eleuet super capillos.

e B.sithragi

De facientibus flauum,& quæ currunt cursu eorum. Cap. 20.

Dixerunt,quod [a] §currit ex arundine nabathi recente§ablato ab eo cortice eius, quū acceditur super [b] §eam ab alio latere§ tingit sicut aurum.Et similiter ærugo ferri cum aqua draganthi,super quam expectetur,sicut expectatur super alcannam.Aut sumantur alcannæ, et fæcis uini,et [c] §gummæ§ partes æqual. et aliquid de squinantho,et tingatur cum eo. Aut sumatur alcanna,et tingatur cum ea, postquam conficitur cum decoctione condisi.Dixerūt,et tingatur cū aluminæ,et [d] §aliffixeo et croco,aut cū myrrha,et staphysagria § et dimittatur die ac nocte cum aqua,et iteretur illud diebus aliquot. Et cum iterantur [e] †§ §super ipsum lupini confecti cum aceto,est bonum. Et iterum sumantur lupinorum contritorum.3. x.myrrhæ.3.v.salis [f] §tingētis.s.allauregi§. 3.iij.fæcis uini exsiccatæ adustæ. 3.iij.aquæ cineris ligni uitis,quantum sufficit.

a B.flores arundinum nabathi recentes
b B. extremitatē eius alteram

c B.rasine

d B. alastarach & croco & myrrha & alserugi

e †B.& ponunt

f B. tinctorū.s. alserugi

De rubificantibus fortibus. Cap. 21.

Sumantur sumach. ℥.ij.et gallarum. ℥. iij. et salidrion citri. ℥.ij.& capillis ueneris duæ baccæ,& absinthium baccarum.3.i. & lupinorū excorticatorum siccorum pugilli duo, terantur, & infundātur in lib.x.aquæ diebus aliquibus,deinde emplastretur cum eo caput,quū est tepidū. Dixerunt:& decoctio lentium,& condisi in aqua est bona faciens flauum. fortis.Dixerūt, sumatur fæx uini adusta, [a] †§ §& misceatur cum oleo de ben,aut oleo de squinantho.

a †B. & non adusta

De albificantibus. Cap. 22.

De eis est stercus hirundinum, & de eis sūt [a] §uesri§& de eis sunt almes: & de eis est flos [b] §albū,§& de eius sunt cortices raphani,& fel tauri,& uapor sulfuris, et cacumen capparis,et cacumen oliuarum singulariter, et coniūctim:et propriè cum aceto:et propriè post uaporationem eius cum sulfure.Sumantur semen enulæ,et cortices raphani sicci,et alumen, et aggregetur cum attritione cum medietate partis.i.de gummi arabico.Et iterum sumantur folia [c] §alues ri§et cortices cappari,et mandrag.et si fuerit loco amborū hyusquiami albi erit forte, et misceatur tinctura:et si fuerint in eo camphora, et aqua ros erit melius.Et quandoque madefiunt capilli, deinde inuoluuntur in sulfure,deinde suffumigantur cum eo:fiat cum eo illud in nocte semel, aut duabus uicibus.

a B. alneserin Alia litera nigella
b B. albusci albi

c B. alneserin

Succursus dispositionibus sequentibus tincturas. Cap. 23.

Plures species tincturæ sunt infrigidantes cerebrum,et corrumpentes ipsum, et faciētes ipsum cadere in præparatione ad catarrhos, et ad apoplexiam,et similia, curetur ergo illud cum eis,quæ uicinantur tincturis: aut administretur successione earum de aromaticis calidis,sicut sunt muschus,et gariofilli,et similia. Et quandoque accidit ex tinctura,ut tendatur capilli quasi ut chordę.et remoueatur eorum crispitudo,et deturpetur eorum situs: et succurritur illi, si ponatur cum tinctura illud,quod,subtiliat,et crispat, et proprie in genere capillorum, qui faciunt illud.Et quandoque accidit ex tinctura,ut [a] §debilitentur capilli,et exsiccetur§barba [b], §et denigretur facies,§et rumpantur capilli,et succurritur illi,si consequenter adhibeatur oleū uiolaceum, et oleum alkeiri. Et quandoque accidit ex tinctura ut denigretur facies:et homines quidam lauant eam cum farina fabarum,et ciceris,et similium:et non est melior ablutio ad illud quàm de oleo calido.Et quandoque accidunt post tincturam alnusul.Et melius quod administratur in eis,est, ut sumatur de tinctura quantum est nux,et exsiccetur,et propriè de tinctura in qua est uirtus profundans:et quoties apparet alnusul,aut forsitan apparebunt,accipe lignum sicut illud cum quo fricantur gingiuæ,et inuolue [c] §unum super extremitatem

a B. infilerent capilli & corrugetur
b ——— B.

c B.& accipe super extremitate in eius de illa tinctura & inunge

mitatem eius de resolutione illius tincturæ coagulatæ;et consequere§cum eo alnusul. Et quidã accipiunt fumum olei aromatici sicut oleum de ben,et laudanum,aut ceram,et inungunt cum eo alnusul:et quando exsiccatur,linitur.

De furfuribus. *Cap.* 24.

QVoniam sermo de furfuribus est proportionalis sermoni de capillis ex aliquibus modis,tunc loquimur de eis. Furfur est [a]§alabirati.i.cantabrum,§quod est in capite[b]†§ §modus excorticationis leuis accidentis capiti,propter corruptionem accidentem in complexione,propriè cum impressione in superficie superiore cutis.et peior peruenit ad ulcera,et ad corrumpendum origines capillorum, et fit à materia acuta,baurachia,aut sanguine melancholico. Et quandoque est propter malitiam cõplexionis in capite:quare corrumpitur illud qđ peruenit ad ipsum.Et forsitan est quod facit ipsum,siccitas nuda:et non est reliqua complexio in corpore,nisi bona:et quandoque fit per communitatem.

a B. alhebrie.i. furfur
b †B. & est aliquis

De cura. *Cap.* 25.

FVrfuri qui est leuis,sufficit cura leuis: et destruit ipsum epithemare caput cum oleo ros.et uiol.et cũ mucillaginibus. Et de furfure est qui est uehementior illo:& indiget eis in quibus abstersio est, & resolutio fortis : deinde consequenter adhibeantur ea quæ humectant, & æquent. Et de eo est malus ualde, perducens ad [a]§ulcerationem.§& necessarium in curatione eius est ut mundificetur corpus cum phlebotomia,& solutione uentris,si fuerit necessarium illud: & si causa fuerit secundum quòd uidetur,in capite, repletio corporis:deinde curetur:& quoties curatur cum eo quod [b]§radit,§ consequenter adhibeantur olea.

a B.tineam
b B. Alia litera abstergit

Medicinæ furfuris leues absque mordicatione plurima.

SVfficit furfuri propinquo, debilis ablutio cũ aqua siclæ, & cum aqua fœnugræci, & cum granis melonis,& cum farina ciceris,& lupinorum,& fabarum, & semine altheæ decocto in oleo,& cum mucillagine cydoniorum,& altheæ, & draganthi,& cum creta alcanzi, & chymolea, & propriè cum succo siclæ postquam dimittitur super caput hora una.Et sit contentus folijs salicis humidis,quoniam sunt ultima. Et cum tamarindis,& apio,& succo eius,& decoctione azedaraet,& folijs cannabis,& folijs sisami. Et fortasse cum delibutione amborum destruitur [a]§ fortis:§ & similiter succus amborum, & amigdalarum excorticatæ cum aceto, & farina fœnugræci cum aceto. Aut sumatur farina ciceris cum folijs sisami tritis,& misceatur cum aqua siclæ, & aliquantulo aceti uini. Aut sumantur cicer tritum,& althæa,& conficiantur cum aceto,& liniantur. Aut abluatur caput cum cacumine mori trito sicut puluis,administrato sicut althæa, aut [b]§althæa§ cum oleo,aut thus resolutum in uino,quod mistum sit cum oleo. iteretur illud duabus hebdomadis. Et de subtilibus,& facilibus est ablutio capitis,cum aqua foliorum [c]§ salicis§ humidorum: est enim bona ultima,experta,salua:& oportet ut abluatur cum quocunque fuerit,deinde inunguntur in [d]§ cum oleo quod sit sicut oleum uiol. & rosa.

a B.impetigo
b B. Alia litera semen altheæ
c B.kalef
d B.nocte

Medicinæ furfuris, quæ sunt fortiores.

MIsceantur cum ablutione † nitrũ,aut sulfur,aut fel tauri,aut pulpa coloquinthidę,aut fæx uini,aut sinapis,aut staphysagria,aut [a]§ nitrum § adustum, aut gumma rutæ agrestis,& similia. Et iterum,sumatur chymolea, & conficiatur cum felle uaccino, & administretur,& dimittatur duabus horis: aut grana alben, & farina fabarum cum æqualitate, decoquantur cum aqua,& abluatur cum ea caput. Aut sumantur [b]§ olei de ruta§lib.j.& saponis. ℥.j. & † nitri aure.iiij.aggregetur totum,& liniatur cum eo caput,deinde abluatur cum aqua siclæ, & farina ciceris,deinde administretur oleum myrtinum, & linitur etiam caput cum stercore uaccino,& confert ualde, & quiescat una nocte, & liniatur alia nocte.Et ablutio ipsius cũ urina cameli, propriè Arabici,est uehementis iuuamenti.Et [c]§nitrum§ tritum est forte in cap. furfuris mali. Et de eis quæ conferunt in ea,sunt calcanthum,& staphisagria. Aut sumantur spuma † nitri, & calcanthum æquali mensura,& liniantur super caput post rasionem:et fortasse aggregantur cum oleo. Aut teratur staphisagria in oleo, et inungatur cum ea. Aut sumantur sulfur,et calcanthum,et † nitrũ æquali mensura,et aggregetur cum laudano dissoluto in oleo masticino,et dimittant super caput et fortasse ponitur in eo elleborus. Medicamen quod sibi attribuunt quidam moderni, etiam expertum est,et inuentum bonum, et forte: sumatur hyssopi humidæ,pars.s.et[d]§pulpæ coloquin.§ pars.i.et olei de keiri pars.i. gummę rutæ agrestis.iiij.pars.i.& laudani partes.ij.abluatur caput cum aqua calida,& sapone, deinde fricetur cum panno aspero,donec rubeat, & liniatur cum eo die ac nocte.

†baurach
a B.uitrum
b B.fæcis vini †baurach
c B.vitrum
†baurach
†baurach
d B.Alia litera pinguedinis anatis

TRACTATVS SECVNDVS

De dispositionibus cutis ex parte[a]§cutis.§ *Cap.* 1.

DOLOR conuertitur ad nigredinem causa solis, aut frigoris, aut uẽti, aut sorditiei aut[b]§paruitatis§ balneationis, aut comestionis salsorum, aut cõuersionis sanguinis ad melancholiam. Et conuertitur ad citrinitatem ex causis citrinantibus,quæ sunt ægritudines, & tristitiæ, & defectus nutrimenti, & multitudo coitus & fames,& calor aeris uehemens, & potus aquarum stantium. Et ex comestis sicut ammeos, & olfactus eius:&[c]§consideratio§ad ipsum secundum q̃ dicitur:& acetum, & assiduatio eius citrinat faciem,& cyminum potatum,&[d]§delibutum§ cum aceto. Et longa statio in domo,in qua est cyminũ plurimum,& multum uti aceto. Et comestio cretæ,ita q̃ facit cadere oppilationem in orificijs uenarum,quare non uadit ad cutem sanguis rubicũdus,imò aliquid de uapore choleræ.

a B.coloris
b B. paucitatis
c B.aspectus
d B. linitum

De rebus facientibus colorem bonum cum splendore, & rubificatione & abstersione subtili. Cap. 2.

SCias, quia omne, quod mouet sanguinem, & spiritum ad cutem, induit eam pulchritudinē puerilem, & mundificationem, & rubedinē, & adiuuat ipsum illud, quod abstergit abstersione leui, ponens cutem subtiliorem, & detegit ab ea illud quod est mortuum super faciem eius, de tectione subtili: & propriè si fuerit tinctura: & in diget cum hoc toto cautela à calore, & frigore, & uento. Et res quidem mouētes sanguinem ad cutem, efficiunt illud secundum tres modos. De eis enim sunt, quæ generant sanguinem, & propriè subtilem: sanguis namque bonus quum generatur, & multiplicatur, & spargitur, consequitur ipsum omnis locus. Et de eis sunt mundificantes sanguinem. Et de eis sunt spargentes sanguinem, & dilatātes ipsum, propterea quòd mouent eum ad exteriora, & aperiunt meatus, & attrahendo ipsum uiolēter ab interioribus ad exteriora. Et res, quę bonum faciunt colorem per uiam primam, sunt, sicut assumere cicer, & oua sorbilia, & aqua carnis, & uinum odoriferum, & assumptio ficuū: ipsæ enim generant sanguinem subtilem, expulsū ad cutem, & propter illud faciunt pediculos. Et si color alicuius conualescentium turpis fiat, tunc si uoluerit ut redeat ad colorem suum pristinū, iuuabitur cum ficubus siccis: & [a] § aqua dactylorū immaturorum §: ambæ enim sunt addentes in sanguine subtili, & caliditate innata. Et de eis, quæ sunt experta ad illud, est ut bibat diebus continuis in ieiunio uinum, & lac. Et res quæ operantur per mūdificationē sanguinis, sunt sicut triphera minor, & myrobalani conditi, quum administrantur secundum assiduationem, & myrobalani Kebuli sunt fortiores triphera. Et res, quæ faciūt illud cum dilatatione sanguinis, & sparsione eius, sunt sicut altit, & piper, & cyperi & garyofilli quū ponunť ī cibo, & sicut crocus, licèt crocus tingat sanguinē itorū, & propriè in uino cocto, cuius dosis sit usque ad. ℥.i. & sicut hyssopus. Sumať hyssopi. ℥.ij. & croci. ℥.s. & potentur cum zuccaro. Et acorus iterum facit colorem bonum. Et cum napi de Barbaria ex. ℥.i. usque ad. ℥.ii. quando potātur [b] § sauic & kisch, est iuuamētum super illud uehemens, ut non incurrat inflationem turpem. § Et de oleribus sicut raphanus, & porrum, & cepe, & caulis propriè: & assiduatio comestionis eius, & allium iterum. Et de operationibus, & motibus, iracundia, & ira, & alteratio, & exercitium temperatum, & luctatio, & iterum gaudium, & lętitia, & aspicere quod delectat de actionibus, & operationibus sicut est cantilena cum instrumentis, & gaudium, & sedere cum pulchris decenter indutis, & aspicere ad species litigantium de pignoribus in uictoria, & iurgium, & alia. Et res, quæ faciunt deforis cum attractione, & abstersione iterum, sunt linimenta, & ablutiones acceptæ ex farina fabarum excorticatarum, & farina hordei, & farina orobi, & farina tritici, & amylo, & farina ciceris, [c] § & propriè farina lentium, & farina rizi, & glutine piscium, & ireos, & laudano, & ficubus, & thure, & mastice, & oleo eius, & corticibus oui, & carne ostracorum & bdellio, & lithargyrio, & cerusa, & limatura eboris, & ossibus uetustis, & almahaleb, & [d] § rubea aromatica est fortis iterum, § & amigdalæ dulces, & amaræ, & semē citrulli, & melonis, & atriplicis, & cucurbitæ, & farina seminis raphani, & semen erucæ. Et multoties quidem clarificat faciem, & mūdificat eam, epithema ex amylo & dragacantho cum lacte [e] § tota § die: & succus [f] § cucumeris syluestris, & hachar § croci hortulani: & lac sicut mulgetur, et decoctio ungularum uitulorum. Et iam expertus sum in eo decoctionem carnis ostracorum, & albuminis oui: et decoctionem fœnugræci, aut decoctionem meliloti. Ablutio bona. Sumantur fabæ excorticatæ, eruus, lupini, semen raphani, semen melonum excorticatum, cicer, amylum, fiat ex eis ablutio. Gumera bona. Recipe farinæ fabarum, et farinæ hordei omnium ana partem j. et farinæ ciceris partem j. lentium excorticatarum, draganthi, amyli, omnium an. partem. s. granorum melonis partes. ij. croci quantitatem quæ tingat, liniatur in nocte, et abluatur in die cum decoctione corticum melonis, et decoctione uiol. et similium. Alia. Recipe amigdalarum dulcium, et draganthi, et gummi, et farinę fabarum, et ireos, et glutinis piscium partes æquales, liquefiat gluten in aqua, quæ sufficiat omnibus, deinde ponantur in ea medicinæ, et fiat cum ea epithema. Alia. Sumatur farina fabarū, et hordei, et ciceris, et similia, et liniatur cum albumine oui. Et de eis, quæ abstergunt abstersione forti, sunt bulbus, et cepe, et † nitrū, et ammeos cum melle, et ammoniacum, et oleum chamæmillæ, et storax humida sunt uehementis iuuamenti: et sulfur iterum, et arsenicum, et stercus lacerti, et radix narcisci. Gumera fortis. Sumatur [g] § fæx croci hortulani § et decoquatur usquequo ingrossetur, et sumatur de ea. ℥. j. et conficiantur cum ea confectione epithematis istæ medicinæ, stercus passerum, farina lupinorum, farina ciceris, semen melonis excorticatum: terantur, et aggregentur cū ea et liniatur. Gumera alia. Recipe dragagan. [h] § nitri de seni § triti sicut puluis, et croci, et lupinorū, et medullæ granorum cotti omnium an. aure. j. liniatur cum oleo amigdalarum. Et quandoque linitur facies omni nocte cum sinapi albo, et arsenico rubeo, et citrino cū lacte, et abluitur in mane, rubet facies rubore uehementi. Et istæ medicinę fortis abstersionis cōferunt formæ, quæ est ex principio lepræ, quæ nominatur asokt, & bothor. Et butyrum coctum quum administratur super eas, destruit eas. Et de eis quæ sunt propria ad hoc iterum, & mundificant cum fortitudine, est gummi album † nitrū, thus, & sulfuris citrini æquali mensura: fiant trochisci cum aceto, & exsiccentur, & administrentur quum necesse fuerit cum aceto, & melle. Et spuma † nitri melior est in hoc, quam † nitrū. Et iterum sumatur lib. saponis, & ammoniaci tantundē, & resoluantur liquefaciendo in. iii. lib. aquæ, deinde proijciantur desuper thuris, & masticis, & nitri partes æquales cum. ℥. vij. & terantur omnia in uase [i] § uitreato § uehementer, & administretur in nocte. Et iterū farinæ erui, & farinæ ciceris & fabarū, & hordei, & lupinorum, & ireos, & radicis narcis. omnium partes æquales, & gummi, & radicis lilii amborū an. pars. s. fiant trochisci. Et scias, quòd omne qđ confert pano, & maculis lētiginum maiorum, & uestigijs,

[a] B. Alia litera dactilis immaturis

[b] B. quum bibitur in sauic bulito bulitione uehemēti vt nō incurrat inflammationem facit bonum colorē Alia litera in sauich tunc eius permistio, & eius potatio prohibet ut nō adueniat inflāmatio fæda

[c] B. propriè &

[d] B. Alia litera cinnamomum aromaticum est forte etiam in hoc

[e] B. omní

[f] B. alchanabe ri &

[g] B. crocus hortulanus

[h] B. nitri de scemi

[i] B. marmoreo

† baurach

† baurach

† baurach

† baurach

uestigijs,& tenebrositati sanguinis, cõfert in hoc fortiori iuuamine:& parum de eo sufficit.

De conseruatione cutis à sole,& uento, & frigore. Cap. 3.

OPortet,ut liniatur cum albumine oui, aut cum aqua gummi,aut cum cera,[a]†§ §aut sumatur grossum similæ infusæ in aqua colatæ,& misceatur cum æquali mensura albuminis oui,& inungatur cum eo facies.

a †B.& oleo

De uestigijs percussionis,& uestigijs nigris. Cap. 4.

ERadicat ea lithargyrium albificatum, quando linitur cum aliquo ex adipibus,aut cum medulla panis. Et similiter [a]§piper notum§ confert ad illud,quando cum eo linitur, manifestè. Et olus,quod dicitur piper aquæ:& similiter thus,& folia caulis,& coriandrum, & raphanus, & menthastrum humidum,& [b] § arsenicum,§ totum illud cum aqua coriandri, & apij. Et quãdo linitur locus cum calce,aut nitro rubeo cum aceto forti,remouentur uestigia uiridia: & similiter cũ thure, & nitro. Et aloes eradicat uestigia coloris melongenæ: & absinthium cum melle: & similiter cum glutine albotin: & laudanum iterũ oportet ut dimittatur super locũ diebus aliquot. Et emplastrum dyaquilon est bonum iterum. Epithema ad illud bonum. Amigdalæ excorticatæ.ʒ.i.ostracorum adustorum,nasturtij albi, amborum an.ʒ.ij. mes excorticatorum.ʒ.s. ciceris albi excorticati.ʒ.ii. orobi.ʒ.i. lupinorum.ʒ.s. spumæ maris.ʒ.i. osium uehementis exsiccationis,& uetustatis.ʒ.ii.sarcocol.ʒ.i.terantur, & cõficiantur cum aqua hordei,& zuccaro, & liniantur cum aqua [c] §ros. § Et iterum confricatio [d] § astraci.& liniatur super locum,Κειχεν, § cum oleo[e]§amigdalino § Et iterum nitri, ammoniaci, myrrhæ,sulfuris citrini, omnium equaliter, fiat ex eis epithema cum aceto confractum, ut non ulceret. Et similiter chimoleæ,& fimi columbini, & saponis, & thuris æquales partes, & liniatur cum aceto,& cornu cerui adusti donec albescat,& thuris,farinę lupinorum,& farinæ erui,& farinæ fabarum partes æquales ammoniaci[f] †§ §amigdalæ amaræ omniũ tertia partis.i. dragacanthi, gummæ amborum an.iiii.partem unius. Et iterum emplastretur cũ glutine,deinde sumantur nitrum,& calx, & cinis uitis,& aggregentur cum melle, & liniantur: & hoc est conueniens lentiginibus, & uestigijs ulcerum. Et fortasse indigent scalpellatione.

a B. lapis piperis notus

b B. æs vstum

c B.albedarũgi

d B. nasturtij super mẽbrum & chibikengi

e B. Alia litera nucum

f †B.& salis armoniaci

Vestigia ulcerum, & uariolarum. Cap. 5.

OMne, quod est forte de illis quæ diximus, confert debilibus uestigiorum ulcerum. Et de medicinis prædictis ad illud, & expertis,sunt adipes asini,et succus radicum arũdinum humidarum cum aliquanto mellis: et [a] §caseus cum sale massæ confectus§cum melle apum. Et decoquatur uitis alba in oleo, donec ingrossetur, et est expertum.Et similiter emplastrum huiusmodi ireos,et costus,et lithargyrium ablutũ, et cornu ceruinum adustum,et † nitrũ, et ammoniacum,et stercus antiquum administretur,ita ꝙ ad lentigines, et pannum. Et iterum sumantur stercoris antiqui,ueteris longi temporis, albi,et osium ueterum amborum an. partes.x.radicum arundinis siccæ,partes.xx.et nasturtij recẽtis partes.x.amyli partes.x.et lupinorum partes.v.seminis melon excorticati, rizi excorticati, et farinæ ciceris,omnium an. partes.x.et granorum de bẽ partes.xv.conficiatur cum aqua hordei, et liniatur. Et si ponantur in eo costi, et myrrhæ,et aristol. omnium an.partes.x.erit melius.Et nos quidẽ iam innuimus ad curationes horum uestigiorum in loco, qui est ante hunc locum.

a B.ozimum cum sale cõi commistum

†baurach

Sanguis mortuus, & lentigines magnæ,& pannus. Cap. 6.

LEntigines et sanguis mortuus fiũt propter sanguinem, à quo apertum fuit orificium uenæ, ut euomeret repletionem: aut scissum fuit eius orificium propter percussionem, aut aliud. Et præfocatus, et sub superiore parte cutis in loco,in quo apparet color eius, et figura eius. Et ille, qui est ad rubedinem decliuis,est lẽtigo. Et qui de eo [a] § delinitus § est, nominatur pannus.Et quidam nominant punctalem pannũ. Et ille, qui est ad nigredinem decliuis,est barassen. Et multoties quidem accidit habenti lentigines,scissura labiorum propter siccitatem complexionis suæ. Et oportet ut præparetur ad curationem omnium illorum antequam uehemens fiat [b] § rubedo§sanguinis,et denigretur: nã post illud,eorum cura est difficilis. At uerò sanguis mortuus,& baras,quandoque egreditur cum extremitate phlebotomi, remouendo cutem subtilem [c] §ablatione§ non ulcerante. Quòd si fuerit illic aliquid congelatum,accipiemus cum facilitate:& si fuerit nõ congelatum adhuc, fiat ut currat cum facilitate: deinde curetur per complementum abstersionis cum medicinis. Et nos quidem iam curauimus albaras,& lentigines, & huiusmodi, & ablatæ sunt. uerùm oportet ut consequatur illud emplastrum, in quo sit stipticitas, ut non currat ex orificijs uenarum sanguis uice alia: licèt necessaria sit commistio medicinarum stipticarum in eo,quod administratur, & resoluẽtium ut non attrahant resolutiuę materiã ex uia quæ dilatata est uenarum, & propriè in inceptione panni:& similiter illud super quod non oportet ut sit uehemens mordicatio: antiquus uerò stans non timet illud,imò oportet ut administrẽtur super ipsum resolutiua,mordicatiua, auferendo,& ponendo secundum continuitatem: & antiquus niger,non alius. Et quandoque posibile est ut resoluatur sanguis mortuus in principio rei embrochando ipsum cum aqua calida, plurima,tẽpore longo, & propriè si fuerit in illa aqua uirtus resolutiua. Et quandoque scalpellamus in primis.Et quandoque confert collyrium de myrrha,& collyrium rosarum ad illud linitum.Et iteretur illud, & quod currit cursu eius in die bis, postquam abluitur locus cum eis,quæ sunt sicut decoctio meliloti. Et melius, quo administrãtur istæ duæ medicinæ,& aliæ, est aqua fœnugræci. Et collyriũ factũ ex myrrha eradicat illud quod residuum est ex mundificatione medicinarum, quæ sunt debiliores. Et ficus infusæ in aceto,acetosæ,quandoque resoluunt sanguinem mortuũ: & similiter nitrum assatum, & fimus colũbinus, & † nitrũ cum æqualitate sumpta,& liniantur cũ

a B.decliuis ad nigredinem Alia litera sparsus occupans spatium

b B. Alia litera coagulatio

c B. Alia lr̃a cũ perforatione

†baurach

melle. Et iterum abluatur locus cum nitro: deinde emplastretur cum gumma albotin, & ligetur strictè sex diebus, deinde abluatur, & pungatur cũ acubus ut sanguinetur, deinde exsiccetur sanguis, & dimittatur sex diebus: deinde fricetur cũ sale, & dimittatur media hora, deinde ponatur super ipsum hoc medicamen, quod dicemus. v. diebus, quare egreditur totum residuum sanguinis. Medicamen est istud. thus, & nitrum, & calx, & cera, & mel: liquefiat cera cum melle, & misceantur, & fiat cum eo emplastrum, & administretur in omnibus tribus diebus, aut quatuor usque ad v. dimittendo super locum: resoluentur ergo uestigia sanguinis mortui, & alguassem. Et de medicinis singularibus bonis est condisi cum medulla panis, & amigdalæ amaræ, & semen caulis, & semen raphani, & lac fici, & aqua [d] § calcis § cum felle uaccino, & [e] § thus § & folia mandragoræ fricata super lentigines, & alia uestigiorum, & hebdomada una. Et sampsucus quidem est linimentum bonum ad sanguinem mortuum: & omnes medicinæ fortis abstersionis prædictæ in capitulis præteritis. Et iterum sicut cordumeni, & myrrha, & gumma [f] § pigani § & cepa azir, & radix serpentariæ cum melle. Et iam expertus est Gal. & alij nucem rancidam terendo eam optimè, & ligando desuper in nocte, deinde iteretur. Et uitis albæ iterum, & alfesiresim, & fæx granorum albẽ, & sambacus, & propriè humida, & limatura eboris, & crocus hortulanus cum aceto, & duo ellebori. & cinnamomum, & acetositas citri est bona iterum, & andacocha iterum, & stercus columbarũ, & stercus passerum, & stercus [g] § accipitris. § Aut sumatur piperis pars. j. calcis pars. i. & arsenici rubei, & citrini amborum an. partes. ij. conficiãtur cum melle, & reponatur in uase figuli: & quando ipsum est necessarium, abluatur locus cum nitro deinde emplastretur cum gumma pini quinque diebus, deinde resoluatur, & pungatur locus cum acubus, & exuccetur, & pulverizetur super ipsum sal: & iteretur super eum medicamen quinque diebus alijs: fiat illud aliquoties, quoniã delebit sanguinem mortuum, & alguassem. Aut sumantur † nitrũ, & dragacanthum cum æqualitate, & informentur inde trochisci, & liniantur cum aceto, & abluatur cum sapone. Aut liniatur cum cucurbita sicca trita bene cum pauco croco: est enim bonum ultimum. Aut sumatur bolũ de creta, & grana cotti, & aggregẽtur cum aqua saponis, & liniatur: sanat enim pannum, & bothor, & lentigines. Et similiter fæx olei adusta, & [h] § oleum de eruo § & farina lupinorum accepta secundum æquales partes: conficiantur cum ficubus infusis in aceto. Et de medicinis leuibus, quæ conferunt albaras, & lentiginibus, & omnibus uestigijs, est mucillago cydoniorum cum croco, & grana cucurbitæ cum decoctione fœnugræci. Et de eis, quæ delent pannum, sunt semen raphani, & sinapis confecta cum ficubus infusis in aceto. Et medicamen factum ex sinapi, & arsenico, quando est secũdum quantitatem, quæ excoriat parum, & non ulcerat. Et deletur iterum, si sumatur costus cum cinnamomo, quę ambo conficiantur cum [i] § aldargagi § & liniatur. Aut sumantur terra argenti uiui, & semen melonis, & almahaleb, & amigdalę amaræ, & administrentur. Et iterum [k] § aldargagi § confectis cũ eo bdellio, & semine erucæ. Et iterum bdellium cum aceto. Administrentur istæ medicinæ. & quoties mordicant, auferantur, deinde iterentur. Et iterum cepe croci, & cepe narcisci. Et iterum sumantur seminis erucæ, & amyli, & lithargirij albificati omnium an. pars. i. [l] § piperis, § croci, stercoris lacerti, & stercoris canis, & farinæ fabarum, et farinæ hordei, & farinæ fœnugręci omnium an. partes. ij. olei amigda. dulcium, & olei alneregil cum quo aggregentur. Et iterum dyaquilon secundum hunc modum. decoquatur. ℥. lithargyrij in duabus. ℥. olei antiqui, donec resoluatur in eo: deinde sumatur mucillaginis fœnugræci, & mucillaginis sinapis an. ℥. j. et bdellij, et myrrhæ amborum an. ʒ. v. duæ medicinæ terantur, deinde super eas ambas proiiciantur mucillagines, et terantur uehementer, deinde aggregẽtur cũ oleo, et fiat ex eis dyaquilon. Trochiscus bonus. Recipe mezerion. ʒ. iiii. sinapis albi. ʒ. x. ammoniaci. ʒ. ii. bdellij. ʒ. ii. dissoluantur in aqua secundum quantitatem qua residuum aggregetur, & fiant trochisci. Medicamen uigilantis bonum. Recipe [m] § senkesud §. ʒ. i. † nitri. ʒ. i. seminis raphani, et osis putridi et granorum albẽ, & lapidis piperis, et lupinorũ, et seminis melonis, et costi, et amigdalarum amararum, fiant ex eis trochisci, et administrentur. Medicamen bonũ ultimum, cui par non inuenitur: interficiatur argenti uiui. ʒ. i. in molitione. ʒ. iii. amigdalarum amararum, conterendo, donec non appareat eius uestigium, et denigretur post molitionem: deinde proiiciatur quantum est totum de semine melonis trito ualde, & liniatur per hebdomadam unam omni nocte, et abluatur in mane. Et iterum rutæ mõtanæ, et hyssopi, amborum an. pars. j. marmoris, boli uiridis tertia partis unius, thuris pars. j. † nitri partes. ii. et s. et gummi albotin cum oleo ros. resoluantur † nitrũ, et marmor boli cum aqua calida, et aggregentur omnia, & misceatur cum eo aliquid mellis: & administretur secundum cautelam ab ulceratione. Dixerunt, & de eis, quæ delent pannum, est phlebotomia [n] § uenæ leporis: § ueruntamen ponit faciem in rubedine faciei [o] § habentis asahafa. §

De Alguassem. Cap. 7.

Quandoque eradicant alguassem duæ medicinæ quas prædiximus in capitulo lentiginum. Et fortassè sufficit ut abluatur locus cum nitro, & ponatur super ipsum gluten albotin hebdomada una, & stringatur ligando, deinde soluatur, & fricetur cum sale bene, & reiteretur super ipsum glutẽ albotin, usquequo eradicetur, existente cum eo nigredine alguassem. Quòd si illud non confert, non erit excusatio, quin consequatur pũctio uestigiorum alguassem distillando anacardos, ut ulcerent ea, & corrodant ipsa.

De curatione albedssanem, & rubedinis superfluæ. Cap. 8.

Albedssanem est rubedo extranea similis rubedini eius, in quo incipit lepra, quæ apparet super faciem eius & super extremitates, & propriè in hyeme, & frigore: & fortasse

Marginal notes:
d B. eruce
e B. gummi cardi
f B. rutæ syluestris
g B. falconis
† baurach
h B. & farina orobi
i B. alzardagi Alia litera rosata
k B. alzardach vel alzardagi
l B. parum
† baurach
m B. sekensube ue
† baurach
† baurach
n B. leporis nisi
o B. Alia litera alseafahai

tasse sunt cum ea ulcera. Et causa eius est, quia frigus coarctat uaporem plurimum sanguineũ. Et eius curatio est uentris solutio, & phlebotomia,& uentosæ,& appositio sanguisugarum, deinde administratio regiminis eius, qui habet alseker in principio lepræ,prædicti in capitulo ante hoc capitulum.

De morphea, & alguada, & albaras alba, & nigra. Cap. 9.

Differentia inter duas morpheas & albaras albam ueram,est quòd utraque morphea est in cute, & si est profunda, est parum ualde:& albaras est in cute, & carne usque ad os. Et causa communis omnibus est debilitas operationis alteratiuæ,quando non assimilatur assimilatione integra: uerum materia est in utraque morphea [a] † § § subtilior, & uirtus expulsiua fortior:quare expellit ad superficiē. Et materia in baras est grosior, & uirtus expulsiua debilior,fixa interiore parte:& corrumpit cōplexionem eius, quod penetrat in eam: quare est additio,& adhærentia, & non fit assimilatio: & tu quidē iam sciuisti has intentiones in capitulo uirtutum. Et quando [b] § componitur § hæc materia, conuertitur nutrimentum, quod uenit ad eam,ad naturam suam,& si fit melius nutrimentum:sicut complexio bona conuertit materiam corruptam ad rectificationem, & facit eam conuenientem:& sicut arbores permutantur de plan tatione ad plantationem,& conuertuntur à uenenositate ad comestibilitatē: & à comestibilitate ad uenenositatem:sicut narrauit Cal.& alii,quòd arbor nominata allabcha est in Persia uenenosi fructus, & quum plantatur in ægypto est fructus eius de eis quæ comeduntur: & sicut color animalis,& plantæ [c] † § conuertunt materias § secundum membra,quoniam ipsa sunt eis,sicut regiones: & quoniam mē brum sit phlegmaticum:& caro eius est sicut caro ostracorum, & conuertit sanguinem bonum ad complexionem suam phlegmaticam,& colorē suum album. Et differentia quidem inter ambas morpheas est,quòd una earum est propter materiam melancholicam, & altera propter phlegmaticam [d] § propriè.§ Res uerò,quæ nominatur albaras nigra,proportio ad albaras albam,non est proportio morpheę nigræ ad morpheam albam:imò est genus diuersum in intentione ad albaras albā: & illud ideo quoniā albaras nigra est illud, quod nominatur impetigo excorticatiua,& est scabiositas accidens cuti,aspera,uehemens,& facit squamas,sicut sunt piscium cū pruritu, & est propter humorem melancholicum imbibētem cutem de eo quod est iuxta eā imbibitione fortiore, quàm in colore imprimat tantū:& est de accidētibus lepram,& est cum malitia:& cum hoc quòd quę est ex ea antiqua, nō sanatur:& similiter quæ ex morphea est antiqua, est magis salua quàm albaras alba:& causa huius totius est nota. Et scias,quòd albaras sequitur uentosas: & apparent uestigia earū, & multiplicatur super ea propter illud quod attrahitur cum sanguine de humiditate, & non associatur ei quum suctio fit uentosarum, & remanet in cute: & propterea quod debilitatur cutis ulcerata à complemento suæ operationis.

[a] † B. Alia litera purior &

[b] B. Alia litera figitur

[c] † B. conuertū tur secundum regiones simili ter non est longinquum quin conuertaŧ materiæ

[d] B. crudam

Signa. Morpheæ quidem nigræ esse non ambigitur:Ambiguum uerò est differentia inter alguada,quæ est morphea alba, & albaras malam. Et de differentia quidem inter utrasque est, quòd pili oriuntur super alguada,& sunt pili nigri,& flaui:& nascuntur super albaras albi, non alij: & est cutis magis depressa, & uehementius defossa, quàm cutis reliqui corporis. Et fortasse est illud 10 in guada:sed est parum ualde.Et iterum punctura cum acu extrahit ex guada sanguinem, & ex baras non sanguinem,imò humiditatem aquosam: & hoc non sanatur. Et iterum, quæ rubet cum fricatione: est ad specie decliuis, & ad hoc ut sit morphea: & quæ non rubet per eam, est mala. Differentia uerò inter morpheam nigram,& albaras nigram,est excorticatio,& squamositas,& testositas:quoniam ipsæ non sunt in morphea nigra.Amplius albaras iterum est rara, & quoniam de ea est aspera,& de ea est [c] § leuis & leuior utra- 20 rumque nigrarum est melior, quoniam est morphea. Et de ea § est uehementis elongationis à colore corporis:& de ea est,quę est propinquior ei, & est magis salua.Et in ea,quę est submersa, & nō rubet,neque sanguinem emittit, & est uehementis dilatationis,capiens locum magnum, non est species.Et similiter illa,quæ omni hora incipit in additione,quoniam complexio eius est fortis, cōuertens illud quod ad eam uadit ad suam similitudinem:& propter illud est mala ualde.

[c] B. lenior & q̃ de albis est lenior est mala & quæ de nigris est lenior est bona q̃m de morphea quædam quæ

30 *Cura Morpheæ nigræ.* Cap. 10.

Oportet,ut incipiat cū phlebotomia,si fuerit illic multitudo sanguinis: & cum euacuatione humoris adusti, & melan cholici cum eis quæ sunt sicut decoctio epithymi,& agarici,& myrobal. nigrorum,& polypodii, & sticados cum passulis,& ficubus, & similibus. & lapis armenus, & lazuli quando ponitur in medicinis eius, est iuuatiuus,& elleborus, & hieralogodiō, 40 & hiera Ruffi,& alia ab illis. Et de euacuantibus sublimibus est aqua casei cum epithymo: potetur omni die pondus. ʒ.i.epithymi in cado uno aquæ casei. Et [a] § dare in potu sambacum confert ei. § Et confert ei administratio ciborum boni chymi,& administratio balneorum: & administratio tripherarum factarum cū epithymo. Suffuf iuuatiuum ei, & baras nigræ. Recipe myrobal.nigrorum emblicorum,nigellæ omnium an. partem.i. zuferę partem i. et.s.bibat omni die. drach.iii. in 50 mane, & iii. drach. in sero: & quando calefit corpus, dimittatur aliquot diebus: deinde iteretur. Et oportet ut præcipiatur eis quatenus occupentur in dispositione rectificādi splenem,si fuerit corruptus,aut debilis ab attrahendo [b] § sanguinem:§ & post illud administrētur epithemata fortis abstersionis, & fortiter attrahētia sanguinem sanum,quum ergo uesicatur, quiescat diebus aliquot,donec cadat cutis:deinde iteretur si eius fuerit necessitas:& quandoque non dimit- 60 titur [c] § cadere;§ imò quoties incipit mordicare auferatur,donec quiescat:deinde iteratur. Et istæ medicinæ sunt sicut gumma rutæ agrestis, & piper,& sinapis & nasturtium, et lac tithymali, & [d] § thapsia § & harmel,& semen raphani, et cortices radicum capparis & Kebikengi. Et alkebixengi iterum est iuuatiuū in morphea,& baras,proptere-

[a] B. dare in potu cū facilitate. Alia litera mundificat cum facilitate

[b] B. melancholiam

[c] B. vesicare

[d] B. alsceitaragi & sic vbique pro capsia sce naragi

rea quòd uehementer attrahit ſanguinem,& oſſa putrida,& nuclei oliuarum antiqui,putridi, collecti ex parietibus,et omnia[e] § attractiua § fortia prædicta in capitulo eradicationis ueſtigiorum : & aquæ quibus linitur,ſunt aquæ[f] § cucumeris, & ſeminis eius § & decoctio coloquinth. Modus epithematis boni.Sumatur ſemen raphani,& teratur cum condiſi,& liniatur cum eo morphea nigra in balneo.Et iterum ſumatur ſemen raphani,& ſemen ſinapis confecta cum ficubus decoctis in aceto.Modus epithematis.Recipe nigellæ torrefactæ,capſiæ perſicæ omnium an.ʒ.x.aluminis iameni.ʒ.ij.draganthi,gallarum,amborũ an.ʒ.ij.ſeminis harmel torrefacti. ʒ. v.liniatur cum aceto forti:deinde ſuccurratur ueſtigiis accidentibus cum lacte mulieris.Et omnia epithemata fortia, prædicta in capitulo albaras, & lẽtiginum,& aliorum ſunt iuuatiua ad morpheam nigram.

[e B. Alia litera abſterſiua]
[f B.alkanaberi]

De cura alguada,& albaras. *Cap.* II.

Portet ut deuitetur phlebotomia[a] § licèt § non faciat ipſam neceſſariam res fortis. [b] † § § & coitus: quandoque ſecundum ieiunium : & uinum, niſi purum. Et ſudare in balneo confert ei,ſi fuerit mundificati corporis, & adminiſtretur uomitus in primis: deinde medicinæ euacuantes phlegma, ſi non fuerit corpus mundum: deinde diuretica, & ſolutionem uentris facientia, ſicut hieras magnas. propriè hieram de pulpa coloquinthidæ & pilulæ quæ ſimilantur ei. & hieræ dentur in potu decoctionis myrobal. & epithymi, & polypodij,& paſſularum, & ſalis. Et in granis alnil eſt proprietas mirabilis in euacuando humorem[c] § reſiduum morpheæ albæ § & albaras. Et de ſolutiuis conuenientibus eis eſt hiera picra compoſita cum pulpa coloquinth. Aut ſecundũ hanc deſcriptionem. ℞.cinnamomi, & ſpicæ, & xilobalſami,& maſticis,& aſſari, & croci, & folij, & calamenthi fluuialis,& pulpæ coloquinthidæ, omnium an.ʒ.j.aloes. ʒ. xviii. cuius doſis ſit. ʒ.j. aut aur.j.cum ſirupo acetoſo mellino,& aqua calida.Et de ſolutiuis conuenientibus eis eſt,ut ſumatur myrobal.kebulorum , & emblicorum ana pars j.& turbit partes . iij. & ſit omnis pars. ℥.j. diſſoluatur de penidijs lib.s.cum aqua, & inſpiſſetur,& cõficiatur:cuius doſis ſit de tribus ad quinque. Et ego diligo ut ponatur in eo zingiberis pars j. Et adminiſtrentur confectiones tripherales, & electuarium noſtrum huiuſmodi. ℞. myrobal.nigr.thuris al.amborum an. partem j. zingiberis quartam partem.j. conficiatur cum melle paſſularum:& ſumatur de eo omni die quantitas oui. Et iterum myrobalanorum nigrorum, emblicorum nigrorum,nigellæ, omnium partes æquales , zufera pars j . s.bibat omni die de eo. [d] § ℥. § iij.& dimittat ipſum quando febrit. Et iterum acori & macropiperis, & myrobalanorũ, kebulorum & maſticis,& thuris,& nigellę,& baccarũ lauri omnium æquales partes: [e] † § § & ſit doſis eius ʒ.ii.Et de eis,quæ dicta ſunt in libro abbreuiationum,eſt ut ſumatur modus ſauich, de tritico uehementer torrefacto:& ſi eſt neceſſarium,ut iteretur torrefactio eius,fiat & bibat ſuper impreſsionem eius mediã. ℥.muri nabathi : & toleret ſitim uſque ad meridiem.Et in zufera,& ſemine eius in uino,in hoc capitulo eſt proprietas mirabilis. Et de ſucco quidem extremitatum uitis[f] § amaræ § bibatur omni die cadus unus,quoniam exſiccat albaras,& prohibet additionem eius.Et potare theriacam,& comedere carnem uiperæ eſt iuuatiuũ ualde in hoc,& trochiſci tyri iterum.Et de confectionibus & medicinis , quæ ſunt inter tripherales,& ſolutiuas,eſt ut ſumantur ſeminis de zufera partes.ij.& ſeminis urticæ pars. s . & aloes pars quarta:aggregetur cum melle:& ſit doſis . ʒ . iij. adminiſtretur illud ſemper.Et de hominibus sũt, qui ponũt cum eo acorum,& epithymum.Et iterum alkekengi.ʒ. ij.mirobal.nigri . ʒ.i.epithymi tertia.ʒ.j.potetur anno completo cum complemento ſuo.xii.menſibus. Et de eis , quæ currunt hoc curſu,ueruntamen eſt fortius, & manifeſtioris iuuamenti,& oportet ut bibatur per annum, eſt ut ſumantur acori.ʒ.vi.mirobalanorum kebulorum,polypodij an . ʒ.x.mirobalanorum citrinorum.ʒ.xv.hieræ picræ.ʒ.xx.ſalis Indi.ʒ.vij.ſeminis alzufera . ʒ.xx . & pyrethri. ʒ.x.turbit . ʒ. [g] §.l, § pulpæ coloquinth.ʒ.xx.& agarici.ʒ.v.& ſcãmoneæ pondus.ʒ.viij. conficiatur cũ melle[h] § originali § & ſit doſis ex aure.j.uſque ad aure.ij.Et huius quidem generis eſt medicamẽ Alkindi quod recipit ſeminis naſturtij.viij.kileiati,zufera , & aloes Scotrenſis amborum an.ʒ.iij. proijciatur ſuper illud lib.j.& s.mellis,& inſpiſſetur: cuius doſis ante cibum ſit quantum neceſſe eſt cum ſauic: deinde ſorbeat poſt illud tres ſorbitiones muri,et conſeruet cap.cum oleo uiolaceo , & oleo roſaceo:& cibus poſt ipſum ſit alesfidabegi.Et quandoque permittitur ut adminiſtretur logodion,& theodoricon omni die:& ſit eius doſis parua uſq; ad.ʒ.s.& minus.Et quidam iam iuuerunt cauterizando loca albaras,& euaſerunt ,& quieuerunt: uerùm hoc poſsibile eſt in ea:quæ eſt paruæ quãtitatis.Et quum corpus eſt mundum; & complexio corporis eſt æqualis,tunc dimitte medicinas quæ bibũtur,quoniam ipſæ fortaſſe afferẽt nocumentum:& minus illius eſt,quòd ipſæ faciũt fluere ſanguinem, & minorant ſpiritum , quæ ambo ſunt de illis quibus indiget in curatione albaras: & ſit ſufficientia ſup curationẽ mẽbri cũ eo , qđ appropriatur ei de epithematibus,& ei ſimilibus. [i] † § § & pone cibũ eius uelocis digeſtionis,in quo nõ ſit uiſcoſitas,neque unctuoſitas.Et deuitet olera, & frumẽtum coctum ut puls,& quæ currunt curſu corũ. Medicinarum autem ad guada,& ad baras gradus primus eſt, ut ſint uehementis abſterſionis, fortiter attrahentes ſanguinem, uehementer calefacientes complexiones membri, poſt illud uerò ſint ulceratiuæ,excorticatiuæ.Et in medicinis , q̃ ſunt ad guada ſunt medicinæ ,quæ adminiſtrantur ad hoc,ut tingãt.Et quod magis diligo,eſt ut adminiſtrentur medicinæ locales poſt fricationẽ & rubificationem,& ut ſit fricatio cum eis , quæ ſunt ſicut folia fici, uſquequo forſitan ſanguinetur,aut poſt pũcturam acuum in locis pluribus.

[a B.ſi]
[b †B.& balneũ]
[c B.ſanans alguada]
[d B.ʒ.]
[e †B.conficiantur cum melle]
[f B. Alia litera muze]
[g B.v.]
[h B. collato ab apibus ex herbis origani]
[i †B. Alia lra & ſcias q̃ euacuationes in habentibus hanc ægritudinem oportet vt ſint in debilibus euacuatiões, ſubtiles vel tenues cum gradatione & aqua radicum eſt digeſtiua præparans viam medicinis & in fine ſumãtur ſicut pilulæ fœtidæ deinde reuertatur ad aquam radicum duabus hebdomadis]

Et

Et de adiuuantibus ad iuuamentum medicinarũ est ut administres linimẽta in sole. Et melior medicinarũ ad baras est illa, quæ ulcerat, aut uesicat, quoniam facit currere materiam, & sanãtur. & iteretur: & fortasse non dimittitur ut uesicet, imò mordicet eam, & iteratur post quietem. Et medicinæ ad baras secundum experientiam primam sunt fortes de illis quas diximus, sicut k ‖ elleborus‖ & calx, & arsenicum, & condisi, & staphysagria, & radix uitis albis, & gentiana, & sauina, & gũma pini, & radix sanguinis drac. & radix aphodili, & spuma maris, & assa, et cortices radicis capparis, & sinapis & harmel, et semen raphani, et radix cucumeris asini. & eruca, et rubea, et cardamomum, et almezerion, et draganthum, et calcãthum, et arsenicũ, et sulfur, et alkitran in balneo et bulbus, et costus, et aristol. & flores papaueris, ruffi, et gumma rutæ agrestis, et euphorbium, et cordumeni est uehementis iuuamẽti: et sulfur iterum cum aceto, faciendo epithema post epithemationem: et cepe narcisci. Et de eis, quæ sunt experta, est sal ammoniacus, et oleum ouorũ. l † ‖ ‖Epithema bonum m † ‖ ‖radix dragonteæ n † ‖ ‖& radix nenupharis ad guada: & sanguis o ‖ serpentis nigri excoriati‖ et radix scammoneæ, et folia fici sicca, et folia oleandri, et enula, et folia eius, et alastirgar. Aquæ uerò sint acetum, et aqua p ‖adardagi, et aqua cucumeris cãpestris, ‖ et aqua bulbi, et aqua squillæ propriè: et aqua sampsuci, et propriè super baras uestigiorum uentosarum: et succus enulæ, et surabegi carnis uiperæ. Et de epithematibus bonis sunt theriaca, et mithridatum, et logodion, et aqua cucumeris campestris. Et de oleis bonis est oleum myrtinum, in quo decocta est capsia adusta, commisto cum eo post illud dragãtho. Et de epithematibus bonis sunt cantharides quæ terantur cum aceto, et liniantur. Aut sumatur fumusterræ humidus, aut siccus; et ponatur in uentre uiperæ decollatæ mundificato uentre, et impleatur, et sumatur, et assetur donec decoquatur bene: deĩde extrahatur ille fumus terræ humidus, et emplastretur cum eo albaras, quoniam sanat. Aut sumantur folia oleandri recentia, et frigantur cum oleo donec exsiccentur folia, et coletur oleum, et ponatur super ipsum cera colata cũ mensura: deinde puluerizetur desuper sulfur citrinum. et fiat sicut emplastrum, et liniatur cum eo in sole. Epithema Indorum. Sumatur costus, et capsia Inda, et arsenicum rubeum, et piper, et flos æris, et terantur cum aceto in uase æreo, et dimittatur hebdomada una, et liniatur cum eo: et stet in sole: destruit enim morpheam, et albaras incipientes. Et cõferunt alcali et calx in urinis infantium lactẽtium, et renouetur desuper septem diebus, deinde decoquatur sicut mel, et administretur donec ulceret, deinde sumantur pix, et cera, et kitram, et cortices nucis adusti, et sanguis pulli columbini, et oleum de alcanna, et decoquantur donec permisceantur, deinde ponantur super locum donec sanetur: et color eius sit color corporis. Et melius quidem est, ut iteretur in sole calido aliquoties. Et scias, quòd euacuatio habentis hanc ægritudinem, oportet ut fiat cum debili euacuatore, subtili cũ gradatione. Et aqua quidẽ radicum est digestiua, faciens uiam medicinæ. Et in fine eius bibat pilulas fœtidas, deinde iteret aquam radicum duabus hebdomadis, & fiat ut generetur sanguis eius ex carnibus calidis auium frixarum: Et abhorreat acetosa, & q ‖ muza, nisi zirbabegi‖ quandoque. Et præcipiatur ei ut abstineat ab aqua, & frangatur cum uino antiquo absque multiplicatione. Et oportet, ut fricetur locus omni hora cum panno aspero, ut attrahatur ad ipsum sanguis. Et introitus balnei nocet ei: & cibus grossus: & fructus humidi, & sicci. Et cauterium super baras est malum: & fortasse spargitur & multiplicatur albaras. Et albaras quæ apparet successione cauterij ex causa aliqua, non occultatur, & similiter in circuitu scalpellati. Epithema plurimæ commistionis factũ ad mutuassem. Recipe sanguinis r ‖nigri excoriati‖. ℥. iij. & sanguinis corui habentis pennas uarias, & albacham, & aliuhab, & pullorum alguaressem, & alsaki, & testudinis s ‖marinæ, ‖omnium an. ℥. j. & alkitran & picis humidæ, & naphtæ, & mellis anacardi omnium an. ℥. j. misceantur ista, & exsiccentur. Et sumantur aquæ coloquinthidæ humidæ pars. j. & uini antiqui partes. ij. & aquæ enulæ partes. ij. & aquæ rutæ, & aquæ sinapis t ‖mundæ‖ omnium an. pars. j. aggregẽtur ista: & sit de eis in summa. lib. x. secundum hanc descriptionem, & ponãtur u ‖ in patella uitreata, ‖ & proijciant super ea melanopiperis, & macropiperis, & zingiberis, & nigellæ, & castorei, & pyrethri, & condisi, & gummæ x ‖spigani, ‖ garioﬁllorum, & casiæ ligneæ, & mezerion, & radicis cucumeris asinini, & ellebori nigri, & opopanaci, omnium. an. ℥. j. decoquatur cum aquis, donec remaneat tertia: & coletur à medicinis: & ponatur super sanguines, & commistiones prædictas, donec exsiccetur, deinde sumat aqua coloquinth. humidæ, & enulæ humidæ, & squillæ & aqua sampsuci, & aliquid de uino antiquo rore tur super aquas, & sint omnia lib. viij. & proijciatur super ea assæ fœtidæ, & alastirgar, & utriusq; arsenici, & floris æris, & sulfuris omnium an. ℥. j. s. & decoquantur in aquis usquequo remaneat quarta, & coletur, & incessanter sanguines, & y ‖ humores exsiccati‖ imbibantur ex ea, & terantur donec bibant totum, & exsiccentur, deinde liniatur cum eo in balneo. Dico autem quòd possibile est ut hoc medicamen administretur leuiore solicitudine. & sit fortioris impressionis, quàm illud, in quo laborauit medicus regiis. Epithema z ‖ uigilantis‖ bonum. Recipe a † ‖ ‖nigellæ, florum papaueris ruffi, radicũ cap. omniũ an. partem. j. capsiæ lycii b ‖ cineris‖ myrrhæ, arsenici, omnium an. ℥. s. liniatur in sole. † Epithema bonum iuuatiuum, & est flos papaueris ruffi, & alzerehasen cum aceto. Et iterum rubea tinctorum, spuma maris, semen raphani, condisi cum aceto uini. Et iterũ sumaĩ limatura aluminis, & elleborí nigri & æris adusti, & cantharidarũ, & arsenici rubei omnium an. ℥. i. conficiantur cum kitran dissoluto in aceto: & liniatur cum quantitate quã scis. Et iterum Oribasij sapiẽtis: elleborus albus, piper, nigella, spuma maris, sulfur, arsenicum rubeum, rubea tinctorum, capsia, flos æris, cantharides: terantur cum aceto, & informentur trochisci, & exsiccentur: & quum necesse fuerit, terãtur cum aceto, & liniantur post fricationem cum uino, & liniantur. Et iterum ex libro decorationis

†Cariton

k B. ellebori duo

l †B. est.
m †B. &
n †B. est bona mirabilis

o B. uiperæ nigræ

p B. alzardach & aqua alchanaberi

q B. iura nisi zirbagi

r B. Alia litera uiperæ nigræ

s B. syluestris vel capestris

t B. humidæ

u B. ista in lebete vel caldario

x B. rutæ syluestris

y B. res commiste exsiccate

z B. alsaher

a †B. ellebori

b B. duaden

† Critonis

†cariton, elleborus niger, uitis al. radix almezerion, sulfur citrinum, draganthum, flos æris, limatura ferri, spuma maris, folia fici, terantur cum aceto sicut alcohol, & seruetur in uase plumbi, & liniatur in sole post fricationem. Aliud Gabriel. sulfuris, euphorbii, ellebori omnium an. ʒ.i. anacardi, pyrethri, capsiæ omnium an. aure. i. liniatur cum aceto. Iterum seminis raphani, condisi, gumma [c] § pigani § & mezerion, rubea tinctorum, capsia, nasturtium, pyrethrum, staphisagria, aggregentur cum sanguine [d] § nigri excoriati § & informentur trochisci, & administrentur cum aqua rubeæ tincturæ, decoctæ uehementer, colatæ, post balneum. Et iterum rubeæ tincturæ, capsiæ omnium ana ʒ.v. seminis raphani. ʒ.x. condisi. ʒ.viii. liniatur cum aceto post balneum. Medicamen regale. folia almezerion, & semen eius excorticatum, & elleborus niger, & piper decoquantur cum submersione aceti, donec biscocta sint, deinde proiiciatur in eo draganthum & cantharides, & limatura ferri, & nitrũ, & spuma maris, & decoquatur donec ferueat, & liniatur, & toleretur, & non abluatur quantum possibile est, & aperiantur uesicæ. Aliud bonum. mellis anacardi ʒ.vii. pyrethri gummæ [e] § pigani § an. ʒ.iii. euphorbii. ʒ.iiii. capsiæ persicæ. ʒ.i. liniantur cum eo cõfecto cum lacte. Et in eis quæ experti sumus, est ut sumantur mellis anacardi, & alkebikengi, & fimi columbini, & cantharidarum, & capsiæ, & seminis raphani, & seminis sinapi, & rubeæ tincturæ, & alcannæ, & Indici, & draganthi omnium partes æquales: uesicetur cum eo, & aperiantur uesicæ, & curentur ulcera: & iteretur donec sanetur. Et illud, quod delet baras uestigiorum uentosarum, est aqua cucumeris agrestis, & aqua sampsuci, & rubea tincturæ, & capsiæ linitæ cum aqua albacham. In uncturis autem quæ administrentur super albaras, non est possibile, ut referãtur secundum pondera eadem, propter diuersitatem colorum facierum, imò in eis afferunt canones, & præmittuntur, & postponuntur. de eis itaque est ut sumantur [f] § mandragora, § & myrrha, & fæx uini, & magra, & rubea, & alumen, & similia, & componantur, & liniantur. Aut cum tinctura nigra, quam experti sumus. ℞. cortices nucis, & quantum ipsæ sunt de alcanna, & quantum est alcanna de Indico. Et iterum calcis, & arsenici, & capsiæ omnium ana pars j. rubeæ tincturæ partes ii. aggregetur illud cum aqua cepe, & administretur secundum quòd uidetur. Tinctura alia, lithargyrium, & calx, & gallæ, draganthum, alcanna, conficiantur cum melle, & cum aceto nigro, & administretur ex eis epithema. Et iterum draganthum, & calcanthũ, & gallę terantur, & conficiantur cum aceto nigro: & fricetur membrum in sole, & liniatur cum eo delibutionibus aliquibus: & est tinctura remanens. Et iterum capsia nigra, & scoria ferri, & draganthum citrinum, & flos æris, & rubea tincturæ, & cortices granatorum terantur cum aceto uini, donec denigretur, & liniatur super eam uinum. Et cibi habentes hanc passionem sint assata, & frixa, & quæ præparata sunt in patella, & quæ cocta sunt cum oppilatione uasis ex carnibus leuibus cũ seminibus. Et sit contentus uino, & dimittat potum aquæ omnino, si possibile est, aut minoret ipsum: & utatur illa, quæ ex ea decocta est, aut mista cũm uino.

c B. rutæ agrestis

d B. uiperæ nigræ

e B. rutæ syluestris

f B. Alia litera staphysagria

10

20

30

40

50

60

De cura albaras nigræ. *Cap. 12.*

Est cura morpheæ nigræ: & indiget humectatione corporis uehementiore, & euacuatione fortiore: deinde administrentur magis abstersiuæ medicinæ morpheæ nigræ. Et accidit quandoque habenti eam, ut iuuetur coitu: ue rũm balneum plurimum confert ei. quod si uehemens fiat, & ad ultimum perueniat, curetur curatione lepræ.

Tractatus tertius

De eis quæ accidunt in cute, non in colore eius.

De sahafati, [a] § refrengi, & balkiati, & aluathim. §
De † sahafati. *Cap. 1.*

a B. alfirengi & albalcote & albothin. †achoribus

SAHAFATI est de summa bothor ulcerosarum: & cucurrit consuetudo in pluribus lib. ut dicatur in capitulo decorationis. Et sahafati quidem incipiens est bothor [b] § paruæ, fixę, leues, diuisæ § in numeratione locorum: deinde exculcerantur ulceribus crustosis, & sunt ad rubedinem decliues: quandoque etiam emittit uirus, & nominatur [c] § refrengi, § & sahafati humida. Et quandoque [d] § incipiunt squamæ siccæ. § Et multoties apparet in hyeme, & aufertur ualociter. Et causa quidem sahafati est humiditas mala, acuta, corrosiua, quæ, permiscetur sanguini: & humores grossi iterum mali, quare grossum [e] † § fit § apostema, & [f] § exsiccatur § subtile. Et causa eius, quæ de ea sicca est, est humor melancholicus, plurimus, cui permiscetur humiditas acuta; quare expellitur ad cutem, & corrumpit, & corrodit. balkiati uerò est de genere sahafati malæ, sed [g] § aluathim § sunt ulcera melancholica, quæ apparent in crure, ex eadem materia, ex qua fiunt uarices: & appropinquat cura eius curationi earum.

b B. pruritum faciens leue diuisum.

c B. alfirengi

d B. incipit impetiginosa sicca

e †B. retinetur & facit

f resoluitur

g B. albothin

De cura. *Cap. 2.*

Cura eius est curationi proxima impetiginis, & dicemus illud. Nos uerò dicemus nunc, quòd confert alsahafati siccæ euacuatio humoris cholerici, & melancholici, & phlegmatis salsi, cum eis quæ sunt sicut decoctio myrobal. cum epithymo: & ponantur in ea aloes, & scãmonea: & administrentur post ea quæ mundificant residuum cum humectatione, sicut aqua casei, & fumiterræ humidi: de summa cuius sumantur lib. i. & misceatur cum utrisque myrobal. nigrorum, & citrinorum amborum an. ʒ.iii. epithymi pondus. ʒ.ii. & salis naphtici tertia. ʒ.i. deinde post illud sit contentus aqua casei, & epithymo, sumendo omni die pondus. ʒ.xxx. de aqua casei, &. ʒ.i.s. de epithemo si tolerat natura, & non superfluat, aut secundum quòd tolerauerit. Et dimittat omne quod habet dulcedinẽ superfluam, & propriè dactylos: aut amaritudinem, aut acuitatem, aut salsedinem: & sit contentus insipido, generante humorem sanum, in quo non est mordicatio: & humectatione corporis, humiditate æquali

æquali cum balneo,& aliis. Et phlebotometur uena [a] § corporis § si necessitas fuerit eius, ex uena quæ imbibit illud membrum: sicut uena frontis in sahafati facta super caput:& uena quæ est in cute capitis:& uena quæ est post aures. Et ipsa quidem fit secundum plurimum rei super caput. Et uentosæ iterum ad illam quæ est in capite. Et si fuerit in membris inferioribus, phlebotomentur duæ saphenæ. Et quum feceris illud, fricabis alsahafati fricatione forti, donec sanguinetur: & stude in hoc ut currat ex ea sanguis plurimus, deinde curetur cum medicinis localibus, & propriè quum fricatur post sanguinationem cum sale & aceto. Et ei quidem, quæ de ipsa sicca est, confert balneum frequens absque longitudine [b] § tensionis, § & uaporatio membri super uaporem aquæ calidę, aut tepidæ in die aliquoties:& olea,& adipes,& regimen humectatiuum cum nutrimento, & inunctio,& cum caputpurgijs. Et sunt necessariæ in euacuando eam medicinæ attrahentes melancholiam attractione forti,& educētes eam. Et administretur post hoc aqua casei, secundum quod dictum est. Et non malum est apponere sanguisugas iuxta: deinde necessaria est fricatio, & sanguinatio: deinde administrentur medicinæ locales. Et existimauerunt quidam quòd phlebotomia [c] § alsahafati § ex uena proxima ei, sicut uena post aures, ad sahafati capitis est curatio eius: deinde liniatur cum melle, & cum aqua † betæ, & dragantho. Medicinæ autem locales ad humidam, incipientem quidem quæ est super corpus humidum, & corpora infantium, sunt sicut alcanna,& sicut Indicum cum gallis adustis [d] § cum oleo alketri: § et enim expertum ultimum: sicut medicinæ factæ ex stipticis exsiccatiuis, sicut sunt cortices granatorum cum aceto uini,& oleo ros. & quandoque ponitur in eo lithargyrium;& quandoque necessarium est administrare illud in quo est abstersio iterum, sicut est aristol. Et multoties quidem sanat illam, quę de ea media est, fricatio cum aceto,& sale,& alusnen uiridi: quare exsiccatur, & cadit. Et de medicinis, quæ sunt in istis ordinibus, sunt tucia, & climia, & chimolea, & charta combusta cum aceto, & gumma pini cum balaustiis,& aceto,& oleo rос. aut sumatur lithargyrii, & scoriæ argenti,& amigdal. amararum [e] † § § & uenarum tinctorum, omnium an. ℥.i. cum aceto,& oleo rос. Et similiter radices lilii celestis, & xilobalsami [f] § semen, & cyminum resolutum,& gumma § albotin contrita: & iterū lentes,& magra cum aceto. Et rursum amigdalę amaræ, & gallæ uirides, quibuscunque earum contritis; & fiat ex eis epithema cum aceto postquam [g] § præparatum § fuerit cum sale. Dixerunt: & sumantur cancri uiui, & terātur cū sampsuco, & exprimantur, & fiat caputpurgium cum eo,& cum humiditate cancrorum solum. In antiquo autem,& in illa quæ est super corpora dura, sunt necessaria ea, quæ sunt sicut colcotar, & calcanthum, & [h] § cupressus, § & draganthum encaustri, & sal,& sulfur,& terra argenti uiui, & uenæ tinctorum,& medicamen de chartis, & scoria æris, & fuligo furni,& sal ex stipticis resolutiuis. Et iterum sicut lithargyrium,& cerusa. Nasturtium uerò siccum ex exsiccantibus est fortibus, & fimus columbinus ex resolutiuis uehementis abstersionis,& exsiccationis: & similiter stercus lacerti,& stercus [i] § turdorum § & [k] § propriè § comedentium rizi. Et emplastrum uenarum est ex eis, quę conferunt omni sahafati. Et emplastrum rubeū factum ex uenis citrinis, & alcanna, & aristol. & corticibus granatorum, & lithargyrio:& medicamen quod dicemus in capitulo siccę. Medicamen bonum. Chimoleæ, sulfuris uiridis, cineris cucurbitæ, & pulpæ coloquinthidæ, omnium partes 10 æquales cum aceto. Aut coriandrum siccum adustum, & [l] § nasturtium excorticatum § & alcanna cum aceto,& oleo rос. Et iterum cinis ligni uitis, & aristol. rос.& balaustiæ,& gallæ,& gumma pini cum aceto,& oleo rос. Medicamen bonum ualde. Abluatur alsahafati cum decoctione oleandri, deinde liniatur cum scoriæ æris, & myrrhæ pondere. ℥.ii.& terræ argenti uiui, thuris,& aluminis iameni omnium an. ℥.iiii. aristol.& colcotar,& cineris uitis,& aloes omnium an. pondus. ℥.i. cum 20 aceto,& oleo rosaceo.

a B. manus

b B. fessionis seu more in ipso

c B. quę fit propter sahafati sit

† sicle

d B. & oleo seu unctuositate piguedinis cauda arietum.

e † B. cōbustarum

f B. & cōtritio seu fricatio vasorum de creta vel de luto & grana

g B. insipissatū

h B. dragātum furi

i B. stornellorum

K——B.

l B. extremitatum seu superficiei altanur seu furni Alia litera cazef altanur

Medicinæ locales ad sahafati siccam, & antiquam.

QVæ de ea fortis est, indiget medicamine acuto, corrodente eam, usquequo perueniat ad carnem sanam: deinde curetur cū emplastro ulcerum, sicut est oleū de uenis, & lithargyrio,& aceto,& oleo. Et quæ est infra illā, curetur cum eo cum quo curatur antiqua, prima prædicta,& conferunt ei humectatio corporis cū 30 cibis,& odoramenta,& clysteria,& alia. Medicamen bonum ad sahafati humidam,& siccam. Recipe olei amigdalarum amararum, & olei sinapis, amborum an. s. sacraiati, aceti sacraiati. i. siefmemithe,& gallarum, amborum an. aure. iii. [a] § fellis zeharagi. § aure. i. uenarum citrinarum, & † nitri, amborum an. aure. s. terātur medicinæ,& misceātur cum duobus oleis,& aceto permistione uehementi, conterendo: deinde administrentur super omnem sahafati,& scabiem,& pediculos, [b] † § 40 § & depilationem, & alopeciam & furfures. Et [c] § albalkiati § quidem est de genere alsahafati malæ. Et quandoque est causa eius morsus sicut [d] § sinifes § maligni. Et cura eius est cura illius. Medicamen nostrum forte. Recipe aristol. & floris ęris,& ammoniaci,& bdellij,& sinapis,& dragacanthi partes æquales: aggregentur cū oleo de frumento, & aceto quantum est oleum,& pauco melle:& administretur.

a B. felizeregi

† baurach

b † B. & impetiginem

c B. alsahafati

d B. cimices Alia litera albaud

50 *De impetigine.* *Cap. 3.*

IMpetigo non est longinqua à sahafati, & non diuersificatur ab ea, nisi cum re occulta:& propriè alsahafati sicca. Et pertransit, ut sit alsahafati sicca impetigo malignior,& deterior, & magis corrosiua,& longinquioris profunditatis. Et causa impetiginis est propinqua causæ alsahafati: Nam est aquosa herifiati acuta, permista iterum materiæ grossæ melancholicæ, grossiori materia scabiei. Et impetigo quidem uelocioris sanatio-60 nis, est illa cuius subtile est magis uincens. Et impetigo quidē alia est humida, sanguinea, in qua apparet, quū fricatur, ros, & est magis salua. Et alia est sicca, cuius plurimum est à phlegmate salso, conuerso per adustionem in melancholiam. Et de impetigine est excoriata propter uehementiam siccitatis,& multitudinem profundationis: & est

& est sicut albaras nigra, & sicut cortices. Et de ea est non excorticata. Et de impetigine est ambulatiua, maligna. Et de ea est stans. Et de impetigine est recens, & de ea est antiqua, mala, & est ægritudo [a] § herisiati. §

a B. alcharisi.

De cura impetiginis. Cap. 4.

Indiget impetigo in radice curationis medicinis aggregantibus resolutionem, & incisionẽ, & liquefactionem, & subtiliationem cum sedatione, & humectatione. Et prima earum est secũdum materiam grossam. Et secunda est secundũ materiam acutam subtilem. Et secundum dominium unius duarum rerum, est necessarium ut uincat unum duorum regiminum. Et appositio sanguisugarum est de melioribus medicinis eius. Et est necessarium in re eius, mundificare, & consequenter adhibere aquam casei secundum modũ quem exigit illud, quod est præsens. & cibationis & humectationis, & regiminis humectantis illud quod est necessarium alsahafati. Et similiter balneũ est de sublimioribus curationib. eius. Et fortasse indiget separatione aeris sicci. Dixerũt quidam. & de eis quæ prohibent euenire impetiginẽ & sanant quod de ea euenit, est ut in potu detur laccæ ablutæ ablutione aloes, pondus. ʒ .i. cum tribus. ʒ. decoctionis [a] § myrti. § Et quando expanditur impetigo, & multiplicatur, tunc cura eius est cura lepræ.

a B. ozimi

Curationes locales. Cap. 4.

De medicinis quidẽ singularibus eius, quæ recens est & media, est acetositas citri. Et fortis iterum, gummi arabicum cum aceto: & gumma amigdalæ: & gumma [a] § pini § cum aceto: & storax liquida cum aceto: & sinapi cum aceto est ultima: & aqua sulfurea, & aqua salsa, & spuma maris, & glutinum de corijs, & saliua hominis ieiuni, & illud quod residet super dentes eius, & semen melonis, & radix aphodili, & [b] § alisras § cum oleo amigdalarum amararum est bonũ, & folia capparis cum aceto. Et [c] § saia noua § confert omni impetigini cum proprietate sua, & acacia, & mugath. Et oleum de tritico est conueniẽs ei quæ accidit omni corpori, & debili, & forti, & uenæ citrinæ: & incipienti ut assiduetur effusio aquæ calidæ super eam, deinde fricetur cum oleo uiol. fiat illud secundum assiduationem. Et aqua hordei linita fortasse delet eam, & propriè cum [d] § semine § tamarisci. Et conferunt alsahafati [e] § humidæ cucumer § & mucillago psyllij, & succus humidi eius. & aqua portulacæ, & gũma prunorum confert ad impetiginem infantium. sumãtur gummæ amigda. & glutini de coriis, & storacis partes æquales, & aggregentur cum aceto, & liniatur: aut sumatur gluten carpentariorum, & thus, & sulfur, & acetum, & terantur, & administrentur. Antiqua uerò mala ex ea indiget medicinis fortioribus, sicut succo acetositatis citri [f] § confortato § cum decoctione, & sicut oleo ciceris, & oleo rizi, & oleo frumenti propriè, & gumma amigda. amararum, & sulfure, & stercore caprino adusto, & spuma maris. Et alkitran, & pix sunt mirabilia ambo. Et similiter assiduatio epithemandi eam cum naphta alba, & stercus animalium prędictorum in capitulo alsahafati, & agnus castus, & capparis, & ammoniacum, & elleborus, & grana albem, & gumma rutæ agrestis propriè: præcipuè quum fit ex ea ceratum cum oleo [g] † § § sinapi, & [h] § sisami, § & ammoniacũ cũ aceto, & cordumeni, & condisi, & cinis balnei, & condisi, & uenæ, & sinapi, & nasturtium, & semẽ erucæ. & mel anacardi est ultimum. Et de compositis est ut sumatur cordumeni, & teratur, et aggregetur cum oleo tritici: et cinis alliorum cum melle. Et sulfur cum gumma albotin: et grana albem [i] † § § cum aceto sunt fortia ualde. Et ad excorticatam iterũ, ut sumatur thuris et dragacanthi, et sulfuris, et aloes omnium an. ʒ .i. et gummi. ʒ .ii. liniatur cum aceto. Aut sumantur † nitri armeni aure. s. olei de tritico. ʒ .iii. acetositatis citri, asphalti, seminis erucæ an. ʒ .ii. nigellæ. ʒ .i. s. ellebori nigri, dragacanthi adusti amborum an. ʒ .i. s. fiat ex eis epithema: aut sumatur [k] § saia noua § et liniatur cum aceto: aut sumantur dragacãthum, et myrrha, et olibanum et alumen, et sulfur, et aloes: conficiantur cum uino cocto, et liniantur. Medicamen bonũ. Recipe granorum alben partes. x. sulfuris citrini partes. iiii. [l] § saia noua § pars. i. eius contritio optime fiat, et liniatur cũ aceto uini, et oleo antiquo. Aut sumantur stercoris canini, et usnen [m] § fullonum albi § et rutę, et fulliginis furni, et corticum granatorum, et cineris balnei, et utriusque arsenici, et sulfuris citrini æquales partes. dissoluatur cum aceto, et oleo, et liniatur.

b B. alseras
c B. sengiabue
d B. fructu vel nuce
e B. sicce citruli
f B. insp issato
g † B. de
h B. sengiabue
i † B. contrita grosso modo
† baurach
k B. sengiabue
l B. sengiabue
m B. Alia lsa asafir albi & sulfuris albi

De bothor [a] § lenibus. § Cap. 5.

a B. lactis.

Quandoque sparguntur super nasum, et super poma maxillarum bothor albæ, quasi ipsa sint puncta lactis propter materiam uirulentam expulsam ad superficiem de uapore corporis: et cura eius est omne in quo est exsiccatio, et resolutio, sicut elleborus albus cũ medietate sui de ireos, de quo fiat linimentum: et semen lini, et † nitrũ, et ficus, et nigella cum aceto.

† baurach

De scabie & pruritu. Cap. 6.

Materia, ex qua generatur scabies, aut est materia sanguinea cui admiscetur cholera, quę forsitan conuersa est in melancholiam: aut conuersa est pars eius in melancholiam. Aut materia [a] † § § cui admiscetur phlegma salsum, baurachiũ. Et prima quidẽ est scabies sicca, et materia sicca ad grossitudinem decliuis. Et altera est scabies humida, et humiditas eius est humiditas ad subtilitatem decliuis. Et plurimum quidem generatur ab acceptione in comestione salsorum, & acutorum, & amarorũ, & specierum quæ pro condimento admiscentur cibis [b] § acutarum § & similium. Et illa quæ est magis sparsa, & corpulentior, & acutioris capitis ex omnibus bothor, est acutioris humoris: & quę est latior, & uehementioris profundationis, eius humor est minoris acuitatis. Et causæ quidem generantes materiam scabiei sunt causæ generantes materiam pruritus, uerùm ipsæ sunt fortiores, & appropinquant causis generantibus pediculos, & alsahafati, & furfures, & impetiginem, & approximant eis in curatione. Et scabies quidem differt à pruritu in hoc, quòd cum pruritu non sunt bothor, sicut sunt in scabie: quoniam ipsa est à materia subti-

a † B. sanguinea
b B. calidarum

ria subtiliore, & minus declinante ad salsedinem: & in ea generatur. Et fixio generis eius in cute, postquam natura expellit eam, est oppilatio pororum, & paruitas mundificationis. Aut retinetur propter debilitatem expulsiuæ, sicut accidit decrepitis in fine ægritudinum, & propriè quando materia est plurima, aut grossa. Aut propter cibos malos ex quibus generatur chymus malus, acutus: sicut sunt cibi salsi, & acuti, & similes eis. Aut propter malitiã digestionis, cum qua putrefit cibus. Et à pruritu quidem resoluuntur cortices furfurei, & nõ accidit ex profundo aliquid. Et pruritus quidem senilis parum obedit curationi: neq; ualet ei, nisi ut regatur, & blãdiatur. Et scias q scabies excorticata, & impetigines multiplicãtur in autumno. Et ad ultimũ materia pruritus aggregatur inter duas cutes. Quòd si de ea aliquid est in corpore, tunc est scabies sicca. Et dulcia quidem generant pruritum, & bothor. Et non accidunt plurimum nisi inter digitos, quoniam sũt debiliores. Et scabies quidem fœda attrahit[a] ‖ ulnera, ‖ & permutatur ad impetigines, & alsahafati. Et olea nocent eis. Et syrupus acetosus confert eis, si non timetur rasura.

c B. exituras

De cura. *Cap. 7.*

Cura quidem scabiei prima, & melior, & cũ qua multoties est sufficientia, est euacuatio cum eo quod educit humorem acutũ, adustum, & phlegma salsum: deinde rectificatio cibi, & regimen humectationis secundum quòd sciuisti in dispositionibus huius capituli. Et administratio rerum aquosarum insipidarum, [a] ‖ ueloci tas putrefactionis quarum sit secura ‖ sicut sunt melones indi, & lactuca, & endiuia, & similia, & extrinsecus iterum. Et dimittat coitum omnino: coitus enim mouet materias ad exteriora, & excitat uaporem calidum, putridum, uenientem ad partem superficiei cutis, quare putrefacit illic, & propter illud fœtet iterum odor corporis. Et ꝓpter hoc præcipitur fricatio in ablutione pollutionis. Et de bonis quidem euacuantibus species materierum scabiei est decoctio epithymi cum mirobal. citrinis, & fumoterræ, & senæ, & polypodio, & absinthio. Et quandoque ponuntur in ea rosæ, & semen endiuiæ, & similia. Et quandoque ponitur in eam [b] ‖ chelidonia ‖ cum proprietate, quæ est in ipsa. Et quãdoque ponitur in ea scãmonea. Et iterum pilulæ de aloe, & scammonea sunt bonę, iuuatiuæ. Decoctio bona. sumatur myrobalanorum citrinorum, & passularum an. pondus. ℨ. xx. & decoquatur cum. iii. lib. aquæ, donec remaneat tertia, & coletur, & sumãtur de tota aqua duæ tertiæ. lib. j. ĩ qua fricẽtur manibus cassiæ fist. x. ℨ. quumque in ea confricatæ sunt, coletur iterum, & ponatur in ea agarici. ℨ. i. Pilulæ bonæ, & sunt pilulæ de fumoterræ. Recipe mirobalanorum citrinorum, & Kebulorum, & nigrorũ, omnium an. ℨ. v. & aloes Scotrensis. ℨ. vii. & scammoneæ. ℨ. v. siue cessatione conficiantur cum aqua fumiterræ, & dimittãtur donec exsiccentur, & bibantur uice altera, & dimittantur donec exsiccentur, & fiat illud tribus uicibus, & in omni uice fiat sicut sorbitio: deinde dimittatur donec inspissetur, & compactum fiat, & fiãt inde pilulę. Medicamen, bonum, forte ad antiquam scabiem. Recipe myrobalanorum citrinorum, & myrobalanorum nigrorum, & emblicorum [c] ‖ abrungi, & Kebulorum ‖ excorticatorum omnium an. ℨ. i. et turbit. ℨ. ii. conficiantur cum penidiis, & fiant inde trochisci: et sit dosis ad solutionem integram ex. ℨ. x. usque ad. ℨ. xv. & usque ad. xx. cũ aqua calida: et fortasse ponitur in eis scammonea, quum potantur. Et fortasse liberat ex scabie mala antiqua, si assiduetur potus aloes, sed frequenter, tribus diebus, omni die, sumẽdo aure. i. deinde [d] ‖ ter tietur post diem, et diem ‖ non, tribus diebus currentibus secundum dimissionem tertij: aut dimittatur diebus tribus: et iteretur frequentia [e]: ‖ deinde tertietur post diem et noctem, ‖ aut quiescat prout uidetur secundum [f] ‖ quòd præsens fuerit, ‖ et curetur rasura, si superuenerit, cũ clysteribus. illud enim est iuuatiuum, eradicans scabiem. Et bonum quidem est, ut bibat ipsum infusum in aqua endiuiæ, et cum ea sit parum aquæ fœniculi, si non fuerit ab aqua fœniculi aliquid prohibens: et quantitas quæ est in ipsa de aloe, sit ex. ℨ. i. usque ad aureũ. Et quando nõ tolerat medicationẽ, dimittatur. Et infusiones de prunis sunt iuuatiuæ iterum. Aut sumatur rob myrobalanorum citrinorum factum ex exsiccatione aquę, in qua ipsi decocti sunt, exsiccando in sole: et sumatur ex eo humidum quod sit ex. v. usque ad. x. cum zuccaro: et est ad cholericam, et humidam. Et possibile est, ut fiat simile illius ex omnibus solutiuis [g] ‖ bonis, ‖ et misceantur adinuicem: et quoniam componuntur adinuicem, et fiunt ex eis rob, et pilulæ. Et aqua [h] ‖ calida ‖ casei, et epithymum bona sunt quando administrantur omni die, secundum quòd dictum est nuper in alio capitulo ab isto, et cum myrobal. et succo fumiterræ diebus continuis est ultima. Et de eis, quæ currunt cursu mundificantium cum facilitate, est ut fiant pilulę de aloe cum scammonea, et croco: et sumantur de eis in omni dosi, quinque cicera, et est descriptio. myrobalanorum citrinorum, aloes Scotrẽsis, amborum ana ℨ. j. dragaganthi, rosarũ, amborum ana ℨ. i. croci [i] ‖ ℨ. iii. ‖ Et iterum sumatur ex medicamine in quo ponitur abrungi, et nos iam diximus ipsum, omni die aut duobus diebus à. ℨ. ij. usque ad ℨ. iii. Dixerunt quidam, quando multiplicantur euacuationes, et non inuenitur utilitas, tunc melius est ut alleuietur, et sufficiat dare in potu habẽti passionem omni die mane & sero sauich de tritico cum zuccaro, & aqua plurima. Dixerunt. de eis quæ conferunt habenti scabiem siccam, & pruritum ostrachinum, est ut bibat tribus diebus omni die de sisamino põdus. ℨ. c. & xxx. cum medietate sui de syrupo acetoso, & similibus: & de hominibus sunt qui miscent cũ eo aquam iuiubarum, & nos iam experti sumus hoc, & fuit curatio ultima, ueruntamen debilitat stomachum. [k] ‖ Et de compositis proportionalibus istis medicinis, est scoria argenti, & lithargyrium, & cambil, & uenæ. conficiantur cum aceto & oleo ros. & liniatur: & hoc est ad [l] ‖ fortem ultimum iterum. ‖ Et leuius illo est, boli armeni, camphore, croci, omnium. an. ℨ. s. cum aceto: & aqua squillæ, & oleum ros. sunt communia ad exsiccationem. Et ad illam quæ est fortior parum [m] ‖ semen fœniculi ‖ teratur cũ aceto, & oleo ros. & administretur in balneo. Et iterum aqua granatorũ

a B. quæ sunt secure à uelocitate putrefactionis

b B. memiran

c B. albrengikebuli

d B. administretur qualibet tertia die. s. una die sic & alia die

e —— B.

f B. testificationem necessitatis

g B. leuibus

h B. Alia litera

i B. tertiã. ℨ. i.

K B. Alia litera usque ibi confectiones uero &c.

l B. Alia litera impetiginem etiam

m B. Alia litera corticis gummi pini

& nitrum:& melior aqua granatorum est illa, in qua est uirtus pulpæ eorum: & similiter farina lētium,& magra,& acetum misceatur & ponatur in sole donec igniatur, deinde liniatur. § Confectiones uerò quibus oportet eum uti, sunt sicut confectiones, quas oportet potare habentes impetiginem,& alsahafati, & morpheam. s. quæ de eis sunt leues ex triphera minore cum Kesmes. Et iterum sicut hæc confectio. Recipe amyli, & fumiterræ, amborum an. ʒ.ij.& myrobalanorum citrinorum pondus. ʒ.iiij.& alkesmes ablutarum duplum totius. Medicinæ autem locales ad scabiem sunt omnes, in quibus est abstersio: & quandoque sufficit illud cuius abstersio est cum confortatione cutis, & rectificatione complexionis eius, sicut aqua maluarum,& acetosæ,& siclæ, & granatorum,& sicut furfur similæ,& farina lentium excorticatarum. Et iterum acacia cum aceto:& grana melonis: & uenter melonis[n] † § §sicut est,&[o] §uessesengi citrinum, §& succus apij,& decoctio apij,& decoctio fœnugreci:& aqua corticum[p] §muzi. § Et fortasse indiget eis in quibus est resolutio fortis, sicut pulpa coloquinthidæ,& gluten alimbat cum aqua menthę, & gumma pini cum aceto:& draganthum assatū, & propriè citrinum cū aceto,& oleo ros.& similiter calcanthum,& quæ sunt de genere ipsius. Et oleander est fortis ualde:& fortasse sufficit acetū eius in quo ponitur, deinde coquitur cum sisamino. Et misceatur cum acutis sicut oleum ros. ut prohibeat superfluitatem:& sicut cortices granatorum,& cōsimiliū illius. Et ex eis, quæ experta sunt est semen erucæ, cuius oleum sumatur, & fricetur cum eo scabies:& inungatur cum eo in sole calido aut foculari:& iteretur, quoniam est bonum & ultimum. Medicamen bonum. Recipe lithargirij,& draganthi,& encaustri æquales partes, quæ terantur cum aceto uini, & ponatur in urceolo testeo, uitreato,& sepeliatur in loco humido, mense uno:& administretur post illud epithemando: est enim iuuatiuum in ultimo cū pauca mordicatione. Et condisi,& argentum uiuum extinctum:& scoria[q] §argenti§& aristol.& sulfur, & cambil: et alkali & æs adustum,& almugath,& sal ammoniacus,& lentes,& myrrha,& semen harmel,& ammoniacum,& flos æris,& usnen[r] §fullonū, §& stercus canis,& stercora prædicta in cap. alijs,& cucumer asininus. Et iterum cortices ligni uitis adusti puluerizētur super locum scabiei inunctum cum butyro crudo: & ligetur strictè post illud,& renouetur usquequo destruatur. Et quandoque cōfert cordumeni cum aceto,& gluten alimbat cū eo. Et de compositis nostris bonis, est ut fiat ex argento uiuo extincto, & ex foliis oleandri & ex climia argenti, & lithargyrio epithema cum aceto,& oleo ros. super quod dormiat in nocte,& abluat corpus in mane in balneo cum aceto,& usnen uiridi, cum aqua calida in primis: deinde[s] † § § properet,& inungatur cum oleo. Medicamen facile: sumantur lithargyrij, & dragāthi citrini partes æquales, terantur cum aceto hebdomada una in sole,& liniatur cum eo quum necesse fuerit. Et iterum argentum uiuum, extinctum, & storax liquida,& oleum ros. aggregentur,& administrentur. Et iterum argenti uiui extincti[t] † §

n † B. Alia lfa continens semina

o B. nesestegi alalsor

p B. muze

q B. Alia litera ferri

r B. asafir

s † B. cum frigida deinde

t † B. & storacis liquide

§& florum uiol.& costi partes æquales. Et iterum condisi pars.i. & magræ partes.iij. & liniatur cū aceto. Et quum administras fortia exsiccatiua resoluentia,& sicca exsiccantia, tunc consequere eam cum oleis cognitis, sicut est oleū de cyperis,& salicibus,& nenupharis, et uiol. et similia illis: et propriè in sicca, et in illa quæ est paucæ humiditatis. Et administra in humida ea quæ sunt uehementioris exsiccationis: et in sicca quæ sunt minoris exsiccationis. Et elonga illud in quo ponitur argentum uiuum extinctum, quātum poteris, a partibus stomachi et membrorum nobilium. Cura autem pruritus sicci post euacuationem, si indiget ea cum illis quæ scis, est ut des in potu lac uaccinum acetosum: et sicut balneatio cum aqua tepida: et administratio inunctionum oleaginarū ex oleis frigidis: et propriè quando ponitur in eis succus apii. Et curatio scabiei siccæ, et pruritus sicci est uicina. Et de medicinis leuibus in hoc est papauer tritus cum aceto: et iterum folia[u] §lilii. §et iterum aloes cum aqua endiuiæ. Et sene iterum est ex eis, quæ ponūtur in medicinis eius: et aqua apii, et acetum, et aqua ros. sunt bona. Et de medicinis fortibus est ceratum in quo ponitur opium, cum quo inungatur corpus, et quiescet pruritus. Et ex medicinis fortibus, est ut componatur ex medicinis primis compositum, et ponatur in eo sal ammoniacus: et liniatur cum aceto, et propriè super testiculos. Et iterum alumen frixum, et alkitran, et hoc iterū confert prurītibus intrinsecis in uulua, et ano qđ ponatur super pannum. Et senes quidem iuuantur in curatione pruritus, qui accidit eis si liniantur ex fæce uini cū aliquanto[x] §anetho humido. § Balnea uerò pruritus, et scabiei sunt sicut aqua maris calefacta, aut cum dispositione sua, aut decoctio cucumeris asinini. Cibus autem habentiū scabiem, et pruritum sit ex eis quæ humectant, et generant sanguinem laudabilem ex cibis decliuibus ad frigiditatem, et humiditatem: et[y] † § §æqualibus. Et habentibus pruritum ostrachinum necessarium est administrare olea leuia in eis, quæ assumunt, sicut oleum amigdalinum, et sisaminum, et similia illis. Et scias, quòd uentosæ in utrisque cruribus conferunt scabiei fœdæ.

u B. Alia litera liquiritiæ

x B. aluminis humidi

y † B. carnibus

De[a] §*desudatione*.§ *Cap.* 8.

QVandoque fiunt bothor in corpore aut membro plurimi sudoris ualde, paucæ ablutionis, aut paruæ fricationis apud ablutionem,& propriè in regionibus calidis:[b] §spatiosæ, §quasi ipsæ sunt ex materiis, quæ sunt pigræ, propter suam grauitatem, in consequendo sudorem uelocis consumptionis, propter subtilitatem suę materiei; quare retinentur in superficie cutis. Et sunt quasi sint sudoris feces, inobedientes ad resudandum. Et quandoque non fiunt bothor apparentes, imò accidit,& fit asperitas.

a B. hasef.

b B. & fiit bothor spinosi

De cura. *Cap.* 9.

INcidunt materiam, si multiplicatur in corpore, phlebotomia,& solutio uentris. Et similiter oportet ut properet assuetus ea omni hora in euacuando humores acutos. Et ex eis, quæ prohibent eam,& auferunt ipsam, sunt balneatio, & mundificatio: deinde administretur aqua frigida

gida balneando in ea:& confert eis fricatio in balneo ex carne melonis cum farina lentium post sudorem [a] : ʒ deinde alsehessabrem post ipsam: ʒ & caro melonis cum lentibus, & farina fabarum. Sandali uerò prohibent eam à pruritu, qui accidit cum ea. Quum ergo sunt cum camphora, non faciunt illud. Et alcanna iterum, si non abhorretur eius tinctura, confert ei. Et assumere illud cui assimilantur aqua granatorum,& acetosa,& lentes,& pruna,& tamarindi. Et administratio omnis quidem prohibet sudorem ex eis, quæ sunt sicut decoctio myrti,& rosarum: & aqua coriãdri dicitur,& confert ei aqua calefacta in sole. Et ꝓhibent eam omnes aquæ quũ decoquũtur in eis stiptica:& dimissio motus,& alienatio à locis calidis sudare facientibus:& petere loca uentosa, & flabellatio cum flabellis plurimis simul: & ablutio cum aqua frigida. Et iterum inunctiones ex eis quæ sunt sicut oleũ myrtinum, & oleum ros. Et butyro crudo inest ꝓprietas maxima in ipsa, propriè cum dragantho,& gummi. Et iterũ inunctiones, in quibus est uirtus lithargyrij,& scoriæ. Et tuciæ inest proprietas. Et cinis foliorum myrthi &[b] ʒammoniacum, ʒ& folia lauri recentia, & ruta,& minutum thus. Et quandoque confert de sudationi epithema glutinis piscium dissoluti in aqua. Et quandoque indiget fortis staphysagria & thure, & sulfure. illa uerò quæ de ea iam ulcerata est, curetur cum eis quæ sunt sicut uenæ, & gallæ,& bolus armenus & cerusa cum[c] ʒcera. ʒ& emplastrum de cerusa est bonũ ad illud. Et fortasse peruenient ulcera ista ad finem maximum corruptionis: quare erit cura eorum cura adustionis ignis. Nam illa, quæ de ea confirmata est, curatur curatione alsahafati.

a B.cum alsahe fesian

b B. Alia litera puluis foliorũ mirthi

c B.aceto

De [a] ʒplanta ʒ noctis. Cap. 10.

a B.benas

SI quis passus est desudationem cutis,& oppilationẽ pororum, & bonitatem digestionis, quandoque accidunt in frigore noctis pruritus,& asperitas,& bothor paruæ, quæ nominantur [b] ʒplanta ʒ noctis:& causa est retentio eius qđ oportet ut resoluatur, propter constrictionem [c] ʒpororum in radice ʒ quã adiuuat, & in qua addit soliditas frigoris: & propriè in hora, in qua multiplicatur digestio:& sequitur multitudinem eius multitudo uaporis,& aer noctis: & propter illud nominatur planta noctis, quia plurimum accidentium eius est in nocte. Et de dispositionibus huius passionis est, quòd pruritus in ea fit uehemens,& delectat prius, deinde perducit ad dolores uehementes quos efficit in locis pruritus.

b B.nebat

c B.ultimam in radice uel in creatione

De cura. Cap. 11.

OPortet, ut sit regimen in dilatando poros cum balneis:& inunctionibus notis ad illud, & in mundificando uenas à materia plurima; & illud cum phlebotomia,& euacuatione secundum quòd dictum est in cap. pruritus, si fuerit illius necessitas, & non fuerit sufficientia in medicinis localibus. Medicinæ uerò locales, sunt aloes:& myrrha est de melioribus medicinis,& propriè cum aqua mellis. Et similiter aloes cum farina lentium, cum pauco aceto, & melle. Et aqua apii de currentibus est ei proportionalis. Et de medicinis conferentibus ei sunt fęx aceti sola,& † nitrum,& alcanna,& crocus.

†baurach

De uerrucis, quæ ex eis sunt ut claui: & recuruis, quæ de eis sunt ut cornua, & quæ currunt cursu earum. Cap. 12.

CAusa efficiens eas prima, est expulsio naturæ:& materialis est humor grossus melancholicus. Et quandoque conuertitur melã cholia à phlegmate sicco ualde, quando multiplicatur in sanguine. Et quandoque accidit ipsi sanguini propterea quòd ipse coarctatur, & multiplicatur,& propter priuationem causarum putrefactionis, ut conuertatur ad siccitatem & frigus, & propriè in uenis paruis, in quarum similibus non putrefit sanguis propter suam paruitatem, & propinquitatẽ ad causas extrinsecas, quæ sunt ad hoc ut ipse exsiccent ueiociores quàm ad hoc ut putrefaciant: præcipue quum sanguis non ualde est calidus in substantia sua: & quandoque oritur ex eis uena magna,& fit causa ad conuertendam complexionem eius, quod peruenit membro uicino de nutrimento ad complexionem materiei suæ, quare desiccatur illud, & infrigidatur, & multiplicantur uerrucæ: quum ergo cadit, aut destruitur per quodlibet regimen, cadunt aliæ: & nominantur magnæ habentes capita, sicut capita clauorum habentes subtiles radices claui: & longæ recuruæ cornua. Et de uerrucis est genus quod nominatur tusius,& numeratur in eis: licèt sit necessarium ut discernatur ab eis:& finduntur quando scinduntur à sanie quæ est sub eis.

De cura. Cap. 13.

PRoperare quidem ad minorandum sanguinem [a] ʒ ʒ& ad euacuandam melancholiam est res quæ est necessaria: [b] ʒ&ʒ quando multiplicatur ægritudo [c] ʒ iteretur phlebotomia, ʒ& similiter regimen generans bonum chymum:& alia de illis quorũ pręteriit rememoratio multoties. Cura autem localis est cum medicinis, quæ habent amaritudinem, & stipticitatem ad leues ex eis: sicut est inunctio uerrucarum cum oleo fisticino assiduè, aut cum decoctione [d] ʒ olerum ʒ colata, dimissa post tres dies:& aqua porri alnabathi cum sumach, & oleo de bẽ. Et iterum cum folijs capparis, & nuce cupresi:& oliuæ immaturæ:& fructus tamarisci est bonum iterum: & folia myrti humidæ sunt bona ad fortes: & cortices nucis humidæ cum ficubus siccis:& xilocaractæ cum pauco nocumento suo conuenientes sunt illis, quæ de eis sunt magnę, & ad fortes. Et cortices radicum algarab, & cinis eius cum aceto uini. Et de eis, quæ sunt bona, & ultima, est ut sumantur alharmel, & alcãna: cribellẽtur & liniantur cum aqua frigida. uerùm quod ex eis forte est, est ad fortes, sicut epithemata facta ex calce,& arsenico, & alcali: & propriè cum argento uiuo extincto, pręcipuè cum cinere quercus & oleo. Et sal cum aqua cepæ, & bulbus, & stercus caprinum. Et iterum cantharides cum arsenico. Et iterum [e] ʒ fæx mellis anacardi est fortis in pulverizatione sua. ʒ Et lac tithymali quãdo iteratur super eas aliquoties deijcit eas: & lachrima uitis,& alkebikengi iterum magnificè deiicit eas. Et nigellæ confectę cum urina, si emplastrentur

a †B.cum phlebotomia

b —— B.

c B.pertransierit humor quantitatem æqualem

d B.frumenti

e B mel anacardi est forte in sanatione ipsius

tur cum eis, sunt mirabiles: & fel hirci iterum, & assa, & emplastrum acutum & disrumpens aldubellet, & est emplastrum de anacardis. Compositum æquale. corticum nucis humidorum, & draganthi, & calcis uiuę, omnium an. pars. i. terantur, & cribellentur, & ponantur desuper. Aut sumantur floris æris, & chartarum f † § ʒamborum an. ʒ. v. & pulpę coloquinthidę. ʒ. vi. † nitri. ʒ. vi. salis ammoniaci. ʒ. iiij. cali, & arsenici citrini amborũ an. ʒ. vi. fellis uaccini. ʒ. vi. usnem persici. ʒ. vij. terantur & cribellentur & liniantur desuper cum aqua saponis. Et de curationibus uerrucarum est earum eradicatio: & illud quidem quandoque fit cum cannulis de penna, aut de canna, aut de ferro, quarum concauitas fit cum quantitate in qua deglutiantur uerrucæ, deglutitione g † § § in qua sit difficultas quædam, & inuoluatur super ea, & h § profundetur § parum apud radicem eius, i § qua re eradicat eam. § Aut tende eas cum uncinis, donec extendantur eorum radices, deinde assumantur cum instrumento acuto, submerso ad radices earum: & ponatur super eas butyrũ coctum post radicationem. Et iterum quoties tangit eas medicamen acutum, & infestat, auferatur medicamẽ acutum, & ponatur desuper butyrum coctum, & dimittatur parũper, deinde iteretur usquequo compleatur earũ casus. Et incidũtur ita ut, quod est in circuitu earum, secetur cũ ferro subtili, aperiendo in circuitu, deinde uadit super eas medicamen acutum. Et nos iam experti sumus cum nouacula profundius, quãtum possibile est cum cautela superficiei cutis, deinde fricando locum cum sapone, & cyperis, & rosis, donec cucurrit quod fluxit de sanguine, & retentus est. Et deiicit post illud, quod remansit, si accipiatur lignum, & incẽdatur in igne, donec inflammetur, & approximetur uerrucis, donec excorticentur uerrucæ, & inũgantur cum manu, una uice post aliam, donec deleantur.

f † B. adustarũ
† baurach
g † B. difficili quadam & extremitas eius sit acuta incisiua & degluti tur uel recipitur in ea uerruca deglutione
h B comprimatur
i B & eradicetur ipsa

De cornibus. Cap. 14.

SVnt additiones spissæ a § ungulares, § nascentes super iũcturas in extremitatibus propter uehementiam operationis. Et cura eorũ est incisio, ut b § resoluatur § ex eis illud quod non dolet: deinde administrentur super residuum medicinę uehemẽter acutæ ex medicinis uerrucarum, donec cadat: deinde cõsequatur butyrum coctũ.

a B. curue
b B. remoueatur

De fissuris, quæ apparent super cutem, & labia, & extremitates, apparitione in cute in omni loco. Cap. 15.

CAusa omnium fissurarum est siccitas in cute adeo, donec a § exsiccetur § illa siccitas, aut b † § § propter complexionem singularem, aut propter malitiam humorum mittentium materiam exsiccantem, acutam, aut propter calorem exsiccantem, aut uentositatem exsiccantem rorem, aut frigus indurans, inspissans, sicut accidit terræ exsiccatæ, & arefactę per uentũ, aut calorem, c § & commotæ, § ualde ut findatur. Et quandoque accidit causa aquarum stipticarũ, & illarum in quibus est uirtus aluminis, & similium, quando accidit ut cum eis fiat ablutio. Et eis quidem sunt contrariæ aquæ sulfureę, & aspaltinæ: & nos experti sumus differentiã inter aquã d § enidem, & quod est in circuitu eius, & aquam in sabor. § & non fuit in hoc capitulo experimentum forte.

a B. scindat &
b † B. est
c B. Alia litera aut infrigiditate ualde uel congelate
d B. hemdã & quod est in circuitu & aquam nisabur

De cura fissurarum communi. Cap. 16.

OPortet, ut euacuetur si fuerit humor malus: & permutetur, si fuerit complexio sicca: & bibat olea propriè sisami excorticati usque ad. ℥. i. s. omni die in expresione uuæ, aut infusione passularum dulcium aliquot diebus: & similiter decoctio cancrorum fluuialiũ cũ aqua, & zuccaro. Et assiduet inungi. Et si sunt ex frigore, tunc confert eis acacia. Et iterum decoctio a § naporum, & napi, § & folia siclæ, & decoctio eius, & propriè ceratis factis ex eis, cum adipibus notis, & medullis, & pice humida, & alkitran. Et si fuerint ex calore, tũc cum ceratis frigidis, & humidis, conquassatis cũ succis frigidis & humidis. Et rectificatio cibi, & administratio balnei cum aqua b § calida. §

a B. raparum Alia litera raparum & rapæ
b B. tepida

De fissura labiorum. Cap. 17.

CVra in fissuris labiorum est siccitas, aut propter uentum contrahentem cutem, & desiccantem eam, & exsiccantem ipsius rorẽ: aut propter frigus: aut propter calorem: aut propter complexionem siccam sicut sciuisti. Prohibitio uerò eius est, ut liniatur antequam perueniatur ad ipsius a § curam § cum ceratis, & adipibus, & medullis, & oleo ros. cum issopo humida. Et ista iterum quandoque auferunt illud quod accidit. Et facere ut adhæreant pelliculæ super ea, sicut pellicula oui, & arundinis, & cortices alliorum, & ceparum: ablationi autem eius quod de ipsius accidit de eo quod bonum est, est ut sumantur fæx b † § § assata, & glutinum albotin, & misceantur cum adipe, sicut gallinæ, & anseris, & melle. Aut sumatur tritura gallarum immaturarum sicut puluis, confecta cũ gumma albotin, liquefacta super ignem. Et dictum est, quòd inungere umbilicum in hora dormiẽdi, aut applicare cottũ submersum in oleo, cõcauitati umbilici, est iuuatiuum, & bonum.

a B. causam
b † B. uini

De fissuris pedum. Cap. 18.

QVandoque accidunt propter uapores malos: & quandoque accidunt propter siccitatem, & ariditatem denigrantem. Et ad summum quandoque contingit de eis iuuamentum propter illud, quod resoluitur ex ipsis, si possibile est ut remoueatur cum assiduatione ponendi pedes in aqua calida, & inungendi eos cũ oleis, & adipibus, & propriè adipe caprarum, & uaccarum, & ouium confortatis parumper cum cera. Et iterum oleum de kerua a § propriè, & oleum alketi § & oleum de sini, quoniam est ultimũ ualde, & oleum effusum b § de lentisco § opposito igni, quoniam est bonum ualde. Et alcanna est bona, & propriè confecta cum decoctione alharmel, & c § fergin uuæ § est bona curatio eius. Et si non ualent illa, indiget bucella faciente glutinationem, & penetrante in ea, sicut curant eam quidã post balneationem, & positionem pedum in aquam calidam: tunc oportet ut ponatur dragacanthũ præ paratum

a B. oleum seu unctuositas quę colligitur ex decoctione pedum arietum uel uehementer decoctorum
b B. ex aldaru
c B. feregi uuæ Alia litera firegi floracis

paratum cum contritione in fissura, quoniam est mirabile. Et iterum sumantur cera, & oleum sisaminum, & glutinum albotin, & storax liquida, aggregentur, & fissuris ut bucella adhibeatur, quoniam est mirabile. Et iterum alkitran cum mollitione sisami est mirabile ualde: & olibanum [d] § tritum, & olea, & adipes § iuuatiua sunt ualde. Et iterum epithema ex cancero adusto, contrito cum oleo oliuæ: & est in fissuris manuũ uelocius, & magis iuuatiuum. Aut sumatur interius cepæ squillæ, & feruеat in oleo, in quo liquefactum sit glutinum albotin, & ponatur in fissuris. Et glutinum albotin iterum in oleo solum est ultimum. Et iterum confectio: sumatur de farina granorũ alkerua emollitorum cum pauca aqua, & fiat ut adhæreat calcaneo. Et ipse fructus alkerua est bonus ad antiquas, & ulceratas. Aut sumantur lithargyrium, & cera, & oleum, & mel cum æqualitate, & fiat ex eis aliquid præparatum. Aut decoquantur cancri fluuiales, & sisamum. Et iterum sumantur fæx olei, & adeps anatis, & glutinum albotin. Curatio bona nostra: sumatur dragacanthum, & teratur sicut puluis, & radicum polypodij pondus medietatis eius, & karabę, & thuris tritorum omnium ana. tria pondera, & glutinis albotin duplum dragacanthi, terantur omnia cũ oleo de kerua, & administrentur. Et dicimus, qui usus fuerit inunctione calcanei omni nocte, non dimittens, securatur ex hoc.

d B. Alia litera contritum cum oleis & adipib⁹

De fissuris manuum. Cap. 19.

CVRENTVR curatione fissuram pedum leuium.

De fissuris quæ sunt inter digitos.

CVrentur cum huiusmodi. Et eis quidẽ proprium est, ut emplastretur cum radice polypodii trita sicut puluis.

De exulceratione [a] *§alchatin.§* Cap. 20

QVandoque accidit [b] §alchatin § ut rubeat in primis & findatur, aut ulceretur propter multitudinem resupinationis, & propriè in ægris: quare oportet, quum incipit rubere, ut dimittatur resupinatio, & administrẽtur super repercussiua. In ægris uerò administretur stratus ex eis, quæ sunt sicut folia salicis, ablata à uirgis, & sicut milia, & sicut pennę. & totum illud fiat implendo [c] § sicut pennæ leues, aut cui similes sunt alkiriss. § Si autem exulceretur, tunc emplastrum de cerusa adhibeatur.

a B.alchatha
b B.alchatha
c B. alcberbesleue, aut quod est simile alcherbes.

De odore horribili in cute, & ascellis, & urina, & egestione. Cap. 21.

ODor corrumpitur propter putrefactionẽ humoris, aut sudoris. Et quandoque adiuuant ad illud motus commouentes humores. Et dimissio ablutionis à pollutione, & menstruis, & retardatio eius, & assumere ea quæ sunt sicut fœnugræcum: & ea de proprietate quorum est mouere materias acutas ad manifestum corporis: de fœtore uerò oris, iam dictum est.

De cura corruptionis odoris corporis cõmunis Ca. 22.

ILlud [a] § uerò, § quod rectificat humorem, est euacuatio, & [b] § complexio cum permutatione, & acceptatione § eius, cuius bona fit digestio in qualitate, & quantitate: & mundificatio in balneo, & alia. Et assumere in ieiunio per quod sudor sit boni odoris, sicut est casia, & seleniati. Et iterum apium, & capita cardui, & asparagus, & omne prouocatiuum urinæ, mundificatiuum sanguinis à putrefactione: uerùm quædam eorũ, sicut asparagus, faciunt fœtere urinam. Et de eis, quæ conferunt ad illud, est ut bibat infusionem chrysomilorum, boni odoris, & chrysomila ipsa. Et liniatur super corpus, quod sit sicut aqua myrti, & aqua in qua dissolutum est alumen iameni, & [c] § almeisus § & decoctio sisimbrii, & menthę, & calamenthi, & sampsuci, & folia citri, & folia salicis. Et similiter inunctio cum myrto trita. Et iterum sandali propriè, & cyperi, & flos squinanthi, & calamus aromaticus, & alsidere, & rosæ, & propriè sampsucus, & [d] § alschesabrẽ, & alusnati § & folia citri, et cortex eius, et folia malorũ, et folia lilii iuuatiua sunt in hoc capitulo ualde. Et iterum trochisci de rosis cum [e] § zuccaro, § et iterum de eis quę oppilant poros, et prohibent sudorem, sunt lithargyriũ, et tuçia, et cinis foliorũ lilii, et alumen, et similia eis et myrrha, et aloes, et oleum myrtinum, et oleum rosatum.

a—B.
b B. quod rectificat complexionem est eius æquatio, & permutatio, & comestio
c B.almisusen
d B. alsahesefrã & alusneu
e B.galia

De cura fœtoris ascellarum. Cap. 23.

EXistimauerunt quidam, quòd fœtor ascellarum, et pediculi sunt ex reliquijs uestigiorũ spermatis, ex quo creatus est homo, quæ iam ceciderunt in partibus ascellarum, et penetrauerunt in poris cutis: et hoc non est ex eis qui bus oportet inniti: et ut proportionetur ad uaporem materiei, quæ conuertitur in sperma in homine, et ad [a] § mouentem ipsam § in eo est melius. CVRA autem eorum est, quoniam oportet ut curentur post mundificationem si ea indiget, cũ tucia, et litargyrio condito et climiis, et cum cinere myrti, et oleo myrtino, et cũ aqua in qua soluitur alumen: et quandoque conficiantur ista cũ sandalis, et permiscetur cum camphora. Trochiscus bonus. Recipe sandalorum et casiæ, et galię, et spicæ, et aluminis, et myrrhæ, et folii, et rosarũ omnium an. partem. i. et tuciæ, et lithargirij albificati amborum an. partes. iii. et camphoræ partem. s. fiant ex eis trochisci cum aqua ros. et administrentur post exsiccationem. Et iterum sumãtur rosarum rubearum lib. j. et galliæ, et spicę, et cyperi, et myrrhæ, et aluminis omnium an. ℥. x. fiant trochisci cum aqua ros. et administretur, de libutionem faciendo. Puluis bene faciens redolere corpus, et confert complexionibus calidis. Recipe spicæ et cyperi, et folii, et floris squinanthi, et storacis [b] § assemine, et est lubria ro. § omnium an. aure. x. rosarum siccarum, extremitatũ myrti, omnium an. aure. xx. spica, cyperum, et flos squinanthi, et folium madefiant cum uino odorifero, et exsiccentur, et terantur: deinde proiiciantur super ea rosæ, et extremitates myrti contritæ, et dissoluatur crocus cum aqua ros. et permisce ipsum cũ medicinis reliquis, et exsicca eas in umbra, deinde tere ipsum, et pulueriza super corpus post balneationem, ita ut exsicces sudorem corporis in primis exsiccatione ultima, deinde pulueriza super ipsis medicinas. Aliud abscindens odorem sudoris fœtidi, conueniens habentibus complexiones frigidas. Recipe spicæ aromaticę, & gario-

a B. Alia litera motum ipsius materiæ
b B. liquidæ

& gariofillorum,& amomi,& xilobalsami,& cassiæ,omnium an.aure.iii.costi,& blattę bizantiæ, & spicæ Indæ,& cinnamomi,omninm an.aure.ii. extremitatum sampsuci,& spicæ ro. omnium an. aure.iiii.[c] ʒ lubrie ro.ʒ resoluantur ista cum uino, & tere reliqua cum aqua balsamitæ,& administra illud. Aliud secundum illud exemplum abscindens odorem sudoris. Recipe cinnamomi, et spicæ Indæ, & blattæ bizantiæ,et costi omnium an. ℥.ii.[d] ʒ absin.& boli lacunæʒ & scoriæ plumbi,& cerusæ ablutæ,omniũ an. ℥.s.secha,& spicæ rom. omnium an. ℥.i.croci, & rosarum siccarum amborum an. ℥.iii.tere sicca cum aqua myrti, & crocum cum aceto uini odoriferi, et administretur.

c B. storacis liquidæ

d B. luti liberi

De cura uehementiæ fœtoris stercoris, & uentositatis. *Cap.* 24.

FIt illud causa putrefactionis humorum: [a]†ʒ ʒ & causa rerum, de proprietate quarum est illud, sicut alastirgar & allia, et eruca, & porri, & alaniuden, & alalthit, & iterum oua. Verùm eorum fœtorem delet bonitas digestionis: & assumere ea quę declinare faciunt putrefactionem ad [b] † ʒ ʒ partem urinæ sicut fœnugræcum, ipsum enim facit fœtere sudorem, & urinam: & delet fœtorem digestionis. Et uinum aromaticum aufert fœtorem ęgestionis.

a †B. Alia lra & causa corruptionis digestionis humorũ

b †B. cutem & ad

De fœtore urinæ. *Cap.* 25.

CAusæ fœtoris egestionis: & iterum diuretica, sicut asparagus, & similia: ipsa enim faciunt bonum corporis odorem: & faciunt fœtere odorem urinæ. Et iterum ulcera uesicæ. Et cura eius est facilis ex eis quæ sciuisti.

De pediculis, & lendibus. *Cap.* 26.

MAteria humiditatis in qua est caliditas aliqua, quum expellitur ad cutem, fortasse est tantæ tenuitatis, & subtilitatis ut resoluatur, & non sentiatur. Et sequitur eam illud, quod resoluitur in sudorem. Et sequitur eam qđ resoluitur, & coagulatur in sordes. Et sequitur eã quod retinetur in spuma tunicarum cutis, & generantur ex ea sicut furfures & desudationes[a]†ʒ ʒ& quæ sunt ambabus similia. Et sequitur eã quod retinetur profundius illo. Quòd si fuerit mala ualde, facit sicut alopeciam, et similia illi, et impetiginem, et alsahafati. & si fuerit minus mala, & non fuerit[b]†ʒ ʒ uirtus uirulenta, & non festinat ad eam putrefactio[c]ʒdominansʒultima, & est conueniens ut sit materia recipiens uitam, influitur super ipsam uita ex creatore suo, et proueniunt pediculi, & mouentur; et egrediuntur: & quandoque accidit de eis plurimum subito. Et quandoque adiuuant ad generationem pediculorum, & mouent eos cibi boni chymi, tenuis[d]ʒmotusʒad illud, quod apparet, sicut ficus. Et ad illud adiuuant motus mouẽtes eum ad illud, præcipue quum associatur ei uapor spermatis[e]ʒgenerantis, sicut coitus. ʒEt quandoque adiuuant ad illud dimissio mundificationis, et ablutionis, et administratio eius quod aperit poros cutis, et mouet materias retentas in ea ad resolutionem, et facit ingredi ad eam[f] ʒ flatũʒ prohibentem eam à conuersionibus putrefactionis et assimilatione cum putrefactione. Et quandoque superant pediculi adeo, donec[g] ʒfluat sanguis habentisʒeos, et citrinetur color eius, & cadat appetitus eius, et extenuetur corpus ipsius, & resoluatur eius uirtus.

a †B. seu bothor parui

b †B. in ea

c B. festinatione. Alia litera inflammans

d B. moti

e B. generatº & commotus à coitu uel apud coitum

f B. aerẽ respirãtem seu aerem frigidum contemperantem & Alia litera aerem respirantem seu aerem frigidum contẽperantem prohibentem à conuersionibus putredinalibus & ab eis quæ similantur putredini

g B. Alia litera cibum abhorreat habens

De cura. *Cap.* 27.

PEdiculi plures generati[a]ʒnon abscissi ʒ indigent in curatione sua in primis mundificatione corporis: & propriè euacuatione cũ phlebotomia, & rectificatione regiminis, et dimissione eius quod mouet materias ad exteriora de eis quæ diximus. Deinde administra medicinas locales: et confert ad illud assiduatio balneationis, et mundificationis. Et ut assiduet balneationem cum aqua salsa, deinde cum aqua dulci, est melius. Et oportet ut assiduet permutationẽ uestium, et induatur serico et lino: et bibat medicinas interficientes pediculos, sicut allia decocta, et calamenthum montanum. Medicinæ uerò locales oportet ut sint exsiccatiuæ, resolutiuæ, attractiuæ ad exteriora.[b]†ʒ ʒQuòd si fuerit res magna, est necessarium ut misceantur cum eis uirtutes uenenosę. Et de medicinis localibus sunt sumach, et oleum, et acetosa etiam, et folia eius, et radix eius, aut alumen cum oleo, aut folia azedaraet, aut folia granatorum, et semen lini. et calamus aromaticus, et cinnamomum, aut folia coloquinthidę, aut folia myrti, aut folia cupressi. et oleum cartami iuuatiuum est, prohibitiuum. Et oleum de raphano est mirabile, & cortices cassiæ ligneæ, &[c]ʒreubarbarumʒ& pyrethrum, & radix altheæ, & sisimbrium, & polium, & anisum, & pulegium, & semen urticæ, & alberengesif, & cordumeni. Sumantur sief memithe. ʒ.iij.costi. ʒ. s.† nitri. ʒ.j.amyli quantum omnia, soluantur, & liniatur. Et de ablutionibus, est decoctio lupinorum, quoniam est bona fortis: & decoctio siclæ, & decoctio tamarisci, & decoctio calamenthi montani, & decoctio foliorum cupressi, & foliorum pini. Et genera fellis, quum ponuntur in ablutionibus, sunt bona. Et de suffumigationibus est suffumigatio cum condisi, & staphysagria, &[d]ʒcum gũma pini, & cum galia propriè, & cumʒsulfure. Et de medicinis fortibus est ut sumantur staphysagria, & arsenicum rubeum, & † nitrũ: terãtur omnia cum aceto, & oleo, & liniatur cum eo caput. Aut elleborus albus, & † nitrũ, aut folia oleandri cum oleo. Aut folia coloquinthidæ. Aut sumantur sinapis, & condisi trita, & fundatur super ea parum aceti, & extinguatur post illud in eis argẽtum uiuum terendo: & est forte. Et similiter qđ fit ex sulfure, & arsenico, & aristol. & cinere[e] ʒsilicis, ʒet costo, et myrrha. Aut sumantur condisi, & arsenicum rubeum, & aristol. longa, & alkitran, & fellis uaccini quantitas tanta de utrisque, cum qua medicinę conficiantur: & est epithema forte. Et iterum alkitran, & gentiana, & arsenicum, & oleum de lilio. Et iterum staphysagria, & folia oleandri, & alumen iameni. Et iterum liniatur in balneo cum sief memithe parte.i. & † nitri medietate partis, costi[f]†ʒ ʒsexta partis, amyli quãtum omnia: & liniatur cum eo post psylotrum confecto cum aceto. Et administra has medicinas post uaporationem cum eis quæ sunt

a B. quorum generatio non abscinditur

b B. Alia litera quòd materia per exteriora & per poros insensibiliter egrediatur

c B. aristolo[illegible]

† baurach

d B. arsenico & realgar seu cum co muris propriè &

† baurach

† baurach

e B. quercus

† baurach

f †B. amari

ſunt ſicut condiſi. Et ſtaphyſagria eſt melior, & propriè quum incipit ab ablutionibus de genere eius quod diximus.

Tractatus quartus,

De diſpoſitionibus, quæ pendent ex corpore, & extremitatibus : & eſt complementum libri decorationis.

De extenuationis ablatione. Cap. 1.

Xtenvatio fit aut propter priuationem materiei pinguedinis[a] †§cibi: §aut fit propter multitudinem uſus cibi ſubtiliantis, quare non generatur in corpore ſanguis plurimus, & ex regimine[b] §contẽto de eo quod eſt præter illud quod non generatur in corpore§ ſanguis bonus: aut propter debilitatem uirtutis operantis in cibo, aut digeſtiuæ, aut attractiuæ ad membra, propter corruptionẽ complexionis, cuius plurimum eſt frigidum: aut propter quietem plurimam cum qua ſopitur uirtus attractiua, propriè quando eſt poſt exercitia: quorum auxilio conſueuit natura attrahere cibum. Quum ergo dimittunt, non attrahit neque nutrimentum temperatum etiam: aut propterea quòd ſanguis conuertitur ad materiam cholericam[c] §uel melancholicam ex humida aquoſa: §aut propterea quòd ſplen comprimit hepar, quum magnificatur, quare attrahitur ad ipſum plus ſanguinis, & debilitat̃ uirtus hepatis per contrarietatem, quæ eſt inter utraque: aut propterea quia uermes coarctant corpus: aut propter cõſtrictionem pororum[d], §aut § propter ipſorum[e] §coarctationem§ ab humoribus: aut coopertur am eorum [f]§ſcienter§ quam fecit frigus, aut calor, aut nuda ſiccitas: quorum unũquodque cognoſcitur ſuo ſigno: aut propter ligamenta aſsidua ſuper ipſũ; quare oppilantur pori, & meatus; quamobrẽ non attrahitur ad ipſum nutrimentum & propriè à [g]§creta comeſta: §aut propter multitudinem reſolutionis, quare non figitur quod attrahitur de nutrimento ad membra, imò ſeparatur, ſicut accidit in exercitijs uelocibus, & triſtitia, & anguſtia, & ægritudinibus reſoluentibus. Et corpora quidẽ, quæ extenuantur in tempore breui, tolerant ut redeat ad ea[h] §teneritas§ in tempore breui: & illa quæ extenuantur in tempore longo, non tolerãt niſi blandimentum debilitati uirtutis, ad hoc ut adminiſtret nutrimentum plurimum. Corpora igitur ſuſceptibiliora pinguedinis, ſunt quæ de eis meliorem habent cutem, & quæ de eis magis ſuſceptibilia ſunt tenſionis. Et de eis quæ faciunt homini eſſe neceſſarium fugere ab extenuatione, ſunt debilitas, & uehementia paſsionum à calore, & frigore, & à uerberibus, & à percuſsionibus, & à paſsionibus animalibus, & onere, & labore, & inquietudine, & ab euacuatione, & coitu, & retinetur nutrimentum[i] §eius in uenis ipſius § & non penetrat, quare putrefit. Et pinguedini iterum in ſunt nocumenta, quæ ego dicam. Et non eſt ſicut æquale. dum ergo perſeuerat pinguedo, ita quòd non facit accidere nocumentum, non abhorreas eam. uita nanque in humiditate exiſtit. Verùm oportet ut tu caueas, & abhorreas eam in uia ſuperfluitatis, licèt non appareat eius nocumẽtum repente aduenit, & ſubito ſecundum quòd dicetur in loco ſuo, & quando deſiccantur corpora [k]§propter aerem, eſt§ extenuatio.

a †B. Alia litera et cibo & tunc eſt propter paucitatẽ eius

b B. diminuto uel ex cibo minori eo qui eſt conſuetus & nõ generatur ex eo

c B. quare corpus non attrahit de eo rem plurimam aut declinat ad humiditatẽ aquoſam quare reſoluitur quod ex ea generatur uelociter

d —— B.

e B. oppilationem

f B. conſtrictionem eorum factam à ſoliditate

g B. luto comeſtibili

h B. pinguedo ſeu bona corporis habitudo

i B. Alia litera eorum in uenis ipſorum

k B. propter aerem fit Alia litera & aer tunc fit

De cura. Cap. 2.

Oportet, ut conſideretur, quæ cauſa ſit in extenuatione de cauſis extenuationis, quas diximus: & curetur, & remoueatur, uerbi gratia, ſi fuerit cibus non generans ſanguinem groſſum, fortem, afferatur ille qui generat ipſum, & non ſit contentus eo, qui generat ſanguinem laudabilem tantùm, quoniam fortaſſe generabit ſubtilem, & reſolutiuum. Quòd ſi fuerit uirtus attractiua ad membra, pigra; moueatur, & confortetur: & conſideretur ad malitiam complexionis, ſi fuerit, & permutetur. Et fricatio in hora expergefactionis à ſomno eſt ex eis quæ expergefaciunt uirtutem attractiuam. Et quandoque eſt neceſſarium prohibere nutrimentum à latere altero, & attrahere ipſum ad latus extenuatum, quum diuerſificantur duo latera: ſicut ſi ſit una duarum manuũ extenuata, & altera pinguis: tunc enim neceſſarium eſt ut ligetur pinguis cum panno, incipiendo ab inferiore, ligatura non uehementi, neque doloroſa[a] †§ §cum menſura quæ conſtringat tantum, & prohibeat nutrimentum à penetratione, quare redeat ad locum[b] §diuerſionis, §& attrahatur ad latus alterum. Et excita attractiuam cum fricatione, & propriè cum oleo aliquo, ſicut oleo oliuæ cum pauca cera calefacto, fricatione non exſiccante: & quoties inflatur membrum, & calefit, dimittatur, deinde iteretur, quum quieſcit. Et ſi pori fuerint oppilati, tunc oportebit, ſi corpus fuerit uehementis ſoliditatis, quapropter oppilentur pori, mollificare cũ humectatione, & calefactione, cum calefacientibus ex eis quæ aſſumuntur, & motibus corporeis, & animalibus, ſi fuerit frigus illud, quod inſpiſſauit ipſum: & infrigidatione, & humectatione, ſi fuerit calor inſpiſſans ipſum, & patiẽs ipſum compactum. Et melius, quo calefit membrum, quod non recipit[c] § calefactionem§ propter frigus ſuum, eſt ut fricetur: deinde ponatur ſuper ipſum rubificatiuum. Et ſi fuerit cauſa in extenuatione propter ſplenem, curetur ſplen. Et ſi fuerit extenuatio propter uermes, interficiantur, & extrahantur cum omnibus quæ dicta ſunt in cap. eorum. Et adhibeantur ei delitiæ, & amenitas, & ſtramenta leuia, & habitet in umbra,[d] §& dilatetur§ & aromatizetur, & detur in potu[e] †§ §frigida: iſta enim confortant uirtutem naturalem ualde: quare bona fit eius adminiſtratio in nutriendo, & expellẽdo ſuperfluitates. Et illud quidem eſt principium cauſarum pinguedinis. Et de impinguantibus eſt aſſumptio uini groſsi: & cibi boni chymi, fortis, [f]§exſiccantis§ quum digeritur, ſicut frumentum ſine cortice coctum ut puls, &[g] §aliudabet§ & rizi cum lacte, & aſſata de carnibus, propter illud quod retinetur in eis de uirtute carnis, & generant carnem duram: decoctum autem ex carnibus generat mollitiem, & teneritudinem non firmam. Et caro anatis eſt impinguatiua: & caro gallinæ ſimiliter: &

a †B. imò

b B. alchaſine

c B. Alia litera pinguefactionem

d B. letetur & gaudeat

e †B. aqua

f B. ſpiſsitudinis

g B. algiudaba

h B.Iebub cum zuccaro

caro alcubegi est ultima in eo. Et similiter [h] ʒ lub zuccari.ʒ Et balneum post cibum est uehementer attrahens nutrimentum ad corpus, impinguatiuum: uerùm utens eo exponitur oppilationi accidẽt in hepate suo, propriè quum est cibus eius cibus eorum qui sunt impinguandi: & propter illud multiplicatur lapis in eo, qui quærit hoc: & illi sunt aptiores ad hoc ut in eis multiplicentur istæ oppilationes, & lapis, quorum uenæ sunt in creatione strictæ, & sunt non omnes ita. Et isti, quum sentiunt grauitatẽ, in latere dextro, sumãt in potu aperitiua in oppilationibus hepatis nota: & sumant in potu ante cibum suum capparem cum aceto, & melle, & oximelle cum seminibus, donec auferatur grauitas. Et melius quidem balneum est illud quod est post digestionem primam, & quum iam descenderit cibus: licèt comedere cibum post egressionem à balneo absque [i] ʒ superfluitateʒ est de causis impinguationis. Et balneum quidẽ est bonum impinguatiuum pluribus hominibus, & propriè illis qui sunt in dispositione, quæ est sicut arefactio. Et oportet ut sit balneum post primam digestionem. s. quando descenderit cibus à stomacho, nisi in rebus eisdem. Et calefactis quidem est [k] ʒ ad hoc congruum factum ex lacte, de quo extractum est butyrum, nõ factoʒ acetoso. Et de ingenio impinguandi, est retentio sanguinis super membrum, ligando membrũ quod ei æquè distat in latere altero, sicut diximus ante: & ligetur illud quod est sub membro, ex quo uadit nutrimentum ad ipsum, quum est pingue, aut non quæratur eius impinguatio, sicut cum alseid est extenuatum, & planta manus est sana, & pinguis, tunc ligetur apud rascetam: aut quum adiutorium est extenuatum, & alseid [l] ʒ nonʒ ligetur apud cubitum, à superiore parte alseid. Et ex impinguantibus est illud quod pendet ex exercitio: & est omne exercitium leue, tardum: & totum illud fit æquale post fricationem uelocem, bonam, paruam, temperatam in duritie & lenitate; & propriè fricationem, quum incipit ad hoc peruenire, ut rubificet cutem: & post illud exercitetur cum æqualitate, & balnectur balneatione breui: deinde inungatur corpus eius & fricetur fricatione sicca: deinde administrentur linimenta impinguatiua. Et permutatio quidem aeris, & aquæ est ex uno eorum, quæ oportet obseruare, quoniam fortasse extenuatio est causa eorum. Et de impinguatiuis sunt linimenta, quæ administrantur post motionem membrorum, & ipsorũ rubificationem: sicut est pix sola, ita ut sit uehementer liquida, aut soluta in oleo cum quantitate, qua faciat eam currere linimentum: & quandoque administratur sola super cutẽ approximata igni, donec liquefiat; deinde inuiscatur, & eleuatur quando congelatur; ipsa enim attrahit nutrimentum ad membrum, & retinet ipsum in eo, & remouet frigus eius, si fuerit causa eius debilitas uirtutis, aut oppilatio pororum in cute; & dat ei uiscositatem, & asperitatẽ; & stringit super ipsum poros, & excitat uirtutem attractiuam: quare remanet mora tanta, qua figitur, & fit pars membri, & non resoluitur. Et oportet ut administrẽt in æstate semel in die, in quo administratur, & in hyeme bis. Et consideretur in ablatione eius à membro, & dimissione ipsius super ipsum, uelocitas rubificationis eius, & inflationis quas facit ei & tarditas ipsius. Quum ipsa enim festinat in hoc, non sit ultimatio in dimissione eius super ipsum, & dominatione ipsius; imò remoueatur uelociter: & fortasse sufficit ut auferatur quando inuiscatur, calida, & infrigidatur. Et quandoque confert ut præcedat super picem fricatio uelox, aspera, dura: deinde liniatur: aut percutiatur cum uirga brusci æquali, non nodosa, & propriè inuncta, donec rubeat, & infletur, deinde abstineat: nam additio in fricatione, & percussione resoluit: deinde inuiscetur pix calefacta cum æqualitate apud ignem. Quumque coagulatur, & infrigidatur, auferatur ab eo euellendo subito. Et melius quidem est ut effundatur super ipsum ante picem aqua ad caliditatem, & mordicationem quandam decliuis, deinde apponatur pix. Et aquæ sulfureæ, & quæ sunt de asphalto, sunt attractiuæ iterum nutrimenti ad illud quod apparet. Inquit Gal. iam uidi uenditorem animalium impinguasse hoc regimine adolescentem sine natibus: & factus est lenis, habens pingues anchas in tempore breui. Qui uerò abhorret picem, utatur loco eius oleo ex oleis oppilantibus cum caliditate quadam: & si utatur aqua frigida, & tolerat eam super corpus totum, aut super membrum, faciat. Et melior horarum ad illud est hora, qua operatur linimentum in attracto: fortasse enim tunc uirtus resoluit ipsum in sanguinem. & non oportet ut fugias à cura, quum prolongatur, & non confert: imò oportet ut assidues fricationem cum pannis, & effusionẽ aquæ calide: deinde cum fricatione cum manu: deinde adhibeas picem. Et fortasse est necessariũ ut attrahatur sanguis absque fricatione, imò cum medicinis rubificantibus, & cum eis quæ sunt sicut pyrethrum, & sulfur, & cum eis quæ sunt sicut gumma rutæ agrestis. Et de membris sunt quædam, quæ egent ad impinguationem sui nutrimento pluri consueto: quoniam resoluitur ex eo iam plus consueto, & indiget impinguatio superfluitate remanente, præcipue quum fricatio iam resoluit. Et referamus nunc medicinas quæ assumuntur, & clysteria. In eis autem, quæ sumũtur, est intentio, ut medicinæ confortent digestionem: & retineant cibum in stomacho, & in intestinis parum, propter uirtutem retentiuam: & faciunt ipsum penetrare in uenis, & ad partes hepatis, & faciũt illud diuretica æqualia, & ꝓpriè quũ bibũtur in cibo, & post ipsũ spatio paruo. Et est necessarium ut coaguletur in mẽbro: & faciunt illud infrigidantia, & stupefaciẽtia, sicut hyusquiamum album, & ei similia. Et de habentibus proprietatem, & quæ sunt nobiliorum uirtutum ad temperatos, est illud quod recipit amigdalas, & fisticos excorticatos, & grana uiridia, & sisamum, & grana pini maioris: conficiantur cum melle, & fiant inde pilulæ similes nucibus, & sumantur de eis omni die quinque nuces usque ad decem: & bibat super eas uinum: hoc enim impinguat, & bonum facit colorem, & confortat super uoluntate coeundi. Medicamen bonum, quod impinguat, & colorem efficit bonum. Recipe [m] ʒ mutucʒ farinæ simile &. ℥. v. sarcocollæ, & inuoluantur cũ butyro uaccino cocto inuolutione forti, & fiant ex eis trochisci: & comedantur mane, & uespere.

i B. Alia litera temporis intermissione

K B. congruũ aldog factum ex raib non

l B. sanum pingue

m B. mechuch

uespere. Aut assumantur amigdalę, & auellanę excorticatæ, & grana uiridia, & sisamum, & papauer cum ęqualitate kesile media pars, penidiorũ quantum est totum, sumatur in puluere omni mane, & apud somnũ usque ad. ʒ.xx. Et Alkindi medicamen, quod recipit quartam keleiati de kerua excorticato, cuius tritura fiat optima, & fundantur super ipsum lib.ii. lactis dulcis, & conficiatur bene cum farina tritici, quantum ipsum tolerat: & fiant trochisci ex eo, quorum omnis sit. ℥.i.s. & fiant ut panis, & siccentur: & sumantur de omni die duo trochisci contriti.

Regimen bonum ad extenuationem factam causa [a] § cretæ, § & oppilationis partium hepatis, & sipbac. *Cap. 3.*

a B. Alia litera luti

SVmantur passulæ bonæ, & fundantur super eas quatuor pondera ipsarum de aqua, & decoquantur usque ad medietatem, & proiiciãtur super omne Kafitium passularum pondus. ii. lib. scoriæ ferri, & pugillus. i. ammeos, & pugillus. i. zuccari, & pugillus. i. origani, & quando feruet, dimittatur duobus diebus aut tribus, deinde coletur: & bibat de eo in ieiunio quantitatem lib. i. & post tres horas comedat panem cum Kemich capparis, & pororum: & bibat super ipsum uinum forte quantitate lib. i. deinde quando prætereunt. vii. horæ, comedat carnem pinguem, & bibat uinum durũ usque ad. iii. lib. hoc enim efficit in complexionibus fortibus operationem mirabilem, & colorem facit bonum. Aut sumantur dragacãthi, & seminis papau. & nucis hendem, & amborum been, & capparis & [b] § zedoariæ § & almugath omnium an. ʒ.iii.s. terantur, & frigantur in butyro, & proiiciantur super pondus duarum minarum sauich tritici, & sumatur omni die de toto usque ad. ʒ.xxx. & decoquatur de eo sorbitio cũ lacte, & butyro cocto, & zuccaro, & sorbeat, & balneetur post ipsum balneatione leui. Aut sumantur almugath. ʒ.l. ellebori. ʒ.xx. dragacan. ʒ.xl. [c] § zedoarię § . ʒ.xxx. cribellent: & sumatur quã tum est tertia totius de pane similæ, & quantum est tertia eius de amigdalis excorticatis, & quantum est tertia eius de zuccaro sulimeni, & sumatur de eo omni die pondus. ʒ.xx. in lacte ouino, & expresione uuę de unoquoque quorũ sit lib. i. & fiat sorbitio: & sorbeat ipsam. Et utatur de medicinis impinguatiuis temperatis ex medullis: & nux hendem, & alkesile propriè cum sauich quoniam ipsum [d] † §

§ cum hoc frangit [e] § inflationem § sauich, & genera impinguandi, uerùm ipsa tardantur in stomacho: & almugath, & zedoaria, & duo been: & omnia quæ mouent sperma ex eis quæ sunt sicut bulbus, & erui, & faseoli. Et ex eis quæ currũt cursu proprietatum est, ut sumatur uermis apis, & exsiccetur, & teratur, & misceatur de eo aliquid cum sauich, & detur de eo in potu aliquid. De regimine bono ad calefactos est, ut sumatur dog lactis dulcis cuius non uehemens sit coagulatio, neque acetositas, imò accepta est, & ablata eius unctuositas, ut sit magis penetratiuum, & leuius: & detur de eo in potu extenuato quantitas mediæ lib. & moretur super ipsum tribus horis, donec digerat ipsum: deinde sumat de eo in potu tãtundem uice altera, & abstineat à cibo usque ad noctem: & sit cibus eius pullus impinguatus: & si tolerat ut bibat uinum subtile, faciat: & si balneetur ante cenam super illud, quum iam biberit cadum uini tenuis [f] § puri, § deinde egrediatur, & cęnet, erit melius. Et sumatur cicer, & infundatur in lacte uaccino die & nocte: & si renouetur super ipsum lac, & nutriatur in eo plus illo, licet. Et sumatur rizi abluti albi, & seminis papaueris triti, & tritici, & hordei tritorum, omnium an. põdus. ʒ.xxx. & panis de simila exsiccati, & zuccari alb. amborum an. pondus. ʒ.xxx. amigdalarum excorticatarum. ʒ.i. aggregẽtur omnia: & decoquatur de eo omni die pondus. ʒ.xxx. cum lacte dulci, aut oleo, & butyro cocto: et bibat ipsum: et balneetur in tina post ipsum quantitate, qua [g] § resoluatur. § Aut sumatur lib. i. lactis dulcis, et lib. i. aquæ ferueat cum facilitate, donec consumatur aqua, et proiiciatur super ipsum. ℥.i. penidiorum, &. ℥.i. butyri uaccini cocti, & oleum sisaminum, & ferueat bullitione una, & sorbeatur. Aut sumãtur farinę ciceris, & fabarum, & hordei, & rizi partes æquales, lentium excorticatarum, & papueris albi, & mes excorticati, omnium an. pars. s. tritici triti, sisami excorticati, amborum an. pars. s. zuccari partes. ii. fiat sorbitio cum lacte ouino, & sorbeat in mane. Aut sumatur hyusquiamũ album, & decoquatur in aqua decoctione bona, & coletur ab eo aqua fortiter, deinde exsiccetur in umbra, & ponatur in medio massæ, & fiat panis, & coquatur in furno super laterem: quumque massa rubet, ac si esset [h] § tosta, § extrahatur, & teratur, & proiiciantur. ii. aurei. in lib. i. pultis factæ ex sisamo, & papauere, & sumantur de eo mane & uespere tres plantæ manus. Medicamen mirabile. sumatur hyusquiamũ al. & abluatur cum aqua [i] † §

§ postquam infusum est in ea die, & nocte, exsiccetur. & inuoluatur butyro cocto inuolutione facili, & bulliat quantum meretur, & proiiciatur super ipsum quadruplum sui de amigdalis excorticatis, & quantum ipsum est, de nucibus, & quantum ipsum est de zuccaro: & sumat de eo [k] § ad mansionem § pondus. ʒ.v. & isti quidem impinguantur cum Kekengi, & solatro, & lactuca, & [l] § moris § & carne alcubegi. Et qui ad ultimum peruenerunt in extenuatione, indigent ad curationem sui humectatiuis, quæ diximus in capitulo hecticæ, & in cap. siccitatis stomachi; quare redi ad ea. Et isti iterum oportet ut liniantur cum pice, omnibus quatuor diebus aut tribus secundum modum notum. Et de illo regimine est ad infrigidatos. Recipe ellebori al. [m] † §

§ seminis papaueris al. omnium an. pondus. ʒ.ii. † nitri. & granorum pini amborum an. ʒ.iii. granorum impinguandi põdus. ʒ.iiii. hermodactylorum, seminis hyusquiami, pyrethri, galangæ, been albi, omnium an. pondus. ʒ.i. Kesile pondus. ʒ.v. tritici albi [n] § mutuc §. i. infundatur triticum in lacte donec turgescat, deinde exsiccetur in umbra, & torrefiat, & sumatur de eo in puluere omni mane, & sero põdus. ʒ.x. & super ipsum bibatur lac. Aliud notum. ellebori albi, farinæ ciceris, & ammeos, omnium an. pars. i. kesile partes. ii. cymini Karmeni, & piperis, amborum an. pars. s. terantur, & conficiantur, & coquantur in furno ut panis, & exsiccetur, & commisceatur cum tanto pane de simila exsiccato

b B. zurumbet & charabæ Nota q̃ ubi in hoc capitulo habetur zedoaria in arabico habetur aurum been

c B. zurumbet

d † B. est mirabile &

e B. ventositatem

f B. Alia litera clari

g B. tolleratur

h B. besser

i † B. tepida

k B. apud somnum

l B. Alia litera medullis

m † B. duorum tuderi † baurach.

n B. muchuck

exsiccato quantum ipsum est : & fiat de eo omni die sorbitio cum lacte, & sumatur : aut ponatur in iure pulli pinguis, & sorbeatur ante cibum. Vinum ad eos. Recipe κesile pondus. ʒ.v. & dimittatur super.ii.lib.uini boni, cui non sit acetositas omnino, & bibat de eo tres cados mane, & uespere. [o] § & ad mansionem § .s. in omni dispositione cadum.i. Et confert ut consequenter adhibeatur sauich. Et napi Barbarici in sauich sunt uehementis iuuamenti ad eos, calefaciendo, & humectando eos: uerùm ipsi sunt uehementis caliditatis. Et de illo est ad habentes siccitatem, qui curētur curationibus eorum cum humectantibus notis, & regimine hecticorum : deinde regatur ille, siccitatem cuius attrahit caliditas, regimine calefactorum. Et ille, siccitati cuius associatur frigus, cum regimine habentium hecticam senectæ. Clysteria uerò sunt, omne clystere impinguans renes, sicut lac ouinum, & propriè quādo soluitur in eo de albezard aliquid: & de eis sunt composita, quæ iam dicta sunt in capitulo desiderij coeundi, & dicā de eis unum. sumatur caput ouis pinguis, & mundificetur, deinde teratur ualde, & aggregentur illi.s.lib. [p] § illiati § et.ii.lib.lactis. Et sumatur tritici, & rizi, & ciceris tritorum, omniū an. quartam lib.i. postquam fuerit iam aggregatum totū illud, & dissolutum in aqua, & colatum: & fundatur ipsum, & aqua eius iterum super comestionem aliam, & reducatur totum ad decoquēdum in furno, donec discoctum sit caput iterum, & coletur totum: & sumantur de iure. ℥.iii. & de pingui. ℥.ii. & de [q] § farina § amigdalarum, & nucum ambarum an. ℥.i. fiat clystere cum eo, & dormiat super ipsum.

o B. apud somnum

p B. Alia litera allie

q B. oleo

De impinguando membrum aliquod sicut manum, aut pedem, & labium, & nasum, aut præputium, aut uirgam. Cap. 4.

POssibile in hoc est illud quod appropriatur illi membro : & non est illud ex parte eius quod comeditur, & bibitur: quoniam illud commune est corpori : imò ex parte attractionis cibi ad ipsum, & retentionis eius super ipsum : & conuersionis eius ad naturam ipsius. Et illud quē admodum sciuisti sit per fricationem rubificantem, cum asperitate : & cum medicinis rubificantibus : deinde cum fricatione quæ est fortior: & cum effusione aquæ calidę: deinde liniatur pix. Et quidam ponunt sanguisugas campestres, & sunt uermes rubei in uirtute picis. Et tu quidem iam sciuisti in primis cap. qualiter administretur pix: & administratur secundum modum, quem necessarium facit materia ueniens ad ipsum, stringendo uiam ab eo ad aliud: & appropriatur ei aliqua ex operationibus ferri, sicut labio, & naso, & auri. Et dictum est in capitulo alio ab isto. Dixerunt : quum labium, & nasus sunt diminuta, oportet tunc ut aperiatur membrum, & discooperiatur cutis ab utroque latere, & incidatur caro, quæ est in medio: quæ indurata est ex ea, quare prolongabitur, & aufertur ab [a] § eo callositas. §

a B. contractio

De [a] § macie § superfluæ pinguedinis. Cap. 5.

a B. nocumēto

PInguedo superflua est compes corporis à motu, & deambulatione, & [b] § conuersione § coarctans uenas coarctatione constringente eas, quare oppilat spiritui uias suas, quamobrē extinguitur multoties: & similiter non peruenit ad eos spiraculum aeris, quare corrumpitur propter illud complexio spiritus eorum : & sunt in timore quòd expellatur sanguis eorum iterum ad locum constrictum: quare fortasse findetur uena subito scisione pnitiosa. Et in huiusmodi quidē dispositione, quæ est ante eam, accidunt eis constrictio anhelitus, & pulsus cordis : quare succurratur tūc dispositioni eorum cum phlebotomia. Et isti quidem penitus expositi sunt morti repentinę. Et ad summum mors super ultimatos in pinguedine festinat, et propriè illos, qui impinguantur in prima ætate: ipsi enim minutas habent uenas, & constrictas. Et sunt expositi apoplexiæ, & paralysi, et pulsui cordis et † diariæ propter humiditatem ipsorum, et malitiæ anhelitus, et syncopi, et febribus malis: et non tolerant famem, neque sitim causa constrictionis meatuum spiritus, et uehementiæ frigoris complexionis, et paucitatis sanguinis, et multitudinis phlegmatis. Et homo quidem non peruenit ad ultimum magnitudinis impinguationis, nisi quum est frigidæ complexionis. Et similiter isti [c] § sunt non generantes, neque in semine suo ad commodum peruenientes, § et sperma ipsorum est paucum : et similiter quæ de mulieribus sunt pingues non cōcipiunt, et quum concipiunt, abortiuntur, et earum appetitus iterum est debilis. Et quum isti quidē omnes curantur cum medicinis, non fortasse penetrant medicinæ in uenas eorum usque ad membra eorum læsa. Et quando infirmantur, non sentiunt nocumentum uelociter, quoniam sensus eorum sunt debiles. Et phlebotomia eorum est difficilis. Et in eorum solutione uentris est timor: fortasse enim mouebit humores eorum. et non erit posibile ut penetrent in uenas redeundo propter coarctationem earum : quare fortasse ducet ad perditionem illud. Si autem faciunt aliquid, infirmat eos : quoniam calor eorum innatus est debilis. quoniam eius locus est strictus. Et nos quidem iam diximus, quòd laudandus est temperatus : & propriè in adolescentia. Et pinguia quamuis laborent, & debilitentur à motu, tamen ipsa per id quod associatur eis de significatione humiditatis, significant longitudinem uitæ.

b B. operatiōe

† diarrhœa

c B. non sunt generantes neque producentes embrionem

De extenuando. Cap. 6.

REgimen extenuandi est cōtrariū regimini impinguandi: & est minoratio cibi: & post ipsum balneū: & exercitiū uehemens, cum penetratione eius: & ponere ipsum de genere qui nō nutrit, & de genere eius cuius nutrimentū est siccū, aut [a] § acre § aut salsū, sicut sunt lentes & cauguamich, et [b] § acetosa. § Et sit panis eorū panis de quo non est eiectus furfur, et panis de hordeo. Et multiplicent species calidas quæ pro condimento ponuntur in cibarijs suis. Et de eis quæ adiuuant ad minorandum cibum eorum prædictum cum eo quod narratur, est ut sit pinguis ualde, ut satiet uelociter: quoniam appetitus eorum debilitantur. Et sint cibi, et potus eorum tales, ut adiuuent ad resoluendam materiam, si aggregatur de ea. Et adiuuat ad illud uehementia raritatis corporis eorum per exercitia laboriosa, et grossitudinem indumenti, et lecti, et permutationem aquæ

a B. acutum

b B. resoluētia

frigidæ

frigidæ ad calidum, & aeris frigidi ad calidum: & detectio semper ad frigus, ut constringatur po ri, & oppilentur, & consolidetur corpus propter horripilationem, quare non recipiat nutrimentũ, & prohibeat resolutionem æqualẽ, quæ præcedit attractionem eius, quod est post ipsam. Quòd si fuerit cõstrictum, detegatur calori, donec multiplicetur eius resolutio: quare resoluatur supra illud, quod attrahitur ad membrum. Et euacuatio nes, & uomitus non æqualis: nam uomitus quũ est æqualis ante cibum, & post ipsum, impinguat: uerùm illud quod est plurimum, extenuat. Et alteratio complexionis ad contrarium complexionis facientis pinguedinem, si est frigus, tunc cale factio: & si est caliditas æqualis, tunc inclinatio eius ad frigus, aut calorem superfluum. Et secun dum plurimum de rebus magis iuuatiuis pluribus, qui superfluũt in pinguedine, & fit uerbi gra tia illud à frigore, est administratio medicinarũ subtiliantium: & hoc iterum ad calorem est iuuatiuum. Et oportet ut adhibeantur eis exercitia la boriosa, & euacuationes. ipsa enim efficiunt in humoribus tres operationes: quarum unaqueque est iuuatiua ad extenuãdum: & de illis est subtilia tio humoris in eo, & elongatio eius à coagulatio ne: & exponere ipsum ad resolutionem. Et de illis est, quòd ipsa prouocant, & mouent humores non ad partem uenarum. Et de illis est, quòd ipsa faciunt sanguinem lucrari qualitatem acutam, non malignam, ad uirtutem attractiuam. Et medicinæ administratæ in doloribus iuncturarum sunt ualde fortes in prouocatione urinæ, non tẽperatæ, que quum permiscentur uadũt cum cibo ad uenas, & non possunt perducere materias ad suctionem uenarum, neque ad partem urinæ, fumendo à parte uenarũ, nisi in potu sumatur quũ iam secunda aduenit digestio: tũc enim perueniũt ad hepar & illic incipit prima operatio earũ: imò fortes quæ remanent discernentes ualde humores ad non partem uenarum, quare famem patiun tur uenæ: & faciunt reliquas operationes: & istæ medicinæ iterum prouocant menstrua cum uirtutẽ, quamobrem adiuuat ad extenuãdum in mu lieribus. Et istæ quidem medicinæ sunt sicut gen tiana, & semen rutæ, & aristol. rotun. & petroselinum, & polium. Et sandaracæ quidem inest uir tus extenuatiua ualde, contraria uirtuti karabe. Et lacca habet in hoc uirtutem propriam iterũ. Et similiter semen apii. Et draganthum forte est c † § ʒsed est timorosum. Et ama racum similiter. Compositum. Recipe aristol. ro. pondus. ʒ .i. centaureæ minoris. ij. tertias. ʒ .i. gentianæ rom. & polii, & petroselini, & salis uiperæ, omnium an. ʒ .iii. & est dosis. j. Medicamen forte. sumatur radix cucumeris asinini, & radix altheæ, & radix opopanacis, & sumatur in puluere decocto. ʒ .i. Et iterum sumantur seminis ammeos, & sem. rutæ, & cymini æquales partes, & sampsuci, & † nitri amborum ana, quarta partis unius, & laccæ pars. i. cuius dosis omni die sit aureus. Et de medicinis subtiliantibus sunt acetum, & almuri, & propriè in ieiunio: ueruntamen ille qui habet debilitatem neruorum, & quæ habent nocumentum in matrice, deuitent acetum. Et potare uinum in ieiunio quandoque extenuat iterum per hoc quòd resoluit, & per hoc quòd replet ue-

nas uapore, quum fuerit illud quod potatur plurimum: quare uenæ non recipiunt interius aliud super ipsum ex cibo. Et similiter medicinæ leniẽtes naturam: ipsæ enim conuertunt cibum à uenis: & quando administrantur multoties, fit uirtus attractiua pigra, & consuescunt uenæ euacuari ab eo quod uadit ad eas apud quemlibet motum humorum ad intestina. Et quando apparent medicinæ lenientes naturam, & subtiliantes, diureticæ, non peruenit ad uenas res magna. Et de medicinis extenuantibus sunt theriaca, & usus eius, & sal uiperæ, & diacurcuma, & diyaciminũ, & diapipeõ, & sagzenea, & anacardinũ, & medicamẽ de lacca, & athanasia, et homorusia, & triphera minor. Epithemata uerò eorũ oportet ut sint de genere eorum quæ infrigidãt, & stupefaciunt uirtutẽ attractiuam, & fit in eis uenenositas: sicut hyusquiamum nigrum, & hyusquiamum album. Aut de genere eorum quæ resoluunt resolutione uehementi, sicut sunt olea, & inunctiones fortis resolutionis. Et oportet ut sit eorum balneatio in ieiunio: & sit aerea, sudare faciens, non aquosa & humectans. Et si fuerit aquosa resolutiua, sit assiduatio in ea, ut non accidat ex ea attractio super flua absque resolutione: deinde non festinet ad co medendũ super ipsam; imò expectet, & dormiat post ipsam, aut moueatur, & exercitetur: deinde quiescat: post comedat rem debilem. Et similiter oportet ut sit fricatio eius fricatio resolutiua, continua.

De extenuatione membri particularis sicut mammillæ, & testiculi, & manus, & pedis, & similium illis. Cap. 7.

Redi in hoc regimine iterum ad dispositiones, & conditiones, quas dixi in extenuatione absoluta, & iuuetur cum iuuantibus quibus appropriantur. Et iuuat ad illud, sicut facere ipsum quiescere cum frigore suo, & ligare uias cibi ad ipsum, & stringere cum ligamento, & assiduatio eius super illas uias sub eo, & attractio cibi ad oppositum eius. Et de epithematibus quæ prohibẽt testiculum fieri magnum, & mammillam à magnificatione, est ut sumatur chimolea, & cerusa plumbi, & misceantur cum expressione hyusquiami albi, & oleo myrtino, & administretur in unguento: & assiduetur epithematio eius ex fricatione lapidis, in quo phlebotoma tores sua acuunt ferramenta, quum unus fricatur super alium cum aceto, aut cum succo hyusquiami albi. Et similiter multitudo epithemandi cum alumine omni die. Aut sumatur cretæ pars. j. & gallarum uiridium, quæ utræque sint tritæ, & liniãtur cum melle in die: deinde abluatur cũ aqua frigida: fiat illud in mense. iij. uicibus. Et appropriatur mãmillæ ut ligetur super eam cyminũ, cõ tritum confectum cum aceto, ex quo emplastretur mammilla: & dimittatur super eam pannus in fusus aceto, tribus diebus, deinde soluatur, & con sequenter adhibeatur cepa lilij albi, & stringatur, & non soluatur tribus diebus alijs: fiat illud in mense tribus uicibus. Loquamur nunc de ægritu dinibus unguium.

De

Margin: g. †B. extenuatiuum; †baurach

De panaritio. *Cap.* 8.

Panaritium est apostema calidum, exiturale, accidens in latere unguis,& est difficile, uehementis doloris:& quandoque ulceratur, & perducit ad corrosionem. Et quandoque currit ex ulceratione eius sanies subtilis,fœtida,& est in hoc timor digiti.

De cura. *Cap.* 9.

Si necessaria est phlebotomia & uentris solutio, fiat. Et est necessarium subtiliare cibum, & infrigidare ipsum. Et oportet ut currat in curatione cursu reliquorũ apostematum.s. in obseruatione dispositionis principij, & augumenti, & status & declinationis, secundum quòd sciuisti. Medicinæ autem locales sunt, quoniam in principio oportet ut submergatur in aceto calido. Gal.nãque narrauit,quòd est uehementis iuuamenti ad panaritium,& non est dubium quin principio sit magis iuuatiuũ & propriè cum sulfure,aut farina hordei & emplastretur camphora tum factum ex camphora: & quando conficitur opium cum mucillagine psyllij extracta cum aceto,est iuuatiuum ualde. Et emplastra cum gallis contritis puluerizatis fortasse refrenant ipsum. Et similiter sordes auris cum lycio quandoque prohibet ipsum collectionẽ facere, & lyciũ iterũ iuuatiuum est bonum. Et similiter[a] †§

a †B.sumach & abrasio eboris & acacia administrata cum ea cum sirupo aceroso emplastra-ea & similiter

§ gallæ confectæ cum melle: illud enim est ex eis quæ prohibent eius confirmationem: & submergatur semp in aqua frigida, & sedatur dolor eius cum opio, quoniam est mirabile: & mucillago psyllij tunc est iuuatiua. Aut sumantur gallæ, & cortices granatorum acetosorum,&[b] §lapides calcis,& ficus siccæ§cum æquali mensura, conficiatur cum melle,aut cum rob uuæ, aut cum iuleb: & ligetur super ipsum. Et non approximet oleo aliquo,neque humiditati,quum timetur ulceratio. Et radix lilij, & olibanum tritum solum, & cum alijs,& grana myrti decocta cum rob uuæ fortasse refrenant ipsum. Medicamen sanãs panaritium. sumantur aloes,& balaustiæ, & olibanum & gallæ,& aggregentur cum melle, & administrentur Et non oportet, ut stetur super infrigidantia:nam ipsa quando transit hora prima principij, inspissant cutem, & obsident materiam, & uehementior fit dolor. Et non attendatur tunc illud quod sentitur de caliditate,quamuis sit sicut ignis,imò resoluatur,& exsiccetur. Et fortasse cõfert submersio in oleo calefacto, & tolerantia super ipsam Et in medio teratur olibanum, & ponatur super ipsum aut[c]§flos ferri, &§nigella iterũ trita:& mucillagines iterum lenientes, & adipes, & similiter trochisci† Andaron, & Musces.& sordes auris bona est ei ante collectionem. Et quum accidit maturatio,tunc pone super ipsum semen almaru,& psyllium cum lacte. Et quum est propè statum,& collectionem, tunc perforetur perforatione subtili,& parua,ut egrediatur quod est in ipso:& emplastretur quum egressum fuerit,cũ stipticis,sicut sunt lentes,& rosæ: & sicut sauich de nabach,& sauich malorum,& sauich de zarur. Et post illud ex farina lupinorum cum melle. Et quando ulceratur, tunc aloes est de melioribus curationibus eius. Et similiter thus cum arsenico. Et emplastrum de flore æris permistum cum emplastro de cerusa,& sarcocolla,& cooperiatur illud cum panno imbibito in uino. Et oportet tunc ut separetur caro ab ungue ab omni parte, & incidatur illud quod pũgit carnem ex ungue. Emplastrum bonum quod dixit Paulus. Recipe draganthi usti,thuris,amborum an.partem. j.floris æris partem.s.teratur cum melle, & administretur. Et iterum emplastrum huiusmodi.cortices granatorum acetosorum, & gallæ, & scoria æris,& flos eius misceatur cum melle, & liniatur, & ligetur. Et nõ tangat locũ aqua,neque oleum. Emplastrũ bonũ,dragãthi usti,& thuris,amborũ an. pars.j.[d]†§

b B.scoria vel cortices æris & ficus siccæ Alia litera scoria vel cortices æris & amirberis

c B. aut ærugo ferri aut

†Andronis & Musæ

d †B.viridis æris pars media

§aggregetur cum melle,& ponatur super ipsum. Et fortasse est necessarium,quum est timor corrosionis,administrare calcadicon ex arsenico,& dragantho,& flore æris,& calce, quoniã exsiccat ipsum & non est melius eo. & quando incipit currere ex panaritio ulcerato sanies,[e]†§

d † B. Alia lrã fœtida

§tunc cauterizetur,& incidatur,ut non perambulet malitia eius in digito toto. Et nos quasi, iam locuti fuimus de panaritio uice alia.

Aures muris,& scissura unguium, & excoriatio earũ, & ipsarum scabies. *Cap.* 10.

Quandoque accidunt hęc accidentia causa siccitatis complexionis melãcholicæ. Et illa fissura unguium, quæ est decliuis ad partes acutas pendentes cum carne,& pungentes & quæ lędunt,dicitur auris muris. In curatione uerò eius est necessaria mundificatio corporis cũ euacuatione humoris melancholici, si fuerit dominans. Et medicinæ locales sunt,ut liniatur alasfras cum sale massæ, & fæce uini: & emplastretur cum cepa muris assata,& propriè cum oleo sisamino,aut seminis lini:aut nasturtium: & emplastrum factum ligetur super ipsum cum melle. Et nasturtium,& sal trita conferunt ad illud,& eradicant frustra. Aut liniatur[a]†§

a B. cum alasferas & aceto, aut

§cum alasfras,& sale,& fæce uini:& hoc confert scabiei,& excoriationi. Et similiter mastix dissolutum cum sale trito.

Spasmus, & curuitas & leprositas, quæ accidunt ungui. *Cap.* 11.

Istæ passiones iterum accidunt ungui secundum plurimum ex melancholia,quare cõuertit eam,& spasmat eam,& curuat ipsam, & facit eam leprosam. Et multoties quidem est causa eius aliquod eradicantium accidens ungui; quũ ergo uult oriri origine bona, non custoditur, & tangitur multoties,& nõ egreditur:& si egredit, egredit secundum formã malã:& uadit in generatione super illam summam: quia illud quod aduenit ei de nutrimento,aduenit ei, & non inuenit in ea penetrationem,& de eo resolutionem secundum duos modos naturales: quare componitur in radice unguis tali compositione, quòd fit ei difficilis extensio totius radicis. Et multoties quidem curatur curuata cum adipe.vij.diebus,deinde fricatur cum uitro: deinde iteratur donec æquatur. Et multoties eradicatur unguis per casũ:quare fit fortis dolor, & facit incurrere febrẽ.

Cura.

Cura. Illa cuius causa est melancholia, indiget euacuatione eius, si fuerit corpori communis, & fuerint omnes ungues iam factæ similiter. Et rectificatio cibi est de rebus magis conuenientibus ad illud: & qui bibit oleum sisaminum & assiduat ipsum, æquantur ungues eius. Et si fuerit melancholia propria uni ungui, tunc oportet ut curetur curationibus localibus. Et de curationibus quidem localibus ad illud, aliæ sunt, quę leniunt unguem, & præparant ipsam ad excoriandum & æquandum, sicut administratio calcis, & arsenici super eam: quare fit talis ut radas cum cultello quam quantitatem uolueris. Et similiter multitudo emplastrationis cum fæce alfochaha: quoniam facit eam facilem ad æquandum. Et similiter si tolerat manus, calefac eam cum cera, & æqua eam. Et gumma cupresſi est emplastrum bonum ad liniendum eam: & semen lini iterum est bonum ad spasmum. Et adeps ouis, quando ligatur super ipsam diebus aliquot, & dimittitur, lenit eam: si autem non sufficit, iteretur super ipsam multoties usquequo leniatur, & præparetur ad æquandum: & confert ad scabiem unguium iterum.

Ingenium in [a] ‹incisione› unguis malæ in forma sua, & colore suo & reliquis maculis, ut nascatur loco eius unguis bona. Cap. 12.

[a] B. Alia litera eradicatione

Sumatur gumma cupresſi, & emplastretur cũ ea unguis maligna, dolorosa, diebus aliquot ut leniatur: deinde pungatur radix eius cum acu, & currat de ea sanguis plurimus: deinde ligẽtur super eam allia contrita die & nocte: deinde renouentur super eam allia in die & nocte bis, quoniam ipsa cadet. Et assiduatio emplastrandi eam iterum cum [b] ‹oleo, › quandoque præparat eam ad casum cum quolibet regimine, propriè quando miscetur cum eo opopanacum, & sulfur fractum, contritum cum adipe. Et de medicinis fortibus ad eradicandum unguem, est [c] ‹serapinũ, & iterum dabag glandis & gumma pigani › & arsenicum, & cantharides aggregentur cum aceto: & assiduetur emplastratio eius cum eis in omnibus. x. diebus. Et iterum utrunque arsenicum, & sulfur citrinum, & glutinum albotin: fiat ex eis emplastrum cum aceto, & resoluatur omni hebdomada.

[b] B. passulis

[c] B. chibichengi & iterum dabach quercinus & gummu rutæ syluestris

De obseruatione eius, quæ oritur. Cap 13.

Oportet, ut ingenietur, donec magnificetur, & tueatur à tactu cum manu, & aere, & alijs, & [a] ‹ crescat. › Et magis conueniẽs quod scitur ad illud, est ut fiat aliquid super digitum, sicut pileus de argento, & sit in eo connexio retis, & [b] ‹ ruptura › ut non prohibeatur aer omnino: Quòd si oportuerit prohibere aerem propter calorem, aut frigiditatẽ, aut aliud, cooperiatur cum re alia: & oportet ut figura huius pilei sit figura qua fiat securitas ab obuiatione digiti à parte unguis, quum ligatur super ipsum, & obuiet ex parte ante, & [c] ‹ obliuiscatur › super digitum spatio mensis unius: tunc enim nascetur unguis melior, quæ est.

[a] B. cooperiatur

[b] B. perforatio seu apertura

[c] B. dimittatur

De baras, quæ fit super ungues. Cap. 14.

Sumatur nux cupresſi, & teratur, & misceatur cum aceto, & farina, & propriè farina lupinorũ, & emplastretur cũ eo: quoniã eradicat albaras. Et similiter semẽ lini, cũ nasturtio. Et similiter fæx adusta permista cũ arsenico rubeo. Et gũma pini, & pix humida mirabiles sunt in hoc [a] ‹ › cum arsenico rubeo cum nuce cupresſi. Et glutinum piscium est mirabile ultimum. Et radix acetosæ iterum linita cum aceto.

[a] †B. propriè

De citrinitate, quæ accidit unguibus. Cap. 15.

Sumãtur ex gallis, & alumine cũ adipe anatis, aut cũ felle uaccino, aut cũ semine erucæ contrito, bene confecto cum aceto.

De attritione unguium. Cap. 16.

Emplastretur in primis cũ folijs myrthi, aut cũ folijs granatorũ lenibus, deinde adhibeãtur leniẽtia. Et si accidit capitibus neruorũ earum uenientium ad eas dilatatio, administra super ea adipes notos & cerataria leuia.

Mortuus sanguis sub ungue ab attritione eueniens. Cap. 17.

Curetur cũ farina permista cum pice, & emplastretur cũ ea: si autẽ nõ excusat, imò indiget operatione manus; tunc oportet ut findatur unguis cum facilitate, scissura obliqua, cum instrumẽto acuto, ita ut egrediatur sanguis, qui est sub ea. quòd si accidit ex hoc ut eradicetur unguis, fac ut currat sanguis, & inuiscetur unguis: & super illud quod est sub ea cũ facilitate, ut sit iuuamen eius, & non doleat: deinde considerет post dies aliquot: & si fuerit illic uirus, prematur unguis [a] ‹ aut › finde eã cum facilitate, & reducatur, & ligetur. Et non diuidas carnẽ, quoniã commouet dolorẽ magnum, maiorem quam panaritium, imò tege eam cum ipsa. Et embroca super unguem aquam & oleum tepidum. Et pone super ipsam post, & in fine eius, emplastrum basilicon.

[a] B. aut

Finis libri quarti Can. Auicennæ.

LIBER QVINTVS CAN. PRINCIPIS *AVICENNÆ.*

ET EST ANTIDOTARIVM.

OSTQVAM expedi
ti sumus in libris qua
tuor à relatione sum-
mæ scientiæ speculati
uæ,& operatiuæ artis
medicinæ conseruan-
tis sanitatem,& faciē-
tis acquisitionem sa-
nitatis, adest nobis tē
pus sigillandi librum canonis per librum quintū
[a] ǂ uariatum ǂ in medicinis compositis,ut sit sicut
antidotarium libri. Et hunc quidem librum diui
simus in tractatum scientialem, in quo innuimus
ad radices scientiæ compositionis, in duas sum-
mas. Summa prima est de compositis essentiali-
bus,quæ est.xii.tractatus. Primus est de theria-
cis, & de confectionibus magnis. Secundus de
hieris. Tertius est de electuartis nutritiuorum
solutiuis, & non solutiuis. Quartus de suffufet &
alchamaia,& muret infantiū. Quintus de lohcat
ad spiritualia. Sextus de sirupis,& rob. Septimus
de cōditis,& aligibet. Octauus de trochiscis. No
nus de decoctionibus, & pilulis. Decimus de
oleis. Vndecimus de unguentis, & emplastris.
Duodecimus de iuuamento dictorum appropria
to unicuique membro. Et summa secunda est de
medicinis cōpositis expertis in unaquaque ægri-
tudine, quæ est octo tractatus. Tractatus pri-
mus est de medicinis compositis conferentibus
ęgritudinibus capitis,& eis quæ sunt in ipso. Se-
cundus de medicinis oculi. Tertius est de medi-
cinis doloris auris,& apostematis eius,& puris ip
sius,& grauitate eius. Quartus de medicinis den
tium, & dolorum ipsorum. Quintus de medici-
nis oris,& gutturis,& uentris superioris. Sextus
de medicinis uentris inferioris. Septimus de me
dicinis doloris iuncturarum,& sciaticę. Octauus
de medicinis alopeciæ. Quum ergo attulerimus
hos tres modos,sigillabimus librum.

a B.editum vel compilatum

TRACTATVS SCIENTIALIS,

In quo innuimus ad radices sciētiæ cōpositionis.

De necessitate compositarum medicinarum.

VANDOQVE non inuenie-
mus in omni ęgritudine, pro-
priè composita,medicinam op
positam ei de singularibus: &
si inueniremus nō eligeremus
super eam. Imò fortasse non in
ueniemus de compositis, quam opponamus com
positæ. Aut inueniemus eam: ueruntamen indi
gemus uirtute addente in uno simplicium eius,
quare est nobis necessarium ut adiūgamus ei sim-
plicem,confortantem uirtutem eius:sicut est cha
momilla:ī ea enim est uirtus resolutionis plus, &
uirtus stipticitatis minus;quare confortamus uir
tutem stipticitatis cum medicina simplici stipti-
ca,adiungentes eam ipsi. Et quandoque inueni-
mus medicinam singularē calefacientem, uerùm
nobis est necessarium calefacere minus,quàm ip-
sa: quare est nobis necessarium ut adiungamus ei
infrigidantia: aut plus ipsa, quamobrem est ne-
cessarium nobis ut adiungamus ei calefacientem
aliam. Et quandoque indigemus medicina cale-
faciēte quatuor partibus, & non inueniemus nisi
quæ calefaciat tribus partibus,& aliam calefacien
tem quinque partibus: quare aggregamus inter
eas, confidendo quòd proueniat ex toto calefa-
ciens quatuor partibus. Et quandoque est medi-
cina,quā addimus, iuuatiua in eo quod uolumus;
sed est nociua in re alia: quare est necessarium ut
permisceamus cum ea quod frangit partem nocu
menti eius. Et quandoque est abhominabilis,hor
ribilis quū gustatur, quam abhorret stomachus,
& expellit; quare adiungimus ei quod eam bonā
faciat. Et quandoque est intentio in ea ut agat in
membro lōginquo, quamobrem timemus quòd
frangat eius uirutem digestio prima, & digestio
secunda: quare associamus eam cum conseruan-
te,non patiente conuertere ab ea audaciam dua-
rum digestionum,ita ut perueniat ad membrum
de quo intenditur sanatio: sicut ponimus opium
in medicinis theriacę. Et quandoque est intentio
in ea, penetratio,sicut proiicimus crocum in tro
chiscis camphorę,ut faciat eos penetrare ad cor:
uerùm quum ipsi peruenerint ad cor, insurgit uir
tus discretiua, & denudat ab eis crocum, & de-
struit ipsum,& operantur infrigidatiua extinguē
tia in corde,sicut facit uirtus discretiua separan-
do uirtutes resolutionis,& stipticitatis,siue medi
cina sit naturalis,siue facta:quare procedit resolu
tiua ad ipsum membrum læsum, [a] ǂ quare ǂ resol-
uit materiam: & [b] ǂ refrenatiua ǂ ad uias materiei
ad ipsum, [c] ǂ quare ǂ prohibet materiam. Et quan
doque uolumus medicinam quæ moretur in trā-
situ suo parum,donec operetur illic actionem no
bilem,plurimam:deinde sit medicina illa uelocis
penetrationis: quamobrem permiscemus eam cū
re tardante,sicut sunt plures medicinarum aperi-
tiuarum:ipsæ enim sunt uelocis penetrationis ab
hepate: & fortasse est necessaria mora earū in he-
pate, quare permiscemus cum eis medicinas at-
tractiuas ad contrarium hepatis: sicut semen ra-
phani attrahens ad os stomachi:quamobrē [d] ǂ hæ
sitat ǂ medicina [e] ǂ in quantitate, qua ǂ perueniat
eius

a B.&
b B. repercussiua stiptica
c B.&
d B. quiescit vel tardat
e B.donec

eius iuuamentum ad hepar, deinde penetrat. Et quandoque est medicina quam inuenimus, communis duabus uiis: & intentio nostra est in uia una: quamobrem associamus cum ea quod deferat eam ad illam, sicut cum ponimus cantharides in medicinis aperitiuis, ut conuertent eas à parte uenarum ad partem renum & uesicæ. Et scias, ꝙ plurimis medicinarum insunt operatio, & [f] § statio. § Et quandoque intenditur cum ea operatio longinquior statione eius: quare indiget facientе uiam. Et quandoque intenditur cum ea operatio propinquior statione eius; quare indiget figente, uel tardante. Et scias quòd medicina experta melior est non experta. Et parum medicinarũ melius est plurimo earum in intentione una. Causa autem in hoc, quòd parum medicinarũ est melius plurimo earum, iã exposita est in principio libri secundi. At uerò causa in hoc, ꝙ experta melior est non experta, est quòd omnis medicina cõposita habet iudicium ex simplicibus suis, & iudicium ex tota forma sua. Et non experta non iudicatur nisi ex [g] § enunciatione suorum § simplicium tantùm: & non scimus illud, quod facit ei necessarium complexio eius facta ab eis, an est addens in intentione earum, an non addens, an est contra agens in sua forma. Et expertæ quidem iam uerificatę sunt utræque res. Et fortasse est utilitas in forma complexionali maior, quàm illa quæ accidit ex simplicibus eius.

f B. Alia litera iuuamentum

g B. consideratione

De qualitate compositionis.

SCias, quòd quando accidunt tibi quatuor necessitates, & non inuenias ad eas medicinam in natura, nisi artificialem: sicut si indiges euacuatione cum scammonea, & pulpa coloquinthidæ, & aloe, & turbit: & uis aggregare ista ut sit tibi medicina aggregata; tunc considera si necessitas earum, & operationis ipsarũ fuerit æqualis, quum ipsę sint quatuor medicinæ: tunc accipe de unaquaque earum quartam potionis, & compone. Et si non fuerit necessitas earum æqualis, imò quarundam earum magis, & quarundam ipsarum minus, tunc existima existimatione artificiali, & mensura summam necessitatis, & pone proportionem necessitatis ad necessitatem, canonem: & adde super illam potionem aggregatam quantitatem cuiusdam, & minue quantitatẽ cuiusdam secundum proportionem necessitatis: & compone. Et scias, quòd medicinæ compositæ conferenti, ut theriaca, insunt secũdum simplicia eius, uestigia & uirtutes: & secundum formam ipsius, quæ non fermentatur in spatio, nisi ut faciat accidere complexio eius uestigia, & uirtutes: & fortasse sunt meliora, quàm simplicium. Non ergo respicias ad illud quod dicunt medici, quòd confert theriaca ad hoc propter spicam, & cõfert ad hoc propter myrrham: imò confert ita: uerùm illud cui intendendum est, est forma eius. Et iam aduenit per accidens [a] § sublimitas iuuatiua: & nõ possumus innuere ad eam, & ad proportionalitatem eius ad operationes ipsius innuitione nobili. § Et scias, quòd in compositis sunt medicinæ, quę sunt quibus est innitendum, & radix qua quũ priuantur destruitur basis: sicut caro uiperæ in theriaca: & aloes in hiera picra: & elleborus in hieralogodion: & medicinę conuenientes ad hoc ut eiiciantur, & permutentur, & ut addatur in eis aut minuatur: & medicinæ, quæ si adduntur, nocerent: nam si ponerentur in theriaca anacardi, corrumperent medicinas. & propriè carnem uiperę: Et medicinæ, quæ si adderentur, non nocerent: sicut si tu adderes in theriaca nucem muschatam, non inuenires [b] § cum impietate magna. § Et scias, quòd [c] § plurimum compositionis perducit ad corruptionem: & plurimum eius perducit § ad perfectionem, & operationem eius. Et ꝙ plurimum compositionis fit à singularibus, & cõpositis: sicut theriaca à singularibus suis, & à trochiscis tribus: nam unicuique trochisco causa complexionis inest proprietas, quę non reperitur in singularibus. Et quandoque est medicina composita ex compositis. Summa prima de compositis essentialibus.

a B. iuuamentum eius sublime uel manifestum & non est possibile ut loquamur de ipsa & de proportionalitate eius ad suas operationes sermone manifesto.

b B. peccatum magnum seu errorem magnũ.

c B. plurima ex compositis seu quòd quædam composita perducuntur ad corruptionem & quædam ex compositis perducuntur

TRACTATUS PRIMUS

De theriacis & confectionibus magnis [a] † § § theriaca alfaroch.

a †B. De

HAEC theriaca est sublimior medicinarum compositarum, & melior earum, propter multitudinem sui iuuamẽti: & propriè in uenenis, quę sunt ex pũcturis: sicut serpentum, & scorpionis, & canis rabiosi, & uenenis ebibitis interficientibus. Et ad ægritudines phlegmaticas, & melancholicas, & febres earum: & ad uentositates malignas, & paralysim, & apoplexiam, & epilepsiam, & torturam, & tremorem, & ad eum qui secum loquitur, & [b] § maniam § & ad lepram propriè, & albaras: & confortat cor, & acuit sensus, & appetitus, & confortat stomachũ, & alleuiat anhelitum, & delet pulsum cordis, & retinet sputum sanguinis, & confert ad plures dolores renum & uesicæ, ex quacunque causa sint; & frangit lapidem, [c] § propriè in uesica: § & confert ad ulcera intestinorum: & duritiés intrinsecas in hepate, & splene, & in aliis ab eis [d] § utrisque; § & ad [e] § periodos amborum. § Et non efficit has operationes nisi propter proprietatem formæ eius, sequentem complexionem simplicium ipsius, ita ut confortet spiritum, & calorem innatum; quare iuuatur natura per illud super [f] § contrarietatem facientia frigida, & calida § & uincit uirtutes earum. Et melior descriptionum huius medicinæ est descriptio radicalis Andromachi. Et iam dixi, sunt plures medicorum, sicut Gal. & alii, ut addẽrent, & minuerent in ea, non propter necessitatẽ facientem necessarium illud eis, neque propter aliquid forte uocans eos ad illud: sed quærentes ut rememorarentur, & ut remaneret ab eis in ipsa uestigium, sicut remãsit Andromacho. Et meũ quidem consilium est, ut nõ remoueatur aliquid, quod experimentum iuuatiuum inuenit: fortasse enim illa complexio cum illo pondere est [g] § significans § illud cuius iuuamentum inuenit experimentum: quod quando ipsa mouetur à suo pondere, non consequitur illam proprietatem. Quòd si aliquis eorum dicat, quòd scit causam facientẽ illa pondera facere illam proprietatem, tũc dicet mendacium in eo: cui contradicetur super illud: sicut si

b B. stoliditatẽ

c B. Alia litera ———

d ——— B.

e B. fluxum humorum ex ambobus causa debilitatis ipsorum. Alia litera prouocãdo uel diureticando ex eis

f B. expulsionẽ contrariantiũ frigidorum & calidorum

g B. exigens

sicut si dicat aliquis scientiam ponderum elemen
torum in equis,& homine,& aliis. Et theriacę qui
dem adsunt infantia,& pubertas,& adolescentia,
& senectus,& mors. Et fit infans post sex mẽses:
deinde incipit in pubertate,& augumẽto usq; ad
tempus,in quo stat per.x. annos in regionibus ca
lidis, &.xx. annos in regionibus frigidis: deinde
stat aut.x.annis aut uiginti: deinde declinat aut
post uiginti annos, h § deinde § post.xl.annos:de
inde expoliatur uirtute theriacæ, aut post.xl. an-
nos.aut post.lx.& fit una confectionum declina-
ta à gradu theriacæ. Et oportet ut detur in potu
morso de illa,quæ est recens, & fortis: & reliquis
quibus in potu datur de alia,quæ est debilior. Et
fortasse est necesse ut in potu detur morso de re-
centi ex medio aureo usque ad aure.i. Et ex eis,
quibus distinguitur inter illam, quæ est recens,
i § & fortis § & inter antiquam, k † §
§ & debilem, l † §
§ & malam: de experimentis quidem est,
ut in potu sumat homo catharcticum,& conside
ter tunc si soluerit eum, sumat in potu theriacã:
tunc,si retinet eum,est recens bona: & si non,est
mala. Et ex experimẽtis est illud, quod dixit Gal.
quoniam oportet ut capiatur gallus syluestris,
quoniam ipse est siccioris complexionis, quàm il
le,qui nutritur in domibus, & existimo ipsum es-
se phasianum masculum, & mittatur super ipsum
animal uenenosum, deinde detur ei in potu the-
riaca: si ergo uixerit, tunc theriaca est bona. Et
iterum experitur in illo, qui in potu sumit opiũ,
& m § hyusquiamum nigrum, § & alia. In napello
autem iuuamentum theriacæ est paruum:& quã-
titas eius ut expellat mortem,est mora parua. Et
forsitan medicamen de muscho, sicut existimant
quidam,est magis iuuatiuum in eo,quàm omnia.
Quantitates autem quæ in potu dantur de theria
ca in unaquaque ægritudine, sunt istæ. In tussi
quidem antiqua,& dolore pectoris, & lateris da-
tur in potu lupinus unus in aqua mellis,aut iuleb,
si fuerit febris. In rigore autem periodico,& fri-
gore,& uomitu in initio periodi, detur in potu
lupinus unus cum aqua, aut cum uino quod non
sit minus tribus. ʒ. neque plus quatuor. ʒ. &.s.
Et sumat in potu ille, qui habet cholicã, & infla
tionem in stomacho, & puncturam, quantitatem
lupini cum aqua mellis,aut iuleb sicut scis. Et pa-
tiens casum appetitus similiter in aqua aut uino,
sicut scis,& de theriaca lupinum in decoctione as
sari. Et detur in potu in hydropisi ante cibum lu
pinus unus de ea,deglutiendo,aut cum quantita-
te. ʒ.i.s.aceti commisti. Et sumat in potu patiens
sputum sanguinis,si fuerit tempus eius in ægritu
dine propinquum,usque ad aure. unum in aceto
commisto. Et si fuerit spatiũ cum eo antiquum,
detur in potu ultimum in decoctione n § sumifu
ton § mane, & sero. Ille uerò qui patitur abscis-
sionem uocis, sumat in potu de ea fabam unã in
aqua mellis,aut rob uuæ: aut teneat eam sub lin-
gua. Et detur in potu ad ulcera intestinorum, &
solutionem uentris cũ sanguine in aqua sumach.
Et ad constrictionem anhelitus cum oxymelle
squillitico, quod sit minus. ʒ.i. Et fiat gargaris-
mus ad epilepsiam in primis: deinde detur in po-
tu de ea quantitas quartæ aure. unius usq; ad me
dium aure. in aqua,aut oxymelle squillitico. Et si

h B.aut
i ——B
k B†.& inter fortem
l †B.& inter bonam
m B. sucharan
n B.Alia litera sumefarton Alia litera suferthun

militer in dolore capitis,& hemicranea. Amplius
ipsa frangit lapidem in uesica & renibus, quum
potatur in decoctione apii. Et prohibet choleri-
cam passionem. Et retinet naturam. Et illi, qui
utitur ea in hora sanitatis, non nocent uenena: &
non impetunt in eo nocumenta: & fit securus ab
ægritudinibus pestilentiæ. Descriptio. ℞. trochi
scorum squillæ aure.xlviii. trochiscorum uiperæ
aure.xxiiij. trochiscorũ alindaracron, & piperis
nigri,& opij, omniũ an. tantundem,& cinnamo
mi in descriptione aure. xii. & in descriptione
aure.xxiiij.ros.aure.xij.& in descriptione aure.
xxiiij.& seminis o § napi syluestris rotundi. § & scor
dei,& radicis lilij celestis,& agarici, & succi liqui
ritiæ,& olei balsami, omnium an. quantum est
hoc pondus,& myrrhæ,& croci,& zingiberis, &
reubarbari,& p § centaureæ, § & calamenthi monta
ni,& prassii,& petroselini,& sticados, & costi, &
piperis albi,& macropiperis, & q § pulegij Indi § &
olibani,& floris squinanthi,& gummi albotin, &
casiæ ligneæ nigræ, & spicæ, & polij, omnium
an.aure.vj.& storacis liquidæ,& sem.apij, & r § sise
leos, § & seminis siseleos, s † §
§ & ammeos,& chamædreos, & chamæ-
pitheos,& succi hypoquistidos, § & spicæ celticæ,
& scehæ montanæ,& folij,& gentianæ, & semi-
nis fœniculi,& terræ sigillatæ,& colcotar adusti
t § † r § & amomi, & acori &
nasturtij albi,& carpobalsami, & hypericon, &
u § phu § & gummi,& cordumeni,& anisi,& acaciæ,
omnium ana aur. iiii. dauci, & bdellij subalbidi,
omnium an.aur.iiii.bezard,& asphalti, & opopa-
nacis,& centaureæ minoris,& aristol.rot.omniũ
ana aur. ii.& in alia descriptione centaureæ, ari-
stol.rotun. loco longæ, castorei uerò in descri-
ptione quadam aur.ii.& in descriptione, aur.iiii.
& similiter est sermo in serapino: & mellis lib.x.
& uini antiqui odoriferi kist.ij.liquefiant quæ de
eis liquescunt, & infundantur quæ infunduntur,
& terantur sicca,& cribellentur, & conficiantur
cum melle:& ponatur in uase uitreo, aut plum
beo,aut argenteo,& non impleatur uas,imò sit in
eo superfluitas,ut respiret medicina. Et omnes
medicinæ præter mel,& uinum,sunt.lxiiij. Descri
ptio alia. Recipe trochiscorum squillæ aure.
x § xxviij. § trochiscorum uiperæ,& trochiscorum
alindaracaron,& piperis nigri,& opij boni, om-
nium an.aure.xxiiij.& allij syluestris, & rosarum
rubearum siccarum,& seminis y § napi § syluestris
& ireos,& agarici,& succi liquiritiæ, & olei balsa
mi,& cinnamomi,omnium an.aure.xij. myrrhæ,
& prassij,& croci,& macropiperis, & zingiberis,
& ozimi montani,& petroselini, & pentaphylon
syluestris,& z § reusini, § & costi amari albi, & stica
dos,& piperis albi,& muschi,& pulegij,& a § supe-
rioris § squinanthi,& glutinis alimbat, & olibani,
et casiæ,& spicæ, omnium ana aure.vj.& gẽtia-
næ,& b § almealessis, § & est nasturtium album, &
storacis liquidæ,& siseleos,& spicæ celticæ,& est
nereiden,& seminis ammeos,& chamædreos, &
chamæpitheos,& hypoquistidos,& folij, & epi-
thymi,& phu,& meu,et seminis apij, et seminis
fœniculi, & c § boli lacunæ, § & colcotar assati,&
amomi,& hypericon, & acori, & carpobalsami,
& acaciæ, & gummi arabici, & cordumeni,om-
nium an. d § aur.iiii.& azufera, § & galbani,& opo
panacis

o B.rapæ
p B.pentafilõ
q B. meschatra mesia
r ——B.
s †B.& seminis altelassis
t †B.Alia litera non superflue
u B. Alia litera mu
x B. Alia litera xlviij.
y B.rapæ
z B.reubarbari
a B. floris
b B. altalasis
c B.luti abayra seu luti abaytar
d B. Alia litera ʒ.iiij & dauci

panacis,& serapini, & bituminis iudaici, & centaureæ,& aristologiæ rotundæ, & castorei, omnium ana pondus aur.ii. Et additæ sunt in hac descriptione istæ medicinæ: & sunt firmatæ in descriptionibus aliarum linguarum: & sunt ozimi fluuialis, & [e] § galbani§& dragacanthi, & ciclaminis,& aristologiæ longæ,et seminis hyusquiami albi,omnium ana aure.ij. Istæ ergo sunt species. lxx.in commistione,excepto melle: & mel sit duplum medicinarum:quarum fit summa eius, quod est in theriaca,mille, & quadringenti & triginta quatuor aurei:& teratur crocus per se,& infundatur in uino,et teratur myrrha,et opium, et olibanum per se,& infundatur illud in uino decocto nocte;& liquefiant glutinum, & galbanum cum oleo balsami,& teratur colcotar solum:deinde terantur reliquæ medicinæ,& cribellentur,& conficiantur summa earum cum melle despumato. Et conteratur,quum fit aggregatio,in mortario,cōtritione bona, donec commisceantur,deinde ponatur in uase uitri,quod sit sicut urinale, aut testeo uitreato,& administretur post quatuor annos. Et sit dosis integra pondus.ʒ.j. cum aqua tepida in ieiunio. Descriptio alia. Recipe trochi. squillæ aure.xlviij.& trochi.tyri.aure. xxiiij.piperis longi aure.xxiiij. trochi. alindaracaron pondus aure.xxiiij.ros.rubearum siccarum ablatis capitibus aure.xij.radicis lilij cœlestis aure.xij.& radicis liquiri.aure.xij.seminis[f]§napi§syluestris aure.xij.& scordeon aure.xij. xilobalsami [g] §aure.x. opij,aure.xij.agarici aure.xij.piperis albi aure.vj. reusini sem.apij ana aure.iiij. myrrhæ puræ aure. vj.costi amari aure.vj.croci.aure.vj. casiæ aure. vj.§spicæ indæ aure.vj.melanopiperis aure.xxiiij. & thuctaminis & est pulegium,aure.vj.& prassij aure. vj. [h]†§

§ & sticados aure.vj.& petroselini & est semē apij montani,[i]§aure.vj.§macedonici aure.vi.[k] †§

§& quinque folij[l]†§

§aure.vi.chamæpitheos aure. iiij.& amomi aure.iiij.[m]§& meu§aure.iiij.& nereiden et est spica romana, aur.iiij.et similiter chamædrios aure.iiij.gentianæ romanæ aure.iiij. anisi aure. iiij. gummi aure.iiij.sem.fœniculi aure.iiij. cordumeni aure.iiij.siseleos aure.iiij.ammeos aure.iiii.serapini aure.iiii.castorei aure.ij. aristologiæ longæ aure.ii.centaureæ minoris aure.ii. bezard et est galbanum,aure. ii. et fiat de ea quod diximus de contritione, cribellatione, & confectione cum melle.

e B.chie

f B.rapæ

g B. Alia litera cinnamomi opij agarici omnium an. aur. xij.olei de balsamo aur. x. rauendseni mirrhæ croci cassiæ ligneæ

h †B. & sumitatum squinanthi & calamēti mōtani & thuris mascitii ex polij omnium an. aur.vj.

i ——— B.

k †B. masticis & gummi albotin & zingiberis

l †B. oīum an.

m B. Alia litera terræ sigillatæ aur.iiij.phu

Ars trochiscorum de uiperis.

Accipiantur uiperæ quum est finis ueris,et incipit æstas:etsi fuerit uer hyemale,dimittantur usquequo consequatur æstas. Et uiperæ quidem sunt serpentes capita habentes plana,quæ sunt lata propriè apud propinquitatē colli minuti,subtilis ualde, quorum caudæ sunt curtæ[a]§strepitum facientes,et sonitū in incessu.§ Et istis quidem trochiscis non conueniunt omnes uiperæ,imò flauæ,et de flauis fœminæ. Et eorum signum est quòd masculi in omni latere habēt unum dentē:et fœminæ plures uno. Et oportet ut alienentur cornutæ, et uariæ aspides decliues ad albedinem. Et non capiantur ex[b]§piscinis, et littoribus fluuiorum,et aquarum, et marium: neque petrosæ§quoniam in eis sunt quercinæ, facientes sitim,imò capiantur in loco longinquo ab humorositate. Et non capiantur illæ,quæ sunt debilis motus,imò eligantur illæ quæ sunt uelocis motus,habentes caput eleuatum. Et oportet ut non morentur,quum capiūtur,si posibile est, et abijciantur à parte capitis eius quatuor digiti et similiter à parte caudæ ipsius, et ani eius. Quòd si cucurrerit ex ea sanguis plurimus, et fuerit motus eius in illa dispositione plurimus, et mors ipsius tarda,tunc erit electa. Et si fuerit parui motus,et pauci sanguinis,uelocis mortis, tunc erit mala. Et de signis eius iterum est, ut sit motus eius uelox,et aspectus eius aspectus audaciæ, et præsumptionis:et sit egresio fæcis eius[c]§ex postremo§caudæ eius. Quumque mortua est, extrahātur uiscera eius,et propriè fel ipsius:et abluatur cum aqua,et sale ablutione exquisitissime facta:deinde decoquatur in aqua, et sale: et si cum ea fuerit anethum,non erit malum in eo decoctione discoquente:cum qua leuis fiat collectio carnis eius ab osse ipsius. Mundificetur ergo caro eius ab osse:et proijciatur in mortario, et teratur bene:et præcipiatur illi,qui facit illud, ut odoret oleum balsami,et inungat ipsum super digitos. Quum ergo contrita est, misceatur cū tortellis secundum descriptiones diuisas:et non eligatur supra descriptionem Andromachi: deinde fiant ex ea trochisci minuti, subtiles:et exsiccentur in umbra, et reponantur in repositorio. Et oportet,ut non cadat super eos radius solis omnino,neque ante exsiccationem, neque post ipsam: sol namque destruit,et expoliat eos à uirtute appropriata carnibus uiperarum[d]§interficiente uenena,quæ sunt ex morsione,et ebibita.§

a B.sufflationē cum sonitu vel strepitu facientes

b B. locis aridis & littoribus fluminū & marium neque ex locis nemorosis seu arborosis

c B. prope postremum

d B. opposita venenis q̄ sunt ex morsione & venenis ebibitis.

Ars trochiscorum squillæ.

Oportet ut eligatur de squillis humidis illa quæ est grauis,et non est magna:et non linias ipsam cum luto, quoniam illud facit eam rancidam,& corrumpit ipsam: imò line eam cum fermento,& assa eam in olla, donec coquatur:aut in furno iam calefacto, & extracto cinere eius: aut in patella de terra super quam coquitur panis eius. Quum ergo extrahitur inde, tunc sumatur interius eius lene,& teratur optimè,& misceatur cum eo farina orobi recens [a] § secundum uirtutem squillæ,§&[b] §exitus§ eius. Andromacus uerò miscebat cum parte una squillæ duas partes farinæ:& alij æquali mensura. Quum ergo permista est squilla cum farina orobi,tunc fac ex ea trochiscos subtiles:& inunge manus tuas, quum facis ex ea trochiscos,oleo ros.& exsicca eos, & serua eos sicut conseruas trochiscos de uiperis. Medici autem nostri temporis accipiunt squillæ partes.ii.& farinæ orobi partem unam.

a B. Alia litera ———

b B. Alia litera retentiam seu nouitatem

Descriptio trochiscorum† alindaracon.

†hedycroi

Recipe corticum radicis aldarsisahan aure. vi.superioris squinanthi aure. xij. calami aromatici,& costi,& xilobalsami, & assari, & myrrhæ,& ammomi,& polij,omnium an aure.xxiiii.masticis,& emeruckit & est alachoen alba,& phu,omnium an.aure.vi. [a]§poni uteor aure.xx.reubarbari,siliquæ,cinnami§an. aure.x.spicæ

a B.reubarbari casiæ ligneæ cinnamomi omnium

cæ Indæ aurei xvj.folij tantundem,croci aur.xii. teratur totum,& cribelletur per se, & conficiantur cum uino odorifero, antiquo, declinante ad dulcedinem,& fiant trochisci, & exsiccentur in umbra,& conseruentur sicut conseruantur trochisci de uiperis.

DESCRIPTIO alia horum trochiscorū. Recipe ligni aldarsisahan,& calami aromatici, & costi,& assari,& xilobalsami,& amomi & [b]§myrrhæ§kie,& phu,& alacohen,omniū an.aure.xviii. & croci aure.xii.& spicæ Indæ,et folii,amborum an.aure.xii.& myrrhæ aure.xxiiii.teratur totum, & fiant trochisci sicut diximus in unaquaque de scriptionum, quæ sunt ante istam.

b B.mu &

DESCRIPTIO alia horum trochiscorū. Recipe aselibet,& est darsisahā aure.vi.floris squinanthi aure.xii.calami aromatici aure. vi.[c]§myrrhæ§& assari,& xilobalsami,omnium an. aure.vi. cinnamomi aure.xxiiii.amomi aure.xxiiii. casiæ aure.vi.& amaracon & est alacohen alba,aure.xx. spicæ Indæ aure.xvi.polii.aure.vi.in alio myrrhæ aure.xxiiii.masticis aure.vi.croci aure.xii. aggrega has medicinas tritas,& puluerizatas, & choce cum uino puro, & fac trochiscos sicut diximus, & conserua.

c B.mu

Confectio mithridati nobilis.

EST confectio quā fecit Mithridates rex Pōti,& nominauit suo nomine, & composuit ipsam,& est ex medicinis expertis super uenena propriè,& super ægritudines alias, ut esset aggregatiuum iuuamenti uenenorum diuersorū & ægritudinum diuersarum: fuit ergo ipsum tyriaca in illo tempore: deinde postquam accidit Andromacho illud,quod expertus fuit ipsum super iuuamentum carnium serpentum, & aliorum,& addidit in eo trochiscos de uiperis, alteratum est parum per additionem, & diminutionē. Fuit ergo tyriaca magna in multitudine iuuamenti: ueruntamen tyriaca magna est magis iuuatiua ipso in re una,& est uenenum serpentum. In reliquis uerò rebus non diminuitur mithridatum à tyriaca diminutione, de qua sit curandū: imò est magis additi in pluribus earum iuuamenti,& confidentioris utilitatis. & non prolongemus sermonem in numero illorum iuuamentorū quoniam ipsa sunt illa prædicta, quæ sunt tyriacæ,& sit dosis copiosior parumper.

Confectio mithridati ex descriptione communi omnium.

RECIPE myrrhæ,& croci,& agarici, & zingiberis,& cinnamomi,& dragacanthi,omnium an.ʒ.x.spicæ,& olibani[a]§alleis§ & est nasturtium babylonicum,squinanthi, xilobalsami,sticados,& siseleos & costi, & camæpitheos, & galbani,&[b]§nebescet,§& macropiperis, & succi barbæ hircinæ,& castorei,&[c]§melakion & est opium,& folij Indi § & storacis,& opopanacis omnium an.ʒ.viii.casiæ,& leucopiperis, & melanopiperis, & hermodactylorū,& polii,& scordeon,et dauci,& meliloti,& gentianæ,& olei balsami,& carpobalsami,& trochiscorum cokion,& bdellii,omnium an.ʒ.vii.rutæ ʒ. ii. ammoniaci. & spicæ romanæ,et masticis,et gummi, et petroselini,et cordumeni,et sem.fœniculi omnium an. ʒ.v.anisi,& acori et[d]§meu§et serapini et assari,omnium an.ʒ.iii.opii,et rosarum rubearum, et pulegij,omnium.ʒ.v.phu,& acaciæ,& umbilici stinci,& sem.hyperici,omnium an.ʒ.iiii.s.uini odoriferi antiqui in quo infundantur ea, quæ oportet infundi.mellis dispumati quod sufficit. Misceatur,& seruetur,& administretur post sex menses. Et sit dosis sicut auellana cum eo quod est conueniens de potibus.Et in hac quidem descriptione sunt medicinæ,quæ nō sunt in descriptione Gal. tresdecim:& sunt agaricum:& hermodactyli, & ruta,& ammoniacum,&[e]§dicates,§& assarum, & dragacanthum, & sticados,& chamæpitheos, & melilotum,& xilobalsamum, & melanopiper, & bdellium.Et in descriptione Gal. sunt duæ medicinæ,quæ non sunt in hac descriptione: & sunt radix lilij,& sal.Et in descriptione alia est medicina una, quæ non est in hac descriptione: et est semen rutæ.

a B. & talessi
b B. tenaseb
c B. melakion & est folium Indum Alia litera folij Indi
d B. myrrhæ
e B. Alia litera meschatraueſiha

Ars† cokion administrati in mithridato.

† cypheos

RECIPE passularum rubearum enucleatarū pondus.ʒ. iiii.glutinis albotin pondus.ʒ. xxiiii.squinanthi,et myrrhæ,amborum an. ʒ.xii.cinnamomi, et bdellii subalbidi, et blattæ bizantiæ,et spicæ romanæ,et casiæ, et meliloti, et cyperi,et baccarum lauri,omnium an.ʒ.iii.calami aromatici pondus.ʒ.ix.croci.ʒ.i. bituminis iudaici.ʒ.ii.s.Et hæc descriptio est Sabor filii Sehel,in qua est additum bitumen iudaicum. Et in descriptione alia[a]†§ §est additum darsishan pondus.ʒ.ii.s. Et in descriptione alia sunt additæ assari.ʒ.ii.s.

a B. Alia litera serapionis

Tyriaca Esdræ.

RECIPE amomi pondus aure. xii. superioris squinanthi aure.viii. pyrethri aure. vi. croci aure.xxxvi. cinnamomi aure. vi. et myrrhæ aure.xii.petroselini et est semen apii mōtani,et dauci et est semen bauciæ syluestris montanæ Cretensis,omnium an.aure.iii. dragacāthi, aure.xxx.succi hypoquistidos aure.viii. radicis lilii cęlestis aure.xv.sem.fœniculi aure. vi.[a]†§bdellii subalbidi aure.viii. § sem.hyusquiami albi aure. xxxviii. casiæ ligneæ aure.ix.sem.papau.al.aure.xxx. spicæ Indæ aure. xii.sem.rutæ aure.i.granorum citri excorticatorum,sumach semii amborum an.aure. ii.sem.anethi,et hepatis almeliki,et assari,et cordumeni, et euphorbii,et opii,omnium an.aure.vi. melanopiperis aure.xxx.rosarum rubearum siccarum ablatis capitibus aure.ix.folii Indi aure.xii.olei balsa, aure.xxiiii.nereiden Cretensis et est spica Romana[b]§ ameis et est superius, §uitis, amborum ana. aure.[c]§.vi.§ rosarum oleandri, et [d] § superioris § almaru,amborum an.aure.iiij,laccæ mundatæ aure.xij.memithę,gariofillorum, amborum an. aure.xij.superioris spicæ romanæ aure.iij. [e]§reusini aure.xij. succi alitise,& est alfelengesif§ & dicitur [f]†§ § abrotanum syluestre, aure.x.& radicum endiuiæ aure.xx.& costi, & gentianæ romanæ,amborum an.aure.xii.foliorum citri.aure. xiii.& trochiscorum alindaracaron aure.vij. anisi aure.vi.squinanthi aure.xii.Aggrega has medicinas terendo, cribellando,infundendo quæ de eis infunduntur in uino claræ substantię,& est radix, aut

a †B. Alia lſa bdellij subalbidi aure. viij. olibani albi aure. viij. sulfuris crudi aurei.vj. Alia litera bdellii subalbidi aur. viii. sulfuris crudi aurei.vi.
b B. & auianea & est flos
c B.iiii.
d B. floris
e B.reubarbari succi alanthal misa & est albe rengesef
f †B.ꝑ est

g B.cum algiemuri
h B. de paſſulis

aut [g] §communi,§aut triplicato,aut uino [h] §paſſo§ aut mellino, & confice cum melle diſpumato ſecundum quantitatem,quæ neceſſaria eſt:& reponatur in uaſe, & adminiſtretur ſicut adminiſtratur tyriaca maior. Et de medicinis ſunt quidam qui ponũt in ea de ammoniaco:& de eis ſunt qui bus illud nõ uidetur,quoniam ammoniacum nocet ſtomacho.

Deſcriptio tyriacæ Eſdræ.

a B. Alia litera mu

RECIPE amomi, [a] § myrrhæ § amborum an. ʒ.v.pyrethri. ʒ.ij.s.ſquinanthi. ʒ.iiij.caſsię ligneæ. ʒ.xii.s.ſtoracis liquidæ. ʒ.vi.s. dauci. ʒ.i. croci. unc. xii.petroſelini. unc.i. &.3.ii. ireos. unc.ii.s.ſem.fœniculi, & bdellii, amborũ an.unc.iiii.s. olibani. unc.ix. dragacanthi. unc.x. ſucci hypoquiſtidos.unc.iii. granorum citri excorticatorum,aure.i.ſem.anethi,& hepatis almeliki,& lignorum citrinorum, omnium an. aure. ii.hyuſquiami albi lib.i.ſem.papaueris albi, lib.ii. ſpicæ.unc.ix.&.3.i. rutæ ſiccæ. unc.i. &.3.ii. ſumac.unc.iii.aniſi, & aſſari, & cordumeni, omniũ an.unc.iiii.opii.unc.ii.&.3.i.s.euphorbii. unc. ii. s.piperis.unc.i.s.roſarum. unc. iiii. folii Indi, & carpobalſami, amborũ an. unc. iii.anacardi.unc. ii.s.laccæ mundatæ. unc.v. cinnamomi. unc.iiii. [b] § meu §.unc.ii.ſpicæ Cretenſis. unc.ix. ſulfuris. unc.iiii.memithe,&reuſini,& coſti amari,omniũ an.aure.iiii.foliorum citri. aure.v. trochiſcorum alindaracaron aure.iiii.olei balſami aure.vii. ſucci abrotani lib.i.galangæ, [c] † §

b B.myrrhæ

c †B. & gentianæ omnium

§ unc.vii.lilii.unc.vi.gariofillorum. unc. v.mellis quantum ſufficit.

Confectio trochiſcorum alindaracon adminiſtratorum in ea.

a †B.& mu

RECIPE chamæmil. rub. & chamæmillæ albæ, & ſumach [a] † § § & phu,& aniſi,& aſſari,uſneæ, & calami aromatici, & xilobalſami, omnium partes æqualis ponderis.aggrega has medicinas contritas, & cribellatas:& confice cum uino puro, bonæ ſubſtantiæ,& eſt radix, aut [b] § communi, § tribus diebus continuis,& moueatur in omni die ſemel: & adde,ſuper illud de uno horum uinorum, ſi indiget illo: & fac trochiſcos ponderis aurei.i. & exſicca in umbra. Hanc tyriacam fecit Eſdras,& eſt uicaria tyriacæ alfaroch in rebus omnibus.

b B. uino ueteri

Tyriaca diateſſeron.

RECIPE gentianæ romanæ, baccarum lauri, ariſtologiæ longæ,& myrrhę,omnium partes æquales,terãtur,& conficiãtur cum melle diſpumato ſecundum quantitatem ſufficientẽ: cuius doſis ſit aure.i.cum aqua calida.Et dicitur, quòd de medicinis quidam ſunt, qui ponunt loco myrrhæ coſtum amarum. Et refert Seruaget quòd inuenit in deſcriptione quadam additionẽ croci partis.i. Hęc tyriaca de quatuor ſpeciebus confert puncturæ ſcorpionum, & aranearum, & ægritudinibus frigidis,propriè epilepſiæ, quę ſubito accidit,& tremori oris ſtomachi.

Sotira liberans magna.

HAEC medicina eſt aggregatiua iuuamenti, conferens epilepſiæ,& uertigini, & dolori capitis antiquo, & tremori, & prohibet materiam attrahi ad oculum, & quandoque fit cum ea alcohol poſt [a] §abſtractionem aquæ:§quare prohibet [b] § ſaniem§ & prohibet euentum nocumenti ad oculum, & abſciſſionem uocis, & paralyſim, & algueſgues, & dolorem dentium, & dolorem oculi, & dolores pulmonis, & lateris, & pectoris, & hypochondriorum, bibita in aqua mellis: & ualet ad expulſionem ſanguinis potata in aqua arnogloſſæ, & uirgæ paſtoris: & uentoſitatibus in ſtomacho, & doloribus eius, & icteritiæ [c] § & apud paſsiones frigidas,§ & clarificat colorem, & delet cogitationes, & remouet eructuationem, [d] † §

a B. vlcera vel ſucceſsionem vlcerum
b B. materiam

c —— B.

§ & ſanat [e] § ueſicam, § & ægritudines inteſtinorum, & [f] § puncturam§ eorum:& clyſterizatur cum ea, [g] § quare eradicantur § apoſtemata eorum apoſtemata ſplenis & prouocat ſuperfluitates renum,& ueſicæ,& confortat teſticulos, & linitur ſuper eos,& additur deſiderium, et confert doloribus iuncturarum & ſpaſmo et podagræ,et confert ad uenena ex morſionibus,et ebibita,& confert febribus antiquis & periodis rigoris,& reſoluit apoſtemata. Cuius permiſtio. Recipe myrrhæ,& caſsiæ,& ſquinanthi,omnium an. ʒ.i.s.caſtorei,& petroſelini,& eſt ſemen apii ſylueſtris montani, amborum an. aure.xv. ſeminis apii. ʒ.ii.ſiſeleos aure.i.coſti amari, & cinnamomi,& trochiſcorum aladarmeu,& ſtoracis liquidæ,& aſſari,omniũ an.aure.vi.aniſi aure. x. piper al.aure.xii.piper.lon.aure.iii.ſpicæ,aure.iii.amomi,& croci,amborum an.aure.iiii.opii.aure.x.aggrega has medicinas tritas, & cicotrigonizatas, & confice cum melle diſpumato,& repone in uaſe, & utere poſt ſex menſes.

d †B. acetoſam
e B. vlcera veſicæ
f B.dolorẽ pungitiuum
g B.ad

ARS trochiſcorum aladarmau adminiſtratorum in liberante magna. Recipe amomi,& darſiſahan,& coſti amari,& calami aromatici, & gariofillorũ,& piperis albi, & ammeos,omnium an. aure.iii. cinnamomi,& maſticis, & croci, omniũ ana aure.vi.phu aure.i.ſpicæ romaticæ,& folii Indi,amborum an.aure.vii.myrrhæ aure.vi. aggrega has medicinas contritas, & cicotrigonizatas, & confice cum uino claro,aut alio, & fac trochiſcos paruos ponderantes aureum unum,& exſicca in umbra,et utere.

Nedrech Darij.

NEDRECH Darii eſt una de medicinis Perſicis,magnis,electis: quæ procedit in ceſsione philonii,& tyriacæ, & ſcelithe: & ipſius iuuamentum eſt magnum in colica. Cuius hæc eſt permiſtio. Accipe croci, & ſem. hyuſquiami albi,amborum an. ſextarium.i. opii & euphorbii amborum an. 3.xx. & ſpicæ, & ſtoracis liquidæ amborum an.ſextaria duo, & folii Indi, & gariofillorum amborũ an. 3.iiii.& piper al. 3.ii.& margaritarum non perforatarum, & ſalis ammoniaci,& ſem.rutæ ſylueſtris,& muſchi,& camphorę, & cardamomi,& cinnamomi,& caſsiæ, omnium ana pondus. 3.i.& coſti. 3.viii.& ſem.alharmel,& pyrethri,& macropiperis omnium an. 3.iiii.ſerapini,& caſtorei,& opopanacis, omnium an. pondus. 3.ii.& [a] § zedoariæ,§& doronici, & olei balſami,omnium an.aure.viii. & in deſcriptione Syra, & Græca, myrrhæ. 3.iiii. & camphoræ. 3.iiii. tere ſicca,& cicotrigoniza,& infunde ea quæ lique

a B. zurumbet

ſeunt in uino decocto: deinde aggrega omnia. cõfice cum melle, & antiqua ſex menſibus. Cuius doſis ſit ſicut nux cum aqua tepida.

CONFECTIO philoſophorum & eſt illa quæ nominatur materia uitæ. Valet ad ſuperfluitates phlegmatis. confortat animam, lætificat, digerit, facit eructuare, aſsimilata ut ſit ſicut uiaticum adoleſcentiæ, & addit in conſeruatione, & memoria, & rationem efficit bonam, & abſoluit linguam, & deſtruit frigora, & abſcindit fluxum urinæ, & ſedat uentoſitates, & addit in ſpermate, & confortat memoriam, & detumeſcere facit carnem gingiuarum, & ſtringit dentes, & remouet dolores dorſi, & iuncturarum, & iliorum, & emũctoriorum: Cuius permiſtio. Recipe piperis, & macropiperis & zingib. & cinnamomi emblicorum, & belliricorum & [b] § caſsiæ, § & ariſtol. rot. de ſceni, & uenarum citrinarum, & uentris granorum pineæ maioris. Et in deſcriptione alia, nucis Indi [c] § fucution § & eſt teſticulus uulpis, omniũ an. ʒ. i. s. chamæmillæ. unc. s. & plantę granorum uuæ. unc. iiii. auferatur interius paſſularum rubearum, deinde terantur bene, & ſumatur quantum ſunt omnes medicinæ mellis, & coaguletur: deinde conficiantur cum eo ſpecies quas diximus: & ſumatur de ea ſecundum omnem diſpoſitionem quantum eſt nux parua [d] § in olei nucis Indi menſura, cum qua inuoluatur. §

b B. ſythragi
c B. ſurothun
d —— B.

Scelithe.

IN hac medicina ſub fideiuſsione affirmant omne iuuamentum exiſtere, & in compoſitione eius omne mirabile. Nos uerò non inuenimus ei impreſsionem plurimã, niſi in [a] § aſperitate § accidente linguæ & mollificatione eius. At uerò medici dicunt, quòd ſcelithe magnũ cõfert iuuamentum maniæ, & ægritudinibus frigidis melancholicis, & phlegmaticis, & paralyſi, & epilepſiæ, & apoplexiæ, & torturæ, & alguesgues, & locutioni animæ, & dolori capitis, & hemicraneæ, & obliuioni, & melancholiæ, & frigori cerebri, & tremori, & pulſui cordis, & conſeruat embrionem, & confert abortui, & confert diſtillationi urinæ, & doloribus matricis, & uentoſitati eius, & mollificationi linguæ, & uertigini, & triſtitiæ, & nocumento fungorum, & uenenis, & lacti quod coagulatur in ſtomacho, & alijs, & confert doloribus iuncturarum, & omnibus doloribus antiquis, frigidis. Et datur in potu ad omnẽ rem ad quam pertinet, ſicut ad frigus uehemens in aqua caſsiæ fiſtulæ: & dicitur quòd in uino eſt magis iuuatiuum: & ad oppilationes intrinſecas cum aqua radicum: & ad dolores matricis cum aqua aniſi: & ad dolores ſuperiores cum aqua ſampſuci, aut cum aqua radicum ſiclæ: & pueris cum oleo uiolaceo. hæc ergo ſunt ea, quæ dicunt medici. Et illud quòd eſt apud me, eſt quòd eſt medicina inordinata, non ordinatæ compoſitionis, adurens ſanguinem, & humores, deficiens à trochiſcis. Cuius commiſtio. Recipe muſchi ʒ. ii. & camphorę, & ambræ, omnium an. pondus. ʒ. ii. margaritarum non perforatarum, & croci, amborum an. ʒ. x. auri contriti & argenti contriti, amborum an. ʒ. s. amomi, & ſem. harmel, & euphorbii, & uſnen nabati, & uſneæ, & ſem. apii, & ſem. rutæ, & ſtercoris uaccæ montanæ, & ſulfuris ru-

a B. retentione ſeu grauitate

bei, & citrini, & ellebori al. & ſtoracis liquidæ, & cyperi, & [b] § meiſulen, § & ſunt ligna aſparagi, & uenarum aleſfind & eſt alharmel alba, & [c] § chelidoniæ, § & granorum almahaleb, & xilobalſami, & hezerhaſen, & ſinſindar, omnium an. pondus. ʒ. ij. & floris ſquinanthi, & folii, & nucis muſchatæ, & caſtorei, & ſem. erucæ, & ſem. bauciæ, omnium an. pondus. ʒ. x. & [d] § elzarub & azkei, & dragan-thi magiſterii, § & nigellæ, & ſtercoris uulpis, & radicis capparis, omnium an. ʒ. s. & ſerici crudi, & ſem. anethi, & radicum eius, & [e] § zedoariæ, § & doronici, & zingiberis, & gentianæ, & linguæ auis, & ſalis Indi, & pyrethri, & corali, & bituminis iudaici, & phu, & pſyllij, omnium an. ʒ. iiii. gariofillorum, & ſpicæ, & aſſari, & coſti, & caſsiæ, & cardamomi, & capilli ueneris, omnium an. ʒ. viii. & macis, & ireos, amborum an. pondus. ʒ. i. & fructuum mandragoræ ſiccorum numero. xx. & caſsiæ mundatę, & lignorum caſsię, amborum an. pondus. ʒ. s. & florum ſquinanthi pondus. ʒ. x. & ſem. fœniculi & hyſſopi ſiccæ, amborum an. ʒ. x. & origani perſici, & origani [f] § alinci § amborum an. ʒ. iiii. & bedoard, & nodorum paleæ ueteris in parietibus, & reuſini omnium an. ʒ. vii. & piperis albi, & nigri, & macropiperis, & opii, et ariſtolo giæ longæ, et rotundæ, et granorum almahaleb, omnium an. ʒ. xx. et [g] § auellanę Indę § pondus. ʒ. ii. et duas tertias. ʒ. i. et [h] § ſuperioris ſalicis, et uenarum Indarum ſiccarum et eſt almeius § et polii, et ſucci ireos, et darſiſahan, et abrotani, omnium an. pondus. ʒ. i. et aniuden nigræ pondus. ʒ. iiii. et quartę, et meliloti pondus. ʒ. iiii. et duarum tertiarum. ʒ. i. et capillorum algol, et digitorum citrinorum, et [i] § guttæ baracoſt, § et altit boni odoris, et ſerapini, et opopanacis, omnium an. pondus. ʒ. ii. et terrę [k] § uiarum quadratarum, § põdus. ʒ. iiii. Et illud, quod inuenitur de medicinis quæ intrãt in ſcelithe, in codicibus græcis additum ſupra illud quod eſt in hac deſcriptione, eſt iſtud [l] § alzurub, et aleſis § albæ an. ʒ. ii. radicis alkeirei rubei pondus. ʒ. iiii. ſuperioris alcannæ. ʒ. ii. agni caſti. ʒ. iiii. cordumeni pondus. ʒ. ii. reuſini, et carpobalſami, et xilobalſami, et granorum myrti ægyptiæ, et [m] § ſigillati § regis [n] † § § et aſſę fœtidę, omnium an. ʒ. ii. nucis muſchatę. ʒ. iii. granorum alben excorticatorum. ʒ. iiii. ſpodii ʒ. i cuſcute, et karabe, et [o] § mudaſcon, et geſtafrid § et nucis ſauinæ, et mugath, et marmacor, et utriuſque been rubei et albi, omnium ana. ʒ. ii. aniſi. ʒ. iii. ſceha. ʒ. iii. ſalis tabarzet, ſalis Indi, et ſalis panis, et dauci, et petroſelini, et ſucci liquiritiæ, et ſucci eupatorii, omnium an. ʒ. ii. et corticũ citri ſiccorum, et fuſtium pœoniæ, omnium ana pondus. ʒ. iiii. churudem. ʒ. v. magnetis. ʒ. vi. calcanil et eſt ozimum montanum, et amigdalarum amararum, omnium ana. ʒ. vii. Tere, ſicca, et cico trigoniza, et infunde ea, quę liquefiũt, in uino bono, et confice cum melle quod ſit triplum ponderis medicinarum, et repone in uaſe uitreo, quod ſit ſicut urinale: et antiquetur ſex menſibus. Cuius doſis ſit quantum eſt cicer cum aqua tepida.

COMMISTIO eius ſecundum aliam deſcriptionem. Recipe muſchi boni pondus. ʒ. ii. margaritarum non perforatarum pondus. ʒ. x. [p] § auri fuſi, et argenti fuſi § amborum ana pondus. ʒ. s. ambræ pondus. ʒ. iiii. zarub põdus. ʒ. i. ſerici adusti

b B. margiube
c B. memiran
d B. zarumb et & alchiæ & draganthi pro corijs præparandis ad ſotulares
e B. zurumbet
f B. alchuzi
g B. nucis Indæ
h S. Alia litera florum kalef & radicum endiuiæ ſiccarum
i B. & keſtberi keſt
k B. quæ eſt in loco quadriuio vel habẽte quatuor vias
l B. Alia litera alzarueb & ceruſæ
m B. ſigilli
n †B. lapidis dauid
o B. merdaſefran & gief afrid
p B. limaturæ auri & argenti

adusti aut non adusti pondus. ʒ.iiii. gariofillorũ, et spicæ boni odoris, amborum ana. ʒ.iiii. croci pondus. ʒ.x.zedoariç, et doronici, amborum ana. ʒ.iiii.radicis lilii cœlestis pondus. ʒ.i.amomi pōdus. ʒ.ii.masticis pondus. ʒ.s.folii Indi, pondus. ʒ.x.carpobalsami pondus. ʒ.s. macis pondus. ʒ.i. fructuum mandragoræ numero.x.lignorum casſię, et casſiæ, amborum ana. ʒ.v. leucopiperis, et zingiberis, et radicum anethi, omnium an. ʒ.iiii. costi amari pondus. ʒ.viii. nucis muschatę pondus. ʒ.x.castorei pondus. ʒ.x.euphorbii pondus. ʒ.ii.floris squinanthi pondus. ʒ.x.sem. anethi, et gentianę romanę, et superioris linguę auis, omnium ana pondus. ʒ.iiii.cardamomi pōdus. ʒ.viii. seminis harmel. ʒ.viii.seminis fœnugræci pōdus. ʒ.vi. fustium capillorum ueneris pondus. ʒ.viii. salis Indi pondus. ʒ.iiii.nigellę, et est granum nigrum, pondus. ʒ.s.origani persici pondus. ʒ.iiii. phu, pondus. ʒ.vi.draganthi [q] §artificii§ pondus. ʒ.s.usnen nabati pondus. ʒ.ii.sem. apii, sem. rutæ, et usneę, et sulfuris citrini, omnium an. ʒ.ii.stercoris uaccę montanę, aut caprę mōtanę pondus. ʒ.ii.bedeoard pondus. ʒ.vii.sem. erucę pondus. ʒ.x.sauinę pōdus. ʒ.iiii.melanopiperis, et macropiperis, et seminis hyusquiami albi, [r] †§ § omnium ana. ʒ.xx. [s] †§

q B quod administratur in corijs præparãdis
r †B. & opij
s †B. & pyrethri. ʒ.iiij.
t B. loci quadriuij

§ terræ [t] § uiarum quadratarum § pondus. ʒ.i. aristologię longę pondus. ʒ.x. aristologiæ rotundę pondus. ʒ.iiii.reusini pondus. ʒ.vii.seminis alzuferc pondus. ʒ.x.seminis [u] §endiuię pondus§. ʒ.iiii.sem.alaniuden pondus. ʒ.iiii.et sexta. ʒ.i.meliloti pondus. ʒ.iiii.s.psyllii et [x] § isfidis, § omnium ana pondus. ʒ.iiii.granorum cucumeris excorticatorum. ʒ.iiii. et tertiam. ʒ.i. bituminis iudaici pondus. ʒ.iiii.camphorę et ellebori albi, et nigri, et cyperi, et storacis liquidę, et chelidonię. et sem. asparagi, omnium ana pondus. ʒ.ii.et digitorum citrinorum, et capillorum algol, et radicis endiuię et [y] § casſiæ, et baracost, §omniũ ana pondus. ʒ.ii.xilobalsami pōdus. ʒ.ii.aquę nigellę, et aquę spinę nominate alcanna, ana pondus. ʒ.i. et granorum almahaleb pondus. ʒ.i.radicum [z] § asfidi § et est sinapis albi pondus. ʒ.ii.nodorum paleę, quæ est in parietibus. ʒ.vii.stercoris uulpis pondus. ʒ.s. corticum radicis capparis pondus drach.s. hezerihasen, et [a] § isfindar § amborum ana pondus ʒ.iiij. Aggrega has medicinas contritas, cicotrigonizatas, & infunde quæ infundenda sunt de eis in uino odorifero, & confice cum melle dispumato, & repone in uasis, & administra post sex menses. Dosis sicut cicer cum aqua corticum radicis fœniculi, & apii, & fac caputpurgium ex ea quantitate unius grani frumenti cum aqua cannabis.

u B. Alia litera auellanæ Indæ
x B. asefid
y B. kestberikist
z B. asefid
a B. asefid

Arius Darij.

ET est medicina Inda, quæ letificat, & confortat cor & corpus, & colorem efficit bonum, & aufert [a] §lumbricos§ & facit odorem oris bonum, & sudoris: & iuuamentum eius ad hepar est magnum, & non est in ea nocumentum apparens, & sumitur ante cibum & post ipsum. Cuius commistio. Recipe rosarum rubearum pondus. ʒ.vi.cyperi pondus. ʒ.v. gariofillorum, & masticis, & spicæ, & assari, omnium an. ʒ.iij.cinnami, & [b] §alzarub§ & croci, & macis, & cardamomi, & nucis muschatæ, omnium an. pondus. ʒ.ii.

a B. citrinitatē
b B. alzarumb

Sume has species post cicotrigonizationem cum orali, & permisce permistione decenti conterendo, deinde accipe emblicorum mundatorum bonorum recentium lib.i. & decoquantur in lib.ix. aquæ dulcis, donec remaneat tertia: deinde coletur, & iteretur illa aqua in olla, super quam proiiciantur de penidiis sachari lib. ii. deinde bulliat cum facilitate donec ingrossetur, & fiat in spissitudine lohoc ad pectus grossi, deinde auferatur olla ab igne, & pulucrizentur in ea medicinæ, & moueatur cum ligno salicis, donec permisceātur commistione æquali. Quumque infrigidantur, reponantur in uase uiridi. Cuius dosis sit quod est ab uno aureo ad duos.

Confectio alia Inda. [c] †§

§ REcipe piperis, & macropiperis, & myrobalanorum nigrorum, & belliricorum, & emblicorum ablatis nucleis ipsorum, & centaureæ, omnium an. sextaria.iiii. & mellis, & butyri uaccini quantum conficiat ipsam: cuius dosis sit aure.i. aut plus unicuique homini secundum quantitatem suæ uirtutis.

c †B. proxima primæ in vtilitate bonificat colorem, confortat dētes, & visum & stomachum, & mundificat ea, & lenit naturam, & confert hæmorrhoidibus.

Confectio nominata algere.

QVæ confert utrique choleræ, [a] †§ §& pruritui, & frigoribus, & confortat stomachum: & ualet ad colicam, & uentositates, & facit appetere cibum, & cōfortat ad coitum. Cuius permistio. Recipe scammoneæ, & medullæ turbit, & macropiperis, omniũ an. ʒ.vi.pyrethri, & sem.apii, & ammeos, & zingiberis, & salis Indi, omnium an. pondus. ʒ.i.gariofillorum, & [b] §zarub§ amborum an. ʒ.s. alflengeti aure.i.mahaleb excorticatæ. ʒ.ii.zuccari tabarzet & croci, amborum an. ʒ.iii. Accipe has medicinas post cicotrigonizationem, exceptis scammonea, & croco: quoniam [c] §ipsi simul§ teruntur: deinde permisce medicinas commistione decenti, & confice cũ melle dispumato, secundum pondus earum bis, & semis: cuius dosis sit ab eo quod est inter. ʒ.ii.usque ad. ʒ.ii.s. & usque ad. ʒ.iii.

a †B. & almeli lotu
b B. zarneb
c B. ipsa per se sola

CONFECTIO alia dilatans animam, confortans, & lætificans, & confortans corpus, colorem faciens bonum, destruens [d] §lumbricos, §odorem oris faciens odoriferum: & sudorem, & confert stomacho, & hepati: & non est in ea nocumẽtum: & recipitur ante cibum & post ipsum. Cuius commistio. Recipe rosarum rubearum partes.vi.cyperi partes.viii.gariofi. & masticis, & spicæ, & assari, omnium partes.iii.cinnami, & zarub, & croci an. partes.ii.macis, & cardamomi. & [e] §elbaugue§ & nucis muscha. omnium an. partem. i. Terantur, & cribellentur & sumatur ad omne pōdus. ʒ.xxxiii.de omnibus medicinis lib. i. emblicorum recentium, & decoquatur omnis lib. cũ ix.lib.aquæ usquequo remaneāt lib.ii. deinde coletur, & proiiciatur super illam aquam pro omni lib.emblicorũ, lib.i.penidiorum sachari, et decoquant donec fiat in spissitudine electuarii grossi: deinde pulucrizentur desuper medicinæ, & conuenienter fiat eius permistio, & reponatur in uase uitreo uiridi: cuius dosis sit ab aure.i.usque ad aure.i.&.s.

d B. citrinitatē
e B. heyusbua

CONFECTIO tyriacalis magna ex nostra

arte

arte expertorum iuuamentorum, prædictorum in confectionibus quæ ſunt ante eam. Recipe corticum citri, & gentianæ, & myrrhæ, & carpobalſami, & foliorum [f] §ozimi citrati§ & ſem. eius, & ſem. alfelengemiſch, & zedoariæ, & doronici, omnium an. ʒ. iiij. & muſchi, & ambræ amborū an. aure. i. & xiloaloes Indi aure. ii. & camphoræ aure. s. & coſti, & cinnamomi, & acori, & croci, & ſpicæ celticæ, & abſinthii, omnium an. ʒ. iii. & phu, & meu, & petroſelini, omnium ana. ʒ. ii. s. & ſem. erucæ, & ſem. [g] §napi,§ & ſem. porri, & linguæ auis, & granorum [h] §piperis:§ omnium an. pōdus. ʒ. ii. & opii pondus. ʒ. iii. conficiatur ſecundum deſcriptionem, & fermentetur ſex menſibus, deinde bibatur.

f B. albedarūbe
g B. rapæ
h B. mahaleb

Confectio tyriacalis minor ex arte noſtra.

Recipe carpobalſami, & coſti, & myrrhæ, & gentianæ, & cinnamomi, & leucopiperis, & xiloaloes Indi, & petroſelini, omnium an. partem unam, & muſchi tertiam partis, caſtorei quartam partis. Conficiatur cum melle & administretur.

Confectio Cęſaris ualēs ad pulſum cordis, & epilepſiam, & dolores ſtomachi frigidi, & inteſtinorum, & oppilationes, & putrefactionem ſanguinis longam, & difficultatem digeſtionis, & difficultatem anhelitus, & ſingultū uehementem. Cuius permiſtio. Recipe caſtorei & ſucci liquiritiæ, & caſſiæ, & coſti amari, & melanopiperis, macropiperis, & ſtoracis, et opij, & croci, & ſpicæ aromaticæ, omnium an. pondus. ʒ. iii. opopanacis pondus. ʒ. i. muſchi pondus ſextæ. ʒ. i. [a] §zedoariæ§ & doronici, & margaritarum non perforatarum, omnium an. ʒ. s. myrrhæ pondus. ʒ. ix. aggrega has medicinas tritas, et cribellatas, et confice cum melle diſpumato, et utere quū neceſſe eſt, quantitate ciceris.

a B. zurumbet

TRIPHERA magna ualens ad malitiam digeſtionis, & frigus ſtomachi propriè, & inteſtinorum: et mollificationem in ſtomacho, et ueſica. & addit in deſiderio coeundi. Cuius permiſtio. Recipe myrobalanorum nigrorum excorticatorum pondus. ʒ. vi. belliricorum & embli. & ſem. apii montani, et [b] §capſiæ Indæ,§ & ammeos, & origani perſici, omnium an. ʒ. i. ſpicæ, & amomi, & heil, & acori ana pondus. ʒ. iii. cinnamomi pondus. ʒ. iiii. leucopiperis, et melanopiperis, et neremiſch, et ſalis Indi, omnium ana unc. s. ſcoriæ ferri unc. iii. ſinapis. unc. i. s, et ſalis ammoniaci. ʒ. s. tere, et cicotrigoniza, et inuolue cum oleo amigdalino, et confice cum melle diſpumato, de quo ſit triplum ponderis ſpecierum, et utere quum neceſſe fuerit.

b B. ſceitaragi Indę

Deſcriptio alia.

Recipe myrobalanorum Kebulorum, & [a] § belliricorum § et ſciremblegi [b] † § § et buzeidem, et macis, et [c] § capſiæ Indæ § et ſecacul, omnium ana partem unam, [d] § bedarungi § rubei, et [e] § bedarungi § albi, et linguæ auis, been albi, et been rubei, omnium ana partem mediam. Aggrega has medicinas contritas, cribellatas; et confice cum melle diſpumato, et butyro, et utere, quum neceſſe fuerit.

a B. emblicorū
b †B. & ſeminis apij
c B. ſythragi Indi
d B. doronici
e B. doronici

Zebemirem magnum.

Eſt medicina Inda, conferens malitiæ complexionis frigidæ, et debilitati ſtomachi, et addit in deſiderio coeundi, et cōfert alguefgues, et melancholiæ: et rectificat motus corporis, et conſeruat embryonem, et conſeruat renes, et ueſicam, et frangit lapidem. Cuius permiſtio. Recipe acori, et coſti amari, et ariſtologiæ longæ, et ariſtologiæ rotundæ, omnium an. ſextaria. iii. macropiperis, et zingiberis amborum an. pōdus ſextariorum. v. ſeminis apii, et ammeos et carui, et ſem. fœniculi, et ſeminis [a] §alrathtai§ et ſeminis portulacæ, et ſem. erucæ, et bedarungi rubei, et bedarungi albi, et auriculæ muris, et cymini carmeni, et ſem. anethi, omnium an. pondus ſextariorum. vj. gariofillorū, et uſneæ, et calami aromatici, et xilobalſami, omnium an. ſextaria tria, meliloti, et ſceha, et zarub, et carpobalſami, omnium an. ſextaria tria, et caſſiæ, et macis, et cardamomi, et cinnami, omnium an. ſextaria. iiii. myrobalanorum citrinorum, et ſeremblegi, et belliricorum ablatis nucleis, omnium an. ſextaria. viij. pomorum mandragoræ ſiccorum, et ellebori albi, et marmacore, et ſem. hyuſquiami albi ſylueſtris, et ſem. hyuſquiami albi hortulani, et aſech hortulani, et caſſiæ Indæ, et [b] § zerelle § et granorū citri excorticatorum, et [c] §uenarum, et ſeritem§ Indi, et been rubei, et been al. et linguæ auis, omniū aure. xiiii. nucis muſchatæ. xxx. numero, radicum cucumeris ſyueſtris, et ſem. agni caſti, omnium an. ſextaria. iii. ſem. bauciæ, et amomi, amborum an. ʒ. vi. opii, et euphorbii, et caſtorei, omnium an. ʒ. iii. myrobalanorum nigrorum ablatis nucleis pondere. ʒ. iiii. folii Indi, et fœnugræci, et meu, et petroſelini, et dauci, et reuſini, omnium ana. ʒ. vi. aggregentur medicinæ iſtæ tritæ, et cribellatæ. Et ſumantur penidii albi pondere medicinarum dictarum omnium, et butyrum uaccinū pondere medicinarum et penidiorum ſimul: et mellis diſpumati pondere medicinarum, et penidiorum, et butyri ſimul: et conficiantur ſecundū hunc modum. Sumantur penidii, et incidantur, et proiiciātur ſuper eos tres lib. aquæ, et decoquant̄ donec liqueſiant, et ingroſſent̄, et fiāt ſicut mel: deinde proiiciatur ſuper eos mel, et fiat tepidum butyrum uaccinum, et inuoluantur cum eo medicinæ tritæ, et cribellatæ, deinde proiiciantur penidii, et mel cocta ſimul in mortario magno, et puluerizētur deſuper medicinæ inuolutę in butyro, et conficiantur donec æquentur, et reponantur in uaſe, in quo fuit mel tempore longo, et reponatur ſex menſibus, et adminiſtretur poſt illud. Cuius doſis ſit ſicut galla in principio [d] §diei§ et fine eius, tribus diebus, et tribus noctibus cum aqua calida, aut cum aliquo de uinis.

a B. alrabbæ
b B. zerſech
c B. zarur & ſiras
d B. menſis

Permiſtio eius ex deſcriptione alia.

Recipe aſſari, et coſti amari, et ariſtologiæ lōgę, et rotūdæ, omnium an. ſextaria tria, macropiperis, et zingiberis an. ſextaria. v. Et in deſcriptione alia, amborum an. ſextaria duo loco quinque, ſem. apii, et ammeos, et karui, et ſem. fœniculi, et ſem. alrotab, et ſem. portulacę, et ſem. erucę, et ſem. ſampſuci, et tuderi albi, et rubei, et cymini carmeni, et ſem. anethi, omniū an. ſextaria.

sextaria.vi.gariofillorum, usneę, calami aromatici, a ʒ carpobalsami, ʒ omnium an.sextaria.iii. meliloti, et sceha, et zarub, et carpobalsami, et casię, et macis, et cardamomi, et cinnami, omnium an. sextaria.iiii. myrobalanorum citrinorum, et belliricorum, et emblicorum, omnium an. sextaria. viii. pomorum mandragorę siccorum, et myrti siccę, et ellebori albi, et marmacor, et sem. hyusquiami albi syluestris, et sem. hyusquiami albi hortulani, et b ʒ asech, et casię Indæ ʒ et zerech, et granorum citri excorticatorum, et scires Indi, et zaror, et been albi, et rubei, et linguę auis, omnium an.aure.xxiiii. nucis muschatę.xxx.numero, radicum cucumeris syluestris, et sem.agnicasti, amborum an.sextaria.iii.sem.baucię, et amomi, amborū an.ʒ.vi.opii, et euphorbii, et castorei, omniū an.ʒ.iii.myrobalanorum nigrorum pondus.ʒ.iiij.folii Indi, et petroselini, et dauci, et reusini, omnium.an.ʒ.vj.aggrega has medicinas post cicotrigonizationem, et pone cum eis penidios secundum pōdus medicinarum omnium, et inuolue cum butyro, & confice cum melle dispumato, & repone in uase. Cuius dosis sit.ʒ.ii.s.forti, et debili minus hoc.

a B. xilobalsami

b B. hasech & sithragi Indi

Alzehemirem paruum.

IVuamentorum proximorum est ei. Recipe acori, et costi, et aristol.rot. et longę omniū, an.sextaria.iij.granorum a ʒ arased ʒ et sem. harmel, amborum an.sextaria.ii.et piperis, et macropiperis, et zingiberis, omnium an. sextaria.v.et sem.apii, et b ʒ carui, ʒ et cyperi, et sem. c ʒ napi ʒ et sealrotab.et sem.cepę, et sem.erucæ, et zaror, et tuderi rubei, et albi, et sem.porri, et sem.lini, et sem. andacochę, et sem.fœniculi, et ammeos, et sem. citri excorticati, et sem.portulacę, et calamenthi, et bechir et fœnugręci, et sem.sampsuci, et cymini carmeni d † ʒ ʒ et sem.baucię, omnium an.ʒ.x.gariofillorum, et heil, et usneę, et folii Indi, et cardamomi, et cinnami, et enulę, et cyperi, et nucis muschatę, et calami aromatici, & zarub, & meliloti, & marmacor, et carpobalsami, omnium an.ʒ.xx.& casiæ, & macis, & granorum myrti, et zeresch, & linguæ auis, & spicæ, omnium an.pondus.ʒ. xxiiii.& ros.siccarū pondus ʒ.v.et myrobalanorum nigrorum, et kebulorum, et belliricorum, & emblicorū, omniū an.sextaria.iii.sem.hyusquiami albi et euphorbii, et opii, omnium an.ʒ. iii.castorei sextarium.i.& e ʒ casiæ Indæ, ʒ & alasech, et zedoariæ, & been rubei, et albi, et reusini, et durungi, et sem. portulacæ, et galangę, et storacis, omnium, ana sextaria. iii.et penidiorum cum pondere omnium harum medicinarū, et commisce, et inuolue butyro uaccino, et confice cum melle dispumato. Cuius dosis sit aure.i.cum aqua tepida.

a B.rased

b B.seminis portulacæ

c B.rapæ

d †B. seminis anethi

e B.sythragi Indi

Confectio Gal.

HAec confectio calefacit instrumenta urinę ex renibus, et uesica: aperit oppilatiões, et rectificat corpus. Cuius permistio. Recipe leucopiperis, et melanopiperis, et amomi, & costi amari, & spicæ aromaticæ, & folij Indi, & croci, et sem.apii, et anisi, et pyrethri, & sem.urticæ, & sem.rutæ montanæ, omnium an. partes æquales. Aggrega has medicinas tritas, et confice cum melle dispumato, et utere. Cuius dosis sit pondus.ʒ.i.cum aqua corticum radicis fœniculi & corticum radicis apii. Cuius permistio ex descriptione alia. Recipe piperis nigri, & albi, & amomi, et costi, & spicæ, et calami aromatici, & folii Indi, & sem.apii, et croci: & anisi, et sem.urticæ, et pyrethri, et sem.rutæ montanæ, omnium an.partes æquales: conficiantur cum melle: et sit dosis pondus.drach.i.cum aqua radicum fœniculi, et apii.

CONFECTIO alia Gal.ualens ad dolorē hepatis, & tussim, et expulsionem sanguinis. Cuius permistio. Recipe croci, cinnamomi, amborum an.pondus.ʒ.i.bdellij.ʒ.iiii. a ʒ alzabet ʒ duas tertias. b ʒ.℥.ʒ.i.squinanthi.ʒ.iii.calami aromatici.ʒ.ii.casiæ, spicæ celticæ, myrrhæ, omnium an. ʒ.ii.gummi cupressi sextaria.iii.et mellis.℥.iii. passularum enucleatarum, pōdus.ʒ.xl.et uini boni quod sufficit.terantur, et cicotrigonizentur, et conficiantur cum melle.

a B. aschelaus.

b B.ʒ.

CONFECTIO Hermetis, cōferens podagræ ualde, et doloribus iuncturarum, et doloribus renum et stomachi, et uentositatibus, et ulceribus intestinorū, et hydropisi, et icteritiæ, et uertigini: & eius quidem proprietas est in iuncturis et podagra. Et sit dosis aure.i.aut.ʒ.ii. Cuius permistio. Recipe agarici, et assari, et acori, & cordumeni: et sem.rutæ, & euphorbij, & phu, & hyssopi siccæ, omnium an.ʒ.i.aristologiæ lōgæ, & radicū cyclaminis amborum an.ʒ.ii. ammeos, & gariofillorum, amborum an.unc.ii. gentianæ romanę.℥.vi.hasce, & sem. apii, amborum an. unc.ii. c † ʒ ʒ centaureę minoris, & est d ʒ alhalcil ʒ.unc.viii.casiæ, & costi amari, & myrrhæ, omnium an.unc.iii.spicæ aromaticæ, & sceha mōtani, & petroselini, omniū an.unc.ii.polii, & prasii, amborum an.unc.viii. chamæpitheos, & chamædreos, & scordeon, omnium an.unc. viii. Aggrega has medicinas tritas, & cicotrigonizatas, & confice cum melle dispumato, & repone in uase: & bibatur in diebus ueris. Commistio eius ex descriptione alia. Recipe agarici, & acori, & assari, & cordumeni, & sem.rutæ, & euphorbii, & phu, & hyssopi siccæ, omnium an.unc.i. ammeos & gariofillorum, amborum an.unc.ii.gentianæ. unc. vi.asłæ, & seminis apij, amborum an.unc.ii. centaureæ minoris unc.viii.casiæ, & costi, & aristolo.lōgæ, omnium an.unc.iii. e ʒ myrrhæ ʒ & spicæ, & calamenthi montani, & petroselini, omniū an.unc.ii.prasii, & polii, amborum ana. unc.iii. chamædreos, & chamæpitheos, & scordeon, omnium ana.unc.viii.mellis quantum sufficit. Cuius dosis sit.ʒ.ii.aut aure.i.in hora ueris.

c †B. spicæ aromaticæ & sem. hyusquiami mōtani & petroselini omnium vncias ij.

d B. alhaziz aliameni

e B.mu

CONFECTIO Hermetis ualens ad tenasmonem, quū de ea sumitur in potu pondus f ʒ.ʒ.xxx.ʒ cum aqua frigida, & ad dolorē capitis cum aqua mellis ros.& ad febrem cum aqua tepida, & ad dolorem stomachi cum aceto commisto, & ad dolorem renum cum uino commisto, & ad reliquos dolores & præfocationem cum aqua tepida, & si non fuerit cum eis febris, cum uino commisto, & ad expulsionem sanguinis cum aceto cōmisto in quantitate fabæ, & ad dolorem ilij sicut quantitas illa, & ad retentionem intestinorum, & uentositates cum uino antiquo commisto, & est conue-

f B. tertiæ.ʒ.i.

conueniens ad dolorem capitis,& alguesgues, & maniam quũ in potu sumitur in nocte, & ad tussim siccam potata in principio noctis cum uino commisto,& ad morsum serpentum cum aqua altereniabin,& liniatur super locũ morsum.& confert ad uenena mortalia,quando in potu sumitur cum aqua gentianæ;& ad morsum canis rabiosi, quando in potu datur cum [g] § lacte de indaru. Existimauit§ille,qui ipsum edidit,quod est expertum. Cuius permistio. Recipe piperis albi, & sem.hyusquiami albi,amborum an.sextaria.v.croci,& [h] §lumon,§amborũ an.sextaria.x. [i] § & opii§ & ammoniaci,& folii,& pyrethri,& radicum mandragoræ,& [k] § alhomiati § & casiæ, & spicæ, & sem.apii omnium an. sextaria. vi. & xilobalsami sextaria.iii.et mellis dispumati quantum sufficit, cõficiantur,et administrentur sicut narrauimus.

g B.lacte diudaru & affirmauit
h B.opij
i B.euphorbii
k B.vrticæ

ALKESKINENGI est confectio plurimorum iuuamentorum,ualens ad ægritudines infantium,et puerorum,et ad epilepsiam ipsorum, et torturam eorum,et spasmum ipsorum, et colicam eorum,et confert præfocationi matricis, et temperat additionem menstruorum, et sedat uentositates matricis. Cuius permistio. Recipe casiæ et [l] § gestafrid,§ et radicis mandragoræ, et sem.harmel,et sem.fœniculi, et carpobalsami, et aristologiæ longę,et rotundæ, et muschi, et ambrę, omnium an.ʒ.iiii.heil.ʒ. xxiiii. opii, et costi,et nucis muschatę,et myrobalanorum citrinorum,omnium an.ʒ.xii.gariofillorum.ʒ.xxiiii.cinnami, et confectionis alkesire, et arsenici citrini,et sem.lilii omnium an.ʒ.ii.acori ʒ.viii. serapini,et doronici,et myrrhæ,et [m] § olei de sterage,§ omnium an.ʒ.vi. [n] § legast§ et macis,et cyperi, et croci, omnium an.ʒ.x. mugath.ʒ.xv. storacis liquidæ.ʒ.xv.murdasacron, et foliorum myrti, et nucis cupresi,et seminis sauinæ, omniũ an.ʒ.iii. teratur, et cribelletur, et conficiatur cum melle dispumato, et administretur.

l B.giesth afrid seu afreuch
m B.azad
n B.nagaset

CONFECTIO alkesire administrati in ea. Recipe calami aromatici,et blattæ bizantię,et olibani, omnium an.ʒ.iii. usneæ, et cinnami, et croci,omnium an.ʒ.i.storacis.ʒ.iiii.muschi,et xiloaloes,amborum ana.ʒ.s. conficiatur cum uino antiquo odorifero, & dimittatur donec fermentetur,& administretur.

CONFECTIO de muscho, faciens ad pulsum cordis, & ad omnes infirmitates melancholiæ,& ad difficultatem anhelitus, & est medicina confortans animam. Cuius permistio. Recipe [o] § zedoariæ § & doronici, et margaritarum non perforatarum,& karabe, & coralli, omnium ana. ʒ.i.serici crudi.ʒ.i.s.been rubei,& albi,et folii Indi,& spicæ, & cardamomi, & gariofillorum, & castorei omnium ana.ʒ.i.s.zingiberis, & macropiperis,amborum ana tertiam.ʒ.i.muschi octauã ʒ.i. Terantur omnia, & conficiantur cum melle crudo. Cuius dosis sit sicut cicer cum uino odorifero.

o zurnubet

CONFECTIO de muscho alia, quæ ualet ad dolorem hepatis,& stomachi,& debilitatẽ eorum,& resoluit uentositates,& inflammationem. Cuius pmistio. ℞.põdus tertiæ.ʒ.i. de muscho, & spicæ aromaticæ, & casiæ, & folii Indi,& laccæ mundatæ,& reusini, omnium ana pondus. ʒ.ii.gentianæ romanæ pondus.ʒ.ii.croci,& ammeos,& seminis apii,& masticis, omnium ana.ʒ. iiii.cinnamomi,& piperis, & aristologiæ rotundæ,omnium ana pondus.ʒ.iii. xiloaloes Indi, & gariofillorum,& myrrhæ,omnium an.pondus.ʒ. i.s.confice has medicinas tritas, cicotrigonizatas cum melle dispumato, & repone in uase, & utere. Cuius dosis sit sicut faba cum aqua calida.

MEDICINA de muscho cum absinthio, quæ ualet ad pulsum cordis,& alguesgues,& apostemata epiglottis & exsiccat humorositatẽ stomachi. Cuius permistio. Recipe absinthii, & aloes, amborum ʒ.viii.reusini.ʒ.viii. ammeos. ʒ.viii.& croci,et seminis apii, amborũ an. ʒ.iiii. muschi,et nereiden et folii, et myrrhæ, omnium ana.ʒ.ii.castorei.ʒ.i.s.commisce, et confice cum melle. Medicina de muscho alia, conferens ad melancholiam cholericam. Recipe masticis, et croci, amborum an.ʒ.i.s. superioris absinthii,et [p] § ozimi citrati,§et epithymi, omnium ana.ʒ.i.xi loaloes, et gallę, amborum an.ʒ.i.s. muschi.ʒ.s. [q] § zedoarię,§ doronici,amborum an.ʒ.ii. margaritarum,et Karabe, et coralli, et serici, omnium ana.ʒ.iii.aloes.ʒ. xxiiii. mellis quantum sufficit. Dosis eius integra pondus.ʒ. duarum cum aqua tepida.

p B.melisse
q B. zurunbec

MEDICINA de muscho dulcis, ualens ad pulsum cordis, et ęgritudines melancholicas, et difficultates anhelitus,et ad epilepsiam, et paralysim, et torturam, et quartanam. Cuius permistio. Recipe [r] §zedoarię,§ et doronici,amborum an.pondus.ʒ.i. margaritarum non perforatarũ, et coralli,et karabe, et serici crudi adusti, omniũ an.pondus.ʒ.i.s.been albi,et rubei, et folii Indi, et spicę,et gariofillorum, et castorei, omniũ ana pondus duarum tertiarum.ʒ.i. et zingiberis, et macropiperis, amborum an. tertias duas.ʒ.i.muschi pondus sextę et.s.ʒ.i.Tere medicinas,e cribella,et confice cum melle, quod est sicut extrahitur de fauis,quod non inuenit ignis, crudum, ad unum tria: et repone in uase, et utere.

r zurunbec

MEDICINA de muscho alia efficiens illa iuuamenta. Recipe [s] § zedoariæ § & doronici, & margaritarum paruarum, & karabe, & coralli, omnium an.ʒ.iii.& tertiam ʒ.i.& serici crudi põdus.ʒ.ii.& been albi,& rubei,& spicæ, & folii, & cardamomi, & gariofillorum,omnium an.ʒ.iiii. & duas tertias.ʒ.i.& usneæ, & macropiperis, & zingiberis,omnium an.pondus.ʒ.i. & tertiæ.ʒ.i. castorei pondus tertiæ.ʒ.i. & muschi boni pondus aure.i.incidatur sericum incisione parua donec fiat sicut puluis. deinde aggregetur in mortario cum margaritis,& corallo,& Karabe: & terantur optime, & terantur aliæ medicinæ, & conficiatur cum melle crudo. Cuius dosis sit pondus medii aure. cum aqua tepida.

s B.zurunbec

MEDICINA de muscho alia similis illi. Cuius commistio. Recipe absinthii,& aloes, amborum an.ʒ.viii.spicę,& muschi,& folii, & myrrhę, omnium an.pondus.ʒ.ii.reusini pondus.ʒ.vi.ammeos, & croci,& sem. apii omnium an. pondus. ʒ.iiij.castorei.ʒ.i.s.Tere, & confice cum melle. Cuius dosis integra sit aure.i.

SAGZENEA magna. Hæc medicina est experta,ualens ad omnes pasiones frigidas,& uentositates grossas,& dolorem dentium, & corrosionẽ eorum, & ad frigus stomachi,& tarditatem dige stionis,

stionis,& colicam, & difficultatem urinæ, & ad frigus,& phlegma, & ad mucositatem urinę. Cuius permistio. Recipe castorei, & opij, & cinnamomi,& assari, & phu,& meu,& dauci, omnium an. ʒ.i. piperis,& macropiperis, & galbani, & costi [t] † § § omnium an. ʒ.vi. croci. ʒ.s. liquefiant cum aqua mellis, & terantur sicca, & resoluatur galbanum cum melle, & cõficiatur, & administretur post sex menses. [u] † § § Cuius permistio ex descriptione alia. Recipe castorei,& melanopiperis, & croci, & meu, & phu, & dauci,& assari,& opii, & leucopiperis,& bezard, omnium an. pondus. ʒ.ii. costi pondus. ʒ.i. cinnamomi. ʒ.ii. terantur,& cribellentur, & conficiatur cum melle dispumato.

t †B. & myrrhę

u †B. Alia lr̃a & dosis eius est à danich vno vsque ad aur.ii.

Sagzenea minor, quæ est in intentione eius. Recipe castorei, & opii, amborum an. ʒ.x. piperis, & macropiperis,& galbani, & myrrhæ, et costi, omnium an. ʒ. [x] § lx. § et cinnamomi, et meu, et phu, et dauci, et assari, omnium an. ʒ.x. et croci pondus quartæ. ℥.i. Et in descriptione alia, zingiberis. unc.i. et storacis liquidæ. unc.iii. Et in descriptione alia, castorei, et melanopiperis, et croci, et meu, et phu, et dauci, et assari, et opii, et cinnamomi, et leucopiperis, omnium an. ʒ.i. costi pondus. ʒ.i. Tere omnia, et confice cum melle, et antiquetur sex mensibus. Cuius dosis sit aure.s. cum aqua tepida in ieiunio. Et in descriptione alia, dosis quod est inter sextam. ʒ.i. usque ad duos aure. Et in descriptione alia dosis quantum est granum piperis. Et dicitur, quòd teratur siliqua, et liniatur [y] § ad uenena. § Et ad uentositates in matricibus, et paucitatem conceptionis, et menstruæ, soluatur de ea, quantum est faba, cum oleo de lilio, et supponatur cum lana, et liquefiat de ea cum oleo sambacino, et odoret de ea mulier, et suffumigetur cum ea etiam. Et ad dolorem pectoris, et tussim, et renes, et difficultatem urinæ ex frigoribus, bibat de ea mulier, quantum est cicer, cum uino puro: et ad nauseatiuam securitatẽ aure.j. cum uino puro.

x B. Alia litera decem

y B. Alia lr̃a locus morpheæ

Homorusia, quæ confert ad debilitatẽ hepatis,& splenis,& duritiem eorum,& aperit oppilationem,& prouocat urinam,& frangit lapidẽ in renibus: & iuuamentum eius in inceptione hydropisis est magnum. Cuius permistio. Recipe dauci & est semen bauciæ syluestris, & cymini carmeni, xilobalsami, cassiæ, cordumeni, floris squinanthi, seminis apii, omnium ana pondus. ʒ.i. macropiperis, & costi amborum ana. ʒ.s. leucopiperis. ʒ.s. [z] § myrrhæ § pondus. ʒ.iii. baccarum lauri. x. numero, acori,& croci, amborum an. pondus. ʒ.ii. Aggrega has medicinas tritas,& cribellatas,& confice cum melle dispumato. Cuius dosis sit secundum quantitatem auellanæ cum aqua tepida.

z B. Alia litera aloes

Anacardinum, & est albeladorium, quod est iuuatiuum ad [a] § contractionem, § id est eos, qui se mouere non possunt. Cuius permistio. Recipe myrobalanorum nigrorum, & belliricorum,& emblicorum, omnium ana. ʒ. xxxvi. nigellæ põdus. ʒ.xxiiii. spodij põdus. ʒ.vi. heil põdus. ʒ.vii. cyperi. ʒ.vi. anacardi. ʒ.vi. piperis, & macropiperis,& zingiberis.& [b] § felfelmure, § & anisi, omnium ana. ʒ.xii. Tere,& cribella, & permisce cum eo penidiorum pondus. ʒ.dc.& resoluantur cum aqua secundum quantitatem, quę sufficit,& confice medicinas, & sepeli uas in quo est medicina, in hordeo sex mensibus: deinde utere.

a B. alzemone

b B. felfelmum

Confectio anacardi, quę cõfert ad omnes species dolorum stomachi, & confert ad dolorem capitis antiquum,& ad uertiginem stomaticam,& ad maniam,& alienationem,& dolorem pectoris, & hepatis,& splenis,& renum: & complexionem frigidam,& dolores matricum, & podagram, & lepram, & ægritudines melancholiæ. Cuius permistio. Recipe spicæ, & meu, & croci,& casiæ,& folii,& epithymi,& squinanthi, & carpobalsami,& aristologiæ longæ,& gariofillorum,& granorum alben,& zingiberis, & aloes, & bdellii, & myrrhæ,& olei balsami, omnium an. ℥.i. masticis,& mellis anacardi,& agarici, omniũ an. partes. viii. radicis lilii cœlestis. ℥.ii. corticũ radicis fœniculi lib. iii. aceti [c] § asceri § .iii. Infunde cortices fœniculi in aceto tribus diebus,& proiiciantur in ollam,& ferueat bullitione leui,& coletur,& exprimantur radices, & adiungatur illi aceto mellis lib.i.s. & bulliat ad ignem leuem super carbones, donec ingrossetur parumper, & permisceantur cum eo medicinæ. Et sit dosis põdus. ʒ.ii. cum eo quod conuenit de potibus.

c B. pondus kist

Confectio alia anacardina faciens ad paralysim, & ei similia.& ad torturam,& mollificationem. & abstergit cerebrum, & facit ipsum bonum. Cuius permistio. Recipe spicæ, casię, folii Indi, myrrhæ, croci, sceha armeni, epithymi, superioris [d] § aladrion, reusini, § carpobalsami, gariofillorum, omnium an. pondus. ʒ.ii. granorum alben excorticatorum, & zingiberis, amborum an. ℥.i. [e] § alkei § & mellis anacardi,& Kerbel, omnium an. ℥.iii. agarici põdus. ʒ.ii. Et in descriptione alia, põdus. ʒ.viii. aloes Scotrẽsis. ℥.i. ireos. ℥.ii. corticum uenarum fœniculi lib. iii. aceti fortis lib. ix. infundãtur cortices in aceto tribus diebus continuis, & proiiciatur tunc in uase, & ferueat tribus ebullitionibus cum igne medio, deinde coletur,& proiiciantur cortices, & iterum reponatur acetum in ollam, & effundantur super ipsum de melle lib.x.s. decoquatur cum igne leui donec ingrossetur, & puluerizentur desuper tunc medicinæ tritæ prædictæ, & permisceas. & utere hac confectione post. vi. menses. Cuius dosis integra sit pondus. ʒ.i. cum aqua tepida.

d B. squinantĩ ra. eud fini

e B. alkie

Ariston magnum. Et eius expositio est, bonum. conferens ad frigus corporis, & ad phthisim, & dolorem uentris, & febrem commistam, & ad quartanam,& ad colicam, & dolorem matricis. Cuius permistio. Recipe opii, & croci,& casiæ, & amomi,& euphorbii,& acaciæ,& costi, & myrrhæ, & spicæ,& gummi arabici,& sem. alkerua,& sẽ. alãdacocha,& granorũ urticę,& bdellii,& olibani,& [f] § adibic § & sumac,& sulfuris citrini,& storacis liquidæ, & leucopiperis, omniũ an. ʒ.v. pyrethri, & seminis artanithæ, & est adranoch, et rosarum siccarũ, & sem. raphani,& sem. apii,& seminis citri, omnium ana. ʒ.iiii. ammeos et seminis altaraxacon syluestris, omnium ana. ʒ.iiii. seminis sinapis. ʒ.i. seminis hyusquiami albi, pondus. ʒ.decem, cartami,& zingiberis, amborũ ana pondus. ʒ.ii. Et de eis quidam sunt, qui non ponunt in ea piper. Tere, sicca,& infunde reli-

f B. aldebach

qua in uino odorifero tribus diebus, donec resol
uantur,& ponantur cum melle, & tunc effunda-
tur desuper olei balsami boni. ℥. i.& ponatur su-
per ignem in uase lapideo, & accende sub eo, &
ferueat duabus ebullitionibus, deinde remouea-
tur ab igne,& antiquetur sex mensibus. Cuius
dosis integra sit pondus aure.i.Et quanto plus an
tiquatur,est melius.

Ariston minus,conferens ad omnia,qui
bus confert maius. Recipe opii pondus. ʒ. iiii.
acaciæ,et piperis,amborum an.unc.i.pyrethri pō
dus.ʒ.iii.amomi.ʒ.v.casiæ.ʒ.iiij.croci.ʒ.iii. &
sulfuris citrini. ℥. i. & euphorbij. ʒ. iij. spicæ.
unc.i. Terantur,& cribellentur,& conficiantur
cum melle.

Diamarte, quod est iuuatiuum ad op-
pilationes hepatis,& splenis,& frigus matricum,
& tussim humidam,et quartanam,et constrictio
nem anhelitus,et icteritiam oppilatiuam, et mol
lificationem. Cuius permistio. Recipe sem.
harmel heminam.i.s.olibani.ʒ.x.aristol. longæ,
& reusini,amborum an.ʒ.xx.[g]§zedoariæ,§ & do-
ronici,amborum an.pondus.ʒ. iiii. masticis, &
carpobalsami,et croci,& meliloti,et spicę aroma
ticę,omnium ana pondus.ʒ.x.opii,& zingiberis,
et costi,et casię,omnium ana sextaria.ii.& istarū
medicinarum trium in descriptione alia.ʒ.xii.cy
peri sextaria.x.aloes Scotrensis pondus.ʒ.xiiii.ga
riofillorum pondus.ʒ.vi. ellebori albi, rosarum
rubearum siccarum,nigellæ,omnium an.sextaria
vi.piperis pondus.ʒ.x.aggrega has medicinas cō
tritas,& cicotrigonizatas,& confice cum melle
dispumato,& utere.

g B. zurumbet

Bedemeregi. Eius iuuamēta sunt sicut
iuuamenta diamarte. Cuius permistio. Reci-
pe[h]§zedoariæ§& doronici,& opij, & castorei, &
pyrethri,& piperis,& macropiperis, & casiæ, &
[i]§est ex almasus§& sem.hyusquiami al.& storacis
liquidæ,& opopanaci,& croci[k],† § §
omnium an.drach.vj.fœnugræci.drach.viii.mar
garitarum pondus.ʒ.ii.galbani,& myrrhæ, am-
borum ana.ʒ.xii. Tere, & cribella, & confice
cum melle.

h B. zurumbet
i B. heumalmegius
k †B. & costi

Confectio algarith. conferens ad dolorē
capitis antiquum,& datur in potu cum uino cō-
misto cum melle & aqua tepida. & confert illis,
qui epilepsiam patiuntur, quum bibunt de ea. &
est;iuuatiua ad obliuionem,& ad apostema durū.
& abscindit superfluitates, quæ attrahuntur ad
oculos. Cuius permistio. Recipe myrrhæ, &
casiæ, & macropiperis, & cinnamomi, & sise-
leos,& amomi,omnium ana pondus.drac.iiii. &
spicæ,& floris squinanthi, amborum ana drach.
xij.& croci pondus drach.vi.& opij pondus.ʒ.v.
& sem.apij montani pondus.ʒ.xv. anisi, & sem.
apij hortulani, amborum ana ʒ.xx.& piperis pō
dus.ʒ.xxxviii.storacis liquidæ,& costi,& rubeæ,
& assari omnium ana ʒ.j.Tere, & cribella, & sic
ca,& infunde humorosa in uino odorifero. dein-
de confice totum cum melle. Cuius dosis sit pon
dus drach.j.cum aqua tepida in ieiunio.

Confectio citrina selini,ualens ad ægritu-
dines choleræ nigræ,& uentositates, & pulsum
cordis,& dolores infantium, & dolores matricū.
Cuius permistio. Recipe piperis albi, zingibe-
ris,& salis Indi, omnium ana pondus drach.vi.
opij, & euphorbii,& castorei, & gariofillorum,
& croci,& masticis, & pyrethri, omnium ana ʒ.
v.costi drach.vi.fesire,& fesiresim, & cyperi, &
zedoariæ, & doronici, & aristologiæ longæ, om
nium ana drach.ii.olei balsami, & aquę campho-
ræ,amborum ana drac.iiii.Tere,sicca, & infunde
gummas in uino,& confice cum melle dispuma-
to. Cuius dosis sit unicuique homini secundum
mensuram suæ complexionis.

Confectio nigra selini,quæ confert ad
[l]§mes§ & paralysim,& ad guale, & ad choleram
nigram,& omnes ægritudines frigidas. Cuius
permistio. Recipe sem.harmel. ʒ.c. & uiginti,
opopanacis.ʒ.lxxx.nigellæ,et bezard, & cucume
ris syluestris,omnium an.pondus.ʒ.lx. acori, et
serapini,et ammoniaci,& aristol. longæ, et sina-
pis,et bdellii subalbidi,et ellebori,et radicis endi
uiæ,et castorei,et radicis coloquinthidæ,et sulfu
ris citrini,et sem.erucæ,et agni casti,et rutæ mon
tanę omnium an.pondus.xl.opii,& euphorbij, et
hyusquiami albi,et piperis albi,et condisi, et salis
Indi rubei,et salis naphtici nigri,et radicis[m] §asse
hebeza & est radix sebisech & est§mandragorę,&
radicis hyusquiami albi,et pyrethri,et myrrhę,&
aloes,et olibani,et[n]§casię,§omnium an.ʒ.[o]§.xx.§
spicę,et masticis,& zedoarię,& doronici, omniū
an.ʒ.viii.croci.drac.iii.Tere,sicca, et infunde gū
mas in kitran de scemi secundum quantitatem
quę sufficit,deinde tere, & commisce medicinas
omnes,deinde sepeliatur in cinere duobus mensi
bus,deinde administretur post illud.De qua den
tur forti aur.iii.& medio.ii.& debili. i. & infanti
quantum est granum piperis.

l B.almes
m——B.
n B.sythragis
o B.xxx.

Confectio albumuseli,& est illa, quæ no-
minata est succurrens,& est de stupefactiuis,seda
tiua dolorum ex omni uentositate,& ex omni æ-
gritudine dominante,sicut incubo, & ex alguesf-
gues,& ad omnem dolorem est iuuatiua, & seda-
tiua. Cuius permistio. Recipe opii,& hyusquia
mi albi,amborum ana aur.x.euphorbij, & croci,
& spicæ,& pyrethri,& hermodactylorum, & car
damomi,& macropiperis,omnium ana drach.v.
Tere,& cribella, & confice cum melle dispuma-
to.De qua detur aur.s. forti & magno, & paruo
& debili pondus sextæ.ʒ.j.

Confectio de alliis,faciens ad morpheam,
& frigiditatē,& humorē crudum, & phlegma,&
addit in uirtute,& clarificat colorem,& conuer-
tit utentem se quasi ad formam adolescentiæ,cō
ferens omni ægritudini:potatur in hyeme, cale-
facit corpus,& alleuiat corpus,& erigit naturā.
Cuius permistio. Recipe caficios duos ciceris
de scemi,qui infundant in nocte in aqua dulci,de
inde cum igne leui coquatur donec aqua eius de
nigretur,& confrangatur cicer, deinde coletur
aqua:postea sumantur allia, & findantur unum-
quodque granum eorum, deinde coquantur cū
ea donec discocta sint allia, & fiant sicut cerebrū.
postea fundatur desuper lac uaccinum dulce in
tanta quantitate,quæ submergat ipsa quatuor di
gitis,deinde coquantur lento igne sicut[p] § can-
delæ,§donec exsiccetur lac,aut quasi:deinde fun-
datur desuper butyrum uaccinum recens cum
mensura. postea decoquatur cum igne leui, si-
cut[q] § candelæ § donec exsiccet ipsum : deinde
confice ipsum in uase æneo, donec fiat sicut
massa:

p B.est ignis lāpadis
q B. ignis vel flammæ lampadis

maſſa: poſtea effunde deſuper mellis albi clari quantitatem, quæ ſuperemineat ei quatuor digitis,& decoque ipſum ſimiliter donec coaguletur,aut quaſi:deinde pone ſuper unamquanque lib.alliorum aure. xii. de tuderi rubeo, & albo, aur.iij.piperis,& aur.x.portulacæ,& aur.x.cymini carmeni,& aur.x.galangæ, & tantundem cinnamomi. Tere has medicinas, & proiice deſuper,& permiſce ea,& pone in uaſe uiridi, & ſumatur de ea quantum eſt nux ſecundum omnem diſpoſitionem.

Athanasia magna quæ eſt cũ hepate adib, conferens doloribus hepatis,& ſplenis,& ſtomachi,& uentoſitatibus,& dyſenteriæ, & tuſsi antiquæ,& eis qui euomunt ſanguinem, & eſt ſedatiua dolorum,ſicut confectio philonis.ſ. philoniũ romanum,& ad ſtuporem, & fluxum uentris, & ſanguinis expulſionem,& dolorem renum & ueſicæ,& aſthma,& tuſsim,& mundificat pectus,& confert ſicut emplaſtrum ſuper hæmorrhoidas poſita:& eius doſis eſt quarta aurei uſq; ad aur.s. Cuius permiſtio. Recipe croci, & myrrhæ, & opii,& caſtorei,& ſem. hyuſquiami albi,& coſti, & cordumeni,& papaueris, & ſpicæ, & eupatorij,& hepatis adib,& cornu dextri de cornibus capræ aduſti, omnium partes æquales. Tere quæ de eis teruntur, & liquefac quæ liqueſcunt cum uino,& confice cum melle diſpumato, & utere poſt ſex menſes.

Athanasia minor, iuuamenta cuius ſunt illa eadem. Cuius permiſtio. Recipe ſtoracis, & croci,& coſti,& ſpicæ,& opii,& caſsiæ, omnium an.drac.iiii.ſucci eupatorij.ʒ.viii.radicis lilii.ʒ.xii.mellis quantum ſufficit: doſis eius ſicut auellana cum eo,quod conuenit de potibus. Et in deſcriptione alia additæ ſunt duæ medicinæ, quæ ſunt myrrha,& xilobalſamum, de unaquaq; quarum ponuntur.ʒ.iiij.

Diacurcuma minus:conferens ad debilitatem hepatis,& ſplenis,& ſtomachi, & ad duritiẽ eorum,& ad inceptionem hydropiſis, prohibens eius generationem, & colorẽ efficit bonum ualde,& confert ad plurimas ęgritudines antiquas. Cuius permiſtio. Recipe ſpicæ aromaticæ, & myrrhæ,& caſsiæ,& coſti,& floris ſquinanthi, & cinnamomi,& croci,omnium partes æquales.Terantur,& cribellẽtur, & infundatur myrrha die & nocte in triplicato,& permiſceantur omnia,& conficiatur cum melle diſpumato, & reponatur in uaſe,& adminiſtretur. Et in deſcriptione alia loco ſpicæ,nereiden.

Ars diacurcumæ maioris ex arte Gal. quod confert ad dolores antiquos exiſtentes in hepate,& ſplene ex frigore,& groſsitudine: & aperit oppilationes accidentes in omnibus inſtrumentis nutrimenti, & fugat uentoſitates groſſas ab eis,& prouocat urinam, & confert omnibus doloribus renum, ueſicæ, & matricis accidentibus ex materijs groſsis,& duritie quæ eſt in eis, & hydropicis. Cuius commiſtio eſt hæc. Croci pondus.ʒ.xii.& meu, & phu, amborum ana pondus drach.ʒ.& ſpicæ pondus.ʒ.vi.& aniſi,& dauci,& aſſari,& reuſini,& petroſelini,omnium ana pondus. ʒ. iiij. coſti, & caſsiæ, & floris ſquinanthi, r † ʒ omnium ana pondus.ʒ.i.& rubeæ põdus.ʒ.ii.& ſucci lilii, & eupatorii,& polii,& ſcolopendriæ,omnium ana pondus.ʒ.iii.et olei balſami unc. s. et myrrhæ.ʒ.iiii. Et in deſcriptione alia,loco ſ ʒ ſpicæ, ʒ carpobalſami.drach.j.capparis romanæ.ʒ.iii. Tere,& cribella,& confice cum melle poſtquam inuoluuntur cum oleo balſami. Cuius doſis ſit pondus drach.j.cum ſirupo,de melle.

Dialacca magna conferens iuuamenta diacurcumæ, et frangit lapidem. Cuius permiſtio.Recipe laccæ.ʒ.viii. amigdalæ excorticatæ, et cinnamomi,et folij,et gariofillorum,omnium an.ʒ.v.chamæpitheos,et meu,et phu,et myrrhæ, et hyſſopi ſiccæ,omniũ an.ʒ.iiii.ſpicæ.ʒ. xii. dauci,et ſeminis apij,et bdellij,omnium an. drac.vii. s.croci.drac.iiii.aſſari.drach.vii.carpobalſami, et caſsiæ,et maſticis, et calami aromatici, omnium an.drach.4.gentianæ,et ariſtol.rotundæ, omniũ ana.drac.vii.et ſucci liquiritiæ. drach. xii. s.reubarbari.ʒ.xv.s.polii.et ſquinanthi, omnium an. drac.iii. piperis nigri,et coſti, amborum an.ʒ.x. s.ſiſeleos.et olei balſami amborum an.drach.ʒ.s. Tere,ſicca,et cribella, et ſolue quæ liqueſiunt, cum uino odorifero:et confice cum melle quantum ſufficit.Et doſis eis ſit ſicut auellana cum eo quod conuenit ei de potibus,et additur in ea. ʒ. i,aloes,et piperis nigri,et ariſtol.longæ,et coriandri,omnium an.ʒ.iij.

Dialacca minor,quæ confert ad debilitatem hepatis,et ſtomachi,et frigus amborum, et duritiem eorum,et ad duritiem ſplenis, et aperit oppilationes. Cuius permiſtio. Recipe laccæ, et coſti,et baccarum lauri,et lupinorum,et fœnu græci,et piperis,omniũ an.ʒ.ij.reuſini.ʒ.iij.mellis quantum ſufficit. Cuius doſis ſit pondus.ʒ. i.cum aqua decoctionis abſinthij. Et in deſcriptione alia loco baccarum lauri, ponitur flos ſquinanthi.

Ars alkokin,quod confert ad tuſsim, et duritiem hepatis,et pleureſim. Cuius permiſtio. Recipe myrrhæ et ʒ meiſit, ʒ amborum an. ʒ.iiij. ſpicæ,et croci,et cinnamomi,et caſsiæ, omnium an.pondus.ʒ.j.floris ſquinanthi, et calami aromatici,et bdellij ſubalbidi,omnium ana. pondus.ʒ. ij.s.Et in quibuſdam deſcriptionibus loco bdellii mucalibus paſſularum magnarum enucleatarũ et ablatis corticibus.ʒ.xv. mellis quantum ſufficit. Cuius doſis ſit pondus.ʒ.i. cum decoctione hyſſopi.Infundantur,quæ infundẽda ſunt de medicinis cum paſſulis in uino odorifero:et terantur ſicca,et cribellentur,et reſoluantur ſicca cum melle,et miſceantur omnia, et conquaſſentur.

Philonium Romanũ,Tarſenſe, quod facit ad ægritudines plurimas,et propriè ad dolores colicæ:et ipſum eſt ſedatiuum dolorum. Inquit Gal.in libro decem tractatuum, in quo narrauit narrationem Philonis:inquit enim uerba medicinæ.Ego ſum de expoſitiõe Philonis medici Tarſenſis:et meum quidem iuuamentum ad eum cui dimiſſa eſt mors,eſt iuuamentum maximum. Et rectifico dolores accidentes in ægritudinibus pluribus,& illud eſt:quoniam ſi accidat inteſtino nominato colon,et eſt dolor colicæ, et ſumat in potu patiens dolorem de me uice una, ſedo dolorem eius.Et ſi data fuero in potu ei qui patiatur difficultatem urinæ, aut ei qui patitur lapidem lędentem ipſum,confero ei,et ſano ſplenem etiã, et anhe-

ſ B. Alia litera balſami

t B.tenaſeb

r †B. & carpobalſami

et anhelitum præparationis lædentem, et phthisim, et spasmum, et dolorem amborum laterum timorosum. Et si data fuero in potu ei, qui spuit sanguinem, aut euomit sanguinem, separo inter ipsum et mortem, et separo eam ab eo, et sedo omnem dolorem accidentem in intestinis, et uisceribus, et tussim, et præfocationes, et singultum, et catarrhos descendentes à capite. Cuius permistio. Recipe leucopiperis, et seminis hyusquiami albi, amborum ana aure. xx. opii aure. x. croci aure. v. euphorbii et spicæ, et pyrethri, omnium ana aure. i. castorei, et zedoariæ, et doronici, et margaritarum non perforatarum, et fel, omnium ana ʒ.i mellis dispumati quantum sufficit. Dosis eius sicut cicer cum aqua tepida.

Philonium persicum ualens ad fluxum mēstruorum, & hæmorrhoidarum, & solutionem naturæ, & processionem sanguinis, & illas quæ de prægnantibus menstruantur, & ad uentositates accidentes in matricibus, & conseruat embryones.[u] †§

u †B. & stringit os matricis, & prohibet fluxum, & prohibet, ne mollificetur propter vehementiam ventositatis in mātrice & phlegmate, & clarificat intellectū, & excitat appetitum

§Cuius permistio. Recipe piperis albi, & seminis hyusquiami albi, amborum ana. ʒ.xx. opij, & terræ sigillatæ amborum an. pondus. ʒ.x. croci. ʒ.v. euphorbij, & spicæ, & pyrethri, omnium an. pōdus. ʒ.ii. castorei pondus. ʒ.j.[x] §zedoariæ, § & doronici, & margaritarum non perforatarum, & muschi omnium an. drac. s. camphoræ sextam & semis. ʒ.i. mellis dispumati et colati quantum sufficit. Dosis eius pondus. ʒ.i. cum eo quod conuenit de potibus.

x B. zurumbet

Confectio alkekengi conferens ad ulcera in uesica, & renibus, & ad eos qui mingunt sanguinem, experta. Cuius permistio. Recipe sem. hyusquiami albi, & sem. apii, & sem. fœniculi, omnium an. ʒ.vii. granorum cucumeris. ʒ.v. Et in descriptione alia, granorum cucumeris. ʒ.ii.[y] §hyusquiami nigri § & sem. acetosæ, & opii, & granorum pineę frixorum, & croci, & auellanarum assatarum, & amigdalarum amararum frixarum, omnium an. ʒ.iii. grana alkekengi numero. xxv. dragacanthi. ʒ.iiii. Tere, & cribella, & confice cum uino cocto. Cuius dosis sit pondus. ʒ.i. cum candicon, aut cum aqua mellis post sex menses.

y B. sucharan

Diahirundinis, ualens ad dolorem gutturis, & squinantiam, et dolores, qui sunt supra hypocondria. Cuius permistio. Recipe anisi, et seminis apii, et ammeos, et floris squinanthi, et radicis lilii, et cinnamomi, et amomi, et aristol. longæ, et aluminis iameni, et sem. harmel, et myrrhæ, et radicis[z] § lilii, § et casiæ, et croci, omniū an. ℥.i. confectionis crocomagmatis, et sem. rosarum sicci, et rosarum siccarum, omnium an. ℥.ii. costi, et cineris hyrundinum recētis, omnium an.[a] §.ʒ.§ iii. spicæ, et amyli de tritico, omnium an. unc. s. gallæ immaturæ mediæ, in quantitate numero. 8. Tere, et cribella, et confice cum melle dispumato, et utere: et sumatur de eo quantitas gallæ. i. et dissoluatur cum aqua mellis, aut cum aqua hordei, aut cum decoctione rosarum, et lentium, et radicis liquiritiæ: et gargarizet cum ea: et administretur iterum cum uino, tribus aut quatuor uicibus in die.

z B. liquiritiæ

a B. unc.

Ars crocomagnetis administrati in diahirūdine. Recipe croci, et cinnamomi amborum an. ʒ.ii. rosarum siccarum, ammomi, costi, omnium an. ʒ.i. myrrhæ. ʒ.iiii. radicis liquiritiæ, et folii Indi, amborum an. ʒ.iii.s. Terantur, et conficiantur cum uino, et fiant trochisci, et exsiccentur in umbra.

Diasulfur. fortasse medicina hæc æquatur tyriacæ: quare confert ad febres periodicas frigidas, et ad febrem quartanam, et febrem phlegmatis, et tussim propriè antiquam, et sputum saniei, et constrictionem anhelitus, et confert spasmo, et ualet ad hydropisim, et splenem, et prouocat urinam, et extrahit lapidem. Amplius confert ad puncturam serpentum, et scorpionum iuuamentum manifestum: et liberat ex nocumento medicinarum perimentium. Cuius permistio. Recipe sulfuris citrini, et sem. hyusquiami albi, et cordumeni, et storacis, myrrhæ, omnium an. ʒ.8. rutæ, et costi, amborum an. ʒ.x. opii, et croci, amborū an. ʒ.ii. casiæ. ʒ.xii. leucopiperis. ʒ.xxii. Tere medicinas, et confice cum melle, et utere post sex menses: et sumat in potu æger de eo ante periodum febris secundum mensuram suæ ætatis.

Confectio de assa, quæ confert ad periodos febrium, et aufert febrem quartanam apud digestionem, et expellit nocumentum puncturæ, propriè scorpionis, et rutelæ, et quæ sunt sicut illa duo. Cuius permistio. Recipe assæ, et piperis, et myrrhæ, et foliorum rutæ partes æquales, conficiantur cum melle. Cuius dosis sit pondus. ʒ.i. in punctura scorpionum cum uino, et in febre cum oximelle ante periodum per horam unam.

Confectio salis Indi, mundificans stomachum, et retinens uomitum phlegmaticum & melancholicum, et sanat uertiginē factam ex phlegmate, et melancholia. Cuius permistio. Recipe myrobalanorum nigrorum, et belliricorum, et emblicorum, et myrobalanorum kebulorum, et sticados, omnium an. ʒ.iii. epithymi. ʒ.iiii. salis Indi. ʒ.ii. hieræ picræ ʒ.x. agarici. ʒ.iiii. Terātur, & cribellentur, & conficiantur cum sirupo acetoso. Dosis eius pondus. ʒ.iij. in mane, in ieiunio cum aqua tepida.

Diacostum ualens ad dolores hepatis, & stomachi. Cuius permistio. Recipe cinnamomi, casiæ, costi, omnium an. pondus. ʒ.xxx. anisi, & sem. apii, amborum an. pondus. ʒ.x. assari. ʒ.xxix. croci pondus. ʒ.8. reusini pondus. ʒ.x. floris squinanthi, & myrrhæ, amborum an. ʒ.24. Infundatur myrrha in uino, & coletur, & proiiciantur desuper medicinæ, & conficiantur cum melle dispumato. Cuius dosis sit triplum unius, & administretur.

Confectio Kabith regis faciens ad dolorē iuncturarum, & podagram, sedans dolorem eius, & prohibens eam accidere, & ad febrem antiquā, & dolorem splenis, & uētositatem grossam, & difficultatem anhelitus, & tussim, & ulcera intestinorum, & syncopim, & dolores oculi, & gutturis, quum bibitur duobus diebus: & conseruat corpus quum eam sumit homo, à passionibus, & ęgritudinibus. Cuius permistio. Recipe sem. rutę, & prassij, & scordeon, & camæpitheos, & opopanacis, & gentianæ romanæ, & sticados, & cordumeni, et storacis liquidæ, omnium an. pondus aure. v. myrrhæ, & croci, & costi amari, & piperis albi, & squinanthi, & spicæ nardi, & euphorbii, &

corticum

corticum radicis mandragoræ,& ammoniaci, & calamenthi,& ſem.fœniculi,& ſem.baucię ſylueſtris Creticæ,roſ.rub.ſiccarum ablatis capitibus, & carpobalſami,omnium an.aure.iii cinnamomi aure.8.caſsiæ.unc.i.ſucci eupatorij, & Keiſim, & ſem.andacochæ,& gummi amigdalæ, omniũ an. aure.4.opii,& ſeminis hyuſquiami albi, amborũ an.aure.vi.aggrega has medicinas tritas,& cribellatas,& infunde ex eis illas,quæ infunduntur, aut in uino bono claro, & eſt radix; aut alio. & confice cum melle diſpumato, & repone in uaſe, & utere.

Alcalchatarahan magnum, quod confert ad abortum embryonum, & dolores mulierum, & ad omnes ægritudines:& eſt medicina Indica. Cuius permiſtio. Recipe opii pondus ſextariorum. iiij. & duarũ tertiarum.ʒ.i. euphorbii. ʒ.vi.acaciæ pondus ſextariorum.v. et pondus.ʒ. ii.et duarum tertiarum.ʒ.i.amomi pondus ſextariorũ.iii.et duas tertias.ʒ.i. coſti amari ſextaria. ii.pipis ſextaria.ii.et duas tertias.ʒ.i. pyrethri põdus.ʒ.vi.et alfeſira,et eſt [b] § hazaraſen et feſireſetara et eſt meſeſdar § amborum, an. pondus.ʒ.4. ſerici crudi ſextaria.ii.argenti combuſti,pondus. ʒ.vi.roſarum rub. ſiccarum ablatis capitibus.ʒ. vi. [c] † § § ammeos pondus.ʒ.4.ſem.hyuſquia.al.pondus ſextariorum.ix.et.ʒ.ii. ſuperioris uitis pondus.ʒ.iiii. corticum radicis apii,pondus ſextariorum. iij. et ʒ.ii.ſem.portulacæ ſextaria.x.granorum alkerua excorticatorum ſextaria.8. ſulfuris citrini ſextaria.v.gummi pondus ſextariorum.iij. et pondus ʒ.ii.ſtoracis liquidę pondus ſextariorum.iii.et põdus.ʒ.ii.et duarum tertiarum.ʒ.i.bdellij ſubalbidi ſextaria.ii.thuris maſculi ſextaria.v. et.ʒ.ii. galbani ſextaria.ix.et.ʒ.ii. et duas tertias.ʒ.i. [d] § dibic § mundati ſextaria.v.et duas tertias.ʒ.i. myrti ſextaria.ii.maſticis ſextaria.iii.et duas tertias.ʒ.i. ariſtol.rot. ſextaria.iii.et duas tertias.ʒ.i. radicis lilii cœleſtis ſextaria. iii. et drach.ii. cordumeni ſextaria.vi.radicum alkekengi.ʒ.vi.folii Indi ſextaria.iii.et duas tertias.ʒ.i.carpobalſami, et calami aromatici,et caſsiæ,et zedoariæ, et doronici, omnium an.ſextaria duo,ſem. mandragoræ pondus.ʒ.4.cinnamomi pondus.ʒ. vi. aſſari pondus ʒ.4.cardamomi grana integra, [e] §.l.§ gariofillorũ maſculorum ſextaria.v.gariofillorum fœminarũ ſextaria.iii. [f] § berodoam § ſextaria.ii.et.ʒ. ii. cinnamomi ſextaria duo,galangæ pondus.ʒ.4. margaritarum non perforatarum pondus.ʒ.v.coralli ſextaria duo et.ʒ.i.ariſtologiæ longę pondus ſextariorum.ix.zufere pondus.ʒ.ii.acori albi ſextaria duo,et.ʒ.ii. [g] § caſsiæ Indæ § põdus ſextariorũ. ii. [h] § zingiberis,et piperis albi,amborum an.ſextaria.v.atmot,et tuzerit § amborum an.ʒ.xij.ſurenid ſextaria duo et.ʒ.ii.et duas tertias.ʒ.i.been albi,et rub.amborum ana ſextaria duo,et duas tertias.ʒ.i. fellis uaccini põdus.ʒ.ii.fellis adib,et fellis urſi,et fellis corui,omnium ana põdus.ʒ.i. Aggrega has medicinas tritas, et cribellatas,infuſis, quæ ex eis infunduntur,in uino,ſeptem diebus;et poſt illud proiice ſuper eas medicinas contritas, et confice cum melle diſpumato olei balſami ſextaria. iii. et ſit quantitas uini in quo infuſæ ſunt medicinæ,quantitas in qua ſoluantur medicinæ, et fiant ſicut [i] § electuarium, § et ponatur in uaſe figuli,aut lapidis mũdo,et ferueat.v. aut ſex ebullitionibus,et auferatur ab igne,et infrigidetur, et reponatur in uaſe uitri. Et poſt illud ſumat [k] § de bohaton claudam § fœminam, et decrepitam, et ligentur manus,et pedes eius adinuicem, et ponatur in uaſe æris,et proiiciatur deſuper lupinorum alborum, et anethi,amborum an. pugillus.i. et proiiciatur deſuper aquę dulcis quantum neceſſe eſt,et cooperiatur os uaſis,et decoquatur cum leui igne,donec diſcoquatur,et poſt illud auferatur ab igne,et coletur ius,et ſumatur, et mundificetur cutis eius,et oſſa ipſius,et pili eius, et reducatur ius ad uas mũdum,et proiiciatur ſuper ipſum olei balſami, et olei nardini quantitas ſacraiati unius de unoquoque : et decoquatur lento igne, donec remaneat eius tertia: deinde proiiciatur ſuper ipſum mel ſecundum quantitatem iuris,et decoquatur donec ingroſſetur,et cõuertatur in ſpiſſitudinem mellis groſsi: deinde proiiciantur deſuper medicinæ confectæ prædictæ in principio confectionis. et infrigidetur,et reponatur in uaſe uitri,et dimittatur ſex menſibus: et adminiſtretur poſt illud,et nõ adminiſtretur ante illud, quoniam interficiet.

Alcalchatarahan minus. Recipe carpobalſami pondus.ʒ.ii.croci pondus.ʒ.x.muſchi pondus tertiæ.ʒ.i.ellebori albi.ʒ.4. opii pondus ʒ.xv.condiſi pondus.ʒ.ii.piperis pondus.ʒ.x. ſerici crudi põdus.ʒ.ii. ſeminis hyuſquiami al. pondus.ʒ.x.euphorbii pondus.ʒ.vii.amomi, et corticum radicis mandragoræ, omnium an. pondus ʒ.ii.uſneæ, et caſsiæ,et ammoniaci, et olibani,et radicis lilii,et xilobalſami, et pulpæ coloquinthidæ,et zingiberis,et ſerapini, et opopanaci,et cinnamomi,et caſtorei, et [l] § hezerihaſen, et meſeſdar,et caſsiæ Indę,omnium an.ʒ.ii.ſeminis alharmel,et gariofillorũ,et folii Indi, et adipis gruis § et fellis elephantis,omnium an.ʒ.4.auri, et argenti,amborum ana pondus ſextæ.ʒ.i. [m] § tritorum et cribellatorum § et [n] § zedoariæ § et doronici,et camphoræ,omnium an.ʒ.iii.ſpicæ aromaticæ põdus.ʒ.iii.coſti amari pondus.ʒ.iiii. carui põdus. ʒ.ii.ariſtologiæ rotondæ pondus.ʒ.i. ammeos, & origani perſici,& radicis alzufere,& granorum capparis, omnium an.pondus.ʒ.i. interfectoris patris ſui,& zuccari,& baccarum lauri, & ſanguinis draconis,omnium an.pondus.ʒ.ii. ſalis Indi, & uſnen maſculi,amborum ana pondus.ʒ.ij. ſulfuris marini pondus.ʒ.i.burungi,& piperis, amborum ana pondus.ʒ.ii.caſsiæ fiſtulæ mundatæ à canna,& granis ſuis, & [o] § chir & uananeul § & radicum [p] § cannabis § & rizi, omnium ana pondus. drach.i. aggrega has medicinas tritas, & cribellatas, &infunde quę ex eis infunduntur, in uino: & confice cum melle diſpumato, & utere poſt ex menſes.

Alkelkelengi magnum, qđ cõfert ad mollificationẽ ſtomachi,& frigus eius,& ad febres antiquas,& ſyncopim, & difficultatẽ urinæ,& albaras, & morpheam,& uigilias,& fracturam oſsiũ, & tuſsim humidam,& phthiſicos quando non adeſt febris, & ad illum cuius iam infrigidatum eſt corpus,& ad hæmorrhoidas, & ſpleneticos,& ad dubellati,& colicã,& hydropicos,& ad mulierem quæ ægrotat in pregnatione ſua, & ad præfocationem matricis, & uentoſitates quæ ſunt in iun

b B. hezargieſan & faſeraſtin & eſt ſendar

c †B. ſeminis apii ſextaria duo muſchi. ʒ.vj.

d B,debach

e B.numero. ccccc.

f B. florum baſiliconis

g B.ſythragi Indi

h B. athiut buzeiden

i B.loch

K B.dabha

l B. hezeriaſen & rutæ & ſythragi Indi & pulpæ alcher cheden

m —— B.

n B. zurumbet

o B. thaliſfar

p B.capparis

ćturis,& inflammationem,& ad dolores genu,& dorsi,& lacerti. Cuius permistio. Recipe myrobalanorum nigrorum,& belliricorum scirem blegi,& piperis, & macropiperis, & zingiberis fini, & spicæ, & [q] § casiæ,& fulfulminue, § & salis Indi & salis rubei,& salis naphtici,& salis [r] § massæ § & linguæ auis, & cyperi,& heil,& cinnami,& burungi,& origani persici,& nigellæ, & granorum nil,& cymini,& folii Indi, & sem apii, & coriandri sicci. Et inuenimus in quibusdam descriptionibus has medicinas,iterum [f] § fausel,§ & est iafel, & almamuth,& encostbaracost, § omnium an.ʒ. 4.opopanacis.ʒ.viii.turbit lib.i.& sextaria.iiii.& passularum enucleatarũ aure.c. emblicorum aur. cc.penidiorum lib.vi.s.olei sisami lib.iii.& in descriptione alia lib.i.Tere medicinas, & cicotrigoniza,& cribella, & decoque passulas per se cum aqua,& cola,& infunde casiam fistulam in ea, & infunde emblicos in aquæ libris.24.die,& nocte: & decoque usquequo remaneant lib.viii. & proiice emblicos,& reduc aquam emblicorum ad uas secundo,& confrica in ea casiã fistulam infusam in aqua passularum fricatione bona, aut adiunge ad aquam emblicorum,quę est in uase, & proiice desuper penidios,& decoque cũ leui igne usquequo resoluantur penidii, & conuertatur aqua in spisitudine mellis, & post illud proiice super eã oleum sisaminum, & commoue usquequo commisceatur cum aqua,& non adhæreat manui, aut panno:& remoue ab igne, & pulueriza desuper medicinas contritas: & utere. Cuius dosis sit aure.iii.aut.iiii.unicuique homini secundum mensuram suæ uirtutis.

q B.sythragi & fulfulæun
r B.panis
f B. hesfisel & est alsechacul & Kestberikist

Alkelkelengi minus,ualens ad hydropicos,& dolores hepatis,& splenis,& icteritiam, & oppilationem,& carbunculos: & est sanum,& expertum. Cuius permistio. Recipe myrobalanorum citrinorum.ʒ.xx.myrobalanorum nigrorũ, & belliricorum, omnium an.ʒ.xv. emblicorum lib.iii. tamarindorum.ʒ.l. passularum enucleatarum lib.i.Aggrega has medicinas, & proiice super eas aquæ lib. xxx. & bulliat usquequo remaneant de ea lib.viii.& colet, & accipe casiæ fistulæ mundatæ à canna, & granis suis lib.i.& proiice super eam aquam colatam, & ferueat ebullitione una,& confrica bene,& cola per colatorium, & accipe lib.iiii.penidiorum, & proiice super eã cum aqua, & bulliat usquequo resoluantur penidii,& fiat eis spisitudo mellis:deinde proiice desuper olei sisamini recẽtis lib.i.s.& commisce cũ eis bene, & ferueat duabus ebullitionibus, & remoueatur ab igne: & accipe laccæ ablutæ,& spicæ, & rosarum, & petroselini, & dauci, & phu, et reusini, et salis Indi, et radicis lilii cœlestis, et agarici, omnium ana.drach.vi.chamędreos, et siseleos, et aristologiæ longæ,et assari, et masticis, et xilobalsami, et gentianæ, et [t] § torongi § excorticati,et casiæ, omnium ana. drach.iiii. succi eupatorii, et succi absinthii, et cyperi, et floris squinanthi, omnium an.ʒ.v. seminis cuscutæ, et seminis attriplicis,et radicis liquiritiæ, et succi liquiritiæ, et scammoneæ, omnium ana.ʒ.x. seminis apii, et costi, et acori, et seminis fœniculi, et anisi,omnium ana.drach.iii. turbit albi,drach.cl. cymini carmeni nigri.ʒ.iiii.Tere, & cribella has medicinas,& accipe mezerion.ʒ.xx.& funde super ipsum aquæ lib.i.& olei sisamini.unc. iii. ferueat donec consumatur aqua,& cola oleum,dein de inuolue cum eo medicinas,& proijce super eas penidios decoctos,& commisce bene, & pone in uase uitreato.sit dosis.drac.iiii.cum lacte camelę, aut cum aqua casei,aut cum aqua uuæ uulpis, & alkekengi.Et ego dicam in descriptione alia in summa secunda.

t B. brengi

Confectio candorius,ualens ad uentositates grossas,& pũcturam,& colicam, & obliuionem,& datur in potu mulieribus pregnantibus propter illud quod accidit eis de ægritudini bus frigidis. Cuius permistio. Recipe seminis hyusquiami albi,& opij amborum an.ʒ.xx. euphorbii, & pyrethri, & spicæ & croci,omniũ an.ʒ.vij. Terantur, & cribellentur, & coficiantur cum melle, & administretur post sex mẽses.

Confectio cognominata cõdari,præciosa ualde. Rec.croci aure.ij.myrrhæ, & assari, et phu, & reusini.& dauci, & petroselini,& meu, omnium an.aur.iiii.spicæ Indæ,& Romanæ,amborum an.aure.vi.costi,& casiæ,et floris squinãthi, omnium an.aure.j.carpobalsami aure.ʒ.s.rubeæ aure.viij.succi liquiritiæ,& scolopendriæ, & polii,& succi eupatorii,omniũ an. aur.iii.olei balsami aure.vi.permistionis andaracon aure. v.mellis quantum sufficit. Cuius dosis sit sicut auellana cum geleniabin de melle. ʒ.i.

Confectio de calamentho, quæ confert doloribus stomachi, & hepatis,frigidis, & horripilationi uehementi,& febribus habentibus periodos. Cuius permistio. Recipe calamenthi fluuialis,& montani, & petroselini, & sileris, omnium ana drach.xx.seminis apii, & chamæmillæ,& hasce,omnium ana ʒ.iiii. [u] § reusini.ʒ.xv.piperis.ʒ.44.Et in descriptione alia. ʒ. 24. conficiantur cum melle,& administretur.

u B.cheisum

Confectio de seminibus, faciens ad dolores hepatis,& splenis, & stomachi, & uentositates generatas in uentre. Cuius permistio. Recipe casiæ,& amomi,& spicæ, & ammeos,& seminis fœniculi,& sem.apii & anisi, & siseleos, & castorei,& seminis anethi, & aristologiæ longæ, & galbani, & assari, & carui,omniũ partes æquales, & mellis dispumati quantum sufficit, & permisceatur,& administretur.

Confectio de hiacyntho, nostra.Hæc est cõfectio nostra,quam experti sumus in regibus, & eorum similibus:& cognouimus in ea iuuamẽtum maximum,propriè in ęgritudinibus alguesgues, & alguesset, & pulsu cordis, & debilitate cordis.& iam eradicauit de eis ægritudines antiquas in quibus non conferunt curationes. & inuenimus in ea iuuamentum maximum in ægritudinibus cerebri,& stomachi, & hepatis, & propriè splenis.& colica, & ualet ad dolores iuncturarum, & febres antiquas. Cuius descriptio. Recipe fracturæ hiacynthi, & propriè [x] § rubeæ granatæ,§ & ei similium, pondus aur.i. quæ ponã tur in instrumento terendi,& incipiatur eius cõtritio cum facilitate subtiliter, ut teratur, deinde ponatur in tabula,& præparetur super eam ad te rendum,& sumatur [y] § lapidis aluminis § pondus ʒ.i.[z] § alhakic § pondus.ʒ.i.& auri liquati in crucibulo suo linito cum lithargyrio, donec aurum fiat sicut uitrum,& teratur,pondus tertiæ.ʒ.i. & argenti

x B.rubei similis colori granorum granatorũ
y B.iaspidis
z B.& alhachich

argenti uitreati cum odore stanni pondus sextæ. ℥.i.& fiat cum unoquoque eorum de contritione & puluerizatione illud quod fit in hiacyntho: deinde sumatur summa eorum, & proijciatur in tabulam uitream,& inuoluatur in uino odorifero,& teratur donec exsiccetur, & teratur donec fiat puluis subtilissimus,deinde sumatur, & reponatur.Sit ergo summa pars.i.deinde sumatur agarici,& epithymi,& piperis,& zingiberis, et gariofillorũ, & sampsuci, omniũ an.pars.s.& sumatur lapidis armeni,& lapidis azuli, & salis naphtici. & zedoariæ,et doronici & been, & linguæ bouis omniũ an.tertia partis.i. deinde sumatur spicæ, celticæ et est nereiden, et amomi, et acori,et folii,et cinamomi,et origani,et hasce,et hyssopi, et cymini,omnium an.quarta partis.i. deinde sumatur pulegij,et petroselini,& lapidis iudaici, et se. apij & myrrhę,et olibani,et croci,et piperis albi, omnium an.sexta partis.i.et sumatur ossium elephãtis tertia partis.i. Tere ergo omnes has medicinas, et proijce super eas calcem lapidum, et tere, et confice cum melle emblicorum quod sit pondus dupli eorum: & fac trochiscos aure.i.& da in potu.

Confectio alia de medicinis Gal.quæ cõfert ægritudinibus cannæ pulmonis,et ulceribus pulmonis,et sputo sanguinis,et puris, & saniei attractæ ad pectus,& difficultati sputi. Cuius permistio.Recipe gummi albotin aure.iiii. croci aure.iiii.olibani aur.iiii.myrrhæ aur.iiii.radicum lilij excorticatarum,aur.iiii.granorum pini magni aur.iiii.spicæ scemi aure.ii.s.casiæ nigræ aure.ii. dragacanthi aure.iii.carnis dactylorum scemi aure.iii.cretæ scemius,quę dicitur stella aur.iiii.galbani clari mundi aure.xxx.costi aur.iiii.& inuenimus in descriptione alia aure.i. mellis boni cotylas.iiii.decoquãtur mel,& gummi albotin in uase duplici:quumque peruenit ad terminum spissitudinis,tunc permisce cum eo galbanum, & decoque ipsum,donec perueniat ad terminum, ualet ut quum de eo distillatur stilla una, non dilatetur. deinde infrigida ipsum, & proijce super ipsum medicinas reliquas tritas, & permisce ipsum: & utere.

Confectio, quæ pertinet arostomacis, mirabilis ad tussim,& sputum sanguinis, & ulcus pulmonis,& saniem eius collectam, & apostema ipsius,& corruptionem lacerti, & uomitum cibi, & cholericam passionem,& fluxum uentris, & lacertum uesicæ,& præfocationem matricis, & febres habentes paroxismos data in potu ante horam per horam unam,& extenuationem, & malitiam complexionis,& uenena ebibita, & ex percussione euenientia. Cuius permistio. Recipe nereiden,costi,galbani,castorei,opii, melanopiperis,& macropiperis, & storacis, omnium ana unc.j.mellis kist.j.Tere medicinas siccas, & cribella: galbanum uerò decoque cum melle donec liquefiat,& quum liquescit, tunc cola ipsum, & funde super ipsum medicinas,& pone in uase uitri aut uase argenti:& de ea da in potu quantum est faba ægyptiaca cum aqua mellis, quantitate duorum cadorum:& distilla super ipsam digitis tuis de oleo sisamino guttas tres.

Confectio, quæ comparatur ad canabitis,extrahens arenam in urina, & reliquas materias ulcerum. Cuius permistio. Recipe radicũ lilij aure.iiii.siseleos,chamædreos, fenichia,hypericon & est folium alkemeleon,hayf & est semen alkanabotis,omniũ ana aure.iiii.amomi aur.viii. cinnamomi aure.xii.sileris montani, spicæ Indę, croci,sanalasin,sem.apii montani, polii, sem.rutæ syluestris,pulegij Cretensis,omnium ana pondus illud idem, radicis liquiritiæ, lapidis scemi masculi,& fœminæ,omnium ana aure.16. nasturtij babylonici aure.24.sem.agni casti, saradie,amborum ana aure.24. cordumeni aure. 48. conficiantur cum melle decocto:& detur de ea in potu quantitas auellanæ cum syrupo mellino commisto quantitate quatuor cadorum.

Ars medicinæ de gentiana: ualens ad duritiem,& oppilationem, & dolorem hepatis, & splenis,& febrem antiquam. Cuius permistio est, ut sumatur gentianæ, & piperis, amborum ana pondus.℥.x.& dactylorum alborum siccorũ, & folij,& spicæ, & aristol. omnium ana unc.j. Tere & pulueriza ipsa,& confice ea cum melle dispumato,ita ut fiat in loco mellis spissi. Cuius dosis sit pondus.℥.i.cum aqua rutæ decoctæ.

Ars medicinæ,quæ nominatur donum Dei, & fuit inuenta in thesauro Regis, & dixerunt ꝙ confert podagræ,& hæmorrhoidibus, & corruptioni ani,& frigoribus,& facit appetere cibum & coitum, et prouocat, & conseruat sanitatem quando bibitur in tempore ueris,aut hyemis tribus mensibus in omni die uentris omnis mensis. Cuius permistio est. Vt sumatur myrobalanorũ nigrorum & belliricorum,& emblicorum,& acori,& aristol.longæ,& rotundæ,& secacul', et heil, et cardamomi,et gariofillorum, & chamæmillæ, & zingiberis,& sisami non excorticati, omnium an.pondus.unc.vi.& nucis muschatæ,& spicæ, & turbit albi,in alio myrrhæ,& meu,& phu,et dauci,& assari,& sem.apij montani, & euphorbij,omnium an.pondus.unc.ij.& almene & est ammeos, & medullæ tritici,& sem.porri,& tuderi al.& papaueris,& zedoariæ,& doronici,&[a] ʒuenarum liquiritiæʒ& amomi,& pyrethri,& spodij, & siseleos,& assæ fœtidæ,& cymini, & cinnamomi, &[b] ʒcasiæ Indæ, & casiæ persicæ, & alcatamonʒ & usneæ,& cyperi, & radicis nenupharis, & macropiperis,et calami aromatici, & castorei, omnium an. ℥.iiii.& corticũ radicis apij. unc.viii.& scoriæ ferri mundatæ,tritæ,nutritæ tribus hebdomadis.s.hebdomada una cum zuccaro, & hebdomada cum aqua & melle,& hebdomada cum aceto:deinde incipe & infunde eam uno die in aceto,deinde conuerte eam in mane ad zuccarum,& tertia die conuerte eam ad aquam mellis, fac illud de ea tribus hebdomadis secundum hunc modum:deinde sicca eam in umbra,& tere eam,donec fiat sicut alcohol,& tere reliquas medicinas, & pulueriza eas,& cribella ipsas: deinde pondera de medicinis partes.3.& de scoria partem unam: deinde inuolue eas ex butyro uaccino bono, & confice cum melle bono,& pone cum eo de penidijs pondus scoriæ:deinde liquefac penidios, & funde eos desuper cum melle, donec fiat in loco mellis spissi:deinde pone eam in uase uiridi nouo mundo,& liga caput eius:& sepeli ipsum in hordeo sex mensibus:& da ipsam in potu. Cuius dosis sit sicut galla in mane ieiuno,& non comedat

a B.Alia litera radicum amir beris

b B.sythragiIndi & persici & al felselmum

aliquid donec tres horæ diei prætereant, deinde comedat,& rege ipsum regimine æquali: & fugiat ab eo nauseatiua satietas & præparatio:& reliqua ex quibus timetur ei nocumentum. Quidā autem medicorum existimauerunt,quòd hæc medicina effugat malitiam ueneni pernitiosi, & facit possidere sanitatem.

MEDICINA confecta,quæ confert debilitati hepatis,& torsioni, & sputo sanguinis. Recipe balaustiarum,et sanguinis draconis, et foliorum alasif, et aluminis iameni, an. partem unam, tere ea, & pulueriza, & decoque ipsa,& cola aquā eius,& da ipsam ad potandum tepidam, quoniā bona est.

CONFECTIO kiume medici,quæ facit ad corruptionem complexionis, et apostemata hepatis,et confortat stomachum, et clarificat colorem. Cuius permistio est. Vt sumatur myrobalanorum, & [c] alkegin amborum ana pondus. drach.ʒ5.zingiberis,cinnamomi ana.ʒ.x.piperis al.pondus.drach.24.&[d] altalassir pondus.drach. ʒ.& galangę pondus.drach.x.& neremisch pondus.drach.vi.& succi absinthij.drac.5.& uini cocti,& almeisus quantitas qua conficiantur medicinæ. Tere medicinas,et pulueriza eas & confice eas cum uino, & almeisus: et fac de eis pilulas similes piperi, & sit dosis eius. ʒ. ij. cum aqua tepida.

c B. alkie

d B.altalessir

CONFECTIO cognominata imperialis: quæ confert ad difficultatem urinæ, & dolorem dorsi,& debilitatem renum,& frangit lapidem. Cuius permistio. Recipe seminis papaueris, et seminis porri & seminis anethi, & sem. apij, & sem.lilij,et sem.lactucæ,& sem. endiuiæ, et sem. portulacæ,et been albi,et rubei,et linguæ auis,& seminis alkerua,et Kesile,et sem. [e] alsehesabrē, & seminis sampsuci,et[f] sem.kekilię et piperis,et turbit,et granorum nasturtii,& seminis maru, et usneæ,et ammoniaci,et floris squinanthi, et sem. napi,et dragacanthi, et seminis hyusquiami albi, et origani,et zarub et feleniati, et granorū nil,& costi,et carui,et psyllij,et sauinæ,et enulæ, et olibani,et seminis mersulen, et cassiæ,et sem.lini, et salis Indi,et sem.rutæ,et sem.alkeiri rubei, et albi,et cymini carmeni,et cinnamomi,et sem.felen gemisk,et mugat,et sene de Mecha et hermodactylorum,et epithymi,et anisi,et sem.sullę, et sirachs granorum solis,omnium an.ʒ. iiij. tuderi albi,et rubei,et ammeos, et[g] zedoarię, et kinau & sem.fœniculi, & cinnamomi, & myrobalanorum citrinorum,& kebulorum, & seminis harmel, & granorum myrti,& sinapis,& cannabis,& sisami excorticati,& fœnugræci, & sem. bauciæ, omnium ana drach.v.secacul, & zingiberis, amborum ana ʒ.iiij.Kie,& piperis albi, & gariofilli, & spicæ,& florum alcannæ, & pyrethri,omnium drach.j.s.scammoneæ pondus tertiæ.ʒ.i.seminis melonis, & sem.melonis longi, amborum ana ʒ. x.olei sisamini ʒ.xl.mellis lib.ij. dosis integra.ʒ. ij.cum aqua tepida.

e B.alsahesefrā
f B. carnosita tis Kebulorum

g B. zurumbet & galbanum Alia litera zurumbet & granum eius

CONFECTIO,quam narrauit Asaimeri, & dixit quòd est experta, quæ est conueniens paralysi,& torturæ,& mollificationi, & reliquis ægritudinibus,quarum radix est phlegma: de qua sumatur secundum quantitatem quam tolerat ęger.& si liniatur ex ea membrum mollificatum, iuuat. Cuius permistio. Recipe opii, & euphorbii, & castorei,& cinnamomi,& macropiperis,& hyusquiami albi,& spicæ,& zingiberis, & croci, omnium ana partes æquales.Tere,& cribella,& confice cū melle dispumato. & pone in uase uitreo, & utere quum necesse fuerit.

CONFECTIO impinguatiua nostra experta. Recipe mugath,& nucis endem,& been, &[h] zedoariæ, & dragacanthi,& seminis papaueris, & karabe,omnium ana pondus ʒ.iii.Tere, & pulueriza,& frige cum butyro frixione leui: & permisce cum duabus heminis paruis sauic triti, & hemina.i.zuccari,mensurata cum hemina parua: deinde sumatur omni die pondus.ʒ.xx.& decoquatur cum duabus libris lactis: & proiiciatur desuper de butyro,quantum necesse est: & sorbeatur, quoniam bonum est.

h B. zurumbet

Explicit tractatus primus.

INCIPIT SECVNDVS

De hieris.

HIERA est nomen solutiui rectificantis:& huius quidem interpretatio & expositio est medicina diuina. Et primum quidē solutiuum de cognitis fuit hiera Ruffi: & antiquitus non cadebat nomen hieræ nisi super hanc: deinde nominatæ sunt aliæ eo.Et non dicitur medicina diuina,nisi quia actio solutiui est res diuina,saluans ex uirtutibus suæ naturæ. Et antiquitus quidem nō fuerunt datæ in potu hieræ, nisi quoniam medici timebant ex malitiis solutiuorum simpliciū, sicut pulpæ coloquinthidæ, & ellebori, & aliorum. Et quum uolebant uti eis, permiscebant ea cum facientibus penetrare, & rectificantibus, & bezahard,donec ausi facti sunt in usu eorum. Postea edomiti sunt in eis,& acceperunt succum eorum,deinde ausi sunt in eis adeo,donec acceperunt ea sicut sunt in pilulis. Sciat ergo medicus quòd hieræ magis sunt saluæ,quàm decoctiones, et pilulæ. Et non dimittuntur propter malitiam suam: imò propter ea quæ excusant ab eis propter consuetudinem malam. Et quoniam ipsæ non trahunt ex longinquo, sicut decoctiones, et pilulę.Et dosis de hieris est usque ad.4.aureos.Et quandoque proiiciunt super eas salem massę. Et magis conueniens cum quo in potu dantur, est aqua epithymi cum passulis mundatis,propriè secundum descriptionem quorundam eorum,quæ recipit epithymi.ʒ.iiii.passularum mundatarum. ʒ.x.myrobalanorum nigrorum mundatorum.ʒ. i.sticados.ʒ.iii,aquę lib.iiii.aniuden mundati lib. s.detur ad potandum ieiuno. Et consequenter detur seminis altheæ.ʒ.i.seminis citrini.ʒ s. cum pauco oleo nucis, et aqua tepida. Et cibus tribus diebus sit zibrabegi cum aqua commista.

HIERA picra scilicet amara. Hæc est hiera de aloe,et associatur ei cinnamomū propter subtilitatem suam, et iuuamentum quod facit uisceribus,et stomacho. Et mastix similiter, et ut conseruet. Et similiter cassia. Et crocus propter digestionem,et confortationem cordis, et stomachi. Et fortasse crocus facit incurrere in ea dolorem

rem capitis: quare oportet ut minoretur pondus eius, aut expellatur. Et assarum quoniam inest ei adiutorium ad solutionem faciendam, et præcipitationem humiditatum. Et quandoque ponuntur loco eius cubebe, et sunt subtiles. Et carpobalsamum, et xilobalsamum propter confortationem stomachi, et resolutionem, et albezaharati. Et de hominibus sunt quidam, qui ponunt in ea florem squinanthi, quoniam prohibet rasurā quę timetur ex aloe: et rosas, ut expellant malitiam caliditatis aloes à stomacho, et capite. Et quandoque fermentatur cū tanto melle, quantum ipsa est. Et quandoque est sicca non fermentata. Ego uerò informo de ipsa puluerizata trochiscos cum aqua bdellii, et exsicco eos in umbra, et utor eis: nam inuenio illud magis ultimum, quàm aliud: et fortasse bdellium est ferè pars.i. Et antiqui quidem diuersificati sunt in quantitate rectificationis aloes. Sunt enim de eis quidam, qui ponunt pondus medicinarum sexcuplum ponderis aloes: & de eis sunt qui octuplum, & addunt, & minuūt. Et iterum quandoque accipiunt ipsum ex abluto quod est debilius soluens, & magis conueniēs calefacto, & febrienti. Et non dant ipsum in potu omni febrienti: imò ei cuius febris est leuis. Et de eis sunt, qui accipiūt de aloe non abluto, & est fortius soluens: secundum est magis nociuum febrientibus: quamuis de eo sumant in potu quidam, & non noceat eis. Et hiera quidem non est res festinans in solutione: imò eius solutio fit cū facilitate, & paulatim, & cum tarditate: & fortasse efficit operationem suam in die secundo. Et nō est iterum eius solutio cum attractione ex lōginquo: imò non soluit nisi illud cui obuiat, & cui cō miscetur, ex stomacho & intestinis. Et longinquior terminus suæ attractionis est pars hepatis absque uenis. Descriptio autem cognita uniuersitatis est hæc descriptio, quæ confert ad humiditates generatas in capite, & stomacho, & dolores iuncturarum, & colicam, & torturam, & grauitatem linguæ, & mollificationem membrorum. Cuius hæc est permistio. Recipe masticis, & cinnamomi, & assari, & spicæ, & carpobalsami, & croci, & xilobalsami, & casiæ, omnium ana pondus. ℥.i. aloes sublimis duplum medicinarum. Tere, & cribella: & sit dosis integra. ℥.i. cum melle, & aqua tepida.

Hieralogodion: Hæc confectio est bene dicta, plurimi iuuamenti, mundificans corpus ab ultimis extremitatibus suis cum solutione, in qua non est labor, omnium humorum, & superfluitatum: & confert ad ægritudines capitis, & dolorē, & hemicraneam, & cephalæam, & uertiginem, & alguesgues, & maniam, & epilepsiam, & timorem & paralysim, & mollificationem, imò ad apoplexiam. Et totum illud accepta in puluere, sicut dictum est de scelithe, & est melior illo plurimum. Et confert ad dolores auris, & oculi, & confortat stomachum, & aperit oppilationes hepatis, & prouocat menstrua, & remouet difficultatem anhelitus, & confert ad quartanam, & omnes passiones phlegmaticas crudas, & febres antiquas, & ualet ad dolores iuncturarum, & podagram, & uenam sciaticam: & est utilis ad tyriam, & alopeciam, & ulcera antiqua in capite, et alia, & ad baras, & morpheam, & impetiginem, & excoriationem, & lepram, & ad scrophulas, & apostemata frigida, & canceros. Cuius hæc est permistio. Recipe pulpæ coloquintidæ. ℥.v. cepæ squillæ assatæ, & agarici, & scammoneæ, & ellebori ni. & ammoniaci, & scordeon, omniū an. ℥.iiii.s. & in descriptione alia omnium an. ℥.ii.s. epithymi, & chamędreos, & bdellii, & aloes omnium an. ℥.iii. hasce, hypericō, & folii Indi, & prasii, & polii, & casiæ, et melanopiperis, et leucopiperis, et macropiperis, et croci, et cinnamomi, et opopanaci, et polypodii, et serapini, et castorei, et myrrhę, et petroselini, et aristol. longæ, et succi absinthii, et euphorbii, et spicæ, et amomi, et zingiberis, omnium an. pōdus ℥.ii. gentianæ, et sticados an. ℥.i.s. mellis quantū sufficit: et dosis integra aur.iiii. cum aqua tepida, et melle: aut cum decoctione epithymi, et passularum enucleatarum.

Hieralogodion secundum descriptionē Philagrii. Recipe pulpę coloquinthidæ, et [a] ℥crocię et ammoniaci, et corticū ellebori albi, et scammoneæ, et hypericon, omnium an. aure.x. epithymi, et polypodii, et bdellii, et aloes, et chamędreos, et prasii, et casiæ, omnium an. aure.8. macropiperis, et leucopiperis, et melanopiperis, et cinamo. et croci, et opopanac. et serapini, et castorei, et petroselini, et aristol. longæ omnium an. aure.4. conficiatur cum melle dispumato: et sit dosis aure.4. aut.iii. secūdum uirtutem cuiusque hominis cum aqua mellis, et sale.

Hieralogodion secundum descriptionē Pauli. Recipe pulpæ coloquinthidæ aure.xx. cepæ muris assatæ, et agarici, et ammoniaci, et corticum ellebori ni. et scammoneæ, et hypericon, omnium an. aure.x. polypodii, et epithymi, et bdellii, et aloes, et chamædreos, et prasii, et casiæ, omnium an. aure.8. myrrhæ, et opoponaci, et serapini, et petroselini, et trium piperum, et cinnamomi, et croci, et castorei, et aristologiæ longę, omnium an. aure.4. mellis quantum sufficit.

Hiera Ruffi, faciens ad choleram nigram, et phlegma, et alopeciam. Recipe pulpę coloquinthidę aure.xx. chamędreos aureos. x. serapini, et opopanaci, amborum an. aure.8. seminis apii mōtani aure.v. aristol. rotundę aure.v. piperis albi, et nigri, amborum an. aure.v. cinnamomi aure.4. casię aure.8. sticados, et croci, et polii, et myrrhę, omnium an. aure.4. infunde myrrham cum uino, et tere medicinas, et confice cum melle dispumato, et pone in uase, et utere quum necesse fuerit. Et in descriptione alia, pulpæ coloquinthidę. ℥.xx. aloes Scotrensis pondus. ℥.v. galangę. ℥.x. chamędreos. ℥.xx. serapini, et opopanaci, ambo rum an. ℥.8. aristol. rotūdę, et petroselini, et piperis al. & nigri, omniū an. ℥.v. spicę, et casię, et cinnamomi, et croci, et zingiberis, et myrrhę, et polii, omnium an. aure.ii. et inuenimus additum in descriptione alia relatum ad hoc quod est in [b] ℥suriamati℥ de medicinis, chamępitheos, et agarici, et prasii omnium an. ℥.x. et conficiatur cum melle, et sit dosis eius pondus. ℥.iiii. cum aqua calida, et melle, et sale in ieiunio post abstinentiam.

Descriptio uniuersitatis hierę Archigenis, quę confert omni ęgritudini generatę ex phlegmate crudo, et non crudo, et melancholia, et [c] ℥ uitio℥ aquę in oculo, et dolori capitis, et facit ad uertiginem, et epilepsiam, et ualet ad inceptionem

[a] B. agarici
[b] B. lingua syra
[c] B. principio

ptionem ęgritudinum uiſus,et raucedinem humi
dam,& dolores gutturis, & difficultatem anheli-
tus,& ſpaſmum, & exituras ex materiis groſsis,
& confert ad aquam citrinam,& ſcabiem. Et quã
doque datur in potu parumper propter dolores
ſtomachi,& uentris, & matricis [d]† ʒ
ʒ cum decoctione rutę. Et
quandoque ponitur in ea caſtorei parum.ſ.uſque
ad ſiliquas.iii.& ad dolorem dorſi, & [e] ʒ metron,
& ad uenamʒ ſciaticam,& ei ſimilia cum aqua cẽ-
taureæ:& permiſcentur cum ea etiam ſuccus cu-
cumeris aſinini,& coloquinthidæ ſiliquæ.iiii. in
aqua abrotani, & datur in potu ad morſum canis
rabioſi,& facit ſecuritatem à timore aquæ præci
puè cum põdere.ʒ.i. de aduſtione cãcri fluuialis.
Cuius hæc eſt permiſtio. Recipe pulpæ colo-
quinthidæ.ʒ.xxii.praſsii, & ſticados, & ellebori
ni.& chamædreos, & ſcammoneæ,& leucopipe-
ris,& macropiperis,omnium an.ʒ.ii. cepæ muris
aſſatæ,& euphorbii,& aloes,& croci,& gentianæ,
& petroſelini,& ammoniaci, & opopanaci,om-
nium an.unc.i.polii,& cinnamomi,& ſerapini, &
myrrhæ,& ſpicæ,& ſquinanthi,& calamenthi mõ
tani,& ariſtologiæ rotundæ omnium an.ʒ.ii.mel
lis quantum ſufficit: & ſit doſis aure.4.cum deco
ctione epithymi,& paſſularum mundatarum.

Hiera Archigenis deſcriptione Pauli. Re-
cipe praſsii,& agarici,& chamędreos,& pulpæ co
loquinthidæ, & ſticados,omnium an.pondus au
re.xx.opopanaci,& ſerapini,& petroſelini,et ari-
ſtol.rotundę,& piperis al.omnium an.aure.v.cin
namomi,& ſpicæ,& polii,& croci,omnium an.au
re.4.Tere ex medicinis, q̃ ſicca ſunt. et conquaſſa
gũmas,et infunde in melle, et pmiſce: & ſit doſis
aur.iiii.cũ ſalis triti põdere.ʒ.i.cum aqua mellis.

Theodoricon magnum, quod ualet ad
corruptionem complexionis frigidę, et repletio-
nem, et ſuperfluitates uiſcoſas groſſas,et obliuio
nem,et tenebroſitatem uiſus,et difficultatẽ anhe-
litus,et ſtuporem,et dolores hepatis,et ſtomachi,
et ſplenis,et renum,et matricum,et prohibitionẽ
menſtruorum,et colicam: et eſt ſolutiuũ abſque
labore:cuius doſis ſit pondus aur.iiii. cum deco-
ctione epithymi,et agarici,aut cum aqua calida.
Cuius hęc eſt permiſtio. Recipe aloes Scotren-
ſis pondus.ʒ.x.agarici albi pondus.ʒ.xx. croci,et
cinnamomi,et acori, et maſticis,et olei balſami,
omnium an.pondus.ʒ.iii.reuſini.ʒ.i.s. xilobalſa-
mi,et carpobalſami,et euphorbii, et macropipe-
ris albi,et nigri,et gentianæ ro. et floris ſquinan-
thi,omnium an.pondus.ʒ.ii.coſti amari,chamę-
dreos,epithymi omnium an.ʒ.iiii.aſſari,et caſsię,
et ſcammoneæ omnium ana pondus.ʒ.vi. ſpicæ
odoriferæ pondus.ʒ.iii.s.meu, & amomi ambo-
rum an.pondus.ʒ.i. Aggrega has medicinas tri-
tas, et cribellatas, et confice cum melle diſpuma-
to,et repone in uaſe, et utere poſt ſex menſens.

Theodoricon aliud, quod confert omni-
bus ægritudinibus excitatis ex frigore, et phleg-
mate. Recipe aloes pondus.ʒ.xxx. agarici pon-
dus.ʒ.xii.acori,et croci, et cinnamomi, et [f] ʒ al-
keiaʒ et hermodactylorum,et caſsiæ omnium an.
ʒ.iii.chamædreos,et leucopiperis,et aſſari,et xilo
balſami,omnium an.pondus.ʒ.ii.melanopiperis,
et caſtorei amborum an.ʒ.iiii.reuſini, et [g] ʒ myr-
rhæ ʒ et ſpicæ omnium an.pondus.ʒ.i.mellis quã
tum ſufficit: doſis eius pondus.ʒ.iiij. cum aqua
calida:et antiquetur.vi.menſib.

Theodoricon aliud faciens ad illas paſsio
nes. Cuius hæc eſt permiſtio. Recipe [h] ʒ aco-
ri pondus.ʒ.viii.nucis muſchatæ.ʒ.xii. aloes Sco
trenſis.ʒ.lx.agarici pondus.ʒ.xliiii.reuſiniʒ.ʒ.iii.
piperis albi et gentianæ,amborum an. pondus.ʒ.
iiii.croci,et gariofillorum,et acori, [i] ʒ in alio gal-
bani et keiati ʒ et cinnamomi omnium an.ʒ.vi.aſ
ſari, et xilobalſami amborum ana pondus.ʒ.iiii.
caſsiæ,et ſcammoneæ omnium an. pondus.ʒ.xii.
ſpicæ.ʒ.viii.ſcordeon pondus.drac.ix.amomi, et
rubeæ,et piperis ni.et piperis longi, et ſquinãthi,
omnium ana pondus.drach.ii.ireos põdus.ʒ.viii.
Tere et cribella,et cum melle quantũ ſufficit,cõ-
fice,et antiquetur.vi.men. et ſit doſis pondus.ʒ.
iiii.cum aqua calida.

Theodoricon cum nuce muſchata, faciẽs
ad omnes ægritudines antiquas capitis, et ad ma
niam,et algueſgues,et dolorem capitis, et uertigi
nem,et ad epilepſiam, et ad debilitatem uiſus, et
ad dolorem hepatis, et ſplenis, et renũ, et colicã,
et prouocat menſtrua retenta, et ad lepram,et ba
ras.et ad dolorem podagræ,et iũcturarum, et an
charũ.et ad febres chronicas antecedentes:et eius
ſolutio eſt ſine nocumento. Cuius hæc eſt per-
miſtio. Recipe aloes drac.lx. agarici.ʒ.xxiiii.
ſcordeon,et xilobalſami amborum an.ʒ.iiii. co-
ſti.ʒ.viii. acori,et maſticis, et cinnamomi, et ga-
riofillorum omnium an.ʒ.vi. caſsiæ, et nucis mu
ſchatæ amborum an.ʒ.xii. epithymi.ʒ. xviii. ſpi-
cæ ʒ.vi.chamædreos.ʒ.viii. [k] ʒmyrræ ʒ. ʒ.ii. triũ
piperum,et euphorbii ana.ʒ.iiii. floris ſquinãthi
ʒ.ii.gentianæ.ʒ.iiii.amomi.ʒ. ii. ſcammoneæ.ʒ.
xviii.mellis diſpumati quãtum ſufficit. Cuius do
ſis ſit.ʒ.iiii. cum decoctione epithymi.

Theodoricon aliud uſitatum. Reci
pe aloes.ʒ.lx.agarici.ʒ.xxiiii. maſticis,et croci,et
acori,et cinnamomi, et ſpicæ,omnium an.ʒ. vi.
ariſtol. et carpobalſami,et euphorbii, et trium pi
perum, et gentianæ,omnium an.ʒ. iiii. chamæ-
dreos, et coſti amborum an.ʒ.v.caſsiæ,et epithy
mi amborum an.ʒ.xii.myrrhæ, et floris ſquinan-
thi,et amomi,omnium an.ʒ.ii. ſcamoneæ ʒ.xx.
mellis quãtum ſufficit.Cuius doſis,et adminiſtra
tio,et iuuamenta ſunt ſicut primi.

Hiera Gal. deſcriptione uniuerſitatis. et
de iuuamentis eius eſt,quòd ipſa eſt ſubtilior, et
efficacior quàm theodoricõ, et logodion: faciẽs
ad paralyſim,et torturam,et ſpaſmum, et mollifi-
cationem, et purgat à corpore ſuperfluitates ui-
ſcoſas, groſſas,et diuerſas,et ſtringit mollificatio
nem ueſicæ, et exitum urinæ abſque uoluntate.
Cuius hæc eſt permiſtio. Recipe pulpæ colo-
quinthidæ,et agarici,et cepæ muris aſſatæ, & am
moniaci,et ſcammoneæ,et ellebori nigri,et hype
ricon,et euphorbii omnium an.ʒ.xvi. polypodii,
et epithymi,et bdellii ſubalbidi,et chamędreos,et
praſsii, et caſsiæ omnium ana pondus.ʒ.vii. myr
rhæ,et ſerapini,et ariſtol. longæ,et trium piperũ,
et cinnam.et opopanaci,et caſtorei,et petroſelini
oĩum an.ʒ.iiii.Et de hominib.ſunt quidã,qui po
nũt in ea croci põdus.ʒ.iiii. Aggrega has medici
nas tritas,et cribellatas, ĩfuſis eis q̃ ex ipſis infun
duntur in triplicato,et confice cũ melle diſpuma
to,et utere quum neceſſe fueritpoſt ſex menſes.

Hiera

d †B.& curſum ex eis
e B.renum & emunctoriorum cum aqua apii & ad
f B.alkie
g B.mu
h B.achoen.ʒ.xviij. nucis muſchatæ raucedini.
i B.& chie
k B.Alia litera mu

Hiera Gal. descriptione Pauli. Recipe chamædreos, et leucopiperis, et macropiperis, et agarici, et sticados, et ellebori nigri, et scammoneæ, et spicæ, et epithymi, et cepæ muris assatæ, omnium an. aure. vi. myrrhæ, et croci, et ammoniaci, et hypericon, omnium an. aure. viii. mellis quantum sufficit.

Hiera Gal. Recipe pulpæ coloquinthidæ. drach. 4. chamædreos, & cepæ muris assatæ, & croci, et agarici, scammoneæ, et ellebori nigri, & sticados, et ammoniaci, & hypericon, omnium an. drach. 3. & sextam. ʒ. j. epithymi, et polij, et bdellij, et chamæpitheos, et prassij, & aloes, & cassiæ, et polypodii omnium an. ʒ. i. s. & trium piperum, et myrrhæ, & cinnamomi, et croci, et opopanaci, et serapini, et castorei, et petroselini, et aristologiæ rotundæ, et euphorbij, omnium ana medietatem et tertiam drach. i. & mellis quantum sufficit. Dosis sicut logodion, et iuuamenta eius sicut illius.

Hiera eusacaratis et est Hipp. medici, conferens ad humiditatē stomachi, et ad dolores capitis generatos ex uaporibus corruptis, et ex tristitia timere faciēte. Cuius hęc est permistio. Recipe gentianæ, et spicæ, et aristol. rotundæ, et cassiæ, et cinnamomi, omnium an. pondus. ʒ. i. petroselini, et chamædreos, et sticados, et[l] ʒfulfulimon, et est ozimum montanum, et keiatiʒ omnium an. ʒ. i. myrrhæ pondus. drach. iiii. granorum alben, et croci, amborū an. ʒ. i. s. aloes ru. pondus. ʒ. viij. pulpæ coloquinthidæ pondus. ʒ. vj. conficiantur cum melle, et administretur post sex menses. Dosis eius pondus. ʒ. iiij.

[l] B. fulfulmum & ozimum mōtanum & kie

Hiera alia Hipp. quæ facit ad maniam, et alguesgues, et uertiginem in capite, et dolorem capitis uehementem, et spasmum, et scissuram manuū, et dolorem iuncturarum, et ad permistionē rationis, et corruptionem intellectus, et dilatationem pupillæ, et inceptionem quæ in oculo, et ad lepram et albaras et ad paralysim, et torturam. Cuius hæc est permistio. Recipe cucumeris asinini, et trium piperum, et chamædreos, omnium ana pondus aure. v. croci, et myrrhæ, et scammoneæ, omnium ana pondus. ʒ. ij. ammoniaci pondus ʒ. i. mellis quantum sufficit. Dosis eius medietas. ʒ. i. cum aqua calida.

Hiera Andromachi, quæ confert ad dolorem stomachi, & uētris. Cuius hęc est permistio. Recipe cinnamomi, et cassiæ nigræ, et calami aromatici, et xilobalsami, et floris squinanthi, omnium ana ʒ. iii. s. Tere medicinas, et proiice in uase figuli nouo, et funde super eas aquæ pluuialis danich. vi. et decoque ad medietatem, et cola: deinde accipe aloes rubei lib. i. s. et pone super ipsum aquæ pluuialis quantum sufficit, et tere in meridie, et ablue donec abstergatur, et funde super ipsum[m] ʒaquam specierumʒ et tere in sole donec exsiccetur: deinde tere, et proijce in ipso croci, et myrrhæ, et[n] ʒalkeiatiʒ omnium an. unc. iiii. et in descriptione antiqua, omnium an. unc. j. deinde tere omnia, et pone in uase uitri, aut uitreato, et utere: est enim iuuatiua ad spasmum, et ad repercussionem, quæ fit obuiando, et percussionē et fracturam, et ad dolorem lateris, et aperit stomachum, et dolores eius et sputum sanguinis, et dolorem ilij. Dosis eius integra pōdus. drach. j. cum aqua tepida, et omni homini secundum quātitatem suæ uirtutis: et ad apostemata dura cum sirupo acetoso, et fit ex ea emplastrum ad apostemata oculi cum succo menthæ, aut uuæ uulpis, et apostemata ani cum oleo rosaceo, et uino bono, et confert ad ulcera, quæ accidunt unguibus, quando liquefit cum aceto uini, et ad adustionem oris gargarizata.

[m] B. species

[n] B. chie

Hiera Andromachi faciens ad retentionem menstruorum, & ad lepram, & tumorem. Cuius hæc est permistio. Recipe sticados, & chamædreos, et agarici, & ellebori nigri, & piperis nigri, & albi, & mezerion, & scammoneæ, & squillæ assatæ, omnium ana pondus ʒ. viii. croci, & euphorbii, & ammoniaci, omnium ana ʒ. viii. myrrhæ. ʒ. iiii. interioris cucumeris asinini ʒ. iii. mellis lib. v. dosis eius pondus. ʒ. ii. cum melle & aqua & sale.

Hiera faneligoris faciens ad melancholiam, & mundificat uelamina cerebri, & aufert chymos grossos, uiscosos, terrestres: Cuius hæc est permistio. Recipe prassii, & sticados, & ellebori nigri, & chamæpitheos, & chamædreos, & petroselini, & polii, & aristol. rotundæ, & croci, & gentianæ, & [o] ʒ keiati, ʒ & dragacanthi, & folij, & assari, & amomi, & costi, & cinnamomi, & phu, & meu, & piperis, & carpobalsami, & allii syluestris, & cassiæ, & hypericon, & floris squinanthi, & spicæ, omnium ana pondus. ʒ. ii. epithymi, & agarici, & polypodii, & pulpæ coloquinthidę, omnium an. ʒ. iij. aloes Scotrensis. unc. vj. Tere, et confice, et antiqua sex mensibus. Dosis eius tertia. ʒ. i. cum aqua calida.

[o] B. chie

Hiera busitus, conferens ad uisum, et confortans eum, et sedat dolorem capitis assiduum, et confert ad dolores stomachi et splenis & hepatis, et ad dolores melancholicos, & phlegmaticos, et ad uertiginem, et dolorem qui nominatur corona. Cuius hęc est permistio. Recipe chamædreos pondus. unc. xij. agarici pondus. unc. xvi. et in descriptione alia, agarici unc. x. pulpæ coloquinthidæ. unc. ij. sticados, & piperis albi, et nigri, omnium an. unc. 12. meu. unc. 3. croci. unc. 28. ellebori nigri, et scammoneæ, et aloes Scotrēsis omnium an. unc. xvi. Tere, & cribella, et confice cum melle: dosis eius. drac. iiii. post sex men. et in descriptione alia, spicæ, et cassiæ, amborum an. unc. xii. bibatur cum infusione epithymi post abstinentiam.

Hiera catagini Anthiocheni, quæ confert ad spasmum, et dolorem capitis antiquum, et ad timorem accidentem ex melancholia, et ad tremorem iuncturarum. Cuius hæc est permistio. Recipe pulpæ coloquinthidæ pondus. ʒ. xx. chamædreos, et prassij, & agarici, omnium an. ʒ. x. aristologiæ longæ, et petroselini, et piperis albi, et serapini, et opopanaci, omnium an. ʒ. v. myrrhæ, et spicæ, et polii, et croci, et cinnamomi, omnium an. ʒ. iii. Infundantur humida cum melle, deinde decoquantur super ignem parumper, & terantur sicca, et proiiciantur super ea, et misceatur, et administretur post sex menses.

Descriptio alia hieræ, quæ addit in uisu, & confortat ipsum, et confortat ad dolorem capitis et[p] †ʒ passionesʒ stomachi et hepatis, et splenis. Cuius

[p] †B. percusionem capitis & ægritudines

ius hæc est commistio. Recipe pulpæ coloquinthidæ.drach.x.chamędreos,& casiæ, & trium piperum,omnium ana ℥.ii.aloes,& myrrhæ, & thuris masculi , & croci,omnium ana ℥.i.scammoneæ. drach. vi. succi absinthii pondus drach.ii. mellis quantum sufficit.Dosis pondus.℥.iiij.cum aqua calida.

Hiera nostra experta. Recipe ellebori pondus.℥.i.pulpæ coloquinthidæ aur. i. & aloes aur.ii.& salis Indi.℥.i.& tertiam, & agarici pondus aur.ii.& lapidis armeni aur.s.& rosarum pondus.℥.i.& piperis albi pondus aur.i. & zingiberis pondus aure.ii.& acori,& ammomi , & asari , & carpobalsami, & alhasce , & origani , & seminis apij,& dauci et est semen baucię, omnium an.℥. iij.& buglossę pondus.℥.x.seminis alsahesebram, et sem.alfelengemisch,et seminis q ozimi citratiȝ et seminis citri,et menthę siccę,omnium an.℥.ij. et epithymi pondus. ℥.ij.s. conficiantur omnia cum duplo sui mellis,et reponatur sex mensibus, deinde administretur.

q B.melissæ

Tractatus secundus

De electuarijs solutiuis, & non solutiuis.

Nos dicere uolumus in hac summa de electuarijs famosis, & q̃ sunt similia uniuersalibus. Illorũ uerò , quorũ iuuaměta sunt particularia, digniora loca dicendi sunt in summa secunda.

Electvarivm dyaciminum faciens ad dolores uiscerum, quos generauit frigiditas, et ad ægritudinem phlegmatis senum,& confortat stomachũ,& digerit cibum , et aufert appetitum caninum,et eructuationem acetosam.Et sit dosis magnitudo gallæ cum aqua calida.Et confert iterũ ad febres frigidas melancholicas , et phlegmaticas. Cuius hęc est permistio. Recipe cymini carmeni infusi in aceto uini die & nocte,exsiccati,torrefacti,& foliorũ rutæ exsiccatorum in umbra,et piperis,et zingiberis,omnium an.sextaria. v.baurach armeni pondus.℥.x. Aggrega has medicinas , tritas , cribellatas : & confice cum melle dispumato , & reponatur in uase , & administretur.

Diacyminvm Gal. quod facit ad uentositates frigidas,& sacietatem nauseatiuam,& resoluit uentositates,et confert ei, qui non digerit cibum. Cuius hæc est permistio. Recipe baurach medietatem partis,cymini carmeni infusi in aceto,torrefacti,piperis albi ,& piperis longi,foliorum rutæ,omnium ana partẽ unam. Et hoc quidem fit secundum duas descriptiones. quandoque enim fit ex partibus ęqualibus in omnibus suis commistionibus.s.cymini,piperis,& rutę baurach:& iste modus resoluit naturam ualde. Et quandoque permiscetur de speciebus reliquis quantitas ęqualis,et de baurach medietas huius quantitatis.Et eligitur de cymino,carmenum: et infunditur in aceto forti , deinde torrefit. Et sit piper album:et illud ideo, quoniam ipsum confortat stomachum plusquam duę alię species.s.piper longum,et piper nigrum:& hoc est illud qđ non est paruum,neque contractum, et neque est cortex eius grossus,imò est ex illo quod dicitur grauis ponderis:et eligatur de eo magnum, & sanum.Et baurach.Fiat ergo medicina ad illum,cuius natura retinetur cum baurach dicto , nitrum naurnacon,et est rubeum.Et quum feceris ipsam ad illũ cuius natura est soluta,administrabis baurach aliud. Et sit illud quod de eo proijcies , me dietas quantitatis uniuscuiusque medicinarum quas diximus.Et folia rutę iterum. Sint ergo sicca cum mensura:et illud ideo, quoniam si exsiccentur uehementer,quum sint calidę complexionis , est calefactio eorum ultra mensuram , et si non exsiccantur uehementer,remanet in eis humiditas superflua,quę non consequitur ultimationem digestionis ; quapropter non destruitur eius inflatio in aliquo . Et istę quatuor species quandoque permiscentur cum melle dispumato & quandoque non permiscentur cum aliquo , et reseruantur per se absque melle. Quum ergo ipsę sunt necessariæ, proijciuntur in aqua hordei, aut in cibo alio conueniente . Et hæc medicina sumitur sola ante cibum,et post cibum.Et illa , q̃ permiscetur cum melle dispumato,est magis conueniens in hac dispositione:et illud ideo , quoniã ipsa destruit inflammationem omnino.Et oportet iterum ut sit mel bonum,quum non sit necessarium ut sit hæc medicina nisi fortis in resoluendo uentositatem.et euacuet cum fortitudine.Et oportet ut scias iterum, quòd quando uis ut sit eius euacuatio plus, sit cõtritio medicinarum nõ subtilis,sed grossa:& illud ideo , quoniam scio hominem qui contriuit hanc medicinam contritione ultima,quoniam non sciuit illud quod ego dixi;quare non resoluit naturam omnino , imò prouocauit fortiter,et uenit ad nos mirans, & q̃rens de causa in hoc: et illud ideo ; quoniam ipse existimabat quòd in corpore illius uiri esset ꝓprietas quæ esset causa in hoc quod accidit. Postquam ergo feci scire eum,quòd causa in illo esset dispositio compositionis eius,tũc composuit eam secũdo sicut præcepi ei , & cõpleta est eius operatio. Et oportet ut seruetur hic determinatio in compositione reliquarum medicinarum.

Electvarivm ad subulitis.& est aggregationis quod est conueniens ad frigiditatem stomachi uehementis frigoris: & eructuationem acetosam , et appetitum caninum , et singultum qui sit ex repletione chymorum grossorum , et phlegmaticorum,&febres antiquas,quę sunt ꝓpter frigus,& malitiam digestionis. Cuius permistio hęc est. Recipe cymini infusi in aceto exsiccati sextaria.xv. piperis , & zingiberis , & rutæ siccæ , et baurach , omnium an.drach . xx . Terantur , & conficiantur cum melle dispumato,& administretur.

Electvarivm de calamentho fluuiali descriptione Gal. Recipe calamenthi fluuialis, & campestris,et petroselini,omnium an.℥.xij.zingiberis aure.vi.sem.apij,& capitum alhasce , amborum an.aure.iiij.keisim aure.xvj. piperis aure. xlviii.siseleos aure.v.Tere,et confice cum melle dispumato .

Electvarivm de myrto , conferens ad solutionem naturæ , et uomitum phlegmatis & humiditatis, et malitiam digestionis quæ est ex stomacho.Cuius permistio hæc est. Recipe granorum

granorum myrti bonorum siccorum heminam. ℥.myrobalanorum nigrorum, & belliricorum, & emblicorum. et talassir omnium an. ʒ.xx. leucopiperis et macropiperis, et zingiberis, omnium an. ʒ.x. masticis, & cordumeni, et carui, et anisi, & cymini, & spicæ, et casiæ, et cardamomi, et costi, omnium ana. ʒ.vj. nucis muscatę, et seminis apij, et ammeos, omnium an. ʒ.v. folij Indi, et amomi, amborum an. ʒ.iiij. Tere, et confice cum melle dispumato, & dosis sit. ʒ.i.

Electvarivm sicut alcanzi est bonum. Cuius hæc est permistio. Recipe granorum myrti keiliati. ʒ.s. spicę unc. iij. nucis muschatæ cum cortice suo lib.s. gariofillorum, et cardamomi, & anisi torrefacti, & seminis apii torrefacti, et usneæ, omnium ana. unc.ij. macis unc.i.s. casiæ. ℥. iiij. myrobalanorũ Kebulorum, et belliricorum, et emblicorum, omnium an. unc.iij. macis. ʒ.i.s. bulliant medicinæ cum uino odorifero feruore uno, deinde exsiccentur, et bulliant ebullitione cum aqua cydoniorum, & exsiccentur super frixorium calidum, & terantur, et inoluantur mica. Et sit dosis aure. iii. aut. ʒ. iij. cum sirupo cydoniorum.

Electvarivm Almutaguachil relatũ Salomoni, quod confortat stomachum, et cõfert ad malitiam digestionis. Et est illud quod in potu dabat Israhelita Mutaguachil, quoniam est bonum & expertum. Cuius hæc est permistio. Recipe spicæ, et gariofillorum, et cinnamomi, & nucis muschatæ, & cardamomi, et galiæ bonæ, omnium an. aure. i. piperis albi, & zingiberis, et castorei, omnium an. ʒ.ij. thuris albi masculi aure. iiij. zuccari tabarzet quantum sunt medicinæ: commisceantur medicinæ cum zuccaro, et conficiantur cum melle dispumato. Et sit dosis, eius aure. iij.

Diacyminvm aliud, conferens ad dolores uentris commotos à frigiditate, & ad febrẽ quartanam, et ad appetitum caninum, et febres phlegmaticas, et melancholicas, et ad phlegma plurimum quod accidit senibus, et ad uehementiam frigoris quod accidit in stomacho, & ad eructuationem acetosam, & ad sputum quod fit ex multitudine superfluitatum phlegmaticarum. Cuius dosis sit sicut galla cum aqua calida. Cuius permistio. Recipe cymini infusi in aceto die & nocte, torrefacti, & rutę siccæ, & zingiberis, & piperis, omnium ana sextaria decem, & baurach armeni. ʒ.x. conficiatur cum melle dispumato.

Electvarivm diacyminum aliud. Recipe cymini recentis boni. ℥.vii. infundatur in aceto uini die & nocte: deinde extrahatur, & proiiciatur super corium rubeum, & moueatur: & quã do exsiccatur, torrefiat torrefactione leui cum igne, & piperis. ℥.iii. zingiberis fini. ʒ.iiii. baurach armeni. ʒ.ii. commisceantur, & conficiantur cum melle.

Diapipereon faciens ad frigora, & humorem crudum, & dolorem stomachi, & malitiam digestionis, & uentositates grossas, & eructuationem acetosam, appetitum caninum. Cuius permistio est. Vt sumantur leucopiperis, & melanopiperis, & macropiperis, omnium an. ℥.iii. Et in descriptione alia. ℥.ii. & xilobalsami. ℥.i. & amomi, & spicæ, amborum an. ʒ.iiii. & zingiberis, & sem. apii, & siseleos, & casiæ, & assari, & enulæ, omnium an. ʒ.i. Tere, et cribella, & confice cum melle dispumato. Dosis eius pondus. ʒ.iii. cum aqua tepida in ieiunio.

Electvarivm alfendedicon ualens ad dolorem stomachi, & hepatis frigidi, & debilis, generantis uentositates grossas. Cuius permistio. Recipe zingiberis, & piperis, & spicæ odoriferæ, omnium an. ʒ.vi. masticis, & ammeos, amborum an. pondus. ʒ.iiii. sem. apii, & meu, & phu, omnium an. ʒ.v. cymini carmeni, & casiæ, & carpobalsami, & pyrethri, omnium an. põdus. ʒ.ii. folii Indi pondus. ʒ.i. Aggrega has medicinas tritas, & cribellatas, & confice cum melle dispumato, & repone in uase, & utere quum necesse fuerit.

Electvarivm Alcanzi faciens ad solutionẽ uentris, & ad malitiã digestionis, & debilitatẽ stomachi, & frigus eius. Cuius hæc est permistio. Sumantur costi, & cinnami, & spicæ odoriferę, et carpobalsami, & casiæ omnium an. ʒ.x. nucis muschatæ. v. numero, cardamomi, & gariofillorum, & anisi, & meliloti, & [a] § casiæ Indæ § omnium an. pondus. ʒ.iiii. [b] † § § aristologiæ, & usneæ, amborũ ana. ʒ.ii. cyperi, & zingiberis, amborum an. pondus sextariorum. x. calami aromatici, & piperis, & macropiperis, omnium an. pondus. ʒ.v. myrobalanorum nigrorũ, enucleatorum sextaria. ii. belliri ci enucleati. x. numero, granorum myrti kaficius semis bonorum seburi. Aggrega has medicinas tritas, & cribellatas, & confice cum melle de arundinibus zuccari, & repone in uase, & utere quum necesse fuerit, post duos menses.

Descriptio electuarii Alcanzi alia, conferens ad debilitatem hepatis, & stomachi, & frigus amborum, & ad solutionem uentris, & malitiam digestionis: & confert illis, super quos timetur aqua citrina: & est bonum spleni, prouocans urinam. Cuius hæc est permistio. Recipe costi, & cinnamomi, & spicæ, & carpobalsami, & casiæ, omnium an. ʒ.x. & de nucibus muschatis nuces. v. & cardamomi, & gariofil. & anisi, et meliloti, et [c] § casiæ, § et neremisch, omnium ana. ℥. iiii. macis pondus. ʒ.iii. et burungi Kebuli. ʒ.viii. et reusini, et aristologiæ longæ, et usneæ, omniũ ana pondus. ʒ.v. myrobalanorum, nigrorum, et Kebulorũ an. sextaria. ii. et de belliricis bellirici. x. et granorum myrti, quantum est pondus medicinarum omnium. Terantur sicut alcohol, et conficiantur cum melle tabarzet. Dosis eius sicut galla cum aqua frigida. Et in descriptione alia, zingiberis sextaria decem.

Electvarivm alkesin dictum electuarium ambræ. Et hoc electuario usi fuerunt Reges Grę ciæ. Et hoc cõfert ad ægritudines frigoris, & proprie renum. & addit in desiderio coitus: & ualet ad paralysim, & torturã, & tremorem, & pulsum cordis, & addit in recordatione & sensu. & exsiccat humiditatem stomachi, & facit digestionem esse bonam. & est ex eis, quæ conueniunt senibus. Cuius permistio hęc est. Recipe cardamomi maioris, & minoris, & macis, omnium ana pondus. ʒ.iiii. zingiberis, & macropiperis, amborum ana sextaria. ii. cinnamomi. ʒ.iiii. usneę põdus. ʒ.ii. cinnami pondus. ʒ.i. gariofillorum, & croci omniũ an. pondus. ʒ.x. nucis muschatæ pondus. ʒ.v. Et in

[a] B. sythragi in di
[b] † B. macis. ʒ. iij. beengi. ʒ. viij. nagaset. ʒ. iiij.
[c] B. sythragi

in quibusdam descriptionibus nuces.v.spicę odoriferæ,& masticis,& ambræ, omnium ana pondus.ʒ.ii.muschi pondus.ʒ.i.seminis hyusquiami albi,& opii, amborum,ana pondus.ʒ.i.olei balsami pondus.ʒ.vi. Aggrega has medicinas tritas, & cribellatas, & infunde opium in mensura sacraiati.i.de uino bono, & confice cum melle dispumato, & utere post sex menses, & liquefac ambram cum oleo balsami, & adhibeatur de oleo alben quantitas qua omnia inuoluantur.

ELECTVARIVM alscehereben conferens ad frigus hepatis,& stomachi,& aquam citrinam, & choleram nigram:& est soluens uentrem. Cuius hæc est permistio. Sumantur [d] ʒ casiæ Indæʒ & zingiberis, & piperis,& cinnami, & cardamomi minoris,& gariofillorum,& pyrethri, & folii Indi,& amyli de tritico, & masticis, & cardamomi maioris,& cinnamomi, & spicæ,& casiæ,& sem. apii,& anethi,& ammeos & sem. fœniculi,& anisi omnium,ana.ʒ.vi.epithymi Cretensis, & turbit, amborum ana.ʒ.xii.scammoneæ.ʒ.x. zuccari tabarzet pondus.ʒ.xx.Aggrega has medicinas tritas, & cicotrigonizatas,& confice cum melle tabarzet dispumato, & utere quum necesse fuerit.

d B. sythragi Indi

ELECTVARIVM diaphœnicō est electuarium proprii iuuamenti in cholica, & resoluens eam, & confert ad humorem crudum, & frigora,& ad difficultatem urinæ. Cuius hæc est permistio. Sumatur baurach armeni,cymini carmeni,& petroselini & zingiberis, & piperis albi, omnium ana pondus.ʒ.xxii. scammoneę pondus.ʒ.v. dactylorum heyron mundatorū ex nucleis,& amigdalarum excorticatarum ex duabus corticibus,& foliorum rutæ,omnium an.pondus.ʒ.x. Aggrega has medicinas omnes tritas, & cicotrigonizatas,& infunde dactylos in aceto uini die & nocte, & tere bene,& permisce cum medicinis,& confice cum melle dispumato, & utere quum necesse fuerit.

DIAPHOENICON aliud. Recipe dactylorum heyron ablatis nucleis.c. numero, & infunde eos in aceto die & nocte,& cōfrica manibus, et cola, & rutæ siccæ,& zingiberis, amborum ana.ʒ.xiii. & piperis albi.xiii.numero,& baurach armeni pōdus.ʒ.v. & de amigdalis excorticatis ex duobus corticibus.cl.numero,& scammoneæ pondus.ʒ. xv.& turbit pondus.ʒ.xx.Tere,& cribella, & cōmisce cum melle.

DIAPHOENICON aliud, quod confert ad febres,& alia,& potatur in æstate & hyeme, & soluit sine inquietudine. Cuius hæc est permistio. Recipe zingiberis,& piperis albi, amborum ana. unc.i.scammoneæ.unc.ii.s.tamarindi heyrō mūdatorum ex nucleis aut siren,& amigdalarum dulcium excorticatarum à duobus corticibus,& foliorum rutæ,omnium an. unc.iiii. Tere medicinas secundum singularitatem suam,& infunde dactylos in aceto uini,& terantur per se,& colētur, & terantur amigdalę iterum per se,& misceantur omnia post illud, & conficiantur cum melle dispumato:& sit dosis.ʒ.ii.

ELECTVARIVM cabrosius muschatum,faciēs ad uentositates, & hæmorrhoidas, & humorem crudum, & confortat stomachum, & adiuuat ad desiderium coitus,& clarificat colorem, & calefacit renes,& confert ad uentositates matricis,& fluxum [e] ʒ ʒ qui fit ex hæmorrhoidibus. Cuius hæc est permixtio. Recipe myrobalanorum citrinorum, myrobal. Kebulorum,& [f] ʒ casiæ,ʒ & seminis apii, omnium ana.ʒ. vi.belliricorum,& emblicorum,& ammeos,& tuderi rubei,& albi,& macropiperis,& sisami excorticati,omnium ana pondus.ʒ.iiii.cinnami, & spicæ,& nucis muschatæ,& zingiberis,& [g] ʒ alsulfulimon,ʒ omnium ana.ʒ.viii.girbue,& costi,& casiæ,& gariofillorum,& macis, & galangæ,& neremisch, omnium ana.ʒ.vi.cyperi, pondus ʒ.x. & muschi,pondus aure.ii.& ambræ aure.i.& scoriæ ferri nutritæ quantum est pondus medicinarum omnium, & butyri sextaria.x. Conficiatur cum melle dispumato. Et fit dosis pondus.ʒ.ii. cum lacte uaccino concusso, sublato butyro, aut cum uino passo bono duabus hebdomadis.

e B. sanguinis
f B. sythragi
g B. alfulfulmis

ELECTVARIVM de thure. Recipe thuris pōdus.ʒ.lx.piperis,& macropiperis, amborum ana. ʒ.x.zuccari ʒ.lx.zingiberis,& galangę, amborum ana.ʒ.xii. nucis muschatæ, & gariofil. & [h] ʒ girbue,ʒ omnium ana.ʒ.v.muschi boni.ʒ.s. Teratur unumquodque eorum per se,& cribelletur,et cōficiantur cum melle.

h B.cardamomi minoris

ELECTVARIVM altalisafar faciens ad frigus stomachi & uentositates grossas in stomacho, & hepate. Cuius permistio. Recipe talisafar pondus.ʒ.v.zingiberis pondus.ʒ.xx.piperis pondus. ʒ.xii.heil,& cinnamomi, amborum an.pōdus.ʒ. vii. zuccari tabarzet lib.v. Aggrega has medicinas tritas, & cribellatas, repone in uase, et utere.

ELECTVARIVM Episcopi. Recipe scammoneę Antiochenæ,& turbit concaui, albi, amborū ana aure.v.piperis, & cardamomi, amborum an. aure.iii.zingiberis,& cinnamomi, & emblicorū, & gariofil.& polipodii, & nucis muschatæ, omnium an. aure.ii.s. Et in descriptione alia, scammoneæ, et turbit,amborum an.aure.iii. Tere, et cicotrigoniza,et proiice super ea lib.i.zuccari cōtriti,et confice cum melle. Cuius dosis integra sit aure.iiii.

TRIPHERA de scoria ferri magna,faciens ad uentositates hæmorrhoidarum,et mollificationē uesicæ,et stomachi, et addit in desiderio coitus, et calefacit stomachum. Cuius hæc est permistio. Sumantur myrobalanorum nigrorum, et belliricorū,et scirembiegi ablatis nucleis,et [i] ʒcasiæ Indæ ʒ et sem.apii,et ammeos,et origani persici,omnium an.unc.i.spicæ odoriferæ,et amomi, et heil, et acori, omnium an. unc.iii. cinnamomi pōdus.ʒ.iiii.piperis,et macropiperis,et pyrethri, et salis Indi, omnium ana.unc.s.salis ammoniaci, pondus.ʒ.s. scoriæ ferri pondus.ʒ.iii. Aggrega has medicinas tritas,et cicotrigonizatas: et confice cum melle dispumato, et butyro uaccino quantum sufficit,et utere.

i B.sythragi Indi

TRIPHERA minor faciens ad mollificationē stomachi,et humiditatem eius, et uentositates hęmorrhoidarum, et colorem efficit bonum. Cuius hæc est permistio. Sumantur myrobalanorū kebulorum,et scirembiegi, et belliricorum ablatis nucleis,omnium partes æquales, inuolue cum butyro uaccino, et confice cum melle dispumato,et repone in uase,et utere.

ELECTVARIVM anacardinum, conueniens ad dolorem stomachi antiquum,et frigus, et obliuionem,

tionem, et facit bonum esse colorem, & subtiliat cogitationem, et sensum, et est electuarium sapiẽtum: et dicitur quòd est Salomonis. Cuius hæc est permistio. Recipe piperis, et macropiperis, myrobalanorum nigrorum, et belliricorũ, et emblicorum, et castorei, omnium an. ʒ. iiii. costi, et anacardi, et burungi, et zuccari tabarzet, et baccarum lauri, omnium an. ʒ. xii. cyperi. ʒ. viii. Tere anacardos solos bene, et tere medicinas, et cribella, et bulli butyrum uaccinum, et mel cum æquali tate, et proiice super ea medicinas, et coagula, et utere post sex menses. Dosis eius. ʒ. ii. cum aqua decoctionis apii, et fœniculi. Et seruet se à labore, et angustia, et ira, et uino plurimo, et coitu, et comedat ius issidabegi subtile.

Electuarium alfangius, quod est iuuatiuum ad mollificationem stomachi, et uentositates hæmorrhoidarum, et corruptionem complexionis, et fœditatem coloris, et addit in coitu. Cuius hæc est permistio. Recipe myrobalanorum belliricorum, et sciremblegi ablatis nucleis, et piperis, et macropiperis, et zingiberis, et cyperi [k] casiæ Indæ, et spicæ, omnium an. ʒ. x. seminis anethi, et sem. porri, amborum, an. pondus. ʒ. iiii. scoriæ ferri tritæ infusæ in aceto uini. xiiii. diebus, exsiccatæ, torrefactæ. ʒ. c. Aggrega has medicinas tritas, & cicotrigonizatas, & cõfice cũ melle dispumato, & butyro uaccino, quantum necesse est, & repone in uase, & utere post sex menses. Et sit dosis eius pondus. ʒ. ii. & ponãtur in eo iterum de muscho. ʒ. ii.

k B. fythragi Indi

Fangius aliud cum muscho etiam, quod cõfortat stomachum, & calefacit ipsum, et confert ad hæmorrhoidas, & addit in coitu, & est expertum. Cuius hæc est permistio. Recipe myrobalanorum kebulorum, & belliricorum, & emblicorũ, & piperis, & macropiperis, & zingib. & cymini, & sem. anethi, & sem. apii, & seminis porri, & sem. erucæ, & sem. [l] napi & semi. bauciæ, & asleniati, & rosarum rubearum, & casiæ, & cyperi, & cinnamomi, & gariofillorum, & nucis muschatæ, omnium an. ʒ. i. macis, & heil, & cardamomi, & galiæ, & xiloaloes crudi, & muschi, omniũ ana. ʒ. ii. granorum nasturtii albi. unc. iii. scoriæ ferri quantum sunt medicinæ. teratur, & conficiatur cum melle dispumato.

l B. rapæ

Fangius aliud. Recipe [m] casiæ Indæ, & zarub, & talisafar & heil, & myrobalanorum nigrorum, & belliricorum, & myrobalanorum citrinorum, & gariofillorum, & carpobalsami, & granorum almahaleb, omnium an. aure. vi. menthæ, & [n] feleniati, zedoariæ, & doronici, & piperis longi, & emblicorum, omnium ana aure. iiii. cinnamomi, & cinami, & spicæ, et nucis muschatę, & costi, & zingiberis, & sulfulimon, omnium ana aure. viij. cyperi aure. x. zuccari aure. xvi. scorię ferri [o] heminam. i. muschi. ʒ. i. conficiatur cum melle dispumato.

m B. fythragi Indi & zarneb & thalisfar

n B. alfelangie

o B. aure. iij.

Ars scoriæ decoctæ, quæ confert ad frigora, & dolorem dorsi, et corruptionem menstruorum, & hæmorrhoidarum, et clarificat colorem, et facit appetere cibum, et destruit humorem crudum, et infrigidationes, et confortat stomachum & matrices, et uesicam. Cuius hæc est permistio. Recipe seminis apii, et seminis fœniculi, et anisi, et petroselini, et dauci, et seminis bauciæ, et seminis porri, et seminis cepæ, et seminis [p] napi, et seminis raphani, et seminis [q] alratab, et ammeos, et seminis urticæ, et granorũ uiridium, & aniuden, & seminis anethi, & piperis, & seminis lini, & cymini, & coriandri, omnium an. pondus. drach. iii. et zedoariæ, et doronici, et been albi, & rubei, & tuderi rubei, & albi, & nucis muschatæ, et macis, & cinnamomi, & galangæ, & zingiberis, et piperis, & cyperi, & spicæ, et sisimbrij, omnium ana. ʒ. iiii. et myrobalanorum belliricorum, et emblicorum, et [r] gest glandium, & corticum radicis capparis, omnium ana. ʒ. decem [s] casiæ & usneæ, et assari, & blattæ bizantiæ, & calami aromatici, & linguæ auis, & neremisck persici, [t] et cardamomi, et [u] girboe, & sandali, & cinnami, et nucis muschatæ, omnium an. ʒ. v. & nucis enden, & nasturtii et [x] kciati, et rosarum siccarum. & marmacor, & corticum thuris, & menthæ, & calamenthi, omnium ana. ʒ. vij. & scoriæ alhassari calefactæ & extinctæ in uino odorifero multoties secundum mensuram medicinarum omnium. Decoquatur cum uino pontico, donec ingrossetur, et auferatur ab igne, & coletur. Et detur de eo in potu quãtitas. ʒ. i. in ieiunio dum est tepidum, et comedat post medium diem issidabegiati cum carne caprina, & bibat uinum purum, hebdomada una, aut duabus hebdomadis.

p B. rapæ

q B. alratthbe

r B. gief

s B. fythargia

t †B. & cymini

u B. chayrbua

x B. kie

Descriptio alia de scoria ferri, et conueniens ad frigus stomachi, & hæmorrhoidas. Cuius permistio. Recipe myrobalanorum Kebulorum, & belliricorum, et emblicorum, & radicum lilij, & zingiberis, et xiloaloes crudi, & nucis muschatæ, & galiæ, et rosarũ, & spicæ, & squinanthi, & masticis, omnium ana. ʒ. x. muschi. ʒ. j. limaturæ acuum infusæ in uino odorifero septẽ diebus, & fumatur, & teratur & torrefiat super frixorium ferri, & misceatur cum medicinis, et inuoluatur oleo de amigdalis dulcibus, et conficiatur cum melle dispumato. Cuius dosis sit aureorum duorum cum uino odorifero.

Descriptio alia de scoria ferri, conueniens ad debilitatem stomachi calidi. Quæ recipit myrobalanorum kebulorum, & belliricorum, & emblicorum, & radicum lilij, & rosarum rubearum, & squinanthi, omnium ana drach. x. scoriæ ferri quantum omnes medicinæ. Infundatur scoria septẽ diebus in aceto, & coletur ab eo, & frigatur super frixoriũ, & conficiatur cũ melle tabarzet. Et sit dosis. ii. ʒ. s. cum sirupo de malis.

Scoria ferri decocta, conueniens ad debilitatem stomachi, & caliditatem complexionis. Cuius commistio hæc est. Recipe scoriæ ferri de bassari, & myrobalanorum nigrorum, & belliricorum, & emblicorum, & rosarum & balaustiarum, & squinanthi, omnium partes æquales: bulliant cum uino, & dentur in potu de eo. ʒ. iii.

Electuarium dyacitoniten, retinens naturam ex solutione uentris & debilitate stomachi, et uomitu, et malitia digestionis, et facit colorem esse bonum. Cuius hæc est permistio. Sumantur cydoniorum excorticatorum mundatis interioribus, et mellis dispumati, amborum ana lib. ij. piperis, & macropiperis, & zingiberis, omnium an. ʒ. v. heil pondus. ʒ. viij. cardamomi, & gariofillorum, & spicæ odoriferæ, & cinnamomi

& croci,omnium an.pondus . ʒ . ij . Aggrega has medicinas tritas,& cribellatas : & sume cydonia, & decoque cum aceto uini boni . Et de medicinis sunt quidam qui decoquunt ea cum uino : & ipsum est radix:deinde remoue ab igne , & cola, & dimitte donec currat ab eis aquositas humiditatis,& tere bene,& sume mel, & commisce cum eis,& decoque cum igne leui , & moue paulatim donec ferè coaguletur:& cõmoue donec æquentur, & destruatur aquositas cydoniorum ab eis: deinde remoue ab igne,& pulueriza super ea medicinas,et concute donec æquentur:& proijce super tabulam marmoris,aut mensam planam inũctam oleo rosaceo,aut oleo sisamino, et dilata super eã dilatatione æquali,& dimitte duobus diebus,aut tribus,donec exsiccetur , & induretur: & incide cum cultello in frusta quadrata , & sit frustum pondus aure.iiij.et ponatur gradatim in foliis citri , & eligetur, & reponatur , et administretur quum necesse fuerit . Et de medicinis sunt quidam , qui ponunt in ipso pondus drach. ij.muschi.

Electvarivm diacytoniten solutiuum uẽtris,quod confert ad colicam, et exsiccat superfluitates corporis. Recipe cydoniorum excorticatorum mundatis interioribus,lib.i.& mellis dispumati lib.ij.zingiberis,et macropiperis,amborum ana.ʒ.iiij.cinnamomi pondus.ʒ. iij. heil, & cardamomi,& croci,omnium ana.ʒ.iij . masticis pondus.ʒ.v.scammoneæ pondus.ʒ.x. turbit albi boni pondus.ʒ.xxx. Aggrega has medicinas tritas,& cribellatas,et decoque cydonia cum uino, & fac de eo sicut factũ est de diacytoniten retẽtiuo: & præparetur sicut est illius præparatio, & reponatur in uase , & administretur. Cuius dosis sit aure.iiij.cum aqua calida.

Descriptio alia diacitonitẽ laxatiui. Sumatur cydonium boni odoris, & induatur sup ipsum deforis fermentum,et assetur : & sumatur de carne eius.ʒ.iiij.piperis, et zingiberis.Amborum ana.ʒ.ij.scammoneæ pondus. ʒ.i . teratur & conficiatur cum melle. Cuius dosis sit pondus. ʒ.j.cum uino.

Electvarivm dyacitoniten factum cum succo cydoniorum,quod confert ad destructionem appetitus,& ad eum qui non digerit cibum suum,faciens ad illum,cuius hepar est debile , & stringit stomachum. Sumantur cydonia magna mundata intus & foris , & terantur ,& exprimantur,& sumantur de aqua eorum kist. ij.romani,et misceatur cum ea mellis dispumati quantũ ipsa est,& aceti de uino kist.j.s.& decoquatur super ignem leuem,& auferatur spuma eius,& sumantur zingiberis.unc.ij.piperis albi.unc.ij.terãtur , et proijciantur desuper,& coaguletur sicut conueniens est electuario . Hoc namque confert ei,cuius hepar est debile . & oportet ut sumatur secundum plurimum ante cibum duabus horis,aut tribus. Et non nocet si accipiatur post cibum. Quòd si tu feceris hanc medicinam ei,in cuius stomacho est caliditas,aut in cuius stomacho est cholera,aut quocunque modo sit, oportet ut proijcias ab ea piper,& zingiber , & administres aquam cydoniorum & mel & acetum tantum, secundum quantitatem mensuræ quam diximus. Et si feceris eam illis quorum complexiones sunt mediæ,ita ut non aggregetur in eis superfluitas choleræ,neque superfluitas phlegmatis , proiice in eam medietatem quantitatis quam diximus de zingibere,& pipere. s. ut proiicias in ea piperis unc.i.& zingiberis.unc.i.s.Et si feceris eam illis, in quorum stomachis aggregatur phlegma,pone duplum quantitatis,quam diximus , pones enim in ea zingiberis.unc.vi.& piperis. unc . iiii. Cuius dosis sit.unc.i.s.

Electvarivm dyacitoniten,quod facit appetere cibum,& confortat stomachum. Sumantur succi cydoniorum lib.iii.mellis lib.iij. decoquantur super prunas , et auferatur spuma eius,& sumantur zingiberis.ʒ.v.piperis albi,& nigri,et macropiperis an.ʒ.iii.cinnamomi.ʒ.ii.xiloaloes crudi. ʒ.iii . Terantur et commisceantur cum melle,& aqua cydoniorum, & aceto : & coquatur donec coaguletur . Cuius dosis sit coclearium unum ante cibum,et expectet super ipsum duabus horis.

Electvarivm Indum faciens ad colicam,& dolorem iuncturarum , & podagram , & dolorem dorsi. Cuius hæc est permistio. Recipe scammoneæ aure.x.[y] girboe, & cardamomi, & zingiberis,et cinnamomi,& cinnami , & neremisch,& gariofillorum,& piperis,omnium an.aure . v . et turbit aure . c . zuccari , aure . c . Tere has medicinas simul , et cribella , & confice cum melle.

Electvarivm Regum & est medicina anni quæ sumitur anno integro omni die . Eius igitur acceptio rectificat suscipientem se usque ad finem uitæ suæ præcepto dei,et qui assiduat ipsam,non uidet ægritudinem in corpore suo quæ non sanetur,& neque canescit, nisi quantum factus est canus ante eius acceptionem . Et est medicina regum,qui secundum quod narratur,cum ea medicati fuerunt,ualens ad [z] fistulas nigras,et albas,& rubeas,& ad cursum cholericũ & frigora,& pulsationem cordis, & iũcturarum: & abstergit uisum,et colorem,et multiplicat coitum, & non est ei malitia , & non abstinet super eam utens ea. Cuius permistio est hæc. Sumantur myrobalanorum nigrorum,& belliricorum,& emblicorum, omnium ana aure.vi. nigellæ aure.ʒ.xxxiiij.leucopiperis, & ammoniaci , & macropiperis,& zingiberis,& [a] fulfulminue, omnium ana aure.ii.cubebe, & anacardi , amborum ana aure.vi.Tere unumquodque per se, & cribella,ita ut nihil remaneat , & proueniat secundum suam diuisionem,& quod narrauimus de ponderibus.permisce ergo ea,deinde accipe aure.dc.penidiorum [b] sahakir, & pone in patella , aut uase mundo æreo, & accende sub eo ignem leuem, & asperge super ipsas aliquid aquæ , ita ut liquefiant penidii. Quum ergo liquefacti sunt & bulliunt,tunc proiice super eos hæc commista , & moue ea tandiu , donec optime commisceantur, & aufer ea ab igne,et dimitte ea donec tepescãt. deinde fac de eis formas auellanis similes , quarũ unaquęque sit aure . ij . & quarta : & inunge manum tuam oleo , aut butyro uaccino. Deinde bibe de eo omni die formam unam similem auellanæ cum aqua frigida. Et ipsum est dominus medicinarum.

Electvarivm musuachoien , faciens ad

[y] B.nucis muscatæ

[z] B.albaras

[a] B.fulfulmunu

[b] B.fachari

ad podagram,& dolorem dorsi,& omnes ægritudines frigidas. Cuius hæc est permistio. Recipe scammoneæ,et cinnamomi,& casiæ,et zingiberis,omnium ana.ʒ.viij.piperis.ʒ.vj. cardamomi,et gariofillorum,& seminis apii. et ammeos, omnium an.ʒ.ij.s. masuachoien. ʒ. iii. Tere et confice cum melle. Cuius dosis sit.ʒ. iiii.aut.ʒ. ij.cum aqua tepida.

Electvarivm de sisamo. Recipe sisami excorticati,& cymini carmeni, & zingiberis, omnium ana.ʒ.x.macropiperis,& piperis, amborum ana pondus.ʒ.v. cinnamomi pondus. ʒ. ii. cardamomi,& heil,amborum an.ʒ.iii. & zuccari tabarzet.ʒ.lx. Aggrega has medicinas tritas & repone in uase,& utere.

Electvarivm de granis uiridibus,qđ facit ad hæmorrhoidas,& frigus stomachi, & malitiam digestionis,& solutionem uentris. Cuius permistio. Recipe granorum uiridium, et mellis anacardi,& sisami excorticati,omnium an.sextaria.vi.zuccari tabarzet sextaria.xxiiij.myrobalanorum kebulorum,et belliricorum, et emblicorum ablatis nucleis, & zingiberis, et macropiperis,et burungi,et folii Indi,&[c]§casiæ, §omnium an.pondus.ʒ.iiii.piperis,& sampsuci, et casiæ, ana pondus.ʒ.ii.confice has medicinas cum melle dispumato,& butyro uaccino, & utere post sex menses. Dosis eius pondus. ʒ.ij. cum lacte uaccino concusso. In cibo autem sit rizi decoctum cum lacte, dum perseuerat accipiens ipsum.

[c] B.sythragi

Electvarivm de aniuden,faciens ad inflationem uentris,& stomachi, & rugitum, & uentositatē grossam. Cuius hæc est permistio. Sumātur piperis,& sem.apii,amborum an.ʒ.xii. aniuden nigri pondus.ʒ.xiiii.petroselini, & chelidoniæ,& calamenthi,& hasce,& siseleos,omniū ana.ʒ.viii kesim.ʒ.xiii.Aggrega has medicinas tritas, & cicotrigonizatas,et confice cum melle dispumato, & repone in uase, et utere quum necesse fuerit.

Descriptio alia de aniuden, faciens ad[d]§magnitudinē§hepatis,& frigus eius, & aquā citrinam, & frigus stomachi,& renum. Recipe aniuden nigri pondus.ʒ.x.seminis erucæ, et sem. porri,omnium an.pondus.ʒ.vi.zingiberis,& belliricorum,& emblicorum ablatis nucleis, omniū an.pondus.ʒ.vii.ammeos,et seminis apii,& anisi, & cardamomi minoris,et cymini carmeni,& cinnamomi,omnium ana pondus.ʒ.v.myrobalanorum nigrorum sublatis nucleis pondus.ʒ.vii.cinnamomi pondus.ʒ.i.piperis,& macropiperis,amborum ana pondus.ʒ.iiii.spicæ odoriferæ pondus.ʒ.ii.penidiorum alborum pondus.ʒ.xx. Aggrega has medicinas tritas,et confice cum melle dispumato,et repone in uase, et utere quum necesse fuerit. Dosis eius pondus.ʒ.ii.cum aqua anisi,& masticis,et spicæ.

[d] B.duritiem

Electvarivm de camphora, ualens ad debilitatem stomachi,& hepatis, & fugat uentositates grossas,& adiuuat ad digestionem. Cuius hæc est permistio. Recipe camphoræ,& croci,et xiloaloes,et cardamomi,et[e]§girboe, §et cubebe,et kesim,et cinnami,et gariofillorum,et usneæ,et spicæ,et macis,et sandali albi,et macropiperis,et cinnamomi,et[f]§casiæ, § et neremisch, et secacul, et galangæ, et nucis muschatæ, et zingiberis, et cyperi,et[g]§fulfulminua,§omnium partes æquales:zuccari quantum est pondus medicinarum omnium.

[e] B.chairbue

[f] B.sythragi

[g] B.fulfulmum

Electvarivm de camphora descriptione alia.faciens ad malitiam digestionis, et debilitatem stomachi, et phlegma grossum. Cuius hæc est permistio. Recipe piperis, et nucis muschatæ,et zingiberis,et gariofillorū, et macis, et cinnamomi,et cinnami, et pyrethri, et[h]§fulfulminue, §et gariofillorum hortulanorum, et camphoræ,& croci,omnium an.pondus.ʒ.ii. Tere has medicinas tritas & cribellatas, & confice cum melle dispumato,et repone in uase, et utere quum necesse fuerit.

[h] B.fulfulmum.

Electvarivm de camphora fortius primo. Cuius hæc est permistio. Recipe zingiberis, & piperis,& macropiperis,et cinnamomi, et cinnami,et folii Indi,et spicæ odoriferæ,et[i]§ casię Indæ,§ et nucis muschatæ, et sandali citrini, et carpobalsami,et cardamomi,et macis, et gariofillorum,et pyrethri,et talisafar,et cyperi,et spodii, et xiloaloes Indi,puri,omnium an.pondus.unc.s.cāphorę,et muschi,amborum an.ʒ.ii.zuccari tabarzet.unc.x.s. Conficiantur cum melle dispumato, et reponatur in uase, et administretur quum necesse fuerit.

[i] B.sythragi Indi

Electvarivm de xiloaloe quod confortat stomachum, et calefacit eum absque superfluitate,et digerit cibum, et exsiccat phlegma. Cuius permistio hæc est. Recipe spicæ odoriferæ, et spicæ romanę,et sem.apii,et anisi, et masticis,omnium an.ʒ.i.xiloaloes.ʒ.iii.gariofillorū.ʒ.ii. macis.ʒ.ii.s.cinnami,et galiæ,amborum an.ʒ.ii. myrobalanorum kebulorum infusorum in uino et torrefactorum, et felenginisk amborum an.ʒ.ii. s.nucis muschatę.ʒ.i.s. marmacor.ʒ.iii. rosarū, et calami aromatici amborum an.ʒ.ii.conficiantur cum miua. Dosis eius.aure.ii.

Electvarivm de cinnamomo ualens ad debilitatem hepatis,et stomachi,et renum, et mūdificat humores grossos, et fugat uentositates. Cuius hæc est permistio. Recipe cinnamomi,et xiloaloes,& enulæ,omnium an.ʒ.vi. gariofillorū, & piperis nigri,& macropiperis,& spicę,& assari, omnium an.pódus.ʒ.v.zingiberis unc.i.menthe. ʒ.viii. [k]§girboe, & cinnami, § amborum an.ʒ.ii. [l]§ Keiati § & anisi,& sem.fœniculi,& casiæ, omnium an.pondus.ʒ.iii. conficiantur cum melle dispumato,& administretur.

[k] B. nucis muschatæ & cinnamomi

[l] B.chie

Electvarivm Indum faciens ad colicam & frigus stomachi, & dolorem iuncturarum, & podagram. Cuius permistio hæc est. Recipe [m]§ casiæ,§ & folii Indi,amborum an. pondus.ʒ. iiii. [n]§ nucis muschatæ,§& ammeos, amborū ana sextaria.ii.piperis,& macropiperis, amborū, ana sextaria.v.zingiberis sextaria.v. myrobalanorum nigrorum sextaria.xxx.neremisch sextaria.ii. gariofillorum.ʒ.v.nucis muschatæ, sextaria.ii. macis.ʒ.iiii. penidiorum sextaria.x. Sumantur de puluere eius quum necesse fuerit, drach.ii. cum uino antiquo.

[m] B. sythragi Indi

[n] B. chairbue

Electvarivm de zingibere conferens ad debilitatem stomachi & intestinorum, & digerit cibum,& fugat uentositates, & ualet ad cholericam passionem,& retinet uentrem. Cuius permistio

mistio hæc est. Recipe zingiberis. ʒ.xx. gummi arabici, & [o] § girboe, § amborum an. pondus. ʒ.x. gariofillorum, & cinnamomi, omnium an. ʒ.v. de nucibus muschatis nux. ʒ.i. croci pondus. ʒ.i. amyli. ʒ.xlii. zucchari tabarzet. lib.i.

[o] B. chayrbue

Electvarivm de muscho, conferens ad debilitatem stomachi, & inflationem eius, & uentositates hæmorrhoidorum, & pulsum oris stomachi. Cuius hæc est permistio. Recipe muschi aure.i.s. [p] § girboe, § & cardamomi, & gariofillorum, & zingiberis, & macropiperis, omnium an. pondus. ʒ.x. cinnamomi, pondus. ʒ.iii. xiloaloes Indi. unc.i. croci. ʒ.ii. zuccari quantum pondus medicinarum omnium: deinde conficiantur cum melle.

[p] B. nucis muschatæ

Electvarivm de citro, quod fugat uẽtosita tes, & digerit cibum, & odorẽ oris efficit bonũ. Cuius hæc est permistio. Recipe corticum citri, citrinorum siccorum pondus. ʒ.xxx. gariofillorum, & nucis, muschatę, & macropiperis, & piperis, & [q] § girboe, § & cinnamomi, & galangę, & zingiberis, omnium ana pondus. ʒ.i. & muschi pondus sextæ & s. ʒ.i. conficiatur cum melle, et administretur.

[q] B. chayrbuę

Electvarivm Cęsaris cõferens ad colicam, & frigora, & humorem crudum, & extrahit sup fluitates grossas uiscosas, & ualet ad podagram. Cuius hæc est permistio. Recipe macropiperis, zingiberis, et myrobalanorum citrinorum, et scãmoneæ, et turbit, omnium an. ʒ.xii. seminis apii, et ammeos, et pyrethri, et salis tabarzet, omnium an. ʒ.vi. zuccari. ʒ.xvi. conficiantur cum melle, et administretur.

Electvarivm de stinco addens in coitu: Cuius hæc est permistio. Recipe sem. asparagi, et sem. cepe, et sem. [r] § napi § et sem. [s] § alrotab, § et seminis porri, et seminis bauciæ, et seminis erucę, et sem. urticæ, et granorum uiridium, et linguæ auis, et sisami excorticati, et seminis raphani, et tuderi utriusque, et amigdalarum, et pineæ, et granorum nasturtii, omnium an. ʒ.iii. zingiberis, et secacul, et galangæ, et macropiperis, omnium an. pondus. ʒ.v. cinnamomi, et nucis muschatæ, et been utriusque, omnium an. ʒ.ii. seminis stinci. ʒ.v. squillæ assatæ pondus. ʒ.iii. penidiorum quantum pondus harum omnium medicinarum. Tere et cribella et confice cum melle dispumato. Dosis eius pondus. ʒ.ii. cum triplicato, aut cum lacte dulci, aut cum aqua mellis in ieiunio.

[r] B. rapæ
[s] B. alrathbę

Electvarivm aliud conferens ad pulsum cordis, et confortat stomachum, et digerit cibũ, et soluit uentrem. Cuius hæc est permistio. ℞. myrobalanorũ kebulorũ. ʒ.xv. talizafar ʒ.v. zedoariæ, et doronici, et casiæ, omnium an. ʒ.iii. turbit. ʒ.xx. scammoneæ. ʒ.iii. penidiorum. ʒ.xx. conficiatur cum melle. Dosis eius. ʒ.iii.

Electvarivm expertum nostrum. Recipe xiloaloes. ʒ.iii. camphoræ quartã. ʒ.i. muschi. ʒ.iii. macis, neremisch, cyperi, felengemisk, zurũbet, zedoariæ, omnium ana aure.i. cinnamomi, et masticis, zingiberis, piperis, et gariofillorum, omnium ana. ʒ.ii. buglossæ. ʒ.quinque, seminis fœniculi, et seminis apii, et acori, et spicæ, omnium ana. ʒ.iii. Aggregetur cum melle.

Triphera maior, quæ facit ad mollificationem stomachi, et uentositates hæmorrhoidarum intrinsecarum, et addit in coitu. Cuius hæc est permistio. Recipe myrobalanorum nigrorum, et belliricorum, et emblicorum, et macropiperis, et piperis, omnium ana partes tres, zingiberis, et buzeiden, et [t] § sciremblegi, et casiæ Indæ. § Et in descriptione alia, macis, omnium ana pars.i. tuderi albi, et tuderi rubei, et linguæ auis, et seminis granati syluestris, et est assechedenegi, et granorum alkilkil, et est persici darsisahan, et sisami excorticati, et zuccari tabarzet, omnium ana partes duas, been albi, et rubei amborum ana pars, s. Tere sicca per se, et sisamum per se, et inuolue cum butyro, et confice cum melle dispumato.

[t] B. sirambleg & sythragi Indi

Electvarivm de xiloaloe nostrum. Recipe heil, et zingiberis, et cĩnami, et casiæ, et croci, et piperis, et felẽgenisch, et zedoarię, omnium an. ʒ.v. cyperi [u] § zarub, § folii Indi, & gariofillorum, omnium an. ʒ.iii. xiloaloes crudi pondus. ʒ.vii. ambræ aure.i. lapidis lazuli, & camphoræ an. tertia. ʒ.i. turbit ʒ.iiii. salis Indi pondus. ʒ.i. conterantur omnia, & fiat ex eis electuarium cum melle aut zuccaro.

[u] B. & zarneb

Tractatvs qvartvs

De suffufet, & alchamaia, & muret infantium.

Nos non afferemus de suffufet nisi simile illi, quod attulimus de electuariis, & postponemus reliquum usque ad locũ suum.

Miclete conferens ad tenasmonem, & punctionem, & solutionem uentris, & hæmorrhoidas. Cuius hæc est permistio. Recipe granorum nasturtii torrefactorũ lib.i.s. cymini carmeni infusi in aceto die & nocte, & sem. porri torrefacti, amborũ an. sextaria.x. seminis lini torrefacti. ℥.iiii. [a] § keiati §. ℥.i. myrobalanorum Kebulorum molitorum cum butyro uaccino. ℥.iii. Dosis eius. ʒ.i. cum rob de cydoniis, & aqua frigida.

[a] B. kio

Suffuf conferens ad uentositates hæmorrhoidarum, & solutionem uentris, & tenasmonẽ, & puncturam. Recipe granorum nasturtii torrefactorum lib.i. seminis lini torrefacti, & psyllii, omnium an. pondus. ʒ.iii. sem. apii torrefacti, & boli armeni, & seminum maru, omnium ana pondus. ʒ.ii.s. gummi arabici. ʒ.i.

Suffuf, quod nominatur kesile, [b] § retinens uẽtrem. § Cuius hæc est permistio. Recipe kesilæ, & [c] § granorum § ellebori albi, & zedoariæ, & nucis endem, & dragacanthi, & mugath, & lycii, & auellanarum, & fisticorum, omnium ana partem.i. & amigdalarum dulcium excorticatarum ex cortice suo, pondus. ʒ.x. & farinæ adarmachę unc.xx. permisceatur. & administretur.

[b] B. bonificans colorem
[c] —— B.

Suffuf hobede, quod confert pregnantibus, & fugat uentositates, & confortat hepar, & stomachum. Recipe margaritarum paruarum, & pyrethri, omniũ an. ʒ.i. zingiberis, & [d] § uisci § romani, amborum an. pondus. ʒ.iiii. zedoariæ, & doronici, & seminis apii, & acori [e] § & girboe, § & nucis muschatæ, & piperis, & cinnamomi, omnium an. aure.ii. & tuderungi, & seminis fœniculi, omnium ana. aure.i. zuccari quantum pondus medicinarum omnium.

[d] B. glutinis
[e] —— B.

SVffuf hobede, quod confert ad extenuationẽ hepatis & mollificationem stomachi, & humiditatem eius. Recipe laccæ [f] § lignorum, § & granorum myrti, & glandium siccarum, & zuccari tabarzet, & masticis, & corticum granatorum, & gallarum, omnium an. partem unam, olibani, & zingiberis, amborum ana quartam partis, misceantur post cicotrigonizationẽ, & sumatur puluis eius mane, & quum est hora dormiendi, ab aure. i. usque ad. ii. hebdomada una: & non gustet carnem.

f B. Alia litera absque lignis

SVffuf, quod facit ad caliditatem in corpore & febrem, & erysipelam, & alsahara, & sternutationem, & retentionem linguæ, & birsen, & fricatur cum eo lingua. Cuius hęc est permistio. Recipe muschi pondus tertiæ. ʒ. i. galiæ, & lycii, amborum an. ʒ. i. camphoræ ʒ. i. & tertiam. ʒ. i. croci pondus. ʒ. ii. cardamomi, et gariofillorum, et nucis muschatæ, omnium an. pondus aure. iiii. rosarum rubearum, et balaustiarum, et spodii, omnium an. aure. vi. zuccari tabarzet albi. ʒ. lx. commisceantur medicinæ istę post cicotrigonizationem. Et si dominans fuerit super ipsum caliditas, extrahat̃ ex eo quo medicatur, nux muschata, et est iuuatiuum. Dosis eius magno sit medietas aurei, et paruo quod est à duobus granis usque ad siliquam unam.

KAmiati melonis longi, quod est ad stomachũ mollem, et retinet uentrem ex dominio mollificationis stomachi, et confortat animam debilem. Cuius hæc est permistio. Sumatur melon longus, et extrahatur quod est in concauitate eius de granis, et aliis, deinde impleatur sauich de nabac, et sauich de bdellio, et hypoquistidos, et glutino medenio trito, et rizi torrefacto, acceptis æquali mensura: et dimittat donec melonis humiditas exsiccetur. deinde extrahatur quod intus est, et exsiccetur, et teratur, et sumatur de eo uola magna. s. quantitas, quæ sit. ʒ. iiii. est enim bonum et expertum.

SVffuf, quod sit pueris, quibus dominatur humiditas. Sumantur myrobal. nigrorum, et cymini carmeni, amborum an. ʒ. v. masticis ʒ. xx. zingiberis. ʒ. ii. Teratur unumquodque eorum per se, et cribelletur: deinde fiat eorũ permistio, et inuoluatur in æstate cum oleo sisamino, et in hyeme oleo oliuæ, et zuccarum eius in æstate tabarzet, et extrahatur ex eo zingiber. Et hoc quidem non conuenit nisi illis pueris, in quibus dominatur humiditas.

SVffuf Aristotelis, quod ipse scripsit Alexandro, ad † diariam, et corruptionem stomachi, et citrinitatem coloris, et fœtorem oris, et obliuionem, et digerit, et lætificat. Cuius hęc est permistio. Sumantur cinnami, et folii Indi, et heil, et xiloaloes Indi, et asari, et [g] § Keiati § et myrobalanorum kebulorum enucleatorũ, et meliloti et [h] existimo ipsum esse § felengenisk, et neremisch, et narkeisar, et cymini, et cinnamomi, et usneæ, et piperis, et macropiperis, et zingiberis, et gariofillorum, et granorũ granatorum, et nucis muschatæ, et cardamomi, omnium ana partes. ii. muschi, et ambrę, et camphoræ, omniũ an. pars. i. zuccari tabarzet sexcuplum medicinæ totius. Dosis eius, quod est inter pondus. ʒ. i. usque ad. ʒ. iii. cum aqua frigida in ieiunio, et post cibum est magni iuuamenti in eo quod narraui.

† diarrhœam

g B. Kie

h —— B.

SVffuf albarmak quod est iuuatiuum ad uermes, et debilitatem stomachi. Cuius hæc est permistio. Recipe myrobal. Kebulorum, et emblicorum, et citrinorum, omnium an. partem unam, et medullæ turbit quantum illud totum, et penidiorum tabarzet duplum illius totius. Dosis eius. ʒ. x.

SVffuf de squilla, quod est [i] § uiur § puerorum, expertum, faciens ambulare, et facit currere uentrem, et abscindit ab eis nocumentũ choleræ, et phlegmatis. Recipe myrobalanorum belliricorum, et emblicorum, et pyrethri, et rosarum rubearum, et balaustiarum, et sumach, et keimuradat, et uenarum, et nucis uomicæ, et granorum myrti, et gallarum, et ozimi, et cardamomi, et gariofillorum, omnium an. partes æquales. Tere, et cribella, et utere: est enim iuuatiuum.

i B. ugiur

VIur ad pueros, mundificans corpora eorum à phlegmate, et cholera. Cuius permistio. Recipe [k] § hadebe § et spodii, et ambræ [l] § et asseidenem § et chelidoniæ, et ozimi, et balaustiarum, et myrobalanorum citrinorum. v. et lycii, et galiæ, et croci, et cardamomi, et gallarum, et zuccari tabarzet, omnium ana quantum est pondus myrobalanorum, et sumat de eo secundum quantitatem suæ magnitudinis, et paruitatis.

k B. hadbe
l B. sendiane

VIur aliud ad pueros. Recipe ros. & balaustiarum, & climiæ, & pyrethri, & sumac, & succi liquiritiæ [m] § hadebe, § & myrobalanorum, & belliricorum, & gallarum, & macis, & granorum myrti, & spodii, & cubebe, & cardamomi, & lycii, & croci, & galiæ, & uenarum, & cassiæ, & ambræ, & asseiden, & ozimi, & corticum rizi, omnium partes æquales, commisceantur post cribellationem.

m B. habde

VIur aliud ad pueros. Recipe zuccari tabarzet, & rosarum rub. siccarum, & lycii, & croci, & sumach, & spodii, & chelidoniæ, & ozimi, & balaustiæ, & acaciæ, & hadhati, omniũ ana partem unam. Dosis kirat unum paruo, & magno secundum quantitatem illius.

KAmiati, ad rasuram et solutionem uentris superfluam, & corruptionẽ stomachi, & debilitatẽ eius. Recipe † cort. & hypoquistidos, amborum ana partes. v. galiæ partem. i. Teratur unumquodque per se, & misceatur, & sumatur de eo omni mane pondus. ʒ. ij. & in sero tantundem: est enim iuuatiuum.

† cortic. granatorum

SVffuf ad splenem & malitiam digestionis, & coloris. Recipe ellebori albi quartam keleiati, super quem fundatur quod submergat ipsum de oleo sisamino, & accendatur sub eo ignis leuis, donec coaguletur: deinde proijce super ipsum almugath contriti pondus. ʒ. lxxiiii. cymini carmeni. ʒ. iiii. ammeos de Scemi pondus. ʒ. ii. sumat de eo in mane uolam unam cum aqua frigida: & abstineat super ipsum ab aceto, & piscibus salitis, & recentibus, & ab omni quod est ex lacte, & oleribus, & fructibus.

SVffuf conueniens ei, qui habet icteritiam, & dolorem hepatis, & uomitum choleræ citrinæ. Recipe laccæ ablutæ aure. i. spodii. drach. ii. croci. drach. i. reusini sextam & medietatem sextæ. drach. i. camphoræ sextam. drach. i. Dosis eius drach. ii. cum decoctione prunorum,

et aqua tamarindorum quantitate lib.s.

SVffuf conueniens illi, qui habet dolorem hepatis & splenis, & solutionem uentris ꝓpter choleram. Cuius hæc est permistio. Recipe fæcis uini, & reubarbari, & spicæ, & laccę ablutæ, omnium ana aure.i.scoriæ ferri bassari. ʒ.vii. Tere. Dosis eius aure.i.cum aqua coriandri sicci, quantitate. ℥.i.

SVffuf, quod confert ad hepar & ictericiam, & oppilationes, & sputum sanguinis. Recipe granorum cydoniorum excorticatorum, & amyli, & seminis cittruli excorticati, omnium ana drach.iiii.boli armeni, & laccæ, & rosarum, & spicæ, & liquiritiæ, omnium ana ʒ.i.spodii. ʒ.s. masticis. ʒ.i.tertiam. Dosis eius. ʒ.i. cum aqua frigida.

SAl conueniens calefactis, ad resolutionem utriusque choleræ, & facit appetere cibum. Sumatur sal gemma, & disrumpatur in frusta parua, & torrefiat super sartaginem ferri, aut super lapidem, aut uas figuli: deinde aspergatur super ipsum acetum uini forte multoties: deinde teratur, & cicotrigonizetur, & misceatur cum eo de granis granatorum torrefactorum parumper, & sumach mundati ex granis suis quantum est tertia salis, & coriandri sicci torrefacti, & succi amirberis contriti: commisceatur, & administretur.

SAl alius faciens stomacho & hepati, et ad dolorem iuncturarum, et ad omnes passiones, quæ fiunt propter superfluitates. Recipe salis cibi pondus lib.i.salis ammoniaci pōdus unc. ii. & piperis albi pondus unc.iii. & zingiberis, & piperis nigri, amborum ana pondus unc. ii. & anisi, & granorum pini, et granorum erucæ, & ammeos, & spicæ, omnium ana unc. i. & ozimi unc. ii. & granorum apii syluestris unc. i. s. Tere, & pulueriza. Et sit dosis pondus aure.ii.cum aqua tepida.

TRACTATVS QVINTVS

De allohocat ad spiritualia.

SERMO noster in allohocat est secundum modum nostri sermonis in capitulis, quæ sunt ante ipsum. Et allohocat quidem non sumuntur secundum plurimum nisi ut teneātur in ore, et currat ex eis aliquid post aliquid ad pulmonem, & non impellantur subito ad stomachum: quia prolongatur spatium eorum ex stomacho ad pulmonem.

LOhoc ad tussim siccam. Sumatur semen lini torrefactum, & conficiatur cum melle, et reponatur in uase, & administretur quum necesse fuerit.

LOhoc aliud ad tussim ex caliditate & siccitate. Recipe semi.citruli excorticati. ʒ.v.amigdalarum dulcium excorticatarum. ʒ.vi.sem. altheæ, & seminis maluæ amborum an. ʒ.v.gummi, & dragacanthi, & amyli, & granorum cydoniorum excorticatorum, omnium an. ʒ.iiii.succi liquiritiæ, & penidiorum, amborum an. ʒ. iiii.s. Terantur, & cicotrigonizentur, & sumantur radices liquiritiæ mundatæ, & sebesten, & passulæ dulces mundatæ, et decoquantur cum aqua donec aqua ingrossetur: deinde proiiciatur cum ea rob, et coagulentur cum ea medicinæ. Et detur in potu cum pultibus factis ex aqua furfuris, & farina fabarum, & penidiis, et oleo amigdalino dulci, & potetur post ipsum aqua hordei.

LOhoc ad tussim ex caliditate. Recipe sebesten pugillos tres, iuiubas magnas numero.l. radicum liquiritiæ excorticatarum, contritarum. ʒ.xxx. & tertiam, Keismen dulcium mundatarum. ʒ.xl.cassiæ fistulæ mundatæ ex arundine sua. ʒ.xx.decoquantur cum lib. vii. aquę donec remaneat lib.i.deinde coletur, & proiiciatur desuper rob.lib.s.penidiorum tertia lib.i. & decoquatur donec ingrossetur sicut mel: deinde misceatur cum ea farinæ fabarum cicotrigonizatę, cum orali quantum sufficit.

LOhoc de papauere, conferens ad expulsionē sanguinis per uomitum, & febrem calidam, & tussim, et dolorem pectoris, et pleuresim. Cuius hæc est permistio. Recipe rosarum rubearum ablatis capitibus, & gummi arabici, amborū ana. ʒ.s.amyli de frumēto, & dragacanthi, & granorum papaueris, omnium ana pondus. ʒ.ii.spodii, et croci, amborum ana. ʒ. s. succi liquiritiæ pondus. ʒ.ii. Aggrega has medicinas, tritas et cribellatas, quæ ex eis cribellantur, et confice cum triplicato, et repone in uase, et utere quum necesse fuerit, et bibatur cum tereniabin, aut decoctione hyssopi.

LOhoc de spodio, conferens ad tussim, et [a]§uomitum§sanguinis, et superfluitates grossas, et dolorem pectoris, et ulcera pulmonis. Recipe cardamomi pondus. ʒ.iiii.gummi pondus. ʒ. viii.amyli de tritico, et granorum papaueris albi, et zingiberis, omnium ana. ʒ.decem, spodii pondus. ʒ.iiii.zuccari tabarzet pondus. ʒ.xl.granorū cucumeris excorticatorum, [b]§amigdalarum excorticatarum, §omnium ana pōdus. ʒ.viii. [c]§amigdalarum amararum excorticatarum ex duobus corticibus suis, §et succi liquiritiæ, et dragacanthi, omnium ana pondus. ʒ.v. seminis fœniculi pondus. ʒ.ii.granorum papaueris nigri pondus. ʒ.ii. Terantur, et aggregentur medicinæ istæ tritæ, et cicotrigonizatę de eis, quæ cribellantur, et conficiantur cum melle dispumato, et butyro uaccino confectione leui, et ponatur in uase, et administretur quum necesse fuerit.

LOhoc aliud de spodio, conferens ad febres phthisicas, et ulcera pulmonis. Recipe gummi, et cardamomi, amborum an.pondus. ʒ.vi. zingiberis, et amyli ex tritico, amborum an.pondus. ʒ.xii.spodii pondus. ʒ. iiii. zuccari pondus. ʒ.lx. granorum cucumeris excorticatorum, et granorum pini excorticatorum, amborum an. ʒ. vii. Aggrega has medicinas tritas & cicotrigonizatas, quæ cicotrigonizantur de eis, & confice cum butyro, & melle dispumato confectione leui, & repone in uase uitri, & lambat de eo, & bibat cum aqua calida, aut cum lacte asinæ.

LOhoc de squilla, conferens ad difficultatem anhelitus & sputi, et dolorem laterum, & pectoris. Sumantur succus squillæ, & mel dispumatum, & coagulentur simul, & lambat de eo ante cibum, & post ipsum.

[a] B. sputum
[b] B. & granorū pini
[c] —— B.

LOhoc de alliis faciens ad tuſsim excitatam à phlegmate: et mundificat pectus et digerit materias ſubtiles. Sumatur alliorum mundatorum lib.i.& decoquantur cum lib.i.butyri, donec diſſoluta ſint in decoctione, et coletur & terantur allia optime,& fundatur ſuper ea mellis diſpumati lib.ii. & decoquatur lento igne, donec ingroſſetur,& remoueatur ab igne.

LOhoc aliud. Recipe granorum cydoniorum, & pſyllii, amborum an.ʒ.v.ſeminis papaueris pondus.ʒ.x.radicum liquiritiæ, & ſcebeſten, amborum an.ʒ.vii.decoquatur cum aqua lib.iii. & decoquatur cum lento igne, donec ingroſſetur,et fundatur deſuper de rob pondus.ʒ.xii.& dragacanthi ,& gummi arabici,amborum an.pondus.ʒ.vii.& penidiorum ſextarius unus.

LOhoc albotin,ad raucedinem uocis, & ulcus pectoris,et ad illum qui ſpuit ſanguinem, et aperit oppilationes:Cuius hæc eſt permiſtio. Recipe ſeminis lini torrefacti, & paſsul.mundatarum,amborum an. lib. i. amigdalarum pini, & amigdalarum dulcium, & amigdalarum amararum mundatarum, omnium an. drach. vi. auellanarum torrefactarum, & glutinis albotin, [d]†§

§& radicum lilii cœleſtis,omnium an.unc.i.myrrhæ,& croci, & thuris maſculi,omnium an.ʒ.s.Terantur, & cribellentur,& inuoluantur cum lacte aſinæ, & conficiantur cum eo, et fiant trochiſci, et exſiccentur in umbra, deinde terantur, & conficiantur cum melle:& ſumatur de eo cochlearium unum in mane, & cochlearium unum in ſero: deinde fiant ex eo collyria, & pilulæ, et ponatur de eis in nocte ſub lingua.

d †B.liquiritiæ & gummi omnium ana. ʒ. xxx. piperis albi & farinæ fabarum & ciceris & ariſtologiæ & amyli & ammeos & naſturtij & ſtoracis liquidæ

TRACTATVS SEXTVS

De ſirupis,& robub.

NOSTRA narratio in ſirupis, & robub eſt ſecundum modũ, ad quem innuimus in eis, quæ ſunt ante. Et differentia quidẽ inter ſirupos & robub eſt, q̃d robub ſunt ſucci inſpiſſati per ſeipſos:& ſirupi ſunt decoctiones,& ſucci inſpiſſati cum dulcedine.

SIrupus acetoſus communitatis cum ſeminibus,qui extinguit febres & inflationem ſtomachi,& incidit phlegma,et abſtergit ipſum, & uincit choleram,et aperit oppilationes in hepate,& ſplene,et prouocat urinam. Cuius hæc eſt permiſtio. Sumantur aceti antiqui boni lib. x.& proiiciantur ſuper ipſum aquæ dulcis claræ lib.xx.aut plus,aut minus ſecundum quantitatẽ acetoſitatis aceti, et bonitatis eius: et ponantur in eo corticum radicum fœniculi,& corticum radicum apii, omnium an.unc.iii.ſem.fœniculi, & ſem.apii,amborum ana unc.i.& dimittatur die & nocte.et poſt hoc decoquatur lento igne donec conſumatur eius ſexta:deinde auferatur ab igne, & dimittatur donec infrigidetur.poſtea coletur: & proiiciatur ſuper ipſum pro omnibus duabus partibus huius aquæ & aceti decoctorum cum radicibus & ſeminibus.pars.i.zuccari tabarzet, aut mellis pro omnibus duabus partibus &.s.aceti & aquæ decoctorum cum radicibus & ſeminibus, pars.i.et decoquatur lento igne donec remaneat medietas eius,et remoueatur ab igne,et infrigidetur,et coletur,& adminiſtretur, ſpuma eius iam collecta in hora ebullitionis eius. Et qui uult, ponat in eo poſt ablationem ſpumæ eius, et poſtquam bullierit ebullitione una, aut duabus, croci non moliti pondus.ʒ.iii.in panno, et ſuſpẽdat in uaſe,et fricet manibus, aut inſtrumento aliquo hora poſt horam, donec egrediatur uirtus eius in eo.Et eſt de hominibus qui fricant in eo poſt expletionem eius croci moliti pondus.ʒ.ii. et non coquunt ipſum.

MOdus ſirupi acetoſi Gal. mel bonum pone ſuper leues prunas, et aufer ſpumam eius, et proiice ſuper ipſum acetum, quod non ſit apparentis acetoſitatis, neque debilis: et bulliant ad ignem paulatim, donec commiſceantur bene,et non ſit acetum crudum.deinde remoueãtur ab igne,et ſerua ipſum. Si ergo uolueris uti eo,commiſce ipſum aqua tanta quantus eſt ſirupus.Et ſi ille,qui bibit ipſum,abhorret ipſum ꝓpter acetoſitatem eius, aut dulcedinem ipſius, tunc[a]†§ §utatur eo aſsidue. Quòd ſi uoluerit bibere ipſum ita, ut ſit manifeſtæ acetoſitatis, tunc addatur in aceto eius:[b]†§

§et illud eſt,quoniam non eſt laudabile ut fiat ſecundum quantitatem unam. Et uidetur mihi, quòd hoc ſimile ſit ei, quod facit homo quando præcipit hominibus,qui bibunt uinum, ut commiſceant ipſum cum aqua præter quòd ſciat quòd in eis ſunt quidã qui conſueuerunt bibere ipſum[c]§ſic:§ quum ergo bibũt ipſum[d]§forte,§purum,[e]†§

§læduntur ſtatim:et illi qui conſueti ſunt bibere ipſum[f]§forte§quum bibunt ipſum plurimæ commiſtionis, patiuntur nauſeam. Quum ergo huiuſmodi accidens contingat in potu uini,et ſit de conſuetudine hominum ut bibant ipſum plurimum, quomodo non contingit in potu ſirupi acetoſi plus?quum ſit cõſuetudo noſtra ut bibamus ipſum minus, quam bibamus uinum ualde,et ſit eo fortior? quare oportet ut eius æqualitatem præparemus ſecundũ eum,qui ipſum bibit, et non ſecundum nos. Et ego quidem diligo,ut ſcias quòd magis conueniens ei qui ipſum ſumit,eſt ille qui apud eum eſt magis delectabilis, et propter hoc ipſe plus confert ei,et qui ab eo læditur eſt ille qui abhorret ipſum:et æquatio harum ſpecierum eſt, ut fiat ſecundum quòd conuenit pluribus hominum: et ita oportet ut fiat ſecundum omnem diſpoſitionem. Sumatur aceti pars.i. et miſceantur cum ea mellis diſpumati partes.ii.et decoquantur ſup ignem leuem,donec commiſceantur ſapores eorum. ſimiliter ſapor aceti iterum non remaneat crudus à principio ſui. Et ſimiliter oportet ut fiat in melle de quo fit ſirupus acetoſus. ſ. ponantur ſuper omnem partem mellis quatuor partes aquæ purę,deinde decoquatur lento igne cũ æqualitate,donec eleuetur ſpuma mellis[g]§mali, quoniam malo melli§ſpuma eleuatur:[h]†§

§quapropter non eſt neceſſarium ut decoquatur plurimum,ſicut eget illud quod eſt

ante

a †B.non

b †B.& ſi uoluerit bibere ipſum pauce acetoſitatis tunc minuatur de aceto eius

c B.permiſtum

d ——— B.

e †B.etiam ſi ſit modice quantitatis

f B.purum

g B.quoniam in malo melle

h †B.& in bono non eleuatur ſpuma

ante ipſum. Et plurimum quidem quod remanet de primo, qui permiſcetur hac quantitate, eſt me dietas eius: & iteratur eius decoctio, donec com miſceatur bene, & non remaneat acetum crudū. Et fit ſirupus acetoſus, quando permiſcentur ſpe cies tres à principio. ⁱ†§

i †B.rei

§ Funduntur aceti pars una, et mellis partes duæ, et aquæ partes quatuor, & decoquuntur donec remaneat quarta, & aufertur ſpuma eis. Quum ergo uis ipſum facere fortiorem, pone tantum aceti quantum mellis, & bibatur ſicut bibitur uinum commiſtum; & non bibat ipſum aſsidue, imò die, & die, quoniam ipſe ſubmergitur in iuncturis, & attrahit chymum ex inteſtinis inferioribus, & reſoluit humiditatem corporis. Et de hominibus ſunt qui bibunt ipſum ſine aqua, quæ ſit quantum eſt ſirupus acetoſus, ſicut bibunt unc.i. & poſt ipſum illud quo uult habēs ægritudinem ut extrahatur humiditas ex ore ſtomachi, & trahat ipſam ad inferiora. Et qui bibit ipſum, expectet ſuper ipſum uſque ad medium diem, deinde utatur pullis, & alzirabegi.

SIrupis acetoſus noſter. Accipe zuccarum bonum, & aſſa ipſum in patella, & infunde ſuper ipſum aceti fortis. ſ. aceti uini tātum, quòd appareat ſubmerſio eius ſub zuccaro, & non cooperiat zuccarum. Et ſi uis ne acetet, minue de hac quantitate, deinde pone ipſum ſuper prunas aut ignem leuem, donec liquefiat, & aufer ſpumā eius cum ᵏ § radicibus ſitularum, & accipe eam cum panno: & non expumes ipſum niſi cum eleuatione, & poſitione abſque collectione: § quum ergo mundificatum fuerit, fundes ſuper ipſum aquam donec ſubtilietur, deinde decoque ipſum, & inſpiſſabis eum.

k B.fundo & ſuperficie fundi coclearii magni & remoueatur ſpuma à ſuperficiei coclearij cum panno & non remoueatur ſpuma eius niſi modo prædicto abſque profundatione concauitatis coclearij in eo.

SIrupus acetoſus ſolutione educens choleram. Sumatur mel diſpumatum, aut zuccarū, & acetum forte ſicut narrauimus prius, & decoque lento igne, & accipe ſucci cucumeris aſinini, & ſcammoneæ, amborum an.unc.i. aut plus, aut minus ſecundum quantitatem neceſsitatis, & ſecundum menſuram quam uis: & tere ipſa, & pone in panno lini, & ſuſpende ipſum in uaſe, & confrica omni hora, donec conſumatur, & non remaneat in panno aliquid. Quum ergo coagulatur, remoue ipſum ab igne. Et quidam proiiciunt loco ſcammoneæ, radicem ſcāmoneæ cum radice apii, & radicibus fœniculi in principio decoctionis.

SIrupus acetoſus alius educens phlegma: Sumatur mel, & acetum ſquillæ cum radicibus prædictis, & decoquantur, & accipe medullæ cartami, quod ſcis eſſe conueniens uirtuti hominis, & tere ipſam, & pone in panno, & ſuſpende in uaſe ſicut primum, & utere ipſo.

SIrupus acetoſus alius expellens melancholiā: Sumatur mel aut zuccarum, & acetum, & decoquatur ſicut decoquitur primus. deinde epithymi quantumuis, & polypodii, & ellebo.nigri, & tere ipſa, & pone in panno, & ſuſpende in uaſe, & coque ipſum ſicut primum.

OPeratio aceti ſquillitici. Accipe ſquillā albā mundatam, & incide ipſam cum cultello de ligno, & infila ipſam cum filo, ita ut fruſta ad inuicem non adhæreant, & munda ea, & pone in filo, & nō ſit unum ubi eſt aliud, & exſicca in umbra.xl.diebus: deinde accipe de ea heminam.i. & proiice ſuper eam aceti boni lib.xviii. & pone ipſum in ſole.lx.diebus, et oppila uas bene, deinde extrahe ex eo ſquillam, et exprime ipſam, et cola ipſam cum panno. Quidam uerò accipiunt ad unamquamque heminam ſquillæ, aceti lib.vii.ſ. et alii non exſiccant ſquillam in umbra, ſed mundāt eam, et ponunt de ea illud inde pondus, et dimittunt eam ſexˡ § diebus: § quare eſt illud qđ fit ſecundum hunc modum, magis ſoluens. Et confert,

l B.menſ

10 quando colluitur cum eo os, ori et carni gingiuarum, et ſanguinem currentem ex eis abſcindit, quoniam conſtringit ipſum, et exſiccat humiditatem carnis gingiuarum, et dentium, et indurat dētes qui mouentur, et facit os odoriferum, et odorem oris, et ualet ad fœtorem oris. Nam ſi de eo detur in potu, abſtergit cannam pulmonis, et indurat eam, et clarificat uocem, et confortat eam: et eſt conueniens iterum ei, qui habet dolorē ſtomachi, et ei qui non digerit cibum, et ei qui pati-
20 tur epilepſiam, et ad ſcotomiam, et ei cui dominatur cholera nigra, et almatuine, et algueſgues, et iterum ei qui habet præfocationem matricis, et ei qui habet ſplenem groſſum, et ad uenam ſciaticam, et confortat corpus mollificatum areſactū, et colorem corporis efficit bonū, et acuit uiſum, et confert ad ſtricturā pectoris et anhelitus. Et ſi adminiſtretur in dolore auris quum funditur in eam, ſedat ipſum: et conuenit ad omne quod dixi, ſi non fuerit intus in aure ulcus. Et ſumatur in
30 potu omni die de eo in ieiunio parumper, et gradatim, donec perueniat ad unc.i.ſ.

SIrupus acetoſus ſquilliticus ſolutiuus, conferens ad difficultatem urinæ, et dolorem laterum, et ſtomachi, et malitiā digeſtionis, et eructuationem acetoſam. Recipe interioris cepæ ſquillæ lib.ii. zingiberis unc.i.ſem. apii unc.ii. ſeminis baucię ſylueſtris unc.ſ.ſem. fœniculi, et aniſi, amborum an.unc.i. ammeos. ʒ.ſ. cymini carmeni unc.i. radicum aniuden, et pyrethri, amborum
40 an.unc.i. ſuperioris hyſſopi unc.i calamenthi, et menthæ, amborum an.unc.i. keiſim. unc.ſ. cordumeni pondus. ʒ.ii. myrrhæ unc.ſ.ſem. rutę unc.ſ. folii Indi. unc.ſ. trita contritione groſſa infundātur in aceti ſquillitici kiſt.vi. et mellis diſpumati Kiſt.ii. et ponatur in uaſe uitri, et adminiſtretur, et bibatur ante cibum et poſt cibum.

MOdus faciendi iuleb. Sumatur hemina una zuccari, et fundantur ſuper ipſum aquæ unc.iiii. et decoquatur lento igne, et fun-
50 dantur deſuper aquæ roſaceæ.unc.ii. et auferatur ab igne, et coletur, et adminiſtretur.

AQua mellis et zuccari faciens ad ęgritudines frigidas, & dolorem hepatis, et pectoris. § Mellis pars.i. aquæ partes.ii. ſumantur, & decoquantur lento igne, & auferatur ſpuma eius, & ferueat donec remaneat tertia eius, & auferatur ab igne, & coletur. Et ſimiliter aqua zuccari etiā, quum ergo uolumus calefacere ipſam, & fortiorem facere, ponimus in ipſa poſt ablationem ſpu-
60 mæ, maſticis, & croci, & aliarum ſpecierum, ſicut cinnamomi, & galangæ, & aliarum aliquid.

DEſcriptio aquæ mellis alia, quæ confert ad febrem, & inflationem, & multitudinem ſitis in ſtomacho, & tuſsim ex caliditate, & confert ad pleureſim. Sume roſarum rubearum mūdatarum lib.iiii. & pone eas in uaſe uitri die & no-

cte,

cte,& proiice super eas aquæ calidæ lib.x.& strin ge caput uasis super eas oppilando bene, & dimit te eas die & nocte, deinde extrahe eas,& exprime ualde,& cola ipsam , & proiice super eam zuccari lib.x.& coque ipsam lento igne donec ingrosse tur,& cola, & utere.

IVleb cum aqua rosacea . Sumatur zuccarum tabarzet tritum,& mensuretur,& proiiciantur super omnem mensuram zuccari, tres mensuræ aquæ rosa.claræ, bonæ substantiæ:& decoqua tur lento igne,donec remaneat eius tertia, & auferatur spuma . Et qui uult ponere in ipso crocũ dum coquitur,tũc quum sublata est spuma eius , proiiciat in ipso de croco non trito in panno , & exprimat hora post horam usque ad complementum ipsius . Et qui uult ponere in ipso crocum post decoctionem,tunc quum deponit ipsum ab igne,confricet in eo crocũ tritũ antequã infrigidetur:& reponatur ĩ uase uitri, & administretur.

SIrupus de cydoniis , & est miua qui confortat stomachum,& stringit uentrem , & confert ad dolorem hepatis,& uomitum,& nauseã,& singultum . Cuius hæc est permistio . Recipe succi cydoniorum acetosorum lib.xxx. uini boni antiqui lib.xxv.decoquatur leui igne donec consumatur medietas:deinde tollatur spuma eius,& coletur,& auferatur ab igne donec clarificetur, & reducatur ad uas secundo : & proiiciantur super ipsum mellis clari dispumati lib.x. & bulli ipsum lento igne : deinde sumantur zingiberis, & masticis , amborum an. ʒ.ii.cardamomi maioris, & minoris, & cinnamomi,& heil,omnium an.ʒ.iiii.gariofillorum.ʒ.iii.croci non triti.ʒ.iiii.Tere contritione grossa , & pone in panno lini , & proiice in uase,& cõfrica omni hora,& bulliat super ignẽ donec inspissetur:deinde depone ab igne, & cola ipsum . deinde accipe muschi.ʒ.s. & pone ipsum in uino antiquo,& proiice ipsum desuper,& permisce ipsum bene,& repone eum usque ad horam administrationis . Quod si uolueris facere ipsum sine speciebus, tũc fac ipsum cum succo cydoniorum muzorum, et decoque ipsum usque ad medium , et cola eum , & accipe de eo lib.ii. et succi malorum montanorum muzorum decocti usque ad medium,et colati,lib.i.vini antiqui boni lib.i. mellis boni aut zuccari lib.i. decoquatur leui igne donec ingrossetur, et aufer spumam eius,de inde accipe xiloaloes crudi.ʒ.ii.masticis,et galię, et croci capillorum, omnium an.ʒ.i.macis.ʒ.i.s. spicæ,et gariofillorum,et nucis muschatę,et heil, et [m] cardamomi , et cinnamomi, et zingiberis, omnium ana.ʒ.i.muschi tertiam.ʒ.i. Tere omnia præter muschum, et galiam : et liga in panno lini , et proiice in uase in quo est succus: et tere muschum , et galiam per se:et permisce ipsa cum uino,et permisce cum medicinis , et utere .

[n] COnditum conueniẽs ad frigus stomachi, et diminutionem digestionis, et debilitatem hepatis ex frigore , et quartanam , et ad senes . Recipe uini ueteris lib.v. mellis clari lib.i.s.zingiberis.ʒ.v. [o] cardamomi,et heil, amborum an.ʒ.s. gariofillorum sextam ʒ.i. croci sextam.ʒ.i.cinnamomi sextam et medietatem sextæ.ʒ.i.piperis nigri,et muschi,amborum an. sextam et medietatem sextæ.ʒ.i. Terantur medicinę contritione grossa præter muschum , et crocum,

et ligentur in panno lini cum croco , et decoquatur donec ingrossetur , et antequam deponatur ab igne,proiiciatur in eo muschus , et deponatur ab igne et reponatur in uase, et administretur .

[p] COnditum aliud. Recipe spicæ, et gariofillorum,et cardamomi, et xiloaloes crudi,omnium an.aure.ii.croci aure.i. cinnamomi,et zingiberis,et piperis, omnium an.aure. iii.galię aure.s.muschi quartam aure.i. Tere medicinas contritione grossa,et liga in pãno lini pręter muschum,et galiam , et proiice super eas uini odoriferi antiqui lib.xii. et dimitte duobus diebus et duabus noctibus . deinde redi ad uas , et proiice desuper mellis clari lib.iii. et zuccari tabarzet lib.ii.decoquatur donec fiat ei spissitudo, et auferatur ab igne , et proiiciatur super ipsum muschus,et alia,et reponatur, et administretur.

SIrupus salmuniu , qui confortat stomachum, et facit appetere cibum, et destruit pulsum cordis. Recipe lib.i.corticum citri.unc.i.marmacor,aure.ii.gariofillorum, aure.i.xiloaloes crudi : conterantur,et proiiciantur super ea lib.v.uini,et dimittantur tribus diebus cum noctibus suis, deinde proiiciantur super ea lib.iii. zuccari albi tabarzet,et aure.i.masticis,et.ʒ.s.croci , et tertia.ʒ. i.galiæ bonæ : et decoquatur lento igne donec compleantur,et colentur . et recondatur in uase: et administretur sicut iuleb.

SIrupus de granis myrti, conferens ad debilitatem stomachi , et solutionem uentris superfluam,et retinet menstrua, et confortat uiscera . Cuius hæc est permistio. Recipe succi granorum myrti decocti, colati,dauich x.mellis colati dauich.x.permisceantur ambo , decoquantur donec ingrossentur,et administretur.

ROB de myrto . deoquatur succus myrti solus donec ingrossetur , et administretur.

SIrupus de mẽtha faciens ad uomitum,et [q] sacietatem nauseatiuam et nauseam,et singultũ, et fluxum uentris . Cuius hæc est permistio. Terantur granata dulcia et acetosa cum pulpis suis,& decoquatur succus donec medietur, deinde sumãtur de eo lib.ii.& succi menthæ lib.i. mellis lib.i.aut zuccari lib.i.& decoquatur donec ingrossetur, & coletur .

SIrupus de pyris faciens ad fluxum uentris , & confortat stomachum. Sumantur pyra non matura,& decoquantur donec dissoluta sint, & colentur : & reducatur ad uas secundò:& decoquatur donec ingrossetur.& administretur.

SIrupus de malis , faciens ad debilitatem stomachi,& pulsum oris stomachi ex caliditate,& abscindit uomitum cholericum,& sitim . Sumatur malorum montanorum hemina, terantur : & exprimantur,& decoquatur succus donec medietur, & coletur & dimittatur in nocte , & reducatur ad uas,& decoquatur lento igne donec ingrossetur, & coletur,& ponatur in uase uitri.Si autem fuerit æstas, tunc dimitte ipsum in sole diebus aliquot,donec consumatur eius aquositas, & seruetur,& administretur.Quòd si uolueris ipsum dulcorare,pone ad omnem heminam succi lib.i zuccari,& coque ipsum & utere .

SIrupus de agresta faciens ad caliditatem stomachi,& solutionem uentris cholericã, & dolores caliditatis, & uenena, & abscindit sitim, & confortat

B. mensur[...]

m B. chachole

n B.chandi cun

o ——— B.

p B. Chandi cuu

q B. submersio[nem] stomachi

& confortat stomachos pregnantium ut non recipiant humores malos. Sumatur succus agrestæ, & decoquatur donec remaneat medietas, & coletur, & dimittatur in nocte, deinde reducatur ad uas, & proiiciantur super ipsum. ʒ.ii. gariofillorum, & decoquatur donec auferatur ab eo odor, & ingrossetur, & coletur, & administretur. Si autem uolueris ipsum dulcorare, proiice super ipsum zuccarum post decoctionem cum lento igne, donec ingrossetur secundum quantitatem subtilitatis succi, & inspissa ipsum, & utere.

SIrupus de fructibus, confortans stomachum, & uiscera, & abscindit uomitum, & solutionẽ uentris, & choleram, & confert pregnantibus, quum uomitus aduenit eis. Cuius hæc est permistio. Sumatur succus cydoniorum, & malorũ, & pyrorum, & granatorum muzorum, & sumac, & zarur: & decoquatur leui igne donec ingrossetur. Si autem uis dulcorare ipsum, proiice super ipsum zuccari quantum uis, & bulli ipsum, & cola, & utere.

SIrupus delectabilis, confortans stomachum. Cuius hæc est permistio. Sume de corticibus citri recentibus lib.i. & decoque eos cum aquę kist.i.s. donec remaneat tertia, & cola ipsam, & proiice super eam mel, & decoque ipsum lento igne donec ingrossetur, & utere sicut iuleb.

SIrupus de papauere. Oportet ut sumantur cẽtum papauera media in quantitate, postquam exsiccantur super arborem suam: non ergo habeant succum, & neque sint multum immatura, & non exprimatur ab eis nisi subtile: & non sit subtile eius currens subtilis expresionis, multarum superfluitatum: deinde proiiciantur super ea kist.x. aquæ pluuialis, si inuenitur propter eius elongationem à putrefactione, aut aquæ fontium: & infundantur in ea die & nocte, donec leniantur. Si autem non leniuntur, dimittantur plus hoc, deinde decoquantur usquequo dissoluantur cũ facilitate, deinde exprimantur: deinde inspissentur cũ medietate suę mensurę de dulcedine. Quòd si fuerit ad [r] mollificandum illud quod est in pectore, & subtiliandum ipsum, ponatur mel: & rob uuæ est magis aggregans iuuamentum.

[r] B. mundificandum

DEscriptio sirupi de papauere alia, conferens ad eos, quibus [s] materiæ descendunt: et prohibet illos qui euomunt sanguinem. Sumãtur de papaueribus mundatis ducenta numero, et aquæ pluuialis lib.xv. et infundantur in ea tribus diebus, & decoquantur donec dissoluantur, & cõsumatur eius medietas, et exprimantur papauera, et proijciantur, et coletur aqua bene, & mensurẽtur de ea lib.iiij.s. & mellis, & decoctionis, amborum an. lib.i.s. et decoquantur, donec fiat ei spissitudo, deinde terantur acaciæ rubeæ, et croci & myrrhæ, & balaustiarum, & succi barbæ hircinæ omnium an. ʒ.i. Inspissetur bene, & reponatur in uase, & administretur.

[s] B. choleræ

DEscriptio sirupi, qui confert ad tussim, & pleuresim, et confortat stomachum. Recipe aquæ granatorum dulcium lib. iiij. aquæ malorum de Scemi lib.i. aquæ cannarum zuccari tabarzet, aut penidiorum lib.i. decoquatur donec habeat spissitudinem, & administretur.

SIrupus de fauis mellis ex sermone Gal. & ipse bibitur iterum sicut bibuntur res infrigidãtes: quoniam ipse destruit sitim in æstate, quum miscetur cum aqua frigida, & confert ei in quo sũt humores uiscosi, qui non digeruntur, & propriè quando acesserint, et illud est quoniam læditur ex istis qui suscipit ipsum propter multitudinem eius, & paucitatem: et quandoque fit cum quacũque aqua præsenti, et non fit cum aqua pluuiali, sicut fit sirupus de melle. Et hic est modus eius. Extrahatur mel bonum de fauis, deinde fundatur in patella in aqua, & est aqua fontium clara, dulcis: & decoquatur cum ea donec consumatur reliqua aquositas in eo: deinde reponatur aqua, & seruetur, & administretur.

SIrupus de fauis mellis alius. Proijciantur super partem.i. mellis partes. ii. aquæ pluuialis antiquæ, & ponatur in sole. & quidam fundũt super ipsum aquam fontium, et decoquunt ipsum donec remaneat tertia, et seruant ipsum.

SIrupus de absinthio, conferens ad casum appetitus, et debilitatem stomachi. Sumantur uini antiqui kist.iiij. mellis dispumati kist.ii. proiiciantur super ipsum masticis. ʒ.iiij. squinanthi, & folij Indi, & spicæ, & rosarum rubearum siccarũ, & aloes Scotrensis, omnium an. ʒ.ii. costi. ʒ.iiii. herbæ absinthii romani. ʒ.vii. agarici. ʒ.ii. croci. ʒ.i. Tere medicinas grossè, & liga eas in panno lini, & infunde in uino septem diebus in sole in æstate, et confrica pannum omni die multoties, deinde utere. Sitque dosis eius. unc.i. in ieiunio.

SIrupus de absinthio ex compositione nostra, et experti sumus ipsum, & confert plus illo. Sumantur absinthii romani pondus. ʒ. c. & coquantur in tribus heminis aquæ paruis, donec remaneat quarta, & illud cum igne leui ualde, et cõfricetur manibus, et coletur, & sumatur de succo eius tertia illius aquæ, & mellis quarta eius, & uini medietas eius, & decoquatur totum, & inspissetur.

SIrupus extinguens, et conferens ad sitim. Sumatur aquæ granatorum acetosorum lib. i. & aquæ acetositatis citri lib.s. & aquæ [t] pyrorũ lib.i. & aquæ tamarindorum lib.i. decoquatur lẽto igne donec ingrossetur, et detur de eo in potu cum aqua frigida, aut cum aqua niuis.

[t] B. prunorum

SIrupus de fructibus conferens ad uomitum, qui accidit ex cholera citrina. & facit calefactos appetere cibum, et confortat stomachũ. Cuius hæc est permistio. Sumantur cydonia, & mala, et acetositas citri, & pyra, & granata, & agresta, et exprimatur aqua eorum omnium: & infundatur in ea aliquid de sumach, et zarur, et alnabach, & granis myrti, & almirberis, & dimittatur die & nocte: & exprimatur, et coletur: & proiiciatur desuper mel, et decoquatur donec fiat ei spissitudo, & administretur.

SIrupus de prunis, conferens ad sitim, & resoluit naturam. Sumatur de prunis dulcibus quãtum necesse est, & extrahantur nuclei eorum, & ponantur in uase lapidis mundi: & fundatur super ea de aqua quod cooperiat ipsa: & decoquantur bene donec resoluantur. deinde coletur, & reducatur ad ignem secundo: & ponatur super ipsam zuccari tabarzet, quantũ necesse est, & decoquatur donec inspissetur, & conuertatur ad spissitudinem mellis.

Sirupus

SIrupus Democriti, qui conseruauit eum ab infirmitatibus omnibus diebus uitæ suæ, & est conferens ad debilitatem stomachi, & splenis, & corruptionẽ cõplexionis. Cuius hæc est permistio. Recipe ireos, & sem. fœniculi, & piperis albi, omnium an. pondus. ʒ.i. & casiæ. ʒ. iiij. & myrrhæ, & sem. absinthii, amborum ana. pondus ʒ.ij. Terantur, & ponantur in uase uitri, & fundatur super ea uini albi quantitas quæ submergat ea additione digitorum. iiij. & stringatur ex capite suo, & administretur post sex menses. & in quibusdam descriptionibus[u] danich unum.

u B. daruch

SIrupus de uua, conferens ad dolores gutturis, & apostema quod fit in eo ex ulceribus factis in stomacho. Cuius hæc est permistio. Sumantur succi uuæ ponticæ stipticæ lib. vi. & decoquatur usque ad tertiam, & fundatur super ipsum mellis lib. i. & sumac, & radicis liquiritiæ, & gallarum, & balaustiarum, & superioris rosarum, omnium ana sextarium. i. & croci pondus. ʒ. ii. & myrrhæ, & aluminis iameni, amborum ana. ʒ. i. & decoquatur, & coletur, & putetur.

RAsaton. sumitur de eo in hyeme senibus. Sumantur succi uuæ bonæ[x] substantiæ daugua in x. & daurac lib. iiii. & decoquatur lento igne donec auferatur spuma eius: deinde proiiciatur super ipsum mellis boni spissi ad omnes. iiii. lib. lib. i. & bulliat lento igne, donec auferatur spuma eius iterum, & consumatur eius medietas. deinde sumatur heil, & cardamomi, & cinnamomi, & gariofillorum, & macropiperis, omnium ana pondus drach. i. terantur contritione subtili, & ponantur in panno lini subtili, & proiiciantur cum eo in decoctione post ablationem spumæ. Quumq; completur eius decoctio, & possibile est intromittere manum in eo, confricetur pannus in eo uehementer, donec egrediatur, & ponatur in eo croci pondus. ʒ. iii. ponatur in ampullis, & stringatur ex capitibus suis. Et si fuerit in eo subtilitas, ponatur in sole, deinde tollatur ab eo. & quanto plus antiquatur, est melius.

x B. daruc. x. & daruch est pondus lib. iiij.

SIrupus de absinthio, qui confortat stomachũ, & aperit oppilationes, & solutiõe educit choleram. Recipe[y] pondus ʒ. viij. agarici. ʒ. iiij. aloes. ʒ. ii. masticis, & sem. apii, & squinanthi, & anisi, omniũ an. ʒ. i. menthæ. ʒ. iij. calamenthi. ʒ. i. s. croci. ʒ. ii. radicum amborum, an. ʒ. ii. absinthij. ʒ. iij. radicis liquiritiæ. ʒ. iij. assæ tantundem spicæ, & assari, & folij, omnium an. ʒ. i. decoquantur cum. viij. lib. uini, donec remaneat medietas, & coletur, & coaguletur cum lib. i. s. mellis.

y B. rosarum

ROb de cydonijs & granatis & malis, & alijs: ista omnia sunt sicut sirupi eorum, nisi quia ipsi succi eorum inspissantur cum facilitate absque dulcedine.

SIrupus[z] alkedre ex compositione nostra. Sumantur de succo alkedre partes. ij. & si non est præsens, sumatur ipsummet alkedre, & serretur, & sumatur eius serratura, & tere, & accipe contritum eius, & adiunge cum medietate sui de sandalis in aceto distillato, aut in aqua agrestæ pure aliquot diebus, deinde decoquatur in eo decoctione facili cum longitudine, donec dissoluatur, deinde exprimatur: & sumatur de expressione. & quanto est acetum plus, aut aqua agrestæ, est melius: deinde sumatur aqua adog acetosi, ablati ex caseo adog, aut dimittẽdo residere ultimè, & mutando de uase in uas, aut cum decoctione, sicut est decoctio aquæ casei, donec auferatur aquositas: deinde sumatur farina hordei, & fiat ex ea & ex aqua alraib focha, et fiat acetosum illud focha, deinde resideat, postea renouetur acceptio alfocha eius ex farina hordei: et quanto plus iteratur, est melius. Et sumantur de eo partes. v. & sumatur aquæ pyrorum de Scemi, et aquæ cydoniorũ acetosorum plurimæ aquæ, & aquæ alzarur, & aquæ prunorũ acetosorũ, & aquæ attala, & aquæ alcondisi recentis, & aquæ mororum de Scemi, quæ non integra sunt natura: & aquæ chrysomilorum immaturorum acetosorum, & succi agrestę, & succi ribes, & succi præputiorum uitis, & succi rosarum persicarum, et succi nenufaris, & succi uiolarum, omnium an. tertia partis. i. & succi acetositatis citri, & succi acetositatis citranguli, amborum an. tertia. i. partis. i. & succi coriandri, & lactucæ, & foliorum papaueris humidi, et endiuiæ, & portulacæ, omnium an. quartã partis. i. & succi foliorum salicis, & foliorum malorum, et foliorum pinorum, et foliorum alzarur, & foliorum rosarum, & foliorum uirgæ pastoris, omniũ an. quartam partis. i. & succi barbæ hirci, et rosarum siccarum, & nenufaris, & sem. almirberis, & sem. endiuiæ, & sem. lactucæ, & balaustiæ, omniũ an. medietas partis. i. & succi menthæ humidæ sexta partis unius, & succi almirberis humidi medietas partis. Aggrega medicinas istas & succos, et compone super ignem, & proiice in eo lentium partes. iiij. hordei excorticati partes. ij. & sumach partes. iij. & decoquantur omnia super ignẽ, donec remaneat medietas: deinde deponatur ab igne, & dimittatur donec infrigidetur, et confricetur fortiter, & coletur, & sumatur camphoræ ad omne pondus. ʒ. xxx. aure. i. & teratur camphora, & puluerizetur super[a] radicem cucurbitæ aut[b] kinuine: & fundantur super eam medicamina cum facilitate, deinde obstruatur caput eius cum re uehementis uirtutis, deinde ponatur super prunas, donec sciatur quòd forsitan bullit, postea sumatur, & cõcutiatur, & ponat in[c] bustuca, et stringatur caput eius ut non euaporet camphora, et euolet. Dosis eius usque ad. ʒ. x. Et de hominibus sunt qui ponunt in eo spicæ, & zingiberis, & seminis fœniculi, & anisi, & cyperi, & piperis partes æquales, secundum quòd uidetur.

z B. alkeder

a B. fundum
b B. uasis vitro
c B. vase

DEscriptio focha nostra, quod est iuuatiuum, & addit in coitu. Recipe piperis, & zingiberis, & spicæ, & nucis muschatæ, omnium an. ʒ. v. scoriæ ferri tritæ. ʒ. x. sem. porri. ʒ. xv. sem. erucæ, & seminis napi, & sem. urticæ, & sinapis, omnium an. ʒ. iiii. linguæ auis, & granorum alkilkil, & granorum[d] alkelem. & granorum uiridiũ omnium an. ʒ. iij. Terantur, & ponantur in panno sicut scis, deinde ponatur hoc in dog. xi. diebus, & moueatur in eo, et misceatur illud adog cum focha panis, & fiat focha.

d B. allezem

DEscriptio sirupi de absinthio nostra. Recipe absinthij pondera. c. & uini. ccc. & succi cydoniorum. ccc. infundantur in eis tribus diebus, et ponantur super ipsum mellis. c. & inspissetur super ignem.

MEdicina nostra conueniens ad ulcus uesicæ, & ulcus uiæ uirgæ, iniecta in foramen

uirgæ. Recipe plumbi usti, & medullæ seminis melonis, omnium ana ʒ.v. spodii ʒ.ii. gummi arabici, & sem. papaueris, & cornu ceruini adusti, omnium ana. ʒ.iii. opii. ʒ.s. hyusquiami albi tertiam. ʒ.i. myrrhæ. ʒ.ii. Terantur omnia bene, & fiat ex eis collyrium cum aqua endiuiæ, sicut collyria oculi. & administretur cum iniectorio resolutum in lacte, aut in oleo de granis melonis.

Tractatus septimus

De conditis, & alingibet.

Geleniabin iuuatiuum ad febrem, & dolorem stomachi. Sumantur rosæ rubeæ ablatis capitibus, incisæ, mundatæ ex uenis suis albis, duris. & expandãtur super pannum mundum, donec exsiccetur humiditas earum, & proiiciatur in liurello, & fricetur donec a ‹dissolutæ› sint; & proiiciatur super eas mellis dispumati quantitas, qua conficiantur, confectione leui, & ponantur in uase uitri, aut uitreato, & ponatur in sole. xl. diebus, & moueatur in mane, & uesperis. Et si indiget melle, addatur in eo, & reponatur, & administretur post sex menses: & similiter fit cũ uiol. Quòd si fiat cum zuccaro geleniabin, aut uiolæ, soluatur zuccarum cum modico aquæ dulcis, donec fiat sicut fit algeleniabin.

a B. bene confricatæ

Citrum conditum, conueniens ad debilitatẽ stomachi, & digerit cibum. Sumatur citrũ recens, & incidatur secundum longitudinẽ in quatuor partes totum citrum, et mundetur interius totum acetosum, & proijciatur in liurello testeo, & infundatur ex aqua dulci clara cum sale grosso albo septem diebus, donec stringatur: deinde septem diebus alijs sine sale, imò cum aqua, donec alteretur color eius, & fit album illud quod est exterius, sicut quod est interius; & gustetur aqua tam diu donec non sit in ea salsedo. Et sumantur mellis boni pars.i. aquæ partes.ii. secundum quantitatem quæ cooperiat citrum, & proijciatur in uase: & decoquatur leni igne duabus horis: deinde tollatur ab aqua & melle, & in mane sumatur mel, & ferueat, & tollatur spuma eius, & proijciatur in eo citrum, & ferueat bullitione una, & tollatur & reducatur citrum in liurello: & pulucrizentur super ipsum istæ medicinę ad omnes duas heminas citri. Croci, & heil, & cardamomi, omnium ana aure. i. gariofillorum, & cinnamomi, amborum an. aur. s. muschi sexta & medietas sextæ. ʒ.j. Tere has medicinas, & pulueriza super citrum ex utroque latere eius, et ꝓiiciatur in uase, et proijciatur super ipsum mel, & administretur.

Descriptio alia. Sumantur de citris media matura, æqualis superficiei, longa: & scindantur in longum, et fiant de unoquoque citro, iiij. frusta, & infundantur in liurello testeo nouo, & illud fit in b ‹kenini› primo quũ sol ingreditur Capricornum. Et melius quod fit de eis, est in anno uehementis frigoris: quoniam quanto plus congelatur super ea aqua, est magis indurans ea, & sunt magis remanentia: deinde abluantur in omni die bis, postquam fricata sunt cum sale grosso, & mundificentur, & reducãtur ad aquã frigidam usquequo transeant super ea tres hebdomadæ, deinde extrahantur ex aqua, & fundantur super planum aliquod ut tabula, et mundificentur cum cultello si iam aliquid cõputruit ex eis, & reducantur ad aquam dulcem, & abluantur in extremitatibus diei cum facilitate donec prætereãt super ea. xl. dies: deinde extrahanĩ ab aqua, & abluantur ab omnibus quæ adueniũt eis ex putrefactione, et corrosione: et dimittãtur die & nocte, donec auferaĩ ab eis humorositas, deinde ponantur quasi in mane in uase habẽte latum caput, aut patella munda: & effundatur super ea tantum aquæ quòd ipsa cooperiat, & pulucrizetur super ea de zuccaro contrito quantum est tertia põderis citrorum, & decoquantur igne leui, & misceãtur cum spatula, deinde extrahantur, & abstergantur & mundificentur, & ponantur super planum ut est tabula, & dimittantur duobus diebus continuis: deinde reducantur ad patellam, & proiiciatur super ea de zuccaro quantum est medietas põderis citrorum, & aquę quę cooperiat ea: & superfluat. iiii. digitis coniunctis, & decoquantur lento igne sicut coxisti ea prius, & caue in hoc ne corrumpãtur in igne, quoniam sunt debiliora eorum quæ condiuntur. Et sit mens tua, & intellectus tuus totus ad ea quum ignem accendis sub eis, ut sit ignis leuis, & quietus: deinde extrahantur, & expandantur super tabulam, & dimittantur tribus diebus continuis, & noctibus suis: & à die quarto mundentur, & mundificentur cum capite cultelli, & reducantur ad uas, & fundatur super ea mellis colati quantitas quæ cooperiat ea, & superfluat. iiii. digitis, & decoquãtur leui igne quinque horis, aut sex, donec uideatur mel egredi super illud quod apparet de citro, sicut similitudo margaritarum, & ingrossetur mel ingrossatione aliqua: deinde auferantur ab igne, & infrigidentur: & sumantur spicę, & gariofilli, & cinnamomi, & zingiberis, & cardamomi, & macropiperis, & c ‹girboe,› omnium an, pars. i. & sit pondus omnium quantitas medietatis decimę ponderis citrorũ. Et est ut sint duo sextaria pro unaquaque hemina citrorum, & terantur grosse: & ponantur in uase uiridi, & pulucrizetur in eo res parua de medicina, & fundãtur desuper citra quantitatem tunicæ unius, deinde puluerizentur super ea medicinæ, & fiat cum eis ita, donec compleantur ambo simul: deinde fundantur super ea in patella de reliquijs mellis donec cooperiat ea, & superfluat. iiii. digitis, & stringatur caput uasis, & ponatur in loco, in quo non adueniat ei frigus, neque humorositas. Et scias quòd signum maturitatis citri, est eius submersio in liurello sub aqua.

b B. chauun

c B. nucis muschatę

Cidonia condita, quæ conueniunt ad confortandum stomachum, & stringunt naturam, & ad malitiam digestionis, & uomitum propter causam oris stomachi. Sumantur cydonia bona magna, & mundentur interius, & excorticẽtur, & incidantur in frusta, et decoquantur cum aqua, & melle. Et sint aquæ partes. ii. & mellis pars i. Quidam uerò decoquunt ea cum uino, & melle, & est melior operatio, & infrigidentur, & in die secundo decoquantur cum melle solo: deinde expandantur in liurello, & puluerizentur super

per ea medicinæ prædictæ in citris. Et fundatur super ea mel, & seruentur.

DEscriptio alia cydoniorum cõditorum, quæ conferunt ad debilitatem stomachi, & solutionem uentris. Sumantur de cydoniis matura, & incidãtur in. iiii. frusta, et mũdetur quod est in interiore parte eorum ex granis, & abstergantur interiora eorum cum mantili de lino, & fundantur super ea mellis pars.i. & aquæ partes. iiii. cum quantitate quę cooperiat cydonia, & ferueant duabus ebullitionibus, aut tribus: deinde colentur, & reducantur ad uas, & fundantur super ea mellis dispumati pars.i. & aquæ pars.i. & bulliant ebullitionibus duabus, aut tribus: deinde colẽtur & expandantur super planum aliquod ut est tabula, & dimittentur donec exsiccetur quod in eis est de humorositate: deinde abstergantur, & reducantur ad uas: & fundatur super ea mellis quantitas, quæ submergat ea, & emineat. iiii. digitis coniũctis, & ebulliant ebullitione una, & puluerizentur super ea species, quas diximus in operatione citrorum, & ponantur in uase uitreato uiridi, & oppiletur strictè caput eius. Quidam uerò medici non proiiciunt super ea de speciebus nisi cardamomum, & gariofillos, & crocum.

d. B. Alia litera Nuces

d § BAuciæ § conditæ, quæ conferunt ad frigora, & debilitatem renum, & dolorem dorsi, & adiuuant ad uoluntatem coeundi. Sumantur de e § bauciis duræ, § clari coloris, mundæ, & abscindantur duæ earum extremitates, deinde proiiciantur super eas penidiorum, aut zuccari pondus ipsarũ, & fundatur super eas de aqua quod cooperiat eas, & decoquantur leui igne donec leniantur, & auferantur ab igne, & expandantur super planum aliquod ut tabula, donec exsiccentur, & abstergatur ex eis quod supereminet eis ex f § malo § & reducantur ad uas, & fundatur super eas mellis dispumati quantitas cooperiens eas, & supereminens eis quatuor digitis, & decoquãtur lento igne, donec uideatur mel penetrare ex omnibus partibus earum, & auferatur ab igne, & ponatur tunica una ex eis in uase uitreato, & puluerizentur super eas species: & fiat de eis ita usque ad finem ipsarum.

e B. nucibus duris

f B. sorditiæ

MYrobalani cõditi fiunt ex recentibus in Sini, & India, & qui afferuntur inde sunt boni ualde, & fiunt apud nos hic secundũ hũc modum. Sumuntur myrobalani kebuli, & fit fouea in terra in loco humoroso, arenæ dulcis, non salsæ, & ponitur de myrobalanis tunica una, & supra eos de arena humida tunica una, & sub eis de arena tunica una, & aspergitur super eos de aqua: & post duos dies accipiuntur myrobalani, & proiicitur super eos arena alia recens, non prima, & dimittuntur duobus diebus donec humectantur. Fit illud decem diebus donec intumescant myrobalani, & humectentur & inflentur: tunc ergo ablue eos cum aqua dulciter, aut quater, & accipe dactylos, & cyperum, decoque eos cum aqua plurima, & proiice myrobalanos in illã aquam decoctam, & decoque eos paulatim super ignem leuem. Quũ ergo decocti sunt, ablue eos ablutione mundante, deinde accipe mel, & bulli ipsum, & aufer spumam eius, & coque eos cũ eo, & accipe medicinas quas diximus in citris conditis, & pone eas in panno lini, mundo, subtili, & suspende ipsum in uase, & confrica ipsum omni hora donec egrediatur uirtus specierum cum myrobal. Quum ergo decocti sunt, tunc proiice eos in catino uitreato, & dimitte eos duobus diebus, aut tribus, donec recipiant myrobalani uirtutem medicinarum, & proiice eos in uase uitri, & proiice in eo mel dispumatum, & proiice super eos muschi, et croci, & parum ambræ quantitatẽ quã uis, & stringe os uasis, & utere eis. Et quãto plus antiquantur, sunt meliores.

DEscriptio alia myrobalanorum cõditorum. Sumantur de myrobalanis magnis kebulis centum numero, & infundantur in aqua, & ponantur ad solem. v. diebus, deinde extrahantur ex aqua, & ponantur infimo humido. v. diebus, in omni die extrahantur & abluantur ablutione mũdante, & reducantur ad fimum humidum, & sepeliantur in eo: ita fiat tribus uicibus: deinde extrahantur, & lauentur ablutione mundante, & proiiciantur in aquam rizi, & zuccari. ℥. xxx. & dactylorum quantitate cooperiente ipsos, & decoquantur leui igne donec consumatur aqua, et extrahãtur, et abstergantur cum panno lini, et pungantur cum acubus: et fundatur super eos mellis arundinum quantitas cooperiens eos, et supereminens. iiii. digitis, & decoquantur donec ingrossentur, et administrentur.

SPecies eorum alia. Sumantur ex myrobalanis kebulis bonis. c. myrobal. et lauentur ablutione mundante, et dimittantur nocte donec exsiccentur paulatim, et fundatur super eos aqua aut aqua alkisch hordei cum quantitate quæ cooperiat eos, et superemineat. iiii. digitis, et decoquantur leui igne donec consumatur aqua, et ponantur in furno, et quasi mane extrahantur, et expandantur super uas planum ut tabula, et abstergantur cum panno, et pungantur cum acubus: deinde fundantur super eos de rob, et decoquantur donec leniantur, et deponantur ab igne, et puluerizentur super eos species, et reponantur et administrentur.

SEcacul conditum. Secacul est uenæ sicut zingiber, et adfertur ex India, et fit de eo cum teneritudine sua conditum in loco suo, et est nobile ualde. Apud nos autem fit secundum hũc modum. Humectatur in primis cum aqua calida, donec mollificetur cortex eius exterior, deinde excorticatur cũ cultello, postea infunditur in aqua frigida. vii. diebus: et omni die alteratur aqua, et fit illud de eo donec humectatur interius eius, et ipsius exterius, et leniatur: deinde decoquitur cũ aqua, et melle postquam humectatur, et sint aquę partes. ii. et mellis pars. i. deinde ponitur mel solũ, et bullit ebullitione una, et proiicitur in uase uitri: et quum subtiliatur mel ex humiditate eius extrahitur ab illo melle, et ponitur in uase alio dispumato cum speciebus quas diximus.

ZIngiber conditum. Zingiber est uena de uẽtre terræ, sicut uenæ tinctorum, et fit de eo cõditum in Sini cum teneritudine sua. Apud nos autem affertur conditum cum melle, aut cũ aqua rizi, et fit apud nos cum melle, et speciebus cum siccitate sua postquam infunditur mẽse uno absque sale. Quidam uerò alii sepeliunt ipsum in arena sicut myrobal. deinde decoquatur, et fit secundum modum quem diximus in myrobal.

PRuna condita: si sunt humida decoquantur postquam tollũtur interiora eorum cum melle, & aqua: deinde cum melle solo, & proiiciũtur super ea species, secundum quòd diximus ante: & si sunt sicca, tunc infundantur in aqua tribus diebus, deinde decoquantur.

B. rapæ conditæ. Sumantur rapæ bonæ

§ NApi conditi. Sumantur napi boni § & incidantur in quatuor partes, & secundum quantitatem magnitudinis, & paruitatis eorum excorticentur ex cortice suo exteriore, & infundantur in aqua & sale. iiii. diebus: deinde tribus diebus cum aqua calida, & decoquantur cum aqua, & melle: deinde cum melle solo, & fiant odoriferi.

AMigdalæ conditæ. Eligantur de eis dulces cum teneritate sua, & corticibus suis: & coquantur ita ut non infundantur, & perforentur, & ponentur in speciebus boni odoris.

LIgna balsami condita. Et fit ex lignis balsami recentibus, quando decoquuntur duabus uicibus, & proiiciuntur super ea species sicut diximus.

EMblici conditi. Eligantur ex emblicis meliores, qui non sunt fracti, & infundantur. vii. diebus in aqua frigida, donec leniantur, & inflentur, & humectentur: deinde decoquantur bis secundum quòd diximus, & proiiciantur super eos species, deinde ferueant duabus ebullitionibus cum aqua: & proiiciatur super eos mel dispumatum, & species. & administrentur.

MAla condita conuenientia ad uomitum: decoquantur poma dulcia de scemi cum duabus partibus aquæ, & parte una mellis: deinde decoquantur secundo cum melle solo. & ponantur in uase uitri, & proiiciatur super ea mel dispumatum, & proiiciantur super ea species prędictæ in operatione citrorum.

TRACTATVS OCTAVVS

De trochiscis.

Sermo noster in hac summa est sicut sermo præteritus.

TRochisci stellæ: Iam cõsecutum est ex magnificatione antiquorum medicorũ, quòd nominauerunt trochiscos stellæ almardacanec. s. trochiscos stelle, qui non permittunt uitã recedere. Et isti quidem trochisci conueniunt stomacho recipienti superfluitates expulsas ex reliquis membris, & auferunt eructuationem acetosam, & liniuntur super frontem, & sedant dolorẽ capitis, & conferunt ad catarrhos, & dolorem dẽtium positi cum galbano in corroso ex eis, et conferunt ad dolorem auris, & conferunt ad sputum sanguinis & cursum eius ex omni membro, & ad tussim chronicam, & conferunt ad febres periodicas sumpti in potu cum aqua sampsuci, & ad uenena ex percussione ebibita cum aqua rutæ, & ponitur in eis stella terræ. Et dixerunt plurimi eorum, quòd est talk: & quidam eorum quòd est lutum scemium, & fortasse talk lenit [a] § asperitatem § stomachi, [b] § & insidet § ei, & non patitur à calore innato donec agat ipsum in alio. Et nos dicemus eorum permistionem sicut ipsi dixerũt. Quorum hæc est permistio. Myrrhæ, & castorei, & spicæ, & casiæ, & terræ sigillatæ, & corticum mandragoræ, omnium an. ʒ. iiii. opii, & croci, & costi, & stellæ terræ & est talk, omnium an. ʒ. v. papaueris albi. ʒ. vi. dauci, & anisi, & siseleos, & sem. iusquiami albi, & storacis liquidæ, & seminis apii, omnium. ʒ. viii. infunde gummas in uino odorifero, & tere medicinas, & confice cum eo: & fac trochiscos ponderantes. ʒ. s. & exsiccentur in umbra.

a B. superficiẽ b B. intrinsecã & adhæret

TRochisci de rosis uniuersitatis, qui conferunt ad dolorem stomachi, & abstergunt humiditates stomachi, & auferunt febres phlegmaticas, & chronicas. Quorum hæc est permistio. Sumantur rosarum ru. ablatis capitibus. ʒ. xx. spicæ odoriferæ, & radicum liquiritiæ, omnium an. pondus. ʒ. x. & sunt quidam medicorum qui ponunt loco radicum liquiritiæ succum liquiritiæ. Aggrega has medicinas tritas, & cribellatas: & confice cum triplicato, & fac trochiscos, & exsicca in umbra.

DEscriptio trochiscorum de rosis Asclepiadis, qui extinguunt & conferunt ad dolorẽ stomachi, et confortant ipsum, et ad dispnœam et caliditatem, et inflammationem, et humiditatem, et subuersionem stomachi, et adustionem. Quorum hæc est permistio, Recipe rosarum recentium aure. vi. radicum liquiritiæ aure. iiii. spicæ Indæ aure. ii. conficiantur cum rob. et informentur trochisci ponderis. ʒ. i. et exsiccentur in umbra.

TRochisci de ros. cum scammonea, qui conferunt ad febres, et ad difficultatem. Recipe rosarum rubearũ ablatis capitibus. ʒ. xii. spicæ odoriferæ, et radicum liquiritiæ, omnium an. ʒ. viii. scammoneæ pondus. ʒ. iii. Aggrega has medicinas tritas, et cribellatas: et confice, et fac trochiscos, et exsicca in umbra, et bibantur cum aqua frigida, et iuleb, et sirupo acetoso.

TRochisci de ros. cum spodio qui conferunt ad febres cõmistas ex phlegmate et cholera antiquas. Recipe rosarum rubearum ablatis capitibus pondus. ʒ. v. spicæ odoriferæ pondus. ʒ. ii. spodii pondus. ʒ. i. succi eupatorii, pondus. ʒ. viii. Aggrega has medicinas tritas, et cribellatas, et fac trochiscos, et exsicca, et utere quum necesse fuerit.

TRochisci de rosis, nominati diarhodon, qui cõferunt ad oppilationes splenis, et hepatis, et febres melãcholicas, et flegmaticas. Quorum hæc est permistio. Recipe rosarum. ʒ. x. et succi liquiritiæ. ʒ. v. et spicæ, et casiæ, et floris squinanthi, et croci, et myrrhæ, et masticis, omnium an. pondus. ʒ. ii. Terantur et cribellentur, et infundantur myrrha, et crocus in aceto: et conficiantur cum eo, et fiant trochisci: et si uis, confice cum melle.

TRochisci de rosis conferentes ad febrem tertianam. Recipe rosarum rub. partes. v. spicæ, et croci, et masticis, et anisi, et laccæ absque lignis, omnium ana. partes. x. succi eupatorii, et absinthii, amborum an. partes. ii. floris squinanthi, er myrobalanorum citrinorum, amborum an. partem. i. Et in descriptione alia rosarũ quantum spicæ, et masticis. Tere, et confi

ce cum aqua apii, et fac trochiscos quorum unusquisque sit aure.s.

TRochisci de rosis cum spica, facientes ad dolorem hepatis. Recipe spicæ, & laccæ ablutæ, & radicum liquiritiæ, omnium an. ʒ.iiij. absinthii, & c ξκεiaξ et croci, et succi eupatorij, et reusini, omnium an. pondus. ʒ.iii. rosarum drach. vij. Tere, et cribella, et confice cum aqua, & fac trochiscos.

c B.kie

TRochisci de camphora extinguentes inflammationem febrium, cōferentes ad hecticam et phthisim, & auferūt sitim, et angustiam, et uomitum sanguinis. Quorum hæc est permistio. Recipe spodij. ʒ.iiii. ros. ʒ. vij. sem. maluæ, et sem. portulacæ, et sem. dulcis cucurbitæ, et dragacanthi, et nereidem, et gummi, et liquiritiæ, et xiloaloes crudi: et cardamomi, omnium. an. ʒ.iij. croci. ʒ.ii. zuccari tabarzet, et tereniabin, omniū an drach. vij. camphoræ drach. i.s. Terantur, et conficiantur cum mucillagine psyllij, et informentur trochisci.

DEscriptio alia trochiscorum de camphora, qui conferunt ad inflammationem quæ fit in stomacho et hepate, et uomitum sanguinis, et sitim, et febres acutas, quorum hæc est permistio. Sumantur spodii pondus. ʒ.iiii. rosarum rubearum ablatis capitibus pondus. ʒ.x. xiloaloes puri boni, et cardamomi, et succi liquiritiæ, omnium an. pondus. ʒ.iii. zuccari tabarzet, et tereniabin, et granorum cucumeris excorticatorū, omnium an. pondus. ʒ.ii. croci, et camphoræ, amborum an. pondus. ʒ.i. Aggrega has medicinas tritas, et cribellatas, et confice cum mucillagine psylii, et informa trochiscos d ξdrachmeos, ξ et exsicca in umbra, et utere.

TRochisci de camphora secundum descriptionem aliam, qui conferunt ad febres acutas, et aperiunt oppilationem hepatis uehementem. Quorum permistio hæc est. Recipe uiolarum siccarum, et nenufaris, amborum an. ʒ.iij. et seminis cucumeris, et spodij, et croci, omniū an. pondus. ʒ.ii. et rosarum. ʒ.v. et reusini, et laccæ, amborum an. pondus. ʒ.i. et dragacanthi, et gummi arabici, et succi liquiritiæ, omnium an. pondus. ʒ.ii. camphoræ aure.s. Et in descriptione alia, camphoræ aure.i. tereniabin, et zuccari, amborum an. pondus. ʒ.x. Terantur, et fiant trochisci.

DEscriptio alia camphoræ, et xiloaloes crudi, amborum an. pōdus. ʒ.s. croci, & spodii, amborum an. pondus aure.ii. seminis cucumeris, et seminis alcond, et dragacanthi, et laccæ, et succi liquiritiæ, et cardamomi, omnium an. ʒ. ij. & rosarū. ʒ.vij. & zuccari, et tereniabin, amborum an. pondus. ʒ.x. Terantur, & conficiantur, & informentur trochisci.

TRochisci camphoræ, nostri. Recipe sem. endiuiæ, & lactucæ, & portulacæ, omnium ana drach. ii. & granorum cucurbitæ excorticatorum, omnium ana pondus drach. ii. & tertiam, & seminis alkedre si inuenitur, & si non, sandali. drach. iii. & cancri combusti, & croci, & succi liquiritiæ, & camphoræ, omnium an. pondus. ʒ.i. rosarum. ʒ.iiii. & informentur trochisci.

TRochisci de spodio cum tereniabin, qui prosunt ad febrem acutam, & extinguunt. Recipe rosarum. drach. vi. tereniabin. drach. iiii. amyli. ʒ. drach. iii. gummi arabici, & dragacāthi, & spodii, & croci, omnium ana. ʒ.ii. conficiantur cum aqua tereniabin, & mucillagine psyllij. Quidam autem addunt in eis seminis citruli, & seminis cucumeris, & seminis portulacæ, & seminis cucurbitæ dulcis, omnium ana ʒ. ii. terantur, & conficiantur & informentur trochisci.

TRochisci de spodio cum semine acetosæ facientes ad febres cholericas, & tertianam, & præcipue quando est illic solutio naturæ. Cuius hæc est permistio. Recipe rosis. ʒ. viii. gummi, & seminis acetosæ excorticati, & amyli torrefacti parum, omnium ana drach. iiii. spodii. ʒ.iii. croci. ʒ.ii. Tere, & cōfice cum aqua granati acetosi, aut cum aqua agrestæ, & informa trochiscos, & dentur in potu cum rob de agresta puro, aut cum sirupo de ribes. Quidam uerò addunt in eis boli armeni, & succi berberis, amborū ana ʒ.ii. castanearum torrefactarum. ʒ.iii.

TRochisci de berberis, facientes ad febrem acutam, & apostemata iu hepate, & sitim uehementem. Recipe succi berberis. ʒ.iiii. seminis citruli, & masticis, & spodii, omnium an. drach. ii. laccæ, & reusini, amborum ana drach. i. rosarum. ʒ.xii. croci. ʒ.i. spicæ, & succi eupatorii, & radicum liquiritiæ, & tereniabin, omnium ana drach. ii. informentur trochisci pondere. ʒ.i. & dentur in potu cum eo quod conuenit ex potibus. Quidam autem addunt in eis succi absinthii. ʒ.ii. assari, & seminis apii, & seminis fœniculi omnium an. ʒ.j. rubeæ tinctorum. ʒ.i.s.

TRochisci de berberis descriptione alia, qui conferunt ad febres inflammatas, & apostemata hepatis & apostemata stomachi. ℞. berberis, & succi liquiritię, & rosarum, & seminis cucumeris, & seminis melonis excorticati, contriti, & cribellati, omnium ana pondus. ʒ.iii. masticis, & spicæ odoriferæ, & succi eupatorii, omnium ana pondus. ʒ.ii. rubeæ, & reusini, & croci, omnium ana pondus drach. i. seminis cuscutæ, & seminis endiuiæ, omnium ana pondus drach. iii. spodii pondus drach. i.s. tereniabin pondus. ʒ.vi. Tere, & confice cum aqua tereniabin, & informa trochiscos, quorum unusquisque sit aure. j. & potentur.

TRochisci de berberis, qui conueniunt ad dolores hepatis cum febre, & siti, & icteritia. Recipe rosarum recentium. ʒ.vii. succi berberis, et tereniabin, amborum an. ʒ.iii. cuscutæ sicci, aut seminis eius. ʒ.i.s. nereiden, & spodii, amborum an. ʒ.i.s. croci, et laccæ, et reubarbari, omnium an. ʒ.i. succi liquiritiæ. ʒ.ii.s. Tere, et confice cum aqua tereniabin, aut cum aqua endiuiæ.

DEscriptio alia trochiscorum de berberis, qui conueniunt ad febres inflammatas, et sitim & angustiam, et extinguunt ualde. Recipe berberis aut succi eius, et succi liquiritiæ, aut spodii, omnium an. ʒ.iij. spicæ. ʒ.i. seminis citruli pōdus. ʒ.iii.s. ros. ʒ.vi.s. seminis portulacæ, & croci, amyli dragacanthi, omnium an. ʒ. ii. camphoræ. ʒ.s. conficiantur cum aqua tereniabin, et informentur trochisci.

DEscriptio alia trochiscorum de berberis, qui faciunt ad febrem, & tussim, et dolorem hepatis, et sedant sitim. Recipe berberis pondus.

dus.ʒ.xii.& ſeminis cucumeris,et alcondi, et maſticis,et ſpodii,omnium an.pondus. ʒ .vi.laccæ, et reuſini,amborum an.ʒ.iii.& roſarum. ʒ.xl.croci,et ſpicæ,et ſucci eupatorij , et ſucci liquiritiæ,& tereniabin , omnium an.ʒ.vi. Tere, et fac trochiſcos.

TRochiſci de berberis deſcriptione alia. Recipe berberis,et ſpicæ,et ſeminis portulacę, et liquiritiæ,et dragacanthi, et gummi arabici,et amyli,omnium an.ʒ.iii.s.ſpodij, & camphoræ,et croci,omnium an.pondus.ʒ.i.Tere, & conſice cum aqua,et informa trochiſcos.

TRochiſci de berberis. Recipe ſucci berberis.ʒ.v.eupatorij,et ſpodij amborum an.ʒ.ii.laccæ ablutæ,et croci,et keder et ſpicæ, et ſucci abſinthij,et reubarbari,et bugloſſæ, omniũ an. drach. ii.s. ſeminis endiuiæ, et ſem.cuſcutæ, omnium an pondus.drach.iii.ſeminis portulacæ. ʒ.i.s.croci pondus.ʒ.i. informa trochiſcos cum aqua endiuiæ.

TRochiſcus de abſinthio, conferens ad febres antiquas,aperitiuus ualde, prouocatiuus, faciens appetere. Recipe aniſi, et abſinthii,et aſſari,et ſeminis apii,et amigdalarum excorticatarum , omnium partes æquales : conficiantur cum aqua frigida, et fiant trochiſci , et dentur in potu.

TRochiſci de abſinthio alij, facientes ad hepar et ſplenem,et ſtomachum,et febrem tertianã [d]ʒet triangulam.ʒRecipe aniſi aure. ii. aſſari, et abſinthii romani,& ſeminis apii, et amigdalarum excorticatarum ex cortice ſuo, et maſticis, et ſpicæ,omnium ana.aure.i.aloes Scotrenſis, et folii Indi,amborum ana aure. i.s.ſucci euparorii aure.i.Terantur & conficiantur, informentur trochiſci.

d B. triangulatam

TRochiſci de eupatorio,qui conferunt ad febres inflammatas,antiquas:et ad ſitim,et oppilationes:et apoſtemata hepatis, et ſplenis, et icteritiam. Recipe ſucci eupatorii ſextaria.vi. roſarum rubearum ablatis capitibus, et ſpicæ odoriferæ,omnium an.ſextaria.ii.tereniabin mundatæ ſextaria. vi.ſpodii pondus. ʒ.iiii. Aggrega has medicinas tritas & cribellatas,et conſice, et fac trochiſcos.

TRochiſci de cappare:qui conferunt ad dolores ſplenis. Recipe corticum radicis capparis ſextaria.iiii.ammoniaci ſextaria. iiii. reubarbari ſextaria.ii.ſeminis agni caſti, et piperis, omnium an.pondus ſextariorum. vi. Aggrega has medicinas tritas,et conſice ammoniacum cum aceto uini,et aggrega cum eo medicinas, et fac trochiſcos.

TRochiſci de lacca. Recipe laccæ lignorum, et rubeæ,et aniſi,et ſem.apii, et abſinthii, et aſſari, et amigdalarum amararum mundatarum, et coſti,et cinnamomi,et ariſtologię longæ,et ſucci eupatorii,omnium an.ʒ. v. Tere, et conſice trochiſcos.

TRochiſci alkekengi,conferentes ad dolores renum,et ueſicæ, et mictum ſanguinis, et ſaniei,et ad urinam mucoſam, et conferunt ad ſcabiem ueſicæ:quorum hæc eſt permiſtio. Recipe ſeminis melonis aure.xxxvi.opii aure. vi.ſeminis hyuſquiami albi et ſem.apii,et ſem.acetoſæ omnium an.aure.vi.ſeminis hyuſquiami nigri et ſem.coriandri,amborum an. aure. xviii. ſeminis fœniculi, et granorum pini torrefactorum, et croci,et amigdalarum amararum,omnium an.aure.ix. et granorum alkekengi montani grana. lxxv. Tere, et conſice cum coagulato uuæ, et fac trochiſcos. Doſis ſit à duobus aure. uſque ad. iii.

TRochiſci alkekengi,deſcriptione alia, qui cõferunt ad ulcus renum,et ueſicæ, et ad diſtillationem urinæ. Recipe ſeminis apii, et ſeminis hyuſquiami albi, et ſcehedenigi, omnium an.pondus.ʒ.vi.ſeminis fœniculi.ʒ.ii.croci et ſeminis acetoſæ ſylueſtris,& amigdalarum pini, & opii,& amigdalarum amararum excorticatarum, omnium an.ʒ.iii.& granorum alkekengi magnorum numero.xxv.& ſem.cucumeris.ʒ.xii. Tere, & conſice,et fac trochiſcos.

TRochiſci de reubarbaro conferentes ad ægritudines antiquas,& duritiem hepatis, & grauitatem eius, & apoſtemata ipſius, & dolores ſplenis,& percuſsionem euenientem in corpore. Recipe reuſini pondus.ʒ. viii.rubeæ,lignorum laccæ mundatæ,omnium ana pondus.ʒ.iiii. ſeminis apii, & eupatorii, & aniſi, omnium ana pondus.ʒ.iii. Aggrega has medicinas tritas, & cribellatas, & fac trochiſcos ſecundum deſcriptionem.

TRochiſci, quos compoſuit Aminullus, qui conferunt ad caliditatem, & ſolutionem uentris,& dolorem hepatis, quorum hæc eſt permiſtio. Recipe ſpodii,& berberis, & xiloaloes, & ſeminis acetoſæ,& maſticis,& galiæ, & ſpicæ, omnium ana aur.i. gummi aure. iii. roſarum aure.v.conficiantur cum aqua roſ. & informentur trochiſci.

TRochiſci alij. Aniſi, & ſeminis apii,amborũ ana pondus.ʒ.i.amyli, & amigdalarum amararum,& maſticis,& ſpicæ,& folii Indi, omnium ana pondus.ʒ.i.& ſucci eupatorii, & aloes, amborum ana ʒ.ii.aſſari.ʒ.i. Tere, & conſice, & fac trochiſcos.

TRochiſci alii amigdalarum amararum, & aniſi,& abſinthii,omnium ana.ʒ.ii.aſſari.ʒ.i.Tere,& conſice,& fac trochiſcos.

TRochiſci meron: & ſunt cogniti betricon. ℞.croci,& opii,& myrrhæ, & ſeminis hyuſquiami albi, & corticum radicis mandragoræ partes æquales: conficiantur cum ſucco lactucæ,& fiant trochiſci,& quum neceſſe fuerit,tere, & diſſolue cum aqua, et line ſuper tempora.

PErmiſtio trochiſcorum. Recipe calami aromatici,et meliloti,amborum an.ʒ.iii. cardamomi unc.i.s.foliorum anefrin unc. i. roſarũ rubearum unc.s.muſchi aure.i. Tere, et cribella & fac trochiſcos.

TRochiſci ualentes ad ulcus inteſtinorum, & expulſionem ſanguinis, undecunque ſit. Rec. ſuperioris de roſis,& opii,& acaciæ, & gummi,omnium an.unc.i.gallarum.unc. s.feluzaharagi unc.i.s.conficiantur cum ſucco [e]ʒalcarcosʒ& fiant trochiſci.

e B.albarcus

TRochiſci Andromachi, conferentes ad expulſionem ſanguinis. Recipe arſenici, et opii,& coralli,omnium an.ʒ.iiii.olibani.ʒ. viii.ſtellæ terræ,& amyli,et boli armeni,omnium an. drach.iii.ſeminis papaueris. ʒ. ii. balauſtiæ. drach.s.

drach.s. Tere,et confice, & fac trochiscos.

TRochisci Andromachi descriptione alia, faciẽtes ad dolorẽ stomachi, & ad [f] difficultatem uentris, ȝ & difficultatem urinæ. Recipe seminis apii.ʒ.vi.anisi.ʒ.iii.reusini, & piperis albi,& floris squinãthi,et castorei,et spicæ, & cinnamomi,et opii,omnium ana.ʒ.i.s.absinthii.ʒ.iii.aloes Scotrensis,& masticis,& croci, omnium an.pondus.ʒ.i.Tere,et cribella,et confice, et informa trochiscos.

[f] B.frigus

TRochisci Alkindi,qui conferunt hepati qđ debilitatum est in generando sanguinem, adeo quòd debilitatus est appetitus cibi, & appetitus coitus. Recipe laccæ lignorum partes v.berberis partes.iii.reusini, rosarum rubearum, et xiloaloes Indi,omnium ana tertiam partis.i. sticados,& uenarum lilii subalbidi,amborum an. partem.s.croci,et anisi,et seminis apii, et keisim romani,et petroselini,omnium an.quartam partis unius.Tere,et fac trochiscos.

TRochisci Andromachi abstersiui conferentes ad humorem crudum,& choleram, fortes ualde. ℞. myrobalanorum belliricorum,et emblicorum,et burungi, omnium partẽ.i.post cicotrigonizationem, et medullæ turbith albi quantum est illud totum,et penidiorum quãtum omnia. ponantur penidii in patella, et fundatur super eos aliquid aquæ. Quum ergo bullierint,auferantur: et puluerizentur super eos medicinæ post commistionem,et permisceantur cõ mistione decẽti,deinde fiant trochisci: et sit unusquisque trochiscus ponderis.ʒ.x. Dosis sit trochiscus unus cum aqua, in qua infusum est coriãdrum siccum à principio noctis: deinde coletur hora qua potatur medicina in mane. ipsi enim faciunt ascellare à decem sellis usque ad.xx. et sit cibus eius super ipsos quum fuerit uespere, micæ [g] ȝ in ȝ aqua ciceris cum oleo abluto. Et si est necessarium,ut educatur phlegma uitreũ uiscosum, addatur in eis quantum quarta pars myrobalanorum de pulpa coloquinthidæ.

[g] B.panis cum

TRochisci almezerion,conferentes ad nauseã, et singultum, et tenasmon. Recipe anisi, et seminis apii,et calamenthi hortulani, et menthæ,& petroselini, & ammeos,omnium an.ʒ.vi. & opii,& castorei, & piperis albi, & macropiperis,& sisimbrii,& myrrhę,& absinthii, omniũ an. pondus.ʒ.iiii.& corticum casiæ.ʒ.xii. conficiantur cum melle,& fiant trochisci.

TRochisci mezerion alii. Recipe seminis apii, & anisi,& cinnamomi, omnium an.ʒ.vi. absinthii romani.ʒ.iiii. myrrhæ, & piperis, & opii, & castorei, omnium ana.ʒ.ii. Aggrega has medicinas tritas,& cribellatas, & fac trochiscum cum triplicato, & utere ad debilitatem stomachi, & fluxum uentris,& uomitum.

TRochisci alkondinon, conferentes ad febres inflammatas,& apostemata hepatis,& febres cõpositas ex cholera & phlegmate,& sanguine,& humiditate. Recipe rosarum rubearum ablatis capitibus pondus.ʒ.vi. spicæ odoriferæ, & croci, amborum an.ʒ.ii.succi liquiritiæ, & radicum liquiritiæ, & granorum cucumeris excorticatorum, & tereniabin mundati,omnium ana.ʒ.iii.dragacanthi,& gummi, amborum an.pondus.ʒ.i.Aggrega has medicinas tritas, & cribellatas, & confice cum aqua dulci, & fac trochiscos.

TRochisci alkondinon descriptione alia. Recipe granorum melonis,& granorum citruli & granorum cucumeris,& cucurbitæ dulcis excorticatorum,omnium ana pondus.ʒ.x. succi liquiritię pondus.ʒ.vi.dragacanthi pondus.ʒ.iiii. seminis fœniculi, & rosarum,amborum, an.ʒ.ii. croci pondus.ʒ.i.tere,& confice cum aqua psyllii,& fac trochiscos,& utere.

TRochisci marini, conferentes quum approximat æger ileos, ualentes ad inflammationem,& conferentes ad uomitum. Quorum permistio. Recipe seminis apii,& anisi, amborũ ana.pondus.ʒ.vi.absinthii romani, masticis, an. pondus.ʒ.iiii.piperis,& myrrhæ ana pondus.ʒ.i. cinnamomi põdus.ʒ.vi.opii.ʒ.ii. castorei põdus ʒ.ii.Tere,& cribella,& confice, & fac trochiscos.

TRochisci de papauere, cõferentes ad fluxum sanguinis,& tussim,& febrem, & dolorem pectoris. Recipe rosarum,gummi arabici, amborum, ana pondus ʒ.iiii.amyli, & dragacanthi, amborum ana pondus.ʒ.ii. papaueris albi, & nigri,amborum ana pondus ʒ.iii.spodii pondus.ʒ.i.succi liquiritiæ pondus.ʒ.ii. croci pondus tertiæ.ʒ.i.Tere,aggrega,& fac trochiscos.

TRochisci de balaustiis, conuenientes eis qui habent fluxum uentris, & egestionem emittunt sanguineam & saniem, & habent tenasmon. Recipe balaustiarum,& sumach, & corticum glandium torrefactarum, & sauich nabath, & granorum myrthi,omnium an.ʒ.viii. & gallarum torrefactarum extinctarum cum aceto,cymini infusi in acetum,torrefacti,omnium.an.ʒ.iiii. Tere & confice cum aqua ros. aut succo malorum,& informa trochiscos drachmeos.

TRochisci dissulidis,conferentes ad ulcera renum,& uesicæ,& mictum sanguinis, & difficultatem urinę. Quorum hęc est permistio. Recipe seminis apii, & seminis hyusquiami albi, & scehedenigi, omnium an. pondus,ʒ.v. seminis fœniculi pondus.ʒ.ii.croci,& granorum pini, & seminis acetosæ,& opii, & amigdalarum amararum excorticatarum,omnium an.ʒ.iii.granorum alkekengi montani.xv. numero, seminis cucumeris excorticati.ʒ.xii.Tere,& confice,& informa trochiscos.

TRochisci alandaron descriptione ascelenidis. Recipe capitum granatorum.ʒ.s.aluminis iameni.ʒ.iiii.calcadis.ʒ.xii. dragacanthi ʒ.xii. myrrhæ.ʒ.iiii.olibani.ʒ.viii.aristologiæ.ʒ.xii.cõfice cum aqua mellis,& fac trochiscos.

DEscriptio alia. Recipe aristol. & gallarum uiridium,omnium an.ʒ.viii.& reliquę medicinæ sint secundum quantitatem zuccari, & informentur trochisci.

TRochiscus alius:qui confert ad ulcera intestinorum, & sputum sanguinis ex pectore, & conseruat fœtum. Recipe antimonii, & scehedenigi,& sanguinis draconis, omniũ ana sextaria.iii.sedaran sextarium.i.laudani, & zuccari,& croci,omnium an.ʒ.iiii.balaustiarum, & gallarum,omnium an.ʒ.xx.lycii,& cornu cerui adusti,& acaciæ, omnium an.ʒ.x. conficiantur cum aqua arnoglossæ,aut cum aqua uirgæ pastoris, & administretur secundum tres modos. Ad cursum

[h] † ȝ ȝ ex inferioribus

[h] †B.sanguinis

cum clysteri in receptrice. Et modo secũdo supponatur cum lana. Et modo tertio detur in potu cum succo citri, & cum aqua uirgæ pastoris. Et ad sputum sanguinis ex pectore, cum aqua portulacæ: & dysenteriç cum rob cydoniorum puro.

Trochisci de aniso, aperientes oppilationes, rectificantes hepar, lenificantes naturam, auferentes febres antiquas. Quorum hæc est permistio. Recipe anisi. ʒ .iii. absinthii, & assari, & seminis apii, & amigdalarum amararum excorticatarum, & spicæ, & masticis, & folii, & seminis anethi, omnium an. ʒ .i. eupatorii. ʒ .iii. aloes. ʒ .iiii.s. conficiantur cum aqua absinthii, & fiant trochisci drachmei, & dentur in potu cum sirupo acetoso.

Trochisci lenientes naturam, auferentes angustiam, conferentes ad stricturam anhelitus, prohibentes uomitum. Quorum hæc est, permistio. Recipe turbith. ʒ .v. uiolarum siccarum. ʒ .x. succi liquiritiæ. ʒ .ii.s. conficiantur cum aqua, & fiant trochisci. Dosis eorum. ʒ .iii. aut. iiii. & bibantur cum. ʒ .x. zuccari.

Trochisci de seminibus: qui conferunt ad resolutionem naturæ, & ulcera quæ sunt in intestinis, & ad illum qui non digerit cibos & punctionem uehementem, & tenasmon, & fluxum sanguinis mulierum frequentem. Quorũ hæc est permistio. Recipe granorum myrthi. ʒ . ii. & seminis fœniculi, anisi, ammeos, seminis apii, seminis hyusquiami, & dauci, omnium ana. unc. i. opii ʒ .vi. conficiantur cum uino, & fiant trochisci ponderantes. ʒ .s. & administrentur post sex menses.

Trochisci ad inceptionem aquæ & ad duritiem hepatis. Recipe rosẽ. ʒ .iiii. berberis. ʒ . ii. spicæ tantundem, masticis, & succi eupatorij, & absinthii, et squinanthi, & assari, & anisi, & seminis apii, & seminis fœniculi, & scolopendriæ, & fructus tamarisci, & radicum capparis, omniũ ana. ʒ .i. reubarbari, & laccæ, & succi liquiritiæ, omniũ an. ʒ .i.s. croci. ʒ .s. informẽtur trochisci.

Trochisci de rosis: qui conferunt ad dolorem stomachi, & febrem phlegmaticam. Recipe rosarum siccarum. ʒ .ii. spicæ, & radicis liquiritiæ, omnium an. ʒ .i. Karabe & masticis, amborum an. ʒ .vii. carpobalsami. ʒ .v. Tere, & confice cum rob, & fac trochiscos.

Trochisci de rosis lenitiui: qui in æstate in potu sumuntur. Recipe ros. pondus. ʒ .x. spicæ, radicum liquiritiæ, omnium an. ʒ .v. scammoneæ. ʒ .iii. Terantur & conficiantur cum aqua frigida, & informentur trochisci.

Trochisci de rosis & eupatorio, conuenientes ad febres antiquas, & dolorem hepatis, & ictericiam. Recipe ros. ʒ .v. spicæ. ʒ .ii. spodii. ʒ .i. succi eupatorii. ʒ .viii. Tere, & confice cum aqua tereniabin, & fac trochiscos, & da in potu cum aliquo siruporum.

Trochisci de lacca conuenientes ad oppilationes hepatis, & splenis, & febrem assiduã, & prouocant urinam. Quorum hæc est permistio. Recipe laccæ, & rubeæ, & anisi, & seminis apii, & absinthii romani, & assari, & amigdalarum amararum excorticatarum, & costi, & aristol. longæ, & succi eupatorii, & succi liquiritiæ, & succi berberis, omnium an. pars. i. informentur trochisci drachmei, & dentur in potu cum eo quod conuenit de sirupis.

Trochisci, de rubea: qui conueniunt ad grauedinem splenis, & dolorem hepatis, & febrem chronicam. Quorum hæc est permistio. Recipe rubeæ. ʒ .xii. corticum radicum capparis, & aristol. longæ, & radicum liquiritiæ, omnium an. ʒ .i. conficiantur cum sirupo acetoso, & informentur trochisci ponderantes. ʒ .i. Dosis sit unius cum decoctione absinthii.

Trochisci de cuscute conueniẽtes ad febres chronicas, & extinguunt. Quorum hæc est permistio. Recipe seminis citruli, & seminis alschefabrem, omnium an. ʒ .iii. sucaha, & bedoard, & fumiterræ, omnium an. ʒ .iiii. dragacanthi, & amyli, & gummi, omnium. an. ʒ .i.s. spodii, & turbit, & seminis cuscutæ, omnium an. ʒ .iiii. tereniabin. ʒ .xxx. zuccari alhasir. ʒ .xxx. croci. ʒ .iii. conficiantur cum aqua, & melle, & fiant trochisci, & administrentur.

Trochisci de decem medicinis: qui conueniunt ad quartanam antiquam, & dolorem hepatis, & mollitiem. Recipe anisi. ʒ .iiii. assari, & folii Indi, & absinthii, & seminis apii, & spicæ, & amigdalarum amararum excorticatarũ, & masticis, omnium an. pondus. ʒ .i. aloes. ʒ .ii. succi eupatorii. ʒ .iiii. Tere, & confice cum decoctione absinthii, & informa trochiscos drachmeos, et da in potu cum aqua tepida.

Trochisci conferentes ad febres antiquas, et inflammationem, et uomitum, et leniunt naturam. Recipe rosarum rubearum ablatis capitibus pondus. ʒ .vi. granorum cucumeris excorticatorum, et masticis, et reusini, et succi eupatorii, omnium an. pondus ʒ .iii. croci pondus. ʒ . ii. aloes Scotrensis pondus. ʒ .i. Aggrega has medicinas tritas, et cicotrigonizatas, et confice cum aqua dulci, et fac trochiscos, et utere cum aqua frigida, aut citruli, aut cum sirupo acetoso.

Tractatus nonus

De decoctionibus, et pilulis.

Nos postponemus sermonem de catharcticis: quorum quædam sunt apozimata, et quædã pilulæ: et sermonem de gargarismis, et obtarmicis, et emplastris, et epithymatibus, et medicinis oculi, et dentis, et aliorum, usque ad summã secundam: et sigillabimus hanc summam loquendo de oleis, et unguentis: et ante illud afferemus descriptiones apozimatum, et pilularum, quorum narrationem uidimus esse ante hanc summam scundam.

Decoctio aquæ de radicibus conferens ad oppilationes, et difficultatem urinæ, et dolorem hepatis, et stomachi, et administratur cum oleis, et aliis. Recipe corticum radicum fœniculi, et corticum radicum apii, et radicum squinanthi, et seminis fœniculi, et apii, et anisi, et spicę odoriferæ, et capilli ueneris, et masticis, et passularum enucleatarum quantum necesse est: decoquantur, et dentur in potu quantum est necesse.

Decoctio

DEcoctio aquæ de radicibus ad dolorem hepatis Alkindi. Recipe corticum radicis fœniculi,& apii, amborum an. pondus.ʒ.i. seminis fœniculi,& seminis apii,amborum an. pondus.ʒ.s.ros. rubearum mollitarum, & calamenthi,& squinanthi,omnium ana.ʒ.s.& passularum enucleatarum pondus.ʒ.ii. & assari pondus tertiæ.ʒ.i.& spicæ pondus tertiæ.ʒ.i. fundantur super ea aquæ tertiæ duæ lib. unius, & decoquantur donec remaneant.unc.ii.& plus parum, deinde coletur,& fundatur super eam ex oleo amigdalino dulci pondus.ʒ.unius,deinde potetur.

APozima de absinthio,conferens ad dolorem hepatis & stomachi,& febres commistas frigidas phlegmaticas, & melancholicas. Cuius hæc est permistio. Recipe anisi, & seminis apii,& absinthii romani, et assari, & seminis fœniculi,& radicum squinanthi,omnium quantum necesse est:decoquantur,& extrahatur aqua eorum, & detur in potu.

DEcoctio eupatorii, conueniens ei, qui habet febrem quartanam,& febrem phlegmaticā, & febrem diuersam,& lenit naturam. Recipe myrobalanorum nigrorum, & passularum mundatarum,& fumiterræ, & bedoard,& eupatorii, et sucaha,omnium æqualiter, decoquantur, & colentur.

Capitulum de pilulis.

PIlulæ quæ conueniunt illi, qui habet uentositatem grossam,& inflationem, & spasmum neruorum,& inflationem testiculorum. Recipe seminis apii,& seminis harmel, & anisi,& masticis,& croci,omnium an.ʒ.ii. myrobalanorum nigrorum,& belliricorum, & emblicorum, omnium an.ʒ.ii.serapini,& bdellii subalbi, omnium ana.ʒ.i.s.calamenthi,& petroselini, & floris squinanthi,& assari,& costi,& zedoariæ, & ligni acori,omnium ana.ʒ.s.informentur pilulæ.

PIlulæ fœtidæ magnæ:quæ expellunt humores grossos, et aperiunt oppilationes, et conferunt ad dolores iuncturarum,et iliorum, et albaras,et morpheam,et lepram, & elephantiam. Et sunt pilulæ cognitæ almeheru. Recipe ammoniaci,et serapini,et opopanaci,et bdellii, et aloes,et harmel,et myrobalanorum,et pulpæ coloquinthidæ,omnium an.ʒ.viii.et alsabram, et epithimi,et euphorbii,et cassiæ,et hermodactylorū, omnium ana pondus.ʒ.iiii.& turbit.ʒ.x.et castorei pondus.ʒ.ii.et scammoneæ pondus. ʒ.iii.agarici.ʒ.ii.et croci,et spicæ,et cardamomi,et radicis altheæ albæ,et alkeia,et cinnamomi,et galangæ,omnium ana pondus.ʒ.i.

PIlulæ fœtidæ maiores conferentes ad dolorē colicæ,et podagræ,et dorsi,et genuum:et resoluunt humorem grossum uiscosum in corpore,quarum hæc est permistio. Recipe bdellii, serapini,ammoniaci,opopanaci,seminis harmel, et pilulæ coloquinthidæ, et aloes Scotrensis, et epithymi,omnium an.ʒ.x.scammoneæ.ʒ.vi.cinnamomi,spicæ,croci,& castorei, omniū an.ʒ.ii. euphorbij.ʒ.j.infundantur gummæ in aqua porri,& fiant pilulæ. Dosis.ʒ.ii.

PIlulæ fœtidæ minores,mundificantes humorē grossum,uiscosum,ex dorso,et genibus. Recipe serapini de spahani, & ammoniaci, & opopanaci,& bdellii,omnium ana drach. x. turbit.ʒ.xx.pulpæ coloquinthidæ.ʒ.xii.infundantur gummi,& conficiantur cum eis medicinæ. Dosis.ʒ.ii.cum aqua tepida.

PIlulæ fœtidæ Alkindi.conferunt ad dolorem iuncturarum & podagræ,& omnem dolorem ex humore crudo,& cholera, & melancholia, & paralysim:quarum permistio hæc est. ℞.aloes, & myrobalanorum citrinorum enucleatorum,& harmel,& epithymi Cretensis,& medullæ turbit, & ammoniaci,& opopanaci,& serapini, & bdellii iudaici,omniū ana partes.iiii.pulpæ coloquinthidæ partes.iii. scammoneæ partes. ii. euphorbii,& castorei,& cinnamomi, & croci, omnium ana partem i.infunde gummas in aqua porri, aut caulis die & nocte: deinde tere medicinas, & tere gummas, donec fiant sicut unguentum: deinde pulueriza medicinas super eas,& tere donec permisceantur,& fac pilulas similes piperi, & exsicca in umbra.Dosis earum pondus.ʒ.ii.in principio noctis cum aqua tepida, & sit cibus super eas pullus conditus in zibrabegi, & uinum eius sit uinum mellis,aut de passis.

PIlulæ de[a] § capsia§ maiores: quæ sunt conferētes ad dolores humerorum,& ancharum,& uenæ sciaticæ: & solutione educunt humorem grossum uiscosum. Recipe serapini, & ammoniaci,& bdellii,& euphorbii, & opopanaci, omnium ana drach.i. aloes, & epithymi,& agarici, omnium an.ʒ.j.s.aristologiæ rotundæ,& centaureæ,et castorei,omnium an.ʒ.ii.macropiperis,& zingiberis,et cymini,et ammeos, et seminis apii, et anisi,et myrrhæ,et croci, omnium ana tertias. ii.ʒ.i.mirobalanorum citrinorum, & hermodactylorum,et radicis almeheizaheregi, omnium an.ʒ.ii.s.sinapis,et [b]§cassiæ,§et pulpæ coloquinthidæ,et ligni acori,et salis Indi,omnium ana tertias.ii.ʒ.i.confice cum aqua alkekengi, & fiant inde pilulæ.Dosis pondus.ʒ.ii.

a B.scythragi

b B.scytragi

PIlulæ [c]§de casia,§minores,conferentes ad mollificationem partis, et paralysim, et dolorem ancharum & genuum et iuncturarum, et podagram frigidam,et solutione 'educunt humorē crudum grossum. Recipe myrobalanorum citrinorum.ʒ.x.aloes.ʒ.xx.zingiberis.ʒ.ii.piperis, & macropiperis,omnium an.ʒ.i.sinapis.ʒ.iii.[d]§cassiæ Indæ,§et salis Indi, et pulpæ coloquinthidæ omnium an.ʒ.ii.penidiarum. ʒ.iiii.conficiantur cum aqua[e]§porri,§et informentur pilulæ. Dosis drachmæ duæ cum aqua tepida.

c B.sythragi

d B.sythragi Indi

e B.caulis

PIlulæ de casia descriptione alia.Recipe aloes, et turbit, et hermodactylorum, omnium ana ʒ.x.[f]§cassiæ§et acori,et salis naphtici,et pulpæ coloquinthidæ,& agarici, et granorum harmel, et bdellii,et serapini, omnium an.ʒ.ii.zingiberis, et macropiperis,et piperis,et masticis, et sinapis, et anisi,et costi,et ammeos,omnium an. ʒ.ii.epithymi,et myrobalanorum nigrorum amborum an.drach.v. conficiantur cum aqua caulis, et alkekengi,quorum dosis sit. ʒ.ii.aut.iii. cum aqua calida.

f B.scytragi

PIlulæ de eupatorio,facientes ad dolorem hepatis,& ictericiam,& ad febres. Recipe aloes,& succi eupatorii,et mirobal.citrinorum,omniū æqualiter.Tere,& cribella, et confice cum aqua apij,

apii, et fac pilulas. Dosis pondus drachmarum duarum.

Pilulæ proficui, cõferentes ad paralysim, & torturam, et dolorem genuũ, et dolores iuncturarum ex phlegmate. Recipe albredumaru, & est medicina Inda, et fatil, et afrang; & est medicina alia Inda: et turbit, et granorũ alnil Indi, & herbæ eupatorii, omnium an. aure. xx. decoquantur cum lib. I. aquæ, donec remaneat medietas: deinde colentur, et reducatur aqua eorum ad ignem, et bulliat donec coaguletur, et proiiciatur super eam[g] {dende}de Scemi mundati à cortice suo exteriore, et est simile linguæ auis positæ in medio sui. Et sumantur cinnami, & agarici, et masticis, et aloes Scotrensis, et albrengi excorticati, et succi liquiritiæ, omnium an. aure. xx. Tere et cribella cum orali præter[h] {dende} deinde tere [i]{dende} solum, et misceatur cum medicinis, quoniam non cribellatur propter unctuositatem suam, deinde proiiciantur super illam aquam decoctam coagulatam, et facta est ei spissitudo mellis, et conficiantur cum ea istæ medicinæ, & informentur pilulæ, & sumatur de eis pondus tertiæ drach. i. usque ad drach. s. et quando multiplicas, da duas tertias. drach. i. cum aqua calida in nocte.

g B.dend

h B.dend

i B.dend

Pilulę aliathelic: et sũt pilulę abstergẽtes phlegma, et melancholiam, et educentes ea ambo, et frangunt uentositatem debilitatis digestionis, et dantur in potu hyeme & æstate, quarum hæc est permistio. Recipe cinnamomi, et costi et spicæ, et amomi, et chamædreos, et granorum alben, et mahaleb, & cinnamomi, et agarici, omnium an. pondus. ʒ. ii. & myrrhæ, & croci, et gariofillorum, omnium ana. ʒ. iii. aloes. ʒ. xvi. fiant pilulæ in æstate cum succo rosarũ, et in hyeme cũ succo caulis. Dosis earum pondus. ʒ. ii. cum uino ante cibum, et cibetur in hora sua cum aqua ciceris.

Pilulæ aldurie ex libro Alcalamet: quæ odoriferum efficiunt oris odorem, et abstergunt uisum, et consumunt phlegma, et faciunt appetere cibum, et confortant dentes masticantes. Recipe cinnami, & piperis, & rubeæ, et coriandri et heilbace, et condeiati, et fausel, et cabreus, omnium ana pondus drach. ii. et Kirat. i. muschi. Tere, et cribella, et confice cum aqua gummi soluti.

Pilulę, quę conferunt ad uentositatem, et debilitatem stomachi, et ad hæmorrhoidas: quarũ hęc est permistio. Recipe scorię ferri aure. c. quę infundantur in aqua porri septem diebus continuis, et renouetur aqua in ea omni die semel, et granorum nasturtii. ʒ. cc. seminis porri & seminis erucę, et seminis alseful, et seminis apii, & seminis bauciæ, & seminis raphani, & fœnugræci & seminis cepæ, omnium ana. ʒ. xxv. Tere, & cõfice cũ aqua porri, & sit forma pilulæ sicut ciceris.

Pilulæ de[k] {dende} conferentes ad torturam, & colicam, & dolores dorsi, & genuũ, et omnẽ dolorem, cuius causa est phlegma grossum uiscosum, et omnem uentositatem grossam. Recipe[l] {cinnamomi} excorticati à cortice suo superiore, de quo proiiciantur linguæ repertæ inter duo frusta, & granorum dende, et succi liquiritiæ, et agarici albi, &[m] {alkeiati} & herbæ eupatorii, & absinthii, aloes, partes æquales. Tere, & cõfice cum aqua apij, & informentur pilulæ paruæ. Et ille, qui de eis facit pilulas, inungat manũ suã oleo balsami odorifero. Dosis earum est quod est à. ʒ. j. usque ad. ʒ. ii. Et sit cibus super eas zibrabegi.

k B.dend

l B. dend fini

m B.chio

Sal solutiuus, conferens ad torturam, & abstergit uisum, et acuit auditum, et ad dolores splenis, & ad podagram, et dolores iuncturarum, & mollificationem lacerti, et nocumenta frigoris, & humiditatis. Cuius hæc est permistio. Salis gemmæ. ʒ. vi. piperis. ʒ. xii. zingiberis, & seminis apii, & hyssopi, & aniuden, et petroselini, et seminis fœniculi, et anisi, et folii Indi, et agarici, & scammoneæ, & nasturtii, et gariofillorum, omnium ana. ʒ. iiij. Aggregentur post cribellationem, et reponantur in uase, & administrentur.

Pilulæ stomaticæ AlKindi: quæ confortant stomachum, et faciunt appetere cibum, et sunt ualentes ad stomachum, & hepar, & splenem, & mundificant sensus, et intestina, et educunt superfluitates ex toto corpore, & phlegma. Recipe myrobalanorum Kebulorum partes. vi. salis Indi & absinthii romani, & agarici leuis, & scammoneæ subalbidæ, omnium ana partes. iii. assari, et anisi, & seminis apii, omniũ ana partes. i. medullæ turbit albi partes. xvii. epithymi Cretensis rubei, mundi, recentis, partes. v. hyeræ picræ partes. vii. gariofillorum partem. i. commisceantur medicinę istæ post cribellationem, deinde ponatur sup eas paulatim, & ipsæ conterantur aqua in qua bullitæ sunt partes. iiii. penidiorum sahari, donec conuersa sit in substantia. succi dactylorum, deinde informentur pilulæ similes piperi. Dosis sit pondus. aure. ii.

Pilulæ albaromaki mundificantes caput, et extremitates, et conferunt ad apostemata. bibantur, & dormiatur super eas propterea quòd sunt ultimæ in attractione: quarum permistio hæc est. Recipe aloes Scotrensis, et pulpæ coloquinthidæ, amborum aure. vii. croci, & spicæ, & cinnamomi, et granorum balsami, & assari, & masticis, & absinthii romani, & scammoneæ, & turbit, omnium an. aure. ii. casię aure. s. Tere bene, & cribella, & confice cum aqua tepida, & fac pilulas, & inungat manum suam oleo amigdalino dulci, et sumatur de eis secundum quantitatem lenitatis naturæ, et siccitatis eius, minus pilulis. iii. & plus de eis pilulæ. ix. Dosis integra. ʒ. ii. quum uadit ad lectum suum.

Pilulæ filii Alharith expertæ ad morpheam fœdam, auferunt enim eam in tribus diebus, & conferunt ad febrem, et uentositatem, et dolores iuncturarum, & omnem passionem phlegmaticam, et melancholicam. Recipe myrobalanorum nigrorum, & citrinorum, & aloes Scotrẽsis & sarcocollę, & bdellij rubei, & serapini de saphani, & pulpæ coloquinthidæ, omnium an. partes. v. nasturtii albi, & origani persici, et nigellæ, & cinnami carmeni, et salis gemmæ, & uisci romani, omnium an. partem. i. Accipe has medicinas post contritionem, et cribellationem, et commisce perfectè, & infunde gummas in aqua porri in uase æris tantæ quantitatis qua conficiantur medicinæ, & ponatur in sole donec resoluantur gummæ, deinde proijciantur medicinę cribella-

tę

tæ deſuper,& conficiantur bene uehementer cõterendo,donec ſit poſsibile ut fiant pilulæ ſimiles piperi,& exſiccentur in umbra. Doſis earum aure.i.cum aqua tepida. Et abſtineat ante ipſas duobus diebus ab omnibus rebus niſi pane,& alzibrabegi.

PIlulę filij Hubeire, ſuper quibus eſt conueniẽtia manifeſti iuuamenti in uentoſitatibus, & cholera,et uentoſitatibus hæmorrhoidarum, & humore crudo,et morphea,& pruritu. Et bibũtur in omni die,& nocte,hyeme,& æſtate, quarũ permiſtio hæc eſt. Recipe myrobalanorum citrinorum,& nigrorum, et belliricorum, ablatis nucleis,omnium an.aure. xii. emblicorum aure. vi.[n] ʒcaſsiæ Indæ,ʒ& macropiperis,amborum ana aure.v.nucis muſchatæ,et ſalis gemmæ, omnium an.aure.ii.turbit albi,et aloes, amborum ana aure.iij. Tere & cribella omnia, et fac confectionẽ cum oleo uiolaceo,et fac pilulas, et exſicca in umbra. Doſis earum aure.vi.apud mediam noctem cum aqua calida, uidebis enim mirabilia ex iuuamento.

n B. ſythragi Indi

PIlulæ aggregatiuæ filii ilgeben: quæ conferũt ad ſuperfluitatem exiſtentem in corpore ex phlegmate,& cholera rubea, et cholera nigra. Et ſimiliter conferunt capiti quum in ipſo eſt ſuperfluitas ex iſtis humoribus, aut ex uno eorum, et reſoluunt ſurditatem accidentem inde.et conferunt ſtomacho, et hepati, et confortant ea. et conferunt ad omnem febrem antiquam, et ſedãt humores omnes, et ſedant ſanguinem, et ſanant ſpecies ulcerum,et pruritum. Et ille qui habet hæmorrhoidas,& indiget potu earum, tangat indicem & pollicem ſuum cum aliquanto oleo amigdalino,deinde tangat illas pilulas digitis ſuis quãtitate qua fluant cum oleo,deinde bibat eas: non enim nocebunt ei quum fecerit illud, quarũ permiſtio eſt hæc. Recipe hieræ picræ.ʒ. xxiiii.myrobalanorum nigrorum,& citrinorum, amborũ ana drach.vi.maſticis,& aniſi, & ſucci eupatorii, & ſucci abſinthii,omnium ana drach.ii. roſarũ rubearum.ʒ.iiii. Terantur,& cribellentur, & conficiantur cum aqua,et informentur pilulæ ſimiles piperi. Doſis.ʒ.ii.uſque ad.ʒ.ii.s.& bibantur poſt duas horas à principio noctis, antequam dormiat utens eis,deinde ſurgat,et facient aſcellare à duabus ſcellis uſque ad.iiii. & erit earum operatio in die.

PIlulæ factę cum euphorbio conferentes ad aquam citrinam,et ad dolorem dorſi,et anchæ, & podagram,et mollificationem membrorũ: Quarum permiſtio hæc eſt. Recipe euphorbij, & maſticis,eorum amborum an.ʒ.iiii.ſcammoneæ,et agarici,amborum an.ʒ.v. pulpæ coloquinthidæ.ʒ.iij.aloes,& epithymi, amborum ana pondus.ʒ.xx.ſucci abſinthij pondus.ʒ.v.ſalis Indi pondus.ʒ.j.s.macropiperis pondus,ʒ.ij.aniſi pondus.ʒ.iiij.ſpicæ pondus.ʒ.x. Tere medicinas et cribella,& confice cum aqua caulis, et informa pilulas ſicut piperis. Doſis huius medicinæ,eſt.xi.pilulæ uſque ad quantitatem.ʒ.s.ante cibum,& poſt ipſum. Et bibatur ſuper eis aqua calida.

PIlulæ aliæ conferentes ad febrem chronicam, & debilitatem ſplenis,& hepatis,et inceptionẽ aquæ. Recipe chamæpitheos,et chamædreos & radicum liquiritiæ,et croci, & laccæ, et abſinthii,omnium an.ʒ.x.ſeminis apii,et aniſi, et ſeminis fœniculi,omnium an.ʒ.v.ſucci eupatorij, et reuſini,& roſarũ omnium an.ʒ.viij.ſeminis cuſcutæ.ʒ.xv.polii,et ſi habuerit ſplenem, adde in eis ſcolopendriæ.ʒ.x.radicis capparis, et fructus tamariſci,amborum an.ʒ.viii.

PIlulæ aliæ ad febrem chronicam ex humoribus commiſtis,& dolorem hepatis,& inceptionem aquæ. Recipe abſinthii, & ſucci eupatorii, et myrobalanorum citrinorum, et aloes, & maſticis,et croci,et ariſtol. & laccæ, et aniſi, et caſsiæ,et hieræ,omnium ana partem.i. Terantur & informentur pilulæ.

PIlulæ conferentes ad febrem chronicam accidentem ab humoribus commiſtis,& ad dolorem hepatis, & inceptionem hydropiſis. Recipe abſinthii aut ſucci eius, & ſucci eupatorii, & myrobalanorum citrinorum,& aloes,& maſticis, & croci,& reubarbari,& laccæ ablutæ, & aniſi,& [o] ʒfolii ſicciʒ & hieræ picræ omnium an. partẽ.i. Terantur & conficiantur cum ſucco ſolatri,& informentur pilulæ. Doſis pondus aure.i.cũ aqua tepida in nocte. Quòd ſi fuerit tuſsis, permiſce cum medicinis ſucci liquiritiæ quantum eſt medietas ponderis omnium medicinarum.

o B. fumiterræ ſiccæ

PIlulæ quæ aperiunt oppilationes:& ſubtiliant humores groſſos,& faciunt deſcendere humores,& humiditates uiſcoſas, & mucillaginoſas. Quarum hęc eſt permiſtio. Recipe folii Indi,& myrrhæ,& floris ſquinanthi, & floris abſinthii romani, & maſticis,& croci, omnium an.ʒ.s.ſeminis apii,& aniſi,& bdellii,& ſerapini,et opopanaci,omnium an.ʒ.i.aloes.ʒ.vii.turbith,et agarici,amborum an.ʒ.iii.et.s.fiant pilulæ.

PIlulæ de ſerapino: quę conueniunt ad dolorẽ genuum,et ancharum, et laterum. Quarum hæc eſt permiſtio. Recipe ſeminis apii,& ſeminis harmel, amborum an.ʒ.i.ſerapini, et bdellii, amborum an.ʒ.ii.hieræ.ʒ.ii.pulpę colquinthidę, et agarici,amborum an.ʒ.i.turbit.ʒ.vi.fiant pilulæ. Doſis.ʒ.ii.cum aqua tepida.

PIlulæ de opopanaco Salomon.conueniẽtes ad dolorem genuum,et dorſi,et paralyſim,et torturam. Recipe zingiberis, et piperis, et macropiperis,et capſiæ Indæ, et myrobalanorum citrinorum,et belliricorum,et emblicorum,et myrrhæ,et turbit,et ſcammoneæ,et croci,et caſtorei, omnium an.ʒ.ii.opopanaci,et hermodactylorũ, et ſerapini,et bdellii,et ammoniaci, et pulpæ coloquinthidæ, omnium an.ʒ.x.aloes.ʒ.xx.infundantur gummæ in aqua caulis, et conficiantur cum eis medicinæ, et informentur pilulæ. Doſis.drach.ii.

PIlulæ de euforbio conferentes ad paralyſim, et mollificationem, et humores crudos deſcẽdentes ad neruos. Recipe agarici, pulpæ coloquinthidæ, euforbii, ſerapini, bdellii, omnium an.ʒ.i.aloes.ʒ.ii. Terantur et conficiantur cum aqua caulis,et fiant pilulæ.

PIlulæ Indæ factę cum muſcho conferentes ad dolorem ſtomachi,et auferunt fœtorem oris, et malum odorem potus uini,et exſiccant humiditates torum. Recipe [p] ʒ remisk ʒ et capparis,amborum ana lib.i.conterantur,et abluantur, cum aqua et proiiciantur in uaſe, et proiiciantur

p B.ramech

ſuper

ſuper ea aquæ lib.xl.et decoquatur donec remaneant lib.v.et coletur: deinde reducatur ad uas mundum,et decoquantur cum aqua ſecundo ſola,donec coaguletur: et tu remouebis eam cum cochleario ita, ut non adhæreat, et aduratur:deinde proiiciatur in catino uiridi, et exſiccetur ſicut exſiccatur aloes ablutum.Quum ergo uolueris facere ex eis pilulas, ſume de eis aure.xx. et tere,et cribella: deinde accipe heil,et gariofil. et nucis muſchatæ,et macis,et xiloaloes Indi, et folii, et centaureæ, et ſandali albi,et girbaugue, et cubebe, omnium an.aure.i. muſchi aure.v. camphoræ,aure.x.Tere unumquodque per ſe,& cribella, deinde permiſce: poſtea accipe [a] remiſk ſecundo. aure.v.& proiice ſuper eam aquæ. ℥.vi. decoque eam donec remaneant ℥.ii. & cola eam, et confice cum ea medicinas, & informa pilulas ſicut cicer, & exſicca eas, et utere eis quum neceſſe fuerit.

a B.ramech

TRACTATVS DECIMVS

De oleis.

Sermo noſter in hac ſumma de oleis eſt ſecundum noſtram conditionem.

Olevm nardinum. Eius quidem iuuaméta ſunt multa, & eſt de nobilioribus oleis ad omnem dolorem, qui fit ex frigiditate in uentre, & uentoſitem intrinſecam, & ſedat dolores auris frigidos, & remouet eos, & aufert dolorem capitis, & hemicraneam facto caputpurgio ex eo, & colorem efficit bonum, & aufert colicam, & punctionem uentoſam,& confert ad dolores earum,& ſedat dolorem hepatis,& uentris, & calefacit matricem,& iniicitur in foramen uirgæ, & confert renibus,& ueſicæ, & ad mollificationem ueſicæ. Cuius hæc eſt permiſtio. Sumantur calami aromatici,& cyperi,& foliorum lauri, et xilobalſami,et folii Indi,et enulæ,et ſauinę,et ſquinanthi, et myrti,et cordumeni,et ſampſuci, omnium an. ℥.ii.Terantur cótritione groſſa,et proiiciantur in uaſe,et proiiciantur ſuper ea uinum et aqua,et infundantur ſuper ea olei ſiſamini kiſt.v. et decoquantur lento igne in uaſe duplici ſex horis, et moueantur omni hora: deinde auferantur ab igne,et dimittatur donec infrigidetur, et coletur oleum. Decoctio ſecunda. Cuius hæc eſt permiſtio. Recipe roſ.rub.et caſię, et ſucci myrti humidi, et myrrhæ,omnium an.ʒ.ii. Terantur groſſè:et proiiciatur ſuper ea aqua,aut uinum donec humectentur,et oleum decoctum: et decoquantur leui igne tribus horis,et infrigidetur, et coletur. Decoctio tertia. Cuius hæc eſt permiſtio. Spicæ,et gariofillorum,et ſtoracis, omniũ an.unc.iii. nucis muſchatæ.unc.v. olei balſami. unc.vi. Tere medicinas groſsè, et proiice ſuper eas aquam. quum ergo calefit, proiice deſuper oleum quod decoctum eſt, et oleum balſami, et ſtoracem liquidam, & moue donec miſceantur, et ferueant donec conſumatur aqua, et remaneat oleum.

Oleum de ſtorace conueniens iuncturis, ad quas effunditur materia, et calefacit lacertos, et apoſtemata frigida, et matricem frigidam,et calefacit renes, et ueſicam ex frigiditate. Recipe olei ſiſamini Kiſt.i.ſtoracis ſiccæ. ℥.iii.decoquatur lento igne donec ſumat oleum uirtutem ſtoracis,et reponatur.

Oleum de chamæmilla. Recipe olei ſiſamini kiſt.i. fœnugræci, ſuperioris chamæmillæ abluti, et exſiccati in umbra, amborum ana. ℥.ii.et reponatur in uaſe uitri, et ponatur in ſole. xl.diebus,et adminiſtra.

Oleum de maſtice, conueniens ad debilitatẽ ſtomachi,& apoſtemata eius, et lenit duritiem. Recipe olei ſiſamini kiſt.ii. maſticis. ℥.vi.Teratur maſtix, & proiiciatur ſuper oleum in uaſe duplici.

Oleum de abſinthio, factum in ſole, calefaciens & confortans membra frigida. Recipe olei ſiſamini [b] danic.℥i.proijce ipſum in uaſe uitri,et abſinthii. ℥.ii. et ponatur in ſole.xl. diebus,et adminiſtretur.

b B.danuch

Oleum de anetho. Recipe olei ſiſamini Kiſt. i.ſeminis anethi exſiccati in umbra. unc.i. proiiciantur in uaſe uitri, et ponantur in ſole.xx.diebus, et adminiſtretur.

Oleum de lilio: quod confert ad frigus matricis, et præfocationem matricis, et ad colicam, et calefacit renes, et ueſicam. Recipe caſsiæ ligneæ,et coſti,et carpobalſami,et maſticis,omnium an. ℥.i.gariofillorum, et cinnamomi,amborum an.ʒ.s.croci. ℥.i.Tere et proiice in uaſe uitri cum lib.i.s.olei ſiſamini, et liliis.xxx.numero,poſtquam proieceris illud quod eſt in eis de citrinitate,et radices foliorum eorum,et ponatur in umbra in loco temperato, uſquequo ſumat oleum uirtutem eius, et adminiſtretur.

Oleum de [c] haſce, quod confert ad difficultatem urinæ. Recipe olei ſiſamini. ℥.i. aquæ lib.i.et quartam,zingiberis.ʒ.iiii. [d] haſce.ʒ.x.Tere medicinas groſsè, et proiice in uaſe cum aqua,et oleo ſiſamino, et decoquatur donec conſumatur aqua, et remaneat oleum:et diſtilletur de eo in foramen uirgæ.

c B.haſcech

d B.haſcech

Oleum de [e] haſce aliud, ad iuncturas,et colorem efficit bonum, et addit in deſiderio coeũdi,et commouet ſuper coitum, et rectificat renes, et ueſicam, et dorſum quum de eo bibitur quantitas. ℥.i.omni die cum rob, aut cũ uino, et adminiſtratur etiam in clyſteribus. Cuius hæc eſt permiſtio. Recipe olei ſiſamini,et lactis uaccini dulcis, et ſucci [f] haſce humidi,omnium an.lib.x.penidiorum alborum lib.v. zingiberis lib.ii.s.Terantur penidii, et cribellentur, et proiiciantur omnia in uaſe figuli, et accendatur ſub eo ignis leuis donec conſumantur aquę [g] haſce et lac,et remaneat oleum ſolum, et bibatur de eo ſicut diximus: eſt enim iuuatiuum ad debilitatem renum, et addit in deſiderio coeundi, et ſpermate.

e B.haſcech

f B.haſcech

g B.haſcech

Oleum de [h] haſce aliud, conueniens ad difficultatem [i] uentris et dolorem iliorum, et renum, et ueſicæ. Cuius hæc eſt permiſtio. Recipe aquæ dulcis ſacraiati.xv. zingiberis pondus.ʒ.iiii.contriti [k] haſce pondus.ʒ.x.olei ſiſamini ſacraiati.i.decoquantur in uaſe mundo, igne leui, donec conſumatur aqua, et remaneat oleum: et auferatur,et dimittatur donec infrigidetur

detur: et coletur, et fiat clystere ex eo posterius, et ante, effundendo in foramen uirgæ.

OLeum de serpentibus, conferens ad impetiginem et mollificationem [k] § stomachi. § Sumantur olei sisamini kist. iii. et ponantur in uase figuli, et ponantur in eo de serpentibus nigris à. v. usque ad. x. et stringatur caput uasis, et decoquantur lento igne, donec in decoctione dissoluantur, et auferantur ab igne, et dimittãtur donec infrigidentur, et aperiatur caput eius, et caueatur à uapore eius: quare dimittatur, donec infrigidetur, et respiret, et auferatur ab eo uapor, et ponatur in uase, et administretur in epithemate quum ipsum est necessariũ cum penna inũctũ.

k B. ani

OLeum regis Dauid: quod est iuuatiuum ad paralysim, et torturam, et podagram, et tremorem, et ad dolores iuncturarum, et dorsi, & ad fistulas, et hæmorrhoidas, & ad colicam, & elephantiam. Cuius hæc est permistio. Recipe bdellii. ʒ. x. ammoniaci, et serapini, et opopanaci, & carpobalsami, & opii, & polypodii, & ellebori albi, & zarur, & [l] § felieniati, et casiæ §, & amigdalarum amararũ excorticatarum, omniũ ana. ʒ. vi. gariofillorum, & nucis muschatæ, & zingiberis, & galangæ, & cinnamomi, & laudani, & castorei, omnium an. ʒ. iii. kesile, & seminis hyusquiami albi, et siseleos, et olibani, et nigellæ, et seminis eruce, et seminis porri, et ammeos, et costi, omnium an. ʒ. v. cyperi, et granorum harmel, et myrthi, et granorum uiridium, et granorum alkerua, et sampsuci, omniũ an. ʒ. iiii. foliorũ eupatorii, et usneæ amborũ an. ʒ. v. Terañt medicinę istæ cõtritione grossa, et proiiciantur in uase, et fundantur super eas lib. vi. succi caulis, et decoquatur igne leui, donec redeat ad lib. ii. et remoueatur ab igne, & coletur, & exprimatur ita ut non remaneat in eo aliquid de uirtutibus harum medicinarum, & reducatur ad uas, & fundantur super ipsum de oleo oliuæ lib. vi. & butyri uaccini, & olei [m] § arazaki, § & olei de Kerua, & olei aldemest decocti cũ speciebus, & affertur hoc oleum de Aegypto, omniũ an. ʒ. x. & farinę amigdalarum amararum. ʒ. ii. granorum lauri, & pini, amborum an. ʒ. vi. olei de lilio, & olei de eruca, amborum an. ʒ. v. granorum uiridium pondus. ʒ. x. olei sisamini, aut arazaki in quo decoctæ sunt rutæ. ʒ. iii. usneę ʒ. iii. olei de alkanna. ʒ. v. mellis anacardi. ʒ. iii. & addantur sup olea in uase, & dissoluañ cũ pauco illius aquæ de, sagzenea põdus. ʒ. x. decoquãtur lento igne secũdum facilitatem donec remaneat aquæ quantitas sacraiati. i. & auferatur ab igne, & coletur cum mãtili spisso, & reducatur ad uas & proiiciantur ammoniaci. ʒ. x. mellis. ʒ. x. & ponatur super prunas donec liquefiat, & misceantur cum eo de storace liquida, & naphta alba, & olei balsami, omnium an. ʒ. x. & ponatur in ampulla, & claudatur strictè caput eius. Dosis eius à quarta. ʒ. i. usque ad aure. i. cum aqua ciceris tepida.

l B. felange, & sythragi

m B. alrazachi

OLeum de costo datur in potu, & confert ad frigus lacertorum, & propriè hepatis, & stomachi, & aperit oppilationes lacertorum, cõfortans eos, faciens colorem esse bonum, conseruans nigredinem capillorum. Recipe costi amari. ʒ. x. casiæ. ʒ. vi. foliorum almarmacor sextaria. x. Terantur grossè, & infundantur in uino in nocte, & proiiciantur super eas olei sisamini lib. i. s. & decoquatu[illegible] uase duplici, donec consumatur uinum, & remaneat oleum.

OLeum de costo aliud, ad dolorem hepatis, & stomachi, & dolorem iuncturarum ex frigiditate, & mollificatione lateris. Recipe gariofillorum. ℥. i. calami aromatici, & spicæ, & folii Indi, & storacis, & radicis lilii cœlestis, & cinnamomi, & usneę, & costi, omnium an. ℥. ii. enulæ, & casiæ an. ℥. i. myrrhæ. ℥. s. Tere medicinas grossè, & infunde in aceto in nocte, & effunde super eas olei & aquæ, amborum an. lib. v. & decoquantur lento igne donec cõsumatur aqua, & remaneat oleũ, & coletur, & misceatur cũ primo.

OLeum ierbuet. & est medicina Inda, faciens ad uentositates grossas, & ad dolorem matricis frigidum. Recipe serapini, & galbani, & cyperi, & sinapis, & ellebori, omniũ an. ʒ. xv. glutinis alimbat. ʒ. viii. opopanaci, ʒ. iiii. cinnami, & costi, & aristologiæ longæ, & rotundæ, omnium an. pondus. ʒ. ii. acori, & ammoniaci, & sir, & est medicina Inda, & fel, & pyrethri, omnium an. ʒ. ii. s. zedoariæ, & doronici, & castorei, & rutæ, & hasce, & abrotani, & radicis liquiritiæ, & rutæ mõtanæ, & maruas de sirem, & caulis, & sampsuci, & sisimbrii, & gariofillorum hortulanorum, omnium an. ʒ. s. myrrhæ, & assę odoriferæ, & fœtidæ, & alaniuden, omnium an. ʒ. quartam. i. olei oliuæ lib. ix. & aquę lib. xviii. decoquãtur lento igne donec consumatur aqua, & remaneat oleum. Dosis eius à media. drach. usque ad duas cum aqua anethi.

OLeum sindin, quod nominatur abrusemed, conferens ad tussim, & uentositates grossas, & attrahit humores grossos, & confert ad hęmorrhoidas. Cuius hæc est permistio. Recipe sauinæ, & piperis, & macropiperis, & Kesim, & zingiberis, & [n] § casiæ Indæ § & salis rubei, & cymini, omnium an. drach. vi. sauic nabac kaficius. i. in aqua, & coletur super medicinas.

n B. sythragi Indi

OLeum de kerua: quod confert ad mollificationem, & paralysim, & torturam, & aperit oppilationes hepatis, & splenis: et confert ad colicam. Cuius hæc est permistio. Recipe ammeos, & origani, & calamenthi montani, & myrrhæ, & marmacor, & seminis apii, & seminis fœniculi, & anisi, & seminis alandacocha, & masticis, & assari, et fœnugræci, omnium an. ʒ. vij. & alsel, et albel, et alfel, et acori, et [o] § casiæ Indæ, § & bdellii, omnium an. ʒ. v. serapini, et ammoniaci, & opopanaci, omnium an. ʒ. iij. & radicum apii, & corticum radicum: fœniculi, & squinanthi, & radicum liquiritiæ, & enulæ siccæ, et [p] § hasse, § omnium an. ʒ. x. hezerihasen, & sinsider, amborum an. ʒ. iij. zingiberis, et cinnamomi, & gariofillorũ et cardamomi, & [q] § girbauge § et cubebe, et macropiperis, et piperis, et nucis muschatæ, & macis, & nigellæ, et costi, et carui, omnium an. ʒ. iiij. zedoariæ, et doronici, amborum an. ʒ. v. Tere medicinas grosse, et funde super eas de aqua quod submergat eas, et decoquantur donec dissoluantur, et colentur: et fundantur super ea olei de Kerua recentis lib. vij. & decoquantur lento igne donec consumatur aqua, et remaneat oleum: et administretur cum necesse fuerit pondus aure. ii. aut. iii. cum aqua de radicibus.

o B. sythragi Indi

p B. hasech.

q B. chayrbua

OLeum de Kerua simplex. Decoquitur cum aqua sola, et minoratur à caliditate sua, quũ decoquitur cum aqua sola, et est in loco olei arazaki quum abluitur cum aqua sola.

OLeum de cucurbita: quod confert ad omnẽ caliditatem, et ad acuitatem in toto corpore, si fuerit membrum inunctum cum eo, et si fuerit in uesica aut renibus, inungatur cum eo: & olfaciat ex eo, et inungat cum eo. Et si fuerit in capite, fiat caputpurgium ex eo. Et si fuerit in intestinis acuitas cholerica sumere in potu ex eo est iuuatiuum ad omnia illa. Cuius hæc est per mistio. Sumatur cucurbita magna integra, et excorticentur, et teratur, et exprimatur, et sumantur de aqua eius partes quatuor, et olei sisamini recentis pars.i. decoquatur lento igne. donec cõsumatur aqua, et remaneat oleum: deinde coletur in uase uitreato, et administretur.

r B. alschesefrã

s B. de alschese fram

OLeum [r] ʒaschesabrenʒ: quod confert ad uentositatem in genibus, et iuncturis, et toto corpore. Sumatur [s] ʒaqua aschesabren ʒ pars. i. et olei sisamini pars.i. et decoquatur donec consumatur aqua tota, et remaneat oleum: coletur ergo et reponatur in uase uitri et claudatur strictè os eius. Dosis sit ab aure.i. usque ad unc.s. sicut diximus: & bibatur super mensuram. ℥. ii. aquæ ciceris, in qua quum cicere decoctum sit aliquid cymini: & sit cibus super ipsum zibrabegi. Et si fiat ex eo inunctio super membra, confert.

OLeum auris. Recipe olei sisamini lib.ii. origani. ʒ.xv. rubeæ. ℥.ii. opopanaci, & serapini, & myrrhæ, & bdellii, & ammoniaci, & aloes, & olibani, omnium ana drach. ii. Tere medicinas, & proiice super eas parum aquæ, & confricentur cum manu bene, & proiiciatur super eas oleum, et decoquatur lento igne donec inspissetur: & coletur, et administretur.

OLeum auris descriptione alia. Recipe sceha. unc. ii. quæ confricetur cum olei lib.i. et aquæ sampsuci lib. s. decoque omnia lento igne in cochleario ferreo, et cola ipsum, et distilla de ipso in aurem.

OLeum alfelfelud conueniens ad dolorem iũcturarum, et spasmum, & mollificationem membrorum. Recipe fel, et bel, & fel, et acori, et capsiæ, et enulæ, et macropiperis, et nucis uomicæ, et radicis lilii, & seminis fœniculi, & costi, et myrrhæ, & zedoariæ, & doronici, omnium an. ʒ.v. Terantur grossè, & proiiciantur in ollam, & proiiciantur super ea olei sisamini, et lactis, & aquæ, omnium ana heminæ. ij. decoquantur in uase duplici, donec consumantur aqua, & lac, & remaneat oleum, & coletur, & administretur.

DEscriptio alia, quæ confert ad dolores uesicæ, et matricis frigidarum, et ad uenam sciaticam, et frigus renum, & mollificationem membrorum, et colicam, et torturã, & paralysim, & ad uentositates frigidas grossas quæ accidunt in neruis, et dolorem dorsi, et omnem dolorem qui fit ex frigore, & grossitudine, & est oleum In dum. Recipe sel, & bel, & fel, & acori, & capsiæ, et radicis lilii cœlestis, & enulæ, et macropiperis et nucis uomicæ, et nucis cupressi, et pini, et costi & seminis fœniculi, et zedoariæ, et buzed, & doronici, omnium an. ʒ.x. Terantur omnia grossè, & sumantur lactis dulcis: et aquæ, amborum an. lib. x. et olei sisamini lib. v. decoquantur in uase duplici, donec consumatur aqua, & remaneat oleum.

OLeum de ouis fit aut molendo uitellos elixatorum aut distillando in uase uitreo compositо: aut cum distillatione sublimata.

OLeum alkekengi: quod est conueniẽs ad epilepsiam, & paralysim, & mollificationem, & frigiditatem, & spasmum, et debilitatem stomachi, & uenam sciaticam, & dolores iuncturarum, & dorsi, et confert ad colicam, & prouocat menstrua, & calefacit matricem, & frangit lapidẽ & sedat dolorem ani, & aperit oppilationes corporis. Recipe myrobalanorum kebulorum, & belliricorum, & mirobalanorum nigrorum, & emblicorum, omnium an. ʒ.x. radicis apii, & radicis fœniculi, amborum an. ʒ.vii. macropiperis, & piperis, & zingiberis, omnium an. ʒ.v. opopanacis hyusquiami & secunda pini, omnium an. ʒ.v. turbit sextaria. iiii. caulis recentis, & rutæ recentis, & [t] ʒhasceʒ humidi, omnium an. m. j. Terantur sicca grossè, & incidantur olera, & proiiciantur in uas, & proiiciantur super ea aquæ lib. xxxiiii. & decoquantur donec remaneat medietas, & proiiciantur super ea olei de kerua heminę. iiii. & decoquãtur donec consumatur aqua, & remaneat oleum. Quidam uerò addunt in eo radicum lilii sextaria. ii. & [u] ʒcapsiæʒ. ʒ. iiii. & anisi, & edebes, & afid, & cordumeni, omnium ana. ʒ. ii.

t B. hasceh

u B. fythragi

OLeum de croco: quod lenit neruos, & aufert spasmum, & confert ad duritiem matricis, & colorem efficit bonum. Recipe croci. ʒ. vi. calami aromatici drach. v. myrrhæ drach. s. cordumeni. ʒ. vi. infundantur medicinæ per se, & myrrha per se in aceto, præter cordumeni: & dimittãtur diebus. v. in sexto die infundantur cordumeni in aceto, & dimittatur die uno, & infundantur super ea in die septimo olei sextaria. v. & decoquatur lento igne donec consumatur aqua, & remaneat oleum.

OLeum de usneæ. Recipe usneæ sextaria. v. costi drach. x. casiæ, & calami aromatici, amborum ana drach. iii. marmacor. ʒ. ii. storacis drach. v. olei myrti lib. s. Terantur medicinæ, & infundantur in aceto: & dimittantur tribus diebus continuis, & coquantur cum oleo, donec consumatur acetum, & remaneat oleum, & coletur, & recondetur.

OLeum de euforbio nostrum, conferens ad dolores frigidos, & propriè in neruis, & ad uenam sciaticam, & dolorem dorsi, & pedum. Cuius hæc est permistio. Recipe costi amari põdus. ʒ. x. castorei pondus. ʒ. v. & calamenthi sicci pondus. ʒ. xii. & pyrethri pondus. ʒ. vii. & condisi pondus. ʒ. iiij. & staphisagriæ pondus. ʒ. iij. Terãtur omnia, & decoquantur, in uase cum. xl. ʒ. uini odoriferi postquam infusa sunt in eo die et nocte usquequo perueniat ad id quod est minus tertia, deinde infrigidentur, & confricentur uehementer, & coletur & fundatur super ipsum quantum est medietas ponderis eius olei sisamini, aut olei sambacini, aut olei alkeiri, et decoquantur usque quo consumatur uinum, & remaneat oleum: deinde sumantur ad omnia. x. pondera olei, euphorbii albi recentis. ʒ. ii. & teratur sicut puluis, & misceatur

ſceatur cum oleo,& ponatur ſuper ignem donec bulliat,& recondatur.

OLeum, quod romanè dicitur demanum, & eius expoſitio eſt medicina.x.ſpecierum, cõferens ad frigus neruorum & ſtomachi, confortans membra, repellens ſuperfluitates, lenificans neruos. Recipe ſtoracis. unc.iiii. & maſticis pondus unc.xii.& folii Indi, & ſpicæ,amborũ an. ℥.iiij.& euphorbij unc. iii. cinnamomi unc. vi.ceræ albæ unc.xii.olei de ben.unc. xlviii. olei balſami unc.xii.piperis unc.i. Terantur ſicca, & ſoluantur quæ ſunt præter illa,& reponatur.

OLeum de floribus papaueris Ruffi,calefaciẽs ſtomachum frigidum:& reſoluit commotionem,et apoſtemationem quando commiſcetur cum adipe anſeris, aut gallinæ. Sumantur olei boni lib.i. & ro ſ. papaueris Ruffi unc.ii.ponatur illud in uaſe, et ponatur in ſole. x. diebus, & reponatur:ueruntamen non habet illud oleum odorem.

OLea pura de lilio,& cydonijs,& malis, & ſinapi,et cucumere aſinino, fiunt ita ut ſint olei ſiſamini pars.i.& aquæ partes. iiiſ. & ſtent in ſole quadraginta diebus,& reponatur.

TRACTATVS VNDECIMVS

De unguentis, & emplaſtris.

NGVENTVM de ceruſa, qđ confert ad aduſtionem ignis, et excoriationem. Recipe lithargirii. ʒ.i.ceruſæ. ʒ.v.ceræ albæ. ʒ.vii. olei roſ. unc. ii.liquefiant cera,& oleum,proiiciantur ſuper ea ceruſa,et lithargyrium in mortarium,& miſceantur ſimul antequam infrigidentur,& miſceatur cum eo albugo oui unius, & adminiſtretur.

VNguentum aliud. Recipe ceruſæ. ʒ.iiij.lithargirii. ʒ.ii.ſcoriæ argenti aure. i. dragacanthi. ʒ.i. Terantur, & cribellentur cum orali,& ſumatur ceræ albæ unc. i. quæ liquefiat cum unc.iii. olei roſ. & proiiciantur ſuper ea medicinæ in mortario,et conterantur.

VNguentum baſilicon magnum conferens ad ulcera,& conuenit locis neruoſis, & uulneribus in quibus non eſt caliditas. Recipe ceræ lib.i.picis unc.viij.myrrhæ, et reſinæ, omnium an.unc.iiij. glutinis alimbat unc. iiii. olei lib.vi.

VNguentum baſilicon minus. Recipe reſinę,& picis,et cerę ęquales partes, & adminiſtratur cum oleo oliuæ.

VNguentum de ceruſa cum aceto. Sume lithargirii[a]†§ §quantum uis, & cribella & proiice in[b]§ciminili, §& proiice ſuper ipſum acetum,& oleum, et commiſce bene cum manu,et utere.

a †B. & ceruſæ
b B.uaſe

VNguentum de flore æris:ad ulcera antiqua. Floris æris. ʒ.ii.ceræ,& reſinæ, amborũ an. ʒ.v.teratur flos æris, & liquefiant reliquæ medicinæ cum oleo,menſura quæ eſt neceſſaria, & proiiciatur deſuper flos ęris, & commoueatur donec æquetur et adminiſtretur.

VNguentum de calcadis: quod nominauit Gal.[c]§mutkin§conferens ad apoſtemata peſtilentiæ,& conſolidat uulnera, quæ difficile conſolidantur,& ſanguinea,& confert ad difficultatem urinæ,& difficultatem egeſtionis, & omnia apoſtemata. Recipe adipis zirbi antiqui libri.iii.olei antiqui lib.iii.calcadis.unc.iiii. liquefiat adeps, & teratur calcadis, & miſceatur cum tribus lib.olei,& terantur lib.iii.lithargirii, & miſceatur cum eis,& cum adipe in mortario, deinde ponatur in frixorio mundo, & permiſce ea cũ ſpatula quæ ſit abſciſſa ex palma, donec æquetur, & adminiſtretur.

c B. marthechi

VNguentum nigrum [d] † § § lithargyrii.unc.j. aceti fortis. unc. iii. olei. unc.ii.decoquantur omnia cum ſtudio ne aduratur,& commoueatur donec coaguletur.

d †B.conſolidans ulcera & fiſtulas in corporibus teneris ſicut ſunt pueri & mulieres & caſtrati Recipe

VNguentum diaquilon,conferens ad nodos, & ſcrofulas, & apoſtemata dura. Cuius hæc eſt permiſtio. Fœnugræci,& ſem.lini, & altheæ albæ,omnium ana Keliati.i. infundatur unumquodque eorum per ſe die & nocte. deinde ſumantur de mucillagine uniuſcuiuſque eorum lib.j.& quarta,& lithargyrii lib.i. & s. & olei lib. ii.bulliant mucillagines ebullione una,deinde auferatur ab igne.poſtea bulliat oleum cum lithargyrio trito,donec coaguletur, & alteretur color eius.deinde proiiciantur ſuper ipſum mucillagines una poſt aliam,& coaguletur igne leui.

VNguentum rubeum. Recipe lithargyrii heminam. i. contriti cribellati, olei oliuæ lib.ii.aceti lib.x.concutiatur donec coaguletur,& ponatur ſuper ipſum poſtquam coagulatur lib.j.de uenis tinctorum.

VNguentum apoſtolorum: & eſt apoſtolicon.& nominatur unguentum [e] §ueneris,§ & eſt unguentum rectificans cum facilitate fiſtulas difficiles, & ſcrofulas paruas; nec eſt aliquid ſimile ei.& mũdificat uulnera ex carne mortua,& pus,& conſolidat. Et dicitur quòd eſt medicina xii.apoſtolorum. Cuius hæc eſt permiſtio. Recipe terebinthinæ,ceræ albæ, & reſinæ, omnium ana drach.xiiii.opopanaci,& floris æris, amborum ana ʒ. ii. ammoniaci pondus ʒ. xiiii. ariſtol.longæ,& thuris maſculi, amborum ana ʒ. vi. myrrhæ, & galbani,& amborum ana drac.iiij. bdellij pondus. ʒ.vi.lithargyrii pondus. ʒ. ix. infundatur bdellium in aceto uini, & decoquatur in æſtate cum duabus lib. olei, & in hyeme cum lib.iij.

e B. alhauarin

VNguentum de uzifur,conferens ad ſcrofulas,& cancrum, & apoſtemata teſticulorũ. Recipe lithargyrij, & galbani, amborũ ana drach.v.olibani,& ammoniaci,amborum an.pondus. ʒ.x.glutinis alimbat. ʒ.vi.cerę ſexta. x. uzifur ʒ.viii.& olei quantum ſufficit.

VNguentum [f] § karmez & alkarmum§conferens ad dolorem ani,& ignem perſicum. Recipe pulpæ coloquinthidæ,& condiſi,& uſnen,& ſulfuris,omnium an. ʒ. iii. lithargyrij,& ſief memithe,amborum an. ʒ.vi.harmel, & [g]§marcor, § & eſt uermis [h] § alkarmez, § omnium ana ʒ.xii.ſambaci. ʒ.ii.picis ʒ.x. liquefiat almarmarcor cum oleo,& adminiſtretur.

f B.Karmezi
g B.karmezi
h B.kermezi

VNguentum cauterii. Recipe colcotar assati pondus. ʒ.x. calcis non extinctæ, et storacis liquidæ, omnium an. drachmas duas.

VNguentum gererati. Recipe chelidoniæ, & uenarum citrinarum, & galbani, et ammoniaci, et sarcocollæ, & gummi, & sanguinis draconis, omnium ana partem, i. lithargirii quantum est pondus medicinarum omnium, & olei sisamini, et olei oliuę quantum est pondus medicinarum omnium; liquefiat cera cum oleo in uase testeo nouo, & puluerizentur desuper medicinæ tritæ, et cribellatæ. misceatur & administret.

Capitulum de emplastris.

EMplastrum Andromachi: quod cõfert spleneticis, & hydropicis, & qui patitur tensionem laterum, & ad dolorem iuncturarum, & ad uenam sciaticam, & ægritudines chronicas antiquas. Cuius permistio hæc est. Recipe ceræ, & picis, omnium an. lib. i. gummi pini lib. i. olei [a] § cyathi. § viii. arsenici rubei uel aurei, aluminis iameni, calcis quam aqua non inuenit, omnium an. unc. ii. præpara ipsum secundum quòd narratur.

a B. unc.

EMplastrum mirabile, relatum ad Andromachum, quod conuenit ubi uult aliquis ut fugatur ex eo aliquid: frangit ei ipsum, et extrahit ossa corrupta, & furunculos, & spinas, & confert ad uenam sciaticam, & sputum saniei, & duritiem uiscerum, & torsionem membri super membrũ, & sigillationem uulnerum. Recipe granorum, quæ inueniuntur in fructu plantæ, quæ dicitur au meli, & baurach rubei, et salis ammoniaci, & aristol. Creticæ, & radicis cucumeris asinini, & gũmæ albotin, omnium an. pondus aure. xx. piperis, & macropiperis, et ammoniaci, et amomi, et xilobalsami, omnium ana. aure. x. thuris masculi, et myrrhę, et resinæ siccæ, [b] § aldabac frigida, § omnium an. aure. x. et lactis arboris mori aure. x. ceræ aure. xxx. et adipis caprę auræ. xv. et fæcis olei de lilio, quantum sufficit ad conficiendum medicinam. Terantur medicinæ siccæ, et fricentur etiam, et inungat qui fricat eas, manus suas cum fæce olei de lilio, ita ut, quũ permista fuerint omnia, bene reponatur, et seruetur: et quum necesse fuerit uti eo ad auferendam laxitudinem, tunc sumantur de eo. unc. iii. adipis anatis. unc. iii. et olei de alcanna. unc. iii. et permisceatur, et administretur.

b B. aldebach almamul

EMplastrum ad dolorem iuncturarum, et podagræ, et est medicamen expertum utilę. Seminis hyusquiami kist. i. agarici, et fœnugræci, an. kist. i. baurac. unc. i. ceræ lib. i. resinæ decoctæ lib. i. olei antiqui lib. i. medullę osium cerui. unc. iiii. radicis lilii. unc. iiii. Terantur medicinæ siccæ, & cribellentur, & liquefiant ea quæ liquefiunt, & dimittantur donec infrigidẽtur, & proiiciantur super medicinas siccas, & commisceantur, & reponatur, & administretur.

EMplastrum philagrius ad dolorem stomachi, & hepatis, & dolores matricum, & apostemata, quum linitur exterius, & administratur mulieribus in lana liniendo cum eo matricem. ℞. croci. ʒ. ii. & in descriptione alia. ʒ. xii. bdellii, & masticis, & ammoniaci, & aloes, & storacis humidæ, omnium an. ʒ. viii. ceræ, sextaria. iii. adipis anseris, ʒ. xij. hyssopi siccæ aut humidę. ʒ. xxx. olei nardini, quantum sufficit.

VNguentum, quod confert ad uehementiam debilitatis hepatis, & stomachi, & lenit duritiem, & retinet ascellationem [c] § epithematum. § Recipe tortellarum de scemi pondus. ʒ. iiii. [d] § alkeia, § & absinthii, & olibani, omnium ana. pondus. ʒ. ii. & myrrhæ, & aloes, & [e] § aderirati § & xiloaloes, & acaciæ, omnium ana. pondus. ʒ. i. & laudani pondus. unc. ii. & cydoniorum excorticatorum decoctorum mundatorum à granis suis, põdus. ʒ. vj. & dactylorum alcabs dactylos. l. numero, & ceræ, & olei nardini, & olei ros. quãtitatem cum qua fiat unguentum. Infunde dactylos, & tortellas in uino, & accipe cydonia, & munda ea ex cortice & granis suis: deinde coque ea in uino donec mollia sint, & quum decocta sunt, tere ea bene, & permisce ipsa cum dactylis, & tortellis: deinde contere ea cum tortellis, donec misceãtur, & liquefac ceram cum oleo, & tere reliquas medicinas, & cribella eas, & pulueriza eas super ceram liquefactam cum oleo: deinde aggrega eas simul in mortario, & permisce eas in eo, donec permisceantur bene: deinde line ex eo super lanam. i. pannum, & pone ipsum super hepar, & stomachum.

c B. hepaticam
d B. Kie
e B. alderira

VNguentum factum cum pulpa coloquinthidæ, quod confert ad illud quod dictum est. Cuius hæc est permistio. Pulpæ coloquinthidæ pondus. ʒ. xij. turbit, & scammoneæ, & euphorbii, omnium an. ʒ. viii. seminis anethi, & salis, & myrrhæ, & aloes, & fellis uaccini, & salis Indi, & nigellæ, & staphisagriæ montanę, & piperis, & zingiberis, & myrobal. citrinorum, & mezeriõ, & belliricorum, omniũ an. pondus. ʒ. xii. & amigdalarum, et ammoniaci, & opopanaci, & serapini, omnium an. ʒ. vii. baurac, & sulfuris citrini, amborum an. ʒ. xv. fœnugræci, & chamæmillę, & seminis lini omnium an. pondus. ʒ. x. storacis, & ceræ, amborum an. sextaria. x. liquefac ea quæ liquefiunt de istis medicinis cum butyro uaccino, & Infunde quæ ex eis infunduntur in uino, & tere quæ ex eis sicca sunt, & cribella ea: deinde tere infusa, & permisce ea simul donec fiat unguentum: deinde line ex eo stomachum, et hepar: ipsum enim facit descendere aquam citrinam. Et qui indiget ascellatione, et non potest bibere medicinam, liniat ipsum super stomachum, quoniam soluet eum.

EMplastrum factum cum cordumeni, quod confert ad dolores antiquos, qui sunt in hepate, et stomacho, et splene, et duritiem accidentem in eis, et frigus. Recipe cordumeni, et spicæ, et amomi, et piperis, et macropiperis, et costi, et casiæ mundatæ et thuris & pyrethri, et amigdalarum, et ammoniaci, et [f] § alkeia § et myrræ, et storacis, et carpobalsami, et aristol. long. et rotun. et cyperi, et meliloti, et laudani, et gariofillorum, omnium an. pondus. ʒ. iiii. croci, pondus. ʒ. ii. et ireos, et opobalsami, et adipis uaccæ, aut anatis, omnium an. pondus. ʒ. v. et gummi amigdalæ amaræ, pondus. ʒ. v. liquefac ceram cum oleo nardino: et fac ipsum sicut narraui tibi.

f B. kie

TRACTATUS DUODECIMUS

De iuuamento harum medicinarum appropriato unicuique membro.

AD frigus capitis conferunt ſcelithe, et anacardinum, et diacyminum caputpurgio facto. Grauitati capitis confert infuſio de hiera et pilulæ alboromaki quæ mundificant caput.

AD dolorem capitis frigidum antiquum ſotira, ſcelithe ſecundum quòd dicitur, hierà Eufratis, hiera picra, hiera Archigenis. Theodoricon, hiera catagini, trochiſci ſtellæ epithemati ſuper frontem. Et ad cephaleam iterum oleum nardinum. Ad hemicraneam trochiſci ſtellæ liniti ſuper frontem, oleū nardinum, ſuffuf infuſionis hieræ, cōfectio Hermetis facto caputpurgio.

Ad uertiginem ſotira pura, confectio Hermetis, anacardinum, hiera Archigenis, theodoricon, electuarium de ambra magnum.

Ad obliuionem: et recordationem, et mentem, anacardinum, electuarium de anacardis, ſcelithe ſecundum quòd dicitur facto caputpurgio ex eo, ſuffuf Ariſtotelis, electuarium de ambra, ſirimos, hiera picra.

Ad algueſgues, et maniam tyriaca, et mithridatum, tyriaca Eſdræ, ſcelithe ſecundum quòd dicitur, tyriaca iarbe ramaguem, hiera catagini, medicina de muſcho et proprie deſcriptio facta ad melancholiam. anacardinum quando æquatur in ſua receptione, cōfectio de hiacyntho noſtra.

Quæ confortat ſenſus ſunt tyriaca, mithridatum, pilulæ ſtomaticæ Alkindi.

Ad epilepſiam tyriaca, mithridatum, tyriaca Eſdræ, tyriaca diateſſaron, ſotira, ſcelithe, Tyriaca noſtra, cōfectio Cęſaris, alkelkilengi, propriè ad pueros, Theodoricon, hieragarios, hiera noſtra, medicina de muſcho dulcis, et amara, hiera picra, acetum ſquillæ, et oxymel eius.

Ad apoplexiam tyriaca, mithridatum, tyriaca Eſdræ, oleum alkekengi.

Ad paralyſim, et mollificationem in membris, tyriaca, mithridatū, tyriaca Eſdræ tyriaca diateſſeron, medicina de muſcho dulcis, et amara, anacardinum, diamarte, bedemeregi, hiera noſtra: electuarium de uua, pilulæ utilitatis, oleum araſed, hiera Gal. epiſcopalis, pilulæ de euphorbio, confectio aſeimeri, caputpurgium alhabis, hiera picra clyſterizata.

Ad torturam ſcelithe. Medicina de muſcho dulcis, & amara, anacardinum, electuarium de [a] ʒuua ʒ pilulæ proficui, pilulæ de dende ſal. [b] † ʒ ʒ

a B. Alia litera ambra
b †B. præparatum

Ad tremorem, tyriaca, mithridatum, tyriaca Eſdrę, ſotira, electuariū noſtrum, hiera catagini.

Ad ſpaſmum, ſotira, oleum alkekengi, oleum de croco: hiera Gal. hiera catagini.

Ad dolorem oculi ſotira, hiera picra, medicina Keted regis.

Ad cæcitatem & aquam quæ fit in oculo: hiera Archigenis in principio.

Ad dolorem auris: trochiſci ſtellæ, oleum nardinum.

Ad frigidum: acetum ſquilliticum, & oxymel eius ad illam in qua non eſt ulcus.

Ad dolorem dentium: ſotira, ſagzenea, confectio de ſcoria, trochiſci ſtellæ. In corroſo. Confectio philoſophorum, oxymel ſquilliticum, acetum eius reſtringit ſanguinem, & detumeſcere facit carnem gingiuarum.

Rectificatio nodationis linguæ, & mollificationis eius: ſcelithe eſt electum in hoc, confectio philoſophorum, hiera picra.

Ad apoſtemata [c] ʒ cordis ʒ & dolores eius. Confectio de muſcho, medicina Keted regis, medicina Gal. aquæ, confert ad ægritudines cannæ.

c B. gutturis

Ea quæ confortant cor ſunt, tyriaca, mithridatum, tyriaca Eſdræ, tyriaca diateſſaron, nadrech Darii, reſus Darii, confectio Alkindi, tyriaca noſtra, confectio de hiacyntho noſtra: confectio Gal. electuarium de ambra, electuarium aliud.

Ad pulſum cordis. tyriaca, mithridatum, ſcelithe, tyriaca noſtra, confectio Cæſaris, miua, ſirupus de malis calidus, confectio de muſcho, medicina de muſcho dulcis & amara.

Ad ſyncopim. medicina de muſcho, mithridatum Kelkelengi.

Ea quæ mundificant cannam pulmonis, & pectus, medicina Gal. & pilulæ quæ ſunt in .x. tractatibus, & medicinæ. lohoc de aliis, trochiſci de ſtomachis ſunt mirabiles, ſirupus de hyſſopo.

Ad raucedinem uocis & abſciſſionem eius, Lohoc de melone. acetum ſquilliticum, & oxymel eius, pilulę quæ ſunt in .x. tractatibus.

Ad abſciſſionem uocis. tyriaca, mithridatum. Ad difficultatem anhelitus. confectio Cæſaris, medicinæ de muſcho, pilulę dictæ in .x. tractatibus. medicina diamarte, de curcuma, diaſulfur, philonium, medicina keted regis.

Ad aſthma & anhelitum præparationis, lohoc de ſquilla, & eius oxymel.

Ad difficultatem & conſtrictionem, trochiſci de papauere.

Ad dolores pulmonis, & pectoris, & hypocondriorum, ſotira, kokium. tyriaca mandurucos, tyriaca Eſdræ confecta.

Ad tuſſim antiquam. tyriaca, & mithridatum, & ſcelithe ſecundum quòd dicitur, et diaſulfur, oleum aſindin, & lohoc de papauere, trochiſcus de papauere.

Ad ſputum ſanguinis, & fluxum eius, & ipſius uomitum, & ſaniei. Trochiſci Gal. propriè conferentes ſaniei, trochiſci Ariſtomachis mirabiles, lohoc de papauere.

Ad uomitum ſanguinis, & ſputum eius medicina alheiron, lohoc de melone, lohoc de ſpodio.

Ad frigus hepatis oleum de anetho Alcanzi, ſehereriaran, oleum de haſce, pilulæ quæ ſunt in decem tractatibus.

Ad dolorem hepatis confectio de ſeminibus, medicina de gētiana, unguentum de cordumeni, trochiſci de eupatorio, aqua de radicibus, trochiſci de decem tractatibus, confectio de muſcho, confectio de calamētho, athanaſia, confectio Hermetis cum aqua algeleniabin, diacurcuma, diacoſtum, philonium, kelkelengi, ſuffuf de acoro facto trochiſco. pilulæ de eupatorio, theodoricon, ſal, acetum ſquillæ.

Debilitas hepatis, & quæ confortant ipſum. dia-

lacca,& pilulæ stomaticæ Alkindi,& unguentum cum pulpa coloquinthidæ, sal est plurimum, & medicina alindrion, diacurcuma, medicina quam Alkindus,& alii dixerunt esse Gal. Alcanzi, confectio de scoria, electuarium Gal. oleum de cinnamomo, suffuf hubede.

Ad extenuationem hepatis, resus Darii est confortatiuum ualde, tyriaca nostra, confectio Alkindi, confectio de muscho, sagzenea. singularia fecimus omnia quę conferunt ad dolorem eius. 10

Ad apostema hepatis. medicina kiume medici, trochisci de berberis, trochisci de reubarbaro, trochisci alzedarsion.

Ad duritiem hepatis, & splenis, trochisci de reubarbaro, electuarium de aniuden.

Ad dolorem hepatis, & splenis. Tyriaca Esdræ, mythridatum, diacurcuma, dialacca.

Ad hydropisim & initium eius, tyriaca, mythridatum, confectio Hermetis, medicina kiume, hiera Archigenis. 20

Ad malitiam complexionis, d † § oleum de euphorbio suffuf alkekengi, e § bactissucha § diasulfur.

d †B. frigidam

e B. bachtisuha

Ad inceptionem malitiæ complexionis, homorusia, diacurcuma, dialacca, trochisci de berberis, medicina kiume, aqua de radicibus, pilulæ alkekengi. Et ad fortem iterum Alcanzi, sehererearen sanios, & rectificat sanguinem. electuarium aliud.

Ad debilitatem stomachi. medicina kiume. Vnguentum ad debilitatem hepatis, & stomachi, electuarium de xiloaloes, & sagzenea, sal factus sufuff, donum dei. 30

Et ad debilitatem,& corruptionem suam electuarium Alcanzi, electuarium kameiati rectificat corruptionem eius.

Ad corruptionem, & mollificationem eius, oleum afusme, confectio Hermetis, diacurcuma, oleum aliud, aqua de radicibus, tyriaca, mithridatum, alkarme, tyriaca nostra, electuarium de ambra, trochisci stellæ. 40

Expellunt ab eo superfluitates, pilulæ alkekengi, hiera picra, diacyminum, confectio Alkindi, infusio picræ mundificat eum, suffuf aburmaki, acetum squillæ,& oximel eius, miua, sirupus de malis calidus,& sirupus de pyris, & citrum conditū, & cydonia condita. Et de eis quæ mundificant ipsum, sunt electuarium Gal. pilulæ stomaticæ simul, triphera de scoria, & alia.

Et ad mollificationem eius. triphera maior, triphera de scoria, suffuf, hobede, oleum de serpentibus. 50

Ad caliditatem stomachi confert sirupus de agresta.

Ad frigus stomachi, electuarium de xiloaloes temperatum, oleum menum, oleum de costo, oleum de papauere ruffo, electuarium de aniuden, electuarium alfangius, fendedicon, alcanzi sehererearen, triphera de scoria, electuariū talisafar.

Ad infusionem stomachi. hiera picra, pilulæ Indæ, hiera picra, triphera, suffuf hobede. 60

Ad dolorem stomachi, confectio de seminibus, dactylicon, medicina de gentiana, aqua de radicibus, hiera Andromachi, electuarium diapipereon sehererearen. Vnguentum de cordumeni, pilulæ Indæ, oleum ros. oleum de costo, electuarium Gal. confectio Hermetis, pilulæ bonæ ad dolorē uentris. emplastrum philagrius, aradon, diacurcuma, philonium, confectio de calamentho.

Ad uentositatem stomachi sotira, nedrech Darii, alkarmiu, triphera magna, oleum nardinum.

Ad apostema stomachi conferunt trochisci de berberis,& eupatorio, f † § § ad duritiem stomachi oleum de mastice.

f †B.& oleum de mastice

Ad appetitum electuaria, & alkekengi confortat appetitum.

Ad appetitum caninum, de curatione eius est dyaciminum.

Ad digestionem, tyriaca, mithridatum, confectio philosophorum, confectio Cæsaris, alchanzi diacydoniten propè muschatum, triphera magna, confectio de muscho, sagzenea, diacyminū, electuarium de ambra, suffuf aristol. electuarium de granis uiridibus, confectio de hiacyntho nostra, electuarium aliud, citrum conditum electuarium.

Ad singultum, confectio Cæsaris est bona in eo ualde, miua, sirupus de mentha, et trochisci de mezereon.

Ad uomitum, nauseam, trochisci Aristomachis, confectio de sale Indo propriè ad phlegmaticum & melancholicum, sirupus de mentha, sirupus de malis, sirupis de prunis, & confert ad syncopim.

Ad sitim sirupus de agresta, camphora, trochisci de spodio, & si fuerit cum resolutione naturæ.

Ad eructuationem acidam, dyaciminum, trochisci stellæ, diapipereon.

Ad splenem, sotira, homorusia, kelkelengi, confectio de seminibus, anacardinum, alcanzi, dyamarte, et aperit oppilationem eius, bedemeregi, diacurcuma, diasulfur, oleum albusume, confectio de hiacintho nostra, theodoricon, hiera nostra sal. g † § § Vnguentum cordumeni, suffuf de trochiscis de decem tractatibus.

g B. commisti

Ad frigus intestinorum, pilulæ quæ mundificant intestina, pilulæ stomaticæ Alkindi, pilulæ aburmaki.

Ad colicam, et siccitatem naturæ, araston, kelkelengi, oleum de nasturtio, oleū de kerua, h § fermos, sehererearē, dactylicon. § Et ad dolorem eius, philonium, episcopale, dyacidoniten solutiuum, electuarium Indum, electuarium Cæsaris.

h B. & chirurius & feheriaram & electuarium de dactilis

Ea, quæ leniunt naturam, sunt hiera picra, confectio Inda, sirupus de prunis, i § parū de bdellio, pilulæ de capsia, trochisci. § & confectio de allijs.

i B. & parum de eo quod est sicut pilulæ de fythrahi & trochisci de rosis

Solutiua grossa, pilulæ stomaticæ Alkindi, pilulæ aliæ ad melancholiam, pilulæ de capsia, hiera Gal. pilulæ de euphorbio. attrahunt ex longinquo et ex neruis, hiera philagrius, electuariū Cæsaris, sehererearen, pilulæ filij Alharith.

Ad retentionem solutionis uentris, tyriaca, mithridatum, diacydoniten k † § § muschatum, unguentum Alkindi, sirupus de agresta. ad cholericos suffuf conueniens cholericis camehatu. Descriptio ex felangios, suffuf Aristotelis, miua, sirupus de malis, sirupus de mentha, sirupis de pyris, cydonia condita, trochisci de balaustijs, trochisci de spodio, trochisci de seminibus, trochisci de diasacramenton ad difficultatem urinæ.

k †B. constrictiuum.

Ad

Ad solutionem uentris cum sanguine & sanie, trochisci diasacramenton, trochisci de lacca.

Ad ulcera intestinorum, & rasuram, tyriaca, mithridatũ, tyriaca Esdrę, confectio Hermetis, trochisci nostri, trochisci alii, athanasia, medicina keted regis, trochisci de balaustijs, trochisci diasacramenton, trochisci de seminibus.

Ad punctionem, trochisci de seminibus.

Ad uehementem punctionem, micleta, firdurios, oleum nardinum, suffuf ad tenasmon, miclete, cōfectio Hermetis, trochisci de mezereon, trochisci de seminibus, trochisci de balaustiis, suffuf ad colicam passionem, tyriaca, electuarium filij Messeniati, electuarium de granis uiridibus.

Ad dolorem ani. oleum alkekengi. Et hæmorrhoidas electuarium de muscho, donum dei, suffuf, miclete, oleum alsindin.

Et ad dolorem renum, & uesicæ, tyriaca, mithridatum, tyriaca Esdrę, tyriaca nostra, cōfectio alkekengi, electuarium de aniuden, ad frigus amborum.

Conferunt renibus, & uesicæ omnia quæ confortant ea, trochisci alkekengi, oleum de kerua Pilulæ ad frigus renum, trochisci regales, electuarium ad dolores amborum, confectio Hermetis, diacurcuma. Et ad dolorem amborum confectio alkekengi, nux condita, oleum de storace.

Quæ mundificant renes, & uesicam, mithridatum, theodoricon, anacardinum, hiera nostra, electuarium de ambra.

Et conferunt ad frigus amborum, trochisci alkekengi.

Et ad mollificationem uesicæ, hiera Gal. triphera de scoria. tripheræ aliæ.

Et ad mictum sanguinis & puris, confectio de pilulis alkekengi, & trochisci alkekengi.

Et ad inuoluntariam emisionē urinæ & distillationem eius, cōfectio philosophorum, scelithe secundum quòd dicitur, hiera Gal.

Ad lapidem. tyriaca, mithridatum, tyriaca Esdræ homorusia, dialacca, diasulfur, pilulæ in decem tractatibus.

Educentes arenam in urina. trochisci Arcomacris.

Ad frigus matricis, oleum de storace, oleum de beiritar, oleum nardinum, alkekengi.

Ad uentositatem matricis, alkekengi.

Et ad dolores matricis scelithe secundum quod dicitur, anacardinum, diamarte, bedemeregi, philonium propriè prægnantium, sermos Archigenis, emplastrum philagrius, diacurcuma.

Ad pręfocationem matricis alkekengi, acetum squillæ, & oximel eius.

Et ad duritiem matricis pilulæ memithe, diacurcuma, oleum de croco.

Ad corruptionem menstruorum rectificant ea theodoricon, kelkelengi, trochisci de seminibus, confectio de scoria.

Ad prægnantes, & cōseruationē fœtus, suffuf, tyriaca conseruat fœtum, mithridatum, scelithe secundum quòd dicitur, & alcalcatarahan sermos.

Ad dolorem iuncturarum, & podagram, & uenam sciaticam, sotira, scelithe secundum quòd dicitur, confectio philosophorũ, confectio Hermetis, anacardinum, confectio hieræ Archigenis, theodoricon, electuarium de massacumia, emplastrum, electuarium Indum, electuarium Cæsaris propriè ad podagram, oleum de storace calefacit iuncturas et expellit ab eis superfluitates clysterizatum. Et ad uenam sciaticam, electuariũ phlegmaticum, medicina kebeth regis, hiera picra, oleum asseled, ramissed, oleum alkeifed, oleũ alkelkelengi, & propriè ad uenam sciaticam kelkelengi, & propriè ad uentositates iuncturarum, 10 hiera catagini, & propriè ad tremorem earum, pilulæ de [l] capsia sal.

Ad dolorem dorsi hiera Archigenis, pilulæ iuuamenti: pilulæ de dende, oleum kemissed, oleum kelkelēgi, oleum de euphorbio, pilulæ de capsia, pilulæ aliæ de kelkelengi, electuarium Indum, confectio de scoria, nuces conditæ, & ad dolorē dorsi clysterizatio.

Et ad dolorem ancarum, pilulæ de [m] capsia de scriptione nostra, oleum de euphorbio, confectio 20 Hermetis.

[l] B. scythragi &

[m] B. scythragi

Expleta est summa prima antidotarij.

SUMMA SECUNDA

Incipit.

IN hac summa afferemus de medicinis compositis illas quæ sunt magis propriæ unicuique ægritudini: postquam reiterabimus rememorationem eorum quæ dicta sunt in summa prima ut sit ei qui legit hunc librum comprehensio omnium curationum, aut plurimum earum ualde: & illud est, quoniam uerbi gratia, quum comprehēdit curationes scabiei eat ad librum secundum, & est liber medicinarum simplicium, et sciet in hora una comprehensionem omnium medicinarũ 40 particularium ex tabulis: deinde quum permutatur ad capitula libri tertij, & quarti, quęrat capitulum scabiei, & comprehendet curationes p̄dictas: deinde quum permutatur ad antidotariũ, comprehendet reliquas curationes compositas. Erit ergo ei uia ad comprehendendum curationes particulares omnes, aut plurimum earum. Et diuisi hanc summam in tractatus.

TRACTATUS PRIMUS

De dispositionibus capitis & de eis quę sunt in eo, ut cerebrum.

STUPEFACTIVUM doloris capitis Antilis. Cuius hic est permistio. lactis alfarfandi aure. xvi. lactis papaueris & est opium aure. iiii. anisi, croci, seminis hyusquiami albi, scam-60 moneæ, omnium an. aure. ℥ iiii. conficiantur omnia cum aceto, deinde fiant ex eis trochisci, & exsiccentur in umbra, quumque indiges eis, liquefac, & lini super frontē ab uno tempore ad aliud: quòd si infirmus fuerit febriens, liquefac eos cum aqua, & lini eos.

TRochisci, quibus utebatur Antil. Recipe baccarum lauri aure.iiii.scammoneæ, & opii & myrrhæ & succi aquæ agrestæ, omniũ an. aure.iiii.seminis apii, & croci, & amomi, omnium an.aure.viii. consiciatur illud cum aceto quantitate quæ sufficit, & fiant ex eo trochisci, & administretur liniendo.

CAputpurgium, quod mundificat caput, & confert patienti ophthalmiam longam, & cui aduenit dolor capitis, & facit descendere ex capite humiditatem plurimam. Recipe nigellæ aure.ii.salis ammoniaci aure.ii.succi cucumeris asinini aure.i. Teratur illud bene & conficiatur cum oleo quod fit ex oleo quod dicitur sicionium, aut cum oleo de[a] ʒnigella ʒ aut cum oleo de alcanna, donec perueniat ad spissitudinem ceræ liquefactæ cum oleo liquefactione humida & pone ipsum in uase, & utere ipso ita ut linas ex ipso in concauitate narium, & præcipe infirmo ut naribus attrahat aerem.

[a] B. lilio

CAputpurgium aliud, quod purgat sine nocumento, & sedat dolorem capitis statim. Sumantur buchormarien aure.viii. radicum lilii aure.ii.baurach rubei aure.i. misceantur, & administrentur.

CAputpurgium aliud. Buchormarien. unc. iii.succi foliorum lebleb unc.i.s. alfedinon sextam aure.i.succi cucumeris asinini sextã aure.i.permisce ea, & conserua ipsum in uase uitri: quum ergo indiges eo, fac de ipso collyrium, & liquefac ipsum cum lacte mulieris, & fac caputpurgium cum eo.

CAputpurgium quod confert ad paralysim et torturam, & mollificationem membrorũ & tremorem, & ad omnes dolores frigidos, & humidos, & oppilationes quæ accidunt ex frigiditate & humiditate in lacertis, & neruis. Cuius permistio hæc est. Sumatur succi radicis coloquinthidæ humidæ, & succi radicis siclæ, & succi radicis† rutha, omniũ an.cochlearium.i.& nigellæ, & grana harmel, & terantur ambo bene, deinde confice ea cum his succis ita, ut commisceantur, deinde repone ea: quumque indiges eo, sume de hyssopo pondus sexta.ʒ.i.& solue caputpurgium cum lacte mulieris lactantis puellam, & fac caputpurgium infirmo ex eo: ipsum enim aperit oppilationes, & calefacit, & confert cerebro, & capiti ad illud quod est in ipso de superfluitatibus.

† Al.rathæ

CAputpurgium aliud conferens ad dolores capitis antecedentes. Recipe mumię, & nucis muschatæ, & ambræ, et camphoræ, & muschi, omnium an.pondus.ʒ.j. Teratur unũquodque eorum per se, deinde misceantur, & conficiãtur cum oleo sisamino, & aliquanto olei de balsamo, & sumatur de eo pondus granorũ.vi.& soluatur cum aliqua aquarum, & fiat caputpurgium cum eo.

COnfectio hieræ mundificantis expertæ quæ mundificat caput, & expellit ex eo illud q̃d est in ipso de superfluitatibus, & ægritudines malas. Pulpæ coloquinthidæ mũdatæ ex granis & corticibus suis pondus aur.x.thuris, & piperis albi, & nigri, & macropiperis, omnium an. aure.iiii.& croci aur.i. scammoneæ assatæ pondus aure.vi.& succi absinthij aur.ii. Terantur, & cribellentur, & conficiantur. Dosis eius sit aure.iiij.

HIera relata ad busicos, quæ confert ad dolorem capitis, et tenebrositatem, & dolorem stomachi, & splenis, et hepatis. Cuius hæc est permistio. Sumantur thuris mundati, & agarici, amborum an.aure.xvi.& pulpę coloquinthidæ mundatæ ex cortice & granis suis pondus aure.ii.& sticados, & piperis albi, et nigri, omnium an.aur.xvi.& myrrhę aur. iii. & croci aur. vi. & corticum ellebori nigri, & aloes, & scammoneæ, & squillæ assatę, & spicæ, et casiæ, omnium ana aure.xvi.& sandaracæ, & cuphorbii, omnium an. aure.viii. Terantur medicinæ siccæ, & infundantur gummæ, & misceantur, et conficiantur, & sit dosis eius aure.iiii.

COnfectio hierę relatæ ad Drios. Pulpæ coloquinthidę mundatæ, & excorticatæ à granis suis, et thuris, amborum an.ʒ.xx. & aristol.rotun.& seminis apii montani, & piperis albi, omnium an.ʒ.v.& serapini, & opopanaci, amborum an.pondus.ʒ.viii. & spicæ odoriferæ, & linguę auis, & cinnamomi, et casiæ, & croci, & zingiberis, & polii, omniũ an.ʒ.iiii. Terantur medicinę siccæ, & infundantur gummi, & misceant.

PIlulæ saluæ mundificantes caput. Recipe turbith, & aloes, amborum an.ʒ. x. coloquinthidæ, & scammoneæ, omnium an.ʒ. iii. anisi, & salis, amborum ana.ʒ.ii. Dosis eius.ʒ.ii. & debilis aur.i.

PIlulæ conferentes ad dolorem capitis ex melancholia. Epithymi, & agarici, amborum an. ʒ.iiii.polipodii.ʒ. iii. hieræ.ʒ.vii.salis.ʒ.ii.s. myrobalanorum nigrorum.ʒ.v. lapidis lazuli. ʒ. ii. Dosis.ʒ.ii.s.

PIlulæ conferentes ad dolorẽ capitis ex phlegmate, & melancholia. Recipe myrobalanorum Kebulorum, & belliricorum, & emblicorum, omnium an.pondus.ʒ.iiii. salis.ʒ.iiii. sticados.ʒ.ii.hieræ picræ.ʒ.viii. pulpæ coloquinthidæ.ʒ.iiii.absinthii.ʒ.ii.agarici.ʒ.viii. turbith, & epithymi, amborum an.ʒ.xv. ellebori nigri.ʒ. v. Dosis earum.ʒ.ii.s.

DEcoctio aquæ de radicibus cum qua sumitur in potu oleum de kerua ad dolorem capitis ex phlegmate, & uertiginem, & epilepsiam. Recipe corticum radicum apii, & fœniculi, omnium an.ʒ.x.radicum squinanthi, & calamẽthi, & spicæ odoriferæ, & aristol. rotundæ, omnium an.ʒ.viii.fumiterræ.ʒ.vii.myrobalanorum citrinorum pondus.ʒ.viii. epithymi.ʒ.iiii.masticis.ʒ.iii.s polii.ʒ.iiii. decoquantur cum. iiii.lib. aquæ donec remaneat lib.i. & infundantur in ea hieræ picræ.ʒ.iiii.& sumantur de ea omni die.ʒ. iii.cum pondere.ʒ.i.olei de kerua.

DEcoctio collecta, quæ solutione educit humores. Recipe myrobalanorum nigrorum, & citrinorum, & kebulorum, omnium ana ʒ.x.pruna.xxx.numero, tamarindorum.ʒ.xv. fumiterræ.ʒ.vii.absinthii.ʒ.iii. decoquantur cum tribus lib.aquæ donec remaneat lib.i.s. & sumantur de ea duæ tertię.lib.s.& conficiantur in ea.ʒ. j.turbit, & aloes duæ tertiæ.ʒ.i. agarici. tertia.ʒ. j.& bibatur. Et si uoluerint eam debilem, non proiiciantur illa tria, sed fricet in ea casiæ fistulæ mundatæ à granis suis.ʒ.x.

HEmicranea trochisci qui conferunt & efficiunt operationem quum linitur ex eis bis, aut ter ex tempore ad tempus. Quorum hæc est permistio. Recipe croci aure.xv.& calcadis aure.x.& myrrhæ, & aluminis, & opii, & succi agrestæ,& succi colcothar,omnium an.aure.iii.& gummi aure.xv. Terantur illa,& proiiciatur desuper uini stiptici quantum sufficit,& teratur sicut teritur collyrium, & fiant ex eo trochisci. Quumque indigebis eis,liquefac eos cum aceto permisto,& utere eis.

MEdicamen ad hemicraneam antiquam. Piperis albi aure.ii. [b] commistionis croci aure.ii. euphorbii. aure.s. fimi columbini aure.s.encaustri scriptorum aure.s.Tere has medicinas,& permisce,& confice,& line cum eo lacertum temporis & annecte fronti illius partis.

[b] B. fæcis olei de croco

TRACTATVS SECVNDVS

De oculo,ophthalmia,& attractione materierum ad oculum.

COLLYRIVM quod composuit uir faciens alcohol de terra persarum. ℞. sief memithe aure. xlviii. sarcocolle aure. xxiiii. scedenegi aure.xii. opii aure.xii. succi mandragoræ aure.viii.gummi aureos.xvi.conficiantur cum aqua pluuiali,& administrentur cum albumine oui.

COnfectio medicinæ Aristratis faciens ad scabiem, & ophthalmiam antiquam, & confert auri ex qua currit pus, & ulceribus quorum consolidatio est difficilis, & corrosioni quæ accidit in ore. Recipe uitri combusti aure.ii. myrrhę aure.ii.draganti adusti aure.i.piperis aure.iii. croci aure.s.uini. ʒ.ix.coagulati uuæ. ʒ.xlv. Tere medicinas siccas,& asperge super eas in trituratione uinum. Et quum exsiccantur proiice super eas coagulatum uuę,& terantur cum eo,& ponantur in uase,& decoquantur lento igne,& seruetur in uase æris.

EPithima quod composuit Filodesifis conferens ad materiam plurimam, & dolorem uehementem. Recipe rosarum recentium aure.ii.seminis hyusquiami albi aure.viii.turis aure. vi.myrrhæ aure.iiii. sauich hor.ʒ.xviii. uitellum oui.i.assati,succi mandragoræ aure.iiii. croci aure.ii.opii aure.iiii. conficiantur cum uini stiptici quantitate quæ sufficiat, & fiant ex eis trochisci, & administrentur.

ALiud quod dicitur uulnera. Aeris usti abluti aure.xii. croci. aure.vi. piperis albi aure. iiii.myrrhæ, & opii amborum ana. aure.iiii. gummi, aure.xii. Teratur cum uino, & administrentur.

COllyrium aliud quod administratur ante balneum conferens ad cursum materierum plurimarum,& propriè quando oculus est difficilis humectationis,& est apostema eius ad albedinē decliue in colore suo,ita ut sit in eo aliquod de uestigiis ophthalmię uehementis,in qua eleuatur albedo oculi super nigredinem eius. Et non est nobis necessarium ut utamur eo, nisi in hora qua præcipimus infirmo ut ingrediatur in balneum in successione eius. Recipe lapidis quod dicitur sahasatos aure.viii.thuris aure.vii.ęris usti abluti,& opii,& gummi omnium ana. aure.viii. myrrhæ aure.iiii. conficiantur cum uini quantitate quæ sufficit, & administretur cum albumine oui subtile ita, ut distilletur de eo in oculo multoties.

COllyrium aliud quod administratur ante balneum,quod composuit Hermes factor alcohol,faciens ad dolores uehementes, & sedat eos in die suo sedatione plurima, & confert ad ophthalmiam antiquam etiam. Aloes aure.viii. æris usti abluti,opii,& gummi omnium an. aure. xvi.myrrhæ aure.xii.croci aure.viii.climiæ aure. iiii.thuris aure.iii.cōficiatur cum uino uel sirupo qui dicitur candinison, & administretur cum albuine oui,& soluatur subtile: & oportet ut oculo fiat alcohol ex eo in horis separatis,in eo quod est inter omnes tres horas,aut quatuor, deinde dimittatur oculus quiescere, & pausare,& præcipiatur infirmo post illud,ut ingrediatur balneum.

COllyrium ualens:quod sedat dolorem in die suo & dicitur rabiosum,& resoluit apostemata,& carminat ipsum in hora sua.Recipe antimonii,& acaciæ amborum ana. aure.xl. climiæ aure.vi.æris usti abluti aure.xiiii. cerusę de plumbo aure.viii.spicæ,& lycii,amborum an.aure.iiii. castorei, & aloes,& apii, & colcotar adusti,omnium ana. aure.ii. gummi aure.xl. conficiantur cum aqua in qua decoctæ sunt rosę & administretur cum albumine oui, & liquefiat declinans ad spissitudinem quandam.

COllyrium quod composuit Gal.& cognominatur compositum proprium, proficiens ad dolores uehementes, & ægritudines quum sunt in declinatione sua. Recipe climiæ ablute aure.xvi. acaciæ aure.xl. æris usti abluti aure.xiiii. opii, & lycii,& folii,& spicæ odoriferæ,& croci, & aloes,& castorei,omnium an.aure.ii. myrræ aure.iiii.cerusæ de plumbo, & antimonii abluti amborum an. aure.viii.gummi aure.xl.conficiantur cum aqua, & administretur in inceptione ægritudinis.

COllyrium quod dicitur fakis: & composuit ipsum mulier reginæ faciens ad dolores uehementes. Cuius hæc est permistio. Climiæ aure.xvi.cerusę ablutæ aure.xl.amili, & dragacanthi,& acaciæ,& opii,omnium an.aure.ii. gummi aure.xii.conficiatur cum aqua pluuiali: Si autem aduenit hora in qua facis ex eo collyrium, proiice super albumen oui recentis, & utere eo.

COllyrium quod nominatur æstiuum. Climiæ adustæ ablutæ,& boli,sermos,cerusæ de plumbo omnium an. aure.xx. corticum æris ablutorum, & acaciæ, & corticum thuris,omnium an. aure.ii. dragacanthi aure.v. gummi aure.xv. conficiantur cum aqua, & administretur cum albumine oui.

COllyrium quod dicitur stella: quod non uincitur,conferens ad dolores uehemētes, & bothor, & apertionem pupillæ, & ulcera sordida,& ulcera corrosa, & ægritudines antiquas, & abstergit, & aufert uestigia. Recipe climiæ adustæ ablutæ,& cerusæ de plumbo ablutę, omnium an. aure.xv.amyli, & antimonii amborum an.aure.xii.cineris de fornace in qua purgatur ęs,

stanni

ſtanni aduſti abluti boli ſermos, omnium an. aure.viii. myrrhæ, opii, amborum an. aure.ii. dragacanthi aure.viii. conficiatur cum aqua pluuiali.

COllyrium Theocratis: & eſt medicamen ualens. Recipe climię, & croci amborum an. aure.xii. opii, & corticum ęris, amborum an. aure.vi. corticum ſabrocam mundatorum, & plũbi aduſti abluti, amborum ana. aure.v. myrrhę aure.iii. ſpicæ odoriferæ aure.ii. acacię aure.ii. ſucci roſarum, & gummi, omnium ana aur.xii. conficiantur cum aqua pluuiali.

COllyrium quod nominatur roſaceum: & cõpoſuit ipſum Biblis, faciens ad dolorem uehementem, & ad attractionem materierum ſubtilium plurimarum, & bothor, & dilatationem pupillæ. Cuius hæc eſt permiſtio. Roſarum recẽtium ablatis capitibus aure.iiii. croci aure.iiii. opii ſextam aure.i. ſpicæ odoriferæ, ſextam aure.i. gummi aure.iii. conficiatur cum aqua pluuiali, & adminiſtretur cum albumine oui.

COllyrium aliud roſaceum: quod nominatur bonum, & confert ad has ægritudines prædictas. Recipe roſarum mundatarum aure.xxiiii. croci aure.xii. amili aure.vi. balauſtiarum aure.iiii. opii aure.iiii. dragacanthi aure.viii. conficiantur cum ſucco foliorum cupreſsi.

COllyrium roſaceum quod compoſuit Tarẽtios. Recipe roſarum recentium aure. xii. cineris de fornace in qua purificatur æs, & ſpicæ odoriferæ, & croci, & opii, & gummi omnium an. aure.iiii. conficiantur cum aqua pluuiæ.

COllyrium roſaceum quod compoſuit Debigorus, & nominatur collyrium magnum, cõferens ad dolorem uehementem in locis bothor, & ulcera profunda ſanioſa, accidentia in tunica cornea, & dilatationem pupillæ, & materiã quæ attrahitur tempore longo, & ophthalmiam antiquam, cuius ſanatio eſt difficilis. Recipe roſarum recentium ablatis capitibus aure.lxxii. climiæ aduſtæ ablutæ aure.vi. opii aure.iii. antimonii aure.ii. & quidam ponunt de eo aure.vi. corticum æris, ſpicæ odoriferæ an. aure.ii. myrrhæ aure.iiii. Et quidam homines ponunt de ea aure.vi. floris æris aure.ii. Et quidam ponunt de eo aure.iii. gummi aure.xxiiii. conficiantur cum aqua pluuiali, & adminiſtretur cum lacte.

COllyrium iuuatiuum factum cum ieuſemin conferens ad attractionem materierum. Recipe acaciæ, & ſucci ſambac, amborũ ana. aure.xlviii. cineris fornacis in qua purgatur ęs, & croci, amborum an. aure.xxiiii. opii aure.iiii. & in deſcriptione alia aure.vi. myrrhæ aure.iiii. ſucci hyuſquiami albi aure.iiii. æris vſti abluti aure.iiii. gummi aure.xl. conficiatur cum uino.

COllyrium quod dicitur pomale, conueniens ei cuius non tolerat oculos tactum medicinarum, & confert ad bothor, & ulcera profunda, & ſordida accidentia in tunica cornea, & ad dilatationem pupillæ, & ad materiam plurimam, & ægritudines proximi temporis. Recipe clymiæ aduſtæ extinctæ in lacte aure.xvi. ceruſæ de plumbo ablutæ aure.viii. croci aure.iiii. dragacanthi aure.ii. conficiantur cum aqua pluuiali, & adminiſtretur cum albumine oui.

COllyrium quod nominatur nomine deriuato à nomine illius qui compoſuit ipſum ſuribes, & eſt collyrium utile, conferens ad dolores antiquos, & conſumit carnem additam quę eſt in angulo maiore de angulis oculi, & eſt ægritudo quæ dicitur lachryma, & ad uulnera quæ exeunt in hoc angulo. & ſunt fiſtulæ. Recipe clymię ablutę, & ſedenegi aduſti abluti, omnium an. aure.xxviii. cineris de fornace in qua purgatur ęs aure. xxiiii. myrrhæ aure. xlviii. croci aure.iiii. opii aure.viii. piperis albi grana.xxx. numero. gũmi aure.vi. conficiantur cum uino, & adminiſtretur cum albumine oui in locis propinqui temporis, & fit utile. Et quidam homines ſunt qui ponunt in eo croci aure.xii.

COllyrium aereum, quod nominatur Indum. de proprietate cuius eſt ut prohibeat generationem omnis ſpeciei ophthalmiæ, & confert ad corruptionem, & pruritum, & corroſionẽ anguli maioris oculi, & delet ueſtigia, & conſeruat oculum cui ex eo fit alcohol, ita ut non conturbetur cum eo poſt ipſum. Recipe ceruſæ de plumbo aure.xlviii. clymiæ cabruſiæ aure.xxiiii. encauſtri Indi aure.v. armenios, & commiſtionis, quæ dicitur keſuricõ & eius expoſitio eſt hedus, & ſucci agreſtæ ſicci, & opii, omnium an. aure.v. piperis albi aure.vi. olei balſami aure.viii. Et in deſcriptione alia aure.vi. gummi Arabici aure. xvi. cinnamomi aure.ii. conficiatur cum aqua pluuiali, & adminiſtretur.

MEdicamen conferens ad apoſtema uehemens, & apoſtema oculi quod excitatur ex attractione caliditatis. Recipe opii, & dragacanthi, & feluzeharagi, & ceruſæ, omnium an. ʒ.vi. gummi Arabici. ʒ.xii. Tere, omnia & contere, deinde accipe ſeheſabrem recens & decoque ipſum cum lib.i. aquæ pluuialis, donec perueniat ad tertiam: deinde cola aquam eius, & confice cũ ea medicamen: deinde fac ipſum in pilulas ſimiles ciceri, & exſicca eas in umbra. Quumque uolueris facere oculo alcohol ex ipſis, frica eas cum aqua frigida, aut cum lacte mulieris, aut cum albumine oui, aut cum aqua fœnugræci decocti ſuper fruſtum oſtrachi, aut ſuper cotem uiridem, deinde fac oculo alcohol ex eo in mane, duodecies imponendo cum radio, aut ſepties: & in ueſperis totidem. ipſum enim frãgit caliditatem, & abſcindit infuſionem quæ attrahitur ad ipſum, & confortat oculum, & delet apoſtema.

MEdicamen conferens ad ophthalmiam uehementem, ſedans apoſtema, & remouet infuſionem, & ſedat caliditatem. Recipe ſief memithe. ʒ. xlviii. croci pondus. ʒ.xxiiii. & opii pondus. ʒ.xii. & feluzeharagi, & trochiſcorum ſucci hyuſquiami albi ſicci, omnium an. ʒ.vi. & foliorum roſarum humidarum quorum foliorum radices albæ abſciſſæ ſunt põdus. ʒ.xl. & gummi Arabici pondus. ʒ.xlviii. Tere totum illud, & cõtere ipſum cum aqua pluuiali, & aqua meliloti ſi fuerit humidum, & exprime ipſum. Si uerò fuerit ſiccum, decoque ipſum, deinde cola aquã eius, & cõtere medicinas, & cõfice eas cum aqua eius, deinde fac de eo pilulas ſimiles ciceri, & exſicca eas, deinde frica ipſas ſuper cotem aut oſtracum cum aqua frigida, aut cum lacte mulieris, aut cum albumine oui, deinde fac oculo cum eo alcohol materiæ & in ſero.

MEdicamen quod nominatur duo maiora rubeum faciens ad ulcera quæ sunt in oculo, & ad ardorem uehementem, & mundificat oculum ex humorositate quæ attrahitur in eo ex multitudine humiditatis,& superfluitatum, & cõfortat tegmentum oculorum. Recipe opii,& scedenigi,æris usti,& ostracorum adustorum,& medullæ tritici omnium an. pondus.ʒ.viii. gummi Arabici pondus.ʒ.xlviii. cerusæ pondus.ʒ.lxiiii. clymiæ.ʒ.xxviii.Tere scedenegi, & æs ustum per se cum aqua contritione bona, deinde permisce omnia,& contere ea quum sunt sicca, deinde fac ex eo alcohol oculo, sicut fit alcohoc cum antimonio.

COnfectio emplastri:quod ponitur super oculum,conferens ad uehementem calorem, & [a]§ exsiccationem § oculi, & abscindit ab eo humiditatem quæ attrahitur ad ipsum, & confortat oculum,& sedat dolorem. Recipe foliorum rosarum siccarum,& corticum granatorum dulcium humidorum & lentium,omnium an. pondus.ʒ.v.& funde super ea lib.i.aquæ, & decoque ea bene, & cola ipsa ex aqua, & contere ea bene, & confice ea cum aliquanto aquæ rosaceæ,& olei rosacei: deinde pone ea super oculum.

[a] B.tumefactionem

MEdicamen conferens ad dolores oculi calidos. Recipe croci, & olibani, & aloes, & myrrhæ,& opii, & sarcocollæ, omnium an. ʒ.v.disrumpe,& contere ea,& lini super oculum in principio doloris cum aceto, & aqua endiuiæ, aut aqua portulacæ, aut aqua hyusquiami albi, aut aqua coriandri humidi. Quum autem protenditur dolor,lini ex eo super oculum, & frontem, & cornua frontis cum uino, & calefac ipsum aliquantulum: aut sume de sauic hordei pondus.ʒ.iiii. & croci hortulani syluestris pondus.ʒ.ii. & opii pondus.ʒ.j.Tere ipsa bene, & cõfice ea cum oleo rosaceo,& pone ipsum super oculum patientem ophthalmiam, & apostema calidum.

COhol quod nominatur astaliticon conferens conturbationem oculi,& rubificationẽ eius quum stillatur, & quũ fit ex eo alcohol ad inceptionem catarrorum. Et quando misce tur cum eo alcohol rosaceum. Recipe tuciæ, & æris usti, & aloes omnium an.partem.i. & myrrhæ,& spicæ,omnium an. quintam partis unius, & croci,& opii, amborum an.partem.i.& acaciȩ puræ partes.iiii.& lycii quintam partis.i.& gummi Arabici partes.iiii.Tere tuciam,& æs,& aloẽ, & acaciam cum aquæ dulcis sextariis.iiii. deinde tere lycium, & crocum, & opium in tabula alia quinque diebus,deinde commisce cum eis,& infunde aloen in aqua ita ut liquefiat, & funde super medicinas, & permisce conterendo, deinde fac trochiscos, aut pilulas,& fac cum eis alcohol.

COhol conferens ad omnes dolores oculi accidentes ex catarris. Sumantur folia rubi, & exprimatur aqua eorum,& coletur, & teratur in tabula donec ingrossetur, & teratur paulatim, deinde sumatur quantum ipsa est de gummi Arabico, & fundatur cum aqua pauca ita ut liquefiat, & fiat sicut mel: deinde misceatur cum aqua rubi, & conficiatur cum ea [b] † § aliquot diebus ita ut sit possibile fieri ex eis pilulas, deinde fiant pilulæ, & exsiccentur in umbra,& fiat cum eis alcohol.

[b] †B.& dimittatur

VLcera oculi & bothor eius & pus in eo. Scias q; collyrium stellæ prædictum est uehementis iuuamenti in eis, & similiter collyrium iuuatiuum, & collyrium pomale est ultimum.

COllyrium quod refertur ad macur faciens ad ægritudines,& pus quæ sunt in oculo. Recipe tuciæ aure.xxxii. æris usti aure.xxii. croci aur.xvi.myrrhæ aur.xvi. sedine aure.x.piperis albi grana.xl.numero,gummi aure. xl. conficiantur cum uino,& in descriptione alia, ponuntur in eo opii aure.x.

DIsruptio corneæ. Collyrium rosaceum conferens ad omnes ægritudines, & species dilatationis pupillæ.

PVluis replens foueas corneæ. Recipe ostracorum magnorum adustorum, & scedenegi, amborum ana drach.j.terantur, & puluerizetur cum eo oculus.

ALGARAB. Collyrium quod composuit Suribes est iuuatiuum ad algarab.

ALbedo uestigiorum ulcerum. Conferunt ad albedinem medicamen ægyptium,& collyrium Indum,& alcohol cum stercore stellionis est iuuatiuum.

COllyrium citrinum aliud scitur kiles almatran,conferens ad caliginem, & tenebrositatem uisus,& ad ægritudines [c]§acutas, § & delet uestigia,et durities. Recipe clymiæ aur.xxiiii. succi agrestæ sicci aur.xii.salis ammoniaci tantũdem,opii aure.viii.gummi aure.xxiiii. cerusæ de plumbo tantundem,croci aur.xvi.piperis albi aure.xxiiii.confice cum aqua pluuiali.

[c] B.antiquas

COhol aliud mirabile:quod expertum est, & laudatur in albedine,et lachryma, et est mesie,et abstergit caliginem, & omnem grossitudinem quæ est in palpebra,et acuit uisum ualde. Recipe tuciæ Indæ.ʒ.ii.s. antimonii de spahani.ʒ.iiii.marchasitæ pondus.ʒ.ii.s.æris usti põdus.ʒ.ii.& duarum tertiarum.ʒ.i.clymiæ auri, & clymiæ argenti amborum an. aure.i. scedenegi pondus.ʒ.i coralli, & margaritarum paruarum, et corticum æris,omnium an.pondus.ʒ.ii. sceha armene pondus.ʒ.ii.& duarum tertiarum. ʒ.i.aquæ distillationis uitri pondus.ʒ.s. & uitris pharaonis pondus.ʒ.s. Tere has medicinas cum aqua pluuiali,& quando contritæ sunt,proiice super eas camphoræ tritæ pondus sextæ. ʒ.i.muschi pondus siliquæ.i. & misce conterendo, & fac pilulas,et exsicca in umbra, & frica in ostraco cum aqua,et fac alcohol cum eo.

ALiud iuuatiuum ad albedinem expertum mirabile.Sumantur limaturæ acuus.ʒ.ii.& sambaci pondus. ʒ.i.deinde terantur ambo simul,& ponantur in concauitate arundinis, & stringatur os cannulæ oppilando cum massa, & cooperiatur arundo tota cum massa, & desuper inuoluatur luto confecto cum capillis, inuoluantur super ipsum,& cooperiat post illud cum luto alio: deinde apponatur carbonibus donec uertatur in lapidem,& fiat sicut testa, & extrahatur, & auferatur medicina ilia, & accipiatur clymiæ albæ tritæ pondus ʒ.iii.& misceatur cum hac medicina,& reducatur ad cannulam aliam, deinde fiat ex ea sicut factum est ex prima. Quum ergo in lapidem conuertitur, extrahatur, & intendatur ad folia

ad folia lini collecta antequam aduenerit eis pluuia, & exsiccata, & sumatur de eis pondus. ℥.i. & margaritarum non perforatarum pondus. ℥.s. & terantur bene cum reliquis medicinis, & terantur omnia simul cōtritione ultima, donec fiant sicut puluis. Quum ergo uolueris curationem facere cum eo, tunc fac oculo alcohol cum succo radicis lilii tribus diebus continuis, deinde fac ei alcohol post cum hac medicina, & fac alcohol post illud uno die ex hac medicina, & uno die ex succo lilii.

Pului ad albedinem. Recipe floris æris, & ammoniaci, & cancri marini adusti, omnium ana. ℥.v. pulpæ coloquinthidæ. ℥.ii.s. fellis tauri, & baurach armeni, omnium an. ℥.ii. salis gemmæ. ℥.iii. piperis albi. ℥.xx. spumæ maris. ℥.iiii. corticum ouorum ex quibus egressi sunt pulli sub gallina. ℥.iii. limaturę cotis. ℥.v. stercoris lacerti. ℥.x. margaritarum. ℥.iiii.

Ebel. Cohol bonum ad sebel de eis quæ experta sunt & laudata. Sumantur cortices ouorum hora qua aperiuntur sub gallina, & bulliāt cum aceto forti decem diebus continuis, deinde colentur, & ponantur in ampulla uitri, aut in uase uitreato, & ponatur uas in loco qui sit ut nidus sub sole donec exsiccetur, quod in ipso est, deinde sumatur, & teratur, & fiat alcohol cum eo.

LACHRIMA Collyrium quod dixit Mesias ad albuginem factum ex tucia confert ad eas.

Grossitudo palpebrarum: & grauitas earum. Cōfert ad eam alcohol cognominatum missandros, & dicam ipsum in capitulo scabiei, & confert medicamen Aristratis prædictum, & collyriū de tucia quod dixit Mesias ad albedinē.

Collyrium expertum kebime, ægyptium, conferens ad duritiës, & albedinem, & abscindit corticem durum statim. Recipe floris ęris, & ammoniaci, amborum an. aure.vi. salis desossi aure.iii. pulpæ coloquinthidę aure.iii. & duas tertias aure.i. fellis uaccini aure.ii. baurach nigri aure.i.&.s. piperis albi grana.xl. numero, mellis boni cyathos.vi.&. ʒ.ix. permisceatur, & ponatur in uase, & recondatur.

Collyrium quod dicitur arastusemon conferens ad attractionem materierum chronicā, & ad grauitatem palpebrarum, & asperitatē earum, & liquefactionem lachrymalis oculi, & se iunctionem eius, & corrosionem ipsius, & ad humiditatem plurimam quæ est in oculo, & ad augmentum panniculi, & aufert uestigia, & duritiës. Recipe antimonii aure.iiii. æris usti, & cerusæ de plumbo, amborum an. aure.ii. trochisci, & myrrhæ, & corticum thuris, & floris æris, & lentium rubearum, omnium an. aure.i. piperis albi aure.s. gummi aure.ii. conficiatur cum uino, & administretur dissolutum cum eo.

Collyrium citrinum quod dicitur fanaratis, & est collyrium iuuatiuum conferens ad scabiem, & corrosionem in utrisque lachrymalibus, & pruritum uehementem, & grauedinem palpebrarum. Recipe clymiæ aure.lxxx. colcotar albi aure.xxx. conficiatur cū aqua pluuiali.

SCABIES oculi & pruritus eius. Collyriū Indum confert ad pruritum.

Cohol non errans: quod composuit Cæsar factor alcohol, faciens ad pruritum, & ad grossitudinem palpebrarum. Recipe clymiæ cabrusiæ aure.xxiiii. sedine aure.vi. Et in descriptione alia aure.xvi. Terantur, donec fiant in loco sauic & conficiatur cum melle, & aduratur, & infundatur uinum quod extinguat ipsum, & exsiccetur, deinde teratur, & fiat cum eo alcohol.

Cohol mefiton ad pruritum & humiditatem oculi, & corrosionem lachrymalium, & scabiem uehementem in palpebris. Clymia frangatur in frusta parua, & conficiatur cum melle, & ponatur in urceolo figuli & oppiletur os eius, & luto liniatur & fiat foramē in medio coopertorii, ut sit fumo eleuato ex adustione medicinæ spiraculum, per quod ægrediatur, deinde ponatur urceolus præparatus in medio carbonum accensorum. Quumque inceperit clymia aduri, tunc considera fumum ascendentem, tunc si uideris eum decliuem adhuc ad nigredinem dimitte medicinam comburi, donec uideas illum fumum fieri album, tunc enim scias quòd medicinæ iam confirmata est combustio: tunc ergo remoue urceolum ab igne, & extrahe clymiam, & funde super eam uini quantitatem qua infrigidetur, deinde pone eam in mortario, & contere eam bene, & exsicca, & serua eam donec commisceas ipsam in alcohol, cum quo permisceatur: & hęc est descriptio alcohol. Recipe clymiæ huius aure.vii. & antimonii tantundem, tere omnia, & conserua, & fac ire ex eo super palpebras mane & sero.

Collyriū Apollonii ad scabiem, & casum palpebrarum, & ægritudines antiquas. Scedenegi adusti abluti aure.xxxii. ęris adusti abluti aure.xvi. lapidis saialistos adusti abluti aureos. xxxii. floris æris fricati aure.xvi. opii aure.iii. Et in descriptione alia, aure.vi. clymiæ aure.iiii. colcotar adusti aur.iiii. gummi aure.xvi. conficiatur cum aqua pluuiali.

Medicamē quod composuit Cassius, ad aquā quæ descendit in oculum. Sumatur fel tauri, & euacua ipsum in uase æris, & dimitte ipsum.x. diebus, deinde sume de ipso aure.xii. croci, & olei balsami, & opopanaci, omnium an aur. ii. piperis grana.xii. numero, mellis boni duplum quantitas fellis: misce omnia & decoque in uase æris, deinde pone ipsum in pyxidę æris, & conserua ipsum.

Medicamen aliud quod composuit Polonisos. Sume spumam maris, & adure ipsam super testam, & tere cinerem eius, & confice ipsum cum sanguine [d] ℥ tice ℥ & pone in uase de cornu: Quumque euelluntur pili, tunc lini super locum eorum de hoc medicamine.

d B.uermis qui dicitur cecha qui auribus canum adhæret.

Epithima quod composuit fulukesanis conferens ad materiam plurimam, & dolorem uehementem. Recipe ros. recentium aure.ii. sem. hyusquiami al. aure.viii. thuris aure.vi. myrrhæ aure.iiii. sauic de hordeo aur.xviii. uitellum oui.i. assari, succi mandragoræ aure.iiii. croci aure.ii. opii aure.iiii. conficiatur cum uini stiptici puri quantitate quæ sufficit, & fiant ex eo trochisci, & administrentur.

Collyrium quod dicitur Indum, & regium, conferens ad inceptionem descensus aquæ, & ad omnem caliginem humidam existentē in oculo, & aufert uestigia ulcerum in oculo. Clymiæ rubeę adustæ ablutę. unc.xvi. encausti Indi. ℥.vi.

di.ʒ.vj.cerusæ de plumbo.ʒ.iiij. piperis al.ʒ.vj. fellis deboha.j.& fellis safer & existimauerunt quòd est subot.vij.fellium alcubugi.iiij. lactis papaueris.unc.j.olei balsami. unc. ij. opopanaci, & & serapini, amborum an.unc.ij.gummi, unc.xlj. confice cum succo fœniculi, aut cum succo plantæ quæ dicitur abradies.

COhol conferens ad tenebrositatem: & incæptionem aquæ in oculo. Fellis ursi. unc.iiij. opopanaci, & piperis amborum ana. ʒ. iij. olei antiqui,& c ʒ oppobalsami,ʒ & succi fœniculi humidi, omnium ana.ʒ.ij. clymiæ pondus.ʒ.j. mellis.unc.j.Tere ipsum, & misce,& pone ipsum in ampulla uitri munda, & pone ipsum in sole diebus.vij.deinde fac oculo alcohol ex ipso cum extremitate radij mane & sero.

c B. olei de balsamo.

MEdicamē quod confert ad tenebrositatem: & ad illum qui uidet rem ex longinquo, & non uidet eam ex proximo, & ad aggregationem aquæ in oculo.Cuius hæc est permistio. Fellis corui nigri, & fellis perdicis, & fellis gruis, & fellis adhoba, & fellis capræ, omnium ana pondus.ʒ.ij.mellis colati pondus.ʒ.iij.& olei balsami.ʒ.j.& s. Tere ea simul & permisce ipsa, & fac oculo alcohol cum eo mane & sero.

DEstructio uisus. Collyrium citrinum est iuuatiuum ad debilitatem superfluam in uisu: & collyrium de tucia quod dixit Mesias in albedine.

COllyrium quo utebatur floris. Recipe,acaciæ,& ros.siccarum,& meliloti,omnium an. aure.xlviij.cineris fornacis in qua purgatur æs aur. xxiiij. mandragoræ aure. xii. seminis iusquiami albi aure.xviij.opij aure.vj. gummi au. xl. uini.unc.ix.aquæ pluuialis.unc.ix.commisceatur aqua cum uino, & proijciantur super ea rosæ, & melilotum,& iusquiamum, & postea mandragora aut cortices mandragoræ, & dimitte ea donec infundantur tribus diebus, aut quinq;, & exprime ea & accipe expresśionem eorum & confice cum ea medicamen, & fac ex eo collyria, & utere eis.

MEdicamen basilicon: & ipsum est abstersiuum oculi,ex quo fit alcohol in dispositione sanitatis in omni die semel, aut in omnibus duobus semel, & abstergit uisum, & conseruat uisum sanum secundum dispositionem suam. Recipe climiæ,& spumæ maris,omnium. an.ʒ.x. æris usti.ʒ.v.cerusæ, & salis gemmæ,omnium an. ʒ.iij.salis ammoniaci, & macropiperis omnium an.ʒ.ij.gariofillorum,& usneæ amborum an.ʒ.i. piperis.ʒ.iiij.camphoræ.ʒ.s. Tere optime,& fac oculo alcohol cum eo.

BAsilicon aliud conferens ad omnia,quæ diximus. Recipe climiæ.ʒ.vij. scedenegi, & macropiperis amborum an.ʒ. ij. salis ammoniaci drac.ii.æris usti,& cerusæ,& salis gemmæ,omnium ana drach.iiii.spumæ maris.ʒ.iiii.salis Indi, & gariofillorum,& heil,& usneæ,& spicæ,omniũ ana drac.j. Confringe,& contere ipsum,& fac ex ipso oculo alcohol.

MEdicamen quod confortat uisum,& conseruat ipsum secundum sanitatem suam,& aufert multitudinem lachrymæ,quæ currit ex oculo. Sume de antimonio, & infunde ipsum xxj.nocte in aqua pluuiali, aut in aqua quæ distillat ex cisterna,deinde accipe de eo pondus.ʒ. xii. & marchasitæ.ʒ.viii.& tuciæ,& climiæ, omnium ana drach.xii.& margaritarum paruarum nõ perforatarum.drach.ii.& muschi tertiam.ʒ.i.& camphoræ sextam.ʒ.i.& croci,& scedenigi, amborũ ana.ʒ.i.Tere unumquodque per se,deinde aggrega antimonium,& marchasitam, & climiam, & tuciam,& margaritas, & tere bene ea omni die cum aqua multoties, donec exsiccetur aqua eorum,deinde accipe scedenegi,& crocum,& proiice ipsa simul in mortario, & tere ea bene, deinde tere cum eis muschum, & camphoram. Deinde repone ipsum in uitreata, & fac ex eo alcohol mane & sero in dispositionibus sanitatis: ipsa enim confortat uisum debilem, & conseruat eum.

BVrod sugitiuum abstersiuum, & confortatiuum. Recipe scedenigi,& æris usti,amborũ ana drach.v.aloes Scotrensis,& baurac armeni,amborum ana drach.i.floris æris, & piperis albi,& macropiperis, & pulpæ coloquinthidæ, & croci,& ammeos,omnium ana drach. s. confringe,& contere,& utere.

TRACTATVS TERTIVS.

De aure.

Dolor auris, & apostema eius, & pus, & grauitas eius.

MEDICAMEN Aristotelis prædictum in capitulo oculi est iuuatiuũ ad aurem ex qua currit pus.

MEDICAMEN cõferens ad oẽs dolores in aure:& oĩa ulcera accidentia in ea. Recipe myrrhæ aur.i.olibani aure.iii.nitri aure.iij.croci aure.iiii.succi papaueris aure.ii.galbani aur.ii.amigdalarum excorticatarum.xx.numero. Teratur illud totum,& conficiatur cum aceto, & fiant ex eo trochisci. Quũ ergo fuerit ipsum necessarium, soluatur si fuerit in aure dolor uehemens,cum oleo rosaceo,& distilletur in aure:& si fuerit,in ea grauitas in auditu,soluatur cum aceto,& distilletur.

COnfectio medicaminis,quam narrauit Gal. Recipe myrrhæ aure.iiii.aloes aure. iiii.olibani aur.iii.& in descriptione alia, aure.ii. croci.aur.iii.nitri aure.iii.succi papaueris aur.iii. amigdalarum amararum.xxx.numero,galbani aure.ii.aceti boni quantum sufficit.

MEdicamen ad aurem ex medicinis Gal.conferens ad apostemata,& dolores uehementes clamosos. Cuius hæc est permistio. Recipe galbani & est albezard aure.ii. cinnamomi aure.ii.myrrhæ aur.viii.croci aure. viii.olibani aure.iiii.nitri aur.iii.aceti quantum sufficit,ad hoc ut fiat in spisitudine mellis.

MEdicamen aliud ad apostemata auris: & ad saniem,& ad pus uenientia ex aure:& ad dolores auris antiquos. Cuius hæc est permistio. Recipe uentris fabæ ægyptiæ amari saporis & aluminis iameni,& piperis albi & nitri, & croci,& opij,& corticum granatorum, & olibani,& spicæ,omnium an.aure.ii.castorei aure. i. mellis

& aceti quantitatem qua conficiatur medicamen: & quidam homines ponunt in eo mellis aur. vi.

Medicamen aliud de medicinis berotas. Recipe croci, & myrrhæ, & spicæ, omnium an. aure. s. æris usti medietatem & tertiam aure. i. opii aure. s. castorei tertiam aure. i. aluminis iameni aure. i. aluminis rotundi aure. i. Si ergo fuerit in aure uirus, cura eam ex hoc medicamine cũ decoctione triplicati. Et si in ea fuerit dolor uehemens, cura eam cum oleo rosa. Et si generantur in ea uermes, permisce cum hoc medicamine ellebori nigri aur. ii.

Medicamen auris, ex qua currit pus. Recipe capitum granatorum, & aristol. & colcotar & draganthi cabrusij, & gallarum, & corticum æris, omnium an. aure. i. myrrhæ, olibani, & calcanthi assati, & aluminis iameni, omnium an. aur. s. terantur cum aceto, & fiant trochisci, & administrentur.

Medicamen anticates: ad dolorem difficilem uehementem. Croci unc. ii. & quidam homines ponunt de eo unc. i. myrrhæ, & salis ammoniaci, amborum an unc. i. aluminis iameni ammoniaci an. unc. s. sediminis olei de lilio, aut fæcis olei [a] saluisci. unc. ii. Terantur cum uino mellito, aut uino dulci quantitate qua fiat in spissitudine mellis, & administretur.

a B. hortensis

Medicamen ad grauitatem auditus: & sonitum, & tinnitum existentem in aure. Recipe ellebori albi aure. i. castorei aure. s. nitri aure. iiij. misceatur, & administretur cum aceto, & confidat in eo utens ipso, quoniam est medicamen utile.

Medicamen aliud, quod dicitur algelarui ad ægritudines antiquas quæ sunt de ægritudinibus auris, ellebori albi, & myrrhæ, & olibani, & croci, & castorei & opii, omnium an. aure. iiii. calcanthi aur. vi. pipe. aure. ii. infundantur myrrha, & opium, & castoreum, & olibanum in aceto, in quo decocti fuerint cortices granatorum, donec dissoluti fuerint, deinde ponantur elleborus, & crocus, & piper & calcanthum trita, & conterantur omnia bene. Quum ergo completur, proiiciatur super ipsum de uino mellito quãtitas qua fiat in spissitudine mellis subtilis. Quũque ipsum est necessarium, tunc tepidetur, & distilletur in aurem: est enim medicamen mirabile.

Confectio medicaminis, quod cõfert ad omnes dolores auris, & omnia ulcera euenientia in ea. Recipe myrrhæ aure. i. olibani aure. iii. & quidam homines ponunt in eo aur. vii. nitri aur. iii. croci aur. iiij. & quidam homines ponunt in eo aure. i. succi papaueris aur. ii. galbani aur. ii. amigdalarum excorticatarum. xx. numero. Teratur illud totum, & conficiatur cum aceto, & fiant ex eo trochisci. Quumque necessarij fuerint, soluantur si fuerit in aure dolor uehemens cum oleo rosaceo, & distillentur in aurem: & si fuerit in ea grauitas in auditu, soluantur cum aceto & distillentur.

Confectio scoriæ ferri: & est medicamen forte. Sumatur scoria ferri, & conteratur, & abluatur cum aceto, deinde proiiciatur super testam, & exsiccetur: deinde proiiciatur secũdo, & tertio, & fiat illud septies, deinde decoquatur cum aceto forti decoctione uehemẽti, donec fiat sicut mel, & auferatur & distilletur de eo in aurem quum indigetur eo.

Vlcera nasi. Confectio sacramosos, & est medicamen eradicans omnem additionem quæ oritur in [b] corpore. Recipe draganthi adusti, & colcotar adusti, aut calchanthi adusti, aut draganthi rubei, & corticum æris, omnium partes æquales. Tere ergo ea, & cura cum eis siccis: & oportet ut frices additionem, antequam medices eam cum hoc medicamine per diem, deinde medica cum eo in mane postquam patiens ægritudinem comederit cibum suum. Et quum tu curas cum eo fistulas nasi, tunc lini ante curationem interiora nasi asphalto, aut pice humida, aut pinguedine myrrhæ.

b B. naso

Tractatvs qvartvs

De dentibus, & doloribus eorum.

Conveniens est ad dolores difficiles uehementes & ad corrosionem dentium, & confert iterum ad tussim medicamen, quod recipit opii aur. ii. myrrhæ tantundem [a] hasce tantundem, piperis albi, galbani, an. tantundem. conficiantur cum coagulati uuæ quantitate quæ sufficit, & terantur simul, & fiant ex eis collyria, & liniatur ex eis super dentes, & ponantur de eis super locum corrosum.

a B. mellis

Medicamen, quod narrauit Andromachus ad omnem dolorem dentium, & ad omnes ægritudines accidentes ex eo, & ad stuporem. Recipe piperis, & pyrethri, et lactis tithymali, & galbani, omnium an. partem. i. Terantur & conficiantur cum storace, & ponatur super locum corrosum.

Medicamen iuuatiuum: ad pulsationem dentium. Recipe pulpæ coloquinthidæ partem. i. & aloes partem. i. & bulliant in [b] pyxide lapidis, aut cochleari de ferro, ebullitione uehementi cum oleo, & aceto uini, deinde auferatur ab igne, & distilletur de eo in aurem quæ sequitur molarem dolentem distillatione post distillationem.

b B. vase seu lebete

Cauterium molaris. Intende ad molarem in quo non ualet medicamen uehementis pulsationis: assume ex oleo quantitatem unc. i. & aquæ sampsuci sicci, & harmel, omnium an. ℥. s. Terantur bene, deinde proiiciantur in oleo, deinde intende ad duas acus magnas quibus utuntur scellarii, & igni eas in loco foraminis earum, deinde aperios ægri, & considera dentem, quem uis cauterizare: & tunc si fuerit in eo aliquid, mũda ipsum: & pone super ipsum cannulam ferri, aut arundinis: aut argenti, & submerge unam duarum acuum in oleo illo, deinde intromitte eam in cannulam, & pone eam super molarem. Quũque infrigidatur illa, accipe aliam, fac illud septẽ uicibus numero: nam dolor eius sedatur, & egreditur ex molari aqua coloris dentium.

Dentifricium, quo fricantur dentes: quod narrauit Democritus in libro suo. Accipe cornu

nu cerui adusti quartam libr. xvi. sal. unc.ii. ammoniaci sicci quod non est amari saporis, frustum.i.magnum,uel masticis.lib.iii. aut plus parum, squinanthi albi tantundem, piperis albi unc. j. folij unc. ij. Terantur omnia & administrentur.

Medicamen,quod nominatur surmale, conferens ad apostemata gingiuæ, & mollificationem eius,& mundificat dentes. Accipe corticum granatorum pondus.ʒ.ii. & uenarum, & balaustiæ,& sumac,omnium an.unc. i. confringe,& contere illud deinde affer ex eo cum digitis tuis, & frica cum eo locum doloris, deinde accipe ex eo cum panno lini, & pone ipsum super eum.

Dentifricium mundificans dentes:& stringit gingiuam,& efficit bonum oris odorem. Sumatur salgemma,& teratur,& conficiatur cum melle,& ligetur in charta, & proijciatur in prunis,& dimittatur ibi donec fiat sicut prunæ, deinde auferatur ab igne,& extinguatur cum kitram,& proiiciatur in uino bono aut meisus, & dimittatur donec infrigidetur,& teratur,& sumatur de eo pars.i.& spumæ maris pars. i. & ponatur cum illo cinnamomi pars.i. & myrrhæ pars. i.& cineris sceha,& cyperi, & floris squinanthi, omnium an.vi.partis.i.fragmentorum xiloaloes, medietas partis.i.& zuccari partes.iii.& camphoræ.x.partis.i.Teratur illud, & misceatur, & fiat dentifricium in omni mane.

Medicamen,quod confortat dentes:& molares,quum est in eis debilitas. Recipe ceræ & mellis,amborum an.partes.ii. liquefiant in sole,aut cum aqua calida, & commisceatur cũ eis picis pars.i.& ponatur in termino unguenti, & præcipiatur utenti eo ut masticet ipsum. Quòd si uideris medicamen exsiccatum, permisce in eo aliqnantulum olei. Et mastix iterum quum masticatur, facit in hoc ultimam operationem.

Aliud,quod confortat dentes & gingiuam. Cornu ceruini adusti pondus.ʒ.x. & foliorum cupresi adustorum pondus.ʒ.v.& nucum cupresi non adustarum pondus. ʒ.v.& radicis centaureæ pondus. ʒ.x.& capilli ueneris adusti pondus.ʒ.v.& ros. ablatis capitibus,& spicæ odoriferę,omnium an.pondus.ʒ.iii. Tere & cribella cum orali & utere.

Tractatus quintus

De ore,& gutture,& uentre superiore, & squinantia.

Inquit Gal. quidam existimauerunt quòd pulli hirundinum siue sint recentes,siue sicci saliti, sanant sinantiam statim:& permisceatur pueris, & senibus cum radice liquiritiæ.

De uuula,& duabus amigdalis. Medicamen conueniens ad uuulam mollificatam apostemosam. Piperis albi aure.i. myrrhæ aure.i. aluminis iameni aur.ii.gallarum uiridium aur.ii. terantur & administretur.

Venter superior:humiditas pectoris. Medicamen iuuatiuum ad humiditatem factam in pectore. Recipe galbani, & storacis liquidę,amborum ana unc.ii.opii quartam unc. i.radicum liquiritiæ unc.ii.Terantur quæ ex eis teruntur,& misceantur cum storace,& galbano, & aliquantulo mellis dispumati,& lambatur ex eo.

De tussi medicamen gutturale. Dixit Gal.ꝗ ipse medicabatur cum eo. Recipe olibani aur.i.& in descriptione alia,aur.iiij. myrrhæ aur.i.& in descriptione alia,aur. iiii. croci aure.i. Et in descriptione alia,aure.iiii.squillæ aur. ii.uini dulcis sacraiati.iii.decoquatur squilla cum uino donec uinum inspissetur, deinde proiiciatur squilla, & ponantur reliquæ medicinæ super uinum.

Medicamen gutturale:quod refertur tellusatis,dixit Gal.quòd ipse medicatus est cum eo illum, qui habebat ulcus in pulmone: & est medicamen iuuatiuum ualde. Recipe spicæ Cretensis aur.iiii.amomi aur.viii. folii Indi aur. iiii spicæ Indæ aur.iii.squinanthi aur.ii casiæ aure.viii.cinnamomi aur.x.olibani aur.iii. myrrhæ aur.iiii.costi aure.iiii.commistio assedegi aur.iiii succi liquiritiæ aur.iii.succi mandragoræ aur. v. masticis aure.iii.croci aur.vii. Aggrega has medicinas,deinde accipe dactylos, & decoquantur in aqua mellis,aut uino bene,& sume de eo sacraiati.i.& proiice in eo de granis pini maioris contritis grana.xx.& commisce cum eo de medicamine quantitatem auellanæ.i. & da in potu de ea diebus aliquot,deinde da in potu post ipsam de medicamine duobus diebus,aut tribus ita, ut nó commisceatur cum oleo aliud præter ipsum: deinde sumat in potu post ipsum de hiera facta cũ aloe quantitatem cochlearii. i. in die uno cum aqua:& cura cum hac medicina illum, in canna pulmonis cuius est ægritudo, cum lacte asinino & præcipe ægro ut gargarizet cum ea,deinde dimitte eum aliquot diebus, & cura eum per hoc medicamen cum asiduatione medicinarum, quæ sedant dolorem. Quòd si materierum cursus fuerit fortis,tunc permisce in hac medicina opium,& castoreum.

Aliud de medicinis Gal. faciens ad ægritudinem cannæ pulmonis,& ulcera pulmonis,& sputum puris,& sanguinis,& materiam attractam ad pectus,& ad illud cuius sputum est difficile,et est medicamen ualde forte. Recipe gũmi albotin aur.iiii.croci aur.iiii. olibani tantundem,myrrhæ tantundem,cinnamomi tantundẽ, amomi aur.iii.granorum pini magnæ aur. iiii.radicum lilii excorticatarum tantundem, spicæ de Scemi aur.ii.s.casiæ ligneæ nigræ aur.ii. dragan thi aur. iii.carnis dactylorum de scemi aur. iii. [a]ʒtrusezusʒquod dicitur stella aur.iii. galbani clari mundi duas tertias aur.i.costi aure.iiii. Et inueni in descriptione alia,aur.i.mellis boni cotylas. iiii.decoquantur mel,et gummi albotin in uase duplici.Quumque fit in termino spisitudinis, tunc permisce cum eo galbanum, & decoque ipsum donec perueniat ad terminum, ut quum de eo distillatur stilla aliqua non dilatetur, deinde infrigida ipsum et proiice super ipsum medicinas contritas,et utere eo, et quum sugitur de aqua caulis masticando, et proiiciatur fæx, et de-

a B.Iutisamus

glutitur succus, ualet ad illud ualde.

Pilulæ quæ ponuntur sub lingua: et conferunt ad asperitatem cannæ pulmonis, et abscisionem uocis, et reliquas ægritudines cannæ. Recipe dragacanthi, et gummi amborum ana aure.iii. myrrhæ, et olibani, amborum ana aure.i.s. croci aure.i. succi liquiritiæ aure.s. carnem dactylorum trium, uini dulcis quantum sufficit ad cōficiendum cum eo, et ponatur sub lingua de hac medicina quantitas fabæ, et præcipiatur ægro ut deglutiat quod liquefit de ea.

Natif ad illum qui habet tussim. Recipe seminis lini torrefacti contriti, et passularum carnosarum enucleatarum, amborum ana kist.i granorum pini magni torrefactorum, et auellanarum excorticatarum, amborum an. cotyla.i. piperis albi unc.ii. croci unc.i. mellis boni lib.iiii. confringantur, et terantur, et decoquantur semen lini, et mel donec inspissentur, deinde proiiciantur super ipsum reliquæ medicinæ, et permisce eas, et confice, et da de eo quantum sufficit.

Oleum diuinū conferens ad tussim, et est medicina nobilis, de qua dixit Gal. ꝙ ipse medicatus est cum ea. Recipe opii aur.x. sem. lactucæ aur.xx. castorei aur.xviii. rutæ hortulanæ siccæ aure.xiiii. sem. lini aur.xvi. radicum opopanaci aur.xxxvi. myrrhæ aur.xiiii. croci aure. vii. conficiantur cum melle, et detur de eo in potu quantitas fabæ unius: et oportet ut sumat de eo in potu illi, qui habet febrem cum aqua, et qui febrem non habet, cum uino, et illud in sero.

Pilulæ ad tussim. Recipe storacis, & myrrhæ, & opij. omnium an aur.iiij. olei balsami, et croci amborum an aure.ij. Tere simul, et confice et utere.

Medicamē quod confert ad omnem tussim: et ad omnem materiam currentem, et debellet interiores quod narrauit Abulucos. Recipe serapini, gentianæ, myrrhæ, opopanaci, piperis alibi, omnium an aur.ij. baccarum lauri mundatarum aur. iiij. Terantur et conficiantur cum aqua.

Medicamen ad sputum sanguinis: quod narrauit Andromachus. Recipe acaciæ aur.iiij. rosarum siccarum aure. viii. fructus granatæ agrestis aur. viii. myrrhæ aure.ij. dragaganthi aur.i. conficiatur cum aqua, et fiant ex eo trochisci: et sit pondus cuiusq; trochisci aur. j. et detur in potu cum aqua pluuiali.

Medicamen aliud ad tussim conferens ad species tussis, et abscisionem uocis. Recipe granorum papaueris, et sunt papauera cum cortice suo. l. numero, et apii montani triti lib. iij. et sucoton, mundati, et reusini, et ros. siccarum, et radicum lilij, et balaustiarum, omnium an. unc.iij. et cinnamomi pondus.ʒ.ii. et spice pōdus.ʒ.i.s. contere has medicinas, et infunde in aqua pluuiali ac sat. v. et dimitte tribus diebus, deinde decoque super ignem leuem, donec remaneat aquæ tertia pars, deinde exprime, et cola, et proijce fæcem eius, deinde tere gummi arabici, et dragacanthi, amborum an lib.i. myrrhæ lib.s. et succi liquiritiæ lib. i. et masticis, et croci amborum pondus.ʒ.i. Teratur totum illud ultimè, et imbibatur ex illa aqua paulatim donec cōpleatur tota, deinde fundantur super ipsum rob lib. xxiiij. et decoquatur leuim igne, donec coaguletur, et reponatur in uase uitri, et medicetur cum eo omnis species tussis.

Looch de pino, quod confert illis super quos tussis fit uehemens, et quando excitatur in eis expellunt pus, et superfluitates. Cuius hæc est permistio. Seminis lini torrefacti, et amigdalarum dulcium mundatarum, et granorum pini, 10 et gummi arabici, et dragaganthi, omnium an pōdus.ʒ.iiii. et dactylorum alheiron, x, numero. Tere medicinas et dactylos, et funde super eas mellis, et butyri quantum sufficit, et teratur donec fiat sicut mel spissum. Cuius dosis sit sicut galla mane et sero.

Looch quod fit cum glutino alimbat, faciens ad asperitatem gutturis, et abscisionem uocis, et sputum sanguinis, et puris, et aperit oppilationes. cuius hæc est permistio. Seminis lini 20 torrefacti, et passularum ablatis granis, amborum ana lib.i. granorum pini, et amigdalarū dulcium, et amigdalarum amararum, omnium an. ʒ.vi. et ireos, et assari, et glutinis alimbat, et uenarum liquiritiæ, et gummi arabici, omnium an. unc.iiii. et fœnugræci cocti, et dragacanthi, amborum an unc.iiii. et piperis albi, et erucæ emollitæ, et ciceris molliti, et aristol. et medullæ tritici, et ammeos, et nasturtii, et ficuum, omnium an. unc.i. et myrrhæ, et croci, et oblibani, omniū 30 ana. unc.s. confrange totum, & contere ipsum bene, & confice cū melle, aut cum uino decocto, & fac lambere de ipso mane & sero quantum est galla. i. & ponat ipsum sub lingua sua quando dormit.

Medicamen, quod confert ad tussim: & uehementi siccitati pectoris. Amigdalarum dulcium, & amararum, & sem. lini torrefacti, & granorum pini, omnium an.ʒ.s. & anisi, & dragacanthi, & gummi arabici, omnium an.ʒ.ii. 40 & succi liquiritiæ, aut uenarum eius pondus.ʒ.i. & zuccari, & penidiorum, amborum an. unc. ii. Tere ea & pulueriza, & confice ipsum cum aqua fœniculi humidi, & fac de ipso pilulas, & ponat sub lingua sua ille qui uult dormire unā aut duas.

Looch ad tussim: quando fit ex chymo frigido uiscoso. Cinnamomi, & sem. fœniculi amborum an. ʒ. v. storacis liquidæ.ʒ. x. fistici, & amigdalarum, amborum an pondus.ʒ.x. olibani, & gummi amigdalarum, & glutini omnium ana. 50 ʒ.v. kesmes et sunt passulæ paruulæ sine granis.ʒ. xx. agarici.ʒ.v. storacis, et aloes, amborum ana. ʒ.iiii. Tere storacem cum melle, et infunde olibanum, et aloen, et alkesmes in rob, et tere reliqua, et confice cum melle storacis. Dosis.ʒ.i.

Ad sputum sanguinis. Trocisci quos composuit medicus de illis de tebulis, conferentes patientibus sputum sanguinis, et patientibus ulcus in pulmone, & habentibus saniem aggregatam in pectore, et patientibus ægritudines, 60 quæ sunt ex genere materierum attractarū. Quorum hæc est permistio. Seminis hyusquiami albi, & corticum mandragoræ, amborum ana aure. v. masticis aure. xx. karabe, et radicum lilii, et croci, omnium ana aure. xxx. psyllii aur. xlv. aquæ dulcis asfati. iii. permisceatur, et administretur.

Trochisci

TRochisci alii, qui nominantur piper, conferentes patientibus sputum sanguinis, et habẽtibus fluxum uentris, et ulcera in intestinis, et ei ad cuius stomachum attrahitur materia. Recipe florum caducorum granatorum, et spina rum ægyptiarum, et granatorum syluestrium, et succi barbæ hirci, et succi acaciæ, omnium ana au re. vi. lycii, et reubarbari, et opii, omnium ana aur. iiii. myrrhæ aur. ii. Terantur bene, et conficiantur cum aqua, in qua decocta sunt grana myrti, aut cum aqua frigida, et administrentur.

COnfectio, quæ refertur Arastomacis: et est medicina mirabilis conferens patiẽtibus sputum sanguinis, et habentibus tussim, et qui habet ulcus in pulmone, et ei in cuius pectore est sanies congregata, et ad disruptionem accidentem in lacertis, et ad stomachum qui expellit cibum, et coliricam passionem, et fluxum uentris, et ulcera in intestinis, et ægritudines uesicæ, et præfocationem matricis, et febres quæ habent paroxismos, quum de ea sumitur in potu parum ante horam periodi per horam unam, et ad malitiam cõplexionis, et extenuationẽ, et medicinas pernitiosas, et morsum reptiliũ habẽtiũ uenenũ. Cuius permistio hæc est. Cinnamomi, et costi, et galbani, et castorei, et opii, et melanopiperis, et macropiperis, et storacis, omnium ana. unc. i. mel lis kist. i. Terantur medicinæ, et cicotrigonizentur, et decoquatur galbanum cum melle donec liquefiat, deinde coletur, et proiiciãtur desuper reliquæ medicinæ, et reponatur in uase uitri, aut argenti: et detur in potu de ea quantitas fabæ cũ aqua mellis, et distillentur super ipsum de oleo si samino tres guttæ.

SIrupus qui refertur faciens ad difficultatem anhelitus, et est medicamen utile. Sumantur passularum enucleatarum acsunẽ. i. et est pars, et fœnugræci abluti tantundem, et aquæ pluuialis kist. i. decoquantur donec dissoluantur, et coletur aqua eorum, et seruetur, et sumatur de ea in potu multoties continuo postquàm calefit.

MEdicamen conferens ad sputum sanguinis, et pus, et superfluitates quæ attrahuntur ad pectus. Recipe granorum hyusquiami albi, et corticum radicum mandragoræ, et uini boni, et olibani albi, et storacis liquidæ, et opii, et granorum pini, et cupresi, omnium ana pondus drach. x. et masticis, et karabe, et alesfius, omnium ana ʒ. xxx. infundatur alesfius in aqua calida nocte una, deinde exprimatur, et sumatur aqua eius, et terantur, reliquæ medicinæ bene, et misceantur ad inuicem, et fiana trochisci. Sitq; unusquisque trochiscus. ʒ. s. et detur in potu apud mansionem trochiscus unus cum aqua frigida.

MEdicamen, quod confert ad sputum sanguinis. Opii pondus ʒ. i. et cinnamomi pondus. ʒ. i. et castorei, et piperis, et macropiperis, et myrrhæ, omnium ana ʒ. i. et croci pondus. ʒ. ii. s. et karabe pondus ʒ. s. et balaustiarum, et gummi, et anisi, omnium ana ʒ. i. Terantur medicinæ, et conficiantur cum succo auriculæ hœdi, et fiant trochisci, et sit omnis trochiscus. ʒ. s. et exsiccentur in umbra, et bibatur de eis trochiscus unus cum aqua tepida.

TRochiscus alius. Recipe karabe, et coralli, amborum ana ʒ. iii. acaciæ, et succi barbæ hircinæ, amborum ana ʒ. ii. balaustiæ. ʒ. ii. sem. portulacæ. ʒ. vii. papaueris albi, et nigri, ea rosarum, et spodii, omnium ana ʒ. ii. cornu cerui adusti. ʒ. ii. s. reusini ʒ. i. s. cochlearum adustarum. ii. terræ sigillatæ. ʒ. iiii. fiant trochisci aure. i. et administrentur.

TRochiscus alius ad sputum sanguinis, quum est ex humiditate, et mollificatione uenarũ. Corticum thuris, et thuris amborum ana ʒ. v. radicis squinanthi. ʒ. vii. reusini, et masticis, amborum an. ʒ. iiii. darsisahan, et cymini torrefacti, et calamenthi montani, omnium ana. ʒ. v. myrrhæ, et croci, amborum ana ʒ. vii. calcadis. ʒ. iiii. spicæ, et castorei, et succi barbæ hircinæ, et acaciæ, et rosarum, omnium an. ʒ. iiij. Tere, et confice cum decoctione gallarum, et fac trocisco aurei unius.

COagulatio saniei in pectore. Medicamen cõferens ad illud. Fœnugræci molliti. ʒ. ii. aristol. pondus. ʒ. i. myrrhæ pondus. ʒ. iii. anisi, rosarum amborum ana. ʒ. ii. radicum liquiritiæ, et piperis, et salis. omnium an. ʒ. i. Confringantur, & conterantur, & conficiantur cum aqua frigida, & fiant trochisci quorum unusquisque sit pondus drach. i. & exsiccentur in umbra, & detur in potu de eis trochiscus unus cum aqua radicũ fœniculi, & radicum apii decoctarum, quantitate sacraiati. i. & teratur trochiscus, & misceatur cum ea, & sumatur in potu: est enim medicamen bonum quoniam liquefacit sanguinem congelatum, & educit ipsum, & mundificat locum eius.

PHthisis & ulcera pulmonis. Medicamen conferens ad ulcera: quæ sunt in pectore, & pulmone & consolidat ea, & sanat ea. Recipe balaustiarum, & rosarum siccarum, amborum an. ʒ. iiii. sanguinis draconis, & medullæ tritici, & olibani, omnium ana ʒ. ii. gummi arabici, & dragacanthi, & masticis, omnium ana pondus. ʒ. iii. acaciæ, & croci, amborum ana ʒ. s. karabe, & myrrhæ, amborum ana ʒ. i. anarcine. ʒ. v. Terantur, & conficiantur cum rob cydoniorum, aut rob myrti, deinde fiant trochisci: sitq; omnis trochiscus aur. i. & exsiccentur in umbra, & dentur in potu.

MEdicinę quæ sunt ad cor. Confectio, in qua ponitur harmel iuuatiua. ℞. sem. harmel, & nigellæ, & camphoræ, & castorei, & seminis hyusquiami albi, & aristol. & cyperi, & alfesire, & alfesiresim, & pyrethri, & piperis, & origani, & coloquinthidæ, & spicæ, & sem. apii, & seminis rutæ, & carui, & croci, & nucis muschatæ, & casiæ, & costi, omnium an. ʒ. s. & serapini, & opopanaci, amborum an. ʒ. iiii. & zuccari pondus. ʒ. j. & mellis quantum necesse est. Dosis eius forti pondus ʒ. i. & debili pondus ʒ. s.

MEdicamen aliud conferens ad pulsum cordis, & timorem, & epilepsiam. Spicæ, & cinnamomi, & zedoariæ, & doronici, omnium ana ʒ. ii. seminis anethi. ʒ. i. s. medicinæ terantur, & permisceantur, & detur in potu de eo pondus ʒ. i. cum ʒ. i. uini in quo infusa fuit lingua bouis, & bibatur de illis in omni mense tribus diebus continuis.

TRACTATVS SEXTVS

De uentre inferiore,

Debilitas stomachi,

OLEVM iuuatiuum ad mollificationem stomachi, & eius debilitatem. Cuius hæc est permistio. Masticis, & aloes, & succi absinthii, & opii, & olei nardini, & olei de cydoniis quantum sufficit, permisceatur, & inungatur cũ eo stomachus cum lana leni. Quòd si uolueris ut adiiciatur huius medicinæ calor, adde in ea laudani partem unam, & storacis partes duas. Si uerò uolueris facere ipsam stipticam confortatiuam, tunc adde super illud de succo agrestæ, aut succo hypoquistidos.

MEdicamen ad debilitatem stomachi: & malitiam digestionis. kebulorum bullitorum cum aqua cydoniorum, & bulliant. ʒ. iiii. belliricorum, & emblicorum, & cymini infusi in aceto & torrefacti, & cyperi, & masticis, omniũ an. ʒ. ii. seminis apii, & anisi infusorũ in aceto, amborum an. ʒ. i. xiloaloes, & galiæ, amborum ana. ʒ. i. s. menthæ. ʒ. iii. [a]℥mugdunis. ℥. ʒ. i. s. rosarum ʒ. iiii. granorum granatorum. ʒ. viii. sumach. ʒ. iiii. cinnami, & corticum thuris, & spicæ, omnium ana. ʒ. i.

a B. macdune:

LAchlachatum confortans stomachum. Aquæ aloes, & aquæ rosarum, et aquæ malorum, et aquæ cydoniorum, et aquæ salicis, omnium an pars una, sandali albi, & rubei, & rosarum, et croci, et camphoræ, et laudani, et balaustiarum, et ramich, et xiloaloes, et galiæ, omniũ an. pars. s.

EMplastrum ad apostema stomachi Durii. Recipe absinthii, et spicæ, et casiæ, omnium an. ʒ. viij. aloes, et storacis, amborum ana. ʒ. iiij. croci. ʒ. ii. xilobalsami, et carpobalsami, et myrrhæ, omnium an. ʒ. i. olei nardini quantum necesse est.

AD stomaticos. Hiera quæ refertur antiforos, confert stomacho. Recipe aloes aure. iii. masticis aure. ii. assari. unc. s. rosarum siccarum, et floris sequināthi, et casiæ, omnium an. ʒ. s. utatur ea sicca, sicut utitur hiera.

TRocisci, qui dicuntur à medunius. facientes ad inquietudinem stomachi propinquam ileos, et ad omnem inflationem, et est conueniens ei qui euomit cibum suum, et ad ægritudines intrinsecas. Recipe sem. apii aure. vi. anisi aure. vi. absinthii aure. iiii. Et inueni in descriptione alia, masticis iterum aure. iiii. piperis aure. ii. myrrhæ aur. ii. cinnamomi aure. vi. opii. aur. ii. castorei aur. ii. conficiatur cum aqua, et fiant de eis trochisci, et dentur in potu. Dosis eius æqualis est aure. i. ad stomaticos cum uino misto.

HIera, quæ refertur menison, conferens ad inquietudinem stomachi, et ei qui inuenit inflationem, et aufert omnem inflationem, et confert ad tarditatem digestionis, et ad ægritudines matricum, et ipsa iterum prouocat urinam, et est medicina mirabilis ad hepaticos, et ad illum qui habet dolorem renum, et prouocat mẽstrua. Recipe aloes aure. c. masticis. ℥. j. et croci. ℥. i. spicæ. unc. i. cinnamomi, et assari, et carpobalsami, omnium ana unc. i. Tere, et cribella, et serua eam siccam, et utere ita, ut des in potu illi cuius digestio tardatur pondus aure. i. cum aqua frigida, et illi qui euomit choleram, et effunditur ad stomachum eius materia, da in potu de ea aure. s. et illi qui habet apostema in aliquo membrorum interiorum, confert quum sumit de ea in potu cum aqua mellis; et ille qui indiget ut prouocetur urina eius, aut prouocentur menstrua, sumat de ea in potu cum aqua fœniculi contriti bulliti, et colati.

EMplastrum polyarchis conferens ad omnes ægritudines humidas intrinsecas. Recipe cyperi, cordumeni, minuti thuris, cere, omnium ana heminam. i. gummi albotin heminam. i. s. olei de alcanna quantum sufficit, et quandoque additur bdellii iudaici hemina una.

MEdicamẽ quod dicitur diaireos, faciens ad omnes corruptiones complexionis stomachi, et aggregationem aquæ, et lenit uentrem. Recipe ireos pondus. ʒ. xxiiii. piperis pondus ʒ. xx. zingiberis, et aniuden, amborum ana ʒ. xii. anisi, et masticis, et sem. fœniculi, omnium an. ʒ. iiii. ammeos, et seminis apii, omnium an. ʒ. viii. Tere, et confice cum melle. Dosis eius sit sicut galla cum aqua.

ELectuarium de carui, conferens ad dolores stomachi, & oppilationes quæ sunt in eo & in hepate, & paruitatem digestionis. Sumantur carui, & ammeos, & sem. apii, & zingiberis, & passularum enucleatarum, & siseleos, & sem. baucie, omnium an. ʒ. iii. amigdalarum amararum mundatarum ex cortice suo pondus. ʒ. vi. Tere, & confice cum melle. Dosis eius quantum nabacca cum aqua tepida.

ELectuarium de galanga, conferens ad uehementiam frigoris in stomacho, & hepate: & digerit cibum, & fugat uentositates, & stomachum efficit bonum. Recipe galangæ, & cinnami, & piperis albi, omnium an. ʒ. ii. heil, & cinnamomi, & neremisch, omnium an. ʒ. iii. macropiperis. ʒ. vi. zingiberis. ʒ. viii. seminis apii, & anisi, & cymini, & carui, & talisafar, omnium an. ʒ. i. pẽnidiorum, & zuccari triplum medicinæ. Tere, commisce, & sit dosis eius. ʒ. ii.

APpetitus. Confectio abscindens appetitum luti. Recipe hieræ. ʒ. vi. myrobalanorum nigrorum, & belliricorum, & emblicorum, omnium an. ʒ. iii. nucis henden. ʒ. v. conficiatur cũ melle dispumato, & dentur in potu de ea. ʒ. iii. cum aqua, in qua decocta sunt mastix, & anisum, & mentha, & scoria decocta.

VOmitus & nausea. Sirupus abscindens uomitum phlegmatis. Recipe cymini. ʒ. iiii. masticis. ʒ. iii. granorum granatorum. ʒ. xx. menthæ, & sisimbrii, amborum an. [b]℥ tunicas. ℥v. decoquantur cum aquæ lib. iiii. donec remaneat lib. i. & coletur, & proiiciatur galiæ. ʒ. i. & detur in potu de eo in mane & sero.

b B. manipulos paruos.

SIngultus. Medicamen ad singultum mirabile, forte. Vini boni odoris. lib. viii. mellis dispumati lib. ii. decoquatur illud bulliat, & consumatur eius sexta, deinde auferatur ab igne, & proiiciantur in eo costi, & masticis, amborum an.

an.ʒ.iiii.absinthii pondus.ʒ.vii.squinanthi, & spicæ,& folii,& rosarum,& aloes,& agarici, & croci,omnium ana.ʒ.ii.assari, & xiloaloes Indi, & cassiæ,omnium an.ʒ.iiii.tritorum. Et sit dosis eius cochlearium.

c B. murdasafran.
d B. murdasafran.
e B.turis.

Hepar & apostemata hepatis. Vnguentum de c§muradasacrim§conferens ad apostema quod accidit ex corrosione,aut alijs. Cuius permistio hæc est. Recipe d§ almuradasacrim.§ ʒ.iiii.& xiloaloes,& croci,& baccarum lauri, & ammoniaci,& myrrhæ,& e§alkeiati,§omnium an. pondus.ʒ.iii.& ceræ pondus.ʒ.iii.confringe ea, & contere & aggrega ipsa & liquefac ceram cum sufficienti quantitate olei de lilio, et olei arazaki pondere.ʒ.iii.

Duritiés hepatis. Confectio facta cum hepate adib conferẽs ad dolorem hepatis, & splenis,& stomachi,& uentositates, & dysenteriam,& tussim chronicam, & illis qui euomunt sanguinem. Recipe croci,& myrrhæ, & opii,& castorei,& seminis hyusquiami albi,& cordumeni,& papaueris,& spicæ, & eupatorii, & hepatis adib,& cornu dextri de cornibus capræ adusti, omnium partes æquales. Terantur quæ ex eis teruntur,& soluantur quæ soluenda sunt in uino, & conficiantur cum melle dispumato, et administretur post sex menses. Et sit dosis sicut cicer cum eo quod conuenit de potibus.

Malitia complexionis. Oleum de mezereó ʒ.x.infundatur in lib.i.aquæ die & nocte, & ponatur in uase,& bulliat lento igne, donec remaneat de aqua lib.s.& auferatur ab igne: et dimittatur donec infrigidetur,& coletur, & reducatur ad uas,& fundatur super eam olei amigdalini dulcis quarta lib.i.et bulliat donec consumatur aqua,& remaneat oleum, et inuoluantur medicinæ contritæ cribellatæ cum hoc oleo. Et sunt,myrobalanorum citrinorum, & belliricorũ & emblicorum,omnium an.ʒ.x. tamarindorum. ʒ.lxxx.prunorum.xxx.numero,iuiubarum tantũdem,cassiæ fistulæ lib.i.passularum lib.s. Aggrega has medicinas tritas præter cassiam fistulam, & pone in uase lapidis,& funde super eas aquæ lib.x.& decoquatur donec remaneat tertia,& coletur super cassiam fistulam, & confricetur manibus,& coletur,& reducatur ad uas,& proiiciatur super eam penidiorum hemina.i. et decoquatur donec fiat ei spissitudo mellis, & fundatur super ipsam olei amigdali.lib.s.& puluerizentur desup medicinæ cribellatæ delinitæ oleo prædicto, & bulliat donec coaguletur,& deponatur ab igne, & ponatur in uase uitri. Cuius dosis sit. ʒ.vi.

Sufuf ad inceptionem aquæ factum cum lacte camelarum,aut cum aqua casei, aut cum aqua olerum. Cuius hæc est permistio. Recipe succi eupatorii.ʒ.i.s.laccæ.ʒ.ii.aristol. ʒ.i.s. floris squinanthi.ʒ.i.croci.ʒ.i.s.seminis cuscutæ. ʒ.ii. seminis cucumeris,& portulacæ, amborum an. ʒ.j.scammoneæ.ʒ.i.Dosis aur.i.

Splen:ictericia medicinæ spleneticæ. Medicamen iuuatiuum,quod nominatur medicamen uomitus. Recipe dabach glandium lib. ii.calcis lib.i.ponatur aldabach in uase figuli, & ponatur super prunas donec liquefiat. Quumque liquescit,puluerizetur super ipsum calx, & permisceantur ambo simul,& liniatur ex eo dum perseuerat calidum super cutem adib,& ponatur. Et oportet quando administratur hoc medicamen, ut ingrediatur æger utens eo balneum, & dimittat emplastrum super se,& non auferat ipsum donec cadat per seipsum, & oportet ut sit sollicitus ita ut abscindat illud, quod augmentatur de corpore in primis.

Aliud:operatio iuuamenti cuius ad spleneticos est manifesta in die suo. Et oportet antequam cum eo emplastretur,ut regatur æger regimine quo oportet tribus diebus. Cuius hæc est permistio. Recipe myrrhæ unc.iii, thuris minuti unc.iii.sinapis Alexandrini, cordumeni,amborum an.unc.ii.aceti squillæ quantum sufficit. Terantur sinapis,& cordumeni, & cribellentur. Minutum uerò thuris,& myrrha terantur, & proiiciatur super ea ambo medicamen siccum,& conficiatur,& fiat simile unguento, & ponatur ab hora duarum horarum usque ad horam nouẽ horarum:deinde ingrediatur æger balneum, & stet emplastrum super eum, quum ergo mollificatur fac eum ingredi tinam,& præcipe ei ut prolonget moram in tina,& egrediatur illud quod est in eo de aqua,et ut non superueniat ei syncopis approximetur naso eius acetum, & calamenthum syluestre,quæ ipse olfaciat:& solue pannos quibus ligatum est emplastrum paulatim. Quumque egreditur de balneo, ciba eum piscibus salitis sine pane,& da ei in potu die primo, & in die tertio,& præcipe ei ut exercitetur ante illud exercitio in quo possibile est ut fiat anhelitus frequens continuus.

Aliud fugitium forte: et est medicamen utile,& confert hydropicis,& spleneticis, & habentibus ægritudines antiquas. Recipe resinæ decoctæ lib.iiii.ceræ lib.ii.sulfuris,quem nõ inuenit ignis lib.i.minuti thuris lib.i. picis lib.ii. aluminis humidi lib.i.baurach lib.i. aristol. unc. iii.radicis cucumeris asinini unc.iii.aloes unc.vi. pyrethri unc.vi.lactis mori unc.iii. aceti kist.i.s. uini Italici kist.s.& nos ponimus loco aceti olei cotylas.iii.præpara ipsa secundũ illud exemplũ.

Aliud fugitiuum forte de illis, quæ efficiunt operationem ultimam,est hoc medicamen. Sumatur de cancris fluuialibus, & abscindantur pedes eorum,& caudæ ipsorum, & exsicca ipsos,& contere eos,et accipe de eis pondus aur.i. & commisce cum eo opii sextam aur. i. & solue ipsum cum aqua illius fluuii de qua sumptus fuit cancer,et da ipsum in potu habenti ægritudinem & pone in quibusdam horis cum opio de oleo balsami cum pondere sui secundum ægritudinẽ.

Duritiés splenis. Vnguentum, quod confert ad duritiem existentem in splene, & sanat. Recipe cordumeni,& sinapis,& pyrethri, & fœnugræci decocti,omnium an. partem.i. Tere ergo ea bene,& contere ipsa cum aceto, deinde funde super ea oleum,deinde line cum eo splenẽ, & habens ipsum abluat se in balneo, deinde ponatur emplastrum.

Capitulum de intestinis.

Clystere conferens ad ulcera in uentre, ex quibus habens ea emittit sanguinem, & nominant ipsa Romani dysenteriam. Accipe

de adipe renum capræ iuuenis, & decoque eam cum kisch. deinde accipe de aqua kisch, & pingue dine adipis sacraiati.ii. & accipe de aqua rizi decocti, & oleo ros. de unoquoque sacraiati.i. & acaciæ tritæ, pondus.ʒ.i.s. & gummi arabici triti, & cerusæ tritæ, amborum an. pondus.ʒ.i. & uitellũ oui, permisce ergo simul omnia, donec fiant in lo co unguenti, & clysteriza cum eo, aut accipe sacraiati.i. aquæ albersandaru humidi, & sacraiati. s. olei ros. & misce illud per clystere. Et fac ut cibus eius sit ius ciceris cum oleo amigdalino, & granis granatorum, & fac ipsum bonum quantũ potes, & ciba ipsum de fructibus cydoniorũ.

Solutio uentris. Suffuf conferens ad fluxum uentris chronicum. Recipe balaustiarum, & glandium infusarum in aceto, & torrefactarũ, & sumach, & granorum myrthi, & corrath, & hypoquistidos, omnium an.ʒ.ii. cymini, & gallarũ torrefactarum in aceto, & capitum granatorum dulcium, & fructus tamarisci, & ramich, omniũ an.ʒ.i. xiloaloes, & galiæ, & masticis, & spicæ, omnium an.ʒ.i. seminis acetosæ, & gummi, & boli, & succi barbæ hircinæ, & granorum passularum torrefactarum, & xilocaractæ, & inest omnium an.ʒ.s.

Electuarium ad abscindendum fluxum uentris factum à frigore, & uentositate. Recipe seminis apii, & calami aromatici, & cyperi, & ammeos, & xilobalsami, & laudani, & macis, omnium an.ʒ.v. anisi.ʒ.iii. piperis albi.ʒ.ii. cinnamomi.ʒ.iii.s. croci.ʒ.vii. camphoræ.ʒ.iii. blattæ bizantiæ.ʒ.iii.s. radicum squinanthi.ʒ.iiii. cordumeni.ʒ.ii. sandali albi.ʒ.iiii. dauci.ʒ.iii. zingiberis.ʒ.iii granorum myrti.ʒ.vii. conficiatur cum rob malorum.

Sirupus de fructibus, abscindens fluxum uentris & superans choleram. Recipe acetositatis citri, & berberis, & ribes, omnium an. lib.i. zarur, granorum granatorum, & sumach, omniũ an. lib.iii. cydoniorum, & malorum granatorum, & pyrorum, omnium an. lib.iiii. aquæ tantundem infundantur duobus diebus, & decoquantur donec sint discocta, & coletur, & coquatur secundo & ponatur super ipsam zuccarum.

Rasura & ulcera intestinorum. Medicamen, quod dicitur sanguisuga: cõferens ad ulcera intestinorum. Recipe acaciæ aur. xxv. corticum granatorum aur. lxxv. gallarum aur. xxv. opii aur. xxv. seminis hyusquiami albi aur. lvi. [a]auellanarum tritarum aur. clx. sumach scemii aur. lxx. succi sumach scemii aure.ii.s. thuris aure. xxv. Terantur, & aggregentur, & commisceantur cum uino nigro. Dosis eius integra aure.i.

[a] B. milij contriti.

Medicamen quod bibitur: & refertur ad Lukios Tarsensem, & est medicamen iuuatiuum ad omnem materiam quæ attrahitur, & ad omnem inflationem. Recipe anisi, & seminis apii, amborum an. aure.ii. sem. fœniculi, & seminis bauciæ syluestris, & sem. atardilon, & est species siseleos, omnium ana aur.iiii. opii, & seminis hyusquiami albi, amborum an aur. i. s. conficiatur cum aqua, & administretur.

Clystere, quo utebatur Gal. et est clystere eius, et est conueniens ad descriptiones plurimas antiquorum. Recipe succi agrestæ sicci aure.vi. aluminis iameni tantundem, calcis quam non inuenit aqua, corticum [b]thuris omnium an. aure.vi. arsenici rub. aure.iii. arsenici citrini aure.viii. chartæ combustæ, aureos.xv. conficiantur cum sirupo de granis myrti, & fiant ex eis trochisci, & sit pondus trochisci aure. iii. aut. iiii. & clysterizetur ex eo cum uino permisto cũ aqua quantitate cyathorum. ii. & in quibusdam clysterizatur ex eo cum aqua pluuiæ.

[b] B. æris.

Trochisci alsenginati: qui conferunt ad fluxũ uentris, & ad ulcera intestinorum, & nominantur trochisci beritos, & sunt ex medicinis utilibus abscindẽtes fluxum uentris statim. Quorũ hæc est permistio. Croci aur.iiii. myrrhæ aur.ii. aloes Indi, succi barbæ hircinæ. lycii Indi, succi eupatorii, opii, gallarum recentium, dragacanthi, piperis albi, omnium an. aur.ii. conficiantur cum uino, & fiant ex eis trochisci, cuiusque quorum pondus sit aur.s.

Suffuf ad rasuram ex phlegmate salso. Recipe nasturtii torrefacti.ʒ.x. sem. [c]alsehesabren.ʒ.vii. masticis.ʒ.v. sem. maru.ʒ.x. sem. porri.ʒ.v bdellii tantundem, gummi frixi.ʒ.vii. boli armeni.ʒ.x. Dosis.ʒ.iii.

[c] B. alsebesafian.

Clystere ad rasuram propter medicinam ebibitam, & clysterizatur cum butyro, & sanguine draconis, & est clystere ad inceptionem rasuræ, & choleram, & expulsionem materiei. Recipe lentium.ʒ.x. granorum myrti, & corticũ granatorum, & zarur, omnium ana.ʒ.vii. cydoniorum mundatorum ex granis suis, & pyrorum, omnium an.ʒ.xv. decoquantur cum tribus libris aquæ. & unc.iiii. aquæ granatorum muzorum, & aquæ agrestæ hemina.i. donec remaneat lib.i. & coletur, & sumatur de ea tertia. & misceatur cum boli armeni aur.i. gummi tantundem, chartæ combustæ, & acaciæ, & cerusæ, omnium ana drach.i.

Confectio medicinæ ad colicam, mirabilis, qua usus est Gal. in eo, cui aduenit ægritudo quę dicitur ileos, & in eo qui euomit stercus suum, & datur in potu de ea quum dolor est uehemens, quantitas fabæ cum quantitate trium aure.iiii. cyathorum aquæ frigidę. Recipe seminis hyusquiami albi, piperis albi, amborum an. aure.lx. opii. aur.xx. croci aur.x. spicæ odoriferæ, euphorbii, pyrethri, omnium an. aur.ii. conficiantur cum melle decocto.

Medicamen ad colicam secundum quòd inuenit ipsum Gal. in libro rabeo Socratis, & nominatur albobeis, & confert stomaticis, & patientibus ophthalmiam, quando in eis uehemens fit dolor, & ad dolorem matricum, quando bibitur cum aqua, & melle, in qua decocta est ruta. Cuius hæc est permistio. Croci aur.i. spicæ aur.ii. myrrhæ aure.ii. costi, piperis albi, macropiperis, galbani, omnium an. aure.ii. olei balsami aure.iiii. cinnamomi, & corticum radicis mandragoræ. Et inueni in descriptione alia, succi mandragoræ, castorei, omnium an. aur.ii. seminis dauci aure.iiii.s. serapini aur.iii. casiæ aur. iiii. conficiatur cum melle.

Mollificatio ani: & egresio eius. Medicamen Gal. conferens ad exitum ani. Recipe fructus plantæ quæ dicitur[d]arbei, gallarũ cerusæ de plumbo, acaciæ, succi barbæ hircinæ, corticum pini, quæ dicitur fantis, thuris, & myrrhæ,

[d] B. arbechi.

rhæ, omnium an. aur. iiij. puluerizentur sicca, postquam abluitur anus cum uino pontico.

Capitulum de lapide renum.

DIco, quòd omne, quod frangit lapidem uesicę, non est dubium, quin frangat lapidem renum, sed non conuertitur.

COnfectio conferens illi: qui habet lapidem, quoniam est medicina, quæ frangit lapidē, et prohibet generationem eius post ipsum. Recipe casſiæ aure. ii. seminis apii aur. iii. myrrhæ aure. iiii. piperis albi aur. ii. thuris aure. iii. lapidis scemii masculi aure. i. seminis bauciæ, anisi, amborum ana aure. ii. storacis. unc. iii. radicis lilii alozonkiu aur. iii. seminis papaueris albi aure. ii. spicæ tantundem, amigdalarum amararum excorticatarum, assari, amborum an aure. iii. seminis lini, et cyperi, amborum an aure. ii. mellis boni quantum sufficit, sumatur in potu de ea omni die.

MEdicamen aliud utile: inquit Gal. Scio plurimos de illis quorum renes erant ægri, qui medicati cum eo, et sanati sunt à suis ægritudinibus. Et oportet quidē, ut assiduetur usus huius medicinæ diebus pluribus. est enim medicamen sanans illum, qui habet lapidem: & qui habet ægritudinem colicæ, & sanat iterum ægritudinem uesicæ: & est iste modus artificij eius. Recipe auellanarum excorticatarum, & seminis cucumeris hortulani excorticati, & seminis carui mundati, omnium an aur. iii. seminis hyusquiami nigri, & croci[a] § seminis citruli albi, § omnium an. aur. vj. seminis hyusquiami albi, seminis apii, amborum ana aure. xii. conficiantur cum melle, & fiant de eis trochisci. Et detur in potu de eis aur. s. cum aqua mellis tepida mūdata quantitate cyathorum. iii. Et inueni in descriptione alia, quòd ponuntur in eo harmel aure. vi.

[a] B. Alia litera cucumeris, & opij.

LApis uesicæ: quod dictum est in hoc cap. & testificatur, est quòd quum lepus comburitur subtiliter sicut scis, & conseruatur combustum eius, & sumitur de eo in potu diebus aliquot pondus. ʒ. ii. cum aqua tepida. frangit lapidem.

ARs medicamenti: quod fit cum scorpionibus, frangens lapidem qui generatur in renibus, & saluat illum qui eo utitur, à generatione lapidis in renibus suis. & hoc medicamentum facit suā operationem cum proprietate non per complexionem. Sumantur de scorpionibus uiuis. x. numero, & ponantur in olla noua munda, & liniatur olla ex massa tritici, deinde deferratur ad furnum, & calefiat cum lignis uitis donec rubeat, & ponatur olla in illo furno sero, & dimittatur in eo in nocte, deinde extrahatur post illud, & sumatur quod inuenitur in olla de cinere scorpionum, postquàm infrigidata fuerit, & reponatur in uase, & administretur de eo mane, & uespere in hora curationis dolorum renum, pondus siliquarum. ij. cum uino quod dicitur [b] § nardicon. § Frangit enim lapides, & facit eos descendere in urina frustatim. Et illud ideo, quoniam scorpiones in naturis suis sunt contrarii lapidibus generatis in renibus, & uesica, sicut carnes uiperæ sunt contrariæ uenenis serpentum, & reliquorum reptilium uenenosorum.

[b] B. chandicū.

COnfectio trochiscorum: qui frangunt lapidem generatum in uesica, & renibus. Recipe seminis bauciæ syluestris, & seminis cucumeris alrekij, & anisi, & myrrhæ, & seminis apii montani, & seminis apii hortulani, & casſiæ, & cinnamomi, & spicæ, omnium an partem. i. Tere has medicinas, & cicotrigoniza, & confice cum aqua, & fac trochiscos in unoquoq; quorum sit pondus. ʒ. i. aut aure. i. aut fac pilulas magnas, sicut cicer, & da in potu de eis pilulas decem in ieiunio cum aqua calida.

COnfectio quæ frangit lapidem. Recipe spicę Indæ, darkimet. iii. zinziberis, darkimet. iiii. macropiperis tantundem, assari. ʒ. i. dauci tantundem, casſiæ siliquas. xii. cinnamomi darkimet. iiii. polij darkimet. iii. croci darkimet. ii. castorei darkimet. iiii. floris squināthi tantundē, scordeon tantundem, costi darkimet. ii. piperis albi tantundem, petroselini tantundem, carpobalsami darkimet. iiii. acori darkimet. ii. conficiatur cum melle.

DIstillatio urinæ. Trochiscus conferens ad distillationem & diarrhœam. Rec. castorei. ʒ. ii. & sampsuci, & rutæ, & seminis hyusquiami albi, & anisi, omnium ana pondus ʒ. i. & granorum granatornm grana. xv. Terātur, & fiant trochisci, & sit dosis pondus. drac. ii. Et da ei in potu pondus. ʒ. i. de granis cucumeris mundatis cum albumine oui subtili.

DEbilitas erectionis: & desiderij. Confert ad illud hoc medicamen. Recipe seminis cepe. ʒ. ii. & granorum erucæ pondus. ʒ. iiii. & seminis acsehedenigi, & buzeiden, & [c] § alfahasda ron § & squillæ assatæ, omnium an pondus. ʒ. vi. & secacul pondus. ʒ. iii. & sisami mundati pōdus. ʒ. v. & alaniuden, & alnaricu albi, amborum, ana pondus. ʒ. iiii. & penidiorum pondus. ʒ. vi. tere ea & permisce, & sit dosis pondus. ʒ. ii. cum uino permisto.

[c] B. & ammoniaci, & assari.

ET confert ad illud hoc medicamen. Sume uenarum alfarsunigi, & est asparagus, & lactis uaccini, & butyri uaccini, omnium an lib. iii. & seminis erucæ, & seminis bauciæ, & seminis [d] § napi, § omnium an. unc. iii. Tere medicinas siccas, & permisce cum lacte, & butyro, Dosis eius pondus sextariorum. v. aut. x. postquàm decoxeris ipsum donec consumatur lac, & remaneat butyrum, & cola ipsum, & da ipsum in potu.

[d] B. rapa.

ARs electuarii Indi: quod addit in spermate, & confortat appetitum. [e] † § § Recipe zingiberis, & piperis, & macropiperis, et cinnamomi, et folii, et spicæ, et nucis muschatæ, et sandali rubei, et cardamomi minoris, et macis, et tagamed, et talisafar, et kerfeteni, et cyperi, et spodii, et nucis Indæ, omnium an. ʒ. iii. muschi, et camphoræ, amborum an. x. zuccari tabarzet quantum medicinæ, omnes, tere, et cribella quantum sufficit cum melle dispumato, dosis eius sit pondus. ʒ. ii.

[e] † B. coitus.

COnfectio medicaminis alterius: quod addit in spermate, et conuenit regibus. Recipe caudæ stinci. ʒ. i. s. seminis napi, & sem. bauciæ, et allest, et seminis cepæ albæ dulcis, et seminis urticæ, et seminis erucæ, omnium an. unc. i. et melanopiperis, et leucopiperis, et macropiperis, omnium

omnium an.ʒ.v. et cepæ muris assatæ pondus.ʒ.iiii pinearum excorticatarum. unc. ii. s. et pyrethri pondus drac.iiii.& linguæ auis pondus.ʒ.vi. & cerebellorum passerum masculorum qui nidificant in parietibus pondus. drac. iiii. et testiculorum galli.unc. i. Tere has medicinas, et confice cum butyro uaccino, et melle et sit butyri tertia, et mellis tertiæ duæ, et repone in uase. Dosis illius sit. drac. s. cum uino dulci post cibum.

ARs olei cum quo inunguntur pecten, et uirga, et quod est coram renibus, et erumpere facit desiderium cocundi, et addit in eo. Recipe, euphorbii, et galbani, amborum an pondus. drac.ii. macis pondus. drac.i. macropiperis.ʒ.i.s. pyrethri pondus. drac.ij. s. et seminis erucæ, et castorei, amborum an.drac.s. olei de narcisco. ʒ.i.s. et ceræ.ʒ.s. Tere medicinas siccas, et liquefac ceram cum oleo, et proijce super eam medicinas, et permisce bene, et inungatur cum illo.

DVrities matricis. Pessarium ad matricem frigidam, et apostema durum resolutiuum. Vnguenti diaquilon, unguenti basilicon, & adipis tauri, et gummi amigdali, et adipis gallinæ, et adipis anatis, et medullæ cruris cerui, & ᶠʒ ster coris ʒ ouini, et storacis liquidæ romanæ, et olei nardini, omnium an. unc.j. myrrhæ puræ.unc.s. croci.drac.ii. liquefac adipes cum oleo, et aggrega omnia, et pone de eis super pessarium de lana, et administra.

f B. butyri.

TRACTATVS SEPTIMVS.

De doloribus iuncturarum, et podagra, et uena sciatica.

EMPLASTRVM ad dolorem iuncturarum, et podagram factum cum hyusquiamo nigro, et agarico, et est medicamen utile, seminis hyusquiami nigri kist. i. agarici kist. i. fœnugręci kist.i. baurach.unc. i. ceræ lib. i. resinę decoctæ lib. i. olei antiqui lib. i. medullæ ossium cerui.unc.iiii. radicum lilii alurikiu.unc.iiii. Tere medicinas siccas, & cribella cum cicotricozinio, & liquefac medicinas quæ liquefiunt, & dimitte donec infrigidentur, & proiice super medicinas siccas, & permisce, & repone, & utere.

ET confert ad illud hoc medicamen. Recipe hermodactylorum. drac. xii. & ellebori albi pondus.drac.iii. & piperis, & cymini amborum ana.drac. iiii. Tere, & pulueriza. Dosis eius pondus.drac.i.cum aqua mellis.

EMplastrum, quod confert ad debilitatem quę accidit in pedibus. Recipe assari, & aloes, & sief memithe, & casiæ, & guttæ.i. costi, & sarcocollæ, & myrrhæ, omnium an.drac. iii. & castorei drac.iiii. contere ea, & tere ipsa cum uino boni odoris, deinde lini ipsum desuper.

ARs medicaminis pilularum: quæ fiunt cum alfesira, & est medicamen factum cum heze rihasen, & est iuuatiuum ad podagram, & dolorem genuum, & dolorem iuncturarum. Recipe medicinæ quæ dicitur alfesire pondus.drac.i. & hermodactylorum pondus.ʒ.xx. cymini carmeni pondus.drac.i. cinnamomi, & origani persici, & aristol.rotundæ, & zingiberis, & foliorum capparis, & cineris hirundinum, omnium an.pondus.drac.i. Tere has medicinas, & pulueriza, & cōfice cum uino, & fac pilulas paruas, & exsicca in umbra. Dosis illius pondus.ʒ.s.cum aqua, in qua decoctum est anethum, aut fiat de eo suffuf pondere.drac.s.cum aqua mellis calida, in qua decoctum est anethum, cochlearijs duobus, & olei cochleario.i.

PIlulæ aliæ: quæ fiunt cum alcanna ad podagrā, laudatæ. Recipe myrobal. nigrorum ablatis nucleis pondus.drac.x. belliricorum, & emblicorum, ᵃʒ & casiæ, ʒ & cinnamomi, et zingiberis, & macropiperis, & salis Indi, omnium an. pōdus. drach.iii. aloes pondus.drach.xxx. origani persici, & radicis capparis, & bdellij, & alcannæ, omnium an.pondus.drac.ii. hermodactylorum quantum medicinæ omnes. Tere medicinas, & cicotrigoniza, & infunde bdellium in uino, & permisce, & confice, & fac pilulas paruas, & sit. Dosis carum pondus.drac.ii.

a B. & sythragi

VEna sciatica. Medicamen ad uenam sciaticam quod sedat eā ultimę. Cuius hæc est permistio. Picis partes.ii. sulfuris quod non inuenit ignis pars.i. Terant̄ simul & permisceantur, & pulerizentur super locum infirmum postquā ingressus fuerit habens eam balneum ut adhæreat ei medicamen, & conglutinetur super ipsum charta, & dimittatur usq; quo cadat per se ipsum.

POdagra. Medicamen de hyusquiamo nostro prædictum in cap. dolorum iuncturarum est ultimum ad eam.

TRACTATVS OCTAVVS.

De alopecia.

CONFECTIO ᵃʒ lohoc ʒ ad alopeciam. Recipe euphorbii, & gummæ rutæ agrestis, & olei lauri, omnium an.aur. ii. & sulfuris quod non inuenit ignis & ellebori nigri, aut albi quodcunq; duorum est repertum, omnium an.pondus aur.i. Aggrega has medicinas tritas & cribellatas, & permisce cum pondere. drac. ix. ceræ liquefactæ cum oleo laurino, aut oleo alkerua, aut oliuæ oleo antiquo, & utere hoc medicamine secundum quòd ipsum est forte ualde in curatione alopeciæ, quum prolongatur, & difficilis fit eius cura. Inquit Gal. ego permiscui cum eo in quibusdam horis nasturtii pondus aur.i. & spumæ adustæ pondus aure.i.

a B. lini meuti.

ᵇʒ ALkidob nigrum ʒ in quo inuoluuntur capilli: uel manus: uel aliquot membrorum. Existimauit Gal. quòd quando sumitur urina canis, & putrefit quinq; diebus aut sex, deinde fit cum ea illud conseruat nigredinem.

b B. Tinctura nigra.

Descriptio ponderum, & mensurarum ex breuiario alscir.i.uigilis.

INquit ᵃ ʒ kist hordei est. unc.xviii. kist uini est lib.lxx. kist mellis est lib. c. viii. ʒ Chous uini est lib.ᵇ ʒ ix. ʒ Chous mellis est lib. xxiii. &.s. Corboni olei est. unc. ix. Corboni uini. unc.x. Corboni mellis.unc.xiii.s. ᶜʒ Mestrum ʒ magnum

a B. Chous olei est lib. ix.
b B.x.
c B. Mestarum

magnum olei est.unc.iii. [d] § Mesitrum § magnum uini est.unc.iiii. gurmie. viii. [e] § Mesitrum § mellis.unc.iiii.s. [f] § Acsunef § olei darkimet. xvi. [g] § Acsunef § uini.unc.ii.& quarta darkimet.i. [h] § Acsunef § mellis. unc. iii. & quarta & octaua. [i] § Choatus § olei darkimet. xii. [k] § Choatus § uini. ʒ.i.& medietas darkimet & tertia. [l] § Choatus § mellis pondus.unc.ii.& quarta. [m] § Mesitiron § olei est darkimet.vi. [n] § Mesitiron § uini est gurmie.xx. [o] § Mesitiron § mellis darchimet. vii.

d B.Mestarun
e B.Mestarun
f B.Archsunesi
g B.Archsunesi
h B.Archsunesi
i B.Choanus.
k B.Choanus.
l B. Choanus.
m B. Mestarun paruum.
n B. Mestarun paruum.
o B.Mestarun paruum.

Descriptio mensurarum & ponderum ex breuiario filij Serapionis.

EXceptum est ab hoc capitulo in hoc aggregato, quoniam non dixi omnem mensuram quam in ipso attuli, nisi quæ cognita est apud eos qui lingua utuntur arabica in capitulis suis. Verùm quidam coegerunt me ad transferendum quærentes à me translationem eius, ut iuuamentum fiat per illud in alijs ab isto libro. kist apud gentes, quæ lingua græca loquuntur, cognitum est, super mensuram uerò non conueniũt omnes, & illud est quoniam quidam eorum utuntur alia quàm utantur alii. kist enim apud romanos capit lib.i.s.& sextam quare est, unc. xx. Et kist. [a] § Italicum § lib.i. s. Et lib.est.unc.xii. Et mina romana est unc.xx.Et mina Italica,& Aegyptiaca est unc.xvi. Et mina est sextaria. xl. Et lib. est sextaria xx. Sextarium est. unc. vi. & danich.ii. aut aure.iiii. Et darkimet est aur. i. Et dorach Italicum est iohein.viii. Et iohein est ac sat Romana sex. Et cotyla.i.unc.ix.Mestron magnum est.unc.iii.& paruum est darkimet vi. Acsumesi est darkimet. xviii. [b] § Choatos § est unc. i.s. Gormia est quarta.ʒ. usq; ad duos danich. Aumius & andanikis est. unc. i. & unaquæq; earum est aur.vii. Adar.unc.i. Euib mellis lib.ii.s. Euib olei mina.i.s. Aldorach lib.iii. kist mellis lib.ii. & s. Alhemen sextaria.v.&.drac.xxx.& antulii.iiii.Semimet mine.x.&.s. Faba Aegyptiaca semimet quatuor. Obolus est danich.i.s.sicut inuenit Alexandrinus antulii.iii. Auellana. i. est darkimet.i. Nux est xiiii. semimet. Alsacraiati parua est semimet.vii. Alsacraiati magna est semimet. xiiii. Faba græca est duo semimet aut duo oboli. Alsacraiati est sextaria. vi. & quarta. Cochlearium mellis est aur.iiii. Cochlearium medicinarum est aure.i.& drach.i. Alsatil. i. est sextaria. ii. Darkimet est oboli. vi. Et omnis obulus est kirat.iii. Et omnis Kirat est.iiii. grana hordei. Et oboli.iii.sunt kirat. ix. Alcautus est.unc.i.s. Choati.ii. sunt. unc. iii. Oboli.viii. sunt kirat.xxiiii.

a B. alanthalitum.

b B. Choanus.

Finis librorum Canonis Principis Auicennæ.

LIBELLVS AVICENNAE DE[a] VIRIBVS CORDIS

TRANSLATVS AB ARNALDO DE VILLANOVA BARCHINONE FELICITER INCIPIT.

a A. medicinis cordialibus.

Tractatus primus de origine ſpiritus, & generibus eius: & principijs ſuæ generationis & informationis.

Capitulum primum de origine ſpiritus.

CREAVIT Deus ex concauitatibus cordis ſiniſtram, ut eſſet armarium ſpiritus & minera generationis illius. Creauitque ſpiritum latorem uirtutum animæ in membra animalium tendẽtium mediante ipſo. Creauit itaque primum appendiculum uirium animæ ſpiritum,& manationem ſecundam in membris corporis mediante ipſo. Produxit etiam ſpiritum ex[b] ſubtilitate humorum,& igneitate quemadmodum produxit corpus ex groſsitie ipſorum & terreſtreitate. Etenim comparatio ſpiritus ad humorum ſubtilitatem, eſt ſicut comparatio corporis ad ipſos humores,quemadmodum enim membra conſtituuntur[c] † propter commiſtionem ipſorum adinuicem perducentẽ ad formam[d] aliquam compoſitionis, qua commiſtum diſponitur ad recipiendum habitum nõ conuenientem ei ratione ſimplicium: ſimili modo conſtituitur ſpiritus ex ſubtilitate humorum & commiſtione ipſorum quatuor[e] † ad formam[f] complexionis qua ſpiritus præparatur ad receptionem uirium animæ, quas ex ſimplicibus non acquirit.[g] Principium autem eius eſt ex manatione diuina ſine auaritia & diminutione: quando eius diſpoſitio completur perfectè. quemadmodum enim unicuique membro, quamuis ex ipſa ſubſtantia humorum conſtituatur, nihilominus ineſt ſua complexio ratione ſingularitatis proportionis quãtitatum humorum, & formæ commiſtionis ipſorum: ſimiliter unicuique ſpirituum, uidelicet tam animali, quàm uitali, quàm naturali,[h] † quamuis eorum ſubſtantia ex ſubtilitate humorum ſit, nihilominus propria ineſt complexio ratione proportionis quantitatum ſubtilitatis humorum,&[i] formæ, commiſtionum. Et ſicut etiam membra[k] generalia quamuis plura ſint numero, unum tamẽ eſt generatione[l] principium qualecunque ſit illud ſecũdum diuerſitatem opinionum, cuius generationem ſequitur generatio cæterorum membrorum: ſimiliter ſpiritus[m] generales quãuis plures ſunt numero, nihilominus unus ipſorum generatione primus eſt: qui ſecundum ſententiam potiorem philoſophorum generatur in corde, & exinde procedendo manat & penetrat in cætera principalia membra, in quibus quum ſufficienter permanſerit, adipiſcitur ibi complexionem particularem & propriam: ita quòd in cerebro complexionem acquirit, qua diſponitur ad receptionem uirtutum ſenſus & motus. in hepate uerò complexionem ſuſceptiuam uirtutum nutritionis,& augmenti. in teſticulis autem acquirit complexionem, qua præparatur ad[n] receptionem uel ad recipiendum generationem. Et exiſtit tamen harum omnium uirtutũ principiũ ſecundum dictum philoſophorum, in corde, quemadmodum apud eos qui diuerſificantur à ſententia eius, principium uirtutis uiſiuæ, auditiuæ,& guſtatiuæ, eſt in cerebro: ſed nihilominus ſecundum eos ſpiritus diſponitur ad recipiendum has uirtutes[o] particulares in membris aliis, ita quòd uiſiua mediante complexione chryſtallinæ humiditatis, quando complexioni ſpiritus coniungitur: auditiua uerò mediante complexione[p] opthici nerui: guſtatiua autem mediante complexione humiditatis, quam ſub radice linguæ generat ſpongioſa caro. Supradictorum autem repugnantium quidam ſunt aſſerentes, quòd uirtutes ſpiritus affert à cerebro, nullo modo egens ad perfectionem uirtutis complexione mẽbri ad quod procedit: ſed ipſum membrum eſt tãtum conueniens inſtrumentum actioni uirtutis naturalis, nihil conferens eius eſſentiæ. Veruntamen exquiſita perſcrutatio ueritatis omnino caſſat iſtorum opinionem,& uerificat inſuper, quòd[q] calefactionem uirtutis adipiſcitur ſpiritus in membro, quod eſt operis inſtrumentum[r] ſecundum formam prædictæ opinionis. Dixerunt qui dam ex ſequentibus philoſophis, quòd ſpiritus[f] † uires animæ recipit à corde perfectè[t] ita quòd ad receptionem ipſarum perfectè in ipſo corde diſponitur taliter, quòd non indiget alio membro, ſicut de hepate, aut de cerebro. Sed hanc opinionem reſpuit,& penitus caſſat ultima inquiſitio ueritatis.

b B. ſubtili parte humorum & ex uaporibus ipſorum.
c † B. ex humoribus.
d B. unam complexionalem.
e † B. perducẽtem.
f B. unam complexionalem.
g B. Imò principium ipſarũ eſt ex manatione diuina extrahente eas de potentia ad actum abſq; intermiſſione temporis & abſq; auaritia quando completi eſt præparatio ipſarum ad ſuam perfectionem & ſicut unicuiq; mẽbro ineſt complexio propria quàmuis ex ipſis humoribus ſubſtãtialiter generetur, & non accidit unicuiq; ipſorum complexio appropriata niſi propter proportionem quãtitatum humorum & propter formam & qualitatem permiſtionis.
h † B. & eis qui ipſos ſequũtur.
h B. pp formã & qualitatẽ cõmiſtionis.
k B. generata.
l B primum.
m B. qui in nobis ſunt.
n B. recipiendum uirtutẽ generatiuam.
o B. ſecundum ueritatẽ & perfectionem.
p B. nerui extẽſi in ſuperficie oſsis auris nominati alſamach.
q B. perfectionem.
r B. quàmuis ſimilem ſententiam uel opinionem iã dixerint.
ſ † B. omnes.
t B. abſq; hoc quòd ſpiritus indigeat membro alio ſicut cerebro & hepate in diſpoſitione ad recipiendũ eas.

Capitulum ſecundum de diffinitione & natura ſpiritus, & eius utilitate.

[a] VIta & quæcunque perfectio, & omne bonum quibus res diſtinguuntur, non niſi à prima ueritate ſunt, quæ omnium bonorum prima eſt,& uniformis manatio. At uerò receptibilia ſunt carentia diſpoſitionibus ad receptionem

a B. Neq; uita neq; aliqua perfectio neq; bonũ aliquod prouenit a prima ueritate altiſsima & a manatione prima cũ auaritia. Sed re-

receptionẽ ipſorũ. Et idcirco quodlibet ſuſceptibile nõ eſt diſpoſitionis cuiuſlibet receptiuum: § quapropter nequit lana inquantum lana, recipere formam enſis, nec ſimiliter aqua ſub forma aquæ recipere[b] § uirtutem humanæ naturæ. Sic igitur omnia corpora recipiunt § uitam, præter illa quæ numero & quantitate ſunt diminuta. Numero quidem, quoniam non uiuentia corpora, quatuor elementa ſunt, & quæ illis approximant in natura. Quantitate uerò, quia omnia elementa quatuor[c] § ſunt ferè inſenſibilis quantitatis & § minora ſunt[d] † § § omnibus rotabilibus ſphæris: nec elongatur ab intellectu, quin ex ſtellis fixis ſit aliqua maior eis. Demonſtratio iterum concludit, quòd hæc omnia elementorum corpora [e] § uel demonſtrato iterum hoc, & quòd omnia elementorum corpora ſint ueluti punctus reſpectu corporis Saturni: § quanto igitur eſt amplius reſpectu ſuperiorum? Amplius autem apud comprehenſores ueritatis cauſa propter quam non receperunt uitæ formam hæc corpora, eſt illud quo cetera uiuentia corpora tam ſimplicia quàm compoſita diuerſificantur ab eis, ſcilicet contrarietas naturarũ: natura enim uniuſcuiuſque eſt alterius naturę contraria: idcirco à genere corporũ cœleſtium ualde elongantur: quoniam cœleſtia corpora diſpoſita ſunt ad nobiliorem ſpeciem uitæ corporalis. Elementa uerò à uita omnino ſunt elongata: in corporibus autem compoſitis commiſtio frangit formam cõtrarietatis eorũ: & exinde cauſatur forma complexionis, quæ quidem cõplexio medium quoddam eſt inter contraria. medio uerò nihil abſolutè eſt contrarium. Et idcirco compoſitum diſponitur ad uitæ receptionem, ita uidelicet ꝙ quanto amplius ad medium complexio uicinatur; tanto miſtum redditur habilius ad recipiendum nobilioris uitæ perfectionem, [f] § adeo quòd quando intantum temperatur complexio quòd per æqualitatem ceſſat contrarietas, diſponitur miſtum ad receptionem uitæ conformis § uitæ cœleſtium corporum: quæ diſpoſitio in humano[g] § tantum § ſpiritu reperitur. [h] § eſt igitur in ſumma ſpiritus ſub generata § commiſtione elementorum uergens in ſimilitudinem cœleſtium corporum. Et propterea iudicatur de ſpiritu ꝙ ſit ſubſtantia luminoſa: propter quod dicitur de uiſiuo ſpiritu, quòd ſit radius atque lux. Et exinde anima gaudet ex intuitu lucis, & triſtatnr in tenebris; quoniam[i] § ſpiritui, qui ſedes eſt animæ, illud eſt conforme: id autem § contrarium.

ceptibilia quandoq; ſunt carentia ſeu uacua a præparationibus ad receptionem ipſorũ quũ nõ quodlibet receptibile ſit receptiuũ cuiuslibet rei.

b B. eſſentiam uel naturam humanam & corpora quidẽ mũdi iã receperũt.

c B. exiſtimantur quòd ipſa reſpectu totius non habeãt quãtitatem ſenſibilem & ipſa quidem.

d † B. multum.

e B. per comparationem ad illud quod eſt infra, corpus ſaturni ſint ſicut pũctus circuli.

f B. & quando cõplexio equatur ualde ita ut in ea ſint cõtraria coequata & deſtructa ſeu refracta ad equalitatem tũc mixtum eſt præparatum ad perfectionem uite rationalis conformis.

g ——— B.

h B. & ſpiritus quidem in ſumma eſt res generata ex.

i B. illud eſt cõforme naturæ vel principio ipſius, & hoc eſt ei

Capitulum tertium de principalibus paſsionibus ſpiritus cordialis, & primis cauſis ipſorum: ſcilicet potentia, & diſpoſitione.

SApientes philoſophorum, & medici eos ſequentes concorditer ponunt, quòd gaudium & triſtitia, & timor, & ira, ſunt ex paſsionibus [a] † § § ſpiritus cordialis. Et quòd quęlibet paſsionum intenditur & remittitur non ſolum propter agens, ſed etiam propter intenſionẽ & remiſsionem diſpoſitionis in ſubſtantia patientis. Aſsignant etiam ſapientes ſubtiliter differentiam inter potentiam, & diſpoſitionem, dicentes quòd potentia reſpicit utrunque contrariorum æqualiter; diſpoſitio uerò non. quamuis enim gaudere, & triſtari etiam poſsit homo; nihilominus aliquis eſt tantum ad lætitiam diſpoſitus: aliquis uerò ad triſtitiam tantum. Et ſimile iudiciũ eſt de timore, & ira, & cęteris paſsionibus. Eſt igitur eſſe & ratio ſpiritus gaudentis in potentia [b] † § § aliud eſſe ab eſſe et ratione ſpiritus diſpoſiti ad alterum prædictorum. Videtur enim quòd diſpoſitio ſit perfectio potentię reſpectu alterius oppoſitorum. Ex quo patet, quòd ſi ſpiritui conueniat inquantum ineſt ei potentia, triſtari uel gaudere[c] § indifferenter §, non tamen ei conuenit ex parte ipſius diſpoſitionis[d] § indifferenter alterutrum. § Rurſus etiam ex hoc patet, quòd potentia ad hæc duo inſeparabiliter inhæret ſpiritui ex generatione ipſius. Diſpoſitio uerò, quæ ipſum ad alterum oppoſitorum inclinat, non inſeparabiliter ex generatione inhæret ei, ſed accidere poteſt ex ſuperuenientibus cauſis.

a † B. propriis

b † B. & triſtantis in potentia

c B. ſimul ſeu equaliter

d B. niſi vnum ipſorum

Capitulum quartum de gaudio, & intrinſecis cauſis delectationis, & triſtitiæ: & eorum diuerſitate.

GAudium eſt delectatio quædam: omnis autem delectatio eſt apprehenſio aduentus [a] § propriè perfectionis ab aliqua uirtute apprehenſiua, § ſicut in ſenſibus apprehenſio dulcis & ſapidi guſtui: [b] † § § & apprehenſio uictoriæ iraſcitiuæ uirtuti: & præceptio alicuius utilis contingentis exiſtimatiuæ, & opinatiuæ uirtuti. Omnis autem perfectio [c] § ſeu etiam delectatio eſt naturalis alicui uirtuti § & è conuerſo. Omnis[d] § nãque perfectio alicui uirtuti eſt delectatio ei. § Forſitan autem contingit in aliquibus uirtutibus, ꝙ non omnino delectantur niſi apud ſeparationem diſpoſitionis innaturalis. propter quod [e] § etiam § quidam opinantur quòd delectatio ſit exitus à diſpoſitione innaturali. [f] § Fixio namque à diſpoſitione uel habitu naturali non eſt § delectatio. hìc autem error incidit, quia quod eſt per accidens, accipitur ut per ſe: in elenchis enim oſtenſum eſt quoniam hæc eſt una fallaciarum. Delectatio uerò huiuſmodi, quantum ad propoſitum ſpectat, eſt quoniam nullum apprehendens aliquid apprehẽdit niſi apud alterationem, ſicut in tactu patet. tangibilis enim qualitas tandiu[g] § delectat § quamdiu membrum tactiuum permanet [h] § contrariæ qualitatis, & patitur ab alterante qualitate. § Quũ ergo fuerit paſſum ab ea[i] § ſufficienter, § efficitur qualitas complexio membri. Et ideo [k] § non delectatur ab ea quoniam omnis alteratio cum quadam alteratione perſiſtit § & nihil alteratur à ſe metipſo. [l] § Similiter in contrario non læditur quidam hecticus calore qui fortior eſt quã ſit in acutè febricitantibus. Acutè tamen febricitans læditur calore, qui ſecundum ueritatem eſt citra illũ. § Et hoc, quia calor ĩ hectica eſt collocatus ſeu habituatus in membris ac ſi eſſet eorum complexio: [m] § in acuta uerò febre eſt quaſi uolitans ſupra ipſa, & timetur à complexione membrorum. § Medici etiam proprio nomine uocant qualitatem inhærentem membris, ſicut in hectica, malã complexionem æqualem. Quæ autem ſe habet ſicut in cauſone, propriè uocant malam complexionem diuerſam. Iam igitur ex his relinquitur manifeſtũ quòd cauſa propter quam delectatio ceſſat, poſtquã habituatæ fuerint perfectiones ſenſibiles, eſt

a B. perfectionis appropriate alicui virtuti apprehenſiue

b † B. & apprehenſio boni odoris ſenſui olfactus

c B. eſt res naturalis

d B. igitur apprehenſio rei naturalis cum virtute aliqua eſt delectatio

e ——— B.

f B. & quod fixio ſuper diſpoſitionem naturalem non ſit poſsibile ut ſit

g B. ſentitur

h B. diuerſum ei in qualitate & patitur ab ea

i B. & qualitas ipſa fuerit firmata

k B. ipſa non ſentitur, quum omnis ſenſatio fiat cum quadã alteratione

l B. Et patiens hecticam non læditur a caliditate vehementi, quæ eſt fortior caliditate febris cauſonis. Et patiens cauſonem læditur a caliditate quæ eſt minor illa.

m B. Et caliditas febris cauſonis eſt accidens ſuper mẽbra & complexio membrorũ diuerſificatur ab ea.

n —— B.
o B.ad diſpoſitionem naturalem eſt aduentus apprehenſionis. Sed propterea ꝙ accidit ſi fuerit aduentus apprehenſionis cum exitu a diſpoſitione non naturali ut ſit cum illo exitu idcirco putatur ꝙ illud ſit causa eius, ſed non eſt ita imo cauſa eſt aduentus pfectionis apprehenſe
p B. eſſe eius quod delectāt ſecundum meliorem diſpoſitionem
q †B. qui delectatur

priuatio apprehenſionis[n] §introitus ipſarum, § & quòd cauſa delectationis apud principium exitus [o]§à diſpoſitione innaturali, eſt apprehenſio introitus diſpoſitionis naturalis. Sed propterea ꝙ currit apprehenſio introitus diſpoſitionis naturalis cum exitu à diſpoſitione innaturali, contingit ut ſit delectatio cum exitu illo: & idcirco putatur quod dictum eſt: ſed non eſt ita. ſed cauſa eſt introitus perfectionis ſenſu perceptæ, § & non aliud: hæc namque eſt cauſa delectationis per ſe. Cauſa uerò diſpoſitionis ad delectationem eſt [p]§circa delectabiles ſpiritus ſecundum meliorem habitum§in quantitate & qualitate. ſ. ut non ſit in ſubſtantia diminutus, nec habitus ſiue diſpoſitio eius ſit innaturalis in his, quæ conueniunt ei. In quantitate quidem, quoniam ſi ſpiritus[q]†§ §fuerit multus, uehementior erit uirtus ipſius Augmentum enim in quantitate præſtat additamentum uirtuti in fortitudine: quemadmodum eſt in radicibus ſcientiæ naturalis declaratum. Et exinde eſt, quòd propter multitudinem ſuam durat amplius in abundanti menſura in origine ſeu minera ipſius. Et diffuſio eius abinde ad membra in dilatatione quæ eſt apud gaudium & delectationem, fit ab abundantiori menſura: ſi enim modicus fuerit[r], §quia citò diſſoluitur, natura conſeruat§eum apud originem ſuam, nec dat ei facultatem liberè dilatandi. In qualitate uerò, quoniam ſi fuerit nobiliſsimæ complexionis, & nobiliſsimæ ſubſtantiæ. i. abundantiſsimæ lucis, tunc eſt ſubſtantiæ cœleſti ſimillimus. hæ ergo ſunt cauſæ diſpoſitionis ad delectationē & gaudium: contrariæ uerò ſunt cauſæ diſpoſitionis ad triſtitiam, & dolorem. Quum enim ſcitur quòd hæ ſunt cauſæ delectationis in genere, conſequenter proculdubio ſcitur quia eædem ſunt cauſæ gaudii quod delectationis eſt ſpecies. Spiritus ergo, qui eſt in corde, quando multus exiſtit in quantitate, propter materiæ multitudinem ex qua uelociter & continue generatur, & eſt temperatus in cōplexione, & in ſubſtantia luminoſus, ſplendens, tunc eſt ad gaudium diſpoſitio fortis. Quum autem fuerit exiguæ quantitatis, ſicut in conualeſcentibus, &[ſ]§diuturnis morbis § & ſenibus, non temperatus in cōplexione ſicut in morbis: & fuerit ualde ſpiſſæ, & groſſæ ſubſtantiæ, ſicut in melancholicis, & ſenibus, ita quòd delectari nequit propter groſſitiem & ſpiſsitudinem eius, aut fuerit nimis tenuis ſubſtantiæ ſicut in [t]§conualeſcentibus§ & mulieribus ita ut [u] § quum dilatatur ſanari non poſsit: §aut fuerit tenebroſus ſicut in melancholicis; tunc eſt uehemens diſpoſitio ad triſtitiam.

r B. natura tūc auara ſit de ipſo & retinet

ſ B. debilibus ægritudinibus

t B. debilibus
u B. dilatari nō ſit ſufficiens

Capitulum quintum de cauſis exterioribus delectationis, & triſtitiæ, & earum diuerſitate.

a B. diſpoſitio ad aliquem effectum ſufficit debiliſsima cauſa

Perfectè[a] § diſpoſitum ad effectum aliquem eſt duplum cauſarum§illius effectus, ſicut ſulfur ad inflammationem: ipſum enim adeo igne modico inflammatur, quòd cum duplo eius lignum inflammari non poteſt. Quum ergo anima habuerit ſpiritum perfectè diſpoſitum ad recipiendum lętificantium cauſarum impreſsiones, modica ex cauſa lætatur; propter quod in bibentibus laudabile uinum, lætitia multiplicatur intantum aliquando, quòd putantur ſine cauſa [b]§ridere, §quum tamen ita non ſit. Etenim impoſſibile eſt, quòd in aliqua re fiat impreſsio ſine aliquo impreſſore. Sed cauſa eſt quia uinum quando bibitur moderate copioſum, generat ſpiritum moderatæ complexionis, & ſubſtantiæ, & uehementis luminis, & ſplendoris: unde ad lætitiā ualde diſponitur. Et[c]§idcirco ualde lætificat § ob nimiam cauſarum[d] §ſuſcitantium. §et recipit impreſsiones ex cauſis utilibus in præſenti fortius, quam ex cauſis utilibus in futuro. et ex cauſis cōuenientibus delectationi amplius, quam ex cauſis conuenientibus honeſtati. Et ſimiliter recipit tunc impreſsionem à cauſis quæ congruunt potius ad generandū opinionem, quam ſolidū intellectū. Et huius quidē cauſa eſt, quia uirtus animæ ſuam in cerebro exercet actionē, & exigit ſpiritū temperatæ humiditatis, ut obediat motui cogitationis, & exercitio intellectus. [e]§ Tunc autē§ eſt uehementis humiditatis [f] † § & nimij § motus propter miſtionem uaporum aſcendentium & inundantium ibi [g]§immoderate humectantium ipſum: § quamobrem [h] † § §non obtemperat intellectui, nec motibus cogitationis, niſi in rebus[i] § ualde materialibus &§ corporeis; non in rebus ſubtilib.[k]§ualde, &§ ſpiritualibus: & cum in ſtabilitate ſeu agitatione ipſius non obedit [l] † § § formationi[m]§ ſeu præſentationi § rerum ſpiritualium, ſed formationi tantum [n] § ualde § corporalium rerum: [o] § unde ueritas ſeu perfectio ſui operis apud cognitionem ualde debilitatur, & § retrahitur intellectiua uirtus ab eo tantum, quantum exigit, aut procreat diſpoſitio eius donec ad temperamentum eius complexio reducatur, & ipſius inūdatio quietetur: [p] § quia enim § uirtus animæ, quæ in corde eſt, uehementis [q] † § § exiſtit diſpoſitionis ad gaudium, & non perueniunt ad eam lætificantia [r] § uſitata inter ſenſum & phantaſiam aut etiam cogitationem, quibus opus animatarum uirium roboratur, propterea quòd diximus tunc concomitari ſpiritū quæ fortiora ſunt in eo, ſecundum exceſſus humiditatis, & inundatio; idcirco tunc§ ſenſus dominatur interiori ſpiritui, & ſupra motum eius efficitur intellectu potentior: Intellectus autem, quando contra ſe illum ſpiritum inuenit ſic proteruum, iuuatur ſenſu, & [ſ] § ſubiicit ipſum, §ſicut in geometricis, & cæteris ſcientiis fit. Quando igitur res taliter ſe habet, diminuitur in anima potatoris impreſsio [t] † § § honeſtorum, & intelligibilium, & præualet impreſsio lætificantium [u]§ dulcium § & delectabilium, ſenſibus præſentium maximè. Et quoniam eſt diſpoſitio fortis, idcirco ſufficit ad lætificandum debiliſsima cauſa: ſicut in pueris patet: propter quod putatur, ꝙ ſine cauſa lætentur, quum tamen ſit impoſsibile: quinimo cauſarum gaudii & triſtitiæ quædā ſunt fortes, quædam ſunt debiles: quædam cognitæ ſiue manifeſtæ, quædam incognitæ ſiue occultæ. Earum uero, quæ [x] § incognitæ ſunt ſiue occultæ, plures ſunt aſſuetæ: quanto enim § amplius aſſuetæ ſunt, tanto minus percipiuntur. De cauſis autem gaudii & lætitiæ fortibus, & manifeſtis, non eſt neceſſarium facere mentionem. Aliæ uerò ſunt ſicut intuitus cęli inter lætificantes: cuius ſignum eſt, quia contrarium triſtitiam cauſat, ſcilicet

b B.lætari
c B. lætificatur
d B. lætificātiū
e B. Et apud ebrietatem
f †B. unde non obedit intellectui & cum hoc eſt plurimi
g —— B.
h †B.propter ſuam humiditatem
i —— B.
k —— B.
l †B.etiam
m —— B.
n —— B.
o B.quare difficilis eſt adminiſtratio huiuſmodi ſpiritus in cogitatione vera. Vnde
p B. Amplius quia
q †B. in ebrio
r B. cogitationis pura ſeu vera propter id quod diximus de cauſis prohibentibus, imò perueniunt ad ipſam lætificantia quæ cadunt ſeu quæ operantur inter ſenſū & exiſtimatiuā ſequentem ad ipſum fortificātā cum eo, aut inter ſenſum & cogitatiuā confortatam cum eo in adminiſtratione virtutum animæ cōfortatarum cū eo quoniam
ſ B. vtitur eo
t †B. futurorum &
u B.opinabilium
x B. ſunt incognitæ quædam ſunt quæ plurimum ſunt conſuete, & quanto

ſicet in tenebris permanere: Aut ſicut conuerſari cum conſimilibus: cuius ſignum eſt, quòd ſolitudo attriſtat. De lætificantibus ſimiliter, obtinere deſideratum: & explere intentionem ſecundum exigentiam intenti ſine impedimento: & præponere facere quicquam placidum: & ſimiliter confidentia: & memoria præteriti delectabilis, & futuri: & ſpes: & meditatio in rebus ambitioſis: & mutua confabulatio dilectorum: & euaſio à tormento: & extraneitas rerum: & admiratio, & eleuatio mentis: & obuiatio amicorum, & amicabilium uicinorum: & quandoq; deluſio & defraudatio, & uictoria in minimis rebus: & multa conſimilia, quorum mentio fit in libris rhetorum, & moralium: quæ inquam omnia diuerſificantur in gentibus ſecundum affectus & conſuetudines & ætates: nec aliquis ab eis reperitur omnimode uacans, [y] ❴ nec contingit ſimiliter ut cauſæ communiter lætificantes in duplo plus, aut amplius lætificent cæteris; niſi pro tanto, quia ❴ diſpoſitio [z] ❴ quandoq; uehementer reſpicit alterum oppoſitorum, ❴ & non patitur à cauſis alterius, [a] † ❴ ❴ niſi fuerint ualde fortes, patitur tamen à cauſis [b] ❴ ſuis ❴ & ſi fuerint debiles. Et propter hanc cauſam in ebrioſis durat lætitia: & in melancholicis habentibus ſpiritus tenebroſos perdurat triſtitia [c] ❴ leuius ❴ ex cauſis deſolationis, & triſtitiæ: ſicut rememoratio diſtantis patriæ naturalis: & reminiſcentiam multorum nocumentorum iam diu præteritorum: & odia ſeu rancores: & difficultas ſanationis, & oneroſa conuerſatio: & imaginatio terribilium futurorum, & propriè neceſſitatis mortis, à qua ſe auertit intellectus & intelligens diſcretio, quum ſit ineuitabile mori: & cogitatio ſollicitantis meditationis in aliquo. Et ſeparatio ab occupatione placenti, & cogitatio diſtractionis ab ea, & diſtractio à deſiderato ſeu à uolito. Et multa alia conſimilia, & aliqua quæ nequeunt comprehendi: hoc enim & conſimilia contriſtant de facili animam diſpoſitam ad triſtandum. Amplius in melancholico fortitudo imaginationis contriſtantium rerum facit ei apparere, quòd iam ſit in actu res cuius ſimilitudo animæ repreſentatur: & idcirco in continua perſeuerat triſtitia. Fortitudo autem imaginationis erat propter ſiccitatem ſpiritus, quamuis rectificet motum eius. Et etiam quia intellectus à ſenſu & phãtaſia diſtrahitur ab actibus rationis, propter corruptionem complexionis ſpiritus, qui propriè mouetur ſecundum exigentiam diſponentis complexionis, & qualitatis peſſimæ, & obſcuræ.

y B. Alia litera neque etiam à cauſis triſtitiæ, quæ currunt in debilitate & fortitudine curſu ipſarum cauſarum lætitiæ. Verum

z B. eſt appropriata vni duorum oppoſitorum

a † B. oppoſiti

b B. ſi perſeuerauerint

c B. propter cauſas iſtas oppoſitas quæ ſunt

Cap. 6. in quo oſtenditur quòd unaquæq; paſſio cordis diſponitur ad generationem ſuiipſius.

Non eſt autem opinãdum quòd omnis cauſa diſponens ad gaudium uel triſtitiã [a] ❴ immediate ❴ coniungatur ſubſtantiæ ſpiritus, ſicut quantitas eius, & qualitas: imò alias eſſe contingit cauſas à quantitate, & qualitate ſpiritus: ut potè [b] ❴ animæ paſſiones ❴ quæ nihilominus diſponunt ad alterum prædictorum, [c] ❴ quàmuis hoc faciant mediantibus cauſis intrinſecis ipſi ſpiritui ſcilicet quãtitate, & qualitate ipſius: hoc eſt, quia temperant complexionem ipſius aut rectificant ſpiritum, & multiplicant quantitatem ❴ & ſic diſponunt ad gaudium: aut accidit eis cauſa contraria & ſic ad triſtitiam contrario modo diſponũt. [d] ❴ ſunt ergo cauſæ exteriores primariæ & remotæ. Inhærentes uerò ad rationem unicam deducuntur: ❴ & eſt, quia omnis actio contrarium habens, ſi ſæpius iteretur, reddit uirtutem eius cuius eſt, potentiorem ad imprimendum effectum. omnis autem fortificatio uirtutis fit quædam diſpoſitio ad effectum: hoc autem ſufficienter inductione manifeſtatur. Et enim corpus ſi pluries caleſiat, diſponitur ad calefactionem uelocem: ſimiliter ſi pluries infrigidetur: aut rarificetur: aut ſpiſſetur: & in interioribus uirtutib. accidit illud. Et enim ex frequenti actione, & paſſione fortes habitus generantur in eis: ſic enim morales habitus acquiruntur: Huius autem cauſa forſitan eſt, quia paſſio [e] ❴ adueniens rei frequenter efficitur ❴ conueniens ſubſtantiæ eius: quod autem eſt alicui cõueniens, ſuo contrario diſconueniens eſt. [f] ❴ Si ergo ſæpius iteretur, diminuit diſpoſitionem ad illud contrarium expellendo id, quod eſt conueniens illi. hæc igitur eſt declaratio ſupradicti per inductionem. manifeſtare uerò illud ſyllogiſmo ex per ſe notis accepto & demonſtratiua ratione, ualde prolixum eſt. Sed ex prædictis elicitur, quòd lætandi frequentia diſponit ſpiritum ad lætitiam, & triſtandi frequentia ad deſolationem & triſtitiam. ❴ Cauſa uerò huius ſecundum naturalem perſcrutationem eſt, quia lætandi frequentia duo conſequuntur. Et primum ſcilicet fortificatio naturalis uirtutis, ſecundum uerò rarificatio ſpiritus, quam in lætitia propter dilatationem acquirit. Confortationem uerò naturalis uirtutis hæc tria conſequuntur, quorum quodlibet eſt cauſa lætitiæ, primum eſt temperamentũ ſpiritus, ſecundum uerò eſt multiplicatio generationis ipſius [g] ❴ ſuper illud ❴ quod ex eo diſſoluitur, tertium eſt conſeruatio ipſius à diſſolutione ſuperflua. Rarificationem uerò ſpiritus conſequuntur duo, uidelicet diſpoſitio ad motum & dilatationem propter ſubtilitatem ſubſtantiæ eius, & ſecundum eſt attractio nutrimenti ipſius propter motum dilatationis in diuerſam partẽ motui nutrimenti, iſta autem [h] ❴ natura ❴ eſt inclinatio naturalis corporalis ad euitandum uacuum. De natura enim eſt talis motus ut in ipſo motu ſuccedere faciat poſteriora prioribus. Et ſecundum hanc naturam trahuntur aquæ ualde diſtantes uſque ad primos fluxus ipſarum: & uenti ſimiliter: & cutis etiam à uentoſis, & aquæ iterum in fiſtulis. Triſtandi uerò frequentiam, duo conſequunt̃, uidelicet debilitas naturalis uirtutis, & ſecundũ ſcilicet inſpiſſatio ſpiritus, propter frigiditatem accidentem apud extinctionem caloris naturalis cauſatam à uehementi coadunatione, & coarctatione ſpiritus. Ad hæc uerò duo ſequuntur contraria eorum, quæ paulo ante iam diximus. Eſt igitur manifeſtum, quod lætandi frequentia diſponit ſpiritum ad lætitiam, & triſtandi ad triſtitiam. Et quòd in diſpoſitis ad lætitiam contriſtãtia non imprimunt, niſi fortia ſint. lætificantia tamen debilia imprimunt. [i] ❴ Et ſimiliter in triſtitia fit è conuerſo. ❴

a B. ſit cauſa quæ

b B. operationes animales

c B. & videtur quod ſint ipſe diſponentes ſpiritus ad illud & mediante aduẽtu alicuius ex illis cauſis quæ ſunt intrantes in qualitate ſpirituum & quantitate ipſorum ita quòd per eas equatur cõplexio ſpirituũ & ſubſtantia ipſorum & multiplicatur quantitas ipſorum & diſtinguitur natura ipſorum

d B. & illæ cauſæ extrinſecæ ſunt cauſæ primæ & iſtæ ſubſtantiales. i. accidentes. ſubſtãtiæ ſpiritus ſũt cauſæ ſecundæ & proxime: & iſtæ cauſæ accidentales remotæ nõ exiſtimãtur quòd non poſſint computari vel comprehendi in numero, aut difficilis eſt earum numeratio: Verum ſumma earum ſicut puto comprehendit, in vna intentione

e B. inhærens continue alicui rei quando accidit eſt Alia litera omnis paſſio perducens ad actionem eſt

f B. & contrario diſcõueniẽs quando reiteratur multotiens tunc diminuitur diſpoſitio uel præparatio ei oppoſita & additur in diſpoſitione uel præparatione contraria quæ eſt ei cõueniẽs. Declaratio uera ſupradicta intẽtionis fit per inductionem & per ſyllogiſmũ ſeu per rationẽ aſſumptam ex per ſe notis manifeſtare uero illud ratione demonſtratiua eſt ualde prolixũ. Cõſideratio autem in hoc quæ magis pertinet ad perſcrutationem naturalem Alia litera. & contrario diſcõueniens quãdo reiteratur tunc diminuitur diſpoſitio uel præparatio ei oppoſita & augmentatur præparatio cõtraria quæ eſt ei conueniens. Quum ergo ita ſit tunc frequẽtia lætandi præparat ad lætitiã & frequentia triſtandi præparat ad triſtitiam & deſolationem

g B. loco eius

h B. attractio

i B. in eis. Diſpoſitio uero eorum qui ſũt præparati ad triſtitiam eſt è contrario.

Capitulum septimum de differentia debilitatis cordis seu pusillanimitatis, & tristitiæ, & eorũ contrarijs.

[a] Debilitas cordis & tristitia, quam quidam uocant constrictionem pectoris siue cordis, similia sunt, & nihilominus differunt. Et idem similiter est iudicium de ipsorum contrarijs scilicet fortitudine cordis, & lætitia, quam quidam appellant dilatationem pectoris, siue cordis. § Latet autẽ differentia inter ista, propterea quia ad alterutra communiter consequuntur; [b] † § § putatur enim de duobus primis, quòd sint passiuæ dispositiones; de alijs uerò duobus quòd sint actiuæ: attamen inter extrema utriusq; contrarietatis est de differentia manifesta: primo quidem quia non consequũtur ad inuicem; non enim omnis debilis corde, est tristis, nec omnis tristis corde debilis [c] § cordis est per comparationem ad rem contristantẽ, § similiter iterum nec omnis fortis corde est gaudens, nec etiam è contrario. Secundo uerò quoniam ipsorum rationes sunt differentes: debilitas enim cordis est dispositio sumpta respectu terribilium rerum, [d] § quoniam est impotentia tolerandi res illas. Tristitia uerò § sumitur respectu contristantium rerum, quoniam est paucitas tolerantiæ ipsarum à corde: & terribile nocitiuum quidem est [e] § cordi: § tristans uerò nocitiuum [f] § animæ § est. Tertiò similiter differunt quantum ad consequentia quæ sunt animæ: [g] † § § nam debilitas cordis mouet ad fugam: tristari uerò seu cordis strictura [h] † § § mouet ad resistentiam, siue ad repellendum; & causat effectum eius quod est contrarium fugæ, scilicet inuadendi præterea debilitas cordis tepescere facit motiuas uirtutes: tristitia uerò excitat & mouet easdem, Et sic in debilitate cordis duæ sunt passiones, scilicet una læsionis, & alia desiderij siue affectus. [i] † § § In tristitia uerò [k] † § § unica est passio, scilicet nocumenti uel læsionis: nec naturaliter sequitur eam affectus ad fugam: imò forsitan eligitur ipsa fuga, propter [l] § aliquod accidens § absq; appetitu inclinante ad recedendum, [m] § Et si dicatur, appetitus est electio, & non naturalis, aut § forsitan eligetur inuasio, & repugnantia, & non fuga. Quarto iterum differunt quantum ad consequentia [n] § quæ corporis sunt. § debilitatem nanq; cordis apud obuiationem proprij nociui sequitur remissio naturalis caloris, & uictoria frigoris: tristitiam uerò apud obuiationem proprij obiecti uel nociui, inflammatio naturalis caliditatis. Quinto etiam differunt penes causas dispositiuas: ad cordis namque debilitatem nimia subtilitas spiritus disponit, & frigiditas complexionis ipsius: ad tristitiam uerò densitas spiritus, & caliditas suæ complexionis.

a B. Alia litera in hoc capitulo cõsideratur dispositio quæ est debilitas cordis & alia dispositio quæ dicitur tristitia seu fastidium & strictura pectoris quæ ambæ dispositiones similantur, sed tamen inter eas est differentia. Similiter in hoc capitulo considератur dispositio quæ est fortitudo cordis, & alia dispositio quæ dicitur dilatatio pectoris & ambæ istæ dispositiones similantur, inter eas tamẽ est differentia
b †B. secundũ plurimum
c ——— B.
d B. secundum quòd cor parũ tolerat ipsam. Strictura uero pectoris & tristitia
e B. corporale
f B. animale
g †B. diuersa
h †B. quãdoq;
i B. ad motum elongantem.
k B. seu in strictura pectoris
l B. intentionẽ aliam
m B. a re nociua & erit ille appetitus volũtarius seu electiuus &
n B. corporea diuersa

Capitulum octauum, qualiter sanguis secundum sui diuersitatem causat differentes passiones cordis.

[a] Sanguis abundans, & clarus, & additæ caliditatis, propter multitudinem suæ inflammationis, & uelocitatem sui motus, disponit ad iram. Abundans autem & clarus, & temperatus, quoniam ex eo generatur copia clari spiritus, & substantiæ laudabilis, & temperatæ complexionis, disponit ad gaudium. § Sanguis autem subtilis, & clarus, & aquosus, & frigidus disponit ad timorem, & cordis debilitatem: propterea quia spiritus ex eo generatus est grauis, motus ad extra, & inflammationis modicæ propter frigiditatem, & humiditatem illius: & ideo non disponit ad lætitiam, nec ad iram. Et quum sit celeris resolutionis propter suam subtilitatem, est etiam generationis exiguæ propter frigiditatem, Sanguis autem grossus, & turbidus, & additæ caliditatis, disponit ad tristitiam, & ad iram etiam perdurantem. ad tristitiam quidem, quia generatur ex eo spiritus turbidus; ad iram uerò, quia uelociter inflammatur propter caliditatem suam; quod autem efficit firmam iram, est spissitudo eius, spissum enim quando calefit, tardè infrigidatur. Ira uerò causata ex sanguine cholerico & subtili uelociter excitatur, & deletur, propter intensam caliditatem spiritus ex eo generati, & eius tenuitatem; si uerò cum hoc splendidus, & clarus fuerit sanguis, est etiam lætificans. Sanguis autem grossus, & additæ caliditatis, non tamen turbidus, (quod raro contingit) efficit hominem nõ tristem, sed audacem, & fortis cordis: & est modicæ iræ, propterea quia lætitia frangit iram; & tristitia disponit ad eam. Ira enim est motus ad expellendum: lætificantia uerò delectationi cõuenientia sunt. In delectatione uerò fit [b] § quasi § motus ad attrahendum: idcirco in tali homine ex rebus magnis creatur ira: & est [c] § uehemens ꝓpter spissitudinem § spiritus eius: & propter etiam eandem causam est parui timoris. Sanguis autem grossus, & additæ frigiditatis, & non turbidus, nec tristabilem, nec iocundum efficit hominem: nec etiam fortis iræ: sed est mediocriter timidus: & est etiam hebes & sincerus in omnibus rebus propter similitudinem sui spiritus ad sanguinem eius. Sanguis autem grossus, & additæ frigiditatis, & turbidus, facit hominem desolabilem, & tristabilem, & etiam lentè ire, nisi ex forti causa. Et eius ira [d] § minus § est firma, quàm in calido, & habente cæteras conditiones [e] § huiusmodi similes, § firmior tamen est in eo quàm in sanguine subtilis substantiæ, proinde est homo rancoris aut odij. [f] § Odium enim § est perseuerantia formæ nociui in imaginatione seu phantasia: & perseuerantia simul imaginationis affectus ad uindictam sumendam ex eo: hoc autem est ideo quia ira est quodammodo firma: & motus ad uindictam non ualde fortis. Et quia etiam ira non est contra ualde fortem, nec contra debilem ualde. Sciendum est enim quòd ira quando cessat uelociter, non perdurat in imaginatione seu phantasia forma nociui, sed cito deletur: & ideo non causat rancorem. Et similiter quando est affectus & motus ad uindictam ualde fortis, accidunt duo prohibentia [g] § odium seu rancorem: § quorum unum est, quoniam anima quando totaliter ad uindictam trahitur, & mouetur, & auertitur à cõsideratione conditionum nociui, & [h] † § § eorum quæ sequuntur ad ipsum [i] § ab instantia formationis memoriæ. § De natura enim motiuæ uirtutis est, ut ab apprehensis nociuis retrahat animam: & etiam è conuerso. [k] † §

§ Sciendum uerò est, quia quando ualde

a B. Sanguis exuberans clarus temperatæ substantiæ & complexionis propterea ꝙ ex ipso generatur plurimũ de spiritu splendido mundo, temperate substãtiæ, & complexionis præparat ad gaudium & sanguis subtilis. clarus additæ caliditatis vel secundũ aliam literam. Et sanguis clarus addite caliditatis propter multitudinem suæ inflammationis & velocitatem sui motus præparat vel dispo nit ad iram.
b B. inclinans
c B. vehementer spissus Alia litera & ideo in tali homine causatur ira in rebus magnis &
d B. Alia litera, magis
e ——— B.
f B. Alia litera De odio & rancore. Cap. 9. Odium autem
g B. vehementiam rancoris Alia lr̃a dispositionẽ rancoris
h † B. & a specie & consideratione
i B. & ab impressione seu firmatione ipsorũ in memoria
k †B. & de natura exteriorũ est vt diuertant ab interioribus & è conuerso

ualde intenditur affectus ad uindictam in aliquo, & non ingreditur ipsum timor, peruenit ad hoc ex affectus[l] § instantia § ut efficiatur quæsitum quasi apprehensum & iã obtẽtũ apud imaginationem ipsius.[m] §Quum enim aliquis uirtutis motus intenditur & uersus illud festinatur, ualde representat illud imaginatio quasi obtentum,§ & iam existens. Quum uerò in imaginatione imprimitur forma quæsiti, siue desiderati, sicut forma iam existentis:[n]§ & ad eam § peruenit forma eius sicut forma rei ad quam terminatur motus; [o]†§ §cassatur affectus ab imaginatione, & deletur in eo forma, ita quòd in memoria non perdurat: ideo non fit rancor. Nociuum uerò, quando est magnũ, sicut[p]§res aliqua magni timoris,§ tunc desperatio de uindicta obtinenda, & timor prohibent fixionem in anima formæ desiderij ad uindictam: proinde[q] §deletur representatio formæ desiderii, & formæ nociui ab imaginatione seu phantasia:§ quinimmo repræsentatur forma timoris[r]§existentis in anima: proinde etiam ibi repræsentatur forma desiderii§ad fugam, non ad inuasionem: & ideo tunc in anima non perdurat forma rancoris. De pueris autem, & debilibus, quia facilis est posibilitas sumendi uindictam ab eis, & modicum timetur, repræsentatur ac si iam fuisset accepta. Etenim nimia leuitas accipiendi uindictam, representatur apud imaginationem quasi obtentum, & iam existens: imaginatio autem mouet non secundum id quod in re, sed secundum id quod in ea repræsentatur: & ideo quando apud eam uindicandi leuitas præsentatur quasi obtentum, reputatur uindicatio ex debilibus sicut accepta: & idcirco in cõtinenti cadit affectus ad eã, & omnino deletur. Quòd autem imaginatio moueat secundum repræsentata, non secundum exigentiam rerum, manifestatur ex eo, quòd homines mel abhorrent, quando apud eos asimilatur euomitæ choleræ: similiter cibos laudabiles atq; sapidos quando colores eorum asimilantur coloribus horribilium corporum; & etiam forma formis, quamuis etiam talia non esse credantur: Similiter in proposito quando quædam similitudo rei supradictæ representatur, siue propter uehementiam motus desiderii, siue propter leuitatem [s]§ acquisitionis desiderati tanquam esset obtentum, afficit § ac si iam realiter esset; ideo non fit rancor: Sic ergo ex prædictis [t] † § §est manifestum, quòd inter complexiones superius nominatas ultima est ualde disposita ad rancorem.

Capitulum nonum de differentibus modis lætificandi, & confortandi, repertis in medicinis.

MEdicinæ lætificantes, lætificant quidem propter aliquam supradictarum causarum, utpote uel quia nutriendo restaurent spiritum, sicut uinum: Aut præbent ei splendorem, & lumen, sicut margarita, & sericum,[a]§cũ potentia abstergendi quam habent: § Aut congregando,[b] §& § prohibendo celerem dissolutionem ipsius: sicut [c] § emblici§& karabe:[d] † §

Aut temperando complexionem, siue cum caliditate ut doronicum: siue cum frigiditate ut camphora, & aqua ros. Aut confortando [e] § per delectabilem complexionem ipsius, sicut

[l] B. impresiõe

[m] B. Forma.n. ad quam vehemens fit motus & versus causa valde festinat imaginatur vel representatur apud imaginationem quasi obtenta

[n] B. in imaginatione

[o] †B. Vnde

[p] B. rex & hõ magnæ potẽtiæ & dignitatis de quo timor est habendus

[q] B. non aduenit ei forma desiderii prædicti neque forma inferendi nocumentum seu neque forma rei nocentis ĩ imaginatione vel cogitatione

[r] B. quæ mouet desiderium

[s] B. acquirendi desideratum patitur ab eo imaginatiua pasione ac si esset obtentum

[t] †B. in præcedenti capitulo

[a] B. per id quod in eis est de exficcatione vel exuccatione

[b] B. aut

[c] B. Kebuli

[d] †B. & coralli vel albesd

[e] B. substantiã ipsarum, sicut species boni odoris & dulcia

suauia aromatica,§aut sequestrando melancholicum & turbidum[f]§humorem§ab eis: sicut buglossa, & lapis lazuli, & illud separatim, ut dictum est, aut coniunctim: sicut si coniungatur corallus, & karabe, & buglossa, quemadmodum docebimus in cap. ultimis huius libri. Aut forte lætificant propter proprietatem [g] § innatam sicut hiacynthus. §proprietas autem quandoque coniungitur alicui prædictarum causarum; sicut in muscho, & ambra: hæc enim lætificant cum proprietate quę inungitur aromaticitati refocillanti spiritus: similiter etiam sucus matianorum, ipse enim lætificat cum proprietate: & quando spiritus complexio est calida, ualde lætificat, simul quidem cum proprietate ignota, & cum aliqua causa ex cognitis, ualet cum frigiditate. Doronicum similiter quidem cum proprietate lætificat, & quando spiritus complexio frigida est: lætificat etiam cum proprietate simul temperando cõplexionẽ [h]†§per calefactionem.

§Supradictarum autem, illa, quæ proprietati coniungitur, quandoque est uniuersalis, quandoque particularis: illa ergo quæ uniuersalis est, nullius eget represione in aliqua causa debilitatis cordis aut tristitiæ, qualis causa est aromaticitas. Si uerò particularis fuerit, in aliquibus eget represione, sicut frigiditas succi uel sirupi matianorum, quæ inquam lætificat in una complexione, & non in alia. Quum ergo quis in frigida complexione uti proposuerit ad lætificandum sirupo matianorum,[i]†§ § frangere oportet cum calefacientibus ipsius frigiditatem. Erit autem rectius si frangitur cum calefaciente quod etiam ex proprietate lætificat, sicut si misceatur sirupo matianorum aliquid muschi uel ambræ, quando secundum intentionem curationis ad lætificationem propinatur frigidã complexionem habenti. Ad qualitates autem cõuenientes substantiæ[k]§naturali§ cum appetitu inclinantur uirtutes[l] § quarum propria sunt obiecta,§sicut sunt aromaticitas & dulcedo, hoc enim desiderant olfactiua, & gustatiua, &[m]§naturalis§ uirtus etiam inclinatur naturaliter ad ipsas. Duarum enim medicinarum æqualium in uirtute, dulcior quidem & aromatica magis efficacioris est iuuamenti, propterea quòd uirtus attractiua[n]†§ §membrorum recipit fortius: & spiritus celerius inde nutritur, si potentiam habuerit nutriendi: & ab ea celerius patitur [o] §inquantum est medicina: § Veruntamen substantia aromaticitatis est substantia[p]†§ §uaporosa siue fumalis: substantia autem dulcedinis est spissa substantia terrestris: & ideo aromatica magis congrua sunt nutrimẽto spirituum: dulcia uero corporis nutrimento: proinde etiam in cordialibus[q]§nutrimentis§potius exigitur aromaticitas quàm dulcedo,[r]†§

§quoniam cor est minera generationis nutrimenti spirituum. Hepar autem[s]§ quia § est minera generationis nutrimenti corporis [t] § exigit in nutrimentis ipsius de aromaticitate minus & de dulcedine plusquam in corde. arom aticitas autem exigitur in eis, § idcirco quia hepar est minera spiritus naturalis: non quidem minera generationis ipsius [u] † § §apud contemplatores ueritatis[x] §sed

Alia litera substantiam ipsorum cum cõuenientibus naturæ eorum delectantibus ipsos sicut spẽs boni odoris & dulcia

[f] B. vaporem

[g] B. solam occultam sicut iachut

[h] †B. ipsorum & calefaciendo eos & quandoque aggregat proprietas cum causis cognitis pluribus quàm vna sola

[i] †B. cum proprietate sua

[k] B. spiritus

[l] B. sentientes eas, & reliquæ substantiæ spiritus per naturam

[m] B. vitalis Alia litera virtus naturalis & virtus vitalis

[n] †B. hepatis

[o] B. quæ habuerit qualitates prædictas si ipse ambæ fuerit medicinales.

[p] †B. subtilis

[q] B. medicinis

[r] †B. & medicinæ hepaticæ potius exigunt dulcedinem q̃ aromaticitatẽ

[s] ——— B.

[t] B. & illud qđ de aromaticitate exigitur in hepate est plus q̃ illud, quod de sapore exigitur in corde

[u] B. imò est minera permanentiæ eius,

[x] B. & nõ apud eos qui speculãtur in scientia medicinæ tm̃

tantùm minera receptionis & sedes: apud tamen artificem medicinæ sic.§ Spiritus enim naturalis inclinatur ad aromaticitatem, & confortatur, & refocillatur ab ea, & consequenter inde uirtutes naturales proculdubio confortantur.

Capitulum decimum de proprietate, quid sit, & quantum differat à naturalitate.

PRoprietas[a] § est in ueritate nihil aliud quàm natura. Natura uerò § est principium motus & quietis in rebus in quibus est, per se cunctarumq; operationum per se[b] § conuenientium eis & propriarum.§ Veruntamen differt proprietas à natura, sicut proprium à communi. Vulgaris autem opinio est, quòd differant sicut opposita: ueruntamen non est sic: sed ueritas quidem est, quòd in elementis, quæ[c] § componentia § sunt uenerabilium & corruptibilium corporum,[d] § primo causantur § quædam uirtutes actiuæ[e] † §

§ prout existunt in statu simplici.s. prout sunt[f] § ignis & aer & aqua & terra. Secundò uerò causantur aliæ in commistis causata complexione, mediante qua disponuntur ad receptionem earum § secundum quancunque duarum opinionū: quarum quidem una est, quòd[g] § in generatione formarum dispositiones introducuntur: § alia uerò, quòd omnes formarum dispositiones inhærent materiæ uel[h] § hyle § ex sui primordiali origine. Sed quando aliqua ex formis aduenit materiæ, prohibet siue ligat aliarum formarum dispositiones. Quum uerò alia forma superuenit auferens præexistentem, cassando illam, cassat dispositiones[i] § prohibitionis § ipsius, & tunc[k] § hyle § ad naturalem potentiam dispositionis regreditur. Sed qualitercunque sit, hoc est uerum, quòd[l] § à forma huiusmodi perfectius manat in composito uirtus, quæ nequit in simplicibus inueniri: & quòd dispositio ad receptionem illius cōpletur § post commistionem simplicium: uerbi gratia, sicut est in magnete uirtus attractiua ferri[m] § quàm nulla elementariarum uirtutum inuenitur habere. Sed exitus eius est § à manatione diuina procedente in omnibus rebus &[n] § producente § cunctas uirtutes de potentia in actum[o] § siue cum dispositione prima sicut in elementis, siue cum dispositione secunda quæ est complexio in compositis seu commistis: ipsa enim § disponit ad receptionem prædictę uirtutis, & non est ipsamet uirtus,[p] § nec forma ipsius. § Et eadem[q] † § § quidem est responsio ad quæstionem de proprietate factam; quæ est responsio facta ad quæstionem de natura. sicut enim quando quæritur propter quid comburit ignis, nemo potest aliter dicere uel respondere quàm propter caliditatem; & hoc quidem nihil aliud dicere est, quàm quia habet per naturam caliditatem combustiuam: similiter si dicatur, quare magnes attrahit ferrum, nō potest quidem aliter responderi, quàm quòd dicatur, quòd naturalem habet uirtutem attractiuam ipsius. Ex quo patet, quoniam sicut sciens ꝙ propter caliditatem comburit ignis, est sciens secundum ueritatem, & non est ignorans: similiter & qui scit quòd magnes attrahit ferrum, quia uirtutem habet cuius natura est attrahere ferrum; sicut natura uirtutis quæ nominatur caliditas, est in igne comburens; proculdubio sciens est non ignorans: sed combustiua quidem uirtus nomen habet appropriatum: alia uerò non: &[r] § est etiam communiter alia uia quasi § extranea. Nec opinandum est quòd rei perfecta notitia per hoc nomē habeatur,[s] § adeo quòd sine ipso haberi non possit ullo modo; quoniam notitia impositi nominis non tollit ignorantiam, quam inducit extraneitas rei. § Prædicta autem responsione non sunt contenti uulgares, ideo, quia supponitur apud eos, quòd omnis operatio procedens à corpore fiat à caliditate, uel frigiditate, uel humiditate, uel siccitate: aut grauedine, aut leuitate, aut motu: uel aliquo ex his quæ in simplicibus manifestè inueniuntur. Quum ergo actio nulli attribuitur prædictorum: nec est[t] § sensu manifesta ratio processus eius ab illo corpore, § putant quòd omnia principia eius ignota sint: quum tamen non ita sit. Enim intelligens, bene scit quia procedit uel à uirtute naturali, uel animali, uel intellectiua, uel accidentali. Cætera quæ dicuntur super actione magnetis.s. quòd trahit ferrum cum caliditate sua, uel frigiditate, uel anima[u] † §

§ uel cum emissione corporum curuorum ad modum hami, uel cum similitudine, quam natura eius habet cum natura ferri, uel cum uacuitate, quæ est in ipso, omnia inquam falsa sunt: quorum falsitas consideranti ueritatem leuissimè reuelatur. magnes enim adipiscitur uirtutem ferri attractiuam cum cōplexione: sicut planta acquirit cum complexione nutritiuam uirtutem: Nec ignorantia de ista uirtute quare potius sit in magnete quàm in aliqua re alia, inuenitur maior quàm ignorantia in alijs rebus. Hęc enim ignorantia in duobus consistit, quorum primum est ignorantia factiuorum principiorum producentium hanc uirtutem in esse: hæc autem ignorantia nō magis appropriatur huic uirtuti, quàm cuilibet cognitæ naturæ. Secūdum uerò est ignorantia receptibilis, uidelicet dubitare de causa ꝓpter quam ad receptionem uirtutis huius disponitur plus hoc quàm aliud corpus: Et hæc similiter ignorantia non est magis propria huius uirtutis quàm aliarum naturalium rerum. talis enim ignorantia est in nobis de coloribus, & odoribus, & uirtutibus animæ, cæterisq; similibus. De omnibus enim his rebus scimus, quoniam ad actum essendi perueniunt à principijs actiuis, quorum causa Deus est benedictus: & scitur etiam quoniam illud est propter appropriationem materiæ, causa dispositionis sequentis complexionem: ponimus etiam proportionem simplicium causare complexionem aliam, quam quidem proportionem simplicem huius commistionis ignorabimus quamdiu uiuemus in hoc mundo. unde patet, quoniam ignorantia causarum penitus huius uirtutis in magnete non est mirabilior, quàm ignorantia causarum disponentium res ad rubedinem, aut citrinitatem, aut corpus, aut animam. Sed à rebus quidem consuetis admiratio cadit: & negligit anima de ipsis inquirere. quod autem raro est, excitat admirationem, & inducit ad inquirendum, & ad speculandum de causis eius. In summa ergo, proprietas est natura inuenta in commistis corporibus, procedens in eis à superna & plenissima influentia, & propter complexionem propriam, quæ particularem & propriam

a B. non est in veritate res alia à natura & diffinitio quidem § naturæ est ꝙ ipsa
b B. quæ attribuuntur proprietati
c B. subiecta
d B. sunt.
e † B. primæ
f B. virtutes ignis & terræ & aquæ & aeris. Et post eas sūt secundæ quum acciderit in eis complexio cū qua acciderit eis dispositio vel præparatio ad recipiendum eas
g B. quædam formæ quum adueniunt § in materia acquiritur dispositio quæ prius non erat.
h B. heiule
i B. prohibitione
k B. heiule
l B. ex formis & virtutibus est aliqua quæ non existit in dispositione simplicium & non completur quidem præparatio ad eā nisi
m B. § & non est inuenta in vna duarum virtutum in elementis per § se sed est ab extra
n B. extrahēte
o B. secundum vnum duorum modorum aut mediante præparatione prima inhærente materiæ seu heiule aut mediā te complexione quæ quidē complexio
p B. efficiens ipsam.
q † B. vltima
r B. illa est nota vel vsitata & ista est
s B. ita vt quando intentioni non est nomen nullo modo sciatur neque notitia effectus tollit seu remouet ignorantiā modi seu causæ extraneæ
t B. manifestus modus sui esse Alia litera manifesta ratio à qua procedat esse ipsius
u † B. existentē in ipso magnete

x P. Et iste est sermo de proprietate secundum ueritatem

propriam dispositionem acquirit. [x] ʒ Etenim loquendum est secundum ueritatem de proprietate corporum commistorum. ʒ Veruntamen secũdum consuetam opinionem differt proprietas à natura, quoniam proprietas dicitur uirtus in cõmistis inuenta corporibus, à qua procedit in alio corpore actio insueta quantum ad manifestam naturam. Dicitur uerò natura, uirtus qua corpora simplicia operantur. De hoc igitur ad tantum se extendit cognitio uulgarium, & debiliter perscrutantium ueritatem. Quòd si ignis esset res difficilis inuentionis, & de lõginquis partibus afferretur, admiraretur utique uulgus de proprietate eius amplius quam de proprietate corporum cæterorum: & inquireret attentius de causis proprietatis ipsius, quàm de causis aliarum proprietatum, quoniam ipsius operationes ualde mirabiles sunt. Etenim præsentia eius extrahit uisum de potentia ad actum: & tangi se prohibet: & ascendit sursum: & ascendere facit ea quæ uincere potest: & generatur ex modico ipsius in una hora quantitas magna: & corrumpit omne illud cui obuiat, & transmutat ad sui substantiam: nec etiã minuitur si accipiatur ex eo. Et hæc quidem in ueritate mirabiliora sunt, quã tractus ferri à magnete, uel quàm cæteræ proprietates. Sed quoniã ista usitata sunt, & quotidie apparentia, cadit ab eis admiratio, & sollicitudo perquirendi causam ipsorum. Actio uerò magnetis quia rara est, & inusitata, inducit admirationem, & prouocat ad inquirendum de causa ipsius.

TRACTATVS SECVNDVS

Capitulum primum de numero & notificatione uirtutum medicinarum in genere.

EXPEDIT, ut tractare uolentes de conditionibus medicinarum cordialium, memoremus opera cuiuslibet speciei ipsarũ: ante tamen hoc cõueniens est, ut omnium medicinarum uniuersaliter qualitates secundum ordinem numeremus, diuidentes, quoniam secundum qualitatum medicinarum quædam inhærent ipsis substantijs medicinarum ex se, siue ante patiãtur à corpore, siue non: quædam uerò eis attribuuntur per comparationem ad effectum quem in corpore derelinquunt, & in his quę in ipso reperiũtur. Qualitates autem quæ in ipsis substantijs medicinarum ratione sui attribuuntur, sunt uerbi gratia, caliditas, frigiditas, siccitas, humiditas, subtilitas, & grossities, & congelatio, [a] † ʒ ʒ uiscositas, liquiditas, [b] ʒ minutio saporũ & odorum: ʒ Dicitur autem calida quæ quum passa fuerit à naturali uirtute nostri corporis, calefit primo, deinde calefacit postmodum corpus nostrum. Similiter intelligendum est de frigida, & sicca, & humida. Subtilis uerò medicina, quæ postquam passa fuerit à prædicta uirtute in corpore nostro, uelociter in minimas partes diuiditur quantum est possibile, sicut cinnamomum, at que crocus. Grossa uerò dicitur, quę huic contraria est, sicut cucurbita, & gypsum. Coagulatiua uerò medicina est, [c] ʒ quæ frigore coagulata calore dissoluitur, & liquefit, atque calore dissoluta frigore coagulatur. ʒ Medicina uerò liquida est, cuius partes de facili recedunt à loco in quo ponuntur. Viscosa uerò dicitur, quæ tolerat extensionem absque intercisione. Comminuibilis uerò medicina est, quæ diuidi potest in minimas partes à debili causa. Quid autem sit sapor, & odor, iam notum est. Qualitatum autem quæ medicinis attribuuntur respectu impressionis quæ in corpore [d] ʒ uel conuenientibus ei ʒ relinquuntur: quædam accipiuntur ab actionibus absolutis: quædam uerò ab actionibus relatis ad [e] ʒ partes corporis speciales. ʒ Primæ uerò sunt quæ significantur quum dicitur medicina subtiliatiua, aperitiua, relaxatiua, lauatiua, incisiua, attractiua, mordicatiua, dissolutiua, abstersiua, & asperatiua, rubificatiua, ulceratiua, pruritiua, cõbustiua, corrosiua, putrefactiua, cauterizatiua, maturatiua, digestiua, inflatiua, frangitiua, uentositatis, [f] † ʒ ʒ ingrossatiua, inuiscatiua, lenitiua, lubrificatiua, constrictiua, expressiua, oppilatiua, repercussiua, stupefactiua, confortatiua, incrudatiua, mortifera, corruptiua, seu uenenosa, tyriacalis. Aliæ uerò qualitates sunt quæ significantur, quum dicitur medicina laxatiua, prouocatiua urinæ, aut sudoris [g] ʒ inductiua, uel nauseatiua ʒ uomitiua, retentiua sanguinis, aut urinæ, constipatiua, cicatrizatiua ulcerum, [h] ʒ generatiua & mundificatiua ipsorum, decoriatiua, excoriatiua. ʒ Ad distinctam autem cognitionem cuiuslibet qualitatum uolumus explicare cuiuscunq; prædictorum uocabulorum intentionem. Subtiliatiua ergo medicina est illa, quæ substantiam humoris efficit tenuem, leuiter dissoluendo cum temperata caliditate. Dissolutiua uerò medicina est illa, quæ propter excellentiam suæ caliditatis humorem diuidit sub forma uaporis, & eius partes extrahit successiue à loco in quo includitur, donec consumatur. Abstersiua quidem est, quæ remouet à superficie membrorum, & orificijs pororum coagulatas & uiscosas humiditates. Exasperatiua uerò est, [i] ʒ quæ membrum efficit in superficie diuersarum partium quo ad situm: & exasperans quidem efficitur ʒ abstersiua, quando transit super membrum solidæ substantiæ sicut cartilago, & os, [k] † ʒ ʒ cuius quidem superficies naturaliter partes habet diuersas in situ: sed humiditas uiscosa uel leuis currens super ipsum applanat eam accidentaliter, unde abstersiua transiens super eam reducit ipsam ad naturalem asperitatem. Aperitiua est, quæ non tantum ab orificijs meatuum, sed à concauitatibus ipsorum, mouet materiam ad extra, intus contentam. Relaxatiua est, quæ substantiam membrorum habentium spissos poros efficit leuiorem caliditate & humiditate, propter quod [l] † ʒ ʒ expulsio superfluitatum quæ continentur in eis fit leuior. Lauatiua uerò est, quæ abstergit, & non cum actiua uirtute, sed cum passiua scilicet humiditate, & hoc ideo, quia currit super orificia pororum, leniens humores uiscosos, & congelatos, existentes ibidem, sua humiditate [m] ʒ lubrificatiua, commiscendo se illis, quamob-

a †B. & comminuibilitas vel frangibilitas

b B. & sicut uapores & odores

c B. Alia litera cuius partes difficile est vt moueantur à loco in quo ponunt.

d —— B.

e B. magnas res corporis Alia litera plurimas corporis partes

f †B. Alia litera & in alio ordine medicinarum est medicina

g B. aut sanguinis prouocatiua aborsus & prouocans sputum &

h B. faciens nasci carnem solidans ulcera & mundificatiua ipsorum & excoriatiua.

i —— B.

k †B. & neruus

l †B. fiunt porositates ampliores & magis aperte &

m B. & fluxibilitate

rem remouet eos abunde propter motum eius super illorum superficies: sicut aqua hordei, [n] § & aqua simplex calida: § quòd si fuerit ibi uirtus ab stersiua, erit ablutio fortis, sicut est aqua saponis, & [o] § saponariæ. § Incisiua autem est medicina subtilis, perfectè potens penetrare inter superficiem membri, & superficiem uiscosi humoris, adhærentis ei, donec saperet ipsum ab ea: & similiter penetrare potens inter partes humoris, donec diuidat eas, & continuitate remoueat diminuens [p] § congeries ipsius humoris absq; subtilitate substantiæ, atq; ipsum soluendo consumit. § Et incisiuum quidem opponitur adhærenti uiscoso, quemadmodum subtiliatiuum [q] § grosso § opponitur. Attractiua uerò est medicina habens uirtutẽ ualde penetratiuam, mouens humorem, quem attingit, ad superficiem, aut cum proprietate, aut cum calefactione: calefactione quidem quia dissoluit, & ad locum dissolutæ humiditatis, necessitate uacui, alia subsequitur uice primæ. iterum etiam quia rarificat, propter quod attractio fit ad replendum [r] § uacuum. § & iterum propterea quia causat dolorem. Et ad membrum quidem dolens confluunt materiæ duplici de causa: quarum prima est, quia dolor uirtutem membri debilitat, & idcirco recipit superfluitates quæ ab alijs membris expelluntur ad ipsum. secunda uerò est, quia spiritus naturalis procedit ad ipsum ad impugnandum causam nociuam, quem sequitur sanguinis multitudo. Mordicatiua uerò medicina est illa quæ habet qualitatem [s] § subtiliter § penetrantem, causans in continuitate solutionẽ multiplicem numero, paruæ tamen quantitatis, & propinqui situs, generans dolorem. Rubificatiua uerò est, quæ forti caliditate membrum cui obuiat calefacit in tantum, ut ad ipsum fortiter trahat subtilem sanguinem [t] § & rubificantem superficiem eius, sicut sinapis cum ficubus & menthastro: propter quod eius actio § uicem cauterij supplet. [u] † § § Vlceratiua uerò est, quæ habet potentiam rubificandi adeo excellentem, ut dissoluat humiditatem continuatiuam partiũ, quibus obuiat, causatq; ulcera uel uulnera, & attrahit ad ipsum superfluitates, quamobrem ulcus efficiunt: qualis est anacardus. Pruritiua autem est quæ potest acumine & caliditate sui usq; ad poros humores mordicantes attrahere, nec tamen ulcerare potest: quemadmodum [x] § serapinum. § Adustiua uerò est quæ facit euaporare humiditatem ab humoribus, relinquens cinereitatem ipsorum in corpore: sicut euforbium, & assa fœtida. Corrosiua uerò est quæ dissoluendo & ulcerando, peruenit ad diminuendum substantiam carnis. Putrefactiua uerò est, quæ continuitatem membri corrumpit, dissoluendo naturalem spiritum, atq; calorem ipsius [y] † § § absque eo quòd corrodat ipsum, aut cauterizet, aut comburat: sed relinquit in eo humiditatem in quam agit calor innaturalis: Dispositio aũt humiditatis in quam agit calor innaturalis, putrefactio nominatur, Tales autem medicinæ sunt arsenicum, & [z] § ruta syluestris. § Cauterizatiua uerò est quæ cutem comburit taliter, ut eius consumat humiditatem, [a] § propter quod eius partes corrugantur § sicut in eo quod assatur: quamobrem efficitur substantia cutis oppilans meatũ humoris fluentis. Maturatiua medicina est illa quæ rectificat substantiam humoris, utpotè subtiliando [b] † § § si fuerit grossus, aut è contra, propter quod ad expellendum habilitat. Et illud quidem facit quandoq; cum substantia sua: nam si subtilis fuerit subtiliat nimis grossum: si uerò grossa, quod nimis est subtile, ingrossat. quãdoq; uerò facit illud cum qualitate: nam si fuerit calida, maturat per se: frigida uerò per accidens. Etenim calida subtiliat quod est grossum, & naturaliter separat inter corpora, & rem extraneam: frigida uerò quãdoq; nimis subtilis procurat substantiam mediocrem, & nimiæ caliditatis complexionem temperat. Et omne quidem, quod à calido liquefit, à frigido coagulatur: & è contra. [c] § Quum ergo subtilitas humoris causatur à caliditate extranea, ita quòd caliditas naturalis efficitur propter illud impotens ad expellendum ipsum, frigidum quidem tunc frangit extranei caloris acumen. § Digestiua uerò medicina est quæ transmutat cibum in humores laudabiles, quibus corpus nutritur: & humores in substantiam corporis. Inflatiua uerò est medicina est in cuius substãtia dominatur grossa humiditas extranea [d] § tẽperatè commista § in qua cum egerit caliditas naturalis [e] † § § generatur inde uentositas, quæ non dissoluitur, sicut sunt faseoli. Istarum uerò medicinarum quædam causant inflationem in stomacho: quędam in uenis, in quibus cũ prædicta humiditas fortius est commista, non dissoluitur inde multa uentositas, nisi apud separationem partium medicinæ, idcirco causatur in uenis inflatio, non in stomacho: tales autem medicinæ sunt sicut zingiber, & eruca: & sunt medicinæ congruentes ad excitandum libidinem. Frangitiua uentositatis medicina complens est cum caliditate subtili [f] § & ignea § defectum caliditatis debilis, quæ [g] § dissoluere nequit uentosam humiditatem in quam agit. § Dissolutio autem huius medicinæ quandoq; peruenit ad dissolutionẽ inflationis causatam in uenis à cibis & medicinis: quale est semen rutæ, & agni casti: & huiusmodi medicinæ nocent libidini. Ingrossatiua uerò medicina est contraria subtiliatiuæ. Inuiscatiua seu [h] † § lenificatiua medicina est illa quæ sui uiscositate § extenditur supra superficiem membri diuersarum partiũ in situ, scilicet asperi, sicut stomachi, & matricis, & tracheæ arteriæ; quamobrem causat in eis superficiem extraneam [i] § atq; § lenem. Lubrificatiua autem medicina est, quæ humectat superficiẽ corporis in meatu retenti, & liberat meatum ab eo quod retinetur: corpus namq; retentum cum, grauitate propria & naturali [k] † § mouetur: propter quod medicina efficitur per accidẽs mouens ipsum, quales medicinæ sunt pruna, & mucillagines. Compresiua uerò medicina est sicca, causans in membro siccitatem, & coadunationem ipsius ad seipsum, unde obturatur transitus & meatus: & ex fortitudine compresionis, & coadunationis partium membri adinuicem, coguntur humiditates subtiles in eius concauitatibus permanentes exprimi uiolenter ex motu eius opposito. Oppilatiua medicina est illa, quæ in meatibus currens resistit uirtuti motoris, & remanet apud

n B. facta cum aqua dulci
o B. alusnen
p B. uel paruificans magnitudinem ipsius humoris seu paruas efficiẽs partes magnitudinis ipsius humoris absque subtiliatione substantiæ aut consumptionis substantiæ ipsius facta cum resolutione.
q B. ingrossatiuo uel inspissatiuo
r B. uacuitates uel concauitates rei rarificatæ.
s B. Alia litera acutam subtilem
t B. attractione faciente peruenire ipsum ad exteriora uel ad superficiẽ quare rubificat ei sinapis & ficus & menthastrũ & rubificatiua quidem
u †B. in cute.
x B. chebichengi.
y †B. naturalẽ
z B. tapsia.
a B. præter illam quæ aggregat uel continuat partes eius & eas indurat
b †B. temperate
c B. Et quum est subtiliatio humoris à caliditate extranea tunc est possibile caliditate naturali expellere ipsum & frigidum quidem frangit acuitatem uel acumẽ caliditatis extraneæ contrariæ caliditati naturali & tũc dominatur caliditas naturalis.
d ——— B.
e †B. moderatæ quantitatis
f B. penetrante.
g B. conuertit humiditates in uentositatem quam resoluere nequit
h †B. conglutinatiua uerò medicina est medicina uiscosa quæ expanditur uel extenditur super orificia meatuum & oppilat ipsa. & lenificatiua seu medicina applanatiua est conglutinatiua quæ ——— B.
i
k †B. non

apud quamlibet constrictiuam, & replet ulcus, si
cut est lutum comestibile. Repercussiua uerò,
medicina est frigida, quæ adeo infrigidat mem-
brum, q ipsum inspissat, & eius meatus restrin-
git, & fluens ad ipsum congelat, & inspissat extin
guendo caliditatem ipsius: quamobrem retinet
ipsum, & prohibet eius motum, & propriè si fue
rit grossæ substantiæ: sicut oleum rosatum infri-
gidatum, & mucillago psyllij, & consimilia. Stupe
factiua, est medicina frigida, quæ adeo infrigidat
membrum, q propter frigiditatem alterat substã
tiam spiritus penetrantis in ipsum, [l] † ‡
‡ & extrahit à complexione sua, quæ
recipit uirtutem sensus & motus, & permutat
etiam complexionem ipsius membri, unde ampu
tat sensum eius. Confortatiua medicina est quæ
adeo temperat [m] † ‡ ‡ complexionem
membri, ut prohibeat ipsum recipere [n] ‡ corru-
ptelam: ‡ aut cum proprietate, [o] † ‡
‡ aut cum sua complexione, ita scilicet q infri
gidat nimis calidum, & nimis frigidum calefacit,
quemadmodum de oleo rosato commemorat
Gal. Incrudatiua medicina est, quæ frigiditate
sua prohibet maturationem, & digestionem: sicut
aqua frigida cum bibitur in apostemate stoma-
chi. Mortificatiua medicina est illa, quæ corrum
pit complexionem, & substantiam spiritus cor-
dis: aut per formam ipsius specificam, sicut uene-
num: aut per excellentiam alicuius qualitatis acti
uæ, sicut opium per frigiditatem, & euphorbium
per caliditatem. Medicina autem, quæ propriè ap
pellatur uenenum, est illa, quæ corrumpit com-
plexionem spiritus per contrarietatem substantię
speciei suæ ad substantiam & speciem spiritus, si-
cut napellus. Medicina autem tyriacalis, & libe
rans à ueneno est illa, quæ complexionem spiri-
tus ab impresione ueneni reducit ad naturalita-
tem, & ab ipsa præseruat eam cum sua proprieta
te. Medicina autem prouocatiua urinæ, ac sudo-
ris, & medicina laxatiua, & iterum sanguinis edu
ctiua, & retentiua ipsius, & his consimiles, mani-
festas quidem habent intentiones: quapropter
notificatione non indigent.

l †B. ad complexionem frigidam
m †B. substantiam &
n B. nocumenta
o †B. sicut lutum sigillatum & tyriaca

Capitulum secundum, in quo ostendit quæ sunt uirtutes medicinarum, quæ ad confortationẽ cordis & lætificationem conferre possunt aliquo modo.

SVpra nominatarũ medicinarũ, quædã medici
nas cordis ingrediuntur: quædã uerò non. Fa
ciemus autẽ nunc de ingredietibus mẽtionẽ:
Medicinæ laxatiuæ prosunt ad cõfortationẽ cor
dis dupliciter. Vno quidem modo intẽditur iuua
mentum cum eis procurari iam dictum per eua-
cuationem nociui humoris à toto corpore, aut à
partibus [a] ‡hepatis‡, & cerebri, sicut fit cum deco-
ctione epithymi, aut cum [b] ‡medicina cum epithy
mo confecta. Secundo uero modo quando inten
ditur cum medicina laxatiua non prædicta eua-
cuatio, sed mundificatio tantum sanguinis qui
proprie est in corde, ad hoc quod spiritus mun-
dus generetur in eo: sicut quando ponitur in me
dicinis cordis lapis lazuli, aut armenus, ex quibus
medicinis quum peruenerit earum uirtus ad cor,
adipiscitur [c] † ‡
‡uirtutem
expulsiuam melancholici humoris à sanguine ten
dente ad ipsum, & melancholici uaporis à [d] ‡san-

a B. cordis
b B. pilulis sabiarcum epithymo factis.
c †B. ex eis natura cordis
d B. spiritibus generatis in eo, & illud quidem

guine generati: in ipso quidem‡etiam iuuamentũ
procedit ex corde ad cerebrum. Nocet uerunta-
men medicina laxatiua cordi, quoniam omnis
euacuatio naturam duobus modis comprimit.
primo quidem quoniam cum eo quod nociuum
est, euacuatur aliquid de conueniente naturæ.
secundo uerò, quoniam affert supra naturam
[e] ‡ad‡membra, quod trahit à membris, unde [f] ‡gra
uantur: natura enim‡trahit humores ad sedem ip-
sorum, & ibidem quiescere facit eos. medicina ue
ro laxatiua huic contrarium efficit [g]. ‡accidit er-
go ex hoc naturæ debilitas & pigrities, quamo-
brem non præualet ei. Tyriacalis autem medici-
na‡sistit uomitum, atque fluxum [h] † ‡ ‡
confortando naturam, & [i] ‡repugnando illi pro-
ut habet substantiam uenenosam, & cum sua ue
nenositate euacuatur. ‡Et iccirco fertur bene di
xisse sapiens Hipp. q medicina laxatiua mundifi
cat, atque [k] ‡lædit‡. Rursus autem iuuamentum la
xationis maius quidem est in tristitia propter mũ
dificationem spiritus, quàm in cordis debilitate.
Laxatio namque diminuit materiam spiritus, &
debilitat cordis [l] ‡complexionem. ‡Medicinæ ue-
ro prouocantes urinam, & sudorem sunt utiles
in debilitate cordis, quæ causatur ex subtilitate
sanguinis, & eius aquositate: nociuæ autem in tri
stitia quæ causatur ex turbido, ac melancholico
sanguine, quoniam augent sanguinis siccitatem,
& grossitiem, & turbulentiam [m] ‡ melancholicã. ‡
Euacuatio uerò sanguinis nocet debilitati cordis
quæ causatur ex frigiditate sanguinis, & paucita
te [n] † ‡
‡. prodest autem
debilitati, quæ causatur ex suffocatione caloris
naturalis, & superfluo sanguine, sicut in [o] ‡cardia
ca, & hæc est synocha inflatiua sanguinea. ‡Medi
cina subtiliatiua medicinis cordialibus associatur
quando tristitia causatur ex turbiditate sanguinis
aut in debilitate cordis quæ ex grossitie sangui
nis, & eius frigiditate causatur, unde generatio
multi, & temperati spiritus prohibetur. Eodem
uerò modo similiter abstersiua, & aperitiua illis
adiungitur, ut cum sui aperiendi potentia pene
trare faciat medicinas cordis, quæ sunt sicut kara
be, & terra sigillata. Inflatiua medicina ualde no
ciua est tristibus, & corde debilibus, quoniam re
plet substantiam spiritus uaporibus [p] † ‡
‡incongruis, & intransmutabilibus, [q] † ‡
‡habentibus se ad ipsos sicut se habent su
perfluitates ad membra, obtenebrant ergo spiri
tus, atque grauitant, & ad suas operationes debi
les eos reddunt: propter quod debilitationẽ cor
dis atque tristitiam simul causant. Constrictiua
medicina, & [r] ‡ inuiscatiua ‡ medicinas cordis
ingrediuntur ut substantiæ spiritus solidita-
tem & continuitatem laudabilem tribuant; ne
uelociter dissoluatur quolibet leui motu: ue-
runtamen ipsarum utilitas in debilitate cor-
dis est maior, quàm in tristitia; quoniam ex subti
litate spiritus, & sanguinis, cordis debilitas am-
plius accidit. Tristitia uerò potius fit ex grossitie
sanguinis & turbulentia eius. Repercussiua uerò
medicina tunc medicinas cordis ingreditur, quan
do propter debilitatem eius causatam à mala cõ-
plexione calida, patitur nocumenta. Stupefactiua
medicina ponitur in medicinis cordis, ut uirtu-
tes ipsarum à corruptione custodiat in uia usque
ad

e B. &
f B. violentat naturam quoniam natura
g B. & dum ipsa non accidere facit debilitatẽ in virtute naturali & defectũ, tunc ipsa non præualet eis seu non potest sup eos. Tyriaca autem
h †B. ventris
i B. faciendo eã dominari super id quod est venenosæ substantiæ cum qualitate enim venenosa fit euacuatio.
k B. inueteras
l B. virtutem
Alia litera m——B.
n †B. & subtilitate
o B. casacan seu tremore cordis sanguineo.
p †B. non proportionatis
q †B. ad ipsos &
r B. glutinatiua

ad cor,& in ˢ§ corde§ postmodum tempore sufficienti ᵗ§similiter§ad faciendum impressionem, sicut opium in confectionibus cordialibus. Medicinæ autem confortantes tyriacitate sua omnes, inquam medicinas cordis ingrediuntur, quoniã humanæ naturæ eius proprietate conueniunt,cuius inquam naturæ principium cor existit,& quoniam etiam cor confortant,ut à uenenis non patiatur,quales sunt doronicum,&ᵘ†§ §muschus. Et omnes quidem medicinæ lętificantes cor,& confortantes ipsum,sunt tyriacales;non tamen omnes tyriacales sunt lętificantes, propterea quia quædã ipsarum sunt ualde calidæ ut castoreum,quædam ualde frigidæ,ˣ†r ut lactuca,§& portulaca. Et sunt quædam tyriacales illis qualitatibus indigentesʸ§diuersis ex causis, uenenum enim cui repugnat,contrariatur cum sui substantia, & forte cũ qualitate prædictæ qualitati contraria,aut solum contrariatur cum qualitate qualitati prædictæ contraria,aut forte necessarium est ut medicina ueneno repugnans siue calido siue frigido sit uehementis caliditatis multis ex causis.quarum una est ut sit spiritus fortis motus. Secunda quidem est ut sit uehementis extensionis ad hoc quidem ut cum potentia mortificandi & tyriacali quam habet longe possit obuiare ueneno, § impugnando & expellendo ipsum antequam cor attingat. ᶻ§ Tertia uerò § ut sit fortis ad corrumpendum & cõburendum uenenum in modico tempore,in quo,cum hoc quod dictum est,insuper conseruatur spiritus in suo saluo esse tyriacali proprietate. ᵃ§Vomitiua§uerò medicina prodest cordi, quoniam alleuiat anhelitum, ut inde cor melius euentetur.Dissolutiua medicina debilitati cordis, & tristitiæ ualde nocet, nisi ex grossitie spiritus, & frigiditate causetur,& inᵇ§corde sint inflatiui§humores.nocet autem debilitati cordis, propterea quia dissoluit spiritum exiguum, & subtilem.qđ enim dissoluitur,quæcũque sit substantia eius, ex genere est uaporis,& uenti.Tristibus autem nocet,quoniam tristitia si causatur ex paucitate spiritus,dissoluendo addit in paucitate.aut ᶜ §subtilem§spiritum efficit turbulentum,ᵈ†§ §& remanenti spissitudinem auget.Quòd si necessitas coegerit uti ea, expedit ei commisceri confortatiuas medicinas, & congregantes,aut continuitatem seruantes,dum tamen sint ex his quæ conueniunt cordi sicut ᵉ § myrtus, &§kebuli.

s B.corpore
t B. etiam remaneat
u †B.zurumbed &
x †B.sicut camphora & semen lactucæ
y B.quoniam uenenum quod est cum sui substantia contrarium substantię spiritus efficitur etiam ei cõtrarium cum qualitate sua & quandoque uenenũ non & cõtrarium nisi cũ qualitate sua solummodo ita ut sint tunc necessariæ ille qualitate tyriacalium prædictorum,& fortasse in tyriacalibus necessaria est caliditas vehemens multis ex causis quæ sunt vt sit spiritus fortis motus & vehementis extensionis vel sparsionis vt obuiet veneno ex longinquo præcipue cum tyriacali proprietate vel contrarietate quare resistat veneno.
z B. &
a B. facilitans sputum
b B. corpore sint crudi.
c ——— B.
d †B.cum resolutione subtilis
e B.mentastrũ, & sicut myrobalani.

De simplicibus medicinis cordialibus secundum ordinem alphabeti. Cap. 3.

POstquam locuti sumus de uniuersalibus iudicijs medicinarum,& ostendimusᵃ†§ §quæ ex eis medicationi cordis conueniunt,& quæ non, & etiam propter quid:nunc iam expedit,ut tam ad iudicia particularia medicinarum cordialium simplicium, quã compositarum,ammodo descendamus, à simplicibus inchoantes secundum ordinem alphabeti.

a B. via vniuersali.

Inquit translator. quoniam alphabetum arabicum nequit ordinem alphabeti nostri seruare: ic circo medicinas simplices de quibus auctor hic loquitur,ad alleuiandum laborem studentibus secundum seriem nostri alphabeti scripsimus.

De litera. A.

Ambra. Aurum. Argentum. Acedula. Agaricus.

De ambra.

AMbra calida & sicca in secundo, ᵃ§& cum subtilitate§,& uiscositate sua nihilominus habet uehementem proprietatem lætificandi,& confortandi simul.Est autem ad hoc potentior propter fortitudinẽ suæ aromaticitatis. Et ideo confortatiua est substantię cuiuslibet spiritus.ᵇ§Et membrorum principalium & multiplicatiua ipsius effectus,§& est multo temperantior muscho. Iam autem patens est huius natura cum subtilitate,& uiscositate,& soliditate.

a B.cum densitate vel spissitudine.
b B. in partibus corporis & multiplicatiua spiritus

De auro.

AVrum iudicatur inter iudicium argenti,& iudicium hyacinthi:& est quidẽ infra hiacynthum,& supra argentum. cuius quidẽ complexio temperata est,aliquantulum uicina calori,& est eius operatio à proprietate.

De argento.

ARgentum aliquantulum est frigidum & siccum.Et eius quidem effectus similis est effectui hiacynthi, hoc excepto quod est multo debilius illo.

De ᵃ§acedula.§

ᵇ§ ACedula§propinqua est acetositati citri: attamen quamuis in complexione non sit ea debilior,in proprietate tamẽ multo debilior est.

a B.Ribes
b B.Ribes

De agarico.

AGaricus calidus est in primo, siccus in secundo. Inest autem ei proprietas tyriacalis contra omne uenenum,& propter subtilitatem quæ eius caliditati commista est,aperitiuus est, & laxatiuus humoris turbidi : propter quæ omnia inest ei proprietas confortandi cor, & lætificandi.

ᵃ†§ §

a †B. De adriũ seu adriune. Adriun seuadriune est calidum & siccum in tertio, & in eo est tyriacalitas & confortatio cordis. Verũ ipsum declinat complexionem cordis ad latus ire, non ad lætitiam.

De litera. B.

Basilicon, Ben.

De

De[a] basilico.

Basilicon calidum est & siccum in primo, habet autem aromaticitatem & stipticitatē cum[b] subtilitate. præter hoc etiam est in eo superflua humiditas, lætificat autem cum proprietate, quam adiuuat aromaticitas, stipticitati & subtiliationi associata: Finaliter tamen usus eius non est in lætificatione laudabilis: quoniam substantia nutritiua quæ est in ipso, contrariatur ipsius medicinali substantiæ: etenim substantia medicinalis efficit quæ dicta sunt: nutrimentalis uerò sanguinem turbidum atque melancholicum generat.[c] Et illa superfluitas[d] insuper, quæ est in ipso, causat inflationem in uenis. iam autem ostensum est quod nociua sunt[e] ista duo.

a B. bedarungi
b B. calefactione &
c B. quia
d —— B.
e B. istis duabus intentionibus

De been.

Been calidum est in secundo, siccum in primo. Ipsius autem quoddam est albū, quoddam rubeum. Sed rubeum quidem calidius est. Et est nihilominus in utroque stipticitas cū subtiliatione, & apertione. Inest ei fortis proprietas confortandi cor: & etiam simul lætificandi: ad quæ quidem iuuatur stipticitate subtiliationi coniuncta.

De litera. C.

Citrum. Corallus. Cinnamomum.
Crocus. Camphora. Coriandrum.
Calamenthum. Cassia lignea. Caro.
Cyperus.

De citro.

Citri cortex est ex lætificantibus tyriacalibus, cuius proprietatem caliditas quidem adiuuat. Est enim calidum & siccum in tertio, cui appropinquat folium, & flos eius, suntque subtiliores eo. Et eius etiam acetositas est ex confortantibus cor calidæ,[a] & siccæ, complexionis: & est ex conferentibus cardiacæ calidæ: post hoc autem est in eo tyriacalitas, unde confert morsui[b] reptilium, & serpentis, & est frigidæ & siccæ in tertio. Semen autem eius est tyriaca[c] conferens uenenis. Videtur etiam ꝙ sit ex confortantibus cor præbēdo soliditatem substantiæ spiritus:.[d] & est frigidæ ac siccæ complexionis in tertio: nec elongatur[e] ab intellectu quin sit ex alleuiantibus ipsum.

a —— B.
b B. scorpionū algierarat & pediculorum aquilæ & serpentum etiam
c B. communis
d B. quoniam ipsum est siccum in tertio Alia litera quoniam ipsum est frigidum & siccum in secundo
e B. quin ipsum sit ex lucidantibus vel quin sit ei luciditas

De corallo.

Corallus frigidus est in primo, siccus in secundo: & cum proprietate confortat cor, & lætificat: quam quidem proprietatē adiuuat illuminatio, &[a] abstersio, & solidatio cum stipticitate.

a B. exsiccatio vel exuccatio

De cinnamomo.

Cinnamomum alitinium calidum est in fine secundi, siccum in tertio, habetque modicam stipticitatem: & inest ei lætificandi ꝓprietas, quam adiuuat aromaticitas eius, &[a] fortitudo subtilitatis. Et propterea confert iuuamento tyriacæ.

a B. resistunt ambo vehementiæ caliditatis & fortificant iuuamentum tyriacale vel cōferunt iuuamēto tyriacali

De croco.

Crocus calidus est in secundo, siccus in primo: & sunt in eo stipticitas, & dissolutio fortes: ad quæ digestio sequitur proculdubio. Et inest ei proprietas uehemens in confortādo cor, & substantiam spiritus, & lætificandi, cum hoc ꝙ illuminat, & dilatat, & solidat ipsum: & adiuuant ad hæc aromaticitas fortis cum natura prædicta. Multitudo uerò comestionis eius, superflue dilatat spiritum, & mouet ad extra donec accidat propter hoc, ut discedat à nutrimentali materia, & sequatur inde mors. Dosis autem eius ad hoc non[a] est, nec oportet de ipsa mentionem facere.

a B. ne ipsa cognita exhibeatur à maliuolis. Alia litera fuit inuenta sed melius est non facere mētionem de ipsa.

De camphora.

Camphora frigida est & sicca in tertio[a]. uirtus eius est saluare substantiam spiritus cū dominio suæ frigiditatis, quando eius quantitas moderatur: & fortasse adiuuat ipsam absolutè frigiditas in calida complexione: quando[b] propter malitiam eius complexionis debilitatur spiritus, & dissoluitur. Aromaticitas autem eius adiuuat absolutè proprietatem ipsius in omni complexione. Temperatur uerò frigiditas eius cum ambra, & muscho. Siccitas autem cum oleis humidis, & aromaticis: sicut est[c] oleum uiol. Et est tyriaca, & propriè contra calidà uenena. Et acquirit ab ea spiritus subtilitatem, & luminositatem uehementem: & propterea lætificat, & confortat: in hoc autem karabe assimilatur ei. Sed camphora quidem fortioris proprietatis est, & uehementioris[d] saluationis.

a B. & habet proprietatem fortem vt sit conueniens substantiæ
b †B. in corde
c †B. oleum de keiri &
d B. conuenientiæ

De coriandro.

Coriandrum[a] frigidum est in secundo, siccum in tertio. Et inest ei proprietas confortandi cor, & lætificandi: & propriè in calida complexione. & adiuuat ipsum aromaticitas & stipticitas eius.[b]

a †B. siccum
b †B. condensans vel solidās substantiam spiritus

De[a] calamentho.[b]

Calamenthum si reprimatur eius caliditas, & siccitas cum oleo uiol. & remanserit aromaticitas, & penetratio eius, confert in temperando spiritum in cerebro existentem: & propriè si fuerit complexionis phlegmaticæ: tunc enim repressione non indiget. nec est auditum ꝙ spiritui conferat, qui existit in corde, iuuamento magno: ueruntamē ex his quæ diximus de qualitatibus, eius, uidetur quod conferre possit eidem.

a B. neman
b B. Neman

De cassia lignea.

Cassia lignea appropinquat in complexione cinnamomo alitinio, non tamen in subtilitate.

De carne.

Caro licèt sit nutriens purè, attamen aqua eius ingredit curationē debilitatis[a] eius: non igitur obest de ipsa loqui. Et idcirco dicimus ꝙ carnis aqua si laudabilis fuerit caro animalis. aut[b] bidentis ouis, aut iuuenis arietis, aut

a B. cordis
b B. ex carne arietis iuuenis aut carne alteri id est capræ iuuenis aut ex carne agnorum Alia litera

ex carne arietis alhauli. i. ex carne unius anni, aut ex carne arietis althemi. i. ex carne arietis duorum annorū aut ex carne agnorum c B. subtilitate d B. arietis iuuenis & capræ iuuenis Alia litera arietis vnius anni aut arietis duorum annorum a B. spica & cypero & folio b B. ista sunt propinqua in natura & videtur quòd sint in secundo calida & sicca & iudicium ipsorum est iudiciū specierum aromaticarum in quibus est stipticitas cum subtilitate: & proprietas ipsorum est confortare & letificare, quare lege quæ de illis dicta sunt. a †B. caliditatis

aut hœdi: uel caro laudabilium auium: est ultima rerum debilitati cordis. Quòd si causatur ex c§debilitate§spiritus, tunc utilior est caro d§anima lis aut bidentis ouis.§Si uero ex ipsius grossitie, & turbiditate & paucitate, tunc leuiores ex eis meliores sunt. Plures autem medicorum sunt opinati, ꝙ aqua carnis sit brodium decoctionis ipsius: non tamen est ita. Sed potius aqua carnis est succus per decoctionem extractus à carnibus cō minutis, donec resudando fluat ab eis, & in qua frigitur caro, cuius colatura potui ministratur.

De a§cypero.§

b§ Cyperus. de eo dicetur in cap. de spica nardi.§

De litera. D

Doronicum.

De doronico.

Doronicum calidum & siccum est in principio secundi gradus. Inest autem ei proprietas ualde fortis in confortando cor, & in lætificando: cui non repugnat excessus a†§ §& adiuuat tyriacalitas ipsius & q̄d in ipso est de b§stipticitate subtili:§ proinde est tyriaca c†§ §cunctis uenenis, & lætificans d§& confortans.§reprimitur autem excessus suæ caliditatis cum commistione sirupi matianorum. Sed in cardiaca ualde calida commiscetur ei modicum camphoræ, propter quod remanet proprietas eius, & reprimitur caliditas.

b B. substantia stiptica c †B. fortis d B. forte

De litera. E.

Emblicus. Endiuia.

De emblico.

Emblicus, de complexione eius sunt differētes opiniones. Et hi qui plures sunt, dicunt eum esse frigidum a§& humidum;§& hoc quidem rectius est. Isaac autem Iudęus opinatus est, ut dicitur, ipsum esse calidum. Sed qui frigidū iudicant, diuersificantur: nam quidam ponunt frigiditatem eius in primo: quidam uerò in secūdo, uidetur tamen ꝙ sit in fine primi: siccitas autem eius est in secundo: propter quod est ex b§me re§confortantibus stipticitate. Et inest ei proprietas confortandi cor, & lætificandi: quam adiuuat stipticitas eius: cuius etiam frigiditas in complexionibus c†§ §frigidis cum modica releuiter temperatur. Est enim medicina d§solutiua spirituum.§eius tamen iuuamentum in confortatione maius est quàm in tristitia: tunc autem in tristitia prodest, quando est eius causa subtilitas e§sanguinis§cum paucitate, atque uelocitas dissolutionis illius. Et quoniam est ex medicinis confortantibus cor propter proprietatem & propter hoc quòd f§mundificat etiam:§ idcirco est medicina uehementer conferens intellectui & memoriæ. g†§ §

a —— B.

b B. medicinis

c †B. cordis d B. inspissans substantiam spiritus

e B. spirituum

f B. exuccat eos g †B. & in summa est ex medicinis confortantibus membra omnia.

De a§endiuia.§

b§ Endiuia syluestris§sicca est in primo. Inest autem ei proprietas tyriacalis, & ingreditur cordis medicationem potata & emplastrata.

a B. taraxacon b B. Taraxacon

De litera. F.

De Fisticis.

Fisticis inest aromaticitas, & stipticitas cum uiscositate: propter quod aiunt esse lætificātes cor, & confortantes: & inde numerantur inter medicinas tyriacales.

De litera. I.

Hiacynthus, Iximel.

De Hyacintho.

Iacynthus temperata esse uidetur. Inest autem ei proprietas lætificandi, & confortandi cor, & fortiter obuiandi ueneno. Et hæc quidem proprietas est uirtus non suis attribuenda componentibus, sed manat ab ipsa eo modo quo a diximus de magnete.§ De his autem quæ in consideratione hiacynthi persuadere oportet, est ut inconueniens esse dicatur calorem naturalem agere in hiacyntho, quum sumitur intra corpus, transmutationem, & dissolutionem, atq; commistionem eius substantiæ cum euaporabili substantia spiritus, quemadmodum b§dicimus de§ croco & similibus. Et in summa c§congruum§ quidem est quòd dicatur quòd hiacynthus in substantia sui patitur à calore naturali: & exinde post modum eius opus manifestari. Etenim eius substantia, quemadmodum patet sensui, ualde est ab huius passione remota. Videtur ergo, ꝙ calor naturalis nec imprimat in substantia, nec in accidentibus formæ suæ d inhærentibus,§sed solum in ubi eius, & loco, & qualitatibus eius accidentalibus. In ubi quidem, & loco, quoniam facit ipsum cum sanguine penetrare usq; ad partes cordis. quapropter quū efficiatur propinquius passo, fortius imprimit suum effectum. In qualitatibus quidem accidentalibus, quoniam calefacit ipsam hiacynthum: de natura uerò calefactionis est, ut manifestet proprietatem, & e§educat§ uirtutem, sicut apparet in karabe: ipsum enim quando debiliter paleam trahere uidetur, fricatur quidem donec calescat, post hoc apponitur paleæ f§trahens ipsam.§ Videtur ergo g§finaliter ꝙ impresio hiacynthi sit ista, & quòd actio eius sit secundum additionem elongationis aut appropinquationis eius ad id in quod naturaliter imprimit.§ Illud autem in quo testificantur antiqui lætificare hiacynthum h§scilicet ferre§ ipsam, & proprie in ore, testantur quoniam ad lætificationem alteratione non indiget in substantia sua, uel in accidentibus i§inhærentibus ei,§ nec est necessarium ꝙ passum tangatur ab ea: sed sufficit ꝙ uirtus lætificandi quæ ab ea manat, ipsum attingat: quamuis eius actio confortetur calefactione, & appropinquatione sicut in proprietatibus cæterorum. k†§ § Videtur etiam ꝙ adiuuet actionem suæ proprietatis quod habet de illuminatione l§cum abstersione, &§ temperamento complexionis.

a B. ex magnete emanat virtus per quam magnes attrahit ferrum ex longinquo.

b B. agit in c B. incongruū

d B. inseparabilibus

e B. excitet f B. & attrahit ipsam velociter &

g B. ꝙ vltima impressio naturæ nostræ vel caloris naturalis nostri in hiacintho sit ista & ꝙ actio sit additio manationis ex eo ad illud ad quod fit manatio naturaliter & additio appropinquationis. h B. quæ sit ferendo vel tenendo i B. essentialibus vel inseparabilibus k †B. operanti bus in corpora & l B. de exuccatione cum

De a§ixymel.§

b§ Ixymel§ planta est aromatica similis cinnamomo c§quàm quidam de Lamehc afferri dicunt.§ Et est calida in secundo, sicca in primo.

a B. armal. b B. Armal c B. & dicitur ꝙ ipsa defertur ex regione iamen & di ꝙ ipsa defert ex lu dia

primo. Et est ei proprietas ualde sublimis confortandi spiritum, quam adiuuat aromaticitas & stipticitas cum subtilitate, d § sicut frequenter in prædictis recolimus: confortat etiam § cor & cerebrũ & omnia uiscera: & in summa, omnium uirtutum naturam adiuuat, & actiones.

d B. & secundũ q præterit rememoratio ei multoties est confortans

De litera. K.

Kadrem. Karabe.

De a § Kadrem. §

a B. gieduar
b B. Gieduar

b § Kadrem § est ex medicinis lætificantibus, & confortantibus magnis: & est ex nobilioribus tyriacis contra morsum serpentis & puncturam, nec habet excellentem caliditatem. Et idcirco cum hoc, q est tyriaca, confortat, & lætificat simul. Est enim herba similis aristolochię, crescẽs cũ napello c § cui napellus cũ ei uicinatur in quocunq; loco nec fructificat, nõ frondescit, propter quod quidam opinati sunt q sit tithymalus, quoniam hæc ei conuenit: non tamen est ita. §

c B. & debilitatur planta napelli cum eo & quidam opinati sunt q sit plãta quæ nominatur hisbua. i. napellus moysi sed ille habet etiam has conditiones vel dispositiones verum non determinatur illud.

De karabe.

Karabe calida est in primo, sicca in secundo. Opinio tamen est q sit frigida. Inest autem ei aromaticitas camphoralis, & radiositas modica, & proprietas confortandi cor, & ipsum lætificandi, ac depellendi cardiacam a § iuuamento temperato, & soliditate, quam præbet spiritui. §

a B. & adiuuat cum luciditate & soliditate quã præbet substantiæ spiritus.

De litera. L.

Lingua bouis. Lapis lazuli. Lapis armenus. Lilium. Lignum aloes.

De lingua bouis.

Lingua bouis calida est, & humida in primo: cuius proprietas est lætificare. a § mundificat nanq; substantiam cordis. § Melior tamen est quæ de b § Corintho § affertur, habens spissum folium, uelatum plurima lanugine: quod inquam post exsiccationem nec contrahitur nec est siccum: quæ autem in his partibus reperitur, est ex genere c § alterius plantæ, § & accipitur pro lingua bouis propter similitudinem illius ad illam, quum tamen non sit illa. d § Sed etiam conuenit ei cum uirtute proprietatis, & appropinquat eius natura temperamento, nec tamen imprimit sicut illa. §

a B. & confortare ipsum magnifice & adiuuat ipsum illud quod in ea est de solutiõe melancholiæ subtilis quare per illam mundificat sanguis cordis & substantia spiritus.
b B. regione corasceni
c B. maru
d B. & iam aggregatur in hac medicina virtus proprietatis cum natura propinqua temperamento qua re non eligatur alia super eam

De lapide armeno.

Lapis armenus proprietatem habet confortandi cor, & ipsum lætificandi: separando insuper uaporem melancholicum, ac fumosum à spiritu, & mundificando similiter corpus ab humore melancholico.

De lapide lazuli.

Lapis lazuli similem uim habet cũ eo quod dicitur de armenico lapide, nisi quia est ipso debilior modicum.

De a § lilio. §

a B. susen azad.
b B. Susen azad

b § Lilium § in iudicio & natura croco appropinquat: minus tamen habet caliditatis, & siccitatis eo. Et lilium quidem conuenientius est ad confortationem cordis. Crocus autem ad lætificationem. In lilio est potentia solidandi spiritum, propinqua ei quæ est in croco; non tamen habet c § siccitatem, & crocus habet § 10 uehementem potentiam dilatandi spiritum foras & mouendi extra: d † § § proinde amplius confert syncopi quàm crocus. Lilium enim e § mouet § spiritus minute dilatando, & f † § § extrahendo, & fortius retinendo. Crocus autem minus retinendo, & fortius dilatando, & extrahendo.

c —— B.
d †B. quam habet crocus
e B. confortat
f B. minute

De ligno aloe.

Lignum aloes appropinquat in iudicio ambræ, tamen est ea debilior. a § Etenim temperamẽto ꝓpinquior est complexio eius, § 20 & omnia membra confortat.

a —— B.

De litera. M.

Myrtus. Myrobal. Melissa. Macis. Muschus. Mumia. Mentha. Malum granatum. Matianum. Margarita.

De myrto.

30 Myrtus non est ita perfectæ commistionis ut patet, quàm unica & singulariter prædominans uirtus ei conueniat per naturam: imo uidetur duplicem habere substantiã, in quarum una frigiditas dominatur, in altera uerò caliditas: inter quas quidem commistio non perficitur, nec actio & passio taliter, ut perducat ad complexionem unicam dominantem eis: in quo quidem iudicio plurimæ considerationis est 40 myrtus: uidetur enim a § plus esse frigiditatis in ipsa: § nec tamen adeo fortis est ipsarum commistio, quin calor naturalis separet inter eas: quumque separauerit, penetrat primo substantia calida, & calefacit: postea uerò sequitur substãtia frigida, & confortat, & stringit: & idcirco excellit eius iuuamẽtum in generatione pilorum: etenim substantia calida trahit primo materiam, & dilatat poros: quum ergo ad ipsos trahitur materia conueniens generationi pilorum, condensatur 50 in pilum. Est autem sedes aromaticitatis quæ in ipsa est, substantia calida. b † §

a B. q substantia subtilis in qua dominatur caliditas sit minor & substantia spissa in qua dominatur frigiditas sit plus

§ Quum autem iudicatur myrtus secundum complexionem eius prædominantem, & fortiorem, est frigida in primo, & sicca in secundo: & inest ei cum hoc subtilitas: est quoq; conueniens spiritui propter aromaticitatem suam, & c † § § stipticitatem cum subtilitate subtiliatiua eius. d § Et mundificatiua, etiam propter alteram substantiarum eius simpli 60 cem: § propter quæ iterum omnia est ex medicinis conferentibus cardiacæ, & cordis debilitati, proprietate quam complexio adiuuat.

b †B. & sedes ponticitatis ei est substantia frigida.
c †B. ꝓpter id
d B. est faciens ipsum spissum seu solidum mundificãs substãtiam eius dilatans vel spargens ipsum

De myrobalanis a † § §

a †B. kebulis & indis.

Myrobalani kebuli frigidi sunt in primo, sicci in secundo: inestq; naturaliter eis stipticitas, quod significat ipsorum ponticitas.

citas. Et [b] § soluunt § cum proprietate, quã [c] § cõplexio adiuuat myrobal. Indi tamẽ ad hoc fortiores sunt kebulis. Communicant tamen in mundificando cor, & consolidando, & confortando etiam: idcirco lætificat. § uidetur etiam quòd ad hoc similiter insit proprietas.

b B. nõ soluunt nisi
c B. expresio & abstergunt cum ponticitate & ambo soluunt & præcipue indi nigri & ambo aggregant mundificationem sanguinis à corde, & hepate &

De melissa.

Melissa calida est & sicca in secundo. Inest autem ei proprietas mirabilis lætificãdi, & confortandi cor similiter: quam quidem adiuuat aromaticitas, & subtilitas aperitiua, & stipticitas, quæ in ea sunt. Et cum hoc etiam cunctis uisceribus confert. habetq; naturam leuiter solutiuam, ita scilicet quòd sufficit ad soluendum à spiritu uapores melancholicos, & [a] § sanguinem § qui existit in corde: nec tamen id efficere ualet à cæteris membris, & corpore toto.

a B. à sanguine

De mace.

Macis. de eo dicetur in capitulo de spica.

De muscho.

Muschus calidus est, & siccus in tertio. Est autem similis croco: non tamen [a] § crocus loco eius permutari potest in omni loco. § Et muschus est tyriacalium nobilior [b] † § § contra napellum, [c] § & grana eius § & cornu spicæ: & reprimitur caliditas eius cum camphora; & siccitas cum oleis humidis, sicut cum oleo uiolaceo, & ros.

a B. vltimatur in virtute eius vel non tamen peruenit ad hoc vt sit sicut virtus eius
b †B. contra venenum regionis alhelele sicut
c ——— B.

De mumia.

Mumia calida est in fine [a] § tertij: § sicca prout creditur in primo. Inest autem ei proprietas omnem spiritum confortandi, [b] § quod adiuuat continuatiua uiscositas.

a B. secundi
b B. & ipsam adiuuat viscositas condensans solidans spiritum.

De mentha.

Mentha habet subtilem aromaticitatem, & dulcedinem amaritudini commistam, cum delectabili commistione ponticitatis, & conuenientis stipticitatis: quæ inquam sicut sæpe diximus, adiuuant lætificandi proprietatem. [a] † § § uidetur autem quòd eius complexio sit calida in fine primi, sicca in principio secundi.

a †B. iuuamento mirabili.

De malo granato.

Malum granatum dulce conueniens est cõplexioni spiritus cum bonitate, & dulcedine sua, & proprie spiritus qui existit in hepate.

De matiano.

Matianum frigidum est, & siccum in primo: & inest ei magna proprietas lætificandi, & confortandi, quam adiuuat aromaticitas & dulcedo, & cum hoc quòd est medicina, est nutriens: quamobrem confert spiritui nutriendo, & temperando ipsum: & prodest etiam ei sua proprietate.

De margarita.

Margaritæ similes sunt karabe in natura, & luminositate: uerum [a] § tamen in opere non consequitur illas: tamen § ei inest proprietas ualde magna.

a B. fortiores sunt valde q̃ karabe &

De litera N.

Nenufar.

De nenufare.

Nenufar appropinquat camphoræ in iudicio, nisi quia est [a] § humidior ea. § Et eius quidem humiditas [b] † § § causat in substantia spiritus qui existit in cerebro pigritiam, & torporem, nisi egeat & humectatione ut temperetur. spiritus autem qui est in corde, non uidetur ab ea pati hoc nocumentum quod patitur spiritus cerebri: imò præbet forte iuuamentum: nam proprietas suæ aromaticitatis confortat spiritum qui in corde est: nocumentũ uerò frigiditatis & humiditatis ipsius est secundum quid, & temperatur croco, & cinnamomo.

a B. humidum
b †B. propter suam fortitudinem & multam infrigidationẽ vel frigiditatẽ quæ associat ei

De litera. O.

Oua. Olibanum. Ozimum.

De ouis.

Oua quamuis [a] § medicina § non sint, ad confortationem cordis tamen recipiuntur, ipsum enim ualde confortant, uitella [b] § uidelicet: § dummodo tamen accipiantur ex ouis uolatilium, laudabilis carnis, sicut gallinæ, & perdicum, & starnæ, & phasiani. Ista enim uitella tẽperatæ complexionis sunt: quibus tria conueniunt, scilicet uelociter in sanguinem transmutari: & parum superfluitatis post transmutationem relinquere: & sanguinem generare conformem sanguini, quo nutritur cor: scilicet subtilem, & clarum. pellitur ergo festinanter ad ipsum. Et idcirco præ cæteris nutrientibus conueniens est in dissolutione substantiæ spiritus, & diminutione materiæ ipsius, sanguinis scilicet cordialis.

a B. de medicinis subtiliantibus
Alia litera de medicinis absolute
b B. maxime

De Olibano.

Olibanum calidum est in secundo gradu & siccum in primo. Estque confortatiuum uitalis spiritus & animalis: & proinde confert hebetudini, & obliuioni: cuius inquam operatio conformis est operationi been [a], § nisi quia eo debilius est in confortatione cordis, & maioris aromaticitatis. & propter tyriacitatem, quæ in ipso est, § prodest fumus eius in pestilentijs.

a B. Verum est debilius eo in proprietate & fortius eo in aromaticitate & tyriacitate q̃ est in eo &

De ozimo.

Ozimum est basilicon de quo superius est dictum: minus autem est melissæ in iudicio simile, excepto quod est ea calidius modicum.

De litera. P.

Polypodium. Pyra. Peonia.

De [a] § polypodio. §

[b] § Polypodium § lætificat, non per se, sed per accidens: euacuat enim à corde, & cerebro, & corpore toto [c] § melancholiam. §

a B. felengiemesch
b B. Felengiemesch
c B. substantiã melancholicã in sanguine

De pyris.

Pyra quidem habent aromaticitatem & stipticitatem atque soliditatem substantiæ: quę inquam ad frigiditatem declinantia, habent uirtutem confortandi cor: & adiuuant eam

quæ

quæ diximus. Matiana tamen ad hoc meliora sunt eis.

De peonia.

PEonia[a]†§ §temperata est in caliditate & frigiditate, fortè habens siccitatem, & stipticitatem cum subtilitate: quæ in quam, omnia proprietatem ipsius adiuuant in confortatione spiritus animati, & expulsione superfluitatum à cerebro, cum potentia, quam habet educendi melancholiam, & phlegma ex illius substantia tãtum: à cuius proprietate adipiscitur cerebrum potentiam resistendi eorum receptioni. Videtur etiam illi conuenire uniuersaliter impressio in corde, quamuis non recitetur.

a †B. est lignũ crucis &

De litera. R. Rosa.

De rosa.

ROsa[a]§imperfectæ commistionis est in eius substantia, §sicut diximus de myrto. Est.n. in ea substantia cuius complexio frigida est in secundo, & substantia cuius complexio calida est in primo. Et est in ea substantia lenitiua, & humectatiua, & substantia inspissatiua & sicca. Conuenitque cum aromaticitate sua substantiæ spiritus: & propriè quando supercalefactus extiterit, confert enim ei tunc sua frigiditate, ac solidat ipsum cum sua stipticitate; propter quod ualde proficit & syncopi, & cardiacæ,[b]†§ § quando paulatim deglutitur aqua ipsius. Estque cunctis uisceribus conferens.

a B. Alia litera habet substantiam raram

b †B. calidæ

De litera. S.

Sericum. Sticados. Spodium. Sandalus. Secacul.

De serico.

SEricum ex fortibus lætificantibus est: excellentius tamẽ est crudũ. Sed quandoque cadit in usum coctum, potissimè si non fuerit tinctum. Est autem calidum & siccum in primo: & [a]§insunt ei subtilitas, & raritas, & paruitas, atque fulgor, & proprietas lætificandi, & confortandi cor, ad quod iuuatur prædictis, unde dilatat spiritum, & solidat, & abstergit, & clarificat, & illuminat: §nec tamen eius confortatio tantum uni appropriatur spiritui,[b]†§ § sed est potius conueniens substantiæ spiritus cuiuslibet, ita ꝙ confert spiritui animato: quod patet ex eo ꝙ uisum confortat, si oculi ex ipso collyrizentur: patet etiam propterea quia confert memorię. Et ꝙ spiritum præterea confortat qui existit in hepate, qđ impinguatio manifestat: planũ est aũt ꝙ nõ impinguat, ꝑpterea ꝙ temperet corpus. relinquitur ergo ꝙ facit hoc, quia confortat spiritũ naturalem ad nutriendi actionẽ perfectius causandam. utimur etiam eo[c] §sine represione.§

a B. propter illud ĩ eo est subtiliatio & exuccatio vel exsiccatio & letificatio cum proprietate quæ est in eo & adiuuat in hoc subtiliatio eius. Vnde dilatat spiritum & exsiccatio eius vnde efficitur spissus seu densus & clarificatio eius vnde efficitur lucidus

b †B. in vna dispositione & nõ in alia

c B. absque contemperatione seu rectificatione

De sticados.

STicados arabicum calidum est in primo, siccũ in secũdo inest aũt ei proprietas educendi humorem melancholicum, & propriè ex cerebro, & ex corde: unde etiam lætificat. & confortat cor depurando substantiam spiritus in cerebro, & in corde simul à melancholia: habetque stipticitatem modicam, & idcirco substantiam spiritus[a]§in corde consolidat. §uidetur etiam ꝙ propter hoc proprietatem habeat confortandi cor: propter quę[b]§uehementer confert in uenenis pũctionum & morsura & ad confortandum cor, & ad corroborandum§memoriam.

a B. condensat

b B. confert venenis ebibitis & morsionibus & est vehementis iuuamenti in confortatione cordis & in corroborando

De spodio.

SPodio inest proprietas confortandi cor, & lætificandi. Confert multum cardiacæ, & syncopi calidis: cuius proprietatem stipticitas adiuuat.[a]§ complexionaliter autem est frigidum§ in secundo. In complexionibus frigidis temperatur cum croco, uidetur quòd lætificet, & confortet causando luminositatem, & soliditatem in spiritu.

a B. in complexione calidã infrigidatio eius autem est§

De sandalis.

SAndalus habet proprietatem lætificandi, & confortandi cor, quam quidem adiuuant aromaticitas, & stipticitas: &[a]§illius subtilitas. Estque complexio eius frigida, quamuis albus frigidior sit & minus siccus: omnes tamen in his qualitatibus perueniunt ad secundum gradum.§

a B. subtiliatio subtilis in eo frigiditas autẽ eius non adiuuat nisi in complexione lapsa à natura in caliditate & cibus ex eo est vehementioris frigiditatis, & est in secundo. & siccitas eius est minor quàm siccitas rubei quæ est in secundo etiam verum siccitas albi est in principio ei⁹ & siccitas rubei in fine ipsius & spiritus acquirunt ex eo motum dilatationis cum soliditate ipsorum.

De secacul.

[a]§SEcacul quidẽ est secũdũ ueritatẽ frigida, ut fertur, propter subtilitatẽ & caliditatem & humiditatẽ§addit in uirtute spiritus.

a B. Opinatur quòd secacul propter suam calefactionem subtilem & humectationem

De litera. T.

Terra sigillata. Tamarindi.

De terra sigillata.

TErra sigillata temperatæ complexionis est in caliditate & frigiditate, conformis †§ §humanæ complexioni: nisi quia eius siccitas maior est humiditate ipsius: habetque humiditatem cum sua siccitate uehementer commistam. Et propterea insunt ei uiscositas, &[b]§confortatio.§quia uerò maior est siccitas in ea, idcirco cum illis inest etiam eidem[c]§ abstersio.§ Habet etiam proprietatem mirabilem lætificandi, & confortandi cor cum tyriacitate[d]§ manifesta, §propter quod cunctis obuiat uenenis: ita ꝙ, siue bibatur ante uenenum, siue post, naturam[e]§sustinet§ & cõfortat ad expellendũ ipsum. Videtur etiam ꝙ insit ei proprietas illuminandi, & tẽperandi spiritum. Adiuuant autem uiscositas, & stipticitas quæ in eo sunt. Etenim soliditatem & continuitatem auget spirituum, propter quod fortius lætificat, & confortat.

a †B. valde

b B. conglutinatio

c B. exuccatio

d B. absoluta

e B. inclinat

De tamarindis.

TAmarindi frigidi sunt & sicci in secundo: de quibus opinio est, ꝙ confortant cor: uidetur tamen ꝙ illud propriè sit in habentibus malam complexionem ad naturam cholericam declinantem. Etenim temperant infrigidando, & à cholera mundant cum uirtute solutiua quam habet.

De litera. V.

Vsneæ.

De usneæ.

VSneæ calida est in primo, sicca in secundo: quæ propter sui aromaticitatem conueniens est substantiæ spiritus[a] §quam etiam soliditate, & stipticitate consolidat, & confortat de facili, &§penetrat propter sui subtilitatem. Et idcirco confortatiua est cordis, & cardiacæ conferens.

a B. & sui confortatione & stipticitate condẽsat ipsum & ad ipsum

De litera. Z.

Zedoaria.

De a§Zedoaria.§

[b]§ ZEdoarium§utrunque calidum est & siccum in tertio: in quibus etiam inest cũ subtilitate stipticitas, &[c]§conuenit eis cum

a B. zurumbet & zarneb.

b zurumbed & zarneb

c B. & confortatio cordis & inest ei proprietas letificandi & confortandi cor & videtur quòd ipsa inzurumbet sit multo plus quàm

cum proprietate & aromaticitate cor confortare:adiuuatque stipticitas & subtilitas. Sed in domestico quidem fortior est confortandi proprietas & aromaticitas etiam:ponitur que § in magnis tyriacis. Et quoniam uehementer conuenit substantiæ spiritus;idcirco confortat spiritum in hepate existentem, adeo quidem ut inter impinguantia computetur.

De differentibus modis lætificandi, & confortandi repertis in medicinis. Cap. 4.

Determinatis nostræ intentionis sermonibus in medicinis simplicibus cordis, ammodo loquemur de compositis medicinis. Et primo de mithridato, & tyriaca magna: nulla enim compositarum medicinarum æquiparatur eis in[a]§temperando§ complexionem humanam,& conferendo ei[b]§ac lætificatione§ cordis, & ablatione tristitiæ:nec non in obuiando uenenis,ac morbis uenenosis. Ambarum enim medicinarum aliquid est notum: aliquid uerò ignotum. Notũ autẽ est quod eis aduenit ex simplicibus .ignotum uerò quod eis aduenit post cõmistionem. Exemplum autem primi est,sicut si dicamus nos scire tyriacam,& mithridatum ueneno tyri,& scorpionis conferre, propterea quia in eis reperiuntur medicinæ conferentes ad illud. Et[c]§similiter tamen propter hoc dicitur conferre cardiacæ,aut debilitati uirtutis existentis in hepate.§Exemplum autem secundi est, ut dicamus, ꝙ nobilior operationum ipsarum est quæ prouenit utrisque post commistionem à natura conuenienti ualde naturæ humanæ, ad quam quidem suscipiendam complexio præparauit eam, & eius etiam principium ab extrinseco est. Nos autem ignoramus causam[d]§inuentionis quantitatum medicinarum simplicium proportionatarum ad hanc dispositionem in eis,§quemadmodum ignoramus in cæteris.[e]§In eis etiam similiter accidit &§quæ non artificialiter, sed naturaliter componuntur. Sapientes autem speculatores præcisè determinant ꝙ directio[f]†§ § ad compositionem istarum medicinarum processit ab inspiratione ac prouidentia diuina: aut à re inspirationi simili. Etenim deductio rationis nõ pertingit efficaciam compositionis ipsarum: sed attingit ex ipsa compositione quam narrauimus pauloante. Quod si tota operatio tyriacæ, procederet ex parte simplicium, & non ex parte dispositionis quam sua complexio præbet, esset utique recens efficacior & utilior fermentata,cuius contrarium tamen est. Recens enim pauci iuuamenti est:& illud quidem iuuamentum quod ei ex sua proprietate conuenit,non inuenitur sensibiliter apprehendi,nisi in fermentata: perficitur autem fermentatio ipsius secundum modernos in.x.annis:secundum Gal.tamen in annis.xx.secũdum diuersitatem caliditatis,&[g]§siccitatis§ regionum,ac climatum. Et apud aliquos modernorũ speratur eius iuuamentum post sex menses. Verũ tamen nec apud nos,nec apud Gal.demonstratio est in hoc.prædecessores autẽ.Galeni dicunt hãc, proprietatem in prædictis ambabus medicinis necessario prouenire post uehementem commistionem,&[h]§fermentationem proprietatum congregantem simplicium proprietates:illis tamen debiliorem esse. Timebant enim nihilominus ꝙ commistio.amputaret prædictas[i]†§ proprietates.§Sed reuelatio ac diuina prouidentia perduxit[k]§ad illud:postquam uerò examinata fuit earũ complexio,examinare cæpit timida existimatio,§& uerificata est opinio ueritatis. Rursus autem imperiti medicorum credunt in tyriaca,& mithridato esse excellentem caliditatem: & idcirco respuunt ex ipsis dare quantitatem medij aurei:nec tamen dubitãt de diacymino, & diatrionpipereon quatuor aureos propinare,quum tamen concludat perscrutatio rationis ꝙ in hac dosi istarum[l]†§ §confectionum multo etiam amplior sit caliditas,quàm in dosi prædictarum,etenim in medio aureo[m]§utriusque prædictarum sunt.ʒ.i.s.mellis,&.ʒ.iij.s. medicinarũ: secundum quam quantitatem acquiritur mellis uirtus.§Sunt in ea præterea medicinæ infrigidantes:inter quas opium est habens sufficientem frigiditatem,quæ[n]§inquam rei fermentatæ communes sunt.§In re autẽ fermentata[o]§duplatur§uirtus quæcunque sit illa, siue caliditas siue frigiditas, [p]§quum enim in substantia humida conficitur, fermentatio auget caliditatem;tyriaca autem uera recipit fortius, quàm recipiant supranominatæ confectiones.§Et idcirco uirtus ipsius quamuis æqualis esset uirtuti alterius prædictarum; nihilominus existit fortioris impressionis, ut dictum est. Veruntamen nullus supradictorum tam uehementi audacia subito prorumpit in administrando tyriacam, sicut in confectionibus aliis:in ambabus enim prædictis primæ duæ intẽtiones reperiuntur,dum fuerint fermentatæ: nec tamen uti respuunt fermentatis, sed abstinent ab usu ambarum recentium. Sed huic audaciæ simile quid habent[q]†§ §operatores huius qui ministrant pilulas cochias[r]§infœtidatas & hermodactylos & euphorbium,§& respuunt dare hieralogodion,& hieram Archigenis: quum tamen in his exsiccantes medicinæ minoris existant ponderis, & pluribus reprimentibus coæquentur. Postquam tamen considerationem diligenter adhibuissem,computando existimaui caliditatem mithridati & tyriacæ,inueniique caliditatem tyriacæ in fine secundi,& mithridati caliditatem,citra aliquantulum[s]§:quamuis sua componentia fortiora sint,& maioris etiam ponderis. Sed existimatio persuadet, quòd complexio per fermentationem adipiscitur caliditatem uehemẽtem uenientem ab extra:quod quidem syllogisticè comprehendi non potest, sed solummodo existimatione artificiali & exprimentali. Experimentum autem ostendit nobis tyriacam & mithridatum minus notabiliter calefacere corpora nostra quam diacyminum & diatrionpipereon.§ Opera uerò fortiora & nobiliora,quæ quidem ex tyriaca & mithridato procedere cernimus manifeste; non ex uehementia caliditatis,aut frigiditatis ꝓcedunt, sed ex nobiliori proprietate ipsorum: scilicet tam proprietate simplicium, quàm ex proprietate eis ab extrinseco data. Sic igitur ex prædictis relinquitur manifestum, quòd tyriaca, & mithridatum non imprimunt, quemadmodũ opinati sunt quidam calefactionem, & adustionem,quas aliæ usuales medicinæ seu confectiones non imprimunt. Homo autem temperatæ cõplexionis

In zarneb, quoniam uidetur quòd zarneb lætificet & confortet cor causa naturæ suæ;& qualitatis suæ plus quàm causa proprietatis suæ, & illa natura eius est aromaticitas quæ est in eo & stipticitas eius cũ subtilitate. Sed in zurumbed operationes sũt ꝓpter proprietatũ ipsius fortem,quam adiuuat stipticitas eius & subtilitas eius & ipsum ponitur

a B. conuenientia ad

b B. in confortatione

c B. nos scire tyriacam & mithridatum confortare cor & hepar propter medicinam in eis existentem cuius proprietas est facere illud.

d B. quare ista proportio quæ est inter virtutes medicinarũ simplicium & ponderum ipsarum necessitat istam dispositionem vel præparationem ad suscipiendam virtutem seu proprietatem tyriace

e B. similibus

f †B. seu cognitio

g B. frigiditatis

h B. iam sperat ꝙ accidat in eis post fermentationem & complexionem proprietas aggregans proprietates simplicium debilior tamen eis

i †B. simpliciũ

K B. homines ad illam sic faciendam. Post quàm autem experta est inuenta est fortior ꝙ quod ab antiquis dictum est

l B. duarum

m B. Alia litera tyriace & mithridati sunt thosugi vnum medicinarum & thosugi tres mellis & penetrat in melle virtus istius quantitatis Alia litera tyriace & mithridati sunt duo danich & thosugi vnũ mellis & thosugi tres medicinarum & penetrat in melle virtus istius quantitatis

n B. Alia litera comprimit vel cooperit rem quæ fermentat.

o B. augetur

p B. & iterum fermentatio necessitat augmẽtum calefactionis in substãtia humida confecta seu permista. Natura autem magis recipit tyriacam, ꝙ recipiat alias confectiones supranominatas

q †B. ignorantes

r B. & pilulas fœtidas & pilulas de hermodactylis & de gummis.

s B. Quòd autẽ complexio seu permistio acquireret ipsis ambabus præparationem ad recipiendum caliditatem ab extra. hoc quidem comprehẽdi nõ potest nisi cum consideratione experimentali non syllogistica & experimentũ quidem non facit nos videre in tyriaca & mithridato calefactionẽ quæ non videatur accidere ex diacimino & diatrionpipereon neq; experientia necessitat ꝙ vna medicinarum prædictarũ magis quàm altera imprimat excessiuam caliditatẽ de qua sit curandum.

plexionis quando utitur altero ipsorum tempore temperato aut frigido,& in quantitate etiam moderata nec minus frequenter,[t]§prosunt ei ad confortationem cordis maximo iuuamento,§& conseruat sanitatem in ipso, atque securum efficit [u]§ab incursu pestilentialium accidentium,§ & à prauis humorum motibus,atque læsionibus obuijs uenenorum,cunctasque uirtutes eius corroborat,& uitæ longitudinem præstat ei. Qui uerò calidæ complexionis existit[x]†§

§& in calida regione,nec istis, nec etiam alijs confectionibus calidis uti debet, nisi in necessitatibus manifestis.[y]§Præterea ex cap.mithridati & tyriacæ sũt§diamuschus amarus,& dulcis: sed amarus quidem conueniens est temperatam habentibus complexionem,aut frigidam : dulcis autem habentibus calidam. Cæterũ diamuschus in lætificando non multo debilior est quam tyriaca:[z]§in confortatione tamen cordis ea moderatè debilior est:in confortatione quidem § cæterorũ membrorum multo debilior est ipsa. [a] § Amplius autem impressio eius in corde lætificatio est, & uiuificatio ipsius.§Insuper autem utilitas quæ in morsibus,& puncturis est minor est quàm eius utilitas in uenenis bibitis. Tyriaca uerò, & mithridatum ad omnia prosunt: Potest autem diamuschus amarus sic temperari,uidelicet, ut accipiantur ex eo aur.x.& ex succo matianorum dulcium,et granatorum dulcium,& cydoniorũ dulcium,ana aurei.l. & coquantur simul usque ad spissitudinem:post hoc uerò poterit eo uti calidam habens complexionem.Quòd si utens ualde calida complexione extiterit,fiat illud cum succo [b]§acedulæ§& citri acetositate:sitque dosis quantitatis,ut dosis.s.diamuschi cum adiũcto saluetur: sicut si dosis succorum huius sit aur. iii.aut. iiij. tanta quidem diamuschi adiungatur quòd repressa excellenti qualitate ipsius prodesse posit secundum sui proprietatem. Et similiter intelligendum est in cæteris lętificãtibus tam magnis, quã paruis. Confectio uerò [c] § profectus, § quam Alchindus composuit,utilis est ualde melancholici cordis debilitati ex morbo melancholiæ:amplius autem confert purificando quàm confortãdo.Diamuschus uerò & lætificans confectio manifestius confortando præstat iuuamentũ quàm purificando: & idcirco [d] § confectio profectus conuenientior est § tristitiæ melancholicæ & ipsi melancholiæ.[e] § Diamuschus autem & confectio lætificans potius conueniunt syncopi & cardiacæ passioni. § [f] § Ex medicinis autem, quæ huic passioni conueniunt, sunt illæ quas nos fuimus experti,& quarum compositio fuit inuenta post tẽpus compositionis memoratum: ex quibus [g]§una est oxyzacara, quam§ nos composuimus patientibus tristitiam melancholicam, & [h] § epilepsiam: quorum morborum causam emendat suauiter,atque digerit: præterea leui solutione euacuat.§ Recipe epithymi. drac.x. polypodij. ʒ. vj. buglossæ. ʒ.xv.thymi, hyssopi, camæpitheos, omnium ana. ʒ.iiij.capillorũ ueneris.ʒ.v.turbith.ʒ.vj.[i] §utriusque ozimi, seminis melissæ,zedoariæ, been albi, & rubei, folij,spicæ nardi § cardamomi,omnium ana.ʒ.iij.s.[k] † § § cuscutæ, sem. endiuiæ radicis eiusdem [l] § radicis lilij § ana.ʒ.xij.zucca.ros. ad pondus omnium. Supradicta igitur omnia

t B. tunc cum eis ambobus maius fit iuuamentum in cõfortatione cordis
u B.à maligni-tate putrefactionum
x †B.in tempore calido
y B. Et sequit tyriacam & mithridatum in hoc capitulo vel in hac intentione
z B. & in confortatione cordis.In confortatione tamen
a B. quoniam plurimum operationis eius est in corde & plurima impressio ipsius est in corde letificando & viuificando spiritus:neque resistit omnib⁹ venenis, sed eis quæ currũt cursu napelli.
b B.ribes
c B.proficua
d B. Alia litera magis conueniunt cardiace & sincopi & hæc
e ——— B.
f B.Nota ꝙ in arabico hæc litera est principium capituli
g B.sirupus acetosus quem
h B.mundificat causam morbi cum facilitate aut digerit vnde euacuatur cum quocunq; solutiuo cuius descriptio.
i B.sem.bedarungie sem. melissæ sem.ozimi gariofilati zurumbed doronici,ben albi & rubei folii Indi spicæ
k †B. seminis
l B. omnium

[m]§ in purissimo & fortissimo aceto remolliantur§ per diem & noctem. [n] § §

§ In crastino uerò adiungantur toti.lib.[o] § vij. § aquæ mundissimæ, totumque suauiter decoquatur usque quo redeat [p] § quasi § ad medietatem aceti.[q]§ quòd si zuccarum rosaceum non suffecerit dulcorare tantùm ut in his remaneat sapor zuccari ad hoc sufficiẽs, sunt addenda.§postea uerò ab igne depositum seruetur: sit autem dosis eius a. ʒ. xv. ad. xx. quòd si recipiatur. x. diebus continue, manifestabitur eius iuuamentum in his in quibus fuerit multa materia melancholica.Si uerò modica fuerit materia, sed membra principalia tamen disposita sunt ad hoc ut [r] § § humor generetur in his,& illa modica ipsius quantitas in lacertis maneat, & arterijs, & uenis,tunc experti sumus in tali casu syrupum, cuius dispensatio talis existit.Recipe sem.endiuiæ, & seminis melissæ, [s] § ozimi minoris, omnium an.ʒ.xx. radicum lilij.ʒ.v.buglossæ.ʒ.xxx.foliorum melissæ.ʒ.xv.polypodij, maratri, omnium ana.ʒ.vj.§ omnia hæc coquantur in [t] § septuplo § sui de aqua,& duplo sui de succo matianorum dulcium, usq; quo sui tertia remanserit pars: postmodum coletur, & colaturæ addatur zuccarum, & syrupizetur ad modum iuleb: uel potest fieri ad modum syrupi acetosi secundum mensuram decoctionis. [u] † § § Confectio alia nobilis ualde,quam experti sumus in forma èlectuarij: & etiam trocisci.cui addidi & subtraxi secũdum diuersitatem complexionum: prodest enim uehementi iuuamine cordi ad confortandum.Recipe margaritarum, karabe, coralli, omnium an aur.i.s.serici crudi,cancrorum fluuialium adustorum,omnium an.aur.i.&.s. buglossæ ʒ.v.limaturæ auri [x] §.ʒ.i.seminis § melissæ, ozimi utriusq; ana.ʒ.iij.been albi & rubei,ligni aloes,lapidis armeni, lapidis lazuli loti,masticis, cassiæ ligneæ,cinnamomi [y] § alitinij,§ croci,[z] § nucis muschatæ,cardamomi minoris, cubebe,§ omnium, ana aur.i.epithymi.ʒ.ij. &. s. sticados [a] § arabici § ʒ.iij.[b]§ ambræ § aur.i. qđ si non inueniatur,ponatur loco ipsius [c] § duplum zædoariæ § doronici [d] § romani aur.ij. seminis endiuiæ.ʒ.v.seminis cucumeris.ʒ.iiij.mannæ.ʒ. decem, rosarum rubearum.ʒ.iij. muschi. ʒ. ij. camphoræ aur.i. ambræ aur.i.spicę nardi,folij, amborum an.ʒ.ij. Hæc igitur sunt radix, & firmamentum: & fiunt inde troch. cum melle:præparatur autem quandoque secundum exigentiam temperatæ complexionis, & tunc nulla fit in eo mutatio. Quandoq; uerò præparatur habenti malam complexionem calidam,aut malam complexionem frigidam,& tunc secundum exigentiam cuiusq; fit in ea mutatio. fiãt ergo trochisci ad pondus unius aurei,cum triplo sui de melle optime dispumato. Si uerò fermentari debeat propter conseruationem, & post fermentationem usui reseruari, expedit ut addantur opij.ʒ.v. & castorei pulerizati tantundem: quibus appositis non usui ministretur nisi post sex menses. Si cui autem dominetur mala complexio calida, expedit ut crocus, & muschus ad medium aurei reducantur:& subtrahatur epithymum, uice cuius ponantur.ʒ.v.fumiterræ,&.iiij. ʒ.senæ: addanturq; ros.ʒ. xviij. seminis portulacæ,& spodij.ʒ.i.seminis lactucæ.ʒ.ij.sandalorum

m B.infundant in aceto forti & puro
n †B. & sit quãtitas aceti tanta quanta supradicta cooperiantur seu remolliantur
o B.v.
p ——— B.
q B. & si fuerit aqua plus erit conuenientius deinde coletur acetum & proiiciatur super ipsũ zuccari quantitas qua fiat muzi saporis & inspissetur.
r †B.iste
s B. ozimi gariofilati radicis ireos.ʒ. v. buglossæ ʒ. xxx.radicis liquiritiæ. ʒ.x.polipodii sem.fœniculi Alia litera melissæ.ʒ. xv.radicis liquiritiæ ʒ.x.polipodii sem. fœniculi, omnium ana ʒ.vii.
t B.sextuplo
u †B. primæ
x B.danich duo hiacinthi contriti.ʒ.i. se. ozimi gariofilati & sem.albedarungi &
y ——— B.
z B.heilbua cardamomi maioris cubeb macis
a ——— B.
b B. gieduar
c B. zurumbet aure.ii.
d ——— B.

ʒ.iij. cæteræ uerò medicinæ remaneāt sicut prius, & fiant trochisci sicut diximus [e] § cum melle optime dispumato. § Cui uerò mala complexio frigida dominatur, expedit adiungere medicinis prædictis corticem nucis muschatæ, & corticem citri, & xilobalsami, atq; piper, & zingiber: ex uno quoq; uidelicet. ʒ.i. castorei. ʒ. ij. & subtrahe de camphora medium aureum. Habens etiam malā complexionem calidam, sumat [f] § dosim § ipsius cum aureo spodij, & [g] § sapa § matianorum. Qui frigidam autem habent complexionem, [h] § cum ʒ.i. castorei. § Iam autem cum hac medicina curauimus quosdam circa principium de melancholia uergente in maniam, quæ lupinum dæmoniū appellatur. & adiunximus dispensationi temperatæ. ʒ.i. hiacynthi [i] § rubificantis, § & splendidi, & perfecte pulueriza[t]i: & adiuti fuerunt maximo iuuamento post desperationem. Compositio autem propria [k] † § [illegible] ijs § qui propter malam complexionem [l] † §. [illegible] § labuntur in cardiacam & cordis debilitatem, est ista. Recipe seminis lactucæ, & melonis, & cucurbitæ, & cucumeris mundatorum ana. ʒ. quinq;, seminis portulacæ. ʒ. iiij. margaritarum, coralli, karabe [m] § cancrorum fluuij adustorum, serici crudi, omnium ana aur.i. sapæ, olibani aur. i. Si uerò non inueniatur, loco ipsius ponantur. ij. aur. ligni eius, ligni aloes, zedoariæ, doronici, been albi & rubei, ana. ʒ. duas § spodij, cardamomi minoris, ana. ʒ. tres, rosarum rubearum mundatarum à capulis & in umbra exsiccatarum. ʒ. sex, croci aur.s. camphoræ uehementer contritæ cum. x. sui de muscho, & sexta sui de ambra aur.i. s. buglossæ aureos quinq;. Ex omnibus supradictis fiant trochisci cum sapa matianorum, & cydoniorum, & malorum granatorum: his inquam sapis æqualiter acceptis secundum quantitatem confectioni sufficientem. Ad illud etiam iuleb ex succo buglossæ, cum tantundem succi endiuiæ, & quadruplo sui de succo matianorū, & duplo de aqua rosacea, & sexto totius de albissimo zuccaro, quæ inquam suauiter decoquantur usq; ad spissitudinem. Et fit iterum iuleb ex foliis melissæ coctis in aqua rosacea, donec receperit uirtutem ipsorum: Aut ponitur succus eius in. xxxiiii. sui de aqua rosacea. hoc enim proficit cunctis patientibus cordis debilitatem, potissimè si [n] § addatur ita, uidelicet quòd si fuerit sicca cum ea coquatur in aqua rosacea: si uerò recens, commisceatur illi succus illius. § Quòd si complexio uehemētis caliditatis extiterit, diminuatur succus melissæ, & augeatur succus buglossæ, [o] † § [illegible] § quantitatibus existentibus æqualibus. † § [illegible] §

f B. medietatē dosis
g B. rob
h B. sumat dosim eius cum danich vel cum sexta parte. ʒ.i. altith id est asse dulcis
i B. rubei
k †B. habentibus complexionem calidam
l †B. calidam
m B. omnium ana aur.ii. sandalorum aur.ii. rob alkedar & si non inueniē ponatur ligni alkedar aur.iii. ligni aloes doronici zurumbet bē albi, omnium ana. ʒ.ii. cancrorum fluuialium adusto rum serici crudi incisi, omniū an. aur.i.
n B. fuerit cum eo buglossa ita quod si fuerit sicca decoquaē in aceto cum aqua, & tunc misceatur succus eius cum succo ipsorum.
o †B. & si non ponatur ex eis
p †B. & fiat ex hoc iuleb.

De medicinis solutiuis ægritudinum cordis. Cap. V.

Euacuatio autem conuenit in melancholicis uti post digestionem, & ipsarum lenitionē. Si [a] § uerò § in toto corpore abundauerit humor nociuus, totum corpus incipiemus euacuare. Id autem quo euacuatur, conuenientius est, ut dissoluantur. vi. ʒ. hieralogodion in. xx. ʒ. decoctionis epithymi factæ secundum hanc formā. Recipe epithymi. unc. i. uuarum passularum. unc. ii. coquantur in duabus lib. aquæ tantum, donec possit ex colatura extrahi inde solummodo pondus. xxx. ʒ. Quòd si cum hoc non euacuetur, fiat decoctio epithymi nota: aut cum. ix. ʒ. recentis epithymi [b] § Cretensis ut in supra rememorata oxyzacara dissolutis, nisi fortis dysenteria timeretur. & digeratur cum iuleb, quod post prædictam oxyzacaram superius scripsimus. § Ex pilulis autem fortibus, ad hoc congruentibus sunt huiusmodi. Recipe hieræ picræ, epithymi ana. ʒ. ii. polypodii, sticados arabici, agarici ana. ʒ. s. pulpæ coloquinthidæ quartam partem unius. ʒ. scāmoneæ, bdellii, salis [c] † § [illegible] § ana gra. v. Aliæ uerò nobiliores prædictis sunt hæ. Recipe picræ, epithymi, sticados arabici an. ʒ. s. lapidis lazuli, lapidis armeni, ablutorum, agarici, pulpæ coloquinthidæ, salis [d] † § [illegible] § ana quartam partem unius. ʒ. ligni aloes, masticis [e] § myrrhæ § ana gra. v. ellebori gra. ii. & s. scammoneæ, gra. iiii. Scias autem quòd in decoctionibus ellebori dosis est [f] §. ʒ. i. in pilulis autem gra. ii. s. § & quum nihil noceat, actionem medicinæ confortat. Si uerò phlegma melancholiæ iungatur, tunc fiat euacuatio cum huiusmodi pilulis. Recipe epithymi, turbith an. ʒ. i. thymi, pulpæ coloquinthidæ, agarici, lapidis armeni loti, ana. ʒ. i. quartam, scammoneæ, salis naphtici, sticados arabici, ana gra. v. ellebori gra. ii. s. fiant pilulæ cum succo porrorum. In pilulis autem, quæ infra prædictas sunt in uirtute, non oportet permutari compositionem, aut medicinas: sed sufficit uariare dosim secundum existimationem artificialem à medietate usq; ad duas tertias. Quum autem euacuatio corporis non intenditur, sed partium solummodo, ut cordis, aut capitis, tunc conuenientius est uti pilulis [g] § quas dicemus. Si ergo fuerit complexio melancholica pura, & propria. § Recipe epithymi, myrobalanorum Indorum an. par. i. hieræ picræ partem unam & mediam, sticados arabici par. i. duas tertias, ellebori nigri partis unius sextam, masticis, ligni aloes crudi, polypodii, lapidis armeni loti, pulpæ coloquinthidē an. partis. i. tertiam: hæc omnia conficiantur cum succo matianorum, & fiant inde pilulæ ad quantitatem ciceris, ex quibus sumatur à. ʒ. i. usq; ad aur. i. de nocte cū uino: de die uerò ante gargarizetur [h] § oxyzacara minoris decoctionis. § Cui uerò complexio phlegmatica & melancholica fuerit. Recipe turbith, agarici, epithymi, kebuli, sticados [i] § arabici, ana partem. i. s. aloes partē. i. & s. ligni aloes partem mediam. § fiant pilulæ sicut prius. Cui autem complexio melancholica & cholerica fuerit, Recipe turbith, epithymi, senæ, fumiterræ, ana partem. i. & tertiam eius, rosarum partis unius duas tertias. fiant pilulæ sicut prius.

Hęc sunt ergo, quæ inquantum potuimus, sub compendio præscripsimus in sermonibus medicinarum cordialium, finem huic operi imponentes cum laude Dei, qui uirtutem largiri dignatus est opusculum terminandi. Amen.

FINIS.

a B. enim Alia litera si abundauerit
b B. in sirupo acetoso post digestionem causæ cum sirupo acetoso supradicto nisi timeaē dysenteria tunc enim digeratur cum iuleb quē diximus post sirupum acetosum primum vel primo dictum.
c †B. indi
d †B. naphtici
e ——— B.
f B. a. ʒ. i. vsque ad ʒ. s. In pilulis aūt à danich medio vsque ad danich vnum
g B. alsabiar. i. assaiaret quarū descriptio conueniens ei cuius complexio est melancholica est talis.
h B. cum sirupo acetoso decocto seu facto ex aceto capparorum.
i B. hiere partē i. s. ligni aloes partem. s. hasce vel thimi bdelii masticis, omnium ana partem. i. s. Alia litera omnium ana partem. i. myrobalanorum partem & tertiam eius aloes partes ii. lapidis lazuli abluti tertiam partis vnius masticis partem & tertiam rosarum duas tertias partis vnius.

LIBELLVS AVICENNAE DE REMOVENDIS NOCVMENTIS,

QVAE ACCIDVNT IN REGIMINE SANITATIS, SCILICET EX ERRORE VSVS RERVM NON NATVRALIVM,

Traductus ex Arabico in Latinum, per Andream de Alpago Bellunensem, Physicum Damascenum.

PROOEMIVM AVICENNAE.

RINCEPS Mahamet Alsceheli omni uirtute clarissimus, amatorque omnium scientiarum animaduertens medicos in suis codicibus summa cum diligẽtia cõmemorasse res homini nociuas in uniuersali, & cauendas pro conseruatione sanitatis: remedia uerò nocumentorum ex usu rerum prædictarum accidentium ab ipsis medicis prætermissa fuisse, atque ipsos in hoc maxime defecisse; rogauit, ut ego Auicenna huic defectui supplerem, & libellum componerem de remouendis nocumentis accidentibus ex illis rebus nociuis: ut siquis aut ex appetitu inordinato, aut re cogente: aut alio quouis modo rebus prędictis usus fuerit, à nocumentis ipsarum absolui ualeat. Quam quidem petitionem quum iustam, & utilẽ esse conspicerem, statui uoluntati Principis pro mutua beniuolentia, & pro immensis suis beneficiis in me collatis satisfacere: & compẽdium hoc compilare: in cuius tractatu primo species errorum in regimine rerum non naturalium, & rectificationem ipsarum secundum modum uniuersalem cõmemorabo: postea in alijs sex tractatibus magis distinctè procedens remedia nocumentorum supradictorum ad Principis desiderium pro uiribus describere conabor. Et Deus sit dator auxilij.

TRACTATVR PRIMVS

De speciebus errorum accidentium in rebus non naturalibus, & de æquatione seu rectificatione ipsarum secundum modum uniuersalem. Cap. I.

NCIPIENDO ergo dicamus, ꝙ quia sanitas sequitur æqualitatem complexionis, & æqualitatem compositionis, sicut declarauimus in libris uniuersalibus. Ideo conseruatio ipsius sanitatis fit cum æquatione rerum, & cũ abstinentia corporis à multis rebus. æquatio uerò rerum est, sicut æquatio aeris, & æquatio cibi, & potus, & æqualitas somni, & uigiliæ, & æqualitas motuum corporalium, & animalium, & contemperantia quietis, & ocij, & æqualitas eius, qđ euacuatur, & eius, quod retinetur. Abstinentia uerò humani corporis à rebus est, sicut abstinere ab eo, quod contundit, & frangit, & quod incidit, & quod congelat, & ab eo quod assat, & qđ adurit, & ab eo quod putrefacit, & ab eo, quod generat malitiam complexionis pernitiosam frigidam, aut calidam, & ab eo, quod contrariatur complexioni cum proprietate. Et propterea ꝙ unumquodque istorum prædictorum est genus commune, sub quo ordinantur species distinctæ per differentias, & species distinctæ per proprietates, necessarium erit nobis ipsas dilatare, & multiplicare, & numerare species egredientes à termino quem diximus, & numerare, quæ accidunt de unoquoque errore in unaquaque complexione & quæ opponuntur unicuique illorum. Et nobis conueniens esset, ut manifestaremus hoc secundum uiam diuisionis logicalis: uerùm intentio nostra in hoc libello, sicut est quæsitum, est abbreuiatio, & utilitas operandi, non utilitas ueræ sciẽtiæ: & conuenit nobis, ꝙ alienemus hic sermones in eis, quorum rememoratio ab antiquis diffuse, & sufficienter tradita est. Quare nos non adducemus hic ea, quæ alienari debent, sed erimus occupati circa ea, quæ rectificant, & remouent nocumenta. Quia enumerabimus nunc species errorum cadentium in eis non secundum semitam diuisionis, sed secundum semitam compilationis, & aggregationis secundum modum uniuersalem: postea succedet distinctio, & sermo particularis in unoquoque capitulo. Et nos incipiemus ab aeris contemperantia. Et aer quidem in libris medicorum accipitur pro aere communi, & pro aere particulari. & communis quidem est aer omnibus communis: particularis autem est, sicut aer balnei. Et sermo quidem de balneo ingreditur in sermone de aere. Verùm nos incipiemus de aere communi. Dicamus ergo, quòd rectificatio aeris, & eius contemperantia completur cum contemperantia ipsius in calore, & frigore, & cõtemperantia ipsius etiam in humiditate, sicut oportet fieri in locis maritimis, & in siccitate, sicut

oportet in locis campestribus,& petrosis, & aridis,& montuosis,& contemperantia,& rectificatione ipsius aeris in permutatione de calore ad frigus,& de frigore ad calorem, sicut est rectificatio in horis autumni,& in ingressu balneorum, & contemperantia etiam aeris de fœtido ad odoriferum,& de odorifero ad fœtidum, & eius rectificatio,quando fit permutatio à septentrione ad austrum,& ab austro ad septentrionem, & rectificatio eius,etiam quando fit permutatio ex complexione regionis ad complexionem alterius regionis,& rectificatio putredinis aeris scilicet pestilentialis:quando enim pestilentia fuerit putredo aeris,oportet cauere ab eo,& ipsum euitare in hora anhelitus uel respirationis:& rectificatio aeris conculcati, & aeris commoti. Nam aeri firmo non commoto accidit alteratio aliqua declinans aut ad similitudinem pestilentiæ ex putredine calida,quamuis non sit pestilentia uera, pestilentia enim non accidit nisi à causis aliis: aut declinans ad qualitatem frigidam,cœnosam, paludosam. Et ex aere quidem existente in motu continuo sequuntur etiam species nocumentorũ in corporibus,sicut dicemus in capitulo suo. Non enim euacuatur,quin ex eo sequatur permutatio uaporum,& puluerum malorum ex locis longinquis ad loca munda, uel ad habitationes mundas. In balneo uerò sunt capitula rectificationis,uel contemperantiæ ipsius: & eius quidem rectificatio est, ut ordinata sit ingresio in eo.s.ut non fiat subita,& est rectificatio aquæ ipsius balnei scilicet ut sit dulcis,quæ non sit calida ualde,neque frigida,& rectificatio seu regimen morandi in ipso balneo,& regimen ordinis egrediendi ex ipso,& regimen ordinis administrandi fricationes,& unctiones, & ablutionis in eo:dein de in eo alienentur motus fortes, & coitus,& cibus,& res fluidæ,frigidæ actu,aut quæ sint fortis caliditatis in potentia. Et rectificatio seu regimẽ horæ ingresionis in balneum:scilicet ut non sit super uacuitatem stomachi,aut super repletionẽ: & ut non sit post rem,quæ cadere facit uirtutem, uel quæ ualde debilitet uirtutem,sicut motus laboriosus,aut euacuatio sanguinis,aut solutio uentris,aut coitus multus. Amplius,non sit festina egresio ab eo,imò prolongetur in eo statio seu mora,& sit assiduatio sudoris,& sedeat in loco calido. Iam ergo diximus de dispositionibus aeris,& de eius rectificatione, & de regimine balnei secundum modum uniuersalem.

Regimen vniuersale in balneo obseruandum.

Res in balneo alienandæ.

Hora ingressionis balnei.

De regimine,seu rectificatione cibi in uniuersali. Ca.2.

REctificatio autem cibi aut est in quantitate, quando est plus, aut minus, quam debet:aut in qualitate. s.quando est calidior, aut frigidior,aut siccior, aut humidior: aut uehementer debilis substantiæ,unde ueloci ter putrefit,sicut lac,& aqua pluuialis, aut uehementer fortis substantiæ,sicut,risum,& grana surgi: aut est cibus horribilis,sicut panis Almeli. i. panis male coctus super cineres: aut propter unctuositatem,sicut res plurimæ unctuositatis: aut quia rancidum,sicut res habens unctuositatem alteratam: aut propter acuitatem in sapore suo, sicut cepæ, & allia:aut propter amaritudinem, sicut amigdalæ amaræ:aut propter acetositatem, sicut acetum forte:aut propter uiscositatem, sicut alherise.i. ferculum ex frumento fracto spissum sicut puls, & sicut pisces:aut propter asperitatem, & stipticitatem,sicut gobera,& nabach & citonia: aut propter lenitatem,sicut alfeludegi,& gũmi:aut propter inflationem resultantem propter complexionem humidam,& siccam non bene permistam interius,sicut faseoli,& mora : aut propter inflationem causa humiditatis cum frigiditate, sicut lac acetosum. Et est species rectificationis seu regiminis in ordine cibi,& aggregatione diuersorum ciborum adinuicem. Et error quidem in regimine est,ut post cibum tardæ digestionis exhibeatur cibus facilis digestionis,& sic eius digestio præcedet,& retinebitur talis cibus à penetratione propter existentiam cibi tardæ digestionis sub ipso.Aut error committitur,si accipiatur aliquid lubricatiuum ante cibum tardæ digestionis, aut solutiuum cum eo, aut sumatur huiusmodi, ante,aut post cibum: aut sumatur aliquid exprimens uel comprimens post cibum,sicut citonia: aut sumatur aliquid retinens uel tardans in stomacho ante cibum, sicut coriandrum : aut sumatur adiuuans ad corruptionem cibo accidentem, sicut si sumãtur allia super caules, aut caseus super lac,acceptio enim unius istorum festinat ad corruptionem,& alterum festinat ad caseationem. Et corruptio quidem ciborum aggregatorum uel permistorum,aut est propter præparationem ipsorum ad putredinem:aut propter coagulationem,& malitiam,& propter moram in stomacho aut propter descensionem ita,ut lubricet,aut exprimat uel comprimat,aut soluat,aut modo alio. Et species corruptionis ciborum diuersorum aggregatorum uel permistorum, est dependens à proprietatibus ipsorum.Et ex speciebus rectificationis cibi est hora ipsius, & est,ut sumatur secũdus cibus,quum iam descenderit primus, & ut sumatur cibus,quum iam uera fuerit fames naturalis,non accidentalis,& ægritudinalis, sicut fames canina: & comedatur, quando iam egressus est ex stomacho humor,de quo timetur,ne ad ipsum conuertatur cibus;sicut quando comeditur mel existente cholera in stomacho , aut comeditur lac acetosum existente phlegmate in stomacho. aut comedatur cibus, quando est iam hora conueniens pro exercitio cibi præcedentis hesterni. Et est rectificatio eorum, quæ post cibum consequuntur,sicut consideratio, & regimen eorum, quæ post cibum administrantur ex motu,& quiete,somno & uigilia ita,ut cibus non agitetur motu continuo,neque incrudet ipsum quies continua post eius digestionem; & uigilia quidem est sicut motus:& somnus est sicut quies. Et ex huiusmodi capitulis est consideratio dispositionum animæ ex ira,& tristitia,& lætitia, & delectatione,& alia ab istis. Nam cibi calidi cum ira assumpti nocent,& cibi sicci cum tristitia nocent, & cibi humidi cum lætitia generant multitudinem humorum,& sunt augentes communiter humores quattuor,& similiter cibi frigidi cum timore uehementi,aut lætitia superflua nocent, & similiter cibus multus cum quiete nocet:& paucitas cibi cum motu etiam nocet. Potus autem rectificatio,& regimen fit modis similibus istis prædictis,et potus quidem dicitur de aqua, & dicitur de eo,

Alia litera zubera

Alfeludegi est cibarium factũ ex amylo, & zuccaro, sicut fabonia.

de eo,quod inebriat,& dicitur etiam de robub, & de potionibus fructuum:sed hic non est inten tio nostra,nisi de aqua,& de re alia.s.re, quæ inebriat. Dicamus ergo,quòd rectificatio aquæ, aut est in quantitate ita,ut non sit supra quantitatem quæ oportet,aut minus,quam oportet: aut est in qualitate ita,ut ipsa aqua sit,& debeat esse subtilis,leuis ponderis,priuata sapore, & odore, recipiens calorem,& frigus uelociter, & sit ex flumi ne currenti super lutum purum,aut super terram dulcem uelociter currens,longinqua à principio, à quo oritur,discooperta soli,& uento;& si fuerit ex flumine maiori,est melior, & quod ipsa sit delectabilis in gustu,& sit uelocis descensus ab ore stomachi, & ab hypochōdrijs:& sit uelociter pro uocans urinam, & sudorem. Quòd si ipsa aqua fuerit paludosa, in qua nascuntur cannulæ, aut sulfurea,aut aluminosa, aut uitriolosa aut ærea, aut lithargyriosa,aut in ea fuerit uirtus alicuius mineralis,tunc facit possidere species ægritudinis. Et melior quidem aquarum mineralium est aqua ferrea.Et de hoc capitulo sunt aquæ salsæ, & aquæ mali saporis,amaræ, & aquæ acetosæ.

Dulcem.i. insipidā nullius saporis.

Et de rectificatione aquarum est illud, quod dependet ab hora bibitionis ipsarum ita,ut aqua nō bibatur super ieiunum,neque post repletionem, hora,qua completa est assumptio cibi;neque post motum laboriosum,neque post causam rarefacientem corpus supra modum,sicut est coitus,& balneum,neque post causam spargentem uel diffundentem calorem innatū superfluè, sicut ira,& lætitia,sed sit post subtiliationem cibi,& digestio nem eius per transmutationem factam in chylū; tunc enim est conueniens ad faciendum penetrare,& est conueniens etiam ad curationem ægritudinum acutarum uel calidarum. Regimen autem potus alterius scilicet inebriantis est in quantitate sua,quando enim fuerit multæ quantitatis, tunc operatur duas operationes contrarias: nam in corporibus calidis operatur augmentum choleræ,aut sanguinis calidi scilicet cholerici, & calefacit istos humores,aut facit eos putrescere, aut facit eos fluere ad profundum membrorum. In corporibus autem frigidis operatur, & causat humiditatem, & frigiditatem, secundum quod postea dicemus. Regimen autem in qualitate uini est,quod in corporibus calidis multæ choleræ uinū non debet esse grossæ substantiæ: In frigidis uerò corporibus non debet esse uinum uehementis ponticitatis, & substantiæ tenuis:Et in corporibus quidem temperatis non administretur uinum amarum, neq; ualde tinctum in colore,neq; uinum eorum sit habens saporem excessiuum,neque odorem superfluum : sed sit boni saporis,super linguam discurrens,non causans in ea stipticitatem,neq; amaritudinē,neque acetositatem.Amplius uinum magis conueniens corporibus calidis est uinum album, subtile, factum ex uuis, in quibus est aliqua acetositas: Sed corporibus frigidis uinum conueniēs est uinum uetus, clarum, rubeum, potens,boni odoris.Et corporibus temperatis uinum conueniens est uinum æquale uel mediocre:uinum uerò permistum aqua conueniens est corpori calido,& sicco. Et nocet habētibus neruos debiles,& habentibus augumentum humiditatis seu multam humiditatem. Regimē

Regimen vini.

Vinum amarū est vinum potens antiquum non dulce.

uerò uini secundum horam bibitionis,est,ut non bibatur super uacuitatē,& stomacho ieiuno, præcipue in corporibus calidis siccis : neque etiam potandum est super cibū:neq; super cibū acutū, & post sodā,& stricturā anhelitus à cholera, aut in principio ophthalmiæ: neque bibat ille, qui habet species lassitudinis tres simplices, scilicet laboriosam,extensiuam, & ulcerosam, & species lassitudinis compositas ex eis : neq; bibat ille, in quo præcesserunt dispositiones causantes raritatem meatuum, & sparsionem caliditatis naturalis: neq; bibatur uinum super ebrietatem, quoniam nocet: non enim est, sicut quidam putauerunt, quòd iuuet ebrietati : neq; hoc est ex eis, quæ sunt obseruanda. De motu autem quidam est motus itineris: & quidam est motus exercitij: & quidam est motus, qui fit in coitu: qui licèt sit conueniens, ut ponatur in capitulo euacuationis, tamen uisum est nobis ponere ipsum in hoc capitulo: & quidam est motus animalis. De motu quidem itineris iam composuimus epistolam uel consilium pro quodam Principe, & ibi dictū est diffuse. De motu uero exercitij est species regiminis dependens à quantitate sua ita,ut non sit laboriosus, longus: neq; sit paucus ualde. Regimen uerò à qualitate dependens debet esse ita, ut non sit uehemens ualde taliter, quod sit sicut longus, quamuis sit breuis : neq; motus prædictus debet esse debilis taliter, quod sit sicut paucus, quamuis fuerit longus : sed regimen motus exercitij dependens ab hora sua est, ut fiat post digestionem cibi primi in uisceribus, & uenis, & ante cibum secundum, non super cibum, & repletionem, neq; etiam super uacuitatem superfluam, sed post distantiam temporis magnam à cibo,sicut in ieiunio:neq; post euacuationes præcedentes solutionis uentris, aut coitus,aut sudoris, aut fluxus sanguinis narium,aut fluxus superflui menstrualis, uel alio modo, aut prouocationis urinæ, aut post euacuationem ex eruptione, aut apertura apostematis , aut alia eruptione: quod si accidat necessitas ad motum fortem nocentem, procedatur ad ipsum gradatim cum facilitate. Motus autem coitus oportet, ut non fiat super uacuitatem puram, ne superueniat commotio choleræ,aut aliud ex iis, quæ dicemus:neq; super repletionem puram: neq; post phlebotomiā, aut uentris solutionem: aut motum laboriosum: aut febrem: aut syncopim : aut debilitatem factā aliquo modo: neq; super cibum crudum difficilis digestionis: neq; super ægritudines renū chronicas, sicut generatio lapidis,aut mictus urinæ inuoluntariæ, aut ardor urinæ, aut eius difficultas, aut diabetes: neq; motus coitus fiat cum doloribus iuncturarum, sicut podagra, & sciatica, & quæ eis similantur: neq; cum nocumentis sensus & motus,sicut stupor,& paralysis,& ophthalmia, & debilitas auditus: neq; administretur coitus in hora,in qua laboriosum est naturæ sperma emittere: neq; est coitus conueniens ei,qui non appetit ipsum, neq; illi, qui coitu utitur absq; uero appetitu: neq; coitus conueniens est illi, qui siccæ est complexionis,proprie frigidæ: neq; illi,cuius membra generationis sunt frigida: neq; illi,cuius forma est macilenta: aut membra radicalia ipsius sunt debilia à generatione. Et dimissio etiam coitus

Regimen motus in vniuersali

Regimē coitus.

Quibus noceat dimissio coitus.

tus nocet ei, qui consuetus est, præcipue si fuerit uehemens appetitus, & fuerit temporis distantia magna à tempore, quo usus fuerit coitu, præcipue quando fuerit ociose uiuens, & fuerit corpus pingue uel carnosum, multi sanguinis. Regiminis somni, & uigiliæ sunt species seu modi: oportet enim quod somnus sit in hora, qua oportet, scilicet super cibum, secundum quantitatem, qua stomachus alleuietur ab eo, & secundum quantitatem temporis digestionis cibi, & secundum quantitatem temporis æqualem, & est circa duodecim horas non continuas: & plurimum eius sit nocturnus: & sit diurnus per spatium unius horæ, aut duarum horarum, si in prandio cibum sumpserit: si uerò non pransus fuerit, dixerunt antiqui, uituperandus est, nisi propter aliquam causarum exigentium illud, scilicet ex labore uehementi, aut ira superflua, aut cogitatione, aut tristitia. Et uigilia superflua nocet præcipue corporibus macris, & habentibus complexionem calidam. Et somnus quidem superfluus nocet maxime corporibus pinguibus repletis. Euacuationes uerò consuetæ sunt, sicut phlebotomia, & uentris solutio, & uomitus, & sudor, & urina, & spermatis emisio per coitum. Iam quidem diximus de spermatis emisione, scilicet de coitu. Phlebotomia uerò oportet, ut fiat post ea, quæ ipsam requirunt, & tolerantiam ætatis, & naturæ, & consuetudinis, & uirtutis, & temporis: Et oportet quidem, ut non fiat post motum, & repletionē, & coitum, & balneū, & laborem, qualitercūq; sit, nisi apud necessitatem, neq; post præcessionem potus aquæ plurimæ, aut potus aquæ plurimæ, aut potus uini uel potionis agitantis humores: neq; fiat phlebotomia cum debilitate stomachi, aut cordis, quantum sit possibile. & procurandū est ita, ut egrediatur quantitas sanguinis quæ sita duabus uicibus, aut tribus, nisi apud uoluntatem sedandi dolores: post succedat ei quies, & non dormiat super eam, quantum est possibile. contrarium autem istius facit accidere præparationes ad ægritudines, quas dicemus. Amplius phlebotomia addita super quantitatem naturalem festinat sanationem ægritudinis dolorosæ, ex quacunq; materia fuerit: Verum substantia uel fundamentum caloris naturalis dependens est à sanguine: & substantia uel fundamentum uitæ est dependens à caliditate naturali: & propter hoc securitas, & confidentia in ea est melior, & magis obseruanda. Ventris autem solutio oportet etiā, ut fiat secundum uirtutem corporis, & necessitatem: & fiat cum his, quibus soluitur humor dominans nociuus: & fiat post bonitatem dietæ: & oportet, ne succedat ad ipsam, neq; præcedat motus laboriosus, aut coitus, neq; bibatur super eam aqua plurima, neq; sit in stomacho cibus plurimus: neq; sumatur super ipsam cibus, dum non retinetur solutio eius: & oportet ut alleuietur cibus, & potus in illa die ualde: & tibi sufficiat, & contentus sis re modica ex eis, quantum est possibile. Et ex eis, quæ continua sunt huic capitulo, uel pertinēt ad hoc capitulum, est succurrere ei, qui bibit solutiuum, & non soluit, aut solutio eius est supra mensuram, quæ oportet. Vomitus uerò, quando multiplicatur, nocet nocumentis plurimis: & ex uomitus administratione aliquibus horis uel aliquando sequitur iuuamentum magnum quibusdam hominibus in ieiunio: & quibusdam super cibum. & dignior horarum in eius administratione est æstas. Et Vrinæ quidem prouocatio oportet, ut non sit superflua, neq; etiam pauca: Similiter & sudor.

Regimen somni & uigiliæ.

Regimen eius quod euacuatur aut retinetur.

Regimen euacuationis per phlebotomiā.

Nota.

Regimen per solutionem uentris.

Regimen uomitus, vrinæ, & sudoris.

TRACTATVS SECVNDVS.

De remedijs nocumentorum accidentium ex aere non conuenienti, & ex rebus sibi coniunctis. Cap. I.

AER quidem calidus calefacit cor, rarificat cutem, postea inspissat, & præparat ad putredinem choleræ: & ad fluxum sanguinis narium, & sodam: & ad febres acutas: & est pauci nocumenti in corporibus, quorum complexio naturalis est calida, aut quorum complexio præter naturalis est frigida ualde: & est plurimi nocumēti in corporibus è contrario se habentibus. & cautela, & regimen præseruandi à nocumento ipsius, est cum quiete in locis frigidis, & rebus infrigidantibus, & alijs similibus. Illa uerò, quibus nocet aer calidus, aut sunt corpra calida, & sicca, extenuata, macra: & accidit eis ex hoc febris ephimera, aut febris putrida, & quādoq; accidit eis hectica: & accidit eis etiam fluxus sanguinis narium, & soda, & alia ab istis: aut sunt corpora frigida humida, unde accidit eis soda lenis, & strictura anhelitus, & debilitas iuncturarum, & difficultas motuum: & talis aer reducit eos ad æqualitatem. & oportet, ut patiens hoc odoret camphoram, & sandalos, & aquam rosatam, & abluatur facies, & corpus, & pedes cum aqua rosata infrigidata, aut cum aqua frigida: & nutriatur cibis leuibus subtilibus, sicut ferculo de agresta, aut ferculo de berberis, aut ferculo facto de nisuch, aut ferculo de almes: & emplastretur cor cum portulaca, & sandalis, & aqua rosata, & camphora: & odoret odores frigidos: & dentur in potu potiones acetosæ ex potionibus fructuum: & consideretur post illud, an moueatur aliquis ex humoribus, & an in eis euaporentur uapores. Et commotionem quidem humorum significant dolores, qui de membro ad membrum permutātur: & est tepiditas in commotione prædicta, præcipue si fuerint humores graues, aut humidi: & est sicut punctura acuum, & mordicatio ī lacertis, præcipue si fuerint humores cholerici: & uapores demostrantur, & significantur per tinnitum in capite, & obscuritatem in oculo, & sodam, quæ permutatur, & præcipue incipiens à posteriore parte capitis cum paucitate grauitatis: & confirmat illud scotomia, & uertigo cum leuitate. Quòd si commoti fuerint humores graues, tunc phlebotomia est eis iuuatiua, qualitercunq; sit: si uerò fuerint cholerici, tunc oportet, ut euacuentur nō cum omni, quod euacuat choleram, sed cum eo, quod euacuat, & ℥ operatur illud subtiliter seu faciliter, ℥ sicut siracost, & tamarindi, & alnisuch, & almen, idest species mānę alia à siracost, & quæ sunt ei similia. & quādo existimatur, quòd humores non sunt multi, & non nocent, nisi in motu suo, tunc administrentur ea, quæ ipsos sedant

Nisuch est species prunorum paruorum in regione Coraiceni.

Alia litera extinguit. Per alnisuch in hoc loco intelligit elementum de alnisuch.

sedant cum eis, quæ infrigidant: & quies est melior in omni dispositione ita, ut etiam nõ est post administrandum solutiuum debile. Et ex eis, quæ maximè iuuant, est lac acetosum infrigidatum, & focha seu cerusa facta ex chisch hordei, & ex cibarijs bonis, sicut species aleharis. i. cibi acetosi facti cum piscibus, aut carne uaccina, si uirtus digestiua stomachi fortis fuerit. Et granata muza habent proprietatem in hoc, & granata acria sunt uehementioris extinctionis, sed in eis est superflua asperitas. Plurimum uerò nocumenti ex aere accidit cordi: & poma quidem sunt ex eis, quæ iuuant iuuamento ultimo.

De nocumentis a frigore accidentibus. Cap. 2.

FRigus operatur in corporibus absolutè operationes, quæ sunt inspissatio, & aggregatio caliditatis naturalis in interioribus mẽbrorum: deinde extinguit eam in fine rei: postea putrefacit: deinde interficit. Et frigori quidem resistitur cum complexione naturali frigida, quia nihil patitur à suo simili, sed à suo contrario: aut resistitur cum complexione calida fortiter prohibente: nam contrarium, quando est forte in expellendo suum contrarium, non patitur ab eo. Et frigus quidem, quando operatur inspissationem solum, quæ non fuerit multum distans ab eo, causat prohibitionem uaporum à resolutione in corporibus repletis: quare causat putredinem, & accidentia, sicut febres putredinis: sed in corporibus mundis inspissatio moderata causat retentionem uel retractationem caloris innati ad interiora, quare aggregatur caliditas innata, & fortificatur: unde reperitur in eis digestio cibi, & maturatio humorum plurima, & magis completa. Quando autem frigus fortificatur ita, ut ingrediatur in interiore parte membri, tunc sine dubio extinguit calorem innatum, & succurritur ei uelociter per illud, quod facit retrocedere ipsum frigus scilicet trahẽdo ipsum per principiũ uel per uiam, per quam introiuit, & impresit in natura: & si non fiet hoc, tunc putrefiet membrum: quoniam putredo fit propterea, quod humiditas relinquitur à caliditate naturali regente ipsam, & dominatur super eam caliditas accidentalis agens in humiditatem prædictam non secundum modum, secundum quem operatur in ea caliditas naturalis. Curatio autem, quæ prohibet inspissationem, est balneum, & inunctio, & fricatio, & compresio leuiter facta super membra, & præcipue balneatio facta cum aquis, in quibus decocta sunt lenificantia, sicut furfur, & chamomilla, & uiolæ, & melilotum, & anethum. Olea uerò oportet alienare in curatione inspissationis uel condẽsationis, nisi succedat post inunctionem ablutio uehemẽs ita, ut destruatur oppilatio porositatum, & remaneat lenificatio. Modus uerò præseruationis à putredine extremitatum est fricatio ipsarum cum oleis calidis ualde, sicut oleũ balsami, & oleum naphticum, & oleum de assa fœtida, & alia ab his. Et quando inceperit putrefactio, tunc fiat scarificatio, secundum quod declarauimus in consilio de regimine itinerãtium. Sed conseruatio cordis, & uiscerum à frigore: & confortatio complexionis calidæ, ut prohibeatur nocumentum frigoris, est, ut sumantur confectiones calefacientes, & uinum purum antiquum, & allium proprie, præcipue cum uino, & quæ illis similantur. Cumq; homo læditur à frigore, tunc ex rebus ei conuenientibus est: ut sorbeat iura pinguia ex carnibus permista cum syrupo aromatizato cum pipere, & allio, & cinnamomo. hæc ergo sufficiant nobis circa rem frigoris.

De eo, qui læsus est ab odoribus fœtidis. Cap. 3.

CVra læsionis ab odorib. fœtidis est, ut odoret camphoram, & sandalos, & alia odorifera: & naribus attrahat oleum rosatum, & uiolatum, & oleum nenufarinum: hoc fiat, quando non fuerint odores locorum paludosorum, aut cœnosorum, si autẽ fuerit odor rei cœnosæ, & paludosæ, tunc cura est ei opposita cum speciebus suffumigationis ligni aloes, & odore muschi, & croci. & effundatur aqua calida super caput.

De eo, qui læsus est ex odore carbonum. Cap. 4.

CArbones causant odorem calefacientem, & exsiccantem, & lædunt, & debilitant uirtutem cerebri secundum qualitatem uenenosam, non secundum qualitatem tangibilem: & cura talis nocumenti est odorare fructus, præcipue stipticos, ut ingrossentur spiritus cum eo, quod eis conuenit: & odorent camphoram, & sandalos, & combustionem corticum granatorum, & citoniorum. Quod si homo læditur ex odore carbonum, & perueniatur ad sodam, iuuatur cum uomitu, & cum aqua calida effusa super cerebrũ, & exhibeatur ei allium, & asiduet attractionem aquæ dulcis per nares, & abluatur nasus, & addatur attractio aquæ rosatæ per nares. Et de rebus conuenientioribus in corpore repleto est abstinentia à cibo.

De eo, qui læsus est ex odoribus bonis. Cap. 5.

OMnis odor bonus per hoc, quod est bonus, & odoriferus, confortat cerebrum, & cor: sed per hoc, quod calefacit, aut infrigidat, nocet in quibusdam dispositionibus: aut per hoc, quod exsiccat, aut humectat, aut exprimit, aut stipticat: odores enim boni aromatici sunt, sicut camphora, & muschus, & lignũ aloes, & similia, quorum plurima conueniunt in exsiccatione. Amplius camphora infrigidat, & muschus calefacit: & unumquodq; amborum est cura alterius in calefactione, & infrigiditatione. Et ligno aloes, & croco opponitur camphora cum muscho: & sandalis opponitur muschus cum cãphora. Verùm oportet solicitari circa rectificationem exsiccationis, aut cum odoriferis humectantibus, sicut sunt uiolæ, & nenufar, aut cum oleis attractis per nares. Amplius reliqua odorifera humectãtia sunt frigida proculdubio. quòd si lædant cum sua humectatione quibusdam complexionibus, & quibusdam ægritudinibus ita, ut augeant ægritudinem, aut faciant eam accidere, tunc curatio est muschus, & crocus, & galia. Illa uerò, quæ nocent exprimendo uel comprimendo, sunt, sicut rosa: ipsa enim sua compresione causat corizam secundum aliquos, aut acuitate, quæ est in ipsa rosa secundum alios, aut infrigidatione, quam ipsa imprimit in cerebro secundum opinionem aliam à prædictis: sed quod illud fiat per uiam

Rosa qualiter causet coryzã

per uiam compreſsionis eſt magis proximum ueritati. Si ergo nocumentum prædictum ſcilicet coriza cauſatur à roſa propter compreſsionem, tunc eius cura eſt, quod mollit uel relaxat, ſicut olfacere odores mollificantes:& propter hoc dicitur, quod uiolæ, & nenufar curant nocumentum roſarum, uerùm non iuuat tantum, quantũ facit aſsiduatio effuſionis aquæ calidæ ſuper caput. Odoris uerò nocumenti cauſati ex ſtipticitate, ſicut odoris cypreſsi, & cyperi, curatio eſt adminiſtrare mollificantia prædicta. Et melius quidem eſt ad id, quod nocet ſua compreſsione, ut olfaciat ſtiptica, & effundantur ſuper caput mollificantia, donec retineatur, quod reſoluitur ex membro, & ſoluatur quod conſtringit,& condenſat: & propter illud ex odore nigellę cum balneo eſt iuuamentum plurimum ad remouendum nocumentum roſarum: imò propter hoc, quando aggregantur cyperi, & roſæ,& cum hoc naribus attrahatur oleum, non accidet coriza ab ipſa roſa.

De nocumento ſeptentrionis. Cap. 6.

NOcumentum ſeptentrionis eſt condenſare corpus, & prohibere reſolutionem, & exprimere cerebrum, & uentrem: & propter illud ſequitur ad ipſum ophthalmia, & tuſſis. Cura nocumenti ſeptentrionis eſt adminiſtratio balnei,& cohol cum tucia nutrita uel præparata cum agreſta:& comedere cibum factum ex papauere cum croco:& adminiſtratio trochiſcorum roſarum paruorum:& diſtillatio olei keirini permiſti cum oleo roſarum tepidi in aure.

De nocumento uenti auſtralis. Cap. 7.

PRoprietas uenti auſtralis eſt diſſoluere humores,& facere ipſos fluere ad profundum corporis,& replere cerebrum uaporibus,unde ſequuntur ex hoc abſque dubio ſedar.i.ſcotomia,& uertigo,& ſcabies,& dumel,i.furunculi,& alia ab iſtis: & cura eſt feſtinare ad phlebotomiã, ſi fuerit corpus repletum:& adminiſtrare fructus ſtipticos, & robub fructuum ſtipticorum: & adminiſtrare oleum myrtinum ſuper caput,ſcilicet ut confortetur caput: & odorare camphoram,& ſandalos: & adminiſtrare coriandrum humidum, & ſiccum in cibo. & dimittere carnem:ſed ſi non ſit excuſatio ab ea, tunc adminiſtretur ipſa caro cum acetoſis, & elongetur uinum: ſi uerò ab eo non fuerit excuſatio, tunc adminiſtretur uinum factum ex uuis ponticis, & ex uuis, in quibus eſt pauca acetoſitas: & fiat oris collutio, & narium attractio cum aqua frigida, præcipue cum aqua roſarum: & abluatur, antequàm firmetur, cum aqua frigida.

De permutatione ab aere ad aerem. Cap. 8.

PErmutatio de aere ad aerem non euacuatur, quin autem ſit permutatio ex aere humidiori ad aerem ſicciorem, aut è contra:aut ex aere frigido ad aerem calidum, aut è contra: aut ex aere putrido putrefactione aliqua ad aerem magis putridum putrefactione alia, ſicut permutatio ex putredine ſtercorum ad putredinem aeris paludoſi. Et iam dictum eſt, qualiter ſit rectificatio uniuſcuiuſq; eorum. Sed in rectificatione, & regimine permutationis de quodam eorum ad quendam alium tria requiruntur, ſeu ſunt neceſſaria, uidelicet tarditas permutationis ita, ut ipſa fiat gradatim: ſecunda quod ille, qui permutatur, utatur longo tempore ueſtibus,& odoribus, & cibis conuenientibus aeri primo: deinde ſit curatio eius, quod accidit magis ultima uel magis fortis, quàm curatio alterius permutationis ad contrarium: Et propter hoc præceperunt medici antiqui, quod homo deferat ſecum aquam ſuæ regionis,& lutum ſeu terram, ſuper quam currit aqua ſuæ regionis, ut permiſceat cum aquis, quas inueniet,& proijciat lutum ſeu terram prædictam in eis.

De rectificatione peſtilentiæ. Cap. 9.

PEſtilentia quidem eſt putrefactio aeris:& illud quando permiſcentur aeri uapores mali, aut boni, uerum remanent tales uapores, & non remouet eos uentus, donec alterentur: & propterea quòd homo indiget attractione huius aeris per anhelitum, & per poroſitates corporis, poſtea perducitur aer attractus modo prædicto ad mineram uitæ: quare conueniens eſt, ut nocumentum peſtilentiæ ſit corruptio complexionis cordis, & ſpirituum uitalium, qui ſunt in eo: poſtea reliquæ partes corporis conſequuntur nocumentum ſequens ad cor uel nocumentum accidens cordi: & ſequuntur febres malæ, lenes uel quietæ exterius propter profundationem caloris naturalis: & conturbantes, adurentes interius,ad quas ſequitur ſyncopis ſemper, & caſus uirtutis, & ſudor frigidus, & paruitas pulſus.

De ijs, quæ opponuntur peſtilentiæ. Cap. 10.

QVando uidentur ſigna peſtilentiæ, quæ ſũt humiditas aeris preterita,poſtea eius calefactio, & flatus auſtri non flante uento boreali, tunc propera ad phlebotomiam, & uentris ſolutionem,& adminiſtrẽtur omnia,quæ condenſant, & extinguunt, & infrigidant, ſicut rob citoniorum, & pomorum, & agreſtæ,& rob iniubarum: & fiant cibaria ex ſumach, & granis granatorum,& quæ current curſu eorum:& aſsiduet olfacere camphoram,& ſandalos: & properet ad aerem frigidum. Et illi, quibus magis nocet peſtilentia, ſunt corpora ſanguinea. Et ex eis, in quibus conuenerunt antiqui ſuper conuenientiam, & iuuamentum ad reſiſtendum peſtilentiæ, eſt tyriaca magna Andromachi ita, quod Galenus exiſtimauit, quod à peſtilentia magna, quæ accidit, non euaſit aliquis, niſi per adminiſtrationem tyriacæ.

De nocumento aeris ſtantis,non commoti. Cap. 11.

EX aere ſtante, non commoto ſequitur conculcatio uaporum malorum, & fumoſorum corruptorum in eo: & ſequitur diſpoſitio ſimilis peſtilentiæ, aut alteratio naturæ ipſius declinans ad aerem locorum paludoſorum.

De ijs quæ opponuntur nocumento prædicto aeris non commoti. Cap. 12.

OPortet, in huiuſmodi aere, ſi declinat ad caliditatem aliquam, ut continue mundificetur corpus, & adminiſtrentur potiones ſtipticæ,

nes stipticæ, & robub fructuum eis, quorum cõplexio est calida: & administretur diamuscum dulce, & lætificans, & mithridatum eis, quorum complexio est frigida: & quod alleuientur in eo cibaria: & quod odorent odorifera frigida. Sed quando alteratio aeris declinat ad humiditatem paludosam, sicut aer, in quo nascuntur cannæ palustres, & aer loci cœnosi uel limosi; tunc oppositio fiat ei olfaciendo muschum, & crocum: & administretur exercitium, & sudare facientia, & fricationes. & assa fœtida in hoc capitulo est magni iuuamenti.

De nocumento aeris commoti. Cap. 13.

Aer quidem uehementer commotus generat condensationem pororum, & catarrhos, & tusses, & lachrymas, & priuationem cordis ab aere, qui proximus est caliditati naturali: & si fuerit aer discurrens uel commotus super loca cœnosa, aut super loca mala, erit corruptio illa similis etiam corruptioni pestilentiæ. Et oppositum illius, qui similatur pestilentiæ, est, ut fiat illud, quod diximus in capitulo pestilentiæ. Oppositum uerò seu regimen resistens ei, qui non currit cursu pestilentiæ, est, ut assiduet balneationem cum aquis dulcibus, & fricationes, & unctiones, & exercitium.

Tractatus Tertius.

De remedijs nocumentorum accidentium ex malo regimine circa balneum. Cap. 1.

Nocumentum balnei est, quòd aer balnei non est temperatus: & temperamentũ quidem aeris balnei in uniuersali uel in summa est, ut non sit uehementer calidus, neque frigidus, in quo difficilis est sudor. In particulari uerò, & distinctè rectificatio, & conuenientia balnei est, quod in ipso balneo ad minus sint tres mansiones, uel casæ: & quod sit in mansione uel in casa prima temperies, idest quod in ea non sentiatur calor, neq; frigus: & quod mansio uel casa secunda non sit faciens angustias: & quod mansio tertia non sit æstuosa adurens, neq; prohibẽs anhelitum rectum, firmum. Balneum quidem calidum ualde facit fluere humores congelatos ad profundum membrorum, & facit accidere aut oppilationẽ, aut apostema, & facit humores ascẽdere ad cerebrum, unde facit accidere sodam uehementem, aut sirsen, aut cursum humiditatum ad concauitates uacuas, unde facit accidere epilepsiam, aut apoplexiam: & causat quidem epilepsiam, quando fuerit oppilatio diminuta: sed quando oppilatio fuerit completa, tunc causat apoplexiam. Balneum uerò frigidum facit currere materiam ad uiam sudoris motu diminuto: quare accidunt ex hoc nocumenta: & quandoq; facit accidere pruritum, & scabiem: & quandoq; facit accidere corizam: & quandoq; punctionem uel dolorem uentris. Curatio uerò nocumenti ex balneo calido aut fit potionibus, & extinctiuis, sicut rob pomorum, & rob cytoniorum, & rob acetositatis citri, & syrupus de tamarindis, & syrupus alnisuch, & syrupus de alchedar, & syrupus acetosus, & alia ab his frigidis non infrigiditatis cum niue, aut cum linimentis cum sandalis, & aqua coriandri, & aceto super hepar, & cor: & positio commistionis ex oleo rosarum, & aceto super caput temperatæ caliditatis, & frigiditatis: etiam positio pedum per horam in aqua frigida: deinde parum post effundatur modicum ex ea super spatulas: deinde post horam liniatur caput cũ ea: postea effundatur parumper super corpus: & oportet, ut sit aqua frigida moderatæ non uehementis frigiditatis: & oportet, ut non fiat subito post balneum calidum: postea dormiat super stratum lene temperatum. Rectificatio uerò nocumẽti ex balneo frigido est applicare § aquam calidã§ moderate secundum mensuram, quam tolerat natura: & effundatur super caput aqua calida ꝑ horam ante egressionem: & assiduentur fricationes, & unctiones, & compressiones manibus factæ super membra, & ingenia præparantia ad sudorem: postea quàm primum egreditur, assiduetur effusio aquæ calidæ super caput solum, postea cooperiatur caput coopertura moderata in æstate, & coopertura magna in vehementi frigore: & egrediatur, & dormiat.

> Anhelitus rectus est anhelitus cõsuetus in dispositione sana, & hora quieta.

> Sirupus de alchedar est ille, de quo habetur in quarto can. de cura uariolarum.

> Alia litera ea, § calefaciunt.

De errore qui accidit ex ingressu in balneum subito, & ex egressione ab eo subito. Cap. 2.

In illis, qui ingrediuntur balneum subito. i. absque gradatione, si fuerit complexio ipsorum calida, timetur, ne accidat sparsio caliditatis innatæ, ad quod postea sequitur debilitas cordis, & chafacham. In eis uerò, qui egrediuntur a balneo subito, timetur catarrhi acuti, & excoriatio intestinorũ, & dolor iuncturarum. In illis autem, qui sunt frigidæ complexionis, timetur ex ingressu in balneum subito apoplexia, & paralysis, & chafacham: & ex egresione subita timetur congelatio, & saccus, & mictus urinæ inuoluntarijs, & tremor. Cura eius, qui ingreditur balneum subito, si est complexionis calidæ, est, ut gradatim exeat ad domum uel mansionem balnei primam, & aspergatur super ascella sinistra aqua rosata subito, & quod induat uestimenta frigida, neq; sugat seu bibat aquam frigidam subito, deinde curetur cum eo, quo curatur nocumentum uehementis caloris balnei. Si uerò fuerit frigidæ complexionis, administrentur ei illa, deinde administretur in potu aliquid de rob pomorum cũ pauco diamuschi, & dormiat. In cura eius, qui egreditur è balneo subito, si fuerit calidæ complexionis, effundatur super eum, & super caput eius aqua calida plurima: & fomentetur caput eius cum panno calido, & dormiat. Si uerò fuerit frigidæ complexionis, tunc sedeat in mansione calida ualde: & naribus attrahat oleum hiasiminum, & oleũ de lilio, aut oleum rosarum alneserim: & liniatur caput cum mistione facta ex spica, & cypero: & sucentur membra: & exhibeatur in potu mitridatum, & thyriaca de quattuor rebus: & cibetur cibario, in quo sit allium: & detur in potu parum de uino puro, & dormiat.

> Saccus est dispositio qua homo stat, sicut congelatus intuendo semper oculis apertis vertis versus locum vnum.

De aqua salsa in balneo. Cap. 3.

Aqua salsa in balneo confert scabiei, & pruritui: uerùm rarefacit cutem, postea condensat. Et quando non fuerit pruritus,

tunc ipsa facit accidere pruritum, & maerefacit corpus, & nocet oculis, & facit accidere catarrhos,& ophthalmiam, & sensuũ turbationẽ. Cura nocumenti ex balneatione cum aqua salsa est, ut ablutio fiat cum aqua frigida:& confert lutum boni odoris liniendo corpus cũ eo, postea abluẽdo cum aqua calida dulci: deinde fiat fricatio cũ oleo rosato odorifero cum facilitate,& frequentetur ablutio cum aqua dulci post eum.

Lutum odoriferum est lutum comestibile,qđ comedunt prægnantes, quãdo appetunt aliqđ extraneum, & Damascenę mulieres utuntur eo in balneis ad capillos prolongandos.

De aqua aluminosa. Cap. 4.

AQua aluminosa condensat cutim & constringit ipsam: & quandoq; facit accidere febrem ephimeram corporibus macris: & quandoq; ex ea fit casus in spasmum. Cura nocumenti ex ablutione cum aqua aluminosa: abluantur isti post eam cum aqua calida multoties, ablutione uehementi: deinde fricentur, donec sudent: deinde abluantur post, deinde inungantur cum oleo chamomillino, aut oleo de keiri, postea dormiant.

De aqua sulphurea, & naphtica. Cap. 5.

AQua sulphurea, & naphtica corrumpit cõplexionem cutis corporis, & præparat ipsum ad putredinem, & facit accidere catarrhos:& si prolongatur mansio in aere ipsius, timetur ex eo hydropisis: sed quod magis accidit ex ea, est ictericia. Cura nocumenti ex ablutione cũ aqua sulphurea, & naphtic. Ablutio fiat cum aqua temperatæ frigiditatis, deinde cum aqua calida, deinde sudet, postea abluatur cum aqua tepida, postea inungatur cum oleo rosato bono, postea dormiat.

De aqua ferrea. Cap. 6.

ABlutio cum aqua ferrea confert iuuamentis plurimis, & non accidunt ex ea nocumenta plurima: quòd si nocet, non nocet, nisi quia condensat cutim.

De administratione fricationis, & unctionis, & ablutionis in balneo. Cap. 7.

COrpus temperatum, quãdo ingreditur balneum, sedere debet in qualibet mansione balnei hora una, postea expectare, donec corpus eius incipiat rectificari,& aliqualiter inflari,& appareat sudor: & tunc effundatur aqua primo super spatulas & reliqua membra, deinde super caput, postea radatur caput seu administretur abrasio capitis, postea fiat compresio membrorum cum manibus, & fricatio cum facilitate, & solicitudo sit administrare huiusmodi super iũcturas, neq; fiat illud in reliquis membris, nisi in patiẽte asthma, ut resoluãtur humores mali: neq; fiat aliquod dolorosum seu fricatio dolorosa, nisi in habentibus phlegma crudum, ut resoluantur humores crudi à iuncturis.

De errore, & nocumento accidente ex fricatione superflua. Cap. 8.

ILli, cui administratur fricatio superflua, si fuerit calidæ complexionis, aut siccæ, accidunt casus uirtutis,& commotio choleræ,& quandoque præparatur ad febrem:& si fuerit caput repletum, accidit ex illo commotio humorum. Cura quidem primi est ungere cum oleo rosato, & oleo uiolato,& cõedere cibos leues extinguẽtes sicut alchisch,& almes,& assumere sirupos extinguentes, sicut sirupus acetosus,& iuleb. Et cui accidit ex hoc constrictio naturæ, detur in potu sirupus alnisuch.

De operatione, & nocumento aquæ frigidæ in balneo. Cap. 9.

OPeratio aquæ frigidæ in balneo, si balneũ fuerit calidum, est sicut operatio, & nocumentum egresionis ab eo subito, & nocumentum est maius. Et cura ipsius est curatio illius,& magis fortis. Sed quando fuerit balneum frigidum, eius operatio etiam, & nocumentum est, sicut operatio aeris frigidi. Et quando nocet, tunc eius cura est illud, quod dictum est.

De operatione, & nocumento aquæ calidæ in balneo. Cap. 10.

NOcumentum,& operatio aquæ prædictæ est, sicut operatio aeris calidi uehementer in balneo, et nocumentum magis forte. Verùm propter breuitatem temporis eius, est minoris impresionis,& propterea quod non aduenit cordi, sicut aduenit aer calidus, quare minus & leuius debilitat,& cura eius est cura similis illi: & administretur sirupus de tamarindis, & illis, quibus cum hoc nocumento accidit fluxus uentris, exhibeatur sirupus pomorum, & citoniorum,& agrestæ.

Cum hoc.i. cũ aqua calida.

De errore, & nocumento ex mora in balneo. Cap. 11.

EX mora in balneo in consuetis hominibus accidit dolor iuncturarum,& extensio in lacertis,& quandoque sequitur febris ephimera,& cura est abluere cum aqua calida, & fricatio facilis cũ oleo chamomellino, & oleo oliuarũ nouo,& si non sedatur cum hoc, oportet, ut fiat phlebotomia in omni dispositione in die secundo post balneum.

De eo, qui usus est exercitio forti ante balneum, aut post egresionem à balneo. Cap. 12.

BAlneum quidem temperatum non nocet plurimum eis, quibus accidit motus superfluus, aut eis, qui uolunt uti motu post balneum. Imò quando fuerit balneum temperatũ, & non fuerit in eo mora, quæ faciat sudare plurimum,& non fuerit in eo mora, nisi secundum mensuram, qua ex balneo acquiritur corpori humectatio, uel humiditas, est iuuamentum eis, quibus accidit motus fortis,& non nocet, nisi ꝑ longam moram in balneo ita, ut balneum accipiat de humiditate, plusquam tribuat. Et cui accidit hoc, perducitur ad hecticam, quũ uehemẽs fiat cordis calefactio, aut perducitur ad hydropisim, si resoluta fuerit caliditas naturalis, & debilitata,& infrigidata fuerit complexio uiscerum. Cura illius est balneatio cum aqua frigida; & effundere oleum tepidum in hyeme, & in æstate in frigidatum,& lac nouiter mulctum super caput, & applicare iuncturis mucillaginem altheæ conquassatam cum oleo uiolato,& bibere uinum album ualde permistum,& sorbere iura facta ex auibus contusis uel contritis,& ex carne arietum castratorum

ſtratorum contrita,& ſi appareat frigus in uiſceribus, cuius ſignum eſt mala digeſtio,& inflatio, & eructatio acetoſa,tunc ſuccurratur cum diacurcuma.& diſtillettur oleum uiolatum in auribus eius, in quo dominatur cholera. & oleum alkeiri in eo,cuius uiſcera ſunt infrigidata, confert in hac ægritudine.

De longa mora in balneo. Cap. 13.

LOnga mora in balneo operatur operationem,quam operatur motus uehemens. & cura eius eſt,ſicut illa cura.

De nocumentis balnei ſuper cibum. Cap. 14.

BAlneum ſuper cibum cauſat oppilationes in hepate,& uenis,propterea ꝙ attrahit materias cibi indigeſtas ad exteriora corporis propter fluxum humiditatum ad ea per ſudorem. & ad oppilationes ſequuntur ægritudines oppilationis,ſicut apoſtemata,& prohibitio cibi, ne uadat ſeu tranſeat ad exteriora,& ſequitur fluxus uetris periodiocus,& ſequunṫ febres putredinis, quia oppilatio eſt una ex cauſis putredinis. Cura uerò eſt adminiſtrare ſirupum acetoſum de ſeminibus,& euacuatio debilis facta cum hiera picra,& adminiſtrare cibos leues aliquibus diebus.

De nocumento eius, qui bibit in balneo rem frigidam. Cap. 15.

POtare in balneo rem aliquam frigidã, ſicut aqua frigida,& ceruiſia, eſt timoroſum ualde. Quoniam res frigida fluida, quando puenerit ad ſtomachum in balneo,in quo iam poroſitates ſunt apertæ,& meatus ſunt rectificati, & aperti;ſubito attrahitur ad hepar,& ad cor,quare infrigidantur ambo infrigidatione uehementi,aut debilitatur caliditas naturalis, & debilitantur omnia uiſcera, & diſponũtur ad hydropiſim. Succurritur uerò illi nocumento aſſumendo aliquid modicum de uino puro poſt balneum, aut potando diamuſchum,aut dialaccam, aut diacurcumam,aut mithridatum, aut fomentando hepar,& cor cum pannis calidis,aut aſſumere cibaria aromatizata. Et caulibus ineſt proprietas remouendi hoc nocumentum, & ex oleribus eſt enula,& ex potionibus eſt ſirupus de paſtinaca, & ſirupus de abſinthio, & ſirupus de alchandicum.

De nocumento ex ingreſſu balnei corpore repleto. Cap. 16.

HOc etiam eſt periculoſum, quoniam ex eo accidit putredo humorum retentorum in corpore,& agitatio ipſornm,& apoſtemata in uiſceribus,ſicut pleureſis, & peripneumonia,& apoſtema hepatis,& timentur ex eo etiam nocumenta cerebri,& ipſius apoſtema:aut timentur febres,quæ ſunt ex rebus, quæ magis proximæ ſunt,ut accidant, quam aliæ. Cura eius eſt. quũ ſuccedit ei grauitas,& laſſitudo, aut tactus ulceris,aut tenſio,tunc oportet, ut propere fiat phlebotomia,& extrahatur quantitas conueniẽs de ſanguine. Quòd ſi remouetur, & quieſcat ex hoc,bonum eſt:ſi non,tunc euacuetur cum ſirupo de fructibus,& aſſumat potiones prohibentes putrefactionem, ſicut rob citoniorum, rob pomorum,rob prunorum, & alia ab iſtis. Et liniatur hepar,& cor cum linimentis cõuenientibus, ſicut coriandrum, & acetum, & ſolatrum cum pauco camphoræ,& ſandalis.

Sirupus alchandicum eſt potio ex vino cũ zuccaro,& aromatibus,quam Veneti appellant claream.

TRACTATVS QVARTVS

De remedijs nocumentorum accidentium ex errore regiminis circa cibum. Cap. 1.

MVLTA cibatio cauſat, ꝙ corpus parum reſtauratur ex cibo illo addito uel multo,& cauſat in corpore multiplicationem humorum crudorum, et cauſat oppilationes in meatibus,& debilitat uirtutes naturales, et cauſat putredinẽ, & febres permiſtas,& difficultatem anhelitus, & ſciaticam,& dolores iuncturarum. Succurritur autem errori illi leniendo naturam cum cibis lenificantibus naturam. In habentibus quidem complexionem frigidam cum eis,quæ ſunt, ſicut ius caulium,& aqua cicerum.In habentibus uerò cõplexionẽ calidã exhibeatur, ſicut ius blitis, uel ſicut decoctio blitis, & decoctio ſiue ius lentiũ, & almes,& chiſch,& melius his in habentibus cõplexionem calidã eſt ſirupus roſarũ: & alienetur ſirupus prunorum & tamarindorum, quoniam ipſe debilitat ſtomachum, & auget debilitatem acquiſitam ex grauitate cibi. Et in frigida quidẽ complexione ſicut cochleatium ſeriaram, & confectio regalis,& diaciminũ,deinde alleuietur cibus per unum diem,aut duobus diebus, & adminiſtretur exercitium,ſi non præceſſerit cauſa exigens repletionem.

De nocumento paucitatis cibi. Cap. 2.

QVandoque accidit multis hominibus, qđ fameſcant fame uehementi in tempore ſterilitatis, aut in itinerationibus, aut in mari,aut propter cauſas alias ex ægritudinibus: unde cauſatur caſus appetitus,& caſus uirtutis,& præparatio fit ad hecticã,& ſyncopim: & quãdo que facit cadere habentes complexionem frigidã in ſpeciem hecticæ,quæ hectica ſenectutis nũcupatur. In ſuccurſu, & remedio illius non oportet ut iſti feſtinent ad ſaturandum cum cibis ſe ipſos ſubito:iam enim uidimus copiam hominum interimi,& ex hac uita deceſſiſſe,propterea ꝙ huiuſmodi homines, quam primum egreſſi ſunt ex ſterilitate magna,quæ accidit in ciuitate dicta Bochara, in qua ſterilitate homines illi aſſumebant herbas in cibum, quũ non eſſet poſsibi le ipſos habere panem,aut carnes:ſtatim uerò inuento pane,& habita carne abundanter comederunt ex eis quantitatem multam,& mortui ſunt. Pluribus hominibus uerò illius ciuitatis ex conſilio præceptum eſt,ut poſt illam famem ſubito non ſaturarentur. ſed gradatim cibum aſſumerent,& tales euaſerunt. Sed illi, quibus accidit paucitas cibi prædicta, oportet, ut primo feſtinent ad illud,quod de cibis eſt ſubtile, & leue,ſicut ſunt alæ auium, & aqua hordei,& alia: deinde paulatim paulatim accipiant in comeſtionem cibos conſuetos:& quòd aſsiduent interim maſticationem thuris, & mundificationem ſtomachi intro-

Intromiſsio pẽnæ in gutture commouet ſto-

machum vnde licet non vomatur aliquid tamen ex tali vomitu stomach9 vigoratur.

intromittendo pennã in gulam absque uoluntate uomitus:& fricetur cum facilitate illud, quod est sub hypochondriis:& quòd administretur cibus uicibus frequentibus parum pro uice, quoniam cum hoc ingenio,& regimine posibile est, quòd euadant.

De nocumento cibi calidi grossæ, uel subtilis substantiæ. Cap. 3.

Cibi calidi aut sunt leuis seu debilis substantiæ, sicut allium, aut grauis substantiæ, sicut melongena. Et illud quidem, quod est sicut allium, nocet cerebro magis, & de proprietate eius est calefacere sanguinem,& ipsum putrefacere: sed nocumentum cibi grauis substantiæ est lædere magis membra inferiora. Amplius talis cibus grauis generat sanguinem melancholicum, quare nocet hepati sua contrarietate,& spleni apostemando ipsum,& replendo: & communitate amborum læduntur reliqua membra. Et nocumentum quidem primæ diuisionis est uelocius, & magis propinquum ut ei succurratur idest facilioris curæ: nocumentum uerò diuisionis secundæ est tardius,& magis remotum, ut ei succurratur. Succurritur uerò diuisioni primæ cum his, quæ alterant complexionem,& eam permutant,& extinguũt,& cum hoc in eis est aliqua incisio, sicut sirupus acetosus: aut cum his, cum quibus prohibentur uapores à cerebro, sicut sirupus rosarum, & sirupus cytoniorum, & sirupus iuiubarum. Sed succurrendo diuisioni secundæ exhibeantur ea, quæ extinguunt, & aperiunt oppilationes, & incidunt, & soluunt naturam: & magis conueniens omnibus illis est sirupus acetosus de seminibus,& sirupus acetosus factus cũ epithymo,& quandoque operatur uinum album subtile operationem eius. Et qui multiplicat usum istorum ciborum calidorum grossorum, festinet ad phlebotomiam, & solutionem uentris cum eo, in quo cadit epithymum. Et huiusmodi cibi sunt, sicut melongena,& caro cameli,& caro equi,& caro asini syluestris,& carnes salitæ exsiccatæ,& pisces salsi,& quæ currunt cursu eorum. Et quando non administratur euacuatio, timetur super eũ lepra,& albaras,& morphea nigra,& impetigo,& febres quartanæ,& apostemata splenis,& species epilepsiæ, & hæmorrhoides,& uarices,& alopecia, & tyria, & elephantia, & corrosio,& quæ eis similantur.

Allium calefacit sanguinem, & putrefacit ipsum.

De nocumento frigidorum ciborum, grossæ, uel subtilis substantiæ. Cap. 4.

Ex cibis frigidis etiam sunt, qui sunt debilis uel leuis substantiæ, sicut almes, & aqua hordei,& quidam sunt grauis substantiæ declinantes ad humiditatem, sicut pisces, & lac acetosum,& quidam est grauis declinans ad siccitatẽ sicut lens, & sicut cytonia pontica: & qui ex eis sunt leues, non imprimunt supra permutationẽ complexionis impressionem notabilem. Cibi uerò graues humidi generant humores crudos, unde sequitur paralysis, tortura oris, & tremor, & sciatica,& lapis in renibus,& species epilepsiæ, & apoplexiæ,& ægritudines aliæ similes istis. Cibi uerò graues grossi sicci generant melancholiam quietam, unde sequitur apostema splenis, & cancri quieti,& uarices,& imaginatio mala seu sollicitudo:& quando putrefit, facit accidere illud, qđ dictum est de cibis grauibus calidis. Succurritur autem eis opponendo frigidis leuibus cum his, quæ permutant complexionem, & prouocãt sicut aqua mellis,& uinum purum, & sirupus de enula. Sed opponendo cibis frigidis humidis grauibus oportet, ut sollicitudo sit in ueloci extractione ipsorum ex corpore: & similiter cibis siccis frigidis grauibus, nisi in eis, qui indigent huiusmodi cibis secundum uiam curationis, & medicamentorum:& oportet, ut administretur in cura nocumenti ciborum frigidorum grauium humidorum, sicut diacyminum, et diapipereon: & quando tardatur eorum euacuatio, exhibeatur seriaram, & electuarium de dactylis, nisi uideatur, quòd homo sua complexione resistat illi nocumento, tunc enim oportet, ut dimittatur naturæ: postea in fine rei exhibeatur aqua mellis, & sirupus acetosus de seminibus fortium seminum ut abluat, quod remansit ex eis, & abstergat, & aperiat oppilationes eorum. Sed succurrendo nocumento ciborum frigidorum grauium siccorum oportet, ut super eos sumatur uinum uetus purum in eo, quod non habet complexionem superflue calidam acquisitam, & exhibeatur sirupus acetosus de epithymo factus cum fortibus seminibus ei, in quo erat superflua malitia complexionis calida: deinde oportet, in cibo secundo ut opponatur cum contrario temperato.

De nocumento ciborum, qui sunt debilis substantiæ. Cap. 5.

Intentio sermonis nostri, quum diximus debilis substantiæ, est, quod humiditas ipsius cibi non sit bene permista cum sua siccitate ita, ut uelociter ab ea separetur, deinde humiditas eius uelocis sit conuersionis ad omnem naturam cui obuiat uel occurrit, sicut lac,& persica, & crysomila,& melon,& quæ eis similantur:& aqua pluuialis similatur istis, & proprietas quidem istarũ rerum est uelox ipsarum conuersio uel alteratio, quando remanent. Et quando administrantur huiusmodi cibi, & in stomacho existat cholera, tunc conuertuntur ad ipsam choleram: & si sit phlegma, tunc huiusmodi cibi conuertuntur ad ipsum phlegma,& tales quidem cibi uelociter putrescunt: & ad quamcunque materiam conuertãtur, sequitur ex eis aut febris cholerica, aut febris phlegmatica secundum plurimum. Pro rectificatione uerò nocumenti ipsorum oportet, ut administretur super eos, si fuerit natura calida, sirupus acetosus simplex:& si fuerit frigida, sirupus acetosus de seminibus, aut aqua mellis:& in summa exhibeatur id, quod prouocat naturam; & si in hoc accidit defectus, tunc sit sollicitudo in prouocatione sudoris cum ijs, quæ faciunt sudare.

Per naturã hic intelligitur cõpeliatio. Cum remanent .s. in stomacho.

De nocumento ciborum difficilis uel fortis substantiæ. Cap. 6.

Cibi difficilis uel fortis substantiæ sunt cibi, qui parum recipiunt de digestione,& alteratione, sicut rizuz, & grana surgi, & quæ eis similantur:& causatur ab huiusmodi cibis uentositas, & retentio naturæ, & dolores uiscerum propter

propter ipsorum grauitatem: & generantur ægritudines crudæ. Remedium,& rectificatio istorum ciborum est, ut bibatur super eos in principio comestionis in homine calidæ complexionis uinum subtile, aut aqua mellis plurimæ permistionis:sed in homine frigidæ complexionis bibatur uinum purum, aut aqua mellis fortis: deinde consequenter exhibeantur ea, quæ digerunt, & quę faciunt descendere, & lubricare illos cibos, sicut electuarium de dactylis cum oleo amigdalarum,& seriaram cum oleo: & intentio quidem in oleis est lubricare.

De nocumento ciborum horribilium. Cap. 7.

Virtutes quidem naturales membrorum abhorrent cibos abhominabiles naturaliter. unde sequitur defectus in digestione,& retentione,& expulsione, & extractione, & accidit ex eis operatio fastidiens:postea ex abhominatione,& fastidio corrumpitur complexio stomachi, & corrumpitur appetitus. Remedium autem est aut uomitus,aut super tales cibos abhominabiles comedantur ea,quæ anima appetit,& desiderat,scilicet aut dulcia,aut amara, aut acetosa secundum appetitum. Et acetosa quidem dulcorata, i.permista cum aliquo dulci proprietatem habent remouendi abhominationem.

Acetosa dulcorata à proprietate remouent abominationē cibi.

De nocumento ciborum pinguium uel unctuosorum. Cap. 8.

Res quidem unctuosæ pingues debilitant stomachum,& propriè os eius:& oppilant meatus:& prohibent cibum à penetratione: sed nutriunt plurimum. Rectificatio nocumenti ipsorum est comedere super ipsas cibaria stiptica exsiccantia,sicut citonia,& incisiua,sicut acetum,& sirupus acetosus. Et ingeniatio sit in ueloci ipsarum descensu: deinde sequantur ea, quæ abstergunt,sicut aqua mellis, & sirupus acetosus de seminibus,aut id,quod remouet unctuositatem uel eius nocumentum, sicut caseus, & agresta,& citonia.

De nocumento cibi acuti, uel amari, uel horribilis saporis. Cap. 9.

Cibi horribilis saporis sunt uelocis putrefactionis cum reliquis, quæ diximus de unctuoso. Rectificatio nocumenti est administrare, quod dictum est in capitulo unctuosi: sed debent addi aromata,sicut cinnamomum, & semina,& alia aromata. Et quando de assa proijcitur aliquid modicum in cibis,destruitur horribilitas saporis eorum.

De nocumento ciborum calidorum. Cap. 10.

Cibi quidem calidi,qui sunt,sicut allium, & cepæ,mordicant stomachum,& lædunt os stomachi,& faciunt cadere uirtutes naturales quattuor, & faciunt accidere in superficie stomachi,& intestinorum ulcera. Succurratur comedendo super eos cibaria,quæ eis contrariantur sicut confectiones:& ad mordicationem sumantur unctuosa,& insipida,& priuata omnino impressione saporis,seu ēt priuata sapore, sicut amylum,& quod fit ex eis. Et portulaca quidem, & olus iamenum,& cucurbita,& cucumeres, & citrulli multum imprimunt in expellendo nocumētum istarum rerum. Et oportet ut non administretur acetum pro oppositione istorum ciborū uel pro rectificatione nocumenti istorum ciborum,quoniam acetum adiuuat operationem ipsorum sua mordicatione.

De cibo amaro. Cap. 11.

Amarum contrariatur complexioni, & appetitui,& naturæ, quoniam est ex rebus magis remotis à substantia cibi,quum cibi substantia sit dulcis secundum sententiam. Galeni:& fortasse amarum facit accidere spasmum. Rectificatio est,ut comedantur dulcia,& unctuosa leuia:& administrentur odorifera olfaciendo ipsa,& masticando.

De cibo acetoso. Cap. 12.

Acetosa nocent stomacho, & hepati cum uehementi asperitate ipsorum,& abstersione humiditatum existentium in facie neruorum,& exteriori parte ipsorum, & cum uehementi extinctione,& mordicatione ipsorum acetosorum contraria uirtutibus sensitiuis:quare faciunt accidere singultum, et spasmum, & cuzez. Rectificatio nocumenti est cum eo, quod cóglutinat,sicut mucillago psyllij, & cucurbita, & gūmi arabicum, & amylum, & dulcia decocta: aut cum eo, quod mollificat, sicut iura pinguia:& delectant sensum, sicut cibaria ex carne conuenientia complexioni ex sua substantia,non ex sua qualitate: & bibere oleum amigdalarum tepidum.& butyrum quidem cum lacte proprietatem habet remouendi hoc nocumentum.

De aspero stiptico. Cap. 13.

Aspera stiptica generant cholicam, & exsiccationem humiditatum naturalium. Rectificatio nocumenti est, ut comedatur ferculum factū ex prunis,aut chrysomilis: aut ferculum ex chisch cum oleo plurimo,uel unctuositate plurima.

De inflatiuis. Cap. 14.

Inflatiua cibaria generāt colicam, & sodam, & prohibent digestionem cibi, & generant inflationem, & apertionem seu rupturam uenarum, & arteriarum: & tinnitum,& sibilum. Rectificatio est masticatio thuris, & ciminum, & comedere confectionem calamenthi,& diacyminū, & parum bibere de aqua super ea. Et quādo post eorum assumptionem pertransierint horæ quattuor, assumat in potu quantitatem moderatam uini.

De nocumento comestionis cibi facilis digestionis post cibum tardæ digestionis. Cap. 15.

Cibus quidem facilis digestionis, quū assumitur post cibum tardæ digestionis, tunc digeritur ante cibum tardæ digestionis: & quando talis cibus facilis digestionis digestus fuerit, indiget, ut expellatur ad intestina, & egrediatur ex stomacho,& nō inuenit uiam ad hoc, quū cibus difficilis digestionis sub eo existens prohibeat: quare remanet supra, & putrefit ipse, & quod ei associatur de cibo, & generat humores malos:

malos: & ad cerebrum ascendunt uapores mali nocentes corrumpentes. Rectificatio, & remedium conuenientius, & dignius est, ut soluantur cum quibusdam solutiuis securis prædictis, sicut sunt pruna, & syracost, & syrupus de fructibus, & loch fructuum in habentibus complexionem calidam: & seriaram, & electuarium regale, & electuarium factum cum absynthio in habentibus complexionem frigidam: in quibus est alia cura: & est, ut ipsi assumant res bonificantes digestiuam cum substantia sua forti operatione ita, ut non sit necessaria repletio supra repletionem: Immo faciat intentionem possibilem cum modico ipsius, & uirtute medicinali in eo existente, sicut coriandrum siccum, & caseus humidus recens, & cytonia pontica, & psyllium, & portulaca.

De nocumento lubricantium ante cibum tardæ digestionis. Cap. 16.

Quando post cibos lubricantes, sicut batheca seu melo, & crysomila, & pruna, & mora, succedit cibus aliquis, habens substantiam absq; tempore, tunc est causa, quod iste cibus grauis lubricat ex lubricatione cibi lubricantis, & festinat eius descensio ante digestionē ipsius in stomacho: quare descēdit cibus ad hepar in mesaraicas non existente adhuc cibo digesto, neq; transmutato transmutatione completa: quare facit accidere oppilationes. Rectificatio illius aut est uelocitando egressionem eius: aut assumendo §exasperantia§ ante cibum super cibum lubricantem, si est possibile: aut post ipsum. deinde iaceat, & dormiat super latus sinistrum, postea administrentur diuretica aperiētia oppilationes, sicut uinum, & syrupus acetosus de seminibus, aut aqua mellis secundum dispositiones, secundum quod dictum est.

Absque tempore. i. absque intermissione tēporis.

Alia litera calefacientia.

De nocumento cibi compreßiui. Cap. 17.

Nocumentum cibi compressiui post cibum est proximum nocumento cibi lubricatiui secundum unum modum: & est longinquum ab eo secundum alium modum: similatur enim ei ex parte, quod uelocitat descensum illius cibi, qui est tenuis, & subtilis: & est longinquum ab eo ex parte, quod cibus grossus tarde descendit, quare cibus compressiuus nocet nocumento cibi lubricantis, & nocet nocumento putredinis. Rectificatio eius est administrare lenientia mollificantia super ipsum, sicut ferculum factum de prunis, & tamarindis, & sicut syracost, & sicut cibus de almes, & de alnisuch in habentibus complexionem calidam, & in dominio caloris, & considera quod dictum est: & habentibus complexionem frigidam exhibeatur sicut electuarium regale, & seriaram, imò etiam administrentur penidii, & mel, quoniam sunt meliora, & conuenientiora: deinde curetur post egressionem eius cum abstersione, & apertione, & prouocatione uicinæ cum eis, quæ diximus.

De ijs, quæ morantur in stomacho. Cap. 18.

Morantia in stomacho, & retinentia cibū in eo est, sicut coriandrum. Nocumentum eius est putrefactio. Rectificatio est similis eis, quæ dicta sunt in capi. præcedenti.

De ijs, quæ adiuuant ad putredinem. Cap. 19.

Quando assumitur in cibum aliquid, cuius natura est, ut recipiat putredinem: deinde succedit illud, quod adiuuat ipsam putredinem sicut allium, & caules, tunc nocumentum est uelocitas putredinis. Rectificatio est assumere extinctiua, incisiua, sicut sirupus acetosus, aut stiptica, sicut rob cytoniorum, & rob pomorum, & rob agrestæ.

Allium, & caules simul uituperantur.

De adiuuantibus ad coagulationem, & ingroßationem uel condensationem. Cap. 20.

Huiusmodi sunt, sicut caseus cum lacte, & acetum super ipsum lac, & quæ illi similantur, & sicut caseus super oua, & cytonia super pisces, & similia, & nocumentum horum est nauseatiua facietas, & colica. Rectificatio, & cura est administrare illud, quod incidit, & resoluit, sicut fengius, & sirupus de scoria: & in fine rei uomitus cum aqua anethi, dum permanet in stomacho: quumq; peruenerit ad intestina, administretur seriaram, & electuarium regale, & quæ eis similantur: & supponantur suppositoria soluentia naturam moderatæ fortitudinis.

Fengius. i. confectio de scoria, cuius in 5. can. habentur duæ descriptiones.

De nocumento cibi aßumpti super cibum. Cap. 21.

Cibus assumptus supra cibum nocet tribus modis: quorum unus est, quòd uirtus non est fortis, nisi post quietem eius à cibo primo: quare applicatio eius ad cibum secundum, & ad digestionem eius perducit ad debilitatem ipsius. Et secundus modus est, quòd cibus digestus permiscetur cum indigesto, & currit sic in uenas: quare facit accidere oppilationes. Tertius uerò modus seu tertia ratio est, quòd cibus digestus permiscetur cum indigesto, & retinetur cū eo, donec ipse digeratur, & obedit ad penetrandum cum eo, uel tardat, ut penetret cum eo, & putrefit propter longam moram, & additionem moræ supra id, quod requirit natura de ipso. Rectificatio non est alia, nisi uomitus, & uentris solutio, postea abstersio, & ablutio prædicta in reliquis capitulis, postea prolongare famem: & somnus plurimus post illum cibum: & exercitium post talem somnum.

Applicatio eius. i. uirtutis ad cibum secundum supple ante cōpletam digestionem cibi primi.

De eo, qui comedit cibum conuertibilem ad materiam existentem in stomacho. Cap. 22.

Qui comedunt cibum conuertibilem ad materiam existētem in stomacho, sunt sicut si comedāt mel cholera in stomacho existente: aut comedant lac existente phlegmate in stomacho. Et conuenientius quidem est, ut isti uomant ante comestionem, ut non multiplicetur materia mala propter conuersionem cibi ad ipsam, quæ facit accidere omnem speciē ægritudinum ei appropriatam prædictam. Rectificatio, ut euomatur iste cibus: aut opponatur ei cū suo contrario: si enim fuerit materia cholerica, bibatur sirupus de agresta, & sirupus de pomis, & sirupus granatorum, & sirupus acetosus. Et ex cibis comedatur, sicut cucumeres longi arcuati, & cucurbita, & portulaca: & confert ei iuuamento maximo psylliū cum sirupo acetoso: deinde post eius digestionem succedant solutiua, sicut quæ sunt

sunt facta ex prunis, & alnisuch, & tamarindis: Si uerò in stomacho materia fuerit phlegmatica, tunc bibatur uinum purum,& aqua mellis, & sirupus acetosus factus cum reubarbaro, & confectio de cymino: deinde post eius digestionem soluatur cum electuario regali, & suffuf de turbit cũ zingibere,& hiera picra solutione parua, neq; prætermittatur, quoniam nocebit uehementer.

De exercitio, & iuuamento eius. Cap. 23.

EX superfluitatibus quædam sunt superfluitates primi cibi,& expelluntur cum egestionibus, & urina: quædam uerò sunt superfluitates,quæ remanent in partibus hepatis,& chistis fellis, & splenis, deinde in uenis,& arterijs,deinde in lacertis, deinde in iuncturis: & istæ quidem superfluitates quando successiuè expurgantur, & continuè expelluntur, tunc remanet corpus absq; superfluitatibus. Et modus quidem expulsionis illarum superfluitatum, quæ sunt propinqua intestinis, est cum lenitiuis,& diureticis, & exercitio. Sed modus expellendi superfluitates, quæ sunt uicina profunditati membrorum, fit cum exercitio,& cum lenitiuis. Et diuretica quidem mediocria in huiusmodi non conferunt, nisi præcesserint solutiua fortia supra ea, quæ currunt cursu consuetudinis,uel supra ea, quæ sunt consueta. Exercitium uerò solum per se sufficit ad duas res simul: nam ipsum soluit naturam, & prouocat urinam,& sudorem. Et exercitium etiã adiuuat,ut quod de cibis est propinquum digestioni,& adhuc est crudum, digeratur completè fortificando caliditatem naturalem. Et exercitium quidem est iuuamentum excellens in conseruatione sanitatis.

Soluit naturam stimulando.s.eã ad egestionem.

De nocumento propter diminutum exercitium. Cap. 24.

NOcumentum ex intromissione cibi super cibum,postquam est digestum, sed nõ est super administratum exercitium, est maius,quàm nocumentum ex intromissione cibi super cibum non digestum: Et illud, quoniã cibus quando intromittitur super cibum indigestũ, est secundum plurimũ grauis,& descendit, & egreditur,neq; sũt superfluitates eius,& corruptio eius, quæ penetrẽt ad profundum membrorum: quare tempore proximo seu breui possibile est, ut euacuetur cum quocunque leniente naturam id, qđ erat retentum in meatibus corporis. Sed illud, quod oportet,ut per exercitium euacuetur, est superfluitas profunda,quæ penetrauit in profundũ membrorum. Rectificatio quidem huius, si fuerit plurimum, quod faciat accidere tensionem, aut dolorem,aut ulcus, aut laborem seu lassitudinem absque causa,aut faciat accidere dolorem in membris,tunc fit cum solutione uentris forti,aut temperata, secundum quod melius uidetur. Si uerò nocumentum non fuerit plurimum, & superfluitates non fuerint,tunc rectificatio fiat cũ tolerantia famis, & exercitio forti transeunte æqualitatem: postea administrẽtur diuretica post exercitium,& lenitionem, sicut sirupus acetosus de seminibus,aut sirupus acetosus de epithymo, aut sirupus acetosus de seminibus,in quo sit positum turbit cõ cinnamomo quãtitate moderata,

Huius. s. nocumenti si fuerit plurimum.i. si fuerit cum multa superfluitate

De motu supra cibum. Cap. 25.

MOtus supra cibum corrumpit cibum: & nocet tribus modis: quorũ unus est, quia agitat cibum commotione tali, quod nõ adhæret cibus superficiei instrumentorum circuentium ipsum,quare non digeritur. Et secundus est,quod ex motu prædicto spargitur caliditas naturalis ad exteriora corporis, & remanet pars eius interior frigida, & priuatur uritus digestiua eo,quod de calore naturali requiritur. Tertius autem modus est, quod motus talis facit descendere cibum adhuc non digestum,quare operatur,quod dictum est. Rectificatio est sollicitari in expellendo illum cibum omni sollicitudine, postea abluere impressionem eius cum eo, de quo præcessit sermo in capitulis præcedentibus.

Superficiei.i. instrumentorum circuientium.i. superficiei stomachi.

De quiete multa. Cap. 26.

QVies multa nocet incrudando cibum: & prohibet superfluitates secundas, & tertias à resolutione: & retinet materias in iuncturis,& lacertis,& aggregat eas in eis. Rectificatio eius est rectificatio nocumenti sequentis ex priuatione exercitii.

Alia litera congelat.

De reliquis dispositionibus, quæ cibo associantur. Cap. 27.

SI autem cibo associantur aliquæ dispositiones calefacientes,aut infrigidantes animales, aut naturales, redire debeat ad id, quod dictum est.

TRACTATVS QVINTVS

De aqua,& ijs, quæ bibuntur.

De nocumento potus plurimæ aquæ. Cap. 1.

OTVS plurimæ aquæ nocet tribus modis: quorum unus est quod debilitat caliditatem naturalem in membris uniuersaliter,& debilitat membra principalia: quare accidit eis tunc debilitas uirtutum naturalium quattuor. Membris autem instrumentalibus accidit debilitas motuum,& tremor. Secundus modus est, quod uirtus sequestratiua in hepate debilitatur in sequestrando omnem aquositatem à sanguine, quare aut effunditur aquositas ad partes inter mirach & sifach, & accidit hydropisis aquosa: aut penetrat aquositas cum sanguine ad membra, & accidit hydropisis carnosa. Et uirtus sequestratiua in renibus debilitatur,quia accidit ex eo mictus urinę inuoluntarius cum difficultate in ea, & debilitantur renes. Tertius uerò modus seu tertia ratio est quòd ipsa aqua multa soluit cibum,& facit ipsum descendere ante horam. Rectificatio in habente quidem complexionem frigidam fit bibendo super ipsam aquam dialacca in uino, aut athanasia, aut mithridatum ita,ut prouocet cum fortitudine,sed habentes complexionem calidam sumant super eam prouocantia urinam,& confectionem de seminibus,& uinum subtile odoriferum: deinde transglutiant aquam frigidam post illud: & ex pectent super eam: & sint cibi ipsorum ea, quæ prouocant,& sedant sitim: sicut cibus de spinachiis,& cibus de cydoniis.

De nocumento aquæ mali odoris, cœnosæ, in qua nascuntur cannulæ. Cap. 2.

AQuæ mali odoris, cœnosæ, tardant descesionem suam à stomacho, & penetrationem cibi. Et sitis quidem augetur cum aquis huiusmodi, & uirtus debilitatur. Et quia ipsæ non sunt puræ simplices, imò in huiusmodi aquis est terreitas plurima, quare ex eis generatur humor aut phlegmaticus uitreus, aut melancholicus: & propter illud multiplicant ægritudines splenis in hominibus, qui plurimum bibunt de ipsis: & accidere faciunt hæmorrhoidas, & hydropisim propter malitiam complexionis hepatis inductam ab eis, & mictum urinæ inuoluntarium propter malitiam complexionis renum. Rectificatio istarum aquarum est, ut ipsæ distillentur, si possibile est, aut cum lambico, aut cum panno posito sup orificium uasis, in quo bulliantur, & postea exprimendo pānum illum: aut colantur, & purificantur tales aquę cum pane, aut pomis, aut cidoniis, & talis colatura est melior: si uerò aquæ illæ bullitæ fuerint secundum dispositionem suam, scilicet secundum quod sunt, oportet ut super eas sumatur confectio de aristologia, & sumantur sup eas illa, quæ prouocant urinam plurimam, & bibatur super eas uinum plurimum. Et cepæ proprietatem habent in resistendo aquis prędictis, quando comeduntur crudæ: Et quando homo post potum aquarum prædictarum per diem biberit uinum purum modicum in ieiunio, & non fuerit quod prohibeat ex parte complexionis eius, confert uehementer.

Nota, ꝙ si ponatur pannus sup orificium vasis, in quo bullitur aqua, tunc vapores aquæ recipiuntur in tali panno, & conuertuntur in aquam, quare si talis pannus postea exprimat, tunc ab eo exprimitur aqua subtilis distillata. Item colant aquæ ponendo panem, aut citonia in aquis: aut faciendo, bullire aquas illas cū pane, aut pomis, quia re per hoc fit residentia, & sequestratio partium malarum, & sicut panis, aut poma vel pyra decocta cū fungis rectificant, ita &c.

De nocumento aquæ sulphureæ. Cap. 3.

IStæ quidem aquæ adurunt humores, & eos putrefaciunt: quare sequuntur in principio febres cholericæ, postea in fine febres melancholicæ propter adustionem sanguinis ex eis factam. Et melancholicus quidem humor, qui ex huiusmodi aquis generatur, est humor melancholicus malus, qui nominatur cholera nigra. Et nocumētum istarum aquarum est causare ictéritiam, & pruritum, & febres tertianas, & conclusam, & sodam, & ophthalmiā, & catarrhos calidos, & urinæ difficultatem, & corporis maciem. Rectificatio earum, si est possibile ipsas distillare, sicut dictū est, erit conuenientior. Et si bibantur cum aceto & proijciatur in eis lutum Armenum, & lutum sigillatum, frangitur nocumentum ipsarum. Sed quando bibuntur, sicut sunt, uel secundum suam dispositionem, tunc sirupus granatorum cum sirupo uiolato frangit plurimum de nocumento ipsarum. Et sirupus quidem acetosus zuccarinus factus cum aceto, & succo citoniorum resistit eis uehementer. Et lac seminis portulacæ triti assumptum cum sirupo uiolato, & sirupo de pomis est iuuatiuum. Et potus aquæ rosatæ super ipsas aquas prædictas est etiam conferens. Amplius sint cibaria leuia unctuosa, in quibus ponitur oleum, & butyrum calefactum. Et quando apparet earum nocumentum, & non fuerit febris cum eo, tunc bibatur lac, & butyrum calefactum. Si uerò fuerit febris, bibatur aqua hordei cum sirupo acetoso, & aqua granatorum muzorum.

De aqua aluminosa. Cap. 4.

NOcumentum istarum aquarum est stipticare, & cōstringere naturam, & exasperare pectus & uocem, & causare difficultatem urinæ, & stringere uias cibi, & causare corporis maciem. Rectificatio nocumenti est administrare pinguia, & transglutire oleum oliuæ, & amigdalarum super eas, & uinum subtile odoriferum. Et ex potibus est sirupus uiolatus, & sirupus prunorum. Et aqua hordei resistit eis ualde. Et aqua quidem cicerum cum oleo bono, quodque oleū sit comestibile, est iuuatiua. Et magis iuuatiuū omnibus rebus in resistendo aquis prædictis est sorbitio facta ex decoctione furfuris cum zuccaro administrata. Et confectiones de granis uel medullis sunt iuuatiuæ non modicum.

De granis vel medullis, sicut pineæ, & amigdalæ.

De nocumento aquarum uitriolarum, seu currentium super mineram uitrioli, uel in qua fuerit positum uitriolum. Cap. 5.

NOcumentum istarum est compositum ex nocumento aquæ aluminosæ, & nocumento aquæ sulphureæ: quare accidit ex stipticitate, & exasperatione res similis ei, quæ accidit ex aqua aluminosa: & ex putrefactione, & adustione materierum uel humorum accidit res similis ei, quæ accidit ex aqua sulphurea. Et nocumentū quod faciunt huiusmodi aquæ uitrioli in pulmone, est magis ultimum seu uehementius. Rectificatio est bibere sirupum de hyssopo denominatum frigidum, & assumere sirupum rosarum cum sirupo de liquiritia, & aquam melonis Indi extractam post ipsius assationem in pasta, aut aquam cucumeris, & citrulli, aut mucillaginem psyllij, & seminis citoniorum cum uiolis conditis: quodcūque istorum resistit nocumento prædicto.

Nota, quod sirupi de hyssopo sunt multæ descriptiones, in quarum vna ponuntur res frigidæ, ideo talis sirupus nominatur frigidus.

De aqua mineræ lythargirij, uel de aqua, in qua positum fuerit lythargirium. Cap. 6.

NOcumentum istius aquæ est simile nocumento aquæ sulphureæ: sed hæc proprietatem habet ulcerandi intestina. Rectificatio est similis rectificationi nocumenti aquæ sulphureæ, & additur administratio eorum, quæ prohibent ulcerationem intestinorū, sicut sunt troc. de gummis, & troc. de spodio cum sirupo uiolato ut resistat stipticitati eius uehementi. Et psyllium confert ei ualde.

De aqua mineræ uiridis æris, uel de aqua, in qua positū fuerit uiride æs. Cap. 7.

NOcumentum istius aquæ est simile etiam nocumēto aquæ sulphureæ: uerùm est maioris nocumenti, quam illud secundū unū modum: & est, quod huiusmodi aqua aperit orificia uenarum, & lædit ea, & facit accidere mictum sanguinis, & fluxum sanguinis per uētrem, & sputum sanguinis ex pulmone. Rectificatio est administrare troch. de karabe super eam, & administrare sumach, & berberos. Et troch. de terra sigillata remouent nocumentum eius cum stipticitate, & uirtute theriacali, quæ est in eis. Et sirupus de iuiubis ingrossando sanguinem. Et administrare lohoc de papauere, confert nocumēto pulmonis, & renum. Et consideretur impressio, in quo membro uehementer fuerit, & curetur cum eis,

eis, quæ ſunt appropriata illi membro. Et hepati quidem, & quæ ei continuantur, appropriantur troch. de karabe. Pulmoni uerò appropriantur troch. de papauere. Inteſtinis autem appropriantur troch. de terra ſigillata. Renibus troch. alkekengi, & troch. de papauere cum balauſtijs.

De aqua ſalis armoniaci. Cap. 8.

NOcumentum aquæ ſalis armoniaci eſt, ſicut nocumentũ aquæ uiridis æris, & difficilius eo. Et proprietas eius eſt nocere cerebro, & oculis. Rectificatio eſt, ut adminiſtrentur omnia, quæ adminiſtrantur pro rectificatione nocumenti aquæ uiridis æris cum extinctione uehementi facta cum troch. de camphora, & odore ipſius, & cum linimentis frigidis ſuper caput ex oleo roſarum, & aceto, & aqua roſata, & ſandalis, & ſucco olerum frigidorum, & facere oculis alcohol cum aqua coriandri, & antimonio nutrito cum agreſta.

De aqua æris. Cap. 9.

NOcumentum iſtius aquæ debilius eſt, quã nocumentum aquæ uiridis æris, & quod ei ſimilatur.

De aqua naphtica. Cap. 10.

NOcumentum iſtius aquæ eſt debilius, quã nocumentum aquæ ſulphuris, & quod ei ſimilatur.

De aqua ſalſa. Cap. 11.

PRoprietas iſtius aquæ eſt facere obſcuritatẽ uiſus, & grauitatem auditus, & ſibilum in capite, & pruritum. Rectificatio eſt extinguere cum robub frigidis, in quibus non eſt ſtipticitas uehemens: & adminiſtrare unctuoſa ſecundũ quod dictum eſt in capitulis præcedentibus: & collyriũ oculis facere cum tucia nutrita cũ aqua agreſtæ: & diſtillare oleũ de keiri in auribus.

De aqua amara. Cap. 12.

AQua amara putrefacit, & facit accidere febres cholericas: & timetur ex ea hydropiſis. Rectificatio eſt adminiſtrare potus dulces, ſicut iuleb, & ſirupum uiolatum: & adminiſtrare ea, quæ prouocant urinam, ſicut medullæ ſeu ſemina melonis, citrulli, cucumeris, & cucurbitæ.

De aqua acetoſa. Cap. 13.

AQua acetoſa ulcerat inteſtina, & ſtomachũ, & facit nauſeam, & facit accidere hydropiſim. Rectificatio eſt adminiſtrare glutinãtia ſicut pedes, cum cymino, & quæ frangunt uentoſitatem, ſicut carui, & origanum, & aſſumere ſirupum de paſtinaca, & ſirupum de enula: & ex cibis adminiſtrare oua ſorbilia, & medullas oſsium cũ ſale aromatizato cum ſpeciebus.

De nocumento aquæ bibitæ in ieiunio. Cap. 14.

AQua bibita in ieiunio debilitat ſtomachum, & facit accidere catarrhos infrigidando cerebrum, propter duas rationes: quarum una eſt propter communitatem ſtomachi cum cerebro: & ſecunda ratio eſt propter aſcenſum uaporum aquoſorum purorum: nocet etiam infrigidando hepar, & ſplenem: & præparat ad hydropiſim. Rectificatio eſt aſſumere aliquid modicum de uino puro ueteri, odorifero ſuper eam: deinde feſtinare ad comedendum panem ſiccum, & tortellas tritas, & ſauich, uel ſauich, & ea, quæ habent proprietatem exſiccandi aquoſitatem, & retinendi ipſam à ueloci penetratione ita, ut reſiſtatur infrigidationi cum uino antiquo, & melle: & penetrationi cum his, quæ ingroſſant, & inſpiſſant.

De nocumento aquæ bibitæ ſuper cibum, & repletionem. Cap. 15.

NOcumẽtum bibitionis aquę ſuper cibum, & repletionem eſt interpoſitio ipſius inter cibum, & inter partes ſtomachi appræhendentes, & circundantes ipſum cibum ita, ut ex hac impediatur cibus à digeſtione: Nocet etiam extinguendo uel infrigidando partes ſtomachi à fundo eius uſq; ad os ipſius: & frangit uirtutem digeſtiuam, & debilitat eam ſua infrigidatione: & facit penetrare cibum indigeſtum propter fluxibilitatem ſubſtantiæ aquæ: & multoties facit accidere dolorem hepatis, & ſtomachi. Rectificatio eſt aſſumere compreſsiua ſuper ipſam cum diureticis uelociter, ſicut cydonia, quoniam expellet aquoſitatem uelociter, poſtea prouocabit. Et non eſt aliquid in hoc capitulo, ſicut cydoniũ. uerũ oportet, ut bibatur poſt digeſtioné aliquid uini, aut mellis, ut frãgatur, quod aggregauit uel cauſauit potus aquæ plurimę, & cydonium ſua infrigidatione: aut ſumatur aliquid de ſemine apij cũ penidijs. Qđ ſi accidet dolor in hepate, aut ſtomacho, cureẽ cũ diacimino. Et ſi ſentitur corruptio cibi ex hoc, & declinet ad fumoſum, tunc ſoluatur cum ſirupo de fructibus: ſi uerò declinat ad acetoſum, ſoluatur cum electuario Alſeriaram: & non oportet, ut in hoc deficias.

De nocumento aquæ potatæ ſuper motum laborioſum, aut ſuper raritatem corporis à cauſis alijs. Cap. 16.

NOcumentum eſt rarificare corpus propter cauſas alias ſimiles eis, quas diximus de potu aquæ in balneo communi. Rectificatio eſt rectificatio illius.

De nocumento potus aquæ ſuper coitum. Cap. 17

POtus aquæ ſuper coitum facit accidere tremorem cordis, & debilitatem eius proprie, & ea, quæ diximus in balneo communi. Rectificatio eſt olfacere muſcum, & aſſumere diamuſcum dulce in habente complexionem calidam cum ſirupo de pomis; ſed in habente complexionem frigidam cum uino puro; & comedat alzarauni.

De nocumento focha. Cap. 18.

POtus focha corrumpit hepar, & cerebrum, & cor, & ſtomachum, & ſplenem, & inteſtina, & renes, & ueſicam, & debilitat ipſa, deinde generat tremorem, paralyſim, & lepram, & baras, & mictum urinæ inuoluntarium, & lapidẽ ueſicæ, & renum, & hydropiſim: & eſt ex rebus, q̃ magis nocent neruis: & contrariatur coitui, quoniam infrigidat, & humectat, & ſpargit humiditates, quæ ſunt in facie neruorum: & facit accidere

catarrhos

Alzaraumi eſt confectio.
Focha eſt potus factus ex hordeo; & licet fiat etiam ex paſſulis, ſicut hodiernis temporibus tamen hic non intelligitur, niſi de facto ex hordeo.
Nocumentum potus uini ſuper rem malam, aut ante ipſam.

catarrhos malos, & scrofulas. Rectificatio est administrare nuces, & amigdalas, & medullas fructuum: & administratio eorum, quæ prouocant urinam. Et caueatur potatio uini super potum focha: aut caueatur potare ipsum focha super uinū: quoniam uinum facit penetrare uelociter ad profundum membrorum, & iuncturarum: imò oportet, ut super focha sumatur lambendo mel, & butyrum, & administratio prouocantium plurimorum. Et alzarauni est thyriaca ipsius focha omnibus modis. Et melius focha est illud, quod fit ex pane, & in eo ponitur multum de cinnamomo, & ruta, & origano.

De nocumento uini multi. Cap. 19.

Potus multi uini in habentibus complexionem ualde calidam multiplicat choleram in uisceribus, & uenis eius: & dominium sanguinis in eo. Et timetur, ne adueniat ei repletio, quæ est secundum receptacula, & uasa: unde accidit apoplexia sanguinea, & mors subitanea. in habentibus uerò complexionem frigidam accidunt ægritudines neruorum omnes propter duas causas: quarum una est humectatio superflua uel mala ex operatione uini: & secunda est conuersio uini ad acetositatem: unde ex hoc nerui læduntur, & abraduntur. Et accidit ex illo apoplexia frigida, subet, lithargia, & paralysis, & tremor, & tortura oris, & stupor: & est magis incolumis, quàm illud, quod fit à causis alijs propter leuitatem materiæ generatæ à uino. Rectificatio est, quod oportet habentes complexionem calidam ut asiduent phlebotomiam, seu frequenter utantur phlebotomia, & euacuatione cum sirupo fructuum, & utantur sirupo granatorum plurimo, quoniam est eis thyriaca: Habentibus uerò complexionem frigidā oportet, ut exhibeātur troch. de absinthio, & troch. de sytaragi in aqua radicum fortium: & administretur etiam exercitium. Et quando sentitur tensio grauis, & sentiuntur iectigationes, tunc euacua cū pilulis alstomaticon.

Ex illo. i. ex potatiōe vini multi in habentib⁹ complexionem frigidam.

In aqua radicū fortium. i. in decoctione radicū habentium virtutem fortem.

De nocumento uini fortis, nigri. Cap. 20.

Vinum forte, nigrum, adurit sanguinem, & corrumpit humores, & causat apostema in uelamine seu diaphragmate, & cerebro, & phthisim. Rectificatio est, ut bibat sirupus granatorum cum sirupo uiolato: & administretur sirupus acetosus simplex, & aqua hordei: & administrentur epithemata uel linimenta frigida prædicta super hepar, & cor, & cerebrum: & assumantur troc. sandalini minores: & super ipsum comedat citonia, & iuiubas: & declinet cibus ad acetosum.

Super ipsum. s. vinum forte, nigrum.

De nocumento uini subtilis aquosi. Cap. 21.

Vinū subtile aquosum in corporibus phlegmaticis facit accidere catarrhos, & ægritunes neruorum. Rectificatio est administrare super ipsum sirupum de hyssopo fortē, factum cum papauere, & bibatur cum pauco athanasiæ dissolutæ in eo: & iterum sumatur de mistura turbit, & zingiberis cum melle lambitio una, aut duę in die secundo, & utatur exercitio, si non fuerit corpus uehementer repletum: & manibus comprimantur spondyles dorsi, & iuncturæ compressione laboriosa.

Lambitio vna est, vt assumaī tantum, quantū digito uno capi potest de melle, aut loch.

De nocumento uini pontici. Cap. 22.

Vinum ponticum, constringit naturam, & turbidat, & inspissat sanguinem. Rectificatio est super ipsum assumere uinum dulce post eius purificationem seu clarificationem, aut sirupum de melle. In habentibus uerò complexionem calidam sumatur uinum album muzi saporis cum sirupo uiolato. uerum in habentibus complexionem calidam parum nocet.

De nocumento uini in ieiunio. Cap. 23.

Vinum bibitum stomacho ieiuno causat hecticam, & apostemata in uisceribus, & febres putridas, & sodam dominantem. Rectificatio est assumere super ipsum sauich hordei sumendo ipsum in modum suffuf, & frangere uirtutem ipsius, & assumere spodium cum luto armeno super ipsum uinum seu in fine mensę, aut iuiubas, aut cytonium. Quòd si nocet, tunc ex rebus melioribus ad opponendum nocumēto eius est rob granatorum acetosorum, & rob agrestæ. quòd si nocumentum uini est uehemens, tūc sumantur troc. camphoræ in potu, neq; administretur sirupus acetosus super eum: quoniam dulce non confert iuuamento plurimo; immo nocet, & conuertitur in choleram. Et acetosum mordicat, & lædit sua acetositate, & addit nocumentū super nocumentum uini. Amplius oportet, ut sit solicitudo in epithemando ab extra cum rebus odoriferis super hepar, cor & cerebrum.

De eo, qui bibit uinum, & est febriens, aut patiens sodam. Cap. 24.

Rectificatio nocumenti ex potu uini assumpti cum febre, aut soda, si fuerit cum repletione uehementi, est præparare ad phlebotomiam, & extrahere materiam sanguinis, donec timeatur syncopis: & quandoq; præcedat ad phlebotomiam per horam potus rob fructuum solutiui uel lenitiui, sicut rob de prunis, & rob alnisuch, & rob de moris, & sirupus uiolatus: Et si non fuerit repletio, tunc assumat troc. camphoræ in sirupo rosarum, aut sirupo prunorū: & fiat epithema frigidum: & effundatur aqua frigida super caput, non in reliquis membris.

De potu uini in strictura anhelitus facta a calore. Cap. 25.

Si patiens stricturam anhelitus à calore, aut à natura cholerica biberit uinum, tunc succurrendo nocumento illius oportet, ut bibat super eum sirupum de papauere permistum cum sirupo uiolato: & loco aquæ detur aqua rosata, & alleuietur cibus.

De potu uini in ophthalmia. Cap. 26.

Si quis patiēs ophthalmiā biberit uinū in principio ipsius ophthalmiæ, oportet, ut succurrendo nocumento eius festinet ad solutionē uentris cum decoctione myrabolanorum subito, & assumat coriandrum siccum cum psyllio & zuccaro super ipsum, postquàm biberit: & fiant epithemata frigida super cerebrum. Et semen caulis est ex eis, quæ iuuant in huiusmodi dispositione, quando assumitur cum coriandro & geneliabin zuccarino recenti sicut est.

De eo,

De eo, qui bibit uinum super unam trium specierum ⸗ repletionis. ⸗ Cap. 27.

Alia litera lassitudinis.

Alia litera lassitudinis.

In remotione nocumenti peruenientis ex potu super unam trium specierum ⸗ repletionis ⸗ oportet, ut festine succurratur, antequàm accidat apostema, & febris: & fiat phlebotomia ultima seu copiosa. Et habens complexionem frigidam oportet, ut assumat seu bibat loch de caulibus cum aqua uel succo granatorum: sed habens complexionem calidam bibat sirupum de papauere cum granatis, & sirupo ipsius. Et cibus sit cibus de sumach post phlebotomiam: sed ante phlebotomiam cibus sit factus de alnisuch, aut de prunis.

De nocumento uini super ebrietatem. Cap. 28.

Nocumentum uini super ebrietatem est facere sodam uehementem, & nauseam, & hecticam, & febres difficiles, & apostemata uiscerum. Rectificatio & remedium est procurare, ut fiat uomitus cum sirupo acetoso, & aqua calida: deinde exprimantur granata plurima, & bibatur ex illo succo paulatim paulatim, donec expuat. Quod si accidat uomitus, reuertatur ad ipsum uice alia: quūq; sedatus fuerit uomitus, exhibeatur rob agrestæ, & sirupus eius. Et sit cibus alhelam idest cibus ex carne bouina cum aceto pręparatus, & alcharis idest cibus ex carnibus leuibus cum aceto præparatus, sicut gelatina, & pisces parui præparati cum aceto in modum gelatinæ: & abluatur, & dormiat, & administretur psyllium cum aceto super caput, & stomachum: & tale psyllium sit infrigidatum, nisi fuerit tempus hyemis, quoniam tunc emplastretur uel liniatur cum eo tepido caput: & cum eo moderatè frigido emplastretur stomachus.

Tractatus sextus

De motu & quiete.

De motu plurimo. Cap. 1.

Motus plurimus calefacit primo calefactione uehementi, & exsiccat: deinde in fine infrigidat. Et ex nocumentis primis est putrefactio, & facere fluere materiam malam ad profundum membrorum. Et ex nocumentis secundis sunt ægritudines neruorum frigidæ, & casus uirtutis: & quandoque facit accidere caphacam, & syncopin. Rectificatio est, quòd oportet, ut abluatur in æstate quidem cum aqua frigida: in hyeme uerò cum aqua dulci tepida. Et suffumigetur cū suffumigatione facta ex camphora: & sorbeat ex sorbitionibus factis cum carne, in quibus nō sit, nisi caro contrita, & parum ciceris, & non superfluat in eo: postea inungatur cum oleo: & inungā tur iuncturæ inunctione uehementi: & naribus attrahatur oleum: & distilletur in aures: & mulgeatur lac super caput: & dormiat, & quiescat tēpore: & subtilietur cibus primo, & nutriatur cum uitello ouis sorbilis, & cum alis auium: & gradatim ascendatur ad cibos consuetos, nisi apud casum uirtutis: tunc enim exhibeatur aqua carnis fortis cum modico uini aromatici.

De motu uehementi. Cap. 2.

Operatio motus uehementis seu fortis est proxima operationi motus plurimi in calefactione: sed est minor ea in resolutione. In rectificatione nocumenti oportet, ut sit intentio ad æquandum complexionem calidam magis declinans, quàm ad uiuificandum cum cibis: quare exhibeantur in potu rob fructuum, & aqua frigida post quietem cordis, & pulsus.

De quiete plurima. Cap. 3.

Quies plurima generat humores crudos, & prohibitionem chordarum ab obediētia lacertorum in motibus, & hebetat sensus: Rectificatio nocumenti est, quòd si fuerit illud in longo tempore, euacuetur cum pilulis stomaticon, aut pilulis cochiis. Si uerò fuerit non longi temporis, tunc succurratur cum exercitio forti, & fricatione, & compressione membrorum in balneo.

De motu post euacuationes. Cap. 4.

Oportet, ut sorbeat super eum ius carnis cū uino odorifero: & bibat super eum habēs complexionem calidam sirupum de pomis cum lætificantibus frigidis: & habens complexionem frigidam bibat uinum purum cum lętificantibus calidis, & diamuscho.

De motu super cibum. Cap. 5.

Iam præcessit sermo de nocumento motus super cibum: & est, quod agitat cibum, & prohibet digestionem, & facit descendere cibum ante digestionem: & causat oppilationes. Rectificatio est, ut ingenietur in eius extractione, & solutione ex corpore: postea succedant ea, quæ aperiunt oppilationes, & abluat impressionem nocumenti præcedentis: deinde alleuietur cibus post ipsum.

De uigilia uehementi plurima. Cap. 6.

Vigilia uehemens plurima est similis motui uehementi plurimo: uerùm eius nocumentum magis dominatur cerebro, & cordi. Rectificatio est uehementer inungere caput cum oleo uiolato, & naribus ipsum attrahere, & distillare in aurem: & olfacere aquam rosatam, & bibere uinum multæ permistionis ita, ut humectetur, cerebrum: & administretur balneatio leuis cum aqua dulci temperatæ caliditatis: & sorbeat ius spinachiæ uel secundum aliam literam ius carnium, & ferculum de cucurbita, ferculum de blitis: & assumat sirupum de pomis: & epithemetur cor cum linimentis, uel epithematibus frigidis.

De somno plurimo. Cap. 7.

Somnus plurimus operatur operationē quietis plurimæ: uerùm nocet cerebro magis. Rectificatio est similis rectificationi quietis plurimæ: uerùm oportet, ut maior solicitudo habeatur de cerebro: quare administrentur sternutatoria: & olfaciat muschum, & althith idest assam, & gargarizatio fiat cum almuri, & sinapi, &

hiera

hiera picra. Et si dispositio requirit euacuationem, fiat euacuatio cum pilulis cochijs, aut cum pilulis de hiera.

De nocumento coitus plurimi. Cap. 8.

Coitus coactus absq; desiderio nocet diminuendo substantiam spiritus uitalis, & debilitando cor, & causat chafacham, & obtenebrat sensus, & facit cadere uirtutem, & præparat ad omnes ægritudines neruorum in homine complexionis frigidæ: sed in homine complexionis calidæ præparat ad hecticam. Rectificatio est secundum duos modos: quare nocumentum huius capituli est secundum duos modos: quorum unus est, quòd facit declinare complexionem ad frigus: cuius signum est, quòd pulsus est paruus, aut rarus, aut tardus: & sentitur frigus in membris, & læditur homo à frigore: & iuuatur, & quiescit cum calore. secundus modus nocumenti est, quòd facit declinare complexionem ad caliditatem, & hecticam: cuius signum est frequẽtia pulsus cum uelocitate, & inuẽtio caliditatis post quietem à motu coitus, & inuenitur angustia, & inflammatio post cibum. Rectificatio igitur est secundum duos modos: in rectificatione enim nocumenti facientis declinare complexionem ad frigus, oportet, ut exhibeatur in potu uinum odoriferum: & cibetur aqua carnis contritæ decoctæ cum facilitate: donec penetret in ea sapor carnis: & misceatur cum aqua prædicta uitellum oui cõquassatum, & aromatizetur cum cinnamomo, & gariofillis, & secacul: & odorẽt muscum: & assumant diamuscum: & misceantur eorum sorbitiones, & iura cum uino: & exhibeantur fritaleæ factæ ex ouis cum cepe, & porris: & multum utantur ciceribus, seu multum comedant de ciceribus: & bibant infusionem cicerum permistam cum uino: & balneentur cum aqua calida: & ungãtur cum oleo chamomillino, & oleo rosato per mistis. & dormiãt super saturitatẽ cibi aromatizati. Et si fuerit stomachus fortis, exhibeatur cepe assatũ, & pastinaca, & rapa, & ambo sint assatę, & comedantur cum sale, in quo sit semẽ pastinacæ uel carotæ, aut sal stinchorũ. Si uerò ex coitu pdicto declinauerit cõplexio ad caliditatẽ, tũc oportet, ut administrentur ea, in quibus aggregantur duæ intentiones, scilicet extinctio, et generatio eius, quòd de spermate fuit resolutũ: & hoc est, sicut cibus de cucurbita: & de blitis, & oua sorbilia sumẽdo uitellum: & albumẽ eorum: & lac dulce: & tereniabin, & chisch confectum cum aqua tribulorum humidorum: & sorbitiones factæ de chisch, & ciceribus elixatis: & cerebra gallinarum & gallorum: & pisces assati, dum sunt calidi actu, si fuerint æquales temperati in paruitate, & magnitudine: & confectiones factæ cum zuccaro, & amigdalis excorticatis contritis: & semen papaueris contritum, de quo assumatur quantitas: & administrentur hermodactyli seu bugidem cũ zuccaro, & amigdalis, quoniam proprietatem habẽt in hoc: & sorbeant ius carnium cum sirupo pomorum: & odorẽnt camphoram modicum, & infrigidetur cor cum epithematibus.

De nocumento dimißionis coitus in consuetis hominibus. Cap. 9.

Dimissio coitus in consuetis facit accidere dolorem iuncturarum, & testiculorum, & grauitatem capitis, & motuum, & colli dolorem. Rectificatio, administretur coitus, si fuerit possibile: & si non, administretur suffuf seminis agni casti, & seminis rutæ cum zuccaro in habentibus complexionem frigidam: sed in habentibus complexionem calidam exhibeatur semen lactucæ, & semen portulacæ: & exhibeantur cibi paucæ carnis, & acetosi: & ligetur plumbum super alchatin.

De nocumento coitus super cibi uacuitatem. Ca. 10.

Nocumentum coitus super uacuitatem cibi est, sicut nocumentum coitus plurimi. Rectificatio eius est, sicut rectificatio illius: uerum cibus ex carne est conueniens. Et ut pręseruatio fiat ab hectica cum troch. endiuiæ est conuenientius.

De nocumento coitus super repletionem. Cap. 11.

Nocumentum coitus super repletionem est simile nocumento motus super repletionem: uerùm est uehementioris, & pluris nocumenti: facit enim penetrare cibum indigestum ad profundum: & quandoque accidit ex eo colica difficilis. Rectificatio est, ut consideretur, an cibus declinat ad lenitatem, aut inflationem, aut constrictionem naturæ: & an reperiatur punctura in partibus membrorum. Quòd si declinat ad lenitatem, tunc dimittatur, donec egeratur: deinde bibatur post illud aqua cicerum decoctorum permista cum modico uini potatione exuberanti: postea assumat confectio de thure. In eo uerò, qui est frigidioris complexionis, exhibeatur athanasia: deinde sorbeat ius carnium absque ouis, & bibat infusionem cicerum absque decoctione. Et cibus si declinauerit ad inflationem, tunc assumat super eum diacyminum ita, ut remoueatur inflatio: & si cibus constringit naturam, soluatur uenter cum ijs, quæ lubricant, si fuerit cibus retentus propter sui siccitatem, & asperitatem, sicut est rizum, & milium. Lubricans uerò est sicut sirupus de fructibus, & cassia fistula cum re modica ex eis, quæ resoluunt, & aperiũt, sicut cinnamomum, & turbit. Et si fuerit ex cibis uiscosis humidis constringentibus, administretur super eum hiera picra, aut electuarium alseriaram.

Infusio cicerũ absque decoctione.

Cibaria uiscosa constringunt ventrẽ eo, quia generant phlegma uiscosum, quod adhærendo intestinis prohibet descensum fæcis.

De nocumento coitus cum phlebotomia. Cap. 12.

Oportet, ut qui administrauerit coitum cũ phlebotomia, festine sorbeat iura carnium secundum descriptionem, quam diximus in capitulo superflui coitus, aut intinctum cibum cum oleo de Kerua: aut effundatur de eo super ius carnis, & conquassetur uitellum oui calefacti cum uino: & puluerizetur super eo aliquid modicum de muscho ad quantitatem grani hordei, & bibatur: & decoquatur ferculum de pomis cum carne contrita decocta ita, ut destruatur sapor carnis: postea exprimatur cepe, & fundatur aqua, uel succus eius in eo, deinde fundatur desuper pars una uini in partibus decem aquæ, in qua est: postea sumatur farina cicerum, & fabarũ, & proijciatur desuper ita, ut fiat sicut sorbitio subtilis: postea bulliat ebullitione, deinde fundatur ĩ eo uitellum

tellum oui, postea sorbeatur non subito, sed paulatim paulatim aliquid post aliquid: deinde balneetur cum aqua calida: & inungatur cerebrum uehementer cum oleo myrtino & rosato, & dormiat. Et ungantur pedes eius cum adipe caprarũ dissoluto, colato, aut oleo rosato conquassato cum adipe anatis.

De coitu facto cum solutione uentris. Cap. 13.

NOcumentum coitus cum solutione uentris est uehementius prædicto. Rectificatio est, ut primo quidem bibant rob pomorum cum lætificantibus, aut diamuschum, postea masticetur olibanum per horam, si non accidit syncopis: deinde sorbeant aliquid modicum de zirbagi, idest de cibario facto ex brodio carnis, & aceto, & speciebus: postea sorbeant ius prædictũ, deinde assumat super eum frusta cydonij, & sugatur succus eius proiiciendo fæcem eius, seu partẽ grossam eius, quæ masticata fuit: deinde dormiat. Quòd si inuenitur inflatio, bibat modicum de uino aromatico: Si uerò accidat syncopis, necessarium est sorbere aquam carnis cum uino: & inungantur iuncturæ omnes cum oleo: & exhibeantur tortellæ infusæ in uino aromatico, & aspergatur aqua frigida, & aqua rosata super faciẽ eius.

De rectificatione nocumenti coitus cum debilitate renum. Cap. 14.

REctificatio nocumenti ex coitu facto cum debilitate renum est, ut administrentur medullæ, sicut nuces, & amigdalę, & auellanæ, & pineæ, et grana alzelem idest dolcigini, & grana alchalcal, & grana uiridia cum dactylis. Quòd si debilitas fuerit ex malitia complexionis calidæ, tunc administrentur amigdalæ: & papauer, & zuccaruu secundum quod diximus ante.

De rectificatione nocumenti coitus cum lapide. Cap. 15.

REctificatio nocumenti coitus cum lapide est, ut administretur confectio alzarauni, & mithridatum.

De nocumento coitus cum soda. Cap. 16.

REctificatio nocumenti coitus cum soda est epithemare caput cũ mucillagine psyllij: & inungere ipsum cum oleo mirthino & est melius: & stringere uel ligare brachia, & pedes in hora coitus, & bibere mucillaginem seminis lini.

De nocumento coitus cum ophthalmia. Cap. 17.

REctificatio nocumẽti coitus cum ophthalmia est similis rectificationi nocumenti coitus cum soda, & distilletur aqua coriandri humidi cum albumine oui in oculo: & applicentur uentosæ cum igne inter duas spatulas. & dormiat resupine.

De rectificatione nocumenti coitus in patiente dolorem iuncturarum. Cap. 18.

REctificatio nocumenti ex coitu in patiente dolorem iuncturarum est, quòd oportet, ut isti cum facilitate, & leuiter faciant illud apud motum eius: & ꝙ ante ipsum inungatur iuncturæ dolentes cum psyllio per horam: & quòd ligent iuncturas oppositas iuncturis secundum situationẽ, scilicet superioris ad inferiorem, & dextri ad sinistram ligatione forti: deinde alleuietur cibus, & administretur uomitus: & confert cerebrum cum oleo mirthino permisto cum oleo chamomelino.

Ante ipsum. s. coitum.

De refectione, seu remedio nocumenti coitus in habentibus ægritudines frigidas neruorum. Cap. 19.

REctificatio seu remedium nocumenti ex coitu in habentibus ægritudines frigidas neruorum est, ut administretur electuariũ de stinchis: & assiduent inungere loca dolorosa cum oleo costino, & castoreo: & administrent aquam carnis fortem permistam cum uino puro antiquo, & multiplicent ipsum: & prolongent balneationem, & odorent muschum, & ambracam continue.

Prolongent balneationem. i. stent longo tẽpore in balneo.

De rectificatione nocumenti coitus in habente complexionem calidam. Cap. 20.

REctificatio nocumenti coitus in habente complexionem calidam fit cum lacte, & tereniabin, sicut diximus: & cibo facto de pa pauere, & amigdalis.

De rectificatione nocumenti coitus in complexione sicca. Cap. 21.

REctificatio nocumenti coitus in habente complexionem siccam est administrare aquam carnis, & uitella ouorum sorbilium: in habente uerò frigidam complexionem est administrare aquam carnium cum seminibus fortibus prædictis, & oleo de kerua.

TRACTATVS SEPTIMVS.

De euacuatione.

De eo, qui nocetur à phlebotomia. Cap. 1.

ILLE, qui lęditur à phlobotomia, curatur cum eo, quo curatur ille, cui nocet coitus.

De nocumẽto phlobotomiæ super potum aquæ plurimæ. Cap. 2.

IN eo, qui phlobotomatur post potum aquæ plurimæ, timetur hydropisis propter expulsionem aquæ attractæ cum sanguine ad profundum membrorum: quare oportet, ut sit occupatus in prouocanda urinã, si fuerit calidæ complexionis cum diuretico facto ex alkekengi: si uerò fuerit frigidæ complexionis, cum mithridato, & prouocatiuo de capparibus: & bibat uinũ purũ.

De eo qui phlobotomatus est post comestionem rei agitantis humores. Cap. 3.

IN eo, qui phlobotomatur post comestionem rei agitantis humores, timetur cursus humorum commotorum cursu cibi uel nutrimenti in uenas sequentium sanguinem: quare oportet, ut bibantur ante, si fuerit complexio calida, robub fructuum acetosorum: si uerò fuerit frigidæ complexionis, soluatur cum eo, qđ declinat ad caliditatem,

liditatem, ſicut loch de caſsia fiſtula. ſi uerò ecci dat illud, oportet ut ſis ſollicitus in prouocatione ſudoris poſt potum eius, quia prohibet putrediné, & motum humorum: in habente complexionem calidam cum rob fructuum: in habente uerò cõplexionem frigidam cum mithridato. Et ſi fuerit ſudatio non completa, occupetur cum cibis conuenientibus contrarijs humoribus, ut frangatur malitia eius, quod ex eis currit in uenis.

De eo, qui poſt ſolutionem uentris bibit aquam plurimam. Cap. 4.

IN eo, qui poſt ſolutionem uentris bibit aquã plurimam, timetur hydropiſis, & ægritudines neruorum, & excoriatio inteſtinorum. Rectificatio eſt, ut prouocetur illa aqua, ſicut diximus in capitulo phlobotomiæ: poſtea bibat athanaſiam, aut dialaccam, & diacurcumam potioné unam, ſi non fuerit complexio calida prohibens ab ea: quia ſi fuerit, tunc dentur prouocantia uel diuretica: deinde oportet, ut aſſumant pſyllium torrefactum, aut ſemen lini torrefactum: aut gummi arabicum cum oleo roſato ſufficit.

De eo, qui aſſumpſit cibum in hora ſolutionis uentris. Cap. 5.

IN eo, qui aſſumpſit cibum in hora ſolutionis uentris, timetur excoriatio inteſtinorum, & oppilatio. Quòd ſi uenter retinetur propter ipſum, & ſupponantur ſuppoſitoria: ſi uerò egreditur, timetur uehemens cholerica paſsio: quare oportet, ut ſis ſollicitus in retinendo naturam: deinde comedant glutinatiua, ſicut uitellum oui, & pedes, & pſyllium, & quæ eis ſimilantur.

10 *De eo, qui multiplicat cibum poſt retentionem ſolutionis uentris.* Cap. 6.

IN eo, qui multiplicauit cibum poſt retentionem, ſolutionem uentris, oportet, ut ſollicitudo ſit ut fiat uomitus: quòd ſi uomitus non fuerit poſsibilis, aſſumatur dyaciminum, ſi uides inflationem, et rugitum: et electuarium de caſsia fiſtula in die ſecundo, ſi uides constrictionem uétris: & exercitetur in die ſecundo exercitio moderato: & bibat poſt exercitium tres ciatos uini: & 20 adiuuetur cum ſomno, quoniam eſt radix. Quòd ſi accidat egreſsio cibi indigeſti, et excoriatio inteſtinorum, curetur excoriatio cum eis, quæ diximus. Prohibitio uerò ſolutionis, & regimé eius quod non ſoluit, exiſtit in libris. Et hæc ſufficiát ad intentionem noſtram.

Laus Deo ſemper.

TRACTATVS DE SIRVPO ACETOSO AVICENNAE,

TRADVCTVS EX ARABICO IN LATINVM PER ANDREAM BELLVNENSEM PHYSICVM DAMASCENVM.

Capitulum primũ utrum in compositione radicali sirupi acetosi sint addenda semina, & radices, aut non.

PETIISTI à me ò Bassad, ut tibi describerẽ summam, seu cõpendium de sirupo nominato squinzibin.i.sirupo acetoso: & manifestarem tibi ueritatem in controuersia quæ est inter te, & quosdam medicos de sirupo acetoso simplici. Et ego uolens satisfacere huic tuæ petitioni auxilio dei altissimi dico, quòd ille errauerit in dictis suis tu autem rectè dixisti: & illud, quia sirupus acetosus antiquo tempore non est, nisi compositus ex aceto, & melle: & hoc etiam exquirit nomen Iudaicum.i. Græcum: nam in ydiomate ipsorũ talis sirupus appellatur aluamali, uel achsumali.i. sirupus compositus ex aceto, & melle. Intentio præterea huius sirupi est, quòd confert incidendo, & subtiliando absque calefactione, & hoc est ex his, quæ exquirunt, quòd talis sirupus sit compositus ex aceto, & melle solum: si enim uolueris per ipsum abstersionem absque infrigidatione, tunc contentari sirupo facto de melle esset melius: si uerò per sirupum acetosum uolueris incisionem, tunc medicinæ acutæ essent in hoc magis conferentes, quàm sirupus acetosus prædictus: uerum quia per ipsum sirupum acetosum intenditur, quòd in eo cadat abstersio, & subtiliatio, & cum hoc in eo non sit calefactio, ideo res magis conuenientes in his operationibus essent permistio aceti, & mellis. Nam per hanc perficitur incisio, & subtiliatio, & infrigidatio, & fit fractio caliditatis mellis, & prohibitio, ne conuertatur ad choleram, & non prohibetur ipse ab abstersione & ablutione. Nam ipse per se incidit, & subtiliat, & incisio quidem, et subtiliatio uicina est, & coniuncta abstersioni. Et quia medici solertes considerauerunt ea, quæ diximus de sirupo acetoso, et cognouerunt, quòd zuccarum non deficit in abstersione, imò abstergit abstersione ultima, & cum hoc est minoris caliditatis, quàm mel, & magis remotum, ut conuertatur in choleram, ideo dixerunt esse utile ponere in sirupo prædicto zuccarum loco mellis, præcipue in corporibus calidis. Nam sirupus acetosus zuccarinus non deficit in abstersione ab ipso melle: & ipse est maioris infrigidationis, quàm mellinus, & magis remotus, ut conuertatur in choleram. Amplius quidam medicorum postea uoluerut, quòd per sirupum acetosum non intendatur, nisi subtiliatio tantum, & apertio oppilationũ hepatis, & splenis: & ex hoc consulunt, quòd in sirupo prædicto ponantur radices, & semina: & hoc quidem consilium non est laudabile: nam compositio simplicium est facilis possibilis, quũ uolueris ex eis ipsam facere: & nõ est separatio ipsorum facilis. Et sirupus quidem acetosus de seminibus est calefactiuus: neque cõueniens est habentibus complexionem inflammatam, & hepar calidum, neque in temporibus, & regionibus calidis: sicut istis est conueniens sirupus acetosus simplex. Et quando cum sirupo acetoso simplici indiges incisione, & subtiliatione, possibile est, quòd bulias istas radices, & semina in aqua, & effundas talem decoctionem super sirupum acetosum simplicem, & contentari ipso solo, & eo, quod est fortius eo. Et quando necessarium est, ut cum incisione, & subtiliatione sit infrigidatio, nõ est possibile, neque conueniens ad ministrare sirupum acetosum de seminibus: quare melius est, ut fiat semper sirupus acetosus simplex: quoniam eius infrigidatio, quãdo uolueris, est facilis: sed in sirupo acetoso non simplici non est ita possibilis extractio seu separatio nocumẽti caliditatis radicum, & seminum ab eo, quando caliditas illa non est necessaria. Et non fuerunt radices, & semina addita sirupo acetoso, nisi per quosdam de secta Alchuzi. Radix igitur in eo, & fundamentum eius est acetum, & mel, & hoc est inuentum in libris græcorum antiquorum: uidelicet quòd descriptio quælibet sirupi acetosi non est, nisi illa, quæ fit ex aceto, & melle secundum diuersitatem eius in quantitate ipsorum secundũ necessitatem incisionis, & subtiliationis, & infrigidationis. Iam manifestum est, quod diximus, quòd opinio, quæ intendit uel quæ uult semina, & radices calidas ingredi in compositione sirupi acetosi, est opinio non uera, non secura: quia per hanc destruitur una duarum intentionum à sirupo acetoso: neque perficitur intentio altera perfectione completa: quum reperiantur res plures magis iuuantes in apertione oppilationum, si administrentur simpliciter, quàm iuuet sirupus acetosus, & fortiores in hoc, quàm radices, & semina ipsa administrata in sirupo acetoso, quando intentio non fuerit, nisi subtiliatio, incisio, & apertio: quoniam quando fuerit necessitas ad has intentiones tantum, tunc non est uia administrã di sirupum acetosum compositum cum radici-

bus propter debilitatem ipsius in hoc opere uel in hac intentione: imò oportet, ut exhibeantur in illa hora medicinæ fortes in hac operatione. In sirupo autem acetoso non est intentio una, imò duæ, sicut diximus: & maior duarum est subtiliatio, & infrigidatio. Et ab eo quidem non fit subtiliatio, & incisio, nisi cum extinctione, & infrigidatione. Et apparet etiam, quòd sententia, quæ uult, quòd in sirupo acetoso ponatur zuccarum loco mellis, est sententia melior, & nobilior, quã opinio, quæ facit compositionem sirupi acetosi cum seminibus, & radicibus: quum zuccarũ in abstersione non deficiat à melle plurimum ualde: & sit zuccarum minus calidum, quàm mel: & magis remotum ualde, ut conuertatur in choleram, quã mel. Et manifestum est, quòd conuenientius est, quòd fiat sirupus acetosus zuccarinus, quia currit cõsuetudo hominum administrare ipsum in ęstatis tempore, & in ebrietate, & dispositionibus, in quibus existimant homines, quòd indigeant extinctione, & infrigidatione. Sirupus autem acetosus de seminibus secundum plurimum priuatur hoc modo iuuamenti scilicet extinctione: imò quandoque nocet calefactis, & habentibus hepar calidum in tempore calido nocumento maximo: & in eo cum hoc est etiam maxima horribilitas uel abhominatio, præcipue quum fuerint radices, & semina plurima; quare ex hoc fit deterior stomacho, & multo magis excitans nauseam, & uomitum, quàm sirupus acetosus simplex: præcipue in eo, in quo os stomachi fuerit ualde sensitiuum: nam in huiusmodi subuertitur anima ipsorum ex odore sirupi acetosi de seminibus multis, ne dum à potu ipsius. Et ex scientia Gal. eximij apparet, quòd ex hoc, quòd sirupus acetosus non est conueniens stomacho, fuit necessarium, ut fiat sirupus acetosus cum succo cytoniorum, ubi necessaria est confortatio stomachi cum subtiliatione, & extinctione, aut confortatione absque calefactione: & dixit descriptionem huius sirupi acetosi cum succo cytoniorum in libro de regimine sanitatis. Iam diximus sufficienter in hoc capitulo, secundum quod petisti.

Capitulum secundum de iuuamentis sirupi acetosi excellentibus, & de eius nocumentis.

DIcamus igitur nunc, quòd iuuamenta sirupi acetosi magna excellentia, quæ in alijs sirupis non existimantur reperiri, sunt incisio, & subtiliatio, & apertio absque calefactione: & huiusmodi uia quidem est magni iuuamenti, multæ utilitatis uel sufficiẽtiæ in arte medicinæ. nam principalis uia conseruationis sanitatis est prohibere oppilationem, ne accidat in corpore ita, ut medici medicinas, & cibaria aperitiua appellent sana.i. conseruantia sanitatem: & hoc est necessarium in his, in quibus conuenerunt sermones ipsorum super hoc: sirupus autem acetosus operatur hanc operationem in sanitate absque calefactione corporum: quare est possibile, ut ipse propter hoc administretur semper. Et si administrarent sani ad hanc intentionem rem aliam à sirupo acetoso, quæ res esset ex eis, quæ non extinguũt, & non infrigidant; tunc calefieret hepar ipsorum, & acciderent eis ægritudines calidæ. De necessitate autem sirupi acetosi, quam habent febrientes, qui indigent apertione oppilationum, quæ sunt in meatibus strictis sui hepatis, nõ oportet aliquid dicere, quum hoc sit clarius, & manifestius, quàm quòd oporteat de eo aliquid dicere, quum ab ipso sirupo acetoso febrientes prædicti: non debeant recedere, neque aliquid loco eius sumendum, neque est aliquid, quod teneat locum eius omnino: nam ipse sirupus acetosus aggregat in febrientibus hæc iuuamenta, uidelicet extinctionem febris, & infrigidationem hepatis, & apertionem oppilationum eius, & incisionem humorum grossorum, si fuerint in partibus mesaraicarum, & in inferioribus stomachi. Et hoc quidẽ est præcipuum, quo magis indigent febrientes. Et in sirupo acetoso etiam est sedatio sitis causatæ ab inflammatione stomachi, & hepatis, quæ quidem sedatio non est in aliis potionibus seu sirupis: licèt enim reperiantur potiones seu sirupi frigidiores, quàm sirupus acetosus; tamen non penetrant, et non mouent uelociter, sicut penetrat sirupus acetosus: aut quia cum potionibus uel sirupis prædictis est stipticitas, sicut in sirupo facto de cydoniis, & pomis acetosis, & similibus, in quibus est stipticitas, & ponticitas: aut quia ipsæ sunt superflue frigidæ generantes caliditatem, sicut est acetositas citri, & aqua ipsa ueri frigoris. Et acetum quidem ipsum licèt bibatur cũ aqua, tamen non peruenit ad actum sedandi sitim calidam, sicut peruenit sirupus acetosus: & illud quia in eo cadit § infrigidatio subtilis mirabilis, § & speculatio subtilis in permistione mellis cum aceto, et est, quòd hepar accelerat attractionem rerum dulcium ultima attractione, & sugit ex eis ultima suctione illud, quod ei conueniens est ex natura, & ex communitate substantiæ. Quum ergo permiscetur acetum cum melle, fit illud causa, quòd ex eo attrahatur attractione in maiori quantitate, & uelocius quàm attraheretur de aceto solo: imò ex aceto per se non attrahitur res plurima propter paucam conuenientiam naturalem cum ea. Et si attraheretur etiam de aqua quantitas, quæ attrahitur ex sirupo acetoso, non infrigidaret, sicut sirupus acetosus, quia mel uel zuccarum in hoc loco est causa, ꝙ perducatur acetum, & aqua ad has profunditates corporis uelociter. Et si exhibeatur sitienti quantitas similis de aqua mellis simplicis, licèt hepar attrahat eam fortius & uelocius, tamen non ita sedat sitim, sicut sedat sirupus acetosus: nam illud, qđ infrigidat, & extinguit, non est nisi acetum, & non mel: & plurima attractio hepatis ex aqua mellis facit peruenire in meatibus mel plurimum: & aqua quidem separatur à melle: quare calefacit, & causat sitim, & auget choleram, & fortasse generat oppilationem quando multiplicatur: quoniam plurimum generationis oppilationum in hepate non est ex cibis dulcibus, nisi propter multam suctionem hepatis ex illis, quæ hepati adhærent propter suam multitudinem, uel ex huiusmodi dulcibus, quæ sua multitudine coarctant hepar, & ipsam oppilant, quia ex natura dulcis non est oppilare, imò ipsum est abstersiuum, aperitiuum: & non oppilat, nisi quia ipsum ab hepate attractum in magna quantitate

Veri frigoris id est actualiter frigida

Alia litera regimen subtile mirabile.

Multiplicatur .s.mel.

quantitate coarctat, & oppilat meatus hepatis. Iam ergo apparet subtilis ingeniatio in permistione mellis cum aceto, et magnum iuuamentum ex illa. Et ex magnis iuuamentis sirupi acetosi est incidere materiam febrium: & illud, quia occurrit ei, qđ in inferioribus stomachi reperitur, & in partibus ei uicinis, & ei quod de phlegmate uicinatur: & huiusmodi per occursum in hoc loco fit sequestratio materierum, quare expellit partẽ earum per secessum, partem per urinam: & si fuerint materiæ in dispositione leuigantium seu natantium, expellit eas per uomitum: quare fit illud causa abscissionis phlegmaticæ, & cum hoc extinguit caliditatem extraneam generatam ex putredine, quæ caliditas est ipsa febris: quare sirupus acetosus est causa abscindens materiam febris: & ex hoc etiam extinguit eam. Medici namque solertes, quandoque concedunt, quòd per exhibitionem alicuius potionis augeatur caliditas febris, ut abscindatur materia eius, & exhibent in potu febrientibus propter illam intentionem medicinas calidas: qualiter ergo uel quanto magis iudicandum est oportere cum festinatione exhibere sirupum acetosum, propterea quòd ipse extinguit febrem. & cum hoc incidit materiam eius? Et sirupus acetosus etiam quando permiscetur cum phlegmate grosso, incidit ipsum: quare fit ille causa egressionis eius à corpore. Et quando sirupus acetosus occurrit humori præparato, ut conuertatur in choleram rubeam, prohibet ipsum conuerti ad eam: & si permiscetur sirupus acetosus cum cholera citrina, resoluit eam, si fuerit paucæ quantitatis, & frangit superfluam eius caliditatem, & eius acuitatem uel nocumentum: si uerò cholera fuerit multa, expellit eam per uomitum, uel per secessum, aut per urinam. Et ex iuuamentis etiam sirupi acetosi est, quòd ipse aperit oppilationes hepatis cum infrigidatione eius temperata ita, ut prohibeat ipsum, ne inflammetur, aut accidat in eo apostema calidum. Amplius ipse sirupus acetosus subtiliat cum hoc grossitiem splenis, & extenuat eum, & attenuat fæculentiam sanguinis, quę est in eo ita, ut effundere faciat plurimum fæculentiæ eius ab ipso splene ad intestina, & pauci faciat effusionem eius ad os stomachi: quare in hoc est magni iuuamenti. Et ex iuuamentis etiam sirupi acetosi est, quòd fit causa paucæ generationis choleræ nigræ in corpore, propterea quòd expellit materiam eius ad intestina de die in diem. Et ex eis est imprimere appetitum cibi, propterea quòd ad os stomachi pro appetitu excitando peruenit de hoc humore melancholico, cuius uicissitudo est in aceto, uel cuius locum tenet acetum. Et ex eis est, quòd ipse sirupus acetosus est fundamentum conseruationis sanitatis conseruando incolumia hæc duo membra, scilicet hepar, & splenem: Etiam sirupus acetosus aggregat conseruationem amborum membrorum secundum dispositionem suam naturalem: quoniam plurimum incolumitatis hepatis non est, nisi apertio concauitatis uenarum paruarum peruenientium à concauo hepatis ad gibbositatem ipsius, & prohibitio, ne accidat in eo inflammatio, aut apostema calidum. Et plurimum quidem apostematum splenis non accidit, nisi propter multam adhærentiam fæculentiæ sanguinis in eo. Sirupus acetosus etiam mundificat, uel incidit, quod in pulmone de humoribus grossis oportet expelli: quare per hoc confert asthmati grosso uel asthmati causato à materia grossa: & confert tussi factæ à materia grossa, non ex hoc, quod prohibeat tussim, imò quia excitat tussim, & abscindit illos humores: quare fit illud causa expulsionis eius, quod in canna pulmonis reperitur, & mundificationis eius: Et propter hoc Hippocrates, & alij antiqui administrauerunt sirupum acetosum in fine solati, & rabu seu asthmatis grossi, & similium ægritudinum pectoris, & pulmonis. Hæc igitur sunt, quæ scio de iuuamentis sirupi acetosi sublimibus. Habet etiam sirupus acetosus adhuc iuuamenta plurima præter supradicta, sicut est iuuamentum eius in epilepsia, præcipue sirupus acetosus squilliticus, & in squinantia, quando fit gargarisma cum eo, & in descensione phlegmatis à cerebro, & exsiccatione linguæ, & mundificatione phlegmatis à partibus oris: & iuuat bothor, & alchola, & fœtori oris, qui est ex calore stomachi: & prohibet generationem uermium, & ascaridum: & adiuuat ad uomitum, & mundificationem stomachi: & soluit scrophulas non ulceratas, quando cum eo permiscetur farina hordei: neque inflammat in suis iuuamentis plurimis. Illud autem, quod antiqui dixerunt de sirupo acetoso, est, quod Dioscorides dixit, quòd sirupus acetosus factus cum aqua maris soluit humores grossos: & propter hoc cofert sciaticæ, & doloribus iuncturarum, & morsui uiperarum, & ei, qui sumpsit in potu opium, & taphasia, quæ est gummi rutæ montanæ: & cum prædicto sirupo acetoso fit gargarisma ad squinantiam. Dixit Galenus quòd ipse est potio magis conueniens omnibus complexionibus, & ætatibus pro conseruatione sanitatis ipsarum, quoniam ipse aperit oppilationes, & uias strictas, & prohibet ne retineantur in eis chymi grossi: & ipse est ex medicinis sanis. Et sufficiunt tibi laudes, & excellentia iuuamenta, quæ Gal. sermone absoluto attribuit sirupo acetoso: & non sic loquitur in operatione aliarum medicinarum, quia de eis non commemorat iuuamenta, nisi etiam adiungat nocumenta ipsarum, à quibus cauere oportet. Et dixit Galen. quòd sirupus acetosus factus cum aceto squillitico non nocet neruis: & factus cum succo cytoniorum non lædit stomachum. Et dixit Ruffus, quòd sirupus acetosus contrariatur phlegmati, & choleræ, & prohibet generationem amborum, & commouet appetitum. Commemoratio uerò nocumentorum, & dispositionum, & horarum, in quibus oportet cauere à sirupo acetoso, est in principio excoriationis intestinorum, nedum in hora confirmationis seu status eius, & in hora zair. Et aliena ipsum uehementer, seu caue ab ipso uehementer in doloribus matricis, & in hora generationis colicæ, scilicet in principio eius usque quo remoueatur. Et nocet patienti tenasmon, & hæmorrhoidas, & rhagadias in ano, & egres-

Nocumenta sirupi acetosi.

& egresioni ipsius ani. Et caueat ab eo patiens nauseam plurimam, & subuersionem animæ: & patiens fluxum saliuæ ab ore, nisi quando per ipsum sirupum acetosum uoluerit uomitum. Et caueat etiam ab eo patiens tremorem: & ille, in quo inceperint iectigationes: & ille, in quo timetur paralysis; quoniam ipse in summa nocet neruis: & propter hoc ipse est non iuuans stomacho, & intestinis, & uesicæ, & matrici. Et est malus ei, qui patitur distillationem urinæ à frigore uehementi, & ei, qui patitur dolorem dorsi, & genuum ab humore frigido crudo: & patientibus melancholiam, & cogitationes malas, et in summa nocet patientibus accidentia melancholica, & ei, qui patitur cancrum. Et maior ipsius læsio est in stomaticis, & sunt illi, qui uomunt cibum suum cum acetositate sua, quæ est in stomachis ipsorum: & in mulieribus, in quibus est dolor matricis antiquus. Et sirupus acetosus etiam est ex eis, quæ abscindunt coitum: & infrigidat partes renum, & uesicæ: & multitudo ipsius sirupi acetosi causat sperma subtile, non aptum generationi. Et in eo, qui multum utitur eo, & non habet fortem calorem hepatis, & stomachi, & non fuerit corpus bonæ habitudinis, multæ carnis, perducit multitudo usus eius ad corruptionem complexionis illius, & ad hydropisim. Iam ergo diximus sufficienter de sirupo acetoso, secundum quòd petiisti, & laudes, & iuuamenta, ac nocumenta ipsius manifestauimus.

Finis tractatus de sirupo acetoso.

AVICENNAE CANTICA TRANSLATA EX ARABICO IN LATINVM A MAGISTRO ARMEGANDO BLASII DE MONTEPESVLANO.

a B. Ebensius

Textus primus. Inquit [a] § *Benchine uel ziem.* §

1
MEDICINA est conseruatio sanitatis: & curatio ægritudinis, quæ accidit ex [b] § accidentibus in corpore. In al. quæ accidit ex § causa quæ in corpore existit.

b ___ B.

2 Cuius prima diuisio est in theoricã, & practicam: Et theorica ex tribus rebus perficitur, & completur.

3 Ex [c] § rebus autem § sunt septem naturales: & ex eis sunt. 6. & omnes sunt necessariæ.

c B. quibus rebus

4 Adhuc sunt aliæ tres in libris scriptæ, scilicet morbi, causæ, & accidentia.

5 Practica diuiditur in duas species: quarum una manibus exercetur: & alia cum medicina, necnon eo quod ex cibis ordinatur.

REMEMORATIO RERVM NAturalium: & primo de elementis.

6 PRoc uldubio ex rebus naturalibus sunt elementa, ex quorum compositione existunt corpora.

7 Sermo quidem Hippocratis in libro de elementis in his est sermo uerus: scilicet quòd sint quatuor: aqua, ignis, aer, terra.

8 Probatio ueritatis prædicti sermonis est, quoniam quum corpus corrumpitur, reuertitur in easdem.

9 Si non esset nisi unum elementum, non esset aliquod animal cum morbo corruptibile.

Rememoratio secunda rei naturalis, & est complexio.

10 POst hæc autem scientia complexionis est ex iudicijs in medicina conferentibus.

11 Quatuor sunt potentiæ seu uirtutes complexionis, siue diuiserit seu composuerit eas uir consultus.

De complexionibus in se.

12 SEnsus tactus sentit & percipit caliditatem, frigiditatem, siccitatem, & humiditatem.

13 Prædictæ uirtutes seu potentiæ reperiuntur in elementis [a] †§ §tempore [b] §eo quo§ augetur, seu pullulat, & in loco.

a †B. & in
b B. & in eo quod

14 Elementum ponitur in ultimo simplicis complexionis.

15 Caliditas est in igne, & aere, frigiditas uerò in terra, & aqua: & siccitas inter ignem & terram: & teneritas inter aquam & nubem.

16 Significatur nobis esse & generatio inter species ipsorum, quum diuersificentur adinuicem, & uniantur, siue coniungantur.

De complexionibus hominum.

17 DIuersificata fuerunt inuicem, ne essent quid unum & idem: & fuerunt coniuncta, & unita, ne uiderentur omnino contraria.

18 Imaginamur complexionem in alio ab elementis, putà in composito [a] § ab § eis à prædominante.

a B. ex

19 Ponimus æquale & temperatum ad referendum ei, eo quòd habeat quatuor facies coniunctas.

20 Fuerunt autem mistæ & completæ in eo secundum existimationem, ut esset pondus & mensura.

21 Si aliquod ex eis declinauerit ad aliquod extremorum, non tamen inde expoliabitur uel circunscribetur à uirtutibus prædictis; & erunt nihilominus in eo absq; æqualitate, & temperie prædicta.

22 Denominatur autem à nomine prædominantis, ut igneum, terreum, aqueum, aereum. sunt enim ex eis quę comparantur aeri. omnes autem dicuntur [b] § sic per modum transitus, § & minus propriè.

b B. secundum viam medicorũ

23 Iam quidem perfectè sunt nouem species complexionis: neq; [c] § nunc accedam ad diuisionem nouam. §

c B. addidi in eis aliquid de nouo

Rememoratio de complexionibus temporum.

24 NVnc autem loquar de tempore secundum opinionem, & existimationem: non enim cesit in eo stilus & modus in uestigandi subtilis. Hyems aũt habet uim & naturam phlegmatis. Et uer excitat sanguinem: Aestas uerò choleram rubeam: Et autumnus choleram nigram.

Rememoratio partium & specierum eius quod augetur, & uegetatur.

25 QVod autem augetur & minoratur, diuiditur in species mineralium, & plantarum, & animalium corpus habētiũ.

26 Quod uincit & superat corpus, est medicina: Quod uerò nutrit & auget, est cibus.

27 Complexio habetur & cognoscitur ex sapore, & [a] § hoc syllogismo uero & iusto. §

a B. & ratione vera & sana.

28 Dulcis & salsus & amarus, siccitatem, acutus uerò calorem.

29 Omne liquidum, non habens saporem manifestum,

nifestum, est æquale, & temperatæ forte complexionis.

30 Omnis sapor ponticus & acetosus frigidus est & siccus: necnon etiam omnis stipticus.

31 Omne habens dominium pinguedinis & unctuositatis, est calidum & humidum: & purè insipidum, frigidum & humidum.

Rememoratio complexionum ætatum.

32 A Nimal per complexionem suam diuersificatur in ætatibus: erit tamen sermo nunc in homine solum.

33 Calor puerorum appropinquat calori iuuenum in complexione.

34 Iuuenes tamen declinant uersus siccitatem: puer uerò est dominus humiditatis sensibilis.

35 Senectus autem frigida quum ponderabis eam, est, sicut decrepitas ipsa: & adhuc amplius in complexione cuiuslibet ex eis siccitas manifesta existit: nihilominus & cruditas in humoribus decrepiti.

Rememoratio complexionum masculorum, & fœminarum.

36 IN masculis existit caliditas & siccitas, in fœminis uerò frigiditas & humiditas.

Secunda pars primo de signis complexionum sumptis ab habitudine.

37 FRigiditas & [a] § tenereitas § dominatur in [b] § complexione pinguis, & laudabilis corporis.

a B. humiditas
b B. corpore pingui & molli

38 Habitudo corporis macra & extenuata significat complexionem ipsius esse siccam.

39 Omnes, quorum uenæ sunt ex ipsorum corpore latæ, sunt calidi.

40 Quicunq; autem habens contrariam dispositionem eorum, habet eam propter malitiam frigiditatis.

41 Gradus quidem corporis æqualis & iusti cecidit inter omnes.

Rememoratio signorum à colore corporis, & primo à colore carnis.

42 NOn sumas signa à coloribus, si contingat eorum mutatio ratione regionis,

43 Caliditas immutauit adeo corpora incolarum in regione Aethiopũ & nigrorũ, quòd nigredo cooperuit uniuersaliter corpora ipsorum: habitantes uerò in Sclauonia tantam adepti sunt albedinem, quòd efficit & redigit eorum cutes rutilantes, & candentes.

44 Si determines septem climata, scies species complexionum.

45 Quartum ex eis iustum & æquale, in quo color sequitur post complexionem.

46 Fuscus croceus choleram rubeam; sed obscurus [a] § brunus § choleram nigram.

a B. puluerulentus

47 Corpus est rubeum ex dominio sanguinis; & album in colore sicut ebur ex humore phlegmatico.

48 Complexio habentis colorem mistum ex albo & rubeo est secundum existimationem æqualis & temperata.

49 Albus capillus est frigidæ complexionis: sed capillus niger est calidæ complexionis.

50 Cuius complexio est diminutæ frigiditatis, habet capillos aureos flauos. Et cuius complexio est diminutæ caliditatis, habet capillos rubeos.

51 Color capillorum habentis complexionem æqualem & temperatam est aureus, ex flauo & rubeo mistus & compositus.

Rememoratio signorum sumptorum à colore oculi.

52 SI corpus humiditatis glacialis & albugineæ fuerit peruium, purum, & paruæ quantitatis, & exterius localiter prominuerit, quarum lux seu splendor fuerit purè corruscãs candens; efficietur quidem inde color oculorum glaucus, & ex causis contrarijs contingit antimonialis, id est niger, aut subniger sicut antimonium.

53 Si causæ glaucedinis complectuntur cum causis antimonialitatis, fit sasolam. i. uarietas.

54 Si fuerit spiritus uisibilis paruus, fiet obscuritas. Si uerò multus, continget inde splendor, & luminositas.

Rememoratio † de rebus naturalibus, & sunt humores.

† tertiæ rei

55 COrpus est generatum ex humoribus uarijs & diuersis in colore & complexione scilicet ex phlegmate, cholera rubea, & sanguine, & cholera nigra.

De phlegmate.

56 PHlegma naturale est insipidum, & frigiditatis temperatæ.

57 Ex eo autem est quod noscitur uitreo nomine: est autem grossum & frigidæ complexionis.

58 Ex eo autem est adhuc phlegma dulce, quod quidem nõ absoluitur omnino à calore.

59 Rursus ex eo est quod uocatur salsum: & hoc uidetur uersus calorem & siccitatem declinare.

60 Ex eo est quasi acetosum [a] † § quum corrumpitur cibus in stomacho.

a † B. & est frigidius eo

De cholera.

61 EX cholera sunt uariæ coloribus: & quædam ex ea nominatur fumosa.

62 Ex ea etiam est similis uiridi æris & porro: istæ quidem sunt magnæ malitiæ.

63 Est etiam alia à prædictis quæ uitellina dicitur: neq; est perniciosæ uirtutis & potentiæ.

64 [a] § Alia species ex ea, § est cuius habitatio est in kisti fellis, & omnes quidem declinant & uergunt ad caliditatem.

a B. Et rubea cholera

De sanguine.

65 ORigo & augmentum sanguinis est ab hepate, & transit inde per uenas eius ad totum corpus.

66 Ex eo est sanguis quem continet cor. sanguis autem calidæ & humidæ est qualitatis.

De melancholia.

67 SItus choleræ nigræ est in splene, neq; est falsa opinio ista.

68 Turbulentia sanguinis est naturalis, quælibet

libet autem ab ista innaturalis.

69 Quæ proculdubio generatur ex commistione, & adustione aliorum humorum.

Rememoratio quartæ ex rebus naturalibus, & sunt membra.

70 [a] § Principia & radices§ corporis sunt quatuor, alia aũt ab eis sunt uelut rami.

71 Vnum ex his est hepar, & ipsum quidem præest cibo & nutrimento in corpore.

72 Cor autem alit corpus uita, & nisi ipsum esset, corpus assimilaretur plantæ.

73 Abinde est calor qui est corpori sicut elementum, quod [b] † § § transire facit [c] § ipsum abzar.§

74 Ecce quòd cerebrum cum neruis & [d] § filo nuchæ § custodit & præseruat ignem & calorem cordis ab inflammatione.

75 Ex eis est motus iuncturarum, sed testiculi sunt [e] § membra, alias§ organa generationis.

76 Ex generatione eorum species conseruantur, in quorum terminatione fieret terminatio & abscisio. [f] † § §

77 Caro, pinguedo, & species glandularum sunt tanquam famulantes prædictis.

78 Ossa, & panniculi, & ligamenta sunt uelut columnæ, & fulcimenta corporis.

79 Vngues autem fuerunt in extremitatibus propter auxilium, sed pili fuerunt propter superfluitates, uel ornatum.

80 Hæc autem omnia sunt famulantia, quum perficiant statum, & figuram per radices.

Rememoratio † de spiritibus, & primo de naturali, & postea de uitali.

81 Spiritus [a] § naturalis efficitur ex fumo seu§ uapore laudabili puro & mundo.

82 [b] § Quod autem ex eo iam purificato § existit in corde, est [c] § illud per quod § permanet uita.

83 [d] § Sed generatio eius quod ex eo fertur in cerebro, & eius miringa, fit uoluendo.§

84 Insunt autem huic spiritui imaginatio, ratio seu intellectus, & memoria, quum complẽtur, & perficiuntur ipsius species in uentriculis cerebri.

85 In quolibet ex spiritibus est uirtus propria alia ab illa quæ est in alio.

Rememoratio sextæ ex rebus non naturalibus, & sunt uirtutes.

86 Septem uirtutes numerantur in natura secundum diuersitatem earum in forma & specie.

87 Ex his est uirtus immutatiua spermatis, præter quod depingat ipsum.

88 Ex his etiam est uirtus, quæ aliqua forma & figura informat corpora: necnon & quantitate, & numero.

89 Est etiam uirtus attractiua, digestiua, retentiua, & expulsiua.

90 Est etiam ex his uirtus uniens membris, quod similatur corpori ex nutrimento.
[a] † § §

91 Duæ sunt species uirtutis uitalis, & actionis eius, licèt ex eis sint duæ partes, ex quibus est una, qua fit actio pulsus per dilatationem, & constrictionem uenarum pulsatilium.

92 Soror autem huius est illa, qua [b] § aguntur actiones cuiusq; agibilis, § sicut est amare aliquid, & habere illud odio: & depressio animę, & eius exaltatio. [c] † § §
[d] † § §

93 Nouem sunt uirtutes, quæ ab anima numerantur, ex quibus sunt quinq; sub sensitiua, scilicet uisiua, auditiua, olfactiua, gustatiua, & tactiua uniuersalis.

94 Est etiam uirtus ad [e] § neruos § perueniens, ex qua seu per quam mouet quis artus & iuncturas suas.

95 Ex eis etiam est uirtus, qua imaginantur res sicut [f] § uidentur.§

96 Est adhuc ex eis uirtus, in qua est ratio; etiam in qua est memoria.
[g] † §

97 Omnes operationes uirtutum numerantur secundum ipsas uirtutes, quarum sunt operationes.

98 Hæc autem operatio dicitur [h] § æquiuocè de quibus dicitur§ sicut de attractione, digestione, & retentione.

99 Et sicut de transitu secundum penetrationem cibi, & appetitu: nam attractio est operatio simplex unius uirtutis solius, appetitus uerò cibi existit ex duabus operationibus simul compositis, scilicet ex operatione sentiendi, & attrahendi: operatio autem sentiendi, & impellendi efficit transitum & penetrationem cibi, hæc enim opera ex prædictis ambobus efficiuntur.

De rebus non naturalibus [a] † § § *& primo de aere.*

100 Sol habet iudicia super aerem, quæ quidem in temporibus anni manifestantur ex impressionibus, climata etiam habent super hæc iudicia.

101 Aer etiam alteratur, & immutatur ratione alicuius astri orientis uel occidentis.

102 Quum enim sol appropinquat, inflammatis stellis incendit, & inflammat aerem.

103 Hoc siquidem uerum est in tantum etiã, ꝙ quum inflammata elongantur aliquo modo à sole, uidemus aerem aliquantulum infrigidari.

104 Si etiam stellæ quæ dicuntur infortunatæ, fuerint in exaltatione sua, significabunt super corruptionem animatorum. Si uerò quæ fortunatæ dicuntur fuerint ibidem, significabunt salutem eorundem omnimodam.

105 Tanto frigidior est uilla quanto altius super montes existit, complexio uerò uillæ existentis in ualle, iudicatur calida.

106 Si uerò montes fuerint à parte septentrionis, & claudatur montibus, iudicetur infrigidari à septentrione.

107 Villa ædificata à parte meridiei iudicetur calida ratione exsufflationis illius uenti meridionalis super eam.

108 Sed si sit ex parte occidentis, habebit aer eius grossitiem: si uerò ex parte orientis, habebit subtilitatem.

109 Maria habent contrarium iudicium in hoc

Marginal notes:
a B. principalia & radicalia membra
b † B. cor
c B. in alebher
d B. nuca
e —— B.
f B. earum
† quintæ rei naturalis. i.
a B. diuiditur in naturalem genitum ex
b B. Et diuidit in eum qui iam
c B. quæ ille ꝑ quem
d B. Et diuidit in eum qui in cerebrum fert, & in panniculis eius retinet.
a † B. De uirtutibus uitalibus.
b B. patitur passiones
c † B. & illa quę disponit aliquid ad operationes
d † B. De uirtutibus animalibus
e B. lacertos
f B. in speculo
g † B. De operationibus
h B. communiter
a † B. necessarijs

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

hoc ſicut ſapientes retulerunt.

110 Venti etiam generant in aere illud quod generant in eo[b] § manſiones. §

111 Eſt quidem in meridionali caliditas,& humiditas:pro tanto generat ſupercalefactionẽ, & putrefactionem.

112 Frigiditas & ſiccitas inſunt ſeptentrionali,& ideo generatur inde tuſsis.

113 Calor & ſubtilitas inſunt orientali. Et frigiditas,& groſsities occidentali.

114 Omnis[c] § angulus terræ mollis, cuius circunferentiæ ſunt diſcoopertæ montibus, & habens fontes aquæ dulcis, § eſt quidem complexionis humidæ.

115 Generatur autem ſiccitas in aere appropinquante alicui uillæ, cuius terra uelut locus ſaxoſus eſt,& ſalſus.

116 Domus ualde patula & omnibus uentis diſcooperta eſt in hyeme ualde frigida, æſtate uerò calida.

117 Ex domo autem depreſſa & ſubterranea habetur iudicium contrarium.

118 Calor ineſt panno facto ex ſerico, & coto. Et frigus[d] § in raſculo, ideſt panno plano non lanuginoſo ſeu uelleroſo,& lineo.

119 In compoſitis ex pilo,& lana ineſt cum caliditate aliquantulum ſiccitatis.

120 Iudicatur caliditas ſuper complexionem cuiuſlibet floris & cuiuſlibet aromatici, exceptis.v.ſ. myrto, ſalice, nenuphare,roſ.& uiol. [e] § quæ quidem ſunt frigida, & cum hoc aromatica. §

121 Laudabilior & utilior ex coloribus uiſui, eſt niger, aut uiridis: albus autem & citrinus [f] § necnon omne ſplendidum lædit, § & diſgregat lucem oculorum.

b B. impreſsiones cæleſtes

c B. locus terræ paludoſæ, circa quem ſunt loca aquoſa

d B. maſchail ineſt

e B. Et aromatica odorifera ſũt calida præter ſandalos, & camphoram

f B. quando ſplendent & ſunt puri

Secunda ex rebus non naturalibus,ſcilicet cibus & potus.

122 SCito quòd uera cibi actio eſt augere augenda, & reſtaurare omne deperditum ex diſſolutione corporis,& ad priſtinum ſtatum deducere.

123 Eſt autem ex eo eligendus ille,qui in ſanguinem laudabiliorem conuertitur, & tranſmutatur.

124 Leuis autem & ſubtilis, eſt panis tritici,& carnes paruorum pullorum gallinæ, & ſicut bliti ex oleribus,hi enim conueniunt patientibus ægritudinem.

125 Groſsi autem ex uſualibus ſunt ſimila, & ſicut muto laudabilis duorum annorum.

126 Piſcis notus habitans [a] § in rupibus § eſt cibus congruus uexato ab exercitio, & labore.

127 Ex eis ſunt ſubtilis malitiæ ſicut ſinapis, cepe,& allium,hi autem generant choleram rubeam. unde & quandoque ſumuntur uia medicinæ.

128 Ex eis ſunt etiam generantes melancholiam: ex qua in quibuſdam corporibus morbi generantur: uelut hirci antiqui, boues, panis furfureus,& caſeus.

129 Rurſus quidam ex his cauſant, & efficiunt humorem phlegmaticum, ſicut piſces groſsi, & genera lactis.

130 Aquæ delectabiles & fluuiales conſeruãt humiditatem radicalem; & cauſant egreſſum fæcum & ſuperfluitatum, digeruntq; & deducunt cibum per uenas.

a B. inter ſaxa

131 Melior eſt ex aquis pluuialis munda: quoniam nihil admiſcetur eis,quod inferat eis nocumentum.

132 Ex eis autem ſunt egredientes à naturali diſpoſitione earum, quarum propria actio eſt ſecundum complexionem eius quod admiſcetur eis.

133 Omne quod bibitur ex ceruiſijs, lacte, & uino nutrit corpus.

134 Potus conuertens corpus ad ſui naturam eſt ſicut oximel ex ſui iuuamento.

Tertia ex rebus non naturalibus.

135 SOmnus eſt quies uirtutum animalium motiuarum, & ſenſitiuarum.

136 Ipſe enim calefacit corporis interiora, ex quo fit cibi digeſtio laudabilior & melior.

137 Si autem ſomnus multum prolongatur, replebitur caput humoribus.

138 Ipſe etiam humectat corpora, & relaxat, extinguitq; calorem uiuificantem ipſa.

139 Temperata uigilia excitat ualde ſenſus,& diſponit uirtutes ad exercendum operationes ſuas,& cum hoc mundificat corpus à fæcibus, & ſuperfluitatibus.

140 Ex longa autem uigilia contingit expergefactio, & inſomnietas generans anxietatẽ, & anguſtiam animæ. Ipſa etiam diſſoluit ſpiritus, & corpora ſedat, & corrumpit ſplendorem & claritatem corporis & colorem eius,& profundat oculos, nocetq; digeſtioni,& mentẽ tollit & diſturbat,& corpus [a] § infrigidat. §

a B. debilitat

Quarta ex rebus non naturalibus.

141 IN exercitijs eſt quod eſt temperatum, & hoc decet quòd fiat,nam ipſum ęquat, & temperat corpora, & efficit egreſſum ſuperfluitatum, & [a] § humiditatum. §

a B. ſordium

142 Diſponit etiam corpus ad hoc ut nutriatur, & diſponit paruum ad hoc ut augeatur.

143 Immoderatum autem ex eo proprie dicitur labor, qui quidem ſpiritum euacuat, & educit, & laſſat corpus, & emacerat pingues & carnoſos, & inflammat calorem extraneũ, & ducit etiam humiditates à corpore, & debilitat neruos ex uiolentia dolorum, & facit corpus ſeneſcere ante ætatem ſenectutis.

144 Vltimata autem quies eſt inconueniens, neque eſt iuuamentum in ultimitate eius;imo quidem replet corpus humiditatibus, ſicut & glandulis, & nodis, neque diſponit corpus ad aliquem cibum.

Quinta ex rebus non naturalibus.

145 COrpus indiget uniuerſali euacuatione omnium membrorum per phlebotomiam,& pharmaciam, ex qua quidem eſt perfectum iuuamentum in uere.

146 Vomitus fiat in æſtate, ſed melancholia educatur in autumno.

147 Gargariſmata,& dentifricia purgant, & mundificant palatum & dentes.

148 Prouoca urinam, aliàs incidet in hydropem.

pem. Et prouocat menstrua; sin autem, corrumpentur corpora earum.

149 Educ fæces in cholica: nam in earum eductione curabitur patiens.

150 Vtere balneo ad tollendum sordes, & immunditiam; neq; sis in hoc piger si uelis educere superfluitates à corporis superficie: & cutem ab accidentibus immunditiei mundam facere.

151 Coitus etiam commendatur iuuenibus, quatenus per eum à nocumentis pernitiosis liberentur.

152 Nequaquam autem concedatur macris, senibus, aut etiam debilibus.

153 Incurret podagram, & dolores alios ille qui utitur coitu immediate post cibū sumptū.

154 Multus coitus debilitat corpus, facitq; ipsum hæreditare uarias species nocumentorum, & dolorum.

Sexta ex rebus non naturalibus.

155 IRa animæ excitat calorem, generatq; interdum alia nocumenta.

156 Timor animæ incitat frigiditatem, qui quandoq; magnificatur in patiente intantum, donec lædat in ultimo.

157 Magnum & multum gaudium impinguat corpus, & ideo multum lædit pinguem & crassum.

158 Ex lamento quidem & tristitia fertur iudicium nocumenti super macrum, & confert indigenti dissolutione.

TRACTATVS SECVNDVS

De rebus extra naturam, & primo de morbis generatis in membris consimilibus.

159 MORBI ex superfluo calore in membris consimilibus absq; superfluitate generati sunt sicut morbus febrilis & consumptiuus, sicut in hectica & phthisi.

160 Morbus autem ex calore cum humore, est sicut febris putrida.

161 Ex eis etiam sunt morbi frigidi absq; materia, sicut congelatio contingens ex niue, grādine uel frigore. Et ex eis est frigus cum materia, sicut paralysis cum magna quantitate phlegmatis.

162 Ex eis est humidus absq; [a] §superfluitate,§ sicut habitudo corporis quæ laxa uel mollis uidetur. Et ex eis est morbus humidus cum materia humorali, sicut repletio uentris in hydrope.

a B. materia

163 Morbus siccus cum materia est sicut cancer uel glandula. Sed siccus præter quòd in corporibus sit materia, est sicut spasmus ex inanitione.

164 In membris organicis existunt morbi cū accidit in plasmatione læsio uel nocumētū.

165 Est autem morbus in augmento, si fuerit caput nimis magnum. Et in diminutione si fuerit stomachus nimis paruus.

166 Si uideatur forma capitis lata uel compressa, erit error uel peccatum in plasmatione.

167 Ex eis etiam est morbus in concauitate quum accidit ei nocumentum, sicut cum planta pedis carne repletur.

168 Aut si accidat etiam quòd interponatur aliquid in poris & meatibus: sicut contingit in oppilationibus ex lapidibus renum contingentibus.

169 Aut si membrum quod debet esse asperū sit lene, ut stomachus in quo superflua humiditas exuberat, aut si quod debet esse lene exasperetur, sicut canna pulmonis quum exsiccat.

170 Est autem numerus à natura egrediens in sex, uel quatuor digitis.

171 Interdum uniuntur duo digiti, & coniunguntur. Et interdum [b] § iuncta naturaliter§ separantur.

b B. mandibulæ innaturaliter

172 Solutio unionis txisti in [c] § coniunctione membrorum, aut in separatione. In coniunctione§ quidem sicut in dislocatione brachij, & incisione pedis uel manus.

c B. membris compositis, aut in simplicibus .i. compositis

173 [d] † § §Solutio in ossibus est fractura, in tunicis autem & uenis dicitur ruptura, sed solutio facta secundum latum uel longum in neruis, dicitur fixura uel punctura.

d †B. in simplicibus quidem

174 Solutio facta in ligamētis uel chordis dicitur [e] §quassatio,§ & arabicè dicitur rabathe; sed facta in carne dicitur uulnus. Si tamen produceretur tempus eius diceretur ulcus. Sed facta in musculis uel lacertis dicitur attritio. Sed facta in sola cute dicitur excoriatio.

e B. adhærech

Capitulum de rebus egredientibus à natura uidelicet de causis morborum.

175 CAusæ diuiduntur in [a] § manifestas apparentes, quæ scilicet contingunt cuti, & superficiei corporum, sicut ignis, & nix, percussio, aut ruptura contingens ex saltu.

a B. primitiuas

176 Ex causis etiam sunt, quæ dicuntur coniunctæ; & ipsæ quidem sunt inter has species differentes, & hoc quidem, quia quandiu continuatur putrefactio, continuatur febris putrida. Ex causis etiam sunt quæ antecedentes appellantur, omni repleto corpori congruentes.

177 Ex causis efficientibus uniuersaliter est quicquid corrumpit membri complexionem ex infusione humoris ad ipsum.

178 Hæc sunt potentia impellentis, & debilitas seu impotentia recipientis, & multitudo mali humoris fluentis, & latitudo meatuum, & debilitas nutritiuæ. hoc enim est sufficiens summa earum: necnon etiam quia uidebis qualitatem in substantia corporis existentem superari, & ad suam contrariam declinare.

179 Quod generat in eo calorem, est quidem causa quare contingat corpori illud quod inde eidem contingere consueuit. usus autem esus allij est calidum in potentia. Sed calidum in actu est sicut calor solis, [b] § §

b †B. vel æstuatio aeris

180 Ex his sunt motus animæ, sicut ira, & motus corporis, sicut labor, & corruptio & putrefactio, & cibi paruitas: & quod poros cutis claudit & constringit sicut aer.

Causæ

Causæ ægritudinum ex frigiditate.

181 Causa uerò harum ægritudinum est quicquid in eo frigiditatem generat,& quandoq; solutur ex eo continuum, cuius uirtus aut est in potentia, uelut contingit in iusquiamo assumpto, aut in actu sicut in niue.

182 Fames est pabulum quũ spirituum terminatur, & sicut contingit quũ terminatur & consumitur oleum in lampade uel curcibulo.uehemens etiam saturitas,& crapula calorem suffocat,& extinguit.

183 Motus autẽ fortes & diurni sunt causa euacuationis spirituum,& infrigidationis corporis, quiete etiam infrigidatur calor, sicut & flamma fumo extinguitur.

184 Fortis & ualida corporis dẽsitas concludit calorem in corpore donec extinguatur. corpus immoderate rarum seu spongiosum de facili infrigidatur, quũ sit propinquũ & disposi tum ad hoc ut in eo calor de facili dissoluatur.

Causæ ægritudinum ex humiditate.

185 Quinque sunt numero scripta[a] humiditatem generantia, ex quibus aqua calida dulcis super totum corpus infusa est humida in actu.

a B. humida æqualiter

186 Ex humectantibus autem in potentia est usus lactis,& piscium delectabilium, casei recentis, quies corporis,etiam reclusio humiditatum,& immoderata refectio uel saturitas.

Causæ ex siccitate.

187 Quinque sunt siccitatem generantia sensu intellecta uel apprehẽsa, ex quibus quædam actu exsiccant,sicut boreas:& quædam potentia sicut esus synapis, & tanta fames seu abstinentia per quam humiditas corporis consumatur.& omnis motus fortis & uiolentus.contingit etiam corporis exsiccatio ex uentris solutione.

Causæ ægritudinum organicarum.

188 Causæ magnitudinis membrorum sunt fortitudo, & potentia formatiuæ, & etiam nutriens.

189 Causæ paruitatis membrorum sunt contrariæ eis quæ magnitudinem efficiunt in eisdem.

190 Causa corruptionis formarum est in numero similitudinum, quod quidẽ ratione malitiæ complexionis existentis in matrice contingit,aut[a] paruitate spmatis, aut malo egressu fœtus in ortu suo,ex cuius tortura contingit peccatum in figura, & forma.

a B.paucitate receptiõis spermatis grossi coagulati

191 Ex his etiam est nutrix,si deliquerit fasciãdo ipsum, aut eleuando, uel deprimendo ipsum.

192 Vel si forsan augeatur in eo cibus, aut ad nutriendum malus existat.

193 Aut si puer debilitate sua cadat, quum nõ regitur ab aliquo,& ipsius tibia aut crus inde frangantur:uel eius nasus percutiatur taliter quòd inde tensionem & depresionem patiatur:non enim potest materia rectificari, si moueatur quis impotens se sustinere ratione fracturæ ossis nondum perfectè consolidatæ.

194 Hoc etiam facit multitudo humorum, sicut in leprosis:&[b] paruitas eorundem. sicut in hecticam diuturnam,& continuas febres patientibus.

b B.paucitas

195 Aut tortura oris & faciei contingens ex mollitie, & relaxatione nerui, aut corrugatione & nerui tensione uersus collum declinante.

196 Vestigia apostematum, & cicatrices ulcerum, & uulnerum proculdubio formas in superficie corrumpunt.

Causæ clausionis meatuum & pororum.

197 Sapientes dederunt operam in collectione eorum,quæ sunt de genere claudentium & obturantium poros & meatus: ex quibus sunt fortitudo retentiuæ, & debilitas expulsiuæ:interdum etiam frigus est causa huius.[a] †

a †B.congregãdo

198 Siccitas etiam coarctat eos ualde: & similiter faciunt ligaturæ:apostema etiam angustat, &[b] obliquat eos per constrictionem exterius in aliquo membro generatam, stringit etiam eos medicina stiptica.

b B. contorsio exterius in aliquo membro

199 Hoc etiam contingit interdum consolidatione uulnerum & ulcerum : & etiam uerruca seu porro, & carne innaturaliter augmentata.

200 Hoc etiam humor facit,aut sanies, uel sanguis,lac coagulatum,& aqua.[c] †

201 Hoc etiam faciunt uermes,lapis,& fæx sicca dura,& aer.[d] †

c †B.f. coagulata

d B. i. uentositas conclusa in meatibus

Causæ aperitionis meatuum.

202 Causæ aperitionis meatuum sunt fortitudo expulsiuæ, & debilitas retentiuæ.

103 Ex his etiam est omnis medicina aperitiua calida & humida necessario.

Causæ ægritudinis in quantitate.

204 Quicquid augetur & excedit numero in nobis,augetur sicut ex multa materia,ut digitus si fuerit materia laudabilis,aut † rana si fuerit materia illaudabilis.

† morbus est sub lingua, quẽ βάτραχον vocant.

205 Quicquid minuitur in nobis numero,contingit à contrario eius, cuius rememorationem fecimus.

Causæ asperitatis.

206 Causa generans asperitatem est ablatio humiditatis,quæ interdum ex humore frigido contingit,puluere, stipticitate ciborum:& medicinarum.

207 Causa leniens asperitatem est sicut humor uiscosus:& omne pingue,& unctuosum.

Causæ coniunctionis, & unionis separatorum.

208 Proculdubio omne illud de cuius natura est ut stet separatum ab aliquo, cum aliquo modo ei unitur, si cum eodem coniungetur. Si uulnus non debite consolidetur,quòd sit res in membro inopinata, ostendetur.

209 Ex hoc etiam est fortitudo immutatiuæ, & debilitas informatiuæ.

Quamuis

210 Quamuis separatio contingens cuilibet ex eis, de quorum natura est ut sit in situ coniuncta, sit de genere & numero ægritudinum situs, & positionis in mēbris organicis: nihilominus est propriè de genere solutionis diuisi, seu continuitatis, cuius quidem solutionis causæ hic referuntur.

Causæ solutionis indiuisi.

a B. aut putrefactiuam, aut corrosiuam, & disruptiuā, aut grauitas extendens aut disrūpens.

211 QVædam est humor habens uim & qualitatem ustiuam, a§ & calefactiuam, & corrosiuam, aut hypostasis impulsa seu imbibita contusionem conferens, § uel uiscositas relaxans quod mouere deberet, uel saltus contundens, lanians & disrumpens, uel lapis offendens, & contundens.

212 Ex eis sunt medicinæ corrosiuæ, & ustiuæ ut ferrum corrodens, & lanians: & quandoque uentus scindit ratione tensionis. Idem etiam agit ignis sicut & in cæteris.

Capitulum tertium de rebus egredientibus à natura, & sunt accidentia morborum.

213 QVædam ex accidentibus reperiuntur in operationibus, & quædam in quibusdam corpori contingentibus, & quædam in egredientibus ab eodem: puta in sputo, fæcibus, egressu sanguinis, sudore, & urina.

214 Egressus naturalis operationis à dispositione sua est triplex, scilicet ipsius debilitas, ipsius ablatio, & ipsius immutatio seu corruptio, quod in quolibet membro est etiam manifestum.

215 Debilitas enim operationis uisus est quū aliquis debiliter uidet, & ipsius ablatio quum omnino uisus prohibetur uel aufertur, & ipsius corruptio, & incōueniens immutatio, quū imaginatur se uidere, quæ non uidet.

216 Exempla accidentium proportionalia reperiuntur in accidentibus contingentibus alijs operationibus.

Accidentia super æqualitate corporis.

217 SEnsus uisus attingit, & percipit interdū aliquod ex accidentibus qualitatum corpori contingentibus, sicut citrinitatem, & tumorem uisu perceptibilem. Et interdum attingit & percipit auris aliquod ex eisdem, sicut sonum uentris in hydrope. Et percipit etiam ex eis aliquod sensus odoratus, quemadmodum fœtorem contingentem in ulceribus putridis, & corruptis. Ex eis etiam est quod suo sapore gustu pcipitur, sicut contingit cum acredo uel acetositas in ore percipitur. Tactu etiam quoddam ex eis cognoscitur: sic enim per tactum cognoscitur cancri durities.

Accidentia ab egredientibus à corpore.

218 SVper accidentia ab egredientibus à corpore sumpta, excitantur quidem quinque sensus.

219 Sicut urina, si rubea sit uel nigra, & sputo si fuerit uelut sanguis, uel sicut butyrum, & in eo quod quidem ratione dissolutionis uel resolutionis egreditur, sicut contingit in uentositate, sternutatione, singultu. In uomitu etiā requiritur interdum acetositas, amaritudo, uel stipticitas: & cum urina fuerit fœtida, significat quidem super uesicæ ulcera, & in sudore sentitur si frigidus fuerit uel calidus, tenuis, uel uiscosus.

220 Hæc quidem accidentia sunt patientium passiones, & apud nos signa & demonstrationes. Et postquam feci rememorationem de his quasi transitoriè, & in generali, faciā nunc rememorationem de eisdem in speciali.

Rememoratio signorum.

221 OMne signum sicut dictum est, est rememoratiuum, aut præsentis indicatiuum, uel futuri prognosticum: est tamen utile non necessariū nobis quod referimus ex eo quod præteriit, sicut humiditas terminati sudoris.

222 Omne illud qđ significat super illud qđ iam existit, neque non etiam quod significat super illud quod speramus, est quidem multū necessarium, cura enim conueniens fit à nobis cum auxilio huius rei.

223 Ex his quidem signis sunt quædam generalia, & quædam specialia, & particularia alicui ex membris: de quibus quidem specialius faciam rememoratiouem in arte seu parte artis curatiuæ.

Rememoratio signorum indicatiuorum.

224 OMne signum generale sumitur à membris principalitatem & dominium habentibus, puta ab hepate, cerebro, & corde, hæc enim secundum ueritatem dicuntur principalia.

225 Vt quum est rectæ formationis seu imaginationis: & ratiocinationis seu cogitationis, sanæ memoriæ, & recordationis.

226 Motus etiam & sensus laudabilis significat super capitis sanitatem, & nocumenta eis contingentia denotant proculdubio, quòd morbi existant in cerebro.

227 Quum cor incedit rectæ in pulsatione sua, tunc eius dispositio est pacifica & tranquilla. a†§

a B. Et pulsus quando uariat à consueto modo significat corruptionem. Et per diuersitatem pulsus significatur super species diuersas ægritudinum.

Genera pulsus.

228 NEquaquam fuerunt genera pulsus in numero denario posita nisi ab ore sapientis, quorum quidem primus ab æstimatione dilatationis est assumptus: ipse enim significat super dominium & fortitudinem uirtutis: & ipsius æqualitatem.

229 Magnus autem est, cuius dimensiones eminent a§ & descendunt, § & significant super fortitudinem secundum suam existimationem.

a B. vel eleuantur.

230 Paruus pulsus est contrarius in uirtute, & etiam pulsus longus, & breuis.

231 Ex eo etiam est strictus, & latus, necnon etiam eminens, & profundus.

232 Genus eius relatum tempori motus, est uarium & diuersum, ex quo est pulsus uelox, magnæ iactantiæ, & significat quidem super uim & calorem. Ex eo etiam pulsus est tardus dominans

minans congelationis:unde significat super debilitatem cum frigiditate.

233 Genus sumptum ab existimatione temporis quietis diuiditur in suas species,scilicet in frequentē spissum & sine quiete, significantem super debilitatem uirtutis, &[b] §caloris, §& in rarum,sibi contrarium qui super laxitatem & frigiditatem attestatur.

b B. calorem

234 Genus sumptum à dispositione uirtutis diuiditur in fortiter pulsantem & magnum, & in sibi contrarium debilem, cuius pulsatio profunda est & exilis. 10

235 Ex genere sumpto à corpore uenæ per tactum est pulsus durus, qui attestatur super siccitatē, & ex eo est qui tactu mollis & humidus reperitur,significās super sui corporis humiditatem.

236 Genus sumptum à prima qualitate corporis uenę significat rectè super complexionem, scilicet frigidus super frigidam,& calidus super calidam. 20

237 Genus sumptum ab eo quo repletur uena,declarat dispositionem & esse humorum eius:plenus enim super humorum abundantiā, & uacuus super ipsorum diminutionem habet attestari.

238 Genus sumptum ex motionibus & quietibus pulsus, detegit quidem ad sensum tactus species eius,est autem ex eo species iusti ponderis,& conueniens pulsibus ætatum, temporum anni,& regionis.Ex eo etiam est egrediēs à debito consueto. 30

293 Ex eo etiam est pulsus contrarius ei, quem præmisi sine pondere.

240 Aliud genus eius sumitur ab æqualitate, uniformitate, aut diuersitate, & inæqualitate ipsius.

241 Qui rectè incedit uniformiter & ordinate,dicitur unitus siue æqualis : qui uerò claudicat & deuiat in hoc,inæqualis dicitur & diuersus. 40

242 In diuersitate generis sumpti à numero percussionum arteriæ sunt differentiæ.

243 Differens pluribus percussionibus diuiditur in duas species.

244 [c]§In inæqualitate & diuersitatibus ordinatum§& ordine carentem, quem scilicet anima percipere nequit.

c B. in ordinatum diuersum

245 Dominus huius ordinis dicitur reuersiuus,& est secundum dictum nostrum ille qui postquam nunc sic percussit, reuertitur consequenter ad percutiendum sicut prius. 50

246 [d]§Ex eo etiam§est cuius regressus minime sunt uniformes, & talis est qui cauda soricis appellatur.

d E. Et quidam

247 Est etiam ex eo qui differens seu diuersus in una percussione reperitur cum mensura quatuor digitorum.

248 Ex eo etiam est proportionatus alicui rei, & quidam sunt qui nulli rei referuntur, & sermo quidem noster erit nunc super nominatas. 60

249 Ex his quidem est pulsus intercisus,& [e] §dominus coniunctionis,§ ex his etiam est altus, humilis,& depressus.

e B. ex his est habens coniunctionem

250 Ex his etiam est in cuius percussione duo sunt ictus,& ex eis in quo sunt plures.

251 Est etiam ex eis uermicularis, & serrinus: similiter formicularis,& undosus.

252 Ex his etiam est ille,qui tremulus dicitur: ex quo est significans super hecticam.

253 Omne quidē pulsus genus continet duas species,& ambæ sunt contrariæ, inter quas est una æqualis, quæ ex ambabus contrariis descendit seu reponitur in gradu.

254 Inter species uerò generalis diuersitas est multa,& nō ē æqualis,& media in diuersitate.

255 Ex pulsu temperati corporis cognosces pulsum cuiuslibet:donec scias ex eo cui lateri æquatur,aut inæqualis efficiatur.

256 Omnis pulsus egrediens à dispositione cōuenienti dicitur comparari ad egressum complexionis eius.

257 Scito esse uarias species pulsuum in diuersis ætatibus,quatuor anni temporibus, & diuersis regionibus.

258 Et etiā in diuersis cōplexionibus hominū, & habitudinibus: masculis & mulieribus.

259 Pulsus uelocitas cum magnitudine est calido, Sicut etiam & in ætate iuuentutis, & in masculo.

260 Talis autem est in regione & habitatione meridionali, macro, pregnante,& æstate.

261 In frigido enim est pulsus paruitas,& tarditas.& consimilis quidem est in senibus, & [f]§autumno.§

f B. hieme

262 Cōsimilis quidem est in mulieribus, & in pingui carnem laxam habenti:& talis etiam est in septentrionali.

263 Cuiuslibet sicci quidē pulsus est durus, & cuiuslibet humidi est quidem pulsus mollis.

264 Pulsus cuiuslibet habētis complexionem æqualem & temperatam, similatur quidem pulsui perfecto ipsius ueris.

265 Quartum clima sequitur complexio prædicta.

266 Pulsus infantis frequens est & mollis : pulsus autem senis est tardus & durus.

267 Pulsus cuiuslibet corporis multum humorem ferentis est ualde plenus.

268 Omne corpus uacuum à materia habet pulsum illaudabilem, & uacuum.

Signa à sputo.

269 PEctus & pulmo sunt organa animæ, quæ si quidem sana fuerint, uitæ conseruabuntur.

270 Si operationes eorum declināt ad aliquam malitiam, cor siquidem ignietur ex sui inflammatione.

271 Et sputum quidem habet significare super accidentia pectori contingentia in quacunq; ægritudine eidem contingente.

272 Ablatio sputi proculdubio super principiū attestatur : significat enim quòd materia in multo est digesta.

273 Si autem fuerit paruū & tenue,habebit super digestionem debilem attestari.

274 Si uerò fuerit medium & æquale,in hoc quidem significatur quòd morbus iam ad mediū augmentum peruenerit.

275 Si autem fuerit multum spissum, tunc proculdubio est morbus in statu.

Tenuitas

276 Tenuitas etiam ſputi ſignificat quòd humor faciens morbum leuis ſit & ſubtilis.

277 Tale etiam ſignificat quòd morbus ſit uelocis & citæ [a] § digeſtionis. § Si uerò fuerit groſſum, ſignificabit ſupra contrarium, & tardũ.

a B. exſiccationis uel reſolutionis

b †B. ſplendentis

278 Nigredo ſputi [b] † § § ſignificat ſuper uiolentiam uſtionis.

279 Sputum uerò uiridis coloris ſignificat ſuper choleram citrinam, & porrinam.

280 Sputum habens citrinitatem claram ſignificat ſuper choleram uitellinam.

281 Sputum album ſignificat ſuper humorem phlegmaticum. Et rubeum ſuper ſanguinem. Et ſputum cuiuſq; fœtidum eſt proculdubio putrefactionis ſignificatiuum.

282 Omne ſputum ſine fœtore ſignificat quòd in eius pulmone nulla ſit putrefactio.

283 Si ſputi figura rotunda ſit: & cum hoc patiens, febrem patiatur; hoc erit quidem ex ſignis quòd [c] § in diaphragmate eius ſit apoſtema.

c B. in birſen ceciderit

284 Si patiens non ceſſauerit tuſſire, iam quidem incidit in phthiſim. Sputum autem egrediens ſine tuſſi & difficultate, ſignificat ſuper perfectam digeſtionem. [d] † § §

d †B. & eſt in eo albedo groſſities continua vel æqualis ſine putredine eueniẽs primo

Rememoratio ſignorũ ſumptorũ ab operatione hepatis.

285 GEneratio quatuor humorum eſt in hepate. ex cuius augmento augetur humor in corpore.

286 Omne membrum ratione ipſius augetur: eſt nihilominus in ipſo membro propria operatio.

287 Ex uapore autem ipſius fit ſpiritus.

288 Ex reliquo corpore ſeu humore eius [a] § ſano § fit corpus ſanum: eſt autem humor ſanus quum hepar ſanum fuerit.

a B. mundo

289 Et aquæ quidem deuehunt cibum ad ipſum: miſcenturq; cuilibet humori ſuper eum dominanti.

290 Aquæ etiam mittuntur ab ipſo hepate ad eius colatoria: & ipſæ nihilominus cum humoribus commiſcentur.

291 Et ipſa quidem aqua fert ſecum colores eorum, [b] § necnon etiam omne illud quod eſt neceſſariũ in declaratione & ſignificatione eius. §

b B. & quod ab eis in ipſa imprimitur maniſeſtatur nobis

292 Et proculdubio quicquid diximus eſt manifeſtum, ſuper cuius ueritatem ſenſus etiam atteſtatur: ſunt enim apud nos ex urina ſignificatiões ſignificãtes qualis ſit ꝓceſſus patiẽtis.

De urina, & primo de coloribus.

293 ALbus color urinæ eſt ex ſignis ſuper multitudinem cibi & potus, ſeu nauſeatiuam ſatietatem ſignificantibus. aut ſuper dominium frigoris, uel humiditatis phlegmaticæ: aut ſuper fluxum urinæ, uel opilationis hepatis.

a B. poſt nauſeatiuam ſatietatem

294 Quũ autem urina uidetur modicum citrina, ſignificat quidem ſuper paruitatem choleræ: ſed quum eſt in colore ignea, ſignificat ſuper multitudinem choleræ.

295 Et color quidem clarus ſub rubeo ponitur, in eo tamen eſt amplior cholera rubea.

296 Valde autem rubeus erit color eius à natura ſanguinis, niſi tamẽ fuerit talis ex aſſumptione croci, aut applicatione alicuius tingentis ut alcannæ, aut ex colica. [a] § † §

a †B. aut ex febre

297 Si autem uideatur nigra, poſtquam uiſa fuerit fuſca, ſignificabit quidem ſuper fortem algorem: ſi uerò talis appareat poſtquam præceſſit ualde rubea, ſignificabit ſuper fortem humoris uſtionem.

298 Iudica autem ſuper morbũ ex colore urinæ, niſi tamen fuerit talis ex cibo ipſam tingente, putà oleribus, caſsia fiſtula, & omni re eam breuiter tingẽte, ſicut almuri, & ſimilibus.

Rememoratio ſubſtantiæ urinæ.

299 TEnuitas quidem ſubſtantiæ in urinis ſignificat ſuper paruitatem digeſtionis.

330 Et proculdubio efficitur urina tenuis [a] § per corruptionem cibi, § & opilationem hepatis, & apoſtema.

301 Vrinæ autem groſsities ſignificat ſuper digeſtionem, aut ſuper multitudinem humoris phlegmatici in corpore exiſtentis.

Rememoratio fæcis hypoſtaſiuæ tripliciter uariatur ex colorẽ, loco, & ſubſtantia.

302 CVm hypoſtaſis uidebitur alba in colore, ſignificabit quidem ſuper ſalutem infirmorum.

303 Si autem color eius appareat citrinus, hoc erit ex acumine choleræ rubeæ.

404 Si uerò appareat rubea uelut [a] § ſanguis, ſignificabit proculdubio ſuper malitiam digeſtionis ipſius ſanguinis. §

a B. res habens colorem valde rubeũ æris, eſt propter malitiã digeſtionis ægritudo ſanguinea

305 Et ſi talis diſpoſitio ipſius prolõgetur neque uarietur, erit ex hepate apoſtemato.

306 Et ſi fuerit nigra poſt intenſam rubedinem, & petens fundum, poſtquam prius apparuerit in alto, ſignificat quidem quòd iam peruenit patiens ad hoc quòd anima ſeparetur ab eo: & peſsime cum caſu uirtutis: neq; eſt ſpes de eo aliqua, neq; poteſt enim quicquam proficere, quum ſit mors propinqua ex [b] § uiolentia § uſtionis.

b B. vehementia

307 Et ſi appareat nigra poſt eius fuſcedinem, præter quòd morbi materia ſit acuta, & potiſſime ſi cum tali fuſcedine adſit aliquod ſignũ laudabile, & radix morbi fuerit ex melancholia; ſignificabit quidem ſuper morbi conſumptionem: & hoc ſecundum plurimum.

308 Si appareat nubes ſupernatans in ſuperiori parte uaſis, ſignificabit ſuper cruditatem, licèt ſit in ea aliquid digeſtionis quæ ex uentoſitate commiſcente ſe ei impeditur, & inde ſurſum eleuatur.

309 Et ſcito quòd ſi uideatur pendere in medio, quòd parua uẽtoſitas eſt in tali hypoſtaſi.

310 Et ſcito quòd ſi præeunte citrina, fuerit alba lenis & coniuncta, & inferius depreſſa, & talis continuo appareat, quòd digeſtio morbi ſit completa.

Rememoratio ſubſtantiæ.

311 CVm autem [a] § apparet hypoſtaſis non continuata § ſignificat ſuper debilitatem uirtutis.

a B. hypoſtaſis incipit apparere, & non perſeuerat, ſed deſinit apparere

312 Si uerò fuerint contenta in ea ſimilia fragmentis

mentis hordei, significabit quidem super rasuram uenarum: sed si assimilentur furfuri, & [b] § sine § fœtore, significabit super ulcera uesicæ. Si autem similetur squammis metallorum, significabit super ustionem & [c] § & laminationem continentem. §

[b] B. cum
[c] B. incisione

313 Si sanies appareat in uase, significabit super apertionem apostematis.

314 Si uerò prolongetur egressus eius cum sanguine corrupto, significabit super apostema phlegmonicum.

315 Quum autem hypostasis petit fundum, & spermati similatur, est quidem ex humore grosso & crudo: & si cum eadem sit arena mixta, scito illum cuius est, esse calculosum.

Rememoratio odoris.

316 [a] § Priuatio quidem § fœtoris contingit ex priuatione coctionis & digestionis, aut ex indigestione ratione cibi indigestibilis.

[a] B. Multitudo vel fortitudo

317 Omne illud quod est ultimati fętoris, est ultimatæ corruptionis.

318 Si autem odor eius sit extraneus horribilis, scito illum cuius est pati morbum uesicæ.

319 Iam quidem retuli genera urinæ simplicia. ex dictis uerò meis poterit quis uti in iudicijs compositorum ex eis.

Rememoratio signorum sumptorum à fæcibus, & primo à quantitate.

320 Interdum attestantur fæces super stomachum, & interdum super intestina, & ipsum hepar.

321 Fæces quidem minuuntur ratione magnæ transmutationis alimenti quum cõuertitur in membris: nisi illius cuius expulsiua fuerit debilis, & attractiua fortis, ratione alicuius nocumenti contingentis: & hoc quidem significat repletionem corporis patientis ex malis humoribus.

322 Si autem fuerint magnæ in quantitate, erit quidem signum quòd cibus non præbeat augmentum corpori, aut quòd attractiua sit in eo debilis & diminuta, & expulsiua fortis ratione alicuius morbi uel nocumenti.

323 Si autẽ fæces fuerint albę, erit oppilatio uel sclirosis in meatibus kistis fellis. Et icteritia quidem est ex significantibus super hoc sensibiliter. sub hoc etiam genere est urinæ citrinitas: nisi quũ corpus humore phlegmatico uel mala complexione frigida inficiatur.

324 Si uerò appareant rubeæ uel ignitæ, significant super excessum, & dominium cholerae rubeæ.

325 Sed si similentur porro aut uiridi æris in colore, significabunt quidem morbum & malitiam magnam.

326 Quum autem apparebunt nigræ in colore, hoc quidem continget ex forti & antiqua frigiditate corporis cuius sunt: & si tales appareãt in morbo acuto, significabunt super mortem futuram in propinquo.

327 Si autem fæces fuerint duræ, significabunt super fortitudinem attractiuæ, aut super calorem urentem, uel super cibum stipticum & constrictiuum.

328 Si uero fuerint fæces molles, & liquidæ, non erit fortis attractiua in corpore: aut in corpore erit frigiditas mala: aut hoc contingit ex mala alia dispositione corporis: uel ex cibo qui soluit uentrem, & mollificat per naturam suam.

329 Si differatur & tardetur egressus fæcum post cibum sumptum, hoc quidem contingit ex difficultate digestionis ipsarum, aut diminutione & debilitate expulsiuæ, aut forti frigiditate, aut ex uentrem necessario constringentibus.

330 Si autem citius debito egrediantur, hoc quidem erit ratione cibi non constrictiui, sed potius per naturam suam mollificãtis, & [a] § soluẽtis, § aut ratione humorum & humiditatum ad eas fortiter impulsarum: uel ratione mesaraicarum non sugentium & attrahentium, aut ratione nocumentorum in intestinis contingentium, utpote apostematis uel ulceris, aut corruptionis digestionis, & aliarum specierũ morborum eisdem contingentium.

[a] B. lubricantis

331 Si egrediantur cum sono, significabunt super magnam uentositatem.

332 Si uerò fuerint mistæ saniei, significabunt super apostematis in organis cibi existentia.

333 Sed si appareat sanguis cum eis, significabit quidem super ulcera, & [b] § tenasmonem. §

[b] B. excoriationem

334 Si autem sunt multum fœtidæ, significabunt super magnam corruptionem. Si uerò uelut oleum supernatat eis, significabunt super liquefactionem pinguedinis corporis, & [c] § erunt proculdubio odoris acetosi ex humore acetoso. §

[c] B. si erant odoris acetosi, tunc illud erit ex hũore phlegmatico acetoso

Rememoratio signorum sumptorum à sudore, & primo quantitate.

335 Sudor multus in morbis [a] § humidis § factus, [b] † § § est ex accidentibus uim & naturam ipsorum referentibus, neque est sicut ille ex quo fit iuuamentum.

[a] —— B.
[b] † B. significat super humiditatem &

336 Superfluus autem in ultimo cum casu virtutis patientis, contingit proculdubio ex labore, & debilitate uirtutis, & naturæ, unde mors est in propinquo.

337 Sed paruus sudor in morbis, super oppilationem & clausionem cutis, & grossitiem humoris, & debilitatem expulsiuæ, & paruitatem digestionis, & uentris mollitiem & fluxum significat.

338 Si appareat sudor ualde albus in morbis, significabit super humorem phlegmaticum. Si uerò sit citrinus, significabit super choleram citrinam, & si niger, super melancholiam. Si autem sit rubeus, erit morbus ex sanguine, & similiter præbet nobis signa suo sapore.

339 Sudor subtilis contingit ex subtilitate humorum, & grossus ex grossitie eorundem.

340 Si autem fuerit uniuersalis in toto corpore, est bonus. Sed si sit particularis & specialis in uno loco, est malus, & illaudabilis.

341 Qui ẽt contingit tempore suo una cũ circuitibus ex paroxismis febrium, aut in die critica, est quidẽ bonus & laudabilis: contrarij autem bonitas longinqua est & remota.

Rememoratio

Rememoratio signorum prognosticorum generalium.

342 PRognosticatio diuiditur in referentem, & significantem morbum futurũ generari in sano, & in significantem quod debet cõtingere patienti in morbo suo.

343 Signa autem referentia super ægritudinem futuram sumuntur ex accidentibus significantibus super repletionem uel euacuationem cerebri, aut residui corporis.

344 Significat autem super repletionem, quies, multitudo cibi, raritas balnei, & exercitij: ex his nanque accidentibus contingit repletionis ægritudo, & his contraria pronosticant super[a] §intentionis§ ægritudines.

a B. diminutionis

Signa repletionis, & primo secundum uirtutem.

345 GEnus repletionis diuiditur in repletionem penes uirtutẽ animæ, quæ si fuerit respectu immutatiuæ, & digestiuæ. nequaquam erit appetitus comedendi laudabilis, eritq; egestio mollis & liquida: neque erit digestio in urina.

346 Significatur autem super repletionem respectu uirtutis motiuæ ex grauitate & læsione motus.

347 Si autem fit repletio respectu pulsatiuæ, erit quidem patens debilitas, & pigritia pulsationis eius.

348 Causa uerò debilitatis animarum seu potentiarum est illud quod nequeunt pati ex chymis: nam parum ex eis lædit & grauat eas: non autem ideo quia membrorum concauitates ex eis repleantur.

Signa repletionis secundum membra.

349 EST autem alia repletio à prædicta penes cõcauitates organorum, scilicet quum non poterunt tolerare id ex quo membrorum concauitates replebuntur.

350 Hoc autem genus contingit ex repletione aut sanguinis puri & mundi, aut choleræ, aut humoris phlegmatici, interdum autem animæ seu potentiæ fortes sunt: nec grauant eas chymi.

Signa dominij sanguinis.

351 CVm dominatur sanguis alijs humoribus, adsunt somnus & dolor capitis in excessu cũ tumore & rubore uenarũ. Estque possibile ꝙ inde cogitationes mutentur, cum grauitate capitis: & debilitate, & fatigatione sensuum. reperitur etiam tactu calidus cum grauitate[a] §humorum, & § scapularum & cum oscitatione. Et[b] §sunt interdum grauia latera, & hypochondria, & manifestus fluxus sanguinis à naribus, cum alicibus, & etiam uenter est laxus: non tamen multum cum delectatione, & suauitate uitæ, § & apparebunt somnia lætitiæ, & iocunda, cum uarietate & multitudine colorum. accidet etiam pruritus in loco phlebotomiæ, cum rubedine oculi insolita, & apostematibus, aut uariolis, aut pustulis corporis, & opinabitur se comedere dulcia in somnis, & uidebitur ꝙ gustet dulcia, & si prius ea non comederit. Vnde si hæc accidentia sint in uere, aut in principio iuuentutis nouellæ, significabunt quidem nobis super ægritudines ex sanguine generandas, quæ quidem de facto consequenter apparebunt.

a —— B.
b B. quandoq; grauantur supercilia, & frõs, & manifestus fluxus sanguinis narium. & alices. & uenter etiam est lenis non superflue. & est alacris & lætus. vita eius gaudens & lęta

Signa choleræ.

352 CVm dominatur cholera citrina aut crocea, apparet quidem color cutis citrinus, cum debilitate, & casu appetitus cibi, & reperit ille in quo dominatur, oris amaritudinem, & mordicationem ex ipsa cholera rubea in stomacho contingentem: accidit que ei uẽtris solutio cũ qua est cholera rubea & insomnietas cum profunditate oculorum, & siccitas oris & linguæ: & eius urina est in colore ualde citrina, acciditque ei syncopis, & riget cutis eius cũ permistione & perturbatione, accidit ei sitis post ieiunium, & apparent ei in somno corruscationes cũ subtilitate pulsus, & calore corporis. Sunt etiam ex his accidentibus multa & frequens balneatio in aquis calidis, & sulphureis: & motus laboriosi qui fiunt in regionibus & uillis[a] §septentrionalibus, § & frequens & continuus esus acutorũ, & maxime si fiat tempore æstiuo.

a B. meridionalibus. & ætas iuuentutis

Signa melancholiæ.

353 SI uerò cholera nigra ĩ corpore dominetur, erit quidem fuscus color corporis, cum forti & iugi meditatione & cogitatione, & appetitu cibi forti, & reperietur in ore sapor acetosus.

354 Est etiam cum malitia animæ[a] § intuitus fortis, & affixus. § & pulsus durus est, & tardus.[b] † §

§

355 Et urina quidem est alba tenuis, & cruda; nec est in egestione decoctio.

356 Et cibus siccus aridus, anxietas, timor continuus, & tristitia.

357 Videtur etiam quòd interficiatur in somnis: apparentque in somno eius omnia eum exterrentia.

358 Aetas senum, autumnus, &[c] §habitationes meridionales. § & corporis macies.

a B. cum qua accidit chuerub vel cucub
b †B. Et stomachi seu uentris constrictio & morphea nigra, & timor, & vigilia absque agitatione & angustia
c B. regio septẽtrionalis

Signa phlegmatici.

359 SI dominetur humor phlegmaticus in corpore, aggrauabitur caput eius, somnus eius erit longus, &[a] §fatigabitur iter agendo de facili, § & erit eius appetitus debilis, cum repletione penes uirtutem, &[b] §tur bationem seu permistionẽ & sopita laxitate. §

360 Ex his etiam est fluxus saliuæ, & sputi, & tumor uultus, & color patientis albus, & erit in pulsu eius[c] §occultatio, & § tarditas, & in urina turbulentia, & grossities, & cruditas.

361 Nec est in eo sitis, nisi fuerit phlegma salsum, aut putrefactio affuerit.

362 Ex his etiam accidentibus sunt usus omnium ciborum humidorum, & frigidorum, & ætas senectutis, & tempus hyemale, & priuatio exercitij, & balnei, & excedens quantitas cibi, & habitatio humida ratione fluminum, & apparitio marium in somnis, & querimonia ex incubo facta & impotẽtia digestionis chyli.

a B. erit piger in actionibus, & motibus
b B. pigritia in deãbulatione, & sopita laxitas absque consuetudine
c B. grossities

363 Quũ autem apparebunt tempore sanitatis cõtinuo accidentia de necessitate super aduentum ęgritudinum significantia, esto sollicitus in ablatione eorundem.

Rememoratio signorum pronosticorum tempore morbi contingentium.

364 EX signis ꝓnosticis est significãs mortem futuram. Et ex eis est quod significat futuram sanitatem seu euasionem, 10 & [a] ʒproprie ex his est scientia pronostica.ʒ

a B. hæc in sciẽtia pronosticationis declaratur

365 Ex scientia istorum uidebit medicus, & sciet, quis moriatur, retrahetque inde manus suas à cura eius, sicut etiam uidebit ex scientia eorundem quis euadere debeat, & curari. pro tanto notificabit & pronosticabit illud.

366 Principium huius scientiæ, est scientia de temporibus morborum, & eo quod apparet in eis de dispositione morborum. est etiam scientia de longitudine & breuitate, & fortitu 20 dine, & uiolentia, debilitate, seu tranquillitate ægritudinum: & etiam de iudicio eius quod debet generari ex crisi in temporibus morbi.

De temporibus morbi.

367 IN quolibet morbo sunt diuisa tempora, in quorum aliquo contingit mors & uita uel salus: & sunt principium, augmentum status. In quolibet potest mors contingere. In quarto autem quod declinatio appellatur, 30 non contingit mors, nisi contingat error undecunque.

368 Principium autem est in quo contingit nocumentum in operationibus, & debilitas in negocijs assuetis.

369 Et hoc quidem tempus durat, donec digestio appareat in [a] ʒhypostasi,ʒ sputo, fæcibus & urina: & post ipsum apparet & cognoscitur augmentum ex longitudine paroxismorum febrium, & operationibus, & accidentibus. 40

a B. exeuntib.

370 Status uerò est quũ post dictum negociũ perfecta digestio apparebit, nec paroxismi morborum augebuntur: & accidentia in quantitate æquabuntur.

371 Accipit etiam morbus diminutionem & fit interdum crisis perfecta. Vnde quum hoc signum uidebitur, pronosticetur pax & salus patientis, nam mors minime accidit in declinatione, nisi errore super patiente commisso, aut à re [b] ʒcomplexionis malæ & illaudabilis,ʒ nec- 50 non etiam omni extrinseco contrario eidem contingente.

b a B. pestilẽtiali

372 Scientia autem nostra per quam cognoscimus terminum principij confert quidem in subtiliando cibum, & diætam, sicut decet, & in mediando subtilitatem eius in augumento. Nam hoc expedit patienti donec morbus ad statum peruenerit: tunc autem decet medicum esse sollicitum ad subtiliandum perfectè diætam.

Rememoratio longitudinis & breuitatis morbi.

373 OMnis morbus perficitur in mensura: quæ si fuerit breuis, dicitur acutus, & hic aut interficit in breui tempore, aut per crisim laudabilem terminatur.

374 Ipse etiã morbus est citæ digestionis, & breuium temporum, austerus & periculosus.

375 Cognoscitur autem ex breuitate sui principii. pro tanto regatur dicta conuenienti.

376 Non enim sunt multum aggrauandæ eius uirtutes, nec est auferendus & prohibendus ei cibus omnino à principio, nam forsitan caderet uirtus eius, nec etiam est debilitandus ante statum ipsius: Sed est potius prudenter in quãtitate reficiendus sufficienti secundum exigentiam sui [a] ʒitineris.ʒ

a B. viatici

377 Si autem uideas difficultatem, & malitiã signorum, & periculorum, & dolores fortes, & uiolentos cum mala dispositione, & casu uirtutis, & ratione diminuta & permista, ita ꝙ uirtus nequeat morbi malitiam tolerare; pronostica mortem eius futuram ante statum, quam quidem ex malitia accidentium ex morbo cholerico contingentium pronosticabis.

378 Ex morbis etiam est diu durans, & longi temporis, qui chronicus seu temporalis appellatur, qui quidem minime corpus celeriter cõsumit & dissoluit, sed aut necat ipsum cũ phthisi & hectica, egressu sanguinis, aut macie, aut patiens etiam longo tempore curabitur: & morbus per paulatinam dissolutionem, & digestionem consumetur.

379 Cognosces autem ipsum ex leuitate & facilitate accidentium eius, & frigiditate cuius libet ex his morbis.

380 Non cibes istum patientem modico cibo, quoniam caderent uirtutes eius.

381 Inter autem morbos istos sunt alij medij, quorum scilicet tempora non sunt absolute breuia, nec longa: unde cibus eorum in subtilitate medietur: nec sit multus, neque paruus.

De crisi & signis eius.

382 SCito quòd crisis est uelox & subita mutatio quæ suo tempore ex difficultate seu malitia accidentium & pugna existente inter uirtutem & morbum generatur, ut celeriter ad uitã uel mortem perueniatur.

383 Sex sunt species mutationum in morbis contingentium. Nam aut negocia tardantur, aut citantur in eis, unde interdum conuertitur in temporibus breuibus corpus ad bonum & uitam.

384 Si fuerit laudabile quod præcedit eam, ꝓnosticabis sic super ipsam, scilicet super crisim securam, & laudabilem.

385 Est autem alia mutatio uelox ad prædicta quæ quidem significat mortem, in hac quidẽ ueloci malitia est angustus processus medici: nam hæc crisis est necans, & perniciosa.

386 Tertia ex prædictis mutationibus est mutatio tarda inducens ad dispositionem sanitatis, & curans morbum, non tamen cum crisi, sed potius per dissolutionem paulatinam in ea contingentem.

60 387 Quarta autem species prædictarum mutationum est mutatio tarda ducens patientem ad interitum, nec fit cum euacuatione, sed potius cũ hectica dissoluente corpus patiẽtis.

388 Quinta autem ex prædictis est inter eas media quum inducit mortem, & malitiam ultimatam.

389 Sexta uerò perducit ad uitam in medio temporum.

390 Hæ autem crises sibi inuicem dicuntur contrariæ compositæ.

391 Crisis quidem laudabilis accidit in statu cum perfecta digestione & uirtutis fortitudine, contraria uerò ei puta illaudabilis fit in augumento.

Rememoratio eorum quæ oportet sciri in crisi.

392 Tria oportet scire in crisi.

393 Scientiam uidelicet de prognosticatione eius,& de diebus criticis, & scientiam etiam eius quod significatur per signa nobis significantia in quam crisis speciem terminetur, quum perficitur crisis cuiuslibet morbi.

394 Omnis autem crisis pronosticatur ex uiolentia accidentium quæ dicimus.

395 Et sunt permistio sensus,& intellectus, & dolor aurium & capitis.

396 Et fluxus lachrymæ:angustia, [a] §parua famis,seu casus appetitus§motus laboriosus, & uigiliarum instantia, & dolor in pectore uel collo,& illaudabilis excitatio à somno cũ motu,& rubedine oculorum.

a B.& paucitas somni,

397 Et frendere dentibus,& limatio eorundẽ in somno,& eorundem percussio,& fortis fricatio nasi patientis.

398 Et interdum insinuabit aliquis commouẽdo cum labijs suis. Videbiturque interdum suggere ea.

399 Et uelocitas quidem anhelitus, & desiderium trahendi aerem frigidum cum angustia, & uelocitas pulsus, & frequentia, & tussis cũ infusione & sonitu & gargarismatis.

400 Et pulsatio cordis continua, & syncopis,& conatur patiens à lecto suo surgere, & recedere.

401 Et dolor gutturis & meri cum angustia, quæ si perseuerauerit continget ei syncopis magna,& fortis.

402 Et pulsatio in lateribus, &[b] §dorso, cum torsionibus uiolentis,& fortibus, & continuo dolore stomachi cum querimonia stomachi uel hepatis,§aut dolor uentris aut circa pectinem,aut etiam in renibus & uesica, aut dolor fortis circa[c]§uirgam,§uel in uirga aut in matrice,aut in omnibus iuncturis, aut quibusdam, aut ex eis intus uel exterius.

b B.costis, & uehementia nocumenti, & doloris & in stomacho dolor frequens, & querimonia splenis & hepatis

c B. anum

403 Quum ergo uidebitur augumentum horum accidentium in die critica, erit proculdubio bonum& laudabile,& potisimẽ si prius digestio apparuerit: sin autem,erit quidem contrarium manifestum.

De diebus criticis.

404 Causa quidem crisis, si sit eorum relatio uera,est quoniam luna uariat actionem in morbis.

405 Iam quidem quũ peragrat, & abscindit celeriter circulum suum, est quidem causa celeris motus & mutationis, & fortificatur quidem interdum in hoc, & interdum debilitatur. hoc autem notum est in arte astronomorum.

406 Nequaquam est operatio suæ actionis sensibilis in eius iuuamẽto uel nocumento, sicut quidẽ est ad sensum uisibilis eius figura ex eo quod in ea existit de claritate uel lumine solis.

407 Eius autem quarta relucet in quarto, & eius medietas in septima.

408 Et morbus quidẽ minime cõtingit nisi ex dispositione qua debilitatur opus naturæ, qui si cum auxilio producatur, curabitur quidem patiens & uita prolongabitur: sed si cum detrimento,morietur quidem,& uita perdetur, separabitur.

409 Crises contingunt interdum in quaternis, & interdum in septenis. Et illæ quidem bonæ sunt & laudabiles,quibus coniunguntur digestio, & pronosticatio attestantes super ipsas.

410 In alijs quidem ab istis nequaquam circuitus & periodi reperiuntur ratione turbationis, & dubitationis contingentis in eisdem.

411 In non habentibus uerò digestionem & pronosticationem,contingit quidem dubium in eorum accidentibus, nec contingit crisis in his diebus nisi quum contingit consequenter aliquod sinistrum.

Rememoratio signorum super fluxum sanguinis.

412 Qvum uideris morbũ sanguineum,austerum,& uiolentũ ualde,cum illaudabili & ĩpetuoso motu: cuius signa patula sint in capite, & manifesta, quæ usque ad omnes sensus extendãtur,cũ rubore & pruritu nasi;erit proculdubio crisis eius per fluxum sanguinis narium.

413 Si uerò accidentia ipsius deorsum, & in parte inferiori appareant cum dolore continuo umbilici,& præcesserit retẽtio menstruorum; continget quidem crisis per fluxum menstruorum.

414 Sed si pars suprema corporis incolumis fuerit, & à dolore immunis,cum dolore tamẽ hypochondriorum, & patiens querulosus sit de hepate,& dolor usque ad anum extendatur, nequaquam quidem committetur error si pronosticetur crisis illa futura per fluxum sanguinis hæmorrhoidarum.

415 Si autem morbus ex cholera rubea sit in statu,acciderítque apostema capiti, & dolor capitis,& angustia augeantur,nequaquam quidem est desperandum,quoniam continget crisis eius per fluxum sanguinis narium.

Signa crisis per fluxum uentris,uomitum,& urinam,& sudorem,& dolorem.

416 Verùm si eius accidentia sunt in stomacho,& cum hoc prius §conquestus fuerit patiens de hepate,cum angustia, & syncopi ualida,erit quidẽ crisis eius ꝑ uomitũ.

417 Si uerò caput eius fuerit sine dolore, & cũ angustia uentris,& eminentia umbilici, & præcedente uentris constipatione, pronosticanda quidem erit futura crisis per fluxum uentris.

418 Quòd si uenter eius pacem habuerit, & digestionem laudabilem, præter quòd morbus eius uiolentus sit & austerus, cum aliquantulo tamen labore,& uigilijs, circumscriptis accidentibus sudoris, morbo quidem sic molli & lento

lento exiſtente, cum doloribus pectinis, erit ſermo meus ueridicus, ſcilicet quòd criſis huius patientis continget per urinam.

419 Verùm ſi cum pace & quiete prædicta retineatur urina, præter quòd morbus ſit in ultimo acuminis, cum apertione tamen pororum cutis, ſine forti dolore, & uigilijs & ſiccitate; erit quidem criſis eius forſitan cum ſudore.

420 Si autem contingat dolor membri uel iũcturarum in acutis, continget proculdubio criſis earum per apoſtemata.

Rememoratio pronoſticorum ſignorum mortalium ſumptorum ex operationibus.

421 VTere laudabili regimine ex ſignis ſup mortem, euaſionem, ſeu quietem, & pacem ſignificantibus.

422 Ex his quidem ſunt horror luminis, & lucis, & fluxus lachrymæ cum [a] § rubore § motu forti, & uertigine.

a —— B

423 Et paruitas oculi in uno latere, & apertio oris abſque oſcitatione.

424 Et quum quis iacet & dormit reſupinus, manibus & pedibus ſuis protenſis & relaxatis.

425 Ex his etiam eſt ſi uideatur patiens deſcendere in lecto ſuo, & manus & pedes ſuos detegere.

426 Necnon mala & illaudabilis imaginatio, qua uideatur fila à pannis ſuis euellere.

427 Ex his etiam eſt ultimata grauitas: aut eius manifeſta ſuſpenſio.

428 Et etiam frendere dentibus præter ſolitũ, & apponere manus ſuper caput, & puluinar.

429 Aut etiam ſi imaginetur quòd ueſpertilionẽ nigri coloris capiat, & uelit eũ interficere.

430 Nam hoc contingente in morbo acuto, mors quidem appropinquabit.

431 Ex his etiam eſt ſi tacitus efficiatur uerboſus, & mitis pacificus, iurgioſus.

432 Aut ſi conqueratur de cęcitate, & ſurditate, uel caſu uirtutis, ratione uiolentiæ morbi.

433 Vel etiam ſi uideatur patienti dum dormit in ſtatu, quòd cadat nix ſup caput eius.

434 Et anima quidem inquieta, domina magnæ frigiditatis, eſt res mala & illaudabilis.

435 Ex his ſunt uigilia nocturna, & ſomnus diurnus, aut omnimoda priuatio ſomni.

436 Necnõ ſi diſpoſitio ægri in ſomno & poſt ſomnũ deterioretur, & cum dolore efficiatur.

437 Si etiam medicus ordinate & rectè operetur, præter quòd appareat operationis intentum, erit malum.

Rememoratio ſignorum pronoſticorum mortalium aſſumptorum à qualitate corporis.

438 EX his autem ſunt facies mortuorum faciebus conſimiles, cum planitie ſeu extenſione temporum, ex morbo contingente, & conſtrictione aurium, & ipſarum frigiditate, & earum inuerſatione, & oculorum profunditate.

439 Etiam rubor, uel nigredo oculorum, aut eorum eminentia, uel principium fuſcedinis ipſorum.

440 Aut etiam ſi quieuerint.[a] † § § uel ſi fuerint infrigidati:[b] § aut palpebrarũ tortura. §

a † B. & oculi ſtẽt continue aperti in unum locum intuentes.

441 Aut ſi fuerit naſus acutus cum obliqua fronte, ex[c] § latere labij cõtracto uel marcido. §

442 Frigiditas quidem extremorum patientis cum ulcere, & nigredine linguæ[d] § laborioſa, & ſimilia cruciantia, ſunt quidem illaudabilia § in febre urente.

443 Ex his etiam eſt[e] § uiridis rubor § unguium, & uiror in corpore cum ueſtigio nigredinis.

b B. palpebris ipſarum acciderit tortura.

c B. & labium inferius contractum uel conuerſum fuerit.

d B. cũ inquietudine & diſpoſitione anguſtiã te eſt mala.

e B. rubedo & uiriditas.

444 Ex his etiam eſt ictericia, ſi ante ſeptimam diem apparet cum macie hypochondriorum.

445 Et ſi frigiditas ſit in manifeſto, & ſupficie corporis, & calor fuerit & ſit interius. Et præſertim ſi adhuc ſit, & remanſerit ſuper membra principalia.

446 Et tumor quidem uultus, cum tumore extremitatum ante duo ſeptenaria, eſt quidem terribilis, nam huius patientis materia uelox eſt, [f] § & cita, § unde non uidetur quòd ad terminum duorum ſeptenariorum ualeat peruenire.

f B. Ad hydropiſim.

447 Aut ſi quieſcat & ceſſet febris abſque criſi aut ſi eius fortificatio palam augeatur in diebus paribus.

Signa ex exuntibus à corpore.

448 EX his quidem eſt fæx nigra, uel uiridis, fœtida, pinguis, rubea, & ſicut aqua [a] † § § butyroſa, & alba. Hæ namque malæ ſunt, & illaudabiles.

a † B. & egeſtio ſpumoſa uel

449 Necnon etiam ſi appareat diuerſorum colorum: hoc namque mortem, [b] § aut criſim futuram § ſignificat.

b B. niſi illud accidat à criſi

450 Et ſi cum caſu appetitus egeſtio ſit cholerica, cum qua egrediatur fruſtum ſanguinis congelatum primo: & conſequenter fruſtum carnis.

451 Et etiam ſi poſt egreſſum cholerę apparet ſanguinis abſque punctione & ſtimulatione.

452 Et ſi poſt extenuationem & macerationẽ corporis appareat & egrediatur fæx nigra.

453 Et quũ conſtipabitur uẽter in febre urente, & uexabitur cerebrum.

454 Si etiam egrediatur uentoſitas cum ſono inuerecundo præter ſolitum, erit malum.

455 Et urina quidem nigra, tenuis, & pauca ſignificat patientis interitum, eſtque timendum ut plurimum, & periculoſum, quũ accidit permiſtio rationis, & intellectus cum tenuitate urinæ.

456 Ex his etiam ſunt uomitus, & fluxus[c] † § § cum nigredine, & fœtor ex putrefactione contingens.

c † B. ſanguinis narium

457 Frequens etiam tuſſis cum modico ſputo eſt ſignum malum & illaudabile.[d] † § §

458 Sputum etiam diuerſorum colorum [e] § in pleureſi cum tuſſi laborioſa & difficili, § ſignificat mortis propinquitatem.

d † B. in phthiſi

e B. cum difficultate & tuſſi

459 Et ſudor ſolius capitis ad quem ſeu ad cuius euacuationem non ſubſequitur quies, eſt malus.

Rememoratio ſignorum laudabilium pronoſticorum.

460 SI facies eorum appareant quales fuerint tempore ſanitatis, eorum quidem cura & certa euaſio erit manifeſta.

Ex

461 Ex his etiam est uniformitas, & æqualitas caloris circũscripta macie hypochondriorũ.

462 Et si post septimam diem erit manifesta & perfecta ratiocinatio absque malitia, & uigor motus,& sensuum omnium, concomitante facilitate & leuitate sui corporis, & solitus decubitus,& somni aduentus in nocte ut plurimũ sine somno diurno cum uigore patientis post somnum. Omnis etiam somnus tollens dolorem,& perturbationem seu permistionem rationis,& mitigans ægritudinẽ, est laudabilis.

463 Cerebrum quidem patitur ex quibusdam membris compatientibus secum in passione. Vnde si tunc euaserit à permistione continua, euadet quidem patiens laudabiliter ab hoc morbo.

464 Et si cum apostemate capitis adsit sternutatio, ex signis erit super sanitatem. significantibus.

465 Omnis fluxus sanguinis[a] ‡ § etiam ab aure in morbis capitis, est curatiuus corporis.

a B. à naribus

466 Anhelitus manifestus non frequens, aut tardus est laudabilis: nec est uerendus si non fuerit intercisus, separatus: aut orthopniosus, cogens erigere patientem.

467 Et similiter est laudabile quũ pulsus est uirtuosus fortis[b] § sine angustia § nec est anhelitus urens, nec inflammatiuus.

b B. neque strictus

468 Ex his etiam sunt bonitas appetitus,& digestionis cum æqualitate,& laudabili subsistẽtia fæcum, & [c] § colore medio § in citrinitate circũscripta nigredine earũ ustiua, & uiriditate.

c B. & urinæ & colore equali

469 Aut exitus etiam humoris cum lumbricis in die critica, hoc quidem est signum uitæ, hoc enim contingente aufertur morbus quum fuerit ex illo humore.

470 Egrediente cholera rubea, aufertur surditas, tolliturque inde nocumentum in morbo cerebri.

471 Sanguis etiam hæmorrhoidarum curat morbum splenis: hoc etiam est laudabile in melancholia.

472 Et fluxus quidem aquæ, & humoris phlegmatici, est cura morbi in hydropisi.

473 Egressus quoq; choleræ citrinæ in ophthalmia festinat curam eius.

474 Ex his quidẽ signis est, ut uideas urinam similem in colore pomo citrino: cum hypostasi alba, in fundo residente.

475 Et si etiam uideas sudorẽ infirmi æqualem in febre continua.

476 Et tumorẽ exterius apparentem in squinantia, hoc enim bonum & laudabile est.

477 Tumor quidem testiculorũ in tussi chronica, est cura corporis.

478 Et similiter apostema pedis in morbis pulmonis: necnon apostema generatum in iunctura cruris,& in inguinibus.

479 Et pustulæ narium aut labiorum in tertiana est signum salutis pronosticum.

480 Et uarices quidem innatæ sunt cura alopeciæ, necnon eius quod est in uentre, & splene.

481 Et oxiremia quidem in lienteria intestini contingit ex retentione cibi.

482 Et febre contingente in spasmo uel epilepsia, fit eorum cura.

483 Si patienti singultum, contingat sternutatio, est cura quidem.

Rememoratio canonum quibus utendum est in iudicio pronosticandi.

484 Decet quidem ut quum uolueris iudicare patientem, quòd utaris[a] § proportione. §

a B. comparatione

485 Nam ex signis sunt, quorum uirtus uera est & certa. Et ex eis sunt quæ per alia falsificantur.

486 Iusta autem significatio sumitur inter membra ex eis quæ apparent in capite.

487 Si ergo uideas aliquam significationem iustè significantem in corpore,& aliam sibi contrariam sic significantem.

488 Contingit etiam quòd apparens super contrariũ corporis non sit nisi testimonia debilia.

489 Omne signum non habens contrarium significat rectè super curam & euasionem.

490 Et omne signum pronosticationis prædictis contrariũ significat mortẽ & perditionẽ.

491 Quum autem apparebunt tibi signa contraria & debilia, sequitur quidem ad hoc dubium. Vnde sta tunc,& prolonga iudicium.

492 Quum ergo erunt æquata in dispositionibus suis, sta. Sed iudica à prædominante, cum erunt contingentia in inæqualitate sua.

INCIPIT PARS SECVNDA Canticorum,& est pars practicæ.

1
OSTQVAM ordinaui in parte theoricę medicinę qđ seriatim audiuistis, & hoc secũdum quod in mea mente præordinaueram, incipiam quidem nunc in practica ipsius. Iam autem retuli in principio huius libri illud [a] § propter § quod est necessarium [b] § illud, cuius relationem faciam § in hoc capitulo. Operationis autem practicæ sunt duo modi: quorum unus manualiter exercetur: Alter uerò medicinis,& conuenienti regimine in cibis. Est autem non modicum quod per illud regimen exercetur. Hoc autem regimen in duas partes diuiditur: quarum una conseruatiua sanitatis dicitur. Et altera ægritudinis curatiua: & hoc per uitam meam [c] § in perfectione medicinæ continetur. §

a ——— B.
b ——— B.
c B. est finis medicinæ

2 Et conseruatiua quidem sanitatis dicitur secundum ueritatem de habente eam perfectè & absolute: necnon etiam de eo cuius sanitas est imperfecta. & huius quidem sunt secundum operationem duæ species. Vna est in eo cuius debilitas permista est per totam suam substantiam in omnibus temporibus suis, sicut in sene conualescente,& paruulo, in quibus scilicet debilitas est per totum mista, & in eo in quo apparet aliquod signum prætendens metum quòd appareat in eo lapsus in aliquem morbum.

3 Alia est in eo in quo apparet morbus in aliqua ex partibus solum sui corporis, putà in cute eius, aut carne, uel ossibus eius. Et sicut

etiam

d B. naturaliter, & extenuatum

e B. apostema

etiam est in habente stomachum debilem frigidum [d] ⸗ ægrum naturaliter, ⸗ necnon etiam in habente læsionem ab utero, & matrice: sicut in habente sextum digitum, aut [e] ⸗ tumorem gibbum. ⸗

4 Et in eo in quo apparet in aliqua ætate, & in aliquo ex temporibus anni, & non in alijs, sicut humidus in complexione est debilis in pueritia, & postquàm auctus fuerit est sanus & fortis. Et siccus per complexionem destruetur 10 uiribus in autumno, præter quòd in uere debilis efficiatur.

Regimen corporis sani perfectè & primo quantum ad aerem eius in generali.

5 Conseruatio quidem sanitatis est quoddam genus generale duas compræhendens species ex operationibus medicinæ. ex quibus est una, ut quũ intendetur ad cõseruationem complexionis alicuius quòd or- 20 dinetur ei cibus, & diæta similis. Sed quum intendetur translatio corporis eius à sua complexione [a], † ⸗ ⸗ fiat huiusmodi eo quod contrarietur complexioni antedictę. Verum regimen sani simpliciter & absolute est, quòd attenuatur ad conseruandum ipsius laudabilem dispositionem.

a †B. naturali

6 Et moretur seu faciat residentiam suam in aliqua ex ciuitatibus quarti climatis, quæ scilicet perfectum aerem habeant & uapo- 30 rem, [b] ⸗ & habeat speculam uersus heremum, & syluam, & inspiciat etiam ⸗ uersus partem orientalem, quia ipsa est subtilior.

b B. sanum, & in loco eminenti à quo videantur loca plana, &

7 Tempore uerò æstiuo declinet ad montes, sitque habitationis locus apertus à parte septentrionali.

8 In noctibus quoq; habitet, & quiescat in superioribus locis, & sedibus. In die uerò descendat ad inferiores.

9 Caueat etiam & uitet pannos laneos, & de 40 bombice, & condescendat ad subtiles lineos.

10 Vtatur etiam aromaticis frigidis, sicut ex oleo rosaceo.

11 Protegatq; oculos suos à puluere, fumo, uapore turbido & corrupto, & à radio solis hora meridiei & feruoris, necnon ab occursu fortis caliditatis, nec etiam attente inspiciat figuras exiles, & subtiliter intricatas, nec literam minutam & subtilem.

Regimen comestionis uel cibi in generali. 50

12 Debeat autem ad minus quilibet comedere semel inter diem, & noctem, & ad plus bis: medium autem inter hoc est si comedatur [a] ⸗ ter in duobus diebus. ⸗

13 Prolongetur etiam tempus [b] ⸗ refectionis, ⸗ ut fiat cibi bona digestio. fiant etiam paruæ buccellæ, ut bene digerantur.

14 Nam omne id quod [c] ⸗ contundere non poteris, ⸗ erit apud te digestionis difficilis. 60

15 [d] ⸗ Attendatur etiam ut omne præter naturam, & illaudabile curetur ⸗ cum contrario eius conuenienti secundum complexionem & malitiam ipsius.

16 Sunt autem quàm plures complexiones inæquales [e] ⸗ cum malitia cibi rectificabiles. ⸗

a B. semel tantum talis comestio vero non debet esse nisi post 24. horas. Et si bis, post horas. xii. Et si ter in duobus diebus, talis comestio debet esse inter xvi. horas

b B. masticationis

c B. est difficilis contritionis ex masticatione

d Et quoties appetitus desiderat cibum malum, dimittatur comestio ipsius Et si intentio fuerit firma ad illum rectificet.

e B. quibus cõpetunt cibi mali & illaudabiles

17 Vtatur ergo eis homo secundum usum & consuetudinem suam. nec sunt appetitus nec delectatio cibi omittendi.

18 Omnis namq; consuetudo subito, & sine gradatione ablata, nocet, & offendit illum cuius est.

De ordine ciborum & rectificatione eorum.

19 Est autem humidum, & lubricum stiptico præponẽdum. Estq; sapor dulcis acetoso uniendus. Et siccum cum humido rectificandum. Et frigidum cum calido, & econtrario. Quòd si timeatur [a] ⸗ defœdatio ⸗ oleaginosi uel eius quod est malæ digestionis ratione pinguedinis, addatur sal eis, aut aliquid acutum, nam hæc iuuant ad subtiliandũ.

a B. abhominatio

Hora refectionis.

20 Post exercitium quoq; est refectio facienda, & ipsum postquam exiuerit fæx ab eo.

21 Est autem quærendus locus tranquillus & frigidus, & à uento euentatus ad laudabilem refectionem faciendum, necnon etiam tempus & hora frigida, unde decet hominem esse attentum in hoc regimine.

Regimen cibi in qualitate, & quantitate.

22 Tempore quidem æstiuo est cibi quantitas minuenda. Estq; tunc ad subtiliter nutrientia declinandum, unde uitandæ sunt tunc carnes grossæ, & utendum est oleribus, & lactis speciebus.

23 Et piscibus recentibus, hædo, & agno mediocris ætatis: & pullis gallinaceis, & gallinis, carnibus quoque [a] ⸗ columbarum, & coturnicum. ⸗

24 Sunt etiam ex conferentibus tunc fercula ex coriandro, & agresta composita & [b] ⸗ satabeg, & ceribat. ⸗

a B. perdicum & franquilinorum

b B. sichbagi, & zirbagi, & diligat dulcia sicut est chabissa, & cibaria de tafasit, & almesus

Regimen potus aquæ.

25 Si quis ergo uelit à morbis euadere, diuidat regimen suum in tria, quorum unum tribuatur animæ, & aliud cibo, & aliud potui uel aquæ.

26 Et parum quidem aquæ frigidæ satiat, & sitim sedat: ad hoc tamen non sufficeret multum tepidæ.

27 Non est autem aquæ potus frigidæ nimiũ [a] † ⸗ ⸗ frequentandus, eo quòd neruis obsit.

a †B. aut potus niuis

28 Non est etiam offerendus potus aquæ niuis nisi pingui sanguineo, multæ carnis.

29 Est etiam uitandus potus aquæ in mensa nisi [b] ⸗ ratione adhærentiæ, & tardi descensus bucellæ. ⸗

b B. accidat serach

30 Non est etiam sumenda aqua cum cibo, nec in egressu à balneo.

31 Nec etiam post forte exercitium, & coitum, hoc enim est malum & illaudabile.

32 Si tamen quis ex modica tolerandi potentia siti urgeatur, sumat ex ea parum, tantum. s. quòd declinatio & impulsio cibi ad ĩferius stomachi compleatur, quatenus ibidem digeratur. Sumat tamen ex aquis illam quæ sitim sedet

det & satiet. aut ex uino quod & quantum congruat & sufficiat.

33 Et si sumpta aqua ad satietatem, aut uino sufficienti, accidat sitis, uitentur potus eorum, quoniam talis sitis est mendosa.

Regimen uini.

34 NOn est curandum de assumptione multi uini: debetq; sufficere modicum quum est in usu, nec est continuandus omni die potus uini: nec est bibendum in ieiuno: nec etiam post sumptionem cibi subtilis uel acuti. estq; omni tempore uitæ, nisi semel in mense, ebrietas euitanda.

35 [a]§ Et bibat uinum aromaticum: adiuncta sibi acetositate mali granati, aut succo cytoniorum, & cucumeris, ille cui accidit ex potu uini dolor capitis, super calefactio & ebrietas,§ bibatq; ipsum cum aqua mistum.

a B. Et ille cui accidit ebrietas vel accidentia similia epilepsiæ, & calefactio ex vino assumpto, tunc bibat vinū aromaticum. Et post cibum in secunda mensa, granata acetosa, & cytonia, & cucumeres

36 Et dādum est in potu ei qui querelosus est ratione uentositatum in corpore suo existentium uinum purum & citrinum: nam fortius ex eis congruit eis amplius, expedit etiam ut cum salsis coniungantur.

37 Tempore autem æstiuo sumendum est uinum album & aquosum, eo quod sit subtilitati & simplicitati propinquius, [b] § cui addantur acetosa, & super comedantur stiptica.

b B. & bibat ipsum mistum cū aqua. Et comedat cibaria acetosa, & in secunda mensa assumat stiptica acetosa.

Regimen somni.

38 NNon prolongetur somnus, quoniam obest animæ, nec etiam uigiliæ, quoniam inde debilitantur sensus.

39 Prolongatio uerò somni congruit ei, cuius cibus est indigestus: necnon super [a] §malitiam cibi non recipientis digestionem.§

a B. nauseatiuā satietatem.

40 Nec est somnus prolongandus in ieiunio, & tempore famis. Nam repletur caput fumo, & uaporibus, à fæcibus & superfluitatibus eleuatis.

41 Non est quoq; immediate post cibum uel comestionem dormiendum accumbendo, donec ad locum digestionis peruenerit cibus assumptus.

Regimen motus exercitij.

42 NOn est exercitandum exercitio magno, & forti; nec est tantum quiescendum quod omittatur omne exercitium: imò est [a] §hoc uitandum.§

a B. æquali & tēperato exercitā dum

43 Sunt ergo taliter membra exercitanda, & per exercitium adiuuanda, ne colligatur quod timetur colligi in eis ex malis humoribus.

44 Eundo [b] § uel clamando§ [c] § uolueris, donec appareat uelox & [c] § cita expiratio.§

b B. & luctando

c B. frequens anhelitus

45 Macer autem & extenuatus non debet exercitari, ne ipsius dissolutio amplius augeatur.

46 Verū debet exercitari pinguis & multę adipis & axungię: est tamen accingendus si habuerit uentrem magnum.

47 Tempore uero æstiuo est minuendum exercitium; quum tunc dissoluatur & subtilietur homo per sudorem.

48 Iam quidem retuli in capitulis theoricæ regimen eius: cuius corpus indiget euacuatione superflui, aut retentione contrarij [d] § addens huic quod mihi placuit.§

d B. & de eo quod conuenit de intentionibus vel passionibus animæ

49 Congruit quidem usus omnium: quorum præmisi relationem secundum qualitatem dictam, in tempore æstiuo, super calefacto iuueni, & ciuitatibus meridionalibus.

50 Et tempore quidem hyemali est utendum contrarijs eis quæ retulimus: ut obuietur & resistatur frigiditati ipsius.

51 Vere quoq; & autumno incedendum est inter æstatem & hyemem.

52 Congruitq; regimen exsiccatiuum in uere, & humectatiuum in autumno. Vnde fugienda est exsiccatio in eodem.

53 Est autem utendum regimine conuenienti tempore æstiuo: & in fine ueris, & in principio autumni.

54 Verum in principio ueris, & in fine autumni debet regimen conformari regimini hyemis. Vnde utendū est tūc cibis calefaciētibus.

55 Regimen autem eis cuius relatio dicta est, congruit habitantibus, & residentiam facientibus in ciuitatibus, & castris. Verum [c] § mercatores § sunt regēdi regimine iter agentium.

c B. iter agentes

Regimen iter agentium, & primo nauigantium.

56 EST quidem uitanda nauigatio per mare in hyeme. & [a] † § § uolens nauigare debet assumere & colligere aquam multam, & multa uasa munda, cui præparanda & offerenda sunt cibaria humida. Venter & natura eius est cum medicinis mollificanda. Vnde si timeatur uomitus choleræ, euacuetur per secessum: quibus peractis ingrediatur nauim, & imponat secū succos acetosos, & cum eis stipticos.

a †B. itineratio per loca deserta est vitanda in tempore pluuioso &

57 Et ad uitandum defœdantia, & sordes, præparet sibi mundas uestes.

58 Quū autem in aliquo ex iter agentibus multiplicabuntur pediculi, quos non possit interficere: lana contorta, & [b] § mersa in oleo: in quo argentum uiuum fuerit extinctū, appendatur§ uestibus eius, donec uideantur cadere pediculi ab eo.

b B. iniuncta cū argento vino & extincto, & collo appensa & applicata

59 Iter autem agens per [c] § siccum regatur cum regimine frigoris.

c B. terram, curetur & mundificetur ipsius corpus cū quiete antequam iter incipiat;

Regimen [a] § dictorum, & primo cum § frigore.

a B. iter agentium per terrā & proprie in

60 EST ergo cauendum ne obuiet ei [b] § frigus, quoniam perdetur ratione algoris, & congelationis.§

b B. nix quoniā ex hoc conseruabitur a congelatione, & à morte

61 Et reficiatur usq; ad saturitatem; ne moriatur fame.

62 Et si fuerit infrigidatus, ingrediatur balneum, & [c] § uniatur cum habentibus§ corpora pinguia & carnosa.

c B. amplectat

63 Et si caligent oculi eius, uisusq; ipsius disgregetur ex gelu, ponatur super faciem eius peplum nigrum.

64 Et eius extrema protegantur à frigore, & oleo [d] § § fomententur. [e] § unde § inuoluātur pedes eius multis coopertorijs prius quàm sotulares calcientur.

d †B. costino

e B. deinde

65 Vnde si cessante dolore extremorum non recuperent sensum, scito ea esse dissoluta & mortificata à frigore: pro tāto tūc iugiter sunt

fricanda,

fricanda, & calefacienda cum oleo de synapi calefacto, & consequenter fasciãda.

66 Et si inde pedes fuerint nigri, aut liuidi, scarificentur: & si fuerit in eis putredo mundetur. & si aliquid dissolutum fuerit, abscindatur illud ab eis.

67 Qui uerò inde lassitudinem incurrerit, curetur cum oleo, & seruet regimen & diætam subtilem, fricenturq; & extendantur ipsius membra in balneo, & requiescat consequenter aliquibus diebus. 10

Regimen iter agentis per siccum tempore calido, & sicco.

68 ITer agens tempore æstiuo & calido sic est regendus, ut scilicet prohibeatur ei ne aggrediatur iter suum hora æstus & feruoris in meridie. estq; primo minuendus ne superca lefiat ex labore itineris. pro tanto extrahatur sanguis ab eo in [a] ‡ magna ‡ quantitate. & sic efficietur securus ab apostemate, scilicet per phlebotomiam. 20

a B. sufficienti

69 Verùm si cholera in eo dominetur, educatur ab eodem, & sic sitis malitia alleuiabitur, aut tolletur. estq; ante aggressum itineris succis conuenientibus extinguenda. [b] ‡alias uerendum est, ne calore ipsius periculo exponatur.‡

b B. quoniam timenda est caliditas eius

70 Et fiat ut comedat aliquantulum ex herbis frigidis, & simul & semel saturetur aqua, & quiescat quum poterit, nec irascatur fortiter [c] ‡ aliquatenus, & moretur in locis umbrosis:‡ & uitet seu dimittat clamorem & sermonem, necnon etiam bellum & iurgium, nec moretur in loco nimis calido, & sumat in potu sirupum ex succo uuæ acerbæ cum succo portulacæ & aqua. 30

c B. & vtatur rebus facientibus vmbram & his quæ nares, & os cooperiunt à puluere

71 Et si sitiat in [d] ‡meridie,‡ teneat in ore suo pilulam unam ad quantitatem lupini factam ex trochiscis camphoræ. Et si timeat ne facies alteretur à sole, & nigrescat eius cutis, dissoluat seu liquefaciat rector eius oleum cum cera [e] †‡ ‡simul iuncta præsertim in mulieribus. 40

d B. hora vehementis caloris

e †B. alba

Regimen infantis dum adhuc est in utero.

72 CVstodiatur taliter infans in utero, ne contingat corpori eius aliquod nocumentum.

73 Et eligatur nutrix quæ cibabit & potabit eum, ut sit boni nutrimenti apud eum.

74 Talis est etiam apponenda, intentio super stomachum prægnantis: ne contingat corruptio in desiderijs seu appetitibus eius. 50

75 Rectificetur etiam sanguis eius [a] †‡ ‡& ipsius superfluitates educantur: ne infantes superfluitatibus offendantur: uerùm si sanguis excitaretur in eis, minime tamen minuatur. Sed uice prædictæ euacuationis infrigidetur sanguis, seu eius feruor extinguatur.

a B. ex quo infans generatur & nutritur.

76 Si etiam [b] ‡phlegma‡ in ea excitetur: minime tamen euacuetur secessiuis, utatur nihilominus tunc conuenienter subtiliantibus. 60

b B. humor

Regimen tempore partus.

77 QVum autem instabit tempus partus: utendum est partum facilem efficientibus, unde fricentur in balneo ex omni parte cum oleo ilia ipsius, & [a] ‡quòd coniungitur uetri eius‡ ut sic nerui eius & musculi mollificentur, ne partus eius laboriosus efficiatur.

a B. partes circa vuluam existentes

78 Vnde utatur oleo in cibis eius; & sorbeat brodium seu ius pingue.

79 Et protegatur à clamore, saltu, timore, pugna, & percussione, & in agone, & uiolentia eius offeratur ei decoctio dactylorum & fœnugræci.

80 Expedit etiam ut in partu habeatur obstetrix discreta: quæ circunscripta omni pusillanimitate trahat fortiter pedes eius, & [b] ‡imprimat‡ uentrẽ eius, caute tamen & discrete: post quam subito eam surgere fecerit.

b B. cõprimat

81 Et si fluat ab ea sanguis multus, offerantur in potu trochisci ex karabe, si uerò ratione alicuius impedimenti non egrediatur ab eo sanguis in conuenienti quantitate, sumat in potu trochiscos de myrrha.

82 Et utatur fumigiis dissolutis ex myrrha, Kytram, sauina, [c] †‡ ‡sulphure; & coloquinthida factis, si secundina non egrediatur.

c †B. seu granorum abel

Electio nutricis.

83 EST ergo nutrix eligenda mediocris ætatis, & carnosa: non tamen laxę carnis, per complexionẽ suam appropinquãs æqualitati, & temperiei, [a] ‡alti & erecti‡ corporis, & magnarum mamillarum: habens caput mundum & sanum, & oculos immunes ab omni nocumento intrinseco, & quòd sit sana breuiter in membris, & iuncturis suis.

a B. pinguis & sani

84 Et habeat multum lac, cuius color sit albus, nec sit nimis subtile, nec nimis grossum, & sit sapor eius dulcis, [b] ‡sine horrore aliquo.‡ sitque coniũctũ in partibus, & non fluidũ. [c] †‡ ‡

b B. bonum habens odorẽ non fœtidum

c †B. cum sup aliquod tersum effunditur

85 Congruit autem ut dulcibus pinguibus, & piscibus recentibus [d] ‡cum oleo‡ nutriatur.

d B. & pinguibus. s. carne pingui

Regimen infantis quum exit ab utero.

86 VNgatur ergo & liniatur stipticis cũ fasciabitur, donec manifeste induret cutis eius, & [a] ‡calefiat‡ & ab humiditatibus eius mundetur: & mediocri ligatura fascietur. [b] †‡ ‡

a B. balneetur

b †B. nec ei est tribuendũ lac multum quod nauseatiuam satietatem inducat

87 Nec est etiam ei longo tempore prohibendum lac quoniam supercalefieret inde.

88 Suntque tollenda & uitanda omnia ipsum ad iram excitantia, & ipsius somnum impediẽtia. si enim uelit quis somnum prouocare, ponatur stratus eius [c] ‡ capax, & latus satis‡ in loco opaco: & imponatur papauer in cibis suis: si ex ablatione somni seu uigilarum instantia contingeret ei aliquod nocumentum.

c B. planus & mollis

89 Vtilius tamen esset multum, magisque necessarium, ne alicui infantium daretur aliquid ad comedendum excepto lacte solo: donec habuerit dentes suos.

90 Et quum surget à somno & excitabitur, ne cessitetur ad uidendum lucem: taliter etiam quod inspitiat astra in cęlo; uideat etiã in die colores uarios & diuersos: quatenus [d] ‡in hoc exercitet.

d B. delectetur & diligat videre

91 [e] ‡Et loquatur semper altè quicunque aut quæcunque habebit accessum ad ipsum, quũ uoluerit quis ipsum instruere & assuescere‡ ad loquendum.

e B. Et ante ipsum fint cantantes cum vocibus conuenientibus, vt delectetur, & inclinetur

92 Et ponatur mel in ore eius, leniendo & fricando ex eo palatum, gingiuas, & linguã eius, & addatur

& addatur cum eo aliquantulum thuris, & [f]†§ §liquiritiæ.

93 Et prouocetur ei sternutatio, quatenus ipsius nasi oppilationes aperiantur & mundentur: hoc enim rectificat & clarificat uocē suā, omnes etiā sensus eius, & cū hoc dilatat pectus & anhelitum bonum facit.

94 Et uitet phlebotomiam, & pharmaciā, donec ad ætatem adolescentiæ peruenerit, nec resista tur apostemati, uariolæ seu exituræ eidem con tingenti cum[g]§attractione.§

f †B. sueci

g B. diuersione ad contrarium

Regimen conualescentium.

95 LIcèt conualescentes ab ægritudine sani existant, eorum tamen corpora nō sunt fortia, sed debilia, sicut sunt debiles im munes à morbo, quorum uirtutibus accidit fa tigatio, & sāguinis priuatio in eorū corporib.

96 Si autem macies & extenuatio corporum ip sorum fuerit longi temporis, & cronica, redu cantur paulatim ad consuetudinem propriam nec fiat hoc subito & festinanter: si uerò emacerati fuerint, & extenuati in tempore breui, [a]†§ §reducantur celeriter ad solita, est nihilominus gradatim subtiliādus, do nec euasio corporis ipsorum sit manifesta.

a †B. cum mul to cibo

97 Detur ergo ei parum ex cibo, qui tamen lau dabilis sit uirtutis & chymi.

98 Et sit in quiete & tranquillitate, eo quòd eorum membra tenera sint & mollia, rectificētur que eorum animæ bono[b]§consortio, §& lauda bili sede, & ministrentur eis aromatica, & omnes flores laudabilis odoris, & gaudeant & lætentur, &[c]†§ §ipsos exhilaran tibus rectificentur, & uitent meditationem, & tristitiam, & ingrediantur tinas in balneo: nec tamen ibi diu[d]§sedeant: & ungantur ibi mēbra eorum oleis conuenientibus: non tamen cum forti fricatione, nam hæc efficiunt in eis calorem innaturalem.§

b B. & laudabili colloquio

c †B. cantilenis

d B. morentur. nec forti exercitentur exercitio, neque fricētur vehementer. nam ista faciunt in eis accidere debilitatem. & sedeant in aquis calidis. & membra ipsorum oleis conuenientibus in ungantur.

Regimen senum.

99 VIres & uirtutes senum retrocedunt omni die, & etiam minuuntur.

100 Vnde detur eis fortis cibus in parua quātitate sumptus: qui scilicet non aggrauet membra ipsorum.

101 Et si euacuantur, nequaquā cholera educatur, sed potius dimittatur, cum sit in eorum corporibus medicina.

102 Nec prohibeatur eis totaliter phlebotomia si iam usi fuerint ea: imò minuatur etiā in hoc casu sexagenarius si corpulentus fuerit & carnosus bis in anno, nec abutatur hoc in duobus anni temporibus, prohibeatur tamen ei omni no phlebotomia ex cephalica, & sic erit eius re gimen bene ordinatum.

103 Quum etiam peruenerit ad septuagesimū annum, minuatur semel in anno, nec secundetur in eo etiam in corpulentis, nec etiam est ex tunc de mediana minuendus, & si fuerit cor pus eius quasi plenum; unde cum processerit in ætate amplius. v. annis, minuatur bis de basi lica in duobus annis.

104 Post hanc autem ætatē est eis omnino phle botomia prohibenda. Nam obest multum senioribus, & decrepitis, nec etiam sunt eorū apostemata[a]§mitiganda, § nec est etiam attractio in apostematibus eorum fortificanda.

a B. repercutienda

105 Sunt nihilominus mundificandi cum fricatione & sudore, denturque eis[b]§pingues scilicet ficus§per interualla, & mūdificentur etiā cum cibis mollificantibus, destructio autem eorum cum medicinis est omnino prohibēda.

b B. olea partiēdo

Regimen eius cuius sanitas est diminuta in aliquo ex membris, & non in alijs aut in aliquo tempore, & non alijs.

106 QVi ergo patitur in aliquo tempore determinato, curetur prius quam incurrat morbum.

107 Et curetur cum contrario eius de quo cō queritur illo tempore, & commuta tempus pro tempore.

108 Si ergo aliquis patiatur in aliquo ex mem bris suis, attendatur & recipiatur cura eius ex his quæ colligam in curis morborum, donec liberetur & mundetur ab illo morbo.

Regimen eius in quo apparent signa futuri morbi.

109 ET si appareat in alicuius corpore signū significans super morbum futurum, ꝓhibeatur attente aduentus eius, quoniā occulta est causa in corpore eius pro tanto au feratur priusquam detegatur: iam autem rettu li quid significat accidens apparens in corpore, & de qua ægritudine timendum sit ex eo, unde attente curandum est de eo faciendo cessare causas eius, ex his quæ retulimus in capitulo suo.

INCIPIT TERTIA PARS

Practicæ de reductione sanitatis in ægris cum cibis & medicinis.

1 POSTQVAM ergo seruaui cō tenta sub genere cōseruatio nis sanitatis, nunc incipiā lo qui de cura ipsius morbi. et hoc quidem est unū ex gene ribus practicæ. hoc autē fit obuiando ei cum suo contrario, ut si fuerit morbus ex caliditate curetur cum frigiditate, & è conuerso, & si fuerit ex humiditate: curetur cum siccitate: & è conuerso.

2 Curetur ergo cerebri repletio cum euacuatione, & sic fiat de membris alijs, & in patiente obturationem ex oppilatione fiat apertio, [a]†§ §donec eius malitia fuerit rectificata & lenitas corporis nociua exasperetur, & similiter asperitas leniatur.

a †B. & oppiletur quod est apertum

Rememoratio specierum medicinarum.

3 HIc quidem faciam mētionem medicinarum humores educētium per secessum.

4 Vnde referā illam super quam dominatur aliqua complexio, & habentem potentiam educendi aliquem humorem, & habentē uim aperitiuam, aut mollificatiuam, & habentem potentiam urendi, uel putrefaciendi, [a]†§ §claudendi & aperitiuam oppilationis, & attractiuam, [b] §exsiccatiuam, aut sanatiuam carnis generatiuam, aut sigillatiuam, & his similes in uirtutibus secundis & tertijs.

a †B. aut digerendi, aut

b †B. aut abstersiuam, aut rarificatiuam, aut

Rememoratio solutiuorum choleræ.

5 Educit autem fortiter choleram rubeam scammonea, cuius dosis est à tertia unius drachmæ, usque ad unum kirat. habet etiã potentiam super alios humores, cuius quidem rectificatio fit cum cydoniis ne lædat stomachum, & hepar.

6 Detur autem ex aloe solidum unum, & si fuerit necesse[a] § duplicetur pondus illud § cum speciebus conuenientibus, & si detur multum ex eo, rectificet cũ bdellio, gũmi, & dragacãtho.

a B. rectificet

7 Et ex myrobalanis citrinis offeratur in potu unc.i. & tantundem offeratur de uiolis, sic etiã fiat de medullis casiæ fistulæ & tamarindis, & non amplius.

Rememoratio soluentium phlegma.

8 Dentur ad hoc dauic.ii, ex pulpa coloquinthidæ mundæ, & rectificatæ bdellio. & similiter fiat cum cucumere amaro, quod est ei simile in hac operatione, rectificato cum pondere sui ex conuenienti ad hoc.

9 Detur autem.ʒ.s. ex sale nitro & sale, nam expellunt phlegma: sed dentur ex turbit[a] § darhã. ii. cum datur in potu, ponantur in decoctione sequali.ii. §

10 Et detur ad minus ex agarico[b] § darhan. i. & quatuor ex granis. §

a B.ʒ.ij. & cum datur in potu in decoctione detur aur.ii.
b B.ʒ.ii. & similiter detur ex granis nil

Rememoratio educentium aquam citrinam.

11 HAe quidem medicinæ educunt aquam citrinam, scilicet pondus.ii. dauic[a] § laureole, § & pondus unius dauic euphorbii non antiqui, tantundem ex[b] § tithymalo § rectificato sicut rectificaui ipsam aloem, & etiam pondus[c] § darhan. i. § ex centaurea.

a B. de mezereon
b B. sebram
c B.ʒ.ii.

Rememoratio soluentium melancholiam.

12 Detur ergo in potu ex sene, polypodij epithymo myrobal. Indis, & etiam ex fumo terræ, & buglossa secundum quantitatem quam ex ea educere intenderis. unde si æqualiter & temperatæ eam uelis educere da. unc.s. & ex lazulo[a] § darhan. v. ipse tamen est signanter periculosus & uerendus.

a B.ʒ.s. hoc enim est proprium ad ipsam educendam

Rememoratio compositionis medicinarum.

13 RAdix autem ueridica esset ut si posset fieri ministraretur semper unica & simplex medicina in omni morbo, donec eius operatio panderetur: fuit nihilominus necessaria earum compositio propter illud quod nunc dicam.

14 Scilicet propter morborum compositionem adinuicem, & propter medicinarum adæquationem, & dulcorationem mali saporis & amari ipsarum, & ad iuuandum carũ transitum si fuerit difficilis & tardus, & rectificandum difficilem glutitionẽ ipsarum[a] § uẽtris soluẽtiũ. §

a B. & quæ adiuuat ad uentus solutionem

Quæ dosis debet dari ex medicinis.

15 QVum ergo fueris attentus in compositione solutiuarum: pone debitum ordinem & numerum earum in compositione: accipe ergo cum propriis dosibus, & de terminato numero, medicinas solutiuas, sicut uolueris rectificatas, & diuide consequenter certis portionibus doses earum: & detur in potu ex ea secundum numerum componentium ipsam, & sic fiat quũ sic componentur, quod totũ cõpositum propinetur, & sic compositæ seruentur necessitati tempore opportuno.

16 [a] † §

§

Huiusmodi sunt myrtha, sumach[b] § berberis, & fæx ferri, myrob. acacia, coralli, & emblici, lutũ armenicum uel terra. &[c] § rumex seu arius. §

17 Et[d] § cuppæ glandium, sanguis draconis, & gallia muschata, § & balaustia cum spodio mista, & auellana Indica, coriandrum siccum, & [e] † § folium § cum plantagine, hæc enim stiptica sunt in actione sua.

18 Et gallę[f], § lapatium, § ribes, berberis, sunt frigida, & constrictiua.

De simplicibus medicinis calefacientibus præter quòd educant.

19 SCito quòd calefacientes medicinæ secundum quòd retulerũt & expertum est, sunt condisi, thus, piper, cardamomum, & piper longum.

20 Et cartamum, mentha, squinanthum, & cinnamomum, &[a] § passæ montanæ. i. staphisagra, § & capparis.

21 Et[b] § centonica, urtica. & melissa § storax, & ambra.

22 Et lignum aloes, acorus, melilotum, cuscutæ, & zingiber.

23 Et gentiana[c] § basilicon § pœonia, lacca, & reubarbarum.

24 Et foliũ, laudanũ, & baccæ lauri & ammeos. [d] † § §

25 Et anethum, & cataputia, &[e] § alcanna rubea & myrrha. §

26 Prasium, serapinum, acorus & anisum.

27 Et carui, cyminũ, [f] § & semis apij cãpestris. §

28 Et spica, capill. uen. [g] § satureia, & darsaan. §

29 Et casialignea, galanga celidonia, & asarũ, pix, hyssopus, & alchitrã pyrethr ĩ, & balsamus.

30 Et maiorana [h] † § §, & papauer rub. & [i] § celicerta § calamus aromaticus, & chamomilla.

31 Et nigella, assa fœtida [k] § terbentina, § & sulfur § ammoniacum, sinapis § & allium, cubebæ, § costum.

a † B. Et medicinæ habent uirtutem primam, & similiter uirtutem secundã & quædam medicinæ habent uirtutem tertiã à quibus fluunt operationes. Virtus autem prima medicinarum est sicut calefactio & infrigidatio & desiccatio, & humectatio. Et hic incipiemus adducere medicinas quæ infrigidant
b B. bellirici, scoria ferri, myrobalani chebuli.
c B. alhausegi. i. rubus
d B. cortex interior glandium subrufus & sanguis draconis & sicut ramech & galia & althrathit quę omnia sunt constrictiua
e † B. folium Indum Alia litera hematites
f B. Alia litera granata acetosa
a B. mahaleb
b B. sceha, & urtica & origanũ, & usnen
c B. bedoard
d † B. & cyperi
e B. & blattæ bizantiæ, & alcanna & fiuet myrrha, & andacocha.
f B. & ruta, & semen apij syluestris
g B. hasce & darsisahan
h † B. & anisũ
i B. suchaba & fœniculus
k B. granum uiride
l B. nasch

Doctrina quæ siccum ab humido distinguit, & gradum medicinarum simplicium.

32 OMne autem frigidũ & calidum erit siccum uel molle seu humidum, & ex stipticitate quidem siccitas cognoscetur: ex lenitate uerò humiditas.

33 Est autem apud medicos nota graduum diuersitas. Nam immutatio & alteratio solo intellectu & ratione pcepta est in primo gradu.

34 Omne autem cuius immutatio sensu percipitur sine uiolentia, habet manifestam significationem quod sit in gradu secundo. Oẽ autẽ cuius immutatio sensu percipitur cum læsione, sed non destruit, est in gradu tertio.

35 Omne aũt quod sui uiolẽta ustione, aut stupefactione, seu narcotizatione corrũpit quod immutat, exiuit à temperie usq; ad iiij. gradũ.

Rememoratio uirtutum secundarum medicinarum simplicium, & primo medicinæ attractiuæ.

36 SCito ꝙ in omni maturatiuo est uiscositas cum calore mediocri, & temperato, & proportionali, cum calore membri in quo maturatio

turatio intenditur,cuiusmodi sunt adipes, pix, & gūmi pini : & oleum cum cera simul mista, & oleum[a] § cum cera bene mistum, & agitatū,§ & frumentum in oleo coctum.

a B.permistum cum eo quod calefacit

37 Omnis medicina mollificatiua est fortioris caloris,quàm sit membrum in quo mollificatio intenditur:non tamen est tantæ uirtutis & potentiæ,[b]§ꝙ sui dissolutione , & subtiliatione manifestetur in corpore nocumentum § cuiusmodi sunt galbanum,bdellium, ammoniacum storax,& medulla tibiæ ceruinæ.

b B. in calore, ita vt subtile dissoluatur grosso remanente

38 [c]† § §Indurantes quidem medicinæ frigidæ sunt sicut solatrum,lentigo uallorum,& similes his.

c †B.Et medicinæ frigidæ & humidæ.

39 Omnis medicina oppilatiua est[d] §caliditate & siccitate expoliata manifesta§non mordicās membrum cui coniungitur,& cum hoc terrestris est aut uiscosa.

d B.illa quæ sine calida , siue frigida non est

40 Est autem notum ꝙ omnis medicina oppilationis aperitiua,incisiua est & subtiliatiua:cuius sapor est salsus uel amarus: cuiusmodi sunt cepæ[e] §marinæ§& radix lilii,radix[f]§prouinche, sal nitrum§capparis,&[g]§faba lupina.§

e B.squillæ, & amigdala amara
f B.narcisci, & baurach
g B.lupini

41 Et stipticum quidem potest esse aperitiuū, sed nullo modo aperiet exterius applicatum: nihilominus in potu assumptū oppilationem aperiet in membris existentem.

42 Medicina quidem mundificatiua & abstersiua est minoris subtilitatis,quàm sit præcedēs sicut fabæ:[h]§fortius tamen eis est dulce § sicut mel,& dulces amigdalæ.

h B.sicut reperitur re dulci

43 In omni quidem rarificatiuo , & resolutiuo existit calor temperatus,sicut est oleū catapuciæ,& chamomillæ,& oleū [i] §radicū fœniculi.

i B. raphani & fœniculum

44 Omnis quidem medicina orificiorum uenarum aperitiua [k] §mundificatiua§est habens calorem[l] † § §mistum cum grossitie,cuiusmodi sunt allia cepæ & fella.

k B. sicut ulcerzatiua
l †B.fortem

45 Quicquid confert ad obturandum & constringendum meatus,debet esse stipticum & mordicatione priuatum.

46 Omnis medicina ustiua est magni & fortis caloris,& ultimatæ grossitiei.

47 Omnis medicina putrefactiua est [m] § perfectæ§caliditatis & subtilis substantiæ.

m B. superflue

48 Medicinæ autem carnis diminutiuæ sunt debiliores prædictis,sed sigillatiuæ ulcerum abstersiuæ sunt & desiccatiuæ.

49 Medicina quæ à tota specie attrahit humorem seu humiditatem aliquam,est bezahar , & medicinæ laxatiuæ seu eductiuæ.

50 Omnis autem actio medicinæ attrahentis ratione qualitatis notæ fit à calore ipsius naturali & subtilitate substantiæ, cuiusmodi sunt ammoniacum,bdellium: aut à putrefaciente,sicut in egestionibus,& stercoribus.

51 Bezahar autem confert quū superat,aut ratione qualitatis conuertentis, & immutantis, aut ex sui natura propria, aut eo etiam quòd confert educendo [n] § per modum qualitatis necantis à ueneno.§ Vsus autem harum non est conueniens tempore sanitatis,ideoq;[o]§qui utitur frequenter eis, incurrit inde nocumentū.§

n B.aut resistēdo proportionabiliter virtuti pernecanti
o B.medicus ignorans errat

52 [p] § Hæc medicina calida est, & aperitiua, incisiua , & mollificatiua . § ex ea etiam est quæ stupefaciendo confert , sicut opium & cæteræ narcoticæ.

p B. medicina quæ remouet dolorem quædā est calida aperitiua, incisiua mollificatiua

Rememoratio uirtutum tertiarum medicinarum.

53 Post relationem quidem prædictorum, reperietur relatio tertiarum uirtutum super his quæ contingunt,& generantur,ex quibus est comminutio lapidis in renibus , quæ quidem fit ex omni eo quod dissoluit, incidit, subtiliat, & mollificat, dum tamen calorem non habeat manifestum, cuiusmodi sunt radix asparagi, & radix arundinis, & uitrum ustum, & [a] § passæ montanæ.i.stafisagria.§

a B.mahaleb

54 Et similes istis habentes scilicet aliquam caliditatem & humiditatem,faciūt egredi quod est in pectore per screatum.

55 Quæ etiam sunt temperatæ caliditatis,generant lac.

56 Et omnis medicina iuuans screatum prouocat menstrua [b] § §dum auctam habuerit caliditatem, præter quod [c] § fortius § exsiccet. [d] † § §

b †B.&
c ——— B.
d †B. tunc eius operatio est subtilior

57 Et hæ quidem omnes prouocant urinam,acutæ tamen sunt in hoc certiores, & magis conuenientes.

58 Postquàm ergo retuli uires & uirtutes cōplexionum medicinarum, incipiam nunc referre modos medicaminum, & antidotorum. referam ergo omnes modos earum quibus utuntur medici tam in interius assumptis quàm in exterius applicatis . Et sunt uelut decorationes, [e] † § § pilulæ, sirupi, [f] § loc,linimenta , cerata, ablutiones , fomentationes , fricationes,stuffæ uel pyria, balnea, trochisci , electuaria, suppositoria, licinia,clysteria, stillæ seu stillicidia, iniectiones, magdaleones , dentifricia, sternutatoria, acuatoria, syringa , emplastra,& unguenta, pulueres oculorum,& sinapisma, & sunt caputpurgia,collyria,nastalia, decoctio, colatura, opiata, & fumigia per traiectorium,& fine,fricatoria,saccellationes,infusiones, trazeæ, confectiones.§

e †B.de cap. capillorum
f B. suffuf & olea & fricationes, & ea quæ remouent tincturam nigram frigidam in cute,& ea quę tingunt manus & fief, & electuaria & fictile ex suach dentifricia, & linimenta,& unguenta, & pulueres & alcohol,& caputpurgia,& distillationes,& pessaria & decoctiones & emplastra & fomētationes,& gargarismata & clysteria & suffumigia.

Rememoratio rectificationis corruptionis , & significationis ipsius.

59 Omnis morbus quem sumus relaturi existit uniuersaliter in toto corpore aut specialiter in aliquo ex membris eius. Qui si fuerit sine materia , erit quidem cum complexioni suæ contrario eius cura[a]. † § §

a †B. neque procede cum euacuatione & gradatim cura.

60 Discernitur autem morbus repleti corporis à morbo prædicto , sumendo experientiam ab eo per inuestigationem artificialem,scilicet si non adsit cū eo aliquod ex signis super repletionem corporis signantibus.

61 Si autem contingat nocumentum ex operatione in cura morbi , erit quidem medicamen simile,scilicet morbo in complexione: & recipiet iuuamentum ex eo quod contrariatur causæ efficienti corruptionem, & morbum.

62 Potest etiam sumi significatio super morbum ex sensu tactus, & debilitate operationis.

63 Et etiam ex eo quod apparet ex illaudabilibus [b] † § §secundum species & modos suos : & etiam ex eo quod uidetur de superfluitatibus exeuntibus.

b †B. dispositionibus

64 Si ergo patientis urinæ fuerint sine hypostasi, & residentijs, & pulsus inequalis , nequa-

quam ex repletione patietur, sed morbus eius reponetur potius sub genere morbi inanientis & consumptiui.

65 Et si dolor sit in aliquo loco, specialiter significabit super passionem illius loci.

66 Sumitur etiam significatio super ipsum ex ætate, & cõplexione corporis, & ipsius colore, & quatuor anni temporibus, & eorũ constitutionibus, & ipsius propria habitatione, & ciuitatibus eius, & ex eo quod præcessit de regimine proprio, ex his enim fit iuuamentum super cognitionem & præcognitionem morbi.

Rememoratio morborum significantium supra morbos ex mala complexione calida.

67 SI ergo corpus patiatur de caliditate, læditur quidem ab omni calido, & tactu caliditatem reperiet: eritq; eius urina rubea, & pulsus uelox & inquietus, cum siti, & labore seu angustia, & uigiliarum instantia, cum motu inordinato, habitudine extenuata, & colore citrino & habitatione meridionali ciuitatis, & ætate iuuenili: a † § § & discursu eorum quæ calorem efficiunt. pro tanto curetur cum infrigidantibus febrem urentem: & b § omne quod laborem infert curantibus. § & sit cibus eius secundum quantitatem uirtutis, & quantitatem eius quod apparebit ex appetitu ipsius frigidæ.

a B. & æstate, & causæ præteritæ

b B. ægritudinem facientem angustiam

De signis malæ complexionis.

68 SI uerò ex mala complexione frigida patiatur, constat quòd infrigidantia oberunt ei, & omnia calida proderunt eidẽ. eius etiã frigiditas percipietur sẽsu tactus. & color eius signanter albus reperietur, pulsusq; tardus, nec patietur sitim, nec uigiliarum instãtiam, quòd si pateretur, a † § § non tamen inde molestaretur. & si cum colore albo adsit lassitas, & mollities corporis, ætas senectutis, & locus quem inhabitat fuerit septentrionalis, & tempus anni hyems, & usus fuerit in præterito infrigidantibus; erit quidem significatio certa super isto. pro tanto si medicetur & curetur in aliquo, curetur cum calefacientibus. & breuiter intendatur in cura eius secundum curam qua curatur spasmus.

a †B. uigilias

De signis ex mala complexione calida & sicca.

69 HI quidem duo morbi nõ priuantur altero ex duobus, unde si fuerit morbus siccus, uidebis patientem siccum, & si fuerit humidus, uidebis patientem laxum & spongiosum. a † § §

70 Humidum ergo exsiccetur subtiliter, siue fuerit cum caliditate, siue cum frigiditate, & siccum cum sibi contrario rectificetur. & in omnibus sunt prius auferendæ causæ efficientes, si fiat recta curatio.

a †B. vel mollẽ

Capitulum morborum de repletione, & conditiones quæ obseruandæ sunt in euacuatione, & est totum de phlebotomia.

71 CVm ergo erit morbus ex repletione, nequaquã curabitur nisi per euacuationẽ.

72 In omni euacuatione sunt. x. obseruanda: quæ si non a § possint seruari, reguletur tamen quantitas, & mensuretur secundum exigentiam eorum. § Quorum primum est laudabilis dispositio accidentium. Et secundum ut sint morbi de repletione. Et tertium ætas à iuuentute usq; ad senectutem. Et quartum cõsuetudo euacuandi. Et quintum consistentia uirtutis. Et sextum tempus ueris uel autumni. Et septimum quòd locus quẽ inhabitat æqualis sit in omnibus & temperatus. Octauum similiter tempus præsens. Et nonum quòd pacientis complexio sit calida & humida. Et. x. ut corpus bonæ habitudinis sit, & bene carnosũ.

a B. fuerint, tũc non intendas ad ipsam euacuationem

De speciebus euacuationis fiendæ, & modis.

73 CVm ratione eius quod generatum est in aliquo ex membris corporis uolueris ipsum trahere ab inde, trahe ipsum a § per euacuationem ab ipso membro, aut per attractionem ipsius solum ad alia membra contraria, siue eis æquipollentia: & interdum fiet eius attractio ad membrum habens colligantiam cum membro patiente, § & sic fiat attractio cum uentosis positis super mammillas in constrictione menstruorum matricis.

a B. ex mẽbro mandante, aut trahe ex reliquis membris secundum diuersitatem, aut secũdum æqualitatem & quandoque fiet attractio ex membris communicantibus

74 Iam quidem præmisimus signa repletionis, & medicinas eductiuas.

Cura morborum ex sanguine per phlobotomiam.

75 GAlenus quidem aperiebat uenam, & sanguinem minuebat quũ erat chymus auctus, & magnificatus.

76 Fiat igitur minutio sanguinis in corpore apparentibus signis: & potissime cum apostemate, seruatis conditionibus istis: non autem in alijs humoribus.

77 Fiat ergo phlebotomia in ijs quæ intellexit in hoc tractatu, & in morbis illis etiam in quibus ipse fecit eam.

78 Inchoetur ergo à phlebotomia in omni phlegmone, habito testimonio certo sup ipso.

79 Fiat ergo siue sit in capite interius uel exterius, necnon etiam in tali facto in iuncturis: fiat etiam in apostemate facto sub auribus, & ophthalmia oculorum, & in apostematibus linguæ a § mery, gingiuarum, & squinantiæ, & in apostematibus intestinorũ, & crurium & splenis, & testiculorum renum & uesicæ, necnon in apostemate matricis & umbilici, & iussari, & alijs speciebus rubedinis. §

a B. & gingiuarum & apostemate gulæ & amigdalarum & in squinãtia, & in catarrhis, & in pleuresi, & peripneumonia, & in apostemate hepatis & stomachi, & in apostematibus intestinorum & ani & splenis & testiculorum, & renum, & uesicæ necnon in apostemate matricis, & umbilici, & in mefferec, & in speciebus erisipelæ

80 Fiat etiam in ulceribus capitis, & oculorũ, & b § rubigine aurium scabiosa. §

81 Est etiam facienda in c § uolatilibus, § & ulceribus pulmonis, & oris, & d § rasuris & excoriationibus. §

82 Et fiat in passione intestinorum: quũ tamẽ constabit de notitia ipsorum, e § quum erit in eis § carnis augmentum innaturale.

83 Est etiam facienda in f § uariola § ubicunq; fiat, & scabie humida postquàm fuerit notum & manifestum, sicut in g § uariola § oris & oculorum, & sicut in h § uariola in hypochondrijs generata. §

84 Est ergo facienda in repletione uenarum, & egressu sanguinis ab eis, sicut in fluxu sanguinis narium, & in i † § § manante à dentibus, & gingiuis, & etiam in egrediente ab auribus, k † § § & ab ore matricis, & in hæmorrhoidibus ani, & ĩ fluxu menstruorum, & in l § sanie rubicunda. §

b B. safati & vlceribus aurium
c E. ambulatiuis
d B. & in variolis
e B. in vlceribus in quibus est
f E. bothor
g B. bothor
h B. illud quod generatur in duob. lateribus
i B. hæmorrhoidibus nasi, & in
k † B. & in hæmorrhoidibus in ore & labijs existentibus
l B. manatione saniei

85 Fiat etiam in dolore capitis, uertigine, & fœtore

tore oris : necnon in dolore dentium : & casu capillorum seu alopecia.

m B. cõtusione

86 Et etiam in membri [m] § dissolutione, § & spermatis egressu, uel expulsione, & dolore artuum & rheumate.

87 Competit etiam in epilepsia, & in sebel, ungue, & moro: necnon etiam in casu, & ablatione appetitus.

n B. commissuræ existentis inter anum & uuluam

88 Est etiam uena incidenda in passionibus ani, & [n] § sedis, ancharum, § sciatica, & dolore stomachi. 10

89 Sic etiam in dolore hepatis pungitiuo, & in oppilationibus eius.

90 Intendatur ergo cum regimine, & cura horum morborũ, sicut in cura, & regimine synochi cum eductione choleræ rubeæ, post phlebotomiam: & usu ciborum infrigidantiũ: & fuga calefacientium & quod sanguinem auget, & magnificat. & quod eis affertur declinet ad stipticitatem, & propinẽtur eis acetosa. [o] † § § 20

o † B. & muza

91 Sumantur autem signa super hanc passionẽ significantia, ex capitulo sanguinis dominium significantium. Et in summa declinare ad infrigidationem & exsiccationem est actus medici expediti & ingeniosi.

De morbis ex cholera citrina contingentibus.

92 MOrbi qui ex cholera rubea generantur sũnt sicut ulcera in lubricitate intestinorum contingentia, & permistio rationis: suffocatio matricis, tertiana, sciatica, & fluxus sanguinis per secessum. 30

93 De tertiana iam fecimus mentionem in ijs quæ præcesserunt. & in summa, febris est calor extraneus per totum corpus dispersus, nocens operationibus suis.

a B. ambulatiuum

94 Et tussis, & dolor capitis: & apostema: [a] § qđ secundum latũ, & lõgum in corpore dispergiť.

85 Et fortis & acutus dolor aurium, & multitudo scabiei palpebrarum.

96 Et ulcera & apostemata in iuncturis; & dolor pungitiuus & mordicatiuus in eisdem, & fissura digitorum & panaricium unguium, & maculæ apparentes in corpore lentibus similes, & morbus cum citrinitate dentium, & uesicæ dolor fortis. 40

b B. fistulæ

97 Et amor hereos, & fluxus sãguinis, & [b] § apostema existens in extremitate oculi, § & citrinitas cutis, & [c] § uariola. §

c B. bothor

98 Et maculæ subtiles, & nigræ, & oppilationes hepatis, & apostema matricis, & pleuresis & [d] § casus § & ablatio appetitus. 50

d B. excoriatio

99 Et uertigo, & fissura labiorũ, & dolor uuæ, [e] § & fortis fluxus uentris. §.

e B. uut cholerica passio

100 Et ulcus quod dilatatur, & dubellet, & tumor existens in ano.

101 Et pruritus, & uariola, aut formica, & erysipela, & pulmonis ulcera.

102 In cura quidem horum morborũ est sicut in cura febris tertianæ procedendum: educatur ergo cholera absque phlebotomia, & attendatur ad infrigidationem ipsorũ, sicut in morbis sanguineis: uerùm morbi cholerici specialiter humectentur, nam prædicti ambo morbi uniuocantur, & conueniunt in caliditate, necnon etiam in omni eo quod per eam infertur patientibus nocumentum. Sumantur autem signa super hos morbos significantia ex capitulo signorum dominium choleræ significantiũ. 60

De morbis ex humore phlegmatico.

103 OMnis quidem morbus ex humore phlegmatico generatus est sicut apostema tumidũ, & laxum, paralysis, & relaxatio, dolor capitis [a] § de frigida, & epilepsia. §

a B. frigidus, & destructio rationis

104 Et sicut scabies magna, & [b] § grossa, & ipsius constipatio, & retentio, § & tumores colli. i. glandulæ, & squammæ capitis, & obliuio, & dolor aurium [c] § de frigida, & borat § & macula alba seu morphea, & apoplexia, tussis [d] § sicca § & tortura oris.

b B. zair seu tenasmon

c B. frigidus, & baras

d B. humida

105 Et sicut elephantia pedum, casus appetitus, & pediculi, & tumor ani, & ancharum, & aqua oculorum, & ipsorum dilatatio, & foetor ascellarum.

106 Et ex passionibus uentris, sicut lubricitas intestinorum, & uermes.

107 Vermes etiam ex humore phlegmatico generantur, & difficultas partus, & secundinę retentio in eodem.

108 Et dolor renum, & febris quotidiana, & frigiditas splenis, & hepatis, & egressus seu eminentia umbilici, & passio cum egestione saniei.

109 Et dolor artuum: & nigredo [e] § corporis, & uiror cutis superficiei, § aut ipsius fuscedo, & morbus hydropicus, sicut uterina, carnosa, & tympanites.

e B. & ariditas cutis

110 Procedendum est in cura huius speciei: sicut proceditur in cura complexionis frigidæ & humidæ. Super cuius [f] § complexione § utendum est signis positis in capitulo de signis dominium humoris phlegmatici significantibus. Estq; utendum in euacuatione horum morborum, eo quod retulimus in cura per quam euacuatur phlegmaticus humor. Estq; consequenter utendum in his corporibus iis quæ corpus calefaciunt & exsiccant: & cibo calido & subtili. & in summa curentur calefacientibus intus & exterius sicut fit in paralysi cum pilulis foetidis: [g] † § § & similibus eductiuis.

i B. cognitione

g † B. & decoctionibus

De morbis ex melancholia generatis.

111 OMnis morbus ex cholera nigra generatus in corpore est sicut uerruca, & febris, quartana hęmorrhoides, epilepsia, polipus, & spasmus.

112 Et dolor uentris, & cancer, & morphea, & dolor capitis, & uigiliarum instantia.

113 Et apostema durum, & lepra: & quod ex cibo in corporibus corrumpitur: & tussis sicca, & splenis durities, & uentositas.

114 Et melancholica passio in capite, & retentio urinæ in ea.

115 Et passio colica, alopecia, & morsus canis rabidi.

116 Et [a] § ficus, § & lac coagulatum in corpore, & algor hepatis.

h B. impetigo

117 Et caninus appetitus, & rimulatio seu ruptura in anchis facta, & lapis factus in renibus, & uesica: & tumor ancharum dolorosus: & tumor in duobus lateribus, seu hypochondrijs factus: necnon etiam tumor in capite, auribus, palpebris, & pedibus generatus.

118 Procedatur in hac specie morborum secũ

dum quod proceditur in cura, & regimine lepræ, accipianturq; signa super ipsam ex capitulo signorum dominium melancholiæ significantium. euacuetur ergo cum epithymo uel polypodio: & cum alijs quæ retuli. si autem utatur quis calefacientibus & humectantibus, prosperabuntur ipsius opera in eisdem.

INCIPIT PARS QVARTA practicæ, & est manualis operatio quæ in tres diuiditur partes.

1 OSTQVAM perfeci primum regimen curationis, incipiã nunc in operatione manuali: ex qua faciam primum regimen in uenis magnis & paruis: & secundum faciam in carne: & tertium in osse.

2 Ex genere uenarum sunt quædam quas aperimus: & quædam quas ligamus, & [a] § in parte scindimus & sequestramus. §

a B, quasdam incidimus, & ex toto secamus.

3 Est autem mediana aperienda in omni morbo capitis & pectoris, sicut ĩ apostemate ipsius.

4 Et cephalica superior aperienda est in forti dolore capitis & fluxu sanguinis narium.

5 Et [b] § inferior § in medicatione nocumentorum pectori & pulmoni contingentium.

b B, basilica

6 Et quæ dicitur [c] § almerina arabi § in malitia morborum splenis, & hepatis.

c B. almadian

7 Et in absentia basilicæ, debet funis brachij aperiri.

8 Venæ quoque temporum sunt in continuo dolore ipsorum aperiendæ.

9 Et existens post aures in hemicranea, & antiquo ulcere capitis.

10 Sed quæ sunt in [d] § ambabus oculorum extremitatibus § in morbis eorum aperiantur.

d B. ambobus oculorum angulis

11 Et minuatur existens in supremo capitis in ulcerib. & apostematibus seu pustulis in superficie & cute generatis. uenæ autem [e] § colli sunt § in lepra aperiendæ.

e B. guidegi sunt præcipue

12 Et uena frontis est aperienda in passionibus oculi: & in continuo dolore capitis: & [f] † § tineæ: § aperiatur etiam in parte posteriori [g] † § § existens in continuo dolore capitis [h] § Et existens inter nares meatus nasi, ratione pustulæ seu uariolæ faciei. § & existens sub lingua in squinantia.

f †B. & safati. Et uena inter nares existens quãdoque phlebotomatur, quũ uides bothor in pomis maxillarum, &

g †B, capitis

h —— B.

13 Et aperiatur uena cauillæ in morbis intestinorum sub umbilico existentium. Et saphena existens in tibijs in morbo crurium.

14 Et minuatur sciatica in sciatica: & uena pedis in accidentibus eius.

15 Venæ quoq; pulsatiles sunt in dolore capitis incidendæ, & sequestrandæ. Et in dolore oculi: quũ etiam timueris ex uiolentia morbi, ex fluxu, & descensu aquæ ad oculum.

16 Quũ etiam generabitur apostema ex apertione ipsius præter quòd fluat sanguis ex ipsius superficie, incidemus & sequestrabimus eam uel cauterizabimus ipsam: aut si quis maluerit, minuatur aut omnino abscindatur, & sistatur fluxus sanguinis ab ea cum ligatura uel cauterio, deinde curetur cum medicinis quibus uulnera curantur, donec sanitati fuerit restitutus.

17 Ex operibus autem in carne facienda sunt scarificatio, incisio, & cauterizatio [i] § § sunt ex scarificationibus quædã ex quibus fluit sanguis [k] † § § à superficie cum uentosis, & hoc in corporibus patientibus ulcera, & [l] § uariolas. §

i †B. & apertio seu pforatio, & k †B & ex eis sunt ex quibus fugitur sanguis quum ponunt super eas ventosæ & cum eis fluit sanguis l B. bothor

18 Ponimus autem uentosas sine scarificatione in eo quo intendimus solum euulsionem, & diuersionem materiæ.

19 Et interdum coniungimus eas uacuas: & interdum cum toto urente ad consumendum illius loci uentositates, & ad rectificandũ membrorum malitiam cum caliditate.

20 Quod sciditur est sicut claui & altazar.

21 Et omne quod superfluit & putresit in extremitatibus, sicut besbeia nasi, & digitus superfluus, aut inseparabiliter coniunctus, & coniunctio palpebrarum.

22 Et uuea eminens, præputium claudens canalem uirgæ.

23 Et caro in ulcere innaturaliter aucta, & putrefacta, & ulcus ex contusione putrefactum.

24 Est etiam abscindendum quod innaturaliter auget ĩ lingua, & quod cadit in auribus.

25 Est etiam caro incidenda super uitrum in membro fixum, & profundatum, spinam, aut festucam. [m] † § § ut inde prædicta extrahantur. mammę etiam hominum abscindantur interdum, & uarices in tibijs apparẽtes.

m †B. uel sagittam

26 Et [n] § boaissar & noaissar. §

n B. hæmorrhoides, & quod putrefit ex fistulis

27 Et quod fuerit iam denigratum ex pinguedine, [o] † § § aut putrefactum ex carne.

o †B. zirbi

28 Et etiam omne illud quo elongatur uuula & omne quod augetur super gingiuas.

29 Abscindatur etiam caro uenæ [p] § madan, § & omne quod nobis aures claudit & obturat.

p B. medeni

30 Et omne quod [q] § existit super uisum, & uelat ipsum: § & quod denigratur in nobis ex præputio: & [r] § quod claudit anum & tussea, & satera & tuffar, & non habens sextum manifestum, & ruptura § umbilici.

q B. est additũ super uultum, & quod additũ est in ungue r B. in ano, & morum, & alsethar, uel alsecar, & ungula oculi, & hermaphroditus, & eminẽtia

31 Et uulnus quod contingit ex omni co qđ sciditur, uniuersaliter cura cũ sutura, & omne membrum uulneratum cõsolidãdo ipsum.

Ars cauterij faciendi in carne.

32 OMne corpus cauterizatur ad sistendũ hemorosagiam sanguinis à uena pulsatili: aut [a] § apertione § uenæ magnæ fatigãte medicũ in resistẽdo fluxui sãguinis ab ea.

a B. fectione

33 Fit etiam in corporibus humidis ad exsiccãdum ea: & in carnibus laxis ad indurandũ eas, & ad calefaciendum corpora infrigidata: necnon ad tollendum humiditates egredientes à natura.

Ars perforationis.

34 VTimur quandoq; pforatione ad extrahendum humiditatem nociuam, sicut saniem quam sic extrahimus ab apostemate, & sanguinem alicubi corruptum, & aquam ab oculo uel grandinem: & aquam à capite, & nodum.

35 Et sicut in hydrope & hernia aquosa & carnosa.

Pars

Pars tertia manualis in ossibus cuius principium debet esse in consolidationibus fracturarum ipsorum.

36 Quicquid fit per operationem in osse, est sicut in fractura aut dislocatione ipsius: curabimus autem quamcunque fracturam cum consolidatione ipsius, & reductione ipsius fracturæ in osse, donec inde ad proprium situm reducatur: & ablatione cuiuscunque pungentis & mordicantis ipsum, & ligatura manu facta, quæ neque laborem, neque molestiam inferat, scilicet non nimis forti, aut debili. Inchoetur autem fasciatio à medio ipsius, & fortificetur strictura super amplius, & ligetur, & superaddantur puluilli & desuper hastellæ coniunctim. 10

37 Subtiliabimus quoque diætam eius à principio, & in fine ingrossabimus eam, quatenus bene restauretur.

38 Est autem cauendum à principio, ne apostema calidum generetur, diuertendo, & [a]§ attrahendo ad locum fracturæ quod infunditur§ ex sanguine toto posse, & prohibendo fluxũ eius cum omni frigido competenti, & prohibendo donec curatus fuerit, motum patienti. Cura enim eius sine longa quiete non perficitur. 20

a B. repercutiẽdo quod effunditur

39 Cura autem dislocationis est cum eo quod trahit ipsum os dislocatum: donec ipsum ad locum proprium redire faciat.

40 Postquam autem reductum fuerit sic: ligetur strictè: & stet sic[b] § quanto tempore dicemus, & utatur stipticis medicinis, § & comedat patiens cibos acetosos, donec fuerit securus ab apostemate, nec timeatur de collectione sanguinis[c]. § continuetur autem cura ista ad minus per mensem unum, & interdum amplius per x. dies. § Iam ergo perfeci curam omnium morborum: & ex nunc abscindam sermonem meum, ex quo iam perfeci librum istum.

b B. determinato tempore & applicentur ei stiptice medicinæ

c B. minus autẽ tempus quo sanatur est tempus vnius mensis, aut dierum quadraginta.

FINIS.

LAUS DEO OPT. MAX.

VIN CENT

ANDREAE DE ALPAGO BELLVNENSIS DE ARABICORVM NOMINVM SIGNIFICATV COMPENDIVM.

Ostquam ego Andreas de Alpago Bellunensis physicus correctiones super libros Auicennæ quos de medicina conscripsit, hoc est quinque libros Canonis, de medicinis cordialibus, & Cantica ex originali arabico assumptas edidi, animaduertens propter imperitiam nominum medicinarum simplicium, necnon aliarum dictionum arabicarum excellentissimos philosophos, & medicos multum laborasse ac varias atque stolidas expositiones in libris prædictis commentos esse, statui in honorem Dei & ad communem hominum vtilitatem arabicas omnes dictiones in his septem voluminibus repertas ad mentem Ebenbitar, Ebensis, Sirasi, Benagi albian, & aliorum expositorum arabum seruato ordine alphabeti pro viribus interpretari. Diuino itaque auxilio implorato prius notabo aliqua circa titulum libri canonis, nomen, & patriam auctoris declarando. Titulus igitur libri in arabico sic iacet. Liber canonis in medicina, quem princeps sapientissimus philosophus Abuhali, Alhasen: Ebenhali, Ebensina composuit. Circa quem titulum, sciendum, quòd Arabes appellant aliquem hominem, si filios procreauerit, nominando ipsum primo patrem primogeniti sui specificando nomen primogeniti; deinde addunt nomen ipsius proprium significando cuius sit filius vsque ad nomen aui sui. Nomen Auicēnæ fuit Hasen, cuius pater fuit nominatus Hali, qui quidem Hali fuit filius Sina. & Auicenna habuit filium etiam nominatum Hali. Auicenna igitur ab Arabicis nominatus fuit hoc ordine. Alraijs Abuhali, Alhasen, Ebenhali, Ebensina. quorum verborum interpretatio est. Princeps pater Hali Alhasen filius Hali filii Sina. Et consuetudo quidem Arabum est nominare aliquem inquantum est pater nominando suū primogenitum, & sic Mesue & alii nominant Auicennam, Abuhali, id est pater Hali; aliquando nominant ipsum inquantum est descendens à patre, & sic dicitur Ebenhali; aliquando inquantū descendens ab auo, & sic dicitur Ebensina, & corrupto uocabulo appellatur Auicenna. Considerandum vlterius, quòd ille terminus, Alraijs scriptus per duplicem literā. ic. idest literam. i. apud Arabes importat primarium in gradu dignitatis & honoris, & scriptis: per simplicem literam. i. denotat quemcunque præsistentem & principalem in aliqua arte, & gubernatione nauis, & uillæ, & similium. Auicenna autem fuit dictus Alraiis idest princeps seu primarius in dignitate, & honore non solum, quia fuit excellentissimus in scientiis omnibus, sed etiam, quia fuit Vzir regis Persiæ, id est primarius, & honoratior secretarius regis Persiæ. Notandum præterea quòd Auicē na non fuit Hispanus; sicut aliqui de ipso scribunt; imò fuit Persicus ex ciuitate dicta Bochara, sicut in historia arabica de vitis philosophorum & medicorum arabū & græcorum per me ex arabica lingua in latinam traducta apparet. Quod etiam potest colligi. 2. fen. primi can. cap. 3. de naturis temporum, & 2. can. cap. de tereniabin, & multis aliis locis. Sciendum ulterius, quòd canon secundum expositores arabes est dictio græca, aut secundum alios est dictio Syra, & Arabes vtūtur ea. & intentio apud eos per hoc nomen, canon, idem est, quod arabice Almestara, quod est instrumentum & tabula filis inhærentibus directè lineata, cum qua scriptores lineant chartas, ut dirigantur in scribendo recte. Et permutatū est hoc nomen, canon, ad vniuersale, sicut scitur, quòd hæc, vel illa, aut illa sanitas conseruatur suo simili ex cognitione istius vniuersalis, videlicet omnis sanitas cōseruatur suo simili. Et iudicia quidē, & sententiæ vniuersales nō dicuntur canones, nisi quia consideratio ipsarum prohibet, ne quis diuertat à via recta. Vltimo est notandum, quòd ly, al, est quidam articulus, qui apud Arabes nominibus tantum quandoque secundū exigentiā loci præponitur, nunquam tamen eius nominis, cui præadditus est, significatum variat. Et ideo, si aliquando in expositionibus nostris aliquod nomen, cui præadditus sit articulus ille, exposuerimus; postea illud nomen sine eo articulo inuentum nequaquam exponemus; putà si exposuerimus albacham in litera. A. postea inuenerimus Bacham; hoc in litera. B. non exponemus; sed remittemus lectorem ad expositionem Albacham. s. in litera. A. ex quo Bacham & Albacham sunt idem. Et si reperietur quandoque in lectione ipsius principis aliquod nomen incipiens ab al, puta Alchalef: nec in littera. A. expositionem posuerimus: oportebit lectorem videre in litera. C. videlicet Chalef: ibi nanque eius expositio inuenietur: & hoc fecimus ne inutilis repetitio fiat: ex quo Chalef & Alchalef sunt idem: & ita in similibus. Et si in aliquibus hic noster canon non seruabitur, scito nos id consulto fecisse: vt melius manifestetur quodcunq; nomen, tam cum, al, addito, quàm sine, al, idem penitus significare, ut supra diximus.

ANDREÆ BELLVNENSIS, ARABICORVM

NOMINVM, QVAE IN HISCE AVICENNAE LIBRIS sparsim legebantur, ad mentem expositorum Arabum Latina interpretatio.

AALVSEN seu aalusen secundum Ebenbitar scribitur per duplicem literam alef & est herba habens folia parua cito cadentia, fructus uerò ipsius est maior folijs, & est ad quantitate seminis cucurbitæ figuratus ad formam clipei secundum hanc figuram. & fructus hic habet duas tunicas, inter quas sicut in uagina à dextris & à sinistris continentur semina lēticulis paruis similia, & in quolibet stipite istius herbæ multiplicantur huiusmodi fructus. Et stipites non eleuantur à terra nisi circa quantitatem palmi. Et apud Arabes uaginæ continentes semina dicuntur fructus. Et quia iste fructus similatur altors, quod arabice interpretatur clipeus. ideo talis herba nominatur arabice altorsia idest clipealis. De hac herba scribit Auic. 4. can. cap. de cura morsus canis rabidi. De iuuamento etiam huius plantæ contra morsum canis rabidi scribitur diffuse in libro Ebenbitar de simplicibus. Et est ualde nota in Syria.

Abadan est regio in qua reperitur aliquid ex blattis bizantijs secundum Auic. 2. can. cap. de blattis bizātijs.

Abarich idest uasis paruis scilicet anfialis.

Abenaui idest babuin, & est animal simile cani, latrans in nocte, & comedit cadauera, & in Syria inter Damaschum & Berutum reperitur tale animal in magna copia.

Abhel secundum glosam arabicam non est uerum alharar, sed est species eius. Et in libro Ebenbitar scribitur, quòd illi, qui dicunt abhel esse alharar, errāt. Et auctoritate Dios. ibidem scribitur, quòd folia arboris abhel sunt similia folijs cypressi. Et quidam dicunt, quòd similantur folijs tamarisci: & quòd fructus abhel similatur aliquo modo nabach. Verùm fructus abhel est ualde notus apud aromatarios Damasci, & habet magnitudinem quasi nucis cipressi, & colorem ruffum ad nigredinem declinantem. Et cortex eius habet quasdam eminentias mirabiliter & naturaliter figuratas. Et physici orientales utuntur huiusmodi abhel in decoctionibus ad menstrua prouocanda, sicut in Italia administratur sauina, unde ex operationibus & ex folijs abhel similibus folijs tamarisci, ut dictum est, iudicari potest quòd sit fructus sauinæ, aut species eius, & quòd non sit fructus iuniperi, sicut credunt Itali, & quod non sit etiam fructus alharar, quæ est species pini syluestris.

Abissiæ est regio orientalis, ad quam transit nilus fluuius, & ideo quidam opinantur ipsum ab ea originem trahere, & ab hac regione Abissini dicuntur æthiopes orientales.

Abuhali uide in prohemio.

Abugilesa idem est, quod lactuca asini, & abuchalesa etiam est species eius.

Abutilon est planta habens fructum & folia similia fructibus & folijs cucurbitæ. Sed fructus istius plantæ est longus non rotundus, & reperitur huiusmodi planta in ciuitate Gazæ non multum distante à Hierusalem.

Aburbatus est nomen medici.

Abulusan seu aiulusan est pondus duorum obolorum.

Acacia uide alcharad.

Acetum almosos est brodium almosos acetosum.

Achmas est pars concaua uel curuata in planta pedis ad latus domesticum declinans.

Achalat uide altarich

Achasunas est species lactucæ asini.

Achsunesi est pondus

Achtalach alhachel est permistio rationis seu intellectus.

Achsat est pondus .vi. kist.

Achid albaneb secundum aliquos est oleum factum ex floribus uuæ seu uitis. Quidam alij dicunt, quòd est oleum factum ex succo uuæ multum inspissato ad substantiam mellis, & hæc uidetur uerior sententia.

Achsuta est nomen ponderis græcorū.

Acustum secundum glosam arabicam est interfector lupi.

Adbe uide alathel.

Adesiafafra est ferculum ex lentibus excorticatis habens colorē citrinū.

Adincharut est radix herbæ assæ, ex cuius radice extrahitur gūmi assæ.

Aheal idest unctuosum pingue, & alheat siue alalheat idest unctuosa uel pinguia.

Aiulusan uide abulusan.

Alanamel sunt extremitates digitorū quæ à uulgaribus pupulæ appellantur.

Alachabaliun idest calcaneo attributorum.

Alargiuan secundum Ebēbitar est herba cuius flos & folia sunt rubea ualde, & tinctores utuntur ea, & res colorata colore rubeo dicitur habere colorem alargiuani. Dixit Syrasi quòd color alargiuani est color compositus ex citrino & uiridi, quibus superuenit nigredo. Dixit Lachi abbreuiator Auicennæ cap. de coloribus urinæ, quòd color alargiuani in urina est color rubeus ad nigredinē tendens. Et hæc herba secundū quosdam arabes nascitur in mari, & ideo quandoque dicitur alargiuan marinum.

Alarde est auimal habens caput paruū, & latinè dicitur tinea, & corrodit ligna, pannos, libros.

Alarfegi quidam dicunt quòd est bulbus & quod est radix amara.

Alargiha est numeri pluralis istius nominis alargiaha, quod est funis suspensa siue suspensorium, in quo pueri sedent & ludentes mouentur: & talis motus dicitur alargiuhat & etiam altergiha.

Alastardad fricaton est fricatio reductionis.

Alasceilem uena secundum Syrasim est uena quæ est inter digitum anularē & auricularem situata, & apud latinos communiter dicitur saluatella.

Alarchub in homine idem est quod clauicula pedis. In animalibus uerò est duo additamenta neruosa habentia ungulas in parte posteriori pedis situata, ut patet in porcis & bobus. Alij uerò arabes dicunt quòd est neruus grossus in parte posteriori pedis descendens, & terminans ad calcaneum.

Alacriti est illud, quod oritur in insula Cretæ.

Alaunoch idest stannum.

Alacath seu alacad. uide alraib.

Alcharas idest mucositates stagnantes intestina.

Alaffest secundum Ebembitar est uocabulum persicum, & est idem quod faffasa quæ est species trifolij: quod datur equis impinguandis, & in Syria est cibus omnium animalium. Et dum est sicca, appellatur cot: & dū est humida, appellatur alrathbe.

Alarazi uide ratinegi.

Alasfan seu alasfahan est regio Persiæ & illud quod oritur uel defertur ex ea dicitur alasfahani.

Alhachauen seu alachauan est matricaria, & illa dicitur alachauen alba cuius flos est albus circunferentialiter & in medio est citrinus, sicut patet in matricaria. Et uulgares arabici appellant

appellant alachauē herbā quæ apud latinos dicitur calendula.
Alastergar est illud de quo scribitur. 2. can. cap. astargar.
Aladar est prosequi equum currentem cum baculis ipsum percutiendo: cū gradum seu cursum sistere uoluerit. & est exercitium forte.
Alasachafe. uide enclausti: um uel tinctura nigra alasachafe.
Alaferse uide uentositas alaferse
Alaschar apud Arabes est color pilorū barbæ aut capillorum ruffus, & uulgares appellant pilos huiusmodi rubeos.
Alathel est arbor nota in Aegypto habens folia similia folijs tamarisci & ex hoc quidam putant quòd sit species eius. Sed alathel est arbor magna cuius rami dilatantur & faciūt umbram & semen huius arboris appellatur Adbe seu hadebe & est stipticum: & apud medicos orientales est ualde in uisu. Et Ebembitar multas proprietates scribit de hac arbore & semine ipsius, inter quas est quod semen eius impinguat: & infusio seu decoctio eius prouocat uomitum. Et appellatur etiam chermazech huiusmodi semen siue fructus, & administratur in medicinis stipticis exsiccatiuis. Et chermazech appellatur etiam fructus tamarisci.
Alame est solutio continuitatis in panniculo dura mater appellato.
Alamch & alrahune idem important, & significant læsionem cogitationis secundum diminutionem aut destructionem.
Alalem idem est apud arabes quod dolor. Verùm dolor non attribuitur nisi sensui tactus. Alalem uerò est cōmunis ad sensum tactus & ad alios sensus cum non percipiunt obiectū conueniens. Et sic secundum Ebenefis expositorem arabicū isti duo termini differunt secundum magis & minus. Secundum uerò alios arabes termini isti conuertuntur. Et glosa litteralis arabica dicit quòd alalem idem est quod ægritudo, unde Arabes appellant membra alaleme membra infirma & si sint absque dolore. Et iste terminus alalem seu alem seu alm quæ idem sunt, deriuatur à iulē uerbo arabico quod significat idem quod dolorem efficit. Et ugia idem est quod alem apud Arabes.
Albasch sicut scribit Ebenefis, est species uolubilis quæ inuoluitur super arbores & exsiccat eas, & ad eius similitudinē albasch nominatur quædam ægritudo, quia exsiccat patientem ipsam, & remouet ab eo colorē splendidum uitæ.
Alahadate uide ætas alahadate.

Alastadad uide exercitium alastadad.
Alastardat uide exercitium alastardat.
Alabariæ uide ossa shemie.
Alabar idest plumbum.
Alantifac est tumor palpebræ.
Alasfius est herba psyllij.
Alasfar sunt extremitates palpebrarū in quibus sunt orti & fixi pili.
Alarbian ut scribunt arabes sicut Ebenefis & alij est animal aquaticum declinans ad colorem citrinum & dicitur etiam de carne molli addita in naso quæ conuenit cum hæmorrhoidibus.
Alarach est lignum arboris delatum ex Mecha, quo Aegyptij, et Syrii, et Persici communiter fricant suos dentes
Alachdain idest duabus eminentijs posterioris partis capitis.
Alatum est lapis super quem frequentatur accēsio ignis, sicut lateres furni
Alasachse est atramentum nigrum, quo utuntur præparatores coriorum, sicut scribitur in libro alchuin arabico.
Alaseras est radix uiscosa sicut consolida, & ex eius puluere fit colla, quæ ualde in usu Damasci. Et reperitur aliud alseras quod est alcanthi idest aphodilus. Et uerisimile est quòd alaseras prædictum sit species consolidæ.
Alabezir idest specierum aromaticarū
Alasere idest lineamenta.
Alabathein idest duas subascellas.
Alani idest lutum comestibile.
Alacham idest re obturante foramen.
Alalheat uide aheal.
Alathna idest unius tabulæ ossis.
Alachich idest corniolæ.
Alasif secundum quosdam est capparis.
Alasmazoni uide color alasmazoni.
Alatrongi uide calor alatrongi.
Albrengia Kebuli est semen de quo habetur ab Auic. 2. can. cap. Brēgikebuli, & est dictio persica. nā brēch seu brengi apud Persicos significat rizum: & totum aggregatum scilicet brengikebuli significat rizum kebuli.
Albagadedi est illud quod oritur in regione Bagaded.
Albelut uide Giest albelut.
Albedasnan est inflatio nasi cum rubedine fusca in ipso.
Albelchend sicut exponit glosa arabica & Syrasis est panis azimus frixus in oleo & submersus, seu intinctus in aliquo dulci sicut mel, aut sapa, aut similia.
Albehar est species ozimi seu basiliconis. Ebēsis autem in libro suo de simplicibus dicit, quòd est illud quod nominatur chiaugesem idest oculus bouis.
Albehar est dispnia seu difficultas anhelitus causata ex repletione arteriarum.

Albucalmun uide almencalbun.
Albengi idest hyusquiamus.
Albassari uide alcarad.
Albegi seu allebegi aut allebengi secūdum Ebenbitar auctoritate Dioscoridis est radix, quæ defertur ex India habens colorem rubeum.
Albegath sunt aues magnæ, quæ semper uolant iuxta terram.
Albedo oui apud Arabes intelligitur pars albuminis oui uiscosa, grossa. Pars uerò eiusdem albuminis, quæ est subtilis, apud eos appellatur alzenbach oui seu alrachich oui, nam isti duo termini idem important.
Albegiendach uide allui.
Albazi est auis, quæ dicitur falco.
Albagiat uide bagi.
Albusten abruzi secundum Ebenbitar est herba cuius folia similantur folijs citrulli seu cucumeris anguinalis.
Albeizadach est species balaxorum.
Albathaia sunt loca paludosa uel lacunarum, ubi nascuntur iunci & cannæ palustres.
Albesti idest pinguibus.
Albisi est medicamen, in quo cadit albis idest napellus.
Alberzachali est confectio, de qua scribitur in antidotario.
Albhere est locus circa umbilicum.
Albhaud est aldidar quæ est arbor cimicum
Albaud idest pediculi pharaonis.
Albiram idest baculo.
Albaragen idest radicem.
Albheaim idest animalia domestica sicut iumenta.
Albalchi est regio Persiæ.
Albuscir idest taßi barbaßi.
Albachā idest uerzin, & est lignum rubeum, quo tinctores utuntur ad colorem rubeum faciendum.
Albedarumbe idest melissæ.
Alchatin est pars continens spondiles quinque qui sunt immediatè infra spondilem. xij.
Alchangiari est nomen deriuatum ab hoc nomine alchangiar quod significat gladium ualde usitatum in Syria & est ad latitudinem tendens cuius cuspis est incisiuus, & chartilago in fine thoracis quæ aspectum habet ad os stomachi denominatur alchāgiari, quia extremitati gladij prædicti aßimilatur.

Figura gladij alchangiar.

Alcath uide elleborum alcabt.
Alcabab uariæ exponitur ab arabicis. Quidam enim dixerunt quòd est pars ossuosa eminens in parte domestica

stica pedis & in parte syluestri, quæ quidem eminentiæ se opponuntur directè & sunt extremitates ossium cruris uidelicet cannæ maioris & minoris, & talis pars communiter appellatur clauicula pedis, & ab imperitis tenetur quòd talis pars sit alcahab. Medici uerò indagatores ueritatis asserunt quòd alcahab est pars pedis infra duas eminentias su prædictas, scilicet infra clauiculam, & incipit ab anteriori parte pedis infra rasetam pedis & terminatur ad calcaneum. Et si quis bene consideret uerba Auicen. primo can. cap. de anatomia pedis, fatebitur quòd alcahab non est eminentia, sed pars infra eminentias ut dictum est.

Alchad est pars carnosa musculosa situata infra oculos supra os maxillare superius occupans magnum spatium faciei. Pomus uerò maxillaris qui paruum occupat spatium & à quibusdam latinis gena uocatur, ab arabicis appellatur ugene.

Alcharba naturalis idem est quod caluities naturalis. Casus uerò capillorum propter ulcera seu bothor seu tineam in capite & similia dicitur apud Arabes Alcharba non naturalis.

Alchalach est inquietudo causata à calido æstuoso, aut à re alia stimulante & lædente.

Alcola est ulcus paruum quod accidit in pãniculo oris & linguæ quod nõ est putridum proprie, illud uerò qđ est putridũ proprie dicitur corrosio.

Alchafazi est saltus sursum ad rem ut cũ ea saliens suspẽdatur, & est exercitium uelox uehemens.

Alchalambat secundum expositores arabes maxime Ebembitar, est gummi arboris fisticorum. Alij dicunt quod est gummi arboris albotin idest terebinti, & est terbentina.

Alcheta est cucumer longus arcuatus subtilis, qui apud latinos dicitur cucumer anguinalis seu citrullus & reperitur in Syria, & etiam Venetijs in hortis religiosorum.

Alchamich sunt res præparatæ cum aceto, & sale sicut cappares, & oliuæ, & alia olera. Et sicut scribitur in libro Menagi albiam arabico alchuamich quandoq; fit ex mentastro, aut ex alijs herbis acutis cũ sale trito & lacte simul adinuicem permistis in uase obturato, & soli exposito, donec fermentetur, postea adduntur semina, aut species acutæ ad libitum & secundum exigentiã. Quidam uerò faciunt alchuamich absq; lacte permiscendo herbas odoriferas acuti saporis cum sale & farina hordei uel frumenti & parum aquæ, & talem mistionem exponunt soli per aliquot dies donec putrescat, & fermentetur, deinde usui reseruatur, & huiusmodi est uerum alchuamich apud aliquos arabes. Et nota quòd alchuamich est terminus pluralis numeri: Chamach uerò seu alchamach est singularis numeri, & ideo quandoq; reperitur chamach de capparibus & similia, & per chamach debet intelligi confectio modo suprascripto.

Alcubab uel alchebab est caro minutim incisa seu trita postea compressa ad formam rotundam ad quantitatem nucis uel circa, & postea assata uel frixa in aliquo unctuoso uel elixata in aliquo ferculo sapido muzo, & quandoq; cum prædicta carne permiscentur herbæ et species odoriferæ.

Alcherua est planta quæ dicitur catapputia maior, & apud uulgares Venetos dicitur mirasol, folia eius similantur folijs arboris platani sicut scribit Serapio cap. proprio. Et semen ipsius est uehementer solutiuum, & apud aliquos dicitur granum regale. Et uidi ego huiusmodi plantam in magnitudine arboris ficus paruæ cum stipite & ramis notabiliter grossis.

Alchael seu alcheel secundum arabes & præcipue Sirasim est locus inter duas spatulas, inde uentosæ dicuntur alchaelie quando ponuntur super alchael.

Alchaela sunt duæ eminentiæ posterioris capitis & uicinæ duabus uenis situatis in latere colli ad caput ascendentibus.

Alcheschar uide panis alcheschar.

Alchathaif uide panis alchathaif.

Alchambadue sicut dixit Syrasi est locus eleuatus supra nocram. Et quidam dicunt, quòd est alchafa idest pars capitis posterior quæ obuiat terræ cum homo iacet supinus.

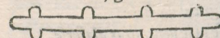
Alcheffir secundum arabes est rasbot idest caro callosa, & est uocabulum persicum, quod significat laminam aut stannum quibus mediantibus partes uasorum æris discontinuatæ adinuicem coniunguntur.

Alchaser. i. corpus ualde infrigidatum.

Alcalchant est species uitrioli de quo in secundo can.

Alcolchotar est species uitrioli de quo in secundo can.

Alcharad uel archard est fructus arboris magni spinosi, qui oritur in Aegypto, & in regione dicta Basse ra, quæ non multum distat ab insula Ormus in mari uel sinu persico, ubi margaritæ piscantur, & talis arbor ab ægyptijs appellatur Setan et licet ex hoc arbore colligatur gũmi simile gũmi arabico, tamen gũmi arabicum est illud, quod colligitur ex arbore dicta Amgailam. Et Acatia fit ex fructu arboris Setan qui alcharad appellatur & est fructus stipticus in uaginis contentus in modum fabarum & faseolorum secundum hanc figuram.

Acatia igitur fit ex hoc fructu dum est uiridis bullito cum suis uaginis uehementer, postea talis decoctio bene exprimitur & colatur & in sole exsiccatur sicut fit succus liquiritiæ Alij uerò dicunt quòd in decoctione prædicta non solum decoquitur fructus cum suis uaginis sed etiam cum folijs & ramulis arboris eius. Et illa acacia dicitur albassari quæ defertur ex regione Bassera supradicta.

Alchot est fasfasa, quæ est species trifolij.

Alcharad est species pediculorum habentium plures pedes, & apud uulgares appellantur piatolæ.

Alchar est quoddam fluuidum minerale simile pici scaturiens ex terra sicut aqua ex fonte in regione Bagaded seu Niniue, & in loco sui ortus est actu calidum fluidum. Dum uerò super terram infrigidatur efficitur ab aere glutinosum & magis densum, quàm pix liquida, & uulgariter ab Arabicis appellatur Chir.

Alchabegi seu alchubugi sunt coturnices habentes rostra & pedes rubeos, & sunt similes perdicibus in magnitudine.

Alchata est species columborum syluestrium quorum alæ sunt longæ ualde, & pennæ ipsorum & plumæ habent colorem qualearum, & cutis ipsorum extrinseca est ualde dura, & propter hoc physici orientales præcipiunt huiusmodi columbos excoriari & cutem ab eis remoueri. Et in Syria hæc species columborũ est ualde nota, & habent pedes nigros & curtos ualde.

Alchanabiri est auis nota Damasci, & apud uulgares nostros appellatur Capelluda.

Alchathad seu alchethad est planta spinosa conglobata ualde non multum à terra eleuata.

Alchethed est species cucumeris grossi ad rotunditatem declinantis.

Alchorat est animal, quod adhæret canibus, & dicitur apud uulgares cecha.

Alchaschali idest simile papaueri.

Alchailan seu alchilan idest uestigia nigra.

Alchanna seu alcona sunt arbores subtiles longæ, habentes nodos sicut cãna, sed differunt eo quòd huiusmodi alchanna non habẽt concauitatẽ, et Arabes utũtur eis loco lancearũ, & ex eis reperiuntur arbores grossæ, ex quibus conficiuntur uasa magna utilia. Et spodium fit maximè ex radicibus arborum prædictarum subtilium combustis.

Alcharamed seu alcharamid apud Arabes sunt lateres in igne ualde decocti, & antiquati, & indurati, carentes humiditate putrida.

Alchani seu chani. uide color alchani.

Alchaien uide color alchaten.

Alchaisum apud quosdam Arabes est planta non multum à terra eleuata, habens stipites subtiles & folia minuta subtilia sicut folia semperuiuæ: et color eorũ est uiridis, ad albedinem declinans cum quadam lanugine, & flos eius est citrinus, & ipse & folia eius sunt amari saporis & odoris acuti.

Alchencher uide condisi.

Alchude est species sodæ quæ dicitur galea.

Alchischiæ est ferculum factum ex hordeo excorticato & fracto.

Alchafad idest depreßio.

Alchathara uel alfatara idest res eminens rotunda ad extra tumens.

Alcharfiæ est læsio rationis, quæ accidit quibusdam decrepitis.

Alchuzez est dolor uehemens subito accidens in tibijs dormientium, & non diu permanens, qui apud Venetos dicitur granpho, & ab Arabicis uchahal & ex hoc quòd causatur à uentositate quia cito accidit & cito recedit debet dici alcuzez, et nõ spasmus, quia sicut dixit Auicen. raro fit spasmus à uentositate.

Alchalithi est quædam regio sic nominata.

Alchetem ut scribit glosa arabica, est aliquid simile alchannæ. & Ebenbitar dicit quòd est semen speciei alchannæ & est notum in Andalusia. Et bene Albiã scribit quòd est usmæ sunt filia nil.

Alchachali est herba multum commendata à Serapione & Rasi in hydropica paßione, & apud physicos uenetos dicitur Soldanella.

Alchafagi idest saltus.

Alchuesarech est medicamen cõpositũ.

Alchurais est urtica.

Alchandarus idest far, quod est species tritici.

Alchandicun est uinum decoctum cum aromatibus, & zuccaro, aut melle: & apud quosdam Italos dicitur clarea & eius descriptio habetur in libro simplicium Ebenefis.

Alcuzi est illum sic nominatum.

Alcharis idem est quod cibarium factum ex carnibus aut piscibus decoctis cum aceto & aqua.

Alchabisse est cibarium factum ex farina amyli & zuccaro & oleo amigdalino aut alio oleo in modum saponiæ. Et similiter Alseludegi & alchathaif sunt genera cibariorum facta ex zuccaro uel melle & amylo & alijs, quæ habent opilare. Alchiardanach est pullus uel caro auis uel alterius animalis primo elixata postea assata.

Alchalt est mes Indum ut patet ab Auicen. 2. can. cap. chalt. Et quidam dicunt quòd est granum seu milium solis.

Alchiebabat seu alchubebe sunt carnes assatæ super prunas. Alij dicunt quòd sunt ballotæ quædam factæ ex carne minutim incisa, & permista cum speciebus & herbis odoriferis, & talis caro reducitur ad quantitatem nucis aut pomi parui, & frigitur, aut elixatur, & est in usu in Syria, & Aegypto.

Alchusegi sunt pisces absq; squammis, sicut sunt tinchæ & similes pisces uiscosi.

Alchunchar est species cardi.

Alchiaschenegi est confectio composita scripta in. 5. can.

Alchaluch sicut scribit Benagi Albian est medicamen compositum ex croco & calamo aromatico, & cinnamomo, & alijs aromaticis.

Alchade est priuatio greßus seu ambulationis.

Alchais idest domum frigidam uentosam.

Alchenduri uide slef alchenduri.

Alchazani idest duris bonis.

Alchalche. i. sotularium ueterum adustorum.

Alchazach idest disruptione.

Alcalai idest ex stanno.

Alchesf est pars media inter collum & extremitatem humeri.

Alchiab idest claiculæ.

Alchanaberi est herba de qua in 2. cã.

Alchalisi idest autumnalis

Alchatha est pars immediate sub alchatin & supra os caudæ.

Alcherbes est uocabulum persicum & significat idem quod latinè stratum seu lectum super quod dormitur.

Alchasme idest communem.

Alchercheden est animal quod dicitur Vnicornu habens in fronte cornu unum, & tale cornu est contra uenenum.

Aldarab ẽ fluxus humoralis chronicus & apud aliquos est quid commune ad fluxum sanguinis, & fluxũ aliorum humorum, & ad fluxum diuersorum colorum, & apud alios est fluxus humoralis sine sanguine, qui latinè dicitur diarrhœa.

Aldumel idest furunculus.

Aldemamil idest furunculi.

Aldeßisi idest similis frustulis magnis frumẽti fracti maioribus quàm sint frustula suich.

Aldog est lac acetosum coagulatum de quo extractum est butyrum.

Aldubeleti seu aldubelati est exitura seu apostema quod colligit & facit saniem.

Aldesbod seu aldesbet est carnositas callosa quæ generatur circa fracturam oßis & nominatur à latinis rosbot.

Aldebach est præparatio seu incoriatio & propriè præparatio coriorum cum gallis & specie atramenti & alijs ita, ut fiant dura compacta resistentia rebus duris & acutis ipsa frangentibus.

Aldum est arbor similis palmæ syluestri, producens fructus similes nuci Indicæ sed minores & duriores, quibus fabri lignarij utuntur in capite terebellorum suorum cum arcu cõmotorum.

Alduragi sunt aues, quæ dicuntur franculini latinè.

Aldib idest lupus.

Aldib alambat idest lupus furiosus.

Aldhen idest mentis seu rationis.

Alduar apud arabes idem est, quod apud nos reuolutio.

Aldebani seu aldebari idest muscalis

Aldab est animal simile lacerto in figura, sed quantitate maior, & est serpens habens quatuor pedes.

Aldub est animal, quod apud latinos dicitur ursus.

Aldadkir idest radix squinanti.

Alderuzi est extremitas gingiuæ superior ex qua dens oritur & egreditur secundum partem eius, quæ apparet uisui.

Aldebagin uide sumach aldebagin.

Aldebha idest decollatio.

Aldiacud est syrupus seu confectio de papauere.

Aldemest est arbor lauri.

Aldadi est granũ simile hordeo notũ in Mecha, et de ipso loquitur Aui. 2. c.

Aldulab est rota, in qua sunt uasa quibus aqua extrahitur & euacuatur postmodum dum ipsa circulariter mouetur, & talis rota communiter usitatur in Italia apud fullones.

Aldestembuiat sunt species melonis, & sunt rotundi parui dulces, & color corticis eorũ similatur cortici coloquinthidæ uiridis maturæ, & est ad magnitudinem eius. Et uulgares Damasci appellant hanc speciem melonis senan

Aldumeliæ ideſt habentes naturam furunculi
Aldami ideſt ex quo exit ſanguis.
Aldidar ſeu alderdar uide albahud.
Aldent ſyni ideſt grano regum.
Aldaru eſt arbuſtum habens folia & fructus ſeu grana ſimilia folijs & granis terebinti ſicut ſcribitur in libro Ebenbitar.
Aldebach almamul ideſt uiſci facti cum igne.
Alem uide alalem quia idem ſunt.
Alebas eſt res cooperiens caput.
Aleſiniati ideſt in qua decocta ſunt plurima aromata.
Alſhagi ideſt deambulationis turpis qua homines incedunt pedibus & cruribus ualde diſtantibus ad ſeinuicem, coxis uerò & genibus ſibi ualde propinquis.
Alſadag uide chadeſſan.
Alferfengi ideſt portulaca ſylueſtris ita exponitur ab Arabicis.
Alſengius uide alſenchal.
Alſeludegi eſt confectio ex farina amyli & zuccaro aut melle & croco: & parum quidam addunt oleũ amigdalarum & amigdalas tritas & eſt ſicut ſaponia. Et deſcriptio eius habetur in lib. Benagi Albian
Alfrach eſt nomen commune ad omnes pullos, & quandoq; dicitur de gallina iuueni, quæ nondum oua peperit, ſed abſolutæ prolatum dicitur columbinus.
Alfethi ideſt unius anni, aut unius cum dimidio: aut duorum annorum.
Alfuachat ſeu alfuachet eſt ſpecies turturum habentium colorem camelinum ſeu cineritium. Alij dicũt quòd eſt ſpecies columborum ſylueſtriũ paruorum habens colorem prædictum, & in Syria ſunt nota ſpecies & nomen ipſorum.
Alfeluzabaragi ſeu alfezheregi ſecundum Siraſtin eſt herba ex cuius ſucco fit lycium Indum. Et ſecũdum aliquos eſt ipſum lycium, & reperitur in India & apud Mecham.
Alfhed ideſt leopardus.
Alfahai eſt nomen ſpeciei uiperæ, ex qua fit thyriaca.
Alfagiuæ eſt concauitas cerebri.
Alfaſd eſt euacuatio ſanguinis per inciſionem uenæ artificioſam ſcilicet phlebotomia.
Alfauiæ uide altuabel.
Alfatara uide alchathara quia idem ſunt.
Alfenid ſunt penidij.
Alfethian uide ætas alfethian.
Alfetit uide panis alfetit.
Alfagd uide grana alfagd.
Alfeſera ideſt uitis alba.
Alfeſeraſin ideſt uitis nigra.
Alfeudenegi ſicut ſcribit Ebẽbitar tres ſunt ſpecies ſcilicet campeſtre, montanum & fluuiale. & propter hoc per faudenegi quandoq; intelligitur, calamentum, quandoq; pulegium, quandoq; mentaſtrum.
Alfarſad eſt arbor mororum dulcium alborum
Alfagar ideſt apertionis oris.
Alfechi eſt commiſſura, quæ incipit à ſuperiori parte frontis deſcendens per naſum uſq; ad mentum diuidens faciem in duas partes dextram ſcilicet & ſiniſtram.
Alfalfidicun eſt medicamẽ compoſitũ.
Alfeſafes eſt animal ex ſpecie cecharum quæ canibus & bobus & uulpibus adhærent ſugendo ab eis ſanguinem; & Aui. de ipſo facit cap. 2. can.
Alfaruzegi eſt lapis apud Latinos turchois appellatur.
Alfulfuli ideſt diapipereon.
Alfelfedinn eſt medicamen compoſitum cauſticum.
Alfulad ideſt chalibis.
Alfelange eſt herba ſimilis ozimo.
Algiethu eſt ſeßio hominis ſuper calcaneos pedum ſuorum iuncturis poplitum plicatis, & ſuper terram adhærentibus.
Algam eſt paßio animæ doloroſa ex apprehenſione alicuius damni præteriti abſq; ſpe aliqua prohibendi illud, aut ex timore alicuius mali abſque ſpe euadendi ab illo.
Algarichi ſicut exponit gloſa arabica: ſunt cortices ſubtiles interiores ouorum. Et Auic. cap. de cura algarab & apoſtematum lachrimalium dicit. Et ex eis quæ mundificant eſt, ut ſumatur garichi harundinum id eſt panniculus ſubtilis interiorum adhærens ſuperficiei concauitatis cannarum; qui panniculus ſimilatur cortici ouorum prædicto.
Algarab eſt arbor nota iuxta flumen Euphratis, & arabicè etiam dicitur Athaa. Et quidam dicunt quòd eſt ſalix, ſed non eſt ita.
Algarabe eſt apoſtema uel fiſtula lachrimalis in angulo lachrimali oculi.
Algiſuan ſecundum gloſam arabicam eſt dictio perſica, & eſt dactylus immaturus & aliqualiter elixatus, et decoctus, & poſtea exſiccatus in ſole, & huiuſmodi dactyli infilzantur in chorda ſicut pater noſtri, & deferuntur de Mecha, & adminiſtrantur ad ſtringendum uentrem.
Algielban eſt herba producens ſemina, quæ & ipſa arabicè dicuntur algielban, & apud uulgares Latinos dicitur ceſerchia ſeu ceſarella.
Algaſas eſt diſpoſitio, in qua cibus remanet circa partes gutturis & in meri non deglutitus, & non deſcendit niſi bibatur aliquid aut collum extrinſecè patiatur
Algiaßie eſt ferculum factum ex prunis elixatis uehementer, & poſtea tritis & colatis per tamiſium in decoctione ſua miſcendo huiuſmodi miſturam cum pane cocto, aut cum his decoctis, aut cum cucurbita, & ſimilibus, & eſt in uſu in Oriente.
Algiaiſe eſt ſeparatio continuitatis, quæ peruenit ad ſubſtantiã cerebri.
Algielagiel eſt inſtrumentum factum ex duabus laminis aurichalchi, quarum figura eſt in modum ſcuti rotundi parui, & eſt habens in medio quandam concauitatem, & fit ſonitus percutiendo artificioſè laminas prædictas adinuicem. Et eſt ualde in uſu in Syria.
Algulamiæ uide ætas algulamiæ.
Algorab uide monchar algorab.
Algiemiz uel algiemizi uide ficus algiemiz.
Algæmur uel alhamur eſt caro rubea continens & circuens radicẽ dentis
Algiebeli ideſt ſtafiſagria.
Algiudebegi eſt nomen ſingulare, & algiudebat plurale, & ſignificant cibarium factum ex amylo aut rizo cum lacte aut zuccaro aut melle. Et huiuſmodi cibarium quandoque ponitur inter duo folia paſtæ, & frigitur cum oleo amigdalino, aut oliuæ, aut butyro. Et quandoq; fit cum dactylis, & quandoq; fit cũ mulſa, & quandoq; cum bateca dulci ſeu melone dulci, quandoq; cum herbis. Et modi diuerſi in conficiendo huiuſmodi cibarium ſcribuntur in lib. Benagi albian.
Algaſam eſt membrum circa uuulam & partes gutturis.
Algobere eſt fructus, de quo Auicen. facit cap. in 2. can.
Algeri eſt piſcis habens ex utraq; parte oris ſui aliquid egrediens ad longitudinem digiti rotundum, & magis groſſum uerſus fauces, quàm uerſus extremitates, & dicuntur piſces barbati & reperiuntur tam in aqua dulci quàm in mari.
Algiebar uide althalba.
Algiemar ideſt reſtaurationis.
Algiuich eſt inſtrumentum, quo paſta dura malaxatur, & comprimitur, & eſt ligneum cuius una extremitas tenetur ſub aſcella, & altera figuræ latæ deprimitur in paſta, & Venetijs dicitur la crozola
Algibellanech ſeu algilbenech eſt granum paruum coloris citrini uel ruffi, quod aſportatur ex Perſia, & eſt ſemen turbit nigri.
Algerara eſt ſpecies ſcorpionis cuius acus pungens in cauda non portatur ele-

tur eleuata sed trahitur sup terram.
Algol idest Veneris.
Algieareth secundum Sirasim est uocabulum, & idem est quod uenæ quatuor labiorum à parte intrinseca.
Alhasen uide in prohemio
Alhenadan uide istimbre.
Albandagi uide istimbre.
Alhabed idest dulce quod saporem non habet, neq; substantiam grossam. Vnde pro declaratione sciendum quòd apud Arabes reperiuntur isti termini scilicet alhadeb, quod significat dulce supradictum, sicut est aqua & althefe, quod idem est quod insipidum: quod non attribuitur ipsi aquæ, nisi raro, sed attribuitur rei liquidæ substantiali. Mesich uerò non attribuitur nisi rei grossæ sicut phlegmati, & non aquæ, tamen omnes tres termini important id, quod saporem non habet.
Alhacab sunt ligamenta seu cordæ, quæ nascuntur ex extremitatibus oßium, sicut quæ sunt inter duo extrema oßium iuncturæ, seu inter os & alia membra: & annectit unũ cum alio annexione forti, & propter talem annexionem fortem denominatur alhacab: nam alhacab arabicè est neruus camellorum contusus in uillis quibus simul cum colla inuoluuntur arcus ligatione forti, sicut fit in ciuitate Damasci.
Alhagiagi est pars continens tres spõdiles immediate sub alchatin.
Alhasos est extremitas dorsi continens tres spondiles & terminatur ad fiðeri ita, quòd alhasos est inferior pars dorsi, quæ dicitur os caudæ.
Albeasme uide uulnera albeasme.
Alhasch sicut scribit Ebenesis est species uolubilis quæ inuoluitur super arbores & exsiccat eas, & ad eius similitudinem alhasch dicitur de quadã ægritudine quæ exsiccat patientem ipsam & remouet ab eo colorem splendidum uitæ.
Alhach est pars gutturis, ubi fit deglutitio cibi & potus.
Alhalchum est pars gutturis, ubi canna pulmonis & epiglottis principium habet à parte superiori.
Alhaiuaniæ sunt uirtutes quæ animali appropriantur, & huiusmodi apud Latinos uitales dicuntur: nam alhaiuan arabicè idem est, quòd latinè animal.
Alhem est tristitia seu fastidium de futuro malo; & est paßio composita ex timore & spe.
Alhauch uel albuch est species ozimi habens folia lata.
Alhar secundum Ebenbitar est terra cretea uiscosa, ex qua fiunt lateres.
Alharbe est animal quadruplex quod Plinius appellat chamæleontem.
Alheame est pars anterior capitis circa uerticem eius. Et uena alheame secundum Arabes est situata in summitate frontis.
Alhasusa secundum Sirasim est os post aurem eminẽs à capillis denudatũ.
Alhanfache uena est parum infra labium inferiorem à parte exteriori, & supra mentum.
Alhelagel est species napelli.
Alhaleb significat emunctorium seu inguen, inde alhalebi seu alhalebiæ idest emunctorialis seu inguinalis. Et medicinæ dicuntur alhalebiæ quæ conferunt apostematibus inguinum, & dicitur alhaleb quia per ipsum transit intrinsecus porrus uritides qui ab Arabicis propriè dicitur alhaleb.
Alhasec id est tribuli.
Alhachur sunt ulcera non antiqua, neque multum putrida.
Alhathaie seu alhadaie est lacertus paruus in domibus & hortis communiter repertus à uulgaribus appellatur lucerta.
Alhauari est farina ex frumento in aqua loto & infuso non adeo depurata à furfure sicut simila: alij uero dicunt quòd est frumentum ipsum infusum in aqua & ablutum, postea exsiccatum; & ipsum seu farina ipsius est proxima amylo.
Alherisse est ferculum factum ex frumento fracto, & uehementer cocto in aqua, aut brodio carnium.
Alhadesiat sunt lentigines.
Alhabes est regio Australis, ex qua flumen Nili originem uidetur habere. & est regio amplißima quam habitant Christiani: quorum rex est Alexander dictus Preteiane, & licet sint nigri, non tamen sunt nigredinis ita intensæ sicut Aethiopes Africæ.
Alhaagi uel alhagi sunt arbores quæ in regione Corasceni & regione Auic. sic appellantur: & super eas cadit manna dicta tereniabin: & nõ multum à terra eleuantur; sicut scribunt Arabes.
Alhasser est arbor super quam cadit manna, quæ dicitur zuccarum alhasser; & reperitur in Aegypto, et Mecha.
Alharsef uide Condisi.
Alherais uel alberisa est ferculum factum ex granis frumenti uel hordei confractis, seu contusis, & decoctis cum brodio carnis, aut cum aqua et parum de oleo.
Alhedian est multa loquutio præternaturalis cum permistione rationis.
Alheal uel albeyl est cardamomum minus.
Alhabari est auis magna sicut anser non multum uolans & est nota apud uenatores Damasci.
Alhada est auis quæ dicitur miluus.
Alhalesa uide uenæ alhalesa.
Alhalm uide dentes alhalm.
Alharar uide abhel.
Alhabach ut scribit Ebengiesle dicitur prisce quòd est origanum, & dicitur quòd est calamentum. & dicitur quòd est folia salicis, & sunt tres species eius, scilicet montanũ, hortulanum, & fluuiale. Dixit Ebẽbitar quòd est species origani, cuius folia similantur folijs sisimbrij.
Alhamur uide algamur.
Alhab alchadara.i. granorũ uiridium.
Alharf uide alrased.
Alhamad est herba quæ dicitur acetosa.
Alhauleich est arbor spinosa, quæ habet folia acetosa & stiptica maxime tempore ueris.
Alhelamie est cibus factus ex carne grossa cum aceto.
Alhaya est species tithymalorum.
Alhonsol idest squilla.
Alhausegi est arbor spinosa, cuius spinæ sunt longe acutæ. Et in euangelica paßione ubi in Latina lingua habetur spinea corona, in Arabico habetur corona alhausegi.
Alhaleich est arbor spinosa producens mora siluestria, & dicitur rubus.
Alhudud seu alhedud est auis, quæ dicitur upupa, & apud uulgares patauos dicitur gallus paradisi.
Alhagie ex uitellis ouorum est cibus: quem Veneti fritaleam appellant.
Alhalibie idest emunctorijs.
Alhaza idest zufare. quid autem sit zufare lege secundo canon.
Alhalebetein idest duo inguina.
Alhalef idest iuncus.
Alhalche idest sanguine congelato.
Alheuen idest læsioni.
Alhasagi idest partes ani.
Alhadab est pars brachij à cubito usq; ad humerum.
Alhaie est species lacticinij.
Alhaziz aliemeni est uocabulum Persicum, & est idem, quod centaurea.
Aliebruha idest mandragora.
Aliemen est regio, quæ incipit ab exitu sinus maris rubri usque ad principium sinus Persici, in quo est locus dictus duo maria nõ multum distans ab insula Ormus, & in loco duo maria dicto expiscantur margaritæ cæteris præstantiores.
Aliembut est nomen commune ad arborem ex qua fit pix & ad plantam in qua producitur carnub seuchi idest xylocaracta spinæ. Et Ebenesis & omnes alij Arabes in libris simplicium dicunt, quòd est carnub nabathi seu carnub spinæ, cuius planta

à terra eleuatur per cubitum & est spinosa, & eius fructus est longus & grossus ad magnitudinem dactyli magni, sed tendit ad obliquum, & nominatur siliqua seu carnub spinæ. & licet tendat ad rotundum sicut dactylus, tamen secundum colorem & semina intrinseca similatur siliquis seu carubijs domesticis & communiter usitatis in cibo. & Damasci reperitur huiusmodi fructus.

Alibarmacham idest regionis safet.

Alierchda est uigilia naturalis.

Alierich idest uenus labiorum interiores

Aliebru alberi idest mandragora syluestris

Alierha secundum aliquos est ericius magnus spinosus, secundum alios uerò est ericius minor.

Alkali secundum expositores arabes est cinis herbæ quæ ab Auic. & ab alijs usnen uel asnen appellatur & pars cineris istius herbæ combustæ, quæ est in modum lapidis, & residentia reliquarum partium cineris prædicti est uerum alkali, & reliquæ uerò partes impropriè apud uulgares appellantur alkali, & Itali appellant huiusmodi cinerem alume catina ex quo cinere fiunt uasa uitrea, & sapones.

Alchelef ut patet lib. 4. fen. de decoratione, idem est quòd pannus seu macula.

Alkaratan idest mel.

Alkarmazit idest fructus tamarisci.

Alkeiran est instrumentum quod administratur circa partes gutturis & solet fieri ex ligno molli et similibus

Alkabrusi est illud quod oritur in kabros seu kobros idest insula Cypri.

Alkesmes sunt passulæ sine arillis naturaliter productæ.

Alkisch idest ptisana.

Alkischar est panis aliqualiter furfuraceus.

Alkalasiæ idest ceresorum.

Alkalkal seu alkikil est semen granati syluestris cuius radix est mugat, de qua habetur cap. 2. can.

Alleba est pars concaua, quæ immediate est supra furculam colli.

Allachalach ut scribũt Arabes est quid compositum ex succo foliorum mirti, & aqua rosata, & sandalis, & parum aceti & aquæ alkalef, aut ex succo fructuum bene redolentium, & huiusmodi mistum fluidum ponitur in uase stricti orificij, & ex applicatione postea uasis prædicti & concussione ipsius iuxta nares sentitur odor uirtutem ualde cõfortans. Aut allachalach est mistum ex pulueribus odoriferis aut ex rebus odoriferis grosso modo incisis uel contusis absq; aliquo liquore permistis sumendo rosas & folia mirti recentia, puluerem sandalorum citrinorum & flores alchalef aut flores nenufaris aut alia odorifera ex herbis, aut floribus, aut folijs aut fructibus, aut alijs speciebus odoriferis calidis, aut frigidis secundum exigentiam rei. Et huiusmodi quidem sic mista confortant ualde uirtutẽ.

Allebe uena est uena existens in medio furculæ in radice colli à parte anteriori parũ supra os furculæ situata.

Allebengi seu allebegi uide albegi.

Allhabe barbariæ est radix nota Damasci & similatur raphano paruo oblongo. Et quidam dicunt, quòd est quædam species hermodactylorum & appellatur etiam apud Arabes buzeiden.

Alliæ est cauda arietum pinguis ualde ita ut propter suam pinguedinem sit ad pondus. x. lib.

Allimunie ut patet in lib. Ebengian cap. de limonibus, est ferculum factum cũ succo limonum, & modico cinnamomi, & cum amigdalis, & zuccaro, & est confortans stomachum, & potest fieri cum carne et absque carne, sicut cum herbis aut cucurbita, & similibus, & in cura sodæ minorantur aromata, quæ non miscentur nisi ad corrigendam acetositatem limonum.

Allasf id est capparis ita exponit glosa Arabica. Scribitur etiam in libro Benegi albian quòd est radix capparis.

Adui Arabicè significat contorsionem, & ab hoc accidente denominatur quædam ægritudo quam comitantur contorsiones faciei & colli & humerorum & brachiorum. Et hæc ægritudo Persice dicitur albegiendac. Et quia talem ægritudinem comitantur tensiones brachiorum cum quadam contorsione ipsorum sicut fit in patientibus alices & oscitationes, ideo dicitur etiam altemded idest tensio.

Allasach est gummi ammoniaci seu ammoniacum de quo scribit Auicen. 2. can. cap. Assach, & apud uulgares Arabicos dicitur Vßach.

Alleft uide alselgiem.

Allethe est pars gingiuæ infra extremitatem superiorem, ex qua oritur & egreditur secundum partem eius, quæ apparet uisui.

Alluf idest dragontea.

Allengi est arbor similis seder quæ alio nomine appellatur lebach apud Aegyptios nota.

Allezin uide derusitum.

Almestara uide in procemio.

Almetachalem uide alphachi.

Almachein idest anguli lachrimales oculorum & deriuatum est ab almach quod interpretatur angulus lachrymalis oculi.

Almahagiat idest oculi egreßio.

Almethenein sunt duo musculi in fine dorsi sub alhosos uersus nates, quorũ unus est à dextris, alter à sinistris.

Almebathase est ex speciebus exercitij fortis uelocis.

Almelachese est percußio adhærendo uel approximando pectus unius super pectus alterius, & est exercitiũ forte uelox.

Almagarab idest multũ seu copiosum.

Almasal secundum aliquos est quid cõmune ad aquam casei, seu ad aquam lactis crudi seu ad aquam lactis decocti cum modico aceto, aut cum sirupo acetoso composito in ipso lacte hora feruoris uel ebullitionis eius. Et ex tali mistione sequestratur pars aquosa à parte caseali quæ quidem aquositas colata dicitur almasal & etiam dicitur aqua lactis & aqua casei.

Almisusen est sirupus de susan, id est de lilijs factus cum aromatibus cuius descriptio habetur in libro Menagi albain.

Almarsegi secũdum quòd scribitur in libro samarcandi de signis & causis quod etiã affirmat Syrasi, est egreßio tunicæ uuealis apud corruptionẽ corneæ causa ulceris aut bothor aut uulneris accidentis in ipsa cornea. & differt à bothor quoniam almursegi est in cornea sicut caput formicæ album aut sicut granum perlarum paruum simile capiti formicæ. Et ego uidi in filia Maumethi talem ægritudinem. Bothor uerò non habet albedinem neque similitudinem cum capite formicæ.

Almachade secundum omnes arabes est anus seu ficteri.

Almarmaheigi est piscis marinus qui uiperæ similatur. & dixit Sirasi q̃d est nomen persicum compositum ex mar, quod est nomen uiperæ, & maheigi quod est nomẽ piscis, & Aegyptij appellant hũc piscem thaian marinum. Et propter hoc anguillæ & alij pisces sine squammis similes appellantur hoc nomine.

Almeracha idest pollutio seu emißio spermatis.

Almabat uel alambit uide uenæ alambat uel almabit.

Almechthelin uide ætas almecthalin.

Almele uide panis almele.

Almencalbun seu almebacalbun est illud quod Aegyptij uocant albucalmun, & est auis aquatica, quam habitantes infra terram Aegypti in loco nominato alsemur uocant galliũ

aquæ,

aquæ, ut dicit glosa arabica & Syrasi.

Almas seu almes quando scribitur per literam sin seu per literam ſ absque tribus punctis super ipsam, significat lapidem adamantis. si uerò scribatur cum tribus punctis super ipsam literam s, significat grana leguminis similia faseolis paruis in quantitate, cuius color est cineritius ad uiriditatem tendens. Et huiusmodi legumen in ferculis in Syria & Persia exhibetur febrientibus.

Almesich est sapor insipidus sicut diximus supra, uide alhadeb.

Almegieza caro secundum arabes est caro rubea permista cum multa pinguedine sicut caro musculosa in mirach animalis impinguati, aut alijs membris prædicti animalis.

Almekenase idest scopa, qua mundificatur domus à puluere & immunditiæ.

Almesen est res dura plana sicut cos lapis, super quam fricantur sief, & aliæ medicinæ oculorum.

Almentagiesene est species spicæ.

Almagabin seu almagaben sunt emunctoria, aut loca sub ascellis.

Almassara apud aliquos Arabes est amplitudo seu uas amplum, sicut lacuna, ad quod effunditur succus rerum, quæ exprimuntur. quasi hoc nomen deriuetur à succo expresso & effuso in uas concauum.

Almarzangius est maiorana seu sampsucus.

Almethacharegi sunt loca humida causantia speciem putredinis quæ dicitur thecaregi. de qua dicetur infra ubi exponemus althecaregi. uide ibi.

Almegie est ferculum factum ex almas seu almes.

Almagast. uide Gast.

Almeneumat. i. inducentibus somnum.

Almerfecha idest medicamen lætificans cor.

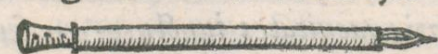
Almuseregiat idest partium uueæ eminentium uel egredientium propter rupturam corneæ: quæ quidē partes eminentes & exeuntes extra corneam dicuntur almuseregi.

Almiubegi idest staphisagria.

Almorastan est hospitale infirmorum.

Almachadaha uide mucadahati.

Almhet est instrumentum cuius extremitas ab una parte est subtilis, obtusa, non incidens, & in parte altera est extremitas subtilis habens in lōgitudine aliqualem depreßionem à duobus lateribus, ut merito talis diuersitatis figuræ non asperæ melius deprimat aquam, & eius usus est in ægritudine quadam oculi. Figura autem eius talis est.

Almharud est radix auiuden.

Almussoli est regio in Mesopotamia, in qua texuntur telæ ex bombice ualde pulchræ, quæ apud Syros & ægyptios & apud mercatores Venetos appellantur mussoli ex hoc regionis nomine. Et principes ægyptij & Syri tempore æstatis sedentes in loco honorabiliori induūt uestes ex huiusmodi mussoli.

Almedad est encaustrum scriptorum factum ex fumo ligni arboris pini cum gummi arabico & alijs, cuius descriptio habetur in libro Ebenefis.

Almasere idest apostema calidum cholericum.

Almechebeb idest cocti super prunas

Almefera idest lætificante.

Almessera communiter sumptum est bothor cholericum quod apud latinos essere uocatur. sed proprie est tumor faciei, & capitis, accidens subito ex uaporibus sanguineis.

Almaudana est planta quæ producit grana regia, & apud Italos dicitur catapucia minor.

Almedi est humiditas salíualis quæ egreditur ante coitum dum est delectatio uehemens coeundi.

Almahezberagi est planta quam Auic. appellat bustrus & latine appellatur taßus barbassus.

Almenstanchaat sunt loca, in quibus sunt aquæ multæ stantes, sicut loca stagnosa.

Almefetet est tertia species hecticæ.

Almesamar idest clauus.

Almencheb est extremitas spatulæ ubi continuatur adiutorium cum spatula.

Almetubele idest res acutas.

Almenachele est fractura oßis capitis in qua remota est aliqua pars oßis fracta.

Almeliki est auis magna aquatica.

Alnasaha idest declinans ad citrinitatem pilorum zafrani.

Alneffenie uirtutes sunt uirtutes ab anima deriuatæ uel animæ appropriatæ, & tales in homine sunt principium cognitionis & motus uoluntarij. & hoc nomen deriuatum est ab alneff quod idem est quod anima.

Alnuaheb ut scribunt Arabes, sunt columbini habētes pennas completas, ita, ut de proximo poßint uolare.

Alnabach est fructus notus in Syria præcipue in ciuitate Saide seu Sydonis, & est habens magnitudinem sebesten, seu parum minor, & est saporis pontici dulcis.

Alnadegi. i. digestio materiæ crudæ cōtentæ in membro ulcerato propter dominium naturæ super materiam.

Alnemer est animal minoris magnitudinis quam lynx, quod est lupus ceruarius, & alnemer est simile leopardo in figura & colore sed est aliquantulum maioris magnitudinis habens pedes & ungues ampliores & acutiores, & oculos habet obscuros & horribiles, sicut ego uidi. præterea est fortius, & magis ferox, & magis audax leopardo. Nam alnemer aggreditur homines & interficit eos. Leopardus autem ab Arabicis appellatur fed.

Alnemkesut idest caro salita exsiccata.

Alnisuch est species prunorum acetosorum, & secundum aliquos est species prunorum paruæ quantitatis acetosorum, ex quibus efficitur ferculum, quod dicitur alnisuchie.

Alnisuchat sunt caputpurgia cum pulueribus aut alijs non liquidis per nares attractis.

Alneman & sisimbrium apud Arabes sunt idem, & species menthæ habentis folia declinantia ad aliqualem colorem pauonacium, & Venetijs appellatur mentha gariofilata.

Alnatha est extremitas linguæ uersus dentes anteriores, & alio nomine Arabico dicitur alseleti.

Alneremisch. i. capita granatorum Indorum.

Alnasa uide color alnasa.

Alnesastegi uide sief alnesastegi.

Alnathaf est confectio dura glutinosa quæ cum masticatur adhæret dentibus, & fit ex zuccaro aut melle inspissato per decoctionem ita, ut post eius incisionem in frusta parua & infrigidationem remaneat dura glutinosa, ut dictum est, & quidam miscent in ea res calidas aromaticas, & quidam res frigidas, acetosas sicut succum limonum, aut tamarindorum, aut acetum.

Alnergil idest nux Indica.

Alnemechsud est species salsamenti.

Alnathse idest spermatis.

Alnusul idest radix capillorum.

Alphachi in fide Maumethi sunt regentes populum declarando & promulgando hoc uel illud esse licitum aut illicitum non adducendo super hoc aliquam rationem. Qui uerò student libris in quibus scriptæ sunt rationes & fundamenta quare hoc uel illud sit licitum aut illicitum, tales dicuntur Almetachalem, & sunt sicut apud nos theologi.

Alraijs uide in prohemio.

Alramadi uide sief alramadi

Alrasafe est pars anterior poplitis, quæ à uulgaribus parella uocatur.

Alrad uide chadessan.

Alradradi uide pisces alradradi.

Alrabu est difficultas anhelitus causata ex repletione uenarum, & carnositatis pulmonis.

Alrai est nomen ciuitatis Persiæ

Alraib est lac coagulatum acetosum, cuius coagulatio fit non ex coagulo sed ex calefactione ipsius & ex permistione modicæ quantitatis alterius lactis coagulati & acetosi aut per se aut ex permistione rei acetosantis ipsum & rei diuersæ à coagulo habentis uirtutem coagulandi lac & quæ est tanquam fermentum. Caseus ergo qui fit ex alraib prædicto apud uulgares appellatur alachat seu alacad. Et secũdum aliquos alraib est lac de quo extractum est butyrum & absque coagulo coagulatum aut acetosum aut non acetosum. Et nota quòd ex alraib non fit caseus nisi addatur lac nouiter mulctum & similiter coaguletur à coagulo.

Alraheb idest religiosus monachus qui fuit eximius physicus, à quo Rasis multa notabilia suscepit.

Alrathbe uide alasfest.

Alrachme est auis magna sicut miluus habens plumas corporis albas, & pennas alarum nigras, & comedit carnes putridas, & similia, & in Syria est in magna copia.

Alrahade est piscis stupefaciens membra licèt non tangat ipsa, & scribitur, & exprimẽto approbatur quòd huiusmodi piscis existens in retibus dum approximatur piscatoribus trahentibus retia, stupefacit manus ipsorum.

Alrachich oui de Alzenbach oui.

Alrahaune uide alhamch.

Alrathe est auellana Inda ut habetur secundo can. cap. rathæ.

Alrhase idest tremor.

Alrasbe uide emplastra alrasbe.

Alrach secundum expositores Arabes est testudo marina. Alij uerò dicunt quòd est testudo fluuialis.

Alrauthe secundum glosam Arabicam est extremitas narium.

Alrauend idest reubarbarum.

Alrased seu alrasad. i. nasturtium quod Arabicè dicitur etiam alharf.

Alrehac uide ætas algulamie.

Alruie. i. declinatio

Alsenasen Arabicè idem est quod eminentia tendens in acutum, & ad figuram pyramidalem. & quia ossa superspondiles habent talem eminentiam, ideo dicuntur ossa alsenasen.

Alselamiat sunt ossa oblonga existentia in pectine manuum & pedum, ex quibus ossibus componitur pecten prædictum, inter quæ existunt ossa parua alsemsemanie dicta scilicet replentia uacuitates iuncturarum seu uacuitates inter ossa pectinis manus & pedum & inter ossa iuncturarũ digitorum. & nominantur alsemsemanie seu sensemanie quod idem est propter conformitatem, quam habere uidetur cum semine sisanij quod Arabicè semsem appellatur.

Alsebati seu subeticæ uide uenæ alsebati seu subeticæ.

Alsahad est ars brachij infra cubitum habens duo focilia, & terminatur ad rascetam manus.

Alseid idest brachij.

Alselha est apostema frigidum glandosum habens chistim continentem ipsum.

Alsuhat est arbor, ex qua fiunt arcus in Persia.

Alshearagi est uocabulum persicum & idem est, quod calx.

Alserab est dictio communis secundum Arabes ad sirupos medicinales & ad uinum.

Alsemaim sunt uenti calidi ualde herbas adurentes.

Alsucharan apud Arabes quosdam est cicuta. Alij uerò dixerunt quod est sēmē hyusquiami nigri. Dixit Dios. quòd stipes alsucharan similatur stipiti fœniculi. patet autem quòd talis stipes potius similatur stipiti cicutæ quam stipiti hyusquiami.

Alsamach seu alsemach; est foramen in osse petroso in aure sicut se habet foramen uueæ in oculo. Quandoque uerò apud Arabes accipitur pro pãniculo seu neruo strato in concauo ossis petrosi, & quandoque accipitur pro instrumento auditus.

Alsuichi idest similis frustulis paruis suich uel sauich quod idem est, quod frumentum aut hordeum fractum, & torrefactum.

Alsus idest liquiritia.

Alsenchal uel alsenchar quod est alfengius est sirupus secundum quosdam factus cum succo iuiubarum cum medicinis stipticis buliendo, donec fiat spissus, & potest exhiberi in potu & linimentis.

Alsemne est herba ex genere lacticiniorum. & granum eius nominatur shedanegi beri idest cãnabis syluester, & forsitan facit dormire propter unctuositatem quæ est in eo.

Alseriarã est elleborum solutiuum scriptum in quinto can. & similiter saganea.

Alsurbed idest uenæ sub lingua.

Alsirbagi ex raphano est cibarium factum ex brodio carnis, & aceto, & raphanis in oleo decoctis.

Alsedar idest scotomia seu obtenebratio uisus.

Alsemur uide almencalbun

Alsehedie sunt apostemata ulcerosa, ex quibus fluit aliquid simile melli fluẽti ex fauo suo.

Alsheb est color cineritius trahens ad quandam ruffedinem seu citrinitatem ruffam

Alsami idest ex regione Damasci

Alsacrugiæ est pondus uel mensura.

Alserengi idest minium.

Alserbegi est sorbitio facta ex frumento fracto, quæ est inflatiua, & facta cum cepe minus est inflatiua.

Alsecrach est auis uiridis nota Damasci.

Alsemsar est arbor, quæ dicitur bussus.

Alsefale est regio Indiæ.

Alserax uel alserachs idest silex.

Alserach est quando aqua uel potus alius ingreditur arteriam.

Alselach est grossitudo in palpebris, ut patet fen. tertia primi.

Alsalach est serpens niger longus grossus, cuius pellis est nigra.

Alsiniæ uide speculum alsiniæ.

Alsedenegi idest hæmathites.

Alsabiar uide pillem alsabiar.

Alsahesefram est species ozimi habens folia minuta & bonũ odorẽ. Et scribitur in libro alchuin Arabico, quòd interpretatur odor regalis.

Alsaim idest intestinum ieiunum.

Alshauthat sunt caputpurgia, quæ fiũt cũ reb. liquidis per nares attractis.

Alsahara est uigilia superflua præter naturalis.

Alsebha est nomen commune ad omnes species quadrupedum quæ dentibus & unguibus suis aggrediuntur homines mordendo & lacerando, & quandoque mortem inferendo, sicut leo, lupus, tigris, & similia. Et ab hoc nomine dicuntur mores alsebhaie idest mores similes moribus talium animalium.

Alsebuie est dispositio rationis infantium seu puerorum.

Alshali est animal simile lupo.

Alsahari idest stella canicularis.

Alseilem est lolium seu zizania de quo in secundo can. cap. seilem.

Alshele est color uarius idest medius inter colorem nigrum & cœlestem seu grisseum.

Alsabut est piscis sic nominatus & notus in Persia.

Alselgen seu alselgiem & allest sunt idem & significant rapam.

Alseleti uide alnatha.

Alsuach sunt ligna habentia in cortice suo aliquam amaritudinem, & cum huiusmodi lignis communiter fricantur dentes.

Alseir est nomen medici.

Alsedabi idest ex ruta.

Alsafanin est auis, quæ dicitur turtur.

Alsangiar

Alsangiar est lactuca asini.
Alsebet idest anethum.
Alsuila secundum Ebenbitar in libro de simplicibus est berengesef quod est species abrotani.
Alseudeni est auis nigra habens rostrũ citrinum & secundum aliquos est sturnus.
Alseheb idest apparitiones igneæ.
Alsababach seu alsababech ut scribit Ebenesis de simplicibus est species abrotani, sed Ebenbitar scribit quòd est planta seu arbor nota in ægypto & nominatur bernuf, cuius magnitudo & folia similantur arbori granatorum. Et succus foliorum eius confert epilepsiæ, & dolori pungitiuo, & colico, sicut scribit Ebenbitar cap. bernuf. Et auctoritate Themimi nominatur etiam sabanech uel sabanegi, & confert epilepticis, maximè pueris.
Alsagi est arbor Indiæ magnus sicut scribit Ebenbitar, & serratura ipsius assumpta in potu extrahit uermes auctoritate Rasis in libro continentis.
Alsarmach idest atriplex.
Alsegiagi.i. excoriatione cutis capitis
Alsaberchan seu alsaburchan est species ferri quod tenerum est ex quo fiunt claui & huiusmodi.
Alsech.i.realgal seu toxicum muris.
Alseder est arbor nabach.
Alserugi est sal, qui egreditur ex muris
Alsafachai idest nigrefactæ.
Alsaher est nomen medici.
Alseras est species affodilorum quidam putant quòd sit species consolidæ.
Althefe uide alhadeb.
Althoin uel thaun est apostema pestiferum uenenosum quòd fit ex materia corrumpente, idest uenenosa ut exponunt Arabes. Et licet Aui. fen. prima primi cap. de ægritudinibus compositis dicat quòd est apostema in locis quæ sunt emunctoria membrorum principalium sicut caro glãdosa in inguinibus & similia, tamen fen. iij. quarti. cap. de althoin dicit, quòd est quodcunq; apostema uenenosum, & sic antrax, quod accidit in membris non glandosis, dicitur althoin.
Altemelmel ut exponunt Arabes, est priuatio stabilitatis seu est inquietudo.
Altherel est inflatio faciei & palpebrarũ oculorũ similis cachexiæ, accidens ex permistione, uaporum cum substantia membrorum, & est dispositio similis althebegi. Et quandoq; etiam accidit in tibijs; & color patiẽtium eam declinat ad plumbeitatem, & citrinitatem propter debilitatem caloris innati.

Alterbel est inflatio accidens in extremitatibus & in membris pauci sanguinis propter dominium phlegmatis subtilis propter debilitatem digestionis. Et quidam expositores Arabes dicunt, quòd alterbel est inflatio causata ex permistione substantiæ aquosæ subtilis cum substantia membrorum. Et quidam dicunt quòd causatur etiam ex permistione uaporum cum substantia membri.
Altochme arabicè idem est, quòd nauseatiua satietas, & exponitur à Syrasi persico, quòd sit corruptio cibi in stomacho, & Auic. xiij. iij. cap. de signis altochme, & de ablatione digestionis scribit. Et ideo sequitur quòd sit corruptio cibi in stomacho, quæ accidit cibo indigesto, & quia talis cibus corruptus, est superfluitas, ideo ab eo causatur repletio. Et nota quòd altochme non solum reperitur in digẽstione prima, sed etiam in secunda.
Althecaregi secũdum expositores arabes est putredinis species, ad quam sequitur in superficie rei, quæ putrefit, color albus.
Altergia uide alargiba.
Altamari est electuarium de dactylis.
Altaiugi uel alteiugi est auis, quæ dicitur perdix, alij dicunt quòd est phasianus, alij asserunt sicut Ebenbitar quòd est auis similis coturnici in omnibus, nisi quòd sub alijs habet quasdam pennas nigras & albas.
Altuabel sunt semina calida contusa quæ super cibis sparguntur. Et quandoq; species aromaticæ calidæ puluerizatæ dicuntur altuabel, & etiam alsauie.
Altahaleb est lenticula aquæ.
Althaleb est herba nascens in paruis fluminibus, & sub aquis riuulorum currentibus & dicitur muscus aquæ.
Altalcb est alumen scissum quod uulgares appellant alume scaiola, & de ipso habetur. 2. can.
Altheil seu althil apud Arabes etiam appellatur negiem uel negim: & est herba, quæ dicitur gramen, & plures habet species. quædam enim est lenis quædam pilosa & de hoc habetur in 2. can. cap. proprio. Et althil dicitur quòd sunt folia trifolij quod non multum eleuatur à terra, & habet flores rubeos aut albos.
Altharthut est planta, ex qua extrahitur ammoniacum.
Altharathit est planta stiptica, quæ nascitur sicut fungus & Auic. de ipsa facit capitulum. 2. can. & Damasci est ualde nota, & usitatur in retentione sanguinis per inferius in potionibus & clysteribus administrata. Et secundum aliquos arabes est præputium terræ.
Et hæc est eius figura.

Altors uide aalusen.
Altorsia uide aalusen.
Althendue est locus mamillarum in uiris.
Althedi est pars mamillaris in mulieribus.
Altedarigi sunt aues, quæ dicuntur phasiani.
Alterub est species pini non faciens fructum.
Altensa est cocodrillus.
Althach est coopertorium sphericum capitis.
Altafasil uel altafsil est cibus factus ex lentibus uel mes collatis, sicut decoctio seu brodium lentium forte, aut decoctio lentium excoriatarum cum multa aqua ita, ut fiat cibus potabilis. Alij autem arabes dicunt quòd est cibus factus ex lentibus uel mes, & aceto.
Alterebel est mala dispositio corporis humidi causata ab ocio & à causa extrinseca.
Altemed uide allui.
Altaraxacon est endiuia Syluestris.
Althute est ægritudo similis moro, althut enim morum significat.
Alternum est cantilena quæ fit cum frequenti motione gutturis, quàm uulgares appellant golizar.
Althalba sunt dactyli immaturi parui, cum primo egrediuntur ex arbore, seu sunt flores dactylorum contenti in uagina habente figuram duarum manuum simul applicatarum, & huiusmodi uagina tempore ueris egreditur in summitate trunci ipsius arboris inter folia ipsius & dum primo incipit egredi, efficitur sicut cucumer dulcis comestibilis, qui arabicè appellatur algiemar, & comestus prohibet inflãmationem sanguinis. Aliqui dicunt quòd althalba est arbor dactylorum.
Altabtab est ludus in quo pila rotunda ex corio plena uento aut re alia percutitur & proijciatur ab uno homine ad alium & alium.
Altualil id est uerrucis.
Altamur est animal magnum de numero rapacium.
Altaluch idest fæx uel linimentum.
Altelasfis idest nasturtium album uel Babilonicum, nam apud Arabes idem sunt.
Alterharba. uide ætas alterharba.
Altarich est species piscis parui curti ad quantitatem palmi, qui piscatur in loco ciuitatis Achalat in regione Persiæ, & huiusmodi pisces saliuntur

tur, & exsiccantur, & in diuersas regiones asportantur, ita exponit Syrasi.

Aluthar idest necessitas.

Alusem uel aluesm secundum Arabes est uestigium nigrum artificialiter factum in balneo dum porositates cutis sunt apertæ pungendo ipsam cutem cum plurimis puncturis sibi inuicem contiguis secundum lineationem & figurationem intentam, postea super puncturas prædictas imponitur indicus subtilissime puluerizatus ita, ut penetret coloratum illud in foraminibus puncturarum. & dimittitur locus cum panno lineo, donec consolidentur puncturæ cum colore prædicto.

Aludacha est eminentia in coniunctiua oculi similis bothor albo, quasi ipsi sit pinguedo uel adeps eius.

Alurasan seu alurasen est species columborum syluestrium, qui sunt alijs maiores & noti in Syria.

Alures seu alueres apud Arabes idem est, quod radix curcumæ contrita, cuius color est citrinus, ad rubedinem declinans.

Aluardachule est radix sic nominata.

Aludha idest albaras. ita exponitur super. 2. can. cap. de homine.

Aludha est genus chonchiliorum quæ appellantur porcelletæ ita exponitur. tertio. can. cap. de cura apostematum in radice auris.

Alusuas uel alusuasi est cogitatio uel imaginatio corrupta in qua homo dubitat an id quod fecit, uel est faciendum, sit factum uel fiat bene, aut non bene, & est cogitatio dubiosa cum timore & fastidio absq; causa, & latinè potest dici sollicitudo melancholica.

Alusen idest ireos.

Alumen humidum apud Arabes est species aluminis albi coloris, sicut cerusa, aut lac, & est fluidum non petrosum, sicut scribit Ebenbitar in in lib. de simplicibus.

Alurel est animal terrenum simile lacerto coloris cineritij, longum ad quantitatem trium palmorum.

Aludi est humiditas quæ egreditur post coitum uel ante coitum absq; delectatione & desiderio coitus & absque erectione uirgæ.

Aludhi uerò cum aspiratione scriptum, est humiditas quæ egreditur ex uirga ante & post egreßionem urinæ.

Alureschin est species uariolarum, & est dispositio corporis, in qua apparent in corpore maculæ rubeæ uiolaceæ quæ diuersificantur in magnitudine, & numero, & colore secundum diuersitatem humoris in multitudine & qualitate sua, & scribitur in tractatu de peste arabico, quẽ ego traduxi quòd alureschin accidens in tempore pestilẽtiæ est ægritudo perniciosa secundũ plurimum.

Aluhazi idest punctura

Aludeb idest foramini torcularis perforato in girum.

Aludchi idest caro dura ad albedinem tendens.

Aluthel est alambicum, quo utuntur alchimistæ in distillationibus.

Alzarachat sunt instrumenta in quibus attrahitur aqua, ne detur uacuum, sicut sunt traiectoria seu syringæ, quibus utuntur chirurgici, & sicut uasa uitrea torta, in quibus per attractionem aeris à concauitate ipsorum eleuatur aqua. Vnde ex ipsis fiunt fontes artificiosi, & huiusmodi uasa arabice appellantur semarat.

Alzelabi uel zelabiæ est cibus ex pasta tenera ualde habens figuram lunarem, & talis cibus frigitur in oleo, postea comeditur cum melle aut zuccaro, & usitatur ualde in Syria, & Aegypto, & est ualde spongiosus, diuersitatem habens in partibus suis scilicet großitie & subtilitate. Et de eo scribitur in libro Benagi albian.

Alzeit uide oleum alzeit.

Alzagi idest uitriolum uiride, de quo in secundo can.

Alzarazir apud Arabes sunt aues, quæ licet sint similes aliqualiter turdis in magnitudine, differunt tamen ab ipsis. Nam alzarazir habent plumas & pennas nigras cum aliqua albedine signatas, & apud Venetos dicuntur stornelli.

Alzersech idest amirberis.

Alzenbach oui uide albedo oui.

Alzanbach est oleum sisaminum

Alazarach uel alzarcha est color cœlestis seu grissus uel glaucus.

Alzebd idest butyrum crudum.

Alzimiar idest uiride æris.

Alzardach uel alzardagi idest crocus hortulanus.

Alzemone idest eos qui se mouere non possunt propter mollificationem.

Amaracus idest maiorana

Amgailam. uide alcharad.

Amsagi idem est, quod humiditates permistæ.

Amuridus est dispositio melancholica, in qua homo semper ridet.

Anagalus est auricula muris.

Ansadius est species lactucæ asini

Ansagiar uide chadessan

Ansasalan idest separatio

Angiadan est herba asse.

Anzarut idest sarcocolla.

Aquæ sabachiæ sunt aquæ existentes in locis baurachijs scilicet locis aridis adustis.

Aqua lactis crudi est aqua, quæ colatur ex lacte coagulato acetoso, & huiusmodi lac dicitur crudum, quia non est bullitum, neq; decoctum, sed est factum acetosum & coagulatum propter mistionem alterius lactis acetosi in ea permisti, quod est sicut fermentum in parua quantitate coagulans & faciens acetosum lac, in quo ponitur.

Aqua gaderan idest aqua stans in gurgite aut foßis.

Aqua myrrhæ secũdum aliquos est aqua in qua dissoluta est myrrha, aut in ea decocta. Alij dicunt quòd si myrrha circundetur albumine oui indurato, & sic dimittatur per dies aliquod in loco terreno humido, tunc liquefit myrrha, & liquor ille collectus in uase supposito, est aqua myrrhæ.

Aqua zuccari est aqua cannæ zuccari uel secundum alios est aqua, in qua bullitum est zuccarum.

Aqua ferri idest aqua mineræ ferri.

Aqua camphoræ secundum Arabes est aqua, quæ fluit ex arbore producente camphoram, & talis aqua, & similiter eius arbor sunt calida in tertio. & camphora est frigida, & omnes affirmant: Et de huiusmodi aqua scribitur in libro Benagi albian.

Aqua tabarzet est aqua, in qua dissolutum seu coctum fuerit zuccarum tabarzet.

Aqua sauich ordei est aqua, in qua infusum est per aliquod tempus parum sauich hordei.

Aqua cucume est aqua calefacta in uase æneo, quod apud Venetos dicitur Cuogoma. Et barbitonsores utuntur ea deferentes aquam calidam hinc & inde.

Aqua oliuarum est aqua salita, in qua seruantur oliuæ conditæ.

Aqua casei amara fit ex contusione casei saliti, & permistione eius cum aqua quæ dimissa hoc modo longo tempore efficitur amara.

Arbor abraban, uide bengiechest.

Arbor da li pater nostri, uide azadaracht.

Arbor uel planta mariæ, uide segiar mariem.

Archub, uide alarchub quia idem sunt.

Argialesus est species lactucæ asini.

Argiuan, uide alargiuani.

Argiaha, uide alargiaha quia idẽ sunt.

Armal seu armel seu armach secundum quod scribitur ab Auic. secũdo can. cap. proprio est lignum odoriferum seu aromaticum simile cinnamomo grosso, et nascitur in regione Iamen non multum distante à mari rubeo. Et hoc idẽ dixit Rasis & Ebẽbitar.

Arsef

Arsef est planta spinosa ex genere cardi producens uirgultũ simile asparago, in cuius summitate est flos, & illud uirgultum elixatur, & comeditur, quia est cibus delectabilis augens coitum, & Persici non solum comedunt uirgultum tempore ueris, sed ipsum plantam, cum incipit pullulare antequàm expandat folia spinosa & uirgultum supradictum.

Arzi alnil, uide bulbus.

Ascalebi sunt homines quinti uel sexti climatis.

Aschaf dicitur secundum duas intentiones, quarum una est mollificatio corporis, & secundum hanc intentionem caro mulieris dicitur aschaf, id est rarior seu magis mollificata propter paucitatem exercitij resoluentis humiditates mollificantes secundum quod dixit princeps. Altera uerò intentio est ut dicatur corpus multarum porositatum latarum sicut caro uiri habens porositates plurimas latas.

Aselengi seu aslagi seu aslēgi est radix quædam quæ habet folia & spinas. Et physici in Syria dicunt quòd est species artanitæ, de qua loquitur Auicen. 2. can. & fullones utuntur ea lauando & mundificando lanam, & pannos ex ea factos cum decoctione ipsius. Et aromatarij etiam utuntur decoctione huiusmodi radicis ponendo parum de ipsa in confectionibus factis ex melle aut ex sapa, cum uolunt dealbare confectiones prædictas ita ut uideantur ex zuccaro & amylo factæ. Et confectiones prædictæ nihil de amylo habentes sunt uiscosæ duræ ad masticandum, & radix prædicta est ualde nota apud Damascenos. Et ego expertus sum quòd eius decoctio remouet maculas uestium & mundificat pannos.

Asefid idest synapis albi.

Asfidbegi uel asfidbagi uel assidbegian uide bagi.

Asfahani idest ex regione Persiæ quæ dicitur assahan, uide alasfahan quia idem sunt.

Asnen, uide alkali.

Asne, uide usneæ.

Asius secundum quosdam idẽ est, quod nix Sini, quæ quidẽ apud Ebẽbitar est lapis quidam transparens, sicut sal gemma, qui cum exponitur aeri conuertitur in puluerem, sicut est puluis aluminis cõtriti, & in sapore est acutus, & salsus, & defertur ex India: sed tamen iste sermo non est conformis dictis Auic. 2. can. qui dixit quòd asius est lapis super quem generatur sal ex roratione maris cadentis super ipsum. Cum etiam multi tamen utuntur, niue Syni loco asius, & affirmat quod Auicen. ignorauit essentiam asius.

Astar est pondus. ʒ. vi. & duorum danich.

Astarach uide Segiar mariem & Meha seu Miha.

Astrusiun est species hyssopi.

Athas est apostema in cerebro, & expositores Arabes multum diuersificantur in declarando, quare apostema prædictum dicatur athas.

Athaa, uide algarab.

Athel, uide chermazech uel charmuzech.

Auianes est flos uitis.

Auicenna, uide in prohemio.

Aumali secundum Ebensis idem est, quod sirupus de melle.

Azadarach est arbor apud Damascenos nominata zaizalacht, cuius flores declinant ad colorem uiolaceum cũ aliquali cinereitate, & tales flores sunt acuti odoris, fructus autẽ istius arboris habent corticem album & sunt ad magnitudinem ceresorum. Et huiusmodi quidem fructus habẽt ossa alba, ex quibus fiunt pater nostri. Et talis arbor reperitur Venetijs & Patauij in enclaustris monasteriorum. & mulieres appellant arbor da li pater nostri. Et folia eius sunt quasi sicut folia agni casti, & reperitur etiam in Syria.

Azad est flos speciei lilij, uide susen azad

Azagithea idest extremitates.

Azhagi idest uox fortis.

Azor idest sine pilis.

B

Bachur mariem, uide segiar mariem.

Bachila est pondus. xx. granorũ hordei & plus secundum alios.

Bachele idest fabæ, & faba est pondus aur. i.

Bacham, uide albacham, quia idem sunt.

Bachele imanihe est olus iamenum, & est herba, quæ apud uulgares dicitur Bione.

Bachat idest manipulus.

Bace idest manipuli,

Bactisuha est nomen medici.

Bagadet, uide Bion fluuius.

Bagi est nomen persicum & est commune ad omne cibarium cum carne præparatum. Et ab hoc nomine deriuantur ista nomina uidelicet asfidbagi sorbagi, sechbagi, & zirbagi. Vnde assidbagi est cibarium ex carne elixa in aqua simplici absque alia re. Sorbagi est cibarium dictum cui additur rizum aut frumentum fractum aut aliquid simile. Sechbagi est cibarium cum carne elixa in aqua cum aceto & zuccaro uel melle. Zirbagi uerò est cibarium ex carne elixa in aqua cum aceto & melle & cymino, & bagi est nomen singulare. Bagiat uerò plurale.

Bancharas sicut scribit glosa Arabica est caro glandòsa quæ est sicut stratus sub uenis pulsatilibus & non pulsatilibus quæ quidem appodiantur & innituntur super carnem glãdosam prædictam & hæc caro etiã nominatur marbad & marabad Arabicè, Latinæ uerò mensenterium.

Bassera seu bassari, uide albassari quia idem sunt.

Bathbath seu bethbath est species uirgæ pastoris.

Batecha Inda, uide melon alraki.

Batecha uiridis, uide ut supra.

Batecha filistin, uide ut supra.

Batecha alzachi, uide ut supra.

Bazard uel bezard idest galbanum.

Bedarungi uel bedarugi secundum Ebẽbitar est species ozimi habentis folia lata, & de eo scribitur in. 2. can. & alio nomine appellatur Albuch.

Belha sunt dactyli recentes crudi magis immaturi, quàm Besser.

Belbele est uas stricti orificij.

Bemengi est regio iuxta Halep ciuitatem Syriæ.

Bengiechest ut scribit glosa Arabica est granum seu semen arboris abraham, & dicitur, quòd est arbor mariæ, quia huiusmodi arbor Latinè agnus castus appellata minorat appetitum coitus & curat pollutionẽ & folia eius cum stipitibus suis, cũ sternuntur sub dorso, prohibent pollutionem & erectionem uirgæ. Et mulieres cum ea suffumigãtur apud uehementiam appetitus ad coitum.

Benat noctis, sunt ea, quæ mouentur uel excitantur in nocte.

Berazede uel bezarede est panis in modum fugatiæ perforatus cum digitis aut alia re, & est bene coctus.

Bersuasan idest capillus ueneris qui alio nomine ab Arabicis appellatur chusbare albir, idest coriandrum putei.

Berbengine, uide nux metel.

Berengesef, uide alsuila.

Besser est dactylus immaturus recens

Besd & morgian sicut scribit Ebembitar auctoritate Aristotelis est lapis unus & idem. Sed morgian est radix coralli, besd uerò est corallus ramificatus. Aliqui uerò Arabes dicunt cõtrarium huius.

Betaran. uide chadessan.

Bezarede, uide berazede.

Bezard, uide bazard.

Bezahar est lachrima cerui quæ generatur in ceruis quia cerui comedunt

uiperas maxime in Persia.

Bhear uide albhear quia idem sunt.

Bichie est semen, cuius herba est nota Damasci & seminatur in campis, & in hyeme datur in cibum bobus & equis.

Birsen idest pleuresis.

Bis mus est animal, quod inuenitur iuxta napellum & nutritur eo, & appellatur Latinæ mus napelli.

Bis musbuha idest napellus moisi.

Blattæ bizantiæ est coopertorium cuiusdam conchilij reperti in mari rubro, & in alijs locis scriptis ab Aui. 2.can.cap.proprio. In supradictis namque locis reperiuntur quædam conchilia seu animalia ostracosa, quorum coopertura est dura ostracosa in gyrum figurata in modum limatiarum, sed sunt magis oblonga & maiora quàm corpora tegentia & circundantia limatias, & in orificio ipsorum conchiliorum est coopertorium, quod clauditur, & aperitur secundum uoluntatem animalis inclusi & appellatur blattæ bizantiæ, quas ego sæpius uidi adhærentes suis conchilijs, quæ asportata fuerunt ex mari rubro Damascum.

Bondacha est pondus . s.auellanæ, quæ est pondus aur.i.

Bothor idest uariolæ.

Brench kebuli, uide albrench kebuli quia idem sunt.

Buared est res comestibilis præparata cum aceto sicut capparis, rapæ, pastinaca, & similia.

Bulbus secundum aliquos expositores Arabes est species cepæ dulcis saporis nascens in montibus & apud Damascenos appellatur Arabicæ arzi alnil uel hasnil, & huiusmodi cepæ tempore ueris comeditur Damasci propter sui dulcedinem, & in magnitudine & forma est sicut pyrum muschatellum & est circundatum & inuolutum à multis uillis subtilibus coloris ruffi contextis in modum retæ, & folia ab eo exeuntia sunt subtilia & longa, & nascitur in montibus & apud physicos Arabes appellatur bulbus.

Burnia est uas terreum intus & extra uitreatum.

Bus aldebarindi est species sief qui deferuntur ex Armenia & administrātur in apostematibus & bothor calidis.

Buzeiden, uide albabe barbarie.

C

CAchexia, uide thebegi.

Cacozole, uide condisi.

Cadamcaris est arbor sic dicta, ex qua plurimum picis fit.

Calcadis est uitriolum.

Calt seu culb est milium solis.

Calib est instrumētum, quo matrix aperitur, & uulua dilatatur, & apud Latinos dicitur speculum.

Calchidicon est species uitrioli. Alij dicunt quòd est medicamen compositum, & est unguentum corrosiuum sic dictum.

Calcuceraumenon idest æris adusti.

Camellus alnegib idest qui pascitur in locis syluestribus. Secundum uerò alios est chamellus ualde uelox in incessu & cursu suo, quem Latini dromedarium appellant.

Cambaduti est, pars, quæ est apud occiput

Cambil secundum Sirasim est species māne habens granula ad rubedinem tēdentia. Quidam alij dicunt, quòd est species alkekengi.

Canon, uide in prohemio.

Candarusium est species frumenti romani, & eius magnitudo est inter hordeum & frumentum, sed est magis proxima hordeo, & non habet corticem, & plurimum de eo reperitur in regione Italiæ & Romaniæ Græciæ, & eius cōplexio est magis propinqua complexioni frumenti, & est boni nutrimenti generans sanguinem conuenientem, & augumentū facit in lacte, quoniam stringit naturam. Ita exponitur à Sirasi Arabico.

Canabit est species caulis nota in Syria & est habens folia & thirsos sicut caules, & inter folia ipsius est sicut globus medullaris albus, in cuius sumitate sunt sicut semina alba plurima aggregata, & globus prædictus est flos canabit ante productionem seminis completam, non enim complet semina nisi post eleuationem floris prædicti ualde distans à folijs eius, sicut contingit in flore cauliū, & habet similitudinem aliqualem cum specie caulium, quæ Venetijs dicitur capuzi. Et expertum est, ꝙ semina capuzi seminata in Syria produxerunt canabit, & semina canabit in hortis Venetis produxerunt capuzios.

Canaberi est auis, de qua loquitur Auicen. in cura colice, & dicitur quòd est auis, quæ apud Venetos lodola appellatur.

Canis alseluchi est canis, quo Venetores utuntur in capiendis auibus aut quadrupedibus.

Capilli merselan sunt capilli nutriti nō tonsi neque abrasi, sed longi in radice idest ab ineunte ætate, aut ex antiqua consuetudine.

Carissa est cibatio acetosa, quæ apud Latinos gelatina appellatur.

Carnub scemi est carnub, quæ communiter comeditur.

Carnub nabathi uide aliembut

Carnub spinæ, uide ut supra.

Caras est priuatio loquelæ.

Carthas uel carathis est herba iunci exsiccata, ex qua constructæ sunt chartæ pro libris scribendis, sicut iam consueuerunt antiqui Aegyptij, aut per chartas intelligitur papyrus ipse seu iuncus exsiccatus & antiquatus, sicut illud quod assumitur ex stramento antiquo, quod apud uulgares Venetos appellatur stuora, & fit ex papyro seu iunco recenti.

Carui album idest carui co nmune apud Arabes.

Carui nigrum idest cyminum apud Arabes.

Casbs est dactylus non bene maturus sed propinquus maturitati non recens sed exsiccatus.

Casd idest moderata non forti.

Catinus de sceni est uas quod asportatur de regione sceni, & apud Venetos dicit porcellana.

Caulis aquæ secundum expositores arabes est nenufar.

Cazef est uas figuli coctum.

Cepæ althalchaiar secundum Arabes est cepæ paruum oblongum acuti saporis, quod apud Venetos dicitur scalogna.

Chadessan & sabagian secundum expositores arabes est solutio continuitatis in superficie membri, cuius quidem superficiei partes diuersificantur in asperitate, & lenitate in eminentia, & depreßione, quæ quidem diuersitas causatur ex solutione continuitatis supradicta. Verum chadessan appropriatur solutioni cōtinuitatis, quæ accidit cuti & parti exteriori superficiali corporis. Sabagian uero appropriatur solutioni cōtinuitatis, quæ accidit superficiei intrinsecæ membri, & propter hoc excoriatio, quæ accidit in intestinis sicut in dysenteria uocatur arabicè sabagian, tamen isti termini quandoque accipiuntur ut synonima. Vlterius sciendum quòd apud Arabes solutiones continuitatis quæ accidunt sdcundum latitudinem aut secundum longitudinem aut in partes plures aut numero paucas diuersimode nominantur secundum diuersitatem mēbrorum in quibus cadunt. Nam solutio continuitatis accidens in osse secundum latitudinem uocatur arabice chesaran idest fractio. Si uero accidit secundum longitudinem eius, uocatur sadaban idest scindens ipsum. Solutio autem continuitatis accidens chartilaginibus & neruis secundum tres diuisiones, aut est in partes

partes duas, aut in partes plures magnas, aut paruas siue secundum longitudinem siue secundum latitudinem. Et solutio quidem continuitatis huiusmodi si secundum latitudinem uocatur betaran idest incisio. Si uerò secundum longitudinem, & eius numerus non fuerit multus uocatur sacha idest scissura. Si uero eius numerus fuerit multus uocatur sadachan idest contusio. Plerunque etiam accidit solutio continuitatis in partibus musculi, quæ si in extremitate ceciderit musculi siue cadat in corda: siue in neruo uocatur hetchan idest attritio. Si uerò secundum latitudinem musculi accidat uocatur hazan idest incisio. Si uerò acciderit secundum eius longitudinem, & fuerit eius numerus paruus, & fuerit eius profundatio multa uocatur fagdan idest separatio uel incisio, & si fuerint partes eius multæ & dilatetur & profundetur solutio continuitatis uocatur radani idest contusio & attritio. Et alrad & alfadg dicitur de omni eo qđ cadit in medio musculi quomodocũque sit. Si uerò accidat solutio continuitatis in arterijs & uenis nominatur ansagiar idest eruptio, sed si cadat in longitudine ipsarum uocatur chataban & faselan id est incisio uel abscisio. Si uerò processerit in longitudine ipsarum uocatur sadahan idest scissura. Si uerò acciderit secundum modum apertionis orificiorum ipsarum uocatur tochban id est perforatio. Et si acciderit in panniculis diaphragmatis uocatur sedchan idest ruptura.

Chastitum est nomen magistri saponis.

Chatahan uide chadessan.

Chalahan idest dislocatio.

Chamach uide alchuamich.

Chalef est species salicis, & est arbor nascens in locis humidis, cuius folia similantur folijs ceresorum non producens fructum, sed flores ualde odoriferos in principio ueris ante exitum foliorum suorum, ex quibus floribus in Syria distillatur aqua odorifera, quæ administratur in paßionibus cordialibus calidis, & est ualde in usu. Et ex floribus etiam prædictis infusis in oleo fit oleum chalef sicut fit uiolaceum, & ex amigdalis permistis cum floribus prædictis donec acquisiuerit odorẽ & humiditatem ipsorum exprimitur oleum, quod nominatur etiam oleum chalef.

Chachule est cardamomum minus.

Chanbil est semen rubeum notum Damasci quod defertur ex regione Iameni.

Chasus secundum arabes est herba super quam cadit ros, ex quo generatur laudanum.

Chachali uide alchachali quia idẽ sunt.

Chartas, uide carthas quia idem sunt.

Chaiar est cucumer communiter usitatus.

Chadam chareis seu chadem charis est granum pini minus, & est notum Damasci.

Chasurudar idem est quod galanga. Nota tamen secundum Arabes quòd licet casurudar & galanga sint idem tamen Auic. facit duo cap. in 2. can. unum de chasurudar, alterum de chaulegian, & ambo significãt galanga ad maiorem declarationem ut sciatur eandem medicinã nominari diuersis nominibus quorum unumquodque scribitur in cap. suis per ordinem alphabeti. Et sic facit de cera, & de pluribus alijs medicinis propter rationem suprascriptam, & etiam ut quod deficit in uno capitulo perficiatur in altero.

Chabazi interpretatur malua.

Chelidunium idest memiran, & Serapio exponit chelidonia .i. memiran.

Chasab darirhe est calamus aromaticus, chasab enim canna: darirhe uero aromatica interpretatur.

Chamel stomachi est superficies eius intrinseca crisposa in modum superficiei existentis in panno de lana habentis pilos eleuatos & crispos.

Chateman idest nubes parua subtilis.

Chasem in naso apud Arabes est oppilatio ad quam sequitur priuatio odoris, & quandoque accipitur pro priuatione odoris quandoque pro oppilatione in naso.

Chaisun uel chisun significat foramen seu concauitatem oßis in naso existentis & est numeri singularis: chasin uero numeri pluralis.

Chanan est sonitus accidens in naso, quo fit sæpius ista uox chaha: uel secundum alios est exitus uaporis fœtidi ex naribus: sicut accidit equis.

Chabisse uide alchabiße quia idẽ sunt.

Chalegi idest pomum seu coopertoriũ super dentes.

Chanad est nomen medici.

Charis uide alcharis quia sunt idem.

Charegiæ uide odor charegiæ.

Charis alsemech tari idest cibarium ex piscibus recentibus decoctis in aqua cum aceto.

Charis albatun est cibarium ex uentribus animalium decoctis in aqua cum aceto.

Charis albachar est charis factum ex carne bouina.

Charis alsemech cum carne piscium.

Chatmazech seu charmazech est fructus arboris athel, quæ est species tamarisci, & est arbor magna nota in Aegypto, & fructus supradictus apud Aegyptios, & Syros appellatur hadebe, & in oriente multum administratur in medicinis stipticis exsiccatiuis.

Chairbua est cardamomum minus.

Chaisur est lapis pumex.

Charchus sicut scribitur in libro Ebenbitar est plantago.

Chachole idest cardamomum maius

Chanun primo idest mense decembris.

Chazef idest testa contrita.

Cheseran uide chadessan.

Chemed est tristitia seu angustia accidens ex aere turbido.

Chede secundum Syrasim est dispositio, quæ accidit ex repletione cibi.

Chetha, uide alchetha quia idem est.

Cherfe uel kerfe apud Arabes est nomen commune ad omnem corticem sed absolute dictum accipitur pro cortice cinnamomi maxime grosso. Darsini uerò apud Arabes est cinnamomum magis aromaticum. Cherfe igitur differt à darsini sicut cortex magis aromatica & cortex minus aromatica. & per cinnamum apud latinos intelligendum est cinnamomum grossum non multum aromaticum, & per cinnamomum intelligendum est corticem subtilem cinnamomi magis aromaticam.

Cherfe uerò gariofilatum est cortex aromatica habens odorem gariofilorum quæ extrahitur ex arbore ipsorum

Chencharzed est gummi arsef quod est uomitiuum. Et arsef est species Cardi, quæ comeditur in Hispania, & Neapoli, & Sicilia.

Chir, uide alchar.

Chiaugesem, uide albehar.

Chiditan idest oculi, ex quibus fluit lippitudo grossa.

Chiach idest tortellæ panis biscocti.

Chisun uide Chaisun.

Chistis idest saccus est enim uocabulum corruptum, quia arabicæ dicitur Chis.

Chichuanu idest herba pulicum, & talis herba puluerizatur in ciuitate Chairi circa dormientes & ex odore illius pulueris stupidi fiunt publices, & non lædunt.

Chie idest masticis.

Cholade idest monile.

Chomach idest præfocatio.

Chorni, uide color chorni

Chusbare arbir, uide bersuasan.

Chulzemi est regio maris rubri.

Chuba idest impetigo.

Chusi sicut scribit Benagi albian est electuarium conferens tußi.

Chuatem albayra idest terra sigillata.

Chuamich alhaza ẽ zusara præparata, & con-

& confecta cum sale & aceto.

Chur secundum expositores arabes est sordities adhærens parietibus alueorum apum. Alij dicunt quòd est bdellium.

Churcum secundum aliquos expositores arabes est uenæ citrinæ, secundum alios uerò est zafaran.

Cyminum album apud Arabes est cyminum communiter usitatum.

Cyminum nigrum est nigella.

Cinnamum, uide Cherse.

Cinnamomum, uide cherse.

Cinis purgationis æris est cinis in quo æs purificatur à munera sua, & à partibus terreis, in quibus generatur.

Cobti idest ægyptiacum.

Colchotar est uitriolum citrinum.

Colofonia, uide ratinegi.

Color rubeus alchani seu chani est color rubeus clarus uehementis rubedinis.

Color chorui est color citrinus ad albedinem tendens.

Color rubeus alnasa est color rubeus clarus seu purus, ita exponit Syrasi. Alij dicunt quòd est color rubeus peruius, sicut color flammæ ignis.

Color alatrongi idest color citri.

Color rubeus alchaten idest color, in quo est puluerulentia, & rubedo.

Color alasmazoni idest color similis floribus ireos.

Cocodrillus secundum Arabes si parit oua in aquis tūc generatur alius cocodrillus. Si uerò in campis iuxta aquas tunc nascitur stinchus. Et propterea dicitur quòd stinchus sit de semine cocodrilli.

Confectio alberzachali est confectio sic dicta de qua in antidotario.

Condisi quod arabicè dicitur condes est radix nota in Syria, & est grossa sicut digitus pollex habens saporem & odorem acutum, neq; similatur elleboro, neq; est species eius sicut dicunt latini. Ebenbitar enim in libro de simplicibus dixit, quòd neq; Dioscorides neq; Galenus loquuti sunt de ipso. Et dixit Isachaben hamran quòd condisi est radix plantæ, cuius pars interior decliuis est ad citrinitatem, & pars extrinseca coricalis est nigra & ipsius planta similatur alchencher, quod est alrasef, quod est species cardi, quæ in Sicilia appellatur cacozolæ.

Confectio albesd idest confectio corallorum

Cornu spicæ quid sit ignoratur.

Cot, uide alasfest.

Cotyla est pondus. unc. x.

Creta quæ comeditur est lutum comestibile

Cubrus est insula cypri inde cubrusi id est cyprius.

Cucumer capparis est fructus capparis qui subsequitur ad florem eius, & est cucumer paruus uiridis durus continens semina, & in forma & magnitudine similatur cucumeri asinino.

Culb. uide calt.

Cunicū est cucuma seu uas æreum quo barbitonsores utuntur portando aquam calidam.

Curasciæ idest ex mari rubro.

D

Dab, uide aldad quia sunt idem.

Dactyli beiron sunt dactyli magni bene maturi.

Dactyli alsebir sunt dactyli magni bene maturi.

Dabab est animal medium inter lupum et canē comedens cadauera, & comeditur caro eius ab hominibus, & reperitur in Syria in magna copia.

Danich est pondus scrup. s.

Darsini, uide cherse.

Darb uel darab, uide aldarab, quia idem sunt.

Daruch, est pondus libr. iiij.

Darirhe uide chasab darirhe.

Debach est arbor, quæ producit uiscū & accipitur quandoq; pro uisco, & fructus eius est sebesten.

Desle, uide Gion.

Deud secundum Arabes est granū speciei alkerue, de cuius proprietate est, quòd medulla alba intra corticem eius minuatur cum tempore, donec totaliter finiatur, & non remaneat nisi cortex, ut experimento uisum est, & in quibusdam regionibus tardius consumitur, in quibusdam uerò citius, & est granum regis & medulla ipsius trita & mista cum pauco oleo & aceto confert tineæ linita abrasis capillis.

Dentes alhalm idest dentes prudentiæ, quia in ætate, in qua nascuntur isti dentes, ratio & prudentia est perfecta.

Dentes muris apud Arabes sunt additamenta superflua dura nascentia in extremitatibus unguium iuxta carnem secundum latitudinem ipsarum situatis, & uulgares Veneti appellant ipsa spelli.

Denan sunt uasa in quibus reperitur in unum.

Derezi & sunt idem sunt & significant commissuram, inde derezan & medaruzan quæ sunt idem & interpretatur commissuralis.

Derdar secūdum Arabes est arbor producens linguam auis, in qua arbore generantur quædam capita inflata in quibus est humiditas, ex qua generantur uermes in modum cimicum, qui quum egrediuntur uolant sicut muscæ paruæ.

Deuiafes est nomen medici.

Derusitun est species uuæ uulpinæ, quæ nominatur allezin.

Dhau diei secundum arabes est hora secunda seu tertia diei.

Dhelizi apud Arabes est transitus ex uno loco ad alium sibi diuersum.

Dhenegi est lapis uiridis, ex quo fit puluis, quo utuntur pictores.

Diacodion est confectio de papauere de qua scribitur in antidotario & dicitur arabicè diacude.

Diachebed regum est confectio cuius descriptio habetur in antidotario.

Diebbardich est medicamen compositum causticum Rasis.

Diuidaru est planta ex genere tithymallorum

Diochen idest milium.

Duadens secundum aliquos expositores arabes est sanguis draconis.

Duaden alderdar idest fructus seu flos alderdar, quod est arbor cimicum, ut patet secundo can.

Dubellati, uide aldubellati, quia sunt idem.

Dub est arbor, quæ dicitur platanus.

Dumel, uide aldumel, quia idem sunt.

Durdi arabicè est fæx rerum subtilium fluidarum non uiscosarum, sicut uini aceti, & similium.

E

Ben hali uide in prohemio.

Ebensina uide ut supra.

Electuarium alcabt idest electuarium ex scoria ferri, seu ex residentia, aut fæce ferri.

Embuba idest cannula.

Emplastra alrasbe sunt emplastra in quibus cadit merdasengi & plumbum & alia frigida sicca.

Enclaustrum uel tinctura nigra alasachafe idest tinctura, qua magistri sotularium præparant & lingunt coria, ex quibus efficiuntur sotularia.

Aes cyprium est aurichalcum.

Essere uide almessera.

Aetas alahadate apud Arabes est ætas recens seu uiridis, & nominatur hoc nomine propter propinquitatē eius ad tempus suæ natiuitatis.

Aetas almechthelin idest ætas primæ senectutis.

Aetas alterharha est ætas, in qua pueri fortiter mouentur, & crescunt.

Aetas algulamiæ & arehach idest ætas pollutionis, seu ætas, in qua incipit egredi sperma, quousq; barbescat.

Aetas alfethian est ætas, quando barba est completa, quousq; desinat crescere.

Exercitiū alastadad est exercitium præparationis scilicet præcedens exercitium forte.

Exercitium alastardat est exercitium debile

debile frequens forte.
Fylbua est cardamomum minus secundum Ebenbitar, et est granum apud Italos appellatum melegete & dicitur etiam Heiibua. & Tin alfil, & Thairbua.

F

Faba ægyptiaca secundum Ebenbitar non est lupinus, sed est uere faba, in cuius concauitate reperitur res uiridis, cuius sapor est amarus, & reliquæ partes non sunt amaræ. In alijs autem fabis non ægyptiacis non reperitur sic illa res uiridis, tamen Auic. cap. de lupinis dixit quòd lupinus est faba ægyptiaca, & intelligitur illa in cuius concauitate non reperitur illa res uiridis amari saporis.
Fabæ pondus & pondus aur.i.
Fagdan uide Chadessan.
Fagaiæ est flos alcannæ.
Fagalesus seu fagilinius à quibusdam arabicis putatur esse arthanita illa, quæ est sicut rapæ.
Fangekest idest agnus castus, qui alio nomine in arabico etiam appellatur Bengekest.
Farfiun ut exponit glosa arabica est al sucharan idest cicuta.
Faselan uide chadessan.
Fasfasa uide alasfest.
Fatrasllium idest apium montanum, hoc enim est fortius quàm apium, et quã petroselinum.
Fater seu fatera est fungus.
Faudenegi uide alfaudenegi, quia sunt idem
Fechan idest dislocatio à loco suo uel distorsio eius.
Fed uide alnemer.
Fedchan uide Chadessan.
Fel secundum expositores arabes est radix nenufaris Indi. Alij autem ut Ebenbitar dicunt quòd est fructus.
Feludegi uide alfeludegi, quia idẽ sunt.
Felizaberegi uide alfeluzabaragi, quia sunt idem.
Felendifiun est medicamen compositũ.
Felengiar seu fel engi est pondus. ℥.i. & quarta.
Felfelmunu idest radix arboris piperis.
Ferismus arabicè idem est, quòd latinè priapismus, & secundum Ebencof arabicum talis ægritudo sic appellatur, quia patiens eam similatur statuæ hominis, quæ pingebatur in balneis cum uirga multum erecta causa risus, ut allicerentur homines ad balnea
Fesafes idest cimex. uide alfesafes.
Feterat idest tepores & remissiones.
Fæx croci hortulani est illa fæx, quæ remanet de croco post eius infusionem in aqua limonum pro tinctura rubea facienda
Ficus algiemiz uel algiemizi est ficus pharaonis, & tales non oriuntur in ramis subtilibus iuxta folia ut alij ficus sed in trũco et in ramis grossis
Fihachaliafuch idest in commissura coronali, ubi terminatur sinciput, ita exponunt Arabes.
Filzaberegi uide alfeluzaharagi quia idem sunt.
Flos salis est aśius de quo Auicen. 2. can. & dicitur etiam flos aśius, & ab aliquibus appellatur nix sini.
Flos squinãthi uide superius squinãthi.
Focha est potus, qui fit aliquando ex passulis bullitis cum aqua, aliquando ex farina hordei, & aliquãdo cũ medulla panis, & quandoq; additur mentha, aut ruta, aut apium. Et quãdoq; ponuntur in eo aromatica, & quandoq; non secundum diuersas intentiones, & quandoq; fit ex melle.
Focha alcharm idest flos uitis.
Fora, uide sabot.
Fuchi ut declarat glosa arabica exterior est species arboris ienbut.
Fulad, uide alfulad.
Fulfulmun, uide felfelmun quia sunt idem.

G

Gadu est apostema durum.
Gallus aquæ uide almencalbun.
Galeme mulieris idest appetitum eius superfluum coitus.
Gallinæ alfethi secundum expositores arabes sunt gallinæ, quæ nondum pepererunt oua.
Galiæ idest galia semper aromatizata cum musco aut alijs odoriferis.
Gam uide algam, quia sunt idem.
Ganagana uide scaculos.
Ganæ idest loquutio resonans in naso
Garichi arundinum uide algarichi
Gasi idest sincopis, unde almagasi idest syncopizatus.
Gauonis idest amigdalarum gulæ.
Gede seu giede est ciuitas in littore maris rubri quasi æquidistans ab extremitatibus ipsius maris, & distat à ciuitate Meche itinere duorum dierum. Et ad hunc locum Gedæ confluunt naues ex India portantes piper & zingiber, & alia aromata, quæ postea per mare rubrum in nauibus paruis uersus littus non multum distans à Sinai monte asportantur, & postea deferuntur super camellos in Syriam & Aegyptum.
Gedi seu giedi idest ex ciuitate Gedæ supradicta.
Gererati, uide algiererat, quia idem est.
Gesa idest durities.
Giaures idest panicum.
Giastr idest opoponacum.
Giedul sunt rami uenarum, quæ sunt sicut rami, & suachi sunt rami giedaul, & ruada sunt rami suachi ita, quòd giedani sunt rami minores quã rami uenarum proprie, & suachi sunt minores quàm giedaul, & ruada minores quàm suachi.
Gieft albelut secundum Arabes est cortex interior subtilis glandium adhærens medullæ ipsarum, & est coloris rufsi, & dicitur Gieft glandium.
Giepsin idest gipsum præparatum igne & artificio, & est laminosum, cuius lamina subtilia sunt transparentia & peruia.
Gies seu gips est gipsum non præparatum, sed naturale ex minera sua extractum.
Giensefran est species basiliconis.
Giezar sunt radices, quæ Venetijs uulgariter appellantur carottæ.
Giazarbari est pastinaca syluestris.
Gieduar, uide zeduar.
Gienun apud Arabes est nomen commune ad omnem alienationem, et per mistionem rationis, & ad stultitiã seu defectum rationis & imaginationis. Et quia ex stultitia seu permistione rationis et alienatione, quæ accidit in ægritudine, quæ dicitur melancholica, multoties accidit demoniũ secundum opi. Auic. & demonium ab Arabicis dicitur gien. Ideo deriuatum est hoc nomen genun quod est commune ut dictum est. Et patiens defectum rationis aut aliquam speciem melancholiæ ab Arabicis communiter appellatur mugienun idest patiens gienun. Et species illa alienationis quæ est superflua & inquieta, & cũ motu furioso seu iracundo apud Arabes appellatur gienun mefrath idest dæmonium superfluum. Et per gienun absolutè quandoque intelligitur mania ut patet ab Auicen. cap. de mania. Et Ebenesis in expositione sua super librum samarcandi cap. de mania dixit quòd Rasis & quidam posteriores dixerunt, quòd algienun seu gienun interpretatur agitatio seu furiositas in moribus, & gestis. Et quia maniaci sunt quasi in continuo motu furioso prædicto. Ideo mania proprie & conuenienter appellatur Arabicè gienun, Latinè uerò dicitur demonium.
Gietf afrid uel afrench idest corticis interioris afrench.
Gion fluuius differt à fluuio Desle. Nam Desle Arabicè est fluuius in Mesopotamia, iuxta quem erat ciuitas Niniue, cuius adhuc restant uestigia, iuxta quem fluuium etiam est situata ciuitas hodiernis temporibus Bagaded ab Arabicis nominata non multum distans à loco Niniue, & fluuius prædictus apud Latinos Tigris nominatur, & est unum ex

quatuor magnis fluminibus originē habentibus secundum fideles à paradiso terrestri. Gion uerò est fluuius in regione Corasen inter ciuitatem Samarcandi, & inter ciuitatem Heræ appellatam, quæ est ualde magna & nota apud Persicos, & talis fluuius Gion sicut mihi relatum est à multis, qui ipsum uiderunt, maior est quàm fluuius Nili, & ab Arabicis affirmatur quòd sit unum ex quatuor fluminibus supradictis.

Gips uide Gies.

Gipsum gipsatum est gipsum quod est adhærens muris & parietibus albificatis ex ipso.

Giumeizi, uide ficus algiemiz.

Gluten alimbat & gluten albotin sunt unum & idem.

Gluten gariofillorum secundum aliquos Arabes est gariofilum grossum, in quo est gumositas, & appellatur à Venetis antofano.

Gomaris idest linimenta seu pulueres.

Grana alchauzi idest medicamen compositum de quo scribitur in antidotario.

Granum ben est fructus similis fistico paruo ad aliquam rotunditatem tendens, & iuxta corticem ipsius durū cōtinetur medulla unctuosa ad citrinitatem tendens. Et huiusmodi quidem fructus oritur in oriente, & reperitur etiam in Syria.

Granum alzelem est granū, quod apud Venetos appellatur dolcegini, & nascuntur etiam in Aphrica, & alio nomine Arabico dicuntur Habalzizi.

Grana algul uide segiar mariem.

Granum nil est semen nigrum repertum in planta uolubili, cuius flos habet colorem azurum & figuram campanellæ similem tendentem ad longitudinem aliquam, & huiusmodi planta non est herba, ex qua nil seu indicum conficitur, sed est species uolubilis nota, & semen huius plantæ in oriente administratur ad euacuandum humores grossos phlegmaticos & melancholicos sicut dicit Auicen. 2. can. Vsmæ uerò quòd est folium nil, de quo dictum est supra, est folium herbæ ex qua exprimitur succus, qui exsiccatus dicitur nil seu Indicum. Et granum nil quod administratur ab Auic. in cura uermium non est Indicum, sicut quidam putāt sed est semen repertum in planta uolubili supradicta.

Granum uiride est fructus arboris nominatæ albotin apud Arabes, apud Latinos uerò terebinthus, ex qua colligitur gummi terbentinæ seu terebentinæ ueræ quod apud Arabes appellatur gummi albotin.

Grana albarar sunt grana abel, de quo in. 2. can. & est fructus sicut nux cupreßi habens colorem ruffum & sculpturas in cortice exteriori mirabiles.

Grana alfagd sunt semina agni casti qui Arabicè dicitur fengiecast & dicitur alfagd idest priuans coitum quia proprietatem habet minuēdi sperma

Grana alcadra sunt grana uiridia, quæ sunt fructus terebinti.

Grana aldarath sunt scebram & nominantur aldarath quia exhibita in potu causant in uentre turbationes & uentositates plurimas.

Granatum melasiæ est granatum dulce habens granà magna.

Gubera est fructus notus in Syria stiptici saporis, de quo Auic. 2. can. capitulo proprio.

Gummi albotin uide granum uiride.

Gummi albelat sicut scribitur in libro Alchuin, est medicamen compositum ex glutine facto ex pellibus uaccarum, & ex lapide marmoris puluerizato, & hoc idem scribit Ebembitar. Quidam alij dicunt, quòd gummi albelat est medicamen simplex delatum ex India. Sed prima opinio est uerior. Et in libro Menagi albiā scribitur, quòd est quid simplex minerale, & secundum alios est quid compositum artificiale conferens ulceribus desuper puluerizatum, & ibidem ponitur descriptio compositionis istius gummæ mistæ, quæ ut exsiccetur, applicatur parietibus calce linitis & post exsiccationem eius remanet sicut gumma extensa in figuram tabulæ subtilis marmoreæ, & ideo appellatur Arabicè gummi albellat, nam albellat significat tabulas marmoreas.

Gumera est linimentum, quod ponitur super faciem.

H

Haben idem est quod hydropisis.

Habitran est herba odorifera, quæ defertur ex Mecha.

Habel almesachin est herba quæ dicitur funis pauperum & est species lebleb.

Hab alzizi uide grana alzelem.

Hacar ut exponit Syrasi est apostema aut ulcus.

Hacsunesi est pondus ut patet in capitulo ponderum.

Hadebe, uide charmazech & alathel.

Hagiar alagi idest lapis eburneus.

Haie est nomen commune omnibus serpentibus.

Halmes idest permistioni rationis.

Hamica ut scribit Auic. cap. de uariolis circa finem est ægritudo media inter uariolas & morbillos, & est saluior ambobus.

Handachocha est trifolij species habēs plures stipites eleuatos à terra ad quantitatem duorum uel trium palmorum producens flores citrinos odoriferos, & est planta ualde nota in Syria, & ex floribus eius efficitur oleum ualde conferens & expertum in paßionibus neruorum.

Harba uide alharba quia sunt idem.

Harsef est species cardi quæ apud Siculos comeditur & nominatur apud ipsos cacozolæ.

Harsuil, uide bubus.

Harmel est species rutæ syluestris.

Harimun animal quale sit ignoratur.

Harire est ferculum factum ex frumento minus contrito quàm sit farina eius decocto in aqua aut in iure pulli. Et hoc ferculum quandoque fit ex hordeo excorticato & confracto in modum similæ frumenti, & usitatur in Syria.

Hasce apud Arabes est thymus, super quem inhæret epithymum.

Hasech uide alhasech quia idem est.

Hasef idest asperitas cutis bothoralis

Hathas est apostema calidum accidens cerebro secundum Syrasim & Ebencof non connotādo sitim neque sternutationem aliquam sicut dicunt Latini, sed hoc nomen impositum est tali apostemati à primis impositoribus sic.

Hauleich uide alhauleich quia sunt idē

Haurrumi uel hauz seu hauzi rumi est arbor cuius gumma est karabe, sicut scribit Ebembitar.

Hazan uide Chadessan.

Heali secundum Syrasim idem est quod butyrum dissolutum super ignem, qđ butyrum sit recens, & acceptum ex butyro crudo nouo, tale enim super ignem dissolutum tendit ad albedinem. Sed auctor Samarcandi in tractatu suo de cibarijs dicit quòd brodium carnium cum aceto quod dicitur sechbagi uel almosus denominatu Heali.

Heam apud Arabes est paßio animæ permista ex spe & timore, sicut quādo aliquis timet aliquod damnum futurum cum spe tamen aliqua, quòd illud poßit amoueri.

Hedian est alienatio mentis.

Heilbua, uide Eylbua quia idem sunt.

Heiuphistidas seu heuphistidos est hypoquistidos.

Hemdam est nomen regionis Persiæ.

Heræ, uide Gion.

Herba mendaria quid sit ignoratur.

Herba apostematum est species semper uiuæ.

Hesme uel Hesame est plures solutiones oßis in modum scissurarum absq; extractione uel remotione alicuius partis oßis.

Hetchan uide Chadeßan.

Heuphistides, uide heuphistidas.
Heum almegius secundum Ebensis est herba quæ dicitur merbiæ.
Heil idest cardamomi minoris.
Hesargiesan seu Hesargiesen est uitis alba secundum doctores Arabes, & de ipsa loquitur Auic. 2. can.
Hezabi est species cantilenæ sic nominatæ.
Humadiæ est cibus factus ex carnibus & brodio ipsarum cum agresta, & alijs acribus.
Humain est nomen medici, quem Latini appellant Ioannitium.

I

Iabrua, uide aliebruaha quia idem sunt.
Iacut apud Arabes est nomen commune ad rubinũ, saphirum, et hyacinthum citrinum, tamen iacut absolute prolatum significat rubinum.
Iasuch, idest sincipitis.
Iegarach alras, idest ut uehementer ungatur caput.
Iegam, uide algam.
Iembut, uide aliembut.
Iezemen idest deperdat motum.
Istimbre & albenadã & alandagi sunt termini qui sæpius reperiuntur apud Arabes. Et istimbræ proprie idem est, quod aßimilatio nutrimenti scilicet quod est de humiditatibus, secundis ad nutritum. Albenadan uerò est alteratio cibi facta à calore naturali ac sit potus conueniens uirtuti naturali quod Latinè dicitur digestio, & est communis ad alteratione̅ cibi in stomacho, & in hepate, & in uenis, & ad actionem in superfluo, ut ad benignum humorem reducatur. Alandagi autem est alteratio materiæ facta à calore ad hoc, ut talis materia si est mala reducatur ad benignum, aut ut præparetur ad expulsionem materiam grossam subtiliando & subtilem ingroßando, & per materiam in hoc loco intelligitur superfluitas aut humor non aptus aßimilari nutrito. Differentia tamen inter albendam & alandagi habetur ab ipso Auicen. cap. de uirtutibus naturalibus.
Iuleb est nomen persicum significans zuccarum cum aqua rosata. Et Arabes expositores per iuleb absolute non intelligunt nisi zuccarum cum aqua rosata dissolutum & bullitum in modum sirupi.
Iulem, uide alalem.

k

Kalef est species salicis, & est arbor magna habens folia latiora quàm folia salicis, & in principio ueris facit flores ualde odoriferos & de ipso diximus in Chalef quod est idem.
kalkalangi est confectio composita, cuius descriptio habetur in. v. can.
kamaha quidam dicunt quòd est calamus aromaticus, alij quòd est medicamen exsiccatiuum.
Karmezi est uermis.
kef est manus, quæ continet pectinem & digitos, & huiusmodi pars est cõmunis ad partem domesticam & syluestrem palmæ seu manus.
Kekengi est species solatri.
keliati est mensura.
kenina idest uase uitreo.
karfe darsini idest cortex cinnamomi
kerfe uide Cherfe quia idem sunt.
kermezi idest kermes.
kesb alkerua est fæx quæ remanet ex compreßione alkerua, quando ex ipsis granis contritis exprimitur oleum.
Kesb sisami est illud quod remanet post expreßionem granorum sisami contritorum, ut ex eis exprimatur oleũ, & est illa fæculentia expressa, in qua nihil quasi remansit de oleo.
keßengi est genus tuberum.
kiest est ciuitas in Persia.
kilgiæ est pondus lib. i. s.
kist seu kust est pondus unc. xx. secundum alios uerò est pondus libr. i. s. secundum alios libr. iij. & secundũ alios lib. iiij. uide in. v. can. capi. de ponderibus.
kisse idest culcitra seu linteamine.

L

Labe barbariæ, uide alabæ barbariæ quia sunt idem.
Lachrima cerui, uide Bezahar.
Lachat idest incisio.
Lana merhazi est lana capræ subtilißima, ex qua fiunt zambelotti, & alia uellera subtilia.
Lapis piperis est lapis, qui reperitur inter grana piperis, & similatur piperi in colore & magnitudine.
Lapis murichis. lapis masfius ambo ignorantur quid sint.
Lapis anachatis uel achatis secundum quosdam est alumen album, & secũdũ quosdam est ferrum sandalinum, scilicet species ferri, quod in suis fracturis & in partibus confricatis habet colorem sandali rubei.
Lapis sanguinis est sanguis draconis & secundum aliquos est hæmathites
Lapis taselis uel baselis secundum aliquos Arabes est lapis besd idest corallus.
Lapis iasb idem est quod lapis iaspis.
Lebeni idest storax liquida.
Leblab est uolubilis seu lupulus, ut patet uerba Auic. & Mesue consideranti.
Lebub sunt grana seu nuclei auellanarum amigdalarum, & fisticorum.
Lelfarzadache idest super pastam durã.
Lesan alhamel idest lingua arietis, & est plantago.
Letche idest humidæ uiscosæ seu mali odoris.
Lignum crucis secundum omnes Arabes est lignum radicis peoniæ.
Ligamentum alagiagi est cerotum uel emplastrum ex stipticis constringe̅s et prohibens pulsum arteriarũ, quando super eas applicatur.
Linx, uide alnemer.
Liurello idest uase.
Luf, uide alluf quia idem est.
Lufha idest pomum mandragoræ.
Luhach est additamentum cartilaginosum replens uacuitates iuncturarũ, sicut est in iunctura inter spatulam & brachium.
Luluma idest concauitas.
Lutum capitis est lutum comestibile, quod mulieres prægnantes & alij habentes appetitum corruptum comedunt, & apud aromatarios orientales communiter uenditur. Et mulieres maxime utuntur eo in balneis liniendo caput pro capillis prolongandis, & ideo dicitur lutum capitis, & etiam lutum comestibile, & est boni odoris & saporis. Et dicunt Arabes quòd est obiectum delectabile sanguisugis, & ideo si locus liniatur eo, ipsæ uoluntariè se ad illud suspendunt. Et dicitur etiam alijs nominibus Arabicis scilicet lutum corascenum lutum alnisaburi, lutum aromaticum, lutum alcubrugi idest cyprium. lutum alnabagi lutum samium secundum Arabes est lutum album frangibile, & est species luti Romani & dicitur stella samius uel stella samus.
Lutum albolera est bitumen iudaicum uel secundum alios est lutum sigillatum.
Lutum alhar est lutum purum absque putredine & malo odore.
Lutum albharire seu lutum albhayra uel abayra est terra sigillata.

M

Machid uaccinum est lac uaccinum, à quo propter multam eius concußionem in utre aut in alio uase extractum est butyrum.
Machonach apud Arabes est linteamen ex serico aut ex lino, quo mulieres orientales utuntur cooperiendo collum, et humeros, et alligatur parti posteriori capitis, & descendit per dorsum.
Macharad est forfex acuti capitis ad incidendum.
Machilum secundum aliquos est confectio sic nominata.
Mach dunes idest petroselini.
Magra est terra rubea seu lutum rubeũ,

& de ipso scribitur.2.can.

Mahaur est axis pertransiens per aliquod corpus sphæricum sicut duo poli super quem circulariter mouetur.

Maheigi, uide almarmaheigi.

Mahaleb est granum notum in Syria.

Maudanæ est herba quam Veneti catatputiam appellant.

Mahafa est uehiculum illud quod communiter dicitur sbara.

Maheizaheregi est species lacticinij de quo Auic.2.can.facit cap.

Maluchia est species maluæ, & Damasci est in usu, & datur infirmis febrientibus.

Mar, uide almarmaheigi.

Marbad, uide Bancharas.

Marmacor seu marmauzi est herba, quam uulgares, Veneti appellant herbam sancti Ioannis, cuius semen est semen maru.

Maran alrasul est unguentum apostolorum. ita exponitur ab Auic. v. can. cap. de unguentis. Dicitur enim unguentum apostolorum, quia Gal. cõposuit ipsum pro cura ulcerum, quæ fuerunt in cruribus apostolorum secundum quod arabes affirmant.

Mast seu mest sicut exponit glosa Arabica est alraib, quod est lac coagulatum acetosum, & minoris acetositatis, quàm lac acetosum, quod nominatur aldug seu aldog.

Masacuma est spuma uitri liquefacti, quæ cum infrigidatur fit sicut sal, ut scribit Alehuin.

Massere est tumor accidens oculis, & in facie subito ex uaporibus à sanguine eleuatis, & tumefit facies, & nasus, & frigidos, & alteratur multum dispositione naturali.

Mecha est ciuitas in qua est sepultura Maumethi, inde mechiæ nomen denominatiuum significans quod nascitur uel defertur ex hac ciuitate.

Mechul est mensura.

Mechuch est mensura.

Medaruzan uide derezi.

Meded idest quid successiue restaurans.

Medicina alhalebiæ uide alhalebi.

Medicamen alrasium secundum quod exponitur ab Arabicis est medicamen, quod applicatur ulceribus seu plagis capitis cum fractura oßis. Et hoc medicamen describitur ab Auicen.fen.iij.quarti.

Medufat idest compositis.

Medeli idest secundum situm extensum uersus inferius.

Medini, uide uena medini.

Meha seu miha est nomen commune ad storacem liquidam & siccam. Et astarach est species meha ut patet. 2. can. cap. de storace. Et quidam per astarach intelligunt storacem calamitam, quidam uerò storacem siccam nigram.

Meiubegi idest stafisagria.

Mel tabarzet secundum auctores Arabes est zuccarum tabarzet dissolutum, quod remansit in uase, in quo fit zuccarum tabarzet, & non fuit coagulatum sed remansit liquidum sicut sirupus.

Melones zachi sunt anguriæ aquosæ, in quarum concauitate continetur plus de aqua, quàm de medulla.

Melones alfelestini sunt anguriæ longæ tortuosæ uersus stipitem, cum quo coniunguntur, & nascuntur in Aegypto, & ibidem nominantur batheca abdeleui.

Melones Indi sunt anguriæ uirides, quæ communiter nascuntur, & usitantur in pluribus regionibus.

Melon alraki est melon Indus. i. anguria cõmunis, quæ apud Arabes quandoq; appellatur batheca Inda, quãdoque batheca uiridis, quãdoq; batheca filistin, quandoque batheca alzachi.

Memiran est radix nodosa non multum grossa citrini coloris, sicut cucuma, minor tamen est & subtilior, & asportatur ex India, et apud physicos orientales est ualde nota, & usitatur in paßionibus oculi.

Menachele, uide almenachele.

Mendel idest uas.

Meruzi uel mezui idest declinando ipsam ad pectus.

Merdasengi idest lithargyrium.

Mesich, uide alhadeb.

Mest, uide mast.

Mesue quem allegat Auic. fuit filius Mesue antiquior, qui multa scripsit in medicina. Alius autem fuit Mesue posterior, qui composuit librum Mesue nominatum approbatum ab omnibus Italicis, in quo multoties allegantur uerba Abuhali idest Auicennæ. Et ego uidi librum Arabicum filij Mesue antiquioris. Sed librum filij Mesue posterioris nullibi in arabico reperire potui.

Mesiha est nomen medici.

Mestarun est pondus.

Mesha est pannus factus ex pilis asinorum & caprarum, & quandoque ex pilis caprarum tantum, & Arabes habitantes loca deserta faciunt sibi tentoria et saccos ex huiusmodi panno grosso.

Mesas est radix cornu caprini. Alij dicunt quòd est pars cornu iuxta pedes animalis.

Metarach est exercitium compositum ex debili & tardo.

Mezui, uide meruzi.

Mibachtegi est sapa seu succus uuæ decoctus usq; ad consumptionem quartæ partis.

Miha, uide meha.

Miha sceile idest storax liquida.

Miha mumiai secundum expositores Arabes est mumia dissoluta. Et in libro synonimorum Arabico scribitur quòd almumiali & mumia sunt idem.

Missusen uel missusan, uide almissusen, quia sunt idem.

Monchar algorab idest rostrum cornicis.

Morusæ membra apud Arabes expositores sunt membra, quæ suscipiunt uirtutem à membro principali.

Morgian, uide besd.

Mora alfarsad est mora alba dulcis.

Mora scemi est mora nigra saporis muzi.

Mores alsebhaiæ, uide alsebha.

Mucla secundum Arabes est pars exterior oculi, quæ nobis apparet.

Mucadahati seu almachadaha est nomen commune ad instrumentum cũ quo inciditur coniunctiua oculi, deinde penetrando & intromittendo dictum instrumentum inter corneam & uueam deprimitur aqua ad partem inferiorem, & ad instrumentũ supradictum penetrans et deponens aquam, sed non incidens habens extremitatem penetrantem obtusam non acutam, ue penetrando lædat tunicas oculi.

Mudaha idest discooperiens os cum unica solutione.

Mugienum, uide Gienun.

Mugath est radix, quæ reperitur apud aromatarios Damascenos, & est ualde in usu in cura doloris dorsi apud totam Syriam & Aegyptum.

Mun est uocabulum Persicum & est idem quod cera.

Muraba idem est, quòd hoc nomen conditus, condita, cõditum. Et propter hoc per zingiber muraba intelligitur zingiber conditum, & sic de alijs.

Muriafilun est planta, de qua Ebenitar, & alij scribunt, quòd mirabiliter resistit uenenis.

Musa est fructus suauis nascens, ubi oriuntur cannæ zuccari, & de ipsa habetur.2.can.

Mussoli, uide almussuli.

Mus napelli, uide Bis mus.

Mutuassem est nomen regis.

N

NAbati appellatur illud quod oritur in quadam regione orientali nominata Nabat quæ non multum distat à Niniue ciuitate, & à Bagaded iuxta tigrim fluuium situata.

Nabacha est pondus scilicet quantum est granum nabach de quo in.2.can.

Nacham est auis magna paludosa. Et

secundum

secundum Arabes de hac intelligit Auicen. 2. can. cap. de Nham siue secundum aliam literam Nacham.
Napellus albus apud Arabes intelligitur radix napelli alba.
Napellus cineritius intelligitur radix napelli quæ est cineritii coloris.
Nardin idest spica nardi.
Nargil id est nux Indica.
Nasturtium babeli idest nasturtium babilonicum & est nasturtium album.
Nathaf est res condensata in modum dactyli, quæ deglutitur.
Nathif idest loch spissum.
Nebit arabice idem, est quod uinum Latine.
Ned primum secundum Arabes est suffumigium perfectißimum compositum ex ambracan & xiloaloe & musco perfectißimis, & ualde electis
Negiem uel negim seu negieme quod Arabice dicitur althil est species trifolij eleuati à terra ad quantitatem palmi tantum, & producit flores quasi in figura pyramidali & in colore rubeos aut albos.
Nermisc, uide alnermisch.
Nerdi, uide os nerdi.
Nesrin est rosa habens odorem acutum, & uulgares apud Hispaniam & Barbariam appellant rosa muscata, & Damasci dicitur rosa nesrim, uel neserin, & est species rosæ syluestris.
Nesastegi idest amylum linitum.
Nesuad uel nuduad est liquor aromaticus.
Nesestegi citrinũ est species amyli, quæ artificiosè fit citrina.
Nesestegi alasfor idest fæx seu residentia croci hortulani in succo limonum pro tinctura rubea facienda, sicut, fit in Aegypto & Syria apud Samaritanos.
Nham est auis, quæ dicitur struthius.
Niazech idest stella comata.
Nil ẽ herba, ex qua exprimitur succus, ex quo conficitur Indicum tingens.
Nisabur est nomen regionis Persiæ, unde nisaburi, scilicet quod est ex ea regione.
Nix sini, uide Asius. & flos salis.
Nodi melini sunt nodi, quorum materia coniuncta est sicut mel.
Nuaged sunt dentes maxillares ultimi qui nascuntur ab annis. xiiii. usque ad ætatem consistentiæ.
Nua est pondus. ʒ. iij. secundum aliquos & secundum alios. ʒ. v.
Nuduad, uide nesuad.
Nura idest calx & significat etiam psilotrum.
Nux regalis secundum Arabes est nux quæ communiter est in usu, quia est nux maior, & delectabilior gustui.
Nux metel secundum quod scribitur in libro Ebenbitar & secundum omnes physicos Syrios & Aegyptios est fructus cuiusdã plantæ cuius statura & folia similantur melongenæ, & apud aliquos Arabes appellantur berbenginæ idest similes melongenæ & florem habet album magnum oblongum, & fructus eius, qui dicitur nux metel est sicut nux aspera, cuius cortex est spinosus, & grana seu semina huius fructus sunt sicut semina pomi mandragoræ, & sunt dulcia pinguia. Cortex autem spinosus similatur cortici spinoso fructus cuiusdam plantæ, cuius folia sunt similia folijs hederæ paruis & stipites eius inuoluuntur super uirgulas sicut uolubilis, & fructus istius plantæ & sicut nux uiridis, in cuius cortice sunt spinæ grossæ acutæ, & talis fructus à mulieribus Venetis & Patauis appellantur caranze, & ex isto fructu fit oleum ualde sedãs dolores hæmorrhoidarum. Et aromatarij & physici orientales utuntur hoc fructu in stupefaciendo, & affirmant quòd ipse sit nux metel eo quia habet conditiones quas scribit Aui. de nuce metel, & facit operationes eius sicut docet experiẽtia. Illa uerò nux quam Veneti appellãt nux metel, & quæ reperitur inter nuces muscatas non habet spinas quas scribit Auicen. & talix nux, quæ asportatur ex India ignoratur quid sit à physicis orientalibus & ab Italis connumeratur inter stupefactiuã.

O

Odor charegiæ est odor rei humidæ putridæ habẽtis in superficiæ pilositatem atque lanuginem quæ à Venetis dicitur muffa.
Oleum Chalef uide chalef.
Oleum zanbach apud uulgares arabicos est oleum liliorum alborum, tamen apud physicos peritos est oleum factum ex floribus iasmini.
Oleum alseini secundum aliquos est oleum dethaiun, quæ est herba notißima Damasci. Et Auicen. in libello de secretis quem ego traduxi, scribit de ea mirabiles proprietates.
Oleum alrazachi secundum Arabes est oleum factum ex susen albis. i. lilijs albis.
Oleum de susen absolutè est oleum de susen asmagiuni. i. lilijs cœlestibus factum cum spica & alijs aromaticis sicut declaratur in lib. Mochtar arabico.
Oleum siragi est oleum sisaminum.
Oleum de aqua secundum aliquos est oleum omphacinum. Alij uerò dicunt quòd est oleum ablutum cum aqua.
Oleum alzeit idest oleum oliuæ.
Oleum hortense est oleum, quod fit ex oliuis non syluestribus.
Ormus uide alcharad.
Os nerdi est os positum in fine pectinis pedis uersus partem syluestrem, & in parte connexa ipsius pedis, & tale os habet figuram hexagonam & denominatur nerdi quia aßimilatur taxillo hexagono, quo antiqui ludebant, & illi taxilli fuerunt appellati nerdi ab inuentore, qui fuit philosophus clarißimus & appellabatur Nerdi.
Ossahemie uel alaberiæ sunt ossa parua post aures, quæ sic appellantur, quia aßimilantur extremitatibus cuspidis sagittarum, & acuum.
Os latum apud Arabes appellatur os alchatin.
Ouum uenti est ouum super quod non cecidit hora coitus roritas, & uirtus masculi, & apud uulgares dicitur ouum uenti, quia cum sit absque uirtute masculi non est aptum ad conceptionem.

P

Panis almele secũdum Arabes est panis coctus super lapides calefactos & coopertus cineribus calidis.
Panis alcheschar est panis factus ex farina permista cum furfure.
Panis albauari est panis factus ex farina frumenti prius abluti & infusi in aqua, quod quidem frumentum post eius ablutionem & exsiccationem mollitur una uice & non pluribus uicibus sicut quando fit simidseu simila.
Panis alchathaif est panis decoctus in patella absque aliquo unctuoso.
Panis alsetit est panis non bene decoctus qui postea diuisus in partes exsiccatur in umbra, & ex eo cum oleo amigdalino & aqua conficitur ferculum.
Panis ex fractura similæ est panis ex farina frumenti loti bis molliti, quia per primam molituram separatur furfur grossum, postea iterum molitur illa farina à furfure depurata.
Pilulæ alsabiar sunt pilulæ assaiaret, & denominantur alsabiar ab Arabicis, quia administrantur apud somnum, Alsabiar enim significat illud quod est amicum somno, uel quod administratur apud somnum, & est uocabulum Persicum.
Pilulæ asechiæ, & pilulæ biberem sunt pilulæ sic denominatæ à medicis.
Piper longum secundum quosdam arabes est primus fructus arboris piperis, quia est flos arboris piperis sicut est flos auellanarũ et post huius-modi

modi florem producitur piper rotũdum. Nam huiusmodi flos cum magnificatur, tunc grana, quæ prius in flore prædicto erant unita, separantur & efficitur flos ille, sicut botrus seu racemus berberis, in quo pendent grana. Et experientia docet, quòd grana piperis completa colliguntur ex botris similibus botris berberis. Quidam autem alij dicunt quòd piper longum producitur in arbore alia specie diuersa ab arbore piperis.

Piscis sefa uel befa qualis sit ignoratur

Pisces alradradi sunt pisces petrosi.

Plumbum alcalai est plumbum declinans ad naturam stanni.

Porrum scemi habet in radice sua caput grossum ualde.

Porrum nabathi non est ita, & ambæ species sunt notæ Damasci.

Pruna armena sunt pruna delata ex Armenia absque cortice exsiccata carnosa ualde. Et ego uidi ipsa transmitti principibus Syriæ, & Aegypti in munus ipsis gratissimum, & gustaui ipsa in sapore dulcia & delectabilia, & expertus sum ipsa in infusione & decoctione magis lenire & soluere, quàm Damascena. Et hoc idem asserit Ebenbitar arabicus cap. de prunis. Et ideo uerificantur uerba Auicen 2. can. cap. de prunis, qui dixit. Et Armena sunt magis abstersiua, & uehementius soluentia.

Pullus chardanegi secundum Sirasim est pullus primo aliqualiter elixatus, postea iuxta ignem assatus.

R

Rachezan idest penetrando.

Rachame, uide arachme, quia sunt idem.

Racht idest diuersorum colorum.

Racemus in arbore nucis est flos nucis.

Radani, uide chadessan.

Rabada uide alrabade, quia sunt idem.

Raib est lac acetosum coagulatum & est maioris aquositatis, quàm mast seu mest.

Raithane est species piscis.

Ramech est compositio ex rebus stipticis, cuius descriptio habetur in antidotario.

Rapa parua secundum Arabes est species rapæ, cuius folia sunt similia sicle, & radix eius est rubea interius, & exterius & Damasci appellatur Suandar et comeditur in ferculis cũ acetosis & speciebus sicut rapa.

Rasbot, uide alcheffir.

Rased, uide alrased quia sunt idem.

Ratinegi. i. gumma pini. Et secundum glosam arabicam nominatur etiam calfonia, & in Syria arbor eius nominatur alarazi.

Ratiaba est species piscis.

Rathbe, uide alrathbe quia idem sunt.

Razanæ idest quies corporis seu eius stabilitas.

Realgar, uide alsech.

Rechi seu alrai est ciuitas Persiæ.

Rhaunæ est nocumentum in operationibus cogitatiue secundum diminutionem aut destructionem.

Rhai alaman. i. pastus columborum.

Rigil idem, quod aggregatum ex coxa & crure et reliquis partibus pedis.

Riba alsabian. i. uentositas puerorum. Quidam per riba alsabian intelligũt uentositatem grossam intra caput, quæ ipsum replet ita, ut commissuræ capitis aperiantur. Et quidam alii exponunt in libro canonis quòd est magnitudo capitis causata ex apertione commissuræ propter uentositatem & humiditatẽ in eo aggregatã. Quidam uero intelligũt speciem epilepsiæ quæ proprie accidit pueris in ætate pueritiæ. Et quidam nominant hanc ægritudinem Sarrha alsabian & est quòd puer moueatur motu epileptico & quandoque torquentur mandibulæ, & oculis accidit Sachus idest dispositio qua oculi continuo aperti manent semper intuentes in unum locum.

Riban suliman idest giensafran quod est ozimum gariofillatum.

Romaniati est cibarium ex carne cum granis granatorum & passis.

Ruada, uide Giedual.

Rubus canis est rubus, qui producit flores albos similes rosis syluestribus post quos producit fructus similes oliuis qui in tempore autumnali efficiuntur rubei, & maturantur, & ab aliquibus comeduntur, & sunt in sapore dulces ad ponticitatem, & stipticitatem declinantes, & inconcauo ipsius fructus est quædam lana seu lanugo, aut pilositas cum semine, sicut in capitibus rosarum domesticarum. Et secundum aliquos semẽ prædictum tam in rosis syluestribus quàm domesticis est uerùm semen rosarum.

Rubien est species piscis.

Rumi apud Arabes antiquos appellata fuit regio quarti climatis, quod etiã obseruatur hodiernis temporibus. s. ut quicquid oritur in illa regione appelletur rumi seu rumiæ non intelligendo.

Romam in Italia, sed Syriam, Turchiam & Græciam, quæ rumi ab Arabicis appellatur.

Rusachtegi idest de ære adusto, nam rusastech significat æs ustum.

S

Sabizegi seu sabizech sicut scribitur in libro Benagi albian dicitur de cortice mandragoræ, & de specie melongenæ syluestris, cuius fructus est sicut pomum paruum, & in cortice exteriori est spinosum. Et secundum Ebenbitar dicitur nux methel, & est stupefactiuum.

Sababich uel sananich est planta producens carnub nabathi seu carnub seuchi.

Sababech, uide alsababach, quia sunt idem.

Sabanech uel sabanegi, uide ut supra.

Sabot uel sabut est piscis, qui reperitur in flumine dicto Fora apud Persiam.

Sabag apud Arabes uocatur omne saporosum, in quo caro uel panis intingitur.

Sacha, uide Chadessan.

Sachus uel sachas, uide Riba alsabian

Sachafilus uel scaculos secundum Alchurasi, & Ebensis expositores Arabicos est apostema accidens in concauitatibus arteriarum cerebri ex sanguine grosso effuso ad ipsum, & putrido, & appellatur.

Sachafilus similitudinariæ. Nam sachafilus uerum est mortificatio membri, quam præcedit Ganaga idest cancrena.

Sachari idest durorum.

Sachragiæ quid sit ignoratur.

Sadahan, uide Chadessan.

Sadachan, uide ut supra.

Sadenegi idest hæmatites.

Saderuan ut scribit Ebenbitar est medicamen Indum.

Safarahaun est auis parua circa piscinas existens, quæ confert ad lapidem renum. ut scribit Auic. in. 3. ca. cap. proprio.

Saffaf idem est quod salix, & salix appellatur etiam Kalef quia post florem non facit fructum neque relinquit fructum post se. Verùm kalef proprie est species salicis habens folia latiora quam folia salicis, & in principio ueris facit flores ualde odoriferos.

Safan idest oseum.

Safauseli, uide squinzibin safauseli.

Saganea est electuariũ scriptũ in. v. ca.

Sahan ubiq; in Arabico habetur ubi in Latino habetur adeps, & saham idẽ est quod unctuositas congelata circa renes & zirbum adipinum. Et ubi habetur pinguedo in Arabico habetur semen quod interpretatur unctuositas congelata sub cute & inter musculos sicut apparet in porcis, & in arietibus castratis in Syria existentibus, quæ quidem unctuositas apud uulgares Venetos appellatur lardo.

Sahagian, uide Chadessan.

Sahane est species salsamenti facti ex piscibus paruis, salitis, & usitatur in oriente uersus Bagaded hodiernis temporibus.

Said est regio iuxta Nilum distans à ciuitate Chairi itinere sex dierum.

Sakaif ab Arabicis appellatur papauer rubeum, quod reperitur in campis.

Sal uiperæ est sal, qui ponitur, & reperitur in uentre uiperæ salitæ.

Sal tabarzet est sal durus mundus clarus seu salgemma.

Sameriuma sicut scribitur in libro Alcuin est faudenegi idest calamenthum.

Sananich, uide sababich.

Sarrha alsabian, uide Riba alsabian.

Sarsar est animal quod Pataui appellant grillo, & est paruũ cantãs in nocte.

Sarm seu srgi est intestinum, quod ad anum seu ad fi cteri terminatur.

Sasfasa, uide alrathbe.

Scaculos, uide sachafilus.

Sceha seu sciba est species absinthij habens folia minuta, & plures ramusculos, & est herba nota Damasci nascens in locis syluestribus, & pistores comburunt radices & stipites ipsius infurnis calefaciendis, & de hac planta loquitur Auicen. 2. can. cap. Sceha. Et sceha Armenum seu corascenum est illud quod Latini appellant semen sanctum.

Scemium dicitur illud quod oritur in regione scemi idest Syriæ.

Sceilem, uide alsceilem quia sunt idem.

Scelitaest electuariũ, de quo habetur in antidotario.

Sceitaragi est radix delata ex India, & est rubificatiua, de qua in. 2. can. cap. Scitaragi.

Schingibin, uide secaniabin.

Sciba, uide sceba.

Sebesten, uide Debach.

Sechbagi, uide Bagi.

Sech est galia non semper aromatizata

Secaniabin quod Arabice dicitur schingibin est sirupus acetosus, & est cõmunis ad mellinum, & zuccarinũ.

Sechirusiæ idest sesiroticæ.

Sedar, uide alsedar.

Seder est arbor ex cuius folijs fit puluis, quo Sarraceni utuntur in balneis, & reperitur hæc arbor in terra promißionis circa Sidonem, & ciuitatem safet.

Sefaibe idest nascens ad radicẽmontis.

Sefaiba idem est quod partes laminosæ seu partes latæ subtiles, sicut partes squamosæ.

Segiar mariem seu arbor uel planta mariæ, sicut scribit Ebenbitar, est herba, quæ dicitur alachuen quæ est matricaria, & apud aliquos uulgares italos nominatur herba sanctæ Mariæ. Et segiar mariem dicitur etiam de arbore, cuius folia similantur folijs arboris cytoniorum & ex ea colliguntur grana algul in Aegypto. Et in Græcia colligitur storax sicca gummosa Aromatica & odorifera, quæ ab Auicenn. 2. can. dicitur astarach & apud uulgares Arabes dicitur bachur mariem hoc est suffumigium mariæ.

Seles in Arabico aliquando significat flexibilitatem & mobilitatem facilem, aliquando significat laxitatem & quid laxum nõ compactum, sicut iunctura non stricta non compacta ligamentis fortibus, quæ faciliter moueatur aut flectatur. Et secundũ diuersitatem locorum, in quibus reperitur iste terminus, diuersificatur intentio ipsius.

selgem, uide alselgem quia sunt idem.

Selgiem alsogar idest rapæ paruæ.

Selel alnachel est mel dactylorum.

Selk idest blitis.

Selami idest in nodo uno digitorum.

Semen est butyrum coctum siue antiquum siue nouũ. Et quandoque accipitur pro unctuositate congelata sub cute, uide Saham.

Semen maru, uide Marmacor.

Semiemaniæ, uide alselamiat.

Semsem, uide ut supra.

Semarat, uide alzarachat.

Seman apud Arabes est auis, quæ apud Venetos qualea appellatur.

Semid apud Arabes est farina ex frumento grosso modo trito cum mola ita ut cortices furfurei großi separentur & remaneat medulla tritici prædicti in modum granorum milij paruorum quæ medulla sic trita & mundificata à furfuribus Latinæ dicitur simila. Et apud aliquos non solum illa medulla tritici grosso modo trita, sed etiam pars subtilis ipsius medullæ trita subtiliter & mundificata a furfuribus appellatur simid seu simila seu flos farinæ.

Semacha est separatio continui eueniẽs in panniculo subtili cooperiente craneum.

Semum idest aere uehementer calido.

Semegenium idest nigrum.

Semachu idest super partem dextram aut sinistram capitis.

Senan idest dentalis.

Senasen idem est, quod spina uel illi simile.

Senchar idest lactuca asini.

Sengiar idest lactuca asini.

Sembadegi est res mineralis apud uulgares Latinos appellata smerio, cum quo arma & alia ex ferro constructa absterguntur, & fiunt lucida, & polita.

Senasene idest marginis concauitatis spondilium.

Sengiabue est granum sebesten, sicut exponit Ebensis.

Sendar idest uitis nigra.

Serengi est minium quod est rubeum ualde, & fit ex adustione plumbi.

Serasif est pars micach chartilaginosa, quæ continuatur cum extremitatibus costarum mendosarum ita, quòd extremitas costarum mendosarum dicitur serasif, & est iuxta hypochundrium.

Seragi alchatrab sicut scribit Menagi albian est herba proxima hyssopo ut etiam scribit Auicen. cap. de lampade alcotrob. Aliqui Arabes dicunt, quòd est mandragora habens figuram humanam. Alij autem diuersificantur circa expositionem huiusmodi nominis.

Seregi uuæ idest rob uuæ.

Setan, uide alcharad.

Sextarius est pondus. ℥. vi. s.

Shad idest cyperus.

Shemie, uide ossa shemie.

Shedanegi beri, uide alsemne.

Shed est fauus mellis.

Sherzur est regio Persiæ.

Sicla nigra secundum aliquos est plãta quæ in Syria appellatur suandar, cuius folia sunt similia folijs siclæ paruæ, & color ipsorum est ualde uiridis ad nigredinem declinans, & radix est rubea ad magnitudinem raphani oblonga, & habet corticem grossum supra corticem sicut cepæ. Ebembitar autem connumerat hanc plantam in specie raparum, & scribit, quòd semen raparum, quod proprie ingreditur thyriacam, est semẽ suuandar prædictæ. Et in Syria radix supradicta rubea in hortis nascens comeditur elixata in ferculo, & condita cum aceto, & oleo, & sale, sicut fit salatutium ex carotis, seu ex radice bautiarum domesticarum. Et radix ista etiam cocta & condita in aceto solo aut in zuccaro. sicut condiuntur rapæ, seruatur longo tẽpore & comeditur. Et radix prædicta etiam sicut relatum est a fide dignis oritur in Macedonia circa ciuitates Durachij & Alexij in locis cãpestribus. Et semen huius radicis seu rapæ nascentis in locis campestribus. uidetur magis utilis pro thyriaca conficienda, quam semen hortulanæ.

Sief almezidachiana idest sief Alchueb idest sief stellæ.

Sief alnesastegi idest sief de amylo.

Sief alchenduri idest sief de thuræ.

Sief alramadi idest sief cineritium de quo in antidotario.

Sigilla lacune idest terra sigillata.

Silach, uide alselach, quia sunt idem.

Siliqua de Syria est Siliqua, quæ comeditur ut patet. 2. can.

Simila, uide simid.

Sinia idest ex regione Sin.

Siracost est manna quæ apud Italos usitatur.

Sirachs est radix silicis nota apud aromatarios Damascenos, & est in usu contra uermes.

Siragi, uide oleum siragi.

Siragi storacis est unctuositas storacis

Sisimbrium, uide alneman.

Sorbagi. uide Bagi.

Sosati idest pleuresis. Quidam Arabes tamen dicunt, quòd sosati proprie est apostema costarum.

Speculum alsiniæ est speculum artificiosum in quod siquis inspiciat, uidetur os suum esse tortuosum.

Spica nigra est spica nigra aromatica quæ declinat ad nigredinem.

Spodium, uide alcanna.

Spuma absinthij secundum aliquos Arabes est succus absinthij spumosus subtilis depuratus à parte sua fæcali residente. Et quidam dicunt quòd est succus depuratus, aut non depuratus, & dicitur spuma, quia talis succus secundum plurimum habet spumam.

Spuma psyllij idest mucillago psyllij.

Sqinzibin safauseli idest sirupus acetosus de cydonijs.

Stellæ alderari sunt stellæ luminosæ, sicut scribit glosa Arabica.

Stella samius uel samus, uide lutum samium.

Stincus, uide Cocodrillus.

Suachi, uide Giedaul.

Suādar. uide stela nigra, & rapa parua.

Suasera secundum Ebenbitar est muschus diaboli, & est species abrotani.

Subet sari idest dormitio uigilatiua.

Sucharan apud aliquos est hyusquiamū nigrū, sed apud medicos peritos est planta appellata cicuta.

Suchutū est semperuiua, sed glosa Arabica dicit, quod est aliud.

Suffumigatio alchanior est suffumigatio rerum odorabilium bullientium in aqua rosata & euaporantium ex uase, in quo bulliunt, quod habet orificium strictum.

Sufertun sicut scribitur in libro Benagi albian est semperuiua, & secundum alios est species mandragoræ.

Suich, uide alsuichi.

Sule idest saffase seu trifolij.

Sulegian est ludus, in quo equitādo percutitur pila rotunda lignea cum baculis, & huiusmodi ludus est in usu in oriente.

Sumurion puto quòd sit herba habens stipites concauos, & folia similia folijs apij, sed maiora, & apud mulieres Venetas appellatur leuistico.

Sumach albagadedi est sumach album seu minorem habens rubedinem, & dicitur albagadedi quia asportatur ex regione dicta Bagaded.

Sumach aldebagin idest sumach, quo præparantur coria & pelles.

Superius squinanthi idest flos squinanthi, qui similatur floribus cānularū uerum est ualde paruus in quantitate. Et ego emi huiusmodi florem delatum ex Mecha, & erat continuatus cum stipite, & folijs squinanthi.

Surbagi seu surbagiet est cibarium factum ex brodio cum pauco rizo, aut melle, & alijs, quæ in ferculis ponūtur, & est fluidum, & est ualde in usu in Syria. Arabes namque non bibunt aliquid in prandio aut cena sed loco potus sorbent huiusmodi ferculum. Sanius enim putant quam aquā frigidam. Vinum autem ex lege est eis prohibitum.

Suristan est medicamen compositum.

Suri est uitriolum rubeum.

Suregi parietum idest illud, quod egreditur ex parietibus, & muris, & est sicut sal.

Surethun est testiculus.

Susan, uide almissusen.

Susen uzad idest floris lilij nondum maturi seu nondum aperti.

Sithragi quid sit, uide. 2. can. & est quasi simile casiæ ligneæ, uerùm frusta eius sunt subtiliora, & est nota apud aromatarios Damasci.

T

TAbrasten est ciuitas Persiæ.

Tachir apud Arabes est substantia medullarum tritarum dura post expreßionem seu extractionem olei ab ipsis cum uehementi compreßione factam. Et sic tachir amigdalarum est substantia dura, quæ remansit post expreßionem olei ab ipsis tritis. Et similiter dicatur de tachir granorum ben, & nucum & fisticorum, & similibus.

Tafsla quidam dicunt, quòd sunt grana rutæ syluestris. Quidam dicunt quòd est aliud.

Tachib est ciuitas Persiæ.

Tamar heyrun sunt dactyli magni bene maturi.

Tanur est species furni in oriente qui est ualde in usu, & est factus ex luto cocto sicut testa, cuius longitudo est trium cubitorum, & latitudo ipsius est duorum cubitorū uel circa, & figuram habet rotundam, cuius orificium est strictum in parte superiori, reliquæ uerò partes sub eo existentes gradatim dilatantur usque ad extremum eius inferius, & circunquanque partem furni appositi sunt lapides, & lateres calce aut luto firmati, & cum calefactus est cū lignis subtilibus accensis remanentibus prunis in fundo eius: tunc pasta mollis extensa in modum placentæ applicatur eius lateribus, ipsisq; adhærendo coquitur à calore lateris tanur: & calore ignis & aeris in ipso existentis: orificium namque clauditur.

Tedmur est regio uersus orientem inter Bagaded & Damascum situata.

Tenur corporis secundum Sirasim est pars corporis concaua comprehendens uiscera.

Tenchis alras idest declinationem uel demißionem capitis uersus anterius.

Tenaseb idest glutinis alborin.

Terbentina est gūma arboris producentis fructum, qui dicitur granum uiride.

Tereniabin seu trangibin est species mānæ, quæ in oriente est ualde in usu, & de ipsa habetur in. 2. can.

Terchia idest gradatim procede.

Terid idest panis comminutus in iure pingui.

Tertiana triangulata idest quartana.

Tesfid idest capitis apud arabes est figura capitis priuata cōmissura coronali, aut commissura laude propter priuationem eminentiæ partis anterioris, aut posterioris capitis. Alij dicunt, quòd est figura capitis non habens commissuras prædictas, unde sequitur nocumentum in operationibus cerebri.

Thabaun uide althoin.

Thaian marinum, uide almarmaheigi.

Thairbua uide eylbua.

Thasugi est pondus.

Thaiun, uide oleum alscini.

Thabahegiat sunt cibaria præparata cum carne, ex quibus quoddam est acetosum, quoddam salsum, sicut scribit Benagi albian.

Thaibabi est quædam regio.

Thalisfar est folium oliuæ Indæ. Alij dicunt quòd est lingua auis.

Thala est uinum coctum usq; ad consumptionem tertiæ partis.

Thebegi apud Arabes idem est quod tumefactio quædā similis cachexiæ. Vnde cachexia est tumefactio faciei & extremitatum causa debilitatis hepatis. Sed thebegi est nomen commune ad cachexiam ueram, scilicet quæ prouenit uitio hepatis, & ad tumefactionem membrorum similem cachexiæ prouenientē ab alia causa, sicut tumefactio oculorum & faciei ex somno prolixo & alia consimilia.

Thefel est fæx rerum uiscosarum sicut olei & similium. Quandoque uerò durdi & thefel sunt idem.

Thear

Thear est tempus in quo mulier est munda à menstruis.
Tin alfil uide eylbua.
Tochban, uide chadessan.
Trangibin, uide tereniabin.
Trehel est tumor membri causatus à materia phlegmatica.
Tri est cibarium ex pasta frumenti quandoq; fermentata, quandoq; non, & uulgariter dicuntur lesagnette.
Trochiscus niger apud quosdã Arabes est trochiscus andaron.
Tubal est squamma seu cortex cadens de ære aut ferro ignito percusso à malleo.

V

Vchachal, uide alchuzez.
Vdba, uide aludha.
Venæ alabathi sunt uenæ brachij infra basilicam.
Vena medini ab aliquibus uocatur uena ciuilis, & est ægritudo accidens præcipue in ciuitate Medini apud Mecham, ubi sepultus est Maumethus. Et licet ægritudo prædicta accidat in terris Aethyopũ, tamẽ multiplicatur maximè in ciuitate prædicta. Et quia etiam est bothor quod ulceratur ex quo postea egreditur aliquid simile uenæ, quod non cessat prolongari & quandoq; habet motum uermis. Ideo denominatur uena medini.
Venæ citrinæ apud Arabes sunt curcuma, apud alios uerò sunt radices memiran.
Vena ascellaris ut dixit Sirasi, est uena quæ apparet inter partem inferiorem brachij & partem domesticam ipsius, & ipsa est ramis basilicæ, ut dixit Auic.
Vena alsahad est uena adiutorij.
Venæ albalesa sunt uenæ partis posterioris capitis supra foueam nocræ, & est pars, supra quam appodiatur caput apud resupinationem corporis.
Venæ alsebati seu subeticæ sunt uenæ arteriales situatæ sub uenis guidegi.
Vena albaleb est uena descendens ad inguina & uesicam & dicitur porrus uritides.
Vena almabat uel almabit est uena quæ est sub genu.
Ventositas alaferse idem est, quod apud latinos uentositas grossa causans gibbositatem & de ipsa loquitur Auicen. tertia primi cap. de ægritudinibus infantium.
Vermis apum est uermis, qui reperitur in aluearibus apum.
Vgene, uide alchad.
Vgia. uide aladem.
Vgiur idest puluis uel suffuf.
Villi mechij idest qui ex Mecha deferuntur sunt uilli corticum arboris, ex quo extrahitur bdellium, & sunt albi subtiles longi, sicut filum lineum tendens ad grossitiẽ aliquam, & ex ipsis fiũt chordæ, & in balneis orientalibus & in domibus apud mulieres sunt ualde in usu ad abstergendas & lauandas manus cum sapone & aqua, nam huiusmodi uilli inciduntur & complicantur sicut manipulus stuppæ lineæ, & cum ipsis lauantur manus ut supra.
Vinum aldadi est uinum in quo decoctum est aldadi.
Viscus romanus est gluten albotin.
Vitrum pharaonis est uitrum clarum.
Vmed sicut scribit glosa arabica est calor æstuosus uehemens absq; flatu uentorum.
Vnguentum apostolorum uide Maram alrasul.
Vnguentum albauarin idest unguentum discipulorum Christi.
Vresan, uide alurasan quia idem sunt.
Vsmæ. uide granum nil.
Vsnen, uide alkali.
Vsneæ est herba nascens in arbore quercus, & Damasci est nota, & dicitur Arabicè asnæ & est muscus quercinus.
Vssach, uide allasach.
Vulnera albasme sunt uulnera in quibus frangitur uel scinditur os capitis.
Vua montana idest stafisagria.
Vzir, uide in prohemio.
Vzifur est uocabulum corruptum, nam Arabicè dicitur zẽgiufer quod est idem apud arabes, quod latinè cinaprium. & ubi apud latinos reperitur uzifur, debet intelligi zengiufer.

Z

Zachema idest coryza.
Zazi idest branchos, seu barbolas, seu uncinos.
Zaizalacht, uide azadaracht.
Zarur est species sorbæ uel mespili ualde nota in Syria.
Zared est concatenatio annulorum ferri concatenatorum in lorica, quæ apud uulgares zaradia appellatur.
Zebd, uide alzebd, quia sunt idem.
Zeduar & gieduar sunt idem & est radix nigra ex India delata, quæ ab ægyptijs, & Syris exhibetur contra uenenum, & uenditur magni precij.
Zedoaria apud Arabes quosdam appellantur cyperi Indi, quia nascitur in India, & similatur cypero.
Zelabiæ, uide alzelabi.
Zemanæ est priuatio motus in manibus aut pedibus propter mollificationem.
Zengiufer, uide uzifur.
Zenziar idest uiride æris.
Zenziaria idest similis æruginì æris.
Zenzi sunt æthiopes orientales.
Zerbagi est cibarium quoddam.
Zersechie est uocabulum persicum, & significat cibum factum ex granis berberis.
zersech, uide alzersech quia sunt idem.
zibib est uua passa magna exsiccata & habet arillos.
zirbagi, uide Bagi.
zuccarum sulimentum est zuccarum rubeum.
zuccarum albasser, uide albasser.
zuccarum albaizech est zuccarum de quo Auic. 2. can. cap. de zuccaro.
zufare quid sit lege. 2. can.
zurunbat est radix illa, quam aromatarij Veneti appellant zedoariam.

FINIS.

ANTIQVA EXPOSItio Arabicorum nominum.

Lguariſcen eſt genus columbarum.
Aalgak. i. tribulus.
Abbel . i . iuniperus.
Albelairon,id eſt grana citri.
Abelius.i.grana capitis, & eſt ſtaphiſagria.
Abgas.i.panniculus ſubtilior & tertius quo embryo inuoluitur.
Abhel ideſt fructus iuniperi.
Abir ſpecies eſt exituræ.
Abolſufel ideſt piper triangularis.
Abrahomia.i.ulcera quæ ſunt in ultimo malitia.
Abūſebegue ſecti.i.ſomnia pmutabilia.
Acati.de cutus ſucco fit acacia.
Acetret eſt medicina quæ fit ex aloe, hiera maſtice,& myrobalanis.
Aced.i.gēus abſinthij coloris ſubalbidi
Acemana.i.contractio.
Achatini eſt quædam ſpecies lactucæ aſini,annulus ſimiliter.
Acinges ideſt uitrum tritum
Acor eſt folium quod aſsimilatur acetoſæ ſylueſtri & dicitur bertacti.
Acratus & alfunigie lapides ſunt.
Adab eſt animal & moratur in aquis.
Adamarchi ideſt ſimila.
Adabac ideſt uiſcus.
Adalafi.i.ungula caprina.
Ademeſt ideſt laurus.
Adereb ideſt fluxus ſanguinis per inferiora cum ſit ab hepate tantum.
Aderere aromaticum.
Adhoc ideſt lac uel adech.
Adib ideſt lupus.
Adibk ideſt muſcus.
Adoc.i.lac acetoſum de quo extractum eſt butyrum,& dicitur adhoc.
Adruculudidos eſt auis parua ſemper mouēs caudā ualēs ad lapidem renū.
Adulbus.i.eritius montanus.
Aduduc eſt nycticorax, & ſecundum alios eſt auis quæ dicitur bubo.
Aduzaruzegi ideſt gallus & gallina.
Aenut ideſt antimonium.
Afafaragenis ideſt mala cydonia.
Afazaz calulminum.
Aficume eſt quaſi nubes in nigro oculi, & diciur ulcus ſordidum habens cruſtas.& nominatur aduſtiuum.
Aflicē.i.oſtalmia cū in primis apparet
Afrana ideſt cibus de carne cocta infrigidata.
Afur ideſt crocus hortenſis.
Agib animal eſt.
Agrios ideſt argentum uiuum.
Agumbatalo ideſt ſtrignum.
Agufa ideſt hyſſopi ceratum.
Abaſcenobar ideſt nucleos pini.
Abelſenobar ſichir.i.grana pini minoris.
Abugiliſe.i.lactuca aſini,uel lactucella maior,& nominatur ſimarem,& ſincarem,& ſuper tithymallo.
Aieſir ideſt uigil.
Ainemen ideſt ſiſymbrium.
Akakamati ideſt auis,& dicitur frangens oſſa.
Akauſuri,aragie,aleſead, akſcrek omnes ſunt diuerſæ ſpecies camphoræ.
Akanatu ideſt inſtrumentum quo aliquis ſuſpenditur.
Achaiaſim.i.ſupremæ partes naſi.
Achael.i.cū aliquis impeditur in proferendo ſermonem uel antequam proferat.
Achaſebda ideſt naſturtium.
Achais ideſt acetum compoſitum ex duabus ſubſtantijs diuerſis, una calida,& alia frigida.
Achaleum ideſt ſtannum.
Acheſcen ideſt cibus factus ex hordeo excorticato.
Alauim eſt una ſpecierū calamēthi, & alia de qua dicitur calamēthū hirci.
Alafebeofaſar ideſt diptamus.
Alarnade Romanum ſiſeleos.
Alabrib ideſt hypericon, & uocatur ſyriace uua demonis.
Alabel ideſt uini potus.
Alalcheti eſt ſpuma alba quæ ſimilatur bedeoard.
Algarab eſt ſal.
Alaunoch.i.plumbū nondum mūdatū.
Alanutoiden eſt qđ alabaſt . ſ.plumbū.
Alaſaf ideſt diſudatio.
Alaſer ideſt radix uitis.
Alachan ideſt locus ubi collum iungitur capiti exterius & poſterius.
Alarutola.i.calcanei locus.
Aladhalic.i.epithema de odoriferis.
Alabacani eſt os per quod completur iunctura.
Alafar.i.concauitas.
Alarfin.i.enula.
Alaſceam.i.ammoniacum.
Alabari.i.frumentum depilatum decoctum cum multa aqua.
Alaaſis eſt centaurea minor.
Alagem,uel albaſrac.i. peritenocn qui habet lac.
Alabi docenec.i.trochiſci ſtellæ qui nō permittunt uitam recedere.
Alazar almares.i.lapis lacteus, qui cū fricatur,facit lac, cuius uirtus eſt, ut hæmatites,ſed debilior.
alazaracoē.i.petra ſerpētaria,et ē trib. modis una quaſi nigra, alia ſub uiridis immiſtis lineis albis,& alia uiridis.
Alazar lazuad.i.lapis lazuli.
Alazaraſtengi.i.lapis ſpongiæ.
Alag.i.ſanguiſuga.
Albuzer.i.dactyli.
Alborati.i.umbilicus.
Albed ſanez eſt rubedo extranea ſimilis rubedipi leproſi.
Albelladorium.i.anacardinum.
Alberdi.i.papyrus.
Albagla amtamcha.i.portulaca.
Albara acora ſcema.i.rapa.
Albens.i.nux muſchata.
Albeleet.i.myrthus.
Albeldilgar.i.fraxinus.
Albefara ſegel.i.mala cydonia.
Albeldil beldemez.i.grana ulmi.
Albenben de quo fit oleum muſcellinū.
Albedarungi.i.baſilicum.
Albategin.i. extremitates oſsium quæ iunguntur in digitis.
Albelgaga.i.cucurbita.
Albarachia eſt tabula magna cum qua æquatur os fractum.
Albacal eſt breſilum.
Albeſandaru.i.uirga paſtoris.
Albechauahati.i.reſiſtentia malitiei.
Albondechindi.i.nux de India.
Albazal.i.cæpe.
Albenezid.i.gummi albotin.
Albin.i.uua ſicca.
Albarnabet.i.cancer in naſo.
Albungia.i.auellana.
Albeti eſt arbor pini cuius gumma dicitur gumma pini,& eſt colophonia.
Albotin.i.arbor cuius granum dicitur granum uiride.
Albius eſt lacticiniū bochorniz, qđ nominatur marinū, quoniā ibi naſcitur
Albertiriace cupreſſus latine eſt pinus cuius gummi dicitur colophonia.
Alberengieſitiū ozimū cum florib.ſuis
Albedilen,uel alcatitui, uel fanguſator ideſt incubus.
Albutira ē ſpecies calamēthi ſylueſtris.
Albela.i.flores palmarum.
Albaras eſt morphea alba ut lac, uel nimia eius albicatio.
Albezard.i.lapis qui omni ueneno reſiſtit,& ideo uocātur qui ueneno reſiſtunt albezahar.
Alcarondo.i.roſa uineæ egebat.
Alcubezareum,adarar,atemar, altelabgi,altatati,aſceterac,aues ſunt.
Alcatati caro.i.caro nariū, uel renū.
Alcolate ē ſpēs fungorū quæ cōeditur.
Alcorath.i.animalia quæ dicuntur ugileſe fexis,& ſunt cunigi.
Alcard.i.cimices.
Alchatinis panis q eſt de genere tritici
Alcheel ē locus inter duas ſpatulas ſub collo ubi.ſ.coniūgitur collū dorſo.
Aleuchefeti encauſtrum eorum qui præparant coria.
Alcumur eſt diminutio uiſus propter nimium aſpectum.
Alcola ſunt parua apoſtemata in ore.
Alcurat.i.urtica.
Alcuttab.i.ægritudo.
Alcandaros.i.triticum Romanum.
Alcurati eſt fluxus uentris ex excoriatione factus ſecūdum quoſdā alcur.
Alcatatur ſyringa, uel id quod inijcitur per ſyringam.
Alcosbot.i.apoſtema.

Alcunicalis

Alcunicalis est certa species hecticæ, in qua apparet forma quæ est in decrepitis quantum ad colorem.
Alchort.i. palma syluestris, & fit de succo alchar sirupus de succo palmarum syluestrium.
Alcalat.i.stamnum.
Alchoc arbor est.
Alcanzi est species cretæ.
Alcornagi.i.humex uel facta acetosa.
Alcoocal.i.spina
Alcuruesik.i.fructus tamarisci.
Alcarme.i.uitis, & dicitur cochear quando inciditur.
Alcakar.i.thapsia.
Alchecaracha, uel arcãdros.i.pyrethrũ
Alchisita.i.dragacanthum.
Alchlamita.i.fermentum.
Alchacher.i.alcastor.
Alcoisos.i.cardui capita.
Alchakab.i.ligamentum à posterioribus tendens anterius, & ab anteriobus retro rediens.
Alchatin.i.locus dorsi in directo renũ uel articulus est in Arabico.
Alcule.i.paruæ pustulæ in ore.
Alchaseran.i.bruscus.
Alcube.i.caro assata super prunas.
Alcuhabe.i.ulcera nigra melancholica quæ sunt ad sanandum difficillima.
Alcuzez.i.tetanus & quandoque pro particulari ponitur.
Alcarti.i.punella agrestis.
Alcubugi est auis quæ dicitur alauda capeluta.
Alcamezit.i.nux tamarisci.
Alde.i.oua. (rebri.
Alderez.i.concauitas i. uentriculus ce
Aldubellet sunt apostemata magna.
Aldabac.i.gluten.
Aldeguaric.i.mẽsura cõtinẽs.4.libras.
Alestorab.i.storax.
Alengesis dicitur enula, & est duorũ morũ una habet citrinũ florem, alia albũ, sed melior est cũ citrino flore.
Alefereascen est uitis alba.
Alemel sunt ossa subtilia, & minuta quæ sũt in digitorũ extremitatibus
Alema capitis.i.cacumen.
Alefeniati.i.species sicut piper & simi
Alebec.idest siligo. (lia.
Alesceri.i.tamariscus masculus.
Alezorasen.i.rafanus.
Aleser.i.uitis.
Alestrati.i.rimæ.
Alefatu.i.rotula genu.
Alebreati.i.cantabrum.
Alfachi.i.medicus.
Alfegin dicuntur omnes species bonisaporis quæ cibarijs admiscentur ut piper, & zingiber.
Alfanea.i. locus inter meatum & labium inferius
Alfase.i.cum caro interior sit nigra. & est ibi solutio cõtinuitatis, hoc fit q̃nque ex pcußione, & sine uulnere

Alfasarfai syluestris est portulaca habens lac, & est tithymallus.
Alferisius est spẽs lacticinij pernitiosi.
Alfidabeget.i.condimentum.
Alfirsedi est species mori, & est dulcis.
Alfat idest medulla panis infusa, & facta ut pila.
Alfuturati est ægritudo.s.quando exuberat uelamen cerebri, & apostematur, & fit ut fungus.
Alfestre.i.radix uitis albæ.
Alfagi.i.agnus castus.
Alferuzegi.i.smaragdus.
Alfese uel atetem sunt ægritudines linguæ quando aliquis non potest proferre nisi fefe uel tetem.
Alfaic.i.excedens & est os super galsamata habens quatuor latera, duo superius & duo inferius.
Alfexis.i.animal existens in locis, & apud Arabes dicitur igil. i. cimex debilem habens cutem.
Alfila sunt species nodi. (guine.
Alfeed est pediculus qui nascitur in in
Alfeseri est nasturtium basiliconicum.
Alfit.i.sinapi album.
Alfurfungi.i.asparagus.
Alfigel.i.folia salicis.
Alfa.i.malum mandragoræ.
Alguelemiti & rehu.i. ætas quæ est à prima spermatis emißione uel emissionis potentia usque barbescant.
Algeherit.i.sunt quatuor uenæ labij.
Alguassen.i.herba similis lilio, & dicitur lilialis.
Alguarized.i.electuaria.
Algeduar.i.zedoaria.
Alguardagone.i.chelidonæ.
Alguesgues.i.alienatio & quando secum loquitur aliena.
Alguardenigi uel scimoßis.i. ophthalmia magna.
Algasamata est caro panniculosa sub uua pẽdẽs cooperiens caput cannæ.
Alguama.i.desideriũ malũ, ut carbonũ
Algaras.i.caro frigida. i. cum caput igni cum aceto coquitur.
Alguadi est humor qui egreditur à uirga, cum quis tangit mulierem.
Algargaz.i.pũctura quæ ptrãsit cutẽ.
Algeromati sunt uulnera ultima in corruptione longata consolidatione.
Algra est læsio quæ nõ mouet os de nõco suo sed attrahit quod ipsum continet, nec est de genere tortionis.
Alguitar.i.alienatio.s.quando homo loloquitur plane & cum ratione.
Alguesceni faciei est nigrum uel album colorẽ, & apparet in principio morpheæ & lepræ & dicitur guascen.
Alguatha guakif.conficiens.
Alguandau est pediculus qui nascit in inguine.
Alguasa.i.quando aliquis tristatur & nescit quare.
Algenares.i.milium.

Algeorascen.i.acorus.
Alathatal.i. fluxus humorum à capite ad tracheam arteriam ex quo fit tussis, uel arteriæ paßio.
Alhasar, hasebram, alerbe, athenite, almenientia, uel alagarati, uel chamæleon, & pentaphylli sunt septem species lacticinij. Sed lac lacticinij absolute est lac aleibe & est illud quod nominatur birifica alcarnem.
Alharba.i.lancea.
Alchacuben est herba similis cotulæ fœtidæ.
Alhangesi.i.rubus. (nori.
Alhangi est herba similis centaureæ mi
Alhasaph.i.excorticationes, quæ in fissuris iuncturarum pp sudorem fiunt.
Alhatier.i.puluinar, & sunt duæ uinineæ collo.
Alhasue.i.ægritudo oculi similis fumo, & pulueri super nigro oculi existẽs
Alhadad.i.decollatio & apostema est quo uidetur homini quòd decolletur
Alhadani.i.loca quæ sunt post aures.
Alhereis.i.pultes quæ de frumẽto fiũt.
Alhunior uel alhauiran. i. foramen in quod intrat dens.
Alharat.i.alheretit.i.interior pars labiorum.
Alhalibleb est species uolubilis.
Alhauti est uir æqualis complexionis, & fortis corporis.
Alhehesur.i.semina.
Alhaliben.i.inguina. (pelli.
Alhebil.i.illud quod dicitur gumma na
Alharbe est animal uenenosum, & est auis quæ dicitur bubo.
Alhehelim.i.hebale.
Alhasce.i.folia senticis.
Alhasegi est inferior pars coxæ.
Alhaguahaen.i.parua animalia, ut aranea.
Alhiada.i.polium.
Alhosos sunt tria ossa quæ sunt inferius in cauda.
Alhauis sunt ossa lata quæ sunt sub renibus parum.
Alhalegi.i.a.xiiij.anno usque ad.l.
Alhilitueti sunt additamenta acularia ab acu.
Alhasce.i.arbor similis rutæ.i.stœchados Arabicum, & secundum alios hyssopus hortula.
Alihar.i.priuatio luminis.
Alicod.i.ægritudo qua oculi egrediuntur ad exteriora.
Aliebut est species xylocaractæ, & dicitur quòd est de genere pini.
Alihema.i.uertex.
Alintisar.i.quando foramen uuæ fit latius eo quod fit in natura.
Alierusen est fractura minima partium
Aliabr, uel aßibressagi.i. radix man-
Aliathelic.i.priuatis. (dragoræ
Alimbat.i.terebintina
Ali.i.grana ebuli, uel sambuci.

Aliada.i.polium.
Alkaſeri.i.ſtrictura narium.
Alchuted.i.plãta cuius gummi eſt dra
gacanthum.
Alchitili eſt fructus tamariſci.
Alchitran.i.pix liquida.
Alchobob.i.ſucci acetoſi.
Alchadra.i.grana uiridia & eſt alfal-
ſaſa.
Alchaiaſlz.i.ſupremæ partes naſi.
Alcheched.i.citruli.
Alchaichaluf eſt ægritudo corrodens
membra, & quandoque tranſit in
heſthiomenum.
Alcharte.i.lignũ de quo fiũt haſtæ lan
Alchetinci.i.maiorana. (cearum
Alchidad nigrum in quo inuoluuntur
capilli & manus.
Alcheſmes.i.uuæ paſſæ ſine granis.
Alcherſet.i.naſturtium.
Alcharmez.i.grana.
Alchinati.i.bdellium ſubalbidum.
Alchenda.i.conaſtrello.
Alchaab duo.i.cauillæ duæ.
Alckeil.i.ſub collo ubi iunguntur fer-
culæ dorſi.
Alkiuetu.i.color qui fit ex ſanguine.
Alkitran.i.pix. (le.
Alluos.i.dulces, uel cõfectiones de mel
Alliathã ſunt apoſtemata cruriũ groſſa
Allugati eſt ſpecies tithymalli.
Almunda.i.rotunditas, in qua contine
tur oculus.
Almodus ideſt iunctura ad ſimilitudi-
nem dentis ſerræ.
Almekeni.i.duo anguli oculorum.
Almaium.i.ſpica celtica.
Almaſal.i.cibus factus de lacte aceto-
ſo, & farina hordei.
Almuzei, uel amuzeragi uuæ egreſsio,
& dicitur impetigo. (aquæ.
Almaik.i.ſapor inſipidus ſicut ſapor
Almacor eſt uulnus quod fit à ſcella cũ
quis equitat, & ſimilibus.
Almarod.i.radix herbæ altit.
Almechenis eſt genus lacticinij, & eſt
ſimile portulacæ.
Almelib, almeliachbuz, & eſt orobus.
Almifar.i.lactuca aſini.
Almuri apud Arabicos eſt ſalſa.
Almuberſem.i.berſem. (ſcholæ.
Almeiemeteſteui nomẽ loci. in quo sũt
Almuhe, uel alechidu eſt inſtrumentum
quo oculi perforantur.
Almarinem uel almarti ſylueſtre.i.mar
rubium ſylueſtre.
Almagabani.i.fauces, & ſimiliter
alcaſim.
Almeſus.i.liquor acetoſus.
Almuiati.i.cibi cum aceto parati.
Almadil uena eſt.
Almechem.i.locus à cingulo inferius.
Almiſmar eſt modus ſimilis capiti claui
Almuiati.i.medius corporis ex utriſ-
que lateribus menſura quatuor digi
torum ab alborati.

Almeliletu.i. diſpoſitio caliditatis to-
tius corporis ante febrilẽ dyſcraſiã.
Almochoati.i.defectio oſsis.
Almuſcum.i.magna, & dicitur quòd
ſit gypſum.
Almahaleb.i.uera.
Almasdaru, & algem confectiones ſunt
Almaſus.i.caſta.
Almeizahangi.i.genus lacticinij.
Almatir.i.uermis qui inuenitur in gra
nis.
Almaſtice.i.maſtix.
Almeaſeia ſtorax liquida.
Alnechelmate.i.palma agreſtis.
Alnuſtanſta.i. forma capitis oblonga
utrinque plana, ut cooptura domus.
Alneſci.i.amylum.
Alnudae.i.flos rubeus.
Alnufa.i.cataputia.
Almora.i.calx extincta.
Alnuzaragi.i.fixura in oculo.
Alocen.i.cotula.
Aloſor.i.grana ſquillæ.
Alohoſos.i.cauda.
Alohocat.i.elcunaria mollia quæ labun
tur.
Alorſingen.i.hepaticum.
Alrodab.i.lutum.
Alraſefati.i.annulus geniculi.
Alrosboth.i.porus qui poſt oſsis fractu
ram creatur.
Alraſatum eſt ſpecies ueneni.
Alſcordion.i.ſcordion.
Alſamach eſt foramen auris.
Alſaguaid caro.i.caro fœtus de utero
recenter egrediens.
Alſangita.i.triticũ cũ aqua bene coctũ
Alſuled.i.ferrum.
Alſumeſi pondus eſt in antidotario.
Alſcebedenegi.i.ſemen canabis.
Alſarſadab.i.morus.
Alſuledati.i.urina hircorũ mõtanorũ.
Alſegi ultima quæ fiunt in capite.
Alſeilez eſt ſerpens rolute ſicut araneæ
Altarfati.i.pũctura ſanguinis in oculo.
Altreta.i.uiridis.
Altaitibiati.i. herbæ quæ naſcũtur in
aqua ut coca, & pulmonaria quæ di
citur ulcus, & alta.i.herba quæ na-
ſcitur in flumine.
Alteſum.i.medicamen capitale.
Alteraxacon.i.troxumia agreſtis.
Altelea.i.pyra, & fit ſirupus altelea.i.
de pyris.
Altiele.i.dactyli.
Altuſugi pondus eſt.
Altubig.i.glutinum glandium.
Alterera.i.aromaticum.
Altararat.i.ſerpens uolans.
Altãptia uel porcus luti eſt beſtia mul-
tos habens pedes acuti ueneni.
Aaltiſa.i.altifelgeſif, & eſt abrotanum
Altit aſſa. (ſylueſtre,
Altigiaris.i.lignum aloes.
Altin alamen.i.bolus armenicus,
Altabaſtr.i.ſpodium.

Alumbari.i.locus ſuper calcaneũ retro
Aluſnen.i.culcaſia.
Alumen iameni.i.ſciſſum.
Alumbetis tracti.i.phrenetici.
Aluebe.i.palpitatio, & eſt ægritudo, ut
laſsitudo.
Aluthfagi.i.apoſtema oculi cũ pruritu
Aluſnen, & uſne idem eſt.
Alulen.i.cibus pullorum.
Aluratim eſt ſpecies ſabafati, & ſunt
ulcera mala quæ apparent in crure.
Aluenie.i.ammeos.
Aluf.i.dragontea.
Aluſen.i.furfurata.
Alzuhumec.i.unctuoſa.
Ambrinas græcè eſt cunicella.ſ.herba
quæ dicitur cauda equina.
Amelus eſt ſpecies tithymali.
Amibazed pondus in antidotario.
Amuſaragi eſt ruptura corneæ modica.
Anagallys.i.auricula muris.
Anaſceni.i.piſcis ſalitus.
Ambafati.i.extenuatio.
Andacocha.i.ſuſurata.
Anegib.i.camelus arabicus.
Aniuden.i.herba de qua fit aſſa fœtida,
& dicitur ſilphium.
Anigahilem.i. arbor gummæ Arabice.
Annulum quaſi nubes ſub nigro oculi
ſubmerſa habens profunditatem.
Anzarut.i.ſarcocolla.
Aquiauroth.i.ſpecies formicæ quæ ſola
paruæ radicis inuenitur.
Arabi.i.lacertus.
Aradradar.i.piſces petroſi.
Aracamati eſt auis frangens os.
Arbor Mariæ eſt buchormariem.
Argeatũ.i.genus inſtrumenti quo ali-
qd ita fit ꝙ quieſcit. & nõ quatitur.
Ariegi.i.attramentum.
Armeniſi.i.ficus ſicca.
Armem.i.grana ſine muſco.
Arteriæ ſubtenni.i.faciens dormire, &
ſunt duæ uenæ quæ apparent in gut
turæ.
Arteria alguendi.i.uenalis.
Artanita buccormariẽ, & eſt cyclamẽ.
Aſachel.i.ſpica celtica.
Arſarnac.i.ægritudo palpebræ ſuperio
Aſathar.i.origanum. (ris.
Aſaragi.i.uirga paſtorum.
Aſartragiti uel aſiluregi.i. puluis qui
cadit de parietibus ſalis, & eſt ſal
Aſala affuſe.i.radix lilij. (tingens
Aſcaraiat eſt herba ſimilis myrto habẽs
in medio ſui annulum ſimilem oleo,
& aſsimilatur ſemperuiuæ.
Alcadid eſt locus à cubito uſque ad ra-
ſcetam.
Aſcarata pondus eſt, in fine antidotarij
inuenitur.
Aſcures.i.nux Romana.
Aſcebul.i.color paleæ.
Aſcebeſebram ſpecies eſt tithymalli.
Aſcebete una eſt de. 28. manſionibus
Lunæ.

Aſcerebacati,

Ascerebacati, scoria eius in medicina ponitur, & dicitur species ferri esse quæ est chalybs.
Ascolame.i.aphodilus.
Aseid. i. os quod est à capite usque ad manum compositum ex duobus.
Asesefeni.i. pastura camelorum.
Asedeb est arbor cuius granũ dicitur granũ regũ, & dicitur mecterariæ.
Aserbin.i.arbor chitran.
Asestra.i.inuersatio palpebræ.
Asecher est ebrietas.
Asesseiguasil.i.eupatorium.
Asech sunt tubera quæ apparent ante eruptionem sicut in leprosis.
Aseba.i.parcila, & est gummi abietis.
Asered.i.acetosa.
Asfur.i.crocus hortulanus.
Asinil.i.medium inter album, & nigrũ.
Aschelati.i.terra sclauorum.
Asomat.i.atriplex.
Asol asel alchame.i. lingua arietis, & est plantago.
Assamabum, dies caniculares.
Assurie.i.atramentum rubeum.
Asius est lapis super quem nascitur sal cuius flos dicitur asius, & eius generatio est ex rosa, & imbre qui cadit super eum.
Assebar bastella est.
Assebebasa.i.mandragora.
Astatalati pondus est in antidotario in uenitur.
Asumbedebi.i.lapis quo inciduntur lapides alij.
Asusen.i.lilium, & multis ex modis melius est ireos.
Atacarie.i.medicina acuti saporis.
Atagdan.i.rugæ in facie.
Ataro.i.lentiscus.
Athaib.i.acetosum.
Atanigi reptile est.
Atasus.i.inflationes.
Atanatum.i.apostema pestilentiæ.
Ataugitanum.i.apostema in carne glandosa.
Atanfa.i.tamariscus.
Ateiei perdix masculini sexus.
Atherahel.i.apostema.
Aathiatim.i.confusum unum ad exercitium compositum ex fortitudine, & uelocitate.
Athaulaicran.i.senticum.
Athaes aspis est serpens diuersos habens colores.
Atiritalon dicitur omne apostema in carne glandosa natum.
Atitir.i.squinanthum.
Atorcut.i.arbor de qua gumma, quæ dicitur ammoniacum, colligitur, & quandoque uocatur id quod aurum adhærere facit. s.consolidatio auri.
Atrium sunt instrumẽta per quæ fiunt distillationes sicut instrumẽta aquæ rosis.
Atrona.i.citrus.
Aufeac.i.coagulum ceruinum, & genitum buffali.

Auchar locus qui est in inferiori parte gulæ.
Aumeli .i. oleũ dulce spissum sicut mel.
Auneb.i.uuulæ.
Ausici species est nenufaris.
Ausici.i.ramnus.
Autartelhos febris.i.quotidiana interpollata.
Axufoni pondus est.
Azaraca est instrumentum simile cãnæ, per quod pueri attrahunt aquã, & cum uolunt, uiolenter expellunt.
Azacareled pondus est in antidotario.
Azamach Arabice.i.gummi Arabicũ.
Azamech.i.auripigmentum.
Azadar.i.acetosa montana.
Azarot.i.sarcocolla.
Azalaltarosa.i.radix porri.
Azereazen.i.uitis alba.
Azedaraz, & adoraz, et abenagi aues sunt.
Azereon.i.strigi.
Azenza.i.cantharides.
Aziuazar uel azinizar.i.buxus.
Azon.i.semperuina.

B Acidem est testiculus uulpis.
Bachat pondus est.
Bachati pondus est.
Basacaron.i.psyllium.
Babasce similis uirtuti lentium.
Bakilla est faba.
Bakim est prasium.
Bakabat.i.basilicon.
Bala est succus palmæ in qua dactyli nascuntur.
Balgesar abusten pastinaca hortensis.
Balkaseruce.i.granum lini.
Balut id est glans.
Bamulitis est lacticinium quod assimilatur myrto.
Bangiora.i.urtica.
Barachia.i.salsa.
Barchian.i.arbor. & assimilatur folijs acetosæ syluestris.
Bartak.i.meatus.
Barathien.i.apostema pestilentiæ.
Barat est uitrum salsum.
Barasceeum.i.lentigo maior.
Barba hircina.i.hypoquistidos.
Bassara est illud quod apparet.
Batheca.i.melo.
Batarum est caro longa in ore matricis orta, & est dura.
Batrahentem.i.capillus ueneris.
Baurach kebuli semen indum est.
Baucia syluestris.i.daucus.
Bebonigi.i.chamomilla.
Becurdumen.i.carduus syluester.
Bechat.i.cataputia.
Bedarungi est ozimum fluuiale est bederabina, secundum quosdam est alabit
Bederezengi loco eius ponitur in lætificando pondus ipsius de seta, & partes ponderis ipsius de cortice citri.
Bedil.i.papauer chordosum.
Bedeoar est spina alba.
Bedemenegi confectio in antidotario.
Bekat.i.citrulus.

Belemon.i.tithymallus qui assimilatur portulacæ syluestri.
Belsalbi.i.napelli.
Belador.i.anacardus.
Beliataligena.i.galbanum.
Benzi.i.hyusquiamum album uel boron.i.semen nigrum.
Benen maius semen tinctæ declinantis ad albedinem, & albi semen quod dicitur piper album.
Bengi.hyusquiamus.
Benuard.i.odor rosæ.
Berengesif.i.abrotanum in libro simplicis medicinæ dicitur enula.
Berseguascen.i. coriandrum putei uel lapillus ueneris, & persicæ dicitur bursungua; & syriacæ capillus ueneris porcinus, & arabice capillus algul.
Berasme persicæ est fœniculum.
Berilie est piscis.
Bersendaru, & uarsese adari, & est uirga pastoris.
Beremebez est species frigidi fœni.
Berasicam: & belerkeb herbum, & herba iudaica idem.
Berbetinem est siphac, & dicitur beriteron.
Bernara.i.zedoaria.
Beseber.i.anatan.
Besasar alfar. i. cæpe muris quod est idem quod squilla.
Besed.i.corallus.
Betaderz.i.ozimum.
Bezard.i.lapis uiridis in quo tãta uis existit, ut omne uenenum expellat.
Bezabarat.i.resistentia uenæ.
Bezeriad.i.uirtus bengi.
Bezard est galbanum.
Bezol gradatum est instrumentum quo euacuatur aqua herniosi.
Birisen quandoque pro pleuresi inuenitur.
Birsen est apostema capitis propter cõmunitatem diaphragmatis factũ.
Bisus est quædam species arboris pini.
Bisac.i.saliua hominis ieiuni.
Bititiron est panniculus sub siphac existens & dicitur rotundus.
Bizeri.i.semen.
Bizeri alcarafz.i.apij semen.
Bizeri cotne.i.psyllium.
Bizeri carmi.i.semen maluæ maioris.
Bizeri cubeiz.i.malitia minor.
Bizeri uma.i.semen trifolij.
Bizeri carat.i.semen porri.
Bizeri bengi.i.semen hyusquiami.
Bizeri bangiora.i.semen urticæ.
Bizeri giasef.i.semen trifolij.
Bizeri gardel.i.semen sinapis.
Bizeri olimath.i.semen lapatij.
Bizeri arascien.i.semen nasturtij.
Bizeri alasal.i.semen sapulæ.
Bizeri chiten.i.semen lini.
Bizeri olbe.i.semen fœnugræci.
Bizeri nemen.i.semen sisymbrij.
Bizeri antancha.i.semen portulacæ.

Bizeri falagagel.i.ſemen rutæ.
Bizeri aſormat.i.atriplicis ſemen.
Bizeri fugi.i.ſemen raphani.
Bizeri uerd.i.ſemen roſæ.
Bizeri zerzir.i.ſemen cariotæ.
Bizeri raginna.i.ſemen urticæ.
Boari eſt umbilicus.
Bondacha.i.auellana.
Bothor eſt eminentia in cute. ſ.apoſtema paruum ſiue puſtula.
Botin eſt eminentia.
Brebat.i.uirga paſtoris.
Breſilis.i.corallus.
Bucormariem.i.herba Mariæ. i.artanita, & eſt cyclamen.
Budeig.i.polypodium.
Bule.i.cucumer Indus, & ſimilis cucumeri capparis.
Buri eſt ramex uel hernia ex lapideitate apoſtematis.
Burdacatõ eſt põdus in modũ auellanæ
Burules.i.apoſtema calidum in inguine
Buriſemne.i.apoſtema lene ex ſãguine, & uentoſitate.
Bural deeb.i.limatura auri.
Bural fada.i.limatura argenti.
Busderbendum eſt collyrium de ammoniaco latum.
Butibede.i.ſcabioſa.
Buzeiden eſt medicina Inda, loco eius ponitur been.

CAab.i.os per quod iunctura completur in crure.
Cadunus eſt nomen Græcum, & eſt diabet.
Cafeſci.i.ueſpertiliones.
Cahab.i.calcaneus.
Cahana.i.uinum album, & debile.
Cailagelam.i.ſemperuiua.
Calcule eſt herba ſimilis uermiculari.
Calcudis.i.atramentum album.
Calcanthum.i.atramentum uiride.
Caldicum.i.album.
Calcutia aſsimilatur alufuen, & eſt herba, quæ uocatur caſſula cordis.
Cales eſt alumen Indum.
Calcateron eſt ægritudo oculi quæ aſsimilatur ungulæ.
Calcanul eſt ozimum montanum.
Calos.i.pannus faciei.
Calib eſt inſtrumentum, quo caro addita trahitur à profundo.
Camaduci.i.occiput.
Cambil eſt terra rubea minuta quæ affertur de Media, aut Athena, & cũ fricatur ſuper manum, ingreditur cutem: de qua fit unguentum, & penetrat manum.
Caneſis.i.cura pro uniuerſali
Canzi eſt ſpecies terræ cum qua abluitur.
Canereos eſt ſemen ferulæ.
Cãtaſmich ſunt cibaria quorũ quædam cũ ſale, quædam ſine ſale condiũtur
Canifeties eſt ſpecies oſtrachi, et gaugiel ſimiliter.
Canguarus.i.auium uentres.
Cancer ſecundũ quoſdam eſt uenæ, & dicitur eſſe memithe ideſt celidonia quæ eſt parua & magna dicitur algurduene.
Catpatia.i.ferula.
Cartamum.i.crocus hortulanus.
Carmeth.pondus eſt.
Carati.i.lumbrici terreſtres.
Caras eſt cum aliquis uult loqui, & nõ poteſt niſi ſæpius mouendo linguam & os.
Cares eſt genus cibarij, id eſt cibus infrigidatiuus.
Carmeſion.i.fructus tamariſci.
Carmata dicitur apoſtema quod naſcitur ſubaſcellus in carne glanduloſa & cũ eſt nigri coloris ẽ mortifera.
Carafz.i.apium.
Carmos eſt grana capillorum algul.i. capillorum ueneris.
Caragiati.i.lacunalis.
Carnub.i.xylocracta.
Carakilus.i. lacticinium quod dicitur maſculus, & ẽ unum genus, & poſt ipſum omnes ſunt fœminæ.
Carabitus.i.phreneſis.
Caſsi dicuntur quinque oſſa quæ ſunt in pectore, & caſsi.i.ſtorax.
Caſcu.i.cum aliquis ſtat ſuper pedum extremitatem.
Caſcas.i.papauer.
Caſſuriæ.i.atramentum album.
Caſſurudar.i.galanga.
Caſſanum eſt uitium quod fit in carunculis nariũ quæ ſimulantur papillis.
Casbor.i.coriandrum.
Catin.i.locus exterior in directo renũ.
Catarios.i.centaurea.
Cathmia.i.maluauiſcus.
Cauſi quandoque pro particulari theatro ponitur.
Cauerat.i.alatida.
Cauguamich ſunt compoſitæ, & ſimplicia quæ comeduntur poſt cibum ſicut capparis, &c.
Caulis aquæ nenufar figulus quæ nominauit granum ſponſum.
Cauliati.i.dolor capitis mãſurus, fixus, chronicus, & dicitur ouum.
Caugalib eſt tabula magna cum qua æquatur os cruris fractum.
Caucar genus cardui.
Calechia.i.cucumer agreſtis.
Cæpa muris.i.ſquilla quia mures interficit & cæpa canna idem eſt.
Ceſis.i.ſemen dauci.
Chartas.i.charta de panno.
Chadab algaſdir.i.ferrugo colcotar.i. illud quod dicitur ſurrigena.
Cheſin.i.ſiler montanum.
Chimoſis, & dicitur ophthalmia magna, & dicitur alguardenegi.
Chianſeni.i.finis ſuperioris partis naſi.
Choſahaltaleb.i. teſticulus uulpis, & eſt ſatyrion.
Choilolohaceb.i.acetum ſquilliticum.
Cicarus eſt apoſtema in membro uno ad aliud trãſiens ſine manifeſta cauſa.
Clymia auri.i.fæx auri.
Clymia argenti eſt fæx argẽti quæ eleuatur ſuper locũ: in quo infunditur
Clymia alfada.i.cadimia argentea.
Clymia aledech.i.cadimia auri.
Cochium eſt animal marinum cuius uirtus eſt propinqua caſtoreo.
Cocior alchradar.i.cortex turis.
Cocior atala alcappar. i.cortex radicis capparis.
Cocioratala raſcenegi.i.cortex radicis fœniculi.
Cocior atala rumen. i. cortex radicis mali granati.
Cocior atala aſalutri.i. cortex radicis celſi.
Colcodea perſicum nomen eſt deriuatum à colcodeo qui eſt dator uitæ.
Colcotar eſt atramentum citrinum.
Cola eſt apoſtema in ore, & lingua, & Gale.nominauit ea colon cum in facie perſeruant, & cum putrefiunt ulcera maligna.
Cometre.i.pyrus.
Conitum eſt medicina ueneноſa.
condros.i.triticum Romanum.
Confectio lohoc.i.quando linitur.
Cordumeni.i.carui agreſtæ.
Corat.i.portus.
Coſſore.i.ſpuma maris.
Cotyla eſt mẽſura nouẽ cõtinẽs uncias
Crat.i.iuncus de Nilo de quo fit acacia
Crocoma uel curcuma eſt fæx olei de croco.
Cuati halhanic eſt herba quæ dicitur pupilla oculi, & inuenitur in aquis ſtantibus.
Cubeiza.i.maluauiſcus.
Cubeiz.i.malua.
Cucuria.i.ſemen citri.
Cumeis.i.urtica.
Cumenet.i.amomum.
Cunce.i.aphodili.
Cupreſſus ſylueſtris.i.iuniperus.
Curac.i.urtica.
Curcuma eſt quaſi chelidonia.
Curathia.i.mucillago quæ egreditur.
Curati eſt ſpecies fluxus uentris.
Curſus tres ſunt ſpecies, una earum dicitur laudanum.
Cauſa nomen demonis: unde arcuſa. i. arcus dæmonis.
Cuzegi quando aliquis impetuoſe caput uertit retro, uel cum loquitur mouet ipſum, uel cum facit ſtrepitum ore quando loquitur & ſemper profert idem, nec ſcit quid dicat, uel cum aliquis loquitur, ſonum facit, aut recordatur, uel aliquid facit quod extraneum uidetur.
Cyminum nabatium.i.commune.
Cyminum carmenum.i.ſiſeleos.

DAbac.i.gluten.
Dactyli Indi.ſ.tamarindi.
Damuarich menſura.
Danic põdus eſt triũ granorũ hordei.

Daps

Daps glandis.i.cortex eius pilosus.
Darchimet pondus est.
Darchimet daurach pondera sunt.
Dar diascebab.i.fæx uini.
Dar dicesle.i.fæx olei.
Darsestan est uelut spica.
Darfulful.i.piper longum.
Darsceni.i.cinnamomum.
Darsiascet.i.fæx olei.
Darsisaba.i.arbor grossa habens spinã grandem,& dicunt quidam quod est radix spinæ.
Dardagi est crocus hortulanus.
Darsisehan.i.grana alkilkil.
Dat.i.capra.
Dedi nomen persicum est,& est pedicu lus uulturis.
Defermulij.i.pulegium ceruinum.
Deinde est de genere iuniperi, & dicitur pinus inde.
Deilex locus est de quo fit transitus ad alterum locum,& proprie quando est super terram.
Demenul.i.carbunculi.
Demest.i.laurus.
Dem alachuen.i.sanguis draconis.
Dem albacar.i.sanguis uaccæ.
Dem alcamer.i.sanguis columbarum.
Demest.i.laurus.
Demolua.i.malua.
Dende est res similis linguæ auis posita in medio sui.
Dentibus muris.i.maculæ quæ fiunt in facie maxime infantium propter comestionem panis corrosi à mure.
Dareb.i.corruptio stomachi.
Deraria.i.cantharis.
Detin est granum simile hordeo longum,& strictum,& est amarum.
Digiti Hermetis.i.flores hermodactyli
Dinarugua est arbor similis rutæ,et dicitur zufere,& dicitur albaze,cuius granum est simile almuden.
Dipsacos græcum nomen est, & est diabetes.
Dirdar.i.fraxinus.
Doch acetosum est lac absque butyro.
Doronigi radix herbæ similis zedoariæ
Dubellet.i.apostema magnum.
Dun calagrot.i.oleum.
Dun albuard.i.oleum rosaceum.
Dun benesfecis.i.oleum de uiolis.
Dun albencara.i. oleum de semine cucurbitæ.
Dun algeus.i.oleum de nucibus.
Dun alsusen.i.oleum liliaceum.
Dun arani.i.oleum laurinum.
Dun alarich.i.oleum de squinantho.
Durusatyras est res quæ uoluitur super arborem antiquam,& sunt glandes.
Duragib auis est.
Duramet uocatur zedoar, & est triplex, scilicet de corasceni,hierosolymitana,& hispanica.

EBeria mensura quædam est.
Ede illa est prouincia quædam.
Efiriet.i.antimonium.
Egena est uas rotundum, & est locus apud extremitatem oculi.
Egeddæ.i.blacte bizantiæ.
Elbunæ.i.cibarium.
Eleuis.i.cicer.
Eledion.i.aphodilus.
Elen.i.tristitia de eo quod futurum est, & uigilare facit,sed tristitia de præterito dormire,quæ Arabice alosut appellatur.
Eleser.i.uitis.
Electra.i.saponaria uel herba fullonũ.
Elsteil est locus ubi dorsũ ceruici iungitur.
Eliemelik est corona regis.
Elkalimbat.i.terebinthina.
Elnindar.i.olibanum.
Elmubatasse.i.exercitium sub quo continetur species luctaminis.
Elubie.i.faseolus.
Eluesce.i.amylum.
Embuba suctorium est.s.cannula qua sugitur aqua,uel aliud liquidum qđ cadit in aurem.
Emburisme empurisma.i. apostema leue ex sanguine.
Emdros.i.expulsorium.
Emerukie est alhacuẽ alba, & amaracum.
Encaras.i.mesaraicæ.
Endagaue est cardamomum minus.
Hepar adib.i.hepar lupi.
Ersimum est quoddam genus sisami.
Eseute pondus est.
Esticos Græcæ hectica febris est.
Esuc.i.galia muschata.
Esul.i.Indicus.
Ethel.i.semen iuniperi.
Euasdalbiar.i.bulbus caninus.
Eutoras piscis est.
Euzebez nomen est chordæ grauem reddentis sonum.
Exalmasus.i.casta.
Ezegi.i.atramentum.

FAba Aegyptiaca est lupinus.
Fafarisan est uitis agrestis nigra, & uocatur untana.i.uiticella.
Fagia est granum simile ciceri habens granum sicut mahaleb.
Fag.i.agnus castus.
Fariscon.i.prasium.
Farca.i.mandibulæ magnum uillosum.
Fareton est centaurea minor.
Faricos dicitur febris causon.
Farfas dicitur quod sit napellus, alij uenenum interficiens.
Far est medicina turchia.
Fasuricon est medicina ad scabiem.
Fasis est species arboris pini.
Fasfasa.i.trifolium quod datur equis ad impinguãdũ,& est similis sulæ.
Fassaig.i.portulaca.
Faudeget.i.calamenthum.
Faufel.i.auellana Inda.
Faugetchest.i.agnus castus.

Fauzeligiliegi i.mentastrum montanũ
Faucos est apostema in carne glandulosa.
Felegiesif est abrotanũ syluestre.
Felengienisch.i.ozimum gariophyllatum secundum quosdam melilotum.
Feluzesabaragi.est herba de cuius succo est litium.
Felizabaragi.i.fel elephantis.
Fellebalim est species calamenthi.
Fen est modus locutionis cum de una re transitur ad aliam.
Fenuchia alchemelion.
Fentechie.i.dactyli.
Ferfesin est de genere alfarise.
Ferinos est species apostematis quod dicitur desenes.
Feruzegi.i.smerillus.
Festre est hasarasez.i.uitis alba.i.bryonia
Fesesisis est animal sicut acorot existẽs in lectis apud Arabes dicitur igil.
Fesula est species lactucæ asini.
Fesul est semen.
Fetirat.i.interpositiones.
Fetirat nomen est anhelitus.
Fhued.i.os stomachi.
Fiscalia est potus qui cum hordeo, & aqua cum melle permistus uomitum prouocat.
Fistula est stipites albi pilosi, immoti sunt pilosi,& odor eius est sicut odor myrrhæ.
Fisk est genus rubeum.
Flenia.i.pæonia.
Flos kiles est flos salitis de torrente.
Foca est aqua hordei acetosa cum speciebus ut zinzi, & similia, & est in uasis paruis terreis quæ bene oppilata sunt et cum aperiuntur,in altum salit.
Foca est quædam descriptio.in. 5.can.
Forosmos uel timbelez.i.arefactio, & est secunda species hecticæ.
Fuca fit de pane abramarchio,& menta,& apio.
Fufel est propinqua uirtuti sandali.
Fufel est quædam nux quæ nascitur in India & est similis nuci muschatæ.
Fugule est apostema post aurem.
Fulfulimon est ozimum montanum.
Fulfulminue.i.radix piperis uel lignum suum.
Fulfer alasbiat.i.piper album.
Fururati.i.fungus.
Furfus est caro addita in ore matricis orta.
Fursus est ad modum cuiusdam uisceris
Furlulentis est species aranearum.
Fusos est materies uolubilis.
Futratez dicitur ægritudo quando dura infrigidatur mater,& apostematur.

GAbgob.i.grana solis.
Galangen.i.galanga.
Galb.i.grana solis.
Gambut.i.rosa uineæ,& dicitur algarum,& secundum Almansorem est spina alba florem habens citrinum.
Gamedui est instrumentum chirurgicũ.

Ganeu.i.qñ homo uidetur loq̃ per nares

Garab.i.fiſtula in angulis oculorum domeſticis.

Garab eſt arbor ſup̃ q̃ generatur borax

Gardau.i.pediculus qui naſcitur in inguine & ſub aſcella.

Gaſid.i.eupatorium.

Gau.i.urina.

Gaukileb.i.urina canis.

Gauzemel.i.uriua cameli.

Gauſegi.i.urina hominis.

Gauſabium.i.urina puerorum.

Gtuezi eſt medicamẽ uulnerũ neruorũ

Gedeuil uenarum.i.uia uenarum.

Gedeguil eſt uia ſiue canalis minuti inteſtini.

Geleniabin.i.mel roſaceum.

Gemen.i.opopanacum.

Gencun eſt gumma rutæ agreſtis, & eſt anacardus montanus.

Genſuci pondus eſt.

Genlut.i.corium ſerpentis.

Geſtebeſren eſt res ſimilis amygdalæ. & habet duas ſpinas in capite.

Geſe eſt durities.i.cum accidit in palpebris difficultas motus ad eleuandũ uel aperiendum.

Geſaminum.i.roſa ex qua fit ſambacũ.

Geuſadoa.i.caſtanea.

Geuſzbne.i.nux muſchata.

Geushalamel.i.nux cupreßi.

Gezar.i.baucia.

Gezir.i.opopanacum.

Gilbenez eſt ſemen turbit nigri, & cuiuſdam uirtutis cuius eſt elleborus albus, & eſt ſpecies albi ellebori.

Gion eſt fluuius.

Granum nil eſt cartamum Indum.

Granum azelem dicitur piper Nigrorum uel Aethiopum.

Granum anaſcen eſt granum exiſtens in quantitate piperis. & in colore eius.

Granum alkikil aßimilatur piperi albo, & perſicè dicitur darſiſaban, & eſt arboris tremulæ.

Granũ uiride cuius ſemẽ dicitur albotin & quæ ex ea eſt dicitur atharo.

Grana almahaleb.i.grana nere.i.grana ceraſi, & ſimilia.

Grana araſced.i.naſturtij.

Grana lumborum.i.cataputiæ.

Grana nigra.i.nigella.

Guaril aquaticus.i.ſtincus, ſed uerius ſtellio.

Guaſemabras.i.ſtellio.

Guadam.i.oſtracum.

Guardenigi.i.ophthalmia magna.

Guacce eſt diminutio auditus abſq; deſtructione.

Guac ſtracum.i.punctio.

Guazi eſt uulnus quod fit in profundo.

Guaid.i.polium.

Guale eſt ægritudo quædam.

Guariſdẽ eſt auis, et genus columbarũ.

Guaben eſt indignatio quæ eſt infra torſionem.

Guadahum.i.uenera.

Gubes eſt q̃dã ſpecies rubeæ ad pallorẽ declinãs ſimilis croco puluerizato.

Guberich ſunt uenæ labiorum.

Gures.i.lapis q̃ in felle bouis reperitur

Guelmeum.i.folium Nili.

Gueſgin.i.inquietudo eius qui ſolus loquitur.

Gueſcir.i.opopanacum, in alio gueſtr.i. galbanum.

Guidez eſt uua quæ in gutture uerſus collũ inuenitur, & ſunt duæ ex utraque gutturis parte quæ dicuntur guidezi.

Gulnar.i.flos mali granati.

Gumera ſunt confectiones liquidæ quas mulieres faciunt, quibus liniunt facies ſuas.

Gummi alchuret.i.dragacanthum.

Gumera.i.meſpila.

Gur.i.laurus.

Guſme eſt quoddam genus tuberum.i. fungorum.

Guzden.i.talpa.

HAbel.i.minutus.

Habel Kalimbat.i.genus fiſtici.

Habius, ideſt ſpecies uolubilis, & dicitur alageb.

Hagneris.i.electuaria ſtomaco cõueniẽtia quæ fiũt de cydonijs uel de pomis, uel de prunis boni ſaporis, ſiue non.

Hailem.i.malus odor.

Halauakaid.i.racemus.

Haltit.i.medicina Inda ſimilis hermodactylis.

Halebleb eſt ſpẽs uolubilis habens lac.

Halacdan.i.in locis qui ſunt poſt aures

Hamaiciami.i.ſenticum.

Hamelon eſt ſpecies mezerion, & dicitur chamæleon.

Harromati.i.granũ cuius uirtus ẽ uirtuti hordei propinqua, & eſt mediũ inter triticum, & hordeum.

Harmelli herba quæ editi inuenitur, & aßimilatur cicutæ, loco eius poſuit Conſtantinus cicutam, & errauit.

Harrire.i.iuniperus.

Harcum.i.latum.i.parum.

Harbe.i.bubete auis.

Haſek.i.tribuli.

Haſaf.i.morbillus.

Haſce ẽ hyſſopus qui naſcitur in hortis

Haſcilus eſt apoſtema in lachrymali oculo apparens, & cum rumpitur fit fiſtula: quæ dicitur garab.

Haſce dicuntur apoſtemata acuta quæ naſcuntur in matrice, et dicũtur alaſce, quia aßimilantur folijs uſce.

Haſſech.i.ſandonicum.loco eius ponitur origanum.

Haſafan eſt medicina armena, & dicitur perſica, cuius uirtus eſt uirtus euphorbij.

Hauſegi.i.ramus.

Hearſilus.i.lactuca aſini.

Hebel.i.ſauina.

Hebi.i.cardamomum minus.

Hegribe ſta.i. ægritudo habens acuitatem ut naſturtium.

Helch.i.uiſcuus.

Heſiſades eſt ſemen barbæ hircinæ.

Heil eſt ſpecies cardamomi.

Helcudan.i.in locis qui ſunt poſt aures

Hertiſce quiddam ſimile piperi.

Herbum.i.herba iudaica.

Herba uitri eſt herba qua uitrum abluitur & eſt parietaria.

Herbũ.i.orobus, et eſt amalictarda, eſt aurum Romanum.i.archiroſa, cuius gumma dicitur charaba.

Herba Mariæ.i.athanaſia uel tamacetum.

Herba fluminis.i.lenticula de amne.

Herſen ſemec alcanabotis.

Heſdeben.i.lignum Indum.

Heſertazen.i.uitis alba.

Hetis dicuntur res acutæ.

Hetifati.i.actio.

Hetebet.i.liquefactio.

Hezetufes dicitur amarugina.

Hiſmulum emplaſtratio omnibus cõis.

Hiuſtisdochi.i.hypoquiſtidos.

Holus iudaicum.i.althæa.

Honſa naſturtium.

Hoſmatus.i. tria grana cydoniorum quæ eſt quarta pars libræ.

Hucuriz eſt ſpecies lacticinij.

Hudubub eſt auis quæ clamat de nocte

Hulemodus eſt cibarium.

Humaim Arabicè, Ioannitius Latinè.

Hyſſopus humida eſt ſordities aggregata ſuper lanam ouium.

IAbral eſt radix mandragoræ ſylueſtris.

Iagueris.i. electuaria ſtomacho conuenientia quæ fiunt de cydonijs, uel de pomis, uel de prunis, nihil amaritudinis habentia boni ſaporis, ſint ſiue ſolutiua, ſiue non.

Iaharich.i.interior pars labiorum.

Iaibedi eſt rizi.

Iamenum.i.fumum.

Iar fluminis.i.iuncus fluminis in aqua habens flores ſimiles nenufari.

Ibanange eſt muſtella.

Ibet.i.profunditas ſomni.

Ibenes.i.bellua.

Ideſobe.i.cardamomum minus.

Id quo aurum adhæret hoc nomen cõuenit ammoniaco, & quandoq; conuenit cuidam rei quæ fit ex urina infantium mota in mortario æreo cũ aceto in ſole donec coaguletur.

Icum cimeu, eſt herba publicum.

Iecteri chumet.i.herba pulicum.

Ielcniabin.i.zuccarum roſatum.

Igil.i.cimices.

Iefee.i.ſinciput.

Illicinus eſt genus ſerpentis.

Imne eſt fructus ſycomori, & ſunt ſicut ficus agreſtis duræ acetoſæ.

Inarimatu.i.inſtrumentum quo ſuſpenditur aliquis.

Indicum.i.granum nil.

Indebegi.i. cibus qui fit de nucibus paruæ plantæ super quas pinguedo arenæ assata defluens funditur, quibus quãdoq; herbæ coctæ admiscentur.
Ininoctica.i.dormire facientia.
Interfector patris sui.i.sutirion.
Interfector apum.i.nenufar.
Isfidebegi.i.pullorum cibus qui dicitur tafeta.
Istagar est salsa ex amygdalis, & sale, & aqua.
Iudacud est polium maius.
Iudaiba.i.polium minus.
Iudebi, cibus quidam ad coitum ualẽs.

KAbk.i.tortellæ.
Kafitius nomen ponderis est.
Karion est lignum Indum.
Kachasim est locus post partem supremam nasi.
Kalidicon est medicina quædam.
Karates animal est uenenosum.
Karabe est gummi arboris dictæ nux romana ad citrinitatẽ tẽdẽs & est ke-
Karmezich.i.fructus tamarisci. (kat.
Karabitus est apostema capitis calidum, & est birsen.
Karmem.i.grana.
Karon.i.lignum Indum, & non elongatur quin sit mugat.
Karmene genus animalis quod dubitat Auic. an sit basiliscus.
Karbe est animal uenenosum faciens oua, quæ uenenosa sunt.
Kasbas.i.papauer.
Katas.i.atriplex.
Kebenzkesez est genus tuberum solidum adunatum in magnitudine testiculi, & scrofulæ.
Kebrkengi est lupinus syluestris, & sunt species quatuor.
Kecsumesi est mensura.
Kedusul est genus serpentis.
keisum.i.abrotanum.
Keisim.i.leuisticum.
keichen est gumma horribilis saporis, & secundum aliquos est sandaracha
kefelot sunt porri nabathi.
keimati est medicina sicca pro pueris.
kechengi est species solatri.
keleitati est mensura quædam.
kemeliun est species mezerion.
kemac.i.condimentum.
kemini est uas uitreum in modum phialæ habens orificium strictum.
Kemanec est genus cibarij.
Kemic est mensura.
kenim.i.mensis.
kenif sunt dies caniculares.
kersumus est ægritudo quæ est magnitudo uirgæ præter naturam, & dicitur etiam kersumus ægritudo qua quodlibet aliud membrum prater naturam excrescit.
Kermet est pondus.7.chirat.
kerua.i.pentadactylus, & est resin.
kerbera.i.curcuma.
kerfe.i. aromaticum, & est species cinnamomi grossi.
kercherseb e est cubebe.
kercules.i.locusta magni corporis non habens alas.
kercasus.i.liquiritia.
kerba.i.canicularis.i.hyusquiamus.
Kersenati.i.aranea. i. hectuna propter sui paruitatem.
keret.i.citroli.
keste.i.herbus.
kesumen est pondus.
kesmes.i.passulæ enucleatæ.
Keted, idest frutex cuius gummi est dragacanthum.
ketemon est ægritudo oculi, & est qua si nubes.
keuzauguen est persicum nomen, latinè lingua bouis.
kien est quædam regio.
kildaru asaraxi, & felix.
kilus succus ciborum.
kirudo.i.sanguisuga.
kisk hordei est hordeũ fractũ uel ptisa
kist mensura est. (na.
kiskar.i.eleuatum.
kitran est pix.
kostlinum pondus est.
kossen est cortex glandium.
kũ kendẽ est rei leuis sicut alusnati lutea, & in rakiè nominatur stercus columbarum & baldac, in Aegypto nux henden.
kusele sunt fustes nigredini attingentes radicibus rubeæ similes.

LAc de sersi.i.herba hircina, uel hypoquistidos.
Lac alraib.i.lac acetosum.
Lactuca asini.i. uirga pastoris.
Laclachatum est medicamen quoddam confortans stomachum.
Lacterides dicitur almendana cuius fructus dicitur esse amarus, & est cataputia.
Ladach est confectio ex musco gariophyllis, & similibus, qua liniunt se mulieres.
Laguauit Arabicè, latinè ea quæ sequũ
Lagenaga.i.borago. (tur.
Lalebraz.i.lecten.i.super umbilicum.
Lalec est res quæ diu masticatur.
Lãbas alcubub est herba propinqua hys
Langa est genus tithymalli. (sopo.
Lans.i. amygdala.
Lanuga.i.flos arundinis.
Lapis ad æstatem est margarita, & est lapis luminis quod confert oculis.
Lapis bresil.i.corallus.
Lapis iudaicus.i.lapis agapis.
Lapis Vulcani dicitur feme, & præparator corij.
Lapis danascen.i.uiridis quo acuunt.
Lapis alagi est lapis similis ossibus elephantum.
Lapis hardis.i.alumen albũ simile zuc
Lasar.i.lachrymum silphij. (caro.
Laserpitium.i.silphium.
Labales sunt epithemata ex rebus bene redolentibus, sicut aqua myrti, sandali, camphora, & similia.
Lẽticula aquæ ẽ herba quæ erigitur super faciẽ aquæ in terris lacunalibus
Lenticula de amne est herba fluuialis.
Lepus marinus est animal ostracosum lutosum.
Lilium cæleste.i.ireos.
Lilen.i.mercurialis.
Lingua canis.i.fructus fraxini.
Lochiati regio quædam est.
Lubue est arbor sigie.
Lubue est storax, & mel allubue est storax liquida.
Luf est herba quæ dicitur luf serpentis, & est serpentaria.
Lulume est ungula.
Luse dicitur hernia ex apostemate.
Lutum.i.creta.
Luteesula.i. uerrucæ.
Lutum albothera.i.terra sigillata.
Lutũ lemiũ.i.propinquũ luto armeno.
Lutum samium est sicut lutũ sigillatum in operationibus suis, & est stella semius, quod idem est quod talch.

MAceria est locus inter anum, & uuluam.
Madio est æstuatio uel angustia.
Madion.i.auis diuersorum colorum.
Magmuda.i.scammonea.
Magra.i.aqua lactis.
Magnesia est lapis in uirtute marchasi
Mahaleb.i.uera. (tæ.
Marmorea dicitur faba inuersa.
Maru.i.marrubium.
Marmacora secundum quosdam est aristolochia longa.
Marmacor est species sumuse, & Arabicè est lingua bouis, & dicitur scalue, & est alsafrens susume, & alia quæ nominatur marmues, & est alia quæ dicitur meisidaf.
Marchasita est fæx æris sicut clymia auri, fæx auri, & sicut antimonium de minera plumbi.
Marastron.i.hospitale.
Marmenta.i. marrubium montanum.
Marcur est uermis qui inuenitur in
Maran.i.emplastrum. (grana.
Maroch est species aniuden.
Masuragi.i. ægritudo quũ pupilla aperitur minus.
Masacumia.i. illud quo uitriantur uasa
Mathabaze.i. pannus factus de pilis capræ.
Mecadatin, nomen instrumenti pro tela oculi auferenda.
Mediem.i.tortuiscus, & est herba fœ-
Meba.i.storax. (tida.
Mehibeithene est illud quod dicitur granum regum, & arbor eius nominatur asubeth.
Mehezeregi est sicut scebran. quidam

 numerant

numerant eam inter lacticinia.
Melones arechij alchin dicuntur, habent collum longum, & ſunt paleſtini uel Indi.
Melalac eſt mel acetoſum coagulatum.
Melcuridus.i.cucumer ſarracenicus.
Melch legumen credo faſeoli.
Meliſſa.i.ſine granis.
Melanochrion.i.opium.
Memiren.i.chelidonia.
Merdaſengi.i.lithargyrium.
Merſulem eſt lignum aſparagi.
Meridada.i.maiorana.
Merdeſeris.i.plumbum uſtum.
Meruba.i.facta.
Mes eſt quædam ægritudo.
Meſcatrameſtr.i. pulegium ceruinum.
Meſſe eſt proximum ſubſtantiæ fabarũ.
Meſemen, ideſt locus ſub teneritudine coſtarum.
Meſſos genus eſt cibariorum ſicut colũbi in aceto cocti in quorũ uẽtre ponitur menta uel gelatina, ut c. 7. de cibatione habentium hecticam.
Meſt eſt triticum.
Meſit.i.aqua lactis.
Meſus.i.liquor acetoſus.
Metheca.i.ſebeſten.
Metaham eſt capra.
Methus eſt locus inter ſpatulas.
Meta.i.ſtorax.
Mezameiz eſt genus ſerpentis uel uermis piloſus.
Mezerion.i.anabula.
Michadi.i.forfices.
Micla eſt compoſitum ex pane azymo. & oleo.
Michateſem.i. euerſio cutis in non naturalem colorem.
Miliaris genus ſerpentis.
Miniſtrum.i.menſura.
Miſmis.i.chryſomela.
Miſmar eſt nodus rotundus paruus ſimilis capiti claui.
Molochia eſt ſpecies maluæ.
Moſichibe eſt ſpecies galangæ.
Mucalif eſt tertia ſpecies hecticæ.
Mugadhod eſt ſuccus qui in radicc xylocaracte naſcitur.
Mugat ſecũdum quoſdam eſt radix granati ſylueſtris.
Mula eſt pars illa oculi quæ uidetur.
Multa chelim. i. præpoſitus qui docet Sarracenos qualiter debent orare, & matrimonium contrahere.
Mulalac dicitur alladac quæ eſt confectio ex muſco, gariophyllis, cãphora, & alijs odoriferis cum aqua roſac. cum qua aqua iam multa turbida liniunt ſe mulieres.
Mum purum eſt parietes domorũ apũ, in quibus faciunt oua, & pullos, & mum nigrum, eſt ſordities feneſtrarum forinſecarum.
Mundulimon eſt bdellium, & muclemedac idem.
Muri.i.garus.
Muredaſcon eſt flos, & habet ſtipites frangibiles ſubtiles ad cinereitatem, & citrinitatem decliues.
Mura.i.myrrha.
Muraba.i.conditum.
Murzia eſt quædam terra.
Murchion eſt tertia ſpecies aranearum.
Muſa fructus eſt.
Muſaiaha eſt ſimilis uirtuti neremiſch.
Muſaac cibaria ſunt ex pullis, anetho, agreſta, & ficubus facta.
Muſaac Arabice, latine cõnexa dicitur.
Muſcus aquæ.i.pulmonaria aquæ.
Mutchin eſt unguentum de calcadis.

NAbathi eſt commune quod ſimile reperitur in omni loco.
Nabit eſt potus qui fit ex dactylis, & ficubus, & alijs ab uuis ex quolibet fructuum.
Nabach eſt nomen ponderis.
Naducẽ eſt diſpoſitio mala matricis diuerſa à mola, & uocabulum perſicum eſt.
Napellus dicitur quòd ſit bryonia.
Napellus Moyſi eſt herba naſcens cum napello. napellus uerò Moyſi eſt animal quod in radice napelli moratur, & eſt theriaca omni ueneno.
Napta eſt petrelæum.
Naſſeſengi.i.ſcolopendria.
Natif.i.cõfectio ex melle ſicut penidij.
Naurnacõ ẽ dictio attributa ſali nitro.
Neditus, ideſt apoſtemata in radice auris naſcentia.
Nefrin eſt ſimilis narciſſo in uirtute, & roſa ſera.i.ſambucus ſylueſtris.
Negeſich.i.ignis deſcendens.
Neheguidegi, uel neguiden ſunt quatuor dentes extremi.ſ.molares qui in alio loco neguedij uocantur.
Nemen.i. ſiſymbrium,
Nenufar, & Gal. uocauit caulem aquæ.
Neremis.i.muſaha, & eſt flos pæoniæ, uel pæonia.
Nereiden.i.ſpica romana.ſ.celtica.
Neregil.i.nux indica.
Nerſeiendaru. i. herſeiendaru. i. uirga paſtoris.
Neraberti.i.ameos.
Neſeſtengi.i. amylum.
Neſaa.i.ſciatica.
Neurianton.i.rubeum.
Nigra uena.i.matrix.
Niſon.i.martius.
Nitrum.i.baurach armenum.
Noduar.i.liquor quandoque pro aceto quandoque uerò non.
Nonbilech eſt cum aqua funditur ab alto ſuper aliquem.ſ.embrocando.
Nubia eſt terra quædam.
Nuola.i.ea quæ poſt cibum ſumũtur ut fructus frigidi.
Nux henden eſt terra granoſa ſicut cicer declinans ad citrinitatem, qua muſtum clarificat eijciendo fæcem.
Nux methel eſt ſimilis nuci uomicæ.

Abel acara.i.cucurbita.
OOcca herba eſt paluſtis quæ in fluminibus oritur.
Offien.i.opium.
Oegi.i.acorus.
Oleum de ben.i.muſcellinum.
Oleum decamum.i.decem ſpecierum.
Oleum omphacinum eſt oleum de oliuis immaturis.
Olizatrum.i. petroſelinũ macedonicũ.
Omorenesis.i.dilatatio.
Omoronenſis nomen medicaminis.
Orale eſt pannus de ſeta quo cribratur ſubtiliter.
Opthàrmicum prouocatiuum ſternutamenti.

PAnis chiſtar ẽ fermẽtatus panis.
Pactus columbarum, & camelorum eſt herba habens grana ſicut granum myrti, & ei proximum.
Pedecolone eſt græcũ nomen, & põdus duplũ totius qđ balneo eſt cõueniẽs.
Pediculus uulturis nominatur pedi per ſice, & merule græce, & tafatis iudaice, & eſt beſtia ſicut pediculus qui in inguine naſcitur.
Pentaphyllon eſt quinque folium.
Pes locuſtæ eſt ſicut olus iamenum.
Pes coruinus eſt herba uirtutis hermodactilorum.
Petalum eſt reſidentia in urina, & dicitur crinoides.
Pheludez ẽ cibus ex farina tritici cum melle.
Phitanos.i.febres erraticæ, ut ſextanæ.
Piper aquæ eſt herba ut olus naſcens in aqua, & approximat in guſtu ſapori piperis.
Piſces aradrada.i.petroſi uel parui.
Planta noctis eſt bothor paruæ.
Plumbum algalai.i.ſtannum.
Polygonia, & polygonos dicitur ſanguinaria.
Pſylotrum eſt medicamen depilatoriũ.
Pulicaria & pſyllium idem eſt.
Pumex & fenic.i.lapis Vulcani.
Pupilla oculi eſt eruca aquæ, & eſt herba boni odoris, & oritur in aquis ſtantibus.

RAan ſalomoniaca eſt ſimilis anetho humida: & dicitur quod folia eius ſunt ſicut malua, & quidam nominant eam habaſalcrum.
Racha eſt ſpecies trifolij.
Rachaba.i.os pectinis.
Radix alexet.i.radix uitis.
Radix auſce eſt radix mandragoræ.
Raham.i. myrtus.
Rab.i.lac acetoſum.
Raledialemen eſt fumus terræ.
Ramich eſt confectio quædam conſtrictiua qua fit galia muſcata.
Raſga uel rapha, ideſt patella, uel oculus poplitis.
Ratuba eſt alcor.
Ratinigi.i.colophonia, & gumma pini, & nomina-

& nominatur arbor eius alberci.
Rauedseni.i.reubarbarum.
Rechi regio quædam est.
Remehac ē linimentum prohibens cani
Resni.i.pentadactylus. (ciem.
Ribes.i.accedula.
Rimegi est lapis sicut cancer.
Rob.i.uinum coctum inspissatum.
Roba.i.auellana Indica, & est fructus in magnitudine auellanæ similis papaueri.
Robub.i.succi inspissati sine alterius commistione.
Robilie.i.legumen.
Rocen pondus est.
Roiora est illud quod ē in aere apparēs sicut stella cadens quæ est in motu.
Roōd est cum aliquis sine causa ridet.
Rosa fœtida est, flos pæoniæ.
Rosbot est porus uel consolidatio ossis.
Rosetim.i.pondus quoddam.
Rotab dactyli immaturi.
Rubus canis, planta est habens fructū sicut oliua habens intus lanam.
Rucalia herba est.
Rufue.i.tri.
Rusatagi est æs ustum.
Rutubut est color sanguinis putrefacti in facie, et est bestiola existens in superficie aquæ, quæ super eam mouetur diuersis modis sine ordine, ad cuius proprietatē dicitur chutubuth quædam species melancholiæ, qui patitur uiuos homines abhorret, & appropinquat mortuis.
Rutela ē animal araneæ simile quod nominatur alfeched, & ē uenatrix muscarum, et nominatur pliud.i.rapax.

SAbra est species ozimi.
Sabras animal est.
Sabin est genus serpentis.
Sacculos est apostema cerebri.
Saccos est animal paruum ad similitudinem cuius tubera leprosi apparent.
Sacaichnahamē.i.flores papaueris rufi.
Sacusulondurion.i.albutueben, & est scolopendria.
Sacraiati est pondus.
Saculufudurni ē animal quoddam cāpe
Sadurin.i.scotomia. (stre,
Sadaf.i.conculæ marinæ.
Safurion est auis quæ frangit lapides.
Saguicla est triticum fractum cum multa aqua coctum.
Sagluscoscolon est quarta species aranearum, suclion uerò quinta.
Sahafat sunt maculæ rubeæ quæ fiunt cum pustulis paruis.
Sahara subetia.i.uigilatio dormitatiua.
Sahal.i.dæmon.
Sahafati.i. bothor humida quæ emittit (uirus.
Sahira est atramentum quod in encaustro ponitur.
Sahasatos est lapis quidam.
Sachaic est flos papaueris rufi.
Sachichariame est rosa rubea ualde.
Saluatella siue scylem est uena.
Salguasora alberengesif, & abrotanum sunt idem.
Sandaros est almedon, & est uernix quæ dicitur sandaracha.
Saporbala.i.saccus palmæ in quo dactyli nascuntur.
Sarnabraus.i.stellio.
Sarsoc uel sanar.i.ferrum.
Sarmac apostema bucum auris.
Sare est passio quando homo maxime sentit pruritum.
Sasaf.i.salis.
Satarbari.i.syluestris.
Satil est medicina Inda.
Satps animal est cui glādulæ similātur.
Sauich hordei est hordeum fractum cū multa aqua coctum.
Sauligo est locus quo superiores partes corporis tantum mouentur.
Saurigen.i.hermodactyli.
Sauchion.i.fractura ut sauic.
Scandix.i.melo romanus.
Scat est arbor in Aegypto.
Scatabregi carnis.i.brodium.
Scedenegi.i.amylum.
Sceni, uel scemi, uel scini est locus qui- (dam.
Sceibar est lapis lazuli.
Scere est infectio cutis sicut impetigo, differentia tamē inter scere, & impetiginen est, quia scere totū membrū tenet uel medietatem corporis, impetigo uerò sunt maculæ diuersæ.
Scea romanum.i. absinthium secundum quosdam.
Scea.i.stichados arabicum.
Sceba.i.tribulus.
Scedenegi uel sedine est hæmatites.
Scebran est species lacticinij.
Scerbin est arbor alchitran.
Scerantum.i.stincus de mari rubro.
Scebedenegi ē semē canabis uel sedene- (gi.
Scescortici.i.anticira romana.
Scenem.i. salsa facta ex piscibus.
Sceirazirai est lac uespertilionis, & secundum quosdam est urina.
Scesabra secūdum Almāsorē est nomen græcum, et interpretatur myrtus regum, & ipsa est basilicon originale parua habēs folia, summitatē habet longam in qua nascūtur flores, quorum color est, ut color uiolarum.
Seisetati ē genus serpētis: & etiā selsir.
Scutu dans.i.testiculus uulpis.
Sebel est ægritudo.s.quando uenæ in oculis apparent.
Sebasset aschebeta est mandragora.
Secacul ē uenæ sicut zingiber, et affertur ex India.
Sedem est uena, quæ est inter auricularem, & in rasceta manus.
Sedere dicitur uertigo quæ facit hominem cadere.
Sedenegi.i.semen granati syluestris.
Sefilos, idest apostema nascens in carne glandosa.
Sefiros.i.sciliros, & est apostema.
Scguendeguig.i.partes uiarum uenarū, quæ in altas diuiduntur uenas.
Seheniabin.i.oxymel.
Sehene, & buzi, salsæ sunt quæ fiunt in Aegypto.
Seilen.i.gasalibu.i.lolium.
Seitaragiem herba similis nasturtio.i. capsia.
Seigi est genus ostracorū, et ē uenereū.
Sekeri.i.ebrietas.
Senkesud est arbor croci hortensis.
Sol est medicina inda similis zingiberi.
Selegua.i.casia lignea.
Solon.i.sanguis draconis.
Sēlec est siligo.
Selgen.i.napus.
Semurion est species apij syluestris.
Semaris.i.sardellæ.
Sen est sapor quidam.
Senuburnosan.i.ferrū naturale sicut ē.
Sentus est species marrubij.
Senusemiati.i.stans ad solem.
Senuat est lactuca asini habens folia sicut lactuca.
Sepitabumen est quædam species sorbæ
Serpium est species tribuli.
Serembligi.i.emblici in lacte infusi.
Seradi est quando aqua ingreditur tracheam arteriam.
Serasif.i.hypochondria.
Sesuoscik ē similis abrotano in uirtute.
Sesinacabar.i.heil.
Setis sunt duæ arundines quæ sunt inter adiutorium, & manum.
Setegi est medicamen acutum.
Seterigi.i.fumusterræ.
Setafifu.i.ossa pectoris.s.thoracis.
Setaria.i.capsia.
Setaragi.i.tapsia.
Seukar.i.pes columbinus cum quo tingitur oculus uel cera.
Sibane ē mania accidēs cū sirsen calida
Sicla.i.blitis.
Sief.i.succus.
Sila.i. apostema in principio sicut glandula, postea multum augetur.
Silac.i.grossities in palpebris cum rūbe fiunt oculi.
Silla species sunt nodi.
Sileculi semperuiua est.
Siliqua nomen ponderis.
Simarem uel sincarem.i. lactuca intelligitur magna, & est lactuca asini.
Simenia ossa sunt acuta, quæ in spondilibus eminent.
Sindeiudar.i.lac arboris quæ similatur iunipero.
Singemalsce.i.hepaticum.
Sinifes est quoddam animal.
Sipit assimilatur magnæ araneæ longos habenti pedes.
Sir est medicina Inda. (denegi.
Sirengi.i.azarion, & est uirtutis sce-
Sirsen.i.apostema calidum quod fit in uentriculis cerebri, & quando est frigidum

frigidum dicitur lethargia,& quando est compositum dicitur subeth asari.s. dormitatio uigilatiua.
sirsen.i.phrenesis.
siragi.i.lac fici.
strakius fagus est centaurea minor.
siserum.i.crestiones senationes.
sitra est arbor cuius fructus nabai.
situlæ sunt radices quædam.
sobonec est herba Mariæ.s. sacanaa.
sod.i.cyperum.
soda.i.dolor capitis.
sobat est arbor magna in Aegypto.
sol.i.sambucus.
solbez.i.almeizara,& est arbor parua unius brachij,habens folia parua ut buxus.
sorem.i.congelatio.
sosata sunt apostemata quæ accidunt in uelamine,& partibus pectoris.
spina iudaica.i.nigra.
spina alba.i.bedeoard.
spica acchia.i.nereiden.
spuma maris.i.pumex.
storax est quædam species storacis secundum Diosc.& alios est gumma oliuæ.
storax assemia.i.lubria romana.
stellio.i.lacerta uiridis.
stella feminis,stella terræ, lutum semiũ idem sunt,& talk etiam.
strichnum facit semen quod dicitur uua lupina.
subeth est paßio quam qui patitur, stat subtus, & uidetur semper dormire, & uocatur,& uix respondet.
subeth quandoque ponitur pro profunditate somni.
subeth asari. i. dormitatio uigilatiua.
suc.i.galia muschata.
succutum.s.semperuiua, sed secundum quosdam est mandragora.
succudus quandoq; sublimat clymia, & quod sublimatur est tucia bona, & quod redit inferius ex clymia nominatur succudus.
succarum est species hyusquiami albi.
sucu.i.clymia.
sucos est species congelationis quando æger intuetur in unum locum.
sucudrium.i.allium agrestæ.
succi alifir est succus alerage, & dicitur abrotanum syluestre.
sucution.i.testiculus uulpis.
suffuf est medicina sicca pro pueris.
suffuf sunt pulucrizata quæ in os proijciuntur, & post ea aliquid bibitur.
sufuft.i.pulueres qui per se sumuntur.
suhud.i.radius qui est ut ignis flans in aere.
sufeni est locus in quo oritur anisum bonum.
sulcitum.i.acetosum.
sulatum est ægritudo oculorum quæ accidit pueris propter fletum, & est quasi scabies.
sulem est medicina romana.
sulemi est os quoddam in digitis.
sula.i.herba arthretica.
sulemet sunt ossa ex quibus componuntur digiti.
sule.i.grana uiridia,& eius arbor producit terebinthinam.
sumbebig.i.sumeril,quo cæteri lapides perforantur.
sumeiz.i.ficus Pharaonis.
surabes.i.tafea.
surum est nigella.
surin.i.species lacticinij.
suriar.i.caro ostẽditur secundũ partẽ.
suregi.i.oleum sisaminum.
surabiete cibarij nomen est, & raphanati.
surinus est mus paruus contrarius napello in uirtute.
surie species atramenti.
susar.i.buxus.
susati est caro mollis existens in interiori parte palpebrarum.
susen.i.ireos.

TAbulos febris est, & dicitur febris liparia.
Tabarzet.i.album,& sæpius ponitur pro zuccaro albo.
Tabrasten regio quædam est.
Tafea tafeata est duplex,una quæ est alba, altera uiridis, alba quæ fit ex sola aqua,& carne, & uiridis quæ fit ex carne, & aqua & coriandro uel consimili herba uiridi.
Tafaris nomen Indum est, & est pediculus uulturis.
Talisafar sunt cortices styptici ex India delati.
Talalon est species æris.
Taliz.i.masculus struthio.
Talch.i.uitrum dulce,& est gypsum.
Tanoni.i.apostema carne glãdosa natũ.
Tanguebil sunt omnes species quæ in cibarijs ponuntur,ut piper & cinnamomum,& reliqua.
Tarcon.i.pyrethrum,& est radix altarcon montani.
Taratis est hypoquistidos, secundum quosdam est frusta ligni nodosi ad großitudinem digiti,& habet uirtutem balaustiæ.
Taraxis.i.ophthalmia non uera.
Tarsum uel taxas est destructio auditus
Tarim.i.bonum malum.
Taro.i.lentiscus.
Tarifilon est planta nascens in uere, & flos eius est similis croco hortulano
Taracha.i.pisces uel oua piscium sicca.
Taraxacon.i.scariola agrestis.
Tarabit est crusta ligni nodosi großitudinem digiti habentis.
Taxabuch est retractio cum unus pes offendit alium.
Tasaugi est pondus trium granorum hordei.
Taui est auis habens dentes in palato.
Tesie.i.gumma rutæ agrestis siue montanæ.
Tegmaton est satietas nauseatiua.
Telosiõ.i.muscus qui nascitur in lapidibus.
Tereniabin est species mannæ.
Terra alcori est fumus in quo decoquitur terra.
Taselenum est quædam species sorbæ.
Testiculus canis, & testiculus uulpis sunt plantæ. (satyron.
Testiculus uulpis.i. buzeidem, & est
Thaum est apostema quod fit in carnibus laxis uel subascellis, uel post aures,uel inguinibus.
Therisinus.i.ægritudo quædam.
Theriaca alfaroc.i.à morte liberans.
Thuctaminis.i.pulegium.
Tille species uini est,seu uinum coctum quod dicitur sapa uel epithema.
Tilub est muscum lapidis qui est ut hepatica,& dicitur tulub,& uocatur etiam oga.
Tinsemus est stella,quæ est in cœlis.
Tinchar est borax, & aliud minerale, & aliud artificiale,& dicitur capistrum auri.
Tirsim.i.September.
Torongi.i.citrum.
Tortellæ.i.panis biscoctus.
Tosugi.i.scammonea.
Tri.i.minuta facta de tritici farina.
Triscalis est genus serpentis.
Tricla piscis est.
Troxymel agrestæ est taraxacon.i.endiuia syluestris.
Tubel est scoria uel batitura, unde tubel ferri,uel tubel æris.
Tubin.i.grana solis.
Tuderi est herba habens folia similia folijs praßij,& nascitur in tectis, et habet radicem quadratam.
Tuchib masculi.i. faciens brachia erecta plana stare uel iacere.
Tululie substantia uerrucali.
Turste.i.ammoniacum.
Turserius.i.stella.
Tyria est ægritudo cutis capitis.

VAricæs.i. uenæ tortuosæ, quæ sunt in cruribus, uel albi.
Veditus est apostema.
Venæ cõstrictæ.i. lumbrici terrestres.
Venera.i.cocela.
Venæ alosinel,uel alesfind.i.hamel alba
Venæ alfalungi.i.radicis asparagi.
Venæ citrinæ.i.radicis chelidoniæ.
Venæ tinctorum.i.radices rubeæ.
Veremisch electuarium quoddam est.
Vesestengi est amylum.
Vicor.i.squinanthi.
Vitem.i.uenæ quæ procedunt in uitis.
Vnaba sunt additamenta duo in cerebro caruncularum mamillarum.
Vnguentum Veneris.i.unguentum apostolorum.
Vola magna est quædam mensura.
Vrac Indi.i.folium.

Vsago

Vſago.i.impetigo.
Vſne ſunt cortices tenues ſubtiles circunuoluti ſuper arborem glandium. & pinum & nucem, & habet odorē bonum, & dicitur aluſne, & uſnet eſt lanugo quæ in arboribus auellanarū uel paruarū nucū inuenitur.
Vſnem fullonum eſt herba de qua fit alchali.
Vtbuen.i.uirgæ minutæ ſuper quas ſūt flores habentes alba folia.
Vua paſſa montana.i.ſtaphiſagria.
Vua uulpis eſt ſolatrum.
Vzifur, & ſedech.i.cinabrium.
XEbet.i.anethum.
Xiraxeti, id eſt rob de ſuccis fructuum ſorbilium.
Xyloaloe lignum aloes.
YAbrio eſt radix mandragoræ.
Yliſci eſt ægritudo quam aliquis incurrit propter amorem.
ZAir eſt fluxus uentris, qui fit in inteſtino recto.
zambac.i.iauſeminum.
zametio, uel zamenena.i.priuatio greſſus.
zarea.i.ſorba.
zarneb.i.ſolatrum.
zaror, uel zarur.i.ſorba, & eſt alia ſpecies ſorbæ quam Græci nominãt reſtlinum. & aliud ſentabruu.
zarahūt uel maſmacora.i.ariſtolochia.
zarnec.i.auripigmentum.
zebezalbar.i.ſpuma maris.
zebaragi eſt animal quoddam.
Zegi.i.uitriolum, & eſt atramentum.
zibrabegi genus cibarij eſt.
zinzibil.i.zinziber.
zinziber carmenum eſt herba cuius folia aſſimilantur folijs ſalicis aliquantulum citrina rubeum habens ſtipitem acuti ſaporis ſicut zinziber, & credo quòd ſit perſicaria.
Ziniar.i.uiride æris.
zohode.i.cyperi.
zuccarum albuſar.i.cadens ſuper albuſar, & eſt manna.
zuſe.i.hyſſopus.
zufere.i.arbor quæ dicitur albaſce, & eſt ſimilis rutæ, & dicitur dinarugiua.
Zufeſeſe.i.iuiubæ nigræ.
Zugus eſt fuſtis ſagittæ.
zuhumez.i.unctuoſa.
zurumbet.i.zedoaria.

FINIS.

REGISTRVM

Primi Tomi.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii Kkkk Llll Mmmm

Omnes ſunt Terniones, præter, *, T, & Ll Duerniones, Mm, & Mmmm Quaterniones.

REGISTRVM.

Secundi Tomi.

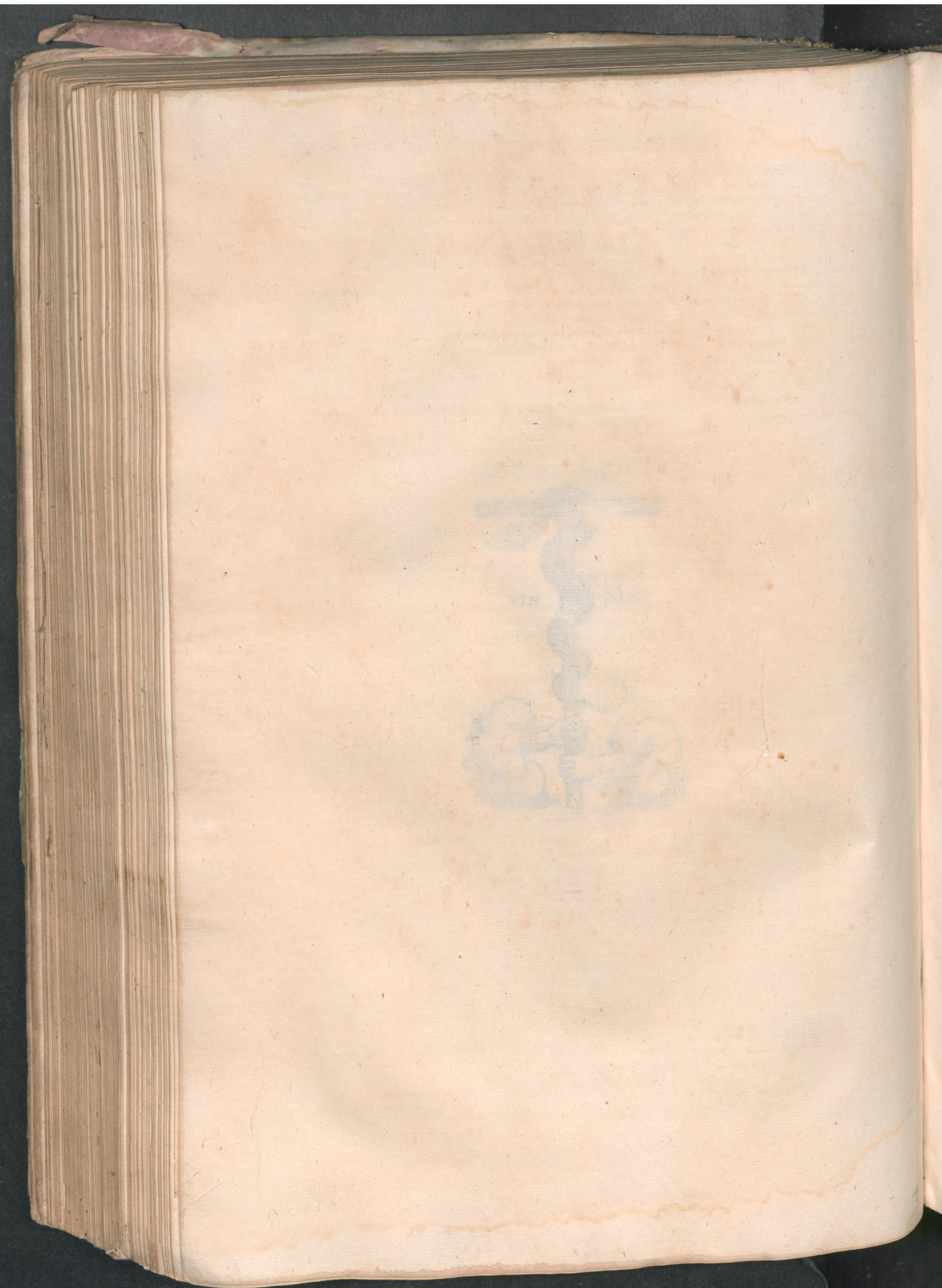
* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn

Omnes ſunt Terniones, præter Kk Duernionem, & Nn Quaternionem.

VENETIIS,

Apud Vincentium Valgriſium. M D LXIIII.

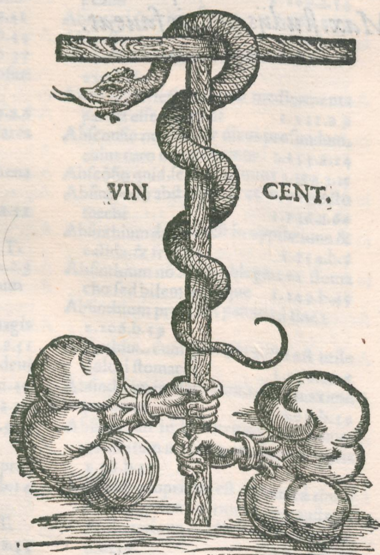

VIN CENT

INDICES
RERVM MEMORABILIVM
IN AVICENNAE
De re medica libris:
NEC NON IOANNIS COSTAEI, AC IOANNIS PAVLI MONGII
annotationibus, locupletissimi.

Qui, quantum cæteris in ordine sint præstantiores, quàmq; alios omnes hactenus impreßos, breuitate, ac facilitate antecellant: eos, qui legerint, æquos iudices futuros speramus.

Cum Priuilegiis.

VENETIIS,
Apud Vincentium Valgrisium,
M D LXIIII.

Vincentius Valgrisius studiosis S.

Raeter summam, quam in excudenda Auicennae medicina, diligentiam adhibuimus, admonebat nos res ipsa, Indice quoque copioso esse opus; ut scilicet uobis nihil desit, quod studia uestra promoueat. Aggreßi ergo hanc prouinciam sunt precibus nostris tres perquam eruditi medici: & longis tandem uigilijs laboribusq; id praestitere, quod ipsi optabamus. Collecti enim duo sunt Indices: alter quidem eorum omnium quae in ipso Auicennae contextu uisa sunt digniora memoratu: alter uerò eorum quae in Annotationibus in nostra hac editione additis occurrêre. Quo autem iudicio, fide, ordine confecta haec sint omnia: quid tum commodi, tum copiae accessurum sit uobis; uos ipsos, studiosi, iudices facio, neque pluribus doceo. Illud tantùm polliceri & testari ipse possum, nihil hîc praetermissum, quod usui uobis fore intellexerim. Suscipite ergo alacriter operam nostram, et ualete. Deus uerò Opt. Max. studijs uestris faueat.

INDEX RERVM MEMORABILIVM IN RE MEDICA AVICENNAE.

Sciendum est, numeros 1. & 2. denotare primum, ac secundum Tomum: a, uerò, & b, designare primam, ac secundam columnam.

Index

Aegritu-

Aequali-

AERIS CORRVPTIONI conferunt

Aestas

Algerarat

Narcisci

Oleum

APOSTEMATA MATVRAT

APOSTEMATA RESOLVENtia composita

APOSTEMATIBVS conferunt

APPETITVM FACIVNT

APPETITVM DEIICIVNT

APPETITVI CANINO conferentia composita

AQVAE CALIDAE ustioni confert

AQVAM CITRINAM soluit

AQVAE CITRINAE CONferentia composita

ARANEARVM PVNCTVRIS confert

AREFACTIONI CONFERENTIA composita

ASCELLARVM FOETORI conferunt

ASTHMATI CONFERVNT

ASTHMATI CONFERENTIA compofita

Atramentum

ATTRACTIVA composita

ATTRAHENTIA EX LONginquo, & neruis composita

AVDITVS DIFFICVLTATI conferunt

AVDITVS GRAVITATI conferentia composita.

AVDITVM ACVIT

AVDITVM ACVTVM facientia composita.

AVDITVM CONfortant

AVDITVM CORRVMPIT

AVRIS HVMIDITATIBVS conferunt

AVRIS LACERTORVM apostematibus confert

AVRI CONFERVNT

AVRIS PVRI CONFErentia composita

Index

Aurium

CAECITATI CONFERT

CALCANEI EXCORIATIONI CONFERT

CALOREM INNATVM confortantia composita

CALIDITATI CORPORIS conferentia composita

CALIDITATI OMNI CONferentia composita

CALEFACIENTIA COMposita

Cancer

CANCRIS CONFERVNT

CANCRIS CONFERENTIA compoſita

CANCRENAE conferunt

CANITIEM ACCELERAT

CANITIEM RETARDAT

CANITIEM PROHIBENTIA compoſita

CANIS MORSVI conferunt

CANIS RABIOSI MORSVI conferunt

CANIS RABIOSI MORSVI conferentia compoſita

CAPILLORVM CASVM prohibet

CAPILLORVM RADICES fortes efficit

CAPILLOS CONSERVANT

CAPILLOS ATTENVANT

CAPILLOS DENIGRANTIA

CAPILLOS NASCI FACIVNT

CAPILLOS PROLONGANT

CARBVNCVLIS CONFERVNT

CARBVNCVLIS CONFErentia compoſita

CARNEM GENERANT

CARNEM ADDITAM abscindunt

CANCEROSIS VLCERIBVS confert

Castoreum

CATARRHO CONFERT

CATARRHIS CAPITIS conferentia composita

Index

Cibi

COLICAE CONFERVNT

Opopanacum

Muschus

COMPLEXIONI CALIDAE
conferentia composita

COMPLEXIONI FRIGIDAE
conferentia composita

COMPLEXIONIS MALITIAE
conferentia composita

COMPLEXIONIS MALITIAE
principio conferentia
composita

Complexionum

CONCIPERE FACIENTIA composita

Consolidantia composita

Crises

Allium

Dentes

ex grossitie

DIARRHAEAE CONFErentia compoſita

Dierum

Index

DIGESTIONIS DIFFICILIS, uel tardæ sunt

DIGESTIONI CONFERENtia composita

DIGESTIONEM ADIVVAT

Oleum

E

EPIGLOTTIDIS APOSTEMATIBUS conferentia composita

Epilepsiæ

EPILEPSIAE CONFERVNT

EPILEPSIAE CONFERENTIA composita

Epilepsiam excitant

Eructuationi acetosæ confert

ERVCTVATIONI ACETOSAE conferentia composita

ERVCTVATIONI ACIDAE conferentia composita

Eructuationem mouet

Eructuationem remouet

Eructuationem facientia composita

Euacua-

EXCORIATIONI CONferentia composita

F

Febres

Fluxus

Fluxus

in Fluxu

Formica

Frigus

Index

Arsenicum

Hemicraneæ conferunt

Hemicraneæ conferentia composita

Hepatis oppilationi conferunt

Hepatis oppilationibus conferentia composita

Hepatis doloribus conferunt

Hepatis doloribus conferentia composita

Hepatis

Hepaticæ

Humores

Hypoſtaſis

Index

I

Index

Infantium

Inteſtinorum ulceribus conferunt

Inteſtinorum ulceribus conferentia compoſita

Inteſtinorum ulceribus, & raſuris conferentia compoſita

Inteſtinorum ulceribus ambulatiuis conferunt

Inteſtinorum

in Iuncturis

K

L

de Mandibulæ

Matricis

Medicinæ

Index

Medicinæ

Medicinæ

Melancholia

Index

Motus

Index

N

Index

Ebenus

Emplastrum

P

Cordumeni

Pectus

Phaſia-

Index

Phlegmatis

Index

Podagræ

Aqua

Index

Pulmonis

Puluilli

Putr.das

Q

Index

Renum

S

Sanctẽ

Trochisci

Index

Sanguineæ

Scabies

Index

Scorpionum

Index

P 2 Senex

Serpens

Serpentum morsui conferunt

Serpentum puncturis ualet

Serpentes in intestinis interficit

Serpentes educit

Serpigini conferunt

Index

Siti conferunt

Siti conferentia composita

Sitim faciunt

Index

Soluunt

Solutionem uentris retinentia composita

Solutioni uentris cum sanguine conferentia composita

Solutiua grossa composita

Chamædrys

Index

Sple

Index

Index

Stomachi

Stomachum

Propolis

T

Tamarindorum

Pix

Index

Agaricum

Index

Ventosas

Index

Ventris

Index

Viperæ

Index

de Viti-

Vlcera

Index

T de Vlceri-

Index

Vrina

Index

Vrinæ

Vrinæ

FINIS.

INDEX RERVM MEMORABILIVM IN ANNOTATIONIBVS NVPER IN AVICENNAE MEDICINAM ADDITIS, COPIOSISSIMVS.

A

Affectus

Index

Index

Aurium

D

E

Elementorum

F

Index

G

Genus

H

Index

M

N

in Neruo-

O

P

Index

Putredinis

Sternutatio-

T

Veſica

Index

F I N I S.

VIN
CENT

